

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

TBMM - XXI. DÖNEM
(1999 - 2002)

II. CİLT

Prof. Dr. Celalettin YAVUZ

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

**TBMM - XXI. DÖNEM
(1999 - 2002)**

II. CİLT

DENETİM FAALİYETLERİ

Prof. Dr. Celalettin YAVUZ

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ ARAŞTIRMA GRUBU

Yer: 94-01

Yıl: 1999-2002

Cilt: 2

Kısım:

Kopya:

Demirbaş No.

ISBN : 978 - 605 - 4700 - 13 - 4 (Tk.)

ISBN : 978 - 605 - 4700 - 15 - 8 (2. Cilt)

ÖNSÖZ

Parlamentolar, ülkelerin siyasi tarihlerinin oluştuğu demokratik merkezî kurumlardır. Şüphesiz her ülkenin siyasi tarihi ve parlamento geçmişi aynı zamanda, ülkelerin demokratikleşme süreçlerinin panoramik görünümleridir. Bu bakımdan, Türk parlamento tarihi, yaşanan tecrübelerle ayrı bir önem taşır.

1876'da Kanun-ı Esasi'nin kabulünden sonra (1877) kurulan iki meclisli (Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Âyân) Meclis-i Umumi, ilk anayasalı ve demokratik nitelikli parlamento hayatına geçiş denememizdir. Elbette bu olay, Türk parlamento tarihinin de başlangıcını teşkil eder. Türkiye, bu anayasanın kabulü ve kurulan meclisle parlamenter sistemle tanışmış ve ilk kez millet, siyasal iktidara ortak olmaya çalışmıştır.

Ancak bu ilk parlamento, modern siyasi rejimlerde karşılığını bulan tam bir yasama organı görevini yerine getirmemiştir. Yine de sürekli açılıp kapanmalar dolayısıyla kesintiye uğramasına rağmen, bir 'parlamento geleneği' oluşmasına az da olsa katkıda bulunmuştur.

Ülkemizde parlamento geleneği, bütün kurum ve kurallarıyla ancak, Büyük Millet Meclisinin açılmasıyla oluşmaya başlamıştır.

İstanbul'dan Meclis-i Mebusan üyelerinin de içinde bulunduğu, Ankara'da 23 Nisan 1920'de kurulan Büyük Millet Meclisi ile Türk parlamento tarihi, önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Kurtuluş Savaşı'nda oluşturulan ve Millî Mücadele'yi fiilen yöneterek ülkeye bağımsızlığını kazandıran bu parlamento, dünyadaki tek "Gazi Meclis" olmuştur. Cumhuriyetin ilanının ardından yaşanan siyasi gelişmeler ise parlamenter rejimimizi olgunlaştırmış, zengin ve çok değişik cepheleri olan parlamento hayatı, cumhuriyetimize ve demokrasimize yön vermeye devam etmiştir.

Meclisimiz, kurulduğu günden bugüne, üzerine düşen tarihî sorumluluğu yerine getirmenin gayreti içerisinde olmuş ve Meclisimizin önderliğinde ülkemiz ve demokrasimiz, geride bıraktığımız yıllarda büyük mesafeler almış ve önemli kazanımlar elde etmiştir.

Çok partili siyasi hayat, işleyen bir demokratik sistem, Meclis'te tecessüm eden millî irade bizim en büyük kazanımlarımızdır. Bunları korumak ve geliştirmek hepimizin ortak sorumluluğudur.

19. asır sonundaki parlamenter hayat denememiz ve dolayısıyla demokratikleşme sürecimiz nasıl kesintilere uğradıysa, 20. asırda da çeşitli şekillerde kesilmiştir. Parlamento tarihimiz, bütün bu kesintileri ve sorunları bünyesinde taşımaktadır. Parlamentomuz ve demokrasimiz, kesintilerle ve sorunlarla bugüne gelmiştir. Bu süreç önemli kayıplara sebep olmuş, ancak ibre demokrasiden hiç şaşmamış ve sekteye uğramalara rağmen demokrasi hep galip gelmiştir.

135 yıllık parlamento ve aynı zamanda demokrasi tecrübemiz, zengin bir siyasi tarih birikimini içermektedir. Bu zenginliğin günümüze kazandırılması kadar, gelecek kuşaklara aktarılması da çok önemlidir. Bu anlayışla başlatılan parlamento tarihi yazım çalışmaları, TBMM'nin 18. döneminden bugüne kadar devam etmiş ve Meclisimiz "Türk Parlamento Tarihi" isimli eseri hazırlayarak demokrasi tarihimizin zenginliklerini gün ışığına çıkarmıştır.

Bu çalışmayı başlatan ve sürdüren önceki Meclis Başkanlarımızı şükranla anıyorum. Çalışmalarda yer alan bilim insanlarımıza, katkıda bulunan Meclis çalışanlarımıza teşekkür ediyorum. Yakın siyasi tarihimizi, parlamento geçmişimizi ve dolayısıyla millî siyaset hafızamızın önemli bir kısmını oluşturan bu eserin yararlı olmasını diliyorum.

Cemil ÇİÇEK
TBMM Başkanı

TEŞEKKÜR VE AÇIKLAMA

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Saygıdeğer Başkanları Sn. Bülent Arınç, Sn. Köksal Toptan, Sn. Mehmet Ali Şahin ve Sn. Cemil Çiçek'e;

Başkanvekilleri ve Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Başkanları Sn. Nevzat Pakdil ve Sn. Prof. Dr. Mehmet Sağlam'a;

Genel Sekreterler Sn. Rauf Bozkurt, Sn. Ali Osman Koca, Sn. Sadettin Kalkan ve Sn. Dr. İrfan Neziroğlu'na;

Yasama Genel Sekreter Yardımcıları Sn. H. Hasan Sönmez ve Sn. İbrahim Araç ile Bilgi ve Bilişim Hizmetleri Genel Sekreter Yardımcısı Sn. Ercan Durdular'a;

Personel ve Özlük İşleri, Kütüphane, Dokümantasyon ve Tercüme, Basın ve Halkla İlişkiler, Kültür Sanat ve Yayın Kurulu ve Basımevi görevlilerine, Sn. Sabit Demirtunç ve Sn. Cemil Total'a;

Yoğun mesailerıyla yazım sürecinde görev ve sorumluluk üstlenen Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu'nun üyeleri değerli meslektaşlarım:

Prof. Dr. Mustafa Çufalı, Prof. Dr. Zühtü Arslan, Prof. Dr. Mehmet Seyitdanlıoğlu, Prof. Dr. Erdal Onar, Prof. Dr. Menderes Çınar, Prof. Dr. H. Emre Bağce, Prof. Dr. Esat Arslan, Prof. Dr. Yusuf Sarımay, Prof. Dr. Recep Boztemur, Prof. Dr. Burhanettin Duran, Doç. Dr. Celalettin Yavuz, Prof. Dr. Temuçin Faik Ertan, Doç. Dr. Ahmet Yıldız'a ayrı ayrı teşekkürlerimi ve iyi dileklerimi sunarım.

Yasama dönemlerine ait ciltlerin yazımı ve basımı “birinci cilt: yasama”; “ikinci cilt: denetim” ve “üçüncü cilt: biyografi” olmak üzere üç ana başlık altında gerçekleştirilmiştir. Bazı dönemlerde yasama ve denetim ciltleri birden fazladır; fakat pek çok dönem üç ciltte tamamlanmıştır ve her cildin sonuna dizin eklenmiştir.

Türk Parlamento Tarihi adlı bu büyük projenin bütün aşamaları, uzun süren, yoğun emek ve zorlu çabanın ürünüdür; yazarlar ve yetkililer bu süreçte katkılarını birleştirmiş ve eşgüdüm içinde bir ortaklıkla yasama dönemlerine ait ciltlerin yazımı ve basımı tamamlanmıştır.

Kullanıcılar için yararlı olması dileğiyle.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu

Koordinatörü ve Editörü

Prof. Dr. Hikmet Özdemir

SUNUŞ

Bu kitap, üç ciltlik 21. Dönem Türk Parlamento Tarihi'nin ikinci cildir. Üç bölüm halinde hazırlanan bu cilt içerisinde Meclisin denetim faaliyetlerine ve bütçe görüşmelerine ağırlıklı olarak yer vermeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde de Meclisin “Diğer” faaliyetleri yer almıştır.

Birinci bölümde Meclisin denetim faaliyetleri (Genel görüşme açılmasına ilişkin önergeler, Meclis soruşturma önergeleri, Meclis araştırma önergeleri, Gensoru önergeleri ve Dokunulmazlıkların kaldırılmasına ilişkin faaliyetler) ayrı ayrı ele alınmış, her bir denetim faaliyeti kendi içinde yasama yıllarına göre düzenlenmiştir. Denetim faaliyetleri içinde özellikle 21. Dönemde kamuoyunun dikkatini daha çok çekmiş olanlara daha ayrıntılı yer vermeye çalışılmıştır. Denetim faaliyetlerinden yazılı soru önergeleri ve sözlü soru önergeleri, sayılarının çokluğu nedeniyle ayrı ayrı incelenmek yerine, sadece sayısal bilgiler sunulmuştur. Bir denetim faaliyeti olduğu düşüncesiyle, 21. Dönem KİT Komisyonu faaliyetleri de sayısal bilgilerle bu bölüm içinde özetlenmiştir.

İkinci bölüm içinde 21. Dönem TBMM'nin mali yıl bütçe kanunları, bütçe kanununda değişiklikleri ve bütçe kanuna bağlı cetvellerde değişiklik yapılması ile ilgili olarak Genel Kurul'da yapılan görüşmelere özet olarak yer verilmiştir. Bu özet bilgiler daha ziyade bütçenin geneli üzerindeki görüşmeler olmak üzere, sonuç konuşmaları da özetlenerek verilmiştir.

Kitabın üçüncü bölümü “TBMM'nin Diğer Faaliyetleri” başlığı altında ele alınmıştır. Bu bölüm içinde önce; TBMM üyelerinin yurtdışı ziyaretleri ve TBMM'ye yapılan üst düzey ziyaretler dikkate alınmıştır. Özellikle yurtdışı ziyaretler sadece resmi ziyaretlerle sınırlı kalmamış, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bakanlarla birlikte, “resmi TBMM ziyareti” kapsamı dışındaki ziyaretler hakkında elde edilen bilgiler de bu bölüm içinde yer almıştır. Gene bu ziyaretler kapsamında; TBMM Genel Kurulu'nda konuşan yabancı ülke devlet başkanları ile bazı meclis başkanlarının konuşmalarına da yer verilmiştir.

Diğer faaliyetler kapsamı içindeki üçüncü bölümde; “ölüm cezalarının” yerine getirilmesinde TBMM'de yapılan işlemlere, TBMM tarafından yapılan Sayıştay üyelikleri seçimi, RTÜK Üst Kurulu Seçimi, TBMM üst düzey personelinin atama bilgileri de yer almıştır. Üçüncü bölümde bir ayrı başlık altında, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı üzerindeki Genel Kurul görüşmeleri hakkında da bilgiler yer almıştır.

2. cildin sonunda TBMM tarafından tepki verilen “Ermeni Meselesi” ve bunun dışında kamuoyunu yakından ilgilendiren hususlar hakkında da ayrıntılı bilgiler vermeye çalışılmıştır.

Bu cildin hazırlanması sırasında yardımlarını esirgemeyen, TBMM “Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu”nun TBMM mensubu personeli ile TBMM Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü'ne teşekkür eder, Editörümüz Prof. Dr. Hikmet Özdemir'e şükranlarımı sunarım.

Prof. Dr. Celalettin Yavuz

KISALTMALAR :

AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
a.g.d.	: Adı Geçen Dergi
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AGİTPA	: AGİT Parlamenter Asamblesi
AGSK	: Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği
AGSP	: Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
a.g.t.	: Adı Geçen Tez
a.g.y.	: Adı Geçen Yazı
AK Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AKPM	: Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi
ANAP	: Anavatan Partisi
AR-GE, Ar-Ge	: Araştırma-Geliştirme
AT	: Avrupa Topluluğu
ATO	: Ankara Ticaret Odası
B	: Birleşim
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
bkz /Bkz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
c.	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
DDY	: Devlet Demir Yolları
DEHAP	: Demokratik Halk Partisi
DGM	: Devlet Güvenlik Mahkemesi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DMO	: Devlet Malzeme Ofisi
DOKAP	: Doğu Karadeniz Projesi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	: Devlet Su İşleri
DSP	: Demokratik Sol Parti
DTP	: Demokratik Toplum Partisi
DYP	: Doğu Yol Partisi
FP	: Fazilet Partisi
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
GSMH	: Gyrı Safı Milli Hasıla
GSYİH	: Gayrı Safı Yurt İçi Hasıla
HADEP	: Halkın Demokrasi Partisi

ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	: Uluslararası Para Fonu (International Monetary Found)
İKÖ-PAB	: İslam Kalkınma Örgütü Üyeleri Parlamento Birliği
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
ISAF	: International Security Assistance Forces (Uluslararası Güvenlik ve Destek Gücü)
K.	: Komisyon
KDV	: Katma Değer Vergisi
KEİPA	: Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamlesi
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KOB	: Katılım Ortaklığı Belgesi
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOP	: Konya Ovaları Sulama Projesi
KPDS	: Kamu Personeli Dil Sınavı
KPK	: Karma Parlamento Komisyonu
MEB	: Milli Eğitim Bakanı
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
MSB	: Milli Savunma Bakanı
NATOPA	: NATO Parlamenterler Asamblesi
OHAL	: Olağanüstü Hal
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
PAB	: Parlamentolararası Birlik
POAŞ	: Petrol Ofisi Anonim Şirketi
RG	: Resmi Gazete
RTÜK	: Radyo Televizyon Üst Kurulu
s.	: Sayfa
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
ss.	: Sayfalar
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDD	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TEAŞ	: Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi
TEDAŞ	: Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TEFE	: Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TESUD	: Türkiye Emekli Subaylar Derneği
THK	: Türk Hava Kurumu

TİSK	: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TÖS	: Türkiye Öğretmenler Sendikası
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TŞOF	: Türkiye Şoförler Federasyonu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilim ve Teknoloji Kurumu
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği
TÜSİAD	: Türk Sanayi ve İş Adamları Derneği
YAŞ	: Yüksek Askeri Şura
YDP	: Yeni Demokrasi Partisi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
TEŞEKKÜR VE AÇIKLAMA	V
SUNUŞ	VII
KISALTMALAR	IX
21. DÖNEM TBMM'NİN DENETİM, BÜTÇE VE DİĞER FAALİYETLERİ.....	863
BÖLÜM - I	865
21. DÖNEM TBMM'NİN DENETİM FAALİYETLERİ.....	865
A. 21. DÖNEM'DE GENEL GÖRÜŞME AÇILMASINA İLİŞKİN ÖNERGELER VE YAPILAN İŞLEMLER	867
1. I. Yasama Yılında Genel Görüşme Açılmasına İlişkin Önergeler	867
2. II. Yasama Yılında Genel Görüşme Açılmasına İlişkin Önergeler.....	872
3. III. Yasama Yılında Genel Görüşme Açılmasına İlişkin Önergeler	876
4. IV. Yasama Yılında Genel Görüşme Açılmasına İlişkin Önergeler	889
B. 21. DÖNEM'DE MECLİS SORUŞTURMASI ÖNERGELERİ VE YAPILAN İŞLEMLER	908
1. TBMM 20. Döneminden Devreden ve 2. Yasama Yılı İçinde Ele Alınan Meclis Soruşturması Önergeleri	908
a. TBMM 20. Döneminden Devreden Meclis Soruşturması Önergeleri Üzerinde Alınan Kararlar Hakkında Genel Hususlar.....	908
b. TBMM 20. Döneminden Devreden Meclis Soruşturması Önergeleri Üzerindeki İşlemler.....	910
2. 21. Dönem, 3. Yasama Yılı Meclis Soruşturmaları	955
3. 21. Dönem, 4. Yasama Yılı Meclis Soruşturmaları	964
C. 21. DÖNEM'DE MECLİS ARAŞTIRMALARI ÖNERGELERİ VE YAPILAN İŞLEMLER	975
1. I. Yasama Yılı Meclis Araştırma Önergeleri	975
2. II. Yasama Yılı Meclis Araştırma Önergeleri.....	1034
3. III. Yasama Yılı Meclis Araştırma Önergeleri	1071
4. IV. Yasama Yılı Meclis Araştırma Önergeleri	1101
D. 21. DÖNEM'DE GENSORU ÖNERGELERİ VE YAPILAN İŞLEMLER	1140
1. 21. Dönem, II. Yasama Yılı Gensoru Önergeleri	1140
2. 21. Dönem, III. Yasama Yılı Gensoru Önergeleri	1142
3. 21. Dönem, IV. Yasama Yılı Gensoru Önergeleri.....	1163
E. 21. DÖNEM TBMM KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU DENETİM FAALİYETLERİ	1188
1. Dönem İçinde Tamamlanan Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Denetim Faaliyetleri	1188
2. 21. Dönemde Görüşmeleri Tamamlanan, 22. Dönem 2000-2001 Yılı Raporunda Yer Alan Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Denetim Faaliyetleri.....	1188
F. 21. DÖNEM MİLLETVEKİLLERİNİN YASAMA DOKUNULMAZLIKLARININ KALDIRILMASINA İLİŞKİN FAALİYETLER	1189
1. 21. Dönem I. Yasama Yılında Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılmasına İlişkin Faaliyetler	1189
2. 21. Dönem II. Yasama Yılında Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılmasına İlişkin Faaliyetler	1192

3. 21. Dönem III. Yasama Yılında Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılmasına İlişkin Faaliyetler	1198
4. 21. Dönem IV. Yasama Yılında Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılmasına İlişkin Faaliyetler	1199
BÖLÜM - II	1202
21. DÖNEMDE GENEL KURULDA BÜTÇE VE BÜTÇE DEĞİŞİKLİKLERİ/CETVELLERİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞMELER.....	1202
A. TBMM 21. DÖNEM GENEL KURULDA BÜTÇE GÖRÜŞMELERİ.....	1202
1. 1999 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1997 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının Görüşmeleri.....	1202
2. 2000 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının Görüşmeleri.....	1298
3. 2001 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının Görüşmeleri.....	1393
4. 2002 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının Görüşmeleri.....	1483
B. TBMM 21. DÖNEMİNDE BÜTÇE DEĞİŞİKLİKLERİ GÖRÜŞMELERİ.....	1578
1. 4393 Sayılı 1999 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Üzerindeki Genel Kurul Görüşmeleri	1578
2. 2001 Mali Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Kurul Görüşmeleri...	1579
3. 2001 Mali Yılı, Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Üzerindeki Genel Kurul Görüşmeleri	1586
4. 4726 Sayılı 2002 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı	1588
BÖLÜM - III.....	1590
21. DÖNEM TBMM'NİN DİĞER FAALİYETLERİ	1590
A. 21. DÖNEMDE TBMM ÜYELERİNİN YURTDIŞI ZİYARETLERİ, TBMM'YE ÜST DÜZEY YABANCI ZİYARETLER.....	1590
1. 21. Dönemde Milletvekillerinin Yurtdışı Ziyaretleri ile İlgili Faaliyetleri	1590
a. 1. Yasama Yılında Yapılan Yurtdışı Ziyaretlerle İlgili Bilgiler.....	1590
b. 2. Yasama Yılında Yapılan Yurtdışı Ziyaretlerle İlgili Bilgiler	1592
c. 3. Yasama Yılında Yapılan Yurtdışı Ziyaretlerle İlgili Bilgiler.....	1605
d. 4. Yasama Yılında Yapılan Yurtdışı Ziyaretlerle İlgili Bilgiler	1625
2. TBMM'yi Ziyaret Eden Yabancı Konuklarla İlgili Faaliyetler	1647
a. 1. Yasama Yılında TBMM'yi Ziyaret Eden Yabancı Heyetlerle İlgili Bilgiler	1647
b. 2. Yasama Yılında TBMM'yi Ziyaret Eden Yabancı Heyetlerle İlgili Bilgiler.....	1659
c. 3. Yasama Yılında TBMM'yi Ziyaret Eden Yabancı Heyetlerle İlgili Bilgiler	1679
d. 4. Yasama Yılında TBMM'yi Ziyaret Eden Yabancı Heyetlerle İlgili Bilgiler.....	1698
B. TBMM 21. DÖNEMİYLE İLGİLİ DİĞER ÖNEMLİ HUSUSLAR	1707
1. 21. Dönemde Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine İlişkin TBMM'deki İşlemler.....	1707
a. 21. Dönemde, 17.6.1999 Tarihi İtibariyle TBMM Tutanaklarına Geçen, Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başkanlık Tezkereleri.....	1707

b. 21. Dönemde Ölüm Cezalarına İlişkin Olarak TBMM’de Yapılan Diğer İşlemler	1710
2. TBMM 21. Dönemde Diğer Önemli Faaliyetler	1713
a. Sayıştay’da Boş Bulunan Üyeliklere Seçim	1713
b. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)’na Üye Seçimi	1713
c. TBMM Başkanlığı Personelinde Üst Düzey Atamalar	1714
3. Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı Üzerinde Görüşmeler.....	1714
C. 21. DÖNEMDE TBMM TARAFINDAN TEPKİ VERİLEN ÖNEMLİ HUSUSLAR	1716
1. 21. Dönemde Ermeni İddiaları Üzerine Tepkiler ve Faaliyetler.....	1716
a. 2. Yasama Yılında Ermeni Meselesi Hakkındaki Tepkiler	1716
b. 3. Yasama Yılında Ermeni Meselesi Hakkındaki Tepkiler	1717
c. 4. Yasama Yılında Ermeni Meselesi Hakkındaki Tepkiler	1740
2. 21. Dönemde Duyarlılık Gösterilen “Ermeni Meselesi” Dışındaki Önemli Hususlar	1740
a. 1. Yasama Yılında Duyarlılık Gösterilen Önemli Hususlar	1741
b. 2. Yasama Yılında Duyarlılık Gösterilen Önemli Hususlar.....	1742
c. 3. Yasama Yılında Duyarlılık Gösterilen Önemli Hususlar	1748
d. 4. Yasama Yılında Duyarlılık Gösterilen Önemli Hususlar.....	1751
KAYNAKLAR	1755
DİZİN.....	1757

21. DÖNEM TBMM’NİN DENETİM, BÜTÇE VE DİĞER FAALİYETLERİ

BOŞ SAYFA

BÖLÜM – I

21. DÖNEM TBMM’NİN DENETİM FAALİYETLERİ

TBMM’nin 21. Dönemi içerisindeki denetim faaliyetlerini oluşturan; sözlü soru önergeleri sayısı toplam 1979 iken, toplam 8189 adet de yazılı soru önergeleri verilmiştir. Ancak, bu soru önergelerinden önemli bir bölümünün gerek Genel Kuruldaki muhtelif konuşmalar sırasında cevapları dolaylı olarak verilmiş olması, gerekse diğer denetim faaliyetleri (Genel görüşme açılması, meclis soruşturması açılması, meclis araştırması açılması, gensoru açılması gibi.) içerisinde de yer almış olmaları nedenleriyle, önemli bir bölümü önerge sahipleri tarafından geri çekilmiştir.

21. Dönemin I. ve II. Yasama Yılı için toplam 768 sözlü soru önergesi verilmiş, 207’si cevaplandırılmıştır. 74 önerge sahipleri tarafından geri alınmış, 142’si üç birleşimde cevaplandırılmadığından yazılı soruya çevrilmiştir. Önergelerden biri işlemde kaldırılmıştır. Her iki yasama yılı içerisinde 2303 yazılı soru önergesi verilmiş, bunlardan 1888’i cevaplandırılmıştır. 5 önerge sahipleri tarafından geri alınmış, 4’ü işlemde kaldırılmıştır. Yazılı soru önergelerinden 249’u süresi içerisinde cevaplandırılmadığından gelen kağıtlar listesinde yayımlanmıştır.¹

21. Dönemin II. Yasama Yılı içerisinde 2244 yazılı soru önergesi verilmiş, bunlardan 1692 adedi cevaplandırılmış, 10’u önerge sahipleri tarafından geri alınmış, 342’si ise süresi içinde cevaplandırılmadığından gelen kağıtlar listesinde yayımlanmıştır.² 732 adet de sözlü soru önergesi verilmiştir.

21. Dönemin IV. Yasama Yılı içinde 345 sözlü soru önergesi verilmiş, bunlardan 12’si önerge sahipleri tarafından geri alınırken, 97’si üç birleşimde cevaplandırılmadığı için yazılı soru önergesine çevrilmiştir. Aynı yasama yılı içinde 3.454 yazılı soru önergesi verilmiş, 4’ü önerge sahiplerince geri alınmış, 651 adedi ise süresi içinde cevaplandırılmadığından gelen kağıtlar listesinde yayımlanmıştır.³

21. Dönem milletvekilleri içerisinde; AK Parti milletvekili Musa Uzunkaya (Samsun) 249 sözlü soru önergesi ile ilk sırada yer almıştır. 126 sözlü soru önergesi ile AK Partili Faruk Çelik (Bursa) ve 90 önerge ile de ANAP’lı Turizm Bakanı Mustafa Taşar (Gaziantep) ikinci ve üçüncü sırayı paylaşmıştır. Yazılı soru önergelerindeki sıralama ise şöyledir: SP Milletvekili M. Zeki Çelik (Ankara) 679, AK Parti’den Zeki Ünal (Karaman) 364 ve AK Parti’den Ertuğrul Yalçınbayır (Bursa) 351 yazılı soru önergesi vermiştir.⁴

¹ “Meclis, 182 Birleşimde 202 Kanun Çıkardı”, TBMM Aylık Bülten, sayı 77, Haz.-Tem.-Ağu. 2000, ss. 2-6.

² TBMM Aylık Bülteni, sayı 84, Haz.-Tem. 2001, s. 5.

³ “Meclis’te Büyük Tasarruf”, TBMM Aylık Bülteni, a.g.de., sayı 92, Haz.-Tem.-Ağu. 2002, s. 8.

⁴ “İzgi’den En Devamlı Milletvekiline Teşekkür”, TBMM Aylık Bülteni, sayı 92, Haz.-Tem.-Ağu. 2002, s. 7: Aynı sayfadaki TBMM Genel Sekreterliğinin açıklamasında, 21. Dönem içerisinde

21. Dönem denetim faaliyetleri içerisinde ayrıntılı olarak özellikle; (1) Genel Görüşme açılmasına ilişkin önergeler, (2) Meclis Soruşturması açılmasına ilişkin önergeler, (3) Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergeler ve (4) Gensoru açılmasına ilişkin önergeler ile bu önergeler üzerinde dönem içerisinde yapılan işlemler yer almıştır. Bu denetim faaliyetlerine ilaveten ayrıca, milletvekilleri dokunulmazlıklarının kaldırılmasına ilişkin Başbakanlık Tezkerelerinden, üzerinde işlem yapılanlar üzerinde de durulmuştur.

21. Dönemin 1. Yasama Yılında 5, 2. Yasama Yılında 3, 3. Yasama yılında 10 ve 4. Yasama Yılında 12 olmak üzere toplam 30 adet, genel görüşme açılmasına ilişkin önerge verilmiştir. Genel görüşme açılmasına ilişkin önergelerden 1. ve 2. yasama yıllarında birer önergenin öngörüşmesi yapılmış ve genel görüşme açılması kabul edilmemiştir. 3. Yasama Yılında ise, 8/7 ve 8/12 esas sayılı önergeler birleştirilerek, ayrıca da 8/4, 5, 9, 10, 11, 13, 15 esas sayılı önergeler birleştirilerek öngörüşmeleri yapılmış, her iki öngörüşme sonucunda da genel görüşme açılması kabul edilmemiştir.⁵ 4. Yasama Yılı içinde verilen 12 genel görüşme açılmasına ilişkin önergelerden biri kapalı oturumda olmak üzere ikisinin öngörüşmeleri ve biri için de genel görüşme açılması kabul edilmiştir.⁶

20. Dönemden intikal eden meclis soruşturması açılmasına ilişkin önergeler doğrultusunda, 2. Yasama Yılı içinde 16 meclis soruşturma komisyonu kurulmuş, komisyonların tamamı raporlarını vermiş ve Genel Kurulda görüşülerek karara bağlanmıştır. 3. Yasama Yılı içinde 3 adet meclis soruşturmasına ilişkin önerge verilmiş, üçü de kabul edilmemiştir. 4. Yasama Yılı içinde 2 adet meclis soruşturmasına ilişkin önerge verilmiş, her ikisi için de komisyon kurulmuş ve komisyon raporunun görüşülmesinin ardından, Yüce Divana sevk kabul edilmemiştir.

21. Dönemde 4 yasama yılı içerisinde 294 meclis araştırması önergesi verilmiş, biri işleminden kaldırılmış, ikisi için ise genel görüşme açılması kararı verilmiştir. Benzer özellikler taşıyan önergeler birleştirilerek bir kısmının öngörüşmeleri yapılabilmektedir. Yumurta üreticilerinin durumu, trafik sorunları, üniversitelerdeki eğitim sorunları ve kıyafet, basın-yayınla ilgili sorunlar, deprem felaketi, Bor madeni, Kızılay ve Ahlat ilçesi hakkında verilen meclis araştırması önergeleri kabul edilmiş, komisyonlar kurulmuştur.

toplam 8.168 yazılı önerge verildiği belirtilmektedir. Bu sayının 8189 olması gerektiği değerlendirilmektedir.

⁵ Bu sonuçlara karşılık TBMM Genel Sekreterliği tarafından farklı bir açıklama yapılmıştır. Bu açıklamaya göre; 7 önergenin öngörüşmesi yapılmış, tamamı kabul edilmemiştir. Bkz: TBMM Aylık Bülteni, sayı 92, Haz.-Tem.-Ağu. 2002, s. 8.

⁶ Bu bilgiler konusunda da TBMM Genel Sekreterliği ile farklılık mevcuttur. TBMM Genel Sekreterliğinin açıklamasında kapalı oturumda yapılan öngörüşme hakkında bilgi verilmemiştir. Bkz: TBMM Aylık Bülteni, sayı 92, Haz.-Tem.-Ağu. 2002, s. 8.

21. Dönemde denetim faaliyetlerinden bir diğeri olan, gensoru açılmasına ilişkin önerilerin 4 yasama yılı içerisindeki toplamı 29'dur. Gensoru önergelerinden hiçbirini kabul edilmemiştir.

A. 21. DÖNEM'DE GENEL GÖRÜŞME AÇILMASINA İLİŞKİN ÖNERGELER VE YAPILAN İŞLEMLER

1. I. Yasama Yılında Genel Görüşme Açılmasına İlişkin Önergeler

a. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 20 arkadaşının, üniversite kurulacak illerde aranacak kriterler konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/1) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.6.1999).

Gerekçe: Ülkemizde, yükseköğretime yönelik talep yoğunluktadır. Bu sebeple, üniversite önündeki yığılma sorunu çözülememektedir. Öte yandan, kalkınmış ve ileri ülkelerle mukayese edildiğinde, ülkemizde üniversitelerdeki okullaşma oranı çok düşüktür. (Yüzde 12-16) Okullaşma oranının düşüklüğü ve yükseköğretime aşırı talep ters orantılı bir gelişme göstermekte ve sorunun çözümünü güçleştirmektedir. Türkiye'nin pek çok alanda nitelikli insan gücü ihtiyacı karşılanamazken, öte yandan, yanlış uygulamalar sebebiyle, ihtiyaç fazlası nitelikli insan yetiştirilmektedir. Bu ise, insan gücü istihdamında bölgelerarası dengesizliklere yol açmaktadır. Sebebi ise, şimdiye kadar açılan üniversitelerimizin belli merkezlerde veya bilimsel gerçekler yerine politik tercihlerden kaynaklanarak kurulmasıdır. Şüphesiz, üniversiteler, bilimin yaygınlaşması ve kültürün ülke geneline yaygınlaşmasında görev yaptıkları gibi, başlı başına bir yatırımdır.

Şimdiye kadar yapılan uygulamalar göstermiştir ki, büyük şehirlerdeki üniversitelerimizle birlikte, taşrada açılan üniversitelerimiz bulundukları yörelere ekonomik, kültürel, sınaî, ziraî canlılık kazandırmışlardır. Hatta, kuruluş aşamasındaki üniversitelerimiz, verimlilik açısından daha hırslı ve daha hızlı çalışmaktadır. Bu ise, pek çok ilimizin ilgilileri tarafından, illerinde üniversite açılması talebini kamçulamaktadır. Şu anda pek çok ilimizde üniversite bulunmamaktadır. Bir kısım illerimizde ise, bir üniversiteyi oluşturacak şekilde akademik eleman, tesis ve öğrenci yönünden altyapısı mevcuttur. Üniversite kurulması ile ilgili bazı illerin hem talepleri hem de o talepler doğrultusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde yasa önerileri bulunmaktadır. Misal olarak Erzincan İlimizi gösterebiliriz: Erzincan İlimizde halen Atatürk Üniversitesine bağlı olarak 2 fakülte (hukuk ve eğitim) 6 adet yüksekokul, 4.000'e yakın öğrenci, 385 öğretim elemanı, derslik, 300 lojman, 2.000 kişilik yurt kapasitesi ve sosyal tesisleri mevcuttur. Erzincan İlimiz, 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ve 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunlarının bir üniversite için öngördüğü tüm nitelikleri taşımaktadır. Ayrıca Erzincan, Doğu Anadolu'nun ulaşım imkânları en müsait kentidir. Rize, Yozgat, Çorum gibi illerimiz, küçük bir araştırma ile yukarıda söz konusu ettiğimiz hususların gerçek olduğunu ortaya koyacaktır.

Yukarıda sıralanan sebepler doğrultusunda, bundan böyle hangi ilimizde üniversite açılacağına dair bir kıstas oluşturulmasına da ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni kurulacak üniversitelerin ülke düzeyinde yaygınlaştırılması ve bu yaygınlaştırmada hangi ölçülerin göz önünde bulundurulacağını, Türkiye Büyük Millet Meclisince ele alınıp incelenmesi büyük yararlar sağlayacaktır. Kurulması düşünülen üniversitelerin mahallî kaynakları, mevcut fakülte ve yüksekokul kapasiteleri, ulaşım imkânlarının değerlendirilmesi, sonucu belirlemede mutlaka yardımcı olacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündeminde bulunan yeni üniversitelerin kurulması ile ilgili yasa taleplerine ışık tutmak ve bu konuda yerel imkânların da göz önüne alınarak yeni kurulacak üniversitelerin yerinin belirlenmesi için Yüce Mecliste bir genel görüşme açılması bir zaruret halini almıştır. Yukarıda kısaca işaret edilen sebeplerden dolayı, yeni üniversite kurulacak illerin seçimi ve tercihinde göz önünde bulundurulması gereken kıstaslar hususunda genel görüşme açılması arz ve teklif olunur.⁷

b. Ankara Milletvekili Cemil Çiçek ve 23 arkadaşının, Osmanlı Devletinin kuruluşunun 700. yıldönümü konusunda Anayasanın 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin (8/2) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.6.1999).

Gerekçe: İçinde bulunduğumuz 1999 yılı Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yıldönümüdür. Onun için, bu kutlu yıldönümünün ihtişamına yakışır bir zenginlikte ve yaygınlıkta kutlanması gerekir. Çünkü, Osmanlılar dönemi, tarihimizin en muhteşem, en parlak dönemlerinden birisidir. Yalnız Türk Milletinin değil, bütün insanlık tarihinin de iftihar edeceği güzelliklerin yaşandığı, müspet kararların alındığı, hayırlı kurumların kurulduğu şaheser bir dönemdir. Bu sebeple, böyle bir millete mensup olmaktan dolayı hepimiz çok bahtıyarız. Bunu, her vesileyle dile getirmek bizim millî vazifemizdir. Kuruluşunun 700. Yıldönümü münasebetiyle, bu haklı gururu, en başta Türkiye Büyük Millet Meclisimiz olmak üzere, devletimizin bütün kurumlarıyla, toplumumuzun bütün kesimleriyle, gönüllü kuruluşlarımızla birlikte paylaşmalıyız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, konuyu gündemine alarak, özel bir oturum yapmasında, kutlamalara Türkiye Büyük Millet Meclisinin heyecan, görüş ve değerlendirmelerinin de dahil edilmesinde tarihî, sosyal, kültürel, siyasi açılardan sayısız faydalar vardır. Toplum olarak yaşadığımız çok yönlü sıkıntıların çözümlerini, ipuçlarını orada bulabiliriz. Milletimizin geleceğini tanzim ederken, şüphesiz o dönemin tecrübeleri, zorlukları aşmamızda bize yardımcı olacaktır, geleceğimize de ışık tutacaktır. İşbu genel görüşme talebi o mülâhazalarla verilmiştir.⁸

8/2 esas sayılı genel görüşme açılmasına ilişkin önerge üzerindeki öngörüşmeler 27.11.1999 tarihinde yapılmıştır. Konu üzerinde; Devlet Bakanı

⁷ TBMM 21. Dönem, Yasama Yılı 1, c. 6, B 31 (8.7.1999), ss. 9, 15-17.

⁸ TBMM 21. Dönem, Yasama Yılı 1, c. 6, B 31 (8.7.1999), ss. 9, ve 17-18.

Fikret Ünlü tarafından, tüm faaliyetler hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Daha sonra ayrıca; ANAP Grubu adına Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul), MHP Grubu adına İsmail Köse (Erzurum), FP Grubu adına Mehmet Recai Kutun (Malatya), DYP Grubu adına Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş), DSP Grubu adına Erol Al (İstanbul), önerge sahipleri adına Cemil Çiçek (Ankara) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Konuşmaların sonunda, oy birliğiyle genel görüşme açılmaması kabul edilmiştir.⁹

c. Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün ve 20 arkadaşının, Doğu Anadolu'nun bölgesel kalkınması ve Doğu Anadolu Projesi (DAP) konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önerge (8/3) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.7.1999).

Gerekçe:

Ülkemizde, özellikle son yıllarda, bölgelerarası gelişmişlik farkları giderek artmıştır. DPT'nin resmî rakamları, doğunun sosyoekonomik gelişmişlik endeksinin eksi 1,3 olduğunu ortaya koymuştur. Ülkemizin bir diğer bölgesi Marmara'da aynı endeksin artı 1,19 olması aradaki fark açısından düşündürücüdür. Bu göstergeden anlaşılabileceği gibi, doğu halkı, gelir, istihdam ve refah bakımından Türkiye'nin çok altında yaşamaktadır. Devletin, süratle bölgelerarası dengesizliği gidermek, toplumsal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamak amacıyla, üretimi artıracak, doğu halkına yeni iş ve geçim imkânları sağlayacak tedbirler alması zaruret haline gelmiştir.

Türkiye nüfusunun 1/6'sının yaşadığı Doğu Anadolu'da, kişi başına düşen ortalama millî gelir 1.000 doların altındadır; tarım ve hayvancılık yok olmak üzeredir; boşaltılmış köyler, yoğun şekilde yaşanan göç, yoksulluk, işsizlik, dışlanma duygusu, gelecekte umutsuzluk, kötü yaşam koşulları, bu bölgedeki insanımız için yasadışı örgütleri çekim merkezi haline getirmektedir; eğitim-öğretim hizmetleri son derece kötü durumda olup, onbinlerce çocuk, yıllardır öğretmen yüzü görmemektedir. Şimdiye kadar, bölgeye yönelik, değişik hükümetler tarafından 10 ayrı ekonomik paket açılmış; fakat, bunların hepsi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu durum, merkezden, bölgeyi tanımadan üretilen çözüm önerilerinin bölge için bir fayda getirmeyeceğinin açık göstergesidir.

Aynı çerçevede, GAP ve bu projeyi uygulamak için oluşturulan uzman kuruluş, güneydoğunun ekonomik ve sosyal gelişmesinde çok önemli gelişmeler sağlayabilmiştir. Bu durum, Türkiye'nin geri kalmış bölgeleri için bölgesel kalkınma projeleri oluşturarak, bu projelerin, özel oluşturulmuş yetkili ihtisas kuruluşları tarafından yürütülmesi halinde olumlu sonuçlar alınabileceğinin açık göstergesidir. Özellikle, sulama imkânlarının genişlemesiyle tarım sektöründe, enerji üretiminin artmasıyla da sanayi sektöründe sağlanacak büyük gelişme sonucunda, Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan şehir, kasaba ve köylerimiz, kısa zamanda, Türkiye'nin tarım, sanayi ve ticaret sektörleri bakımından gelişmiş

⁹ TBMM 21. Dönem, Yasama Yılı I, c. 7, B 39 (27.7.1999), ss. 301-332.

bölgeleri arasına girecektir. Doğunun makûs talihinin değişebilmesi için, proje kapsamına giren yörelerde, plan, altyapı, konut, sanayi, maden, tarım, enerji, ulaştırma ve eğitim gibi alanlarda hizmetlerin, uzman kuruluş tarafından bir program çerçevesinde koordine edilmesi zorunlu hale gelmiştir. Tüm bu hizmetleri yapmak ve yaptırmak, gerekli tedbirleri almak, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere, hükmi şahsiyeti bulunan Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma İdaresi Teşkilatının kurulması gerekmektedir. Bu gerçeklerden hareketle;

Kalkınma hedefleri ve planları çerçevesinde, bölgede sektörler arasında uyumu sağlayacak kalkınma planları ve yıllık programlar hazırlanmasında DPT ile işbirliği yapmak,

Bölge içi sosyoekonomik faaliyetleri yönlendirmek, uygulamak ve projeler geliştirmek,

Bölgeye, özel sektör ve yabancı sermaye yatırımlarını teşvik, takip ve koordine etmek, iş ve yatırım ortamları oluşturulmasını sağlamak ve yatırımcıları özendirmek,

Dış kredi taleplerini incelemek ve ilgili mercilere ulaştırmak, bölgenin tanıtımını sağlamak,

Bölgede kentsel gelişmeyi sağlamaya yönelik, altyapı, konut, turizm, kültür projeleri geliştirmek ve uygulanmasını koordine etmek,

Yol, su, elektrik, kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak,

Bölge halkının istihdam alanları da göz önüne alınarak her türlü eğitim ihtiyacının karşılanması için gerekli çalışmaları yapmak amacıyla, Doğu Anadolu'nun bölgesel kalkınması hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir genel görüşme yapılmasında büyük fayda ve zaruret vardır.¹⁰

d. Ankara Milletvekili Cemil Çiçek ve 20 arkadaşının, Kuzey Irak'ta yaşanan gelişmeler ve uygulanan politikalarla ilgili olarak Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/4) (Başkanlığa geliş tarihi: 10.8.1999).

Gerekçe: Türkiye, birkaç yıldan beri, iç politika sorunları, seçimler, yeni hükümet çalışmaları, ekonomik ve sosyal rahatsızlıklarla uğraşırken, dış politikada çok önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Özellikle Kuzey Irak'ta meydana gelen gelişmeler, ABD'nin inisiyatifinde ve hatta yönlendirmesinde başlayan süreç, Türkiye'nin millî güvenliğini, toprak bütünlüğünü, hatta bu süreç başarıyla tamamlanırsa, devletin üniter yapısını etkileyecek bir mahiyet ve derinlik kazanmaktadır.

Kuzey Irak'taki aşiret reisleri Barzani ve Talabani sık sık ABD'ye çağrılmakta, aralarındaki ihtilaf sona erdirilerek Kuzey Irak için yeni bir

¹⁰ 21. Dönem I. Yasama Yılı, c. 6, B 35 (20.7.1999), ss. 384, 391-392.

statünün tesisi noktasında yoğun çabalar harcanmaktadır. Bunda da epey mesafe alındığı da aşîkârdır. Nitekim, bu bölgede seçimler yapılmakta, parlamento ve hükümet kurulmaktadır. İç güvenliği sağlayacak birimler oluşmuş bulunmaktadır. İhtilaflar, bu bölgede, Irak kanunlarına göre değil yerel anlayış ve kurallara göre çoğu zaman çözülmektedir. Barzani ve Talabani'nin silahlı güçleri, giderek, silahlı kuvvetler standardına yükseltilmektedir. Bunlara ilaveten, geçtiğimiz günlerde Barzani'nin yeni bir bayrak çekeceğı ve millî marşını da ilan edeceğı açıklanmıştır. Bir süre sonra da kendi adına para basacağı iddiaları vardır.

Bütün bu gelişmelerin nereye gittiğı açıktır. Türkiye'nin çoğu zaman bu konuda yeterli bir müdahalede bulunduğunu söylemek de mümkün değildir. Ortadoğı'da başlayan barış süreci bir süre sonra bu bölgede müstakil bir devletin kurulmasına yardımcı olabilir. Türkiye, bir başka bölgede uğraşırken, Kuzey Irak'ta bir emrivaki ile karşı karşıya kalabilir. Türkiye Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması, Kuzey Irak'taki Türkmen varlığını ve neticede kendi millî güvenliğini, toprak bütünlüğünü ve üniter devlet yapısını koruyabilmesi açısından Kuzey Irak'ta olup bitenleri ciddiyle takip etmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin olumlu katkılarının sağlanması, uyguladığı politikaları bir de Türkiye Millet Meclisinin zemininde gözden geçirmesi şarttır. Bu genel görüşme önergesi böyle bir maksadın temini için verilmiştir.¹¹

e. Erzurum Milletvekili İsmail Köse ve 52 arkadaşının, Kuzey Irak'ta yaşanan son gelişmeler ile uygulanan politikalar konusunda Anayasanın 98., İçtüzüğün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/5) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.8.1999).

Gerekçe: Türkiye'nin Irak politikasını; Irak'ın birliği, egemenliği ve toprak bütünlüğünün korunması teşkil etmektedir. Bu kapsamda, öteden beri, birtakım çevrelerin örtülü veya açıktan gündeme getirmeye çalıştıkları, Kuzey Irak'ta bağımsız veya federe bir Kürt devletin kurulmasının önlenmesi, politikamızın temelini oluşturmaktadır. 1991'den beri, yani Körfez Savaşından itibaren, Kuzey Irak, fiilen dengesiz bir bölge haline gelmiştir. Bu bölgede tam bir otorite boşluğu vardır. Kuzey Irak'ta son zamanlarda uygulanan politikalar ve Irak yönetiminin bölgeden çekilmesi sonucu meydana gelen otorite boşluğu, başta PKK olmak üzere, bazı terör grupları ve çevrelerce değerlendirilmiş ve sonuçta, bölgeye yerleşme ve Türkiye'ye karşı eylemlerde bulunma serbestisi sağlanmış, aynı zamanda bölgedeki yerel gruplar ve örgütler arasında bağımsız bir devlet kurma fikrini de bilerek güçlendirmiştir.

Bölgedeki olumsuzluklardan, Kürdistan Demokrat Partisi lideri Mesut Barzani ile Kürdistan Yurtseverler Birliği Lideri Celal Talabani, Washington'da bir araya gelerek, 17 Eylül 1998 günü ABD Dışışleri Bakanının da katıldığı

¹¹ 21. Dönem I. Yasama Yılı, c. 9, B 48 (12.8.1999), ss. 434, 443-444.

törende bir nihaî bildiri imzalamışlardır. Her ne kadar, bu bildiri, Irak'ın toprak bütünlüğünü vurgulamış ve PKK ile mücadele konusunda somut unsurlara yer vermiş ise de, geçici ortak bir hükümetin ve meclisin kurulması, bunu takiben seçimlere gidilerek Kuzey Irak'ta yerel meclisin toplanması ve Irak'ın geleceği için bir federasyon arzusunun dile getirilmesi, hem bölge hem de ülkemiz açısından endişe vericidir. Ayrıca, ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Elizabeth Jones, Kuzey Irak'ta 14-17 Ocak 1999 tarihinde, Barzani ve Talabani ile görüşmelerinde, ülkemizi yakından ilgilendiren bu konuda farklı bir strateji ortaya koymuş ve Kuzey Irak'ta seçimlere gidilmesini hedefleyen siyasî uzlaşma sürecini hızlandırmaya çalışmıştır.

Bu tür politikalar uygulanması halinde, Irak'ın bölünebileceği ve bunun Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devleti kurulmasına neden olabileceği ve Birleşmiş Milletler kararlarında da hedeflenen Irak'ın üniter yapısını bozarak, bölgede daha çok istikrarsızlığa neden olabileceği, yeni bir göç hareketi ile karşılaşabileceği ve bölgenin en köklü ve yerleşik halkı olan Türkmenlerin de istenmeyen bir imhaya maruz kalabileceği endişesi taşınmaktadır. O bölgede, eğer, gerçekten, Irak'ın bütünlüğünün korunması isteniyorsa, Irak'ın bütünlüğü içinde bir çözüm aramanın Türkiye açısından da, hassas dengeler açısından da olumlu bir yaklaşım olacağı kanaati vardır. Bu otorite boşluğunu, PKK, giderek, daha da büyük ölçüde doldurma yolunda adımlar atabilir. Bu da bütün bölge için, bu arada, Irak halkı için ciddi sorunlar doğurur. Bölgedeki stratejik ve hassas konumu nedeniyle, Türkiye'nin, bölgenin geleceğine yönelik alınacak kararlarda söz sahibi olması gereklidir. Bu bakımdan, bir genel görüşme açılmasını, saygılarımızla arz ederiz.¹²

2. II. Yasama Yılında Genel Görüşme Açılmasına İlişkin Önergeler

a. FP Grubu adına FP Grup Başkanvekili ve Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener'in, Çeçenistan ve Kuzey Kafkasya'ya yönelik izlenen dış politika konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önergesinin (8/6) gerekçesi aşağıdadır:

Gerekçe: Rusya'nın Çeçenistan'a karşı havadan ve karadan başlattığı askerî operasyon tüm şiddetiyle devam ederken, Rus uçaklarının sivil yerleşim bölgelerine yönelik bombardımanı sonucu çok sayıda masum insan hayatını kaybetmiştir. 21 inci Yüzyıla girerken, uluslararası hukuk normları ve insan hakları evrensel ilkelerine aykırı olarak Rusya'nın uyguladığı bu insanlık dışı soykırım harekâtına dünyanın etkili ülkelerinden bir tepki gelmediği gibi Türkiye de, bu insanlık dramı karşısında sessiz ve tepkisiz kalmayı tercih etmektedir.

Kuzey Kafkasya'daki tüm gelişmeler Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir. Türkiye'nin, bu bölgede yaşanan sivil katliamına ilgisiz

¹² 21. Dönem I. Yasama Yılı, c. 10, B 52 (16.8.1999), ss. 743, 744-747.

kalması düşünülemez. Bu bölgede yaşayan insanlarla Türkiye arasında, tarihî, kültürel ve dinî bağlar vardır. Bunun da ötesinde akrabalık bağları vardır. Özellikle geçen yüzyılda meydana gelen Rus saldırıları sonucunda yüzbinlerle ifade edilen Kuzey Kafkasyalı, Osmanlı ülkesine göç etmiştir. Bu insanlar, Kurtuluş Savaşında hayatlarını ortaya koyarak, bu büyük milletin ayrılmaz bir parçası haline gelmişlerdir. Halkımızın büyük bir bölümünün akrabalık bağının olduğu insanların yaşadığı bu bölgede yaşanan gelişmelere Türkiye ilgisiz kalamaz. Aynı zamanda, bu bölge, Türkiye açısından stratejik bir öneme de sahiptir. Türkiye'nin Orta Asya Türk cumhuriyetlerine açılan kapısı burasıdır. Karadeniz kıyısındaki Abhazya'dan başlayıp Dağıstan ile Hazar Denizine ulaşarak Orta Asya'ya uzanmaktadır. Ayrıca, bu bölge, Rusya'ya karşı bir güvenli bölge oluşturmaktadır.

Tüm bu gelişmelere rağmen, Türkiye'nin sessiz kalmasını izah ve kabul etmek mümkün değildir. Çeçenistan'da ve tüm Kuzey Kafkasya'da ikiyüz yıldır insan hakları ihlalleri yapılmaktadır. Hâlâ hava saldırılarıyla, yaşlı, çocuk demeden binlerce masum insan katledilmektedir. Bölge insanlarına yönelik soykırım devam etmektedir. Bu olaylar, bölgede uluslararası hukukun çiğnendiğini, Paris Şartına ve AİİK ilkelerine aykırı hareket edildiğini göstermektedir. Olaylar karşısında, Türkiye'ye düşen, sessiz kalmak değil; uluslararası kuruluşları harekete geçirmek, konuyu dünya gündemine taşımaktır. Oysa, Türkiye, yaşanan bu insanlık dramı karşısında sessizliğini korumaya devam etmekle kalmayıp, Başbakan Bülent Ecevit, 4 Kasım'da resmî bir ziyaret için Rusya'ya gitmeye hazırlanmaktadır. Kafkasya'da Çeçenlere karşı büyük bir soykırımı yaşanırken, Sayın Ecevit'in Rusya'ya gitmesi ve üst düzeyde resmî temaslarda bulunması, zımnen bu katliamın onaylanması anlamına gelecektir.

Tüm bu gelişmeler ışığında, Kafkasya'ya yönelik Türk dış politikasının yeniden gözden geçirilmesini sağlamak ve alınması gerekli önlemleri tespit etmek amacıyla, Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasını arz ederiz.¹³

8/6 esas sayılı genel görüşme açılmasına ilişkin önerenin öngörüşmeleri 14.12.1999 tarihinde yapılmıştır. Çevre Bakanı Fevzi Aytekin'in kısa bir açıklamasının ardından önerge üzerinde; DYP Grubu adına Mümtaz Yavuz (Muş), ANAP Grubu adına A. Ahat Andican (İstanbul), SP Grubu adına Ali Tekin (Adana), MHP Grubu adına Şevket Bülend Yahnici (Ankara), FP Grubu adına Abdüllatif Şener (Sivas), FP Grubu Başkanvekili Abdüllatif Şener (Sivas)'in, konuşmasında, Gruplarına sataşması nedeniyle MHP Grubu adına İsmail Köse (Erzurum) ve DSP Grubu adına Aydın Tümen (Ankara), Bu MHP ve DSP Grup Başkanvekillerinin kendisine sataşması nedeniyle Abdüllatif Şener (Sivas) tarafından konuşmalar yapılmıştır. Genel Kurul salonunda oturum başkanının oturumu yönetmekte zorlandığı, bir kez ara vermek zorunda kaldığı, buna rağmen salondaki karşılıklı tartışma ortamının eksilmediği bir durum

¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 13 (2.11.1999), ss. 19-20.

yaşanmıştır. Öngörüşmelerin sonunda, görüşmenin yeterli olduğu yönünde mutabakat sağlanmıştır.¹⁴

b. İstanbul Milletvekili Ali Coşkun ve 31 arkadaşının, bankalar ve bankacılık sektörü konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önergesinin (8/7) gerekçesi aşağıdadır:

Gerekçe: Malî sektörün lokomotif durumuındaki bankacılığımız; öz kaynak, aktiflerindeki sağlıklı gelişmeler ve özellikle kredi borç batakları açısından güven verici bir yapıya kavuşamamıştır.

Özellikle kamu açıklarını kapatmak için bankalardan yüksek faizlerle tasarrufların emilmesi, böylece devletin toplumumuzda yadırganan tefeciliği teşvik etmesi sonucu malî piyasalar ile üretim sektörü arasındaki dengeler bozulmuş, siyasî irade rant sektörünün baskısı altına sürüklenmiştir. İSO'nun yaptığı son araştırmaya göre, Türkiye'nin 500 büyük kuruluşu 1997 yılı bilanço kârlarının yaklaşık yüzde 55'i faiz geliriye, bu oran 1998 yılında yüzde 87'ye yükselmiştir. Anlaşıyor ki, sermaye, yatırım, üretimden kaçarak, risksiz yüksek gelir sağlayan ranta yönelmektedir. Rantiye sınıfı, dolar bazında dönemlere göre, yüzde 30 civarında getiri sağlamaya devam edegelmıştır. Bankacılık sektöründe yozlaşmaya sebep olan diğer sorun da, 5.4.1994 ekonomik krizini müteakiben mevduatlara yüzde 100 devlet garantisi getirilmesidir. Bu durum, sermaye çevrelerini tahrik ederek gecekondulaşmaya yönlendirmiş, kimileri köşede kalmış bankaları, kimileri de özelleştirilen kamu bankalarını yok pahasına satın olarak malî piyasalara girmişlerdir. Böylece;

-Hazineye yüksek faizlerle borç verilerek rant elde edilmiş,

-Toplanan mevduatlar kendi kuruluşlarına aktararak bankaların içi boşaltılmış,

-Off-shore bankacılığına yönelerek bugünkü sıkıntılı ortamı oluşturmuşlardır.

Hükümetler, gayri ticarî işlemlere yıllardır göz yummuş, etkili denetimleri yapmayarak tedbirleri zamanında almamışlardır. Nitekim, 57. hükümet, 4389 sayılı Banka Kanununu 18.6.1999 gecesi Meclisten geçirmesine rağmen, 23.9.1999 tarihine kadar Bankalar Denetleme ve Düzenleme Kurulunu (BDDK) atamamış, böylece, batışın, soygun ve vurgunun seyircisi olmuştur. Güven ve itibarı sağlayan müesseseler olması gereken bankaların üzerinde etkin bir denetim sağlanamadığı için, hem sektöre hem de ekonomimize olan olumsuz etkileri devam etmektedir. 1998 sonu itibarıyla, 75 bankanın öz sermayeleri toplamı 37. sırada olan AB bünyesindeki (İspanyol Banko Standart) öz kaynağına eşittir. Aralık 1999 itibarıyla banka sayısı 81'e yükselmiş olup, ilk 10 bankanın sektördeki aktif payları yüzde 67, görülüyor ki, 71 banka zayıf durumdadır. Bankaların takipteki alacakları, 1997 sonunda 711 milyon dolarken,

¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 19, B 33 (14.12.1999), ss. 265-292, 308, 317-319: Bu hareketli ve usul yönünden de tartışmanın çıktığı, hatta oturum başkanının da tenkit edildiği öngörüşmeler sırasında; Mehmet Vecdi Gönül Başkan, Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) ve Mehmet Ay (Gaziantep) Katip Üyeler olarak görev almıştır.

yüzde 540 büyüyerek Mart 2000 sonunda 2,835 milyar dolar seviyesine fırlamıştır. Ziraat Bankası ve Halk Bankasının görev zararları 15 milyar doları aşmıştır.

Hükümetin bir diğer ihmali de, kanuna rağmen siyasî rant aracı olarak kullandığı kamu bankalarını özelleştirmemesi, özelleştirdiklerini ise ucuza satıp, sonra, Tasarruf Mevduat Sigorta Fonundan fahiş bedelle yeniden devletleştirmesidir. Beş bankaya yapılan operasyon ne iltir ne de son. Zira zorda olan bankaların 15 civarında olduğu söylenmektedir. Ayrıca, içleri boşaltılarak fona devredilen Interbank, Bankekspres, Türkbank uzun bir süredir rehabilite edilip satılamamıştır. İkinci operasyonla fona devredilen Yaşarbank, Yurtbank, Egebank, Esbank, Sümerbank hakkında ne yapılacağı belirsizdir ve zararları devam etmektedir. Nitekim, BDD Kurulunun 19.12.1999 tarih, 4491 sayılı Kanun değişiklikleri uyarınca 31.3.2000 tarihindeki atanmaları konusunda siyasî pazarlık yapılmış olması da kamuoyunda endişeler meydana getirmiştir. 31.8.2000 yılında görevi tamamen devralacak bu kurulun da neler yapacağı merak konusudur. Bu sebeple, bankacılık alanında alınmış tedbirlerin gözden geçirilmesi, yeni önlemlerin ve politikaların belirlenmesi yönünden Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 101, 102 ve 103. maddeleri uyarınca genel görüşme yapılması hususunda gereğini arz ve teklif ederiz.¹⁵

Yukarıdaki (8/7) sayılı, genel görüşme açılmasına ilişkin önerenin öngörüşmeleri 21. Dönem TBMM'nin 3. yasama yılı içinde (8/12) sayılı genel görüşme önergesinin verilmesinden sonra, her iki önerge birleştirilerek, 7.11.2000 tarihinde yapılmış ve genel görüşme açılması kabul edilmemiştir.¹⁶

c. Fazilet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekili ve Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener'in, zorunlu tasarruf kesintileri konusunda Anayasanın 98., İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/8) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.6.2000) aşağıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

1 Nisan 1988 tarihinde “Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun” adı altında yasalaşan ve çalışanların iradesi dışında, maaşlarından yapılan kesintilerle oluşan Çalışanları Tasarruf Teşvik Fonu, kamuoyunda bilinen adıyla zorunlu tasarruf kesintilerinin durumu tam anlamıyla kördüğüm olmuştur. 1 Haziran 2000 tarihinde yürürlüğe giren işsizlik sigortası düzenlemesiyle, çalışanların tasarrufa teşvik hesabı için kesintilerin bundan böyle İşsizlik Sigortası Fonuna yapılmasının kararlaştırılmasıyla, fonun tasfiyesine yönelik tartışmalar had safhaya gelmiştir. Tüm çalışanlar, haksız olduğunu düşündükleri bu uygulamaya her platformda tepki göstermektedirler.

Bugün itibarıyla 9 kişiden fazla eleman çalıştıran 350.000 özel ve kamu kuruluşunda çalışan yaklaşık 7,6 milyon kişi zorunlu tasarruf kapsamında

¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 108 (9.6.2000), ss. 104-106.

¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 12 (7.11.2000), ss. 34-73.

bulunmaktadır. Zorunlu tasarruf oranları yıllar itibariyle değişiklikler göstermiştir. Son olarak ücretliden yüzde 2, işverenden yüzde 3 olarak yapılan kesintinin toplam anapara ve nema miktarı 31 Mart 2000 itibariyle, yaklaşık 5 katrilyon TL'dir. Bu kesintiler devlet muhasebe sistemi dışında tutulduğu için, bugüne dek toplanan anapara ve nema miktarının ne kadar olduğu tam olarak belirlenememektedir. Bugüne kadar amacı dışında kullanılan zorunlu kesintilerin nemalandırma oranları, hem enflasyonun ve hem de iç borçlanma faiz oranlarının altında kalmıştır. Çalışanın emeği, tasarruf edileceği bahanesiyle çarçur edilmiştir.

Devlet, 1997 yılında 4,061 trilyon TL'yi ortalama yüzde 108 faiz oranıyla borçlanarak, 1,977 trilyon TL iç borç faizi ödemiş ve enflasyon, yüzde 99,1 oranında gerçekleşmişken, fonda biriken paraların nema oranı ise yıllık 17,2'de kalmıştır. 1998 yılında 10,233 trilyon TL'yi ortalama yüzde 115,5 faiz oranıyla borçlanan ve 5,629 trilyon TL iç borç faizi ödeyen devlet, enflasyonun yüzde 69,7 olduğu bir ortamda, zorunlu tasarruf kesintilerini yıllık yüzde 5,2 oranında nemalandırmıştır. Yine, aynı şekilde, 1999 yılında 20.373 trilyon TL'yi ortalama yüzde 109,5 faiz oranıyla borçlanarak 9,824 trilyon iç borç faizi ödeyen hükümet, nema oranını yıllık yüzde 1,6 olarak uygulamış ve enflasyon, yüzde 68,8 olarak gerçekleşmiştir.

Başlangıçta, çalışanların tasarruf yapması için düşünülmüş bu uygulama, bugün itibariyle, çalışanların birikimlerinin zayi edilmesine dönüşmüştür. Bu vahim durum, sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmadığı gibi, Anayasada güvence altına alınmış mülkiyet hakkının gaspı anlamına gelmektedir. Bu durum, devlete olan güveni de sarsmıştır.

Yukarıda anlatılan gerekçelerden dolayı, çalışanların iradesi dışında yapılan zorunlu tasarruf uygulamasında anapara ve nemaların hak sahiplerine geri ödenmesi ve sistemin tasfiye edilmesiyle ilgili yöntemleri tespit etmek amacıyla, Anayasanın 98., İçtüzüğü'nün 102. ve 103. maddeleri uyarınca FP Grubu adına bir genel görüşme açılmasını arz ederiz.¹⁷

3. III. Yasama Yılında Genel Görüşme Açılmasına İlişkin Önergeler

a. Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün ve 19 arkadaşının, sözde Ermeni soykırımı iddialarıyla ABD Temsilciler Meclisinde alınan karar ve Türkiye-ABD ve Ermenistan ilişkileri konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önerenin (8/9) gerekçesi aşağıdadır:

Gerekçe: Milletimiz, ABD Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesinde kabul edilen yasa tasarısıyla ilgili gelişmeleri endişe ve üzüntüyle izlemektedir. Başkanlık seçimi öncesinde, politik hesaplarla, tarihî gerçeklerin saptırılması ve buna, ABD Temsilciler Meclisinin alet edilmesi fevkalade yanlış gelişmelerdir.

¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 37, B 116 (23.6.2000), ss. 12-13.

Ermeni iddialarını içeren yasa tasarısı her türlü dayanaktan yoksundur, haksızdır ve gerçekdışıdır. Bu tasarının kabulü, hem Türk-ABD ilişkilerini zedeleyecek hem de Kafkaslarda barışı sağlama girişimlerini sekteye uğratacaktır. Böyle bir kararın arkasına sığınan Ermeniler, bundan böyle, toprak işgallerinde ve komşu ülkeler üzerindeki toprak iddialarında kendilerini daha da güçlü zannedecekler, ancak, sonuçta hüsrana uğrayacaklardır. Bu karar tasarısı, barışa ve huzura değil, çözümsüzlüğe ve anlaşmazlığa hizmet edecektir.

TBMM, 1 Ekim 2000 tarihli ilk birleşiminde, ortak bir bildiriyle, ABD Temsilciler Meclisini akliselime davet etmiş, ancak, tasarısı Dış İlişkiler Komitesinde kabul görmüştür. Şimdi, yapılması gereken, TBMM'nin, yayınlanan bildiriye uygun şekilde konuyu ele alması, bu iddiaların gerçeğe aykırı olduğunu ortaya koyması ve iddia sahipleri ile ABD Temsilciler Meclisi Komitesine gereken cevabı vermesidir. Ayrıca, bugüne nasıl gelindiği, tasarının kabulünde nelerin etkin olduğu, hükümetin ve dışişlerimizin bu konudaki ihmal ve hatalarının tespiti için TBMM'de genel görüşme yapılması zarureti vardır.

Önemle üzerinde durulması gereken bir başka konu, bundan böyle ne yapılacağı ve ne gibi tedbirler alınacağıdır. Böyle millî bir meselede TBMM'nin öngördüğü tedbirlerin ne olduğunu bilmek fevkalade önemlidir. Dışişlerinin yetersiz kaldığı noktada, Meclisin inisiyatifi ele alması şarttır ve ABD ve Ermenistan'a karşı hangi tedbirlerin alınması, hangi müeyyidelerin uygulanmasının gerektiği TBMM tarafından tespit edilmelidir. Bütün bunları temin için, Anayasanın 98. ve İçtüzüğü'nün 101. maddeleri gereğince bir genel görüşme açılması zaruretine inanıyoruz.¹⁸

b. İstanbul Milletvekili Mehmet Ali İrtemçelik ve 27 arkadaşının, ABD Kongresindeki sözde Ermeni soykırımı iddiaları ve dış politika konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önerge (8/10) (Başkanlığa Geliş Tarihi: 19.10.2000) aşağıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Malumları olduğu üzere, ülkemize ve ulusumuza karşı uslanmak bilmeyen hasmane duygu ve heveslerle hareket edegelen fanatik Ermeni çevreleri ve kendilerini bunlarla çıkar birliği içinde addedenlerin teşvik, tahrik ve şantajıyla geçmişte de birkaç kez ABD Kongresine getirilen sözde soykırımı iddiaları, bir karar tasarısı olarak bir kez daha ABD Temsilciler Meclisi Genel Kurulunun önündedir ve çeşitli engelleme çabalarına rağmen oylanma noktasına varmış bulunmaktadır. Söz konusu tasarının bilhassa "bulgular" başlıklı giriş bölümünde, geçmişte sunulan benzer tasarılarla söz konusu edilmeyen ve fanatik Ermeni çevreleri ile bunların işbirlikçileri ve bilinçli-bilinçsiz destekçilerinin gerçek niyet ve hedeflerini fütursuzca açığa vuran yeni unsurlara yer verilmiş olması, köhne yalanlar temelinde tarihimize, ulusal onurumuza, toprak bütünlüğümüze ve Türkiye-ABD ilişkilerinin dokusuna yönelen bu yeni girişimin öncekilerine oranla daha da dikkatle ve derinlemesine tahlil edilmesini ve varılacak sonuçlara göre, tasarının kabul edilip edilmemesinden bağımsız

¹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 573-575.

olarak, millet ve devlet olarak yüksek çıkarlarımızın işaret edeceği çok yönlü önlemlerin alınmasını ve kararlılıkla uygulanmasını, kanaatimizce zorunlu kılmaktadır.

Aynı sinsi çabaların, geçtiğimiz günlerde, AB Parlamentosunca Türkiye hakkında hazırlanan Morillon raporu bağlamında da sahnelenmek istenmiş olması ve ayrıca, bazı Avrupa ülkelerinin ulusal parlamentolarının da hedef platformlar olarak değerlendirilmek istendiğine ilişkin duyurular, yukarıda sözü edilen acil ve kapsamlı değerlendirme ihtiyacını daha da artıran hususlardır. Dünyanın uluslararası barış ve güvenlik yönünden en duyarlı bölgelerinin kavşağında yer alan Türkiye'mizin, malum çevrelerce yeniden ve daha boyutlu olarak gündeme getirilen bu düşmanca kampanyayı dış politika gündemimizdeki başlıca diğer konularla birlikte ve gelişmelerin dış ilişkilerimizin bütününe olabilecek yansımaları da göz önünde bulundurularak, zaman yitilmeksizin ve stratejik bir yaklaşımla irdelenmesi ve gereğini yapmasını ve bu bağlamda, TBMM'nin ön plana çıkmasını, tarihimize karşı bir sorumluluk, milletimiz ve devletimizin çıkarları açısından da ertelenemez bir görev addetmekteyiz. Bu anlayışla, Yüce Meclisin, dış politikamız konusunda Anayasanın 98., İttüdüğün 102 ve 103. maddeleri gereğince bir genel görüşme yapmasını yüksek oluruza saygıyla arz ederiz.¹⁹

c. Erzurum Milletvekili İsmail Köse ve 21 arkadaşının, sözde Ermeni soykırımı iddialarıyla ilgili ABD Temsilciler Meclisinde alınan karara ve Türkiye-ABD ve Ermenistan ilişkileri konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önerenin (8/11) (Başkanlığa Geliş Tarihi: 19.10.2000) gerekçesi aşağıdadır:

Gerekçe: Özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde etkili lobi faaliyetleriyle önemli bir güç odağı haline gelmeyi başaran Ermeniler, her fırsatta tarihi gerçekleri saptırarak soykırımı iddialarını gündeme getirmekte ve dünya kamuoyunu etkilemeyi başarmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletlerinde çok sayıda Ermeni asıllı kişinin bulunması, seçim öncesi dönemlerde bu tür lobi faaliyetlerini artırmakta, siyasî içerikli tasarılar, maalesef, parlamento dahil bütün siyasî odaklarda ciddi şekilde taraftar bulabilmektedir.

Geçtiğimiz günlerde, sözde soykırımı tasarısının Amerika Temsilciler Meclisinin İnsan Hakları Alt Komisyonunda kabul edilerek Temsilciler Meclisi gündemine alınması ve oylama aşamasında geri çekilmesi, tasarının kabul edilmemesine rağmen, Ermeni lobilerinin, bu alanda, bugüne kadar elde ettikleri en önemli başarı olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri Başkanının kararlı ve basiretli tutumu sayesinde görüşülmeyen tasarının, önümüzdeki yıllarda tekrar gündeme getirileceğinden kuşku yoktur. Zaten tasarının oylanmamasını rica eden Amerika Birleşik Devletleri Başkanının mektubunda bile soykırımı iddiaları reddedilmemekte; ancak, görüşülme zamanının Amerika Birleşik

¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), ss. 625-626.

Devletleri çıkarlarına uygun olmadığı yargısına yer verilmektedir. Bu konudaki bütün yaklaşım ve gelişmeler, tarihin bir döneminde yaşanmış olan Türk-Ermeni ilişkilerine dünya kamuoyunun sağlıklı ve bilimsel yaklaşmadığını açıkça göstermektedir. Dünya kamuoyu, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa entelektüel çevreleri, bu konuda, Ermeni iddialarına paralel bir tavır sergilemektedirler. Bu durum, yıllardan bu yana Ermeni lobilerinin büyük mesafe aldıklarını, binlerce kitap, dergi, broşür yayınlayarak, kültür, sanat ve siyaset çevrelerini etkilediklerini göstermektedir. Bu kültürel etkinlikler, görüldüğü gibi, siyasî sonuçları da beraberinde getirmekte, yayın, lobi ve parasal organizasyonlarla büyüyen Ermeni lobileri, Türk Devletiyle diplomasi ve siyasî arenada rahatça mücadele edebilecek güce erişmektedirler.

Bu siyasî ve diplomatik realiteyi, süratle, Türkiye Cumhuriyeti'nin lehine çevirmek için daha etkili yöntemlere başvurma zamanı gelmiştir. Konu, sistemli, sürekli ve yoğun bir şekilde takip edilmelidir. Konuya, temel bir devlet politikası olarak yaklaşılmalıdır. Etkili lobi faaliyetleriyle birlikte, özellikle bilimsel zeminde daha etkin çabalara yönelmelidir. Ermeni lobilerince yayınlanan bütün kitap ve makaleler, konunun uzmanı bilim adamlarımızca incelenmeli, cevaplandırılmalı ve bilimsel dayanaktan yoksun tezler çürütülmelidir. Osmanlı arşivleri bilim adamlarının yararlanmasına açılmıştır; ancak, arşivlerin süratle daha pratik kullanıma sunulması, İngilizceye çevrilenlerin orijinal nüshalarıyla bilim adamlarına ulaştırılması, Ermeni zulmünü belgeleyen yayınların dünya üniversiteleri ve medya kuruluşlarına sistemli ve sürekli olarak iletilmesi, vakit geçirilmeden sağlanmalıdır. Bunun için, gerekiyorsa, devlet bünyesinde yeni organizasyon ve yapılanmaya gidilmelidir.

Türkiye, bu meseleye, bir suçluluk telaşı ve paniğiyle değil, tarihsel ve bilimsel gerçeklerin desteklendiği haklılıkla yaklaşmalıdır. Tarihî arşivler, Türkiye'yi bu konuda haklı çıkaracak belgelerle doludur. Türkiye, bu konuda, savunan taraf değil, kendine yapılan zulümleri belgeleriyle açıklayan taraf olmalıdır. Türkiye, 19 uncu Yüzyılda vuku bulan olaylarda mağdur taraftır, kendi tebaasının ihanetine uğrayan devlettir ve devlet, zorunlu olarak tehcir önlemini almadan binlerce vatandaşını Ermeni katliamında kaybeden taraftır. Osmanlı Devleti, son döneminde, Türkiye Cumhuriyetinin PKK örgütünden çektiğini Taşnak çetelerinden çekmiş ve Ermeni teröristlerin zulmü altında onbinlerce kadın, çocuk ve yaşlısını katliamlara kurban vermiştir. İç ve dış hainlerin, devletin zorunlu savunma tedbirlerini soykırımı olarak nitelemesi, uluslararası hukukî soykırımı tanımına da açıkça aykırıdır. Bu bakımdan, Ermeni tezlerinin hiçbir hukukî, bilimsel ve tarihî tutarlılığı yoktur.

Ermeni lobileri ile onlara destek veren devlet ve kuruluşlara karşı yapılacak bilgilendirme, karşı politika oluşturma, devlet organlarını etkileme faaliyetlerinin bir esas ve yöneme kavuşturulması, millî bir politika haline getirilmesi, ilave çaba ve etkinliklerin bütün ayrıntılarıyla tartışılabilmesi için,

Yüce Meclisin acilen devreye girmesinde Milliyetçi Hareket Partisi büyük yarar görmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinde konunun ele alınması, Türk Milletinin onur ve haysiyetine uygun millî politikaların belirlenmesine vesile olacak ve siyasî kararlılığın bilimsel ve diplomatik çabalara destek vermesi sağlanacaktır. Bu gerekçelerle, Anayasanın 98. ve İçtüzüğü'nün 101. maddeleri gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir genel görüşme açılmasının uygun olacağına inanıyoruz.²⁰

d. DYP Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven ile 21 arkadaşının, Mevduat Sigorta Fonu'na devredilen bankalar ve bankacılık sektörü konusunda Anayasanın 98., İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergenin (8/12) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.11.2000) gerekçesi aşağıdadır:

Gerekçe: 1998 yılı ikinci yarısından itibaren Türk bankacılık sektöründe yaşanan malî sorunlar, malî bünyesi önemli ölçüde bozulmuş özel sektöre ait bankalara acilen müdahale edilmesi ihtiyacını ortaya koymuştur. Zamanın hükümeti, o gün yürürlükte olan Bankalar Kanununda yer alan yetkilerin bu müdahaleler için yeterli olmadığı gerekçesiyle, bankaların daha etkin denetimine ve gözetimine yetki veren düzenlemeler içeren Bankalar Kanunu Değişiklik Tasarısını TBMM'ye sunmuş, erken seçim kararı nedeniyle tasarı yasalasamamıştır. Yeni dönemde, 57. hükümet, acilen, Bankalar Kanunu Tasarısını TBMM'ye sunmuş ve 4389 sayılı Yasa 23.6.1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Yasayla oluşturulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kuruluna verilen olağanüstü yetkilerin, Kurul oluşturuluncaya kadar Hazine Müsteşarlığı tarafından kullanılması öngörülmüştür.

23.6.1999 tarihinden itibaren malî bünyelerinde zafiyet gösteren bankalara el koyma ve gerekli her türlü tedbiri gecikmeden uygulama konusunda yasal açıdan hiçbir engel kalmamıştır. Hükümet, 4389 sayılı Yasayla aldığı yetkileri biraz daha güçlendirmek amacıyla, 17.12.1999 tarihli 4491 sayılı Yasanın yürürlüğe konulmasını sağlamıştır. Hükümet, yasal tüm yetkileri kullanabilir durumda olmasına rağmen, yaklaşık altı aylık bir gecikme ve IMF zorlamasıyla, 23.12.1999 tarihinde, öteden beri ciddi malî bünye ve yönetim sorunlarının yer aldığı bilinen 5 bankanın Mevduat Sigorta Fonuna devrine karar vermiştir. Eylül 2000 tarihine kadar fona devredilen bankalar ve sahip ve yöneticileri hakkında alınan tedbirler ve yapılan uygulamalar konusunda kamuoyuna ciddi bilgi yansıtmamıştır. Bu arada, aralarında 1998 yılında özelleştirilen Etibank ile Bank Kapitalin de bulunduğu iki banka daha Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmiş, böylece, batma noktasına gelerek el koyulmak zorunda kalan banka sayısı 10'a yükselmiştir.

²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), ss. 626-628.

Türkiye’de 1999 sonu itibariyle mevcut 81 bankadan ticaret bankası hüviyetinde olan 58 bankanın 10 tanesinin son birbuçuk yıl içerisinde batma noktasına gelerek, bir anlamda devletleştirilmeleri gerçekten de kaygı vericidir. Bankacılık sistemi reel sektörün aynasıdır. Ekonomideki kriz ve sıkıntılar, kötü ve/veya art niyetli yönetimler, hatalı ya da kasıtlı kararlar ve ekonomideki daralma aynen bankacılığa da yansımaktadır. Kamuoyu, bugün sırada hangi banka var sorusunun tedirginliğini taşımakta ve bankalardaki bu yaprak dökümünün süreceğinden endişe duymaktadır.

Öte yandan, bu bankalarla ilgili olarak bankalar yeminli murakıplarınca düzenlenen malî bünye raporlarının siyasî irade ve bürokrasi tarafından gereğinin zamanında yapılıp yapılmadığı da tartışma konusudur. Off-shore işlemler nedeniyle gerekli düzenlemelerin ve kontrollerin zamanında yapılmadığı, mevduat sahiplerinin bu hesapların güvence kapsamında olmadığı hususunda bilgilendirilmediği konusu da araştırılmaya muhtaçtır.

Fona devredilen bankalar arasında yer alan Egebank'ın sahipleri ve yöneticilerin bankanın içini boşalttıklarına ve bankada açıkça soygun yaptıklarına ilişkin yetkililerce yapılan açıklama ve görüşler tüm kamuoyunu derinden etkilemiş ve şoke etmiştir. Birer itibar ve güven kurumu olan bankalarda böylesine açık soygunların yapılmasına kimlerin, hangi gerekçelerle göz yumduğu, bu vahim yolsuzluk olaylarını önlemede gerekli tedbirlerin alınmadığı hususu bugün herkesin merak ettiği ve cevabını aradığı başlıca konu haline gelmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurum olarak ve milleti temsil eden üyelerinin de kişi olarak bu açık soygun konusundaki gerçeklerin ilgili, yetkili ve sorumlu kişi ve kuruluşlardan öncelikle öğrenmesi ve sorumlular hakkında gerekirse soruşturma açtırması dahil her türlü denetim yetkisini kullanmak, Anayasal görevi ve millete karşı sorumluluğudur. Bu konuda, genel görüşmeyi yeterli görmüyoruz. Daha üst denetim yolları olan Meclis araştırması, gensoru ve Meclis soruşturması mekanizmaları mutlaka işletilmelidir. Esasen Doğru Yol Partisi Meclis araştırması yoluna da başvurmuştur.

Yukarıda belirtilen hususlarla ilgili olarak gerekli değerlendirmenin yapılabilmesi için, Anayasanın 98, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 101, 102 ve 103. maddeleri gereğince bir genel görüşme açılmasını arz ve teklif ederiz.²¹

Gerekçesi yukarıda açıklanan (8/12) ve TBMM 21. Dönem 2. yasama yılı içinde verilmiş olan (8/7) sayılı genel görüşme açılmasına ilişkin önergeler, Genel Kurulun kabulü üzerine birleştirilmiş ve 7.11.2000 tarihinde öngörüşmeleri yapılmıştır. Bu öngörüşmeler sırasında; Devlet Bakanı Recep Önal, FP Grubu adına Ali Coşkun (İstanbul), DYP Grubu adına Celal Adan (İstanbul), MHP Grubu adına Hayrettin Özdemir (Ankara), DSP Grubu adına

²¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 10 (1.11.2000), ss. 240-242.

Masum Türker (İstanbul), ANAP Grubu adına Ekrem Pakdemirli (Manisa), önerge sahipleri adına Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa) ve H. Ufuk Söylemez (İzmir) birer konuşma yapmıştır. Görüşmelerin sonunda elektronik cihazla genel görüşme açılıp açılmaması hususu oylanmış ve genel görüşme açılması kabul edilmemiştir.²²

e. DYP Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven ile 20 arkadaşının, dış politika konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önergelerinin (8/13) gerekçesi aşağıdadır:

Gerekçe: Bilindiği gibi, bir ülkenin dış politikadaki gücü ve ortaya konulabilecek seçenekleri, sahip olunan stratejik, jeopolitik konumda siyasî, ekonomik ve askerî gücüyle belirlenmektedir. Bilgilerin ve görüntülerin tüm dünya çapında anında aktarılması sonucu iç ve dış dengelerin birbirini bir anda etkileyebildiği küreselleşme ortamının getirdiği değişen dünya koşullarında, ülkelerin önlerine konan siyasî ve ekonomik kriterlere uyum sağlayabilmeleri ise toplumsal uzlaşmayı gerektirmektedir. Ülkemiz, bu kriterler açısından, çok önemli bir ekonomik ve jeopolitik coğrafyada bulunmakta ve bu konumun ortaya çıkardığı ilişkileri, çok yönlü, birbirinin tamamlayıcısı, akılcı ve aktif bir dış politikayla ortaya koymak zorundadır. Ulusal çıkarlarımız bunu gerektirmektedir; ancak, 57. cumhuriyet hükümetinin birçok konuda ortaya çıkardığı eşgüdümünden uzak politika karmaşası, uluslararası ilişkilerimizde çok başlı, çoğu zaman da gündemin gerisinde, son dakika çabalarıyla, bölgesinde istikrar unsuru büyük bir ülkeye yakışmayan bir görüntü sergilemektedir. Bugün geldiğimiz konumda, bölgemizde, ülkemiz açısından birçok fırsatın kaçırıldığını da üzüntüyle görmekteyiz.

Parlamentoyu dışlayan bir dış politikanın hareket alanımızı ne kadar daralttığı ortadadır. Kaldı ki, Avrupa Birliğiyle bütünleşme sürecinde, her konuda Parlamentoyla eşgüdüm içerisinde çalışılması gerektiğini ifade ettik. 8 Kasım 2000 tarihi itibarıyla tarafımıza bildirilecek olan katılım ortaklığı stratejisinin beklendiği bugünlerde, Helsinki Zirvesinden bu yana geçen süre içerisinde, demokratikleşme ve insan hakları konusunda 57. hükümetin herhangi bir gelişme ortaya koymadığı, sadece bizim değil, Avrupa Birliği Parlamentosunun da görüşüdür.

Dışişleri Bakanı tarafından, AB üyeliğiyle ilgili girişimlerimiz Yunanistan'a yapılan gezilerle sınırlı kalmıştır. Güven artırıcı önlemler çerçevesinde imzalanan anlaşmaların, Yunan Hükümeti ve Parlamentosu tarafından iki ülke arasında siyasî diyalogun başladığı şeklinde değerlendirilmediği açıktır. Avrupa Birliğince, Türkiye hakkında hazırlanan ve kabul edilen Morillon Raporu kadar, Kıbrıs için hazırlanan ve kabul edilen Türkiye'nin işgalci devlet olarak yer aldığı ve Kıbrıs üyelik sürecinde Ada'da

²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 12 (7.11.2000), ss. 34-73.

siyasî bir çözümün gerekli olmadığına ilişkin raporunun da, millî çıkarlarımız açısından Meclisimizde detaylı olarak ele alınması gerektiği inancındayız.

Avrupa Birliği'nin Hristiyan Demokratları tarafından, Türkiye için nasıl bir özel ilişkinin gündeme getirildiği, ülkemizi Bulgaristan ve Romanya'nın gerisinde bırakan koşulların açık bir şekilde tartışılması gereklidir. Avrupa Birliğinden sorumlu Devlet Bakanı ve Dışışleri Bakanı ne kadar eşgüdüm içerisinde çalışmaktadır? Gümrük birliği sürecinde siyasî propagandalarla gelişmelere muhalefet edenlerin bugünkü girişimleri ne kadar gerçekçi ve inandırıcıdır? Ayrıca, Dışışleri Bakanlığı, tek yönlü olarak sürdürdükleri girişimleriyle, Kafkaslarda ve Orta Asya'da büyük bir boşluğa neden olmuştur. Rusya Devlet Başkanı Putin'in son Orta Asya ve Kafkasya gezisi sonrasında, tek para ve tek savunma sistemine ilişkin anlaşmalar, ülkemiz menfaatleri açısından nasıl değerlendirilmektedir? Bugüne kadar, bu konunun yetkililerce gündeme getirilmemiş olması dikkat çekicidir.

Ortadoğu barış sürecinin kesintiye uğradığı, sıcak gelişmelerin yaşandığı bölgemizde, Amerika Birleşik Devletleri, Mısır, AB zirvedeydi. Türkiye ise, aktif bir rol oynamaktan çok uzak bir görünüm sergilemektedir. Âdeta, bu bölgedeki istikrar unsuru olma hedefi unutulmuştur. Türkiye'nin tarihten ve coğrafyadan gelen büyük avantajları kullanamadığı görünmektedir. Ülkemizin Ortadoğu politikasında bölgeyi şekillendirecek, diplomasi koşturacak bir konumda olması gerekmektedir.

ABD Temsilciler Meclisinde geri çekilen sözde Ermeni soykırım tasarısı da Türk dış politikası açısından önümüzdeki günlerde Türkiye'nin başını ağrıtabilecek bir konumdadır. Türk Ulusunun gururunu yaralayan ve Türk Amerikan stratejik ortaklığını tehdit eden bu tasarının gelecekte ABD kongresinde kabul edilebilir olması Avrupa Birliğine üye olmak isteyen Türkiye'nin karşısına Avrupa ülkeleri tarafından yeni bir kıstas getirilmesine yol açabilecektir. Tasarının bugün kabul edilmemiş olması başka bir zamanda yabancı devletlerin meclislerinden geçmeyeceği anlamına gelmemektedir. Türkiye, bu gerçeklerin bilinciyle hareket etmeli ve bir daha böyle durumlara düşmemek için tedbirini almalıdır. Bu konuda Meclis üzerine düşen görevin bilincinde ve kararlılığında olduğunu göstermelidir. Balkanlardaki gelişmeler ise önemini korumaktadır; ancak, bu alanda da ülkemizin girişimleri olduğunu ifade etmekten uzağız. O halde, şu anda dış politikada hangi konumdayız? Ülkemizin geleceği için yapılması gerekenler ve Avrupa Birliği sürecinde uyum kanunları çerçevesinde Meclisimizde diğer aday ülkelerde olduğu gibi Avrupa Birliği ile ilişkilerden sorumlu bir komisyonun kurulup kurulmaması, uyum sürecinde ülkemiz öncelikleri, Kafkaslar ve Orta Asya'da ortaya çıkan gelişmeler sonucu politikaların öncelikle Meclisimiz Genel Kurulunda tartışılması gerektiğine inanıyoruz. Milletimizin geleceğine yönelik bu kararların millî iradenin temsilcileri ile birlikte alınabileceği düşüncesindeyiz.

Bu itibarla, dış politikayla ilgili konuların Yüce Parlamentomuzda tartışılarak çözüm üretilmesi için Anayasanın 98, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 101, 102 ve 103. maddeleri gereğince bir genel görüşme açılmasını arz ve teklif ederiz.²³

f. Doğru Yol Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, cezaevlerinin içinde bulunduğu genel durum konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önerge (8/14) (Başkanlığa geliş tarihi: 10.11.2000) aşağıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Adalet, bir devletin temel direğidir. Toplum, hukuk ve ahlak kurallarının en üst seviyede uygulandığı ölçüde sosyal barışı ve mutluluğu yakalar. Suç, toplum düzenini bozan bir aykırı davranıştır. Hukuku çiğneyenleri ölçülü şekilde cezalandırmak, sürekli düzenin bir sağlık şartıdır. Suçlu, ceza uygulandığı zaman ancak yaptığının karşılığını bulmuş olur. Öte yandan, suçluyu topluma kazandıracak iyileştirici önlemler, infaz rejiminin ana hedeflerinden biridir.

Türkiye, evrensel standartlarda ceza infaz kurumlarını oluşturamamış ender ülkelerden birisidir. Ecevit Hükümetleri, bu konuda başarılı sınav veremeyen ve Başbakanın kendi deyimiyle “devleti acz içinde” gösteren talihsiz bir iktidar serüveninin ortak adıdır. Yaşanan, cezaevlerinde birkaç kişinin öldürülmesi hadisesi değildir. Hükümetin zamanında ve etkili önlemler almaması sebebiyle, cezaevlerinin suç işleme özgürlüğü'nün odağı haline getirildiği bir dehşeti, milletçe yaşıyoruz. Hiçbir suçlunun ve yakınlarının yaşam güvencesinin olmadığı, dışarıdaki çetelere veya mafyaya telefonla komutların yağdırıldığı, mahkûmların akıl almaz işkencelere maruz bırakıldığı, müdürlerin kimi suçlularla dışarıda yemek yiyebildiği, burada ifade edilmesini beklediğimiz devlet otoritesi açısından kaçındığımız olayların meydana geldiği bir mekanın adına ceza infaz kurumu diyemeyiz. Kavramları zorlayan bu dehşetin yeni adını, sorunun aslı faili olan Başbakanımızın keşfetmesini merakla bekliyoruz.

KİT'lere binlerce kişi alınırken cezaevine eğitilmiş personel almayı hatırına getirmeyen, imtiyazlı ailelere bankalar yoluyla milyonlarca dolar hortumlanırken yeni cezaevlerine kaynak düşünmeyen, yıllarca sözünü edip koğu sisteminden oda sistemine geçmek gibi bir yapay tedbiri alamayan, kimi cezaevlerinde hükümlüleri sayıp arayamayan bir hükümeti, elbette ki, tebrik edemeyiz. Gücünü, hasta tutukluların giderlerini ödetmek için kullanabilen bu iktidardan, ancak bu kadarı beklenebilir. Zamanı, zemini ve şartları yokken bir af beklentisinin yaratılması ve gerçekleştirilememesi, bu noktada, özel şekilde değerlendirilmelidir.

²³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 13 (8.11.2000), ss. 291-293.

Yüce Meclisimizin konuya el koyması gerekir. Sorunun bütün uzantılarıyla tartışılması gerekir. Başbakanın itiraf ettiği devlet aczinin, bizce hükümet aczinin açılması gerekir. Hükümetin ortak sorumluluğunun belirlenmesi gerekir. Cezaevlerinde cezalarını çeken vatandaşlarımızın, başta yaşama hakkı olmak üzere, tüm insanî haklarının nasıl çiğnendiğinin ve dehşet tablosunun ortaya konması gerekir. Bu düşüncelerle, konunun, Anayasa ve İçtüzük hukuku çerçevesinde ve siyasal denetim kapsamında ele alınmasını dilemekteyiz.

Bu itibarla, cezaevlerinin içinde bulunduğu genel durumunun ve bu konuda alınması gereken önlemlerin tartışılması için, Anayasanın 98, TBMM İçtüzüğünün 101, 102 ve 103 üncü maddeleri gereğince bir genel görüşme açılmasını, Grubumuz adına arz ve teklif ederiz.²⁴

Cezaevlerinin içinde bulunduğu genel durum konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin (8/14) sayılı yukarıdaki önerge üzerindeki görüşmeler 21.11.2000 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, DYP Grubu adına Hayri Kozakçıoğlu (İstanbul), FP Grubu adına Dengir Mir Mehmet Fırat (Adıyaman), DSP Grubu adına Hüseyin Tayfun İçli (Ankara), ANAP Grubu adına Beyhan Aslan (Denizli), MHP Grubu adına Salih Erbeyin (Denizli), DYP sözcülerinin, konuşmalarında, kendisine sataşması nedeniyle Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Antalya Milletvekili Kemal Çelik'in, konuşmasında, ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'a sataşması nedeniyle Beyhan Aslan (Denizli) ve Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün, konuşmasında, partisine sataşması nedeniyle Nevzat Ercan (Sakarya) konuşma yapmışlardır. genel görüşme açılması kabul edilmemiştir.²⁵

g. Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak ve 22 arkadaşının, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri konusunda Anayasanın 98., İçtüzüğün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/15) (Başkanlığa geliş tarihi: 16.11.2000).

Gerekçe: Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında, müracaat ettiğimiz 1959 yılından itibaren süregelen ilişki, önceleri ekonomik ilişki olarak şekillenmiş, son dönemlerde ilişkinin boyutu değişmiş ve gelişmiş, özellikle de bu ilişkiye siyasal boyut ağırlığını koymuştur. Son yıllarda ise, Türkiye ile AB arasındaki gerek ekonomik ilişkiler bakımından ve gerekse siyasal ilişkiler bakımından gündeme gelen konular, ya gerektiği şekilde ve ölçüde Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine getirilmemiş ya da Türk kamuoyunun çekincelerini giderecek şekilde başkaca bir şekilde dile getirilmemiştir.

10-11 Aralık 1999 tarihlerinde gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi Başkanlık Sonuçları Belgesi ile ilk kez Türkiye - AB ilişkilerinin bir nevi ön şartı olarak getirilen Kıbrıs sorunuyla ilgili hükümlere ilaveten, son olarak 8

²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 44, B 15 (14.11.2000), ss. 33-34.

²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 45, B 18 (21.11.2000), ss. 370-404, 411.

Kasım 2000 tarihinde açıklanan katılım ortaklığı belgesi (KOB) ile Kıbrıs sorunu kısa vadeli hedefler arasına sokulmuştur.

Türk dış politikasının uzun yıllardır Kıbrıs sorunu konusunda ortaya koyduğu temel politikalardan özellikle son yıllarda uzaklaşıldığı, bu konuda ciddi anlamda kırılmalar olduğu ve sorunun Türkler ve Rumlar arasında iki taraflı bir sorun olduğu ve bu sorunun taraflar arasında karşılıklı görüşmeler ve uzlaşmayla mümkün olabileceği şeklindeki Türk tezi bir kenara itilmiş, bunun yerine Kıbrıs sorununun uluslararası bir sorun olduğu ve bu sorunun ancak uluslararası platformlarda çözülebileceğine dair Kıbrıs Rum Kesimi ile Yunanistan'ın tezinin kabul edilir hale geldiği, Helsinki Sonuç Belgesi ile 2004 yılı sonuna kadar Kıbrıs sorununa taraflar arasında bir çözüm bulunamaması halinde, sorunun, Lahey Uluslararası Adalet Divanında gündeme getirilmesi kararlaştırılmıştır.

Görüşmeler esnasında daha ayrıntılı olarak ifade edilecek olmakla birlikte, kısaca ifade ettiğimiz gibi, Türkiye - AB ilişkilerinde Kıbrıs sorunu başta olmak üzere siyasal sorunlar ve ekonomik sorunlarla birlikte, ilişkilerin gerçek boyutunun neler olduğunu Türk Milletinin bilgilerine sunmak ve Türk dış politikasında meydana gelen kırılmaları ve çözüm yollarını ortaya koymak amacıyla genel görüşme açılmasında zaruret vardır.²⁶

5 Kasım 2000 tarihinde, Türkiye'nin dış politikasıyla ilgili yukarıdaki (8/15) esas numaralı önerge de dahil (8/4), (8/5), (8/9), (8/10), (8/11), (8/13) ve (8/15) esas numaralı genel görüşme açılmasına ilişkin önergeler birleştirilerek, görüşmeleri yapılmıştır.

Türk dış politikası ile ilgili yukarıda belirtilen genel görüşme önerilerinin içerdiği konular üzerinde önce Dışişleri Bakanı İsmail Cem tarafından ayrıntılı bir açıklama yapılmıştır. Daha sonra önergeler üzerinde; ANAP Grubu adına Bülent Akarcalı (İstanbul), MHP Grubu adına İsmail Köse (Erzurum), DYP Grubu adına Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş), FP Grubu adına Temel Karamollaoglu (Sivas), DSP Grubu adına B. Suat Çağlayan (İzmir), önerge sahipleri adına Ayfer Yılmaz (İçel), Cemil Çiçek (Ankara), Lütfü Esengün (Erzurum), Mehmet Ali İrtemçelik (İstanbul), Ramazan Toprak (Aksaray), konuşmalarda, kendisine ve Başbakan Bülent Ecevit'e sataşılması nedeniyle Dışişleri Bakanı İsmail Cem (Kayseri) konuşma yapmışlardır. Görüşmelerin ardından genel görüşme açılıp açılmaması hususu oylanmış ve genel görüşme açılması kabul edilmemiştir.

h. FP Grubu adına Grup Başkanvekilleri Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan, Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu ve Manisa Milletvekili Bülent Arınç'ın, özürllülerin sorunları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/16) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.12.2000).²⁷

²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 45, B 18 (21.11.2000), ss. 324-326.

²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 47, B 24 (5.12.2000), ss. 20-21.

1. Samsun Milletvekili Kemal Kabataş ve 30 arkadaşının, ekonomik ve malî durum konusunda Anayasanın 98., İttüzüğün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/17) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.2.2001).²⁸

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye, 2000 yılı sonunda sürüklendiği finansal krizin, 2001 yılının ilk günlerinden itibaren giderek reel sektör krizine doğru derinleşerek, genel bir krize dönüşmesinin sıkıntı ve tedirginliğini yaşamaktadır. 1998 yılında IMF'yle yapılan ve 1999 yılı sonunda fiyaskoyle neticelenen ve ekonomiyi son 55 yılın en kötü daralmasına (yüzde eksi 6,4) sürükleyen Yakın İzleme Anlaşmasının ardından, bu kez de IMF'yle imzalanan üç yıllık stand-by programının ikinci yılında bugün Türk ekonomisi, maalesef, tam bir çıkmaza sürüklenmiştir. 1997 yılından bugüne kadar yaklaşık dört yıl geçmiştir ve milletten daha 2003 yılına kadar fedakârlık, yani yoksullaşma talep edilmektedir.

Dünyanın uygar, demokratik hiçbir ülkesinde, o ülkenin insanlarının beş yıl boyunca (1998-2002) kemer sıkmaya, yoksullaşmaya, çaresizliğe ve gelir dağılımındaki bozukluğa mahkûm edildiği görülmemiştir. Bugün Türkiye, tarihinde görülmemiş bir gelir dağılımı bozukluğu ve adaletsizliği yaşamaktadır. Türkiye, ekonomide âdeta küme düşürülmüştür. AB standartlarına erişmek bir yana, Afrika ülkelerinin düzeyine doğru kötü bir gidişat önlenememektedir. Kişi başına düşen millî gelir bakımından (2.878 USD) dünyada 9. sıradadır. Türkiye'de hanelerin yüzde 41,9'unun geliri aylık 150 milyon TL'nin altında, yüzde 33,1'inin ise 300 milyon TL'nin altındadır. Diğer bir anlatımla, Türkiye'de halkın büyük bölümü neredeyse açlık sınırında yaşamaktadır; bu, oldukça vahimdir.

Türkiye'deki 12,5 milyon hanenin (ailenin) yüzde 3'ü Avrupa standartlarında yaşarken, 11 milyon kişinin ise açlık sınırında yaşaması, âdeta iki ayrı Türkiye'nin varlığını ve "öteki Türkiye" gerçeğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Antiliberal, devletçi-töreci zihniyetin uyguladığı, emir komuta ekonomisinin, yasak ve narhlarla kurlara, kiralara, ücretlere, KİT fiyatlarına, tarım ürünlerine baskı uygulayarak ülke ekonomisini getirdiği nokta, maalesef, yukarıdaki rakamlarla özetlenmektedir.

9 milyona yaklaşan icra dosyası, neredeyse tüm vatandaşların icralık olduğunun kanıtıdır. Dünyadaki rekabet gücü açısından 42.liğe gerileyen Türkiye'de, hükümet, bu ağır tablo karşısında hâlâ hatada ısrar etmektedir. Bunun sonucunda da hem ekonomik hem de sosyal ve siyasal karmaşa ve kaos Türk Milletini endişeye sevk etmektedir. Ekonomik fakirleşme ve giderek artan finansal kriz ve reel sektörün krizi ülkemizin iç ve dış düşmanlarını da harekete geçirmiştir.

²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 56 (8.2.2001), ss. 405-407.

Terör olaylarındaki tırmanış ve Fransa'daki Ermeni tasarısında olduğu gibi, yabancı ülkelerde Türkiye aleyhine yaşanan gelişmelerin birer tesadüf olarak algılanması mümkün değildir. Bu üzücü gelişmeler, tamamıyla, Türkiye'nin bugün içine düştüğü ekonomik kriz, fakirlik ve yoksullaşmanın kaçınılmaz sosyal ve siyasal sonuçları olarak değerlendirilmelidir. Türkiye, savaş yıllarından beri, ekonomisinin böyle tahrip edilip, milletin böyle perişan edildiği hatalı ekonomik politikalarla yönetilmemiştir. Alım gücü yok olan, ay sonunu getiremeyen memur, işçi ve emeklilerimiz, gübre alamayan, Ziraat Bankasına borcunu ödeyemeyen, çiftine, çubuğuna haciz gelen köylümüz; siftah dahi yapamayan, Bağ-Kur ve SSK primlerini ödeyemeyen, hayat standardı ve mükerrer vergiler altında ezilen esnaf ve sanatkârlarımız; kredi alamayan, ihracat yapamayan, yatırım imkânı bulamayan, unutulmuş ve kaderlerine terk edilen KOBİ'lerimiz ve ihracatçılarımız; alacaklarını tahsil edemeyen, satamayan, bankalarda yüzde 100'leri aşan faizli kredilerini ödeyemeyen sanayici ve müteşebbislerimiz; evinde tenceresinde aş yerine taş kaynatmak noktasına gelen kadınlarımız, milletin tüm dinamik, üretken ve çalışan kesimleri bugün fakrî zaruret haline düşürülmüşlerdir.

12 tane bankayı batırarak, yabancıların yurt dışından getirdikleri sıcak paraya dahi garanti vermeye kalkışan bu hükümet, canileri, soyguncuları dahi affederken, çiftçiye, esnafa, KOBİ'lere bir malî affi dahi çok görmektedir. Bu hükümetin ülkeyi ekonomide bugün getirdiği uçurumun kenarında, yoksullaşmaya, gelir dağılımındaki adaletsizliğe Türkiye Büyük Millet Meclisi kayıtsız kalamaz, kalmamalıdır. Milletin fakirleşmesinin sebeplerini, mevcut hükümetin hatalı politikalarını, çözüm önerilerini enine boyuna Türkiye Büyük Millet Meclisinde tartışmak ve görüşmek kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir.

Bu itibarla, yukarıda belirtilen hususlarla ilgili olarak gerekli değerlendirmelerin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesini temin için Anayasanın 98, TBMM İçtüzüğü'nün 101, 102 ve 103. maddeleri gereğince bir genel görüşme açılmasını arz ve teklif ederiz.

1. Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak ve 29 arkadaşının, tarihteki Türk ve Ermeni ilişkileri konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/18) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.3.2001).²⁹

Gerekçe: Ülkemizin, özellikle son yıllarda içine düştüğü ekonomik, sosyal, siyasî çalkantılar nedeniyle, dış dünyadan bakıldığında, önemli ölçüde yönetim zafiyeti bulunduğu görüntüsü, ülkemiz üzerinde emeller besleyen ülkeler için iştah kabartıcı olmaktadır. Bir kısım ülke parlamentolarında, 1915 sözde Ermeni soykırımı iddiaları gündeme getirilmekte, iddiaların ertelenmesi karşılığında ülkemizin temel politikalarından tavizler istenmekte, zaman zaman kısmî çıkarlar elde etmelerine rağmen, bir süre sonra, aynı parlamentolarda, aynı

²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 73 (22.3.2001), ss. 257-259.

iddialar yeniden gündeme getirilmektedir. Uzun yıllardır ABD’de gündeme getirilen soykırım iddiası, 2000 yılı içerisinde Senatoda kabul edilmiş; keza, bazı AB üyesi ülke parlamentolarında da kabul edilmiş; son olarak, 18 Ocak 2001 tarihinde Fransız Ulusal Meclisinde aynı iddia kabul edilmiştir.

Fransız Başbakan L. Jospin, bizzat ordu komutanlığı yapan generallerince itiraf edilen 1 milyon Cezayirlinin katliamı Meclis gündemine getirildiğinde “Cezayir katliamını tarihçilere bırakalım” demiş, asılsız Ermeni iddialarının ise, yasalaşmasında sakınca görmemiştir. Gelineen noktanın son olduğunu düşünmek, ne bugünü ne de yarını görememektir. Şöyle ki, Avrupa Parlamentosu, 2000 yılında aldığı bir kararın onuncu paragrafında, “Bu nedenle, Türk hükümeti ve Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türk toplumunun önemli bir parçası olan Ermeni azınlığa, özellikle bu azınlığın modern Türkiye Devletinin kurulmasından önce maruz kaldığı soykırımı resmen kabul ederek yeni bir destek sağlamaları için çağrıda bulunmaktadır” denilmiştir. Avrupa Parlamentosu bu kararıyla, gerek üye ülkelere gerekse aday ülkelere önyak olmakta, Ermeni soykırım iddiasını kabul etmeleri konusunda telkinde bulunmaktadır.

Gerek Osmanlı İmparatorluğu döneminde gerekse Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan bugüne değin Türkler ile Ermeniler arasında kardeşliğin fiilen yaşanıyor olmasına karşın, asılsız iddiaların yaygın şekilde dile getirilmesinden amaçlanan şudur: İddiayı dillendiren bir kısım Ermeniler 3T formülünü hedef seçmişlerdir. Formülün açılımı şudur: Tanıtım, tazminat, toprak.

Son yıllarda, yaşanan tarih değil, yazılan tarihler öne çıkarılmakta, bu suretle birtakım diplomatik ve stratejik kazanımlar elde edilmeye çalışılmakta, belli mesafeler de alınmaktadır. Tarih yazmak, yaşanan tarihe ve tarihçilere aittir. Parlamentolar tarih yazma yerleri olmayıp, ülkelerin temel politikalarının belirlendiği, millet iradesinin gerçekleştiği organlardır. Genel görüşmeyle amacımız, bazı yabancı ülke parlamentoları gibi tarih yazmak değildir. Tarihte, Türkler ile Ermeniler arasındaki ilişkileri tarihî belgelere dayalı, objektif yaklaşımlarla ele almak, 550 milletvekilinin müştereken oluşturacağı millî politikamızı ve duyarlılığımızı parlamento kararı düzeyinde tüm dünya ülkelerine duyurulması, bu yönde emeller besleyen ülkelerin uyarılması amacımızdır. Alınacak karar, siyasî çıkarları adına tarih yazmaya kalkışacak ülkeler için vazgeçirici olacaktır.

4. IV. Yasama Yılında Genel Görüşme Açılmasına İlişkin Önergeler

a. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu, Konya Milletvekili Veysel Candan ve Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu’nun, tarım sektörünün sorunları konusunda Anayasanın 98. İktüzüğün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/19) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.9.2001).

Gerekçe: 57. hükümet, Aralık 1999 tarihinde IMF ile bir stand-by yapmış ve ekonominin bütün dengeleri altüst olmuştur. Enflasyonla mücadele ve borç sarmalından kurtulma bahanesiyle yapılan bu stand-by anlaşması sonunda, ekonomi, iki kriz atlatmış, programdan kısmen vazgeçildiği kamuoyuna duyurulmuş, aynı program isim değiştirerek devam ettirilmiş ve hâlâ devam ettirilmektedir. Bu zaman zarfında: Türk parası devalüe olmuş, borçlar geri döndürülmesi bile imkânsız hale gelmiş, vergi gelirlerinin tamamı içborç faizini karşılayamaz hale gelmiştir. Bu politikalar, ülkemizde, istihdamın yüzde 45'ini karşılayan, GSYİH'ya yüzde 15'lik bir katkı sağlayan, 65 milyon insanın beslenme ihtiyacını karşılayan sanayie hammadde temin eden en önemli reel sektörümüz tarım sektörünü tamamen bitirme yoluna sokmuştur. Tarım sektöründeki bu çöküş, ekonomik ve sosyal hayatı daha da zora sokacaktır.

Zaten fakirlik sınırının çok altında yaşayan kırsal kesim, açlık sınırı altına itilecektir. IMF'ye verilen taahhütler neticesinde, başta alım yoluyla yapılan destekler, arkasından girdi ve kredi destekleri ortadan kaldırılmış, tarımsal kurum ve kuruluşlar işlevsiz hale getirilmişlerdir. Bütün dünyanın tersine, tarımsal ticarî faizlerle bir tutulmuş, buna rağmen borçlarını ödemeye çalışan çiftçilerle âdeta alay edercesine, hükümetin bir kanadına mensup milletvekilleri taşrada borç affından, faiz ertelemesinden bahsedip propaganda yaparak çiftçileri yanıltmışlardır. Bu propagandaya kanan çiftçilerimiz borçlarını ödemekten vazgeçmişler ve sonuçta faiz üstüne faiz binerek borçları ödenmeyecek bir hal almıştır. Şu anda çiftçimizin yüzde 90'ı icralık durumdadır. Traktörünü, arazisini, süt ineğini satılığa çıkarmışlar, yok fiyatına alıcı bulmaya çalışmaktadırlar. Geçen yıl günde 30 ton gübre satan Gübre Sanayii bu yıl günde ancak 250 ton gübre satabilmektedir. Bu çiftçinin bu yıl ekim yapmayacağını en önemli göstergesidir. Geçen yıl, tarihinde ilk olarak tarımsal ürünlerde 1 milyar dolar açık veren Türkiye, önümüzdeki yıl, tarımsal ürünlerde, net ithalatçı konumuna geçecektir.

İki yıldır hedef enflasyon diye bir rakam öngörülmüş, taban fiyatları buna göre belirlenmiştir. Enflasyon ise asla hedeflenen şekilde gerçekleşmemiştir. Üstelik çiftçinin kullandığı mazot ve gübrede fiyat artışı yıllık yüzde 100 olmuştur. Çiftçiler sürekli enflasyona ezdirilmişlerdir. Tarımsal desteklemelerin tamamen ortadan kaldırılıp, doğrudan desteğe indirgenmesi, tarımsal ürün fazlası veren ülkeler için geçerli bir politikadır. Ülkemiz tarımsal hedeflerine uygun bir destekleme politikası değildir. Ayrıca uyum sağlamaya çalıştığımız, Avrupa Birliği, ortak tarım politikasına da uygun bir hedef değildir. Sosyal bir destek niteliğinde olan bu desteğin, tarımla ilgili ne sosyal ve ne de ekonomik amaçlarımızı gerçekleştirmesi mümkün görünmemektedir. Ülkemizde üretimi kısılması ve yerine alternatif ürün yetiştirilmesi düşünülen, tütün, fındık, şekerpancarı gibi ürünlerin üretimine diğer ülkelerde bir kısıtlama getirilmemektedir. Üstelik, bu ürünlerde ülkemiz dünya üretim maliyetlerinin altında bir maliyetle üretim yapmakta ve uluslararası pazarda rekabet edebilmektedir. Bu ürünlerde kısıtlamaya gitmek, ayrıca düşündürücüdür.

Tarım sektörünün sigortası durumunda olan hiçbir şekilde destek görmeyen hayvancılık, özellikle kümes hayvancılığı büyük zarar görmüştür. Uluslararası standart üretimi yakalayan birçok tavukçuluk firması, ekonomik krizlere dayanamayarak batmıştır. Tarım sektörünün tamamen yok olmasının sebeplerini, hükümetin bu konudaki dışa bağımlı yanlış politikalarını, çözüm önerilerini, enine boyuna, Türkiye Büyük Millet Meclisinde tartışmak ve görüşmek kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir. Bu itibarla, yukarıda belirtilen hususlarla ilgili olarak gerekli değerlendirmelerin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesini temin için, Anayasanın 98, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 101, 102 ve 103. maddeleri gereğince bir genel görüşme açılmasını arz ve teklif ederiz.³⁰

b. İçel Milletvekili Ayfer Yılmaz ve 33 arkadaşının, uluslararası terör ve dış politika konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/20) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.9.2001).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

ABD'nin hedef olduğu insanlık tarihinin en ağır saldırısı, yıllardır dünya kamuoyuna anlatmaya çalıştığımız terörün, insanlığın geleceği açısından ne kadar büyük bir tehlike olduğunu gözler önüne sermiş, besleyerek destekleyen her şeyin, insanlığın ve uygarlığın düşmanı olduğunu kanıtlamıştır. Biz, burada, New York ve Washington'da yaşamını yitirenlerin yakınlarının ve Amerikan halkının, çok yakından tanıdığımız acısını paylaşıyoruz.

Türkiye'de ve dünyanın dört bir yanında insanlık suçu işleyenler dikkate alındığında, terörün, dil, din, ırk ve millet ayırımı yapmadığı ne kadar ortadaysa, terörle mücadelenin de bu unsur ve hususları hedef almaması gerektiği de bir o kadar açıktır. Uygar olan ile olmayan bir dünyayı ayırt etmenin anlamı, bu tür olayları onamayan İslam'ı karşısına almak değil, teröre karşı olan çok sayıda İslam ülkesiyle ittifak oluşturmaktır. Bu hususlar, insanın en temel hakkı olan yaşama hakkına tecavüz ve insanlık suçu oluşturan, uluslararasılaşan, tanımlanamayan ve potansiyel savaş riski taşıyan teröre karşı ortak tavır alınmasını, gecikmiş de olsa, kaçınılmaz kılmış; askerî önlemlerin ve işbirliğinin ötesinde tüm dünyada yeni tedbirlerin gerektiğini, terörist çabalara karşı oluşturulacak çok daha etkili, geniş ve bulguları paylaşılan bir istihbarat biriminin, birikimiyle, Türkiye'nin de öncülüğünde, NATO içerisinde geliştirilmesini ve belki de bu suretle, NATO'nun yeni dünya düzenindeki varlık nedenini açıklayabilecek yeni kimliğine kavuşmasını zorunlu kılmaktadır.

Artık, yeni dünya düzeninin ne olacağı, saldırının sonuçları ortaya çıktıkça ve sorumlularına yaklaşılabildiği ölçüde netlik kazanacaktır. İki kutupluluğun sona ermesinin ardından Türkiye'nin stratejik öneminin azaldığı yönündeki yorumlar, bundan böyle terk edilmek zorundadır. Jeopolitik ve

³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 4 (9.10.2001), ss. 119-121.

stratejik konumu itibariyle terörizmle yıllarca savaşmış ve bu doğrultuda, vatandaşlarının ekonomik beklentilerini tam olarak karşılayamamış ülkemiz, Batılı müttefiklerince, herhalde, yeni koşullar altında daha gerçekçi değerlendirmelere konu olacaktır. Bu konumuyla, uygar dünyanın çifte standardına neden olabilecek gelişmeleri durdurabilecek güçte olan Türkiye, terörün tanımlanmasında ve alınacak önlemlerin oluşturulmasında, mutlak surette, masada olmalıdır. Uluslararası bu konumuna rağmen, mevcut hükümetin yönetim yetersizliği nedeniyle, ekonomik açıdan zaten zor durumda olan ülkemizle ilgili kaygılar son saldırıdan sonra daha da artmış; turizm, ihracat, dolayısıyla, üretim ve finans kesiminde olumsuz etkiler giderek kendisini hissettirmiştir.

İç politikada acze düşmüş hükümet ortakları, dış politikada da, duyarsız, dilsiz ve sessizdirler. Gelişmeleri basından izlemekte, pasif bir konumda dünya gündeminin gerisinde kalmaktadırlar. Oysa ki, tam da bu konjonktürde, dünyaya ve bulunduğumuz bölgeye ilişkin gelişmeleri çok yakından takip ederek, ülkemiz çıkarları doğrultusunda, çok yönlü, atak, ancak, rasyonel politikalar izlemek zorundayız. Zira, eskiden batı ile doğu arasında tampon olan Türkiye, artık, doğrudan yeni düzenin merkezindedir. Bu koşullarda, Avrupa'daki yanlış değerlendirmeler konusunda Türkiye'nin görüşünü anlatabilmek bakımından, elde edilen fırsatla da, sanıldığından önce AB'yle bütünleşme hedefine ulaşılabilir, AGSK içinde olması gereken yer alınabilir. Bir yandan ülkemizin jeostratejik öneminin artması, diğer yandan, güvenlik konusunda NATO'nun AB'nin önüne geçmesi, AB konusunu AB-Türkiye sorunu haline getirmek isteyen politikaların önünü keserek, Türkiye'yi, Kıbrıs'a ilişkin politikaların aktif katılımcısı, yön vericisi ve belirleyicisi haline getirebilir.

Bu konjonktürde, ABD'nin en güçlü müttefikinin bile rolünün belirli sınırlar içinde olacağı gözlemlenirken, birçok NATO üyesi ülke verecekleri desteğin koşulsuz olmayacağına işaret ederken, desteğin, gözü kapalı, açık çek verilerek değil, her şeyden önce, soğukkanlı, uluslararası ilişki ve işbirliği anlayışı çerçevesinde, ülke menfaatlerini ön planda tutarak, akılcı ve gerçekçi politikalar doğrultusunda verilmesi gereklidir. Ancak, mevcut hükümet, bu karmaşık tarihî süreçte, Meclisi devre dışı bırakan dış politikayla siyaset alanını daraltmakta ve ülke dinamiklerini bu suretle pasifleştirerek, ulusal egemenliğin ve millet iradesinin tecellisini engellemektedir.

Dış politikada yapılan ve yapılabilecek hataların ülkemizin geleceğini etkileyebilecek ve telafisi mümkün olmayacak önemde olması hassasiyetiyle, bu konulardaki görev ve sorumlulukların sadece Dışişleri Bakanlığı ve hükümete bırakılmayarak, Yüce Meclisimizce görüşülmesinin uygun olacağı düşüncesiyle, Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 101, 102 ve 103. maddeleri gereğince bir genel görüşme açılmasını saygılarımızla arz ve teklif ederiz.³¹

³¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 4 (9.10.2001), ss. 121-122.

c. Kayseri Milletvekili Abdullah Gül ve 20 arkadaşının, ABD'deki terörist eylemler sonucu ortaya çıkan uluslararası gelişmelerle ilgili Hükümetin oluşturacağı yeni politikalar konusunda Anayasanın 98. İktüzüğün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/21) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.9.2001).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

11 Eylül 2001 tarihinde New York ve Washington'da gerçekleştirilen terörist saldırılar, sadece ABD'de değil, tüm dünyada şok etkisi yaratmıştır. 10.000'e yakın masum insanın ölümüne sebep olan bu saldırılardan sonra, ABD'nin inisiyatifiyle BM ve NATO'dan kararlar çıkarılarak, Afganistan'a karşı hareket hazırlığı içerisine girilmiştir. Orta ve uzun vadede ise, bu olay, yeni yüzyılın başında önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmiş ve bunun neticesi olarak, uluslararası dengelerin değişeceği ve yeni güvenlik stratejilerinin oluşturulacağı bir süreç başlamıştır.

Bu gelişmeler Türkiye'yi yakından ilgilendirmekte ve ülkemizin güvenliği ve gelecekteki çıkarları açısından da çok önem arz etmektedir. Bu sebeple, hükümetin oluşturacağı yeni politikalara Türkiye Büyük Millet Meclisinin katkısını sağlamak amacıyla, Anayasanın 98, İktüzüğün 101, 102 ve 103. maddeleri uyarınca genel görüşme talebimizi ve yine İktüzüğün 70. maddesi uyarınca bu görüşmenin kapalı oturum şeklinde yapılmasını arz ve teklif ederiz.³²

d. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu, Konya Milletvekili Veysel Candan ve Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu'nun, ülkemizdeki işsizlik ve istihdam sorunları konusunda Anayasanın 98, İktüzüğün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/22) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.10.2001).

Gerekçe: Ülkemizin kanayan yaralarının başında gelen en önemli sorunu, işsizlik ve istihdam sıkıntısıdır. İşsizlik, genel kabul görmüş tabirle "çalışma yeterliliğinde ve azminde olunmasına rağmen cari ücret düzeyinde bir işe sahip olamama" olarak tanımlanmaktadır. Anayasanın 49. maddesinde "devlet, çalışma hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır" hükmü amirdir.

Ülkemizde uygulanan yanlış ekonomik ve sosyal politikalar yüzünden işsizlik ürkütücü boyutlara ulaşmıştır. Şöyle ki: IMF ile yapılan 18 anlaşma ve uygulanan diğer yanlış programlar sonucu, ülkemizde, işsizler ordusuna her gün yenileri eklenmekte, çalışanlar da bir bir işlerini kaybetmekte, artan işsizlik oranına rağmen gerekli tedbirler alınmamakta, istihdam alanları geliştirilememekte ve işsizlik kartopu gibi katlanarak büyümektedir. Ancak, DİE verilerine

³² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 4 (9.10.2001), ss. 122-125.

göre işsizlik; 1999'da yüzde 7,3; 2000'de yüzde 6,6 ve 2001'in birinci döneminde ise yüzde 8,6 olarak tahmin edilirken, gerçekte ise bu oranların yüzde 12,1 civarında olduğu görülmektedir. Yine, İŞKUR verilerine göre kayıtlı işsiz sayısı 1.500. 000 iken, gerçekte bu rakam, işçi ve işveren temsilcilerinin görüşlerine göre 12 milyonun üstündedir. DİE verilerine göre, bu işsizler içerisinde eğitilmiş işsizlerin oranı ise, yüzde 22'dir. Bu durum, beyin göçünü gündeme getirmekte, ülkemiz insanının binbir meşakkatle okutup yetiştirdiği, geleceğimizin mimarları olacak gençlerimiz başka ülkelerde kendilerine iş imkânı aramakta, gittikleri diğer ülkelerde kendilerine sunulan fevkalade imkânlarla, hep, yeni ilklere imza atmakta, gittikleri ülke insanlarına hizmet etmektedirler.

Öte yandan, son yaşanan Kasım 2000 ile Şubat 2001 ekonomik krizleri sonucu İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en büyük ekonomik küçülme olan 11,8'lik bir küçülme; yani, fakirleşme oranı gerçekleşmiş, ilerleyen zaman içerisinde bu gerilemenin etkisinin daha da hissedileceği muhakkaktır. Yine, İŞKUR verilerine göre, 2001 Ocak-Haziran döneminde işini kaybedenlerin sayısı 87.121 iken, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kayıtlarına göre ise, bu rakamın 738.000 civarında olduğu, İŞKUR ve Sanayi Bakanlığı kayıtlarına göre Ocak-Mart 2001 döneminde kapanan işyeri sayısı 297 iken, kamuoyuna yansıyan ve son 8 ayda 300.000 kepenk kapanmış, esnafın yüzde 10'u işini kaybetmiştir. Kamu kurum ve kuruluşlarının kayıtlarının birbirlerinden farklı oluşu, bizlere, işsizliğin ülkemizde olduğu boyutlar açısından ürkütücü bir tabloyu ortaya koymakta; bırakın işsizliğe çare bulmayı, işsizliğin sağlıklı bir kaydının bile tutulamadığını göstermektedir.

Dış borç stokunun 112 milyar doların, iç borç stokunun 114 milyar doların üzerine çıkmış olması, yaşanan ekonomik krizler ve meydana gelen yüzde 11,8'lik ekonomik küçülme; yani, fakirleşme sonucu meydana gelen istihdam daralması ve işsizliğin olduğu ürkütücü boyutları göz önüne alarak konunun TBMM'de enine boyuna tartışılması ve gerekli tedbirlerin alınması amacıyla, Anayasanın 98., TBMM İçtüzüğü'nün 101, 102 ve 103. maddeleri gereğince, işsizlik ve istihdam sorunu ve çözüm önerileri konularında acilen bir genel görüşme açılması gereği hâsıl olmuştur.³³

e. İstanbul Milletvekili Mehmet Ali İrtemçelik ve 125 arkadaşının, Kıbrıs konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/23) (Başkanlığa geliş tarihi: 7.11.2001).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Dışişleri Bakanı Sayın İsmail Cem'in 02.11.2001 günü Dışişleri Bakanlığı bütçesinin görüşüldüğü Plan ve Bütçe Komisyonunda işaret ettiği üzere, ulusal davamız Kıbrıs konusunda, özellikle Avrupa Birliği ile ilişkilerimiz

³³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 7 (16.10.2001), ss. 547-549.

bağlamında çok yönlü sonuçlar doğurabilecek stratejik kararların alınmasını gerektirebilecek kritik bir aşamaya girilmiştir.

Bu noktada, hem konunun halihazır durumu hakkında hükümetimizden ayrıntılı bilgi alınmasına hem bu ulusal davamızın en yetkili düzlemde ve en geniş ölçekte, dış ilişkilerimizin bütünlüğü içinde ve etraflıca değerlendirilmesine hem de barışçı dış politikamızın esaslarına uygun olarak evvelce alınmış kararlar ışığında bundan böyle izlenmesi uygun olacak yol ve yöntemler konusunda hükümetimize ulusal bir direktif ve bu çizgide topyekûn destek verilmesine ortam sağlayacağı inancıyla, Yüce Meclisin, Kıbrıs konusunda ivedilikle bir genel görüşme gerçekleştirmesini ve yapılacak değerlendirmelerin daha kapsamlı, müzakerelerin de daha özlü ve verimli olmasına katkıda bulunabileceği cihetle, bu görüşmenin “kapalı oturum” olarak düzenlenmesini müsaadelerine saygıyla arz ederiz.³⁴

İstanbul Milletvekili Mehmet Ali İrtemçelik ve 125 arkadaşının, Kıbrıs konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin, yukarıdaki (8/23) esas sayılı önergesi üzerindeki öngörüşmeler 23.11.2001 tarihinde yapılmıştır. Söz konusu önerge Genel Kurulda bir kez daha okutulmuş ve ardından kapalı oturum yapılması konusunda oylama yapılmış ve kabul edilmiş, önerge üzerindeki öngörüşmeler kapalı oturumla devam etmiştir.³⁵

f. Kayseri Milletvekili Salih Kapusuz ve 19 arkadaşının, doğalgaz ve tüpgaz fiyatları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/24) (Başkanlığa geliş tarihi: 8.1.2002).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Ülkemizde büyük şehirler başta olmak üzere birçok ilimiz hava kirliliği tehlikesiyle karşı karşıya iken, buna çözüm olarak düşünülen temiz ve ucuz yakıt düşüncesiyle milyarlarca dolar yatırım yapılarak getirilen doğalgaz, son günlerde hükümetin bütçe açıklarını kapatma kaynağı olarak görmesi sonucu devamlı artan fiyatı karşısında, halkımız doğalgaz yakmaktan vazgeçip, kömür sobalarını kullanmaya geri dönmüştür. Özellikle, bugünlerde, dondurucu kış soğuğu ve ekonomik krizler neticesi hayatın felç olduğu bir ortamda doğalgazdaki fahiş fiyat uygulaması konusunda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile belediyeler arasındaki karşılıklı suçlama, sosyal patlamanın eşliğindeki vatandaşlarımızın sabrını zorlamaktadır.

2001’deki dolar ve petrol fiyatlarındaki artışı gerekçe gösteren BOTAŞ, metreküpünü kaç liradan aldığını bilmediğimiz doğalgazı yüzde 131’lik zamlarla belediyeler satmaktadır. Buna karşılık, belediyeler, BOTAŞ’tan aldığı doğalgazı yüzde 46 kârla vatandaşa satmaktadır. Dolayısıyla, ülkemizde doğalgaz, en az 4 kat fazla fiyatla halka yansıtılmaktadır. Öyle ki, Maliye Bakanlığı, doğalgazı

³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 18(8.11.2001), ss. 170-174.

³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 25 (23.11.2001), ss. 150-155.

lüks tüketim maddesi sayarak, yüzde 8’lik KDV oranını yüzde 18’e çıkardı. Ayrıca, Meclis gündemine alınan 790 sıra sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile ilgili Kanun Tasarısında Akaryakıt Tüketim Vergisi olarak yüzde 5 daha vergi faturalara eklenmek istenmektedir. Aynı uygulama, vatandaşın mutfağında ve otomobilinde kullandığı LPG için de söz konusudur. 6.000.000 liralık tüpgaz 16.000.000 lira, 150.000 liralık otogazı 730.000 liraya yükseltilmiştir. Bu uygulamalarıyla hükümet, bir yandan enerjiye ek külfet getirirken, diğer yandan fahiş fiyat uygulaması suçunu sadece büyükşehir belediye başkanlarına yüklemesi bir tutarlılık göstergesi değildir.

Doğalgaz Piyasası Yasasında BOTAŞ’ın 2009’a kadar tekel olarak kalacağı hükmünün kaldırılarak bu sürenin kısaltılmasını talep eden doğalgaz santralleri ve dağıtım şirketlerine talip olan sermaye çevrelerinin belediyeler üzerindeki karalama kampanyaları dikkate alındığında, doğalgaz çerçevesinde bir rant kavgası olduğu kanaati yaygınlaşmaktadır. Enerji Bakanı ile belediye başkanları arasında yapılan toplantıda vatandaşların KDV indirimi ve ATV’den vazgeçilmesi beklentileri sonuç vermemiştir. Sadece nasıl uygulanacağı belli olmayan, geçici bir çözüm bulunmasının açıklanması “dağ fare doğurdu” şeklinde yorumlanmıştır. Ülke nüfusunun yarısını teşkil eden kitlelerin ekonomik düzenini etkileyen doğalgaz fiyatları konusunda BOTAŞ yetkilileri ile belediyeler arasındaki anlaşmazlıklar ve hava kirliliğinden mustarip Erzurum, Kayseri, Sivas, Konya gibi illerimizden doğalgaz hattı geçmesine rağmen bugüne kadar gaz verilememesi Türkiye Büyük Millet Meclisinin konuya çözüm bulmasını zorunlu hale getirmiştir.

Bu amaçla, gerek doğalgaz ve gerekse tüp gazdaki aşırı fiyat artışlarının gerçek nedenlerinin belirlenmesi ve bu konuda gerekli tedbirlerin alınmasını temin maksadıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 101, 102 ve 103. maddeleri gereğince bir genel görüşme açılması hususunda gereğini arz ve teklif ederiz.³⁶

g. Saadet Partisi Grubu adına, Grup Başkanvekilleri Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu, Konya Milletvekili Veysel Candan ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu’nun, ilaç fiyatları konusunda Anayasanın 98., İçtüzüğü’nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/25) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.1.2002).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Ülkemizde ekonomik kriz her geçen gün artarak büyümektedir. Bunun sorumlusu, 57. hükümet ve kötü yönetimidir. Toplumda ve çeşitli meslek kuruluşlarında huzursuzluk her geçen gün artmaktadır. Hükümette görev alan bazı bakanlar, meseleleri temelden çözme yerine, sonunda vatandaşın aleyhine olabilecek girişimlerde bulunmaktadırlar. Bunun son örneği, Sağlık Bakanının ilaç fiyatları ve eczacıların kâr hadleriyle ilgili yaptığı açıklamalar ile aldığı tavidir. Bakan, açıklamasında, yanlış hesaplama neticesinde eczacılara fazla kâr

³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 82, B 49 (9.1.2002), ss. 424-425.

verildiği, bu hesaplama düzeltilirse ilaçların yüzde 10 civarında ucuzlayacağını ifade etmektedir. Eczacılar da, bu karara tepki olarak, nöbetçi eczaneleri açık bırakmak suretiyle, eczanelerini kapatma eyleminde bulunmuşlardır. Açıklamalar gittikçe sertleşmekte ve sorun büyüme istidadı göstermektedir. Aslında, ilaç fiyatlarında taraf sadece eczacılar değildir. Aşağıdaki konular tartışmaya açılarak, sorun kısa zamanda çözülmelidir.

Ülkemizde ilaç fiyatları vatandaşın alım gücüne göre ucuz veya pahalı mıdır? Tüketilen ilaçların yüzde ne kadarı devlet tarafından satın alınmaktadır? İlaçlar nasıl fiyatlandırılmaktadır? Aynı hammaddeyi içeren ilaçlar arasındaki fiyat farklılığının sebepleri nelerdir? İlaç üreten firmaların tanıtım, reklam harcamaları ve genel giderlerinin ilaç fiyatları içindeki payı nedir? İlaçtaki müessir madde ve ambalajlar fiyatın yüzde kaçını teşkil etmektedir? Dünyadaki fiyatlandırma tekniği ile bizdeki fiyatlandırma arasında farklılık var mıdır; varsa, bunlar nelerdir? İthal edilen ilaç hammaddelerinin fatura giriş bedelleri sağlıklı mıdır; yerli hammaddeyle arasındaki fiyat farkı nedir? İlaç üreten firmalar, ilaçlarını hangi fiyat indirimiyle satmaktadır? Dağıtıcı durumunda olan ecza depolarının kâr durumu nedir? Eczacılar hangi ilaçlarını, hangi kâr marjlarıyla satmaktadırlar; yani, kârlılık oranı nedir? Sayın Bakan, nerede yanlış yapıyordunuz da şimdi düzeltiyor? Eczacılar resmî kurumlara ve vatandaşlara hangi indirimle ilaç satmaktadırlar? Sattıkları bu ilaçların bedellerini kurumlardan hangi şartlarda ve zamanda tahsil etmektedirler? Bütün bunların tek tek gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Maliye Bakanlığı, ilaç üretiminden satımına kadar çeşitli adlar altında vergiler almaktadır; sadece KDV'yle yüzde 18 oranında vergi tahsil etmektedir. Dünya şartlarında bu rakam çok yüksektir. Hükümet âdeta ilaçta, petrolde ve petrol ürünlerindeki KDV gelirleriyle bütçe açıklarını kapatmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşım, sosyal devlet ilkesine aykırıdır. Bakan ve eczacılar arasındaki bu tartışmadan vatandaşlarımız zararlı çıkacaktır. Bakanlığın yapması gereken, tarafları, yani, Maliye Bakanlığı yetkilileri, ilaç üreticileri, depocular, eczacı odaları ve büyük oranda ilaç almak durumunda olan SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı yetkililerinin yukarıda saymaya çalıştığımız konuları detaylı bir şekilde müzakere ederek sonuçlandırması gerekmektedir. Bu yaklaşım daha akıllıca olacaktır.

İlaç fiyatları yüzde 20'ye varan oranda indirilebilir. Bu indirim, Maliye Bakanlığının aldığı KDV'den başlanmalıdır. Taraflar belli oranda kârlarından fedakârlık yaparlarsa, o zaman ciddi oranda bir indirim rakamına ulaşmak mümkündür. Bunlar yapılmadan doğrudan eczacı kesimi muhatap alınarak yapılacak indirim dayatması sağlıklı da olmaz, netice de vermez. Bu ülke hepimizin; fedakârlık yapmak gerekirse, hepimiz yapmalıyız. Sağlık Bakanlığı ile eczacılar arasındaki bu tartışmaların daha fazla yanlış mecralara gitmeden bir an önce çözülmesinin doğru olacağı kanaatindeyiz. İlaç üreticisi, dağıtım yapan depo, perakende satışını yapan eczacı ve ciddi anlamda alımını yapan sosyal güvenlik kuruluşları en kısa zamanda bir araya gelerek meseleyi çözmelidirler.

Bu sebeple, yukarıda belirtilen hususlarla ilgili olarak değerlendirilmelerin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesini temin için Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 101, 102 ve 103. maddeleri gereğince bir genel görüşme açılmasını arz ve teklif ederiz.³⁷

h. Ankara Milletvekili Cemil Çiçek ve 22 arkadaşının, Ortadoğu'daki son gelişmeler konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir Genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/26) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.1.2002).

Gerekçe: 11 Eylül 2001 günü vuku bulan terör saldırılarının ardından dünyanın dikkati Afganistan'la birlikte yeniden Ortadoğu'ya çevrilmiştir. Bir taraftan Filistin-İsrail ekseninde tırmanan şiddet olayları, diğer taraftan Irak'la ilgili değerlendirmeler bu bölgede büyük bir çatışmanın çok da uzak olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bunlara ilaveten Fener Patriği Bartolomeos'un İran'a yaptığı ziyaret ve ziyaretin yansımaları dikkate alındığında bölgemizin giderek ısındığı, çok farklı unsurların ve aktörlerin Ortadoğu'daki gelişmelere müdahil olduğunu ve olacağını göstermektedir. Şüphesiz, bu gelişmelerin hepsi Türkiye'yi çok yakından ilgilendirmektedir. Türkiye, hem stratejik konumu itibariyle hem de tarihî, kültürel ve siyasi menfaatleri açısından olup bitenleri çok yönlü olarak ele almaya, politikalar üretmeye, sürdürdüğü politikaları güncelleştirerek ve katılım sağlayarak yürütmeye mecburuz.

Türkiye, Filistin-İsrail çatışmasında nerede durmalı, nerede müdahil olmalı ve ne zaman bunu yapmalıdır? Ya da bunların dışında bir politika mı izlemelidir? Bu politikayı tek başına mı, birlikte mi ya da kimlerle götürmelidir? Doğrusu, bu ve benzer soruları beraberce konuşmaya, müzakere etmeye ihtiyaç vardır. Filistin Devlet Başkanı Yaser Arafat'ın bizden talepleri, konuyu daha da müstacel kılmaktadır. Öte yandan, Irak'ta da önemli bir hareketlilik müşahade edilmekte olup, Irak yönetimi, muhtemel ABD müdahalesine engel olmak için Moskova ve Pekin gibi önemli merkezleri ziyaret ederek, kendi politikasına destek bulmaya çalışmaktadır. Irak'ın da en büyük beklentisi Türkiye'dendir. Türkiye'nin bazı tereddütlerden ve tereddütlü açıklamalardan sonra "Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması" tezine indirgediği bu politika ne ölçüde ve nasıl temin edilecektir? Bu bütünlüğün sağlanması tek başına yeterli midir? Bir müdahale vuku bulacak ve orada yeni bir siyasi yapı, model oluşacaksa bunun Türkiye'ye yansımaları nasıl olacaktır? Tümüyle sahipsiz kalan ve ancak satır aralarında önemsiz bir toplulukmuş gibi konumlarına işaret edilen Türkmenlerin, diğer toplulukların yanında durumu, statüsü nasıl güvence altına alınacaktır? Türkiye, bu ve benzeri sayısız soruların ve sorunların çözümünde ne gibi inisiyatifler kullanmalı, hangi düzeyde, hangi formatta bu çabalarını sürdürmelidir?

³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 52 (16.1.2002), ss. 583-585.

Ve nihayet, Fener Patriği Bartolomeos'un İran'a yaptığı ziyaret, yapılan açıklamalar, kendine uygulanan protokol, ele alınan konular ve varılan mutabakatlar çok yönlü değerlendirmeye ve tedbire muhtaç gözükmektedir. Ziyaretin zamanlaması ise, ayrıca dikkate değer niteliktedir. İran, komşumuz olmakla birlikte, bölgede en büyük rakibimizdir. Kendi rejiminin karakteri, uygulamaları dikkate alındığında, özellikle, Kafkasya'da Ermenistan ve Rusya ile işbirliği irdelendiğinde, Ortodoksların lideri durumundaki Fener Patriği ile yaptığı görüşmeler öyle kolayca geçirilemeyecek ve masumane bir ziyaret gibi algılanamayacak kadar önem arz etmektedir.

Bütün bu sebeplerden ve müzakereler sırasında arz edilecek hususlardan dolayı, konunun bir defa da Türkiye Büyük Millet Meclisinde ele alınmasında, sürdürülen politikalara parti gruplarımızın ve sayın milletvekillerinin katkılarının sağlanmasında ülkemiz, milletimiz ve devletimiz adına fayda mülahaza edilmektedir.³⁸

1. Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün ve 22 arkadaşının, sözde Ermeni soykırımı iddialarına karşı izlenecek bir politika belirlenmesi konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/27) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.3.2002).

Gerekçe: Ermeniler, yıllarca barış ve özgürlük ortamı içerisinde Osmanlı Devleti yönetiminde yaşamışlar ve haksız hiçbir muameleye maruz kalmamışlardır. Ancak, Osmanlı Devleti'nin zayıflaması ve özellikle çar Rusya'sının Osmanlı Devletine karşı giriştiği 1877-78 Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı yıllarında bir kısım topraklarımızın Ruslar tarafından işgali, Ermenileri Osmanlı Devleti'ne karşı kıskırtmış, isyanlar başlamış, sonuçta da o günkü devlet yönetimi, isyankâr Ermenileri bulundukları sınır bölgelerinden alarak başka bölgelere yerleştirme mecburiyetinde kalmıştır. Ermenilere karşı uygulanan muamele sadece tehcirdir, yer değiştirmedir, hiçbir zaman soykırım değildir. Buna rağmen, Osmanlı Ermenileri, her fırsatta Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmişler, savaşmışlar ve Sevr müzakerelerine savaşan taraf olarak katılma talebinde bulunmak suretiyle bu tavırlarını resmen ortaya koymuşlardır. 1915'li yıllarda Osmanlı'ya isyan sırasında yaşanan olayların günümüze kadar gündemde tutulması ve bugün Batı ülkelerinin parlamentolarında kararlara konu edilmesi ve bu acıları taraflardan sadece birinin çektiği düşüncesi ve bu düşüncenin çatışmaların kışkırtıcıları tarafından bugün de desteklenmekte olması, üzerinde önemle durulması gereken bir durumdur.

Ermenistan Cumhuriyeti bugün de bölgede saldırganlığını sürdürmektedir. Ermenistan'ın ASALA terör örgütünü desteklemeye devam ettiği bir gerçektir. Doğu Anadolu'yu bir millî hedef halinde batı Ermenistan olarak adlandıran Ermeniler, Türkiye ile arasındaki sınırı tespit eden 1921 Kars Anlaşmasını da tanımadıklarını ifade etmektedirler. Ayrıca, Azerbaycan

³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 62 (7.1.2002), ss. 391-393.

topraklarının önemli bir kısmı Ermenistan tarafından işgal edilmiştir. Bütün bu gelişmelerle Ermenistan, bölgede huzursuzluğun ve çatışmanın odağı haline gelmiştir. Ermeni soykırımı iddiaları konusunda Batılı ülke parlamentolarında alınan kararlar ise Ermenilere bu konuda cesaret vermektedir. Gerçekte ise, Ermenistan, Birleşmiş Milletler Şartının 8. Bölümünde öngörülen milletlerarası barış ve güvenliği ciddî şekilde tehdit etmektedir. Bu konuyla ilgili 2000 yılı ekim ayında verdiğimiz bir genel görüşme önergesi 5 Aralık 2000 tarihinde dış politikayla ilgili diğer altı adet önergeyle birleştirilerek görüşülmüş; ancak, üzülererek ifade ediyoruz ki, genel görüşme açılması Yüce Meclis tarafından reddedilmiştir.

Ermeni soykırımı iddialarının haksızlığını ve tarihî olayların saptırılmasını önlemek, bu konuda çalışma yapan kurumlar arasında eşgüdümü ve izlemeyi sağlamak, Batılı ülkelerde aleyhimize alınan haksız ve dayanıksız kararlara engel olmak için konunun TBMM’de bir genel görüşme olarak ele alınması zorunluluğu mevcuttur. Yapılacak genel görüşme, Türk dış politikasına güç katacak, Dışişlerimiz, Meclis desteğini arkasına alacak ve bu konudaki millî politikalarımız daha da pekiştirilecektir.³⁹

1. İstanbul Milletvekili Ahmet Ziya Aktaş’ın (10/40) esas numaralı Meclis araştırması önergesinin genel görüşme önergesine çevrilmesi için 4.4.2002 tarihinde yeni bir önerge (4/477) vermiş ve Meclis araştırması önergesi genel görüşme önergesine çevrilmiştir.⁴⁰

J. Konya Milletvekili Mehmet Emrehan Halıcı ve 167 arkadaşının, Türkiye Bilişim Stratejileri ve e-Türkiye konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/28) (Başkanlığa geliş tarihi: 2.4.2002).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Dünyamız, 2001 yılıyla birlikte, yeni bir binyıla daha adım atmıştır. Küreselleşmenin ekonomik ve sosyal yaşamı derinden etkilediği bu yeni binyıl, 20. Yüzyılın sonlarından itibaren çokça sözü edilmeye başlanan bilgi toplumunun daha da önem kazanacağı, ülkelerin ve toplumların ürettikleri bilgiyle uluslararası platformlarda söz sahibi olacağı bir binyıl olacaktır.

Türkiye’yi de bu değişim sürecinde ülke olarak doğru konumlandırarak mekanizmaları tespit etmek, bütün siyasî partilerimizin bilgi toplumu sürecine geçişte önerecekleri hedef ve stratejilerden yararlanmak, Parlamentomuzun önderliğinde bir kamuoyu oluşturmak ve konuyu ülkemizin tüm kesimlerinin gündemine taşımak amacıyla, Parlamentomuzda “Türkiye Bilişim Stratejileri ve e-Türkiye” konusunda, Anayasamızın 98. ve İçtüzüğümüzün 101, 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasını arz ve teklif ederiz.⁴¹

³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 80 (28.3.2002), ss. 356-357.

⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 83 (4.4.2002), s. 324.

⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 83 (4.4.2002), ss. 318-324.

Yukarıdaki (8/28) esas sayılı genel görüşme açılmasına ilişkin önerge üzerinde 24.4.2002 tarihinde öngörüşmeler yapılmıştır. Önerge üzerinde sadece önerge sahibi olarak, Emrehan Halıcı (Konya) tarafından bir konuşma yapılmıştır. Daha sonra genel görüşme açılıp açılmaması hususu oylanmış, sonuç itibarıyla genel görüşme açılması kabul edilmiştir.⁴²

Türkiye bilişim stratejileri ve e-Türkiye konusundaki genel görüşme (8/28) önergesi üzerindeki görüşmeler 30.4.2002 tarihinde yapılmıştır.⁴³ Genel görüşme sırasındaki Genel Kurulda yapılan konuşmalar şöyledir:

ANAP Grubu adına Birkan Erdal (Ankara) konuşmasında; bilişim teknolojisi sebebiyle demokrasilerin geçirdiği evrimle yönetim modelinden yönetişim sistemine geçişi yarattığını, yönetenler ile bu yönetimden etkilenenlerin birbirleriyle daha şeffaf ve doğrudan ilişki içerisine girdiklerini, internet uygulamalarının vatandaşlara fikirlerini yayma ve takip etme konusunda yeni imkânlar sağladığını, hükümetlerin aldıkları kararlar ve yöneticilerin icraatları konusunda çok daha çabuk tepki verebilme imkânlarının ortaya çıktığını, bu gelişmenin hükümetleri ve yöneticileri daha dikkatli ve adil olmaya zorladığını, Hindistan'ın yedi-sekiz yıllık bilinçli ve sistematik bir uygulama sonucunda 2000 yılında 6,2 milyar dolarlık yazılım ihracatına ulaştığını, 2008 yılında toplam 87 milyar dolarlık yazılım üreterek 50 milyar dolarlık kısmını ihraç etmeyi hedeflediğini, 2008 yılına kadar bilgi teknolojileri sahasında 3 milyon kişiyi istihdam etmeyi planladığını, 1999 yılında ABD'deki Silikon Vadisindeki elektronik ticaret yatırımlarının yüzde 38'inin Hintli girişimcilerce gerçekleştirildiğini, sonuçlarının gelecek yıllarda çok pozitif olarak Hindistan'a geri döneceğini, daha zengin bir Türkiye'nin daha varlıklı ve huzurlu vatandaşlarını görebilmenin hedef olduğunu, bu hedefe varmak için devletin bütün kurumlarının “elektronik ortamda haberleşebilmesi, bilgi bankaları oluşması, bu suretle, atıl yatırımlar ile gereksiz tekrarların önlenmesi” ve savunma ile güvenlik dışındaki tüm devlet bilgilerine bütün vatandaşların ulaşabilmesi gerektiğini, geline günde devletin çeşitli kademelerinde birçok girişimin mevcut olduğunu, Başbakanlıkta kurulan koordinasyon ve yönlendirmeye 13 çalışma grubu oluşturulduğunu, “Millî Eğitim Bakanlığından Ulaştırma Bakanlığına, Adalet Bakanlığından Avrupa Birliği Genel Sekreterliğine, Genelkurmay Başkanlığından Devlet Planlama Teşkilatına ve sivil toplum kuruluşlarına kadar” 13 ayrı merkezce koordine edilmeye çalışıldığını, “MERNİS Projesi, nüfus kayıt hareketlerinin takibi, vatandaşlara kimlik numarası verilmesi, adli sicil projesi, maliye vergi sistemleri, gümrüklerin modernizasyonu, Yüksek Seçim Kurulu, Devlet İstatistik Enstitüsü, SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı projeleri” ve benzerlerinin bulunduğunu, özel sektörün önemli ölçüde yakaladığı ve doğru bir farkındalıkla ilgilendiği bu sahada devletin “hukukî ve en ucuz teknik altyapıyı temin etmesi ile bu alanda

⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 91 (24.4.2002), ss. 36-37.

⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 93 (30.4.2002), ss.354-390.

tüm ülke kabiliyet ve kapasitesinin en iyi şekilde gerçekleşmesine imkân tanınması” gerektiğini, devlet kurumlarıyla işi olan veya bilgi isteyen her Türk vatandaşının, evinden ya da bir internet cafeden ulaşacağı bir devlet portalıyla (ana kapısıyla) işlerini halledeceği bir internet yapısının hedef alınması gerektiğini ifade etmiştir.

Birkan Erdal ayrıca; “Bu sahada yapılması gereken en önemli ve acil düzenlemenin, bir ‘Bilgi Toplumu Bakanlığı’nın kurulması olduğunu” ifade etmek istiyorum. Yeni bir bakanlığın kurulması, ilk bakışta, hem yukarıda belirttiğim görüşlere hem de her vesileyle dile getirmekte olduğum devletin mutlaka ve hemen, gecikmeden küçülmesi gerektiğine olan inancımınla çelişkili gibi gözükebilir; ancak, tam tersine, devletin daha verimli ve şeffaf işlemlerini sağlayacağı için, vatandaşın günlük hayatını kolaylaştırıcı işlemleri yapacağı, gereksiz bürokrasiyi ortadan kaldıracacağı için, özel sektörün önündeki engelleri temizleyeceği için, Türkiye’nin çağdaş dünyayla bütünleşmesine katkıda bulunacağı için, gereksiz birçok atıl yatırımı önleyeceği için, şu anda hemen her bakanlıkta mevcut birçok ünitenin tek bir şemsiye altında toplanarak koordinasyonu sağlayıp devlette fiziksel küçülmeyi sağlayacağı için ve daha sayılabileceğim birçok nedenden dolayı bilgi toplumu bakanlığı, bütün bu temel görüşlerimizle örtüşmekte olan bir düzenleme olacaktır!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

SP Grubu adına Turhan Alçelik (Giresun); öncelikle bilginin kaynağına ulaşabilmenin ve internetten yeterince yararlanabilmenin gerektiğini, bunun için de “bilgisayar, bilgisayar ve interneti kullanabilecek bilgi, telefon ve imkân sahibi” olmak gerektiğini, yüzde 25’i açlık sınırında ve yüzde 60’ı yoksul olan “evine ekmek götürecek parası olmayan, köyünden şehre inecek minibüs parası bulamayan, kahvede oturduğunda bir çay parası olmayan” halkın nasıl yararlanabileceğinin ciddi bir mesele olduğunu, Finlandiya’nın milli gelirinin yüzde 3’ünü “bilişim, araştırma-geliştirme ve bu alandaki eğitime” ayırdığını, mevcut 5.000 okulun tamamının internete bağlandığını, Türkiye’de ise hâlâ 70 kişilik sınıflarda telefonu olmayan bir tek öğretmenle eğitim yapmaya çalışıldığını, teknolojinin her onsekiz ayda bir kendini yenilediğini, teknolojiyi kendisi üretmeyen ülkelerin pazar durumunda bulunduğunu ve her birbuçuk senede bir kullanılan malzemeye yeniden para ödeneceğini, bilişim teknolojisine ayrılan kaynaklar açısından bakıldığında Türkiye’de kişi başına yaklaşık 50 euro düştüğünü, bu rakamın AB’de 500 euronun ve ABD’de 1.150 euronun üzerinde olduğunu, Türkiye’de her 100 kişiye yaklaşık 1,5 bilgisayar düştüğünü, bu oranın AB’de 21 ve ABD’de 51 olduğunu, Türkiye’de bilişim alanındaki hizmetlerin lüks tüketim sayıldığını, gelişmiş ülkelerin teşvik verdiği bu sahada Türkiye’nin “bilişime, bilgi toplumuna doğru ulaşmayı lüks sayarak” yüzde 18 KDV uyguladığını, Türkiye’de her 10.000 çalışan arasındaki araştırmacı sayısının 11 olduğunu, aynı oranın AB’de 94 olduğunu, milyon nüfusa düşen yıllık bilimsel yayının Türkiye’de 93 ve AB’de 613 olduğunu, milyon nüfus başına

düşen yıllık patent sayısının AB’de 135 iken Türkiye’de, 1 bile olmadığını ifade etmiştir.

DYP Grubu adına İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir); Türkiye’nin AB’ye bildirilen Ulusal Programın 17. bölümünde e-Avrupa girişimini desteklediğini ve bu girişime katkıda bulunmak istediğini belirttiğini, 15-16 Haziran 2001 tarihlerinde Göteborg’ta yapılan AB zirvesinde Türkiye’nin e-Avrupa+ Girişiminin resmî üyesi olduğunu, e-Avrupa projesine dahil olan ülkelerde internet bağlantısına sahip hane halkının yüzde 37,7 ve bu rakamın Türkiye’de sadece yüzde 7 olduğunu, Avrupa’da 100 öğrenciye internet bağlantılı 4 bilgisayar düşerken rapora göre Türkiye’de binde 16 olduğunu, raporda 5.860 okula 124.967 bilgisayar alındığının ifade edildiğini, oysa 2.802 okula sadece 60.000 civarında bilgisayar alındığını, zira yeterli ödenek ayrılmamış olduğunu, Türkiye’nin AB’ye aday diğer ülkelerden geri kalmaması için ivedilikle devlet eylem planını hızla uygulamaya koyması gerektiğini, her ne olursa olsun Bilgi Toplumu Bakanlığı kurulması gerektiğini, bilişimde koordinasyonsuzluğun aşırı kaynak (maddî ve insangücü) ve zaman israfına yol açtığını, birbirinin tekrarı olabilen her kamu kuruluşunda ayrı ayrı çok sayıda bilişim projesinin gerçekleştirilmeye çalışılmasının Türkiye’nin bilgi toplumu olmasının önünde en önemli engeller olarak durduğunu, bir Bakanın sırf kendi sosyal güvenlik kurumunda ilaç harcamaları denetlenemediğinden 4 milyar doların heba olduğunu söylediğini, Tarım Bakanlığındaki desteklemelerin doğru düzgün yürümediğini, doğrudan gelir desteğindeki kayıtların doğru düzgün tutulmadığını, bilişim altyapısıyla “bir kişinin 50 tane dışının” çekilemeyeceğini, “erkeklerle doğum yaptırılmayacağını” ve bunlardan dolayı devletin ödeme yapmayacağını, devletin zararlarının azalacağını ifade etmiştir.

Ak Parti Grubu adına Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa); bilişimle birlikte yaşanan bu paradigma değişiminin “siber suçlar” gibi olumsuz yönlerinin de bulunduğunu, yeni teknolojinin toplumda suç işleme eğiliminde olanlara bambaşka imkânlar sunduğunu, bu nedenle uluslararası organizasyonlar ve yerel ortamda ortaya çıkan yeni suç işleme çeşidiyle mücadele etmek için yeni çalışmalar yapılmasını gerektirdiğini, bilişim teknolojilerinin “tıp, ekonomi, eğitim” gibi alanlarda kazandığı etkinliklerle toplumsal sorunların daha geniş platformda ele alınmasına imkân sağlandığını, küresel iletişim imkânlarının toplumların kendilerini etkileyen durumlara doğrudan tepki verebilme şansı tanıdığını, bunun devlet teşkilatı ile toplum arasında şeffaf ve etkili bir köprü kurulmasına yararları olduğunu, yüksek gelir grubuna mensup bireylerin teknolojik imkânlardan daha fazla oranda pay almasına hizmet ettiğini, değişimle birlikte eski kurumlardan yenilenmesinde yeni maliyetlerin ortaya çıktığını, bilişim teknolojilerini üretmeyen ülkelerde bu alanda birçok yatırımın yapılması sonucu da dışa bağımlılığın arttığını, fiber optik kanallar vasıtasıyla sermaye hareketlerinin çok büyük bir hız kazandığını ve ülkelerin ekonomilerinin bir saatlik bir zaman içerisinde etkilenebildiğini, bilişim teknolojilerinin kullanılmasıyla günlük yaşamın kolaylaştığını, daha etkin bir

zaman planlamasının mümkün olduğunu, sağlık konusunda bireyler üzerinde fiziki ve psikolojik yeni rahatsızlıkların ortaya çıktığının görüldüğünü ifade etmiştir.

DSP Grubu adına Mehmet Emrehan Halıcı (Konya); “Başbakanlık, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, TÜBİTAK, DPT, Türkiye Bilişim Vakfı, Türkiye Bilişim Derneği, TTGV ve TUSİAD” gibi kurumların “Türkiye Bilişim Stratejileri, e-Türkiye, Bilgi Toplumu ve TÜENA” gibi başlıklarla çok değerli çalışmalara imza koyduklarını, İnsan ve teknoloji arasındaki köprünün bilgi olduğunu, bilginin çağa adını verdiğini, geline çağda sanayi yerine bilgiye sahip olmanın önemli hale geldiğini, sadece başkalarının ürettiği teknoloji kullanmanın onlara mahkûm olma anlamına geldiğini, yaratıcı insanlar ve yaratıcı toplumların sorunlarını bilgi ve deneyimlerinin ışığında daha iyi analiz ederek etkin çözümler üretebileceğini, eğitimin temel hedefinin “düşünen, sorgulayan, yaratıcı, girişimci, yenilikçi, dünyaya açık, bilim ve teknolojiye ve sanata ilgi duyan bireyler yetiştirmek” olduğunu, tüm kaynakların seferber edilerek bilgili insan gücü yetiştirmenin en önemli öncelik olması gerektiğini, yaratıcılığın toplumlardaki kaynağının kolektif zekâ olduğunu, kolektif zekâyâ sahip toplumların teknoloji geliştirmeyi araştırma geliştirme (Ar-Ge) yaklaşımıyla başardıklarını, Ar-Ge’ye yatırım yapmış ve belirli mesafeler kat etmiş olan İsrail ve İrlanda gibi ülkelerin gelir ve refah düzeylerinde çok ciddi artışlar yakaladıklarını, AB’nin haziran ortasında resmen duyuracağı ve 2003 başında proje çağrısını yapacağı girişimin Türkiye’nin “bilim ve teknoloji geliştirmesi” yönünden bir dönüm noktası olacağını, 16,3 milyar euro bütçeli bu girişimden “Türk sanayi kuruluşlarının, KOBİ’lerin ve üniversitelerin” bir araya gelerek teknoloji projeleri geliştirmeleri ile en az iki ülkeyle birleşik proje teklifi yapmalarına olanak sağlanacağını, bu sayede de çok ciddi miktarlarda destek alabileceklerini, e-devletin vatandaşlar için “eşit, adil, hızlı, güvenilir ve şeffaf hizmet” üretmenin yolu olduğunu, “demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü” gibi çok önemli ilkelere uyumun e-devletin sağladığı olanaklarla çok daha kolay gerçekleşeceğini, karar verme sürecine katılan insanların sayısının artması ve katılma yöntemlerinin çeşitlendirilmesi anlamına gelen katılımcılığın bilgi toplumlarında ve elektronik devletlerde en üst düzeyde olduğunu, bilgiye ulaşmanın ve paylaşmanın en kolay yolunun internet teknolojisinden geçtiğini, “internetin yaygınlaştırılması, hizmet kalitesinin artırılması, fiyatlarının düşürülmesi ve bilgi güvenliğinin sağlanmasının” en öncelikli hedefler olarak ele alınması gerektiğini, en önemli değer olan bilgiye ulaşmanın herkesin hakkı olduğunu, bu nedenle kırsal alanda yaşayanlar ve gelir düzeyi düşük vatandaşları için de milli bilişim altyapısına yaygın ve adil erişim hakkı sağlanması gerektiğini ifadeyle, “İnterneti korkmadan büyütelim; çocuklarımızı korkmadan internetle tanıştıralım. Kötü amaçlı uygulamaları sansürlerle, yasaklarla önleyemeyeceğimizi çok iyi kavrayalım ve çocuklarımızı bu özgür ortamdaki olası kötülüklerden korumanın yolunun yasaklardan değil, eğitimden, ilgiden ve sevgiden geçtiğini hepimiz çok iyi bilelim. İnternet hepimizindir. İnternet

özgürlüktür ve bilişimci dostlarımızın ortak sloganıyla ‘internet, yaşamdır!’” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

MHP Grubu adına Cemal Enginyurt (Ordu); aralarında Türkiye’nin de bulunduğu birçok ülkede devlete politikacılara karşı güvenin iyiden iyiye azaldığını, seçmenlerin de seçimlere ve demokrasiye kayıtsız olduğunu, ekonomik krizden iyice bunalan kitlelerin bir değişim arayışı içinde olduğunu, internette başlayan ve sürekli artan arayışın sebebinin bu olduğunu, bu değişimin ve arayışın kaynağının “bilgi, üretim ve değişim gücü, ekonomide ortaya çıkan bu sınırsızmış gibi görünen değişimin” temelini oluşturduğunu, internetin yaşam biçimlerini değiştirdiğini, bilişim sektörü dışındaki tüm toplum kesimlerinin de yaşamında önemli değişiklikler olduğunu, yeni oluşan bilgi toplumunun oluştuğunu, bilginin ekonomi üzerindeki etkisi göz önüne alındığında buna bilgi ekonomisi tanımı yapıldığını, bilişim stratejilerinin belirlenmesinde Türkiye bilişim şurası ve şeffaf Türkiye hedefine ulaşabilmek için “e-Türkiye, e-devlet ve e-parti” uygulamalarının yeri ve öneminin oldukça büyük olduğunu, e-devlet sisteminin yerleşmesiyle verimliliğin artacağını ve giderlerin azalacağını, verimlilik artışı sayesinde vergilerde sağlanacak indirimle ekonomide canlanmanın yaşanacağını, bilgiyi paylaşarak devletin şeffaflığının artırılacağını, vatandaşların devletten beklentilerinin artacağını ve politikacıların da bu beklentileri karşılamak zorunda kalacağını ifadeyle, “Bilişimsizlikten dolayı, ülke olarak, her yıl 50 milyar dolara yakın para kaybediyoruz; e-mevzuatımız yok; e-Türkiye çalışmalarında koordinasyonsuzluk had safhada, tekrarlar oldukça fazla. Yöneticilerimiz bilişim teknolojileri ve etkileri konusunda yeterince bilgili değil. Gerek iyimser gerekse kötümser açılardan belirtilenleri çoğaltmak mümkün. TBD Kamu-BİB çalışmalarında bu konu ayrıntısıyla irdeleniyor; ancak, gerçekleri de göz ardı etmemek gerekir. Dünya ülkelerinin hızla e’leştiği günümüzde, bizlere düşen görev, sürekli olarak e-Türkiye’nin oluşumuna, değişim ve dönüşüme katkı verecek her türlü girişimi desteklemek olmalıdır!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

A. Ziya Aktaş (İstanbul); “e-Avrupa projesi de, yine, bildiğiniz gibi, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde bilgi toplumu oluşturmayı amaçlamaktadır. Projenin, aday ülkeleri de içerecek şekilde yeniden tanımı, 2001 yılının mart ayında ‘e-Avrupa+’ olarak yapıldı. 2001 yılı haziran ayında, Göteborg Zirvesinde, tüm diğer aday ülkelerle beraber, Başbakanımız Sayın Ecevit, Türkiye’nin de e-Avrupa+ projesine katılım kararını bildirdi. ...Bilgi toplumu, Türkiye’de, sadece bir kesimle değil, kamu kesimi, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, akademik kesim, basın ve medyayla, hep birlikte gerçekleşecektir. Bunlardan sadece bir kesimin öne çıkma gayreti, davaya onulmaz zararlar verir diye düşünüyorum. Unutulmasın, bilgi toplumunun en önemli katkısı, demokrasiye ve ortak akıl üretilmesine olan olumlu katkısıdır. ...Bilgi Toplumu Bakanlığı Kuruluş Yasa Taslağı üzerindeki çalışmaların daha fazla zaman yitirilmeden tamamlanmalıdır!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Devlet Bakanı Tunca Toskay; bilişim konusunda dünyadan çeşitli örnekler vermiş, e-ticaret konusunun önemine değinmiş, 19 Mart 1998 tarihli Başbakanlık genelgesiyle kamu bilgisayar ağlarına ilişkin yapılan faaliyetlerin “değerlendirilmesi, koordinasyonu, izlenmesi ve finansmanı konusunda karşılaşılan sorunların çözülmesi” amacıyla Kamunet Üst Kurulu oluşturulduğunu, Ulaştırma Bakanlığına danışmanlık yapmak üzere İnternet Kurulu oluşturulduğunu, 2000 yılında “yazılım ihracatı, elektronik ticaret, karşılıklı yazılım kapasitesini artırma, bilgisayar eğitimi konularında işbirliğini geliştirmek” amacıyla Türk Cumhuriyetleri Bilgi Teknolojileri Çalışma Grubu kurulduğunu, elektronik Avrupa+ girişiminin Türkiye’nin de dahil olduğu aday ülkelerin ekonomilerinin bilgi ve teknoloji yapısının modernizasyonunun hızlandırılmasını amaçladığını, kurumsal yapılanmayı destekleyerek ülkelerin rekabet güçlerini geliştirmeyi hedef aldığını, kalıcı yapısal düzenlemeler yapılınca kadar e-Türkiye çalışmalarının Başbakanlıkça Kasım 2001’den itibaren koordine edilmeye başlandığını, Ulusal Bilgi Güvenliği Kanunu Tasarısı Taslağının hazırlandığını, ayrıca Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı Taslağının da hazırlandığını ifade etmiştir.

Akif Serin (İçel); “e-devletle amaçlanan da şunlardır: Devletin şeffaflaşması, devletin hızlı ve etkin bir şekilde işleyişinin sağlanması, her düzeyde vatandaşın yönetime katılımının sağlanması, kurumlar arası bilgi alışverişi sağlanarak iş ve verim yenilenmesinin önlenmesidir. Kamunun hizmet verdiği vatandaşların yaşamlarının kolaylaştırılması, karar vericilerin bilgiye dayalı karar verme süreçlerinin geliştirilmesi ve hızlandırılması şeklinde özetlenebilir. (...) Halen 100’den fazla kamu kuruluşunun web sayfası bulunmaktadır. Kurumların hazırladıkları web sayfaları çoğunlukla statik bilgiler içermekte ve kurumsal bazda bilgilendirmeler yapmaktadır. Aşağıda bazı e-hizmetlerden örnek vermek istersek, Emekli Sandığının intranet aracılığıyla yaklaşık 17.000 eczaneyi entegre etmiş olması ve aynı anda denetim yapabilmesi; Maliye Bakanlığının 16 il ve 17 vergi dairesinde gerçekleştirdiği MOTOP projesi ve İçişleri Bakanlığının MERNİS projesi aracılığıyla kimlik numarası vermeye başlaması sayılabilir. (...) Bilişim toplumu için, interneti geliştirmek, geniş kitlelere yaymak ve kullanmak zorundayız. İnternet, onun temsil ettiği teknolojiler, ülkeler için stratejik önemdedir. Bu teknolojilerde geç kalan ülkeler, kurumlar ve bireyler ciddi tehdit altındadırlar. Dünyada rekabet etmek, Avrupa Birliğinin parçası olmak isteyen Türkiye'nin internette geç kalmak gibi bir lüksü de yoktur. Geç kalmak demek, üçüncü dünya ülkesi olmak demektir!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Yukarıdaki konuşmanın ardından, Türkiye Bilişim Stratejileri ve e-Türkiye konusundaki genel görüşme tamamlanmıştır.

k. DYP Grubu adına Grup Başkanvekili Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül’ün, Avrupa Birliğine üyelik süreci ve Kıbrıs sorunu konularında Anayasanın 98, İktüzüğün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir Genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/30) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.6.2002).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Avrupa Birliği gibi ülkemizin ve insanımızın geleceği açısından hayati bir önem arz eden konu, hükümet tarafından ciddiyetle ele alınamamış ve zamanın oluşturduğu fırsatların değerlendirilmesinde büyük zafiyet yaşanmış ve yaşanmaktadır. Gelişmeler karşısında kesin tavır koyamayan hükümet, maalesef bu süreç içinde ortak bir hükümet politikası da oluşturamamış ve ortaya koyamamıştır. Helsinki sonrası Katılım Ortaklığı Belgesinde Kıbrıs'ın kısa vadeli kriter niteliği kazandığını Sayın Ecevit ve hükümet unutmüş görünmektedir. Özellikle Ulusal Programda belirtilen anadilde yayın ve öğrenme hususlarında hükümet, yine bir politika oluşturmadığı gibi, sadece idam meselesinin halliyle müzakere sürecinin başlayabileceği gibi bir yanılgıya düşmüş bulunmaktadır.

Bu nedenle, kararlı politika oluşturmak bir yana, Türkiye için böylesine temel meselede ortaklar arasında derin görüş ayrılıkları doğmuş, konu hükümet politikasının dışına taşmıştır. Farklı ve zıt söylemler toplumda da Avrupa Birliğini isteyenler ve istemeyenler gibi kamplaşmaya ve kutuplaşmaya neden olmuş, konu sağlıklı bir zeminde tartışılıp olgunlaştırılmaktan çıkmıştır. Kısa ve orta vadeli taahhütlerin zamanlaması açısından büyük bir yanılgıya düşülerek, Kıbrıs konusu öncelikli önemini kaybetmiş görünmektedir. Özellikle Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin Kıbrıs'ı ziyaretinden sonra Birleşmiş Milletlerde ülkemiz lehine oluşan görüş dahi hükümetçe anlaşılamamış ve doğan fırsatlar değerlendirilememiştir. Kıbrıs sorununun çözümünün 24 Ekim'e kadar uzatıldığı da göz ardı edilerek özellikle AB İspanyol Dönem Başkanı'nın bu konudaki sözleri dahi ciddiye alınmamıştır. Kıbrıs konusunun dışımızda çözümlenmesinin ve Avrupa Birliğine alınması halinde ülkemiz açısından doğacak sakıncaları dahi kavramakta hükümet zafiyet içindedir.

İç çekişme ve tutarsızlıkla, Avrupa Birliği politikası ortaya koyamayan hükümetin ve onun fiilen olmayan Başbakanının muhalefete sorumluluk yükleyerek muhatap almaya çalışan girişimlerinin haklı hiçbir yanı yoktur. Kısa vadeli ve öncelikli Kıbrıs konusunda yaklaşan ve vahim sonuçlar doğurabilecek gelişmelere karşın, çaresiz ve yetersiz kalan hükümet, orta vadeli diğer taahhütlerini eşzamanlı olarak ele almakla, toplumda kaos yaratan bir tartışma ve oluşumun doğmasına neden olmuştur. Türkiye'nin, Avrupa Birliği üyeliğinin böyle bir hükümet yapısı ve iradesi ile gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu şartlarda bir hükümet boşluğu, hatta yokluğunun yaşandığı gerçeği karşısında, Avrupa Birliği sürecinin tüm yönleriyle Türkiye Büyük Millet Meclisinde ele alınması, tartışılması ülke çıkarlarımız açısından kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu itibarla, yukarıda belirtilen hususlarla ilgili olarak gerekli değerlendirmelerin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesini temin için, Anayasanın 98, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 101, 102 ve 103. maddeleri gereğince bir genel görüşme açılmasını Grubumuz adına arz ve teklif ederim.⁴⁴

⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 98, B 114 (18.6.2002), ss. 461-462.

B. 21. DÖNEM'DE MECLİS SORUŞTURMASI ÖNERGELERİ VE YAPILAN İŞLEMLER

21. Dönem içinde öncelikle 20. Dönemden devreden 16 Meclis Soruşturması önergelerinin öngörüşmeleri yapılmış, komisyonların seçimi ve ardından komisyon raporları üzerinde görüşülmüştür. 21. Dönem içinde yapılan tüm Meclis soruşturması önergelerinin öngörüşmeleri ve komisyon raporlarının görüşmeleri, kamuoyunda çektikleri ilgi ölçüsünde özetlenerek verilmiş, Kamuoyu ilgisi ölçüsünde bazıları üzerinde daha fazla durulmuştur.

1. TBMM 20. Döneminden Devreden ve 2. Yasama Yılı İçinde Ele Alınan Meclis Soruşturması Önergeleri

a. TBMM 20. Döneminden Devreden Meclis Soruşturması Önergeleri Üzerinde Alınan Kararlar Hakkında Genel Hususlar

TBMM 20. Dönemi son yasama döneminde kurulmuş Meclis soruşturması komisyonlarınca rapora bağlanmış olan önergeler ile rapora bağlanmamış olan önergelerde belirtilen ilgililer hakkında, geçen yasama döneminde ilgileri nedeniyle birleştirilen (9/40) ve (9/41) esas numaralı Meclis soruşturmaları önergeleri için görüşme yapılmaksızın 15 Meclis soruşturması komisyonu kurulmasına ve komisyonların ilk iki aylık çalışma süresinin başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimi tarihinden başlamasına ilişkin olarak TBMM Başkanlığının (3/402) esas numaralı önergesi üzerinde, 23.11.1999 tarihinde Genel Kurul görüşmeleri yapılmıştır. Bir önceki dönemde sonuçlandırılmayan, (9/40) ve (9/41) dahil toplam 16 adet Meclis soruşturması yönergeleri İttüyük gereği hükümsüz sayılamadıklarından 21. Döneme intikal etmişlerdir. Önceki yasama döneminde, TBMM Genel Kurulunda bu önergeler üzerinde yapılan görüşmeler sonucunda Meclis soruşturması açılmasına karar verilmiş olan yasadışı örgütlerle ve mensuplarıyla birlikte hareket ettikleri iddiasıyla eski Başbakan A. Mesut Yılmaz, Devlet eski Bakanı Eyüp Aşık ve Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Yaşar Topçu haklarındaki 2 adet önerge ilgileri nedeniyle birleştirildiğinden soruşturmaların yürütülmesi amacıyla 15 adet Meclis soruşturması komisyonu kurulmuştur.

Denizcilik Müsteşarlığına ait bazı işlerin ihalelerinde usulsüzlük yapıldığı iddiasıyla Devlet eski Bakanı Burhan Kara hakkında kurulan (9/29) esas numaralı Komisyon geçen yasama döneminde, İstanbul Kurtköy Havaalanı ihalesindeki iddialar nedeniyle eski Başbakan A. Mesut Yılmaz ile Karadeniz sahil yoluyla ilgili iddialar konusunda Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Yaşar Topçu hakkında kurulan (9/18, 9/19) numaralı Komisyonlar bulunduğumuz yasama döneminde soruşturma sonucunu belirten raporlarını Başkanlığa vermişlerdir. Geriye kalan komisyonlardan; Bakanlar Kurulu kararnamesiyle

mevzuata aykırı bir şekilde İstanbul'da yeni turizm merkezleri ilan ettiği iddiasıyla eski Başbakan A. Mesut Yılmaz hakkında kurulan (9/24) esas numaralı Komisyon Anayasanın 100. maddesinde öngörülen 4 aylık çalışma süresini bitirmesine karşın raporunu verememiş, Başbakanlık örtülü ödeneğini 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanununun 77. maddesine aykırı bir şekilde harcamak suretiyle Hazineyi zarara uğrattıkları iddiasıyla, eski Başbakan Tansu Çiller ile Maliye eski Bakanı İsmet Atilla haklarında kurulan (9/27), İzmit'te SEKA'ya ait bir araziye Ford Otomotiv Sanayi Anonim Şirketine bedelsiz verdikleri iddiasıyla eski Başbakan A. Mesut Yılmaz ile Sanayi ve Ticaret eski Bakanı Yalım Erez haklarında kurulan (9/28), Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğünce 1996 Aralık ayında gerçekleştirilen personel sınavında usulsüzlük yapılmasına yol açtığı iddiasıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik eski Bakanı Necati Çelik hakkında kurulan (9/31) ve Petrol Ofisi A.Ş. (POAŞ)'ın özelleştirilmesinde ihaleye fesat karıştırdıkları iddiasıyla eski Başbakan A. Mesut Yılmaz ve Devlet eski Bakanı Işın Çelebi haklarında kurulan (9/32) esas numaralı Komisyonların 4 aylık çalışma süresinin bitmesine 27 gün ilâ 2 aylık bir süre kalmış; İzmit Körfez Geçiş Projesi ihalesinde devletin zarara uğratılmasına göz yumduğu iddiasıyla eski Başbakan A. Mesut Yılmaz hakkında kurulan (9/33), Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğünce 1996 yılında özörlülerin memurluğa alınması için açılan sınavda usulsüzlük yapıldığı iddiasıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik eski Bakanı Kul hakkında kurulan (9/34), suç işlemek amacıyla teşekkül oluşturduğu iddiasıyla İçişleri eski Bakanı Mehmet Ağar hakkında kurulan (9/38), İzmit Körfez Geçiş Projesi ihalesinde usulsüzlük yapıldığı iddiasıyla Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Yaşar Topçu hakkında kurulan (9/39), yasadışı örgütlerle ve mensuplarıyla birlikte hareket ettikleri iddiasıyla eski Başbakan A. Mesut Yılmaz, Devlet eski Bakanı Eyüp Aşık ve Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Yaşar Topçu haklarında kurulan (9/40-41), Telsim ve Turkcell firmalarıyla imzalanan sözleşmelere ve 4046 numaralı Özelleştirme Kanunu hükümlerine aykırı davrandıkları iddiasıyla eski Başbakan A. Mesut Yılmaz ve Ulaştırma eski Bakanı Necdet Menzir haklarında kurulan (9/42) ve Türk Ticaret Bankasının satışı ihalesiyle ilgili olarak ortaya atılan yolsuzluk iddiaları konusunda eski Başbakan A. Mesut Yılmaz ve Devlet eski Bakanı Güneş Taner haklarında kurulan (9/43) esas numaralı Meclis Soruşturması komisyonları, başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimini yapmadığı için çalışmalarına başlayamamış ve yasama dönemi sona ermiştir.⁴⁵

TBMM Başkanlığınca, yukarıdaki Meclis soruşturmaları üzerinde; “Geçen yasama döneminde kurulmuş olan Meclis soruşturması komisyonlarınca rapora bağlanmış olan önergeler ile rapora bağlanamamış olan Meclis soruşturması önergelerinde belirtilen ilgililer hakkında Anayasanın 100. maddesine göre geçen yasama döneminde ilgileri nedeniyle birleştirilen (9/40 ve 9/41) esas numaralı Meclis soruşturmaları önergeleri için bir, diğer önergelerin

⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 23 (23.11.1999), ss. 303-318.

her biri için de bir olmak üzere görüşme yapılmaksızın 15 Meclis soruşturması komisyonu kurulması ve komisyonların ilk iki aylık çalışma süresinin başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimi tarihinden başlaması.” şeklinde bir öneri verilmiş ve 23.11.1999 tarihinde bu öneri üzerinde görüşmeler yapılmıştır.

Öneri üzerinde; DYP Grubu adına Turhan Güven (İçel), ANAP Grubu adına Murat Başesgioğlu (Kastamonu), FP Grubu adına İsmail Kahraman (İstanbul), DSP Grubu adına Aydın Tümen (Ankara), şahsı adına Kamer Genç (Tunceli)⁴⁶ ve gene şahsı adına Yaşar Topçu (Sinop) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından oylanan öneri kabul edilmiştir.⁴⁷

Önceki yasama döneminden intikal eden ve yukarıda kurulmasının kabul edildiği açıklanan (9/18), (9/19), (9/24), (9/27) ve (9/28) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonlarının üye seçimi 25.1.2000 tarihinde,⁴⁸ (9/29, 31, 32, 33, 34) esas numaralı Meclis soruşturması komisyonlarına üye seçimleri 2.2.2000 tarihinde⁴⁹ ve Meclis soruşturması önergelerinden (9/38), (9/39), (9/40-41), (9/42) ve (9/43) esas numaralı Meclis soruşturması komisyonlarının üye seçimleri de 3.2.2000 tarihinde yapılmıştır.⁵⁰

b. TBMM 20. Döneminden Devreden Meclis Soruşturması Önergeleri Üzerindeki İşlemler

(1) İstanbul Kurtköy Havaalanı İhalesi için hazırlanmış olan protokol hükümlerini dikkate almadan ihalenin NATO-ENF Dairesi tarafından gerçekleştirilmesini sağlamak suretiyle görevini kötüye kullandığı ve bu eyleminin Türk Ceza Kanununun 240. maddesine uyduğu iddiasıyla, eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz hakkında kurulması kabul edilen (9/18) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu için seçilen üyeler şöyledir: DSP’den Sulhiye Serbest (İstanbul), Mehmet Yaşar Ünal (Uşak), Necati Albay (Eskişehir), Edip Özgenç (İçel); MHP’den Nail Çelebi (Trabzon), Recai Yıldırım (Adana), Yusuf Kırkpınar (İzmir), Reşat Doğru (Tokat); FP’den Hüseyin Kansu (İstanbul), Nevzat Yalçıntaş (İstanbul), Mustafa Baş (İstanbul); ANAP’tan Şadan Tuzcu (İstanbul), Sefer Ekşi (Kocaeli); DYP’den Mümtaz Yavuz (Muş) ve Mustafa Örs (Burdur). İstanbul Milletvekili Şadan Tuzcu (9/18) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu üyeliğinden çekildiğine ilişkin bir önerge (4/117) vermiş,⁵¹ daha sonra boşalan üyeliğe Sefer Koçak (Ordu) seçilmiştir.⁵² İstanbul Milletvekili Nevzat Yalçıntaş da (4/130) sayılı önerge ile

⁴⁶ Kamer Genç’in konuşmasından hemen sonra söz alan Mehmet Emrehan Halıcı (Konya) yerinden, Kamer Genç’in sözlerine cevap veren bir açıklama yapmıştır.

⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 23 (23.11.1999), s. 318.

⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 25, B 54 (1.2.2000), ss. 23-37.

⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 25, B 55 (2.2.2000), ss. 555-568.

⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 56 (3.2.2000), ss. 54-65.

⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 336.

⁵² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 544.

Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiğini bildirmiş,⁵³ yerine Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul) seçilmiştir.⁵⁴

(9/18) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunun 16.2.2000 tarihinde yapılan seçimi sonucunda; Necati Albay (Eskişehir) Başkan, Nail Çelebi (Trabzon) Başkanvekili, Sefer Ekşi (Kocaeli) Sözcü, Mehmet Yaşar Ünal (Uşak) Katip olarak seçilmişlerdir.⁵⁵ (9/18) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/531) sayılı tezkere ile 18.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve verilmiştir.⁵⁶ (9/18) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 506) sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 29.6.2000 tarihinde yapılmış olup, görüşmelerin özeti şöyledir:

İsmail Çevik (Nevşehir); karar öncesi projenin ihale edilmesinde Savunma Sanayii Müsteşarlığının ihmalinin söz konusu olduğunu, bu nedenle hakkında yasal işlem yapılması için suç duyurusunda bulunulmasının gerektiğini, eski Başbakanın Anayasanın 112. maddesine göre sorumlu tutulamayacağını, ihalelerde artırma ve eksiltmelerde Başbakanın sorumlu tutulamayacağını, sorumluluğun ihaleyle ilgili komisyonlara ait olacağını, bilirkişi heyetince “ihalenin NATO-ENF Dairesine verilmesinden sonra gerçekleştirilen proje değeri ile Demiryolları Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü tarafından tespit edilen proje değeri arasında farklılığın tespit edilmesine imkân bulunmadığı”nı, sayılan nedenlerle faille fiil arasında illiyet bağının kurulamadığının tespit edildiğini, iddiaları doğrulayacak bulgu ve belgeye rastlanmadığından komisyonun oy çokluğuyla ilgilinin Yüce Divana sevkine gerek olmadığına karar verdiğini ifade etmiştir.

Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul); “Yılmaz’ı Mecliste aklamadan önce, neden Anayasanın 100. maddesi, daha önce teklif edildiği gibi değiştirilmek suretiyle yargının önü açılmadı?.. Ben, aslında, burada da bir samimiyetsizlik görüyorum; çünkü, mademki, burada, siyaseten bir tavır alınıyor. ...Eyüp Aşık’ın çetelerle konuştuğunu biliyorum diyen bir başbakan, Çakıcı-Korkmaz Yiğit ilişkisini bilmesine rağmen, onu, önce ihaleye, sonra da basına sokan bir başbakan, GSM’lerde, Kurtköy Havaalanı inşaatında devleti trilyonlarca lira zarara sokan bir başbakan... El kesesinden sultanım, develer olsun kurbanım... Bu ne tesadüf; acaba, herkes ağız birliği etmişçesine, el ele verip, Mesut Yılmaz’ın günahına mı giriyor? Burada, siyaseten bir suçlanma değil, siyaseten bir aklanma söz konusu. Anavatan Partisi Genel Başkanı, güç odaklarıyla ilişkilerini hükümet ortağı olmak için kullanıyor ve daha sonra da, bu konumundan istifade ederek kendisini aklamaya çalışıyor. Bir örnek vermek istiyorum: Bugünkü Kurtköy Komisyonu, geçtiğimiz yasama döneminde de kurulmuştu. O zaman da başkanı, DSP’li Sayın Necati Albay’dı. O zaman, o komisyon, Yüce Divana sevk

⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 637.

⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 21.

⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 541.

⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 79 (12.4.2000), s. 629, 631.

istikametinde bir karar vermiş; ama, birtakım siyasî kulisler rol oynadığı için, yazılan rapor, bir türlü Meclise inememiş ve bu yüzden, yeniden, bu dönem, bu komisyon kurulmuş ve ne tesadüf ki -Sayın Yılmaz hükümetin içinde yer aldığı için- bu komisyon, bu defa da, Sayın Yılmaz'ın Yüce Divana sevk edilmemesi istikametinde bir karar vermişti!" şeklinde konuşmuş, daha sonra da ihaleyle ilgili ayrıntılı bilgiler vermiştir.

Işın Çelebi (İzmir); soruşturmaya esas ihale konusunda ayrıntılı bilgiler vermiş, Kurtköy Projesinin sadece basit bir havaalanı olmayıp uzay teknolojisine uygun olarak hazırlanan "stratejik, çok boyutlu, ileri teknoloji endüstri parkı ve havaalanı projesi" olduğunu, Türkiye'deki pek çok proje 10-20 yıl sürerken projenin bitmiş olduğunu, işin DLH'dan alınıp NATO Enfrastrüktür Dairesine verilmesinin nedeninin de projeyi hızlandırmak olduğunu, DLH'nın projelerinin gerçekleşmesinin çok uzun zaman aldığını, Atatürk Havalimanının üçüncü pistinin bile beş yıldır sürdüğünü, 4,5 trilyona başlayıp 34 trilyona çıktığı halde hâlâ bitirilemediğini, 22 tane havaalanını bitirmiş NATO-ENF'e bu projenin verilmesinden daha mantıklı hiçbir şey olamayacağını, bilirkişi raporunda "10 kişi, 10 firma ihaleye girdi; teknik heyet, bu ihaleyi sonuçlandırdı. Bakanlıklar arası Altyapı Kurulu bu ihaleyi onayladı ve bu iş devreye girdi!" denildiğini, bilirkişinin raporu uygun gördüğünü, bilirkişi teknik heyetinin maliyetler açısından uygun gördüğünü, ortada takdir edilecek bir uygulama bulunduğunu, 1988'de başlayan ve GAP'tan sonra en önemli projelerden birinin 1994-1995 yılına gelindiğinde durması üzerine eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'ın döneminde harekete geçirildiğini ve hizmete girmiş olduğunu ifade etmiştir.

Mehmet Yaşar Ünal (Uşak); soruşturma sırasında dinlenen ilgililer ve uzmanlardan devletin zarara uğratıldığına dair bir hususu tespit edemediklerini, bu nedenle de komisyonun kararının Yüce Divana gönderilme isteğinin reddi yönünde çıktığını ifade etmiştir.

Erdoğan Sezgin (Samsun); Meclis soruşturması görevinin Anayasa tarafından tevdi edilen sorgu hâkimliği görevi olduğunu, hâkimlerin toplanan delillere ve vicdanî kanaatlerine göre karar verdiklerini, muhatap kişilerin siyasî kimliğine ve mensup oldukları partiye göre vermediklerini, verirlerse vicdanlarını karalayacaklarını, Kurtköy Havaalanı soruşturma önergesini veren milletvekilinin komisyonda verdiği raporda "bu önerge, esasında, soruşturma önergesi olarak değil de, araştırma önergesi olarak verilmesi daha doğru olurdu" beyanında bulunduğunu, kendisinin de buna katıldığını, "dahli, yetkisi ve imzası bulunmayan" eski Başbakanın soruşturmaya muhatap olamayacağının açıkça görüldüğünü ifadeyle, "Tabîî hâkim ilkesi ve tabîî mahkeme prensiplerine uygun olarak, bu statüyü, bu prosedürü ve Anayasanın 100. maddesini değiştirme zamanı çoktan gelmiş ve geçmektedir!" şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Sulhiye Serbest (İstanbul); "Deniliyor ki: 'Sayın Mesut Yılmaz, havaalanı inşaatının bir an önce bitirilmesi için devlete ek külfet getirdi.' Doğrudur; ama, burada, bizim, soruşturma komisyonu üyeleri olarak, teknik,

küçük detaylardan öteye düşünmemiz gereken başka şeyler yok mudur? Ülkemiz ihtiyaç duyduğu bir havaalanına kavuşmuştur. Keşke, devlet yatırımlarındaki tüm bürokratik engeller kaldırılrsa ve projelerimizi daha kısa zamanda gerçekleştirebilsek. Yıllardır ihale bedelleri tartışılıyor. Devlet, tasarruf adına en küçük yatırımları bile geciktiriyor. Devletimize asıl zarar veren yıllardır yarım bekletilen yatırımlar değil midir? Dolayısıyla, bu havaalanının projesini bekletmeden uygulamaya koyan idarî kadroya teşekkür etmemiz gerektiğine inanıyorum!” şeklinde kısa bir konuşma yapmıştır.

(9/18) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Necati Albay (Eskişehir); Kurtköy Havaalanı ihalesi soruşturmasına ilişkin ayrıntılı bilgiler vermiş, Bölgede yatırımların tamamlanmasıyla birlikte toplam 35.000 kişilik doğrudan ve 90.000 kişilik de dolaylı olarak bir işgücü yaratılmış olacağını ifadeyle, “NATO Enfrastrüktür Dairesine sorumluluk verilmesi hususu, Başbakan Sayın Mesut Yılmaz’ın Başbakanlığında, Millî Savunma Bakanı, Ulaştırma ve Bayındırlık Bakanlarından, bakan, müsteşar, ilgili genel müdür ve daire başkanlarının iştirakiyle yapılan durum değerlendirme toplantısında gündeme gelmiş ve bu toplantıda, projenin havaalanı inşasının da, bugüne kadar NATO standartlarında yurt çapında yapıp işletilen 26 havaalanıyla çok geniş tecrübesi ve bilgi birikimi bulunan Millî Savunma Bakanlığı NATO Enfrastrüktür Daire Başkanlığı tarafından yürütülmesinin yerinde olacağı kanaatine varılmıştır. Yukarıda belirtilen toplantıda varılan mutabakat sonucu, İTEP Projesinin ilk safhasını teşkil edecek olan havaalanı inşası uygulamaya aktarma kararı, 3238 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulmuş bulunan, Sayın Başbakan, Sayın Genelkurmay Başkanı ve Millî Savunma Bakanının üye bulundukları Savunma Sanayii İcra Komitesinin 7.11.1997 tarih ve 97/12 sayılı Kararıyla alınmıştır! ” şeklinde konuşmuştur. İlaveten; projede devletin fazla ödeme yapmasının söz konusu olmadığını ve komisyonda Yüce Divana gitmemesi yönünde oy kullandığını söyleyerek konuşmasını tamamlamıştır.

Yukarıdaki görüşmelerin ardından, Hüseyin Kansu (İstanbul) ve Nazlı Ilıcak (İstanbul) tarafından verilen ve “eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz’ın Türk Ceza Kanununun 240. maddesi uyarınca yargılanmak üzere Yüce Divana sevkine karar verilmesi için Anayasanın 100. ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 112. maddelerine göre işlem yapılmasını” talep eden önerge üzerine açık oylama yapılmıştır. Açık oylamanın elektronik cihazla yapılması kabul edilmiş ve oylamaya 237 üye katılmıştır. 57 kabul, 175 ret ve 5 çekimser oyun kullanıldığı oylama sonucunda verilen son önerge kabul edilmemiş, buna karşılık soruşturma komisyonu raporu kabul edilmiş ve eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz’ın Yüce Divana sevkine mahal olmadığına karar verilmiştir.⁵⁷

(2) Karadeniz sahil yolunun devamı olan yolların ihalesinde usulsüzlük yaparak, devleti zarara uğrattığı ve bu eylemin Türk Ceza Kanununun 240.

⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss. 63-79, 192-215.

maddesine uyduğu iddiasıyla, Bayındırlık ve İskan eski Bakanı Yaşar Topçu hakkında kurulması kabul edilen (9/19) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu için seçilen üyeler şöyledir: DSP'den İhsan Çabuk (Ordu), Nazif Topaloğlu (Muğla), M. Kemal Tuğmaner (Mardin), İsmail Bozdağ (Manisa); MHP'den Mustafa Sait Gönen (Konya), Mustafa Haykır (Kırşehir), Mustafa Verkaya (İstanbul), Nail Çelebi (Trabzon); FP'den Sabahattin Yıldız (Muş), Mehmet Bekâroğlu (Rize), Şeref Malkoç (Trabzon); ANAP'tan Şadan Tuzcu (İstanbul), Mehmet Çakar (Samsun); DYP'den Salih Çelen (Antalya) ve Ramazan Gül (Isparta). Trabzon Milletvekili Nail Çelebi (4/97) sayılı önerge ile (9/19) esas numaralı Meclis soruşturması komisyonu üyeliğinden çekildiğini bildirmiş,⁵⁸ boşalan üyeliğe Hasari Güler (Adıyaman) seçilmiştir.⁵⁹ 9.5.2000 tarihinde Trabzon Milletvekili Şeref Malkoç (4/193)⁶⁰ sayılı önerge ile komisyondan ayrıldığını bildirmiş, yerine Hüseyin Karagöz (Çankırı)⁶¹ seçilmiştir.

(9/19) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunun 16.2.2000 tarihinde yapmış olduğu seçim sonucunda; Mehmet Çakar (Samsun) Başkan, İhsan Çabuk (Ordu) Başkanvekili, Hasari Güler (Adıyaman) Sözcü, Mustafa Haykır (Kırşehir) Katip olarak seçilmişlerdir.⁶² (9/19) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/532) sayılı tezkere ile 18.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve verilmiştir.⁶³ (9/19) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı : 507) esas sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 29.6.2000 tarihinde yapılmış ve özetleri aşağıda verilen şekilde cereyan etmiştir.⁶⁴

Mustafa Verkaya (İstanbul); söz konusu soruşturma önergesinin verenlerin artık TBMM'de bulunmadığını, bu nedenle komisyonlarda verilen kararların “vicdani mi, yoksa siyasi mi?” olduğu konusunda eleştiriler bulunduğunu ifadeyle, “verilmiş olan önergeye dayanak teşkil eden ihalenin yapılmasından bir gün önce, Doğru Yol Partisi Genel Başkan Yardımcısı Sayın Hasan Ekinci tarafından noterde resmileştirilen bir ihbara dayandırılıyor; yani, ihaleden bir gün önce bir kişi geliyor, Sayın Hasan Ekinci'ye ‘yapılacak olan Karadeniz sahil yoluyla ilgili 6 parçalık ihaleden filan yerdeki işi Anavatan Partisinin kasası olarak bilinen Cengiz İnşaat alacaktır’ diyor ve bunun yanında, iki firma daha sayıyor, zikrediyor, bunların da Anavatan Partili olduğunu söylüyor ve bu ihbar üzerine, Ankara 7. Noterliğinde bu ihbar tespit ettiriliyor ve resmileştirilmiş oluyor. İhaleler üç gün süreyle devam etmiştir, 30-1 ve 2; yani,

⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 25, B 55 (2.2.2000), s. 555.

⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), s. 126.

⁶⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), ss. 221-222.

⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 33, B 96 (18.5.2000), s. 46.

⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 542.

⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 79 (12.4.2000), ss. 629-630, 631.

⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss. 79-106, 216-239.

30 Eylül 1997 salı günü sabahı ve aynı gün öğleden sonra, 1 Ekim 1997 sabahı ve yine aynı gün öğleden sonra olmak üzere, 2 Ekim 1997 tarihinde ve aynı günün öğle saatinden sonra yapılmak kaydıyla 4 parça halinde ihale yapılıyor ve bitiriliyor. Bu ihalelerin bitirilmesinden hemen sonra, Doğru Yol Partisinin Genel Başkan Yardımcısı Hasan Ekinci Bey, noter tarafından resmîleştirilmiş elindeki belgeyi kamuoyuna deklare ediyorlar ‘bu ihaleye fesat karıştırılmıştır, bu ihalelerde usulsüzlük yaptırılmıştır, yapılmıştır’ diyorlar. Dolayısıyla, 56 arkadaşlarını da yanlarına alarak, Nevfel Şahin Beyin dilekçesiyle, Meclis Başkanlığına başvuruluyor ve soruşturma yapılması talep ediliyor. Bütün mesele, oradan itibaren başlıyor. Karadeniz sahil yoluyla ilgili serancamın başlangıç noktası burası. Daha sonra, o günkü Bayındırlık ve İskân Bakanı Sayın Yaşar Topçu, ortaya konulan bu iddia karşısında mahkemeye başvuruyor, savcılığa başvuruyor ve Sayın Yaşar Topçu’nun Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmasından sonra, gerekli hukukî incelemeler yapılıyor ve savcılığın vermiş olduğu kararda, ileri sürülen iddiaların kısmen tutturulmuş olduğu, kısmen doğru olduğunun tespiti yapılıyor ve bunun hemen arkasından, Sayın Yaşar Topçu Beyin ihale komisyonu başkanlığını yapan ve ihale komisyonunda bulunan şahıslarla ilgili, Sayın Hasan Ekinci Bey tarafından cumhuriyet başsavcılığına şikâyetle bulunuluyor. Cumhuriyet başsavcılığı da, ilgili şikâyeti inceledikten sonra, bu ihale komisyonunda görev alan bürokratları tam manasıyla aklıyor; yani, yargının verdiği kararda ‘bu sizin ileri sürdüğünüz ihaleye fesat karıştırma suçu, yani, Türk Ceza Yasasının 205. maddesinde muhtevasını bulan suç burada işlenmemiştir’ deniliyor; dolayısıyla, Sayın Yaşar Topçu hakkında da, o günkü Bayındırlık ve İskân Bakanı olması sebebiyle ben takibat yapamam, çünkü dokunulmazlığı vardır kararını veriyor!” şeklinde soruşturma hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca; ihaleye 15 firmanın çağrıldığını ve bu firmaların 6 ihaleye katıldıklarını, ihalenin bitiminden sonra çağırılmış olan bu firmalar arasında ihale kaybedene hiç rastlanmadığını, ihaleye eski Bakanın onayıyla katılmış olan 15 firmanın tamamının bir tek firma gibi hareket ettiklerini, “Zımnî bir biçimde, bir tek firma gibi” hareket eden bu 15 firmanın tamamının ihaleden iş aldıklarını, “serbest rekabet şartlarının olmadığı bir ihale” nedeniyle devletin zararı olduğunu, bu düşüncüyü teyiden ANAP’ın o dönemdeki Kabinesinden Eyüp Aşık’ın bir televizyon kanalında oturumda Hasan Ekinci’yle yapmış oldukları münazarada ”Biz, çağırdığımız firmalar arasında bu işi taksim ettik” dediğini ayrıca “idare, bütün riskleri üzerine alarak, bu işi taksim etmiştir” şeklinde beyanda bulunduğunu, hatta Eyüp Aşık’ın “mahkemelere gidileceğini bile bile, bu işi taksim ettik; para taksim etmedik, iş taksim ettik” şeklinde ısrarcı bir ifade kullandığını, serbest rekabetin hiçbir şartı ortaya konmadan yapılan ihaleden Türk Devleti ve Türk Milletinin zarar görmüş olduğunu söyleyerek, konuşmasını tamamlamıştır.

İhsan Çabuk (Ordu); Karadeniz oto yol ihalesine usul ve esaslara uygun olarak “teknik güçleri ve yetenekleri idarece kabul edilen, otoyol yapımlarını

gerçekleştirmiş, kredi bulabilecekleri ispatlanmış, Karadeniz sahil yolunda çalışan ve ödenekleri üzerinde fiilen harcama yapan, kredi bulabileceklerini ifade eden” 11 firmanın davet edildiğini, daha sonra Bakan emriyle 5 firmanın daha davetiyle toplam 16 firmanın ihaleye çağrıldığını, ihale dolar bazında olmasına rağmen otoyol fiyatı yerine Bayındırlık fiyatlarıyla yapıldığını, firmalardan birinin ihaleye katılmadığını, takdir edilmesi gereken Hükümete soruşturma önergesi verilmesini Karadeniz halkına yapılan büyük bir haksızlık ve Meclisin itibarına gölge düşüren bir ayıp olarak gördüğünü, ihalede Bakan ve Bakanlar Kurulunun yasal yetkilerini kullandıklarını, doğru olanın yapıldığı kanaatini taşıdığını ifade etmiştir.

Sefer Koçak (Ordu); Karadeniz oto yolu projesinin doğrudan devlet garantili dış kredi kullanılarak gerçekleştirilmesi için Yüksek Planlama Kurulu ve Bakanlar Kurulu kararlarının alındığını, kısa sürede gerçekleştirilmesi için daha önce benzer işler yapan ve bu konuda “bilgi birikimi, tecrübesi” olan firmaların projeye davet edildiğini, İhale Kanununun 89. maddesinin Bakanlar Kurulu kararı alınmasına cevaz verdiğini, eski Bakan’ın soruşturmasında “üniversiteden ve odalardan tayin edilen 2’si mühendis, 1’i hukukçudan oluşan bilirkişi heyetinin” ihaleyi enine boyuna inceleyerek kârlı bir ihale olduğuna karar verdiğini, ihaleye fesat karıştırma açısından da Ankara Savcılığının soruşturma yaparak takipsizlik kararı verdiğini, Soruşturma Komisyonundaki bazı üyelerin bilirkişi raporunu savcının soruşturma sonucuna itibar etmeyerek kendilerini bu konuda daha ehil kabul ettiklerini ifade etmiş, otoyolun Karadeniz için anlamını ayrıntılı olarak açıklamış ve “”Bu soruşturma önergeleri, geçmişe dayalı, tamamen siyasî amaçla verilmiş önergelerdir!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Sabahattin Yıldız (Muş); otoyol ihalesiyle ilgili olayı ayrıntıları ile tekrarlamış, İhale Kanunundaki 89. maddeden dolayı evvelce de (zamanın Meclis Başkanı Mustafa Kalemli hakkında devam eden dava bulunduğunu ilave ederek) benzer sorunlarla karşılaşıldığını, ilgili hiçbir ihalenin 89. maddeye göre yapılmaması gerektiği kanaatini taşıdığını, bu ihalelerden dolayı gündeme gelen “yolsuzluk söylentilerinden, iddialarından veyahut da isnatlarından” hem bürokrasinin hem siyasilerin kurtulması için İhale Yasasına bir çekidüzen verilmesi gerektiğini, birim fiyat uygulamasından anahtar teslimi fiyat uygulamasına geçmekte büyük yarar gördüğünü, dış krediyle yapılan ihalede dış kredi şartlarının açık olarak belirtilmediği ve “Hazinenin kabul edeceği kredi” denildiğini, dış kredi izni alınmadan önce ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığından izin alınmadan önce ihaleler yapıldığını, 2000 yılının sonlarına doğru bitmesi icap eden projenin 2002 yılına sarkacağı kanaatini taşıdığını ifade etmiştir.

(9/19) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Sözcüsü Hasari Güler (Adıyaman); Meclis soruşturmasına esas nedenleri tekrarlamış, İhale Kanunun 89. maddesinin özel haller için uygulanabileceğini, yol inşası

konusunda Türkiye’de 15’ten daha fazla sayıda deneyimli firma bulunacağı kanaatini taşıdıklarını, ihalelerin “günde ikişer tane olmak üzere -biri sabah, diğeri öğleden sonra- 3 günde” yapılmış olduğunu, hayatî önem taşıyan Karadeniz otoyolunun bir dönemin siyasî partileri arasında acımasız bir savaşa dönüştürüldüğünü, televizyon ekranlarında acımasızca eleştirildiklerini, halkın kimin haklı kimin haksız olduğunu anlayamadığını ve kamu vicdanının rahatsız olduğunu, yol projesinin her bölümünün çağrılan firmalara aynı gün ihale edilmemiş olduğunu, tersine her bölüm için firmaların küçük gruplar halinde ihaleye katılmış olduklarını ve ihaleye katılmış olan 15 firmanın da ihaleden pay aldıklarını, Bayındırlık eski Bakanının söz konusu ihalede serbest rekabet şartlarını oluşturmadığını ve devleti zarara uğrattığını, bununla Türk Ceza Kanununun 240. maddesinin ihlal edilmiş olduğunu, Komisyonun Bayındırlık eski Bakanı Yaşar Topçu’nun Yüce Divanda yargılanması noktasında 8’e 5 ile karar verdiğini ifade etmiştir.

Yaşar Topçu (Sinop); öncelikle Mustafa Verkaya (İstanbul)’nın iddialarına cevaplamaya çalışmış, kendisine atfedilen suçlamalarla ilgili olarak, “avukat” olduğunu ifadeyle ayrıntılı açıklama yapmış, ihale için davet edilen 16 firmadan sadece ikisinin sahibini tanıdığını, bunun da selamlaşmadan ibaret ve samimi bir yakınlık olmadığını, iddia edildiği gibi “duble yol” yerine “otoyol” inşa edilmekte olduğunu, Dünya Bankası için yapılan ihalelerin sadece 2’şer kilometrelerden ibaret olduğunu, bu kısa mesafeler nedeniyle bazılarının ihalesinin unutulduğunu ifadeyle mevcut ihale yasasının durumunu açıklamış ve geçen dönemden kalan Meclis soruşturmalarının gerekçelerini hatırlatarak konuşmasını tamamlamıştır.

Yaşar Topçu’nun konuşmasından sonra, ismi 4 kez eski Bakan tarafından zikredildiği gerekçesiyle Cezmi Polat (Erzurum) ve Mustafa Verkaya (İstanbul) birer kısa konuşma yapmışlar, bir süre de bu üç milletvekili arasında söz düellosu şeklinde tartışma çıkmıştır. Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Yaşar Topçu’nun Yüce Divana sevkinin istendiği Meclis soruşturması raporu üzerindeki konuşmalar tamamlandıktan sonra açık oylamanın elektronik cihazla yapılması kabul edilmiştir. Açık oylamaya 360 üye katılmış, 174 kabul, 177 ret ve 9 çekimser oyun çıktığı sonuca göre, rapor kabul edilmemiş, Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Yaşar Topçu’nun Yüce Divana sevkine mahal olmadığına karar verilmiştir.

(3) 6.1.1998 tarih ve 98/10496 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle, mevzuata aykırı bir şekilde İstanbul’da yeni turizm merkezleri ihdas ettiği ve bu suretle partizanlık yapılmasına yol açarak görevini kötüye kullandığı ve eylemin Türk Ceza Kanununun 240. maddesine uygunluğu iddiasıyla, eski Başbakan Mesut Yılmaz hakkında kurulması kabul edilen (9/24) esas numaralı Meclis soruşturması komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP’den Halil Çalık (Kocaeli), Tahsin Boray Baycık (Zonguldak), Hüseyin Mert (İstanbul), Ali Günay (Hatay); MHP’den Bedri Yaşar (Gümüşhane), Mehmet Şandır (Hatay),

Mustafa Enöz (Manisa), Adnan Fatin Özdemir (Adana); FP'den Tevhit Karakaya (Erzincan)⁶⁵, Nezir Aydın (Sakarya), Ali Sezal (Kahramanmaraş); ANAP'tan Bülent Akarcalı (İstanbul), İ. Sühan Özkan (İstanbul), DYP'den Ömer Barutçu (Zonguldak) ve Kemal Çelik (Antalya). Kocaeli Milletvekili Halil Çalık (4/129) sayılı önerge,⁶⁶ Yozgat Milletvekili Mehmet Çiçek (4/118)⁶⁷ ve İstanbul Milletvekili Azmi Ateş (4/145)⁶⁸ sayılı önerge ile (9/24) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiklerini bildirmişlerdir. Boşalan üyeliklere Azmi Ateş (İstanbul),⁶⁹ Esvet Özdoğu (Ankara)⁷⁰ ve Mahfuz Güler (Bingöl) seçilmişlerdir.⁷¹ Daha sonra Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler (4/135)⁷² sayılı önerge ile ilgili komisyon üyeliğinden çekildiğini bildirmiş, açık bulunan üyeliğe Ali Gören (Adana)⁷³ seçilmiştir.

(9/24) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunun 16.2.2000 tarihli seçimi sonucunda Bedri Yaşar (Gümüşhane) Başkan, İ. Sühan Özkan (İstanbul) Başkanvekili, Hüseyin Mert (İstanbul) Sözcü, Adnan Fatin Özdemir (Adana) Katip olarak seçilmişlerdir.⁷⁴ (9/24) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/533) sayılı tezkere ile 18.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve verilmiştir.⁷⁵ (9/24) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 508) sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 29.6.2000 tarihinde yapılmıştır.⁷⁶

(9/24) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Bedri Yaşar (Gümüşhane); soruşturmaya esas konu, bölge, ihale ve turizmle ilgili terimler konusunda ayrıntılı açıklama yapmış, komisyonun eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'la ilgili “suçu sübuta erdirecek bir madde” bulamadıklarını ifade etmiştir. (9/24) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu raporu üzerinde ayrıca; Hüseyin Mert (İstanbul), Kemal Çelik (Antalya), Bülent Akarcalı (İstanbul), Nezir Aydın (Sakarya) ve Arslan Aydar (Kars) tarafından ayrıntılı konuşmalar yapılmış, Komisyon raporunda eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'ın Yüce Divana sevk edilmesine mahal olmadığı yönünde oybirliği ile karar alındığı bildirilmiştir. Görüşmelerin

⁶⁵ Bu seçimden hemen sonra, Genel Kurul Başkanının uyarısı ile, FP Milletvekili Tevhit Karakaya (Erzincan)'nın Başkanlık Divanı üyesi olması nedeniyle ve İçtüzük gereği yerine Mehmet Çiçek (Yozgat) seçilmiştir.

⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 541.

⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 337.

⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 62 (24.2.2000), ss. 131-132.

⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 544.

⁷⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 22.

⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 65 (2.3.2000), s. 570.

⁷² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 638.

⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 22.

⁷⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 542.

⁷⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 79 (12.4.2000), ss. 630, 631.

⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss. 106-121.

sonunda Başkanlığa verilmiş bir önerge bulunmadığından Komisyon raporu benimsenmiştir.

(4) Başkanlık örtülü ödeneğini 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanununun 77. maddesine aykırı bir şekilde harcamak suretiyle Hazineyi zarara uğratarak görevlerini kötüye kullandıkları ve bu eylemlerin, Türk Ceza Kanununun 240. maddesine uyduğu iddiasıyla, eski Başbakan Tansu Çiller ve Maliye eski Bakanı İsmet Attila hakkında kurulması kabul edilen (9/27) esas numaralı Meclis soruşturması komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP'den Erol Al (İstanbul), Erol Karan (Karabük), Necdet Saruhan (İstanbul), Erdoğan Toprak (İstanbul); MHP'den Hüseyin Akgül (Manisa), Armağan Yılmaz (Uşak), Faruk Bal (Konya), Ayhan Çevik (Van); FP'den Mehmet Özyol (Adıyaman), Akif Gülle (Amasya), Ali Güner (İğdır); ANAP'tan A. Emre Kocaoğlu (İstanbul), Ahat Andican (İstanbul); DYP'den Ufuk Söylemez (İzmir) ve Erdoğan Sezgin (Samsun). Armağan Yılmaz (Uşak), (4/104) sayılı önerge ile komisyon üyeliğinden çekildiğini bildirmiştir.⁷⁷ Açık bulunan üyeliğe Kemal Köse (Kocaeli) seçilmiştir.⁷⁸ İstanbul Milletvekili Erdoğan Toprak (4/138) sayılı önerge ile komisyon üyeliğinden çekildiğini bildirmiştir.⁷⁹ Boş kalan komisyon üyeliklerine Mustafa Düz (İstanbul)⁸⁰ ve Ali Oğuz (İstanbul)⁸¹ seçilmişlerdir. Daha sonra boş kalan (9/27) esas numaralı komisyon üyeliğine Mehmet Metanet Çulhaoğlu (Adana) seçilmiştir.⁸² (9/27) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunun 16.2.2000 tarihli seçimi sonucunda; Faruk Bal (Konya) Başkan, Necdet Saruhan (İstanbul) Başkanvekili, A. Emre Kocaoğlu (İstanbul) Sözcü, Hüseyin Akgül (Manisa) Katip olarak seçilmişlerdir.⁸³ (9/28) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/534) sayılı tezkere ile 18.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve verilmiştir.⁸⁴ (9/27) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/535) sayılı tezkere ile 18.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve kabul edilmiştir.⁸⁵ (9/27) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 502) sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 29.6.2000 tarihinde yapılmış ve aşağıda özetlenen şekilde cereyan etmiştir.⁸⁶

Ahmet İyimaya (Amasya); Zekeriya Temizel ve arkadaşlarınca verilen örtülü ödenekle ilgili (9/8) esas numaralı soruşturma önergesinin 19.6.1996 tarihli Genel Kurulda görüşüldüğünü ve soruşturmanın açılmamasına karar

⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), s. 116.

⁷⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), ss. 126-127.

⁷⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 14.

⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 64 (1.3.2000), s. 425.

⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 29, B 71 (23.3.2000), s. 117.

⁸² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 33, B 98 (24.5.2000), s. 238.

⁸³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), ss. 542-543.

⁸⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 79 (12.4.2000), ss. 630-631.

⁸⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 80 (13.4.2000), s. 11.

⁸⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss. 40-63, 168-191.

verildiğini, bu kararın TBMM’yi bağlayıcı olduğunu, Anayasanın bünyesinde siyasî unsur taşıyan başbakanın veya bakanın görev suçları için “salt Ceza Hukuku kriterlerini yeterli görmeyerek” konunun ikinci kez görüşülememesini tercih ettiğini, buna rağmen örtülü ödenekle ilgili olarak ikinci soruşturmanın açılmasının nedeninin Tansu Çiller olduğunu, örtülü ödenek iddiasının bir iftira olmaktan öteye geçemediğini, örtülü ödenek “ülkenin yüksek menfaatleri yönünden açıktan harcanması mümkün olmayan hassas hizmetler için, Başbakan veya kimi bakanların takdirlerine emanet edilmiş olan bir ödeme alanı” olduğunu, Başbakanın “bu gizli harcamalarla ilgili devlet sırlarını mezara götürmesinin” millî bir borç olduğunu, bu ödenek yasaklanmış alanlara harcanmasının da suç olduğunu, mevcut konunun “örtülü ödenek, yasak alana harcandığı, seçim amacı için kullanıldığı” iddiası olduğunu, iddianın sahibinin ise “dilediğinde ifade değiştiren, siyasî amaçlar için kurgulanmış, dolandırıcılık bağımlısı bir suçlu” olduğunu, örtülü ödenek açıklanmasının ülkenin yüksek menfaatleri açısından açıklanamayacağını, bu konuda ANAP Lideri Ahmet Mesut Yılmaz’ın da “açıklanamaz” cevabı verdiğini, örtülü ödenek sorununun yargıya intikal ettiğini, sonuçta “Örtülü ödenekten Kanuna aykırı ve suç teşkil edecek bir harcama yapılmadığı sabit” olduğunu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Vural Savaş imzasıyla yapılan itiraz üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunun böyle dediğini, Yargıtay 4. Hukuk Dairesince “bizzat tarafı başbakan olan bir dava incelemesi sebebiyle, ortada kusur, kasıt ve sorumluluk yok” denildiğini, TBMM’nin yargının çözdüğü bir sorunu tersine döndürme gücünün Anayasaya göre mümkün olamayacağını, Cumhuriyet tarihinde örtülü ödenekten dolayı suçlandırılan 2 siyasî şahsiyetten birinin Adnan Menderes ve diğerinin de Tansu Çiller olduğunu, “birinde cuntanın mantığı, öbüründe siyasal ihtirasın mantığının” hâkim olduğunu, 20. Dönemdeki soruşturmaların merkez sağa hâkim olmak ve bunun ön şartı olarak Tansu Çiller’i siyasetten tasfiye etmek için kullanıldığını, binbir hesaplı imha projesinin Meclis dışı ihtiraslardan da destek aldığını, “televizyonların ve gazetelerin” yıllarca bu amaca tahsis edildiğini, tüm bu yapılanlardan siyasetin ve Meclisin zarar gördüğünü, Türkiye’nin dört “altın” yılını “soruşturmalarla yatıp soruşturmalarla kalkarak” yitirdiğini, Meclisin aşındığını, halkın Meclise ve siyasete güveninin kalmadığını, son iki haftada yaşanan soruşturma müzakerelerinin parlamenter sistemin farkına varılamayan çöküş depremleri olabileceğini ifadeyle, “soruşturma işlerini, siyasete malzeme olmaktan çıkaracak ve bir hâkimler devletine de yol açmayacak biçimde yeniden düzenlemeliyiz!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Bülent Akarcalı (İstanbul); soruşturma komisyonlarının denetimin en önemli unsuru olduğunu, buna karşılık ortaya çıkan sonuçların kimseyi tatmin etmediğini, Komisyonun soruşturmaya değer bir husus bulamadığında “haksız aklama yapmış gibi, bulunca da haksız karar almış gibi” görüldüğünü, aklama kelimesinin bile yanlış olduğunu, zira bir yargıç tarafından verilen ve bir

mahkûmiyeti ifade eden bir karalama bulunmadığını, yalnızca bir iddia üzerine çalışma bulunduğunu, iddia gerçektir dışı çıktığı takdirde ya da hukukî bir müeyyidesi olmadığı ispat edildiğinde “aklama yapıldı” şeklinde yanlış bir terminoloji kullanıldığını, Komisyon kararlarının “gereksiz, ama, çok ciddi” siyasî gerilimlere yol açtığını, ülkenin ihtiyacı olan huzur ve siyasî istikrarı tehlikeye atabildiğini, huzur ve istikrar uğruna, Meclisin demokratik denetim mekanizmalarından da vazgeçilemeyeceği için çözüm bulunması gerektiğini, “milletvekilleri dokunulmazlıkları, bakanların, başbakanların Yüce Divanda yargılanmaları konuları hakkında yargıya karşı imtiyazlı durumda olan bütün meslekî sınıfların bu imtiyazlarından arındırılmaları gerektiğini” yıllardır savunduğunu, ABD Başkan Yardımcısı ve Demokrat Partinin başkan adayı Al Gore’un ABD Adalet Bakanlığı mensupları tarafından dört saat süreyle “seçim kampanyasının finansmanı nedeniyle” sorgulandığını, benzer durumun Türkiye’de de olmasını istediklerini, Meclisteki soruşturma komisyonlarının mevcut sistemle herhangi bir sonuca varmasının imkânsız olduğunu, “siyasetçiye siyasetçiye yargılatan” hatta “siyasetçiye siyasetçiye kırdıran” temel bir yanlışlık yapıldığını, bu nedenle Anayasanın 100. maddesindeki paragrafta “Başbakan veya bakanlar hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda 1’inin vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, bu istemi, en geç bir ay içerisinde görüşür ve ön soruşturma açılıp açılmamasına karar verir. Ön soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, bir partiye isabet eden üye sayısı 1’den fazla olmamak kaydıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Komisyonu üyeleri arasından... şeklinde bir ifade eklenmesini istediklerini ifadeyle, “Özetle, 3 Anayasa Komisyonu üyesi, 3 Yargıtay’dan seçilecek 6 kişiyle bir ön komisyon kuruluyor. Bu ön komisyon, Meclisin kararı üzerine araştırmayı yapıyor; eğer ortada suç unsuru varsa, tekrar Meclise gelmeden mesele Yüce Divana gidiyor, suç unsuru yoksa, yine Meclise gelmeden ortadan kalkıyor; yani, meseleye bir yargısal yaklaşım getirip, aynı zamanda basitleştirmiş, sadeleştirmiş oluyoruz!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Ali Oğuz (İstanbul); görüşülmekte olan soruşturma dosyasının Meclisin adli ve soruşturma yetkisini nasıl kötüye kullandığını berrak bir şekilde ortaya koyduğunu, “Hangi mukaddes veya mülevves amaç için olursa olsun, bir başkana bu zulüm reva görülmemesi” gerektiğini, örtülü ödenek konusunu TBMM’nin 19.6.1996 tarihinde müzakere ederek “soruşturma açılmaz” dediğini, Meclisin kararının hafife alınamayacağını, üzerinde müzakere edilen soruşturma işinin düşmüş olduğunu, hukuken var olmayan işin müzakere ve oylamasının da olamayacağını, ortada iki tane dosya bulunurken bu iki dosya üzerinde müzakerenin devamının “Kanunsuzluk” ve hukuka aykırı olduğunu ifadeyle, “soruşturma komisyonunun ulaştığı Yüce Divana sevk kararı, Parlamento hukuku ve olayı yargılayan kesinleşmiş mahkeme kararları aşılarak elde edilmiştir, parmak meşruiyetiyle donatılmıştır. Özünü, hakikat, vicdan

veya kurallar değil, çok amaçlı siyaset oluşturmaktadır. Hukukî meşruiyeti daima tartışılacaktır. ...Başbakanlık tarafından Sayın Tansu Çiller aleyhine açılan dava sonunda, Ankara 29. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen ve Yargıtay’ca onanarak kesinleşen kararda, örtülü ödenekten siyasî maksatlı bir harcama yapılmadığı iddiasının sabit olduğu ve ayrıca, Sayın Tansu Çiller’in olayda herhangi bir kusurunun bulunmadığı şeklinde hükme bağlandığı da, yine, mahkeme ilamıyla sabit bulunmaktadır. ...Diğer taraftan hukuk mahkemesinin kesinleşen kararında, olayda, Sayın Tansu Çiller’e, bu konuda “kasıt” veya “ihmal” şeklinde kusurun izafe edilemeyeceği belirtilmiştir. Bu durumda, isnat edilen suçun manevî unsurunun da teşekkül etmediği sabittir!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Sadık Yakut (Kayseri); soruşturma komisyonuna konu olan olayı yargı süreci dahil ayrıntıları ile açıklamış, olayın ortaya çıkmasından sonra haklarında devleti dolandırmak suçundan “Selçuk Parsadan, Cahit Parsadan ve Mukadder Balkan”ın Ankara 9. Ağır Ceza Mahkemesince “6’şar sene 3’er ay ağır hapis ve 13 milyar 750’şer milyon lira ağır para cezasıyla” cezalandırıldıklarını, örtülü ödenekten aldıkları 5 milyar 500 milyon TL’nin yasal faiziyle birlikte müteselsilen kendilerinden tahsiline 9.7.1997 tarihinde karar verildiğini, anılan kararın temyizi sonucu dosyayı inceleyen Yargıtay 6. Ceza Dairesince “haksız menfaatin hangi amaç ileri sürülerek sağlandığı dosya içeriğine göre kesin olarak tespit edilememiş ise de açıklamasına yer verilerek nispi harç konusundaki hatanın düzeltilerek onandığını, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca “düzelterek onamaya ilişkin bu karara karşı, gereği bulunmadığı halde, söz konusu açıklamaya yer verilerek hükmün teşviş edildiği (karıştırıldığı) gerekçesiyle, 21.1.1998 tarihinde itiraz yoluna başvurulması nedeniyle” dosyanın Yargıtay Ceza Genel Kuruluna intikal ettiğini ve 17.3.1998 günlü ikinci müzakerede “onama kararında yer alan tümcenin karardan çıkarılması için itirazda bulunulamayacağı” gerekçesiyle itirazın reddi sonucunda mahkûmiyet kararının kesinleştiğini ifadeyle, “Ancak, asıl sorun ve tartışmalı kalan yön, örtülü ödenekten ödenen paranın hangi amaçla verildiği noktasında toplanmaktadır. Bunun nedeni de, mahkûm olan dolandırıcılara verildiği mahkeme kararıyla sabit olan bir paranın, Sayın eski Başbakanın ısrarla verilmediğini savunarak, hakkındaki kuşkuları artırmasından ve paranın harcanmasıyla alakalı yasal düzenleme sebebiyle, ödemenin sarf evrakına bağlanmamasından kaynaklandığı kanaatindeyim. 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun 77. maddesinde örtülü ödeneğin hangi alanlara harcanacağı, hangi alanlara harcanmayacağı açık bir şekilde tanımlanmış; aynı maddede “örtülü ödeneğin sarf yerinin ve hesaplarının nasıl tutulup tasfiye edileceğinin ve hangi vesikaların halef olan zata devrolunacağını tayin ve takdiri Başbakana aittir” hükmü yer almıştır. Takdir yetkisi, sorumsuzluk ve keyfilik anlamında yorumlanamayacağı gibi, zaten, maddede öngörülen harcama alanları son derece sınırlı ve daha çok devletin yüksek güvenliğini ve

menfaatlerini gerektiren istihbarat ve savunma konularını içermekte; Başbakanın ve ailesinin şahsî masraflarına ve siyasî partilerin idare, propaganda ve seçim ihtiyaçlarına sarf olunamayacağı belirtilmektedir. Mahkûm olan dolandırıcı sanıkların olayda iki hileden birini kullandıkları ileri sürülmektedir; ya eski kuvvet komutanının kimliği kullanılarak, Atatürkçü bir derneğe yardım istenmesi ya da yine bu komutanın ismi ve siyasal partilerden birinden gördüğü zarar kullanılarak, bu partiyi seçimde yenmek ve kandırılan Sayın eski Başbakanın partisine oy kazandırmak için para istenmesi suretiyle alınmıştır. (...) Beş yıl öncesinin rakamıyla, 5 milyar 500 milyon Türk Lirası paranın ödenmesi talimatını vermesi, telefon görüşmelerini yaptığı ve paranın ödendiği tarihlerin 1995 yılı erken genel seçimleri öncesine rastlaması, dolandırıcılık olayında adı kullanılan emekli generalin rakip siyasî partiden zarar gören kişiliği gibi veriler birlikte değerlendirildiğinde, paranın, siyasî saikle ve kendi partisi lehine çalışma yapıp, oy toplama amacına matuf olarak verildiği anlaşılabacaktır. ...Devletin yüksek menfaatlerine sarfı öngörülen örtülü ödeneğin, Başbakan tarafından keyfî suretle sarfı da, görevi kötüye kullanma niteliğinden kurtulsa bile, görevi ihmalden kurtulması mümkün değildir. ...Gerek somut delillerle gerekse toplum vicdanında, Sayın Tansu Çiller'in, kullanım, yetki ve sorumluluğu kendisine tevdi edilmiş örtülü ödenek parasını, 1050 sayılı Yasanın öngördüğü maksat dışında ve hiçbir araştırma yapmadan kullanmak suretiyle, dolandırıcılara ödeme yaparak devleti zarara uğratarak, görevini kötüye kullandığı kanaati hâsıl olmuştur. ...Yüce Meclisin, muhatabı kim olursa olsun, yolsuzluklarla mücadele edeceğini göstermek açısından, bu olayın bugüne kadar yargı önüne çıkartılmayan tek yetkili ve sorumlusu durumundaki Sayın Tansu Çiller'in Yüce Divana sevkıyla, yargılanmasının, suçsuz ise yargı önünde aklanmasının en doğru yol olacağı inancıyla, Meclis soruşturması komisyonunun kararının oluştuğu anlaşılmaktadır” şeklinde açıklama yapmıştır.

Necdet Saruhan (İstanbul); Anayasanın 100. maddesinde Meclis soruşturmalarının siyasî parti gruplarında görüşülemeyeceği ve karara bağlanamayacağının yazılı olduğunu, kurulan bu soruşturma komisyonlarının bir yargı ve muhakeme organı olmadığını, “bir savcılık organı, bir ilk tahkikat mekanizması” gibi görev yapan kurullar olduğunu ve bu kurulların vereceği raporların karar olmadığını, “sevk veya Yüce Divana gönderilmemelidir” şeklindeki mütalaaya ilişkin raporların ne Yüce Divanı ne de Yüce Meclisi (Genel Kurulu) bağlamadığını, komisyonun 6’ya karşı 9 oyla Tansu Çiller’in Yüce Divana sevk edilmesinin uygun olacağına karar verdiklerini, TBMM’nin oylarıyla bu kararı değiştirebileceğini ifadeyle, “Günlerdir, komisyon üyelerimiz Anayasayı ihlal etmekle suçlandı. Biz, Anayasanın 138 inci maddesine aykırı hareket etmedik; aksine, Anayasanın soruşturma komisyonlarına vermiş olduğu araştırma görevini en iyi şekilde yerine getirdik; vicdanî kanaatlerimize göre de karar verdik. Yine, Sayın İyimaya arkadaşım -beni bağışlasın, çok iyi bir anayasacıdır, çok sevdiğim bir arkadaşımıdır.- bizim, görüşmelerimiz sırasında,

iki önergeyle amel ettiğimizden bahsettiler. Arkadaşlarım, Sayın Zekeriya Temizel ve arkadaşlarının verdiği önerge, Yüce Meclis tarafından reddedildi ve dediler ki ‘peki, böyle, reddedilen bir önerge varken, ikinci bir önerge aynı konuda nasıl gündeme getirilir, nasıl tartışılır?’ Arkadaşlarım, ikinci önergenin verilme nedeni, Ankara 9. Ağır Ceza Mahkemesinin vermiş olduğu ve Yargıtay’ın da onadığı ceza kararına dayanıyor, kesinleşmiş ceza kararına dayanıyor; yani, yeni delillere dayanıyor. ...Muhasebei Umumiye Kanunumuzun 77. maddesinin ara paragraflarından birinde, örtülü ödeneğin, siyasî partilerin amacı ve onlara yardım amacıyla, onların siyasî geleceği amacıyla kullanılmayacağı açık açık yazılı. Bizim olayımızda, Ceza Muhakemesinden geçen olayda, üç kişi, Parsadan ve iki arkadaşı, 6 yıl 3’er ay ağır hapis cezasına çarptırıldı ve yine, her biri, 14 milyar liraya yaklaşan ağır para cezalarıyla mahkûm edilmiş. Şimdi, üç kişi düşünüyorum, 6,5 yıl hapis yatmayı göze alacak, kendilerine verilen 5,5 milyarın aşağı yukarı üç katı para cezasını ödemeyi göze alacak, çıkacak diyecek ki ‘ben, Sayın Başbakanı dolandırdım, Atatürkçü Dernek diye onlardan para aldım.’ Arkadaşlarım, bu tip insanların; ya aklî dengelerinden şüphe etmek lazım ki, eğer onların aklî dengesi yok idiyse, cezaî ehliyetleri yok demektir, mahkûm edilmeleri mümkün değildir. Aksi takdirde, bu sanıkların beyanlarının samimi olmadığını savunmak, en azından, Anayasa hükümlerine ve yargının kesinleşmiş olan kararına aykırı davranmak olur, suç olur!’ şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Gaffar Yakın (Afyon); örtülü ödeneğin başbakanın “haremi ismetine, onun namusuna” tevdi edilmiş bir emanet olduğunu ifadeyle, “hiçbir cumhurbaşkanımızın, hiçbir başbakanımızın, hiçbir bakanımızın, böyle namuslu bir işe, en ufak bir hileyi karıştıracağını hiç zannetmiyorum; hiçbir başbakanımız da böyle bir davranış içerisinde olmamıştır; çünkü, Türk Devletine başbakan olmak şerefine ulaşan insanlardan yanlış bir hareket beklenmez. ...15 soruşturma önergesini, gökten melekler inip de vermediler; bu Meclisin insanları, milletvekilleri imza atarak verdiler; ama, bugün, dün imzayı atıp da o önergeleri verenler, bugün, o işin yanlış olduğunu, siyasî gayelerle verilen bu tip önergelerin Meclisi yıprattığını, siyaseti yıprattığını söyleyerek hep birlikte şikâyet etmekteyiz. ...gelin, taa, devri sabık tartışmalarının başladığı İttihatçı-İtilafçı, Celal Bayar-İnönü tartışmalarından bugüne kadar gelen bu tartışmalara bu soruşturmalarla bir son verelim!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

(9/27) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Hüseyin Akgül (Manisa); Komisyonun kuruluş safahatını hatırlatmış, Meclis Soruşturması Komisyonunun eski Başbakan Tansu Çiller’in Yüce Divana sevk edilmesine gerek olduğu ve Maliye eski Bakanı İsmet Attila’nın Yüce Divana sevkine gerek olmadığı yönünde karar aldığını, bu kararda Komisyonun yürüttüğü çalışmada esas aldığı belge ve bilgilerin şu üç ana başlıkta mütalaa edileceğini, “birinci bölümde ceza mahkemeleri ve bunlarla ilgili vaki temyiz talepleri ve Cumhuriyet Başsavcılığının kararlarının, ikinci bölümde hukuk

mahkemeleri ve vaki temyiz talepleri ile kararlarının, üçüncü bölümde de, her iki mahkeme safahatı ve komisyon çalışmaları sırasında, olayın ilgililerinin verdikleri ifade ve savunmaların” görüldüğünü ifadeyle, konuya ilişkin yargı süreci ile ilgili olarak “Her iki mahkeme kararında da, Başbakanın yetki ve gözetimine tevdi edilmiş olan bir devlet parasının, şu ya da bu şekilde, Celalettin Selçuk Parsadan ve arkadaşlarınca dolandırıldığı kesin olarak kabul edilmektedir. Eski Başbakanın, her iki mahkeme safahatında ve komisyona sunduğu savunmasında da, örtülü ödenekten dolandırıldığı ifade edilen parayı vermediğini kesin bir dille reddeden bir ifadesine rastlanamamıştır. Bilakis, dolandırıcıların iddia ettiği şekilde olmasa bile, kendisini emekli Orgeneral Necdet Öztörün adıyla tanıtan bir şahısla telefonla görüştüğü Akın İstanbullu’nun komisyon zabıtlarına geçen ifadelerinden anlaşılmaktadır. ...Her iki mahkeme safahatında ve komisyonca yürütülen soruşturma safhasında açıklığa kavuşturulmayan tek husus, dolandırıcılara ödendiği anlaşılan paranın, ne maksatla verildiği hususudur. ...Önemli olan, devletin parasının bir grup dolandırıcıya kaptırılmasıdır; hem de adı kullanılarak dolandırıcılık yapılan emekli Orgeneral Necdet Öztörün tarafından, daha önceden, 11 Aralık 1995 tarihinde devletin yetkili makamlarına, adının kullanılarak dolandırıcılık yapıldığı resmen ihbar edilmiş olmasına rağmen. ...Dolandırılan para devletin parası, dolandırılan da mevzuatımıza göre bu devlet parasını titizlikle ve yerinde harcamaktan sorumlu olan bir başbakandır. Dolayısıyla, hiçbir mazeret, devletin parasının bir başbakan tarafından bir dolandırıcıya kaptırılmasını mazur gösteremez. Özetle, komisyon üyeleri çoğunluğunca, bu gerekçelerle, olayımızda Sayın eski Başbakanın, 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun 77. maddesi gereğince Kanunda sayılan maksatlarla kullanılması yetki ve sorumluluğu kendisine tevdi edilen örtülü ödenek parasını, Kanunun öngördüğü maksatlarla kullanmayarak devleti zarara uğratmış ve görevini kötüye kullanmış olduğu; Maliye eski Bakanının ise, konuyla doğrudan ilgisini kuracak somut bir bilgi ve belge olmadığı için bir kusurunun olmadığı vicdanî kanaatine varılmıştır!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Yukarıdaki görüşmelerin ardından, Yüce Divana sevkine dair bir önerge verilmediğinden, komisyon raporu Maliye eski Bakanı İsmet Attila için benimsenmiştir. Eski Başbakan Tansu Çiller’in Yüce Divana sevkisiyle ilgili olarak ise elektronik cihazla açık oylama yapılması kabul edilmiş, oylamaya 312 üye katılmıştır. Oylama sonucunda 145 kabul, 123 ret ve 44 çekimser oy çıkmış, bu sonuçla eski Başbakan Tansu Çiller’in Yüce Divana sevkine mahal olmadığına karar verilmiştir.

(5) İzmit’te SEKA’ya ait bir araziye Ford Otomotiv Sanayii AŞ’ye bedelsiz vermek suretiyle görevlerini kötüye kullandıkları ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240. maddesine uyduğu iddiasıyla, eski Başbakan A. Mesut Yılmaz ve Sanayi ve Ticaret eski Bakanı Yalım Erez hakkında kurulması

kabul edilen (9/28) esas numaralı Meclis soruşturması komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP'den Mustafa Güven Karahan (Balıkesir), Mehmet Özcan (İzmir), A. Ziya Aktaş (İstanbul), Erol Karan (Karabük); MHP'den Mustafa Zorlu (Isparta), İsmail Çevik (Nevşehir), Nesrin Ünal (Antalya), Mehmet Ceylan (Sivas); FP'den Mahmut Göksu (Adıyaman), Ramazan Toprak (Aksaray), Ahmet Sünnetçioğlu (Bursa); ANAP'tan İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir), Şamil Ayrım (İstanbul); DYP'den M. Necati Çetinkaya (Manisa) ve Mustafa Eren (Karabük). Karabük Milletvekili Erol Karan (4/131)⁸⁷ sayılı önerge ile (9/28) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiğini bildirmiş, açık bulunan üyeliğe Rahmi Sezgin (İzmir) seçilmiştir.⁸⁸

(9/28) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna; İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir), İsmail Çevik (Nevşehir) Başkanvekili, Mehmet Özcan (İzmir) Sözcü, Şamil Ayrım (İstanbul) Katip olarak seçilmişlerdir.⁸⁹ (9/28) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/534) sayılı tezkere ile 18.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve verilmiştir.⁹⁰ (9/28) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 485) sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 22.6.2000 tarihinde yapılmış ve aşağıda özetlenen şekilde cereyan etmiştir.⁹¹

Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş); siyaseti bir itham ve karalama faaliyeti gibi anlamamak gerektiğini, bu tür davranıştan TBMM yanında ülkenin de zarar gördüğünü, siyasetin sorun üretme faaliyeti olmaktan çıkarılıp sorun çözme faaliyeti haline getirilmesi gerektiğini, topluma sorun üreten kurumların itibar kaybedeceğini, Meclisin denetim mekanizmalarının da çalışması gerektiğini, ama “demokratik ahlakı koruyarak, kılı kırk yaran bir dikkat ve itinayla kişisel trajedileri, toplumsal ve siyasal trajedilere dönüştürmeden denetim mekanizmasını işletmek mümkün” olacağını, ivedilikle anayasa değişikliği yapılmak suretiyle “yargının görevini yargıya, yasamanın görevini yasamaya bırakmak” gerektiğini ifade etmiştir.

Rahmi Sezgin (İzmir); dünyanın ikinci büyük otomotiv grubu Ford'un Türkiye'ye yapmış olduğu yatırımı kendi ülkelerine çekebilmek için “İspanya, Portekiz, Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Romanya”nın yarıştığını, Hükümetin SEKA'ya ait İzmit'teki 1.600 dönüm bir arazi Ford-Otosan Ortaklığına tahsis ettiğini, arazinin karşılığında; (1) fabrika içinde bir yüksekokul inşa edileceğini, (2) Kocaeli Üniversitesi Arslanbey Kampusu içinde bir toplantı salonu ve sosyal tesisin Koç Grubu tarafından inşa edileceğini, (3) İhsaniye Meslek

⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 637.

⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 22.

⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 543.

⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 79 (12.4.2000), ss. 630-631.

⁹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 115 (22.6.2000), ss. 268-287, 410-433.

Yüksekokulunun eksik inşaatının tamamlanarak eğitime hazır hale getirileceğini, (4) Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi inşaatının bir bölümünün Koç Grubu tarafından yapılacağını, (5) Gölcük Anadolu Lisesinin inşa edileceğini, deniz kenarında park ve dinlenme tesisleri ile kapalı spor salonu yapılacağını, tüm bunların fabrikanın yapım süresi içinde bitirilerek fabrikayla birlikte hazır olacağını, sözleşmeye göre Ford Anonim Şirketi taahhütlerini yerine getiremediği takdirde müeyyidelerin uygulanacağını ifadeyle, “Dosya içeriği incelendiğinde, ortada kanunsuzluk, keyfilik taşıyan tasarruflar yoktur. İdarenin, ülkenin yüksek menfaatlerini gözetenerek kullandığı takdir hakkını, görevi kötüye kullanılması olarak yorumlamak doğru değildir. Ulus ve ülke yararına yapılan işlerde karar verici ve uygulayıcıları siyasî mülahazalarla yıldırarak, yıpratarak asılsız iddia ve isnatlarda bulunmanın doğru olmadığı, iddia ve isnatların mutlaka gerçeklere ve somut delillere dayanması keyfiyeti göz önünde tutulmalıdır!” şeklinde sözlerini sürdürmüştür.

Ahmet Sünnetçioğlu (Bursa); Kocaeli Sanayi Odasının 13.3.1998 tarihinde söz konusu arazinin 1.200 dönümlük bölümünü “serbest bölge kurmak amacıyla” talep ettiğini, Kibar Holding Anonim Şirketinin galvanizli sac üretimi için arazinin 400 dönümlük parçasını istediğini, SEKA Genel Müdürlüğü’nce Kocaeli Sanayi Odasına 25.3.1998 tarihli yazıyla “arazinin üzerinde özel tip yeni kavak türlerinin üretimi ve araştırma yapıldığı” gerekçesiyle olumsuz cevap verdiğini, Kibar Holdinge cevap verilmediğini, birbuçuk aylık bir süre sonunda Ford Otomotiv Sanayi Anonim Şirketinin arazinin 1.600 dönümünün kendilerine satılmasını talep ettiğini, söz konusu müracaatın “fizibilitesi, teşvik belgesi ve ÇED raporu” bulunmadığını, teşvik belgesinin daha sonra çıkarıldığını, fizibilitenin bulunmadığını, ÇED raporunun da yedi ay sonra (18.11.1998 tarihinde) verildiğini, bu haliyle arsanın verilmiş olduğunu, SEKA’nın ana sözleşmesinin 4. maddesinin arsanın bedelsiz verilmesi bir yana satışa bile müsaade etmediğini, 4046 sayılı Kanuna göre özelleştirme kapsamında olan kuruluşların statülerinin değiştirilmesinin mümkün olmadığını, SEKA’nın ana sözleşmesinin 4. maddesinin “ülkenin ekonomik ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, mülkiyetindeki ihtiyaç fazlası gayrimenkulleri satabilme imkânı” şeklinde değiştirildiğini, bu değişiklik ve Bakanlar Kurulunun 8.6.1998 tarihli kararıyla “bedelsiz satışı şeklinde” şeklinde arazinin devrinin gerçekleştiğini, arsa üzerinde Kocaeli Asliye Hukuk Mahkemesi Hâkimliğinin araştırmasına göre “tarıma elverişli ikinci sınıf arazi” şeklinde rapor bulunduğunu ve buranın tarım dışı gayeyle kullanılmasının mümkün olmadığını, daha önce Yenport Şirketinin liman projesiyle ilgili yapmış olduğu bir müracaata Genelkurmay Başkanlığınca izin verilmediğini, buna rağmen Ford Otomotiv Anonim Şirketi devreye girdiği zaman bu liman iskelesinin yapılmasıyla ilgili iznin verildiğini, DPT’nin 20. Dönemde çalışmalarını sürdüren komisyona yazmış olduğu bir yazıda “otomotiv sektöründe bir kişinin istihdamı için yapılması gereken yatırım miktarını 100.000 dolar olarak

belirlendiğini”, 650 milyon dolar yatırım kapasiteli tesiste 6.500 kişi çalıştırmak gerekirken işçi sayısının 2 000 olduğunu, Danıştay’ın 9.7.1998 tarihinde yürütmeyi durdurma kararı verdiğini, hemen bir hafta sonra (17.7.1998 tarihinde) “Başbakanlığın savunması alındıktan sonra” sadece yürütmenin durdurulduğunu, davanın ise halen devam ettiğini ifade etmiştir.

A. Emre Kocaoğlu (İstanbul); arazinin 55. Hükümet döneminde şartlı olarak “aynî bedel karşılığında” Ford Otosan’a satıldığını, ortada olanın “Türkiye’nin, yabancı sermaye yoluyla, büyük bir uluslararası sanayi üssünü kazanması” olduğunu, hizmet erbabına karşı karalama ve çelmeleme huyundan vazgeçilmezse Türkiye’nin gelişemeyeceğini ifadeyle, “satış şartlarına göre, burada, 500 milyon dolarlık yatırım yapılacak ve yılda, yaklaşık 120.000 araç üretilecektir; 4.000 kişi doğrudan istihdam edilecektir; yan sanayide 8.000 kişi daha çalışacaktır; otomotiv sanayisinin dolaylı lojistik ve hizmet istihdam katsayısı 10 sayılırsa, 120.000 aile daha, destek amaçlı yan işlerde karnını doyuracaktır; arsa bedeli olarak 10,5 milyon dolarlık okul, hastane, fakülte, konut, orman gibi çeşitli kamu yatırımları yapılarak hibe edilecektir. ... Bu fabrika her yıl en az 1 milyar dolarlık üretim yapmayı ve bunun en az 700 milyon dolarlık kısmını ihraç etmeyi taahhüt etmiştir; yani, bu fabrika, Türkiye’yi uluslararası bir sanayi üssü yapacaktır. Eğer böyle soruşturmalarla kendi kendimizi çelmelemezsek, bu örneğin ışığında, başka yabancı yatırımcıların da Türkiye’ye gelerek yeni uluslararası sanayi üsleri kurmaları beklenmelidir!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Mehmet Şandır (Hatay); koalisyon protokolünde yolsuzluklarla mücadelenin vazgeçilmez temel bir değer olarak alındığını, konunun bir “hukuk, ahlak ve bir vicdan” meselesi olduğunu, MHP milletvekillerinin komisyonlarındaki oylamalarda olduğu gibi tamamen vicdanî kanaatlerine göre kararlarını vereceklerini, bu tavrın “istikrarı bozma, ortağını arkadan hançerleme veya başka şekillerde mütalaa edilmesinin” yanlıştır ve siyasetin istismarı olduğunu ifadeyle, “SEKA arazisi, dönemin Bakanlar Kurulu tarafından özel bir inisiyatif ve özel bir gayretle bir firmaya bedelsiz olarak devredilmiştir. Bedelsiz devredilmediği bir bedel karşılığında devredildiği iddiasında, bedel tespitinde serbest rekabet şartları sağlanmamıştır. Firmanın taahhütleri karşılığı olarak herhangi bir teminat alınmamıştır. Görülmektedir ki, firmaya, büyük kazançlar sağlanmıştır, temin edilmiştir. Uyulması gereken teamüllere ve gösterilmesi gereken hassasiyetlere dikkat edilmemiştir. Dava yargıdadır. ...Bu olayda gerekli özen gösterilmediği kanaatindeyim; ama, maalesef, bu özensizlik ve belirsizlik alışkanlık haline getirilmiştir; üzücü olan budur!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

(9/28) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanvekili İsmail Çevik (Nevşehir); komisyon çalışması ve arazi ile ilgili hukuki işlemler hakkında bilgi vermiş, SEKA yönetim kurulunun araziyle ilgili aldığı kararı tekrarlayarak, “Sonuç olarak: İlgili firmanın söz konusu araziye satın almak

istediği, bedelsiz verilmesi hususunda hiçbir talebinin bulunmadığı halde, arazinin bedelsiz verilmesi suretiyle görevlerini kötüye kullanan eski Başbakan Mesut Yılmaz ile Sanayi ve Ticaret eski Bakanı Yalım Erez'in Yüce Divana sevklerine komisyonumuz oy çokluğuyla karar vermiştir!" şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

A. Mesut Yılmaz (Rize); şartlı arsa tahsis işleminin Bakanlar Kurulu kararıyla yapıldığını, "Bakanlar Kurulu kararlarından dolayı cezaî herhangi bir sorumluluk doğamayacağı, ancak ortak siyasî sorumluluk doğduğu"nın malum olduğunu, SEKA arazisinin şartlı tahsisi olayında herhangi bir firmanın korunması veya kayırılması diye bir olayın söz konusu olmadığını, devletin malını kimseye peşkeş çekilmediğini, Kararnamedeki "bedelsiz" kelimesinin "bedava" zannedilmesinin eksik ve yanlış bir değerlendirme olduğunu, şartların ve yerine getirilmesi gerekli ekonomik edimlerin bulunduğu yerde "bedelsiz" kelimesinin "bedava" demek olmadığını, arazinin belli şartları ve belli edimleri yerine getirmek kayıt ve şartıyla verildiğini, arsayla ilgili müracaatların muhatabının Başbakan olmadığını, arsanın sahibi SEKA Genel Müdürlüğü ile bağlı bulunduğu Sanayi Bakanlığı olduğunu, müracaatlardan uygun görülenlerin SEKA tarafından Sanayi Bakanlığına bildirildiğini, Bakanlığın müracaatlar arasında en uygun olanını seçeceğini, yapılan işlemin de böyle olduğunu, işlemin niteliği ve kapsamı itibarıyla siyasî otorite kararı gerektiğini düşünen Sanayi Bakanlığının konuyu hükümetin önüne getirdiğini, sıradan bir arsa işinin hükümetin önüne gelmesinin Hükümet işleyiş sisteminde bulunmadığını, söz konusu müracaata benzer bir müracaatın "Cumhuriyet tarihi" boyunca yapılmadığını, aynı şartlarda değerlendirilemeyecek şeyler arasında rekabet şartı aramanın mümkün olamayacağını, asıl rekabetin yabancı sermayenin çekilmesi konusundaki uluslararası rekabet olduğunu, böyle bir rekabette hangi Türk firması olursa olsun Türk hükümetinin mevzuat dahilinde yardımcı olmasının millî bir görev olduğunu, söz konusu araziye yapılacak işletme için yarışan birçok ülke arasından Türkiye'nin öne çıkıp yabancı sermayeli yatırımı ülkeye çektiğini ifadeyle, "Yatırıma ve yabancı sermayeye susamış olan Türkiye'nin önüne kadar gelen bu fırsatı, rekabet şartlarına uymayarak kaçırmak, bu memlekete, göz göre göre yapılacak bir kötülükten başka bir şey değildir!" şeklindeki sözleriyle konuşmasını sürdürmüştür.

Yukarıdaki görüşmelerin ardından, açık oylamanın elektronik cihazla yapılması kabul edilmiş, oylamaya 394 üye katılmış, 172 kabul, 6 çekimser ve 1 mükerrer oya karşılık 215 ret oyu ile Soruşturma Komisyonunun raporu reddedilmiştir. Böylece eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz ve Sanayi ve Ticaret eski Bakanı Yalım Erez'in Yüce Divana sevkine mahal olmadığına karar verilmiştir.

(6) Denizcilik Müsteşarlığına ait bazı işlerin ihalelerinde ve personel alımıyla ilgili konularda görevi kötüye kullanma, ihaleye fesat karıştırma ve evrakta sahtecilik suçlarını işlediği ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun

240, 339 ve 366. maddelerine uyduğu iddiasıyla Devlet eski Bakanı Burhan Kara hakkında kurulması kabul edilen (9/29) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP'den Fikret Tecer (Kırşehir), Nural Karagöz (Kırklareli), Halil Çalık (Kocaeli), Ali Arabacı (Bursa); MHP'den Şaban Kardeş (Bayburt), Mehmet Gül (İstanbul), Muzaffer Çakmaklı (Şanlıurfa), Bekir Ongun (Aydın); FP'den Mukadder Başeğmez (İstanbul), Ahmet Karavar (Şanlıurfa), Mehmet Zeki Okudan (Antalya); ANAP'tan Mahmut Bozkurt (Adıyaman), Aydın A. Ayaydın (İstanbul); DYP'den Burhan İsen (Batman) ve Mehmet Sadri Yıldırım (Eskişehir). Bayburt Milletvekili Şaban Kardeş (4/100) sayılı önerge,⁹² ile (9/29) nolu Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiğini bildirmiş, açık bulunan üyeliğe Aydın Gökmen (Balıkesir)⁹³ seçilmiştir. (4/128)⁹⁴ sayılı önerge ile (9/29) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiğini bildiren İstanbul Milletvekili Mehmet Gül'ün yerine açık bulunan üyeliğe Mehmet Kaya (Kahramanmaraş) seçilmiştir.⁹⁵

(9/29) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna; Halil Çalık (Kocaeli) Başkan, Aydın Ayaydın (İstanbul) Başkanvekili, Bekir Ongun (Aydın) Sözcü, Mahmut Bozkurt (Adıyaman) Katip olarak seçilmişlerdir.⁹⁶(9/29) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/539) sayılı tezkere ile 19.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve kabul edilmiştir.⁹⁷

Yukarıdaki (9/29) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S.Sayısı: 501) esas sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 29.6.2000 tarihinde yapılmıştır. Komisyon raporu üzerinde sadece Nural Karagöz (Kırklareli) ve Şamil Ayrım (İstanbul) tarafından birer kısa konuşma yapılmıştır. Bu konuşmalar sırasında özetle; Komisyon çalışmaları hakkında bilgi verilmiş, “Lizbon’da düzenlenen EXPO-98 Fuarı, Birinci Denizcilik Şûrası, Denizcilik Müsteşarlığı hizmet binalarının yapımıyla ilgili olarak” devletin zarara uğradığına ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmadığını, personel alımlarından (ilgili ilanların yapılması, kimlerin alınacağı, mülakatların yapımı konusunda) Bakanın suçlanamayacağını, bir bakanın bu işlemlerden haberdar olmasının mümkün olmadığını, toplantıda hazır bulunan 12 komisyon üyesinden 9’unun Yüce Divana göndermeme ve 3’ünün de Yüce Divana sevk yönünde oy kullandığını, sonuç itibarıyla “Devlet eski Bakanı Burhan Kara’nın Yüce Divana sevkine mahal olmadığına” karar verildiği ifade edilmiştir. Komisyon raporu

⁹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 56 (3.2.2000), s. 52.

⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 342.

⁹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 541.

⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 689.

⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 638-639.

⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 81 (14.4.2000), s. 113.

Yüce Divana sevk etmeme yönünde olduğu ve aksine bir önerge verilmediği için rapor benimsenmiştir.⁹⁸

(7) Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğüne 1996 Aralık ayında gerçekleştirilen personel sınavında usulsüzlük yapılmasına yol açarak görevini kötüye kullandığı ve bu eyleminin Türk Ceza Kanununun 240. maddesine uyduğu iddiasıyla, Çalışma ve Sosyal Güvenlik eski Bakanı Necati Çelik hakkında kurulması kabul edilen (9/31) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunun seçilen üyeler şöyledir: DSP’den Mahmut Eridir (Eskişehir), M. Cengiz Güleç (Sivas), Süleyman Yağız (İstanbul), Hikmet Uluğbay (Ankara); MHP’den Bozkurt Yaşar Öztürk (İstanbul), Mustafa Haykır (Kırşehir), Nevzat Taner (Kahramanmaraş), Mehmet Telek (Afyon); FP’den Avni Doğan (Kahramanmaraş), Mehmet Çiçek (Yozgat), Mahfuz Güler (Bingöl); ANAP’tan Nizamettin Sevgili (Siirt), A. Emre Kocaoğlu (İstanbul); DYP’den Yener Yıldırım (Ordu) ve Mehmet Gözlükaya (Denizli). İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk (4/146),⁹⁹ Ankara Milletvekili Hikmet Uluğbay (4/147),¹⁰⁰ ve İstanbul Milletvekili Süleyman Yağız (4/151)¹⁰¹ sayılı önergelerle (9/31) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiklerini bildirmişlerdir. Boş bulunan üyeliklere Mehmet Kocabatmaz (Denizli), Hasan Özgöbek (Uşak) ve Sedat Çevik (Ankara)¹⁰² ile Nurettin Dilek (Diyarbakır)¹⁰³ seçilmişlerdir.

(9/31) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunda; Mehmet Telek (Afyon) Başkan, Cengiz Güleç (Sivas) Başkanvekili, Nizamettin Sevgili (Siirt) Sözcü, Basri Coşkun (Malatya) Katip olarak seçilmişlerdir.¹⁰⁴ (9/31) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/536) sayılı tezkere ile 18.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve kabul edilmiştir.¹⁰⁵ Yukarıdaki (9/31) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunun hazırladığı (S. Sayısı: 442) sayılı rapor üzerindeki Genel Kurul görüşmeleri 22.6.2000 tarihinde, aşağıda özetlenen şekilde yapılmıştır.¹⁰⁶

Avni Doğan (Kahramanmaraş); mahkeme kararlarının “yapılan sınavın, usulüne uygun olduğunu, yasalara uygun olduğunu” gösterdiğini, 2.500 kişi yerine 3.800 kişinin işe alındığını ifadeyle, “Kime ne zararı var bunun? Bu tür iddialar, tabii, yersizdir, geçersizdir. Meclis soruşturması komisyonu, müessese olarak önemli bir müessesedir!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss. 36-40.

⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 62 (24.2.2000), s. 132.

¹⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 62 (24.2.2000), s. 132.

¹⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 63 (29.2.2000), s. 254.

¹⁰² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 64 (1.3.2000), s. 426.

¹⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 29, B 72 (28.3.2000), ss. 231-232.

¹⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 639-640.

¹⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 80 (13.4.2000), s. 11.

¹⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 115 (22.6.2000), ss. 209-231, 362-385.

Ali Işıklar (Ankara); “3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 5. maddesindeki denetim görev yetkisini kullanmayarak, ihmali aşan kasıtlı bir davranış sergilediği ve Türk Ceza Kanununun 240. maddesinde sayılan görevi kötüye kullanmak fiilini işlediği kanaatine vardığımdan ve bu sebeple, Çalışma ve Sosyal Güvenlik eski Bakanı Necati Çelik’in, Türk Ceza Kanununun 240. maddesinde belirtilen görevi kötüye kullanma eylemi nedeniyle yargılanmasını” isteyen ve Yüce Divan yönünde oy kullanacağını bildiren bir konuşma yapmıştır.

Nihat Gökbulut (Kırıkkale); “halkın oyuyla gelen, halkın adına hareket eden siyasîlerin, emri altında bulunan kişilerin yanlış fiillerinden dolayı Yüce Divana sevkini, şahsî ve vicdanî kanaatime göre uygun mütalaa etmiyorum, edemiyorum!” sözleriyle oyunun rengini belli etmiştir.

Mehmet Kocabatmaz (Denizli); toplumun vicdanında yara açan ve insanların kafasında değişik soruları yönlendiren bu sınav nedeniyle, “sorumlu değilim” diyen Bakanın yargı yoluyla yargılanmasının uygun olacağı kanaatini taşıdığını ifadeyle, “Bu sınavdan, bu ülkenin aldığı bir ders vardır ve mevcut hükümetimiz, devlet memuru sınavını ÖSYM kanalıyla yapmaktadır, liyakati ön plana almıştır; ancak, Sayın Bakanın ve hiçbir bakanımızın, Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinde görev yapan hiçbir bakanımızın -bilerek ya da bilmeyerek- ülke zararına hiçbir zaman çalışacaklarını tahmin etmiyorum!” sözleriyle konuşmasını tamamlamıştır.

(9/31) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Mehmet Telek (Afyon) konuşmasında; öncelikle konuyla ilgili yasal açıklamalar yapmış, ardından da “Bakanlığına bağlı bir kuruluş olan Sosyal Sigortalar Kurumunun 1996 Aralık ayında gerçekleştirdiği sınavla ilgili olarak, gerek yazılı ve görsel basında gerekse Türkiye Büyük Millet Meclisi soru önergelerinde, başından sonuna kadar, sahtecilik, usulsüzlük ve kayırmalar yapıldığı ve bu suretle, başta Bakanın çok sayıda yakın akrabaları ile Bakanlığın ve Sosyal Sigortalar Kurumu üst yöneticilerinin yakınlarına, Refah Partisi mensuplarına sınav kazandırılarak işe alındıklarına dair somut iddia ve tespitlerde bulunulmuş olmasına rağmen, 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 5 inci maddesindeki denetim ve görev yetkisini kullanmayarak, ihmali aşan kasıtlı bir davranış sergilediği ve Türk Ceza Kanunun 240. maddesinde sayılan ‘görevi kötüye kullanmak’ fiilini işlediği sonuç ve kanısına varılmıştır,” diyerek, “Çalışma ve Sosyal Güvenlik eski Bakanı Necati Çelik’in, Türk Ceza Kanununun 240. maddesinde belirtilen, görevi kötüye kullanmak eylemi nedeniyle yargılanmasını teminen, hakkında, Yüce Divan sıfatıyla, Anayasa Mahkemesine dava açılmasına karar verilmiştir!” şeklinde sözlerine son vermiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eski Bakanı Necati Çelik; sınava 88.000 kişi girdiğini, 3.800 kişinin işe alındığını, sınav sonucunda biri kayınbiraderi ve diğeri öz yeğeni olan iki yakının işe girdiğini, iddia edildiği gibi “Çelik” soyadlı

52 kişinin yakını olduğunun ispatlanmadığını, üstelik aynı soyadını taşıyan iki yeğenin bu sınavı kazanmadığını, sınavın bütün safhaları yargı denetiminde cereyan ettiği için sınav hakkında soruşturma açmadığını, sözlü sınav yapılmadan konunun yargıya intikal ettiğini, konunun yargıya intikal ettiğini ifade etmiş ve yargı süreci hakkında bilgiler vermiştir. Hakkında açılan davalarda ya takipsizlik kararı verildiğini, yada Dava ile ilgili olarak hakimin, “Dava konusu sınavın, yasa ve yönetmeliklere uygun, objektif ve eşit koşullarda yapıldığı sonucuna varıldığından, davalı idare işleminde hukuka aykırılık görülmemiştir.” şeklinde sonuçlandığını, genel sınav yönetmeliğine tabi olmayan Sosyal Sigortalar Kurumunun kendi sınav yönetmeliğiyle sınavını yaptığı için bir kısım şartları aramamış olduğunu, bunlardan birinin yaş haddinin aranmaması olduğunu, ancak mevcut hükümetin açtığı merkezî sınavda da üst yaş sınırı aranmamış olduğunu, hatta ÖSYM’de açılan sınavda üst yaş sınırı bulunmadığını ifadeyle, “Değerli arkadaşlarım, iyi ki de koymadım; ama özel sektörde, ama kamuda iş bulamayan ve yaşı geçmiş insanlar ölsün mü?! İşsiz kalmaları, yaşlarının geçmesi onların sorunu mu?! Fakirlikten dolayı veya kabiliyetlerinden dolayı insanlar okuyamamışsa -eğitim şartı da koymadım birçok dala; koymadı, daha doğrusu Komisyon; koymadıkları doğru olmuştur-fakir insanların çocukları ölsün mü?! İşe giremesin, sınava giremesin, sürünsün demek mümkün mü?! Okuyamamışlarsa onların suçu mu?! ... evet, ortada bir görevi kötüye kullanma var; ama, bu, bana ait değil, raporları yazan bu sayın müfettişlere aittir. Varsa şayet böyle bir mekanizma, ben, bu konuşmayı, aynı zamanda bir suç duyurusu olarak da yapıyorum. Sistem işlemediği için, tabii, hiç kimse bunları dikkate almıyor. Ben, bu konuları Başbakanlığa da intikal ettirdim, Bakanlığa da intikal ettirdim; ama, ne yazık ki, hiç kimse meselenin üzerinde durmadı.” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Yukarıdaki görüşmelerin ardından, Sosyal Güvenlik eski Bakanı Necati Çelik’in Yüce Divan’a sevk edilip edilmemesi konusunda elektronik cihazla oylama yapılmış; 402 üyenin katıldığı oylama sonucunda 130 kabul, 23 çekimser ve 249 ret oyu ile Yüce Divana sevkine mahal olmadığına karar verilmiştir.

(8) Petrol Ofisi Anonim Şirketinin (POAŞ) özelleştirilmesinde ihaleye fesat karıştırdıkları ve usulsüzlük yapmak suretiyle görevlerini kötüye kullandıkları ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 339 ve 240. maddelerine uyduğu iddiasıyla eski Başbakan A. Mesut Yılmaz ve Devlet eski Bakanı Işın Çelebi haklarında kurulması kabul edilen (9/32) esas numaralı Meclis Soruşturma Komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP’den Necdet Saruhan (İstanbul), Tayyibe Gülek (Adana), Ergün Bayrak (Artvin), Zeki Sezer (Ankara); MHP’den Ersoy Özcan (Bolu), Arslan Aydar (Kars), Şaban Kardeş (Bayburt), Mustafa Gül (Elazığ); FP’den Özkan Öksüz (Konya), Kemal Albayrak (Kırıkkale), Yasin Hatiboğlu (Çorum); ANAP’tan Cemal Özbilen (Kırklareli), Suha Tanık (İzmir), DYP’den Mehmet Sadri Yıldırım (Eskişehir) ve M. Halit

Dağlı (Adana). İzmir Milletvekili Suha Tanık (4/99)¹⁰⁷ sayılı önerge ile (9/32) nolu Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiğini bildirmiş, açık bulunan üyeliğe Halil İbrahim Özsoy (Afyon) seçilmiştir.¹⁰⁸ Elazığ Milletvekili Mustafa Gül (4/132) sayılı önerge ile (9/32) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiğini bildirmiş,¹⁰⁹ açık bulunan üyeliğe Hüseyin Kalkan (Balıkesir) seçilmiştir.¹¹⁰ Elazığ Milletvekili Mustafa Gül (4/132)¹¹¹ sayılı, İstanbul Milletvekili Necdet Saruhan (4/139)¹¹² sayılı ve Adana Milletvekili Tayyibe Gülek (4/148)¹¹³ sayılı önerge ile (9/32) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiklerini bildirmişlerdir. Açık bulunan komisyon üyeliklerine Akif Serin (İçel), Ayşe Gürocak (Ankara) ve Mustafa Vural (Antalya) seçilmişlerdir.¹¹⁴

(9/32) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunda; Cemal Özbilen (Kırklareli) Başkan, Arslan Aydar (Kars) Başkanvekili, Ergün Bayrak (Artvin) Sözcü, Şaban Kardeş (Bayburt) Katip olarak seçilmişlerdir.¹¹⁵ (9/32) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/537) sayılı tezkere ile 19.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve kabul edilmiştir.¹¹⁶ (9/32) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunun (S. Sayısı: 481) sayılı raporu üzerindeki görüşmeler 22.6.2000 tarihinde yapılmış ve görüşmeler aşağıda özetlenen şekilde cereyan etmiştir.¹¹⁷

Yasin Hatiboğlu (Çorum); komisyonun çalışma yöntemine ve hazırladığı rapora muhalefet ettiğini, inceleme esnasında ise Ankara 2 numaralı İdare Mahkemesince yapılan işlemlerde hukuka aykırılığın olmadığı hususunun tespit edilmiş olduğunu ve Ankara 6 numaralı İdare Mahkemesinin verdiği iptal kararı bulunduğunu ifade etmiştir.

Ekrem Pakdemirli (Manisa); konunun hukuki sefahatine değinmiş ve önergedeki bütün savların fevkalade acele hazırlandığını ifadeyle, “sadece bir şey olursa, yani bir ihtimal, ufak bir ihtimal, bakarsınız o günkü dengeler altında bir şey de çıkar, çıkarsa da, biz de bundan siyaseten faydalanırız demenin ötesinde bir şey yoktur ve büyük bir çoğunluğun, yani komisyonun büyük bir çoğunluğunun paylaştığı biçimde, ne Sayın Mesut Yılmaz’ın ne de Sayın Işın Çelebi’nin, bu konuda, herhangi bir ihmali veya suiniyeti yoktur; fevkalade güzel

¹⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 56 (3.2.2000), s. 52.

¹⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 343.

¹⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 637.

¹¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 689-690.

¹¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 637.

¹¹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 14.

¹¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 62 (24.2.2000), s. 132.

¹¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 64 (1.3.2000), ss. 426-427.

¹¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 639-640.

¹¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 80 (13.4.2000), s. 12.

¹¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 115 (22.6.2000), ss. 232-245.

bir şekilde devletin menfaatleri korunarak yapılmış bir şeydir!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Salih Çelen (Antalya); önergeyle iddia edilen konu hakkında Ankara Mahkemesinin, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin, Ankara Ağır Ceza Mahkemesinin, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin ve en üst merci olarak Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kararları bulunduğunu, bu kararlarla aklanmış bir kişi hakkında verilen Yüce Divana sevk kararının doğru olmadığını, “siyasî olduğu” kanaatini taşıdıklarını söylemiştir.

M. Zeki Sezer (Ankara); söz konusu ihalenin ayrıntıları hakkında bilgi vererek, “İhalenin safhaları incelendiğinde, hazırlık ve şartname koşullarının yerine getirildiği, tekliflerin değerlendirme aşamasının, biraz önce anlatmaya çalıştığım öngörüyle değerlendirildiği görülmektedir. ...Bu koşullar altında gerçekleştirilen ihaleden sonra, en yüksek teklifi veren birinci grup, ihalenin iptali için yargıya başvurmuş; ancak, Ankara 2. İdare Mahkemesi, 4 Şubat 1999 tarihinde tesis olunan işlemde, hukuka aykırılık görülmediğini ve davanın reddini karara bağlamıştır,” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Hasan Çalış (Karaman) konu hakkında; “Yargıya götürülmüş, hukuka uygun olmayan bir durum olmadığı yargı tarafından kesinleştirilmiş bir ihale işleminde, siyasî iradenin görevini kötüye kullanmadığını düşünmek, mantıklı olur diye düşünüyorum,” şeklindeki ifadeleriyle konuşmasını tamamlamıştır.

Lütfi Ceylan (Tokat) özetle; “Şahsî düşüncem, gözle görülür bir hata olmadığıdır. İhaleyi alamayan şahsın fevranı ile ilgili hadiselerin kamuoyuna yansımış biçimi ve Fazilet Partili sayın milletvekillerinin, basının yazdıkları ile ilgili olarak önerge verdikleri kanaatini taşıyorum!” şeklinde konuşmuştur.

(9/32) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Cemal Özbilen (Kırklareli); komisyon çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgiler vermiş, eski Başbakan Mesut Yılmaz’ın 5 oya karşı 9 oyla, Devlet eski Bakanı Işın Çelebi’nin 4 oya karşı 9 oyla -1 oy çekimser- olmak üzere, komisyonda Yüce Divana sevklerine mahal olmadığına oy çokluğuyla karar verildiğini ifade etmiştir.

Yukarıdaki görüşmelerden sonra, ilgili komisyonun soruşturma açılmaması talebi ve TBMM Başkanlığına “Yüce Divana sevke” dair bir önerge de verilmediğinden, Genel Kurul Başkanı tarafından, Komisyon raporunun benimsendiği ifade edilmiştir.

(9) İzmit Körfez Geçiş Projesi ihalesinde devletin zarara uğratılmasına göz yumarak görevini kötüye kullandığı ve bu eyleminin, Türk Ceza Kanununun 240. maddesine uyduğu iddiasıyla, eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz hakkında kurulması kabul edilen (9/33) esas numaralı Meclis Soruşturması komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP’den Güler Aslan (İzmir), Hüseyin Mert (İstanbul), Ahmet Zamantılı (Tekirdağ), Tarık Cengiz (Samsun); MHP’den İbrahim Halil Oral (Bitlis), Hüseyin Arabacı (Bilecik), Süleyman Servet Sazak (Eskişehir), Oktay Vural (İzmir); FP’den Sabahattin Yıldız (Muş), Dengir Mir

Mehmet Fırat (Adıyaman), Hüsamettin Korkutata (Bingöl); ANAP'tan Şadan Tuzcu (İstanbul), Evren Bulut (Edirne); DYP'den Yahya Çevik (Bitlis) ve Mustafa Örs (Burdur). Muş Milletvekili Sabahattin Yıldız (4/119)¹¹⁸ ve sayılı önerge ile komisyon üyeliğinden çekildiğini bildirmiş, açık kalan üyeliğe Miraç Akdoğan (Malatya) seçilmiştir.¹¹⁹ İstanbul Milletvekili Şadan Tuzcu (4/120)¹²⁰ ve İstanbul Milletvekili Hüseyin Mert (4/140)¹²¹ sayılı önerge ile (9/33) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiklerini bildirmişlerdir. Komisyonunda boş bulunan üyeliklere Mehmet Zeki Çelik (Ankara-FP)¹²² ile Mustafa Vural (Antalya-DSP)¹²³ seçilmişlerdir.

(9/33) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunda; Tarık Cengiz (Samsun) Başkan, İbrahim Halil Oral (Bitlis) Başkanvekili, Miraç Akdoğan (Malatya) Sözcü, Güler Aslan (İzmir) Katip olarak seçilmişlerdir.¹²⁴ (9/33) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/538) sayılı tezkere ile 19.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve kabul edilmiştir.¹²⁵ (9/33) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 495) rapor üzerindeki görüşmeler 22.6.2006 tarihinde yapılmış ve aşağıda özetlenen şekilde cereyan etmiştir.¹²⁶

Mustafa Vural (Antalya); Komisyonun soruşturma ve incelemeleri sonucunda, dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz'ın söz konusu ihalede herhangi bir fiil veya eylemiyle hiçbir illiyetinin bulunmadığının saptandığını, Yüce Divana sevkine mahal olmadığına 1 çekimser oya karşı 14 oyla karar vermiş olduğuna ifade etmiştir.

Mehmet Zeki Çelik (Ankara); Komisyonun “Başbakanla bir illiyet bağı bulunamamış” olduğuna karar verdiğini ifadeyle, “Burada yapılmış olan bu işin, bu safhada mutlaka iptal edilmesi ve behemehal, yeniden, bugünün şartlarına göre, uluslararası tahkimi de ihtiva edecek tarzda ihale edilmesidir!” şeklinde konuşmuştur.

Miraç Akdoğan (Malatya); Soruşturma Komisyonu çalışmaları boyunca incelenen belgeler ve dinlenen tanık ifadelerinin hiçbirinde 55. Hükümetin Başbakanı Mesut Yılmaz'ın “konuyla, doğrudan veya dolaylı ilişkisine ait bir bilgiye” rastlanmadığını ifadeyle, “Henüz ortada imzalanmış bir sözleşme, başlanmış bir iş yoktur. Dolayısıyla, doğruluğu yanlışlığı bir yana, aslında önergedeki iddialara konu olan işlem dahi gerçekleşmemiştir!” şeklindeki sözlerle konuşmasını sürdürmüştür.

¹¹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 337.

¹¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), ss. 343-344.

¹²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 337.

¹²¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 14.

¹²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 545.

¹²³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 64 (1.3.2000), ss. 426-627.

¹²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 639-640.

¹²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 80 (13.4.2000), ss. 12-13.

¹²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 115 (22.6.2000), ss. 288-298.

Mustafa Örs (Burdur); “İzmit körfez geçişi, içerisinden çıkılmaz bir hal almıştır; teklifler, şartnameler, projeler yanlışlarla doludur. Bugüne kadar da önemli gelişmeler oldu; Türkiye’nin ve dünyanın değişen şartları, Tahkim Kanunu, depremler ve çok miktarda önemli teknik gelişmeler oldu. Bütün bunların ışığında her şey iptal edilip, kesin kararlarla, gecikilen zamanın telafisi de sağlanarak, her yönüyle ders alıp, ibret alıp, örnek alıp, bir an önce ileriye atılmak şarttır. Bu ve buna benzer işleri, usul ve esaslarına uyarak, kanunlara, yargıya, Anayasaya saygı ile yapmak mecburiyetimiz vardır. Milletimiz, bizden, siyasî çıkar hesapları değil; kendisine ve ülkemize hizmet beklemektedir!” şeklinde konuşmuştur.

Güler Aslan (İzmir); yapımı 4 yıl sürecek olan köprünün adı geçen firma tarafından 21 yıl işletilip devrinin kararlaştırıldığını ve bu süreçte devletin hiçbir maddî katkısının olmayacağını bildirdiğini, projenin “Türkiye’de o güne kadar yapılan en büyük yabancı sermaye yatırımının 4 katı büyüklüğünde bir yatırım” olduğunun açıklandığını, ihale süreci devam ederken ihalenin katılımcılarından birisinin itirazı üzerine hukukî ihtilaf doğduğunu, konunun yargıya intikal ettiğini, öngörülen yatırım ve hizmetlerin “3996 sayılı Kanuna göre sermaye şirketleri veya yabancı şirketler eli ile gerçekleştirilmesi bu yatırım ve hizmetlerin, ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından görülmesine ilişkin kanunların istisnasını teşkil ettiğini”, İzmit Körfez Geçiş Proje ihalesinin usul ve esaslarının mevzuat çerçevesinde yürütüldüğünü ifadeyle, “Başbakanlık makamının, olayların akışında herhangi bir işlevinin söz konusu olmadığı, sadece, idareyle ön anlaşmaya varan firmanın yabancı firma olması ve önemli ölçüde dış kredi getirecek olması nedeniyle, ön anlaşma töreninde bulunarak şeref imzası konulmuştur. Dönemin Başbakanının ön anlaşmaya imza koyması, kamunun zarar görmesine neden olmayacaktır!” şeklindeki sözleriyle konuşmasını tamamlamıştır.

(9/33) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Tarık Cengiz (Samsun); özellikle proje ile bölgenin deprem bölgesi olması noktasında açıklamalar yapmış, “17 Ağustos Kocaeli depreminde yırtılan fayın ucunun Hersek Deltası önünde denizde yer aldığı düşünüldüğünde, deprem sonunda meydana gelen ve gözlenen zemin sıvılaşması da değerlendirildiğinde bu köprünün ayakta kalması olanaksızdı. Bütün bu hususlar, deprem öncesi, 1997 yılında yazılı olarak ve akabinde Ankara’da Karayolları Genel Müdürlüğünde yapılan toplantılarda belirtilmesine rağmen, idare tarafından yapılan değerlendirmelerde göz önüne alınmamış ve adeta görmemezlikten gelinmiştir!” şeklinde sözlerini sürdürmüş, Tahkim yasasının kabulü ve 17 Ağustos 1999 tarihinde bölgede meydana gelen şiddetli deprem nedenleriyle ihalenin tüm yönleriyle iptal edilmesi gerektiğini, ihalede Karayolları Genel Müdürlüğünün ve yetkililerinin sorumluluğunun tetkik edilerek sonuçlandırılması gerektiğini, Komisyon raporunun Yüce Divana sevk etmeme yönünde olduğunu ifade etmiştir.

Yukarıdaki görüşmelerin ardından, Yüce Divana sevk yönünde ayrıca bir önerge verilmediğinden, Genel Kurul tarafından Komisyon raporu benimsenmiştir.

(10) Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğünce 1996 yılında özörlülerin memurluğa alınması için açılan sınavda mevzuata aykırı ve usulsüz işlemler yapılmasına göz yumarak görevini ihmal ettiği ve kötüye kullandığı ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 230 ve 240. maddelerine uyduğu iddiasıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik eski Bakanı Mustafa Kul hakkında kurulması kabul edilen (9/34) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP'den Perihan Yılmaz (İstanbul), M. Turhan İmamoğlu (Kocaeli), Erdoğan Toprak (İstanbul), Necdet Tekin (Kırklareli); MHP'den Mehmet Pak (İstanbul), Seydi Karakuş (Kütahya), Vahit Kayırcı (Çorum), Esat Öz (İstanbul); FP'den Yakup Budak (Adana), T. Rıza Güneri (Konya), Ömer Vehbi Hatipoğlu (Diyarbakır); ANAP'tan Hakkı Oğuz Aykut (Hatay), Erkan Kemaloğlu (Muş), DYP'den Cevdet Akçalı (Kütahya) ve Mehmet Fevzi Şihanlıoğlu (Şanlıurfa). İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu (4/121)¹²⁷ sayılı ve İstanbul Milletvekili Esat Öz (4/122)¹²⁸ sayılı önerge ile (9/34) esas numaralı Meclis Soruşturması Araştırması Komisyonu üyeliğinden çekildiklerini bildirmişlerdir. Açık bulunan üyeliklere Namık Hakan Durhan (Malatya) ve Yaşar Eryılmaz (Ağrı)¹²⁹ seçilmişlerdir. (9/34) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunda; Erdoğan Toprak (İstanbul) Başkan, Hakkı Oğuz Aykut (Hatay) Başkanvekili, Seydi Karakuş (Kütahya) Sözcü, M. Turhan İmamoğlu (Kocaeli) Katip olarak seçilmişlerdir.¹³⁰

(9/34) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 410) üzerindeki görüşmeler 22.6.2000 tarihinde yapılmıştır. Rapor üzerinde Orhan Şen (Bursa), Halil İbrahim Özsoy (Afyon), M. Turhan İmamoğlu (Kocaeli) ve (9/34) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Erdoğan Toprak (İstanbul) birer konuşma yapmış, konuşmacılar, “komisyon üyelerinin oy birliği Mustafa Kul’un, Yüce Divana sevkine gerek görmediğini” ifade etmişlerdir. Bu hükme göre, Genel Kurulda da komisyonun raporu benimsenmiştir.¹³¹

(11) Suç işlemek amacıyla teşekkül oluşturduğu ve bu eylemin Türk Ceza Kanununun 313, 296, 240, 31 ve 33. maddelerine uyduğu iddiasıyla İçişleri eski Bakanı Mehmet Ağar hakkında kurulması kabul edilen (9/38) esas numaralı Meclis soruşturma komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP'den Hasan Erçelebi (Denizli), Masum Türker (İstanbul), Hasan Gülay (Manisa), İbrahim Yavuz Bildik (Adana); MHP'den Mükremin Taşkın (Nevşehir),

¹²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 338.

¹²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 338.

¹²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), ss. 344-345.

¹³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 640-641.

¹³¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 115 (22.6.2000), ss. 202-209.

Mustafa Verkaya (İstanbul), Hamdi Baktır (Kayseri), Ali Güngör (İçel); FP'den Lütfi Yalman (Konya), Yahya Akman (Şanlıurfa), Bahri Zengin (İstanbul); ANAP'tan Beyhan Aslan (Denizli), İ. Sühan Özkan (İstanbul); DYP'den Salih Çelen (Antalya) ve Kemal Çelik (Antalya). İstanbul Milletvekili Mustafa Verkaya (4/106)¹³² sayılı, Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın (4/107)¹³³ sayılı, İçel Milletvekili Ali Güngör (4/108)¹³⁴ ve İstanbul Milletvekili Bahri Zengin (4/123)¹³⁵ sayılı önerge ile (9/38) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiklerini bildirmişlerdir. Boş bulunan üyeliklere Mehmet Pak (İstanbul), Osman Gazi Aksoy (Isparta), Ali Serdengeçti (Manisa) ve Sacit Günbey (Diyarbakır) seçilmişlerdir.¹³⁶ Daha sonra Isparta Milletvekili Osman Gazi Aksoy (4/133)¹³⁷ sayılı önerge ve Antalya Milletvekili Kemal Çelik (4/154)¹³⁸ sayılı önerge ile ilgili komisyon üyeliğinden çekildiklerini bildirmişlerdir. Boş kalan komisyon üyeliklerine Mustafa Yaman (Giresun)¹³⁹ ve Bekir Aksoy (Çorum)¹⁴⁰ seçilmişlerdir. (9/38) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunda; Masum Türker (İstanbul) Başkan, Mehmet Pak (İstanbul) Başkanvekili, İ. Sühan Özkan (İstanbul) Sözcü, Lütfi Yalman (Konya) Katip olarak seçilmişlerdir.¹⁴¹ (9/38) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/540) sayılı tezkere ile 20.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve kabul edilmiştir.¹⁴²

(9/38) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 509) sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 29.6.2000 tarihinde yapılmıştır. Rapor üzerinde söz alan Sühan Özkan (İstanbul), Yahya Akman (Şanlıurfa), İbrahim Halil Oral (Bitlis), İbrahim Yavuz Bildik (Adana), Mükremin Taşkın (Nevşehir) ve (9/38) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Masum Türker (İstanbul) dahil hiçbir komisyon üyesi konuşma yapmamıştır. Komisyon raporu soruşturma açılmaması, Yüce Divana sevk etmeme yönünde bildirilmiştir. Başkanlığa Yüce Divana sevke dair bir önerge verilmediğinden rapor benimsenmiştir.¹⁴³

(12) İzmit Körfez Geçiş Projesi ihalesinde, ihale usul ve esaslarını ihlal ederek rekabet ortamının oluşmasını önlediği, firma seçiminde yanlı davranarak devleti zarara uğratmak suretiyle görevini kötüye kullandığı ve bu eylemlerinin

¹³² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), ss. 116-117.

¹³³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), s. 117.

¹³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), s. 117.

¹³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 338.

¹³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), ss. 545-546.

¹³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 637-638.

¹³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 65 (2.3.2000), s. 568.

¹³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 690.

¹⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 28, B 66 (7.3.2000), s. 28.

¹⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 641.

¹⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 81 (14.4.2000), ss. 113-114.

¹⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss.121-123.

Türk Ceza Kanununun 240. maddesine uyduğu iddiasıyla, Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Yaşar Topçu hakkında kurulması kabul edilen (9/39) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP'den Gaffar Yakın (Afyon), Osman Kılıç (İstanbul), Orhan Ocak (Bursa), Atilla Mutman (İzmir); MHP'den Mihrali Aksu (Erzincan), Osman Fevzi Zihnioğlu (Sakarya), Nevzat Taner (Kahramanmaraş), Ahmet Aydın (Samsun); FP'den Mahmut Göksu (Adıyaman), Sabahattin Yıldız (Muş), Yakup Budak (Adana); ANAP'tan Mahmut Bozkurt (Adıyaman), Cemal Özbilen (Kırklareli); DYP'den Ali Rıza Gönül (Aydın) ve Mustafa Örs (Burdur). Adıyaman Milletvekili Mahmut (4/124)¹⁴⁴ sayılı, Muş Milletvekili Sabahattin Yıldız (4/125)¹⁴⁵ sayılı ve Adana Milletvekili Yakup Budak (4/126)¹⁴⁶ sayılı önerge ile komisyon üyeliğinden çekildiklerini bildirmişlerdir. Boş komisyon üyeliklerine Ahmet Demircan (Samsun), Mehmet Ergün Dağcıoğlu (Tokat) ve Yaşar Canbay (Malatya) seçilmişlerdir.¹⁴⁷ Daha sonra Kırklareli Milletvekili Cemal Özbilen (4/141)¹⁴⁸ sayılı, İzmir Milletvekili Atilla Mutman (4/142)¹⁴⁹ sayılı ve Samsun Milletvekili Ahmet Demircan (4/143)¹⁵⁰ sayılı önergelerle komisyon üyeliğinden çekildiklerini bildirmişlerdir. Açık komisyon üyeliklerine Şükrü Yürür (Ordu),¹⁵¹ Burhan Bıçakcıoğlu (İzmir)¹⁵² ve Suat Pamukçu (Bayburt)¹⁵³ seçilmişlerdir.(9/39) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunda; Osman Kılıç (İstanbul) Başkan, Mihrali Aksu (Erzincan) Başkanvekili, Mahmut Bozkurt (Adıyaman) Sözcü, Orhan Ocak (Bursa) Katip olarak seçilmişlerdir.¹⁵⁴ (9/39) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/541) sayılı tezkere ile 20.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve kabul edilmiştir.¹⁵⁵

(9/39) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 511) sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 29.6.2000 tarihinde yapılmıştır. Söz konusu Meclis soruşturması raporu üzerinde; Bozkurt Yaşar Öztürk (İstanbul), Ali Rıza Gönül (Aydın), Ergun Dağcıoğlu (Tokat) ve (9/39) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Osman Kılıç (İstanbul) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Komisyon raporunda soruşturma açılmaması istendiği ve Yüce Divana sevke dair bir önerge de verilmediğinden rapor benimsenmiştir.¹⁵⁶

¹⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 338.

¹⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 338.

¹⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 339.

¹⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 546.

¹⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 14.

¹⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 15.

¹⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 62 (24.2.2000), s. 132.

¹⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 23.

¹⁵² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 64 (1.3.2000), s. 427.

¹⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 65 (2.3.2000), s. 571.

¹⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 642.

¹⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 81 (14.4.2000), s. 114.

¹⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss. 146-153.

(13) Yasadışı örgütlerle ve mensuplarıyla birlikte hareket ettikleri, örgüt mensuplarının işlediği suçların ortaya çıkarılmasını engelledikleri ve suçluları himaye ettikleri, devlet ihalelerinde çetelerle işbirliği yaptıkları, hükümetin çetelerle ve mafyayla mücadelede izlediği politikaların başarıya ulaşmasını engelleyerek görevlerini kötüye kullandıkları, bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 230, 240, 296 ve 314. maddelerine uyduğu iddiasıyla eski Başbakan A. Mesut Yılmaz ve Devlet eski Bakanı Eyüp Aşık ve Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Yaşar Topçu hakkında kurulması kabul edilen (9/40-41) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP'den Salih Dayıoğlu (İzmir), M. Cihan Yazar (Manisa), Cafer Tufan Yazıcıoğlu (Bartın), Kemal Vatan (İzmir); MHP'den Ali Güngör (İçel), Melek Karaca (Çorum), Cezmi Polat (Erzurum), Mehmet Kundakcı (Osmaniye); FP'den Osman Aslan (Diyarbakır), Bahri Zengin (İstanbul), Faruk Çelik (Bursa); ANAP'tan Ahmet Kabil (Rize), Mehmet Cavit Kavak (İstanbul); DYP'den M. Necati Çetinkaya (Manisa) ve Sevgi Esen (Kayseri). İstanbul Milletvekili Bahri Zengin (4/123) sayılı önerge ile komisyon üyeliğinden çekilmek istediğini bildirmiş,¹⁵⁷ boş kalan üyeliğe Rıza Ulucak (Ankara) seçilmiştir.¹⁵⁸ Manisa Milletvekili M. Necati Çetinkaya (4/134)¹⁵⁹ sayılı ve Bartın Milletvekili Cafer Tufan Yazıcıoğlu da (4/143)¹⁶⁰ sayılı önerge ile komisyon üyeliğinden çekildiklerini bildirmişlerdir. Boş kalan üyeliklere Yekta Açıkgöz (Samsun) ve Murat Akın (Aksaray) seçilmişlerdir.¹⁶¹ (9/40, 41) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunda; Ali Güngör (İçel) Başkan, Cavit Kavak (İstanbul) Başkanvekili, Salih Dayıoğlu (İzmir) Sözcü, Cezmi Polat (Erzurum) olarak seçilmişlerdir.¹⁶² (9/40-41) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/542) sayılı tezkere ile 20.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve kabul edilmiştir.¹⁶³ (9/40, 41) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 496) sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 22.6.2000 tarihinde yapılmış ve aşağıdaki şekilde cereyan etmiştir.¹⁶⁴

Mehmet Pak (İstanbul); eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'ın söz konusu ihalenin geçmişinin karanlık olduğundan emin ve mevcut durumda da karanlık ilişkilerle örüldüğünün farkında olduğunu, Eyüp Aşık'ın Alaattin Çakıcı'yla 1997 yılında Türkbank satışı münasebetiyle görüştüğünden haberdar olduğunu ve Eyüp Aşık'a bu konuyu araştırmasını söylediğini ifade ettiğini,

¹⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 338.

¹⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), ss. 546-547.

¹⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 638.

¹⁶⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 15.

¹⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 64 (1.3.2000), s. 428.

¹⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 642-643.

¹⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 81 (14.4.2000), ss. 114-115.

¹⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 115 (22.6.2000), ss. 298-312, 434-457.

Eyüp Aşık'ın da bu talimat doğrultusunda Erol Evcil'le görüşmeler yaparak görüşmelerden eski Başbakan'a bilgi verdiğini, tüm bu görüşmeler üzerine eski Başbakanın "Erol Evcil ve Yavuz Ataç'ın Alaattin Çakıcı'yla" arkadaşlıklarını bilmemesinin mümkün olamayacağını, zaten kendisinin de Eyüp Aşık'ın Alaattin Çakıcı'yla görüşmelerinden bilgi sahibi olduğunu kabul ettiğini, "Eyüp Aşık'ın bir bakan olarak ve Alaattin Çakıcı'yı yakalamak üzere bir polis ekibinin gönderildiği günlerde telefonla görüşme yapmış olması ve daha sonrasında Çakıcı'nın yer değiştirerek, polis ekibinin takibinden kurtulmasının" Metin Aşık Alaattin Çakıcı arasındaki ilişkinin niteliği konusundaki kuşkuları arttırdığını, ifadeyle, "Sayın Mesut Yılmaz ve Sayın Eyüp Aşık'ın, bağımsız yargı organları tarafından yargılanarak gerçeklerin ortaya çıkarılmasına imkân tanımak bakımından Yüce Divana gönderilmesinin uygun olacağı ve Türk Ceza Kanununun önergelerde belirtilen sevk maddelerine göre yargılanması gerektiği kanaatinde" olduğunu belirterek konuşmasını tamamlamıştır.

Faruk Çelik (Bursa); Yaşar Topçu'nun bu soruşturmaya neden dahil edildiğini anlamakta güçlük çektiğini ve Yüce Divana sevk edilmemesi hususunda oy kullandığını, Eyüp Aşık'ın çetelerle irtibatlı olduğuna inandığını, "bu konuyla ilgili olarak, bakanlık görevi ve milletvekilliğinden istifa ederek yargıya gittiği için" bu davranışını onurlu bir davranış olarak değerlendirdiğini ve Yüce Divana gitmemesi yönünde oy kullandığını, eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'ın Komisyondaki ifadesinde "ben, sadece, Başbakan olduğum dönemde, Türkiye'nin önemli bir sancısının mafya olayı olduğunu tespit ettim" dediğini, oysa 18 yıllık ANAP'ın takriben oniki yılını iktidarda geçirdiğini, eski Başbakanın "devletteki zafiyeti hep birlikte yaşadık; istihbarat kuruluşları, neredeyse birbirlerini takip ediyorlardı, birbirlerine savaş açmışlardı" ifadelerinin çete-mafya olaylarının boyutlarını ortaya koyması açısından son derece önemli bulunduğunu ifadeyle, "Erol Evcil, Alaattin Çakıcı'yla sürekli görüşüyor. Sayın Mesut Yılmaz da, Erol Evcil'le ofisinde, Uludağ'da ve muhtelif yerlerde görüşüyor; bu bir. Alaattin Çakıcı, Yavuz Ataç'la görüşüyor ve Yavuz Ataç da, Alaattin Çakıcı'yla birlikte çok işler başardıklarını ifade ediyor. Şimdi, Yavuz Ataç'la Çakıcı'nın diyalogları çok güzel; fakat, Sayın Yılmaz'la Yavuz Ataç'ın diyaloglarına ne demek gerekiyor?!. Yani, Sayın Yılmaz, Yavuz Ataç'ın Alaattin Çakıcı'yla çok sıkı bir diyalogta olduğunu nasıl bilemiyor bir Başbakan olarak; bunu anlamakta zorlanıyorum. ...Yine, Güneş Taner Beyin, Türkbankla ilgili olarak, Sayın Mesut Yılmaz'a 'Hazine'deki arkadaşların endişeleri var' uyarısına karşılık, 'ben, konuyu, MİT'ten ve Deniz Kuvvetleri eski Komutanından araştırdım; olumsuzluk yok' ifadeleri, devlet adamı ciddiyetiyle nasıl bağdaşır? Bir diğer konu, emniyetin bilgilerine değil de, Danışmanı Sayın Güven Erkaya, Kamuran Çörtük ve Korkmaz Yiğit'in ifadelerine itibar ederek, sonradan 'Korkmaz Yiğit, beni aldattı' ifadeleriniz, bulunduğunuz makamla mütenasip olmamaktadır!" şeklinde konuşmasını sürdürmüştür. Keza, Alaattin Çakıcı'nın yakalanması için 54. Hükümetin

gönderdiği bir emniyet ekibi çalışmalarını sürdürürken, o arada 55. Hükümetin kurulduğunu ve Bakan olan Eyüp Aşık'ın Alaattin Çakıcı'yla telefon görüştüğünü, bu nedenle Alaattin Çakıcı'nın yer değiştirmesine sebep olup olmadığı kuşkusunun var olduğunu, devlete ve siyasete güvenin yeniden tesisi için bu tür şaibeli ilişkilerin delil olup olmadığının bağımsız yargıda değerlendirilmesi ve Meclisin bir an önce milletin asıl sorunlarına dönmesi gerektiğini ifade etmiştir.

A. Ahat Andican (İstanbul); raporun 17. sayfasında her iki önerge sahibinin de önergelerini basında çıkan bazı haberlere dayanarak verdiklerinin görüleceğini, “hiçbir delil, belge, bilgi olmadığı halde” bir başbakanın ve iki bakanın mafyayla ilişkili olmakla suçlandığını, Yaşar Topçu'nun bazı konuşmalarda “Topçu” isminin veya deyiminin geçmesiyle bu önergeye dahil edilmiş olduğunu, o gün milletvekili olan bir köşe yazarının “olsa olsa, bu, Yaşar Topçu'dur anlayışı içerisinde” yazısına konu etmesi sonrasında bu önergeye dahil edildiğini, bunun soruşturma sırasında farkına varıldıktan sonra Komisyonun “Yüce Divana sevkine gerek olmadığına” karar verdiğini ifadeyle, “55. Hükümetle birlikte Başbakanın defalarca kamuoyuna anlattığı gibi, istihbarat birimleri arasındaki, güvenlik birimleri arasındaki uyuşmazlık ortadan kaldırılmış, terörle ve çetelerle mücadele etmek amacıyla bir birim oluşturulmuş ve bu birimin çalışmaları sayesinde, altı ay içerisinde -arşivlerde bunlar duruyor- o güne kadar hiçbiri açıklığa kavuşturulmamış yüzlerce faili meçhul olay açıklığa kavuşturulmuş, 80'e yakın çete başı ele geçirilmiş, sadece Türkiye'de değil, yurt dışında, Bulgaristan'da, Avrasya coğrafyasında ve Amerika'da ele geçirilmiş, 1.000'in üzerinde çete mensubu adaletin pençesine teslim edilmiş. ...Bir başka konu, Sayın Eyüp Aşık, çetelerle ilgili kamuoyuna mal edilen bazı konuşmalar gündeme gelince, bakanlıktan istifa ediyor, milletvekilliğinden istifa ediyor ve yüce yargının önüne gidiyor, yüce yargının önünde, devlet güvenlik mahkemesinde yargılanıyor ve hiçbir şekilde suçlu olmadığı noktasında yüce yargının onayını alarak, sonra, yeniden, siyasete dönüyor,” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Sevgi Esen (Kayseri); DYP olarak evvelce talep etmiş oldukları “83. maddenin, 100. maddenin değiştirilmesinin telaffuz edilmesinden” memnuniyet duyduğunu ifadeyle, “mahkeme kararının olduğu bir dosyada, yargıya olan saygımdan, hukukun üstünlüğüne olan güvenimden dolayı ret verdiğimi, milletin ve tarihin önünde düşüncelerimi açıklayabilmenin fırsatından dolayı mutluluğumu ifade ediyorum. Temiz siyaset adına, siyasete yeni yaralar açan düşünceleri bu yüce millete havale ediyorum!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Salih Dayıoğlu (İzmir); Soruşturma Komisyonunun “Korkmaz Yiğit, Kamuran Çörtük, Mehmet Gedik, Erol Evcil, Alaattin Çakıcı, Esat Kaya, Yavuz Ataç”ı dinlediğini ve bu kişilerin verdikleri ifadelerle yapılan araştırmalar sonucunda sözlü duyumların dışında herhangi bir “kanıt, bilgi veya belge” tespit

edilemediğini, Meclis soruşturması açılmasını gerektiren ciddî iddiaların yüksek yargı organlarının denetimine açmanın şart olduğunu, Milletvekili dokunulmazlığını gözetmek koşuluyla o yönde bir değişiklik yapmanın gerekliliğini mevcut olayın açıkça gösterdiğini ifade etmiştir.

M. Cihan Yazar (Manisa); önerge sahiplerinden Şırnak eski Milletvekili Bayar Ökten'in "kaset ve konuya ilişkin basında çıkan haberlere dayalı olarak soruşturma önergesi verdiklerini" beyan ettiğini, Karabük eski Milletvekili Hayrettin Dilekcan'ın da "basın-yayın organlarında çıkan haberleri internet kanalıyla toplamak suretiyle bir değerlendirme yaptıklarını ve bu nedenle soruşturma önergesi verdiklerini" beyan ettiğini, Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Yaşar Topçu ile ilgili nasıl bir bağlantı olduğunu, üçbuçuk aylık titiz bir çalışmanın neticesinde henüz anlayamamış olduğunu, diğer Komisyon üyelerinin de anlayamadığını ifadeyle, "sonuç olarak, hem eski Başbakan Sayın Mesut Yılmaz hem de Devlet eski Bakanı Sayın Eyüp Aşık hakkında suça konu kesin delillerin olmadığı kanaatindeyim!" şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

(9/40, 41) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanvekili Mehmet Cavit Kavak (İstanbul); "Hiçbir kasta, bilgiye, belgeye, suç unsuruna, suça konu kesin delile, dolaylı, doğrudan, aracılı, hiçbir şekilde" rastlanmadığını ifadeyle, "Komisyonumuz, sonuç olarak; Başbakan Sayın Ahmet Mesut Yılmaz ve Devlet Bakanı Sayın Eyüp Aşık'ın, katılanların oy çokluğuyla, Bayındırlık ve İskân Bakanı Sayın Yaşar Topçu'nun, katılanların oy birliğiyle Yüce Divana sevkine mahal olmadığına karar vermiştir!" şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Yukarıdaki görüşmelerden sonra, ilgili Meclis soruşturma komisyonunun raporunda soruşturma açılmaması ve Yüce Divana sevk etmeme yönündedir. Buna karşılık sadece, eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'ın Yüce Divana sevki yönünde, Faruk Çelik (Bursa) ve Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul) ne dair bir önerge verilmiştir. Eski bakanlar Eyüp Aşık ve Yaşar Topçu haklarındaki komisyon raporu ise benimsenmiştir. Eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'ın Yüce Divana sevki yönünde verilen önerge üzerinde elektronik oylama ile açık oylama yapılması kabul edilmiş, 333 üyenin katıldığı oylama sonucunda 109 kabul, 219 ret, 5 çekimser oy kullanılmıştır. Bu sonucu göre önerge kabul edilmemiş, Soruşturma Komisyonunun raporu kabul edilerek eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'ın Yüce Divana sevkine mahal olmadığına karar verilmiştir.

(14) Telsim ve Turkcell Firmalarıyla imzalanan sözleşmelere 4046 numaralı Özelleştirme Kanunu hükümlerine aykırı davranmak suretiyle devleti gelir kaybına uğratarak görevlerini kötüye kullandıkları ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240. maddesine uyduğu iddiasıyla eski Başbakan A. Mesut Yılmaz ve Ulaştırma eski Bakanı Necdet Menzir hakkında kurulması kabul edilen (9/42) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP'den Şenel Kapıcı (Samsun), Hasan Suna (Yalova), Ş. Ramis Savaş (Sakarya), Sebahat Vardar (Bilecik); MHP'den İrfan Keleş (Çankırı),

Osman Müderrisoğlu (Antalya), Mehmet Nacar (Kilis), Şevket Bülend Yahnici (Ankara),¹⁶⁵ FP'den Süleyman Metin Kalkan (Hatay), Mehmet Çiçek (Yozgat), Latif Öztekin (Elazığ); ANAP'tan Birkan Erdal (Ankara), İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir); DYP'den Veysi Şahin (Mardin) ve Ayfer Yılmaz (İçel). Ankara Milletvekili Birkan Erdal (4/144) sayılı önerge ile komisyon üyeliğinden ayrıldığını bildirmiş,¹⁶⁶ açık kalan üyeliğe Kenan Sönmez (Bursa) seçilmiştir.¹⁶⁷ Hatay Milletvekili Süleyman Metin Kalkan (4/163) sayılı önerge ile komisyon üyeliğinden ayrıldığını bildirmiş,¹⁶⁸ açık bulunan üyeliğe Fahrettin Kukaracı (Erzurum) seçilmiştir.¹⁶⁹ Ankara Milletvekili Şevket Bülend Yahnici (4/109) sayılı önerge ile komisyon üyeliğinden ayrıldığını bildirmiş,¹⁷⁰ açık bulunan üyeliğe Cumali Durmuş (Kocaeli) seçilmiştir.¹⁷¹ Daha sonra Konya Milletvekili Özkan Öksüz (4/127) sayılı önerge ile komisyon üyeliğinden ayrıldığını bildirmiş,¹⁷² boş bulunan üyeliğe M. Niyazi Yanmaz (Şanlıurfa) seçilmiştir.¹⁷³ (9/42) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunda; Mehmet Nacar (Kilis) Başkan, Hasan Suna (Yalova) Başkanvekili, İ. Yaşar Dedelek (Eskişehir) Sözcü, Cumali Durmuş (Kocaeli) Katip olarak seçilmişlerdir.¹⁷⁴ (9/42) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca, (3/543) sayılı tezkere ile 20.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve kabul edilmiştir.¹⁷⁵ (9/42) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 510) sayılı rapor üzerinde 29.6.2000 tarihinde görüşmeler yapılmış olup, aşağıda özetlenen şekilde cereyan etmiştir.¹⁷⁶

Fahrettin Kukaracı (Erzurum); GSM ihalesinde devletin yönetici ve onları yönlendiren bürokrasinin ileri görüşlü olmadığını, kısa sürede abone sayısının artacağını hesaplayamadığı için düşük bir bedelle ihaleyi vermiş olduğunu, 1993'te 500 milyon dolara ihale edilen GSM şirketlerinden geline günde sadece Turkcell'in değerinin 19 milyar dolar olarak belirlendiğini, soruşturmaya esas konu üzerinde Anayasanın iptal kararı bulunduğunu, İdarenin de Anayasa Mahkemesinin iptal kararı üzerine bir lisans değer tespit komisyonu kurduğunu, bu komisyonun üç gün gibi çok kısa bir süre içinde hazırlamış olduğu raporunda "1993 yılındaki gibi" lisans değerini 500 milyon dolar olarak

¹⁶⁵ Ankara Milletvekili Şevket Bülend Yahnici (9/42) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiğine ilişkin olarak 15.2.2000 tarihli bir önerge (4/109) vermiştir.

¹⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 15.

¹⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), s. 23.

¹⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 28, B 68 (9.3.2000), ss. 409-412.

¹⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 29, B 71 (23.3.2000), ss. 117-118.

¹⁷⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), s. 117.

¹⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), s. 547.

¹⁷² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), s. 339.

¹⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), ss. 547-548.

¹⁷⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 643.

¹⁷⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 81 (14.4.2000), s. 115.

¹⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss. 123-133, 136-146, 240-263.

tespit ettiğini, aradan geçen beş yıl ve pazardaki süratli gelişmenin dikkate alınmadığını, “tabir caiz ise 500 milyon dolara kılıf bulunmuş” olduğunu, bu rapora istinaden de lisans sözleşmelerinin derhal imzalandığını, eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz’ın “firmalara fiyat garantisi verdiğimiz içindir ki, firmalar buna razı olmuşlardır. Komisyon, 1993’te tespit edilen değerin 1998’de de geçerli olduğunu tespit etti, bize bildirdi, biz de onayladık” dediğini, Bakanın ise “o komisyon göreve başladığı zaman bir ikilemle karşı karşıya kalmıştır. Bir, sözleşmede daha önce konmuş olan firmalara karşı idareyi bağlayıcı olan bir müstakbel değer var, bir de o firmadan bizim istediğimiz bu lisansın bugünkü değerini tespit edin görevi var. O komisyon, iki mülahazayı da göz önünde tutmak zorunda kaldı. Bir değer farkı olsaydı, yeniden bir hukukî ihtilaf konusu olurdu” ifadelerini kullandığını, “Anayasa Mahkemesinin iptal kararı göstermelik bir raporla etkisiz hale getirilerek, statünün devamının sağlanmış” olduğunun anlaşıldığını, hiçbir gerekçe gösterilmeden KDV’nin de tahsil edilmediğini, ekonomik kriz içindeki ülkenin 150 milyon dolar gibi önemli bir meblağı halen almamış olmasının iyi niyetle bağdaşmadığını, GSM şebekesinden sabit telefon aranırken 1,4 ilâ 2,5 sent ve sabit hattan GSM şebekesi aranırken Telekom’a 6 sent pay verilmesinin kabul edildiğini, her iki yönlü aramalarda Telekom’un ücret tarifesi sabit tutulmayarak “idarenin aleyhine değişken” ve düşük kabul edilen ücretle devletin büyük zarara uğratıldığını, soruşturmaları sonucunda “görevi kötüye kullanma fiilinin unsurlarının var olduğunu” gözlendiğini, idarenin işlemleri dolayısıyla kamunun zarar gördüğü kanaatini taşıdığını ifade etmiştir.

Mustafa Zorlu (Isparta); değer tespit komisyonunun “Avrupa ülkelerindeki uygulamalar ve kişi başına düşen gelirle beraber” nüfusu da içine katarak bir takım değerler tespit ettiğini, bu değerlerin tespitinde tam manasıyla sıhhatli bir araştırma yapılmadığının ve tespit edilen değerlerin sıhhatli bir şekilde ortaya çıkmadığının görüldüğünü, Telsim ve Turkcell firmalarıyla anlaşma imzalandığı zaman Telekom’un en az 15 milyon abonesi bulunduğunu, konuşma ücretlerinin yüzde 90’ının GSM işletmecilerine ve yüzde 10’unun ise devlete kaldığını, dolayısıyla anlaşmaya göre devletin çok yüksek bir oranda gelir kaybına uğradığının tahmin edilebileceğini, bu işle uğraşan bürokratların ifadelerinde değer tespit komisyonunca yapılan değer için “devletin çok acil paraya ihtiyacı olduğu; yani, o günkü şartlar altında, 1 milyar doların, iki GSM işletmecinden alınacak olan 1 milyar dolara çok ihtiyaç olduğu için, biz, bu değeri tespit ettik ve gönderdik” dediklerini, bu 1 milyar doların çok kısa bir sürede GSM şirketlerince kazanıldığını, değer tespit komisyonunun çalışmalarında 2022 yılına kadar Telsim ve Turkcell’e abone olacakların sayısının 5 milyonun üzerinde hedeflendiğini, oysa 2000 yılında ulaşılan abone sayısının 10 milyon civarında olduğunu, bu anlaşmaların ve KDV konusunun dönemin Ulaştırma eski Bakanına soluduğunda “Ben Maliyeden sorumlu bir uzman değilim, benim Bakanlığımda malî konuları denetleyecek bir yetkili de

yok. Bu konu Merkez Bankasını ilgilendirir; parayı kim aldıysa, o KDV'sini alır!" cevabının verildiğini ifadeyle, "o tarihlerde yapılan lisans sözleşmesine ve ara bağlantı sözleşmelerine ne biz Türkiye Cumhuriyeti Devletin idarecileri olarak ne de bürokratlar olarak hazır olmadığımızı sizlere bildirmek istiyorum. Hazır olmadığımız bir konuda ihale yapmamızı ve onu düşük bedelle 2 işletmeye vermemizi siz Yüce Heyetin takdirlerine arz ediyorum," şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Hasan Suna (Yalova); gelir paylaşımı sözleşmesinin 1993 yılında yapıldığını, "gelir paylaşımı sözleşmesine göre, 400.000 abone aşıldığında, üçüncü bir ihale yapılmadığı için, devlet zarara uğratılmış, şirketler de kollanmıştır!" denildiğini, 1996 yılının sonunda GSM abone sayısının 700.000'i aştığını ifadeyle, "siyasî endişelerle verilen soruşturma önergeleri, hem siyasete hem de Yüce Meclise itibar kaybettirmektedir. Bu yüzden, Anayasanın 100. maddesi, çağdaş bir anlayışla, yeniden düzenlenmelidir," şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir); komisyon üyelerinin son değerlendirme ve oylama toplantısında "lisans bedelinin belirlenmesinde objektif ve reel değer tespiti yapılamadığı, ara bağlantı sözleşmesinin devlet aleyhine hükümler içerdiği, KDV alacağının sözleşme hükümlerine konulmaması sebebiyle devletin zarara uğratıldığı iddiaları hususunda yeterli kanaate ulaşıldığı" ve (9/42) esas numaralı Meclis Soruşturması komisyonunda çoğunlukla bu kararın alındığının belirtildiğini, çözüm bekleyen önemli ve ivedi sorunlar varken TBMM'nin iki haftadır bu meselelerle vakit kaybettiğini ifadeyle, "Böyle ucuz siyasetin, Türkiye'ye sadece kaybettirdiği zaman tam iki hafta; yani onbeş günlük bir çalışma süresi, bu Meclis soruşturması komisyon raporları görüşülmek için kaybedilmiştir!" şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.¹⁷⁷

Birkan Erdal (Ankara); Telsim ve Türkcell GSM şirketlerinin toplam 400.000 abone sayısına 1996 yılının ilk yarısının sonunda ulaştığını, o tarihten itibaren iktidarlar ve hükümetlerin değişikliklere uğradığını, "ihale bir yana mevcutlar için lisans dahi verilemediğini", konunun TBMM ve Anayasa Mahkemesi arasında mekik dokuduğunu, 1997 yılında değişen hükümetin önünde bulduğu bu sorun çözmeye çalıştığını, 1996 yılında çıkarılan 4161 sayılı Yasayla değer tespitinin özel bir komisyonca yapılacağını belirtildiğini, "lisans bedeli, yurtdışı emsal lisans satışlarında kullanılan yöntemler kullanılarak belirlenir" denildiğini, bununla devletin bir bakıma evvelce imzalamış olduğu sözleşmeyi "bunu değiştirdim" dediğini, bunun üzerine özel komisyon kurulduğunu ve komisyonca yurt dışında (İngiltere, Almanya, Norveç, İsveç) verilen emsal lisansların incelendiğini, bu ülkelerce ilk lisansların bedelsiz verilmiş olduğunun görüldüğünü, sektör oluştuktan sonra yeni lisansların yüksek

¹⁷⁷ Yukarıda özetlenen Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız'ın konuşmasında şahsına satışması nedeniyle Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz (İçel) tarafından açıklayıcı bir konuşma yapılmıştır.

bedelle satabileceği ortamın yaratıldığını, Türkiye’de 1997 yılındaki Değer Tespit Komisyonun “tamamen özerk ve yasayla kurulmuş bir komisyon” olarak çalıştığını, yasada belirtildiği gibi Avrupa’da değerlendirme kriterleri olarak ele alınabilecek emsallere bakarak “500 milyon dolar bedelin peşin alınmasına” karar verildiğini, hiçbir ülkede emsal uygulaması olmamasına rağmen “Telekom’a yüzde 15 sabit ücret alınması halinde bu bedel uygun olacaktır” dediğini, Değer Tespit Komisyonunun raporunun 19 Ağustos 1997 tarihinde Bakanlar Kurulunca onaylandığını, böylece bedeli oluşan anlaşmaların Danıştay’a gönderildiğini, altı aylık bir çalışmadan sonra Danıştay’ın 16 Şubat 1999 tarih ve 1998/23-24 sayılı İdarî İşler Genel Kurulu kararıyla anlaşmaların uygun bulunduğunu, Danıştay’ın uygun bulduğu anlaşmanın 27 Nisan 1998 tarihinde Ulaştırma Bakanlığı ile ilgili firmalar arasında imzalandığını ifade etmiş ve “Bu işlemde ilgili Bakanı veya Başbakanı suçlamanın hakkaniyet ölçüleriyle ne kadar bağdaştığını takdirlerinize bırakıyorum!” şeklinde konuşmuştur.

Mustafa Enöz (Manisa); GSM işletmesiyle ilgili düzenlemelerin yapısı ve geleceği belirleme açısından Danıştay’ın da kayıtlarına geçmiş birçok aksaklıkları ve eksiklikleri taşıdığını, bu aksaklık ve eksikliklerden dolayı idarenin zarara uğrattığı hususunun bir gerçek olduğunu, bu hususun Danıştay Daireler Kurulunun vermiş olduğu 1998/9 esas ve 1998/24 karar sayılı ve yine 1998/8 esas, 1998/23 karar sayılı metinlerinde yer aldığını, lisans sözleşmesinin bu aksaklık ve eksikliklerin düzeltilmesi cihetine gidilerek yapıldığını, sözleşmeye göre firmaların sadece telefon haberleşme haklarına sahip olmalarına rağmen lisans devriyle “data, çağrı, teleteks ve videoteks” gibi servislerin işletme haklarının da firmalara devredildiğini, servislerin ayrı ayrı özelleştirilmesiyle daha fazla gelirin elde edilmesinin mümkün olabileceğini, 7.2.2000 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulunun raporuyla ortaya çıkan KDV hususunun da akıllarda soru işareti bıraktığını, Hazinesinin o zaman Ulaştırma Bakanlığına yazmış olduğu yazışmalarda 150 milyon dolarlık KDV alacağını herhangi bir şekilde gündeme getirmemiş olmasının “unutulduğu manasının ötesinde” bazı düşünceleri çağrıştırdığını, GSM abone sayısının 400.000’e ulaşmasından sonra bu iki firmanın dışındaki yeni firmalara lisans hakkı doğduğunu, rekabet ortamı ortadan kaldırılarak iki firmayla sınırlı kalındığını ve idarenin, 2 milyar dolarlık bir zarara uğratıldığının akla geldiğini ifadeyle, “Bu hadisenin, yani soruşturma önergelerinin tarafı MHP olarak bizler değiliz. Bu önergeler, bizden önce gelmiş ve kabul edilmiştir. Bu sebeple, biz, bizim dışımızda verilmiş olan bu hadiselerle ilgili önergelere siyasî kaygılar ve hissi davranışlardan uzak olarak baktığımızı özellikle belirtirim!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

(9/42) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Mehmet Nacar (Kilis); genel bir kamu görevlisiyle yüksek hâkim veya bakanın görevini kötüye kullanması arasında hukukî ve sosyolojik bakımdan büyük farklılıklar

bulunduğunu, bu farklılığın kişilikler yerine üstlenilen görevin önemi ve niteliğinden kaynaklandığını, bu sebeple, devlet erkini elinde bulunduran kamu görevlileri hakkında olağan yargılama dışında farklı bir yargılama usulünün getirildiğini, “genel yargılama dışında Yüce Divan yargılamasına gidilmesine sebep olarak: (1) İtham edilen kişilerin üstlenmiş oldukları görevin tam anlamıyla yerine getirilmesini sağlamak ve görevin yerine getirilmesini güvence altına almak. (2) Üstün devlet erkini elinde bulunduran kişilerin siyasî suçlamalara karşı statüleriyle orantılı bir mahkemede yargılama yapılarak, statüye uygun bir teminat sağlamak. (3) Genel mahkemelerdeki hâkimlerin özlük işlerine karar verme yetkisinde olan bu kişilerin yargılanmasına bakacak hâkimlerin etkilenme olasılıklarını ortadan kaldırmak, tarafsız ve gerçek bir yargılamanın temin edilmesini sağlamak olarak” sayılabileceğini ifadeyle, “Komisyonumuz, çalışmalarında, iddianın muhataplarının kişilik ve konumlarını göz önünde bulundurmuş, objektif ve hukukî karar vermek için hassasiyet göstermiştir. Komisyonumuz, bu hassasiyetinin yanı sıra, Anayasanın ve Yüce Meclisin bizlere yüklemiş olduğu sorumluluk ve yükümlülüklerin bilinci içerisinde de olayı irdilemiştir. ...Komisyon olarak çalışmalarımızı tamamladığımızda hazırlamış olduğumuz raporda hiçbir surette kendi özel kanaatimizi ve görüşümüzü serdetmedik; sadece ve sadece ilgililerin beyanlarını, hiçbir surette değişikliğe, eksikliğe veya aksaklığa sebep vermeyecek şekilde, bir bütün olarak ekledik ve yine, toplanan delilleri, delil gösterme suretiyle raporumuzu yazdık!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Yukarıda görüşmeleri yapılan rapora göre eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz ve Ulaştırma eski Bakanı Necdet Menzir’in Yüce Divana sevkî istenmiştir. Bu nedenle Genel Kurulda açık oylama yapılması gerekmiş ve açık oylamanın elektronik cihazla yapılması kabul edilmiştir. (9/42) esas numaralı Soruşturma Komisyonu raporunun açık oylamasına 341 üye katılmış, 151 kabul, 188 ret, 2 mükerrer oy çıkmıştır. Bu sonuçla rapor kabul edilmemiştir. Böylece, eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz’ın ve Ulaştırma eski Bakanı Necdet Menzir’in Yüce Divana sevkine mahal olmadığına karar verilmiştir.

(15) Türk Ticaret Bankasının satışı ihalesiyle ilgili olarak ortaya atılan yolsuzluk iddiaları konusunda gerekli tedbirleri almayarak görevlerini kötüye kullandıkları ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240. maddesine uyduğu iddiasıyla Devlet eski Bakanı Güneş Taner ve eski Başbakan A. Mesut Yılmaz hakkında kurulması kabul edilen (9/43) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna seçilen üyeler şöyledir: DSP’den Hayati Korkmaz (Bursa), Cafer Tufan Yazıcıoğlu (Bartın), Namık Kemal Atahan (Hatay), Ali Tekin (Adana); MHP’den Mükremin Taşkın (Nevşehir), Hayrettin Özdemir (Ankara), Birol Büyüköztürk (Osmaniye), Armağan Yılmaz (Uşak); FP’den Özkan Öksüz (Konya), Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa), Ahmet Cemil Tunç (Elazığ); ANAP’tan Mehmet Cavit Kavak (İstanbul), Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul); DYP’den Oğuz Tezmen (Bursa) ve Ahmet İyimaya (Amasya). (9/43) esas

numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunda; Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul) Başkan, Hayrettin Özdemir (Ankara) Başkanvekili, Ali Tekin (Adana) Sözcü, Armağan Yılmaz (Uşak) Katip olarak seçilmişlerdir.¹⁷⁸ (9/43) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanlığınca (3/544) sayılı tezkere ile 20.4.2000 tarihinden itibaren iki aylık ek süre istenmiş ve kabul edilmiştir.¹⁷⁹ (9/43) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunun (S. Sayısı: 483) sayılı raporu üzerindeki görüşmeler 22.6.2000 tarihinde yapılmış ve aşağıda özetlenen şekilde cereyan etmiştir.¹⁸⁰

İ. Sühan Özkan (İstanbul); söz konusu ihalede Başbakanın ve Devlet Bakanının, ihaleye katılan bazı kişileri koruduğunun iddia edildiğini, buna karşılık açık artırmayla televizyon ekranlarında yapılan bir ihalede bir kayırmanın nasıl yapılacağının dosyanın incelenmesi neticesinde anlaşılamadığını, Dönemin Başbakanının Türk Ticaret Bankasının satışıyla ilgili olarak konuyu yakinen takip etmesinin nedeninin “mafyanın bu satışın içine karışmasını engellemek amacı ve bankayı değerinin altında satmamak ve emin olmayan ellere geçmemesi” amacından kaynaklandığını anlaşıldığını, Başbakanın kendisine intikal eden mafya ilişkileriyle ilgili duyumlar konusunda Emniyet Genel Müdürlüğünden ve MİT’ten bilgi istediğini ve bu konularda herhangi bir olumsuz bilginin kendisine intikal etmediğini, söz konusu ihalenin halkın huzurunda ve açık bir şekilde yapıldığını, piyasa değeri yaklaşık 300 milyon dolar civarında olan bankanın satışı 600 milyon dolar civarında bir bedelle sonuçlandığını, görevin kötüye kullanıldığı ve Türk Ceza Kanununun 240. maddesine göre işlem yapılması gerektiği iddiasının ise, “ortada bu konuyla ilgili bir kastın bulunmaması, devletin herhangi bir zarara uğramaması gibi nedenlerle suçun unsurları oluşmadığından, ciddiye alınacak bir iddia olmadığını” ifadeyle, “Bu olayda, hukukî anlamda, başbakanın organik bir görevi de yoktur!” şeklindeki sözleriyle konuşmasını tamamlamıştır.

Oğuz Tezmen (Bursa); TBMM’de yapılan soruşturmalarında içinde ne kadar haksızlık payı olup olmadığı tartışmasının bir kenara bırakıldığını ve “tamamen, siyasî açıdan, siyasî anlamda” ele alınmaya başlandığını, bu durumdan da Meclisin prestijinin etkilendiğini, bu tip meselelerin Yargıtay’a intikal ettirilmesi gerektiğini, bunun için de acilen Anayasa değişikliği yapılmasını ifadeyle, “Yargıtay bu konuyu incelesin, araştırsın. Ondan sonra, bu mekanizmayı Türkiye Büyük Millet Meclisi tekrar değerlendirsın. Bu yapılmadığı takdirde, bu gelen dosyaların hiçbir inandırıcılığı yoktur. Bir siyasî atraksiyona dönüşen, siyasî anlamda bir gösteriye dönüşen bu soruşturmaların, kamuoyunda, hiçbir şekilde ağırlığı olmayacaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin alacağı karar da, gerçekten sıkıntı yaratacaktır!” şeklinde konuşmuştur.

¹⁷⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 643-644.

¹⁷⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 81 (14.4.2000), ss. 115-116.

¹⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 115 (22.6.2000), ss. 245-268, 386-409.

Cafer Tufan Yazıcıoğlu (Bartın); konu hakkında Başbakanlık Teftiş Kurulunun görevlendirilmiş olduğunu, Teftiş Kurulu raporundan bürokratik çevrede bazı ihmallerin bulunduğunu, bunun haricinde başka bir olaya rastlanmadığını ifadeyle, “Yüce Divana sevk edilmeme yolunda çıkan soruşturma komisyonu raporu yerindedir!” şeklinde konuşmuş ve komisyon raporuna katıldığını bildirmiştir.

Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa); Eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz’ın devletin istihbaratı yerine “Alaattin Çakıcı ile işbirliği içindeki bir işadaminin” izahatına güvendiğinin görüldüğünü, sonraki gelişmelerin Korkmaz Yiğit’in izahatı yerine İstanbul Emniyet Müdürlüğü istihbaratının bilgilerinin doğruluğunu olduğunu ortaya çıkardığını, eski Başbakanın “mafyayla işbirliği içindeki bir işadamı tarafından atlatılacak veya uyutulacak, oyuna getirilecek kadar bir saf başbakanmış” hükmüne varılmasının mümkün olmadığını ifadeyle, “Yılmaz, neden Yiğit’e bu ölçüde yakınlaşmıştır? Bunun bir tek yanıtı vardır; çünkü, Yılmaz, açığını bildiği bir işadamını kullanarak, medya üzerinde etkili olmaya çalışmaktadır. Bu, kendi medyanı kendin yarat siyasetidir. Seçime girecek olan Sayın Yılmaz, yakın bir medya grubunun mutlak desteğiyle sandığa gitme arayışı içerisinde. Yılmaz ile Yiğit arasındaki ilişki o ölçüde yakınlaşmıştır ki, anlaşılan, Yılmaz, Yiğit medya grubundaki atamaları fiilen kendisi yapmaya başlamıştır. ...Yılmaz’ın suç ortaklığını gösteren bir başka nokta daha var: Emniyet Genel Müdürlüğü, ihalenin yapıldığı 4 Ağustos günü, Yiğit’in mafyayla birlikte hareket ettiğini bildiren bir yazıyı Başbakana ve Merkez Bankasına gönderiyor... Bu yazı, Başbakanlık Özel Kalemde kayboluyor. Olabilir; bir evrak özel kalemde kaybolabilir; ama, Emniyet Genel Müdürlüğü, 3 Ağustos tarihinde, aynı doğrultuda bir istihbarat notu daha göndermiş Başbakana. Bu not ne olmuş dersiniz; o da kaybolmuş! Yiğit’in mafyayla ilişkisini gösteren her türlü evrak, Başbakanın makamında kayboluyor. Sanki, Başbakanlıkta, Yiğit’i koruyan özel bir zırh, gizli bir el var; Yiğit’le ilgili oraya gelen her şey kayboluyor ve Başbakanın makam odasından içeri giremiyor! İki notun ardı ardına kaybolması da manidardır!” şeklinde konuşmuştur. Konuşmasından davanın Yüce Divana sevkinden yana olduğu anlaşılan Mehmet Altan Karapaşaoğlu, vermiş olduğu bir çok örneğin Ahmet Mesut Yılmaz’ın, “Korkmaz Yiğit’in Çakıcı’yla ilişkisini başından beri bildiği halde, siyasî çıkarları için, Türkbank’ın Yiğit’e devrine göz yumduğuna” dair bir sonuca ulaştığını iddia etmiştir.

Basri Coşkun (Malatya); dönemin Başbakanı Ahmet Mesut Yılmaz’ın, “Korkmaz Yiğit ile Alaattin Çakıcı’nın ilişkilerini beşinci ayda bildiği için Türkbank ihalesine Korkmaz Yiğit’in katılmasını istemediğini”, yapmış olduğu inceleme ve araştırmalar neticesinde, verilen referanslar doğrultusunda katılmasında bir sakınca görmemiş olduğunu ifadeyle, “özerk bir kuruluş olan ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bağlı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun yapmış olduğu bir ihalede, bir başbakanın, ihale komisyonu başkanı

gibi hareket edip müdahalede bulunması kamuoyunun dikkatini çektiğini, ...Önceki bilgileri, duyum ve bilgi notu hukuken delil kabul edilemeyecek, tam bilgi şeklinde yorumlanmayarak, hemen Korkmaz Yiğit'in ihaleye alınmaması emrini veren Sayın Başbakanın, sonradan Korkmaz Yiğit'i ihaleye almasının, Başbakanın müdahale alanına girmemesi gerekir!" şeklinde konuşmuş, "Çakıcı ise, Türkbank Komisyonuna verdiği yazılı ifadede Yılmaz'la işbirliği yaptığından dolayı pişman olduğunu belirterek, ilişkilerini açıklamaktadır. Bütün bunlardan görüleceği üzere, bir bankanın yapılan satış ihalesinde doğruluğu ispatlanamamış birçok şaibe ve şüphe bulutları bulunmaktadır. Bunlardan, dönemin Başbakanı Sayın Mesut Yılmaz ile Devlet eski Bakanı Sayın Güneş Taner'in sorumluluklarının suç oluşturup oluşturmadığı açığa çıkarılmalıdır. Yukarıda belirttiğimiz gibi, olayların gelişme şekline ve Sayın Mesut Yılmaz'ın o günkü görüş ve arzuları istikametinde meseleler değerlendirildiğinde, konunun yüce Türk adaleti tarafından ele alınarak, vuzuha kavuşturulması gereği ortaya çıkmaktadır. İnanıyorum ki, yüce Türk adaletinin vereceği karar, olayın muhataplarını da memnun edecek ve söz konusu mesele etrafında şüphe bulutlarını da dağıtacaktır!" diyerek sözlerine son vermiştir.

Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul); görüşülen dosyanın çete dosyasından ayrı düşünölemeyeceğini, Türkbank ihalesinin ve Korkmaz Yiğit'in arkasında Alaattin Çakıcı'nın bulunduğunu, bunun eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz tarafından bilindiğini, "13 Mayıs 1998 ve 8 Haziran 1998 tarihli İstanbul Emniyet Müdürlüğünün, Emniyet Genel Müdürlüğüne yazdığı "Çok gizli" ibareli iki yazının Ahmet Mesut Yılmaz'ın eline ulaşmış olduğunu, bu yazıda "Çakıcı, Korkmaz Yiğit ile anlaşmıştır. Her türlü şantaj, tehdit unsuru kullanarak, başkalarının bu ihaleye katılmasını önleyecektir. Katılanların da düşük fiyat vermesini sağlayacaktır" denildiğini, bu ifadeler nedeniyle eski Başbakanın Korkmaz Yiğit'in ihaleye katılmasına soğuk baktığını, 30 Haziranda Korkmaz Yiğit'le baş başa görüştüktan sonra bilinmeyen bir sebepten dolayı "Güneş Taner'e dönmüş ve 15 dakikalık bu görüşmeden sonra 'ona haksızlık yapmayalım, ihaleye girmesini engellemeyelim' demi" olduğunu, Kamuran Çörtük'ün de bu ihale içinde aracı konumunda bulunduğunu, Korkmaz Yiğit'in "yirmi gün önce 89 milyon dolara satın aldığı Genç TV'yi, 41 milyon dolara Kamuran Çörtük'ün satın almış" olduğunu, Korkmaz Yiğit'in kendi bankası olan Bankekspres'ten, Kamuran Çörtük'e kredi verdiğini, bu uygun alışverişin ardından Kamuran Çörtük'ün gece yarısından sonra dönemin Başbakanı Ahmet Mesut Yılmaz'ın konutuna gittiğini, eski Başbakanın Kamuran Çörtük'e "rakip firma Zorlu'nun, Türkbank ihalesinde 505 milyon doların üzerine çıkmayacağını" söylediğini, Kamuran Çörtük'ün eski Başbakanın çok yakını olduğunu ve "POAŞ ihalesinde üçüncü sırada olmasına rağmen ihalenin ona verilmiş" olduğunu, "Bolu Tüneli geçişinde, Astaldi firması, teknik yeterliliğe sahip olmasına rağmen, Ankara'da işlerini takip edebilsin diye" Kamuran Çörtük ile ortak olduğunu, Kamuran Çörtük'ün Korkmaz Yiğit ile Ahmet Mesut

Yılmaz ilişkilerini de tanzim eden kişi olduğunu, eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'ın gerçeği gizlemesi yüzünden Hazinesin 8 Eylölde Türkbank'ın devri için Korkmaz Yiğit'e ön izin verdiğini, bu devrin uyarı yazısıyla durdurulmasının mümkün olabileceğini ifadeyle, “İhalede 10 gün sonra, 14 Ağustosta, Korkmaz Yiğit Kanal 6'yı satın alıyor. Mesut Yılmaz, Turan Akköprölü'yü arıyor, diyor ki: ‘Korkmaz Yiğit sana genel müdürlük teklif edecek, sen, bu teklifi kabul et.’ Nitekim, Akköprölü, Kanal 6’da işe başlıyor. 28 Ağustosta, Yiğit, Yeni Yüzyılı satın alıyor. 10 Eylöl’de Bodrum’a gidiyor, Aydın Doğan’la Milliyetin satışı konusunda anlaşıyor. 11 Eylöl’de Mesut Yılmaz’ı ziyaret ederek, Milliyet’i de satın aldığını ona söylüyor. Böylece, Mesut Yılmaz’ın himayesinde, mafya, sadece ihaleye değil, basına da giriyor!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

(9/43) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul); komisyonun çalışması hakkında bilgi vermiş, bir görevin kötüye kullanılmasının “devleti zararlandırma ya da o işin içinde bulunan kişiyi kişisel olarak yararlandırma biçiminde tezahür etmediği müddetçe” kimseye herhangi bir şekilde suç isnat etmenin mümkün olmadığını, İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından Emniyet Genel Müdürlüğüne gönderilen istihbarat nitelikli yazıların muhatabının Başbakan yada Devlet Bakanının olmadığını, bunun komisyonda dikkate alındığını, “yapılan incelemelerin sonunda, herhangi bir şekilde, bu olayda, devleti zararlandırma veya kişisel olarak, Devlet Bakanı ile dönem Başbakanının kendilerini yararlandırmalarına ilişkin” tek bir bulguya rastlanılamadığını, konunun İçel eski Milletvekili tarafından gündeme getirilen bir kasetle ortaya çıkarılmasından itibaren eski Başbakan ve Devlet Bakanının alınması gerekli olan tedbirler konusunda derhal harekete geçtiklerini, Türkbank ihalesinin Hazineyle veya Başbakanlıkla uzaktan yakından herhangi bir şekilde irtibatının bulunmadığını, özerk bir kuruluş olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bünyesinde teşekköl etmiş bulunan TMSF tarafından satışa çıkarıldığını, bu özerk kuruluşun da satış işlemini devletin televizyonu aracılığıyla ve bütün yurttaşların gözünün önünde yaptığını, kasetin ortaya çıkmasıyla birlikte Hazinesin derhal geçici müsaade yazısını iptal ettiğini, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından da DGM’ye suç duyurusunda bulunduğunu ve ihaleyi durdurduğunu, 240. madde çerçevesinde dönemin Başbakanının ve Devlet Bakanının görevini kötüye kullandığına ilişkin herhangi bir tanık ifadesi veya kabul edilebilir nitelikte bir belgeye rastlanılamadığını ifadeyle, “Komisyonumuz, meseleyi derinliğine incelemiş, eldeki bütün bilgileri derlemiş, toparlamış, temin edebildiği belgeler muhteviyatı ve dinlediği tanık ifadeleri çerçevesinde, vicdanî kanaatiyle hükme bağlamış ve dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz ile Devlet Bakanı Güneş Taner’in Yüce Divana sevkine mahal olmadığı kararına varmıştır!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Ahmet Mesut Yılmaz (Rize); ihalenin öncesinde ve sonrasında Başbakan olarak yaptıklarını; “Birincisi, ihaleye katılımın engellenmesini önlemek ve ihaleye mümkün olduğunca çok sayıda taliplinin katılmasını sağlamak için çaba harcamak. Bunun için, ihaleye katılmak isteyen herkese, her türlü baskıdan uzak, televizyon önünde, açık ve adil bir ihale yapılacağı konusunda güvence verilmiştir. İhaleye katılımın engellenmemesi için gereken titizlik gösterilmiştir. İhalenin, televizyonların önünde, herkese açık bir biçimde yapıldığı, zannediyorum, bu Yüce Heyetteki herkes tarafından da hatırlanmaktadır. İkinci olarak, ihaleye katılanlara, fiyat artırmama yönünde yapılabilecek olan her türlü baskıyı önlemek için, katılımcılara, diledikleri şekilde fiyat artırabilecekleri bir ortamı sağlamak için çaba harcadık. İhaleye katılan herkese -ki, bunlar, zannediyorum 5 firmaydı- hiç kimseden ve hiçbir şeyden korkmadan, ihalede artırmada bulunabileceklerini söyledik. İhale bedelinin belirlenen bedelin altında olması halinde, hiçbir şekilde, Hazine tarafından, banka hisselerinin devir onayının verilmeyeceğini söyledim. ...Uzmanlar tarafından tüm hisselerine 251 milyon dolar değer biçilen bankanın, tüm hisselerine 251 milyon dolar değer biçilen bankanın, satışa çıkarılan yüzde 84 hissesinin satışının, hiçbir şekilde, 500 milyon dolardan aşağı olması halinde, Hazine tarafından onaylanmayacağını söyledim. ...Bütün bu çabaların sonunda, televizyon kameraları önünde yapılan açık artırmada, yüzde 84 hissenin değerinin 600 milyon dolara çıkması sağlanmıştır. Bütün bunlara rağmen ihaleyi kazanan kişiye, o kanunsuz işlere bulaşmış olan şahsın etkisini önleyemediğimizi gördüğümüz için, Hazine Müsteşarlığı kanalıyla ihale işlemlerinin durdurulması talimatını verdirdik. Yine, Hazine Müsteşarlığına gerekli talimatın verilmesini sağlayarak, savcılığa suç duyurusunda bulunulmasını sağladık. Merkez Bankasıncı, ihaleye katılan bazı kişilerle ilgili olarak istenilen bilgi notunun, Başbakanlığa da bilgi için iletildiği; fakat, bu yazının kaybolduğu, tarafıma intikal ettirilince, konunun soruşturulması için Teftiş Kuruluna da anında talimat verdim” şeklinde açıklamıştır. Ahmet Mesut Yılmaz; Başbakan olarak kamunun menfaatini ve hukukunu koruduğunu, bu hususta hukuka aykırı hiçbir şey yapmadığını ifadeyle, “Yaptığım işlerin tamamı hukuka uygun ve hiç kimsenin görevine müdahale etmeden gerçekleştirilen, kamunun yararını korumayı amaçlayan işlemlerdir! ...Eğer ortada bir kayırılan varsa, kayırılan sadece ve sadece kamunun menfaatidir, hiç kimse kayırılmamıştır. İhalede istediğini elde edemeyenler tarafından kurulan açık bir komployla, geçen dönemde 55. hükümetin intikam amacıyla yıkıldığını burada bir defa daha hatırlatmak isterim!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Komisyon raporu, Yüce Divana sevk etmeme yönünde olmasına rağmen, Başkanlığa Ahmet Cemil Tunç (Elazığ), M. Altan Karapaşaoğlu (Bursa) ve M. Niyazi Yanmaz (Şanlıurfa) tarafından verilen, “eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz ve Devlet eski Bakanı Güneş Taner’in Türk Ceza Kanununun 240. maddesi uyarınca yargılanmak üzere Yüce Divana sevkine

karar verilmesi için Anayasanın 100. ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 112. maddelerine göre işlem yapılmasını” şeklindeki önerge üzerinde oylama yapılmasına karar verilmiştir. Elektronik cihazla açık oylama yapılması kabul edilmiş, açık oylamaya 384 üye katılmış, 124 kabul, 18 çekimser ve 3 mükerrer oya karşılık, 239 ret oyu ile Soruşturma Komisyonunun raporu kabul edilmiştir. Böylece Devlet eski Bakanı Güneş Taner ve eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz’ın Yüce Divana sevkine mahal olmadığına karar verilmiştir.

2. 21. Dönem, 3. Yasama Yılı Meclis Soruşturmaları

a. Konya Milletvekili Veysel Candan ve 57 arkadaşının, Bankalar Yeminli Murakıp Raporlarını zamanında işleme koymayarak özel bankaların içinin boşaltılmasına neden olduğu, kamu bankalarında görev yapan bürokratların yargıya gönderilmesini engellediği, Merkez Bankası Başkanı hakkındaki Başbakanlık Teftiş Kurulu Raporunu uygulamadığı ve Bankayı yabancı bir şirketin denetimine açtığı, para politikasında pasif kalarak spekülasyonlara göz yumduğu, bu suretle haksız rantlara yol açtığı ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 230 ve 240. maddelerine uyduğu iddiasıyla Devlet Bakanı Recep Önal hakkında Anayasanın 100. ve İçtüzüğü'nün 107. maddeleri uyarınca bir Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önergesi (9/1) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.3.2001) (Dağıtım tarihi : 19.3.2001).¹⁸¹

Gerekçe: Bilindiği üzere 57. hükümet, IMF ile stand-by anlaşması yapmış, buna bağlı olarak da Parlamentoda birtakım kanunlar çıkarmış ve hazırladığı bütçeye de bu program doğrultusunda rakamlar koymuştur. Bu programın uygulama sürecinde de iki defa krizle karşılaşmış ve programdan tamamen vazgeçilerek yeni bir programa geçilmiştir. Bu değişiklik nedeniyle Hazinesin ve Merkez Bankasının ciddi zararları söz konusudur. Bu programın uygulanmasından, 57. hükümet ve onun ekonomi bakanı, Hazine ve Merkez Bankasının da bağlı bulunduğu Sayın Recep Önal sorumludur. Sayın Bakan Recep Önal görevine başladığından bugüne kadar yaptığı açıklamalarla, tutum ve davranışlarıyla, verdiği talimatlarla, bu krizin en önde gelen sorumlularından biridir. Özetlemek gerekirse:

Sayın Bakan, Bankalar Yeminli Murakıp raporlarını zamanında işleme koymayarak beklettiği, böylece, özel bankaların içinin boşaltılmasına zemin hazırlandığı, en son Egebank ve Etibank örneğinde olduğu gibi binlerce mevduat sahibini sıkıntıya soktuğu ve bu yüzden banka mevduatlarında devlet garantisi olduğu için başında bulunduğu Hazine ve Merkez Bankasının zarara uğramasına sebep olmuştur.

¹⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 71 (20.3.2001), ss. 37-41.

Bugünkü büyük krizin temel nedenlerinden biri bankalara zamanında müdahale edilmeyerek, bütün banka borçlarını devletin üstlenmesinden kaynaklandığı anlaşılmıştır. Ayrıca, kamu bankalarının görev zararının 20-30 milyar dolar olduğu bilinmektedir. Böyle olmasına rağmen, Sayın Bakan kamu bankalarını denetleyen Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna yazı yazarak kamu bankalarında görev yapan bürokratların yargıya gitmesini durdurmuştur. Bunun sonucunda kamu bankalarında usulsüz ve batık kredi verilmesine devam edilmiş ve son üç yılda kamu bankalarının batık kredileri artmıştır. Âdeta usulsüzlük yapanın yaptığı yanına kâr kalmıştır. Bu kötü gelişmelere sebep, Sayın Bakanın, talimatıyla, kamu banka yöneticilerinin yargıya gönderilmemesidir. Onun içindir ki, bugün geldiğimiz noktada kamu banka açıkları, krize sebep olan en önemli etkidir. Bunun sorumlusu da Sayın Bakandır.

Ayrıca cumhuriyet tarihinde ilk defa IMF'nin talimatıyla yabancı bir şirkete para ödenerek Merkez Bankası gizlice denetlenmiştir. Sayın Bakan buna tepkisiz kalarak göz yumduğu bilinmektedir. Bu olay Merkez Bankasının verilerinin doğru olmadığı kanaatini Türkiye'de ve dünyada yaygınlaştırmıştır. Bu da fevkalade zararlı bir gelişmedir.

Ayrıca, Başbakanlık Teftiş Kurulu raporunda görevi ihmal ettiği için TCK'nin 230. maddesine göre cezalandırılması talep edilen Merkez Bankası Başkanı Sayın Gazi Erçel'i görevde tutmuştur. Hakkında suç duyurusu bulunan bir kişiyi Merkez Bankasının başında tutmasını anlamak mümkün değildir.

Ayrıca, son iki krizde de Hazine ve Merkez Bankasının, piyasadaki para hareketlerinde pasif kalarak spekülâtif hareketlere göz yummuş ve Merkez Bankasınca sabah yüklü miktarda ucuz döviz satışından sonra, aynı gün, döviz kuru serbest bırakılarak idare zarara uğratılmış, bunun sonucunda birilerine de ciddi manada rant sağlanmıştır. Bu arada kamu ve özel bankalar arası koordinasyonu sağlayamayan Bakanlık konuya seyirci kalmış, krizin boyutlarının yükselmesine ve faizlerin artmasına sebep olmuştur. Bu durumda borçlu olan kamu bankaları daha fazla ödeme yapma durumunda kalmıştır.

Bu sebeplerden dolayı, Devlet Bakanı Sayın Recep Önal hakkında Meclis soruşturması açılmalıdır.

Yukarıdaki Devlet Bakanı Recep Önal hakkında Meclis soruşturması açılmasına ilişkin (9/1) esas numaralı önerge üzerindeki görüşmeler 3.4.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi olarak Veysel Candan (Konya), Ali Coşkun (İstanbul), Mustafa Cihan Paçacı (Ankara), Bekir Sobacı (Tokat) ve Devlet Bakanı Recep Önal tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin sonunda Meclis soruşturmasının açılıp açılmaması konusunda açık oylama talebi olmuş ve oylamanı elektronik cihazla yapılması kabul edilmiştir.

Açık oylamaya 346 üye katılmış, 2 çekimser, 1 mükerrer ve 110 kabul oyuna karşılık 233 ret oyu ile Meclis soruşturması açılması kabul edilmemiştir.¹⁸²

b. İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak ve 63 arkadaşının, Bankalar Yeminli Murakıpları Raporlarının Zamanında İşleme Konulmasını Engelleyerek Bazı Bankaların Yöneticileri Hakkında Yapılması Gereken İşlemleri Geciktirdiği ve Siyasî Himaye Sağladığı ve Bu Eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 230 ve 240. Maddelerine Uyduğu İddiasıyla Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı H. Hüsamettin Özkan Hakkında Anayasanın 100. ve İçtüzüğü'nün 107. Maddeleri Uyarınca Bir Meclis Soruşturması Açılmasına İlişkin Önergesi (9/2) (Başkanlığa geliş tarihi : 4.4.2001) (Dağıtım tarihi: 6.4.2001).¹⁸³

Gerekçe: Hüsamettin Özkan, Mesut Yılmaz'ın Başkanlığında kurulan 55. hükümette (30.6.1997-11.1.1999) Devlet Bakanıydı. Halk Bankası ona bağlıydı. Yılmaz, güvensizlik oyuyla Başbakanlıktan düşürülüp, Güneş Taner de aynı sebepten dolayı Devlet Bakanlığından ayrılınca, Bülent Ecevit, azınlık hükümetini kurdu (11.1.1999-28.5.1999). Hüsamettin Özkan da, Başbakan Yardımcısı ve Hazine'den sorumlu Devlet Bakanı oldu. Seçimleri takiben Ecevit gene hükümeti kurdu; Hüsamettin Özkan, eskisi gibi, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı görevine getirildi. Özkan, hem Halk Bankasından sorumlu konumdaydı hem de Hikmet Uluğbay'ın 6 Temmuz 1999 tarihindeki beklenmedik intiharından sonra, Hazine'den sorumlu Devlet Bakanı olan Recep Önal vasıtasıyla, bütün ekonomik gelişmelere hâkim hale geldi. Hüsamettin Özkan'ın, 57. hükümetle birlikte, siyasetteki ağırlığı giderek arttı. Ecevit'in sağlık açısından sorunlu olmasından istifade ederek, özellikle ekonomi konularında, fiilen başbakan gibi hareket etmeye başladı. Hüsamettin Özkan, Halk Bankasına ve Egebank'a ait olumsuz murakıp raporlarının adaletle intikalini geciktirmek, yolsuzluklara göz yummak iddiasıyla çeşitli suçlamalara muhatap oldu.

Anayasanın 100. maddesine dayanarak bir soruşturma komisyonu kurulduğu takdirde herkesin zihnindeki sorular aydınlanacak, demokrasinin gereği olan şeffaflık sağlanacaktır. Kamuoyunun gündemindeki soruları şöyle sıralayabiliriz:

(1) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun 1998 yılı denetim raporuna göre, Halkbank'ın takipteki alacağının miktarı ne kadar? Bu tarihten sonra, takipteki alacak miktarı hangi rakama yükseldi? İddiaya göre, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 raporunda, Halkbank'ın takipteki alacaklarının 588 120 904 mark, 221 307 970 dolar ve 232 trilyon lira olduğunu ortaya koydu. Buna rağmen, Halkbank'ın 1999 yılı bilançosunda, takipteki

¹⁸² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 77 (3.4.2001), ss. 134-148, 232-255.

¹⁸³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 80 (6.4.2001), ss. 560-565.

alacaklar 143 trilyon lira olarak gösteriliyor. Bu iddia doğru mu? (Ek-1: Kaynak, Ekonomist Dergisi, 25 Şubat 2001)

(2) Halkbank, batık bankalardan Egebank, İnterbank, Bankekspres, Yurtbank, Etibank ve Bank Kapitalin sahiplerine veyahut şirketlerine, hatta bir kısmının diğer kamu bankalarında takipte alacağı olmasına rağmen, kredi verdi mi? Verdiyse, hangi miktarda, kime ve hangi tarihlerde bu kredileri verdi?

(3) Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, 399 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname uyarınca, 1998/65477, 1998/75674, 1998/78507, 1998/87742 ve 1998/89503 sayılı dosyaları, soruşturma izni almak üzere, Halkbank'ın bağlı bulunduğu Devlet Bakanı Hüsamettin Özkan'a gönderdi. Özkan, söz konusu dosyaları -dosyalar yeniden değerlendirilsin diye- Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanlığına yolladı. Bu durumu da 8.12.1998 tarihli yazı ile Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığına bildirdi. Aynı tarihte, 8.12.1998'de, Başbakanlık genelgesiyle, Hazine Müsteşarlığı Hüsamettin Özkan'a bağlanınca, Özkan, bankalar yeminli murakıplarını devre dışı bıraktı. Özkan'a göre "Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulu Başkanlığınca yapılan Halk Bankasına ilişkin değerlendirmelerin objektifliğinden ve tarafsızlığından kuşku duyulmalıydı."

Hüsamettin Özkan, Türkiye Halk Bankası ile ilgili olup, Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilen söz konusu beş dosyanın, Başbakanlık müfettişleri tarafından yeniden değerlendirilmesi emrini verdi. Değerlendirme sonucunda, ilave inceleme ve soruşturma gerekmesi halinde, bu hususların Başbakanlık müfettişlerince ikmal edilmesini istedi. Böylece, banka yeminli murakıpları devreden çıktı. Görev, Başbakanlık Teftiş Kuruluna tevdi edildi. (Ek-2: Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı başlıklı, 24.12.1998 tarihli, Teftiş Kurulu Başkanı Osman Nuri Oduncu'nun imzasını taşıyan yazı)

Başbakanlık Teftiş Kurulu, bankaya ilişkin incelemelerde, banka yeminli murakıpları kadar bilgi ve ehliyeteye sahip midir? Başbakanlık Teftiş Kuruluna, iddia edildiği gibi, banka müfettişleri yardım ettiyse, soruşturmanın, genel müdürün baskısı altında cereyan ettiği şüphesi doğmaz mı? Banka Yeminli Murakıpları Kurulunun devreden çıkarılması ile olumlu rapor elde etme amacına mı hizmet edilmiştir? Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulunun objektifliği ve tarafsızlığından kuşku duyulmasının sebebi nedir?

(4) Hüsamettin Özkan'ın, iki yıl gecikmeyle, yukarıda numarası belirtilen dosyalardan sadece ikisine izin verdiği ileri sürülüyor. Bu tavır, adaleti savsaklama anlamına gelmez mi? Hüsamettin Özkan, Emin Çölaşan'a gönderdiği ve 7 Ekim 2000 tarihli Hürriyet Gazetesinde yayımlanan açıklamasında "savcılardan geldiği halde, işlem yapılmadan bekletilen suç duyurusu yoktur" diyor. (Ek-3: Emin Çölaşan'ın 7 Ekim 2000 tarihli Hürriyet'teki yazısı) Oysa, dosyalardan sadece ikisinin işleme konulduğu iddia edilmektedir. Acaba, kim kamuoyunu aldatıyor?

Eski DSP milletvekili Mustafa Düz; “5 dosyanın Aralık 2000’e kadar bekletildiğini, Özkan’ın, bu konuda haberler basına yansıdıktan sonra harekete geçtiğini” ileri sürüyor. Gecikmenin sebebi ne? (Ek-4: Mustafa Düz’ün basın toplantısı) Söz konusu dosyalar, bankalar yeminli murakıplarının hazırlayıp, Ankara Cumhuriyet Savcılığına gönderdiği, Cumhuriyet Savcılığının da izin için Hüsamettin Özkan’a başvurduğu dosyalar mı, yoksa Başbakanlık Teftiş Kurulu ile banka müfettişlerinin müşterek incelemesinin ürünü olan dosyalar mı?

(5) Recep Önal, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Başkanlığına yazdığı 4 Ağustos 2000 tarihli yazıda “Başkanlığınızca, Bankalar Yeminli Murakıpları Kuruluna intikal ettirilecek olan konuların, Türk Ceza Kanunu kapsamındaki işlemlerle değil, Bankalar Kanunu ve diğer kanunların bankalara ilişkin hükümleri ile ilgili olması, bu kapsamda; Türkiye Halk Bankası 1997-1998, Emlak Bankası 1998 ve Ziraat Bankası 1998 yılı Başkanlığınız temennilerinin, bu açıdan tekrar gözden geçirmek üzere iadesi uygun görülmüştür” diyor. (Ek-5: 4.8.2000 tarihli Recep Önal imzalı yazı).

Recep Önal, Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan’a bağlı olarak çalıştığına göre bu yazı onun direktifleriyle mi yazılmıştır? Halk Bankası, Emlak Bankası ve Ziraat Bankası raporlarının gözden geçirilmesinin istenmesinin bir gerekçesi var mıdır? Acaba, içi boşaltılan kamu bankalarının yöneticileri mi yoksa bu bankalardan haksız para alanları mı himaye söz konusudur?

(6) Halk Bankasının verdiği usulsüz kredilere bir örnek: (Cavit Çağlar’a ait Nergis Holdinge bağlı Nergis Tekstil Sanayi Ticaret AŞ firması, Ziraat Bankasına olan borçlarından dolayı kanunî takipteyken, Halk Bankası Bursa Şubesi aynı holdinge bağlı firmalara toplam 43.388.000 dolar ve 1 trilyon 403 milyar lira vermiştir. 1998 tarihli Yüksek Denetleme Kurulu raporunda yer alan bu iddia (Bak. Ek-1: 25 Şubat 2001 tarihli Ekonomist Dergisi) üzerine harekete geçildi mi? Geçildiyse ne zaman, hangi tedbir alındı?

Aynı şekilde, HBB Pazarlama AŞ Firmasının kredileri özel takipteyken, aynı holdinge bağlı Seracılık Bahçe Nazım Gıda Firmasına, Karaköy Şubesinden 15 milyon dolar kredi verildi mi?

Türkiye Halk Bankası Genel Müdürü Yenal Ansen’in de aralarında bulunduğu 9 kişi hakkında bazı firmalara usulsüz kredi vererek görevlerini kötüye kullandıkları iddiasıyla, 1 ile 12 yıl arasında değişen hapis istemiyle dava açıldı. (Ek-6: 21 Mart 2001 tarihli haber. Haber Türk) Suç duyurusu 1998 yılında gerçekleşmiş olmasına rağmen, neden Başbakan Bülent Ecevit’in onayı 19 Ekim 2000 tarihini taşımaktadır? Davanın açılmasını geciktirmek, görevini kötüye kullanmak, en azından görevi ihmal kapsamına girmez mi?

(7) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu raporuna göre, Hüsamettin Özkan döneminde, Halk Bankası, Dinç Bilgin şirketlerine 40 trilyon lira kredi verdi. Bu bilgi doğru mu? Medya Holding, Satel Televizyonculuk, Sabah Yayıncılık ve Sabah Dış Ticaret AŞ, bankanın Mecidiyeköy Şubesinden aldıkları kredileri ödediler mi? Sabah Dış Ticaret AŞ’nin her gün 100 liralık öz kaynağına karşılık 18.000 liralık borcu olmasına rağmen, Halk Bankası bu

firmaya, gerçekten kredi verdi mi? Verdiyse, önemli bir risk yüklenmiş olmadı mı? Bu borcun tasfiyesi için nasıl bir gayret sarf edildi? (Ek 7: Cumhuriyet Gazetesi, Banu Salman'ın 23.2.2001 tarihli haberi; İmedya'nın haberi, 16.3.2001).

(8) Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulunun incelemeye aldığı rapora göre, 1997'den 2000 yılı sonuna kadar Hüsamettin Özkan'a bağlı bir kuruluş olarak faaliyet gösteren Halk Bankasından Sabah Grubu şirketlerine, 40 trilyon lira (73 milyon dolar) aktarmanın yanı sıra, Halk Bankasına, Demirel Grubu şirketlerinin 120 milyon dolar, Korkmaz Yiğit'in 13 milyon dolar, Ceylan Grubunun 510.000 dolar, Cavit Çağlar'ın 35 milyon dolar borcu vardır. Bu borçlar hangi dönemde verildi? Hüsamettin Özkan söz konusu borçların tasfiyesi için nasıl tedbir aldı?

Murat Demirel'in şirketleri; Dempanel, Era ve Universal'a her 100 liralık öz kaynağına karşılık 11.855 lira borcu bulunduğu gibi olumsuz istihbarat raporlarına rağmen, Halk Bankasından nasıl kredi aktarıldı? 1997-1998 yıllarında artarak kredi kullandırılmasına karşılık, yaklaşık üç yıl istihbarat raporu bile düzenlenmediği ileri sürülüyor. Bu ihmalin sebebi ne? Demirel Grubu şirketlerinin toplam borcunun -eylül 1999 itibarıyla- 120 milyon doları bulunduğu belirtiliyor. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun, Hazine Müsteşarlığından, bu kredi işlemlerinin soruşturulmasını istediği basına yansıdı. (Bak. Ek-7: Cumhuriyet'in haberi) Hüsamettin Özkan, Yüksek Denetleme Kurulunun talep ettiği soruşturmayı yaptırttı mı?

(9) Etibank'ın özelleştirilmesinden önce bütün borçlarının Halk Bankasına devredildiği doğru mu? Dinç Bilgin'e dikensiz gül bahçesi mi teslim edildi ?

(10) Bankalar Yeminli Murakıbbı Sinan Çam, Bankalar Yeminli Murakıbbı Serdar Sümer ve Bankalar Yeminli Murakıbbı Yardımcısı Utku Tosun tarafından, Egebank AŞ nezdinde yapılan inceleme sonucu, düzenlenen 27.4.1999 tarihli raporda, Egebank kaynaklarının Yahya Murat Demirel ve firmalarına usulsüz kullandırıldığı, 25.5.1999 tarihli raporda da, mevzuata aykırı uygulamaların Türk Ceza Kanununun 508 ve 510 uncu maddelerinde tanımlanan "Hizmet sebebiyle emniyeti suiistimal suçu" kapsamına girdiği belirtilmekteydi. Bu raporlara dayanarak, dönemin Hazine sorumlu Devlet Bakanı Hikmet Uluğbay, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. (Ek-8: Hikmet Uluğbay'ın suç duyurusu) Uluğbay 6 Temmuz 1999 gece yarısı 00.30 sularında Ümitköy Beta Sitesindeki evinde intihar etti¹⁸⁴. Bu arada, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, değişen Bankalar Kanunu çerçevesinde, konunun yeniden gözden geçirilmesi için Uluğbay'ın gönderdiği dosyayı iade etti. Hikmet Uluğbay'ın intiharından sonra Hüsamettin Özkan iki ay ona vekâlet etti. Sonra da Recep Önal, Hazine sorumlu Bakan oldu. Her ikisi de Egebank dosyasını, meseleyi bir an önce sonuçlandıracak şekilde ele almadılar.

¹⁸⁴ Bu ifadenin; "intihara teşebbüs etti" şeklinde düzeltilmesi gerekir. Zira, intihar girişimi ölüm olayı ile sonuçlanmamıştır.

Egebank'a ancak, Aralık 1999'da el koyuldu .Murat Demirel'in çete kapsamında gözaltına alınması için de, Eylül 2000 yılını beklemek gerekti. Bu savsaklamada, Hüsamettin Özkan'ın kayınvalidesinin Egebank işine karışmış olmasının rolü oldu mu?

(11) Egebank'ın Gold-Bis adlı paravan şirkete, 16.9.1998 tarihinde tahsis ettiği ve söz konusu paravan şirketin Vakıflar Bankası Finansmarket Taksim şubesine gönderdiği 1 trilyon 662 milyar liranın 69 milyar 375 milyon lirası, neden Özkan'ın kayınvalidesi Hatice Behlül Özbay'a verildi? Hatice Özbay'ın, avukat Aydoğan Semizer'in müvekkili olduğu ileri sürülmekle birlikte, ona ait hangi gayrimenkulün Semizer tarafından satıldığı ve kime satıldığı konusunda bir bilgi ve belge yoktur. Zaten, bu yüzden, Hatice Özbay'ın ismi Savcı Ercan Cengiz'in Egebank'a ilişkin iddianamesinde yer almaktadır. Egebank'tan gönderilen paranın bir bölümünün, niçin Hüsamettin Özkan'ın kayınvalidesine verildiği öğrenilememiştir. (Ek-9: Egebank Soruşturma Raporu) Hatice Özbay, Hüsamettin Özkan'ın yanı sıra, hakkında yolsuzluk iddiaları bulunan Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'in de kayınvalidesi mi?

(12) Egebank hakkındaki murakıp raporları, bu bankaya Hazine tarafından el koyulmasını talep etmekteydi. Raporların 1999 yılının nisan ayından itibaren yazıldığı düşünüldüğünde, gecikmenin sebepleri ve sorumlusu anlaşılamamaktadır. Sorumlu, dönemin Hazine Müsteşarı Selçuk Demiralp mi, Hazineden sorumlu Bakan Recep Önal mı, yoksa Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan mı?

(13) Hikmet Uluğbay'ın 6 Temmuz 1999'da gece yarısı intihar etmesinin ardında yatan gerçekler nedir? Kendisine, çeşitli murakıp raporları hasır altı edilsin diye baskı mı yapıldı? O gece, ambulans, Hikmet Uluğbay'ın evine 3 dakikada ulaştığında, Hüsamettin Özkan oradaydı. Bu husus televizyon haberlerinde açıkça görüldü. Hüsamettin Özkan, milletvekili lojmanlarında oturmayan Uluğbay'ın evine, ambulandan çabuk nasıl ulaştı? Yoksa, intihardan önce orada mıydı? Tartışmışlar mıydı?

(14) Etibank dosyalarının İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesine gönderilmesinin geciktirilmesi için, Hüsamettin Özkan'ın bir telkini oluyor mu? Etibank'a el konulduktan sonra, Özkan, Sabah Gazetesinin sahibi Dinç Bilgin ve yöneticisi Zafer Mutlu ile kaç kere konuştu? Bir araya geldilerse, Etibank ile ilgili görüş teatisinde bulundular mı?

Sonuç:

Hüsamettin Özkan, Bülent Ecevit'in sağlık problemlerinden de istifade ederek, 57. hükümette, politikanın en güçlü siması olmuş, kendisine ait bulunmayan yetkileri de kullandığı, kamuoyunda yerleşik bir kanaat haline gelmiştir. Bu durumuyla, Çarlık Rusya'sındaki Rasputin'i çağrıştırdığı belirtilmektedir. Soruşturma önergemiz kabul edildiği takdirde, yasal temele oturmayan fiili müdahaleler de aydınlanacak, cumhuriyet hükümetinin bir Rasputin üretmesinin önü kesilmiş olacaktır.

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı H. Hüsamettin Özkan hakkında, yukarıdaki Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önerge üzerindeki görüşmeler 10.4.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi olarak ve şahsı adına Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul), Bekir Sobacı (Tokat), Arif Sezer (Adana), Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul)’ın konuşmasında şahsına sataşması nedeniyle Hikmet Uluğbay (Ankara) ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer’in konuşmasında şahsına sataşması nedeniyle Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul), Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hasan Hüsamettin Özkan (İstanbul) ve bulunduğu yerden Devlet Bakanı Recep Önal tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin sonunda Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan hakkında Meclis soruşturması açılıp açılmaması hususu oylanmış ve sonuç itibarıyla Meclis soruşturması açılması kabul edilmemiştir.¹⁸⁵

c. Konya Milletvekili Teoman Rıza Güneri ve 55 arkadaşının, enerji ihalelerinde yolsuzluk, usulsüzlük ve suiistimallere yol açtığı ve gerekli tedbirleri almayarak görevini kötüye kullandığı ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 228, 240 ve 366. maddelerine uyduğu iddiasıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer hakkında Anayasanın 100. ve İçtüzüğü’nün 107. maddeleri uyarınca bir Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önergesi (9/3) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.4.2001) (Dağıtım tarihi: 2.5.2001).¹⁸⁶

Gerekçe: Yolsuzluk, suiistimal ve usulsüzlükler, bugünkü bozuk düzenin mayası olmuş, hangi taş kaldırılırsa, altında işadamları-bürokrat-siyasetçi üçgeni çıkmaktadır. Daha önceden zikredilen iddialarla beraber, son beyaz enerji operasyonu ve Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığının hazırladığı iddianameyle de Enerji Bakanlığındaki yolsuzluk ve usulsüzlüklerin varlığı ortaya çıkmıştır.

Enerji Bakanı Sayın Ersümer’in bilgisi dahilinde yapılan sözleşme ve anlaşmalar, stratejik bir alan olan enerji sektöründe kamuyu ve tüketiciyi zarara uğraticı çok sayıda hüküm içermektedir. Bu sebeplerden dolayı Sayın Enerji Bakanının icraatları savcılar ve müfettişler tarafından beş koldan incelenmiş ve Ankara DGM Başsavcılığının beyaz enerji iddianamesinde, Enerji Bakanı Sayın Ersümer, enerji ihalelerine fesat karıştırma, görevini suiistimal ve kamuyu zarara uğratmakla suçlanmıştır. İddianamede, Enerji Bakanlığında rüşvet ve çıkar bağlantısıyla devletin zarara uğratıldığı “özel sektörün enerji yatırımı” adı altında Türkiye’nin kaynaklarının peşkeş çekildiği ve bütün bu işlemlerde Enerji Bakanı Sayın Ersümer’in yer aldığını ortaya koymuştur. İddianamede net bir şekilde “Ersümer suç işlemiştir” denmiştir. Başsavcılığın hazırladığı iddianamede Sayın Ersümer’e yönelik olarak;

¹⁸⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 59, B 81 (10.4.2001), ss. 48-59, 61-68.

¹⁸⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 95 (2.5.2001), ss. 279-282.

Elektrik enerjisi üretim santralleri, elektrik enerji iletim hatları ihalelerinde ve ihale sonucu yapılan imtiyaz ve uygulama sözleşmelerinde, devamlı, firmalar lehine hükümler konulduğu, kamu menfaatinin korunmadığı, sözleşmelerde daima kamunun zarara uğratıldığı,

Alaçatı Rüzgar Enerji Santralı içinde 3096 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaz hale getirilip, imtiyaz sözleşme hükümlerinde kamu lehine hiçbir değişiklik yapılmayıp, firma lehine kurumun zarara uğratıldığı ve bu eylemde görevin suiistimal edildiği,

Kırklareli Doğalgaz Santral ihalesinde ihaleye fesat karıştırıldığı,

Afşin-Elbistan Termik Santral ihalesinde kamunun zarara uğratılacağı bilinmesine rağmen sözleşmenin imzalanarak tüketicinin zarara uğratıldığı,

Nükleer enerji ihalesinde eski genel müdürü tehdit ettiği ve Çayırhan Termik Santralı ihalesinde kamunun zararı uğratıldığı vurgulanmıştır.

İddianamede Sayın Ersümer yalnız ihaleleri “olur” vermek, yasadışı işlem için “bir defaya mahsus yapın” diye talimat vermekle suçlanmayıp, bazı ihalelerde de baskı yaptığı belirtilirken, 9’u tutuklu bürokrat ve işadamı 15 sanığa çeşitli suçlar ve cezalar yöneltilmektedir.

Nitekim, Sayın Ersümer, beyaz enerji operasyonu başladığı bir dönemde, DGM savcılığı, ilgili bürokratları gözaltına almaya hazırlanırken, ancak İçişleri Bakanlığının haberdar etmesiyle 3 Ocak 2001 tarihinde görevden almıştır. Dolayısıyla, bu karar, kerhen alınmış bir karar olarak görünmektedir; çünkü, TEAŞ’taki bürokratların ihalelerde usulsüzlük yaparak kamuyu toplam 3,5 trilyon zarara soktuklarını belirleyen raporun Aralık 99’da Enerji Bakanlığına verilmesine rağmen, Sayın Bakan, 13 Ocak 2000 tarihli sorumlular hakkında dava açılmasına ilişkin kendi onayının TEAŞ’ta onüç ay süren altı edilmesine göz yummuş, ilgili genel müdür hakkında soruşturma açmamış ve görevden almamıştır; yani, rapor, resmen hasıraltı edilmiştir. Aslında bu görevden almaların, Sayın Bakanın üzerine gelen operasyonlardan kendisini sıyırması olarak değerlendirilmiştir.

Bunların haricinde, teftiş kurulu raporları ve Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu raporlarında da, Sayın Bakanın bilgisi dahilinde birçok usulsüzlüğe işaret edilmiştir.

Mavi Akım Projesi de dahil görüldüğü gibi Enerji Bakanlığı, suiistimallerin, usulsüzlüklerin bir üssü olarak algılanmaktadır ve Sayın Ersümer’in de bu yanlış işlemlerde dahli söz konusudur. Bu sebeple, bu hususun tüm boyutlarıyla üzerine gidilmesi gerekmektedir.

Susurluk hadisesinde olduğu gibi, olayın siyasî boyutunun göz ardı edildiği bir tatbikatla, ancak birkaç bürokratin soruşturulduğu ve daha sonra olayın örtbas edildiği bir sonuçla karşılaşırız ki, bu, hem yolsuzlukların sürgit devam etmesini sağlar hem de temiz toplum özelemlerini hüsrarla sonuçlandırır.

Kime uzanırsa uzansın, bu yolsuzluk zincirinin üstüne gidileceğine dair verilen vaatlerin havada kalmaması lazım. Yüce Meclisin, halkımızda oluşan

“bu olayı da örtbas ederler” şeklindeki umutsuzluğun kırılmasına katkıda bulunması gerekiyor. İşte, bu yönde Meclisin de atacağı bir adım, demokrasiye, hukuka ve siyasete itibar kazandıracaktır.

Her gün yeni bir bürokratin sorgulamaya alındığı ve bir kısmının tutuklandığı bir ortamda, Sayın Bakanın sorumlu olduğu göz ardı edilemez. Bakanlığındaki birçok usulsüz ve fesat karışmış ihalenin altında Sayın Ersümer’in imzası vardır ve tüm bunların sorumluluğunu taşımaktadır. Enerji Bakanının görevden aldığı bürokratlar, kendi atadığı bürokratlardır ve yapılan tüm usulsüz işlemlerin de, kendisinin bilgisi dahilinde olmaması düşünülemez.

Bu bakımdan, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur Ersümer hakkında, Türk Ceza Kanununun 228, 240 ve 366. maddelerindeki görevini kötüye kullanma, ihmal, suiistimal ve gerekli tedbirleri almama eylemlerinden dolayı, Anayasanın 100 üncü ve İçtüzüğü’nün 107. maddeleri gereğince, Meclis soruşturması açılmasını saygılarımızla arz ve talep ederiz.

Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer hakkında verilen yukarıdaki Meclis soruşturması açılmasına ilişkin (9/3) esas numaralı önerge üzerindeki öngörüşmeler 22.5.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi Teoman Rıza Güneri (Konya), Beyhan Aslan (Denizli), Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul), Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul)’ın konuşmasında “beyanlarını çarpıtması” nedeniyle Beyhan Aslan (Denizli), Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul)’ın konuşmasında şahsına sataşması nedeniyle Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz (Rize), Beyhan Aslan (Denizli) ile Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz’ın, konuşmalarında şahsına sataşması nedeniyle Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul), Mustafa Kemal Aykurt (Denizli), Mustafa Cumhur Ersümer (Çanakkale) ve Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz’ın, konuşmasında “Genel Başkanına ve Gruplarına sataşması” nedeniyle Avni Doğan (Kahramanmaraş) ve Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk (Trabzon) tarafından konuşmalar yapılmıştır. Görüşmelerin sonunda açık oylama yapılması talep edilmiş, açık oylamanın elektronik cihazla yapılması hususu oylanmış ve kabul edilmiştir. (9/3) esas numaralı Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önergenin açık oylamasına 430 milletvekili katılmış; 167 kabul, 259 ret, 2 çekimser, 2 mükerrer oy kullanılmış, sonuç itibariyle soruşturma açılması kabul edilmemiştir.¹⁸⁷

3. 21. Dönem, 4. Yasama Yılı Meclis Soruşturmaları

a. İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin ve 55 arkadaşının, bakanlığı döneminde usulsüzlük ve suiistimallere yol açtığı ve göz yumduğu, gerekli tedbirleri almayarak görevini kötüye kullandığı ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 228, 230, 240 ve 346. maddelerine uyduğu iddiasıyla Bayındırlık ve

¹⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 106 (22.5.2001), ss. 228-240, 248-266, 368-391.

İşkân eski Bakanı Koray Aydın hakkında Anayasanın 100. ve İçtüzüğü'nün 107. maddeleri uyarınca bir Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önergesi (9/4) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.11.2001) (Dağıtım tarihi: 12.11.2001).¹⁸⁸

Gerekçe: Yolsuzluk, suiistimal ve usulsüzlükler, özellikle 57. hükümet döneminde âdeta ayyuka çıkmış, bakanlar istifa etmek zorunda kalmış, onlarca bürokrat görevden alınmış, bunlardan birçoğu tutuklanmış, intiharlara varan olaylar yaşanmıştır. Bütün bu olaylar incelendiğinde, altından işadami-bürokrat-siyasetçi ilişkisi çıkmaktadır.

5 Eylül 2001 tarihine kadar Sayın Koray Aydın'ın bakan olarak başında bulunduğu Bayındırlık ve İşkân Bakanlığında ihalelere fesat karıştırıldığı ve haksız kazançlar elde edildiğine dair iddialar, kamu vicdanını rahatsız edici boyutlara ulaşmıştı. Nitekim 13.2.2001 tarihinde Koray Aydın hakkında gensoru önergesi verilmiş, Bakanlık bünyesinde olup bitenler Meclis kürsüsünden dile getirilmiş; ancak, iktidar partilerine mensup milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiş, ciddiye alınmamıştı. Çok geçmeden Ankara DGM Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan “vurgun operasyonu” iddiaları çorap söküğü gibi çözülüp, Bayındırlık ve İşkân Bakanlığındaki yolsuzluk ve suiistimaller birer birer ortaya çıkınca, Sayın Koray Aydın, hem bakanlıktan hem de milletvekilliğinden istifa etmek zorunda kalmıştı.

Bayındırlık ve İşkân Bakanlığındaki yolsuzluklarla ilgili cumhuriyet tarihimizin en çok sanıklı davalarından biri sayılabilecek kamu davası, 13.10.2000 tarihinde açıldı. İçinde, Bakanlığın üst düzey bürokratlarının da bulunduğu 361 sanıklı davada, sanıklar, çıkar amaçlı suç örgütü kurmak, yönetmek, örgüt adına faaliyette bulunmak, bilerek hizmet yürütmek, üye olmak, devlet alım-satımında ihaleye fesat karıştırarak çıkar sağlamak, görevi kötüye kullanmak, ihaleye fesat karıştırmak, 3628 sayılı Yasaya muhalefet suçlarından yargılanmaktadırlar. Ayrıca, soruşturma boyutları itibarıyla bir kısım sanıklar yönünden devam etmektedir. Bütün bu olaylardan ve suiistimallerden Sayın Koray Aydın'ın haberi olmadığı, rolünün bulunmadığı düşünülemez. Nitekim, DGM yedek hâkimliğinde Müsteşar Sedat Aban “ihalelerde Bakan, kendisi bir firma adı vererek, ihalede bunu da değerlendirin diye bana veya Genel Müdüre söyleyebildiği gibi, Danışmanı Sadettin Dinçer vasıtasıyla bu şekilde talimatları olmaktadır” demek suretiyle bu ilişkiyi teyit etmiştir.

İddianamede, eski Bakan Koray Aydın'ın isminin geçmemesi, Anayasanın 100. maddesi sebebiyledir. Sayın Bakan ile ilgili soruşturma görevi TBMM'nindir. Kaldı ki, Anayasanın 112. maddesi “Her bakan, kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerden de sorumludur” hükmünü amirdir. Diğer yandan 13.12.1983 tarihli ve 180 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 5. maddesinin ikinci fıkrası “Bakan, emri altındakilerin faaliyet

¹⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 19 (13.11.2001), s. 289.

ve işlemlerinden sorumlu olup, Bakanlık Merkez ve Taşra Teşkilatı ile Bağlı Kuruluşunun faaliyetlerini, işlemlerini ve hesaplarını denetlemekle görevli ve yetkilidir” demektedir.

Bayındırlık ve İskan eski Bakanı Sayın Aydın, Anayasanın ve yasaların kendisine yüklediği görevlerini layıkıyla yerine getirmemiş ve kamu davasına konu olan suiistimal ve vurgunların meydana gelmemesi için üzerine düşeni yapmamıştır. Ayrıca Bakanlığındaki tüm olumsuzluklardan bizzat haberdar olduğu ve bu işlerin bilgisi dahilinde yapıldığı kanaatindeyiz. Sayın Aydın, sadece DGM davasına konu Yapı İşleri Genel Müdürlüğündeki ihale yolsuzluklarından değil, afet kararnamelerindeki partizanlıklardan, İller Bankasınca yapılan yatırımlardaki suiistimallerden, deprem bölgesinde iş yapan müteahhitlerle ortak olduğu firması kanalı ile gerçekleştirdiği menfaat ilişkilerinden de sorumludur. Sayın Aydın’ın eylemleri TCK’nın 228, 230, 240 ve 346. maddelerine girdiği gibi, 4422 sayılı Yasa hükümlerine göre de değerlendirilmelidir. Bütün bu sebeplerle, Bayındırlık ve İskan eski Bakanı Sayın Koray Aydın hakkında Meclis soruşturması açılmalıdır.¹⁸⁹

Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Koray Aydın Hakkında Meclis Soruşturması Açılmasına İlişkin (9/4) esas sayılı önerge üzerindeki öngörüşmeler 29.11.2001 tarihinde yapılmış ve aşağıda özetlenen şekilde cereyan etmiştir.¹⁹⁰

Önerge sahibi sıfatıyla Bülent Arınç (Manisa); 57. Hükümetin kuruluşundan 5 Eylül tarihine kadar ikibuçuk yıl Bayındırlık Bakanlığında bulunan eski bakanla ilgili olarak iki gensoru önergesi verildiğini ve kabul edilmediklerini, Bayındırlık ve İskân Bakanlığını alan bir parti bakanın “çok inançlı, çok kararlı, sözünün eri, etrafını gözeten, kollayan, nerede ne oluyor bitiyor diye merak eden birisi olması” gerektiğini, kamu ihalesi alan bir müteahhitin bir partide “ön sıraya gelebilmek için, hatta seçilme garantisi olan bir yere gelebilmek için 1 trilyonluk masraf yapmayı göze alabilmişse” bu işin netameli bir iş olduğunu ifadeyle, “(...) İnşaat ihaleleri açısından devletin en önemli bakanlık koltuğuna oturan, hem inşaat işi yapan hem bakanlık koltuğuna oturduktan sonra da ve hele hele, deprem felaketine uğradıktan sonra Türkiye, babasıyla birlikte ortak inşaat şirketi kuran, hem de bu şirkette, kendisinin bakanlığından deprem ihalesi alan şirketlerle alışveriş yapan, bunlar konuşulmaya başlandığında, ‘Bakanlığımdaki Marksistler bunları tezgâhlıyor’ bahanesine sığınan, sonunda da ‘ne yapayım canım, 7 trilyonluk ciro yapmışım, bu fazla bir kâr sayılmaz... ..7 trilyonlukla kesinlikle mukayese edilmeyecek ölçüde ve düzeyde bir vergi ödediği belli olan, bunun karşılığı, makam odasından şirketlerini yürüten bir sayın bakanla karşı karşıyayız!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür. Bülent Arınç konuşmasında ayrıca; Bayındırlık ve

¹⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 21 (15.11.2001), ss. 516-519.

¹⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 28 (29.11.2001), ss. 400-419, 421-422.

İskan Bakanlığı'ndaki 361 sanıklı davayla ilgili operasyon başladıktan sonra eski Bakan ve MHP'nin kamuoyunda çok önemli puanlar kaybettiğini, şirketleriyle ilgili iddiaların ve Bakanlıkta olup bitenlerin örtülmeye çalışıldığını, örtülemediğini ifade etmiştir.

Nazif Okumuş (İstanbul); Bayındırlık Bakanlığında yaşanan ve başlatılan soruşturma ile siyaset yapılmak istendiğini, söz konusu soruşturma kapsamında yaşananları “insan hakları, demokrasi ve hukuk üçgeninde” değerlendirmeyi akıllarından bile geçirmeyenlerin İstanbul'da başlayan Büyükşehir Belediyesi operasyonunda aynı kavramların ardına sığındıklarını, Bayındırlık ve İskan eski Bakanı hakkında “belgesi dahi olmadan, üstelik yalan, iftira ve çarpıtma üzerine” bir önerge bina edildiğini, sonra da adına siyaset denildiğini ifadeyle, “Türk Milletine hizmet için, gecesini gündüzüne katarak çalışan ve başlattığı hizmet seferberliğiyle, deprem bölgesi başta olmak üzere, Türkiye'nin dört bir yanına kalıcı eserler götüren Sayın Koray Aydın'a aslında, millet adına teşekkürlerimizi sunmak vazifemizdir!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Veysel Candan (Konya); Meclis soruşturmasına ilişkin iddiaları “usulsüz, şaibeli atama yapıldığı; rüşvet karşılığı hak ediş artırımına gidildiği, özel fiyat uygulamalarıyla devletin zarara sokulduğu; ihale almak için paravan şirket kurmak suretiyle değişik şirketlere ihale verildiği imajının yayılmaya çalışıldığı; bürokrat yakınlarının müteahhitlerle rüşvet ilişkisine girdiği, para karşılığı sahte iş bitirme belgeleri verildiği; ayrıca, Sayın Bakanın doğrudan müsteşara, genel müdüre ve danışmanına talimat vererek bazı ihaleleri yönlendirdiği yönündedir” şeklinde özetlemiş, bu iddialar üzerine 13.2.2001'de gensoru verildiğini, eski Bakanın gensoru konuşmasında “Bu gensoru, alelacele, sıra savmak için hazırlanmış bir gensorudur; hatalarla doludur. Bu gensoruya kocaman bir çarpı işareti koyuyorum,” dediğini, iddialar yaygınlaşınca Ankara DGM'nin dava açarak “bu söylenenleri araştırmamız lazım” dediğini, 31.10.2001'de “Vurgun operasyonu” ile 361'e ulaşan “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin en büyük sanıklı davasının” başladığını ve müsteşar yardımcısının halen suiistimalden tutuklu bulunduğunu, Vurgun operasyonu sırasında eski Bakanın “Araştırdım; bizde bu işleri yürüten Marksistlermiş -yani, bir yerde, Sayın Bakan biliyor, vâkıf olmuş- komisyon olan müteahhit de solcu çıktı; korkacak, kaçacak yanımız yok; kim, Bakanlığım ile ilgili ne biliyorsa getirsin!” dediğini, geline nokta eski Bakanın isteği üzerine bilinenlerin getirildiğini, Ankara DGM tarafından “Bakanlıkta çıkar amaçlı suç örgütü kurmak, alım satımda ihaleye fesat, görevi kötüye kullanma!” iddiasının bulunduğunu, tutanaklara göre müsteşar yardımcısının DGM Savcısına ve özel kalemde verdiği ifadede “Sayın Bakan, bana, genel müdüre ve danışmanına firma adı vererek, bu firmaları değerlendirin diyordu; biz de bunu yapıyorduk -yani, bir ilişkiyi tespit ediyor- davet usulü ihale adedi 52'dir; 4'ü, doğrudan Sayın Bakan bana talimat verdi, 18'inde danışman aracılığıyla devreye girdi” dediğini, önerge

üzerinde konuşanlardan birinin “konu yargıda; niye buraya getirdiniz?” dediğini, yargıcın ise “Anayasanın 110. maddesine göre, ben, sizin bakanınız hakkında işlem yapamıyorum; adını da yazamıyorum; bu görev Meclisin!” dediğini, Anayasanın 112. maddesinde “Her bakan, kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden sorumludur!” hükmünün bulunduğunu, dolayısıyla bakanlıktaki bütün yolsuzluklardan eski Bakanın da sorumlu olması gerektiğini ifadeyle, “Sayın Bakan göreve geldikten sonra, beş ay sonra, ikinci bir inşaat şirketi kuruyor, babasının adını taşıyan bu şirketin deprem bölgesinde iş alan müteahhit firmalara malzeme temin edip etmediğinin, yani alışveriş yapıp yapmadığının, menfaat ilişkisinin olup olmadığının araştırılması; dört, davet usulü ihalelerde, Müsteşar Yardımcısının dediği gibi, yönlendirmenin olup olmadığının, olduysa ne karşılığı yapıldığının; ayrıca, davet usulü yapılan İller Bankası altyapı ihalelerinin soruşturulması; ayrıca, Karayolları otoyol ihalelerinin soruşturulması; ayrıca, yargılanma gerekçesiyle savcı taleplerinin, üst düzey bürokratlara neden izin verilmediğinin mutlaka araştırılması gerekmektedir. ...bir kamuoyu araştırması var önümüzde. Kamuoyu araştırmasında “sorunların çözümünde hangi kuruma daha çok güveniyorsunuz” sorusuna karşılık, Türkiye Büyük Millet Meclisine güvenenlerin oranı kaç olsa beğenirsiniz; yüzde 3,8... Yüzde 3,8... Bu milletin hak ve hukukuna, hangi belediye başkanı, hangi partili olursa olsun, eğer öyle bir tecavüz ettiyse, öyle bir adilik, öyle bir namussuzluk yaptıysa, Sayın Bakanla beraber hepsi hesap vermelidir!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

Bülent Arınç (ikinci kez); “(...) biz yolsuzluk ve yoksullukla mücadele etmek için kurulmuş bir partiyiz, yüzde 18 oyu bunun için aldık, bir bakanımız bile olsa, gerçeklerin ortaya çıkması için bize düşen onun aklanmasıdır” diyebilmek için eski Bakan Koray Aydın hakkında Meclis soruşturması açılması için fırsat tanımak gerektiğini, Anayasanın 138. maddesinde “henüz yargılama devam ederken, o kişiyle ilgili bir görüşme yapılamaz” denildiğini, eski Bakanının 100. madde zırhına büründürülmesi halinde yargılanamayacağını, oysa Genel Başkan dahi olsa her üyeye aklanma fırsatının tanınması gerektiğini, “Vurgun operasyonu” davasının iddianamesinde 24’ü (1 müsteşar yardımcısı, 1 müşavir danışmanı, birisi eski Bakan tarafından atanmış yapı işlerinde görevli 2 genel müdür yardımcısı, 1 daire başkanı, 2 şube müdürü, 6’sını eski Bakanın atadığı 12 yeterlilik komisyonu üyesi, 4 memur ve “10 müsteşara bedel” 1 müsteşar yardımcısının hizmetlisi) Bayındırlık ve İskân Bakanlığı personeli olmak üzere 361 sanık bulunduğunu, buna rağmen eski Bakanın “biz, bu işte yokuz arkadaş” diyemeyeceğini ifadeyle, “iddianameden, sadece bir ibare okuyayım size, tüylerimiz diken diken olsun: ‘İlan edilen ihaleyi almak isteyen şirket yetkilisinin, Sedat Aban’la görüşerek, keşif bedelinin yüzde 5’i oranındaki miktarı kurum içi organizasyona vermek koşuluyla anlaştığı; bazen, yapılan görüşmelerde, ihalenin istenilmesine karşın, fiyat konuşulmadığı; ancak, her iki tarafın da, yapılan konuşma sonucu ihalenin verilmesinin kabul edildiği takdirde,

Bakanlık içinde yerleşmiş teamül gereği ne kadar para ödeneceğinin belirlendiği belirtilmiştir,” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür. Bülent Arınç konuşmasını; “Hukuktan kimse korkmasın. Sayın Bakanı da, Milliyetçi Hareket Partisini de, bu Parlamenteoyu da, bizi ve bizden sonra gelecek milletvekillerini de, paydası dürüstlük olan bir yerde buluşturabileceksek, bu soruşturmaya hepimizin ‘evet’ demesi lazım. Aksi takdirde, bugün, bu soruşturma açılması talebi reddedilirse, Sayın Bakan, bırakınız bakan veya grup başkanvekili olarak kalmayı, partisine genel başkan olsa, halkın, kendisi üzerindeki şaibesinden kurtulamaz!” şeklinde tamamlamıştır.

Koray Aydın (Ankara); söz konusu Meclis soruşturması isteyenlerin araştırma yapmadan ve gazete haberlerinden öte bir şey katmadan önerge vermiş olduklarını, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğüne DGM savcısının emriyle polisler girene kadar ticareti hayatıyla ilgili olarak basında tek bir satır yer almadığını, DGM savcılığının ilgili bakanlıktaki bazı bürokratları tutuklamaya başlamasıyla birlikte kendisinin hedef olduğunu, hemen her şeyinin gazetelerde “yalan yanlış” yer almaya başladığını, Türk basınına da fazla kızamadığını, zira “56 milletvekili arkadaşının” da “hiçbir şeyi incelemeden, araştırmadan” kutsal Meclis çatısı altında önerge verdiğini, bu nedenle basına kızmaya hakkı olmadığını, önerge sahiplerinin “aslında Koray Aydın suçludur; ancak, DGM Savcılığı, Anayasanın 100. maddesi sebebiyle hazırlamış olduğu iddianamede ismine yer vermemiştir” dediklerini, Anayasanın 100. maddesinde “Başbakan veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği önerge ile, soruşturma açılması istenebilir” denilmektedir. Ancak, Anayasanın hiçbir maddesi, savcılık, bir bakan hakkında suç duyurusunda bulunamaz, bir bakan hakkında Meclisten dokunulmazlığının kaldırılması için talepte bulunamaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına dosya gönderemez diye bir madde bulunmadığını”, iddianamede isminin geçmemesinin 100. maddeyle bir ilgisinin bulunmadığını, “çıkart amaçlı bir çeteyle ilişkisinin görülmesi halinde savcılığın bunu tespit ederek iddianamede yer vereceğini, Meclis soruşturması önergesinde “İddianamede eski Bakan Koray Aydın’ın isminin geçmemesi Anayasanın 100. maddesi sebebiyledir!” denildiğini, oysa isminin iddianamede geçmemesinin “muhakemesi yapılan olaylarla hiçbir ilgisi olmamasından” kaynaklandığını, 361 sanıklı davada kendisiyle bir çıkart ilişkisi içerisinde olduğunu iddia eden tek bir kişi bulunmadığını, dolayısıyla iddianamede isminin yer almamasının sebebinin Anayasanın 100. maddesi yerine olaylarla hiçbir ilişkisinin bulunmayışı olduğunu, Anayasanın 138. maddesinin üçüncü fıkrasında “Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz!” denildiğini, savcılığın iddianameyi hazırladıktan sonra ve Mecliste istifasının kabul edilmemesinin aslında “Bayındırlık Bakanlığında yürütülen operasyon sırasındaki tavrına” Meclisin katılması anlamını taşıdığını,

mevcut Meclis soruşturması önergesinin bir partizanlık örneğiyle verildiği kanaatini taşıdığını, “yolsuzluklarla mücadele konusunda kamuoyuna taahhütte bulunmuş” partisini mensubu olarak soruşturma sırasında bakanlıktan ve milletvekilliğinden istifa ettiğini¹⁹¹, milletvekili dokunulmazlık zırhına girmeyeceğini belirterek kamu vicdanını rahatlatmak istediğini, ticarete 26 Mayıs 1982’de başladığını ve 1987 yılına kadar beş yıl petrol işi ve nakliyecilik yaptığını, 1987 yılında kat karşılığı konut yapım işine başladığını, 1995 yılında Rüzgarlı-Ulus’taki inşaat malzemeleri satan işyerinin Sincan’da bir şubesini açtığını, 1998 yılında Büyük Sanayide fayans ve seramik toptancılığı işinin ikinci bir şubesini açtığını, bu fayans ve seramik toptancılığı şubesinin 2000 yılında şirket haline dönüştürüldüğünü, “bakan olduktan sonra şirket kurdu” haberlerinin aslının bu olduğunu, gizli-saklısı bulunmadığını ve tüm bunların mal beyanına kadar yazılı olduğunu, yeni bir şirket kurma işi bulunmadığını, 9 Aralık 1993 tarihinde kat karşılığı olarak arsa sahipleriyle bir anlaşma yaptığını, 1997 yılında 9 parsel arsadan 6 parsel üzerinde inşaata başladığını, Bakan olduktan sonra bu işlerle uğraşamama kararıyla kalan parselleri arsa sahiplerine iade etmek istediğini, devir işlemi için Bakanlık makamına noterin geldiğini ve kalan arsaları arsa sahiplerine iade için imza attığını, “Bakan, makamında iş bitirdi” haberinin aslında “Bakan makamında iş yapmama işini bitirmesi” olduğunu, deprem bölgesinde iş yapan 200 civarındaki firmanın 6’sının kendi işyerinden alış verişi yaptığını, bunlardan 3’ünün çok eskiden beri müşterileri olduğunu, geriye kalan 3 yeni firmanın da 200 firmanın yaklaşık yüzde 1,2’sini teşkil ettiğini ifadeyle, “Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; gelin, soruşturma, araştırma önergelerini, gensoru açma haklarını yerinde kullanalım. Yoksa, Meclisimiz, gelmiş geçmiş bütün bakanlar hakkında önergeler verilen, kısır çatışmaların yer aldığı bir Meclis haline gelir. Bu durumdan da, siyasetçi olarak hepimiz yara alırız; demokrasi, siyaset, Meclis yara alır. İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin ve 55 arkadaşının vermiş bulunduğu soruşturma önergesinin reddini Yüce Meclisten talep ediyorum!” şeklindeki ayrıntılı konuşmasını tamamlamıştır.

Koray Aydın (Ankara)’ın konuşması sırasında, partisine ve şahsına sataşması nedeniyle Bülent Arınç (Manisa) bir kez daha söz almış cevap vermiştir. Görüşmelerin ardından Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Koray Aydın hakkında Meclis soruşturması açılıp açılmaması hususunda gizli oylama yapılmıştır. Gizli oylamaya 443 üye katılmış; 231 kabul, 196 ret, 11 çekimser, 1 boş ve 4 geçersiz oy sonucunda Meclis soruşturması açılması kabul edilmiştir. 15 kişilik soruşturma komisyonunun iki aylık görev süresinin komisyonun

¹⁹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 17 (7.11.2001), s. 17: Bayındırlık ve İskan Bakanı ve Ankara Milletvekili Koray Aydın, TBMM Başkanlığına verdiği 5.9.2001 tarihli bir dilekçeyle milletvekilliğinden istifa ettiğini bildirmiştir. 7.11.2001 tarihinde TBMM Genel Kurulunda Koray Aydın’ın milletvekilliğinden düşürülmesi oylanmış, ancak kabul edilmemiştir.

başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimi tarihinden başlaması oylanmış ve kabul edilmiştir.

Yukarıdaki (9/4) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyon üyelikleri için DSP ve MHP'ye 4'er, DYP, ANAP ve AK Parti'ye 2'şer, SP'ya 1 üyelik verilmiştir. DSP'den Yavuz Bildik (Adana), Tahsin Boray Baycık (Zonguldak), İhsan Çabuk (Ordu), M. Cihan Yazar (Manisa); MHP'den Hasan Çalış (Karaman), Salih Erbeyin (Denizli), Mehmet Gül (İstanbul), Mehmet Nacar (Kilis); ANAP'tan İ. Sühan Özkan (İstanbul), Sefer Ekşi (Kocaeli); DYP'den Mustafa Kemal Akyurt (Denizli), Mustafa Örs (Burdur); AK Parti'den Ertuğrul Yalçınbayır (Bursa), Sabahattin Yıldız (Muş) ve SP'den Mustafa Geçer (Hatay) komisyon üyeliklerine seçilmişlerdir.¹⁹² Daha sonra, bu Meclis Soruşturması Komisyonu için İbrahim Yavuz Bildik (Adana) Başkan, Salih Erbeyin (Denizli) Başkanvekili, Sefer Ekşi (Kocaeli) Sözcü ve Tahsin Boray Baycık (Zonguldak) Katip olarak seçilmişlerdir.¹⁹³

(9/4) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 819) sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 14.2.2002 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; (9/4) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı İbrahim Yavuz Bildik (Adana), Salih Erbeyin (Denizli), Mustafa Örs (Burdur), Sabahattin Yıldız (Muş), Tahsin Boray Baycık (Zonguldak), Mustafa Geçer (Hatay), Nihat Gökbulut (Kırıkkale), Zonguldak Milletvekili Tahsin Boray Baycık'ın konuşmasında ileri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüşün kendisine atfolunduğu iddiasıyla Mehmet Ali Şahin (İstanbul) ve Koray Aydın (Ankara) tarafından konuşmalar yapılmıştır. Görüşmelerin ardından soruşturma raporunda ilgiliyi, Yüce Divana sevk etmeme yönünde bir karar oluşmuş olmasına rağmen, Yüce Divana sevke dair üç önerge verildiğinden, gizli oylama yapılmıştır. Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Koray Aydın hakkındaki (9/4) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu raporu üzerinde verilen önergelerin yapılan gizli oylamasına 399 milletvekili katılmış; kabul 177, ret 209, çekimser 11, geçersiz 1, boş 1 oy kullanılmıştır. Bu sonuçla ilgilinin Yüce Divana gitmesi kabul edilmemiştir.¹⁹⁴

c. İstanbul Milletvekili İrfan Gündüz ve 55 arkadaşının, Türk Millî Eğitim Politikasına aykırı, keyfi ve ideolojik uygulamalarıyla eğitim ve öğretimde kargaşaya ve huzursuzluğa sebep olduğu, toplumsal gerilime yol açtığı, eğitim sistemini AB ve uluslar arası standartlardan uzaklaştırdığı ve görevini kötüye kullandığı; bu eylemlerinin Türk Ceza kanununun 159, 228, 230, 240 ve 251. maddelerine uyduğu iddiasıyla Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu hakkında Anayasanın 100. ve İçtüzüğü'nün 107. maddeleri uyarınca bir Meclis Soruşturması açılmasına ilişkin önergesi (9/5) (Başkanlığa geliş tarihi: 11.3.2002) (Dağıtma tarihi: 14.3.2002).

Gerekeçe: Çağdaş ülkelerde eğitim, siyasî, sosyal ve ekonomik her tür problemin çözümünde ilk akla gelen unsurdur. Batılı ülkelerde çözümle eşanlamlı kullanılan bu tılsımlı kelime, maalesef, Sayın Bostancıoğlu'nun

¹⁹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 33 (7.12.2001), ss. 618-621.

¹⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 38 (12.12.2001), s. 10.

¹⁹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 86, B 65 (14.2.2002), ss. 146-179.

döneminde toplumsal bir sancıya ve sosyal bir soruna dönüşmüştür. Sayın Bakanın eğitim politikalarını, pedagoji değil ideoloji yönlendirmekte, onun zihniyetine bilim değil, kendi ideolojik tercihleri öncülük etmektedir. Sayın Bakanın üç yılı aşan bakanlığı dönemiyle ilgili, başta Anayasa, temel yasalar ve Türk millî eğitim politikasına aykırı uygulamalarından birkaç örneği şöyle sıralayabiliriz:

(1) Sayın Bakan, Okul öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde yaptığı değişiklikle;

(a) “Çocukların millî, manevî, ahlakî, kültürel ve insanî değerlere bağlılığının gelişmesine yardımcı olmak” şeklindeki maddesini “çocukların hayal güçlerinin gelişimi, yaratıcı yollarla düşünce ve duygularını anlatabilme ve iletişim kurabilme becerilerini kazandırma” şeklinde değiştirerek “millî”, “manevî”, “ahlakî”, “kültürel” ve “insanî değerlere bağlılık” gibi kelime ve ibareleri,

(b) “Çocukların, Türkçe, Türk Milleti, Türk Bayrağı, Atatürk, aile ve insan sevgisiyle ilgili duyguları uyandırılır ve manevî değerlere bağlılıkları sağlanır” maddesini de “çocukların, Atatürk, yurt, ulus, bayrak, aile ve insan sevgisini benimsemiş, kendine güvenen, çevresiyle iyi iletişim kurabilen, dürüst, ilkeli, çağdaş düşünceli, hak ve sorumluluklarını bilen, saygılı ve kültürel çeşitlilik içinde hoşgörülü bireyler olarak yetişmelerine temel hazırlamak” şeklinde değiştirerek “Türkçe”, “Türk Milleti”, “Türk Bayrağı”, “manevî değerlere bağlılık” gibi kelime ve ibareleri yasaklamış, Anayasamız ve ilgili yasalarımızda yer alan ve bu yönüyle korunması ve çocuklarımıza öğretilmesi zorunlu olan değerlerimize âdeta savaş açmıştır.

(2) Yurtdışında görevlendirilecek eğitim müşaviri, ataşe ve ataşe yardımcılığı sınavı, iki yıl öncesine kadar ÖSYM tarafından yapılırken, Sayın Bakan, bu görevi, bakanlığına bağlı ÖDYM’ye aktarmıştır. Sınava katılanlar arasında sınav sorularını hazırlayan, soru ve cevapları belirleyen, sonuçlarını değerlendirecek olanların bulunduğu iddiaları yaygındır.

(3) Sayın Bakan, meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin genel liselere nakillerinin yapılamayacağına dair genelge hakkında Danıştay 8. Dairesince verilen yürütmenin durdurulması kararına rağmen, uygulamaya devam ederek, yargı kararlarını hiçe saymış ve öğrencilerin mağduriyetlerine sebep olmuştur.

(4) Sayın Bakan, çıkarılan norm kadro yönetmeliğinde, bir kısım kamu görevlilerinin eşlerini, uygulamanın dışında tutan yönetmelik değişikliğiyle yasalar karşısında eşitlik ilkesini açıkça ihlal etmiştir.

(5) Bakanlık müfettişlerinin, Talim ve Terbiye Kurulu Daire Başkanı Osman Nuri Demirel ve 13 komisyon üyesi hakkında, disiplin yönünden görevden alınmaları, adli yönden cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunulmasını teklif ettikleri halde, Sayın Bakan, Ankara Cumhuriyet

Savcılığının soruşturma izni istemine olumsuz cevap vererek, yargının işlemlerine mani olmuş ve söz konusu kişileri korumuştur.

(6) Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 4. Sınıflar İçin Türkçe ders kitabının 61. sayfasında öğrencilere tavsiye edilen ve içinde “Türk askerinin önce cepheden kaçtığı, sonradan Rum ve Ermenileri kıştır kıştır kestiği” safsatalarının yer aldığı, Kemal Yalçın tarafından yazılan “Emanet Çeyiz” kitabıyla, öğrenciler, Sayın Bakan tarafından yanlış bilgilendirilmiş ve sözde Ermeni soykırımı iddiaları peşinde koşanlara âdeta koz verilmiştir.

(7) Sayın Bakan, Millî Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı görevlilerinin, din derslerinde gösterilmesi amacıyla beraber hazırlayıp, tebliğler dergisinde tavsiye edilen “yaratılış modeli” isimli video bandı kullanan din bilgisi öğretmenlerine soruşturma açtırarak, yaratılış konusundaki çalışmalarını Millî Eğitim müfredatından çıkarmaya çalışmış, bunun yerine, yeryüzündeki canlılığın tesadüfen ortaya çıktığını ve insanın maymundan geldiğini savunan Darwin’ci görüşleri ön plana çıkarma çabası içinde olmuştur.

(8) Sayın Bakan, ders yılının ortasında yönetmelik değişikliği yaparak, 13-14 yaşında “ben okumak ve aydınlanmak istiyorum” diyen öğrencilerin üzerine panzer gönderip, kollarına kelepçe takılmasına sebep olmuş ve Anayasanın 42. maddesine rağmen öğrenim özgürlüğüne bizzat kendisi darbe vurarak, babaları durumunda olduğu öğrencilerine sahip çıkmamıştır.

Bu uygulamalarıyla vatandaşla devleti karşı karşıya getirerek sosyal bir kaosa yol açmış, keyfi ve ideolojik yaklaşımlarıyla eğitim dünyamızı kargaşaya düşüren Sayın Bakan, Türk Ceza Kanununun 159, 228, 230, 240 ve 251. maddeleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 9. maddesini açıkça ihlal etmiştir. Bütün bu sebeplerden dolayı Millî Eğitim Bakanı Sayın Metin Bostancıoğlu hakkında Anayasanın 100. ve İçtüzüğü’nün 107. maddesi uyarınca Meclis soruşturması açılması gerektiğini arz ve teklif ederiz.¹⁹⁵

Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu Hakkında Meclis Soruşturması açılmasına ilişkin, yukarıdaki (9/5) esas sayılı önerge üzerindeki öngörüşmeler 4.4.2002 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi olarak ve şahısları adına İrfan Gündüz (İstanbul), Turhan Alçelik (Giresun), Mahfuz Güler (Bingöl) ve Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu birer konuşma yapmışlardır. Görüşmelerin ardından (9/5) esas numaralı Meclis soruşturması önergesi üzerinde yapılan gizli oylamaya 459 sayın milletvekili katılmış; 230 kabul, 209 ret, 11 çekimser, yedi boş ve iki geçersiz oy kullanılmış, böylece soruşturma açılması kabul edilmiştir. Soruşturma komisyonunun görev süresi iki ay olması için oylama yapılmış ve kabul edilmiştir.¹⁹⁶

(9/5) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna siyasî partiler tarafından, kendilerine düşen üyelikler için 3 katı olarak aday gösterilmiştir.

¹⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 74 (14.3.2002), ss. 22-25.

¹⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 84 (9.4.2002), ss. 427-442.

Daha sonra bu adaylar içinden ad çekmek suretiyle belirlenen komisyon üyeleri şöyledir: DSP'den Hasan Macit (Burdur), Evliya Parlak (Hakkâri), Saffet Başaran (İzmir), Burhan Bıçakçioğlu (İzmir); MHP'den Adnan Fatin Özdemir (Adana), Mehmet Telek (Afyon), Ali Uzunırmak (Aydın), Mihrali Aksu (Erzincan); DYP'den Mehmet Gözlükaya (Denizli), Mehmet Yalçinkaya (Şanlıurfa); ANAP'tan Cengiz Aydoğan (Antalya), Mehmet Cavit Kavak (İstanbul); AK Parti'den Mahmut Göksu (Adıyaman), Akif Gülle (Amasya) ve SP'den Mehmet Zeki Çelik (Ankara).¹⁹⁷ (9/5) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna; Cavit Kavak (İstanbul) Başkan, Hasan Macit (Burdur) Başkanvekili, Mihrali Aksu (Erzincan) ve Burhan Bıçakçioğlu (İzmir) Katip olarak seçilmişlerdir.¹⁹⁸

Yukarıdaki, Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu hakkında Anayasanın Meclis soruşturması açılmasına ilişkin (9/5) esas numaralı önerge ve Meclis Soruşturması Komisyonunca hazırlanan (S. Sayısı: 878) sayılı rapor üzerindeki görüşmeler 25.6.2002 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; Mahmut Göksu (Adıyaman), Salih Çelen (Antalya), Mehmet Sadri Yıldırım (Eskişehir), Eyüp Fatsa (Ordu), Akif Gülle (Amasya), İrfan Gündüz (İstanbul), (9/5) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı Mehmet Cavit Kavak (İstanbul) ve Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu tarafından birer konuşma yapılmıştır. Yukarıdaki görüşmelerin ardından, aslında Komisyon raporu Yüce Divana sevk etmeme yönünde olmasına rağmen, Yüce Divana sevk yönünde iki önerge verildiğinden, gizli oylama yapılmıştır. (9/5) esas numaralı Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu hakkında kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu raporuyla ilgili Yüce Divana sevk yönündeki önergenin gizli oylamasına 114 üye katılmış; 107 kabul, üç ret, bir çekimser, iki geçersiz, bir boş oy kullanılmıştır. Bu sonuca göre önergeler kabul edilmemiş, Soruşturma Komisyonunun raporu kabul edilerek Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu'nun Yüce Divana sevkine mahal olmadığına karar verilmiştir.¹⁹⁹

¹⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 92 (25.4.2002), ss. 159-162.

¹⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 94 (1.5.2002), s. 793.

¹⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 99, B 117 (25.6.2002), ss. 180-203.

C. 21. DÖNEM'DE MECLİS ARAŞTIRMALARI ÖNERGELERİ VE YAPILAN İŞLEMLER

1. I. Yasama Yılı Meclis Araştırma Önergeleri

Meclis Araştırma önergelerinin tamamı yer almakla birlikte, diğerlerine nispetle kamuoyu ilgisi açısından daha önemli olduğu değerlendirilenler hakkında biraz daha ayrıntılı bilgi verilmeye çalışılmıştır.

a. Yozgat Milletvekili İlyas Arslan ve 20 arkadaşının, Yozgat İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/1) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.5.1999).²⁰⁰

(10/1) esas sayılı yukarıdaki Meclis araştırması önergesinin öngörüşmelerinin ilki 5.10.1999 günü yapılmış, ve önerge üzerinde; MHP Grubu adına Mesut Türker (Yozgat), DYP Grubu adına Mehmet Sadri Yıldırım (Eskişehir), FP Grubu adına Mehmet Çiçek (Yozgat), DSP Grubu adına Gönül Saray Alphan (Amasya), ANAP Grubu adına Lutfullah Kayalar (Yozgat) birer konuşma yapmışlardır.²⁰¹ 7 Ekim 1999 günü söz konusu önerge üzerindeki öngörüşmelere İlyas Arslan (Yozgat)'ın konuşmasıyla devam edilmiş, Meclis araştırması önergesinin açılıp açılmaması oylanmak istenmiş, ancak iki teşebbüste de karar yetersayısı olmadığı için, oylama 13 Ekim 1999 gününe ertelenmiştir.²⁰² Söz konusu (10/1) esas sayılı önergeyle istenilen Meclis araştırması yapılması hususu 14.10.1999 günü oylanmış ve kabul edilmemiştir.²⁰³

b. Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün ve 23 arkadaşının, esnaf ve sanatkarların sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/2) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.5.1999).²⁰⁴

c. Konya Milletvekili Veysel Candan ve 21 arkadaşının, THY'nin zarar etmesinin nedenlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis

²⁰⁰ Ayrıntılar ve Yozgat Milletvekili İlyas Arslan'la birlikte Meclis Araştırması isteğinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 15 (15.6.1999), ss. 295, 304-305.

²⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 2 (5.10.1999), ss. 303-322.

²⁰² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 5 (12.10.1999), ss. 545-549.

²⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 8 (19.10.1999), ss. 122-123.

²⁰⁴ Ayrıntılar ve Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 15 (15.6.1999), ss. 295, 306-307. Bu önerge, (10/85) esas sayılı, Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük ve 28 arkadaşı tarafından verilen benzer özellikteki önerge ile birleştirilerek, 19.10.1999 tarihinde öngörüşmeleri yapılmış ve oylama sonucunda kabul edilmemiştir. Ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 8 (19.10.1999), ss. 123-149.

araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/3) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.5.1999).²⁰⁵

Gerekçe: Türk Hava Yollarına zaman içerisinde alınan ve kiralanen uçaklar konusunda Boeing Firması lehine diğer firmalar aleyhine (Airbus, Mac Donnel Douglas, MDD) davranılması sebebiyle kurum zarara uğratılmıştır. 1990'lı yıllarda Boeing firmasının B-737/400 tipi yolcu uçaklarından, tanınmış birçok uluslararası havayolu şirketi 144 adet siparişini iptal etmesine rağmen, Türk Hava Yolları ayda 433.000 dolar ücretle 30 adet uçak kiralamıştır. Aynı dönemde, özel havayolları B-737/400 uçaklarından 35 yolcu daha fazla alan Airbus 320 uçaklarına ayda 240.000 dolar ücretle kiralamıştır. Bu durumda, kurum $(193\ 000 \times 30 \times 12 = 69.480.000 \text{ dolar/yıl})$ zarara uğratılmıştır.

49 adet yolcu uçağı alım projesi kapsamında, teknik değerlendirmelerde Airbus tipi uçaklarının üstünlüklerine rağmen, Boeing firmasının B-737/800 tipi uçağının seçilmesiyle kurum zarara uğratılmıştır. Yine 49 adet yolcu uçağı alımında imza aşamasında yüzde 52 olan offset miktarı yüzde 15,3'e indirilmiş, THY de bunu kabul etmiştir. (384 milyon dolar) Halbuki, Airbus Firması yüzde 58 offset'i kabul etmişti.

Kiralanen Boeing 737 uçakları, Airbus 320 uçaklarına göre yüzde 20-28 daha fazla yakıt yakmakta, ayrıca diğer işletme giderleri de aynı oranda fazladır. Alınan bu uçaklardan bir tanesi, teknik arıza sebebiyle Adana'da düşmüştür. Boeing firmasının seçiminde şaibe ve usulsüzlükler mevcuttur. THY'nin işletmede kiralık sistemini seçmesi yanlış bir uygulama olup, dünya havacılık tarihinde on yıllık uçak kiralaması olmamıştır. Böyle bir kiralama, THY'yi Boeing firmasına bağımlı hale getirmiştir. Yapılan kira sözleşmelerinde "alındığı gibi iadesi" yer almaktadır. Bunun anlamı, kiralama sonrası iade edilecek uçaklar sıfır saatle bakımı yapıp iade edilecek demektir. Şayet bu yapılmazsa, Hakem Kuruluna müracaat edilerek 15.000 dolar fazla ödeme yapılacaktır. Böyle bir sözleşmeyle Türk Hava Yolları büyük bir zarara uğramaktadır.

Türk Hava Yolları sağlıklı yönetilmediği için, iç ve dış hatlarda doluluk oranı yüzde 50-60 arasında olup, hem iç hem de dış hatlarda olmak üzere devamlı zarar ettirilmektedir. 1995, 1996, 1997 yıllarına ait bilançoların gerçeği yansıtmadığı, batık alacakların arttığı, uçak kiralama ve satın almalarda rüşvet iddiaları, malzeme ve parça alımlarının sağlıklı denetlenmediği, kurum içinde hazırlanan yönetmelikle rekabetsiz alım yapıldığı, alımlarda Yönetim Kurulunun devre dışı bırakıldığı Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu raporlarında tespit edilmiştir. THY'de menfi bu gelişmeler devam ederken, 30.3.1998 tarihinde Swissair ile Özelleştirme İdaresinin bilgisi dışında "Kapsamlı Ortaklık İşbirliği" anlaşması yapılmış, döviz bazında da ortaklıkla ilgili birtakım ödemeler yapılmıştır. Ortaklık grubu içerisinde Swissair'den başka, Avusturya, Belçika

²⁰⁵ Ayrıntılar ve Konya Milletvekili Veysel Candan'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 15 (15.6.1999), ss. 295, 307-309.

(Sabena), TAB Portekiz, AOM Fransız Hava Yolları bulunmaktadır. Bu firmaların büyük bir bölümünde de Swissair'in hissesi bulunmaktadır. Bu firmalardan bazılarının ekonomik kriz sebebiyle iflası istenmiştir.

Yukarıda belirtilen sebepler nedeniyle, Türk Hava Yollarının mutlaka bir komisyon tarafından detaylı incelenmesi, kurumun geleceği açısından zarurîdir.

THY'nin zarar etmesinin nedenlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla, Meclis araştırması açılmasına ilişkin yukarıdaki (10/3) esas sayılı önerge üzerindeki öngörüşmeler 26.10.1999 günü başlamıştır. Bu ilk günkü öngörüşmeler sırasında; MHP Grubu adına Orhan Bıçakçıoğlu (Trabzon) ve FP Grubu adına Veysel Candan (Konya) tarafından birer konuşma yapılmıştır.²⁰⁶ (10/3) nolu Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergenin 2.10.1999 tarihli öngörüşmeleri sırasında; DYP Grubu adına Burhan İsen (Batman), DSP Grubu adına Erdoğan Toprak (İstanbul), ANAP Grubu adına A. Emre Kocaoğlu (İstanbul) ve önerge sahibi sıfatıyla Veysel Candan birer konuşma yapmış, öngörüşmelerin ardından oylanan önerge kabul edilmemiştir.²⁰⁷

d. Konya Milletvekili Veysel Candan ve 22 arkadaşının, BAĞ-KUR'un içinde bulunduğu sorunların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/4) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.5.1999).²⁰⁸

Gerekçe: (1) Bağ-Kur her gün emeklilerin ücretini öderken malî sıkıntı içinde olduğu, özellikle Türkiye Halk Bankası ve Türkiye Vakıflar Bankasından kredi alarak yüklü miktarda faiz ödediği,

(2) Kurumun, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığına yaptığı kaynak aktarımı talepleri zamanında yerine getirilmemesi nedeniyle sıkıntıya düştüğü,

(3) Emeklileri için sağlık sigortası bünyesinde ilaç bedellerini eczanelere ödeyemediği, bunun sonucu olarak vatandaşın muayene ve tedavi giderlerinin karşılanmadığı, Bağ-Kurluların birçok hastaneden geri çevrildiği,

(4) Bağ-Kur sigortalılarının eczanelerden aldıkları ilaçlarda israf olduğu, bunun için Kuruma çok fazla yük geldiği,

(5) Yasal düzenlemelerin çok geciktiği, prim tahsilatında sıkıntılar olduğu,

(6) Bağ-Kura yeni bir kimlik, yeni tahsilat sistemi ve gelir kaynaklarının artırımına gidilmesi,

²⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 11 (26.10.1999), ss. 338-345.

²⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 13 (2.11.1999), ss. 30-42.

²⁰⁸ Ayrıntılar ve Konya Milletvekili Veysel Candan'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 16 (16.6.1999), ss. 383, 406-407.

(7) Ayrıca, komisyonlarda bekleyen Bağ-Kur yasa tekliflerinde araştırma komisyonu raporunun ilave ve yardımcı olacağı kanaatindeyiz. Daha sağlıklı bir Bağ-Kur çatısı oluşması açısından araştırma komisyonu kurulması ayrıca önem taşımaktadır.

BAĞ-KUR'un hakkında Meclis araştırması açılmasına ilişkin yukarıdaki (10/4) esas sayılı önerge üzerindeki öngörüşmelere 9.11.1999 tarihinde başlanmıştır. Önerge üzerinde; DYP Grubu adına İsmet Atilla (Afyon), ANAP Grubu adına Nihat Gökbulut (Kırıkkale), FP Grubu adına Veysel Candan (Konya) ve MHP Grubu adına İsmail Çevik (Nevşehir) tarafından birer konuşma yapılmıştır.²⁰⁹ 19.11.1999 günü önerge üzerindeki öngörüşmelere devam edilmiştir. Önerge üzerinde ayrıca; DSP Grubu adına Fikret Tecer (Kırşehir), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan ve önerge sahibi Veysel Candan (Konya) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Meclis araştırması açılıp açılmaması hususunda oylama yapılmış ve Meclis araştırması yapılması kabul edilmemiştir.²¹⁰

e. Konya Milletvekili Veysel Candan ve 23 arkadaşının, DDY'nin zarar etmesinin nedenlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/5) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.5.1999).²¹¹

Gerekçe: (1) TCDDY ve kendine bağlı olarak çalışan üç müessese devamlı zarar etmekte ve ekonomiye yük olmaktadır.

(2) Yapılan araştırmalar ve yayınlanan bilimsel raporlar, önümüzdeki kısa zamanda DDY hizmetlerinin durma noktasına geleceği yönündedir.

(3) DDY kuruluşunda zarardan korunma için çaba gösterilmediği, personelin devamlı şişirildiği, personel ataması durdurulmasından sonra sağlam insanlara sakat raporu alınıp sakat kadrosuna aktarılarak hiçbir iş verilmediği,

(4) Âtıl bekleyen lokomotiflerin bulunduğu, hurda malzemeye sahip olunmadığı, korumasızlıktan zaman içinde kaybolduğu,

(5) Garanti süresi içerisinde tamir için Almanya'ya gönderilen pompaların hâlâ getirilmediği, 5 yıl geçmesi dolayısıyla garanti süresi dolduğu ve arıza dolayısıyla bekleyen lokomotiflerin sefer yapamadığı,

(6) Bazı imalatların işçiliği dışarıya verildiği halde, DDY atölyelerinde işçilerin boş oturduğu, şirket yöneticileri arasındaki uyuşmazlıktan üretimin durduğu,

(7) Mevcut tesislerdeki işçilere ücret ödenmesine rağmen, verimli çalıştırılmadığı için, dışarıdan vagon ithal edildiği,

²⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 16 (9.11.1999), ss. 53-67.

²¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 480-491.

²¹¹ Ayrıntılar ve Konya Milletvekili Veysel Candan'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 16 (16.6.1999), ss. 383, 407-409.

(8) Akaryakıt alımları vakıf aracılığıyla yapıldığı için, Genel Müdürlükçe yoktan milyarlarca lira fazla ödeme yapıldığı ve müessesenin zarara sokulduğu,

Benzeri daha birçok konunun incelenerek, kusur, ihmal, yolsuzluk, varsa ortaya çıkarılması amacıyla araştırma komisyonunun kurulması büyük önem taşımaktadır.

Devlet Demiryollarının zarar etmesinin nedenlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin yukarıdaki (10/5) esas sayılı önerge üzerindeki öngörüşmeler 30.11.1999 günü yapılmıştır. Öngörüşmelerde; DYP Grubu adına İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir), FP Grubu adına Veysel Candan (Konya), MHP Grubu adına Mehmet Arslan (Ankara), DSP Grubu adına Perihan Yılmaz (İstanbul), ANAP Grubu adına Ekrem Pakdemirli (Manisa) ve önerge sahipleri adına İsmail Özgün (Balıkesir) birer konuşma yapmıştır. Görüşmeler sonundaki oylama sonucunda, Meclis araştırması açılması önergesi kabul edilmemiştir.²¹²

f. Bursa Milletvekili Ali Rahmi Beyreli ve 20 arkadaşının, amatör sporun sorunlarının araştırılarak aksaklıkların tespit edilmesi ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/6) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.5.1999).²¹³

Gaziantep Milletvekili Mustafa Rüştü Taşar, Edirne Milletvekili Mustafa İlmen, Eskişehir Milletvekili Necati Albay ve İstanbul Milletvekili Osman Kılıç, yukarıdaki (10/6) esas numaralı Meclis araştırması önergesindeki imzalarını geri çektiklerine dair önerge verdikten sonra, bu Meclis araştırması önergesi, “yeterli imza kalmadığı gerekçesiyle işleminden kaldırılmış ve gündemden çıkarılmıştır.”²¹⁴

g. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 19 arkadaşının, eğitimin sorunları ile uygulanan eğitim politikalarının araştırılması ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/7) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.5.1999).²¹⁵

Yukarıdaki (10/7) nolu Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerge üzerindeki öngörüşmelerin ilki 15.2.2000 tarihinde yapılmıştır. Bu öngörüşmeler sırasında; Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu (Sinop), MHP Grubu adına Bekir Ongun (Aydın), ANAP Grubu adına A. Ahat Andıcan (İstanbul) ve DSP Grubu adına Hasan Macit (Burdur) birer konuşma yapmışlardır.²¹⁶ Bu önergenin

²¹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 26 (30.11.1999), ss. 42-67.

²¹³ Ayrıntılar ve Bursa Milletvekili Ali Rahmi Beyreli'yle birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 16 (16.6.1999), ss. 383, 409-411.

²¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), ss. 118-119.

²¹⁵ Ayrıntılar ve Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 2, B 17 (17.6.1999), ss. 40, 50-52.

²¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), ss. 144-162.

öngörüşmelerinin 21.3.2000 tarihindeki devamında ayrıca; DYP Grubu adına Hüseyin Çelik (Van), FP Grubu adına Mahmut Göksu (Adıyaman) ve önerge sahibi Tevhit Karakaya (Erzincan) tarafından birer konuşma yapılmış, öngörüşmeler sonunda yapılan oylamayla Meclis araştırması açılması kabul edilmemiştir.²¹⁷

h. Kütahya Milletvekili Ahmet Derin ve 22 arkadaşının, yumurta üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerge (10/8) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.5.1999).²¹⁸

Gerekçe: Bir yıldır devam edip, bugün üreticiyi isyan ettiren bir yumurta krizi devam etmektedir. Son bir yıl içinde yem fiyatları yüzde 100'ün üzerinde artmasına rağmen, yumurta üretici fiyatlarının aynı kalması, hatta düşmesi, marketlerde ise üretici fiyatının 2 misline satılması, binlerce yumurta üreticisini isyan ettirmiş, yüzde 90 randımandaki tavuklarını kesime vermek mecburiyetinde bırakmıştır. 2 kilogram gelebilen 30'luk bir viyol yumurta 300 bin TL'ye satılamamaktadır. Halbuki, aynı besin değerine sahip 2 kilogram et 4-5 milyon TL'ye satılmaktadır.

Örgütsüz küçük üreticilerin gerekli tanıtım ve reklamını yapamamaları, hükümetlerin ve ilgili bakanlığın sahip çıkmaması sonucu, çok değerli bir besin olan yumurtanın tüketimi yeterince yapılmadığı gibi, az sayıda büyük sermayedarın fiyatlar konusundaki spekülatif oyunlarına da engel olunamamaktadır.

İki üç yılda bir tekrarlanan; ancak, bugün, bir yıldır devam eden bu kriz, üreticileri altından kalkamayacakları borçlar altına girmeye, Ziraat Bankasından aldıkları kredileri ödeyemeyecekleri bir konuma getirmiştir. Bu açıdan, acilen tedbir alınması gerektiğine inanıyor, bunun için de konuyu Meclis gündemine taşımak gayesiyle Meclis araştırması talep ediyoruz.

Yumurta üreticilerinin sorunlarıyla ilgili, yukarıdaki (10/8) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerge üzerindeki öngörüşmeler 9.5.2000 tarihinde yapılmıştır. Öngörüşmeler sırasında; DSP Grubu adına A. Turan Bilge (Konya), DYP Grubu adına İlyas Yilmazyıldız (Balıkesir), ANAP Grubu adına Hasan Özyer (Muğla), FP Grubu adına Ahmet Derin²¹⁹ (Kütahya), MHP Grubu adına Ahmet Aydın (Samsun) ve önerge sahibi adına İsmail Özgün (Balıkesir) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmeler sonunda oylanan önerge, Meclis araştırmasını yapacak komisyonun 13 üyeden kurulması ve komisyonun

²¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 28, B 66 (7.3.2000), ss. 527-540.

²¹⁸ Ayrıntılar ve Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 2, B 17 (17.6.1999), ss. 40, 52-53.

²¹⁹ Ahmet Derin'in konuşmasından sonra söz alan A. Turan Bilge (Konya), yumurtanın kolesterol zararının olmadığına ve kilo aldırmadığına ilişkin olarak, gelişmiş ülkelerden örnekler veren bir açıklama yapmıştır. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), ss. 261-262.

çalışma süresinin başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyesinin seçimi tarihinden başlamak üzere üç ay olması ile komisyonun gerektiğinde Ankara dışında da çalışabilmesi hususu sırayla oylanmış ve kabul edilmişlerdir.²²⁰

(10/8) esas sayılı Meclis Araştırması Komisyonu Üyelikleri Aday Listesi şöyledir: DSP'den Gaffar Yakın (Afyon), Abdullah Turan Bilge (Konya), Eyüp Doğanlar (Niğde); MHP'den Abdülkadir Akcan (Afyon), Hasan Kaya (Konya), Ahmet Aydın (Samsun); FP'den İsmail Özgün (Balıkesir), Ahmet Derin (Kütahya), Musa Demirci (Sivas); ANAP'tan Ali Güner (İğdır), Hasan Özyer (Muğla); DYP'den İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) ve Mehmet Sadri Yıldırım (Eskişehir). Bu adaylar oylanmış ve kabul edilmişlerdir.²²¹ Komisyonun 8.6.2000 günkü toplantısında yapmış olduğu oylama sonucunda; A. Turan Bilge Başkan, Abdülkadir Akcan Başkanvekili, Hasan Özyer Katip ve Ahmet Derin Sözcü olarak seçilmiştir.²²²

Yumurta Üreticilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Bir Meclis Araştırması Açılmasına İlişkin (10/8) esas sayılı önerge ve Meclis Araştırması Komisyonu Raporu üzerindeki görüşmeler 26.12.2001 tarihinde yapılmıştır.²²³

SP Grubu adına Musa Demirci (Sivas) konuşmasında; önce 1998 yılındaki yumurta üreticilerinin büyük meblağlara ulaşan zararlarından söz etmiş, Kütahya Milletvekili Ahmet Derinin 14.5.1999 tarihinde TBMM'ye bir araştırma önergesi verdiğini, o günlerde birkaç bakanlıkla birlikte soruna çare bulunmaya çalışıldığını, %8 olan KDV'nin %1'e indirilemediğini ve sorun çözülemediğinden sektörde 8.000 kişinin işsiz kaldığını, 1997'den itibaren yıllık kişi başına yumurta tüketiminin 120'den 70-80 adete düştüğünü, Türkiye'de 10.000 adet besi ve 5.000 adet yumurta tavukçuluğu işletmesi bulunduğunu, 2.000.000 insanın bu sektörden geçindiğini, son krizle Mudurnu Tavukçuluk ve Özhan Tavukçuluk gibi büyük işletmelerin üretimine ara vermek mecburiyetinde kaldığını, Hükümetin Köy-tür için aldığı tedbirleri bu işletmeler için de alması gerektiğini, tavukçuluk sektöründe ihracatçıların teşvik vermek suretiyle önünün açılması gerektiğini, bunun için de IMF'ye teslimiyetçi bir yaklaşım sergilememek gerektiğini ifade etmiştir.

AK Parti Grubu adına Sait Açba (Afyon) konuşmasında; tavukçuluk sektörünün son onbeş yatırım teşvikleri ve Ziraat Bankasının ucuz kredileri sayesinde hızlı bir gelişim sağladığını, ancak bu gelişmenin sağlıklı olmadığını, talepten fazla arza dayalı bir üretim sonucu sektörün sık sık kriz içerisine girdiğini, 1996 ve 1997 yıllarındaki krizlere paralel olarak 1998 Mart ayından itibaren yeni bir kriz içerisine girildiğini, bunu 1999 yılı içerisindeki krizin izlediğini, 2000 ve 2001 yılları içinde de ciddi bir kriz dönemi geçirildiğini, pek

²²⁰ Öngörüşmelerin tamamı için bkz: *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), ss. 248-267.*

²²¹ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 34, B 106 (7.6.2000), ss. 516-517.*

²²² *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 108 (9.6.2000), ss. 103-104.*

²²³ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 42 (26.12.2001), ss. 506-546.*

çok üreticinin çiftliğini satmak veya kapatmak zorunda kaldığını, pek çoğunun hacizli duruma düştüğünü, 2001 yılının yedinci ayından itibaren sektörde bir rahatlamanın görüldüğünü, yumurtacılık sektörüyle ilgili Meclis araştırmasının Mayıs 1999'da verildiğini ve aradan iki yıl sekiz ay geçtikten sonra sorunun görüşülmesinin Meclis adına bir talihsizlik olduğunu, sektördeki krizin bittiği bir ortamda sorunların görüşüldüğünü, dünyadaki yumurta üretiminde birinci sırada yüzde 36 oranıyla Çin'in geldiğini, onu AB ve ABD'nin daha sonra da Rusya'nın izlediğini, Türkiye'nin yüzde 1,75 oranında dünya üretiminden pay aldığını, 1997 itibarıyla dünya üretiminde 14 üncü sırada olduğunu, yumurta ihracatında Türkiye'nin çok gerilerde kaldığını, Dünya Ticaret Örgütü Sözleşmesi nedeniyle tavuk ürünlerinde yeterli sübvansiyon verilememesi sonucu Türkiye'nin dünya pazarlarına açılmadığını, Türkiye'nin AB üyesi ülkelere tanıdığı tavizler nedeniyle sınırlarından her an sübvansiyonlu yumurta ve piliç girme tehlikesinin bulunduğunu, Türkiye'nin bu sektördeki maliyetler konusunda ciddi iyileştirme yapmasına ihtiyaç olduğunu, yumurta pazarlama konusunda arzı kontrol edebilmek için Tarımsal Amaçlı Üretici Birlikleri Yasası çerçevesinde düzenlenme yapılması gerektiğini, yumurta üretimi 1995'te 10 milyar adede çıkmışken krizler sonucu 2001 itibarıyla 5,7 milyara gerilediğini, bunun sektördeki kapasite kullanımının yarısının kullanıldığı anlamına geldiğini ve ilave yatırıma ihtiyaç olmadığını, tam kapasiteye ulaşarak ihracatın sağlanması gerektiğini, bunun için de sektördeki yüksek maliyetin düşürülmesi gerektiğini, yem fiyatlarının dünya fiyatlarının çok üzerinde ve yüksek maliyet tuttuğunu, Toprak Mahsulleri aracılığıyla fazla üretilen buğday ve arpanın ihracat yerine dünya fiyatlarından yumurta üreticisine satılmasının uygun olacağını, akaryakıt fiyatlarının da maliyeti yükselttiğini, sektörün ihracatçıların akaryakıt vergilerinin bir kısmından muaf olarak akaryakıt temin etmeleri halinde de maliyetin düşeceğini, iç tüketimin artırılabilmesi için ilkokul çağındaki çocukların bilinçlendirilmesine ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.

MHP Grubu adına Nail Çelebi (Trabzon) konuşmasında; tavukçuluk sektöründeki işletmelerin çoğunun küçük kapasiteli ve aile işgücüyle çalıştırılan işletmeler olduğunu, 1986 yılında uygulamaya giren Kaynak Kullanımı Destekleme Priminin özellikle tavukçuluk sektörüne çok büyük katkıları bulunduğunu, BESD-BİR verilerine göre Türkiye'de yumurta üretiminin 1998'de 12 milyar 160 milyon civarında olduğunu, 2000 yılında 7 milyar 245 milyona indiğini, insanının hayvansal protein açlığını gidermenin bir çok yolu olmakla birlikte en etkili fert başına düşen gelirin artırılması olduğunu, Türkiye'nin fert başına yumurta tüketiminde 100 ülke arasında 54. olduğunu, fert başına tüketim 1998 yılında 182 adet iken 2000 yılında 110 adete düştüğünü, bu düşüpte yerli yersiz söylenen kolesterol etkisinin de bulunduğunu, yumurta pazarlaması konusunda tavuk etindeki gibi ürünü pazara kadar ileten bir entegrasyonun bulunmadığını, kümeslerden toplanan yumurtaların aracılara satıldığını ve üretici kooperatiflerin henüz oluşum aşamasında bulunduğunu,

toplu olarak yumurta tüketilen sanayinin “bisküvi ve makarna sanayi, pastaneler, yemekhaneler ve benzeri imalathanelerin” isteklerine uygun yumurta ürünlerini imal edecek sanayinin kurulması halinde dış pazarlamada bazı avantajlar elde edebileceğini, yumurta tüketiminin yaz aylarında önemli ölçüde düşmesi nedeniyle üretimin de aynı oranda düşürülmesinin gerektiğini, ihtiyaç fazlası yumurtanın soğuk depolarda muhafazası veya sanayi ürününe çevrilerek stokta bekletilmesiyle soruna kısmen de olsa çözüm getirebileceğini, ihracat olanaklarının artırılması için tavuk ürünlerinin maliyetinin düşürülmesinin birinci koşul ve ihracatın sübvansiyon edilmesinin de ikinci koşul olduğunu, 1998 yılında 616 milyonluk yumurta ihracatının 2000’de 56 milyona gerilediğini, dünya piyasalarında yumurta ihraç fiyatı 4-5 sent civarında iken Türkiye’deki yumurtanın maliyetinin 4-5 sent civarında olduğunu, iç piyasanın istikrarsızlığı ve dış pazarlarda devamlılığın sağlanamaması sonucu yumurta fiyatlarının üç dört aylık kısa bir süre içerisinde 30.000-100.000 TL arasında değiştiğini, böyle büyük fiyat dalgalanmalarının olduğu başka bir sektör bulunmadığını, yumurta üretiminin maliyetlerini düşürmek suretiyle artırmak ve kurulu kapasiteyi çalışır hale getirerek kalıcı ihraç pazarları bulmanın gerektiğini, yumurta işleyen sanayinin kurulmasının mutlaka teşvik edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

DYP Grubu adına İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) konuşmasında; sektördeki krize sebep olan konuların “damızlık sorunu, yem sorunu, dövizdeki dalgalanmalar, pazarlama sorunu, finans sorunu, hijyen sorunu” olduğunu, özellikle Kuzey Irak’a petrol karşılığı gıda ticaretiyle ilgili olarak bu maddelerin içine yumurtanın konulması gerektiğini, IMF dayatmasından kurtulmak gerektiğini, AB’de kişi başına tarımsal desteklemenin 2.800 dolar ve ABD’de 5.500 dolar iken Türkiye’de doğrudan desteklemenin 40 dolar olarak öngörüldüğünü, “yem, yumurta ve beyaz etteki” KDV’nin yüzde 1’e indirilmesi gerektiğini, kaçak ve hijyenik olmayan kesimhanelerle ilgili mücadele verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

ANAP Grubu adına Hasan Özyer (Muğla) konuşmasında; sorunları olan ve acilen çözüm bekleyen tavukçuluk sektörünün aslında ülkenin en güçlü sektörlerinden biri olduğunu, zira üretim fazlası verdiğini, kapasitesi ve kalitesiyle dış pazarlara yumurta ihraç edebilecek seviyede bulunduğunu, iç pazarda tüketimi artıracak ve dışarıda pazar bulacak önlemlerin bir an evvel uygulamaya sokulması gerektiğini, Dünya Ticaret Örgütünün sözleşmesi sebebiyle tavuk ürünlerinin ihracatı için yeterli sübvansiyon uygulanmadığını ve sektörün dışarıya açılmadığını, dış pazarda da yer bulunamaması halinde sektörün tamamen çökme tehlikesiyle karşı karşıya kalacağını, maliyetlerin yüzde 70’ini yem bedellerinin oluşturduğunu, yemde de ithal hammaddesinin yüzde 50’leri bulduğunu, “mısır, soya, balık unu” gibi yem hammaddelerinin Türkiye’de üretim imkânlarının artırılması ve iyi bir destekleme prim politikası güdülerek dünya fiyatlarından yem hammaddesi kullanımının sağlanması gerektiğini, işlem görmemiş hayvansal bir ürün olan yumurtanın KDV’sinin

yüzde 1'e inmesi gerektiğini, yumurta tavukçuluğu faaliyeti nedeniyle bankalara borçlu olan işletmelerin vadesi gelen borçlarının faizsiz ertelenmesi gerektiğini, yumurta ihracatına verilen vergi iadelerinin mutlaka arttırılması gerektiğini ifade etmiştir.

DSP Grubu adına Gaffar Yakın (Afyon) konuşmasında; sektördeki krizden önce 48 milyon tavuğun bulunduğunu, kriz sonrası 18 milyona düştüğünü, geline günde yumurta maliyetinin takriben 60.000 lira civarında ve satışının 80.000-90.000'lerde seyrettiğini, bu şartlar altında krizin atlatılmış görüldüğünü, ekonominin bu sektörü de yakından etkilediğini, toplumun hangi ürünün ekilmesi yada yetiştirilmesi noktasında bilimsel yönlendirmelere gidilmesi gerektiğini, her alanda bürokrasinin üreticiye engel çıkardığını, "Bürokrasiye bir şeyi kabul ettirmenin deveye hendek atlatmaktan daha zor" olduğunu, üretici birlikleri yasası çıkarılarak sektörün kontrol edilip desteklenmesi gerektiğini, ikinci önemli hususun ise yem fiyatlarının düşürülmesi olduğunu, maliyetin yüzde 70'ini teşkil eden yem girdilerinin çoğunun KDV'sinin ve yumurtanın da KDV'sinin yüzde 1 olması gerektiğini, yem hammaddesini üreten çiftçilerin desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Melek Denli Karaca (Çorum) konuşmasında; seçim bölgesi Çorum ilindeki 160 yumurta üreticisinin kriz nedeniyle 80'e düştüğünü, kalanların da yüzde 50 kapasiteyle çalıştığını, yem fiyatlarının yüksekliğinin maliyeti arttırdığını, sebebinin yem hammaddelerinin önemli kısmının taban fiyat politikası çerçevesindeki mallardan oluştuğunu ve bir kısmının da dolara bağlı olarak ithal edilmesinden kaynaklandığını, doğrudan ürün desteği şeklinde sübvansiyon uygulanması gerektiğini, Üreticilerin Ziraat Bankasına olan borçlarının ödenmesinde kolaylık sağlanmanın ve yeni finansman kullanmalarının temininin gerektiğini, vergi ve Bağ - Kur alacaklarına uygulanan sistemin üretici borçlarına da uygulanması gerektiğini, ihracata destek verilmesi halinde boş olan tesislerin de faaliyete başlayacağını, özellikle "şap, veba ve kuduz" gibi hastalıkların Türkiye'de görülmesinin hayvansal ürünlerin ihracatını engellediğini, bu konuda ciddi bir devlet politikası oluşturulması gerektiğini, yumurta ürünleri ve üretim teknolojisine teşvik verilmesi gerektiğini, ileri teknoloji ürünü olan likit yumurta ve toz yumurta üreten tesislerin yapımının teşvik edilmesini, yumurtanın gıda özelliğinin topluma iyi anlatılması ve kişi başına tüketimin artırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsni Yusuf Gökalt konuşmasında; tavukçuluk sektöründe "üretimle ilgili sorunlar, işleme, değerlendirme, muhafazayla ilgili sorunlar, satışla ilgili sorunlar ve finansman sorunları" olduğunu, damızlık konusunda dışarıdaki üreticilere bağımlı olduğunu, Ankara-Kalecik'te dünyanın en modern bir damızlık civciv üretimi tesisini kurduklarını, böylece civciv ithalatından kurtulduğunu, damızlık yumurta ithalinin mecburiyet olduğunu, biyoteknolojiye ve genetik mühendisliğine girerek yerli damızlığın üretilmesi gerektiğini, mısır üretimi olmadan tavukçuluk yapılamayacağını, kendi bakanlığı döneminde mısır üretiminin 1.200.000 tondan 2.200.000 tona çıkarıldığını, ama hedefin 6.000.000 ton olduğunu, hala dışarıdan

1.000.000 ton mısır ithal edildiğini, aynı hususun soya için de geçerli olduğunu ve soya fasulyesinin ülkede üretilmesi gerektiğini, geçmiş dönemdeki popülist uygulamalarla Türkiye'nin petrolden sonra en fazla dövizli yağlı tohumlu bitkilere ve bitkisel yağa verdiğini ifadeyle kendilerinden önceki hükümetlerle mukayese yoluna giden ve eleştirilere cevap veren bir konuşma yapmıştır.²²⁴

Yasin Hatiboğlu (Çorum) konuşmasında; öncelikle bu Meclis araştırması raporunun gündeme alınmasının geciktirilmesini ve ardından da Tarım ve Köyişleri yumurtası içtiğini, kolesterol kontrolü yaptırdığını, kolestrolü olmadığını görüldüğünü ifade etmiştir.

Konu üzerinde son olarak, (10/8) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Sözcüsü Ahmet Derin (Kütahya) de kısa bir konuşmayla sorunun önemine işaret etmiş ve raporun hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür etmiş, böylelikle (10/8) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonunun raporu üzerindeki genel görüşme tamamlanmıştır.

1. Kütahya Milletvekili Ahmet Derin ve 22 arkadaşının, ithal kömür uygulamasının yeniden değerlendirilmesi ve kömür üreticilerinin içinde bulunduğu durumun araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/9) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.5.1999).²²⁵

Yukarıdaki Meclis araştırması açılmasına ilişkin (10/9)²²⁶ esas sayılı önerge üzerindeki ilk öngörüşmelere, 21. dönem TBMM'nin 3. yasama yılında 31.10.2000 tarihinde başlanmıştır. 31.10.2000 günü, önerge üzerinde önce Turizm Bakanı Erkan Mumcu, daha sonra da sırasıyla FP Grubu adına Ahmet Derin (Kütahya), MHP Grubu adına Mükerrer Levent (Niğde), DYP Grubu adına Teoman Özalp (Bursa) ve DSP Grubu adına Fadlı Ağaoğlu (İstanbul) birer konuşma yapmışlardır. Öngörüşmelere 16.11.2000 günü devam edilmiştir. Bu öngörüşmeler sırasında ANAP Grubu adına Nihat Gökbulut (Kırıkkale) ve önerge sahibi sıfatıyla Ahmet Derin (Kütahya) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Konuşmaların ardından Meclis araştırması açılıp açılmaması hususu oylanmış, ancak kabul edilmemiştir.²²⁷

i. Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır ve 31 arkadaşının, tekstil ve konfeksiyon sektörünün sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca

²²⁴ Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp'in konuşmasından sonra İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) ve Musa Demirci (Sivas) tarafından kısa süreli açıklayıcı konuşmalar yapılmıştır.

²²⁵ Ayrıntılar ve Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 2, B 17 (17.6.1999), ss. 40, 53-55.

²²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 9 (31.10.2000), ss. 118-135.

²²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 45, B 18 (21.11.2000), ss. 363-369.

bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/10) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.5.1999).²²⁸

Yukarıdaki önerge üzerindeki öngörüşmelere 2.1.2001 tarihinde başlanmıştır.²²⁹

FP Grubu adına Özkan Öksüz (Konya) konuşmasında; tekstil ve konfeksiyon sektörünün Türkiye'nin GSMH'sı içerisindeki payının yüzde 6 ve toplam sanayi üretimi içerisindeki payının yüzde 17,5 olduğunu, keza "imalat sanayii üretimi içerisindeki payının yüzde 19, toplam istihdama katkı payının yüzde 21 ve ihracat içerisindeki payının ise yüzde 39"a ulaştığını, tekstil ve konfeksiyon sanayisinin Türkiye ekonomisinin itici gücü olduğunu, dünya tekstil ihracatındaki payının 2,16 ve AB'deki payının yüzde 7,15'i bulduğunu, 1999 yılı tekstil ihracatının 6 milyar 517 milyon dolarla 1998 yılına göre yüzde 7,9 oranında azalış gösterdiğini, benzer azalmanın hazır giyim ihracatında da yüzde 6,1 oranında görüldüğünü, deri ve kürk giyim eşyasında da yüzde 13,7'lik bir azalmanın söz konusu olduğunu, tekstil sektöründeki krizlerin sebeplerinden birinin tekstil işkolundaki yanlış yatırımların oluşturduğunu, Gümrük Birliği öncesinde şanslı ve avantajlı sektör olarak ilan edilen tekstil sektöründe kısa vadeli ve pahalı yatırımlar gerçekleştirildiğini, sektörde faaliyet gösteren firmaların sayısının artmasıyla firmaların pazar paylarının daralmasına ve kâr marjlarının düşmesine sebep olduğunu, yüksek faizle borçlanan firmaların iflas ettiklerini, devletin tekstil sektörüne ilişkin doğru bir ticaret politikası geliştirememiş olduğunu, Türkiye'ye Uzakdoğu'dan tekstil ürünleri girişinin olduğunu, Uzakdoğu ülkelerinden yapılan ithalatta kota seviyesinin sabit tutulması gerektiğini, Türkiye'de elektrik enerjisinin birim fiyatının yüksekliği nedeniyle üretim maliyetlerin yüksek olduğunu, bu durumun Türk sanayicisinin rekabet gücünü tükettiğini, bavul ticaretiyle yapılan ihracatta yüzde 40 azalma yaşandığını, Dolarla borçlanan ve Alman Markıyla satış yapan firmaların Alman Markının Dolar karşısında değer yitirmesiyle sıkıntıya girdiklerini, tekstil sektöründe eski teknoloji kullanıldığını, teknoloji parkının yenilenebilmesi için kısa vadede 10 milyar dolarlık kaynağa ihtiyaç duyulduğunu, kaliteli ve devamlı denetlenen tekstil ürünlerinin üretilmesi gerektiğini, tekstil sektörünün yoğun olduğu bölgelerde işadamları ve üniversite ortaklığında tekstil araştırma merkezleri kurulması gerektiğini ifade etmiştir.

ANAP Grubu adına Beyhan Aslan (Denizli); önergenin 19 ay önce verildiğini, tekstil ve konfeksiyonun 21. Yüzyılda Türkiye'nin ve birçok ilin lokomotif sektörü olacağı kanaatini taşımadığını, zira bilgi toplumuna ulaşan ülkelerde lokomotif sanayilerin tekstil yerine sayısal teknoloji ve elektronik teknolojisi olacağını, Türkiye'nin "orta-uzun vadeli ve sağlıklı bir tekstil

²²⁸ Ayrıntılar ve Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 2, B 18 (18.6.1999), ss. 153, 160-162.

²²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 51, B 38 (2.1.2000), ss. 463-472.

politikası ortaya koyamadığı, eğitim ve öğretime gereken önemi veremediği ve sonuçta, tekstil makineleri ve kimyasalları sanayisini geliştiremediği için” Güney Kore ve Tayvan’ın gerisine düştüğünü, öncelikle tekstil sektörünün eksikliklerinin acilen giderilmesi gerektiğini, tekstil firmalarının iflasında tahammülsüz bankaların da sorumlu olduğunu, Türkiye’de ihtisas gümrüklerinin gösterdiği dikkat ve ihtimamın Dış Ticaret Müsteşarlığınca da gösterilmesi gerektiğini, dampingli kumaş ithal edenlerin iyi araştırılması gerektiğini, kayıtdışı çalışan firmaların haksız rekabete yol açtığını, Eximbank kredilerinin artırılması gerektiğini, yurtdışı ticaret müşavirliklerinin ihracatta öncü rol oynaması gerektiğini, ihracattaki kur uygulamasının ihracatçı aleyhine olduğunu, bürokratik engellerin çok olduğunu, ifade etmiştir.

(10/10) esas sayılı önerge üzerindeki öngörüşmelerin devamına 9.1.2001 tarihinde, aşağıda özeti verilen konuşmalarla devam edilmiştir.²³⁰

DYP Grubu adına Teoman Özalp (Bursa) konuşmasında; Türkiye’de 2,5 milyon insanın doğrudan ve 4 milyon insanın da dolaylı olarak geçimini tekstil sektöründen sağladığını, firmaların kendilerini küçülterek işçi çıkarmalarının büyük sorun yarattığını, tekstil endüstrisindeki hammadde girdilerinin maliyetler içinde yüzde 55-65’lere ulaştığını, bu durumun ihracatın finansmanını güçleştirdiğini, ekonomik krizden vatandaşın etkilenmesi üzerine önce beyaz eşya ve ardından da tekstil sektörünün olumsuz etkilendiğini, Hükümetin uyguladığı kur politikasının tekstil sektörünü rekabet edemez duruma soktuğunu, tekstil ve konfeksiyon sanayisinin GSMH içindeki payının yüzde 10 ve toplam sanayi üretimi içindeki payının yüzde 39 olduğunu, krizin atlatılması için devletin firmalara destek olması gerektiğini, tekstil sektöründeki bunalımın ana etkenini iç pazar ve dış pazara mal satamama ile maliyetlerdeki artış olduğunu, sanayide kullanılan enerjinin her ay yükselmesiyle ve SSK işveren primlerinin artmasıyla maliyetlerin yükseldiğini, dolayısıyla da rekabet şansının azaldığını, dünya ticaretinde en büyük rekabetin hüküm sürdüğü tekstil sektöründe daha vasıflı ürünler üreterek ve ürün çeşitliliğini çoğaltmak suretiyle ön alınabileceğini, Ar-Ge çalışmaları yapılması gerektiğini ifade etmiş ve ardından da tekstil merkezlerinden Bursa’nın konuyla ilgili sorunlarını sıralamıştır.

DSP Grubu adına Ali Rahmi Beyreli (Bursa) konuşmasında; tekstil alanında rekabete giren ülkelerden Hindistan’daki bilgilendirme (enformasyon) çalışmaları ile kurulan “Teknolojiyi Yükseltme Fonu”nun önemini anlatmış, 1997’de Uzakdoğu’da başlayan krizin 1998 içinde Rusya’da devam ettiğini, her iki krizden de Türkiye’nin olumsuz etkilendiğini, vergi ve toplu iş sözleşmesi düzenine uymayan kayıt dışı ekonominin varlığının haksız rekabeti körüklediğini, sektörün AB’ye yönelik ihraç potansiyelinin ancak yüzde 25’ini kullanabildiğini, markalaşmaya giderek potansiyelin artırılabilirliğini, bu maksatla fason üretimin bırakılmasıyla birleşmeye gidilmesinin ve marka

²³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 52, B 41 (9.1.2000), ss. 57-71.

yaratılmasının gerektiğini, Çin'in Dünya Ticaret Örgütüne girişiyle Türk tekstilinin hem iç hem de dış pazarda olumsuz etkileneceğini, AB Pamuklu ve Benzeri Tekstil Sanayileri Komitesi (Eurocotton) tarihinde ilk kez yönetim kurulu üyeliğine Türkiye'nin seçildiğini, Türkiye'nin kota ve damping uygulamalarıyla karşı karşıya kalma olasılığının büyük ölçüde azaldığını, keza üçüncü dünya ülkelerine konulacak kota ve açılacak damping soruşturmalarında Türkiye'nin de söz hakkı bulunacağını, o güne kadar 2,5 katrilyon lira civarında nakit kredi kullandırılan tekstil sektöründeki batık kredi miktarının 500 trilyon liraya ulaştığını, tekstilde uygulanan teşvik politikalarının uluslararası rekabet gücüne güç katması yerine zayıf bir sektör yaratmış olduğunu, tekstil makinelerinin Türkiye'de üretiminin teşvik edilmesi gerektiğini, ithalatın denetlenmesi ve yanlış yapanların cezalandırılması gerektiğini, yeniden yapılandırılacak Eximbank kredilerinde sektöre öncelik verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

MHP Grubu adına Orhan Şen (Bursa) konuşmasında; Türk tekstilinin Çin, İtalya ve Almanya gibi devlerin yarıştığı dünya tekstil ihracat kulvarında yüzde 4,2'lik payıyla 13. ve dünya konfeksiyon ihracatındaki yüzde 3,5'lik payıyla da 6. ülke olduğunu, küresel ekonomik krizle daralan ihracat imkânları ve artan rekabet dolayısıyla düşen ihracat fiyatlarının plansız yatırımlar sonucu belirdiğini, aşırı yatırım ve kapasite fazlalığı ile yan sanayinin yeterince geliştirilemediğini, sektörün ithalat yoluyla karşılanan birçok önemli girdisinin maliyeti yükselttiğini, Türkiye'nin tekstil sanayisinde kendi makinelerini üretip geliştiremediğini, mevcut makinelerin eskiliği nedeniyle rekabet şansının azaldığını, 1985-1995 döneminde Türkiye'nin eski teknolojiyi ithal ettiğini, sektörde istenilen seviyede ve sayıda kalifiye işgücü bulunamadığını, enerji maliyetlerinin yüksekliğinin de rekabet şansını azalttığını, keza yüksek işgücü maliyetlerinin haksız rekabete yol açtığını, pazar çeşitlenmesinin yeterince sağlanamamış olduğunu, KDV oranlarının yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Önerge sahibi olarak Turhan Tayan (Bursa) konuşmasında; tekstil sektörünün finans ve kredi sorunlarının bankacılık sistemi içerisinde isteksiz karşılandığını, hammadde maliyetlerinin dikkat çekici olduğunu, pamuk ve polyester iplik politikalarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini, sanayileşme politikası olarak ve üniversitelerde teknolojik eğitim politikalarının ele alınması gerektiğini, yatırımların planlanması ve teşvikinde yeni bir düzenlemeye ihtiyaç bulunduğunu, aşırı ve plansız yatırım ve teşviklerin âdeta büyük bir ölü kapasite yarattığını, toplam 150 milyar dolarlık yatırımın söz konusu olduğu sektörde yüzde 50 kapasiteyle çalışıldığını, özellikle “dampingli ithalatın ve kaçak ithalatın, kaçak girdilerin” önemli olumsuzluklara neden olduğunu, dampingli mallarla Türk tekstil ve konfeksiyonunun tüm avantajlarını kaybettiğini ifade etmiştir.

Son olarak Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa) da yerinden kısa bir konuşma yapmış ve önerge oylanmıştır. Oylama sonucu önerge kabul edilmiş, Meclis araştırmasını yapacak komisyonun 13 üyeden kurulması hususu

oylanmış, kabul edilmiş, komisyonun çalışma süresinin, başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyenin seçimi tarihinden başlamak üzere, üç ay olması hususu oylanmış ve kabul edilmiştir. Son olarak komisyonun gerektiğinde, Ankara dışında da çalışabilmesi hususu da oylanmış ve kabul edilmiştir.

Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu (10/10) üyelerinin seçimi 17.1.2001 tarihinde yapılmıştır. TBMM Genel Kuruluna sunulan üyelerin aday listesi şöyledir: DSP'den Ali Rahmi Beyreli (Bursa), Mehmet Kocabatmaz (Denizli), Bayram Fırat Dayanıklı (Tekirdağ); MHP'den Orhan Şen (Bursa), Salih Erbeyin (Denizli), Mustafa Verkaya (İstanbul); FP'den Faruk Çelik (Bursa), Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa), Özkan Öksüz (Konya); ANAP'tan Ertuğrul Yalçınbayır (Bursa), Emre Kocaoğlu (İstanbul); DYP'den Teoman Özalp (Bursa) ve Mehmet Gözlükaya (Denizli). Oylan listesi aynen kabul edilmiştir.²³¹

j. Konya Milletvekili Veysel Candan ve 20 arkadaşının, SSK'nın bugünkü durumunun araştırılarak yeniden yapılandırılması için alınması gereken tedbirleri belirlemek amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/11) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.5.1999).²³²

Yukarıdaki meclis araştırması açılmasına ilişkin (10/11) esas sayılı önerge üzerindeki görüşmelere 6.2.2001 tarihinde başlanmıştır. Öngörüşmelerin ilk günü; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan (Yalova), FP Grubu adına Veysel Candan (Konya) ve DYP Grubu adına İbrahim Konukoğlu (Gaziantep) söz alarak birer konuşma yapmışlardır.²³³ Öngörüşmelere 13.2.2001 tarihinde devam edilmiş ve önerge üzerinde; ANAP Grubu adına A. Emre Kocaoğlu (İstanbul), MHP Grubu adına Mustafa Zorlu (Isparta) ve önerge sahibi olarak Veysel Candan (Konya) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin sonunda Meclis araştırması açılıp açılmaması hususu oylanmış ve kabul edilmemiştir.²³⁴

k. Konya Milletvekili Veysel Candan ve 23 arkadaşının, Emekli Sandığının sorunlarının araştırılarak yeniden yapılandırılması için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105.

²³¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 45 (17.1.2001), ss. 57-58.

²³² Ayrıntılar ve Konya Milletvekili Veysel Candan birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 2, B 18 (18.6.1999), ss. 153, 162-164.

²³³ Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 54 (6.2.2001), ss. 226-240.

²³⁴ Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 57 (13.2.2001), ss. 561-572.

maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/12) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.6.1999).²³⁵

Yukarıdaki (10/12) sayılı meclis araştırması açılmasına ilişkin öneri üzerindeki görüşmelere 8.5.2001 tarihinde başlanmış ve önerge üzerinde; Maliye Bakanı Sümer Oral, ANAP Grubu adına Miraç Akdoğan (Malatya) ile FP Grubu adına Veysel Candan (Konya) tarafından birer konuşma yapılmıştır.²³⁶ (10/12) sayılı önerge üzerindeki görüşmelere 5.6.2001 günü devam edilmiş ve önerge üzerinde ayrıca; DYP Grubu adına Murat Akın (Aksaray), MHP Grubu adına Orhan Şen (Bursa), DSP Grubu adına Mehmet Yaşar Ünal (Uşak) ve önerge sahipleri adına Zeki Çelik (Ankara) tarafından da birer konuşma yapılmıştır. Daha sonra Meclis araştırması yapılıp yapılmaması hususu oylanmak istenmiş, ancak karar yeter sayısının olmadığı görülmüştür.²³⁷ Daha sonra 12.6.2001 tarihinde Meclis araştırması açılıp açılmaması hususu oylanmış ve açılması kabul edilmemiştir.²³⁸

1. Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarımızın daha etkin kullanımını sağlamak ve komşu ülkelerle olan su sorununa çözüm bulmak amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/13) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.6.1999).²³⁹

Gerekçe: Bilindiği gibi, ülkemizin ekonomisi tarıma dayalıdır. Nüfusumuzun yaklaşık yarısı tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Bu sektör, yılda, yaklaşık yüzde 2 artan nüfusla 63 milyonluk insanın karnını doyurduğu gibi, gelişme çabası içinde olan sanayiye de hammadde sağlamak gibi önemli bir görevi üstlenmiş bulunmaktadır. İhracatımızın direkt ve dolaylı olarak yaklaşık yüzde 60'ını karşılayan bu sektörümüzün ana girdilerinden olan sulama suyunun yeterince tarımın hizmetine verildiğini söylemek mümkün değildir. Şu anda 28 milyon hektar araziden 12,5 milyon hektarı ekonomik olarak sulanabilecek durumdadır. Bugünkü teknik imkânlarla ekonomik olarak sulanabilir arazi miktarı 8,5 milyon hektardır. Bunun da yaklaşık 4,5 milyon hektarı sulanabilmektedir. Halbuki, halihazırda 98 milyar metreküp/yılı yerüstü, 12 milyar metreküp/yılı yeraltı suyu olmak üzere, toplam 110 milyar metreküp/yıl su potansiyelimiz mevcuttur. Bugüne kadar yapılan, tesislerle potansiyel su kaynağından 25 milyar metreküp/yıl yerüstü, 5,4 milyar metreküp/yıl yeraltı suyu olmak üzere, yaklaşık 30 milyar metreküp/yıl; yani, toplam su potansiyelinin yüzde 27'si tüketilmektedir. Geri kalan 80 milyar metreküp/yıl; yani, yüzde 73'ü kullanılamamaktadır. Bu cümleden olarak, 1998 yılı içinde bitirilmesi düşünülen, 120 milyon dolara mal olacak olan, 250 bin metreküp ham

²³⁵ Ayrıntılar ve Konya Milletvekili Veysel Candan birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 2, B 18 (18.6.1999), ss. 153, 164-166.

²³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 97 (8.5.2001), ss. 615-626.

²³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 112 (5.6.2001), ss. 322-338.

²³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 66, B 115 (12.6.2001), ss. 46-47.

²³⁹ Ayrıntılar ve Karaman Milletvekili Zeki Ünal'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 2, B 19 (22.6.1999), ss. 242, 152-154.

su, 250 bin metreküp arıtılmış su olmak üzere günlük 500 bin metreküp kullanılabilir kapasiteli Manavgat Projesinin ülke menfaatlerine en uygun ve kârlı bir şekilde değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Bu kaynakların süratle tarıma kazandırılması ve hizmete sunulması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

GAP, bu çalışmaların bir bölümünü oluşturmaktadır. Ancak, GAP'ın omurgasını teşkil eden ve üzerlerinde 22 baraj ve 19 hidroelektrik santralının inşaatının öngörüldüğü Fırat ve Dicle Nehirleri Irak ve Suriye'den de geçtiği için, zaman zaman ülkeler arasında anlaşmazlığa sebep olmaktadır. Ortadoğu'daki çıkarlarının devamını, Ortadoğu'daki, halkı Müslüman olan ülkelerin ihtilaflarına bağlayan bazı ülkeler, özellikle Türkiye'yi İslam dünyasından tecrit etmek için sinsi politikalar izlemekte, kendilerinin hiçbir rolü yokmuşçasına, terör bahanesiyle bu ülkeleri birbirine düşürmek istemekte ve bu yüzden su ihtilaflarını körüklemektedirler. Hiçbir dış güce gerek kalmadan, bu üç ülke bir araya gelerek çözüm üretebilirler. Nitekim, 1988'de yapılan bir protokole göre, Türkiye, Suriye'ye yılda ortalama 500 metreküp/saniye su bırakmayı taahhüt etmiştir. O günkü şartlarda neye göre tespit edildiği belli olmayan bu su, mevsim şartlarına göre değişiklik gösterdiği için, yine de ihtilafa kesin bir çözüm getirmiş değildir. Çözüm getirilmediği takdirde, Suriye'nin de Fırat'a karşı Ası'yi kullanması söz konusudur. Nitekim, Suriye; Amik Ovası'nın 1.193.000 dekarlık bereketli topraklarını sudan mahrum etmek için Ası Nehri üzerinde bir baraj yapmak eğiliminde olduğunu belirtmektedir.

Irak ve Suriye'nin ortak istekleri, suyun tahsisi değil, taksimidir. Bir orta yol bulunarak soruna sürekli bir çözüm getirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. 20. Yüzyılın ekonomik, siyasî ve askerî alandaki en büyük belirleyici faktörü, petrol olmuştur; ancak, politik gözlemcilerin ve bilim adamlarının kanaatine göre, 21. Yüzyılın en önemli stratejik maddesi su olacaktır. Bu yüzden, suyun bir savaş nedeni olabileceği, yine aynı çevrelerce ifade edilmektedir. Bugün önemsiz veya ayrıntı gibi görülen bazı konuların, yarın, gerek ülkemiz için gerekse ülkeler arasındaki ilişkileri etkileyen siyasî dengeleri altüst eden önemli bir sorun olmayacağını kimse bilemez. Onun için, şimdiden ciddi ve kapsamlı bazı çalışmalar yaparak gerekli tedbirlerin alınması dilek ve temennisiyle bu araştırma önergesini takdim etmiş bulunuyoruz.

Yukarıdaki (10/13) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerge üzerindeki öngörüşmelere 4. Dönemde ve 9.10.2001 tarihinde başlanmış ve aşağıdaki şekilde cereyan etmiştir.²⁴⁰

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan konuşmasında; Yüzölçümü 77,9 milyon hektar olan Türkiye'nin 28 milyon hektarının tarım alanı olduğunu, bu alanın 8,5 milyon hektarının ise teknik ve ekonomik olarak sulanabilir durumda bulunduğunu, 4,79 milyon hektarlık alanın 2,6 milyon hektarının Devlet Su İşleri tarafından işletmeye açıldığını, 193 milyar

²⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 4 (9.10.2001), ss. 157-174.

metreküp/yıl yerüstü ve 12 milyar metreküp/yıl yeraltı suyu potansiyeli bulunduğunu, tüketilebilecek yerüstü ve yeraltı suyu potansiyelinin yıllık ortalama 110 milyar metreküp olduğunu, halen 33,3 milyar metreküp/yıl yerüstü ve 6 milyar metreküp/yıl yeraltı suyunun tüketildiğini, 546 adet hidroelektrik santral projesi geliştirilebileceğini ve bu santrallerle 35.310 megavat toplam kurulu güç tesis edilerek 125 milyar kilovat/saat elektrik enerjisi üretilbileceğini, o günlerde Türkiye'nin yıllık elektrik tüketiminin 128 milyar kilovat/saat olduğunu, sınır aşan sular konusunda uluslararası kuruluşlar tarafından gündeme getirilen kurumsal ve yasal düzenleme ve anlaşmaların bazılarının Türkiye'yi bağlayıcı hareket etmeye zorlayıcı unsurlar taşıdığını, Dicle ve Fırat Nehirlerinin tek bir havza olarak ele alınmalarının vazgeçilmez bir zorunluluk olduğunu, "Havzada yer alan ülkeler arasında sınır aşan sulara ilişkin olarak bir anlaşma yapılacak ise, bu aşamada, taraf ülkeleri ilgilendiren havzalarda yer alan akarsuların ana kolları ile ülkemizden doğup, münferit olarak sınırı geçen bütün yan kolların birlikte ele alınmaları" gerektiğini, Fırat ve Dicle Nehirleri üzerinde baraj inşasına ilişkin uygulamalarının durdurulmasına yönelik taleplerin ulusal egemenliğe müdahale niteliği taşıdığını, Fırat Nehri üzerinde inşa edilen "Keban, Karakaya, Atatürk, Birecik ve Karkamış" Barajlarının göl alanlarında Fırat Nehrinin bir yıllık akımını rahatlıkla depolayabilecek imkân bulunduğunu, buna rağmen Türkiye'nin bu barajlarda yağışlı dönemlerde depoladığı suları iyi komşuluk ilişkileri çerçevesinde düzenli bir şekilde Suriye ve Irak'a intikal ettirerek suyu silah olarak kullanma yoluna gitmediğini ifade etmiştir.

DYP Grubu adına Mehmet Ali Yavuz (Konya) konuşmasında; DSİ tarafından 730 baraj ve çok sayıda gölet yapılması planlandığını, 2001 yılı başı itibariyle 204 adet baraj ve 339 adet göletin işletmeye açıldığını, 111 adet baraj ve 119 adet göletin inşasının devam ettiğini, sulanabilir 8,5 milyon hektarlık alanın yüzde 56'sının sulanabildiğini, hidroelektrik santrallerinin ortalama ekonomik ömürlerinin 150 yıl ve dışa bağımlı olmayan ucuz maliyetli projeler olduğunu, yakıt masrafları bulunmadığını, alternatif enerji kaynaklarına göre çevresel etkileri en az düzeyde ve doğayı kirletici etkileri bulunmadığını, Türkiye'nin yerüstü ve yer altı su potansiyeli ile Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğünün ilgilendiğini, halen yerüstü su potansiyelinin yüzde 35'inden yararlanıldığını, toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesiyle ilgili bütün hizmetlerin DSİ çatısı altında toplanması gerektiğini, DSİ'nin yaptığı barajların hiçbirinde "çökme, yıkılma, çatlama" olmadığını, GAP'taki projelerin bir an önce bitirilmesi gerektiğini, Fırat'ın ve Dicle'nin fazla sularının Afyon'dan başlayarak "Ankara, Nevşehir, Konya, Karaman, Kırşehir, Kırıkkale, Kayseri, Yozgat, Çorum, Sivas" gibi illerin ve Maraş'ın kuzey bölümlerinin sulanması gerektiğini, Kızılırmak kanalıyla Fırat'ın sularının Orta Anadolu'ya getirilmesi için etüt çalışmaları yapılmasını ve Orta Anadolu'nun kurak topraklarının mutlak surette sulanması gerektiğini, Manavgat ve Göksu gibi nehirlerden de su

ihracının düşünülmesini, TEDAŞ'ın gelirlerinden mutlak surette DSİ'nin yapmakta olduğu yeni barajlara kaynak aktarılması gerektiğini, yüksek düzeyde bir su konseyi veya su üst kurulu oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir.

ANAP Grubu adına Halil İbrahim Özsoy (Afyon) konuşmasında; dokuz ülkeyle komşu olan Türkiye'nin yedisiyle, nehirler vasıtasıyla ya ayrılmakta veya sınırdaş olduğunu ve sınırların yüzde 22'sini nehirlerin teşkil ettiğini, sınırların sabitleştirilmesine ilişkin teknik tedbirlerin yanında suların ortak kullanılmasını öngören çeşitli araştırmalar yapıldığını, uluslararası platformlarda "Su Savaşları" adı altında propaganda kitapları yayımlanarak Türkiye aleyhine ortamlar yaratılmak istendiğini, Batılı ülkelerin "Ortadoğu Barış Süreci Çok Taraflı Görüşmeleri" çerçevesinde oluşturulan Su Çalışma Grubunun Viyana'daki toplantısında da tescil edildiğini, Ortadoğu'da su sorunları incelenirken "su miktarları, hidrolojik özellikleri, coğrafi ve hidropolitik konumda farklılıklar gösteren Fırat, Dicle ve Asi" gibi nehirlerin iyi incelenmesi gerektiğini, Fırat ve Dicle'nin yıllık toplam su potansiyelinin ortalama 87,7 milyon metreküp olduğunu, Fırat Nehrinden Suriye'ye saniyede 500 metreküp su verildiğini, mevsimlere ve kuraklığa göre daha da artırıldığı yada standart tutulmaya çalışıldığı, Fırat'ın 31,6 milyon metreküp olan ortalama yıllık su miktarının yüzde 90'sını Türkiye ve yüzde 10'unu ise Suriye'den aldığını, yıllık ortalama akım miktarı 16,2 milyon metreküp olan Dicle'ye ise Türkiye'nin katkısının yüzde 40 ve Irak'ın yüzde 60 olduğunu, nehirlerden gelen suyun işlenmiş bir maddeye benzetilebileceğini ve bunun hammaddesinin de yağışlar (yağmur ve kar) olduğunu, Türkiye'nin bu iki nehrin havzasında kış aylarında yerleşim yerlerinin birbiriyle bağlantısını sağlamak için yoğun bir kar mücadelesi yaptığını, taşkınlara karşı alınan önlemlerin Türkiye'ye maliyetinin her yıl trilyonlarca lirayı bulduğunu, doğayla yapılan mücadele oranında ülke kaynaklarından öncelikle yarar sağlanmasının en doğal hak olduğunu, uluslararası hukukçuların da suların oluşumuna katkısı en çok olan ülkenin en çok faydalanması konusunda hemfikir olduğunu, Suriye'nin Amik Ovası'ndaki sulamayı engelleyen ve uluslararası hukuk kurallarını hiçe sayan tutum izlediğini, Asi Nehriyle ilgili olarak ortaklık görüşmelerini kasten başlatmak istemediklerini, sulanmaz nitelikte olan topraklarına su tahsisıyla kullanımı yüksek göstererek anlaşmazlığa zemin hazırladığını, teknolojisi Türkiye tarafından karşılanmak üzere Dicle'den Fırat'a yeteri kadar suyun nakli teklifinin Suriye ve Irak tarafından incelemeye dahi alınmadığını, 1986 yılında dönemin Başbakanı Turgut Özal tarafından ortaya atılan Manavgat Çayı suyunun "Barış Suyu Projesi" adıyla Ortadoğu'ya naklinin gündemde olduğunu, 500.000 metreküp/gün kapasiteli tesisler tamamlandığında yüzde 60 kapasiteyle çalıştırılabileceğini ve günde 300.000 metreküp suyun İsrail veya diğer ülkelere pazarlanabileceğini ifade etmiştir.

SP Grubu adına Aslan Polat (Erzurum) konuşmasında; dünya nüfusunun (6 milyar civarında) 1/3'ünden fazlasının temiz içme suyundan ve ¼'ünün ise

hıfzıssıhhadan yoksun bulunduğunu, her gün 50.000 kişinin sudan kaynaklanan hastalıklardan yaşamını yitirdiğini, bu sayının dünyada meydana gelen toplam ölümlerin 1/3'ne tekabül ettiğini, dünyada 1940 yılında toplam su tüketimi 1.000 kilometreküp iken 1960'ta 2.000 kilometreküpe çıktığını ve 2000 yılında 5.200 kilometreküpe ulaşmasının beklendiğini, suyun yüzde 65'inin sulamada ve yüzde 10'unun içme-kullanma suyu olarak kullanıldığını, yüzde 23'ünün sanayi sektöründe kullanıldığını, geriye kalan yüzde 2'sinin ise rezervuarlarda buharlaştığını, dünyada kişi başına su tüketiminin yılda ortalama 800 metreküp civarında bulunduğunu, kabul edilen kriterlere göre kişi başına su potansiyelinin 1.000 metreküpten az olan ülkelerin su fakiri kabul edildiğini, su zenginlerinin ise kişi başına 10.000/yıl metreküp su potansiyeline sahip olması gerektiğini, Türkiye'de kişi başına düşen su potansiyelinin 3.690 metreküple su zengini olmadığını, Türkiye'de kişi başına düşen kullanılabilir suyun da 1.735 metreküp olduğunu, bu miktarın Irak'ta 2.020 metreküp ve Suriye'de 1.200 metreküp olduğunu, Türkiye'nin su zengini gibi gösterilip suyunun dışarıya pazarlanmaya çalışmasını Fırat ve Dicle sularının kullanımında aleyhte bir gelişme olarak kullanılmak istendiğini, Türkiye'nin kesinlikle su zengini bir ülke olmadığını, Türkiye'nin 2030 yılında kullanılabilir 110 milyar metreküplük suyunun tamamının kullanılacağını hesaplandığını (sulamada 71,5 milyar metreküp, içme-kullanma suyunda 25,3 milyar metreküp ve sanayi tüketiminde 13,2 milyar metreküp), sırf turizm sektöründe 2030 yılı ihtiyacının 5 milyar metreküp olacağını, tarımsal üretim artışının teknolojik gelişmeyle sulanan alanın genişlemesine ve birim alandan elde edilen üretim artışına bağlı kaldığını, son yıllarda tarım sektörü için ayrılan paraların yaklaşık yüzde 65-70'inin sulu tarım projelerinde kullanıldığını, DSİ tarafından sulamaya açılan 2.202.000 hektar alanın 581.000 hektarının halen hiç sulanamadığını, 948.000 hektarında ise sulama oranı yüzde 50 ve daha düşük olduğunu, yüzey sulama uygulanan alanın yüzde 60'ında salma sulama sistemi kullanıldığını, teknik açıdan sulanabilir alanların yüzde 63'ünde basınçlı sulama sistemi uygulanması gerektiğini, bunun için de sulama sektörüne önemli miktarda kaynak aktarımı gerektiğini, UNICEF 2000 raporuna göre Türkiye'de nüfusun yüzde 26,2'sinin sağlıklı içme suyu olmayan evlerde yaşadığını, bu oranın Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yüzde 38,8 ile yüzde 54,1 arasında değiştiğini, kentleşmeyle beraber belli yörelerde yoğunlaşan içme-kullanma ve sanayi amaçlı su kullanımlarının önemli miktarda atık su deşarjının doğmasına neden olduğunu, doğal ortamda kendilerini yenileyebilme şansı bulunmayan bu atık suların sağlık ve çevre nedeniyle arıtılarak deşarj edilmesinin zorunluluk olduğunu ifadeyle sınırı aşan ve uluslararası sular hukuku konusunda hukukî teorilere yer vermiştir.

MHP Grubu adına Mihrali Aksu (Erzincan) konuşmasında; Türkiye'nin mevcut su potansiyeli ve kullanılan su miktarı hakkında rakamsal bilgiler vermiş, dünya nüfusunun artışıyla birlikte gıdanın stratejik bir madde haline geleceğini, bunun da su ihtiyacı olan tarımla gerçekleşeceğini, dolayısıyla suyun

gelecekte çok daha büyük bir öneme kavuşacağını, 2030 yılından sonra Türkiye’de su açığı ortaya çıkacağını, Yedinci ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında öngörülen “toprak yasasının, su yasasının ve su birlikleri yasasının” bir an evvel Meclis gündemine getirilip çıkarılması gerektiğini, Birleşmiş Milletlere üye ülkelerin imzasına açılan Sınır Aşan Sular ve Ülkelerarası Göllerin Kullanımı ve Koruma Sözleşmesinin bu sahada önemli bir gelişme olarak görüldüğünü, bulunulan yüzyılda stratejik ehemmiyeti artan suyun uluslararası boyuttaki kullanımı ve değerlendirilmesi için gerekli idarî ve hukukî düzenlemeleri yapma mecburiyeti bulunduğunu, Fırat ve Dicle ile Asi nehirlerinin sularının paylaşımında amaç sürdürülebilir bir kalkınma için suların hakça paylaşımı olması gerektiğini, 1994-1995’lerde Atatürk Barajının bittiği ve Urfa tünellerinden suyun Harran Ovası’nda toprakla buluştuğu bir dönemde “Su Savaşları, Ortadoğu’da Beklenen Çatışma” isimli kitabın Batılılarca organize edildiğinin herkes tarafından bilindiğini, aynı dönemlerde Libya Lideri Muammer Kaddafi’nin Fırat ve Dicle Nehirlerini Arap suyu olarak göstermesinin düşündürücü olduğunu, BM Genel Sekreteri Butros Gali’nin de aynı düşünceyi sergilemesinin Batı’nın şark politikasını sular üzerindeki bir parçasını sergilediğini gösterdiğini, Türkiye’de bir ulusal su konseyinin oluşturulmasını zorunluluk olarak addettiğini, daha önce “ABD, Meksika ve Kanada” arasında yaşanan su sorununda NAFTA gibi bir kuruluşun oluşturulmasıyla problemin çözüldüğünü, böyle bir oluşumla suların hakça paylaşımının mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

AK Parti Grubu adına Zeki Ünal (Karaman) konuşmasında; tüm dünyada artan nüfus karşısında gelecekte suyun stratejik bir madde haline geleceğini, su sıkıntısının Ortadoğu bölgesi ile Afrika kıtasının çoğu kesiminde şiddetli geçeceğini, Türkiye’nin de su kaynaklarını ölçülü ve dikkatli kullanmadığı takdirde su sıkıntısına gireceğinin kaçınılmaz olduğunu, 1973 yılından itibaren tutulan istatistiklere bakıldığında Türkiye’deki yağış miktarlarında çok önemli düşüşler kaydedildiğini, kuraklığın kapıya dayandığını, barajların su seviyelerinin son üç yılda ortalamanın altında seyrettiğini, elektrik üretiminin verim ve rekoltesinin de olumsuz yönde etkilendiğini, Türkiye’nin 3 milyar kilovat-saatlik elektrik açığını için İran-Gürcistan ve Bulgaristan’dan karşıladığını ve kilovat/saatine 3,5 cent ödediğini, GAP Projesinin bitirilmesiyle enerji ve tarımsal üretim açısından çok önemli bir mesafe kat edileceğini, o güne kadar GAP için 18 milyar dolar harcadığını ve daha 14 milyar dolara ihtiyaç olduğunu, 2001 yılında GAP için 300 milyon dolar ödenek ayrıldığını, bu miktarla projenin tamamlanması için 47 yıl bekleneceğini, projenin 2010 yılında bitirilmesi için yılda 1,5 milyar dolar ayrılması gerektiğini, GAP’ın tamamlanmasıyla tarımsal üretimin dört veya beş kat artacağını, 1,7 milyon hektar arazinin sulanacağını, Türkiye’yi kalkındıracak en önemli projelerden birinin Konya Ovası ve Orta Anadolu Projesi olduğunu, ayrıca Doğu Anadolu Projesi (DAP) ve Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) üzerinde henüz ciddi

alışmalar yapılmamış olduğunu, Göksu üzerinde kurulacak 3 barajdan su alınarak Konya ve Karaman ovalarına bir yılda 450 milyon metreküp su vermesi düşünülen “Mavi Tünel” projesinin gündeme alınmasının önemli olduğunu, yağış olmadığı için su kotu fevkalade düşen Beyşehir Glne 130 milyon metreküp/yıl su takviyesi yapacak Derebucak Barajı ile Gembos derivasyon ve sulama projesinin de ilgi beklediğini ifade etmiştir.

DSP Grubu adına İsmail Bozdağ (Manisa) konuşmasında; Türkiye’nin bazı kesimlerinde yağış 220 milimetreye kadar düşerken Doğu Karadeniz’de yıllık ortalama 2.500 milimetreye ulaştığını, ancak görülebilir bir gelecek içerisinde teknik ve ekonomik bakımdan Karadeniz’den kurak bölgelere çok büyük su transferleri yapma imkânının da bulunmadığını, gelecekte su sıkıntısı çekmesi mukadder olan Türkiye’nin arıtılmış deniz suyundan faydalanabilmesinin de yüksek enerji tüketimi nedeniyle mümkün olmadığını, Türkiye’nin dünyanın 7. jeotermal zengini ülkesi olduğunu, dünyada kurulu jeotermal elektrik santralleri içinde 20,4 megavat elektrik kapasitesiyle 14. sırada yer aldığını, suyun gelişmişliğin de bir ls olduğunu, zirai sulamada suyu salıvermek yerine yağmur yağdırma veya bitkinin tam dibine damlatma sistemleri kullanılarak su tasarrufu sağlanması gerektiğini, ABD ile Meksika arasında Colorado Nehri’nin kullanımının 1944’de anlaşmayla çözüldüğünü, benzer bir anlaşmanın Filistin’deki Yarmuk Nehri zerinde İsrail ve Ürdün arasında 1977’de yapıldığını, Hindistan ve Pakistan arasında 1960 yılında İndus Nehri üzerinde bir anlaşmaya varıldığını ve tüm bu anlaşmalarda nehirlerin kaynaklarının çıktığı ülkelerin kollandığının görüldüğünü, Slovakya-Macaristan arasındaki Tuna’nın bir kolunun Slovakya tarafından yönünün değiştirilmesinde Batılıların sessiz kaldığını, Türkiye’nin sınır aşan sular konusunda memba-mansap ilişkileri ve su potansiyeli açısından genelde bir yukarı kıyıdaş ülke olduğunu, 1966 Helsinki Kurallarına göre ülkelerin suya katkısının bir unsur olarak kabul edildiğini, ülkelerin suya katkıları oranında külfetlerinin arttığını ve dolayısıyla da haklarının buna paralel olduğunu, ABD-Meksika ile Hindistan-Pakistan arasındaki sorunların ve çözümlerinin buna örnek olarak gösterilebileceğini, Fırat ve Dicle’nin sınır aşan sular konusunda da bu hukuki yolun izlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

nerge sahibi olarak Zeki nal (Karaman) konuşmasında; Türkiye’nin mevcut kullanılabilir su potansiyeli üzerinde rakamsal bilgiler vermiş, Türkiye’deki sulamada halen yüzde 95’e ulaşan yüzey sulama metodu gibi ilkel metotların kullanıldığını, toprak kanallarla yapılan sulamada randımanın yüzde 20’ye kadar düştüğünü, yağmurlama sulama metoduyla randımanın yüzde 80-90’a ulaştığını, damla sulamasında randımanı yüzde 98’e kadar çıktığını, her iki teknik sulamanın çok az uygulanabildiğini, sulama tekniklerinde olduğu gibi sulama yatırımlarında da ilgi eksikliği bulunduğunu, DSİ’nin 2001 yılındaki denek teklifi 2 katrilyon 210 trilyon iken verilen miktarın sadece 290 trilyon olduğunu, 2002 yılı teklifi 3 katrilyon 818 trilyon iken verilecek denegi 421

trilyon olduğunu, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ayrılan ödeneğin de farklı olmadığını, Türkiye’de bulunan gün itibariyle 10.000 civarında kuyu açıldığını, bunun maliyetinin 250 trilyonu bulduğunu, yer altı sularının çıkarılmasının yüksek maliyet getirdiğini, beton kanal yapımıyla suların naklinin su zayıyatını azaltacağını, suyun gelecekte petrol kadar değerli olacağını ifade etmiştir.

Yukarıdaki görüşmelerin ardından Meclis araştırması açılıp açılmaması hususu oylanmış ve kabul edilmiştir. Meclis araştırmasını yapacak komisyonun 13 üyeden kurulması da oylanmış ve kabul edilmiştir. Komisyonun çalışma süresinin, başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyenin seçimi tarihinden başlamak üzere üç ay olması ile gerektiğinde Ankara dışında da çalışabilmesi hususları da oylanmış ve kabul edilmiştir.

(10/13) Esas sayılı Meclis Araştırma Komisyonu üyeliklerine siyasi parti gruplarınca gösterilen ve 1.11.2001 tarihinde Genel Kurula sunulan Aday Listesi şöyledir: DSP’den Mehmet Kocabatmaz (Denizli), Necati Albay (Eskişehir), Yücel Erdener (İstanbul), İsmail Bozdağ (Manisa); MHP’den Mihal Aksoy (Erzincan), Ali Gebeş (Konya), Mükerrrem Levent (Niğde), Mustafa Örs (Burdur), Zeki Ertugay (Erzurum); ANAP’tan Halil İbrahim Özsoy (Afyon), Cengiz Altinkaya (Aydın); AK Parti’den Zeki Ünal (Karaman) ve SP’den Musa Demirci (Sivas). Bu adaylar oylanmış ve kabul edilmiştir.²⁴¹ 6.11.2001 tarihinde ise, aynı komisyonun başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üye seçimini yaptığına ilişkin tezkeresi (3/915) TBMM Genel Kurulunda okutulmuştur. Komisyonunda; Necati Albay (Eskişehir) başkan, Ali Gebeş (Konya) başkan vekili, Cengiz Altinkaya (Aydın) sözcü ve Musa Demirci (Sivas) katip olarak seçilmiştir.²⁴²

m. Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, trafik kazalarının önlenmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/14) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.6.1999).²⁴³

Trafik kazalarının nedenlerinin araştırılarak önlem alınmasını öngören yukarıdaki önerge, daha sonra (10/139), (10/126), (10/132) ve (10/133) nolu meclis araştırması açılmasına ilişkin önergelerle birleştirilerek, TBMM 21. dönemin ikinci yasama yılında, 30.6.2000 tarihinde görüşmelerine başlanmıştır.²⁴⁴

n. Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, işsizlik ve yoksulluk sorununun araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis

²⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 74, B 15 (1.11.2001), ss. 316-317.

²⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 74, B 16 (6.11.2001), s. 440.

²⁴³ Ayrıntılar ve Karaman Milletvekili Zeki Ünal’la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 2, B 19 (22.6.1999), ss. 242, 254-256.

²⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 40, B 123 (30.6.2000), ss. 23-54.

araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/15) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.6.1999).²⁴⁵

(10/15) esas sayılı Meclis araştırması üzerindeki öngörüşmelere 15.1.2002 tarihinde başlanmıştır.²⁴⁶ Önerge üzerinde; DYP Grubu adına Mustafa Kemal Aykurt (Denizli), ANAP Grubu adına Hasan Özyer (Muğla), DSP Grubu adına Salih Dayıoğlu (İzmir), MHP Grubu adına Hüseyin Arabacı (Bilecik), AK Parti Grubu adına Zeki Ünal (Karaman) ve SP Grubu adına Turhan Alçelik (Giresun) tarafından birer konuşma yapılmıştır. (10/15) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergenin öngörüşmelerine 5.2.2002 tarihinde devam edilmiş ve önerge üzerinde ayrıca önerge sahibi olarak Zeki Ünal (Karaman) tarafından bir konuşma yapılmıştır. Görüşmenin ardından yoklama talebi olmuş, iki kez yapılan yoklama sonunda yeterli sayı olmadığı görülmüş ve oylama ertelenmiştir.²⁴⁷ (10/15) esas sayılı önerge üzerinde Meclis araştırması açılıp açılmaması hususu 6.2.2002 tarihinde oylanmış ve elektronik cihazla yapılan oylama sonucunda Meclis araştırma açılması kabul edilmemiştir.²⁴⁸

o. Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, köylerin sorunlarının araştırılarak köy kalkınması ile ilgili alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/16) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.6.1999).²⁴⁹

ö. Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu ve 36 arkadaşının, telefonların yasa-dışı olarak dinlendiği iddialarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/17) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.6.1999).²⁵⁰

p. İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak ve 23 arkadaşının, bazı basın kuruluşlarının kamu imkânlarından baskı kurmak suretiyle yararlandıkları iddiaları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/18) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.6.1999).

²⁴⁵ Ayrıntılar ve Karaman Milletvekili Zeki Ünal'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 2, B 19 (22.6.1999), ss. 242, 256-258.

²⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 51 (15.1.2002), ss. 320-343.

²⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 60 (5.2.2002), ss. 64-66.

²⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 61 (6.2.2002), s. 262.

²⁴⁹ Ayrıntılar ve Karaman Milletvekili Zeki Ünal'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 3, B 20 (23.6.1999), ss. 5, 11-13.

²⁵⁰ Ayrıntılar ve Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 3, B 20 (23.6.1999), ss. 5, 13-15.

Gerekçe:

Türk medyasında son dönemde yer alan gelişmeler, basın hürriyetini zedelediği gibi (Anayasa Madde 28) demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan çok sesliliğe de darbe vurmuştur.

Ayrıca, iki büyük basın sermayesinin anlaşması sonucu oluşan kartel “siyaset-medya-para” ilişkisini kirlenmiş, halkın haber alma hakkını sekteye uğratmış ve sistemin en temel ögesi olan “serbest rekabeti” devre dışı bırakmıştır. Şu anda yazılı basında, dağıtımın yüzde 100’e yakın bölümü, Aydın Doğan ve Dinç Bilgin’e ait olan dağıtım şirketlerinin ya da bunların ortaklığına dayanan dağıtım kartelinin (Biryay’ın) elindedir. Ayrıca bu iki grup, yazılı basının yüzde 70’ini kontrol etmektedir. Yüksek tirajlı bütün gazete sahiplerinin, hem televizyon kanalı hem de bankası bulunmaktadır.

Medyanın, baskı kurarak, devleti ve siyaseti esir alması, somut olaylarla kamuoyu önüne gelmiştir. Bazı gazete yöneticilerinin, bakanlarla yaptığı iş takibi pazarlıkları bilinmektedir. Radyo ve Televizyon Kanununun değiştirilmesi ve ihale engelinin kaldırılması için sergilenen gayretler herkesin malumudur. Promosyon yasağına rağmen, kanuna karşı hile yollarıyla, gazeteler promosyona devam etmekte, taşeron şirketler kurmak suretiyle, basında sendikalaşmanın önü kesilmektedir. Kamuoyu, basın sermayesinin, siyasetle karşılıklı bağımlılık içinde, devletin mal varlığına dönük hesaplara taraf olduğunu, özelleştirme yahut ihale veya teşvik ya da ucuz kamu kredisi gibi imkânları baskı kurmak suretiyle kolayca elde ettiğini biliyor. Büyük gelirleri ifade eden elektrik dağıtım özelleştirmelerinde, medya sermayesi aslan payını almıştır. GSM cep telefonu diye bilinen iki rakip sistem de, çok ucuz fiyatlarla, medya patronları Karamehmet ve Uzan gruplarına verilmiştir. Etibank, Çağlar ve Sabah Grubu arasında yüzde 50-50 pay edilmiş; içi boşaltılan İnterbank, Mevduat Sigorta Fonuna devredilmeden hemen önce Etibank’ın Cavit Çağlar’a ait hisseleri Sabah Grubuna satılmıştır. Aynı şekilde, NTV de Doğu Grubuna satılmak suretiyle, kaynaklar, Mevduat Sigorta Fonundan kaçırılmıştır. Basınla hiç ilgisi olmayan sermaye sahipleri de, siyaset ve devlet karşısında söz sahibi olabilmek için, medyaya girme çabasıdadır.

NTV’nin, Kanal D’nin, Star’ın, Kent TV’nin, CTV’nin, ATV’nin, BRT’nin, TGRT’nin, Show TV’nin, bütün bu yayın kuruluşlarının sahipleri, devletle ihale ve iş ilişkisi içinde bulunan, aynı zamanda bankaları da olan önemli holdinglerdir. Bireylerin eşitliğine dayalı cumhuriyete karşı, kendilerini devlet ve hukukun üzerinde gören medya oligarşisi rejimi kuşatmıştır. Bugün, basın karşısında, hiçbir yurttaşın, hiçbir milletvekilinin, hiçbir meslek sahibinin dokunulmazlığı yoktur. Gazete patronlarının çıkarları, basın hürriyetinin sınırlarını oluşturmaktadır. Bu çıkarlara karşı gelenler medyada susturulmaktadır. Bu çıkarlara hizmet edenler, fiilleri yasadışı olsa dahi, korunmakta, hatta yüceltilmektedir. Medyatik infazlar, şu anda adalet sisteminin üzerindedir. Yüce Meclisin, bir araştırmaıyla, bu tabloyu detaylı biçimde açığa

çıkarması, demokratik rejimin nefes alabilmesi için şart olmuştur. Anayasanın ve Tüzüğün ilgili maddeleri gereğince araştırma açılmasını arz ve teklif ederiz.²⁵¹

r. İstanbul Milletvekili Azmi Ateş ve 43 arkadaşının, THK yönetimi hakkındaki iddiaları araştırmak amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/19) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.6.1999).

Gerekçe: Bugün, ülkemizde, 65 milyon insanımızın 13 milyonu açlık sınırının altında yaşamaktadır. Oysa, ülke kaynaklarımız, 65 milyon insanımızın insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşayabilmesi için yeter de artar bile. Yeter ki, bu kaynaklar, insanımızın emrine tahsis edilsin, hizmetinde kullanılsın. Ne acıdır ki, bugün, Türkiye’de, ülke kaynakları, siyaset-sermaye-birkısım kartelci medya-mafya ve çetelerden oluşan zinde güçler tarafından yağmalanmakta, beşikteki tüyü bitmemiş yetimin hakkı âdeta gasp edilmektedir. Bu durum ise, cumhuriyet ve demokrasimizin geleceği için en büyük tehlikeyi oluşturmaktadır.

Bugün, yolsuzluk, soygun, vurgun, rüşvet ve yağmalama iddialarının ayyuka çıktığı kurumlardan birisi de, Sayın Atilla Taçoy’un Başkanı olduğu Türk Hava Kurumudur. Sayın Atilla Taçoy ve yönetici arkadaşlarının, kurumun imkânlarını kuruluş amacının dışında kullandıkları, vahim boyutlarda şahsî menfaat temin ettikleri, âdeta har vurup harman savurdıkları iddiaları kamuoyunda yaygın bir şekilde yer almaktadır. Ayrıca, kurumu sarsan bu iddialar, özellikle de kurban derilerinin toplanması ve değerlendirilmesiyle ilgili olarak da ayyuka çıkmıştır. 29.4.1998 tarihinde, İçişleri Bakanlığı tarafından, Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelikte bir değişiklik yapılarak, kurban derisi, fitre ve zekât toplama yetkisi Türk Hava Kurumundan alınarak, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına verilmiş ve bu konudaki tartışmalar kısmen son bulmuştu. Ancak, geçtiğimiz günlerde, Danıştay’ın bu konuda yürütmeyi durdurma kararı alması, bu yetkinin yeniden Türk Hava Kurumuna verilmesine yol açmıştır; bu da, tartışmaların yeniden yoğunlaşacağı anlamına gelmektedir. Çünkü, kararın alındığı gün basına yansıyan görüş ve düşünceler konuyla ilgili endişeleri de yansıtmaktadır. Bugüne kadar, kurumdaki yolsuzluk iddiaları ile ilgili olarak, Türk Hava Kurumunun 1997 yılında yapılan 35. Genel Kurulunda söz alan Hava Kuvvetleri Komutanlığı Kurmay Başkanı Korgeneral Cumhuriyet Asparuk, Türk Hava Kurumundaki yolsuzlukları bir bir anlatmış ve “eğer bu söylediklerimin tersini kanıtlarsanız, huzurlarınızda rütbemi sökeceğim” demiş ve bu ifadeleri 10 Kasım 1997 tarihinde basında geniş yankı bulmuştur. Yasalar gereği, Türk Hava Kurumunun, özellikle kurban derilerinden toplanan paraları paylaşması gerektiği, diğer kurumlara da dağıtmaması, suiistimal iddialarının bir başka örneğini teşkil etmektedir. Ayrıca, 1996 yılında Türk Hava Kurumunun organize ettiği 1. Dünya Hava Oyunlarında

²⁵¹ Ayrıntılar ve İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak’la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 3, B 20 (23.6.1999), ss. 5, 15-17.

paraşüt yarışmalarında kullanılmak üzere uçak alımı için Vakıfbank'tan alınan 5 milyon dolarlık kredinin bu gayeye uygun olarak kullanılmadığı iddiaları medyada bugünlerde yeniden geniş yer almaktadır. Aynı zamanda, bu kurumla ilgili kamuoyunda buna benzer sayısız iddialara rastlanmaktadır.

Kuruluş amacı, Türk havacılığını güçlendirmek, insanımıza sevdirmek “İstikbal Göklerdedir” diyerek ülke kalkınmasına katkıda bulunmak olan ve Atatürk tarafından kurdurulan Türk Hava Kurumuna karşı, vatandaşlarımızın güvenini ve desteğini yeniden kazandırmak önemli bir vazifedir. Yukarıdaki izahlarımızın ışığı altında; bu kurumun daha fazla yıpranmasını önlemek, üzerindeki şaibeleri kaldırmak, halk arasında kurum hakkında oluşan olumsuz kanaatleri gidermek, kaynakların yerinde ve isabetli kullanılıp kullanılmadığını öğrenmek ve açığa kavuşturmak gerekmektedir. Bu vesileyle, bu Meclis araştırması hazırlanmış ve Heyetinizin huzuruna getirilmiştir. Genel Kurulun takdirlerine arz olunur.²⁵²

s. Bartın Milletvekili Cafer Tufan Yazıcıoğlu ve 21 arkadaşının, erozyonun nedenlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/20) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.6.1999).²⁵³

ş. Sivas Milletvekili Musa Demirci ve 35 arkadaşının, hayvancılık sektörünün sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/21) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.6.1999).²⁵⁴

t. Bursa Milletvekili Faruk Çelik ve 19 arkadaşının, tarım sektörünün sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/22) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.6.1999).²⁵⁵

u. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 19 arkadaşının, yerel basın sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis

²⁵² Ayrıntılar ve İstanbul Milletvekili Azmi Ateş'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 27 (30.6.1999), ss. 188, 197-200. THK Genel Başkanı Atilla Taçoş ve yönetim kurulu üyeleri, kurum hesaplarında yolsuzluk yaptıkları gerekçesiyle 1 Kasım 1999'da görevden alındılar. Atilla Taçoş, hükümete karşı dava açtı. 4 yıl süren dava sonunda Danıştay 10. Dairesi, eski yöneticilerin görevlerine iadelerine karar verdi. Atilla Taçoş 2001 yılında öldü. Kurumdan uzaklaştırılan yöneticilerin geri dönüşüne ilişkin karar THK'ye tebliğ edildi, ancak uygulanmadı. Bkz: Sevilay Yükselir, <http://www.sabah.com.tr/2006/09/13/gnd119.html>, 14.9.2006, (erişim: 29.10.2006)

²⁵³ Ayrıntılar ve Bartın Milletvekili Cafer Tufan Yazıcıoğlu'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 27 (30.6.1999), ss. 188, 200-201.

²⁵⁴ Ayrıntılar ve Sivas Milletvekili Musa Demirci'yle birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 27 (30.6.1999), ss. 188, 201-203.

²⁵⁵ Ayrıntılar ve Bursa Milletvekili Faruk Çelik'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 27 (30.6.1999), ss. 188, 203-205.

araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/23) (Başkanlığa geliş tarihi: 17.6.1999).²⁵⁶

Gerekçe: Cumhuriyetin korunması, demokrasinin tüm kurum ve ilkeleriyle yerleşmesi için birtakım fizikî araçlardan ve güçten ziyade, düşünceye önemli görev düşmektedir. Sağlıklı düşüncenin gelişimi ise güçlü bir medya ile olmaktadır. Öteki sektörlerde olduğu gibi, ülkemizde, basın sektöründe bir merkezîyetçilik hâkimdir. Basında tekelleşme, iç barışın temel dinamiklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Demokrasi ve cumhuriyetin yaşatılabilmesi için taşranın da katılımının sağlanması gerekmektedir. Bu ise güçlü yerel medya ile sağlanabilir. Öte yandan, günümüz teknolojilerinde en hızlı gelişmenin, iletişim alanında gerçekleşmekte olduğu bilinmektedir. Gerek yazılı ve gerekse görsel basın, iletişimin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Gelişmelerden hızlı bir biçimde yararlanılmaktadır.

Ulusal düzeyde basın sektörü devlet desteği ile bir kısım sermaye çevrelerinin elinde tekelleşmeye yüz tuttuğundan, kamuoyu oluşumunda 4. sıradan 1. sıraya çıkmış bulunmaktadır. Son birkaç yıldan beri, özellikle son birkaç ay esnasında, basında el değiştirmeler bu düşüncemizi doğrulamaktadır. Ama, bütün bu olanlar basınının sorunu olmadığı anlamını taşımamaktadır. Basının sorunları vardır ve acilen çözüm beklediği bir gerçektir. Ama, bir gerçek daha vardır ki, ulusal basının yanında unutilan yerel basın ayakta, hatta hayatta kalma mücadelesi vermektedir. Yerel yazılı ve görsel basın, devlet desteği ve imkânsızlıklar nedeniyle teknik alandaki hızlı gelişmelere ayak uyduramamaktadır. Çünkü, son derece kısıtlı kendi imkânlarıyla yayınlarını sürdürme gayreti içindedirler. Yerel basınız devlet imkânlarından da yararlanamamaktadırlar. Halbuki, ulusal basına paralel olarak, yerel basının da desteklenmesi ve himaye edilmesi gerekmektedir. Bu, bir Anayasanın eşitlik ilkesi gereğidir. Yerel basın, anayasal ve yasal görevini yerine getirirken o yörenin gözü, kulağı ve sesidir.

Tek tek kapanmaya ve faaliyetlerini tatil etmeye başlayan bu sektörün içinde bulunduğu sorunlar, sadece, ekonomik de değildir. Ekonomik sorunların yanında, kültürel, etik ve düşünce yönünden sorunları vardır. Bir kısım yöneticilerimizin, bölgelerindeki basın üzerinde, âdeta, şiddet uyguladıkları bilinmektedir. Yukarıda kısaca anlatılan gerçeklerin ışığında, bir kamu hizmeti yapan mahallî basınının sorunlarına eğilmenin zamanı gelmiştir. Mahallî basınının içinde bulundukları sıkıntıları tespit etmek ve icra organına çözüm önerileri üretmek için, Türkiye Büyük Millet Meclisine, önemli bir görev düşmektedir. Anadolu insanı aktif şekilde demokrasiye katılımında bulunmak ve ulusal düzeyde sesini duyurmak için, sorunlarının tespitini ve çözümünü

²⁵⁶ Ayrıntılar ve Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 27 (30.6.1999), ss. 188, 205-207.

beklemektedir. Mahallî basınımızın meselelerinin Yüce Meclisimizde ele alınıp, incelenmesi, müzakere edilmesi iki yönden yararlı olacaktır:

(1) Bir taraftan kendi meselelerini çözmek için çaba sarf ederken, öte taraftan yerel sorunların çözümüne katkıda bulunan bu sektöre moral destek olacaktır.

(2) Unutulmaya terk edilmiş izlenimine kapılmış bulunan yerel basının zaten çözümsüz olmayan sorunlarının çözümü için, hem kendilerine hem de icraya yol gösterilmiş olacaktır.

Her iki durumda da, hem ülkemiz hem basınımız büyük kazançlar elde edecektir. Sektörler arası dengesizliklerin düzeltilmesine böylece yardımcı olunacaktır.

Yüce Meclisimizin, bir kere daha, bu gerçeği görerek, yerel basınımızın sorunlarını gündemine alması ve bir Meclis araştırması açması son derece yararlı olacaktır.

ü. İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin ve 21 arkadaşının, üniversite girişi sınavının ülke gerçeklerine uygun olup olmadığının ve soru kitapçıklarının çalınması olayı ile Meteksan firmasına yapılan ödeme arasındaki bağlantıların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/24).²⁵⁷

Gerekçe: Eğitim, bireyin olduğu kadar, bir milletin ve devletin de geleceğinin teminatıdır. Yükseköğretim, ülkemizdeki eğitim kademelerinin en üst noktasıdır. Bir ülkenin kalkınmışlığının ölçüsü, yüksekokul mezunlarının sayısı ile doğru orantılıdır. Buna rağmen, yüksek tahsil yapmak isteyen her gencimize yükseköğrenim yapma imkânı sağlayamamaktayız. Bu imkândan yararlanmak isteyen gençlerimizin ancak yüzde 20'si bir yüksekokula girme şansına sahip olabilmektedir. Ülkemizde zaman içinde farklı üniversite seçme sınavları uygulanmıştır. 1981 yılına kadar üniversite sınavları bir aşamalı yapılmaktaydı, bu tarihten sonra iki aşamalı sisteme geçildi. Hatta, onbir yıllık emeğin 3 saatte ölçülemeyeceği gerekçesiyle, YÖK, 1997 yılındaki raporunda, 3 aşamalı sınavı öngörmüştü; ancak, bu yıl, tekrar, eski sisteme dönüldü. Bu yıl uygulamaya konulan yeni sistem, kamuoyu ve eğitim camiası ile öğrenci ve veliler arasında çokça tartışılmış ve halen de tartışılmaktadır. Bu konuda ciddi bir huzursuzluk söz konusudur. Bu tartışmalar, sistemin, bilgiyi ölçmediği, özellikle ortaöğretim başarı puanı OÖBP'nin, ÖYS'nin yerine geçmesinin bazı istismarcılara ve subjektif davranışlara çanak tuttuğu ve tutacağı, diğer yandan adayların diploma notlarının yanı sıra, mezun oldukları okulun ÖSS ortalamasının da dikkate alınmasının haksızlıklara neden olacağı noktalarında toplanmaktadır.

²⁵⁷ Ayrıntılar ve İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 28 (1.7.1999), ss. 228, 240-242.

Ayrıca, meslek lisesi mezunlarının, alan puanı nedeniyle fakülte tercihlerinin sınırlandırıldığı, üniversiteye girişlerinin âdetâ şansa bırakıldığı gerçeği de, yeni sistemin, çok eleştirilen bir diğer yönünü oluşturmaktadır. Yeni sistemin, bütün bu olumsuzluklarının yanı sıra, üniversite adayları ve velileri bu yıl çok farklı bir şoku daha yaşadılar; çünkü, iki soru kitapçığının çalındığı gerekçesiyle 20 Mayıs 1999 Pazar günü yapılacak öğrenci seçme sınavı iptal edilmişti. 1,5 milyon öğrenci, aileleriyle birlikte tam bir hayal kırıklığına uğradılar. Ayrıca, tespitlere göre, 50 trilyon lira zarar meydana gelmişti. Ertelenen sınav, 6 Haziran 1999 Pazar günü bu olayın gölgesinde yapıldı. Sınav kitapçıklarına bile sahip olamayan, başta YÖK ve onun Başkanı Kemal Gürüz ve ÖSYM Başkanı Fethi Toker, soruların çalınması olayını, “adi bir polisiye vaka” olarak geçiştirme cihetine gittiler. Şu ana kadar soru kitapçıklarını kimin çaldığı ortaya çıkarılmamış, âdetâ, unutulmaya terk edilmişken, YÖK Personel Dairesi eski Başkanı Doç. Dr. Mustafa Gül’ün açıklamaları, tüm gözlerin yeniden soru kitapçıklarının çalınmasına ve sınavların ertelenmesine çevirmiştir.

Sayın Doç. Dr. Gül şöyle demektedir: “Soruların çalındığı gerekçesiyle bir ay ertelenen, milyonlarca üniversite adayı genç ve ailesinin mağduriyetine trilyonlarca lira masrafa neden olan olay, aslında, bir skandaldır. ÖSYM ile YÖK eski Başkanı, Bilkent Üniversitesi sahibi İhsan Doğramacı’nın sahibi olduğu Meteksan Firmasının anlaşması iki aşamalı sınava göredir. Tek aşamalı sınavda ödenecek para yarı yarıya düşeceği için ‘soru kitapçığı çalındı’ denilmiştir. Bir aşama için Meteksan’a soru kitapçıklarının basılması karşılığı 8 trilyon ödeniyor.” Bu iddialar çok düşündürücüdür ve o kadar da vahimdir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu olayın üzerine gitmeli ve şu soruları aydınlatarak, alınması gereken tedbirleri ortaya koymalıdır:

(1) “Sorular çalındı” senaryosuyla, bir firmaya 8 trilyonun pompalandığı iddiası doğru mudur? Bunun sorumluları kimlerdir? Soru kitapçıklarının çalınması olayının içyüzü nedir? Failleri kimlerdir? YÖK ve ÖSYM yöneticilerinin bu olayda sorumlulukları var mıdır?

(2) Sık sık sınav sistemi değişikliği, ülkemizi ve özellikle çocuklarımızı nasıl etkilemektedir? Ortaöğretim başarı puanı, okul ÖSS ortalama puanı ve alan uygulamaları hukuka uygun mudur? Çocuklarımız arasında eşitsizlik meydana getirmekte midir? Sonuç olumsuzsa, bunda YÖK’ün ve yöneticilerinin sorumluluğu nedir? Bu alanda alınması gereken tedbirler nelerdir?

Yukarıdaki, İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin ve 21 arkadaşının (10/24) esas sayılı önergesi daha sonra verilecek olan, benzer özellikteki (10/28, 29, 50, 57, 90 ve 91) esas sayılı önergelerle birleştirilerek, 16.11.1999 tarihinde öngörüşmelerine başlanmıştır. Ayrıntılar (10/91) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerenin bulunduğu bölüm içinde verilmiştir.²⁵⁸

v. İzmir Milletvekili Atilla Mutman ve 24 arkadaşının, Ege kıyılarındaki balık çiftliklerinin neden olduğu zararların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105.

²⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 491-522.

maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/25) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.6.1999).²⁵⁹

y. Konya Milletvekili Remzi Çetin ve 23 arkadaşının, ilköğretim okullarının içinde bulunduğu sorunların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/26) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.6.1999).²⁶⁰

z. Bursa Milletvekili Faruk Çelik ve 23 arkadaşının, Uluslararası Çok Taraflı Yatırım Anlaşması (MAI)'nın ülkemiz açısından doğabilecek etkilerini araştırmak amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/27) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.6.1999).²⁶¹

aa. Konya Milletvekili Remzi Çetin ve 22 arkadaşının, üniversiteler ve YÖK hakkında ileri sürülen iddiaları araştırmak amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/28) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.6.1998).²⁶²

Yukarıdaki, Konya Milletvekili Remzi Çetin ve 22 arkadaşının (10/28) esas sayılı önergesi daha önce verilmiş olan ve daha sonra verilecek olan, benzer özellikteki (10/24, 29, 50, 57, 90 ve 91) esas sayılı önergelerle birleştirilerek, 16.11.1999 tarihinde öngörüşmelerine başlanmıştır. Ayrıntılar (10/91) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergenin bulunduğu bölüm içinde verilmiştir.²⁶³

ab. Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ve 21 arkadaşının, ÖSS sorularının ihalesiz olarak bir firmaya verildiği ve bazı öğretim üyelerinin çocuklarının üniversitelerin yüksek puanlı bölümlerine yerleştirildikleri iddialarını araştırmak amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/29) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.6.1999).²⁶⁴

²⁵⁹ Ayrıntılar ve İzmir Milletvekili Atilla Mutman'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 28 (1.7.1999), ss. 228, 242-244.

²⁶⁰ Ayrıntılar ve Konya Milletvekili Remzi Çetin'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 28 (1.7.1999), ss. 228, 244-246.

²⁶¹ Ayrıntılar ve Bursa Milletvekili Faruk Çelik'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 29 (6.7.1999), ss. 342, 350-351.

²⁶² Ayrıntılar ve Konya Milletvekili Remzi Çetin'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 29 (6.7.1999), ss. 342, 351-353.

²⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 491-522.

²⁶⁴ Ayrıntılar ve Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 29 (6.7.1999), ss. 342, 353-354. Bu önerge de bir önceki önerge gibi 10/24 nolu önerge ile birlikte işleme konmuş ve öngörüşmeler sonunda 13 kişilik meclis araştırması grubu kurulması

Yukarıdaki, Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ve 21 arkadaşının (10/29) esas sayılı önergesi daha önce verilmiş olan ve daha sonra verilecek olan, benzer özellikteki (10/24, 28, 50, 57, 90 ve 91) esas sayılı önergelerle birleştirilerek, 16.11.1999 tarihinde öngörüşmelerine başlanmıştır. Ayrıntılar (10/91) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerenin bulunduğu bölüm içinde verilmiştir.²⁶⁵

ac. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 23 arkadaşının, ülkemizde yaşanan ekonomik krizin nedenlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/30) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.6.1999).²⁶⁶

ad. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 19 arkadaşının, üniversite kurulacak illerin tespiti ve bu konuda alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/31) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.6.1999).²⁶⁷

ae. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 19 arkadaşının, Erzincan İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/32) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.6.1999).²⁶⁸

af. Kütahya Milletvekili Ahmet Derin ve 27 arkadaşının, bankacılık sektörünün sorunlarının ve devlete devredilen bankaların batış nedenlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/33) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.6.1999).

Gereke: Gelişmekte olan ülkeler için kaynak sağlamak ne kadar mühim ve zor ise, kıt kaynakların etkili ve verimli bir şekilde kullanılması da o kadar mühimdir. Atıl, yastık altındaki tasarruflar ve mevcut fonların malî sisteme, reel sisteme girmesi enstrümanlarından biri de bankalardır. Diğer finans enstrümanlarının yeterli gelişmeyi gösteremeyen ülkelerde, bankaların fonksiyonu daha da artmaktadır. Ekonomisinin liberalleşmesiyle başlayan, devletin bankacılıktan da çekilmesi anlayışıyla özel bankalar furyası başlamıştır.

kabul edilmiştir. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 491-522.

²⁶⁵ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 491-522.*

²⁶⁶ *Ayrıntılar ve Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 30 (7.7.1999), ss. 548, 559-561.*

²⁶⁷ *Ayrıntılar ve Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 30 (7.7.1999), ss. 548, 561-562.*

²⁶⁸ *Ayrıntılar ve Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 30 (7.7.1999), ss. 548, 562-564.*

Kamu açıklarının sonucu, çıkarılan, vergiden muaf, garantili devlet kağıtları, holdinglerin de iştahını kabartmış, birçok özel bankanın kuruluşu gerçekleşmiştir. Son 10 yılda 10'a yakın devlet bankasının ve nihayet 1994 yılında da TYT Bank, Marmarabank, Impeksbank'ın satışıyla ortaya çıkan kargaşa ve panik ile özel bankalar hakkındaki endişeler sonucu, o günün hükümeti, TMSF oluşturarak, mevduatlara yüzde 100 güvence getirmesiyle de özel banka sayısında büyük artışlar olmuş, 38'i holding bankası olmak üzere, 82 özel ve kamu bankasına ulaşılmıştır. Etkin yaptırım gücü olan sağlam bir hukukî altyapı oluşturulmadan genişleyen bankacılık sektörü, Türkbank, Bankekspres ve en son olarak el konan Interbank örneğinde de olduğu gibi, gayrimeşru kredilendirmeye açık kötü niyetli banka sahipleri ve kişiler tarafından içleri boşaltılarak devlete teslim edilmeye başlanmıştır. 1999 bütçesinden yatırımlara 1,4 katrilyon TL ödeneği zor ayırabilen ülkemizde, sadece üç bankanın devlete zararının 2,5 milyar dolar, yaklaşık 1 katrilyon olduğu göz önüne alındığında meselenin ne kadar ehemmiyet arz ettiği anlaşılabacaktır. Ayrıca, birçok kamu ve özel bankaların durumlarının da riskli olduğu, batan bankaların, sadece tasarruf sahiplerine değil, aynı zamanda ticarî mevduat sahibi kuruluş ve bu bankalara kredi veren yurtiçi ve yurtdışı bankalara olan yükümlülüklerin de TMSF'den karşılanma durumu, işin vahametini daha da büyötmektedir.

İSO Başkanı “devlet garantisiyle halkı soyuyorlar” derken, yine bir özel bankanın genel müdür yardımcısı “mevduatta sınırsız güvencenin sınırlandırılması kaçınılmaz olmuştur” uyarısında bulunuyor. Demek ki, kötü niyetlilere bir kapı açılmıştır. Halk soyulmaktadır. En son yasalaşan Bankalar Yasasının da yeterli olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Bu açıdan, mevcut bankacılık sektörünü tekrar gözden geçirmek, sağlam bir finans altyapısı oluşturmak, batan bankaların sebeplerini ve müsebbiplerini tespit etmek ve güçlü bir ekonomi için gerekli değişikliklerin bir komisyonca belirlenmesinin şart olduğuna inandığımız için bu önerge verilmiştir.²⁶⁹

ag. İzmir Milletvekili Suat Çağlayan ve 26 arkadaşının, Dünya Bankası tarafından desteklenen Birinci Sağlık Projesi ile ilgili iddiaların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/34) (Başkanlığa geliş tarihi: 28.6.1999).²⁷⁰

ah. İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı ve 21 arkadaşının, teröre destek veren ülkeler ve bu ülkelerdeki kuruluşlar konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/35) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.6.1999).

²⁶⁹ Ayrıntılar ve Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 31 (8.7.1999), ss. 9, 18-20.

²⁷⁰ Ayrıntılar ve İzmir Milletvekili Suat Çağlayan'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 32 (13.7.1999), ss. 155, 166-167.

Gerekçe: Terörist başı Abdullah Öcalan'ın yakalanmasını takip eden süreç içerisinde ve terörist başının da bizzat itiraflarıyla, teröre destek veren ülkelerin hangileri olduğu ve bu ülkelerde hangi kişi ve kurumların teröre destek verdiği iyice belirlenmeye başlamıştır. Geçmiş yıllarda da, bu konuda çok sayıda bilgi ve belge olmasına rağmen, terör destekçisi ülkelerin tespit ve teşhir edilmeleri imkânı sağlanamamıştır. Son aylardaki gelişmeleri dikkate alarak, bu konuda ciddi bir araştırma yapılması ihtiyacı doğmuştur. Teröre desteğin yalnız ülkelerin genel politikalarından değil, bu ülkelerdeki resmî ya da özel kurum ve kuruluşlardan da kaynaklandığı iyice belirgin hale gelmiştir. Ayrıca, teröristlere silah ve mühimmat, mayın satan şirketlerin, terör örgütünün büyük tutarlara erişen para işlemlerini yürüten bankaların, teröristlerle direkt işbirliği yapmış medya mensuplarının kimler olduğunun günlük gazete sayfalarından çıkarılıp kalıcı belgelere yazılması, bizlerin gelecek nesillerimize karşı da borcumuzdur.

Ortaya çıkacak araştırma, terör kurbanı şehit ve gazilerimiz ile (hem asker, subay olarak vatanî görevini yaparken şehit olanlar hem de öğretmen, doktor, hemşire, işçi, mühendis, mimar olarak bu yönlerde hizmet götürürken şehit olanlar ile köyünü, kasabasını korurken ve oralarda yaşarken katledilen onca insanımızı kastediyoruz) terörden zarar görmüş diğer kişi ve kurumların (evi, tarlası yakılan, hayvanları öldürülen köylülerimiz, fabrikası yakılan işadamlarımız, iş makineleri yakılan kuruluşlarımız) teröre destek verdikleri belirlenen ülkeler ve bu ülkelerdeki kuruluşlar aleyhine tazminat davaları açabilmelerine de imkân sağlayacak bir belgeyi oluşturacaktır. Dünya siyasi tarihinin hiçbir döneminde, ne gerekçeyle olursa olsun, hiçbir demokratik ülke, başka bir demokratik ülkeye yönelik terör hareketlerine ve örgütlere destek vermemiştir. Destek, istisnasız, otoriter ve totaliter rejimli ülkelerden olmuştur. Dolayısıyla, demokratik rejimlerine rağmen, terör örgütü PKK'yı besleyip, ona göz yumarak destek verenlerin tespit ve teşhiri, demokrasiye inanan ve gönül verenler için de bir vicdan borcudur.²⁷¹

a1. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 21 arkadaşının, göç olayının nedenlerinin ve göçten kaynaklanan sorunların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/36) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.7.1999).²⁷²

ai. Amasya Milletvekili Akif Gülle ve 21 arkadaşının, Amasya İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunları ile özellikle Amasya'nın kamu yatırımları, özel sektörü teşvik edici tedbirler ve kamu hizmetleri yönünden ihmal edilmesinin ortaya çıkardığı sorunların araştırılarak alınması gereken

²⁷¹ Ayrıntılar ve İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 32 (13.7.1999), ss. 155, 167-168.

²⁷² Ayrıntılar ve Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 32 (13.7.1999), ss. 155, 168-170.

tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/37) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.7.1999).²⁷³

aj. Sivas Milletvekili Abdullatif Şener ve 20 arkadaşının, Sivas İlinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/38) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.7.1999).²⁷⁴

ak. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 21 arkadaşının, gençliğin sorunları ve uygulanan politikalar konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/39) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.7.1999).²⁷⁵

al. İstanbul Milletvekili A. Ziya Aktaş ve 50 arkadaşının, Türkiye'nin bilgi ve bilgi teknolojisi kaynaklarının etkin kullanımı konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/40) (Başkanlığa geliş tarihi: 8.7.1999).²⁷⁶

İstanbul Milletvekili A. Ziya Aktaş tarafından, yukarıdaki (10/40) esas numaralı Meclis araştırması önergesinin, genel görüşme önergesine çevrilmesi için 4.4.2002 tarihinde yeni bir önerge (4/477) verilmiş ve Meclis araştırması önergesi genel görüşme önergesine çevrilmiştir.²⁷⁷

am. Adana Milletvekili Yakup Budak ve 21 arkadaşının, Adana İlinin sınaî, tarımsal, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/41) (Başkanlığa geliş tarihi: 8.7.1999).²⁷⁸

an. Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz ve 21 arkadaşının, Çankırı İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/42) (Başkanlığa geliş tarihi: 8.7.1999).²⁷⁹

²⁷³ Ayrıntılar ve Amasya Milletvekili Akif Güllü'yle birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 33 (14.7.1999), ss. 268, 278-280.

²⁷⁴ Ayrıntılar ve Sivas Milletvekili Abdullatif Şener'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 33 (14.7.1999), ss. 268, 280-281.

²⁷⁵ Ayrıntılar ve Amasya Milletvekili Akif Güllü'yle birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 33 (14.7.1999), ss. 268, 282-283.

²⁷⁶ Ayrıntılar ve İstanbul Milletvekili Ziya Aktaş'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 35 (20.7.1999), ss. 384, 393-395.

²⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 83 (4.4.2002), s. 324.

²⁷⁸ Ayrıntılar ve Adana Milletvekili Yakup Budak'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 35 (20.7.1999), ss. 384, 395-397.

²⁷⁹ Ayrıntılar ve Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 36 (21.7.1999), ss. 527, 536-538.

ao. Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız ve 24 arkadaşının, zeytin ve zeytinyağı üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/43) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.7.1999).²⁸⁰

aö. Konya Milletvekili Remzi Çetin ve 31 arkadaşının, MGK için hazırlandığı iddia edilen bir rapor konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/44) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.7.1999).

Gerekçe: Son günlerde bazı basın-yayın organlarında bir rapor yayınlanmak suretiyle, devlet-millet kaynaşması, ciddi şekilde, bazı kötü niyetli kişi veya kişilerce zedelenmek istenmiştir. Her kademede devlet mensubunun reddettiği ve Millî Güvenlik Kurulunda görüşülmediği açıklanan bu raporun, kim veya kimler tarafından kaleme alındığı tespit edilememiştir. Bazı yayınlarda, bu raporun, Millî Güvenlik Kurulu için hazırlandığı ve söz konusu Kurulda tartışıldığı iddia edilmiştir; fakat, ilgililer, böyle bir durumun söz konusu olmadığını açıklamışlardır. Rapor, millî ve mukaddes değerlere ağır saldırılar ve hakaretler ihtiva etmektedir. Bu raporu, her ne şekilde olursa olsun, bu şekilde kaleme alan veya alanlar, Anayasa tarafından garanti altına alınan inanç hürriyetine ve millet bütünlüğüne ciddi saldırıda bulunmuşlardır. Sanki, bir iç ayaklanma çıkarmayı bile hedeflediği intibasını veren bu raporu pervasızca yayınlayan ve büyük bir iddiayla topluma takdim eden yayın organları olmuştur. Bu olay sebebiyle bir kere daha görülmüştür ki, medya, toplumun hassas olacağı kesin olan konulara karşı son derece duyarsız davranmaktadır. Bu duyarsızlık beklenmedik gelişmelere yol açabilir.

Bu yüzden, bu raporun mahiyetinin, yani, kimler tarafından, ne maksatla hazırlandığının, medyaya nasıl verildiğinin ve kamuoyuna yansıtılma biçiminin ciddi şekilde araştırılması gerekmektedir. Bu maksatla, Anayasanın ve İçtüzüğün ilgili maddeleri gereğince, bir Meclis araştırması teklifimizi, saygılarımızla arz ederiz.²⁸¹

ap. Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener ve 34 arkadaşının, bazı gizli bilgi ve belgelerin bazı aracı kuruluşlara sızdırılarak borsada haksız kazanç sağlandığı iddialarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98. İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/45) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.7.1999).

Gerekçe: 28 Haziran-6 Temmuz tarihleri arasında İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında yaşananlar, dikkat çekici gelişme ve tartışmalara konu olmuştur. Söz konusu tarihler arasında borsa işlem hacminde yükseliş ve ani bir

²⁸⁰ Ayrıntılar ve Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 36 (21.7.1999), ss. 527, 538-540.

²⁸¹ Ayrıntılar ve Konya Milletvekili Remzi Çetin'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 36 (21.7.1999), ss. 527, 540-541.

düşüş görülmüştür. 28 Haziran Pazartesi günü işlem hacmi, yaklaşık 63 trilyon TL iken, 2 Temmuz Cuma günü 173 trilyon TL'ye kadar çıkmış ve daha sonra tekrar 28 Haziran günkü işlem hacmi düzeyine inmiştir. Borsa işlem hacminde, birkaç gün içinde üç katına çıkan bu iniş ve çıkış, piyasanın kendi dinamiklerinden kaynaklanan bir hadise olarak değerlendirilemeyecek özellikler sergilemiştir. Söz konusu günlerde, ekonomik göstergelerde olağanüstü bir gelişme yaşanmamış, hükümet de ekonomiyle ilgili şok bir paket açıklamamıştır. Borsa işlem hacminde, elbette ani iniş ve çıkışlar olabilir, bu tür dalgalanmalar daha önce de yaşanmıştır; ancak, siyasî ve ekonomik gelişmelerle izah edilemeyen böyle bir şok artış ve düşüş, başka şüpheleri de beraberinde getirmiştir. Olaylar üzerine, borsada manipülasyon tartışmaları başlamıştır. Trilyonlarca liralık veya milyarlarca dolarlık vurgundan, kazançtan bahsedilmiştir. Bu trilyon liraları veya milyar dolarları, kim, nasıl kazanmış sorusu, değişik yorumların, tahlillerin yapılmasına neden olmuştur.

Hükümet ile IMF arasındaki görüşmelerde ele alınan senaryoların sızdırılması neticesinde, borsada hareketlenme yaşandığı ve bu mekanizma ile birilerinin büyük kazançlar sağladığı en yaygın kanaattir. Bu bilgilerin, önce üst düzey bir Hazine bürokrati -Devlet eski Bakanı Güneş Taner- ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz- aracı kuruluş olan Global Menkul Değerler A.Ş. zinciri içinde, daha sonra, doğrudan, Devlet Bakanı Hikmet Uluğbay-Mesut Yılmaz-Global Menkul Değerler A.Ş zincirini izleyerek sızdırıldığı iddia edilmiştir. Devlet Bakanı Sayın Hikmet Uluğbay'ın 6.7.1999 Salı günü intihar girişiminde bulunmasıyla, konu, daha da yoğun olarak tartışılmaya başlanmış; bu intihar girişiminin borsadaki manipülasyonla bağlantısı olabileceği yorumları yapılmış; ancak, henüz, kamuoyunu tatmin edici bir açıklama yapılmamıştır. Bu arada, ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'la Global Menkul Değerler A. Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Kutman arasındaki akrabalık bağı, Mehmet Kutman ile Sermaye Piyasası Kurulu Başkanı Muhsin Mengütürk arasındaki iş ilişkileri de yoğun tartışma alanlarından birini oluşturmuştur.

Ekim 1997'de 3 yıllık bir dönem için SPK Başkanlığına atanan Muhsin Mengütürk'ün, dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz'ın kuzeni olduğu iddia edilen Mehmet Kutman'ın şirketi Global Menkul Değerlere müşavirlik hizmeti verdiği ve SPK Başkanlığına atanması öncesinde, doğrudan veya dolaylı olarak, bu şirketten yüksek ücretler aldığı iddiaları, borsadaki manipülasyon bağlantılı önemli bir soru olarak cevap beklemektedir. Söz konusu, Yılmaz, Kutman ve Mengütürk'e ait iddiaların, hâlâ, makul bir izahı yapılamamıştır ve kamuoyunu tatmin edici, kamuoyunda oluşan tereddütleri giderici somut herhangi bir adım atılmamıştır. Oysa, borsada yaşanan belge skandalından bağımsız değerlendirildiğinde bile araştırılması gereken bu tuhaf ilişkilerin açıklanması için, mevcut hükümetin somut bir adım atmaması manidardır. Hükümet, Hazinesinden sorumlu Devlet Bakanı Hikmet Uluğbay'ın intiharını, daha çok magazin boyutuyla ele alarak, ortaya çıkan bu ilişkileri, âdeta, örtme gayreti

içine girmiştir. IMF ile yapılan görüşmelerdeki gizli belge ve bilgilerin bazı aracı kuruluşlara sızdırılması sonucu, spekülasyon yapılarak haksız kazanç sağlandığı, bu noktada hükümetin sorumluluğu bulunduğu iddialarının TBMM tarafından araştırılması, kamuoyunun beklentileri doğrultusunda zarurî hale gelmiştir.²⁸²

ar. Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç ve 20 arkadaşının, Elazığ İlinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/46) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.7.1999).²⁸³

as. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 19 arkadaşının, ulusal kemik iliği bankası kurulması amacıyla Dr. Oktar Babuna tarafından başlatılan kampanya hakkındaki iddiaları araştırmak amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/47) (Başkanlığa geliş tarihi: 16.7.1999).

Gerekçe: Türkiye'nin ulusal kemik iliği bankasını kurmak ve Türk Milletini lösemi hastalığı tehlikesinden korumak amacıyla 1999 yılı mart ayında beyin cerrahı Dr. Oktar Babuna öncülüğünde büyük bir kampanya başlatıldı. Dünyada eşi benzeri görülmemiş ve Guinness Rekorlar Kitabına girecek bu kampanya, kısa zamanda çok büyük bir sivil hareket haline geldi. Türk Milletinin birlik ve beraberliğinin, toplumsal dayanışma ve özverisinin en güzel örneklerinden birini oluşturdu. Ulusal kemik iliği bankası kampanyası, devlet tarafından desteklenmiş olup, sivil insanlar tarafından da çok büyük bir ilgiyle karşılanmış bir kampanyadır. Bu kampanya ile ilk aşamada lösemi hastası Dr. Oktar Babuna'ya uygun bir kemik iliği vericisinin bulunması, daha sonraki aşamada ise, Türkiye'de ulusal kemik iliği bankasının kurulması hedeflenmekteydi. Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanlığı, Sağlık Bakanlığı, İstanbul Valiliği, İstanbul Üniversitesi gibi, devleti temsil eden kişi ve kurumlar tarafından desteklenerek, 160.000 doku tahliline ulaşan ve kemik iliği bankasının fiilen kurulmasını temin ederek, sayıları 8.000'e varan lösemili Türk vatandaşlarının ilik bulma ve yaşama şansını yüzde 70'lere çıkaran böyle bir kampanyanın, Sağlık Bakanlığı tarafından durdurulması, halkımız arasında hayret ve şaşkınlık ile karşılanmıştır. Kampanyanın durdurulması sürecinde ortaya atılan birtakım gerekçelerin ispata ihtiyacı olduğu çok açık bir gerçektir.

Sağlık Bakanı Sayın Osman Durmuş'un ifade ettiği gibi, Dr. Babuna ve arkadaşları, bu kampanyayı bir çıkar sağlamak amacıyla mı yapmışlardır; ayrıca,

²⁸² Ayrıntılar ve Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 7, B 37 (22.7.1999), ss. 6, 19-21.

²⁸³ Ayrıntılar ve Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 7, B 37 (22.7.1999), ss. 6, 21-23.

kan örneklerinin gönderildiği yurt dışındaki laboratuvarların çıkarı düşünülerek mi bu kampanya yürütülmüştür? Bu tür iddiaların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Ülkemizde, lösemi hastalarına yardım etmek için yıllardır faaliyet gösteren Lösemili Çocuklar Vakfının yakalayamadığı başarıyı, birkaç ay içinde yakalayarak, onu çok gerilerde bırakan böyle bir kampanyanın Türkiye'ye sağlayacağı imkânlar, kampanyanın durdurulmasıyla heba edilmiş ve sayıları 8.000'e varan lösemili Türk vatandaşlarının hayal kırıklığına sebep olmuştur, belki de onları ölüme mahkûm etmiştir. Bizim Lösemili Çocuklar Vakfında lösemi tedavisi gören 8 çocuk son iki ay içinde hayatını kaybetmiştir. Bu ölümlere, ancak, ülkemizde kurulacak ulusal kemik iliği bankası sayesinde engel olunabileceği açıkça görülmekteyken ve bankanın kurulması aşamasına hızla yaklaşıırken, niçin bu durdurma kararı verilmiştir? Bu kararın alınmasındaki ana ve yan etmenler nelerdir? Sağlık Bakanlığının, bu kararı, bazı kuruluşların baskısı sonucu aldığı iddiaları ne ölçüde doğrudur? Bu kuruluşlar neyin ve hangi rantın mücadelesini yapmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletlerinde ve Almanya'da tahlil edilen kanların sonuçları Türkiye'ye iade edildiğinde, toplanan veriler ulusal kemik iliği bankası oluşumu için yeterli olacak mıdır? Yeterli olmayacaksa, gerekli veri tabanına sahip olabilmek için tekrar bir kampanyaya ihtiyaç duyulacak mıdır? Bütün bu yaşananlardan sonra, böyle bir kampanyanın başarı şansı ne olacaktır? Ülkemiz insanları için hayırlı ve onurlu bir hizmeti hedef alan bu kampanyaya engel olmak için eldeki delillerin daha tatminkâr ve açık olması gerekmez miydi? Yukarıda arz edilen konuların açıklığa kavuşturulması, Yüce Meclisimizin ve toplumumuzun bu manada tatmini için, Anayasanın 98. ve İktüzüğün 104 ve 105. maddeleri gereğince, Meclis araştırma önergemizin kabulünü saygılarımızla arz ederiz.²⁸⁴

aş. Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük ve 21 arkadaşının, tekstil ve konfeksiyon sektörünün sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İktüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/48) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.7.1999).²⁸⁵

at. İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın ve 23 arkadaşının, İstanbul TEM otoyolunun Çamlıca ve Mahmutbey gişelerinde yaşanan sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin tespit edilmesi amacıyla Anayasanın 98, İktüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/49) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.7.1999).²⁸⁶

²⁸⁴ Ayrıntılar ve Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 7, B 37 (22.7.1999), ss. 6, 23-25.

²⁸⁵ Ayrıntılar ve Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük'le birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 7, B 38 (23.7.1999), ss. 154, 159-161.

²⁸⁶ Ayrıntılar ve İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 7, B 38 (23.7.1999), ss. 154, 161-163.

au. Ordu Milletvekili Yener Yıldırım ve 20 arkadaşının, İstanbul Üniversitesi ve Y.Ö.K. Başkanının bazı uygulamaları üzerine öğretim üyelerinin istifa etmeleri konusundaki iddiaların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/50) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.7.1999).²⁸⁷

Gerekçe: İstanbul Üniversitesinde birbiri ardı sıra gelen, birbirinden seçkin üniversite fakültelerinin bölüm başkanları başta olmak üzere, diğer öğretim üyelerinin istifa etmesi, kamuoyunda endişe ve üzüntü yaratmıştır. “Hocaların infiali” gibi manşetlerle basında yer almıştır. Rektör Kemal Alemdaroğlu merkezli YÖK uygulamaları ve İstanbul Üniversitesindeki dayatma türü yaklaşımlar kabul edilemez görülmektedir. Fakülte akademi kurullarının görüşünü dahi almadan senatoda çıkarılan yönetmeliklerin, ilgili fakülte kurullarınca reddedilmesi, rektörün yönetim yetersizliğini gün ışığına çıkarmıştır. Bu uygulamalara ses çıkarmayan, esasen ciddi tenkitlerin hedefi olan YÖK de, kamuoyundan gerekli eleştirileri almaya devam etmektedir.

Bu nedenle, İstanbul Üniversitesindeki istifalarla ayyuka çıkan uygulamaların, Kemal Alemdaroğlu'nun iş ve işlemlerinin ve YÖK Başkanı Kemal Gürüz hakkında basında çıkan iddialar ile YÖK'ün iş ve işlemlerinin, geniş olarak, Meclis araştırması yoluyla incelenmesini, Anayasanın 98 maddesi ile Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 103 ve 104. maddeleri uyarınca arz ederiz.²⁸⁸

Yukarıdaki, Ordu Milletvekili Yener Yıldırım ve 20 arkadaşının (10/50) esas sayılı önergesi daha önce verilmiş olan ve daha sonra verilecek olan, benzer özellikteki (10/24, 28, 29, 57, 90 ve 91) esas sayılı önergelerle birleştirilerek, 16.11.1999 tarihinde öngörüşmelerine başlanmıştır. Ayrıntılar (10/91) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergenin bulunduğu bölüm içinde verilmiştir.²⁸⁹

aü. Çanakkale Milletvekili Sadık Kırbaş ve 23 arkadaşının, kamu harcamaları üzerindeki parlamenter denetimin etkinliğinin artırılması için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/51) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.7.1999).²⁹⁰

²⁸⁷ Ayrıntılar ve Ordu Milletvekili Yener Yıldırım'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 7, B 38 (23.7.1999), ss. 154, 163-164.

²⁸⁸ Bu önerge 10/24 nolu önerge ile birlikte işleme konmuş ve öngörüşmeler sonunda 13 kişilik meclis araştırması grubu kurulması kabul edilmiştir. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 491-522.

²⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 491-522.

²⁹⁰ Ayrıntılar ve Çanakkale Milletvekili Sadık Kırbaş'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 7, B 39 (27.7.1999), ss. 286, 299-301.

av. Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan ve 20 arkadaşının, sermaye piyasası ve borsalarla ilgili olarak ortaya atılan iddiaların ve sorunların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/52) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.7.1999).²⁹¹

Gerekçe: Sermaye piyasalarının gelişmesi; borsaların gelişmeleri, derinleşmeleri ve büyümeleriyle doğru orantılıdır. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası büyük umutlarla, büyüyen ve gelişen Türk ekonomisinin en dinamik, en güvenilir kurumu olması amacı ve niyetiyle kurulmuş ve hızlı bir gelişim göstermiştir. İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında hisse senetlerine yatırım yapan 500.000'i aşkın küçük ve orta ölçekli yatırımcının, dünya standartlarında şeffaf, güvenilir, düzgün işleyen ve denetlenen bir borsaya yatırım yapmaları, gerek bu tasarrufların korunmaları gerekse borsanın ve sermaye piyasalarının gelişimi açısından zorunludur. Tasarrufların ve borsa yatırımcılarının her türlü insider-trading ve kötü niyetli manipülasyon ve spekülasyondan korunmaları da, devletin ve ilgili denetim organlarının yasal ve hayati bir ödevidir. Hatırlanacağı üzere; 1998 yılının ikinci yarısında 55. hükümet döneminde bugün yine iktidarda olan ANAP-DSP ortaklığı tarafından çıkarılan ve yine bugünkü 57. hükümet olan ANAP-DSP ortaklığı tarafından pişman olunarak değiştirilen hatalı, yanlış Vergi Kanunu ve piyasa ekonomisi kurallarına aykırı uygulamalar nedeniyle İstanbul Menkul Kıymetler Borsası tarihinin en büyük düşüşlerinden birini yaşamış ve 500.000'i aşkın borsa yatırımcısı buradaki tasarruflarının yüzde 50'sini yitirmişlerdi. Son bir yıldan beri İstanbul Menkul Kıymetler Borsası dünyada en çok ve en keskin iniş çıkışları gösteren, en çok kaybettiren istikrarsız borsalar arasında ilk üç sıraya oturmuştur.

Henüz bu konuların sıkıntısı aşılamamışken ve ülkemizde yaşanan ekonomik krizin giderek derinleştiği bir esnada bu kez de ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Sayın Hikmet Uluğbay'ın 7.7.1999 günü saat 00.45'te intihar teşebbüsünde bulunması sonucunda, Türkiye ve Türk ekonomisi iç ve dış piyasalarda büyük bir şok yaşamış ve ülkemiz kredibilite kaybına uğratılmıştır. Dünyada malî skandal olarak yorumlanan bu gelişmeler sırasında aynı gün Hazine Müsteşar Vekili Sayın Cüneyt Sel istifa etmiştir. Ülkemizin ekonomik krize sokulduğu bir dönemde Hazine Müsteşarının istifasının ardından aynı gün Hazedenden sorumlu Bakanın intihar girişimi, üzeri kolaylıkla örtbas edilebilecek veya unutturulabilecek türden bir gelişme değildir, olmamalıdır. Konuyu, basit hasarlı sıradan bir trafik kazası boyutuna indirgemeye çalışmak, bu konuda kamu vicdanını tatmin edecek bir açıklama yapmamak ve suskun kalmak, bu konuda ortaya atılan birçok iddianın âdetâ doğrulanması niteliğinde görülmektedir. Sayın Bakan Hikmet Uluğbay'ı canına kıyacak noktaya hangi gelişmeler, baskılar, talepler veya tehditler getirmiştir? Bu intihar ve istifalar

²⁹¹ Ayrıntılar ve Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 8, B 42 (30.7.1999), ss. 9, 11-13.

zincirinde borsada üç gün içinde yaşandığı öne sürülen olağandışı gelişmelere sebep olan IMF'nin bilgi ve belgelerinin ANAP Genel Başkanı Sayın Mesut Yılmaz'ın kuzeninin şirketi olan Global Menkul Kıymetler A.Ş.'ye sızdırılarak borsada manipülasyon yapıldığı iddiaları araştırılmış mıdır? Bu tür bir araştırmayı yaptığı söylenen SPK'nın Başkanı Sayın Muhsin Mengitürk'ün, Global Menkul Kıymetlerde, geçmişte direkt ya da dolaylı iş veya ticarî bağlantısı olmuş mudur? IMF'nin piyasaları ve borsaları son derece yakından ilgilendiren açıklamaları neden borsada seans sırasında yapılmıştır? Enflasyon rakamları, reyting neticeleri dahi borsada seans bittikten sonra yapılırken, böyle önemli bir açıklama niçin seansın ortasında yapılmıştır? Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu veya Devlet Denetleme Kurulu ya da uygun görülecek bağımsız bir denetim kurulu niye bu vahim iddiaları incelemekle görevlendirilmemiştir? Global Menkul Kıymetler A.Ş ile ilgili olarak daha önce SPK veya İMKB tarafından inceleme ve soruşturma yapılmış mıdır, denetim neticeleri ne olmuştur?

İşte yukarıda bir kısmı belirtilen sorulara cevap bulunabilmesi, Türk ekonomisi, Sermaye Piyasası ve borsanın, ahabap-çavuş ilişkileriyle, insider-trading iddiaları ile manipülasyonlarla yıpratılmasının önüne geçilebilmesi, bu konularda alınabilecek tedbirlerin tespiti, kusurlu veya kasıtlı olanların tespiti ve yüzbinlerce tasarruf sahibinin ve borsa yatırımcısının hakkının korunması amacıyla, Anayasanın 98, TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

ay. Konya Milletvekili Veysel Candan ve 20 arkadaşının, özelleştirmelerle ilgili olarak ortaya atılan iddiaların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/53) (Başkanlığa geliş tarihi: 30.7.1999).

Gerekçe: Özelleştirmenin tarihi dikkatle incelendiği zaman, özellikle son üç yılda yapılan bazı özelleştirmelerin iptal edildiği, bazılarının ise yargı tarafından iptal edildiği bilinmektedir. Özelleştirmeler, bir türlü arzu edilen rakamlara ulaşamamaktadır. Örnek vermek gerekirse; Hazine tarafından Türkbank'ın satışı, Enerji Bakanlığınca yapılan TEAŞ ve TEDAŞ ihaleleri ve bu araştırma önergesinin verilmesine sebep olan POAŞ ihalesinin üçüncü sırada olana verilmesi ve sonra iptal edilerek kurumun zarara uğratılması gibi benzeri uygulamalar, Özelleştirme İdaresinde sıkça rastlanmaktadır. Özellikle de POAŞ ihalesinde, özelleştirmeden sorumlu ve Özelleştirme Yüksek Kurulu Üyesi Sayın Bakan Yüksel Yalova'nın, yolsuzluk, usulsüzlük anlamında söylediği ve kanunsuzluk yapıldığı şeklindeki açıklaması, kanaatimizce çok anlamlı olup, bir komisyon tarafından araştırılmalıdır.

Özellikle, şu sorular cevap beklemektedir: (1) Sayın Yalova'nın Genel Başkanı ve zamanın Başbakanı, POAŞ ihalesinde dönen dolapları neden açıklamadı ve açıklayamazdı? (2) “Bundan sonra uzun süre açıklayacağını sanmıyorum” sözü ne anlama gelmektedir? Ayrıca, ihale, bir siyasî parti

merkezinde parti genel başkanı tarafından tezgâhlandığı ne anlama gelmektedir? (3) Demokrasi, açıklık rejimidir. Bakanın görevi yolsuzlukları gizlemek değil, doğruları açıklamaktır. Sayın Bakanın bunları gizleme hakkı yoktur. Açıklamanın devamı getirilmelidir. Eğer açıklanmazsa, başında bulunduğu Özelleştirme İdaresinin yaptığı tüm işlemler şaibeli hale gelmeyecek midir?

Kaldı ki, Sayın Yalova'nın bahsettiği dönemden sorumlu Sayın Mesut Yılmaz ve Sayın Güneş Taner, Özelleştirme Yüksek Kurulu üyeleridir. Bu anlamda, konunun asıl sorumluları gizlenerek, saptırılmaya çalışılmaktadır. Bu ve benzeri konuların kurulacak bir komisyon tarafından araştırılması, özelleştirmenin geleceği açısından fevkalade önemlidir.²⁹²

az. Tokat Milletvekili M. Ergun Dağcıoğlu ve 19 arkadaşının, Tokat İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/54) (Başkanlığa geliş tarihi: 2.8.1999).²⁹³

ba. Adana Milletvekili Yakup Budak ve 21 arkadaşının, Türk aile yapısının korunması ve güçlendirilmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/55) (Başkanlığa geliş tarihi: 4.8.1999).²⁹⁴

bb. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 25 arkadaşının, kültür politikalarının incelenmesi ve milli bir kültür politikası oluşturulması için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/56) (Başkanlığa geliş tarihi: 4.8.1999).²⁹⁵

bc. Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş ve 33 arkadaşının, üniversite giriş sınav soru kitapçıklarının çalınması olayını, bazı rektör, dekan ve öğretim üyelerinin istifaya zorlanmaları ile öğrencilerden katkı payı adıyla alınan harçların sosyal tesislere harcandığı iddialarını tespit etmek amacıyla

²⁹² Ayrıntılar ve Konya Milletvekili Veysel Candan'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 8, B 43 (3.8.1999), ss. 300, 313-315.

²⁹³ Ayrıntılar ve Tokat Milletvekili M. Ergun Dağcıoğlu'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 8, B 44 (4.8.1999), ss. 375, 378-380.

²⁹⁴ Ayrıntılar ve Adana Milletvekili Yakup Budak'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 8, B 44 (4.8.1999), ss. 375, 380-382.

²⁹⁵ Ayrıntılar ve Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 8, B 44 (4.8.1999), ss. 376, 382-384.

Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/57) (Başkanlığa geliş tarihi: 4.8.1999).²⁹⁶

Gerekçe : Anayasamızın 42. maddesinin birinci fıkrasında “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz” ve aynı maddenin sekizinci fıkrasında “eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez” denilmektedir. Üniversitelerimizde öğrenim için ÖSS imtihanına giren 1,5 milyon öğrenciden ancak 150.000 kadarı 4 yıllık fakültelerde öğrenim hakkını kazanmaktadır; diğerleri, istemedikleri programlarda öğrenim görmektedirler. Bunun yanında, bazı rektör ve dekanlar bilim adamına yakışmayan tavır ve davranış içerisindedirler.

Öğretim üyeleri rahat çalışma ortamı bulamadıkları için yeterli bilimsel araştırma yapamamaktadırlar. Bir kısım öğretim üyesi de üniversitelerden istifa etmiştir. YÖK’ün çıkarmış olduğu yönetmeliklerle üniversite öğretim üyeleri üniversiteden uzaklaştırılabilmekte, üniversiteye yeni eleman alımında da keyfi uygulamalara yol açacak yeni düzenlemeler yapılmaktadır. Üniversitelerde öğretim görevlisi, öğretim üyesi ve yardımcı doçent olabilmek için KPDS yabancı dil sınavını başarıma şartı getirilmiştir. KPDS bir ölçü olarak kabul edilmemelidir. Bunun, dolaylı olarak Anayasamızın 42. maddesinin son paragrafına ters düştüğünü de düşünüyoruz.

Bütün bu nedenlerden dolayı, YÖK ve üniversitelerdeki olumsuzluk ve huzursuzlukların tespitinin yapılması, yanlış ve hatalı uygulamaların ortaya çıkarılması için Meclis araştırması açılmasının uygun ve faydalı olacağını düşünüyoruz. Bilgilerinize ve takdirlerinize sunuyoruz.²⁹⁷

Yukarıdaki, Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş ve 33 arkadaşının (10/57) esas sayılı önergesi daha önce verilmiş olan ve daha sonra verilecek olan, benzer özellikteki (10/24, 28, 29, 50, 90 ve 91) esas sayılı önergelerle birleştirilerek, 16.11.1999 tarihinde öngörüşmelerine başlanmıştır. Ayrıntılar (10/91) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergenin bulunduğu bölüm içinde verilmiştir.²⁹⁸

bd. Rize Milletvekili Mehmet Bekâroğlu ve 41 arkadaşının, Türk çaycılığının ve çay üreticilerinin sorunlarının ve çözüm yollarının tespiti amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis

²⁹⁶ Ayrıntılar ve Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş’la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 8, B 44 (4.8.1999), ss. 376, 384-386.

²⁹⁷ Bu önerge 10/24 nolu önerge ile birlikte işleme konmuş ve öngörüşmeler sonunda 13 kişilik meclis araştırması grubu kurulması kabul edilmiştir. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 20-39.

²⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 491-522.

araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/58) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.8.1999).²⁹⁹

be. Şanlıurfa Milletvekili Ahmet Karavar ve 29 arkadaşının, GAP'ın bir an önce bitirilmesi için gerekli önceliklerin tespiti, projenin yavaş ilerlemesinin altında yatan sebeplerin belirlenmesi ile kalıcı çözümlerin üretilmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/59) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.8.1999).

Gerekçe : Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak İllerinin kapsadığı alan "GAP Bölgesi" olarak tanımlanmaktadır. Bölgenin var olan yeraltı ve yerüstü zenginliklerinden yararlanmak ve bölgenin geri kalmışlığına dur demek için, var olan potansiyelin devreye konulması konusunda bir çalışmanın başlatılması gerekiyordu. Bu amaçla, aşağı Fırat ve Dicle Irmağı su potansiyelinden yararlanarak, sulama ve enerji üretilmesi fikri üzerine başlayan etütler Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kavramını doğurmuştur. GAP, sadece Güneydoğu Anadolu Bölgesini değil, tüm ülkemizi etkileyecek değişimleri de beraberinde getirecek olan çok yönlü bir kalkınma projesidir. 1970'lerde Fırat ve Dicle Nehirleri üzerindeki sulama ve hidroelektrik amaçlı projeler olarak planlanan GAP, 1980'lerde çok sektörlü sosyoekonomik bir bölgesel kalkınma projesine dönüştürülmüştür. Proje tamamlandığında, Türkiye toplam su potansiyelinin yüzde 28'i kontrol altına alınacak, Çukurova'nın 4,5 katı olan 1,7 milyon hektarın üzerinde arazinin sulanması ve yılda 27 milyar kilovat/saatlik elektrik enerjisi üretilmesi sağlanacaktır. GAP'ın meydana getireceği yüksek tarım ve sanayi potansiyeli bölgede gelir düzeyini 5 kat arttıracak. Yukarıda anlatılan bu büyük projenin hedefleri, potansiyeli ve getirisi ortadadır; ancak, projesinin yürütülmesi aşamasında yatırımların zamanında ve rasyonel yapılmaması, projenin dengesiz ve bir bütün olarak ilerlememesi, kamulaştırma dolayısıyla arazilerinin bedelini alamayan bölge insanının mağduriyetinin halen giderilmemiş olması projeyi tartışılır hale getirmektedir.

Projenin devreye girmesiyle birlikte meydana gelecek iklim değişikliği ve sulu tarıma geçilmesiyle beraber gerekli önlemlerin alınmaması halinde oluşacak durum, projeyi amacından saptırması olacaktır. Harcanan veya harcanacak kaynakların ve var olan doğal kaynakların heba olmaması için bu projenin bir an önce bitirilmesi gerekmektedir. Bu projenin bir an önce bitirilmesi halinde kazanacak olan, bölge insanı ve ülkemiz olacaktır; fakat, biz, şimdiye kadar, bu projenin dünyanın sayılı bir projesi olmasıyla övündük. Övünerek bitiremediğimiz bu proje, yaklaşık olarak otuz yıldır devam ediyor. Buna rağmen, ancak yüzde 41'lik kısmını tamamlayabildik; geriye kalan bölümlerin de ne zaman bitirileceği belli değil. GAP tamamlandığında, sadece tarım geliriyle dörtbuçuk yılda kendini amorti edebilecekken, yine de, projeye

²⁹⁹ Ayrıntılar ve Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 9, B 46 (10.8.1999), ss. 12, 26-28.

gereken hız verilmiyor. Sadece bu veri ele alındığında bile bu projenin bir an önce bitirilmesi için tüm imkânların seferber edilmesi gerekir. 1945 yılında yerle bir olan Almanya, bölgesel olarak değil topyekûn bir kalkınma hamlesini kısa zamanda gerçekleştirmiştir. Şimdi, aynı Almanya, Avrupa’da ve dünyada söz sahibidir. Biz daha bitiremediğimiz bir projeyle övünürken, başkaları bizden daha kötü bir durumdan kurtularak süper güç olmak yolundadır. Bizim de bölgede veya dünyada süper güç olma noktasında eksiklerimiz yok. Sadece, var olan kaynakların rasyonel bir şekilde kullanılmasında olay düğümlenmekte. GAP’ta en büyük sorun, projenin, bunca yıl olmasına rağmen bitirilememesidir. GAP’ın çok büyük bir proje olması, onun bir an önce bitirilememesi için bir mazeret olamaz. Ülke kaynaklarını daha verimli ve rasyonel kullanmak için nasıl ki bu projeye başlanması gerekiyordusa, aynı şekilde, bu projenin, aynı gerekçelerle bir an önce bitirilmesinde de büyük bir zorunluluk vardır. Sonuç olarak, entegre bölgesel kalkınma projesi olan GAP’ın bir an önce bitirilmesi amacıyla gerekli önceliklerin tespiti, projenin yavaş ilerlemesinin altında yatan temel sebeplerin bulunması ve bu çerçevede kalıcı çözümlerin üretilmesi amacıyla, Anayasanın 98. maddesi ve Meclis İçtüzüğü’nün 102. maddesi gereğince bir Meclis araştırması açılması son derece faydalı olacaktır.³⁰⁰

bf. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 19 arkadaşının, 903 sayılı Kanuna göre kurulan resmi vakıflarla ilgili yolsuzluk ve şikâyet iddiaları ile bu vakıfların gelirlerinin nerelerde kullanıldığının tespiti ve faaliyetleri ile ilgili alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/60) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.8.1999).³⁰¹

bg. Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu ve 27 arkadaşının, meslek liselerinin eğitimdeki yeri, günümüzdeki durumu ve öğrencilerinin karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/61) (Başkanlığa geliş tarihi: 11.8.1999).³⁰²

bh. Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ve 21 arkadaşının, Kırıkkale İlının, uygulanan politikalar sonucu karşılaştığı sınai, tarımsal ve ekonomik alanlardaki sorunlarının tespiti ve çözüm yollarının belirlenmesi amacıyla

³⁰⁰ Ayrıntılar ve Şanlıurfa Milletvekili Ahmet Karavar’la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 9, B 46 (10.8.1999), ss. 12, 28-30.

³⁰¹ Ayrıntılar ve Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya’yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 10, B 49 (13.8.1999), ss. 4, 6-8.

³⁰² Ayrıntılar ve Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu’yla birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 10, B 50 (14.8.1999), ss. 215, 217-219.

Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/62) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.8.1999).³⁰³

bi. Şanlıurfa Milletvekili Zülfükar İzol ve 19 arkadaşının, Şanlıurfa İlinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/63) (Başkanlığa geliş tarihi: 16.8.1999).³⁰⁴

bi. Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ve 22 arkadaşının, Türkçe'nin korunması, kullanılması ve bu alandaki eksikliklerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/64) (Başkanlığa geliş tarihi: 17.8.1999).

Gerekçe: Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk dil konusunda el yazısı ile kaleme aldığı notlarında; "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türk halkına Türk Milleti denir. Türk Milletinin dili Türkçe'dir, Türk dili Türkçe'dir" demektedir. Milliyetin çok bariz vasıflarından biri dildir. "Türk Milletindenim" diyen kişi Türkçe'ye sahip çıkmalıdır. Anayasanın 3. maddesi "Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür, Dili Türkçe'dir" hükmünü getirmiştir. Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan bir araçtır. Dilin amacı, anlaşmayı sağlamaktır. Bir toplumun kültürü, maddî ve manevî değerleri, dil yoluyla aktarılır. Ancak, bugün toplumumuz iyi eğitilmemektedir. Diline, gelenek ve göreneklerine bağlı olmayan bir toplumla ve eğitimle karşı karşıya bulunmaktayız. Dilde belli dönemlerde, bilinçli olarak tasfiye hareketi başlatılarak, 1980'li yıllara kadar Türk Dil Kurumu uydurma kelimeler üreterek ecdadımızla aramızdaki bağ kopartılarak kültürel kopukluk sağlanmıştır. Okullarımızda kendi dilimize verdiğimiz değer, yabancı dillere verilen değerden çok gerilerdedir. Türkçe eğitim yapan okullar, yabancı dille eğitim yapan okullara nazaran daha az ilgi görmekte, bu okullara rağbet olmamaktadır. Oysa, dil, bir kültürün temel taşıdır. Türkçemize, hükümet politikalarımızla, üniversitelerimizle, basınımızla, bütün gücümüzle sahip çıkmalı ve korumalıyız.

Bugün üniversitelerimize yüzbinlerce gencimizi teslim ettiğimiz YÖK Başkanı Kemal Gürüz "Türkçe, bilim dili değildir ve yakın bir gelecekte de bilim dili olacağına benzememektedir" dediği basında çıkmıştır. Kemal Gürüz, Türkçe'yi bilim dünyasından silerek ne elde etmek istemektedir. Halbuki, dil eğitimi üniversitelerin işidir. Dilin zenginleştirilmesi, dil kültürünün korunması, bilimsel anlatımı üniversitelerin işidir; ama, bugün üniversite mezunlarımız bile fikirlerini yazılı olarak ifade edememektedirler. Türk dünyasıyla anlaşıyor, bir araya gelindiğinde aynı dili konuşmıyoruz. Sadece törenlerde Türk Dilinin zenginliğinden ve güzelliğinden bahsediliyor. Ülkemizde bugün kendi

³⁰³ Ayrıntılar ve Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 10, B 51 (15.8.1999), ss. 551-554.

³⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 56 (24.8.1999), ss. 248-251.

kültüründen uzaklaşarak yabancılara özentili duyulmaktadır. Türkçe'yi korumak, yabancı dillerin istilasından kurtarmak gerekir. Havaalanlarında her uyarı yazısında İngilizce, anadilimiz Türkçe'den önce ve büyük karakterli harflerle yazılmaktadır. VIP salonları gibi yabancı isimler kullanılmaktadır. Ülkemizde yayın yapan televizyon kuruluşlarında, bazılarının isimleri bile yabancıdır; Interstar, Show-TV gibi. TV programlarının isimleri bile yabancılaştırılmaktadır; Talk Show, Televole gibi. Hemen hemen her şehrimizin ana caddelerinde yabancı isimlerden oluşan işyerlerinin isimleri mevcuttur; The Little, The Big, Medya Center, The Marmara gibi. Ülkemizde bazı turistik yerlerde, ticarethane isimleri sanki yabancı bir ülkedeymiş gibi bir görüntü veriyor. (1) Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe dersleriyle ilgili müfredat programlarını detaylı bir şekilde hazırlayarak uygulamaya koymalıdır. (2) Türkçe'nin kullanımıyla ilgili kurum ve kuruluşları Millî Eğitim Bakanlığından destek alarak, Türkçe'yi bilen uzmanların vereceği hizmet içi eğitim kursları düzenlemelidir. (3) TRT, özel TV kanalları ve radyolar Türkçe'nin kullanılmasıyla ilgili eğitici yayınlar yapmalı ve bu tür yayınlar zorunlu tutulmalıdır. (4) Belediye meclislerinde işyeri açma ve çalıştırma, küşat, ruhsat yönetmeliklerine açılacak olan işyerlerine Türkçe isim koyma özendirilmelidir.³⁰⁵

bj. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 26 arkadaşının, sınır ticaretinin ekonomik boyutları ile yerli üretime etkisinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/65) (Başkanlığa geliş tarihi: 17.8.1999).³⁰⁶

bk. Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan ve 47 arkadaşının, bazı bölgelerimizde meydana gelen deprem sonrası yapılan çalışmaların incelenerek eksikliklerin ve alınacak tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/66).³⁰⁷

Deprem felaketinin zararlarını ortadan kaldırmak için alınması gereken tedbirlerin tespiti konusundaki yukarıdaki (10/66) esas sayılı önerge aşağıdaki (10/67, 68, 69, ve 70) esas numaralı Meclis araştırması önergeleri ile birleştirilmiş ve öngörüşmelerine 23.8.1999 tarihinde başlanmıştır.

bl. İzmir Milletvekili Atilla Mutman ve 33 arkadaşının, bazı bölgelerimizde meydana gelen deprem sonrası eksikliklerin araştırılarak bundan sonra olabilecek afetlere karşı alınabilecek tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/67).³⁰⁸

³⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 56 (24.8.1999), ss. 248, 251-253.

³⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 56 (24.8.1999), ss. 248, 253-255.

³⁰⁷ Ayrıntılar ve Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 55 (23.8.1999), ss. 72-73, 82-84.

³⁰⁸ Ayrıntılar ve İzmir Milletvekili Atilla Mutman'la birlikte Meclis Araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 55 (23.8.1999), ss. 73, 84-85.

Deprem felaketinin zararlarını ortadan kaldırmak için alınması gereken tedbirlerin tespiti konusundaki yukarıdaki (10/67) esas sayılı önerge evvelce verilen ve daha sonra verilen aşağıdaki (10/66, 68, 69, 70) esas numaralı Meclis araştırması önergeleri ile birleştirilmiş ve öngörüşmelerine 23.8.1999 tarihinde başlanmıştır.

bm. Erzurum Milletvekili İsmail Köse ve 20 arkadaşının, son deprem felaketinin bütün yönleriyle araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/68).³⁰⁹

Deprem felaketinin zararlarını ortadan kaldırmak için alınması gereken tedbirlerin tespiti konusundaki yukarıdaki (10/68) esas sayılı önerge evvelce verilen ve daha sonra verilen aşağıdaki (10/66, 67, 69, ve 70) esas numaralı Meclis araştırması önergeleri ile birleştirilmiş ve öngörüşmelerine 23.8.1999 tarihinde başlanmıştır.

bn. Doğru Yol Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, deprem felaketinin zararlarını ortadan kaldırmak için alınması gerekli tedbirleri tespit etmek amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/69).³¹⁰

Deprem felaketinin zararlarını ortadan kaldırmak için alınması gereken tedbirlerin tespiti konusundaki yukarıdaki (10/69) esas sayılı önerge evvelce verilen ve daha sonra verilen aşağıdaki (10/66, 67, 68, ve 70) esas numaralı Meclis araştırması önergeleri ile birleştirilmiş ve öngörüşmelerine 23.8.1999 tarihinde başlanmıştır.

bo. Anavatan Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Kastamonu Milletvekili Murat Başesgioğlu, Denizli Milletvekili Beyhan Aslan ve Bartın Milletvekili Zeki Çakan'ın, ülkemizde meydana gelen deprem felaketinin bütün boyutlarıyla araştırılarak alınması gereken ek tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/70).³¹¹

Deprem felaketinin zararlarını ortadan kaldırmak için alınması gereken tedbirlerin tespiti konusundaki yukarıdaki (10/70) esas sayılı önerge, evvelce verilen benzer özelliklere sahip (10/66, 67, 68 ve 70) esas sayılı Meclis araştırması önergeleriyle birleştirilmiş ve 23.8.1999 tarihinde öngörüşmelerine geçilmiştir.³¹²

17 Eylül 1999'da yaşanan Marmara depremi felaketleri karşısında alınan ve alınması gereken önlemler konusunda Meclis araştırması açılması için verilen yukarıdaki önergelerin öngörüşmeleri sırasında; Bayındırlık Ve İskân Bakanı

³⁰⁹ Ayrıntılar ve Erzurum Milletvekili İsmail Köse'yle birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 55 (23.8.1999), ss. 73, 85-87.

³¹⁰ Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 55 (23.8.1999), ss. 73, 87-88.

³¹¹ Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 55 (23.8.1999), ss. 73, 88-89.

³¹² Öngörüşmelerin tamamının ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 55 (23.8.1999), ss. 90-128.

Koray Aydın, FP Grubu adına Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan, MHP Grubu adına İstanbul Milletvekili Nazif Okumuş, DSP Grubu adına Kocaeli Milletvekili Ahmet Arkan, DYP Grubu adına İstanbul Milletvekili Tansu Çiller³¹³, ANAP Grubu adına Sakarya Milletvekili Ersin Taranoğlu tarafından birer konuşma yapılmıştır. Daha sonra Sağlık Bakanı Osman Durmuş tarafından, aşı konusunda sataşma olduğu düşüncesiyle deprem bölgesindeki sağlık hizmetlerine ilişkin açıklayıcı bir konuşma yapılmıştır.³¹⁴ Sağlık Bakanını önerge sahibi sıfatıyla Atilla Mutman (İzmir), Saffet Arıkan Bedük (Ankara) ve İsmail Alptekin (Bolu) izlemiştir. İsmail Alptekin'in ANAP Genel Başkanı A. Mesut Yılmaz'a sataştığı gerekçesiyle söz alan Yılmaz, kısa bir açıklama yapmıştır.³¹⁵ Daha sonra önerge sahiplerinden Beyhan Aslan (Denizli)'ın konuşmasıyla Meclis araştırması önergelerinin öngörüşmeleri tamamlanmıştır. Oylama sonucunda Meclis araştırması açılması oybirliğiyle kabul edilmiş, Meclis araştırmasını yapacak komisyonun 13 üyeden oluşması kabul edilmiş, komisyonun çalışma süresinin başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyenin seçimi tarihinden başlamak üzere 3 ay olması oylanmış ve kabul edilmiştir. Komisyonun, gerektiğinde Ankara dışında da çalışabilmesi hususu oylanmış ve gene kabul edilmiştir.³¹⁶

Deprem konusunda oluşturulan bu komisyon başlangıç aşamasında çalışmalarını hızlı bir şekilde gerçekleştirmiştir. (10/66) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonuna siyasî parti gruplarınca bildirilen adaylar DSP'den: Fadlı Ağaoğlu (İstanbul), Atilla Mutman (İzmir), Hasan Suna (Yalova), MHP'den: Cumali Durmuş (Kocaeli), Osman Fevzi Zihnioğlu (Sakarya), Ersoy Özcan (Bolu), FP'den: Abdülkadir Aksu (İstanbul), Zeki Çelik (Ankara), Sabahattin Yıldız (Muş), ANAP'tan: Yaşar Dedelek (Eskişehir), Sefer Ekşi (Kocaeli), DYP'den: Teoman Özalp (Bursa) ve Nevzat Ercan (Sakarya) olup, bu adaylar yapılan oylama sonucunda kabul edilmişlerdir. “Ülkede Meydana Gelen Deprem Felaketi Konusunda Yapılan Çalışmaların Tüm Yönleriyle İncelenerek Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan (10/66), (10/67), (10/68), (10/69), (10/70) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu”, 27.8.1999 tarihinde saat 14.00'te Başkanlık Divanını seçmek üzere, Ana Bina

³¹³ DYP Genel Başkanı Tansu Çiller'in eleştirel yanları da mevcut konuşması sırasında sarfetmiş olduğu, “sahipsiz, isimsiz cenazelerin kelepçelerle toplu mezarlara defnedildiğini gördük” şeklindeki sözünde yer alan “kelepçeler” sözcüğü, daha sonra DYP Grup Başkan Vekili Turhan Güven tarafından “kepçelerle” şeklinde yazılı olarak düzeltilerek Başkanlık Divanına verilmiştir. Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 55 (23.8.1999), ss. 110, 115.

³¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 55 (23.8.1999), ss. 115-117.

³¹⁵ A. Mesut Yılmaz'ın açıklaması; “Sayın Hatip, bana atfen, gerçekdışı bir beyanda bulundu. Ben, depremle ilgili olarak hükümetin yetersiz kaldığını hiçbir zaman söylemedim. Benim söylediğim, devlet olarak sivil savunma hizmetleri alanında iyi bir sınav veremediğimizdir. Durumu tavzih etmek için söz istedim; teşekkür ederim!” şeklindedir. Bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 55 (23.8.1999), s. 125.

³¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 55 (23.8.1999), s. 128.

Zemin Kat Meclis Araştırması Komisyonları Salonunda 9 üyenin katılımıyla toplanmış ve yapılan seçim sonucunda, Atilla Mutman (İzmir)'in Başkan (9 oy), Teoman Özalp (Bursa)'ın Başkanvekili (9 oy), M. Zeki Çelik (Ankara)'ın Sözcü (9 oy) ve Sefer Ekşi (Kocaeli)'nin Katip (9 oy) olarak görev almasına ilişkin bir sonuca ulaşmıştır. Bu Meclis Araştırma Komisyonunun çalışmalarına Meclisin tatilde olduğu sürede de devam edilmesi için TBMM İçtüzüğü'nün 25. maddesi gereğince oylama yapılmış ve kabul edilmiştir.

Ülkede meydana gelen deprem felaketi konusunda yapılan çalışmaların tüm yönleriyle incelenerek alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulmuş bulunan (10/66, 67, 68, 69, 70) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonunun 308 sıra sayılı raporu Meclis Araştırması Komisyonu Raporu (S. Sayısı : 308) üzerindeki genel görüşmelere 22.2.2000 tarihinde başlanmıştır. Genel görüşmelerde ilk sözü Komisyon Başkanı Atilla Mutman (İzmir) almıştır.

(10/66, 67, 68, 69, 70) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanı Atilla Mutman (İzmir) konuşmasına; “Maalesef, 17 Ağustos depremine, devletimiz ve halkımız hazırlıksız yakalandı. Meclis bir aylık yaz tatiline girerken, Komisyonumuz görevine başladı ve bölgeye sık sık ziyaretlerde bulunduk. Gidemediğimiz zamanlarda, özellikle o bölgedeki Komisyon üyesi milletvekillerimiz sayesinde, gelişmeler konusunda, bölgeyi yakın gözlem altında tuttuk ve deprem bölgesi ziyaretlerimiz ve komisyon üyelerimizin bölgede sık sık gözlemleri neticesinde, Başbakanlık Kriz Masasını bilgilendirmeyi, görevimiz gereği dışında, bir milletvekili gerekliliği içinde düşündük, değerlendirdik ve olumlu olumsuz her gelişme sonrası, sorunların ve iyi gelişmelerin tarafımızdan değerlendirilmesi yapılarak, Başbakanlık Kriz Masasına ve ilgi duyan bakanlarımıza sunuldu!” şeklinde başlamıştır. Atilla Mutman çalışma yöntemi hakkında bilgi vermiş, depremle ilgili komisyon çalışmaları esnasında pek çok bürokrati ve uzmanı dinlediklerini, özellikle Kızılay eski Başkanı Demir'i Meclise davet ettiklerini. ilk şok durum esnasında Kızılay'ın içinde bulunduğu aciz konum hakkında bazı milletvekillerinin haklı sorularına Kızılay eski başkanının maruz kaldığını ifadeyle ayrıca; “Bölgeye ilk esnada yaptığımız ziyarette, şok durumun hemen akabinde, belli zorluklar belli bölgelerde yaşanmasına karşın, göreceli olarak, daha sonraki ziyaretlerimizde, durumun iyileşmekte olduğunu da fark ettik; ama, koordinasyondaki eksiklikleri, iletişimin bloke olmasını, kurtarma çalışmalarındaki yetersizlikleri, Kızılay'ın sergilediği aciz durumu ve enkazların temizlenmesi konusundaki sorunları söylemeden geçmek mümkün değil; ama, bunun başlıca sebebi, özellikle Türkiye'nin doğal afet gerçeğini bilip de, yıllarca önce başlatılması gereken hazırlık çalışmalarının yapılmamış olmasıdır. Ancak, hükümetimizin çok geçmeden aldığı yerinde kararlarla, depremzedelerin önündeki belirsizlik kalkmış, geçici barınmayla ilgili sorunlar çözülmüştür. Bu büyük deprem sonrasında 12 Kasım'da Düzce'de yaşanan ikinci deprem, birinci deprem sonrası görülmüş olan olumsuzlukların yaşanmasına pek sahne olmamıştır. Özellikle

koordinasyondaki eksiklikler, 12 Kasım Düzce depreminde pek görülmemiştir; kriz masaları, çok daha bilinçli, deneyimli valiler tarafından donatılmıştır. Ayrıca, 17 Ağustos depreminde yaşanmış olan iletişimdeki çöküş, ikinci depremde görülmemiştir!” şeklinde konuşmuştur.

Atilla Mutman hazırlanan raporun üç bölüm (1. Bölüm: Deprem tanımı ile ülkenin deprem açısından dezavantajları, geçmişten günümüze uzanan afet olayları, yasal düzenlemeler ve depremle ilgili kurumları inceleme, 2. Bölüm: “Değerlendirme”; kriz masaları, belediyelerin tutumları, kurtarma faaliyetleri, deprem konusunda teknik olarak araştırma geliştirme çalışmaları, iletişim, ulaşım, imar mevzuatı gibi konularda değerlendirmeler, 3. Öneriler paketi) halinde oluştuğunu belirtmiştir. Türkiye’nin, özellikle, Kuzey Anadolu fay hattında doğudan batıya zaman zaman sallandığını, zaman zaman çok şiddetli (6-7 şiddetinde) büyük depremler yaşandığını, fay hatları üzerinde batıya doğru büyük yerleşim alanları bulunduğunu, birinci ve ikinci derece deprem bölgelerinin Türkiye’nin yüzde 70’i oranında olduğunu, bu bölgelerin hemen hemen yüzde 80’inin de büyük sanayi tesislerini üzerinde barındırdığını, bu nedenle alınması gereken tedbirler konusunda ciddî hazırlıklar yapılması gerektiğini, ifade etmiştir. Komisyon raporunun öneriler paketi kısmında aşağıda özetlenen 39 öneri bulunduğu belirtilmiştir:

Önerilerin 1. maddesine göre; devletin deprem konusunda ciddî bir politika oluşturması gerektiği, depremle ilgili makro ve bölgesel düzeyde, lokal düzeyde belli mevzi planları, imar planları yapılmalıdır. 2. ve 3. öneriler bilimsel çalışmaları kontrol etmek, araştırma ve geliştirme çalışmalarını yürütebilmek için bir “Deprem Araştırma Kurulu” kurulması ve İçişleri Bakanlığı bünyesinde bulunan Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığı bünyesinde bulunan Afet İşleri Genel Müdürlüğünün bir çatı altında toplanıp, direkt olarak Başbakanlığa bağlanması öngörülmektedir. 4-9 arasındaki önerilerde acilen Meclisten geçirilmesi ve Türkiye’nin doğal afet gerçeği içerisinde değerlendirilmesi gereken (1580 ve 3030 sayılı belediye yasaları ve 3360 sayılı il özel idaresiyle ilgili ve 5442 sayılı il idaresiyle ilgili yasalarda gerekli düzenlemeler dahil), yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Keza, binaların deprem sigortasının acilen yasal kimliğe oturtulması, vatandaşın dikkatsizce yapmış olduğu binaların sebebi ve sorumluluğundan devletin kurtulması. 10 uncu öneriyle; tüm illerde, belediye teşkilatlarının, kendi bünyeleri içerisinde, afet planlaması ve yönetim birimini oluşturmaları gerekli kılınmaktadır. Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Bayındırlık Bakanlığı’na ilaveten, belediyelerin de sınırları içerisinde kendi bünyelerinde kuracakları bu yönetim birimiyle, olaylara direkt olarak yön verebilmeleri öngörülmektedir. 11 inci öneride Kızılay’ın kuruluş ve teşkilat yapısının gözden geçirilmesi mevcuttur. 12 ile 17 arasındaki öneriler kurtarma faaliyetleriyle ilgilidir. Bu maksatla Meclis’in 7126 sayılı Sivil Savunma Yasasını, yurt sathına yaygınlaştıracak yasal değişikliği yapması öngörülmüştür. 18 ile 20 arasındaki öneriler yaratılacak kaynaklarla ilgilidir. 21 ile 24 arasındaki öneriler, mühendis ve müteahhitlerin sorumluluklarını içeren

önerilerdir. 1934 yılında çıkmış olan mimar ve mühendislerin yetki ve sorumluluklarıyla ilgili yasanın acilen değişmesi istenmektedir. Bu öneri içerisinde; “17 Ağustos sonrası ve 12 Kasım sonrası, Marmara depremi bölgelerini oluşturan illerde yapılan testlerde ve ayrıca Düzce depremindeki alanda yapılan kalite kontrol testlerinde, bu yıkılmış olan binalardan alınan beton parçalarında, o çimento kalitesinin, zorunlu olan BS-20 kalitesini karşılamadığı, uzmanlar tarafından söylenmiştir. BS-8, BS-12 kalitesindeki çimento kullanılmıştır o yapılarda; yani, o gösteriyor ki, trasslı çimento yani yüzde 65’i klinker olan çimento o yapılarda kullanılmıştır ve üzülerək söylüyorum, Türkiye’de halen o çimento kullanılmaktadır. O çimentonun taşıyıcı özelliği olmadığı için, kullanılması derhal yasaklanmalıdır ve trasslı çimento torbalarının üzerine etiket yapıştırılarak, o çimentonun satılmasının yasaklanması gereklidir; bunu da derhal, Afet İşleri Genel Müdürlüğünün yapması gereklidir; bu çok önemli bir konudur!” şeklinde ayrıntılı açıklamalar mevcuttur. 25 ile 27 arasındaki öneriler, zemin etütlerinin zorunlu görülmesi, deprem riski yüksek olan bölgelerde kaya düşmesi, çığ ve heyelan olan alanların kesinlikle yerleşime açılmalarına müsaade edilmemesi öngörülmektedir. 28 ile 38 arasındaki önerilerde özellikle bu son depremde yaşanmış veya bu depremle açığa çıkmış sorunlara ilişkindir. Komisyon başkanı son sözünü; “Alınması gereken tedbirlerin başında, sağlam zemine sağlam bina olduğunu asla unutmamak gerekir!” şeklinde tamamlamıştır.³¹⁷

(10/ 66, 67, 68, 69, 70) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu raporu üzerinde DYP Grubu adına konuşan Teoman Özalp³¹⁸ (Bursa) hükümeti eleştirerek, “17 Ağustos 1999 depreminden sonra, DYP Genel Başkanı Prof. Dr. Sayın Tansu Çiller’in, derhal deprem bölgesinde olağanüstü hal ilan edilerek, koordinasyonun sağlanması ve devletin gücünü vatandaşın hissetmesi yönündeki uyarıları dikkate alınmamıştır. Mevcut komisyon raporunda da, koordinasyon eksikliği açıkça ifade edilmektedir. Erzincan ve Dinar depremlerinde başarılı bir sınav vermiş bulunan Doğru Yol Partisi Liderinin uyarıları dinlenmeyerek, devlet sıkıntıya düşürülmüş, vatandaş kendi kaderine terk edilmiştir. İnanın, o dönemde, milletin kendi dayanışması olmasa, durum çok vahim olurdu. Ben, iddia ediyorum ki, devletin kurumları arasında koordinasyonun verimli bir şekilde sağlanması imkânı olsaydı, can kaybında önemli bir azalma olurdu. Böyle doğal felaketlerde, muhalefetin olumlu uyarılarını dikkate almak ve o görüşlerden istifade etmek gerekir. Mevcut hükümet, o günlerde, muhalefetin olumlu uyarılarını ve önerilerini dikkate almamıştır. Umarım, bütün partilerin önerileriyle kurulan bu komisyonun raporunda belirtilen hususları bir an önce uygulamaya koyar!” şeklinde sürdürmüş ve alınması gereken barınma, yaşama ve ekonomik önlemlerle ilgili hususlar üzerinde durmuştur.

³¹⁷ Konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 661-665.

³¹⁸ Konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 666-670.

ANAP Grubu adına İbrahim Yaşar Dedelek³¹⁹ (Eskişehir), MHP Grubu adına Nazif Okumuş³²⁰ (İstanbul) ve DSP Grubu adına Hasan Suna³²¹ (Yalova) yapmış oldukları konuşmalarda hazırlanan rapor ile alınan ve alınacak önlemler üzerinde durmuşlardır.

FP Grubu adına konuşan Mehmet Zeki Çelik³²² (Ankara) ise konuşmasında; “Bütün bunlar, bilgili insanlar, sertifikalı teknik elemanlarla sağlanır. İlk eğitimden itibaren, halkın ve kamuoyunun bilgilendirilmesi; bilime ehemmiyet verilerek, bilimsel verilere göre hareket edilmesi gerekir. Eğitim sistemindeki çarpıklık ortadadır. Liselerimizde, meslekî eğitim veren okullarımızda, depremle ilgili nazarî ve tatbikî bilgiler verilmemektedir. Geçmiş yıllarda, kahvehane gibi toplu yerlerde, depremden nasıl korunulacağına, bir lentonun nasıl yerleştirileceğine dair resimli bilgiler verilirdi. Üniversitelerde deprem bilgisi çok az verilmektedir. Tatbikata yönelik teknik eleman yetersizliği de had safhadadır. MTA’nın ilk günlerde hazırladığı rapor, yapı hasarlarında zemin özelliklerinin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Ölümle sonuçlanan hasarlar, fay boyunca 20 ilâ 200 metre genişliğindeki yüzey kırığı ile bataklık ve dayanıksız zeminler olan, pekişmemiş kum, çakıl, milden oluşan; yani, alüvyon zeminler üzerinde gerçekleşmektedir. Zaten, alüvyon, belirsiz zemin demektir. Kâse içerisindeki bir çorbayı salladığınızda, üzerinde olanlar nasıl sağa sola sallanır veya içine gömülürse, bu zemin de öyledir. Can kaybı ve hasarın asıl nedeni, bölgedeki yapılaşmanın yoğun olarak depreme karşı zayıf jeolojik zeminler üzerinde olmasıyla tamamen ilgilidir; yani, tarım arazilerinin yapılaşmaya açılmasıdır. İnsanla ilgili, o bölgedeki yoğunluk çabası ise tamamen bizim hatamızdır. Nüfus fazlalığı, çok katlı binalar, sanayi ve müteahhitleri teşvik eden, maalesef, gene insandır, yönetimlerdir, siyasilerdir!” şeklinde bir açıklama yapmış, eksiklikler ve aksamalar üzerinde örneklerle durmuş ve son olarak hükümetin yanlışlıklarını eleştirerek konuşmasını tamamlamıştır.

Yukarıdaki konuşmanın ardından “Ülkemizde Meydana Gelen Deprem Felaketi Konusunda Yapılan Çalışmaların Tüm Yönleriyle İncelenerek Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca kurulmuş bulunan (10/66, 67, 68, 69, 70) esas numaralı Meclis araştırması komisyonu raporu üzerindeki genel görüşmeler tamamlanmıştır.”³²³

bö. Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 20 arkadaşının, ülkemizde meydana gelen deprem felaketi konusunda alınması gereken kalıcı önlemleri

³¹⁹ Konuşma metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 671-676.

³²⁰ Konuşma metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 676-680.

³²¹ Konuşma metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 680-683.

³²² Konuşma metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 683-688.

³²³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 688.

belirlemek amacıyla Anayasanın 98, İ t z    n 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin  nergesi (10/71) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.8.1999).³²⁴

bp. Karaman Milletvekili Zeki  nal ve 19 arkadaşının, yangınların zararlarını en aza indirmek için alınması gereken tedbirleri belirlemek amacıyla Anayasanın 98, İ t z    n 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin  nergesi (10/72) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.8.1999).³²⁵

br. İstanbul Milletvekili Nazif Okumuş ve 43 arkadaşının, KIZILAY'ın, sorunlarının araştırılarak gelir kaynaklarının daha etkin kullanılması için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İ t z    n 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin  nergesi (10/73) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.8.1999).

Gerekçe: Türkiye Kızılay Derneğinin bugüne kadar gerek Türkiye'de ve gerekse diğer ülkelerde meydana gelen doğal afet ve savaşlarda çok önemli görevler üstlendiği, çadır, ilaç, kan, gıda yardımı gibi insan hayatının devamı için zorunlu ihtiyaçlar karşılamış, ülkemizde ve diğer dünya ülkelerinde binlerce insanın hayatını kurtarmış bir kurumdur. "Kızılay" son derece önemli bir gelir portföyüne sahip, ülkemizin her yerinde değerli mülkleri olan, aynı zamanda menkul ve gayrimenkullerden oluşan mal varlığını yardımsever halkımızın bağış ve katkılarıyla elde edilen gelirlerin artış oranı ile şu anda verilen hizmetlerin oranının ba daşmadı ı tartışmaları gündeme gelmektedir.

17 Ağustos 1999 Salı günü saat 03.02 dolayında Kocaeli-Adapazarı-Yalova, Eskişehir, Bolu ve İstanbul Merkez ve ilçelerinde meydana gelen 7,4 büyüklüğündeki deprem sonrasında Kızılay tarafından alınması gereken önlemler ile yardımları zamanında yeterince yapamadığı, stoklarında mevcut çadırların günün koşullarına göre ihtiya ı karşılamadığı, çok eski ve yağmur geçirdiği gerek afetzedeler ve gerekse basıncımız tarafından ciddi eleştiri konusu yapılmıştır.  adır dışındaki diğer yardımlar konusunda da hazırlıksız olduğu görülmüştür. Asıl amacı afetzedelere yardımda  nc  olan Kızılay'ın modern dünyanın yakaladığı hizmet standardını neden yakalayamadı ı yaşanan bu tarihî deprem sonucunda kamuoyunun dikkatlerini üzerine toplamıştır. Kızılay'ın deprem bölgesindeki afetzedelere verdiği çadırların, yardım gönderen diğer ülkelerin  adırlarıyla mukayese edildiğinde aradaki farkın  a daşlık boyutları Türk Milletini utandırmıştır ve Kızılay'a olan gönül ba ının zedelenmesine neden olmuştur. Yıllardır çok ulvî görev ifa eden Kızılay'ın, 2000'li yıllarda Türk Milletine yakışan, içeride ve dışarıda  a daş hizmetler sunarak halkımızın güvenini tekrar kazanabilmesi için kurumun şu andaki durumunu araştırmak, sorunlarını tespit etmek, finansman kaynaklarının amacına uygun kullandırılması imkânlarını araştırmak ve tespit edilecek sorunlara  z m yolları

³²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 57 (25.8.1999), ss. 478, 486-488.

³²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 11, B 57 (25.8.1999), ss. 478, 488-490.

bulabilmek için, Anayasanın 98. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri gereğince, Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.³²⁶

Kızılay konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin olarak verilen, yukarıdaki (10/73) sayılı önerge ile aşağıdaki (10/74) sayılı önerge birleştirilerek 26.10.1999 tarihinde öngörüşmelerine başlanmıştır.

bs. Ankara Milletvekili Cemil Çiçek ve 21 arkadaşının, Türkiye Kızılay Derneğinin gelir kaynaklarının ve faaliyetlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/74) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.8.1999).³²⁷

Türkiye Kızılay Derneğinin gelir kaynaklarının daha etkin kullanılması ile sorunlarının ve faaliyetlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla verilmiş olan yukarıdaki (10/73) ve (10/74) nolu Meclis araştırması önergeleri birleştirilerek, aynı gün (26.10.1999) öngörüşmelerine başlanmıştır. Öngörüşmeler sırasında; MHP Grubu adına Nazif Okumuş (İstanbul), DSP Grubu adına Esvet Özdoğu (Ankara), ANAP Grubu adına Işın Çelebi (İzmir), FP Grubu adına Abdüllatif Şener (Sivas), DYP Grubu adına Yıldırım Ulupınar (İzmir) ve önerge sahibi olarak Cemil Çiçek (Ankara) birer konuşma yapmış, daha sonra da Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz (İçel) tarafından, yerinden bir açıklama yapılmıştır. Kızılay hakkında yukarıdaki önergeler doğrultusunda Meclis araştırması yapılıp yapılmaması hususu oylanmış ve kabul edilmiştir. Meclis araştırmasını yapacak komisyonun 13 üyeden kurulması hususu oylanmış ve kabul edilmiştir. Komisyonun çalışma süresinin, başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyenin seçimi tarihinden başlamak üzere üç ay olması hususu oylanmış, kabul edilmiş, son olarak komisyonun gerektiğinde, Ankara dışında da çalışabilmesi hususu oylanmış ve bu da kabul edilmiştir.³²⁸

Türkiye Kızılay Derneğinin sorunları ile ilgili faaliyetlerinin araştırılarak gelir kaynaklarının daha etkili kullanılması için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulan (10/73,74) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu üyelikleri aday listesinde yer alan milletvekilleri şöyledir: DSP'den Esvet Özdoğu (Ankara), Osman Kılıç (İstanbul), Zeki Eker (Muş); MHP'den Mehmet Telek (Afyon), Nazif Okumuş (İstanbul), Cumali Durmuş (Kocaeli); FP'den Cemil Çiçek (Ankara), Faruk Çelik (Bursa), Nezir Aydın (Sakarya); ANAP'tan Suha Tanık (İzmir), Sefer Ekşi (Kocaeli); DYP'den Necmi Hoşver (Bolu) ve Erdoğan Sezgin (Samsun). Bu aday listesi oylanmış ve

³²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 12, B 58 (26.8.1999), ss. 6, 11-12.

³²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 12, B 58 (26.8.1999), ss. 6, 13-14. Bu Meclis araştırması teklifindeki gerekçeler de bir üstteki teklif (10/73) gerekçeleriyle benzerlik arz ettiğinden ayrıca yer verilmemiştir.

³²⁸ Öngörüşmelerin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 11 (26.10.1999), ss. 317-338.

kabul edilmiştir.³²⁹ Komisyon; başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimi için 10.11.1999 günü toplanmış ve sonuç itibarıyla; Nazif Okumuş Başkan, Zeki Eker Başkanvekili, Mehmet Telek Sözcü ve Sefer Ekşi Katip olarak görev almıştır.³³⁰

Türkiye Kızılay Derneği'nin Sorunları ile Faaliyetlerinin Araştırılarak Gelir Kaynaklarının Daha Etkin Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla kurulan (10/73,74) nolu Meclis Araştırması Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 405) üzerindeki genel görüşmeler 20.6.2000 tarihinde yapılmış ve aşağıdaki şekilde cereyan etmiştir:³³¹

ANAP Grubu adına Suha Tanık (İzmir) konuşmasında; iki alt komisyon kurulduğunu, araştırmalara Kızılay Derneğinin Genel Merkezinin ziyaretiyle başladığını, tabii afetlerle ilgili olan bölgelerle Ankara Kızılay ve Altındağ Şubelerinin araştırıldığını, Ankara Kızılay Kan Merkezi ile İstanbul'daki bazı Kızılay şubelerinin yerinde incelendiğini, bazı kentlerdeki Kızılay Madensuyu İşletmeleri, depoları ve Kan Bankasında gerekli incelemelerin yapıldığını, Kızılay'ın kan merkezlerinde en fazla 30.000 ünite kan depolanabildiğinin söylendiğini, deprem felaketiyle bir anda 170.000-180.000 ünite kana ihtiyaç duyulduğunu, vatandaşların kan vermek için seferber olmasına rağmen fazla kanı muhafaza edebilecek imkan bulunmadığını, kanı en fazla bir ay süreyle saklama imkânı bulunduğunu, incelemeleri neticesinde Kızılay Kan Merkezinin görevini fevkalade başarıyla üstlenip yerine getirmiş olduğuna inandığını, Kızılay'ın çağa ayak uydurabilmesi için neler yapılması gerektiğinin üzerinde durulmasını, Kızılay'a vatandaş nezdinde sempati ve güven kazandırma mecburiyeti bulunduğunu ifade etmiştir.³³²

FP Grubu adına Cemil Çiçek³³³ (Ankara) ise konuşmasında; 300 sayfa aşan komisyon raporunun oybirliğiyle hazırlandığını, Kızılay'ı incelerken diğer ülkelerdeki (ABD, Japonya, Malezya, Tunus, Almanya, İsviçre gibi) Kızılhaç teşkilatlarıyla mukayese yapıldığını, araştırmalar sonucunda Kızılay'ın hizmet kusuruyla malul bir kuruluş olduğunun görüldüğünü, Kızılay'ın çok küçük çaptaki felaketlere karşı önlem alabilecek imkana sahip olduğunu, belli bir çapın üzerindeki felaketlerle ilgili olarak bir planlamasının olmadığını ve teşkilatının buna müsait olmadığını, Kızılay'ın merkeziyetçi yapısı sonucu bürokratik bir tarzda çalıştığını, mahallinde karar verme mekanizmasının bulunmadığını, en ufak bir şeyin alımına varıncaya kadar merkez yöneticilerinin kararına ve toplanmasına bağlı kalındığını, teşkilat ve yönetim yapısının da bir “ahbap–

³²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 16 (9.11.1999), ss. 28-29.

³³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 17 (10.11.1999), s. 164.

³³¹ Görüşmelerin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 113 (20.6.2000), ss. 553-581.

³³² Suha Tanık'ın konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 113 (20.6.2000), ss. 553-558.

³³³ Cemil Çiçek'in konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 113 (20.6.2000), ss. 558-563.

çavuş” ilişkisine göre düzenlenmiş olduğunu, millete açık olması gereken Kızılay’ın bir “politbüro” üyesi düzeni içerisinde çalışabildiğini, yönetim kurullarında görev alanların “öndekiler arkaya, arkadakiler öne geçecek” şekilde “hep aynı zihniyet, hep aynı arkadaş topluluğu, hep aynı siyasî düşünceyi paylaşan insanların bir araya gelerek” yönetmeye çalıştığı bir gönüllü kuruluş olarak gözüktüğünü, Kızılay’dan o güne kadar hiçbir şekilde hesap sorulamamış olduğunu, raporun “Başbakanlık, Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Devlet Denetleme Kurulu” tarafından enikonu incelenmesi gerektiğini, yaklaşık 2.000 personelin kurumdan maaş aldığını, sosyal bir KİT konumundaki Kızılay’da geçerli bir kadro yönetmeliği bulunmadığını, her türlü keyfi alımın yapıldığını, yeni personelin sınavsız işe alındığını, Kızılay’ın denetiminin de bünyesindeki teftiş kurulunca yapıldığını ve bunun sağlıklı olmadığını, İçişleri ve Maliye Bakanlıkları gibi 1983 yılından beri Devlet Denetleme Kurulunun da Kızılay’a el atmamış olduğunu, son beş yıl içerisinde Kızılay’da “davet, pazarlık ve emanet” usulüyle 1.417 ihale yapılmış olduğunu, bu konuda da yönetimin esaslı bir yönetmeliği bulunmadığını ifadeyle; “Bu 1.417 ihale iyi araştırıldığında, görülecektir ki -ister davet usulüyle yapılsın ister pazarlık ister emanet usulüyle- bir elin beş parmağını geçmeyen 5, 8, 10 tane firma bu 1.417 ihaleyi almıştır. Hatta, 2-3 tane firma gözükür gibi olmasına rağmen, 2 firmanın kurucularının, şirket ortaklarının birbirleriyle, aile bağlarının, sıhriyet bağlarının olduğu tespit edildiği gibi, ayrıca, Kızılay’ın alım satım bölümünde çalışan bir kişinin de, bu bahsettiğim firmalarla akrabalık bağının olduğu ortaya yere çıkmıştır,” şeklinde sürdürmüştür.

DYP Grubu adına Erdoğan Sezgin³³⁴ (Samsun) ise konuşmasında; Kızılay’ın tabii afetlerde yardımcı bir kuruluş olduğunu, tabii afetler konusunda organizatör ve yönlendirici konumunda Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğünün bulunduğunu, Kızılay’ın deprem bölgesindeki insanları yemek kuyruklarında perişan bırakmakla birlikte depremde “89.000 adet çadır, 247.000 adet battaniye, 55.000 adet uyku tulumu ve 97.000 adet katalitik soba” yardımı yapmış olduğunu, 31.160.331 kişiye verilen yemeğin yüzde 86’sının Kızılay’ca karşılandığını ifade etmiş, Kızılay’ın bir KİT olmaktan çıkarılıp yeni bir teşkilatlanmaya gidilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

MHP Grubu adına Cumali Durmuş (Kocaeli) da konuşmasında; Kızılay’ın yapısal bozukluklarına ve deprem felaketindeki başarısızlığına değinmiş, denetimden yoksun Kızılay’ın keyfi yönetiminin yanlışlıklarını açıklamış, ihalelerdeki uygunsuzluklardan örnekler vermiş, Kızılay’ın milletin nezdinde eski itibarını kazanabilmesi için mutlaka yeniden ve “rehabilité” edilerek teşkilatlanması gerektiğini vurgulamıştır.³³⁵

³³⁴ Erdoğan Sezgin’in konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 113 (20.6.2000), ss. 563-565.

³³⁵ Cumali Durmuş’un konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 113 (20.6.2000), ss. 565-568.

DSP Grubu adına Osman Kılıç³³⁶ (İstanbul) konuşmasında; Marmara ve Düzce depremlerinde 300.000 civarında konut ve işyerinin kullanılamaz hale geldiğini ve 1 milyona yakın yurttaşın barınaksız kaldığını, deprem günü telefonların çalışmadığını, Adapazarı-İzmit arasında ulaşımın tamamen kilitlendiğini, Karayolları, demiryolları kullanılamaz hale geldiğini, devletin gücünü oluşturan kurtarma ve yardım ekiplerinin organizasyonunda ve bölgeye intikalinde tam bir kargaşa yaşandığını, bu hizmetlerin doğal sorumlusu görülen Kızılay'ın eleştirilerin odağı halinde geldiğini, yemekler ve özellikle çadırlarla ilgili görüntü ve haberlerin medyada yoğun olarak yer almasıyla birlikte eleştirilerin kızgınlığa ve öfkeye dönüştüğünü, araştırmaları sonucunda Kızılay'ın iyi yönetilmediği gibi gelirlerinin ve kaynaklarının da amacına uygun olarak etkin ve verimli kullanılmadığının görüldüğünü, Kızılay'ın gelir kaynakları içinde bağışların 1998 yılında gelirlerin yüzde 8,1'ini oluşturduğunu, bu oranın ABD Kızıllaç'ında yüzde 30-34'ü ve Japon Kızıllaç'ında ise yüzde 42'yi bulduğunu, Kızılay gelirlerinde ağırlığın faiz kazancında görüldüğünü (1999 yılında yüzde 42,5), elde edilen gelirin de çok az bir bölümünün harcandığını, Kızılay'ın stoklarının da oldukça yüksek olduğunu görüldüğünü, 1998'de stokların toplam varlıklar içindeki payının yüzde 22,4 olduğunu, ABD Kızıllaç'ında bu oranın 1999 yılı için yüzde 5,2 olduğunu, Kızılay'ın mevcut halinin bir gönüllü yardım kuruluşu anlayışı yerine kâr etmeye çalışan bir işletmeci zihniyetiyle yönetildiğini, bir sivil toplum örgütünde olması gereken demokratik iç işleyişten ve denetimden çok uzak merkeziyetçi ve kapalı bir yapıya sahip hantal bir KİT görünümünde bulunduğunu ifade etmiştir.

(10/73, 74) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanı Nazif Okumuş³³⁷ (İstanbul) ise konuşmasında; Kızılay hakkında 15.715 sayfalık eki bulunan 305 sayfalık geniş bir araştırma raporu hazırladıklarını, Kızılay'ın afet büyüklüğüne uygun olarak yeterli miktarda malzeme stoklamadığı ve afetlere müdahale yeteneği kazandırmak amacıyla personelin ve gönüllülerin eğitimini önemsemediğinin görüldüğünü, Kızılay yönetmeliğinin faraziyelerine uygun bir afet planını kapsaması gerektiğini, İngiliz Kızıllaç'ının 1991 yılında 79.000 kişiye ilkyardım ve kurtarma eğitimi verdiğini, tüzüğünde bu görevi açıkça yazılı olan Kızılay'ın da benzer eğitim faaliyetlerini yapması gerektiğini, Kızılay'ı bir anlamda görevlerini yapamaz duruma getiren ilk ve en önemli sorunun “üyelikle başlayan, kongre süreciyle gelişen ve nihayet, karar organlarının oluşumuyla somutlaşan” yapısı olduğunu, Kızılay'a üye sayısının 1999 yılında 96.953 olduğunu, oysa benzer kuruluşa sahip Japonya'da 4.600.000 ve Almanya'da 4,5 milyon kayıtlı Kızıllaç üyesi bulunduğunu, bu üye sayısı ile Kızılay'ın sivil toplum inisiyatifine ve refleksine sahip olmadığını, üyeliğin genel kongreye katılacak delegelerin de tespitinde bir ayıraç olduğunu ve bunun

³³⁶ Osman Kılıç'ın konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 113 (20.6.2000), ss. 568-573.

³³⁷ (10/73, 74) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanı Nazif Okumuş'un konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 113 (20.6.2000), ss. 573-579.

çok kritik bir problem olarak ortaya çıktığını, 1990 yılından itibaren yapılan kongrelerin delege yapısının incelendiğini, ortalama 325 üyeyle yapılan toplantılara 253 kişinin 5 kez veya daha fazla kez delege olarak katıldığının görüldüğünü, bu durum kongrelerde tek listenin oylanması gerçeğiyle birleşince Kızılay'ın en yetkili organları olan Genel Merkez Kurulu ve Merkez Yönetim Kurulunun yıllar boyu hep aynı isimler etrafında dönüp durduğunu, 1979 yılından itibaren yapılan 22 kongrede 28 kişinin 10 veya daha çok defa Genel Merkez Kuruluna seçildiğinin müşahade edildiğini, Genel Merkez Yönetim Kurulunda da benzer yapının görüldüğünü ifade etmiş ve sözlerini; “Bu noktada, komisyonumuz, Meclisimizin gözetim imkânını devam ettirmek amacıyla, genel kongrede, Yüce Meclisin, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu üyelerinin oy kullanma ve söz hakkına sahip onursal üye sıfatıyla temsil edilmesini gerekli bulmuştur. Bunları da sizlerle paylaşıyoruz. Bununla da yetinilmemiş, yürütmenin Kızılay üzerinde etkinliğinin tesisi bakımından, Genel Merkez Kuruluna, Millî Savunma, Dışişleri, İçişleri, Maliye, Sağlık, Bayındırlık ve İskân Bakanlıklarının üst düzey yöneticileri arasından gönderilecek adaylardan Sayın Cumhurbaşkanına birer temsilci atama yetkisi verilmesi düşünülmüştür. Böylece, kamuya yardımcı rolü olan Kızılay'ın tüzüğünde yazılı fonksiyonlarını icra ederken kamuyla işbirliği içinde olması planlanmıştır. Genel Başkanının seçimi konusunda da, Sayın Cumhurbaşkanına, Genel Merkez Kurulunun kamu görevlisi olmayan üyeleri arasından seçeceği 3 kişiden 1'ini belirleme yetkisi tanınmak suretiyle de, Cumhurbaşkanının yüksek himayelerinde oluşan Kızılay'ın bu niteliği belirginleştirilmek istenmiştir!” şeklinde sürdürmüştür.

Yukarıdaki konuşmanın ardından Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoglu (Kırşehir), komisyonun yapmış çalışmanın yararlı bulunduğunu ifadeyle, hükümet adına yerinden kısa bir teşekkür konuşması yapmış, hemen arkasından da Genel Kurul Başkanı tarafından, (10/73,74) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu raporu üzerindeki görüşmelerin tamamlandığı bildirilmiştir.³³⁸

2. II. Yasama Yılı Meclis Araştırma Önergeleri

a. İzmir Milletvekili B. Suat Çağlayan ve 26 arkadaşının, pratisyen hekimlerin sorunlarının araştırılarak ülke sağlığı açısından alınması gerekli önlemlerin belirlenmesi konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/75).³³⁹

b. Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey ve 28 arkadaşının, Dicle Nehrine petrol atığı bırakıldığı iddialarının araştırılarak alınması gerekli

³³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 113 (20.6.2000), ss. 579-580.

³³⁹ Ayrıntılar ve İzmir Milletvekili B. Suat Çağlayan'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 2 (5.10.1999), ss. 254, 274-275.

önlemlerin belirlenmesi konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/76).³⁴⁰

c. Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ve 26 arkadaşının, cezaevlerinde meydana gelen olayların ve sorumlularının araştırılarak alınması gerekli önlemlerin belirlenmesi konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/77).³⁴¹

d. Erzincan Milletvekili Mihrali Aksu ve 55 arkadaşının, üniversite kurulacak illerde aranacak kıstasların belirlenmesi konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/78).³⁴²

e. Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız ve 32 arkadaşının, Anadolu basınının sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/79) (Başkanlığa geliş tarihi: 4.10.1999).³⁴³

f. Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız ve 32 arkadaşının, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün modernize edilerek daha etkin ve verimli hizmet verebilmesi için alınması gereken önlemleri belirlemek amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/80) (Başkanlığa geliş tarihi : 4.10.1999).³⁴⁴

g. Trabzon Milletvekili Nail Çelebi ve 23 arkadaşının, Trabzon İlinin ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarının araştırılarak kamu hizmetlerinden daha fazla yararlandırılması için alınması gereken önlemleri belirlemek amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/81) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.10.1999).³⁴⁵

h. Batman Milletvekili Burhan İsen ve 27 arkadaşının, POAŞ'ın özelleştirilme ihalesiyle ilgili olarak ortaya atılan iddiaların araştırılarak alınması

³⁴⁰ Ayrıntılar ve Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey'yle birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 2 (5.10.1999), ss. 254, 275-277.

³⁴¹ Ayrıntılar ve Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'yla birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 2 (5.10.1999), ss. 254, 279-281.

³⁴² Ayrıntılar ve Erzincan Milletvekili Mihrali Aksu'yla birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 2 (5.10.1999), ss. 254, 277-279.

³⁴³ Ayrıntılar ve Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 3 (6.10.1999), ss. 343, 355-357.

³⁴⁴ Ayrıntılar ve Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 3 (6.10.1999), ss. 343, 357-359.

³⁴⁵ Ayrıntılar ve Trabzon Milletvekili Nail Çelebi'yle birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 4 (7.10.1999), s. 420 ve TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 5 (12.10.1999), ss. 512-514.

gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/82) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.10.1999).

Gerekçe: Türkiye, bugüne kadar özelleştirmede amaçladığı hedeflerine ulaşamamıştır. Hatta, bu konuda, eski demirperde ülkelerinin bile gerisinde kalmıştır. Özelleştirmenin tarihine bakıldığında, özellikle son iki üç yılda yapılan bazı özelleştirmelerin iptal edildiği, bazılarının ise yargı tarafından iptal edildiği malumunuzdur. Ülkemizin kalkınmasında sağlıklı ve doğru yapılacak özelleştirmelerin büyük önemi bulunmaktadır. Ancak, üzülerek belirtmek isteriz ki, son yıllarda, özelleştirme, hızla amacından saptırılarak bazı kişi ve kuruluşlara çıkar sağlama amacına yöneltmiştir.

Geçtiğimiz günlerde, özelleştirmeden sorumlu Devlet Bakanı Sayın Yüksek Yalova'nın, grup toplantısında yapmış olduğu konuşmada açıkladığı hususlar, Özelleştirme İdaresini ve daha önceki hükümet döneminde yapılan özelleştirmeleri şaibeli hale getirmiştir. Sayın Bakan Yüksel Yalova, açıklamasında, bir süre önce yapılan ve ardından iptal edilen POAŞ ihalesinde bazı dolapların döndüğüne dikkat çekerek “yazılanlar, olanların yüzde 1'i bile değildi. Genel Başkanımız bunları açıklamadı, açıklayamazdı, bundan sonra da uzun süre açıklayacağını sanmıyorum” demiştir. Sayın Bakan, bununla da kalmayarak, POAŞ ihalesinde dönen dolapların, bir siyasî partinin genel merkezinde, o partinin genel başkanı tarafından tezgâhlandığını da öne sürmüştür. Dönemin Başbakanı, POAŞ ihalesinde dönen dolapları, usulsüzlükleri neden açıklamamıştır ve niçin açıklayamazdı? POAŞ ihalesinin, bir siyasî partinin genel merkezinde, parti genel başkanı tarafından tezgâhlandığı iddia edilmektedir. İddia edilen bu tezgâh, hangi genel merkezde ve hangi genel başkan tarafından düzenlenmiştir? Özelleştirmeden sorumlu Sayın Bakan, iddia ettiği yolsuzlukları, niçin gizleme gereği duymaktadır? Sayın Bakanın, suiistimalleri gizlemek gibi bir yetkisi var mıdır?

Yukarıda belirtilen hususların araştırılması ve açıklığa kavuşturulabilmesi için, Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri gereğince bir Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.³⁴⁶

1. Erzurum Milletvekili Zeki Ertugay ve 28 arkadaşının, tarım sektörünün ve çiftçilerin içinde bulunduğu sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/83) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.10.1999).³⁴⁷

³⁴⁶ Ayrıntılar ve Batman Milletvekili Burhan İsen'le birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 7 (14.10.1999), ss. 5, 11-13.

³⁴⁷ Ayrıntılar ve Erzurum Milletvekili Zeki Ertugay'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 7 (14.10.1999), ss. 5, 13-14.

i. Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve 27 arkadaşının, Türkmenistan doğalgazının Türkiye içi dağıtımıyla ilgili Mavi Akıntı Projesi hakkında ileri sürülen iddiaların araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/84) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.10.1999).

Gerekçe: Özellikle son yıllarda ülkemizde yapılan ihalelerde çeşitli usulsüzlükler ve yolsuzlukların yapıldığı basınımda ve kamuoyumuzda sık sık yer almıştır. Bu iddialardan biri de, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı BOTAŞ Genel Müdürlüğünce yapılan Türkmenistan doğalgazının Türkiye içindeki dağıtım işi hukuk ve kanunlar çiğnenerek ihaleye çıkılmadan gizlice bir holdinge verilmesi olayıdır. Bu konuda herhangi bir şirketle bir anlaşma imzalandı mı? İmzalandı ise, hangi usul ve esaslara göre imzalanmıştır? Kamuoyunda ifade edilen yolsuzluklarla ilgili olarak, yetkililerce, müfettişlere, incelemeleri için başvuruda bulunulmuş mudur? Bechtel şirketinin bu işlerle ne derecede bağlantısı bulunmaktadır? Söz konusu şirketin Enerji Bakanlığıyla ilişkisi var mıdır? Karadeniz altından geçmesi planlanan, ancak bugüne kadar bir arpa boyu kadar yol alınamayan Mavi Akıntı³⁴⁸ Projesi hakkında bir başka holdinge milyonlarca dolar para verildiği ifade edilmektedir. Bu iddialar doğru ise, yasalar ihlal edilmek suretiyle, ihalelere çıkmadan, birkaç holdinge milyarlarca dolarlık rant sağlamak amaçlanmıştır.

Yukarıda belirtilen hususların araştırılması ve bu konuda gerekli tedbirlerin alınabilmesi için, Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.³⁴⁹

j. Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük ve 28 arkadaşının, esnaf ve sanatkârların sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/85) (Başkanlığa geliş tarihi : 13.10.1999). Kendi adına bir iş kurup sermayesi ve emeği kendisinin olan, istihdama katkı yapan, devletine vergisini ödeyen, çalıştırdığı işçilerin sigorta primlerini ödeyen esnaf; iktidarın uyguladığı yanlış politikalar sonucunda çok zor şartlarda yaşam mücadelesi vermektedir. Bugün, sıftah etmeyen ve bu nedenle vergisini ödemediği için iflas edip işyerini kapatan binlerce esnaf vardır. Esnafın tek güvencesi olan Halk Bankasının kredi faizleri, masraflarıyla birlikte, yüzde 80'lere çıkarılmıştır. Kredi kullanamayan esnaf, aldığını satamıyor, sattığı malın yerine yeni mal koyamıyor, borcunu ödeyemiyor. Mutfaktaki yangın her geçen gün daha da artmakta, piyasa ve hayat pahalılığı gün geçtikçe içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Ekonomideki kriz nedeniyle çiftçi perişan, işçi perişan, memur perişan, emekli dul ve yetim perişan, sanayici perişan, esnaf ise

³⁴⁸ Mavi Akım kastedilmektedir.

³⁴⁹ Ayrıntılar ve Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül'le birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 8 (19.10.1999), ss. 87, 97-99.

can çekilmektedir. Başkent Ankara’da bile piyasa ve esnafın işleri tamamen durmuş, esnaf, vergisini ve borcunu, çeklerini ödeyememiş, iflaslar ve hacizler artmıştır. Ankara’da Ticaret Odasının tespitine göre 16.500 tüccar, ödeyemediği çekten dolayı kanunî takip altındadır. Ekonomi tahrip edilmiş, piyasalar durmuştur. İşyerleri ve şirket kapanmaları hızla artmış, senet protestoları yüzde 150’yi aşmıştır. Kredi faizleri yükselmiş, âdeta rant ekonomisi özendirilmiş, buna karşılık sanayiciler, yatırımlardaki riskleri göze alamadıkları için ellerindeki nakitleri kamu kâğıtlarına yatırmaya başlamışlardır. Bu sistemle yatırımların ve üretimin artması mümkün değildir. Nitekim, son iki yılda sanayi üretimi düşmüştür.

Esnaf ve sanatkârların, günün ekonomik koşullarına ayak uydurabilmesi için esnaf kredi limitleri artırılmalı ve yeterli finansman sağlanmalıdır. 1998 yılı sonu itibarıyla 4 milyon esnafa tahsis edilen kredi miktarı 220 trilyon liradır. 1 milyon esnafın kredi kullandığı dikkate alındığında 1 kişiye 220 milyon lira kredi düşmektedir ve bu miktar çok yetersizdir. 17 Ağustosta vuku bulan Marmara Bölgesi ve bu bölgeyle irtibatlı illerin esnaf ve sanatkârlarının ve KOBİ’lerinin sorunları ile bölge dışında diğer illerimizdeki aynı meslek grubunun sorunları fevkalade artmıştır. Ülkemizin geleceği, ekonomik ve sosyal kalkınmamızın gerçekleşmesi bakımından bunların mutlaka çözümlenmesi gerekmektedir. Esnaf ve sanatkârlarımızın içinde bulunduğu sorunları araştırmak ve gerekli önlemleri alabilmek için Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri gereğince bir Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.³⁵⁰

Yukarıdaki Meclis araştırması önergesi TBMM 21. Dönem 1. Yasama Yılı içinde verilen (10/2) nolu “Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün ve 23 arkadaşının, esnaf ve sanatkârların sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerge” ile birleştirilerek, 19.10.1999 günü öngörüşmelerine başlanmıştır.³⁵¹ Önerge öngörüşmeleri sırasında; DYP Grubu adına Mehmet Dönen (Hatay), MHP Grubu adına Hüseyin Arabacı (Bilecik), FP Grubu adına Nezir Aydın (Sakarya), ANAP Grubu adına A. Emre Kocaoğlu (İstanbul),³⁵² DSP Grubu adına Eyüp Doğanlar (Niğde), önerge sahibi olarak Saffet Arıkan Bedük (Ankara) ve İsmail

³⁵⁰ Ayrıntılar ve Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük’le birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 8 (19.10.1999), ss. 87, 99-100.

³⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 8 (19.10.1999), ss. 123.

³⁵² ANAP Grubu Adına A. Emre Kocaoğlu’nun konuşmasından sonra, Kocaoğlu’nun bir ifadesi üzerine DYP Milletvekili Mehmet Dönen (Hatay) tarafından, bulunduğu yereden düzeltici bir açıklama yapılmıştır. Hemen arkasından bu kez de gene DYP Milletvekili Saffet Arıkan Bedük (Ankara) bir açıklama yapmış, onu ANAP Grubu Adına konuşmuş olan A. Emre Kocaoğlu’nun yerinden açıklaması izlemiştir.

Özgün (Balıkesir) birer konuşma yapmış, görüşmelerin ardından oylanan önergeler kabul edilmemiştir.³⁵³

k. Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük ve 22 arkadaşının, Ankara'nın ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak örnek bir başkent olmasını sağlamak için alınması gereken önlemleri belirlemek amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/86) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.10.1999).³⁵⁴

l. Adıyaman Milletvekili Mehmet Özyol ve 20 arkadaşının, Adıyaman İlının sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/87) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.10.1999).³⁵⁵

m. Bingöl Milletvekili Hüsamettin Korkutata ve 24 arkadaşının, Doğu ve Güneydoğuda bazı illerde uygulanan olağanüstü halin kaldırılarak ekonomik kalkınmayı sağlayacak kalıcı önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/88) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.10.1999).³⁵⁶

n. FP Grubu adına Grup Başkanvekili ve Manisa Milletvekili Bülent Arınç'ın, Ahmet Taner Kışlalı cinayetinin araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/89) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.10.1999).

Gerekçe: 21 Ekim 1999 günü, değerli bilim adamı, Kültür eski Bakanı ve saygın gazeteci Ahmet Taner Kışlalı, evinin önünde, alçakça işlenen bir suikasta kurban gitmiştir. Ahmet Taner Kışlalı'nın vefatı, yine toplumda derin bir üzüntü ve endişe meydana getirmiştir. Tüm siyasi partiler, sivil kuruluşlar, medya ve halkımız, olaya büyük tepki göstermiştir. Güvenlik güçlerinin titiz bir soruşturmayla, en kısa zamanda, failleri, planlayan ve uygulayanlarla birlikte yakalaması ve yargının şiddetli cezayla cezalandırması dileğimizdir. Ancak, bu tür cinayetlerin yıllardır aydınlatılamaması sebebiyle, Türkiye, bir faili meçhul cinayetler ülkesi haline gelmiş; merhum Abdi İpekçi, Çetin Emeç, Uğur Mumcu, Muammer Aksoy ve Bahriye Üçok ve nicelerinin dosyaları kapanmıştır. Halkımız, Ahmet Taner Kışlalı cinayetinin işleniş biçimi ve amaçlarını da aynı

³⁵³ Öngörüşmelerin ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 8 (19.10.1999), ss. 123-149.

³⁵⁴ Ayrıntılar ve Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük'le birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 9 (20.10.1999), ss. 164, 171-173.

³⁵⁵ Ayrıntılar ve Adıyaman Milletvekili Mehmet Özyol'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 10 (21.10.1999), ss. 225, 233-235.

³⁵⁶ Ayrıntılar ve Bingöl Milletvekili Hüsamettin Korkutata'yla birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 11 (26.10.1999), ss. 291, 303-305.

görmektedir. Bu tür olaylarla ilgili olarak, TBMM’de, zaman zaman araştırma önermeleri verilmiş, komisyon raporları hazırlanmıştır. Olayların birbirine benzerliği, ulusal ve uluslararası boyutu, amaçları, toplumda meydana getirdiği sosyal, siyasî ve ekonomik sonuçlarının tekrar araştırılmasında yarar görmektedir. Ülkemizde, 2000 yılına girilirken, toplumsal barışın özlediği, sivil ve demokratik anayasa taleplerinin arttığı, Türkiye ve AB arasında olumlu bir sürecin başladığı görülmektedir. Tam bu sırada, böylesi cinayetler, amacı ve etkileri açısından çok yönlü araştırılmalı ve ışık tutacak bilgiler elde edilmelidir. İşbu önergemiz, Türkiye’nin, bu tür cinayetlerin bir daha yaşanmaması ve hukuk devleti vasfına bir an önce kavuşması ve bunun tüm şartlarının hazırlanması amacıyla verilmektedir.³⁵⁷

p. Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu ve 21 arkadaşının, üniversiteye giriş sınavında yapılan değişikliklerin haksızlığa yol açtığı iddialarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/90) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.10.1999).³⁵⁸

Yukarıdaki, Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu ve 21 arkadaşının (10/90) esas sayılı önergesi daha önce verilmiş olan ve aşağıdaki, benzer özellikleri bulunan (10/24, 28, 29, 50, 57 ve 91) esas sayılı önergelerle birleştirilerek, 16.11.1999 tarihinde öngörüşmelerine başlanmıştır. Ayrıntılar aşağıdaki (10/91) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergenin bulunduğu kısımda verilmiştir.³⁵⁹

r. Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu ve 20 arkadaşının, üniversitelerdeki başörtüsü yasağı uygulaması ve bu uygulamanın yarattığı sorunların araştırılarak çözüm yollarının belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/91) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.10.1999).

Gerekçe: 1998-1999 öğretim yılında YÖK’ün ve üniversitelerin yayımladığı muhtelif yönetmeliklerle bütün üniversitelerimizde başörtüsü takma yasağı uygulanır hale gelmiştir. 2547 sayılı Kanunun ek 17. maddesiyle üniversitelerde yürürlükteki yasalara aykırı olmamak şartıyla kılık kıyafet serbest bırakıldığından, bu yasağın yasal dayanağı bulunmamaktadır. Buna rağmen, geçtiğimiz öğretim yılında pek çok başörtülü üniversite öğrencisi bu keyfi uygulamalar nedeniyle okula alınmayarak ve çeşitli cezalara maruz bırakılarak dönem kaybetmek durumunda kalmıştır. Türkiye genelinde yaklaşık 40-50 bin öğrenci hakkında soruşturma başlatılmış; çoğu hakkında disiplin cezaları verilmiştir. Bu işlemlerle ilgili olarak idarî yargıda 4.561 dava

³⁵⁷ Ayrıntılar için bkz: *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 11 (26.10.1999), ss. 291, 305-306.*

³⁵⁸ Ayrıntılar ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu’yla birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 13 (2.11.1999), ss. 8, 16-18.*

³⁵⁹ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 491-522.*

açılmıştır. Yasak mağduru öğrenciler ve aileleri ekonomik, psikolojik ve sosyal açıdan pek çok problem ve rahatsızlıklar içindedirler. Yaklaşık 50 bin öğrenci velisi çocuklarının karşılaştıkları bu problemlerden dolayı ne yapacağını bilememektedir. Öğrenciler ise çok daha ağır ruhsal sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bir taraftan, kendi inançları, kimlikleri, kişiliklerini yansıtan başörtüsünü her yasağa rağmen çıkarmamakla uğraşırken; diğer yandan, idarecilerin baskıcı tutumlarıyla kararan gelecekleri hakkında düşünmekte ve bunlar da bazı psikolojik rahatsızlıklara neden olmaktadır. Söz konusu öğrenciler ve velileri ekonomik açıdan da büyük zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Öğrencilerin çoğu okula alınmadıklarından devamsızlık nedeniyle dönem uzatmaktadırlar. Dönem uzatmadan dolayı bursları kesilmekte, devlet yurtlarında barınma hakları kaybolmaktadır. Aileler ise zaten zor şartlarda çocuklarının maddî ihtiyaçlarını karşılamakta, hatta bazıları karşılayamamaktadır. Bir de dönem uzatma, sene uzatma nedenleriyle problemleri katlanmaktadır.

Başörtüsü nedeniyle okula alınmayan öğrenciler toplum içinde başarısız olarak görülmektedir. Bu öğrenciler okula neden alınmadıklarını topluma izah edememektedirler. Çevrenin ve toplumun bu baskısı, en az öğrenciler kadar aileleri de zor duruma düşürmektedir. Yasak mağduru gençlerimizin bu kayıplarının tespiti ve acilen bunların önüne geçilmesi gerekmektedir. Bilim ve eğitimle uğraşması gereken bu beyinler, keyfî uygulamalarla boğuşmak ve bunlara katlanmak zorunda kalmaktadırlar. Sonuç olarak uygulanan yasağın kanunî bir dayanağı olmadığı, olmadığı gibi, Anayasamızda yer alan kanun önünde eşitlik (m. 10), din ve vicdan özgürlüğü (m. 24), eğitim-öğretim hakkı (m. 42) ilkelerine ve demokratik toplumun gereklerine de aykırıdır. Bu gerçekler karşısında, yasak mağduru gençlerimizin bu kayıplarının tespiti ve acilen bunların önüne geçilmesi gerekmektedir. İşte bu amaçla araştırma önergesi hazırlanmış olup, değerli üyelerin takdir ve tasviplerine arz edilmektedir.³⁶⁰

Alınan karar gereğince; yukarıdaki önerge de Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş ve 34 arkadaşının (10/57), İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin ve 21 arkadaşının (10/24), Konya Milletvekili Remzi Çetin ve 22 arkadaşının (10/28), Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ve 21 arkadaşının (10/29), Ordu Milletvekili Yener Yıldırım ve 19 arkadaşının (10/50), Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu ve 21 arkadaşının (10/90) nolu Yüksek Öğretim Kurulu, İstanbul Üniversitesi Rektörü ve üniversiteye giriş sınavlarıyla ilgili olarak ileri sürülen yolsuzluk ve usulsüzlük iddialarının araştırılarak, üniversitelerde yaşanan sorunlara çözüm bulunabilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla birer Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergeleri birleştirilmiş ve 16.11.1999 tarihinde öngörüşmelerine başlanmıştır.

³⁶⁰ Ayrıntılar ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'yla birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 13 (2.11.1999), ss. 8, 18-19.

Önerge üzerinde; Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu (Sinop) kısa bir açıklama yapmış ve ayrıca; ANAP Grubu adına Mehmet Salih Yıldırım (Şırnak), MHP Grubu adına Abdurrahman Küçük (Ankara), FP Grubu adına Mehmet Ali Şahin (İstanbul), DYP Grubu adına Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş), DSP Grubu adına Ayşe Gürocak (Ankara), önerge sahiplerinden Mustafa Gül (Elazığ) ve Ömer Vehbi Hatipoğlu (Diyarbakır) birer konuşma yapmıştır. Tüzüğün 60. maddesi gereğince söz isteyen Murat Sökmenoğlu (İstanbul) kısa bir konuşma yapmış, daha sonra Meclis araştırması açılıp açılmaması hususu oylanmış ve oybirliğiyle kabul edilmiştir. Meclis araştırmasını yapacak komisyonun 13 üyeden kurulması, komisyonun çalışma süresinin, başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyenin seçimi tarihinden başlamak üzere, üç ay olması ve komisyonun gerektiğinde Ankara dışında da çalışabilmesi hususları sırayla oylanmış ve kabul edilmiştir.

(10/57, 24, 28, 29, 50, 90, 91) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu üyeliklerinin aday listesinde şu milletvekilleri gösterilmiştir: DSP'den Ayşe Gürocak (Ankara), Hasan Erçelebi (Denizli), Masum Türker (İstanbul); MHP'den Mustafa Gül (Elazığ), Bozkurt Yaşar Öztürk (İstanbul), Hasan Basri Üstünbaş (Kayseri); FP'den Azmi Ateş (İstanbul), İrfan Gündüz (İstanbul), Mehmet Bekaroğlu (Rize); ANAP'tan Ekrem Pakdemirli (Manisa), Mehmet Salih Yıldırım (Şırnak); DYP'den Zeki Ertugay (Erzurum) ve Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş). Bu liste 24.11.1999 tarihinde oylanmış ve kabul edilmiştir.³⁶¹ 1.12.1999 günü yapılan seçim sonucunda, (10/57, 24, 28, 29, 50, 90, 91) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonuna Mustafa Gül (Elazığ) Başkan, M. Salih Yıldırım (Şırnak) Başkanvekili, Ayşe Gürocak (Ankara) Sözcü ve Bozkurt Yaşar Öztürk (İstanbul) Katip olarak seçilmişlerdir.³⁶²

YÖK ve üniversitelerde yaşanan sorunlarla ilgili olarak kurulan (10/57, 24, 28, 29, 50, 90, 91) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin uzatılması teklif edilmiş ve İçtüzüğün 105. maddesi gereği bir aylık ek süre verilmiştir.³⁶³

s. Siirt Milletvekili Ahmet Nurettin Aydın ve 29 arkadaşının, Siirt İlinin ekonomik ve sosyal yönden kalkınmasını ve gelişmesini engelleyen nedenlerin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/92).³⁶⁴

ş. Şanlıurfa Milletvekili Mustafa Niyazi Yanmaz ve 22 arkadaşının, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin ekonomik kalkınmasını sağlayacak önlemlerin araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105.

³⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 25 (25.11.1999), ss. 558-559.

³⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 27 (15.12.1999), s. 208.

³⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 28, B 67 (8.3.2000), s. 324.

³⁶⁴ Ayrıntılar ve Siirt Milletvekili Ahmet Nurettin Aydın'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 19 (15.11.1999), ss. 309, 324-326.

maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/93) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.11.1999).³⁶⁵

t. Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu ve 25 arkadaşının, Bayburt İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/94) (Başkanlığa geliş tarihi: 17.11.1999).³⁶⁶

u. Edirne Milletvekili Şadan Şimşek ve 21 arkadaşının, Edirne İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/95) (Başkanlığa geliş tarihi: 18.11.1999).³⁶⁷

ü. Konya Milletvekili Teoman Rıza Güneri ve 27 arkadaşının, sokak çocuklarının sorunlarının saptanarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/96) (Başkanlığa geliş tarihi: 19.11.1999).³⁶⁸

v. İzmir Milletvekili B. Suat Çağlayan ve 21 arkadaşının, tütün mamüllerinin insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik kamusal tedbirlerin araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105.. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/97) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.10.1999).³⁶⁹

y. Şanlıurfa Milletvekili Mustafa Niyazi Yanmaz ve 22 arkadaşının, öğretmenliğin yeniden saygınlık kazanması ve özlük haklarının iyileştirilmesi için alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/98) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.11.1999).³⁷⁰

z. Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu ve 27 arkadaşının, Bursa'nın Büyükşehir, Harmanlık, Orhaneli ve Keles İlçelerinin ekonomik, sosyal,

³⁶⁵ Ayrıntılar ve Şanlıurfa Milletvekili Mustafa Niyazi Yanmaz'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 465, 473-475.

³⁶⁶ Ayrıntılar ve Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu'yla birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 22 (18.11.1999), ss. 97, 115-116.

³⁶⁷ Ayrıntılar ve Edirne Milletvekili Şadan Şimşek'le birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 23 (23.11.1999), ss. 288, 294-296.

³⁶⁸ Ayrıntılar ve Konya Milletvekili Teoman Rıza Güneri'yle birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 23 (23.11.1999), ss. 288, 296-298.

³⁶⁹ Ayrıntılar ve İzmir Milletvekili B. Suat Çağlayan'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 23 (23.11.1999), ss. 288, 298-300.

³⁷⁰ Ayrıntılar ve Şanlıurfa Milletvekili Mustafa Niyazi Yanmaz'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 24 (24.11.1999), ss. 427, 436-438.

kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/99).³⁷¹

aa. Ankara Milletvekili Mehmet Arslan ve 29 arkadaşının, İç Anadolu Bölgesinin modern bir yapıya kavuşturulması ve ekonomik kalkınmasının sağlanması için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/100) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.12.1999).³⁷²

ab. İzmir Milletvekili Hakan Tartan ve 22 arkadaşının, enerji sorununa çözüm bulunması için alınması gereken önlemlerin araştırılarak yeni bir enerji politikası belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/101) (Başkanlığa geliş tarihi: 2.12.1999).³⁷³

ac. Van Milletvekili Hüseyin Çelik ve 27 arkadaşının, Van İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/102) (Başkanlığa geliş: 8.12.1999).³⁷⁴

ad. Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş ve 35 arkadaşının, Kayseri İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/103) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.12.1999).³⁷⁵

ae. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 31 arkadaşının, vakıf müesseseleri konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/104) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.12.1999).

Gerekçe: Vakıf anlayışı, tarih boyunca, iyilik ve yardımlaşma duygusunu geliştirerek birçok hizmetin vakıf müessesesi eliyle gerçekleştirilmesine vesile olmuş, hayatın korunması ve güzelleştirilmesi için her anlamda faaliyet göstermiştir. Öncelikle, yardımlaşma ve dayanışmanın kurumsallaşmış şekilleri olarak vakıflar, çok önemli bir sosyal etkiye sahiptir.

³⁷¹ Ayrıntılar ve Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu'yla birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 27 (2.12.1999), ss. 267, 280-282.

³⁷² Ayrıntılar ve Ankara Milletvekili Mehmet Arslan'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 30 (7.12.1999), ss. 382, 405-406.

³⁷³ Ayrıntılar ve İzmir Milletvekili Hakan Tartan'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 30 (7.12.1999), ss. 382, 406-408.

³⁷⁴ Ayrıntılar ve Van Milletvekili Hüseyin Çelik'le birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 31 (9.12.1999), ss. 5, 13-15.

³⁷⁵ Ayrıntılar ve Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 19, B 33 (14.12.1999), ss. 213, 240-242.

İnsanın birçok güçlüklerle kazandığı bir malı diğer insanların hizmetine gönüllü olarak sunabilmesi, psikolojik bir eğitim ve terbiye mekanizmasıdır. Vakıfların hizmet alanı, hangi dinden ve ırktan olursa olsun her insanı kuşatmıştır. Vakıflar kanalıyla gönüllü katılıma ve hoşgörüye alışan bir topluluğun geliştireceği siyaset, elbette ki, çok seslilik, çoğulculuk ve katılımcılık üzerine olacaktır. Sivil toplum örgütü olarak vakıf müesseselerinin geliştiği ve topluma yayıldığı bir ortamda, demokratik temayüllerin de güçlendiği görülecektir. Ayrıca, vakıflar, geçmişte yerel ve merkezî idarenin yüklendiği birçok görevi yüklenerek, devlet kaynaklarını geliştirici bir rol de üstlenmişlerdir. Prof. Dr. Ömer Lütfü Barkan'ın araştırmalarına göre, Osmanlı Devletinin bütçesinin yüzde 30'unu vakıflar karşılamaktaydı. Bütün bu özellikleriyle vakıflar, modern devlet anlayışına uygun, yeniden yönetim ve halkın hizmete katılımını temin eden müesseselerdir. Tarihi süreçleri içinde, yukarıda izah etmeye çalıştığımız fonksiyonları icra eden vakıf müessesemiz, bugünkü durumuyla tam bir yozlaşma ve yok olma süreci içindedir. 200'ü aşkın kamu kuruluşunda faaliyet gösteren bu vakıflar, vermek zorunda bulundukları hizmetler karşılığında halktan zorunlu bağış talep etmeleri, toplanan bu bağışların ise kamu yararına sarf edilmeyip, kurumun mevcut çalışanlarına veya emeklilerine maddî katkı olarak kullanılması, vakıf gelenek ve anlayışını sabote etmektedir.

Yasal dayanağı olmaksızın, kamu otoritesini kullanarak gelir sağlanması, hukuk devleti anlayışı ve demokrasi fikriyle bağdaşmaz. Mevcut uygulamayla, harç şeklinde kamu otoritesine hizmet karşılığı kamu geliri almak imkânı yasal olarak mümkündür; ancak, bütçe hakkı içinde ve yasal denetimi söz konusu olan bu yol kullanılmamakta, çok sınırlı malî denetimin söz konusu olduğu vakıf aracılığıyla kaynaklar, bazı ayrıcalıklı personelin kullanımına sunulmaktadır.

Kamu kuruluşlarının hemen hepsinin başvurabilecekleri resmî malî denetime tabi döner sermaye uygulaması yerine, vakıf düzeni ikame edilmesi ve yaygınlaştırılması, toplumsal bakımdan büyük sakıncaları beraberinde getirdiği gibi, suiistimallere yol açan ve “kamu hizmeti” kavramını da derinden yaralayan bir uygulamadır. İstanbul Üniversitesi, Malatya İsmet İnönü Üniversitesi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve daha birçok resmî kuruluş bünyesinde faaliyet gösteren bu nevi vakıfların basına da yansıyan icraatları ve buradaki yolsuzluk iddiaları ortadadır. Sırtını devlete dayayarak, devlete ait hak ve yükümlülükleri sınırsız ve sorumsuzca kullanan bu vakıflar, vatandaşa eziyet eder hale gelmiştir. İçi boşalmış bir vakıf anlayışı, geçmişte sahip olduğu önem ve itibarını hızla yitirmekte olup, ayakta kalabilen vakıflar, son derece zor şartlar altında yaşam mücadelesi vermektedir. Son dönemlerde hükümetler, vakıf geleneği ve anlayışına aykırı bu kabil uygulamalar karşısında sesiz kalmayı tercih ederken, diğer yandan, siyasî birtakım mülahazalarla bu geleneği imkânları ölçüsünde yaşatma çabası içerisinde olan vakıflara ise haksız müdahalelerde bulunarak, vakıf geleneğini ortadan kaldırmaya yönelik tavırlar

sergilemektedir. O nedenle, tamamen bir gönül işi olan vakıf geleneğinin devamı, bu müessesenin istismarının önlenmesi, vakıf geleneğine aykırı bazı kamu kuruluşlarında kişisel menfaat temini amacıyla kurulmuş vakıfların bu tür faaliyetlerinin önüne geçilebilmesi, alınabilecek tedbirlerin ve yapılabilecek yasal düzenlemelerin tespiti amacıyla, Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 üncü ve 105. maddeleri gereğince bir Meclis araştırması açılmasını saygılarımızla arz ederiz.

af. Şanlıurfa Milletvekili Mustafa Niyazi Yanmaz ve 23 arkadaşının, antepfıstığı üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/105) (Başkanlığa geliş tarihi: 10.12.1999).³⁷⁶

ag. Hatay Milletvekili Metin Kalkan ve 20 arkadaşının, muhtarların 2000'li yıllardaki işlevlerinin incelenerek sorunlarına çözüm bulunması için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/106) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.12.1999).³⁷⁷

ah. Hatay Milletvekili Metin Kalkan ve 21 arkadaşının, demiryolu ulaşımındaki sorunların araştırılarak, alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/107) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.12.1999).³⁷⁸

ai. Hatay Milletvekili Metin Kalkan ve 19 arkadaşının, Hatay İlinin sorunlarının araştırılarak çözüm yollarının belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/108) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.12.1999).³⁷⁹

aj. Fazilet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekili ve Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener'in, Çeçenistan sorununa yönelik izlenen dış politika konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/109) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.12.1999).

³⁷⁶ Ayrıntılar ve Şanlıurfa Milletvekili Mustafa Niyazi Yanmaz'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 19, B 33 (14.12.1999), ss. 213, 244-246.

³⁷⁷ Ayrıntılar ve Hatay Milletvekili Metin Kalkan'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 19, B 36 (17.12.1999), ss. 4, 11-13.

³⁷⁸ Ayrıntılar ve Hatay Milletvekili Metin Kalkan'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 19, B 36 (17.12.1999), ss. 4, 13-14.

³⁷⁹ Ayrıntılar ve Hatay Milletvekili Metin Kalkan'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 19, B 36 (17.12.1999), ss. 4, 14-16.

1991 yılındaki özgürlük ilanından bu yana, Rusya, dördüncü kez Çeçenistan'a saldırmıştır. 2 Kasım 1999 günü başlayan Rus saldırıları katliama ve bir soykırıma dönüşmüştür. Bu saldırılar, bir kaza eseri sayılmayacak kadar açık bir biçimde, sivil halkı hedef almaktadır. Rus topçusu ve tankları sivil hedeflere ateş etmekte, aynı tür yerler orta menzilli Scud füzeleriyle bombalanmaktadır. Kimyasal silahlarla yaralanan siviller görülmekte, sivillere yönelik olarak toplama kampları ve işkence yöntemleri kullanılmakta, halk açlık, soğuk ve bombalar altında yaşam mücadelesi vermektedir. Mülteci durumuna düşen 400.000 insan uluslararası güvence ve imkânlardan mahrum durumdadır. Başta, ABD ve AB ülkeleri olmak üzere çoğu ülkeler, Çeçenistan meselesinde, Rusların insan hakları ihlallerine vurgu yaparken, Türkiye, izlemiş olduğu politikayla, Helsinki'de birlikte olma iradesini ortaya koyduğu ülkelerle bile aynı dili kullanmamaktadır; Türkiye'nin çıkarlarına ve Türk Halkının hassasiyetine uygun olmayan bir politik tavır sergilemektedir. Çeçen katliamı devam ederken, Sayın Başbakan ve bazı bakanlar, Rusya Federasyonu'nu -yanlış bir zamanlamayla- ziyaret etmişlerdir. Sayın Başbakan, gezi öncesinde ve Moskova'da "Çeçenistan meselesi Rusya'nın iç işidir" demek suretiyle olaya yanlış bir vurguyla yaklaştığını göstermiştir. Kızılay, elindeki malzemeleri Ruslara teslim etmiştir. Devlet tarafından yardım komitelerine izin verilmemekte, sınırdan geçmek isteyen mültecilere bazı güçlükler çıkarılmaktadır.

Hükümetin izlemiş olduğu bu tavır, basında sert eleştirilere konu olmaktadır. 6.11.1999 günü yayınlanan bir makalesinde Cengiz Çandar "...tarih boyunca çatışma içinde bulunduğumuz ve jeopolitik nedenlerden ötürü uzun bir süre öyle kalacağımız anlaşılan Rusya'nın her türlü pervasızlığı ve kardeş topluluklara zulmü Türkiye'de es geçilir. Rusya ile yakınlaşma laflarına ise kamuoyunda prim yaptırılır. Devlet sistemi içinde âdeta bir Rus lobisi mevcuttur" demektedir. Konuyla ilgili olarak Fazilet Partisi Grubunun verdiği genel görüşme önergesi, TBMM'de 14.12.1999 günü gündeme alınmış, "Rus lobisi" iddiası Genel Kurulda tartışılmış; ancak, görüşmeler esnasında Dışişleri Bakanı ve Dışişleri Bakanlığı bürokratları Meclis Genel Kurulunda hazır bulunmadığından, söz konusu iddia da cevapsız kalmıştır. Şu ana kadar hükümet tarafından cevaplandırılmayan "devlet sistemi içinde âdeta bir Rus lobisi mevcuttur" iddiasının ve sonuçlarının tespiti amacıyla, Fazilet Partisi Grubu olarak, Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddesi gereğince Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.³⁸⁰

aj. Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış ve 21 Arkadaşının, Mafya-Siyaset-Para ilişkileri konusundaki iddiaların araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/110) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.12.1999).

³⁸⁰ Ayrıntılar için bkz: *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 40 (22.12.1999), ss. 310-312.*

Gerekçe: 3 Kasım 1996 yılında meydana gelen Susurluk kazasından sonra, mafya ve çok yönlü karanlık ilişkileri Türkiye'nin gündeminde baş sıraya oturdu. Zaman zaman, başka olaylar tarafından gölgelenen ve güncelliğini kaybetmiş görünen mafya konusu, son aylarda bazı suç faillerinin yakalanması ve Türkiye'ye iadesi gibi işlemlerle yeniden alevlendi. Bu faillerin bazılarının soruşturmasının büyük bir gizlilik perdesi arkasında yürütülmesi, sorgulanmadan cezaevine gönderilmesi zihinlerde tereddüt oluştururken, işlenen suçlar cezasız mı kalacak endişesini doğurdu. Adalet Bakanı ve İçişleri Bakanının birbiriyle çelişen beyanlarda bulunmaları, hangisinin doğruyu söylediğinin anlaşılamaması, esrar perdesini daha da kalınlaştırmaktadır. Adalet Bakanı, Türkiye'nin iade talebiyle bağlı olduğunu belirtirken, İçişleri Bakanı, polisin sorgulama hakkından söz ediyor. Devleti yıpratacak ölçüye varan bu tartışma sürerken, iade edilen bir mafya liderinin, Fransa'dan getirildiği gece İstanbul Organize Suçlar Şubesinde yedi saat sorgulandığını açıklaması, zihinleri daha da karıştırıyor. Mezkur kişi, istenilen cevapları vermesi için kendisine baskı yapıldığını söylüyor ve öldürülmekten korktuğunu ifade ediyor. Böyle bir ihtimalin gerçekleşmesi, birçok olayı aydınlatacak belgelerin de yok olması anlamına gelir. TBMM Susurluk Komisyonu, önemli bir görev ifa etmiş, bir araya getirdiği çok sayıda ifadeyle hadiselerle ışık tutmuştur.

Son gelişmeler, mafya-siyaset-para ilişkilerini incelemek üzere yeni bir araştırma komisyonu kurulmasını gerekli kılıyor. Devleti yıpratın, halkı ümitsizliğe sevk eden, siyaseti kirleten bu ilişkilere Meclisin elkoyması zamanı gelmiştir. Meclis araştırması önergesi, işbu hususların açıklığa kavuşturulması için verilmiştir.³⁸¹

ak. Malatya Milletvekili Namık Hakan Durhan ve 38 arkadaşının, Malatya-Kayseri yolu üzerinde bulunan tütün deposunda meydana gelen yangın konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/111) (Başkanlığa geliş tarihi: 24.12.1999).

Gerekçe: Yangın 17.12.1999 saat 16.00 sıralarında çıkmış Malatya'daki tüm itfaiye ekiplerinin müdahalesine rağmen söndürülememiştir. Tekelin yangın söndürmeyle ilgili hiçbir önleminin olmadığı, hatta depo ve çevresinde su bulunmadığı görülmüştür. Yangın tarihinde 203 921 balyada 6.772.171 kilogram tütün bulunduğu ve bedelinin 4.877.141.000.000 TL olduğu Tekel yetkililerince belirlenmiştir. Tütün deposunda olay günü 77 işçinin çalıştığı, yine Tekelin 16 koruma görevlisinin yangın esnasında görev başında oldukları Tekel İşletme Müdürü Orhan Berber tarafından beyan edilmiştir. Maddî zararın 15 trilyonu aştığı sanılmaktadır. Malatya halkımızdan aldığımız bilgiler ışığında, Tekel Başmüdürlüğü, Sigara Müdürlüğü, Yaprak Tütün İşletme Merkez Müdürlüğü olmak üzere 3 bölümden oluşan kuruluşlar hakkında şüpheli şekilde tütün alımlarının yapıldığı duyulmuştur. Toplanan tütünlerin düşük kalitede olanların

³⁸¹ Ayrıntılar ve Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 43 (25.12.1999), ss. 9, 11-12.

yüksek kalite olarak gösterildiği, dolayısıyla yüksek fiyatla satıldığını, elde edilen gelirin net olarak gösterilmediği söylenilmektedir.

Tekel mamullerinin dağıtımının özelleştirilmesinden sonra, dağıtımı yapan ortaklardan birisinin de Sigara Fabrikası Müdürünün oğlu olduğunu, Tekel mamullerine zam yapılacağı öğrenildiği zaman bir iki gün önceden ürünlerin satışa sunulmadığı, hatta son zamlarda üç gün önce satışın durdurulduğu söylenilmektedir. Başmüdür tekelleşmeyi önlemek amacıyla satışa devam etmesi gerekirken, bugüne kadar 1 kilogram dahi Tekel ürünü satmamıştır. Sigara imalatında kayıtlara geçmeyen kaçak sigara üretildiği söylentileri yaygındır. Sigara fabrikasına yük getiren 44 AC 717 plakalı kamyon şoförünün yükü teslim etmesinden sonra fatura koçanından 1 adet fatura çalındığını, yine aynı şekilde 44 DH 750 plakalı kamyon şoföründen de 5 adet fatura koçanının çalındığı ve akıbetinin ne olduğu bilinmemektedir. Bu olay yerel TV’de de gündeme gelmiştir. Bütün bu hususların Meclis zemininde sağlıklı bir şekilde incelenip araştırılması bakımından bir Meclis araştırması açılmasında yarar görülmektedir.

al. İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel ve 48 arkadaşının, 1992 yılında hizmete giren Galata Köprüsünün açılmamasından kaynaklanan sorunların araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/112) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.12.1999).³⁸²

am. İstanbul Milletvekili Ali Coşkun ve 19 arkadaşının, İstanbul ve Çanakkale boğazlarının güvenliği ve deniz kirliliğinin yarattığı çevre sorunları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/113) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.1.2000)³⁸³

an. Kayseri Milletvekili Salih Kapusuz ve 20 arkadaşının, ücretlilerin durumunun araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/114) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.1.2000).³⁸⁴

ao. Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy ve 20 arkadaşının, jeotermal enerji kaynaklarının değerlendirilmesi konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104

³⁸² Ayrıntılar ve İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel’le birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 47 (29.12.1999), s. 7. ve TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 48 (18.1.2000), ss. 85-87.

³⁸³ Ayrıntılar ve İstanbul Milletvekili Ali Coşkun’la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 48 (18.1.2000), ss. 74, 87-89.

³⁸⁴ Ayrıntılar ve Kayseri Milletvekili Salih Kapusuz’la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 49 (19.1.2000), ss. 320, 328-329.

ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/115) (Başkanlığa geliş tarihi: 18.1.2000).³⁸⁵

aö. İzmir Milletvekili Işın Çelebi ve 26 arkadaşının, KOBİ'lerin sorunlarının araştırılarak çözüm yollarının belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/116) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.1.2000).³⁸⁶

ap. FP Grup Başkanvekilleri İstanbul Milletvekili İsmail Kahraman, Manisa Milletvekili Bülent Arınç ve 29 arkadaşının, terör olayları ve Hizbullah terör örgütü konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/117) (Başkanlığa geliş tarihi: 24.1.2000).

Gerekçe: Ülkemizde yıllardır terör problemi yaşanmaktadır ve teröre karşı mücadele sürdürülmektedir. Terör dolayısıyla binlerce vatandaşımızın hayatını kaybettiği, yüzbinlerce insanımızın yerini yurdunu terk etmek zorunda kaldığı ve ülke ekonomisinin büyük bir kısmının terörle mücadeleye harcandığı bilinmektedir. Yıllardır tüm Türkiye'ye büyük acılar yaşatan bölücü terörün yok olmaya yüz tuttuğu bir dönemde, gerek güneydoğuda gerekse İstanbul başta olmak üzere ülkenin birçok yerinde "Hizbullah" diye isimlendirilen örgütlerle ilgili operasyonlar sürdürülmektedir. Bu operasyonlar sonucunda, örgütün birçok elemanı yakalanmış ve örgütün hücre evlerinde gömülmüş birçok ceset çıkarılmıştır. Öte yandan, güneydoğu bölgemiz başta olmak üzere, birçok yerde, birtakım insanlar, faili meçhul cinayetlerle öldürülmekte veya kaçırılmakta ve kaybolmaktadırlar. Bunların bazılarının cesetleri daha sonra bir yerlerde bulunmakta, bazılarının ise bir daha hiçbir haber alınmamaktadır. Bunların arkasında ise birtakım örgütlerin bulunduğu dair ciddi iddialar öne sürülmektedir. Bu örgütler arasında Hizbullah örgütünün önemli bir yer tuttuğu ve Hizbullah örgütünün eylemlerine, kimi yerlerde, birtakım görevliler tarafından da göz yumulduğu, konuyla ilgili kişi ve kuruluşlar tarafından sık sık dile getirilmektedir. Doğal olarak bu durum, kimi yöneticileri önemli ölçüde zan altında bırakmaktadır. Bugüne kadar faili meçhul bir şekilde öldürülen veya kaybolan vatandaşlarımızın durumlarının açıklığa kavuşturulması ve bir terör merkezinin daha çökertilmesi için, Hizbullah örgütü hakkında detaylı araştırma ve incelemelerin yapılması gerekmektedir. Devam eden operasyonların ve sürdürülen adli kovuşturmaların gizlilik içinde yapılması gerekirken, basında, bu örgütlerle ve örgüte yönelik operasyonlarla ilgili çok ayrıntılı haberler

³⁸⁵ Ayrıntılar ve Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 49 (19.1.2000), ss. 320, 330-331.

³⁸⁶ Ayrıntılar ve İzmir Milletvekili Işın Çelebi'yle birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 24, B 51 (25.1.2000), ss. 13, 22-23.

yayımlanmaktadır. Bunların, hangi maksatla ve kimler tarafından yapıldığı da bilinmemektedir.

Bu ve benzeri nedenlerle, özel olarak Hizbullah örgütü hakkında, Parlamentomuzun, bir araştırma komisyonu oluşturarak, bu örgütün geçmişi, kimler tarafından kurulduğu ve desteklendiği, iç ve dış bağlantıları, eylemleri ve kimi kamu görevlilerinden doğrudan ya da dolaylı destek görüp görmedikleri hususlarının incelenmesi gerekmektedir.³⁸⁷

ar. Adana Milletvekili Yakup Budak ve 20 arkadaşının, asgarî ücretle çalışanların durumlarının araştırılarak alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/118) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.1.2000).³⁸⁸

as. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 25 arkadaşının, kesintisiz zorunlu eğitimin etkilerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/119) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.2.2000).³⁸⁹

aş. İzmir Milletvekili Oktay Vural ve 31 arkadaşının, sit alanı uygulaması konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/120) (Başkanlığa geliş tarihi: 17.2.2000).³⁹⁰

at. Niğde Milletvekili Doğan Baran ve 24 arkadaşının, patates üretimi konusundaki sorunların araştırılarak alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/121) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.2.2000).³⁹¹

au. Giresun Milletvekili Rasim Zaimoğlu ve 21 arkadaşının, Giresun'un ekonomik bakımdan geri kalmışlığının nedenlerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/122) (Başkanlığa geliş tarihi: 28.2.2000).³⁹²

aü. İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın ve 29 arkadaşının, Yazıcılar Holding'in hisselerinin halka arzı ile ilgili ortaya atılan iddiaların araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis

³⁸⁷ Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 24, B 51 (25.1.2000), ss. 14, 23-25.

³⁸⁸ Ayrıntılar ve Adana Milletvekili Yakup Budak'la birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 24, B 53 (27.1.2000), ss. 513, 533-534.

³⁸⁹ Ayrıntılar ve Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya'yla birlikte Meclis araştırması talebinde bulunan milletvekillerinin kimlikleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 25, B 55 (2.2.2000), ss. 540, 553-555.

³⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 629, 644-646.

³⁹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 62 (24.2.2000), ss. 125, 134-136.

³⁹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 64 (1.3.2000), ss. 423-425.

araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/123) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.2.2000).³⁹³

ay. Bitlis Milletvekili İbrahim Halil Oral ve 67 arkadaşının, Bitlis-Ahlat İlçesinin tarihi, kültürel ve turistik değerlerinin araştırılarak ekonomik ve sosyal yönden kalkınması için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/124) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.3.2000).³⁹⁴

Gerekçe:

Bitlis İline bağlı Ahlat İlçesi Van Gölü kıyısında yer alan tarihî bir yerleşim birimidir. Kuzeyinde Malazgirt ve Bulanık İlçeleri, batısında Muş İli, güneyinde Van Gölü, Tatvan İlçesi ve Bitlis, doğusunda ise, Adilcevaz İlçesi bulunmaktadır. 8. Yüzyılda 15 kilometre uzunluğunda 4,5 kilometre genişliğinde ve 300.000 civarında nüfusuyla büyük bir Türk şehri olan Ahlat'ın, 1980'de nüfusu 10.422 iken bugün ilçe merkezi 22.000'e ulaşmıştır.

İlçede bulunan Ahlat Kalesi, İskenderpaşa Camii, Hasan Padişah Kümbeti, Emir Bayındır Kümbeti, Hüseyin Timur Kümbeti, Bugatay Aka Kümbeti, Şeyh Necmettin Türbesi, Emir Ali Türbesi, Dede Maksut Türbesi, Anonim Türbe, Usta Şakir Kümbeti, Kadı Mahmut Camii, Bayındır Mescidi, Bayındır Köprüsü gibi tarihsel öneme sahip birçok değeri içinde barındıran Ahlat İlçemiz, bu yönüyle açık hava müzesi konumundadır. Ahlat'ın tarihi milattan önce 1500 yıllarına kadar uzanır. Nazik ve Nemrut gölleri ve çevresinde millî park olmaya uygun yöre, kamp ve doğa turizmine son derece elverişlidir.

Bilim ve sanat merkezi olmasından dolayı Kubbetül İslam unvanı verilmiş olan Ahlat'ta, Türk sanatının ve kültür tarihinin sekizyüz yıllık belgeleri mezar anıtları kabul edilen Türkiye'nin, hatta, bütün İslam aleminin en büyük tarihî mezarlığı bulunmaktadır. Türk dünyasının gözbebeği, Anadolu'daki ilk Türk iskânı, Kayı Boyunun ilk mekânı Ahlat için yapılması gereken işler, sosyal ve ekonomik açıdan alınması gereken tedbirlerin bazıları şöyle sıralanabilir:

Bir turizm cenneti olan Van Gölü'nün kirlenmesinin önlenmesi için bir an önce, özellikle, Ahlat, Adilcevaz ve Tatvan ilçelerinin altyapı, kanalizasyon ve arıtma tesislerinin tamamlanıp, bitirilmesi gerekmektedir.

Ahlat ve çevresinin uluslararası boyutta kongre turizmine dönüşebilmesi için sosyal konaklama tesislerinin yaptırılması ve on yıldır inşaatı devam eden Ahlat Kültür Sarayının acilen bitirilmesi gerekmektedir.

Devlet hastanesi, uzman hekimlerle desteklenerek, bir branş ve bölge hastanesine dönüştürülmelidir.

Türk tarihinin bütün dönemlerini simgeleştirerek anlatan bir açık hava müzesi projesi oluşturulmalıdır.

Şehir merkezi Sit alanı kapsamına alınmasına rağmen, bu eşsiz hazinenin korunması ve gelecek kuşaklara taşınması için yapılacak restorasyon ve kamulaştırma çalışmaları için ihtiyaç duyulan ödenekler Kültür Bakanlığınca

³⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 65 (2.3.2000), ss. 563-565.

³⁹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 65 (2.3.2000), ss. 565-568.

acilen gönderilmeli ve özel bir kanunla, destekleyici fon oluşturulması gerekmektedir.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin iki fakültesinin Ahlat'ta açılması için 1990'lı yılların başında başlatılan girişimin desteklenerek, güzel sanatlar ve edebiyat fakültelerinin ivedilikle açılması maksadıyla Bakanlar Kurulu kararı çıkarılması için çalışmaların başlatılması gerekmektedir.

Ahlat gibi eşine az rastlanılan doğal hazinenin, UNESCO'nun Dünya Mirası listesine alınması için gerekli girişimlerin bir an önce başlatılması gerekmektedir.

Tatvan-Ahlat arasında yapımı planlanan havaalanının bir an önce gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Nemrut Dağı millî park haline getirilmelidir.

Gülçindağ ve Otluyazı madensularının işletilmesi için gerekli destek sağlanmalıdır.

Ahlat'taki taş işçiliğinin geliştirilmesi projeleri hazırlanıp uygulanmalıdır.

Hayvancılık ve sulu tarımın desteklenmesi için Yoğurtyemez sulama projesi bir an önce bitirilmelidir.

Belediye tarafından süratle yeniden şehir nâzım imar planı çıkarılmalıdır.

Yüzme sporuna özel bir ilgi olan genç potansiyelin spora yönlendirilmesi amacıyla, ivedilikle bir kapalı yüzme havuzu inşası gerekmektedir.

Van Gölü suyunda yüksek oranda bulunan sodanın değerlendirilerek, Türk ekonomisinde kullanılması sağlanmalıdır.

Ahlat bastonunun dünyaya tanıtılması için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Açıklanan bu gerekçelerle, Ahlat İlçesinin sorunları konusunda bir Meclis araştırması komisyonu kurulmasında büyük yararlar bulunmaktadır.

Yukarıdaki (10/124) esas sayılı Meclis araştırması yapılmasına ilişkin önerge üzerindeki öngörüşmelere 31.5.2001 tarihinde başlanmış ve aşağıdaki şekilde cereyan etmiştir:³⁹⁵

Devlet Bakanı Recep Önal (Bursa); bölgenin M.Ö. 2000'li yıllara dayanan tarihinden geline çığa kadar gelişmelerden söz etmiş, bölgedeki tarihi ve kültür varlıklarını sıralamış, özellikle mezar süslemeleri ve işçiliği üzerinde durmuş, dokuma ve baston işçiliği dahil pek el sanatından söz etmiş, yörenin halk müziğini hatırlatmış, bölgenin inanç turizminde de önemli bir yer işgal ettiğini söyleyerek, "Ahlat İlçesinin, kültür mirasımız olan tarihî eserlerinin korunması, turistik değerlerinin geliştirilmesi ve ilçenin sosyal ve ekonomik yönden kalkındırılması amacıyla, gerekli çalışmalar, hükümetimizce

³⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 111 (31.5.2001), ss. 296-322.

hızlandırılarak sürdürülecektir!” şeklindeki ifadeleriyle konuşmasını tamamlamıştır.

ANAP Grubu adına Ağâh Oktay Güner (Balıkesir); Ahlat’ın tarih ve kültür hazinesi olduğunu, “Cami, kümbet, medrese, köprü, han, hamam, mezarlık ve binlerce eser yoğun olarak Ahlat’ta iken” kıymetinin bilinemediğini, Anadolu’ya kendi şehir modellerini getiren Türklerin bu modellerinin Ahlat’ta bulunduğunu, kendi döneminde Evliya Çelebi’nin de Ahlat’taki Türk eserlerinden övgüyle söz ettiğini, Doğu Türkistan’da olduğu gibi Ahlat’ta da tümülüs tarzında Türk mezarları bulunduğunu, her iki tip mezarlarının da Türk yapısı olduğunu, bu bakımdan Ahlat’ın Türklerin Anadolu’ya girmeden önceki uygarlığını yansıttığını, ifadeyle, “Ahlat için, bizim tarihî şehirciliğimize dayanan bir şehirleşme modelini getirmeli, ölmek istemeyen mazi ile doğmak isteyen istikbali kucaklaştırmalıdır. Ahlat’ta nereye kazma vursanız tarihî bir eser var; ama, Ahlat’ın da yaşaması lazım. ...şehirlerimizi, biz, perişan ettik. Halbuki, kurtarabildiğimizi, artık, kâr bilmemiz gereken bir çizgideyiz. Nedir buranın tarihî mekânı? Ahlat, bence, özel bir kanunla, özel bir şehir planına kavuşturulmalıdır!” şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

MHP Grubu adına İbrahim Halil Oral (Bitlis); Ahlat’ın tarihini Türklerin yerleşmesiyle birlikte ağırlıklı olarak tekrarlamış, Türklerden önce birçok topluluğun Ahlat’a egemen olduğunu, buna karşılık hiçbirinin Türkler kadar Ahlat’ı yüksek bir kültürün ürünü olan eşsiz eserlerle süsleyip vatan haline getirememiş olduğunu, Ahlat’taki Türk sanat eserlerinde “Göktürk, Karahanlı, Gazneli ve Büyük Selçuklu” sanatının etkilerinin görüldüğünü, Osmanlı sultanlarının çıktıkları her İran ve doğu seferinde Ahlat’a uğramayı gelenek haline getirdiklerini, Kayı Boyu’nun uzun yıllar Ahlat’ta ikametinden sonra Ahlat’a benzeyen Söğüt’ü yurt tutmuş olduğunu, tarihini önemini korumakla birlikte Ahlat’ın pek çok istilaya da uğrayarak zarar görmüş olduğunu, Ahlat’ın “tarihimizde kılıç ile kalemi çok iyi kullanan bir Türk şehri” olduğunu ifadeyle yöredeki tarihi eserleri sıralamıştır. İbrahim Halil Oral Ahlat için; Kültür Bakanlığınca mezarlıkların kültürel önemini vurgulayan çalışmalar yapılmasını, mezar taşlarının fotoğraf çekilerek film bankası oluşturulmasını ve yazıtların okunmasını, mezar taşlarının yeni teknoloji ile koruma altına alınmasını, tanıtıcı levhalarla özelliklerinin tanıtılmasını, şehir merkezi ve tarihî eserlerin yoğun olduğu yerlerin SİT alanı kapsamına alınmasını, ancak restorasyon ve kamulaştırma çalışmaları için ihtiyaç duyulan ödeneklerin Kültür Bakanlığınca acilen gönderilmesini ve özel bir kanunla destekleyici fon oluşturulmasının sağlanmasını talep etmiştir.

FP Grubu adına Zeki Ergezen (Bitlis); “Tarihî miras, Türkiye’nin Doğu Anadolu’daki tapusu” denilen Ahlat için 2001 yılında ayrılan paranın sadece 40 milyar lira olduğunu, bunun son derece az ve tarihi eserleri kurtarmak için hiç bir işe yaramayacağını, Ahlat gibi daha pek çok tarihi bölgenin kıymetinin bilinemediğini, Hasankeyf’i yabancıların sahip çıkıp korumaya kalktığını,

“kompleksli bir milliyetçi, kompleksli bir Müslüman ve kompleksli bir Türk vatandaşı” haline geldiğini ifadeyle, “SİT alanı demişsiniz, yıllardan beri SİT alanı. Bir taraftan SİT alanı diyorlar, vatandaşlara ev yaptırmıyorlar, vatandaş ev yaptığı zaman vatandaş cezaevine koyuyorlar; diğer taraftan da Hasankeyf gibi bir ilçeyi, baraj adı altında yok ediyorlar. Böyle çarpık bir anlayıştan çok fazla şey beklemek mümkün değildir!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

DYP Grubu adına Yahya Çevik (Bitlis) konuşmasında; Ahlat’ın coğrafi konumunu ve ayrıntılı olarak tarihini açıklamış, mevcut eserleri ayrıntılı olarak sıralamış, Ahlat’ın karanlık çağlarına ışık tutacak çok sayıda mağaranın araştırılmayı beklediğini, arkeoloji ve etnografya müzesinin bulunduğunu, bölgedeki insanların tarım ve hayvancılıkla geçindiğini, çocukların okul imkanlarından yeterince yararlanamadığını ifadeyle yörenin sorunlarına değinmiştir.

DSP Grubu adına Ali Tekin (Adana); Ahlat’ın tarihini Türk tarihi ağırlıklı olarak tekrarlamış, 8. Yüzyılda 300.000 civarındaki nüfusun 22.000’e gerilediğini, bölge turizminin ve arkeoloji çalışmalarının daha fazla desteklenmesi gerektiğini ifadeyle, “Önümüze çıkan küresel ampirik sorunlara yaklaşırken, sahip olduğumuz, paylaştığımız ortak tarih ve kültür değerlerimizden, bu kültür değerlerimizin bize verdiği perspektiften yararlanmanın huzuru içinde olmak durumundayız. Tarihi ve kültürü, bizleri birleştiren, kaynaştıran ortak değerler olarak kabul etmeliyiz. Bu değerler, küresel dünyada, Türkiye’nin renkleri olarak hak ettiği yeri, mutlaka, ama mutlaka almalıdır. Bu da, en etkin bir biçimde, hepimiz biliyoruz ki, ülkemizin, çağdaş uygarlığa giderek daha da yaklaşması, onu yakalaması ve Atatürk’ün söylediği gibi, onu geçmesiyle daha iyi bir biçimde mümkün olacaktır!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Önerge sahibi olarak Elazığ Milletvekili Mustafa Gül (Elazığ); 1965 yılından itibaren Prof. Dr. Beyhan Karamağralı’nın yörede tarihî ve arkeolojik araştırmalar yaptığını, bir süre sonra ödenek ayrılmaması sebebiyle bu faaliyetlerin tümüyle durdurulduğunu, SİT Kanunu sayesinde Anadolu’nun tapu senedi kıymetindeki eserlerin cüzî de olsa korunabilmiş olduğunu, bu eserlerin tabiatın insafına terk edilmesinin de kültür değerlerine vurulan bir darbe olduğunu, yapıları ve büyüklükleriyle görkemli mezarların 900 senelik bir Türk-İslam şehri olan Ahlat’ta toplanmış olduğunu ifadeyle mezar taşlarının türleri hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir. Mustafa Gül konuşmasını; “Ben, elbette ki, Bizans, Roma ve buna benzer kültürlerden bahsederken, bu varlıkları korumayalım demiyorum, elbette bu varlıklar gün yüzüne çıkarılacak, elbette bu varlıklar dünya insanların görmesine ve bunların tetkikine sunulacaktır; ancak, bir hususu da arz etmekten kendimi alıkoyamıyorum. Kültür Bakanlığının, bu yörede Anzaf, Urartu, Ayanis, Yoncatepe ve Nekropolü Kalelerinde araştırma yaparken, Ahlat’ta herhangi bir yatırımı, bu yıl için, öngörülmemektedir. Bunu da dikkatlerinize sunuyorum ve yine huzurlarınızda, teşekkürle bir hususu

hatırlatarak sözlerime son vermek istiyorum; o da şu: Bugün öğrendiğime göre, bu önerenin gündeme gelmesiyle birlikte, Kültür Bakanlığının değerli yetkilileri, Van'a, oradan da Ahlat'a hareket etmişlerdir. İnşallah, çalışmalar hayırlı olacaktır!" şeklinde tamamlamıştır.

Yukarıdaki görüşmelerin ardından Meclis araştırması açılıp açılmaması hususu oylanmış ve Meclis araştırması açılması kabul edilmiştir. Meclis araştırması yapacak komisyonun 13 üyeden kurulması, komisyonun çalışma süresinin, başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyenin seçimi tarihinden başlamak üzere üç ay olması ve gerektiğinde Ankara dışında da çalışabilmesi hususu ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmiştir.

(10/124) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu üyeliklerine gösterilen adaylar şöyledir: DSP'den Orhan Ocak (Bursa), Salih Dayıoğlu (İzmir), Zeki Eker (Muş); MHP'den İbrahim Halil Oral (Bitlis), Mustafa Gül (Elazığ), Ayhan Çevik (Van); FP'den Akif Güle (Amasya), Sabahattin Yıldız (Muş), Maliki Ejder Arvas (Van); ANAP'tan Miraç Akdoğan (Malatya), Erkan Kemaloğlu (Muş); DYP'den Yahya Çevik (Bitlis) ve Takiddin Yarayan (Siirt)'dir. Bu adaylar oylanmış ve kabul edilmiştir.³⁹⁶

az. Afyon Milletvekili Müjdat Kayayerli ve 47 arkadaşının, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinin incelenerek, A.B. üyesi ve aday ülkelerdeki Türklerin sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitsel sorunlarının araştırılması ve çözüm yollarının belirlenmesi amacı ile Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/125) (Başkanlığa geliş tarihi: 2.3.2000).

Gerekeçe: Avrupa Birliği, bütünleşme hedefine aşamalı bir yaklaşımla adım adım ilerleyen kendine özgü bir bölgesel entegrasyon modelidir. Birliğe üye olan ülkelerin egemenliklerinin kısıtlanması söz konusudur. Avrupa Birliği hukuku, üye ülkelerin iç hukuklarının üzerinde yer almaktadır. Bir başka ifadeyle, Avrupa Birliğine yeni üye olan ülkelerin iç hukuklarını Avrupa Birliği mevzuatına uydurması zorunludur. Türkiye de aday ülke olduğuna göre gereken hazırlıklar bir an önce başlatılmalıdır. Avrupa Birliği mevzuatına uyum çalışmaları yapılırken, millî menfaatlarımızdan ödün verilmemelidir. Avrupa Birliğinin özellikle laik ve demokrasiyle idare edilen bir ülke olan Türkiye ile ilgili çifte standartlı yaklaşımları herkes tarafından bilinen bir olgudur. Hükümet üyelerince Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyeliği konusunda çelişkili tarihler verilmektedir. Avrupa Birliği tarafından da kesin bir tarih ifade edilmemektedir. Bu konudaki Türk dış politikasının ve Avrupa Birliğine yönelik stratejilerin bir an önce tespit edilmesi Türkiye'mizin menfaatına olacaktır.

Avrupa Birliği organlarının çifte standartlı bir yaklaşım sergilediği konuların başında ise, bu ülkelerde yaşayan Türk soylu vatandaşlara yapılan uygulamalar gelmektedir. Özellikle Türk işçileri bu ülkelerde "üçüncü sınıf" bir

³⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 66, B 117 (14.6.2001), ss. 274-275.

muameleye tabi tutulmaktadır. Birlikte yakın ilişkileri bulunmayan diğer bazı ülkelerle Türkler aynı statüye konulmaktadır. Bu konularda hükümetin daha aktif girişimlerde bulunması gerekir. 1957 tarihli Roma Antlaşması çerçevesinde Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Antlaşması 1963 yılında Ankara’da imzalanmıştır. Antlaşma gereğince, Avrupa Birliği, Türk işçilerine serbest dolaşım hakkını tanıması gerekirken, bu yükümlülüğünü yerine getirmeyerek de çifte standartlı bir uygulama içine girmiştir. Hükümetin Avrupa’da yaşayan Türk vatandaşlarının sorunları karşısında daha aktif ve yapıcı bir çalışma başlatması şarttır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde ve AB’ye üye olacak aday ülkelerde ikamet eden Türk soylu vatandaşlar yaşadıkları sorunlar karşısında haklı şikâyetlerde bulunarak muhatabı bulamamaktan yakınmaktadır. Bunun için de AB ülkelerinde yaşayan insanlarımız hükümetin konuya el atmasını beklemektedir. Ayrıca, Türkiye, Avrupa Savunma ve Güvenlik Kimliği adı altında kurulması düşünülen Avrupa Ordusu Projesinden de soyutlanmakla karşı karşıyadır. Bu konuda bölgesinde büyük bir güç olan Türkiye gerekli kararlılığını göstermelidir. Yukarıda açıklanan gerekçelerle bir Meclis araştırması komisyonu kurulmasında büyük yararlar olacaktır.³⁹⁷

ba. İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın ve 32 arkadaşının, bayram tatillerinde şehirlerarası yollarda trafiğin yoğunlaşması nedeniyle meydana gelen trafik kazalarının önlenmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/126) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.3.2000).³⁹⁸

Trafik kazalarının nedenlerinin araştırılarak önlem alınmasını öngören yukarıdaki önerge, daha sonra (10/14), (10/139), (10/132) ve (10/133) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergelerle birleştirilerek, TBMM 21. dönemin ikinci yasama yılında, 30.6.2000 tarihinde öngörüşmelerine başlanmıştır.³⁹⁹

bb. İstanbul Milletvekili Cahit Savaş Yazıcı ve 20 arkadaşının, İstanbul’un ulaşım sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/127) (Başkanlığa geliş tarihi: 28.3.2000).⁴⁰⁰

bc. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 25 arkadaşının, kamu çalışanları ve özellikle teknik personel arasındaki ücret eşitsizliği konusunda Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/128) (Başkanlığa geliş tarihi: 28.3.2000).⁴⁰¹

³⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 28, B 66 (7.3.2000), ss. 16-18.

³⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 29, B 71 (23.3.2000), ss. 115-117.

³⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 40, B 123 (30.6.2000), ss. 23-54.

⁴⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 29, B 74 (30..3.2000), ss. 409-411.

⁴⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 29, B 74 (30..3.2000), ss. 411-412.

bd. Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız ve 28 arkadaşının, esnaf ve sanatkârlar ile KOBİ'lerin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/129) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.3.2000).⁴⁰²

be. Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu ve 21 arkadaşının, Diyarbakır İlının nüfus artışı ve göç sonucu oluşan sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/130) (Başkanlığa geliş tarihi: 4.4.2000).⁴⁰³

bf. Balıkesir Milletvekili Aydın Gökmen ve 20 arkadaşının, Balıkesir İlının tarımsal, ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/131) (Başkanlığa geliş tarihi: 7.4.2000).⁴⁰⁴

bg. Doğru Yol Partisi Grubu adına, Grup Başkanvekilleri Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, trafik kazalarının nedenlerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/132) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.5.2000).⁴⁰⁵

Trafik kazalarının nedenlerinin araştırılarak önlem alınmasını öngören yukarıdaki önerge, daha sonra (10/14), (10/126), (10/133) ve (10/139) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergelerle birleştirilerek, TBMM 21. dönemin ikinci yasama yılında, 30.6.2000 tarihinde öngörüşmelerine başlanmıştır.⁴⁰⁶

bh. İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın ve 20 arkadaşının, şehiriçi caddelerde ve özellikle İstanbul'un Bağdat Caddesinde gençlerin yaptıkları otomobil yarışları sonucu meydana gelen kazaların önlenmesi için alınması gereken tedbirlerin araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/133) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.5.2000).⁴⁰⁷ Yukarıdaki önerge ile birleştirilmiştir.

bi. Aksaray Milletvekili Murat Akın ve 19 arkadaşının, özel bir firmanın Aksaray İlinde kurmayı planladığı şeker fabrikası konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/134) (Başkanlığa geliş tarihi: 10.5.2000).⁴⁰⁸

⁴⁰² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 75 (4.4.2000), ss. 23-25.

⁴⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 77 (6.4.2000), ss. 338-340.

⁴⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 79 (12.4.2000), ss. 631-633.

⁴⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 92 (10.5.2000), ss. 322-323.

⁴⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 40, B 123 (30.6.2000), ss. 23-54.

⁴⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 92 (10.5.2000), ss. 323-325.

⁴⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 33, B 95 (17.5.2000), ss. 13-14.

bi. Mardin Milletvekili Metin Musaoğlu ve 19 arkadaşının, Mardin İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/135) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.5.2000).⁴⁰⁹

bj. Konya Milletvekili Veysel Candan ve 21 arkadaşının, belediyelerin kaynak sorunları ve denetimi konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/136) (Başkanlığa geliş tarihi: 30.5.2000).

Gerekçe: Mahallî İdareler Yasa Tasarısının görüşülmesinin gündeme geldiği bu günlerde, bazı belediyelerin idarî, hukukî ve malî konularda rahatlayacağı yerde, malî baskıların arttığı, bazen de yasalar ihlal edilerek usulsüz takibata uğradıkları, özellikle de denetçilerin altyapı hazırlıkları tamamlanmadan, inceleme usul ve esasları da ihlal edilerek şikâyetleri doğrudan yargıya intikal ettirdikleri bilinmektedir. Halbuki, yargıya intikal eden birçok konunun takipsizlikle sonuçlandığı veya açılan davaların beraatla neticelendiği bilinmektedir. Önemli bir konuda deprem ve afet nedeniyle bazı belediyelerin haksız ve usulsüz olarak kapsam içine alınırken bazılarının alınmadıkları, afet kapsamı içine alınanlara yüksek miktarlarda para ödenirken, diğer bazı belediyelere hiç ödeme yapılmadığı,

Belediyelerimizi yakından ilgilendiren diğer önemli bir konu da, başta Maliye Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı olmak üzere, belediyelere çeşitli kaynaklardan yardım yapıldığı bilinmektedir. Bu yardımların yapılmasında, muhalefet partili belediyelere ikinci sınıf muamele yapıldığı, bilindiği üzere, belediye başkanları, bağımsız veya bir partiden aday olup, seçildikten sonra o bölgenin belediye başkanıdır ve her partiliye hizmet eder. Onların rahat çalışmaları hükümetin en önemli görevidir. Bu sebeple, belediyeler üzerinde yukarıda izaha çalışılan 3 temel konu, belediyelerin denetimi, varsa yapılan denetim usulsüzlükleri, afet kapsamına alınan belediyelerde yanlışlıkların veya partizanlığın giderilmesi ve ayrıca, fon kaynaklarının adaletli dağıtılıp dağıtılmadığı konuları bir komisyon tarafından araştırılarak, varsa yanlışlık ve eksikliklerin giderilmesi, ihmal ve kusuru görülenler hakkında kanunî işlem yapılması, halkımıza hizmet açısından fevkalade önemlidir. Ödenekleri zamanında verilmezse, belediye başkanları rahat çalışamaz ve halka hizmet edemez. Bu sebeple, Anayasanın 98. ve İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

Konya Milletvekili Veysel Candan ve 21 arkadaşının, belediyelerin kaynak sorunları ve denetimi konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin, yukarıdaki (10/136) esas sayılı önerge üzerindeki öngörüşmeler 28.5.2002 tarihinde başlamıştır. 28.5.2002 günü bu ilk öngörüşmeler sırasında önerge üzerinde; SP Grubu adına Veysel Candan (Konya) ve DYP Grubu adına Mustafa Eren (Karabük) birer konuşma yapmıştır.⁴¹⁰ (10/136) esas sayılı önerge

⁴⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 33, B 101 (30.5.2000), ss. 552-554.

⁴¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 105 (28.5.2002), ss. 345-355.

üzerindeki görüşmelere 4.6.2002 tarihinde devam edilmiş ve önerge üzerinde; ANAP Grubu adına İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir), MHP Grubu adına Mehmet Pak (İstanbul), AK Parti Grubu adına Mustafa Baş (İstanbul), DSP Grubu adına M. Cihan Yazar (Manisa) ve önerge sahibi sıfatıyla Veysel Candan (Konya) tarafından konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından Meclis araştırması açılıp açılmaması hususunda oylama yapılmış ve Meclis araştırmasının açılması kabul edilmemiştir.⁴¹¹

bk. Bursa Milletvekili Teoman Özalp ve 21 arkadaşının, emeklilerin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/137) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.6.2000).⁴¹²

bl. Ankara Milletvekili M. Zeki Çelik ve 46 arkadaşının, Ankara İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/138) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.6.2000).⁴¹³

bm. İstanbul Milletvekili M. Murat Sökmenoğlu ve 32 arkadaşının, trafik kazalarının nedenlerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/139) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.6.2000).

Gerekçe: Trafik sorunu ülkemizin en önemli sorunlarından birisi olmaya devam ediyor. Evladını trafik kazasında kaybetmiş, yüreği evlat acısıyla yanmış bir baba, Boray Uras, İstanbul'dan Ankara'ya yürüyerek geliyor. İstanbul'un Bağdat Caddesinde meydana gelen öteki elim olay da, kamuoyunu derinden yaraladı. Trafik cezalarını önemli ölçüde artıran kanun yürürlüğe girdikten sonra da sorun çözüme kavuşmadı. Sadece, ceza anlayışına dayalı önlemlerin bir çözüm getirmediği görüldü. Bu yüzden trafik kazalarının uygar ülkelerde olduğu gibi en aza indirilebilmesi için yeni yaklaşımlar geliştirilmelidir. Trafik eğitimi ve şoför yetiştirilmesi konusunda daha ciddi adımlar atılmalıdır. Ehliyet kursları sıkı biçimde denetlenmeli, trafiğe çıkma konusunda deneyim kazanmayan kursiyerlere ehliyet verilmemelidir. Alkollü araç kullanımı konusundaki yasal cezalar artırılmalı, trafik denetimleri gözden geçirilmelidir. Türk Ceza Kanunu ve Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Getiren Kanun Teklifleri ilgili komisyonda beklemektedir. Şehir içi hız limitleri ve şehirlerarası yollardaki trafik işaret ve hız limitleri konusunda Karayolları Genel Müdürlüğü'nün çalışmaları yeniden ele alınmalı ve denetlenmelidir. Trafik kazalarının önlenmesinde trafik eğitiminin ve toplumsal bilincin önemi büyüktür. Bu konuda gerekiyorsa kurumsal yenilikler yapılmalıdır.

⁴¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 97, B 108 (4.6.2002), ss. 37-55.

⁴¹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 109 (13.6.2000), ss. 142-143.

⁴¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 38, B 120 (27.6.2000), ss. 11-12.

Yukarıda açıklanan gerekçelerle trafik sorununun nasıl çözüme kavuşturulacağı konusunda bir Meclis araştırması komisyonu kurulmasında büyük yararlar vardır.⁴¹⁴

İstanbul Milletvekili M. Murat Sökmenoğlu ve 32 arkadaşının, trafik kazalarının nedenlerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin yukarıdaki önergesi (10/139), aynı maksada yönelik olarak evvelce verilmiş olan (10/14), (10/126), (10/132) ve (10/133) esas sayılı Meclis araştırmasına ilişkin önergelerle bir araya getirilerek, 30.6.2000 tarihinde, aşağıdaki şekilde öngörüşmelerine başlanmıştır.⁴¹⁵

Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz konuşmasında; her yıl ortalama olarak yaklaşık 5.000 vatandaşın trafik kazaları sonucunda hayatını kaybettiğini, bu sayının neredeyse “Sakarya Meydan Muharebesinde kaybedilen” asker sayısına eşit olduğunu, 25.000 kişilik iş gücü kaybı olduğunu, bunların 7.000’inin çalışma gücünü tümüyle yitirdiğini, 600 bin aracın hasar görerek önemli bir maddî kayba sebebiyet verdiğini, yıllık 100 trilyon Türk Lirası bir kayba eşdeğer olduğunu, milli servet ve insan kaynağı kayıplarının önlenebilmesi maksadıyla, konunun, Meclisçe ele alınarak elde edilecek bilgilerle yeni tedbirlerin alınması gerektiğini söylemiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren bir karayolu taşıma kanunu bulunmadığını, karayolu taşımacılığının yönetmelikler ve Trafik Kanunundaki bazı maddelere dayanmak suretiyle 1.500’ü aşkın yönetmelik, genelge ve benzeri metinlerle idare edildiğini, karayolu taşımacılığında adeta “kanunsuz bir hayatın” devam ettirildiğini ifade etmiştir.

FP Grubu adına konuşan Hüsametdin Korkutata (Bingöl); 1999 yılı trafik kazaları hakkında ayrıntılı bilgiler (450.000’in üzerinde kaza meydana gelmiş, kaza yerinde 4.606, kaza yeri ile hastane arasında 1.511, hastanede ise 3.533 olmak üzere, 9.650 kişinin ölümü) vermiştir. Korkutata devam eden konuşmasında; nüfus artışına oranla araç sayısının hızla arttığını, buna karşılık 1960’tan beri yeni yapılan karayolu uzunluğunun nispeten az artış kaydettiğini, 1950’li yıllarda yükün yüzde 55’inin demiryolu ve yüzde 27’nin denizyoluyla taşındığını, yolcuların yüzde 42’sinin demiryollarıyla ve yüzde 7,5’inin denizyoluyla taşındığını, geline günde yolcunun yüzde 95’i aşan bir sayının karayoluyla taşındığını, keza yükün de yüzde 90’ı aşan oranda karayoluyla taşındığını ifade etmiştir. Korkutata, AB’nin trafik kazalarının gelecekte artabileceği düşüncesiyle bir plan yaptığını ve önlemleri tespit ettiğini, Türkiye’nin bu konuda henüz bir planlama içinde olmadığını, Türkiye’yi kuzeyden güneye ve doğudan batıya ayıran iki üç tane bölünmüş yolun mevcudiyeti halinde trafik kazalarındaki ölümlerde ciddi bir düşüş olacağını iddia etmiştir. Karayollarının uzatılması yanında demiryollarına da önem

⁴¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 38, B 120 (27.6.2000), ss. 12-14.

⁴¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 40, B 123 (30.6.2000), ss. 23-54.

verilmesini, TIR taşımacılığının raylı sistemler kullanarak azaltılması gerektiğini, şehir içinde de raylı taşıma sistemine ağırlık verilmesini önermiştir.

ANAP Grubu adına söz alan Ediz Hun (İstanbul); 6085 sayılı ve yürürlükte bulunan 2918 sayılı Karayolları Trafik Yasalarının yeniden gözden geçirilmesinin bir zaruret halini aldığını, trafik teröründe Türkiye'nin dünya ülkeleri arasında ilk sıralarda yer aldığını, bu noktadan hareketle “yanlışlıklar, ihmaller ve eksikliklerin” kabul edilmesi gerektiğini ifadeyle, trafik eğitimi ve sürücü yetiştirilmesine yönelik çalışmaların dikkatle ve taviz verilmekten denetlenmesini, kursların okula dönüştürülmesini, yol deneyimi olmayan kişilere ve çeşitli sebepler doğrultusunda araba kullanımı sakıncalı olanlara iltimas gösterilip ehliyet verilmemesini, trafik cezalarında hapis ve para cezaları oranlarının caydırıcılık sağlayacak şekilde yükseltilmesini, Türk Ceza Yasasından bağımsız hükümler ile “taksirli suçlar” yerine “kasıtlı suçlar” veya “toplumsal tehlike yaratmak” kavramı kullanılmasını, tüm sürücülere ilk yardım kurslarının zorunlu kılınmasını, karayollarında belirli mesafelerde ilk yardım tesislerinin behemehal kurulmasını, otoparksız binaların inşasına izin verilmemesini, trafikte mühendisleşme getirilerek yerel ve genel trafik birimleri için mühendis şartı konulmasını, toplu taşıma yapan sürücülere yaş kısıtlaması, karayollarında sürat kısıtlamaları getirilmesini, üniversitelerde ulaştırma ve trafik mühendisliği bölümleri kurulmasını, nakliye firmalarında da bu istihdamların gerçekleştirilmesini, TEM ve E-5 kenarlarına geçişi engelleyen tel örgü sistemlerinin yapılmasını, mobil ihbar sistemi getirilmesini, trafik polislerinin şartlarının iyileştirilmesini, çalışanlarına geniş imkânlar sağlanmasını, radyo ve televizyon yayınlarında trafik güvenliğinin önemlerini anlatan programlara ağırlık verilmesini önermiştir.

DYP Grubu adına Sevgi Esen (Kayseri) konuşmasında; her yıl dünyada trafik kazaları sonucu 800 bin kişinin can verdiğini ve 15 milyon kişinin yaralandığını, Türkiye'deki trafik kazalarının sosyoekonomik maliyetinin GSMH'nın yüzde 2,2'sine eşdeğer olduğunu, bununla “1.085 adet hastane, 17.265 adet okul, 2.282 kilometre otoyol, 783.116 adet konut” yapılabileceğini, DİE verilerine göre her 45 dakikada bir trafik kazası yaşandığını, Türkiye'nin bu gerçeğe Avrupa'da riski en yüksek ülke olduğunu, “1926 yılında yürürlüğe giren Türk Ceza Kanununun ilgili maddeleri, 1950 yılında yürürlüğe giren Karayolları Genel Müdürlüğü düzenlemeleri, 1953 tarihli Karayolları Trafik Kanunu ve nihayet 1983 tarihli 2918 sayılı Yasa'nın Türkiye'de trafik terörünü önlemeye yetmediğini, sürücüler için yeni eğitim kistası getirilmesi gerektiğini, cezalarda düzenlemeye gidilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

MHP Grubu adına Orhan Bıçakçioğlu (Trabzon) konuşmasında; hayatını sürücülükten kazanan şoföre yol boyunca dikilen levhalardaki “Trafik Canavarı” ifadelerinin bu insanların ruh halini bozabileceğini, bunların kaldırılması gerektiğini, karayolu ihtiyacının iki gidiş iki dönüşlü yollarla çözülmesi mümkün iken çok az kullanılan yerlerde bile büyük maliyetlerle otoyollar yapıldığını, demiryollarına önem verilmediğini, kara taşıtlarının sayısı hızla

artarken karayolu inşasına gereken önemin verilmemiş olduğunu, karayollarındaki hız sınırlamalarının her yerde standart olamayacağını, bazı yerlerde hız sınırlamalarının “120, 130, 140 km.ye” ve hatta Avrupa standartlarına çıkarılması gerektiğini, yol çizgilerinin tamamının çizilmesi gerektiğini, standartlara uygun yol yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

DSP Grubu adına Numan Gültekin (Balıkesir) konuşmasında; 1999 yılı trafik kazalarına ait istatistikleri tekrarlamış, 100 bin araca düşen ölü sayısının “Almanya’da 16, Fransa’da 29, İngiltere’de 12, İspanya’da 28, Türkiye’de 59” olduğunu, 1.000 kilometrekareye düşen toplam yol uzunluklarının “Belçika’da 4.710 kilometre, Danimarka’da 1.665 kilometre, Hollanda’da 2.730 kilometre, Türkiye’de ise yalnızca 80 kilometre civarında” olduğunu, Türkiye’de 1999 yılı itibariyle yaklaşık 9 milyon araç bulunduğunu, demiryoluna Atatürk’ün ölümünden sonra gereken önemin verilmediğini, 8.607 kilometresi anahat ve 1.901 kilometresi tali hat olmak üzere toplam 10.508 kilometrelik demiryolu hattında taşımacılık yapıldığını, anahatların yüzde 99’unda tek hattın işletildiğini, Türkiye’deki 9 milyon aracın yaklaşık yüzde 46,74’ünün ticarî araç (kamyon, otobüs, kamyonet, minibüs) olduğunu, Avrupa ülkelerinde bu oranın yüzde 2-10 arasında değiştiğini, bu nedenle yük ve yolcu taşımacılığındaki karayolu payının mümkün olduğunca azaltılmasını hedef alan demiryolları, denizyolları ve hava taşımacılığına önem verilmesi gerektiğini, “trafik eğitiminden başlayarak, yol şartlarının geliştirilmesi, denetimlerin kazaları önlemeye yönelik caydırıcılık düzeyine çıkarılması” gerektiğini ifade etmiştir.

Önerge sahipleri adına Zeki Ünal (Karaman) konuşmasında; altyapı eksikliği bulunduğunu, Türkiye’deki karayollarının standartlarının dünya standartlarının yüzde 20’si civarında olduğunu, bölünmüş yolların trafik kazasını yüzde 70 azalttığını, trafik işaretlerin kifayetsiz olduğunu ve yol çizgilerinin görünmediğini, 1984 yılında yüzde 73 olan sürücü hatalarının 2000 yılında yüzde 97’ye çıktığını, trafik kazalarının büyük bir bölümünün alkol alan sürücülerden kaynaklandığını, son on yıllık trafik kazalarında 64.927 vatandaşın öldüğünü, sosyoekonomik açıdan da büyük kayıplar yaşandığını, Türkiye’deki trafik cezalarının ABD ve Avrupa’ya göre çok hafif olduğunu, caydırıcılığının bulunmadığını ifade etmiştir.

Önerge sahipleri adına Saffet Arıkan Bedük (Ankara) konuşmasında; yıllık trafik kazalarının istatistiği üzerinde durmuş, Türkiye’de trafik kazalarının bir kader gibi kabullenildiğini, gerçekte böyle olmadığını, “alkollü olarak araç kullanan ve bilerek kırmızı ışığı ihlal eden veya hız limitlerini özellikle aşan kişilerin, taksirli suç adı altında cezalandırılmaları da fevkalade yanlış” olduğunu, kamuoyu vicdanı bakımından da büyük bir tepkiyle karşılandığını, artık Türkiye’de ileri ülkeler standardında “bilinçli taksirli suçlar” diye bir kavramın Türk Ceza Kanunu içerisine koymak gerektiğini, böylelikle caydırıcılığın önemli ölçüde sağlanabileceğini, büyük şehirlerde kesinlikle ve mutlak surette kapalı devre televizyonların devreye girmesi gerektiğini, özellikle karayollarında trafik mühendisliği gibi önemli ve uzmanlığı gerektiren bir

konuda bu mühendislerin görüşlerine başvurulmamasının da karayolları standardının düşmesine neden olduğunu, “Trafik Kanununda, Karayolları Kanununda ve Türk Ceza Kanununda değişiklikler yapılması, eğitime önem verilmesi, işaretlere dikkat edilmesi”nin şart olduğunu, “sadece sürücü okullarında değil, ayrı kurum veya kuruluşların temsilcilerinden teşekkül eden gruplar tarafından” direksiyon sınavlarının yapılmasının daha uygun olacağı kanaatini taşıdığını, trafik cezası işleyen sürücülerin sürücü belgelerinin kullanılmasına ilişkin sınırlamalar getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Aydın A. Ayaydın (İstanbul) konuşmasında; özellikle İstanbul olmak üzere bazı semtlerde yarışlar yapıldığını, bayramlarda trafik kazalarından ölümlerin katlandığını, tüm bunların sonucunda trafik cezalarının artırılması yanında eğitimin de önemli rol oynadığını, trafik kazalarında işin cezaî yönü yanında “ekonomik, sosyolojik ve psikolojik” boyutunun da incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Hikmet Uluğbay (Ankara) konuşmasında; kaza yapanlara diğer yükümlülüklerin yanında sosyal hizmet yükümlülüğü de getirilmesini, sürücü belgelerinin tamamen kapatılmasına ve sürücü kursundaki eğitimcilerin işlerine son verecek derecede cezai uygulamaya gidilmesini, otobüs yada taşıma şirketlerinin izin belgelerinin tamamen iptaline varacak yaptırımların uygulanmasını, ömrünü doldurmuş yaşlı araçların hizmet dışı bırakılmasını, deniz yolu ve demiryolu karışımı taşımacılığa ağırlık verilmesini, ticarî araçlarda çalışanlara öncelik verirken evli ve çocuk sahibi olanların tercih edilmesinin gerekliliğini ifade etmiştir.

Ahmet Tan (İstanbul) konuşmasında; PKK terörü yirmi yıla yakın zamanda 30.000 can alırken her beş yılda bir trafik teröründe aynı sayıda vatandaşın yitirildiğini, İstanbul’da rutin kontrollerde üç ay içinde 12.000 sarhoş sürücü yakalandığını, cezaların yanında ayıp ve ahlakî zaaf unsurunun da göz önüne getirilmesi gerektiğini, “kalabalıkların bulunduğu bir caddede kırmızı ışıktaki geçmenin, sadece yasak, ayıp olduğu değil, bir kalleşlik olduğu, insana yönelik bir suç olduğunun” gençlere anlatılması gerektiğini, Diyanet İşleri Başkanlığının da yardımlarıyla bu konuda bir seferberlik yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Mehmet Ali Şahin (İstanbul) konuşmasında; trafik kazalarının yüzde 60’ının alkolden kaynaklandığını, Ramazan ayında kazaların azaldığını, kurulacak komisyonun bunu dikkate almasını istediğini ifade etmiştir. Daha sonra Saffet Arıkan Bedük söz isteyerek yerinde bir açıklama yapmış, onu Hüseyin Arı (Konya) ve Ali Uzunırmak (Aydın) izlemiştir. Meclis araştırması açılıp açılmaması hususu oylanmış kabul edilmiştir. Meclis araştırmasını yapacak komisyonun 13 üyeden kurulması oylanmış, kabul edilmiş, komisyonun çalışma süresinin, başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyesinin seçimi tarihinden başlamak üzere üç ay olması oylanmış, kabul edilmiştir. Son olarak

komisyonun gerektiğinde Ankara dışında da çalışabilmesi hususu oylanmış ve o da kabul edilmiştir.⁴¹⁶

Trafik kazalarının nedenlerinin araştırılarak önlem alınmasını öngören (10/14, 126, 133, 139) esas sayılı önergelerle kurulması yukarıda kabul edilen Meclis Araştırması Komisyonuna siyâsî parti gruplarınca bildirilen adaylar şöyledir: DSP'den Fadlı Ağaoğlu (İstanbul), Ahmet Tan (İstanbul), Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul); MHP'den Bekir Ogun (Aydın), İsmail Çevik (Nevşehir), Bedri Yaşar (Gümüşhane); FP'den Hüsamettin Korkutata (Bingöl), Osman Aslan (Diyarbakır), T. Rıza Güneri (Konya); ANAP'tan Aydın Ayaydın (İstanbul), İ. Sühan Özkan (İstanbul); DYP'den Kemal Çelik (Antalya) ve Sevgi Esen (Kayseri)'dir. Okunan liste oylanmış ve kabul edilmiştir. Daha sonra komisyona; Ahmet Tan (İstanbul) Başkan, Aydın Ayaydın (İstanbul) Başkanvekili, Hüsamettin Korkutata (Bingöl) Sözcü ve Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) da Katip olarak seçilmiştir. Daha sonra komisyon tarafından verilen, "Meclisin tatile girmesi nedeniyle, tatilde de Komisyonun çalışmasına İctüzüğün 25. maddesi gereği izin verilmesi hususunda" verilen tezkere oylanmış ve kabul edilmiştir.

Trafik Kazalarının Nedenlerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi amacıyla kurulan (10/139, 14, 126, 132 ve 133) Esas Numaralı Meclis Araştırma Komisyonunun çalışmaları sonunda hazırlanan rapor (S. Sayısı: 547) üzerindeki ilk görüşmelere 16.1.2001 tarihinde başlanmış olup, aşağıda özetlenen şekilde cereyan etmiştir.⁴¹⁷

Önerge sahipleri adına M. Murat Sökmenoğlu (İstanbul) konuşmasında; "trafik mevzuatı ve kurumlarını, ulaştırma sektörlerini, trafik güvenliğinin unsurları olan eğitim, denetim, suç ve ceza, yardım ve kurtarma hizmetlerinin" diğer ülkelerle de mukayeseli olarak ayrıntılı bir şekilde araştırıldığını, ulaştırma ana planı çerçevesinde yeni yasal ve idarî düzenlemeler ile toplumun bütün kesimlerinde bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarının öncelik ve ivedilikle yapılmasının kaçınılmaz ve vazgeçilmez bir görev ve sorumluluk olduğunu, en çok ihlal edilen trafik kurallarının "hız, emniyet kemeri, araç muayene süresini geçirme ve eksik belge" ile trafiğe çıkma olduğunun tespit edildiğini, bazı önemli etkin ve yetkin kişilerin trafik ihlallerini gözardı ettiği inancının kamuoyunda yaygın olduğunu, "aşırı hızlı, alkollü, uykusuz ve yorgun araç kullanma gibi" sonuçları ölümlerle biten trafik kazalarının temel sebepleri üzerinde yoğunlaşmak gerektiğini, bilgisayar veri tabanına işlenmediğinden denetimlerde sürücünün yeni bir sürücü belgesi alıp almadığının saptanamadığını, Jandarma Genel Komutanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü arasında bilgisayar iletişimin sağlanması gerektiğini, trafik konusunda en uygun kanun ve mevzuata sahip olmakla meseleye çözüm bulmanın mümkün olmadığını, yasal ve idarî

⁴¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 40, B 123 (30.6.2000), s. 54.

⁴¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 52, B 44 (16.1.2001), ss. 474-493.

tedbirlerin yanı sıra trafik konusundaki ahlakî davranışların ve zihniyet değişikliğinin de gerektiğini, bunun için eğitimin öneminin her şeyin üzerinde olduğunu, 2001 yılının trafik güvenlik yılı ilan edilmesini ifade etmiştir.

Önerge sahibi Zeki Ünal (Karaman) konuşmasında; 1994 yılında aynı amaçla bir oluşturulan bir komisyonun gerekli çalışmaları yaparak rapor hazırladığını ve 1995 yılında TBMM Genel Kurulunda görüşüldüğünü, ancak raporun uygulanmadığını, dolayısıyla rapor hazırlamaktan çok raporda ortaya konulan tedbirlerin alınmasının önemli olduğunu, trafik konusunda “3 yasa, 26 yönetmelik, 4 karar ve 1 yönerge” bulunduğunu, 1983 yılında çıkarılan 2918 sayılı Yasanın onaltı yılda 11 kere değişikliğe uğradığını, tüm bu düzenlemelerin hayata geçirilemediğinin görüldüğünü, oluşturulan Trafik Güvenliği Kurulunun düzenli olarak toplandığını, buna karşılık Karayolları Güvenliği Yüksek Kurulunun kanunda öngörülen toplantıları yapmadığını, bu nedenle de önlemlerin hayata geçirilemediğini, sürücü kurslarının ilköğretim ve üniversite mezunu ayırımı yapılmadan aynı müfredatı takip ettiğini, en azından eğitim düzeyi dikkate alınarak kurs müfredatının ayrılması gerektiğini, alınan bazı önlemlerle 1990 yılından itibaren kazalarda ciddi bir düşme görüldüğünü, konu üzerinde ciddi bir şekilde çalışma yapıldığı takdirde olumlu sonuçların alınabileceğinin anlaşıldığını ifade etmiştir.

Önerge sahibi olarak Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul) konuşmasında; hazırlanan raporun sürücü ve yay açısından ele alındığını, trafik polisinin dikkatten kaçtığını, polislin yolda gizli bir şekilde izleme yapmasının sürücülerde panik havası yarattığını, yolda trafik ihlali nedeniyle durdurulan sürücünün polis arabasına gitmesi yerine polislin sürücünün otosuna gelmesi gerektiğini ifadeyle, Karayolları Güvenliği Yüksek Kurulunun toplanmamasını eleştirmiştir.

DSP Grubu adına Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) konuşmasında; 100 milyon taşıt/kilometreye düşen ölüm oranının Almanya’da bulunduğunu, beş yıllık periyotta gerçekleşen kamu yatırımlarının yüzde 27,3’ünün ulaştırma sektöründe yapıldığını, karayolları yatırımlarının sektör yatırımları içindeki payının yüzde 63,7 düzeyinde olduğunu, karayolu bağlantılı ve destekli bir demiryolu taşımacılığı ve çift raylı hızlı tren uygulamalarıyla ülkenin kuzeyini güneyine ve doğusunu batısına bağlamadıkça kalkınmanın ivme kazanamayacağını ve bölgeler arasında adaletin sağlanamayacağını, bu nedenle, en ucuz ve en güvenli taşımacılık türü olan demiryolu taşımacılığının hükümet değişikliklerinden etkilenmeyecek kalıcı bir devlet politikasına dönüştürülmesi gereğini, trafik kazalarının Türkiye’ye sosyoekonomik maliyetinin 2000 yılı için yaklaşık 5,6 milyar dolar olduğunu, Avrupa’da yapılan bir araştırmaya göre karayollarındaki kaza oranının demiryollarına göre 22 kat daha fazla olduğunun tespit edildiğini, kazalardaki ölü sayısının milyar yolcu/kilometre başına karayollarında 40 ve demiryollarında sadece 5 olduğunu, Türkiye’deki trafik kazalarına neden olan faktörlerin başında yüzde 98 kusur payıyla insan faktörünün geldiğini, karayollarının yüzde 30’unun günün koşullarına cevap

verecek fizikî ve geometrik standardın altında olduğunu, keza yüzde 55’lik kesimin fizikî ve geometrik standartlarda yeniden inşa edilmesi gerektiğini, trafik işaretlemelerine özel önem verilerek eksikliklerin giderilmesi gerektiğini, geçmiş yıllarda 75 kaza kara noktasının iyileştirilmesi sonrasında toplam kaza sayısının yüzde 84 azaldığını gösterdiğini, mevcut 477 kaza kara noktasının acil bir şekilde iyileştirilmesi gerektiğini, mevcut sürücü kurslarının sürücü okullarına dönüştürülerek amatörce yürütülen hizmetin bilimsel kurumlar eliyle disipline edilmesi gerektiğini, özel sürücü kurslarının güvenli trafik ortamının oluşmasında beklenen katkıyı sağlayamadığının görüldüğünü, sertifika verdiği kursiyerlerin hatalarından kaynaklanan trafik kazaları sürücü kurslarının sicillerine işlenmediğinden sürücü kurslarının yeterliliğinin tespit edilemediğini, pratik sınav süresinin ortalama 45 dakikaya çıkarılması gerektiğini, sürücü belgelerinin beş yılda bir yenilenmesinin sağlanmasını, sağlıklı bir denetim için trafik polisinin “büro, eskort ve koruma” gibi bazı görevlerden mümkün olduğunca arındırılması gerektiğini, denetleyenlerin denetiminin de esas alınmasının gerektiğini ifade etmiştir.

MHP Grubu adına Bedri Yaşar (Gümüşhane) konuşmasında; raporun hazırlanmasıyla ilgili araştırma hakkında bilgi vermiş, Türkiye’de 1.000 kişiye düşen taşıt sayısının 136 ve Avrupa ülkelerinde 500-700 dolayında olduğunu, ulaştırma stratejisinin yolcu ve yük naklinde karayolu taşımacılığına kaydığını, Türkiye’deki kamyon sayısının tüm Avrupa ülkelerindeki kamyon sayısından daha fazla olduğunu, otobüs ve kamyon trafiğinin artışının mevcut yolların kapasitesini ve ömrünü çok olumsuz etkilediğini, 1999 yılı itibariyle 517 otobüs firmasının 8.649 otobüsle hizmet verdiğini, İngiltere’de sadece bir otobüs firması bulunduğunu, araçların periyodik muayenelerinin son derece yetersiz ekipmanlarla yapıldığını, “etkin, güvenilir ve hızlı işleyen” bir trafik veri bankası ve tescil sisteminin bulunmayışı nedeniyle cezaların zamanında tahsil edilemediğini, caydırıcılığın sağlanamadığını, son 41 yılda demiryolu yük ve yolcu taşıma payının yaklaşık 8 kat azaldığını, nüfusları 1 milyonu aşan birçok kentte raylı taşıma imkânlarının uzun süre değerlendirilememesi sonucu toplu taşımacılıkta önemli sorunlar oluştuğunu, üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye’de 1999 yılı verilerine göre yük taşımacılığının denizyollarındaki payının yüzde 4,88 ve yolcu taşımacılığındaki payının yüzde 0,03 olduğunu, deniz ulaşımının “havayolu ulaşımına göre 22, karayoluna göre 7, demiryoluna göre ise 3,5 kat” daha ucuz olduğunu, eğitim fakültelerinde trafik derslerini verebilecek pedagojik eğitimi almış öğretim elemanlarının yetiştirilmesinin gerektiğini, basın-yayın organlarının trafik konusuna önem vermediğini, Başbakanlığa veya Başbakan Yardımcılığına bağlı bir karayolu güvenliği araştırma ve koordinasyon başkanlığının kurulmasının yararlı ve gerekli görüldüğünü, sürücülerin hiç alkol almaması gerektiğini ifade etmiştir.

Rapor üzerindeki görüşmelere 17.1.2001 tarihinde aşağıda özetlenen şekilde devam edilmiştir.⁴¹⁸

ANAP Grubu adına Aydın A. Ayaydın (İstanbul) konuşmasında; okul öncesi eğitimden itibaren öğretim birimlerinde trafikle ilgili ciddi anlamda eğitim verilmesi halinde trafik kazalarında azalma yaşanacağını, özellikle bayram tatillerinde veyahut uzun süreli tatillerin gidiş ve dönüşlerinde çok önemli sayıda trafik kazası meydana geldiğini, 2000 yılının kurban bayramında 177 ölü ve 275 yaralı bulunduğunu, var olan karayollarındaki kara noktaların iyileştirilmesi ve çift yollarla otoyolların yapımı için Karayolları bütçesinin önemli ölçüde artırılması gerektiğini, buna karşılık Karayolları Genel Müdürlüğüne genel bütçeden ayrılan payın 1960 yılında yüzde 13,3 iken 1985 yılında yüzde 3,5'e ve 2000 yılında yüzde 1,2'ye düştüğünü, Karayollarının genel bütçeden almış olduğu payın artması gerektiğini, tali hatlarla birlikte 10.500 kilometreye ulaşan demiryolu hatlarının 4.086 kilometresinin Osmanlı İmparatorluğu döneminde yapıldığını, 1923-1950 yılları arasında 3.271 kilometrelik demiryolu yapıldığını, son 50 yıl içerisinde sadece 2.000 kilometrelik demiryolu ağı kazandırıldığını, trafikle ilgili birçok bakanlık ve birçok kurumun yetkili olduğunu tam bir yönetim kargaşası yaşandığını, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun mutlaka bu yönüyle değiştirilmesinde yarar görüldüğünü, Türk Ceza Yasasının 455. maddesiyle “dikkatsizlik ve tedbirsizlikle bir kişinin ölümüne sebep olana 2 seneden 5 seneye kadar, birkaç kişinin ölümüne sebep olana da 4 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası” öngörüldüğünü, kusur oranları 8’de 8 çıktığı takdirde bu oranların geçerli olduğunu, aksi halde ceza oranlarının çok düştüğünü, bunun da caydırıcılığı önlediğini, hiç sürücü kurslarına katılmadan sürücü belgesinin verilir hale geldiğini, bu konuda mutlaka denetimin sağlanması ve denetimlerin trafik güvenliğiyle ilgili konularda yoğunlaşması gerektiğini ifade etmiştir.

FP Grubu adına Hüsamettin Korkutata (Bingöl) konuşmasında; 1983-1993 arasında ilk defa bir plan yapılarak demiryollarının payının yüzde 30’lar ve denizyollarının payının da yüzde 27’lere çekilmek istendiğini, ancak geline noktada yüzde 36’lara düşürmesi planlanan karayolu yük taşımacılığının yüzde 90’nın üzerine çıktığını, bunun karayolu taşımacılığında kullanılan araç üretim ve satıcı firmalarının hükümetler üzerindeki baskısından kaynaklandığını, rant çevrelerinin oyununa gelindiğini, öte yandan 50 yaşındaki demiryoluyla seyahatin de imkansız olduğunu, toplu taşımacılığın teşvik edilmesi noktasında Türkiye’nin kılının kıpırdanmadığını söylemenin mümkün olacağını, toplu taşıma bilincinin halkta ve merkezî hükümette de oluşması gerektiğini, dağınık trafik mevzuatına el atılması gerektiğini, orta öğretim kurumlarında trafik güvenliği ile ilgili ders verecek elemanlar yetiştirilmesi gerektiğini, radyo ve

⁴¹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 45 (17.1.2001), ss. 25-57.

televizyon kanallarının kanun gereğince yapmaları gereken haftalık yarım saatlik eğitici programlarını gece yada sabahın erken saatlerinde yayınladıklarını, RTÜK'ün buna karşı önlem alması gerektiğini ifade etmiştir.

DYP Grubu adına Kemal Çelik (Antalya) konuşmasında; meydana gelen kazaların çoğunluğunun sebebinin sürücü hatası olduğunu, yol kusurlarının da yüzde 20'ler civarında ve oldukça yüksek olduğunu, AB ülkeleri kamyon sayısını azaltmaya çalışırken Türkiye'de kamyon sayısının hızla artış kaydettiğini, trafik konusunda tam bir yönetim kargaşası yaşandığını, fenni muayene istasyonlarının sayısının yetersiz olduğunu, trafik cezalarının caydırıcı vasfının hemen hemen bulunmadığını, ihmal edilen demiryollarının "Ankara-İstanbul ve İstanbul-Antalya arası hızlı treni başta olmak üzere, Ankara-Adana ve Ankara-Kars bağlantılarının yapımı ve modernleştirilmesini", şehirlerde toplu taşımacılığı özendiren ve özellikle metro ve raylı taşımacılığı destekleyen ulaştırma planlarının üretilmesini, karayolu taşımacılığını disipline edecek olan Karayolları Taşıma Kanununun dünya standartlarına uygun olarak çıkarılmasını, trafik cezalarının caydırıcı etki yaratacak şekilde düzenlenmesini, trafikte eğitimin okul öncesinden başlayarak okul dönemi ve okul sonrasına kadar sürekli hale getirilmesi gerektiğini, İçişleri Bakanlığınca yürütülen MERNİS Projesi ve Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığınca yürütülen "vergi, trafik, sürücü ve adres bilgilerinin en uçta hizmet veren karakol ile merkez arasında ulaşımı hedefleyen Ulusal Bilgi Sistemi Projesi" ile polis bilgisayar ağı projesinin uyumlu ve birbirini besleyen, kurumlar arasında işbirliğini de kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

(10/139, 14, 126, 132 ve 133) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanı Ahmet Tan (İstanbul) konuşmasında; trafik kazaları istatistiklerinde kazadan sonraki ilk beş dakika veya yarım saat içindeki ölümlerin dikkate alındığını, hastane yolunda veyahut da hastanede ölenlerin kaydedilmediğini, bir Dünya Bankası projesine göre trafik güvenliğinin sadece hükümetlerin ve meclislerin önlerine somut bir hedef koymaları halinde sağlanabileceğini gösterdiğini, Japonya ve ABD dahil bütün gelişmiş ülkelerin mevzuatlarından yararlanılarak 10.000 sayfaya yakın bir arşivin tarandığını ve 260 sayfalık bir rapor hazırlandığını, gelecek yıldan itibaren kaza sayılarını hedef koymak suretiyle azaltmak gerekeceğini, bu heyecanın mutlaka millete aşılması gerektiğini, trafikte yasa değişikliği kadar kafa değişikliğinin de gerektiğini, para cezasıyla trafik kazalarının üstesinden gelinemeyeceğini, "araca el konulması; suçlunun, trafik hastanesinde, bacağı kopan, ciğerleri yırtılan hastaların servisine, onlara yardım etmelerine ilişkin cezalar sunulması..." gibi uygar ülkelerdeki uygulamaların hayata geçirilmesi gerektiğini, sürücü kurslarının şikâyet konularının başında geldiğini, her yıl 1 milyon sürücünün arasına sızan çok sayıda psikopat olabileceğini, Türkiye'deki nüfusun en az yüzde 1'inin bedensel bir işaret taşımayan psikopatolojik özellikleri olduğunun bilim adamlarınca söylendiğini, dolayısıyla her yıl sürücü belgesi alan bir

milyon insanın içinde 10 bin “kafadan kontak” vatandaşın bulunabileceğini, zira sağlık muayenelerinin üstün körü yapıldığını, Ramazan ayında oruç tutan sürücülerin dalgın olabildiğini, 1999 yılındaki 440.000’in üzerindeki trafik kazasının 110.000’inin arkadan çarpma olduğunu, LPG ile çalışan otomobillerin arkadan çarpmalarda büyük tehlikeler yarattığını, özürlü vatandaşların taksilere alınmadığını, trafik sorunları ile ilgili olarak hemen hiçbir kaynak kitap bulunmadığını ifade etmiştir.

Daha sonra, önce M. Murat Sökmenoğlu (İstanbul) kısa bir konuşma yapmış, ardından da Edip Özgenç (İçel) söz almıştır. Özgenç konuşmasında; trafikteki sorunlarla baş etmenin yolunun eğitimden geçtiğini, karayolları üzerinde can ve mal emniyetini sağlayabilecek nitelikte istasyonların kurulması gerektiğini, kara araçları ve helikopterlerle destekli ambulans hizmeti iletişim araçlarının sağlanması gerektiğini, sürücülerin ruh sağlığı da dahil sağlık kontrollerinin tam yapılması gerektiğini, ulaşımda denizyollarına ve demiryollarına ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan (İstanbul) konuşmasında; trafik mevzuatındaki tarihi gelişmeyi ve yapılamayan eksiklikleri açıklamış, sorunların çözümünde Türkiye’deki en büyük eksikliğin bilimsel yaklaşımdan yararlanılmaması olduğunu söylemiş, zihinsel devrim gerçekleşmediği sürece kazaların önüne geçilemeyeceğini, devletin suç önleyici önemi önceden alması gerektiğini, suç meydana geldikten sonra geriye dönüşün mümkün olmadığını, meslek odalarının ve sivil toplum örgütlerinin halka geri dönmediğini ve halkın eğitimine katkıda bulunmadığını, buna karşılık Meclis’i tehdit eder dereceye geldiklerini, yasal mevzuatın mutlaka yeniden düzenlenmesi gerektiğini, “köy köy, kasaba kasaba, kent kent dolaşarak” halka ceza yazmak yerine halkı aydınlatmaktan geçen bir anlayışla bir seferberlik başlatılması gerektiğini ifade etmiştir.

Orhan Bıçakçıoğlu (Trabzon) konuşmasında; 250 sayfalık bu raporun TBMM’ce kaynak kitap olarak bastırılıp trafikle ilgili bütün birimlere dağıtılması gerektiğini, caydırıcılığın sağlanması için trafik cezalarının artırılması gerektiğini, “bilinçli taksir” ifadesinin Türk Ceza Kanununa mutlaka girmesi gerektiğini, karayolları ağındaki şehirlerarası yolların bir an önce bölünmüş yola dönüştürülmesi gerektiğini ifadeyle, milletvekillerine tahsis edilen sekreter görevlisinin şoför olarak kullanma hakkının tanınmasını önererek konuşmasını tamamlamıştır.

Trafik kazalarının önlenmesiyle ilgili Meclis araştırması, Genel Kurul Başkanı tarafından, 250 sayfalık raporun Meclis daimî komisyonlarınca ve bakanlıklarca dikkate alınmasını isteyen ve Komisyona teşekkür eden konuşmasıyla son bulmuştur.

bo. Bursa Milletvekili Teoman Özalp ve 23 arkadaşının, memurların ekonomik durumlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis

araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/140) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.6.2000).⁴¹⁹

bö. Bursa Milletvekili Teoman Özalp ve 21 arkadaşının, çiftçilerin ekonomik sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/141) (Başkanlığa geliş tarihi: 28.6.2000).⁴²⁰

br. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 32 arkadaşının, Karadeniz'deki kirliliğin tüm boyutlarıyla araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/142) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.6.2000)⁴²¹

3. III. Yasama Yılı Meclis Araştırma Önergeleri

a. Konya Milletvekili Teoman Rıza Güneri ve 36 arkadaşının, kamudaki taşıt alımı ve kullanımına yönelik iddiaların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/143) (Başkanlığa geliş tarihi: 30.6.2000).

Gerekçe: Toplanan vergilerin çarçur edildiği, devlette verimsiz, plansız ve savurgan bir anlayışın hâkim olduğu, bunun da ekonomiyi olumsuz etkilediği sıkça dile getirilmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, özel sektörün nihaî tüketim harcamaları 1999 yılında sabit fiyatlarla bir önceki yıla oranla yüzde 3,1 azalırken, kamu sektörünün harcamaları yüzde 6,5 oranında artış göstermiştir. Yani, “devletin küçültülmesi” söylemine rağmen, kamu harcamalarında durmadan artış söz konusudur. Kamudaki araç savurganlığı ve keyfi kullanım ile araç harcamalarının durmadan artması, kafalardaki “müsrif ve savurgan devlet” imajının pekişmesine yol açmaktadır.

1996'da, konsolide bütçeye dahil daire ve idarelerin toplam taşıt sayıları 81.070 iken, bu rakam 1998'de 86.338'e, 1999'da 86.987'ye ve 2000'de 87.130'a yükselmiştir. Buna KİT'leri ve belediyeleri de eklediğimizde, taşıt sayısının 125.000'i aştığı görülecektir. Tüm bu araçların devlete getirdiği harcama yükü de cabasıdır. Hakları olmadığı halde birçok üst düzey kamu görevlisine makam aracı tahsis edildiği, birçok resmî aracın özel işlerde kullanıldığı, hatta birçok eski bakan ve emekli bürokratın, can güvenliği bahanesiyle otomobil ve koruma tahsis ettirdikleri iddiaları mevcuttur. Ayrıca, mesela, makama tahsis edilen bir araç, makam sahibini bir gün içerisinde 20 kilometrelik mesafede taşıırken, makam sahibine ulaşması, aracın yerine götürülmesi ve sair sebeplerden dolayı 100 kilometreden fazla mesafe kat

⁴¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss. 20-22.

⁴²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss. 22-23.

⁴²¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 40, B 123 (30.6.2000), ss. 19-21.

etmekte, bunun akaryakıt, lastik, yağ, bakım, yıpranma gibi giderleri göz önüne alındığında, anormal bir israf ortaya çıkmaktadır.

Nüfusu Türkiye’den 2 kat, millî geliri de 20 kat fazla olan Japonya’da 10.000, millî geliri 7-8 kat fazla olan İngiltere’de 12.000, Almanya’da 11.000 ve Fransa’da 9.000 kamu taşıtı bulunuyor. Bu noktada, ister istemez, “biz bu ülkelerden daha mı zenginiz ki, birçoğu kimin altında belli olmayan 100 000’in üzerinde kamu taşıtına sahibiz” sorusu sorulmaktadır. Yani, Türkiye devletindeki araç sayısı bakımından, dünyanın en müsrif ülkelerinden biri haline gelmiştir. Bu çarpık gidişten hükümet de mustarıptır ve bu gidişi durdurma maksadıyla genelgeler yayımlanmasına rağmen, bunların hayata geçip geçmeyeceği noktasında endişeler mevcuttur.

Deprem felaketinin yaşandığı, bütçeyi denkleştirebilmek için yapılan sürekli zamlarla beraber, yeni vergilerin yürürlüğe konulduğu, vatandaşın fedakârlık beklediği bir ortamda, devletteki bu araç savurganlığı ve keyfi kullanım, vatandaşa “bu ne perhiz bu ne lahana turşusu” dedirtmektedir. Dolayısıyla devletin bu savurganlığına ne zaman son vereceği, bu saltanatı önleyici tedbirleri almayı engelleyen sebeplerin ne olduğu ve “bu araç kullanımı bir ihtiyaçtan mı, yoksa araçperest anlayıştan mı doğuyor” şeklinde sorular sorulmaktadır. Bu bakımdan, vatandaşın vergi olarak toplanan paraların israf edilmeden, doğru yerlerde harcandığı bir sistemin oluşturulması gerekiyor. Böyle bir sistemin kurulması, bütçeye olumlu katkılar sağlamasının yanı sıra, hem halkta oluşmuş “savurgan devlet” imajının ortadan kalkmasını sağlayacak hem de sık sık gündeme gelen “taşıt saltanatı” tenkitlerine son verecektir. Resmî araçlarda ne şekilde savurganlıklar sergilendiğinin ve keyfi harcamalarda bulunulduğunun, bunların önlenmesi için ne gibi düzenlemelere gidilmesi gerektiğinin, noktada devlet organizasyonunun verimliliştirilmesi ve harcamaların rasyonelleştirilmesinin ne şekilde olacağıyla ilgili olarak bir Meclis araştırması komisyonunun kurulması, ülkemiz için ehemmiyet arz etmektedir. Böyle bir komisyonun kurulması, hükümetin uygulamaya koyduğu tasarruf politikalarına da katkı sağlayacak ve etkinlik kazandıracaktır.⁴²²

b. Konya Milletvekili Teoman Rıza Güneri ve 37 arkadaşının, kamudaki bina, konut ve tesis harcamalarına yönelik iddiaların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/144) (Başkanlığa geliş tarihi: 30.6.2000).⁴²³

c. Konya Milletvekili Teoman Rıza Güneri ve 36 arkadaşının, kamu harcamaları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/145) (Başkanlığa geliş tarihi: 30.6.2000).

⁴²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 575-577.

⁴²³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 577-579.

Gerekçe: Kamuda yapılan harcamalarda müsrifçe davranıldığı, toplanan vergilerin çarçur edildiği, verimsizliğin bir kangren gibi kamunun bünyesinde yayıldığı sıkça gündeme gelmektedir. Bütçeyi de faiz ödemeleriyle beraber âdetâ bir kalbura çeviren bu savurganlığın ve israfın acilen önlenmesi yönündeki kanaatler her geçen gün pekişmektedir. Toplumun fedakârlığa zorlandığı ve birçok genelgelerle tasarruf yapılmasının öngörüldüğü bir ortamda, hükümetin aynı hassasiyeti kendi harcamalarında göstermediği, harcama rakamlarına bakıldığında kendini göstermektedir. 2000 yılı bütçesinde 34 bakanlık ve onlara bağlı kuruluşları ile sair kalemlerin 1 yılda yapacakları harcamanın tutarı 75 katrilyon olarak hesaplanmıştır. 1 yıllık millî gelirin 124 katrilyon olduğu düşünülürse, harcamaların, millî gelirin yüzde 60'ı olduğu görülecektir ve bu da her yıl artmaktadır. 1993 yılında yüzde 24 olan bu pay, 2000 yılında yüzde 60'a çıkmıştır.

DİE verilerine göre özel sektörün nihaî tüketim harcamaları 1999 yılında sabit fiyatlarla bir önceki yıla oranla yüzde 3,1 azalırken, kamu sektörünün harcamaları yüzde 6,5 oranında artış göstermiştir. Türkiye, devlette çalışan personel, kamuya ait lojmanlar, binalar, sosyal tesisler, resmî taşıtlar, telefonlar, kırtasiye giderleri açısından zengin bir ülke görünümündedir. Devlette 23 kişiye 1 araç, 12 görevliye 1 telefon, 9 kamu görevlisine de 1 adet lojman düşmektedir. Her geçen yıl artış gösteren sosyal konutların, lojmanların büyük bir kısmı israfa yöneliktir ve bunlar eşitsizlik, kayırmacılık, dengesizlik doğurmaktadır. Kamuya ait araçlarda da fazlalık, savurganlık ve keyfilik vardır. Gelişmiş ülkelerdeki resmî araç sayısı 10.000'lerde gezinirken, bizde bu rakamların 100.000'in üzerinde olması düşündürücüdür. Buna rağmen, 2000 yılında kamuya 4.434 yeni taşıtın alımı öngörülmüştür.

Devlet dairelerinde birçoğu da uluslararası görüşmeye açık olan 161.749 telefon vardır. Hükümet değişikliklerinde birçok araç ve cep telefonu geri verilmemekte, bunların masrafları da devlete ödettirilmektedir. Ayrıca, kamu inşaatları yapımında, sağlık giderlerinde, yolluklarda bu savurganlık kendini göstermektedir. Harcamaları denetleme noktasında da sıkıntılar mevcuttur. Devlet harcamalarının ancak yüzde 49'u Sayıştay denetiminden geçmektedir. Bu rakamlar ve gerçekler, harcama savurganlığının, bir an önce önüne geçilmesini gerektirecek bir boyutta olduğunu göstermektedir. Nitekim Maliye Bakanlığı da kamu harcamalarındaki bu israfın önüne geçebilmek için kararlar almış, hatta "SAY 2000" gibi bir projeyi de devreye sokacağını açıklamıştır. Yani, daha fazla vergi nasıl toplarsınız hesapları yapıldığı kadar, devletin acilen bir "gider reformu" yapmaya ihtiyacı vardır; çünkü, mevcut uygulamalar Lale Devri'ni andırmaktadır ve Osmanlı'nın sonunu hazırlayan etkenlerin başında da israf ve sefahat düşkünlüğüyle Hazinesinin iflası olmuştur.

Yıllardır kemer sıkma politikasının muhatabı olan halkta, artık devletin de kemer sıkması, kaynakların israf edilmeden, verimsizliğe batmadan harcanacağı saydam bir sistemin oluşturulması beklentisi vardır. Nitekim, böyle bir sistemin kurulması, hem bütçe açığını giderecek hem halkta oluşan savurgan devlet imajının ortadan kalkmasını sağlayacak hem de hükümetin bu husustaki

uygulamalarına katkıda bulunacaktır. Bu bakımdan, sergilenen savurganlıkların, harcamaların, nereye ve ne şekilde gittiğinin, bu husustaki olumsuzlukların önlenmesi için neler yapılması gerektiğinin, mevcut imkânların verimli ve planlı bir şekilde nasıl değerlendirileceği ile devlet organizasyonunun verimliliştirilmesi ve kamu harcamalarının rasyonelleştirilmesinin tüm boyutlarıyla araştırılması için bir Meclis araştırma komisyonu kurulması, ülkemiz için hayati bir durum arz etmektedir.⁴²⁴

d. İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel ve 24 arkadaşının, İstanbul'daki kaçak yapılaşma ve derelerin ıslahı konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/146) (Başkanlığa geliş tarihi: 4.7.2000).⁴²⁵

e. Çanakkale Milletvekili Sadık Kırbas ve 23 arkadaşının, ekonomideki kayıt dışılığın tüm boyutlarıyla araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/147) (Başkanlığa geliş tarihi: 4.7.2000).⁴²⁶

f. Doğru Yol Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, ilköğretimde yaşanan sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/148) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.10.2000).⁴²⁷

g. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 25 arkadaşının, enerji sıkıntısının nedenlerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/149) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.10.2000).⁴²⁸

h. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 22 arkadaşının, Amerika'da Kızılderililere ve zencilere karşı uygulanan soykırım iddiaları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/150) (Başkanlığa geliş tarihi: 10.10.2000).⁴²⁹

ı. Malatya Milletvekili Miraç Akdoğan ve 22 arkadaşının, Malatya İlindeki kayısı üretiminin ve üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/151) (Başkanlığa geliş tarihi: 19.10.2000).⁴³⁰

⁴²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 579-582.

⁴²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 582-584.

⁴²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 584-586.

⁴²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), ss. 618-619.

⁴²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), ss. 619-621.

⁴²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), ss. 621-623.

⁴³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), ss. 623-624.

i. İzmir Milletvekili Işılay Saygın ve 20 arkadaşının, İzmir İlinin kentsel sorunlarına çözüm bulunabilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi ve Seferihisar Yat Limanının sit alanı içine alınması ile viyadük inşaatlarının durdurulmasının nedenlerinin araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/152) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.10.2000).⁴³¹

j. Sivas Milletvekili Musa Demirci ve 20 arkadaşının, yurtdışında eğitim görenlerin diplomalarının denkliği konusunda çıkan sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/153) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.10.2000).⁴³²

k. DYP Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven ile 19 arkadaşının, bankacılık sektöründe yaşanan sorunların ve Mevduat Sigorta Fonu'na devredilen bankalar hakkında ileri sürülen iddiaların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/154) (Başkanlığa geliş tarihi: 31.10.2000).

Gerekçe : 1998 yılı ikinci yarısından itibaren Türk bankacılık sektöründe yaşanan malî sorunlar, malî bünyesi önemli ölçüde bozulmuş özel sektöre ait bankalara acilen müdahale edilmesi ihtiyacını ortaya koymuştur. Zamanın hükümeti o gün yürürlükte olan Bankalar Kanununda yer alan yetkilerin bu müdahaleler için yeterli olmadığı gerekçesiyle, bankaların daha etkin denetimini ve gözetimine yetki veren düzenlemeler içeren Bankalar Kanunu değişiklik tasarısını Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmuş, erken seçim kararı nedeniyle tasarı yasalaşamamıştır. Yeni dönemde 57. Hükümet acilen Bankalar Kanun tasarısını Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmuş ve 4389 sayılı yasa 23.6.1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yasayla oluşturulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kuruluna verilen olağanüstü yetkilerin kurul oluşturuluncaya kadar Hazine Müsteşarlığı tarafından kullanılması öngörülmüştür.

23.6.1999 tarihinden itibaren malî bünyelerinde zafiyet gösteren bankalara el koyma ve gerekli her türlü tedbiri gecikmeden uygulama konusunda yasal açıdan hiçbir engel kalmamıştır. Hükümet, 4389 sayılı Yasa ile aldığı yetkileri biraz daha güçlendirmek amacıyla, 17.12.1999 tarihli 4491 sayılı Yasanın yürürlüğe konulmasını sağlamıştır. Hükümet, yasal tüm yetkileri kullanabilir durumda olmasına rağmen, yaklaşık altı aylık bir gecikme ve IMF zorlaması ile 23.12.1999 tarihinde öteden beri ciddi malî bünye ve yönetim sorunlarının yer aldığı bilinen 5 bankanın Mevduat Sigorta Fonuna devrine karar vermiştir. Eylül 2000 tarihine kadar fona devredilen bankalar ve sahip ve

⁴³¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 9 (31.10.2000), ss. 94-96.

⁴³² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 9 (31.10.2000), ss. 97-99.

yöneticileri hakkında alınan tedbirler ve yapılan uygulamalar konusunda kamuoyuna ciddi bilgi yansıtmamıştır. Bu arada aralarında 1998 yılında özelleştirilen Etibank ile Bank Kapitalin de bulunduğu 2 banka daha Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmiş, böylece, batma noktasına gelerek, el koyulmak zorunda kalınan banka sayısı 10'a yükselmiştir.

Türkiye'de, 1999 sonu itibariyle, mevcut 81 bankadan ticaret bankası hüviyetinde olan 58 bankanın 10 tanesinin son birbuçuk yıl içerisinde batma noktasına gelerek, bir anlamda, devletleştirilmeleri gerçekten de kaygı vericidir. Bankacılık sistemi reel sektörün aynasıdır. Ekonomideki kriz ve sıkıntılar, kötü ve/veya art niyetli yönetimler, hatalı ya da kasıtlı kararlar ve ekonomideki daralma, aynen bankacılığa da yansımaktadır. Kamuoyu “bugün sırada hangi banka var” sorusunun tedirginliğini taşımakta ve bankalardaki bu yaprak dökümünün süreceğinden endişe duymaktadır. Öte yandan, bu bankalarla ilgili olarak, bankalar yeminli murakıplarınca düzenlenen mali bünye raporlarının siyasî irade ve bürokrasi tarafından gereğinin zamanında yapılıp yapılmadığı da tartışma konusudur.

Off-shore işlemler nedeniyle gerekli düzenlemelerin ve kontrollerin zamanında yapılmadığı, mevduat sahiplerinin bu hesapların güvence kapsamında olmadığı hususunda bilgilendirilmediği konusu da araştırılmaya muhtaçtır. Fona devredilen bankalar arasında yer alan Egebank'ın sahipleri ve yöneticilerinin bankanın içini boşalttıklarını ve bankada açıkça soygun yaptıklarına ilişkin yetkililerce yapılan açıklama ve görüşler tüm kamuoyunu derinden etkilemiş ve şoke etmiştir. Birer itibar ve güven kurumu olan bankalarda böylesine açık soygunların yapılmasına kimlerin hangi gerekçelerle göz yumduğu, bu vahim yolsuzluk olaylarını önlemede gerekli tedbirlerin alınmadığı hususu, bugün, herkesin merak ettiği ve cevabını aradığı başlıca konu haline gelmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurum olarak ve milleti temsil eden üyelerinin de kişi olarak bu açık soygun konusundaki gerekçelerin ilgili, yetkili ve sorumlu kişi ve kurumlardan öncelikle öğrenmesi ve sorumlular hakkında gerekirse soruşturma açılması dahil her türlü denetim yetkisini kullanmak anayasal görevi ve millete karşı sorumluluğudur. Bu bağlamda;

1- Fona devredilen toplam 10 banka nezdinde inceleme yapmış olan bankalar yeminli murakıplarının hangi tedbirleri önerdiği ve önerilen tedbirler karşılığında yetkili ve sorumluların gerekli önlemleri zamanında alıp almadığı,

2- Egebank'a el koyma kararının icrası sırasında oluşan bankanın içini boşaltma olayının öğrenilmesine yönelik güvenlik tedbirleri dahil gerekli önlemlerin alınıp alınmadığı, benzer olayların el konulan diğer bankalarda da yaşanıp yaşanmadığı,

3- Fona devreden bankaların sahiplerinden bankalarda oluşmuş zararlar karşılığı olarak gerekli teminatların alınıp alınmadığı,

4- Fona devredilen bankalarca ve kamu bankaları tarafından bu bankaların ortakları ve yöneticilerinin sahip olduğu, iştirak ettiği kurum ve

kuruluşlara kamu bankalarınca nakdî veya gayrı nakdî krediler verilip verilmediği, verildiyse bu kredilerin geri dönüp dönmediği, söz konusu bankalarca gerçek ya da tüzelkişilere piyasa faizlerinin altında faizlerle kredi açılarak örtülü menfaat sağlanıp sağlanmadığı,

5- Kamuoyuna yansıyan bilgilerden fona devredilen bankaların toplam birikmiş zararının 10 milyar doları aştığı ve bu tutarın 2001 yılı bütçe açığı hedef rakamına ulaştığı dikkate alınır, oluşmuş genel kamu zararının hangi boyuta ulaştığı,

6- Bankalar operasyonu ile ilgili olarak yaşanan süreçte, kasıt, kusur, ihmal, gecikme suretiyle kamu zararının oluşmasında sorumluluk taşıyanların tespiti,

Konularında gerekli çalışmaların yapılabilmesi için Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince bir Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.⁴³³

l. Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz ve 22 arkadaşının, ülkemizdeki tuz kaynaklarının araştırılarak tuz üretim kapasitesinin artırılması için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/155) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.11.2000).⁴³⁴

m. Gaziantep Milletvekili Mehmet Ay ve 20 arkadaşının, Batman İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/156) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.11.2000).⁴³⁵

n. Gaziantep Milletvekili Mehmet Ay ve 20 arkadaşının, Mardin İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/157) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.11.2000).⁴³⁶

o. İstanbul Milletvekili Cahit Savaş Yazıcı ve 20 arkadaşının, boğazlardaki deniz trafiğinin yarattığı tehlikelerin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/158) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.11.2000).

Gerekçe: İstanbul ve Çanakkale Boğazları ile Marmara Denizinden oluşan Türk boğazları bölgesinde son yıllarda artan deniz trafiği, güvenli seyre ilişkin ciddi tedbirlerin alınmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Montreux Sözleşmesinin imzalandığı 1936 yılında yıllık ortalama 4.500 olan gemi geçişi

⁴³³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 10 (1.11.2000), ss. 237-240.

⁴³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 11 (2.11.2000), ss. 423-425.

⁴³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 13 (8.11.2000), ss. 287-289.

⁴³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 13 (8.11.2000), ss. 289-291.

1998 yılında İstanbul Boğazı için 24.500'ü transit olmak üzere yaklaşık 50.000 geçişe ulaşmıştır. Bunun yanı sıra, Avrupa ve Asya arasında düzensiz seferler yapılarak gerçekleştirilen yolcu taşımacılığı da artan nüfusun ihtiyaçlarına paralel olarak gelişmiştir.

Artan bu trafiğin yanı sıra geçiş yapan gemilerin özellikleri ve yüklerinde değişiklikler olması deniz trafiğini daha da riskli kılmaktadır. Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler gemilerin boyutlarını etkilemiş, gemilerin taşıma hacimleri genişleyerek boyutları büyümüş ve özel maksatlı gemilerin sayısında artışlar meydana gelmiştir. Bununla birlikte, son yıllarda boğazlar yoluyla taşınan kargonun niteliği de değişmiş, petrol, yanıcı gazlar çeşitli kimyasal ürünler ve nükleer atıklardan oluşan yükler taşıyan gemilerin geçişlerinde büyük artışlar ortaya çıkmıştır.

Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan önemli bir su yolu olan İstanbul Boğazı, özelliklerinden dolayı son derecede riskli bir yapıya sahiptir. 31 kilometre uzunluktaki boğaz keskin dönüşlerden oluşmakta, bu ise geçişte en az 12 kez 80 derecelik rota değişikliklerine varan manevralar yapılmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte, Boğazın değişik yerlerinde oluşan akıntılar ile güçlü güney rüzgârlarının neden olduğu “orkoz” olarak adlandırılan ters akıntılar, gemilerin manevra kabiliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca, bunlara fırtına, kar, yağmur ve sis gibi kötü hava şartları da eklendiğinde deniz trafiğinin riski daha da artmaktadır. Aynı coğrafi ve oşinografik özellikler Çanakkale Boğazı için de söz konusudur. Geçiş yapan gemilerin römorkör ve kılavuzluk hizmetlerinden yeterince yararlanmaması, geçişleri daha da riskli kılmaktadır. Her iki boğazın yoğun yerleşim alanları içerisinde bulunması, meydana gelebilecek kazaların büyük can ve mal kayıplarıyla sonuçlanması olasılığını artırmaktadır. Uluslararası alanda ortaya çıkan yeni kavramlar ve hukukî düzenlemeler ile boğazların belirtilen özel durumu, güvenli geçişin düzenlenmesinde ülkemize yeni olanaklar sunmaktadır.

Üçüncü kuşak insan hakları kavramı içerisinde ele alınan “dayanışma hakları” çevre hakkı ile insanlığın ortak mal varlığına saygı hakkını da içermektedir. Dünyanın sayılı güzellikleri içerisinde yer alan Boğaziçi ve onun bünyesinde yer alan tarihî, kültürel ve doğal güzelliklerin korunmasının sağlanması da, bu anlamda temel bir insan hakkı talebi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuda ülkemizde oluşturulacak bilinç, uluslararası platformlarda Boğazlardan güvenli geçiş konusunun savunulmasında önemli katkılar sağlayacaktır. Bununla birlikte, boğazlarda meydana gelen kazalar bugüne kadar korkunç çevre sorunlarına yol açmış ve kazaların ortaya çıkardığı bu sorunların giderilmesinde hazırlıksız olduğumuz da ortaya çıkmıştır. Bu konunun da yeterince savunulması durumunda önemli kazanımlar elde edilebilecektir.

Sayılan nedenlerle, Türk boğazları bölgesinde can, mal, seyir ve çevre güvenliğinin en üst seviyede sağlanabilmesi için alınması gerekli önlemlerin

belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırma komisyonunun kurulmasını Yüce Meclisimizin takdirlerine sunarız.⁴³⁷

ö. Fazilet Partisi Grubu adına, Grup Başkanvekilleri Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan, Manisa Milletvekili Bülent Arınç ve Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu'nun, sözde Ermeni soykırımı iddiaları konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/159) (Başkanlığa geliş tarihi: 16.11.2000).⁴³⁸

p. Samsun Milletvekili Kemal Kabataş ve 20 arkadaşının, kamuda çalışan memur ve işçilerle emeklilerin özlük hakları konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/160) (Başkanlığa geliş tarihi: 17.11.2000).⁴³⁹

r. Bartın Milletvekili Cafer Tufan Yazıcıoğlu ve 20 arkadaşının, iklim değişikliklerinin sebepleri ve sonuçları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/161) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.11.2000).⁴⁴⁰

s. Konya Milletvekili Veysel Candan ve 21 arkadaşının, yolsuzluk ve usulsüzlük olaylarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/162) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.11.2000).⁴⁴¹

ş. Fazilet Partisi Grubu adına, Grup Başkanvekilleri Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan ve Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu'nun, sekiz yıllık zorunlu kesintisiz temel eğitim uygulaması konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/163) (Başkanlığa geliş tarihi: 24.11.2000).

Gerekçe: Bir milletin, millî, manevî, ahlakî, kültürel ve tarihî değerleri, nesilden nesile eğitim yoluyla aktarılır. Eğitim, yeni nesillere, bir yandan, milleti millet yapan ve onu diğer milletlerden farklı kılan değerleri benimsetirken, bir yandan da onu çağdaş uygarlık yarışında başarılı kılmak için gerekli bilgi ve yeteneklerle donatma işlevini görür. Oysa, ülkemizde eğitim, bu işlevini yerine getiren bir disiplin olmaktan çıkarılarak, tek tip insan yetiştirme hedefinin bir aracı haline getirilmek istenmiştir.

Sekiz Yıllık Zorunlu Temel Eğitim Yasasıyla millî eğitim reformu gerçekleştirdiklerini iddia edenlerin Türk millî eğitimimize armağan ettikleri tablo maalesef, içler acısıdır. 18 Ağustos 1997 tarihli Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4306 sayılı Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Temel

⁴³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 45, B 17 (16.11.2000), ss. 171-172.

⁴³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 45, B 18 (21.11.2000), ss. 326-327.

⁴³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 45, B 18 (21.11.2000), ss. 327-329.

⁴⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 45, B 19 (22.11.2000), ss. 487-488.

⁴⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 20 (23.11.2000), ss. 22-24.

Eğitim Yasasının kabulünden bugüne kadar geçen dönem içerisinde Eğitimde Çağı Yakalama 2000 Projesinde; 2000-2001 öğretim yılı başına kadar yeni yapılan dersliklerle ülke genelinde ikili öğretimin kaldırılacağı, birleştirilmiş sınıf uygulamasına aşamalı olarak son verileceği, bir dersliğe düşen öğrenci sayısının 30'a indirileceği, her ilköğretim okulunun spor salonuna veya sahasına kavuşturulacağı, 2000 yılı sonunda tüm ilköğretim okullarının network'la birbirine ve internetle dış dünyaya bağlanacağı, yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin tüm giderlerinin devletçe karşılanacağı vb. gibi, öngörülen hedeflerin ne ölçüde gerçekleştirilebildiğinin tespitiyle birlikte, temel eğitimde yaşanan sorunlar ve çarpık uygulamalar sonucu millî eğitim politikamızın son durumunun analizi gerekmektedir.

Sorunlar

Kesintisiz eğitim uygulaması sonucunda taşınmalı eğitimin yapıldığı ilk 3 yılda 17.000 köy okulu kapanmıştır. 9 öğrenci taşıma sırasında hayatını kaybetmiş, 58 öğrenci ise ağır yaralanmıştır. Kesintisiz eğitim, dönemin hükümetleri tarafından yüzyılın en büyük reformu olarak ilan edilmiştir. Ancak, gelinen noktada, hiçbir ülkede görülmeyen şekilde alınan ek vergi gelirleriyle “Eğitime Katkı Payı” adı altında ilköğretimde çağdaş bir eğitim düzeni kurmayı amaçladığı ileri sürülen Eğitimde Çağı Yakalama 2000 Projesi uygulamaya konulmasına rağmen, aradan geçen 3 yılın sonunda, eğitimde çağı yakalamak mümkün olmadığı gibi, belirlenen hedeflerin de hiçbirisine ulaşılamamıştır. Taşınmalı eğitim için 1997 yılında 3 trilyon 585 milyar TL, 1998 yılında 18 trilyon 660 milyar 521 milyon TL ve 1999 yılında 40 trilyon 400 milyar TL olmak üzere toplam 62 trilyon 645 milyar 521 milyon TL tutarında ödeneğin, il özel idarelerine aktarıldığı ve buna ilave olarak da 16 trilyon 137 milyar 638 milyon TL tutarında, taşıyıcı firma ve kişilerin alacağı olduğu bilinmektedir. Bütün bu paralar ile yeni derslikler açılıp veya kırsal kesimdeki mevcut okullardan daha fazla yararlanılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz. Türk öğrencisinin, çağdaş gelişmelerden uzak ve habersiz kaldığı ve teknoloji kullanmaktan mahrum bırakıldığı, bunun da başlı başına bir eğitim sorunu olduğu aşikârdır.

Sayın Millî Eğitim Bakanının, öğrencilerin kılık kıyafetine gösterdiği hassasiyetin yüzde 1'ini çağdaş teknolojiyi Türk eğitim sistemine kazandırmak için göstermediği ayan beyan ortadadır. Kesintisiz eğitim için vatandaşın 1 katrilyona yakın para toplanmıştır. Ancak, bunun nerelere ne şekilde kullanıldığının, hedeflerde ne ölçüde başarılı olunduğunun bilinmesi gerekmektedir. Bu tespitlerin yapılarak değerlendirilmesi, eksik ve hatalı uygulamaların ortaya çıkarılması için Meclis araştırması açılması faydalı olacaktır.⁴⁴²

⁴⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 22 (29.11.2000), ss. 394-396.

t. Ağrı Milletvekili Nidai Seven ve 31 arkadaşının, Ağrı İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/164) (Başkanlığa geliş tarihi: 28.11.2000).

u. Kocaeli Milletvekili Mehmet Batuk ve 35 arkadaşının, 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde meydana gelen deprem felâketinden sonra bölgede yapılan çalışmalar ve toplanan yardımların kullanılması konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/165) (Başkanlığa geliş tarihi: 11.1.2001).⁴⁴³

Gerekeçe: Ülkemizin yüzde 95'i deprem kuşağı içinde bulunmaktadır. Topraklarımızın yüzde 44'ü birinci derece deprem kuşağındadır. Bu kuşak içinde nüfusumuzun yüzde 55'i yaşamaktadır Sanayimizin yüzde 75'i de yine bu bölgededir. En son yaşadığımız 17 Ağustos ve 12 Kasım depremleri sonrası insanların sağ olarak kurtarılması, tedavilerinin yapılması, yara almadan kurtulanların hayatlarını idame ettirebilmeleri için en büyük gayreti sivil toplum kuruluşları gerçekleştirmişlerdir. Bu kuruluşlar halkı örgütleyerek felaket sonrası acil kurtarma çalışmaları için bölgeye yardım ve gönüllü akmasını sağlamışlar, devletten çok daha süratli, müdahalede etkin ve yetkin olduklarını ispatlamışlardır. Ne yazık ki, asrın felaketi karşısında olağanüstü beceriksizlik gösteren hükümet, bu kuruluşları âdeta kıskanmış, yardım faaliyetlerine mâni olmuştur.

Depremlerde, binlerce vatandaş tüm malvarlığını kaybederken, hükümetin yaptığı harcamalar, toplanan vergi gelirlerinin ve iç-dış bağışların yanında komik kalmıştır. Bu hükümet, deprem afetini bahane ederek, iğneden ipliğe her mamule “Deprem Vergisi” koymuş, topladığı kaynakları da bütçe açıklarının kapatılmasında kullanmıştır. Bu bağlamda, IMF tarafından deprem yaralarının sarılması amacıyla tahsis edilen 500 milyon dolarlık bir kaynağın “memur maaşlarının ödenmesinde kullanıldığı” ilgili Bakan tarafından açıklanmıştır. Kalıcı konut bekleyen onbinlerce hak sahibi var. Maalesef, bunların tamamına yakını kışı yine prefabriklerde ve çadırlarda geçirmektedirler. Daha kaç kışı sağlıksız şartlarda geçirecekleri de bilinmemektedir. Depremdeki kayıplarımızla ilgili hâlâ kesin netice alınamamış, iki yıla yakın bir süre geçmesine rağmen yüzlerce kayıp insan ilanlarla aranmaktadır. Hâlâ ülkemizde bir “afet ve deprem politikası” oluşturulmamış; afetler olduktan sonra “yara sarma” politikaları yerine afet öncesi alınması gerekli tedbirlerin gerekliliği yetkililerce idrak edilememiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Dinar ve Senirkent felaketlerinden sonra oluşturduğu Araştırma Komisyonunun raporundaki öneriler hükümet tarafından yerine getirilseydi, Türkiye, depremde bu kadar büyük kayıplar

⁴⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 52, B 44 (16.1.2000), ss. 448-450.

vermezdi. 17 Ağustos depremi sonrasında oluşturulan Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonunun önerdiği 39 maddelik kalıcı çözüm önerilerinden sadece biri olan bina sigortası yürürlüğe konmuş, o da, önerilen anlamda değil “vatandaştan ne alsak kârdır” mantığı ile yapılmıştır. Deprem felaketi sonrası prefabrike konutlarda oturmayan, evleri yıkılmış hak sahiplerine 100 milyon TL barınma yardımı yapılması kararlaştırılmıştı. Hükümet, bu hak sahibi vatandaşlarımıza konutlarını teslim etmediği halde barınma yardımına Aralık 2000’de son verilmiştir. Bu hatadan acilen vazgeçilmelidir. Ayrıca, deprem bölgesinde görev yapan devlet memurları ve kamu işçilerine hükümet tarafından 50 milyon TL yardım yapılması uygulaması Nisan 2000 tarihinde sona erdirilmiştir. Özveriyle hizmet veren insanımıza moral desteği sağlayan bu ödemenin bölgede yaşayan tüm emekli (Bağ-Kur, Emekli Sandığı, SSK emeklileri) vatandaşlarımızı da kapsayacak şekilde genişletilerek devamında fayda görmekteyiz. Deprem bölgesindeki çiftçimiz, esnafımız ve hatta sanayicilerimiz önemli kayıplar ve ciddi sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bu kesimlere yönelik çok acil destek kredileri sağlanması zarureti vardır.

Felaket sonrası, yurtiçi ve dışından yapılan yardımların miktarı ve sarf edildiği yerler konusunda ciddi spekülasyonlar karşısında gerçekçi bilgilerin kamuoyuna açıklanması gerekmektedir. Bölgedeki enkaz kaldırma çalışmalarının en son durumu, kalıcı konut yapımındaki geline son nokta, felaketteki can ve mal kaybının kesin tespitleri, yaralılarımızın tedavisi ve psikolojik rehabilitasyon çalışmalarının geldiği nokta, hak sahiplerine ödenen barınma yardımlarının devamının gerekliliği, bölgedeki belediyelere yapılan afet yardım katsayılarının adil tespit edilip edilmediği hususlarının araştırılması zarureti vardır. Bu konuların Meclis tarafından oluşturulacak bir araştırma komisyonu marifetiyle ayrıntılı bir şekilde incelenerek, çözümleri hususunda hükümet ve kamuoyuna sağlıklı bilgiler sunulması ve bundan sonra karşılaşılabileceğimiz felaketler için gerekli tedbirlerin ortaya çıkarılmasını elzem görmekteyiz.⁴⁴⁴

ü. Konya Milletvekili Teoman Rıza Güneri ve 27 arkadaşının, Beyaz Enerji Operasyonu ile gündeme gelen yolsuzluk iddialarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/166) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.1.2001).

Gerekçe: Ülkemizin enerjiye olan ihtiyacının önemini artık herkes bilmektedir. Dünyanın yıllık enerji talebi ortalama yüzde 1,8 artarken, Türkiye’de bu oran yüzde 8’dir. Enerji üretimimiz, tüketim kapa-sitemizin altında kaldığından bu alandaki politikalarımız hayatî bir önem arz etmektedir. Bu talebi karşılayabilmek için Türkiye’nin her yıl 3,5-4 milyar dolarlık yeni yatırımı ve projeyi hayata geçirmesi gerekiyor. Bu yönde birtakım çabalar ortaya

⁴⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 23 (30.11.2000), ss. 23-24.

konmasına rağmen, Türkiye, enerji alanında ciddi bir ilerleme sağlayabilmiş değil. Bunun da asıl sebebi, Türkiye'deki enerji yönetimi krizidir. Yönetimdeki zaafiyet, enerji politikalarının etkin bir şekilde yürütülmesine mâni olmaktadır. Enerji talebimizi karşılayabilmek için her yıl 3,5-4 milyar dolarlık yeni yatırımı hayata geçirmemiz gerekirken, 2001 yılı bütçesinde, bütün bakanlıkların yatırım bütçesi 5 milyar dolardır. Bu yatırım kıtlığı ortamında, dış finans kaynaklarının devreye sokulması gerekiyor. Ancak, ekonomik krizlerin yanı sıra yolsuzluk ve usulsüzlüklerin gündeme geldiği bir ortama yabancı yatırımcıyı getirmenin de güçlüğü ortadadır.

Türkiye, bu enerji krizini yaşarken kendisini çepeçevre saran bir yolsuzluk sarmalı ile de karşı karşıya. Son olarak “Beyaz Enerji Operasyonu” ile gördük ki, bu yolsuzluk hastalığı enerji alanına da bulaşmıştır ve enerji yönetiminin üzerinde “yolsuzluk, rüşvet ve usulsüzlük” gibi ciddi ithamlar mevcuttur. Enerji yönetimimiz, bugün, bu projeleri konuşacağına, maalesef yolsuzluklar girdabına düşmüştür. Enerji Bakanlığında, zaman aşımına uğramış birçok usulsüzlük ve yolsuzluğun olduğu, bu operasyonla üzerine gidilen yolsuzluk ve usulsüzlüklerin, aysbergin sadece görünen kısmı olduğu şeklinde ciddi iddialar mevcuttur. Bu noktada, bazı teftiş kurulu raporlarının Bakanlıkta bekletildiği, usulsüzlüklerin üzerine gidilmek istenmediği, ayrıca teftiş kurulu raporları ile Başbakanlık YDK'nın raporlarında, bu operasyon kapsamının dışında TEAŞ tarafından dava açılan firmalara yeni ihaleler verildiği, ihale şartnamelerinin değiştirildiği, birçok işin ise ihalesiz bazı firmalara verildiği vurgulanıyor. Son operasyon çerçevesinde teftiş raporlarında ismi geçmeyen isimlerin görevden alınmaları, raporlarda ismi geçenlerin bazılarının da görevden alınmaması, hadisenin boyutunun daha farklı ve büyük olduğunu göstermektedir. Nitekim, operasyonun zamanlaması ve söylenilen oluş biçimi, soru işaretleri doğurmaktadır. Bakanlıktaki tüm usulsüzlüklerin üzerine gidildiğinde, olayın daha da büyüüp, ciddi siyasî sonuçlar doğuracağı söylenmektedir.

Ortada, daha önce enerjiyle ilgili zikredilen birçok şaibelerle beraber, bu son operasyondaki yolsuzlukların, yetkili kişiler tarafından görülmemesi ve haberdar olunmaması inandırıcı gelmemektedir. Hatta, operasyonun Bakanlığa rağmen yapıldığı, Bakanlıktaki görevden almaların kerhen ve zevahiri kurtarmak amacıyla yapıldığı da söylenmektedir. Düğmeye farklı odaklar tarafından basıldığı şeklindeki iddialar da, enerji yönetiminin zafiyeti ve vurdumduymazlığını göstermektedir. Türkiye’de artık işler bir şekilde yolsuzluk dairesinden geçmeden yapılamayacak bir noktaya getirilmiştir ve yolsuzluk bir sistem sorunu haline gelmiştir. Ayrıca, bu usulsüzlük ve yolsuzluklar hem devletin kayba uğramasına yol açmakta hem enerji politikalarının etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine mâni olmakta hem de siyasîlere olan güveni azaltmaktadır. Bu bakımdan, ciddiyet arz eden bu ithamlar ve iddiaların açıklığa kavuşturulup tüm yolsuzluğa bulaşmış olanların üzerine gidilmesi

gerekmektedir. İşte, bu yolsuzluk iddialarının açıklığa kavuşturulmasında ciddi bir şekilde katkı sağlayacak, böylelikle siyasete ve sivil kurumlara olan güveni artıracak ve devletin kurumları arasında çatışma doğurmayı amaçlayanların planlarını suya düşürecek en etkin kurum TBMM'dir.

Enerji alanındaki yolsuzluk ve usulsüzlükleri tüm boyutlarıyla araştırarak bir Meclis araştırma komisyonunun kurulması, ucu derinlere ulaşması beklenen enerji ihaleleri soruşturmalarının sağlıklı ve özgürce yürütülmesine, bu alandaki yolsuzlukların ortaya çıkarılıp temiz toplum hedefimize ulaşmamızda ciddi katkılar sağlayacak ve ülkemiz için hayatî öneme sahip enerji alanında sağlıklı bir yapının oluşmasına katkıda bulunacaktır.⁴⁴⁵

v. Adana Milletvekili Mehmet Halit Dağlı ve 21 arkadaşının, Adana İlinin sosyo-ekonomik ve kültürel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/167) (Başkanlığa geliş tarihi: 16.1.2001).⁴⁴⁶

y. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 19 Arkadaşının, sözde Ermeni soykırımı iddiaları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/168) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.1.2001).

Gerekçe: Rus işgali altında Osmanlı topraklarında yaşayan ve aynı zamanda Osmanlı tebaası da olan Ermenilerin, Ruslarla işbirliği yapması ve kendi ülkelerine karşı ihanet ve isyana girişmiş olmaları sonucunda, bu kişilerin yurt içinde bazı bölgelere zorunlu sevkleri sürecinde soykırıma uğratıldıkları iddiaları karşısında, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak nasıl bir tavır ortaya konulmalıdır? Bugüne kadar, bazı ülkelerin parlamentolarınca alınmış bulunan soykırımla ilgili kararlar, ne ölçüde ciddiye alınmalıdır? Türkiye'nin, bu kararları tüm sonuçlarıyla birlikte yok sayma ve reddetme hakkı ve imkânı var mıdır? Başka ülkeler tarafından da benzeri -hatta, tazminat öngörülebilecek- kararların alınmaması için neler yapılmalıdır? Alınmış ve alınması muhtemel kararlar, tarih boyunca çok hassas dengelerin söz konusu olduğu bölge devletlerini ve müesses nizamlarını ne ölçüde etkileyecektir?

Ülkeler arasında iyi ilişkilerin tesisi ve devamlılığı, oldukça zor ve özen gösterilmesi gereken bir husus iken, Ermeni meselesi gibi hassas bir konuyu kaşıyarak gündeme getiren ülkeler, hangi çıkarları uğruna, Türkiye'yle olan ilişkilerini tehlikeye atmayı göze alabilmişlerdir? Onbeş yıldır süren PKK terörünün bitme noktasına gelmiş olması, Türkiye tarafından Ermenistan'a karşı uygulanan ambargo, Avrupa Birliği sürecinde son dönemde her alanda yaşanan uyumsuzluk görüntüleri, bu kararların alınmasına ne ölçüde etkili olmuşlardır? Türkiye, hiçbir zaman işlemediği bir suçtan dolayı, hak etmediği bir konuma itilmek ve emperyalist güçler tarafından bölgede yeni bir oyun tezgâhlanmak mı

⁴⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 52, B 44 (16.1.2000), ss. 450-453.

⁴⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 46 (18.1.2001), ss. 78-80.

istenmektedir? Bugün gelinen noktada, hükümet, Dışişleri Bakanlığı, Millî Güvenlik Kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi, YÖK, sivil toplum örgütleri, geçmişte yaşanan ihmal ve duyarsızlıklarını bir tarafa bırakarak, bu konuda etkin bir eylem planı ortaya koyabilecekler midir? Bu planın hedef kitle ve ülke tespitleri, ne şekilde yapılacaktır?

Tarihçilerin ve bilim adamlarının, ulusal ve uluslararası arşivlerde konu hakkında ortak çalışmaları başlatmaları, sempozyumlar düzenlemeleri, hatta ülkemiz ile Ermenistan arasında iyi komşuluk ilişkilerinin tesisi, konunun çözümünde ne derece yararlı olacaktır? Ülkemiz aleyhine bu kararları alan ülkelerin Türkiye’de faaliyet gösteren şirketleri ya da ortak yatırım şirketleri, bu süreçte nasıl bir görev üstlenecektir; konunun çözümünde ne ölçüde katkıları sağlanabilir? Bu konuda, ithalat, tek başına etkin bir caydırıcılık kabiliyetine sahip midir? Fransa’nın destek ve himayesinde, bölge ülkelerinde faaliyet gösteren, İran rejimi muhalifi Halkın Mücahitleri Örgütü üzerine, Türkiye tarafından muhtemel uygulanacak bir tazyik, Fransa için ne ölçüde caydırıcı bir unsur olacaktır? İtalya, Fransa ve ABD’deki Ermeni lobisi ve diasporasının, o ülkeler nezdindeki etkinliği düzeyinde bir Türk lobisi oluşturulması için nelerin yapılması gerekiyor?

Ermenistan Devletinin, sözde soykırım iddialarının Batılı ülke parlamentolarında gündeme getirilmesinde ve Türkiye aleyhine kararların çıkmasında açık ya da gizli bir baskısı söz konusu mudur? Bu yönde bir baskının tespiti halinde, soykırım yapıldığı iddia edilen 1915 yılında Ermeni komitacıları tarafından katledilen 248.000 Müslüman’ın ve 1973-1984 yılları arasında Ermeni terör örgütü ASALA tarafından katledilen 50 Dışişleri görevlimizin katlinden sorumlu tutularak, Ermenistan aleyhine ve yine, Çukurova Bölgesinde, kendi himayesinde bir Ermenistan devleti kurmak gayesiyle, civarda yaşayan Ermenileri ve Fransız üniformalı Ermeni güçlerini kullanarak, korumasız Müslüman Türk Halkına karşı başlattığı mezalim ve katliamlardan ve Cezayir’de gerçekleştirdiği yüzbinlerce Cezayirlinin soykırımından sorumlu tutularak, Fransa hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak, tazminat talebini de içerebilecek kararların alınmasını temin edecek bir çalışma ortaya konulmalıdır.⁴⁴⁷

z. Hatay Milletvekili Metin Kalkan ve 26 arkadaşının, Devlet Memurluğu Sınavıyla ilgili aksaklık ve usulsüzlük iddiaları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/169) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.1.2001).

Gerekçe: Bakanlar Kurulunun 85/10260 99/12377 99/13781 sayılı kararları ile devlet memuriyet sınavının merkezî sınavla olmasına karar verilmişti. Ancak, devlet memurluğu sınavının uygulanması ve yerleştirilme aşamasında çeşitli aksama ve usulsüzlükler olduğu gerek basında yer alan haberlerden ve gerekse bize yapılan başvurulardan anlaşılmaktadır.

⁴⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 48 (24.1.2001), ss. 338-340.

Bilindiği üzere, birbuçuk milyon gencimizin girdiği sınavda 370.000 aday 70'in üzerinde puan almış ve yerleştirmeye hak kazanmıştır. Ancak, sistemin daha uygulanmasının ilk yılında tıkanıdığı, birçok aksamanın meydana geldiği usulsüzlük ve yolsuzlukların yapıldığı iddia edilmektedir. Örneğin;

1. Adaylardan alınan trilyonlarca liraya rağmen yerleştirmeler, Devlet Personel Başkanlığında, sıradan bir dershanede bile bulunan optik okuyucu olmadığı için, elle yapılmış, personel mevzuatına hâkim yüze yakın uzman varken, merkezî sınav yöneticiliğine başkanın sekreterinin getirilmesinin birçok aksama ve usulsüzlüğe neden olduğu,

2. Posta ile Devlet Personel Başkanlığına ulaşan başvuru formlarının postada ya da söz konusu Başkanlıkta kaybolduğu,

3. Bayan imam, erkek hemşire, askerî birliklere bayan aşçı, arazilere bayan koruma görevlisi, elektronik mühendisi istenen yere ziraat mühendisi atamaları yapıldığı,

4. İşsiz gençlerimiz bir tek kadronun hayalini kurarken, aylar süren yerleştirme sonunda birinci yerleştirmede ilan edilen 19.000 kadronun ancak 10.000'ine, kasım ayındaki yerleştirmede ilan edilen 39.000 kadronun ancak 32.000'ine yerleştirme yapılabildiği, geriye kalan 330.000 kişinin hâlâ açıkta beklediği,

5. Her bir yerleştirmede nitelikleri uymadığı için kurumlarca iade edilen adaylar, yeni yerleştirme işlemlerine konu edildiği, sistemin şimdiden tıkanma noktasına geldiği, birden fazla kadroya bir adayın atanması yanında, adayların tercih etmedikleri yerlere yerleştirildikleri,

6. Devlet Personel Başkanlığının kurum personeline karşı da bir kıyım başlatıldığı, aralarında mesleğe uzman yardımcısı olarak başlamış ve tez hazırlayıp, yeterlilik sınavına girerek uzman olmuş 7 devlet personel uzmanının bulunduğu 9 personel Bağ-Kur Genel Müdürlüğüne, şoför, dağıtıcı, memur gibi 14 personelin de Bayındırlık ve İskân Bakanlığı taşra teşkilatına sürgün edildiği, yeterlik aşamasına gelmiş 17 devlet personel uzman yardımcısından 9 tanesinin elendiği iddia edilmiştir. Bu iddialar basında ve kamuoyunda sürekli olarak tartışılmaya devam edilmektedir.

Ancak, basında ve kamuoyunda bu tartışmaların yapılmasına rağmen, ne sistemin aksayan yönleri giderilmiş ne söz verildiği gibi, kazandığı ilan edilenler işe yerleştirilebilmiş ne de usulsüzlük ve yolsuzluk yaptığı iddia edilenler hakkında herhangi bir yasal işlem yapılmıştır. Bu nedenle, hem devlet memurluğu sınav sisteminin hem de Devlet Personel Başkanlığının araştırılması gerekmektedir.⁴⁴⁸

aa. Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey ve 33 arkadaşının, korunmaya muhtaç ve sokak çocukları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/170) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.1.2001).⁴⁴⁹

⁴⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 54 (6.2.2001), ss. 194-195.

⁴⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 54 (6.2.2001), ss. 195-197.

ab. İstanbul Milletvekili Yılmaz Karakoyunlu ve 23 arkadaşının, Türk dilinin ve müziğinin korunması ve yozlaşmasının engellenmesi için alınması gereken önlemleri belirlemek amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/171) (Başkanlığa geliş tarihi: 30.1.2001).⁴⁵⁰

ac. Batman Milletvekili Alaattin Sever Aydın ve 29 arkadaşının, Batman İlinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/172) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.2.2001).⁴⁵¹

ad. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 30 arkadaşının, Samsun-Çarşamba Ovası yakınlarındaki bakır ve gübre fabrikalarının çevreye etkileri konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/173) (Başkanlığa geliş tarihi: 7.2.2001).⁴⁵²

ae. Adana Milletvekili Ali Gören ve 35 arkadaşının, müfredatın ve ders kitaplarının yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesi konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/174) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.2.2001).⁴⁵³

af. Batman Milletvekili Faris Özdemir ve 24 arkadaşının, Güneydoğu Anadolu'daki tütün üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/175) (Başkanlığa geliş tarihi: 16.2.2001).⁴⁵⁴

ag. Ağrı Milletvekili Nidai Seven ve 101 arkadaşının, Ermenilerin Ağrı İlinde yerli halka yaptıkları mezalimin araştırılması ve Ağrı Dağı üzerindeki emellerine karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/176) (Başkanlığa geliş tarihi: 16.2.2001).⁴⁵⁵

ah. Erzurum Milletvekili Mücahit Himoğlu ve 57 arkadaşının, Ermenilerin Erzurum İlinde yerli halka yaptıkları mezalimin araştırılması ve Erzurum üzerindeki emellerine karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/177) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.2.2001).⁴⁵⁶

ai. Kars Milletvekili İlhan Aküzüm ve 32 arkadaşının, Ermenilerin Kars İlinde yerli halka yaptıkları mezalimin araştırılması ve bölge üzerindeki

⁴⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 54 (6.2.2001), ss. 197-199.

⁴⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 56 (8.2.2001), ss. 407-409.

⁴⁵² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 56 (8.2.2001), ss. 409-411.

⁴⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 59 (15.2.2001), ss. 146-149.

⁴⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 61 (20.2.2001), ss. 312-314.

⁴⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 61 (20.2.2001), ss. 314-318.

⁴⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 62 (21.2.2001), ss. 468-470.

emellerine karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/178) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.2.2001).⁴⁵⁷

ai. Bitlis Milletvekili İbrahim Halil Oral ve 35 arkadaşının, Ermenilerin Bitlis İlinde yerli halka yapmış oldukları mezalimin araştırılması ve Bitlis üzerindeki emellerine karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/179) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.2.2001).⁴⁵⁸

aj. Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu ve 31 arkadaşının, Adıyaman İli Besni İlçesindeki tarihi ve kültürel varlıkların korunması için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/180) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.2.2001).⁴⁵⁹

ak. Balıkesir Milletvekili Hüseyin Kalkan ve 21 arkadaşının, Balıkesir'in Dursunbey İlçesinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/181) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.2.2001).⁴⁶⁰

al. İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel ve 22 arkadaşının, İstanbul'da su havzalarının korunması ve kirliliğin engellenmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/182) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.2.2001).⁴⁶¹

am. Van Milletvekili Ayhan Çevik ve 21 arkadaşının, Ermenilerin Van İlinde yerli halka yapmış oldukları mezalimin araştırılması ve Van üzerindeki emellerine karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/183) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.2.2001).⁴⁶²

an. Muğla Milletvekili Hasan Özyer ve 20 arkadaşının, Muğla İlının balıkçılık, tarım ve turizm açısından sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/184) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.3.2001).⁴⁶³

ao. Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül ve 22 arkadaşının, Türkiye'nin de taraf olduğu Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşmenin

⁴⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 64 (23.2.2001), ss. 111-114.

⁴⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 64 (23.2.2001), ss. 114-115.

⁴⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 64 (23.2.2001), ss. 116-118.

⁴⁶⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 65 (27.2.2001), ss. 193-195.

⁴⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 66 (28.2.2001), ss. 303-305.

⁴⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 68 (14.3.2001), ss. 669-671.

⁴⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 68 (14.3.2001), ss. 671-673.

(RAMSAR) eklerinde sayılarak uluslararası koruma altına alınan Gediz nehrinin incelenerek sulak alanlarla ilgili ulusal çevre stratejisi ve eylem planı oluşturulması amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/185) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.3.2001).⁴⁶⁴

aö. Burdur Milletvekili Mustafa Örs ve 20 arkadaşının, Burdur İlinin bazı sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/186) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.3.2001).⁴⁶⁵

ap. İstanbul Milletvekili Azmi Ateş ve 54 arkadaşının, YÖK'ün Fatih Üniversitesi ile ilgili kararı konusunda Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/187) (Başkanlığa geliş tarihi: 28.3.2001).⁴⁶⁶

ar. Hatay Milletvekili Metin Kalkan ve 21 arkadaşının, vakıfların sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/188) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.4.2001).

Gerekçe: 5.500'e yakın mazbut vakfın doğrudan yöneticisi olduğu 4.500 yeni ve 350 civarındaki mülhak vakfın denetim ve teftişi ile yetkili olan Vakıflar Genel Müdürlüğü, gerek kendi varlığının ve gerekse tüm vakıfların tarihinde en karanlık, en olumsuz günlerini yaşamaktadır ve yaşatmaktadır.

1.- Vakıflar mevzuatı baştan sona yetersizdir. Düzeltilmesi için ne bağlı olduğu Devlet Bakanlığınca ne de Vakıflar Genel Müdürlüğünce en ufak bir gayret ve çalışma yoktur. Medeni Kanunun vakıflarla ilgili hükümlerinin değiştirilmesi hususundaki komisyon çalışmalarına ilgili bakan ve genel müdür gerekli ilgi ve özeni göstermemişlerdir.

2.- Vakıflarla ilgili hukuk işletilmeyerek, keyfi tebliğ ve yönetmeliklerle hareket edilmektedir.

3.- 5 500 mazbut vakfın gelirleri katma bütçeli bir hesapta toplanmakta, vakfiyelerin amaçları dışında kullanılmaktadır. Hiçbir vakfiye şartı yerine getirilmemektedir. Oysa her mazbut vakfın ayrı bir hesabı olması ve bu gelirlerin mazbut vakfın vakfiyesine göre harcanması gerekmektedir.

4.- Vakıfların en önemli hizmetlerinden olan 65'e yakın yurt, hukuksuz bir şekilde Millî Eğitim Bakanlığına devredilmiştir.

5- Bezmiâlem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi, vakfiyesine rağmen, hukuka aykırı olarak Sosyal Sigortalar Kuruma devredilmiştir.

6- Sermayesinin yüzde 75'i mazbut ve mülhak vakıflara ait olup, tamamen özel olan bir statüye tabi olan Vakıfbank, hukuk dışı bir anlayışla özelleştirilmeye çalışılmaktadır.

⁴⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 72 (21.3.2001), ss. 201-203.

⁴⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 73 (22.3.2001), ss. 259-261.

⁴⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 75 (28.3.2001), ss. 684-687.

7- Vakıflar Genel Müdürlüğü personeliyle son dönemde politik mülahazalarla oynanmış, vakıfların manasına, misyonuna ve mevzuatına vâkıf olan personel bir bir görevden alınmış; buna karşılık, yandaş atama politikası bu kurumda da uygulanmıştır.

8- Vakıflar Genel Müdürlüğü Personel Vakfına (PERVAK), Genel Müdürlüğe ait işletmelerin mahsullerinin satışı devredilmiş, bu uygulamayla, dolaylı olarak, PERVAK'a hukuka aykırı olarak kaynak aktarılması yoluna gidilmiştir.

9 - Vakıflar Genel Müdürlüğü, 3.000 civarındaki personeliyle sadece vakıf mallarının gelirlerini toplayıp, tüketen; topluma ve üretime hiçbir katkıda bulunmayan, vakıf eserlerinin yıkılıp harap olmasını seyreden bir kuruluş haline gelmiştir.

10 - Son yıllarda, Vakıflar Genel Müdürlüğü, birçok vakfın şubelerini hukuksuz olarak kapatırken, ilgili vakıfların genel merkezleri aleyhine de davalar açmıştır. Bu uygulamayı yaparken hukuk dışılık mahkemeler tarafından da tescil edilmesine rağmen, hukuksuz uygulamalar devam etmektedir. Bununla birlikte, Vakıflar Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulunda görevli müfettişlere, bu hukuk dışı uygulamaya karşı çıktıkları gerekçesiyle, çeşitli baskılar uygulanmaktadır ve haklarında soruşturmalar açılmaktadır.

11 - Teftiş Kurulunun personel yapısı değiştirilmiş ve mevcut müfettişlerin uzmanlık kadrosuna atanmaları için hazırlanan kanun hükmünde kararname imzaya açılmıştır.

Bu nedenlerden dolayı, vakıfların içinde bulunduğu sorunlar ve sorumlular araştırılarak çözüm önerileri sunulmalıdır.⁴⁶⁷

as. Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük ve 29 arkadaşının, kamuya personel alımında uygulanan merkezi sınav sistemi hakkındaki usulsüzlük ve aksaklık iddialarının araştırılması amacıyla Anayasanın 98. ve İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/189) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.4.2001).

Gerekçe: Devlet Personel Başkanlığı, Başbakanlığa bağlı olan ve 2 milyonu aşkın devlet memurunun hakkının, hukukunun korunmasına, devlet kurumlarının kadrolarının hizmet ihtiyaçlarına göre belirlenmesine yönelik politikalar oluşturan ve bu yüksek politikaları istihdam ettiği iyi eğitim görmüş kariyer sahibi devlet personel uzmanları eliyle gören bir kuruluştur. Bilindiği gibi, ülkenin en büyük yaralarından biri haline gelen, kamuda işe adam almalarda kayırmacılığın ve torpilin önlenmesi amacıyla merkezî sınav sistemi projesinin yürürlüğe konulması ve halkın devlete olan güveninin yeniden tesis edilmesi yönündeki çabalar sonuç vermiş ve merkezî sınav uygulamasına geçilmiştir. Ancak, kamuoyunda konu hakkında oluşan olumlu kanaatler son aylarda görsel ve yazılı basında da yer alan usulsüzlüklerden dolayı bu büyük

⁴⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 79 (5.4.2001), ss. 406-408.

projeden sorumlu kuruluş olan Devlet Personel Başkanlığında sergilenen hukuk ve insaf dışı icraatlar doruk noktasına ulaşmıştır.

Keyfi, kasıtlı ve yanlı kişilerce bu başkanlığı bir çiftlik gibi görmesi neticesinde ne yazık ki, halkın gözünde devletin itibarı bir kez daha sarsılmıştır. Milyonlarca kişinin kaderini ilgilendiren ekmek umutlarının bağlandığı merkezî sınav biriminin başında devlet personel uzmanlarının yerine, bugün, konunun ehli olmayan kişiler atanmak suretiyle yönetilmektedir. Kasıtlı ve yanlı tutum sonucunda; sınavı kazanan 400.000 kişinin formları bugün basit bir dershanede bile bulunan optik okuyucu temin edilmediği için elle bilgisayara girilmektedir. Bu işler aylarca zaman almakta, atama işlemlerine ise ancak bir yıl içinde başlanabilmekte taraflı ve haksız atamalara fırsat verilmektedir.

Bu arada içinde başvuru formları bulunan çuvallar Devlet Personel Başkanlığının koridorlarında öteye beriye özensiz bir şekilde atılmış, hiçbir güvenlik tedbiri alınmamasından dolayı örneğin sınavı Türkiye üçüncüsü olarak kazanan Hasan Gonca, yedinci olarak kazanan Aytül Alkan gibi başarılı adayların başvuru evrakları yok olmuş ve 99 puan alan adaylar hiçbir yere yerleştirilememiştir. Ayrıca kurumların talep ettikleri kadrolarda bay/bayan ayırımı hiçbir gerekçe olmaksızın kaldırılarak, kurumlara erkek hemşire, bayan imam, bayan itfaiyeci, erkek sekreterler gönderilmiştir. Üstelik bütün bu yanlışlıklar Devlet Personel Başkanlığında oluşturulan bir komisyon marifetiyle tespit edilmiştir. Bugüne kadar sorumlular hakkında hiçbir işlem yapılmamıştır. Büyük bir başarı olarak sunulan bu projenin keyfi yönetim anlayışını kendisine şiar edinmiş yöneticiler eliyle uygulanması neticesinde bu sınava büyük ümitler bağlayan halkımız hayal kırıklığına uğratılmıştır. İlk yerleştirmede atama yapılacağı duyurulan 19.000 kadronun 10.000'ine, bugün yanlış atama işlemleri neticesinde atama yapılamamıştır. Diğer taraftan sınava ilişkin usulsüzlükler; bazı gazeteler tarafından “bunu da beceremedik” şeklinde manşet haber olarak verilmiş, yapılan yanlışları içeren DMS gizli komisyon raporları birtakım gazeteler tarafından yayımlanmıştır.

Bu usulsüzlüklerin açığa çıkması sonucunda paniğe kapılan bazı üst düzey bürokratlar, başkanlık çalışanlarına baskı yapmaya başlamış ve kurumda mevcut bulunan çalışma huzuru ve şevkini yok etmiştir. Bu bağlamda; 300 çalışanı bulunan kurumda 100'e yakın personelden savunmaları istenilmiştir. 11'i devlet personel uzmanı olmak üzere 36 adet kurum çalışanı mesleklerinden kopartılarak ilgisiz kurumlara sürgün girişimine tabi tutulmuştur. Bu uygulamanın, personel hukukunda bütün kamu kurumlarına yol göstericilik yapması gereken Devlet Personel Başkanlığında sahneye konulması, ibretle ele alınmalıdır. Devlet Personel uzmanlarından bir kısmının kariyer meslekle bağlantılarını kuran sözleşmeleri feshedilerek, personelin özlük haklarına el uzatılmıştır. Kurumda halen uzman yardımcısı olarak görev yapan ve 55. hükümetin o zamanki Devlet Bakanı tarafından atamaları yapılan 19 uzman yardımcısının işine son verme çalışmaları sürdürülmektedir. Hiçbir kamu görevlisi, makamını ve yetkilerini, kişisel kin ve husumetine alet edemez,

etmemelidir. Âdeta, kurum, bir usulsüzlük, rüşvet ve tehdit merkezi haline getirilmiştir.

aş. Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal ve 20 arkadaşının, Osmaniye ilindeki orman köylülerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/190) (Başkanlığa geliş tarihi: 11.4.2001).⁴⁶⁸

at. Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal ve 20 arkadaşının, Osmaniye ilindeki yerfıstığı üretiminin ve üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/191) (Başkanlığa geliş tarihi: 11.4.2001).⁴⁶⁹

au. Hatay Milletvekili Mustafa Geçer ve 21 arkadaşının, esnaf ve sanatkârların sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/192) (Başkanlığa geliş tarihi: 17.4.2001).⁴⁷⁰

av. Hatay Milletvekili Mustafa Geçer ve 21 arkadaşının, karayoluyla uluslararası yük taşıyan ve Ortadoğu ülkelerine çalışan nakliye araçlarının sorunları ve Irak'a uygulanan ambargonun etkileri konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/193) (Başkanlığa geliş tarihi: 17.4.2001).

Gerekçe: Hava, deniz ve tren yolu ile taşımacılığın yüzde 25'lerde olduğu tahmin edilen ülkemizde, yüzde 75'ini elinde bulunduran karayolu taşımacılığının önemli bir yeri vardır. Komşu ülkelerimizdeki zaman zaman meydana gelen savaşlar ve savaş sonrası gelişmeler, bu ülkelere yapılan ambargolar, çeşitli yerlerde yol güvenliğinin olmaması, ülkemizdeki ekonomik krizin had safhaya çıkması gibi nedenler ile bilhassa 57. hükümet zamanında nakliyeciler için getirilen ağır şartlar, ülke ekonomimiz ve nüfusu içerisinde önemli bir yere sahip olan nakliyecilerimizi iflasın eşiğine sürüklemiştir.

İlgili kurumlar tarafından gerekli düzenlemeler yapılarak önlem alınmadığından, binlerce nakliyecisi işi bırakmak zorunda kalmıştır. Buna rağmen, 28.1.2000 tarih ve 24244 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Ortadoğu ve Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerine yapılan taşımalarda öz mal kadar kiralık araç çalıştırma zorunluluğu "Birebir sistemi" getirmesi ve kiralık araçlarda C2 taşıt listesine kaydetme uygulamasının başlatılması yürürlüğe girdiği takdirde binlerce araç devre dışı kalacaktır. Özellikle Ortadoğu ülkelerine yapılan ihracatın bu araçlarla yapıldığı göz önünde bulundurulursa, binlerce araç devre dışı kalacağından, ihracatı olumsuz yönde etkileyecektir. Ortadoğu

⁴⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 59, B 84 (13.4.2001), ss. 572-574.

⁴⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 59, B 84 (13.4.2001), ss. 574-575.

⁴⁷⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 60, B 87 (19.4.2001), ss. 302-304.

lkelerine çalışan araç sahiplerinin yüzde 90'ının oluşturduğu Hatay İlimizde önemli bir nüfus sefalete sürüklenmiş olacaktır. Nitekim, şu an itibariyle 2.000'e yakın araç Hatay'da atıl vaziyettedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın Ömer İzgi yaptığı bir açıklamada, Irak'a yapılan ambargo gereği lkemizden Irak'a ihracat engellenirken, Batı lkelerinin Ürdün üzerinden önemli miktarlarda ihrac yaptıklarını belirtmektedir. İlgili ülkelerle gerekli temaslar yapılarak, Irak'a ihracatın yapılması sağlanmalıdır.

Ülkemizde uygulanmak istenen "Birebir" uygulaması, C2 karne alma zorunluluğu ve araçlara 10 yaş sınırı getirilmesi sonucunda, bu şartlara uymayan binlerce aracın çürümeye terk edilmesine sebebiyet vereceği gibi, aynı zamanda bunların yerine bu şartları haiz olan yabancı firmaların piyasaya sahip olmaları kaçınılmaz olacaktır. Nitekim, bu uygulamaya geçilmek istenmesinde bünyesinde 600 firma bulunduran yabancı sermayeli UND'nin bulunduğu iddia edilmektedir. Yukarıda belirtilen olumsuzluklar dışında, Halkbank kredilerine sınırlama getirilmesi, yüksek oranlarda faiz ve gecikme zammı uygulanması, Bağ-Kur ve SSK primlerinin çok yüksek tutulması, önemli sayıda nakliyecimizi icralar nedeniyle faaliyetlerini sürdüremez hale getirmiştir. İlgili yasalarda gerekli düzenleme yapılarak, bu kesimdeki esnafımıza ödeme kolaylığı sağlanmalıdır. Bu durumların Parlamento gündemine alınması ve kalıcı çözümler bulunması ve acilen gerekli tedbirlerin alınması kanaatindeyiz. Yüce Meclisin takdirine sunarız.⁴⁷¹

ay. Antalya Milletvekili Nesrin nal ve 22 arkadaşının, yaş meyve ve sebze üretimi ve ihracatıyla ilgili sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin nergesi (10/194) (Başkanlığa geliş tarihi: 19.4.2001).⁴⁷²

az. Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak ve 27 arkadaşının, son ekonomik krizlerde bazı kamu bankalarından şaibeli döviz satışı yapıldığı iddialarının araştırılarak haksız kazanç sağlayanların ve sorumlularının ortaya çıkarılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin nergesi (10/195) (Başkanlığa geliş tarihi: 24.4.2001).

Gerekçe: Kara arşamba olarak anılan 22 Kasım 2000 tarihli kriz esnasında, İMKB'nin 10 günde yüzde 35 değer kaybettiği, bazı bankaların kamu bankalarından 10 gün içinde 4 milyar USD döviz aldığı; Merkez Bankasının açık piyasa işlemleri süresini uzatarak saat 16.50'de iki küçük bankaya yüzde 210 faizle 1,3 katrilyon TL ile ertesi gün 708 trilyon TL olmak üzere toplam 2 katrilyon 8 trilyon TL verdiği, aynı gün gecelik repo faizinin yüzde 50 olduğu

⁴⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 60, B 87 (19.4.2001), ss. 304-306.

⁴⁷² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 60, B 88 (20.4.2001), ss. 452-455.

bir gerçektir. Kasım 2000 krizi akabinde krizi değerlendiren Hazine Müsteşarı Selçuk Demiralp “Türkiye’nin, sektörü zamanında regüle edemediği için şimdi bedel ödediğini”, Merkez Bankası Başkanı Gazi Erçel “dedikodunun aylarca sürdüğünü ve sonunda birinin tetiği çektiğini”, Devlet Bakanı Sayın Recep Önal “söylenti çıkararak kazanç umanların ağır bedel ödeyeceğini”, Başbakan Sayın Bülent Ecevit “yüksek enflasyon ve yüksek faiz lobisinin çalıştığını, buna karşı önlem alacaklarını, ekonominin sağlam olduğunu” belirtmişlerdir.

19 Şubat 2001 pazartesi günü, çıkartılan devlet krizini takip eden iki saat içinde İMKB’den 8 milyar USD çekildiği; endeksin yüzde 15 düşüşle 10.169’dan 8.683’e düştüğü; gecelik reponun yüzde 760’a yükseldiği; Salı günü bir önceki hazine borçlanmasında yüzde 65 olan faiz oranının hazineye yüzde 144,2’ye yükseltilecek hazinenin 1,7 katrilyon TL borçlandığı; para ve döviz akışının durduğu Çarşamba günü gecelik reponun yüzde 4.500’e fırladığı; nihayet Perşembe günü Merkez Bankasının açık piyasa işlemleri süresini gecenin ilerleyen saatlerine kadar uzattığı, gecelik reponun yüzde 7.600’e fırladığı, aynı gecede ABD Dolarının 685.000 TL’den 1.050.000 TL’ye, Alman Markının 320.000 TL’den 450.000 TL’ye fırladığı bir gerçektir. Üç ay arayla gerçekleşen iki krizle ilgili ciddi bir adli kovuşturma açıldığı görülmemiştir. Çıkarılan krizlerle ilgili olarak yetkili ağızlarca “birilerinin tetiği çektiği ve bunların ağır bedel ödeyecekleri” ifade edildiği halde aradan geçen süre zarfında bu konuda 57. hükümet tarafından krizin boyutlarıyla orantılı herhangi bir araştırma veya soruşturmaya girilmediği de gözlemlenmektedir. Bu durum ise, bir günde yüzde 50’lere varacak her iki krizle birlikte yüzde 100’lere varacak ölçüde fakirleştirilen 70 milyon Türk insanının şeref ve onurunu kırmakta, yüzbinlerce esnaf, işçi, memur ve üretici kesimleri haftalarca sokaklara dökmetedir.

1958 ekonomik krizi sonrasında 1960 ihtilalinin gerçekleştirildiği, 1970 krizi akabinde 1971 muhtırasının verildiği, 1979 krizi nedeniyle alınan 24 Ocak 1980 kararları akabinde 12 Eylül 1980 ihtilalinin gerçekleştirildiği hususları göz önüne alındığında, parlamenter sistem dışı arayışlara son vermenin tek yolu geçmişteki hataları tekrar etmemekten geçiyor. Bu yol, önceki ekonomik krizleri yaratan; ancak, her defasında yargının pençesinden yakasını kurtaran saygın soyguncuların bu kez yakalarından tutulması, 70 milyon Türk insanının gasp edilen kaynaklarının kurtarılması, hiç değilse bu kez yargı organları önünde hesap sorulmasından geçmektedir. Siyaset kurumlarının ve siyasetçilerinin son zamanlarda azalan itibarını yükseltmenin bizce ilk şartı, önünde düğme iliklenen saygın soyguncuları Meclisin denetim yollarını işleterek ortaya çıkarmaktır.

Meclis araştırma önergemizle, gerek Kasım 2000 gerekse Şubat 2001 tarihlerindeki krizlerle, Türk Devleti ve Milletine karşı tarihinin en büyük vurgununu ve soygununu gerçekleştirenleri ortaya çıkarmayı hedeflemekteyiz.⁴⁷³

⁴⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 94 (1.5.2001), ss. 67-69.

ba. Hatay Milletvekili Metin Kalkan ve 23 arkadaşının, TŞOF hakkındaki yolsuzluk iddialarının araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi. (10/196) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.4.2001).⁴⁷⁴

bb. Şanlıurfa Milletvekili Yahya Akman ve 22 arkadaşının, antep fıstığı üretiminin ve üreticilerin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/197) (Başkanlığa geliş tarihi :3.5.2001).⁴⁷⁵

bc. Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu ve 20 arkadaşının, bor madenleri konusunda Anayasanın 98, İtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması Açılmasına ilişkin önergesi (10/198) (Başkanlığa geliş tarihi: 16.5.2001).⁴⁷⁶

Gerekçe: Stratejik bir madde olan bor madenleri, yeraltından çıkarıldığı andan itibaren, gerek ham gerekse rafine olarak, yaygın kullanım alanına sahip, katmadeğeri yüksek endüstriyel bir hammaddedir. Karbon kadar güçlü, sürtünmeyi, aşınmayı ve yanmayı geciktirmeye karşı çok yüksek performanslıdır. Dünyanın uzay çağı, elektronik ve bilgi çağını yaşamasında en yüksek katkı sağlayan hammaddelerin başında gelmektedir. Sanayinin tuzu olarak adlandırılan bor, 2.300 derecede ergimesi yangın geciktirici olarak, uzay mekiğinden inşaatlara kadar pek çok alanda kullanılma özelliğine sahiptir.

Dünya bor rezervinin yüzde 70'i ülkemizde bulunmaktadır. Kalan rezervin büyük bölümüyse, ABD, Çin ve Rusya'dadır. Maden ihracatımızın yarısından fazlası bor madenidir. Buna rağmen, dünya üretiminin yaklaşık yüzde 30 kadarı Türkiye'de yapılıyor. Öte yandan, daha az rezerve sahip ABD'de ise, dünya üretiminin yüzde 39'u yapılmaktadır. Yine, ABD, bor satışında, Türkiye'nin elde ettiğinin 3 katı bir gelir sağlıyor. Sebebi ise, Türkiye'de kapasite düşüklüğü ile uluslararası pazarlama ve dağıtım ağının yetersizliğidir. Bor madeni, ülkemize göz ardı edilmeyecek boyutta gelir sağlayan bir madendir. Ortadoğu ülkeleri için petrol, Rusya için doğalgaz ne ifade ediyorsa, bor da Türkiye için aynı anlama gelmektedir.

Türkiye'de 2,5 milyar ton bor bulunmakta olup, bunun bugünkü değeri 1 trilyon dolardır. Ekonomik krizden çıkamayan ülkemizin kurtuluşu bor madenlerindedir. Dikkat edilmesi gereken, ülkemizin millî gelirinin artırılmasında büyük katkı sağlayacak bor madenlerimizin, uluslararası firmaların baskısıyla yok pahasına özelleştirilmesini önlemektir. Eğer bu millî servetimizi iyi değerlendirebilirsek insanımızın refah seviyesi artacaktır. Zaten bu konuyla ilgilenen bilim adamları da bor = refah demektedirler. Bir daha yerine koyamayacağımız bu yeraltı kaynağı, Türkiye'nin coğrafi konumu kadar

⁴⁷⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 94 (1.5.2001), ss. 70-72.

⁴⁷⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 97 (8.5.2001), ss. 571-573.

⁴⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 105 (17.5.2001), ss. 120-122.

stratejiktir. Borun neden stratejik olduğunu anlamak için kullanım alanlarına bakmak yeterlidir. İşte bunlardan bir kaç:

Askerî piroteknik, nükleer silahlar, nükleer yakıt, nükleer güç reaktörlerinde muhafaza, havacılık için kompozitler, fotoğrafçılık kimyasalları, deterjan ve beyazlatıcılar, temizlik malzemeleri, kâğıt hamurunu beyazlaştırma, metal yüzeylerin temizlenmesi, yangın geciktiriciler, antiseptikler, cam, sır, seramik, porselen, emaye, tekstil, ziraî ilaçlama... Bunlar borun kullanım alanlarının bazılarıdır. 400'e yakın sanayi ürünüde kullanılan bor, bilgisayar teknolojisinde de giderek daha çok kullanılmaktadır. Teknolojinin genel yönelimi bor kullanımını artıracak şekildedir.

Sonuç olarak; Bor madeni, ülkemizi, uluslararası alanda, yalnızca ekonomik değil, siyasî olarak da güçlü kılan bir madendir. Bor madeninin özelleştirilmesi demek; Türkiye'nin dünya bor pazarındaki rekabet gücünü tamamen yitirmesi demektir. Dış ticaret açığı her geçen gün büyüyen Türkiye'nin, milyarlarca dolarlık ihracat gelirinden mahrum olması demektir. Sadece ekonomik değil, sosyal ve siyasal açıdan da ülkemizin geleceği için son derece önem arz eden bu millî servetimize, hepimizin kafa yorup, kimseye peşkeş çekmeden milletimizin refahına sunmanın yollarını bulmak her yurtseverin görevidir. İşte bu araştırma önergesi, TBMM'nin bu çalışmalara öncülük ederek, geleceğimiz olan bor üzerinde oynanan oyunları bozmak, bu millî kaynağımızı milletimizin hizmetine sunmak için neler yapılması gerektiğini tespit ederek gerekli önlemleri almak için verilmiştir.

Yukarıdaki (10/198) ve (10/204), (10/211) ile (10/245) esas sayılı, bor ve diğer madenlerin stratejik önemi ve değerlendirilmesiyle ilgili dört adet Meclis araştırmasına ilişkin önergeler üzerindeki öngörüşmelere 29.1.2002 tarihinde başlanmıştır.⁴⁷⁷

bd. İstanbul Milletvekili Sühan Özkan ve 47 arkadaşının, bazı kişilerin telefonlarının yasa dışı yollarla dinlendiği iddialarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasını ilişkin önergesi (10/199) (Başkanlığa geliş tarihi: 17.5.2001).

Gerekçe: Telefon dinlenmesi, gerek hukukun temel prensipleri açısından gerekse yasalarımız açısından çok önemli ve hassas bir konudur. “Özel hayatın gizliliği ve korunmasını” düzenleyen Anayasamızın 20 ve “haberleşme hürriyetini” düzenleyen 22. maddeleriyle yasal güvence altına alınan bu temel hak ve özgürlükler, ancak yasalar çerçevesinde, hukukun öngördüğü kurallar ile sınırlandırılabilir. Hukuk devleti demek, yurttaşların temel haklarına saygı gösteren, her şart ve koşulda onların temel haklarının özüne dokunmamayı amaçlayan devlet demektir. Hukuk devleti demek, yürütme gücünü kullananların, idarenin, kendini hukukla bağlı sayarak hareket etme bilincinde olması demektir.

⁴⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 57 (29.1.2002), ss. 315-354.

Demokrasiyle yönetilen ileri çağdaş ülkelerde bile güvenlik güçlerine kamu düzenini sağlamak, terörle mücadele edebilmek amacıyla telefon dinlemek, teknik takip yapmak yetkisi tanınmıştır; ancak, bunu yapan görevlilerin hiçbir zaman hukuk kurallarıyla bağlı olduklarını unutmamaları, böylesine hassas bir konuda keyfiliğe yer vermemeleri gerekmektedir. Ülkemizde uzun zamandan beri gizli telefon dinlenmesi yapıldığı bilinmektedir. Zaman zaman basın organlarında yer alan bu iddialar çeşitli tartışmalara neden olmuş, başbakanlar, siyasî parti liderleri, genelkurmay başkanlarının telefonlarının dinlendiği belgelerle ortaya konmuştur.

30 Temmuz 1999 tarih ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu yürürlüğe girmeden önce telefon dinlenmesine ilişkin hususlar Türk Ceza Kanununun 195 inci maddesinin son fıkrasında düzenlenmiş, burada da ancak telefon konuşmalarının gizlilik kurallarını bozarak bir zarar oluşturacak şekilde açıklanması halinde cezalandırılma hükmü getirilmiştir. 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu birtakım yeni düzenlemeler getirmiş olmakla beraber, uygulamadan doğan bu keyfiliklerin önüne geçilememiştir. Dinlemenin tamamen yasalar çerçevesi içerisinde gizli olması gerekirken, son günlerde ortaya çıkan bazı olaylar ve basın yayın organlarında yer alan iddialar, dinleme olaylarının yasal zeminden çıktığını ve çok farklı boyutlara ulaştığını gözler önüne sermektedir. Kamuoyunda sade vatandaşları bile rahatsız edecek boyutlara varan bu durum, devlete olan güvenin sarsılmasına, hukuk devleti imajının zedelenmesine neden olmaktadır.

Mahkemelerin polise telefonları dinleme yetkisi veren kararlarının, İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatınca nasıl uygulandığının, kararlara ve maksada uygun davranılıp davranılmadığının, nerede, ne zaman, hangi ve kimlere ait telefonları nasıl ve ne süre dinlendiğinin ve dinlenmekte olduğunun, elde edilen bilgilerin ve düzenlenen raporların nerede, hangi amaçla ve ne şekilde kullanıldığının, bir suiistimal olup olmadığının tespiti ve bu konudaki tüm iddiaların araştırılması ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin doğru bilgilendirilmesi amacıyla, Anayasamızın 98 ve İktüzüğümüzün 104 ve 105. maddeleri gereğince bir Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.⁴⁷⁸

be. Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey ve 29 arkadaşının, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da terör nedeniyle boşaltılan yerleşim birimlerinde yaşayan vatandaşların sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İktüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/200).

Gerekçe: Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde terör eylemlerinin yaşandığı süreç içinde, gerek teröristlerin baskıları sonucunda

⁴⁷⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 106 (22.5.2001), ss. 204-207.

gerekse güvenlik görevlilerinin güvenlik meselesini gerekçe göstererek çok sayıda köy ve mezranın boşaltılmasına sebep oldukları kamuoyunun malumlarıdır. Bu yerleşim yerleri boşaltılırken, çoğunlukla evler tahrip edilmiş ve yakılmıştır; hayvanlar da telef olmuştur. Bu şekilde, milyonlarla ifade edilen vatandaşımız göçe mecbur kalmıştır. Bu insanların nereye iskân edilecekleri, neyle geçinecekleri planlanmadığından, belirsiz bir hayatın içinde kalmalarına sebep olunmuştur.

Bu göçmen insanlar, zaman zaman naylonlardan yapılmış çadırlarda, genellikle de bir gecekondu, birden fazla ailenin birlikte yaşadığı bir hayatı sürdürmek zorunda kalmışlardır. Aileler barınma ve iş imkânı bulamazken, çocukları da eğitim ve öğretim ve sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamamışlardır. Bu çocukların önemli bir kısmı bu olumsuz hayat şartlarından dolayı hayatlarını kaybederken, hayatta kalanların çoğu öğretim görmeden büyümüş, bunların da çoğu korunmaya muhtaç çocuk veya sokakta çalışan çocuklar statüsünde yaşam mücadelesine girmek zorunda kalmışlardır. Terörün önemli ölçüde hızını azalttığı son yıllarda, bu insanların yeniden köylerine dönerek hayat şartlarının normale dönmesini sağlamak, maddî ve manevî kayıplarını nispeten de olsa karşılamak, devletimizin yapacağı en önemli hizmetlerden biri olacaktır.

Araştırma önergemizin amacı, boşaltılan ve tahrip edilen köy ve mezraların isimlerini, köylerini terk etmek zorunda kalan vatandaşlarımızın akıbetlerini, sayılarını, sorunlarını belirlemek, olumsuzlukları ortadan kaldıracak tedbirleri almak, uygulanabilecek rehabilitasyon programlarının Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından tespit edilerek belirlenmesidir.⁴⁷⁹

bf. Bursa Milletvekili Ali Rahmi Beyreli ve 53 arkadaşının, otomotiv ana ve yan sanayinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/201) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.5.2001).⁴⁸⁰

bg. Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 20 arkadaşının, okullarda meydana gelen taciz ve tecavüz olaylarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/202) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.5.2001).⁴⁸¹

bh. Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal ve 19 arkadaşının, Osmaniye İlinin turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve sorunlarının tespiti ile çözüm yollarının araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/203) (Başkanlığa geliş tarihi: 30.5.2001).⁴⁸²

⁴⁷⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 107 (23.5.2001), ss. 411-413.

⁴⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 109 (29.5.2001), ss. 711-714.

⁴⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 111 (31.5.2001), ss. 185-187.

⁴⁸² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 112 (5.6.2001), ss. 276-278.

bf. Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Yalçinkaya ve 19 arkadaşının, bor madenlerinin stratejik ve ekonomik değerinin saptanması ve özelleştirilmesi durumunda ortaya çıkacak sorunların araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/204) (Başkanlığa geliş tarihi : 1.6.2001).⁴⁸³

Yukarıdaki (10/204) ve (10/198), (10/211) ile (10/245) esas sayılı, bor ve diğer madenlerin stratejik önemi ve değerlendirilmesiyle ilgili dört adet Meclis araştırmasına ilişkin önergeler üzerindeki öngörüşmelere 29.1.2002 tarihinde başlanmıştır.⁴⁸⁴

bı. Şanlıurfa Milletvekili Yahya Akman ve 20 arkadaşının, demiryollarının modernizasyonunu sağlamak için alınması gereken önlemlerin araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/205) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.6.2001).⁴⁸⁵

bi. Adana Milletvekili Ali Halaman ve 43 arkadaşının, Adana-Kozan İlçesinin tarihi ve turistik değerlerinin araştırılarak kültürel eserlerin korunması, İlçenin sosyal ve ekonomik yönden kalkınması için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/206) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.6.2001).⁴⁸⁶

bj. Adana Milletvekili Yakup Budak ve 19 Arkadaşının, tütün ekicilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/207) (Başkanlığa geliş tarihi: 03.7.2001).⁴⁸⁷

bk. Van Milletvekili Fethullah Erbaş ve 23 Arkadaşının, çingene asıllı vatandaşların sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/208) (Başkanlığa geliş tarihi: 10.7.2001).

Gerekçe: Bilindiği gibi ülkemizin hemen her yerinde Çingenelere rastlamak mümkündür. Türk vatandaşı olan bu insanlar Türk toplumu içerisinde asırlardır yaşamalarına rağmen, büyük ölçüde toplum dışına itilmişliğin psikolojik ıstırabını çekmektedirler. Çingeneler başka ülkelerde soykırıma uğramışlar, ezilmişler, itilmişler, toplum dışına atılmışlar; ancak, bizim ecdadımız, Çingenelerin kimliklerini tanımış, Rumeli topraklarında yaşayan Çingeneler, idarî, malî ve askerî işlerini düzenlemek amacıyla kurulan Rumeli Eyaletine bağlı bir sancak Osmanlı Devletinde yerini almış, Çingene Beyi veya Mir-i Kıptiyan olarak isimlendirilen ve sancak beyi yetkilerine sahip bir bey

⁴⁸³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 113 (6.6.2001), ss. 474-475.

⁴⁸⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 57 (29.1.2002), ss. 315-354.

⁴⁸⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 66, B 118 (15.6.2001), ss. 454-457.

⁴⁸⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 67, B 119 (18.6.2001), ss. 7-9.

⁴⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 130 (18.9.2001), ss. 736-738.

tarafından yönetilmişlerdir. Ülkemizde Çingelere bölgelere göre çeşitli isimler verilmiştir. Ülkemizin çeşitli bölgelerinde Çingene asıllılar, roman, dom, mutrip, poşa veya boşa, karaçi, abdal, esmer vatandaş, beyzade adıyla bilinmektedirler. Yaşantılarına gelince; büyük bir bölümü şehirlere yerleşmiş, iş gücü sahibi olmuşlardır. Sanata yatkın olduklarından dolayı da çoğu sanatkâr olmuş ve yaşantılarını sürdürmektedirler.

Diğer bir bölümü ise, göçebe geleneklerini terk etmeyerek, kışları sıcak bölgelerde, yazları ise şehirlerin dış semtlerinde hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Eskiden yaylı at arabaları kullanırken, şimdi, bu arabaların yerlerini motorlu araçlar almıştır. Kamyon, minibüs, taksi gibi araçlarla gezginliklerini sürdürmektedirler.

Anayasamızın Dördüncü Bölümünün 66. maddesinde “Türk Devletine vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkes Türk’tür” denilmektedir. Buna göre, Çingene asıllı vatandaşlarımızın hepsi Türk’tür. Kanun önünde Türk olan Çingenelerin toplum içindeki yaşantılarına baktığımız zaman, daima Çingene olduklarını gizlemek zorunda kalmaları, birbirleri dışında kız alıp vermelerinin, âdeta, imkânsız olması, kimliklerini açıklamaları halinde devlet dairesine girmeden tutun da komşuluk münasebetlerine kadar bir sürü güçlükle karşılaştıkları da bir gerçektir. Resmî mercilerin de Çingenelere bakış açısı, hep önyargıların gölgesi altında olmuştur. Mesela, 1995 yılında basılan Millî Eğitim Bakanlığına ait Örnekleriyle Türkçe Sözlük ve Türk Dil Kurumuna ait 1998 yılında basılan Türkçe Sözlükte “Çingenece, Çingenelik, Çingeneleşmek” sözcükleri için cimri, hasis, açgözlü, arsız, yüzsüz, hayasız, çığırkan, alçak gibi sıfatlarla vasıflandırılmışlardır. Türk Ansiklopedisinin 54 ve 55. sayfalarında “Çingenelerin yaşamları, sosyal ve kültürel seviyeleri düşüktür. Yetmişikibuçuk millet olarak bilinirler. Pis insanlardır. Çocuk ve hayvan çalıp satarlar, gizli fuhuş yaparlar” denilmekte, bunların dışındaki ansiklopedi ve sözlüklerde daha ağır cümleler kullanılmaktadır.

Ülkemizde resmî makamlara göre 500.000 civarında; ama, Çingenelere göre de 2,5 milyon civarında Çingene asıllı olduğu ve bunları yeterince bilmediğimiz bir vakıadır. Toplumun bazı kesimleri Çingenelerin, inançsız, nikâhsız, sünnetsiz olduklarını sanmış, bu nedenlerle de Çingenelere kız alıp vermemişler ve onları İslam dışı saymışlardır. Din adına birçok hurafeler üretilmiştir. Kur’an ile, hadis ile ilgisi olmayan birçok hikâye ve hurafe Çingeneler için üretilmiştir. İslam için tüm insanların Adem ile Havva Anamızın çocukları olduğu, bütün müminlerin kardeş olduğu ilkesi göz ardı edilmeye çalışılmıştır. Çingenelerin Türkiye’de yaşayanları Müslüman’dır ve büyük bir bölümü de dinlerine bağlı mütebedeyyin insanlar olarak hayatlarını sürdürmektedirler. Çingenelerin toplum içinde karşılaştıkları zorluklar ve önyargılı davranışların yıkılması için bu araştırma önergesini vermek mecburiyetinde kaldım. Atomu parçalayan Albert Einstein “önyargılardan

kurtulmak, bir atomu parçalamaktan daha zordur” demiş. Biz toplumumuzu bu önyargılardan kurtarmak için bilginin ışığında toplumumuzu aydınlatırsak bu sorunlar çözümlenmiş olur. Bu görev herkesten önce Yüce Parlamentomuza düşer inancındayız.⁴⁸⁸

4. IV. Yasama Yılı Meclis Araştırma Önergeleri

a. Niğde Milletvekili Mükerrer Levent ve 26 arkadaşının, Türkiye’deki kuraklık sorunu ile akarsularımız üzerindeki barajlar ve hidroelektrik santralleri konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/209) (Başkanlığa geliş tarihi: 19.9.2001).

Gerekçe: Bilindiği üzere, dünya büyük bir kuraklığa girmektedir. Türkiye’de çeşitli bölgelerimizde susuzluk hat safhaya gelmektedir. Barajlarımızda sular kalmamış, akarsularımız kurumuş, açılan kuyularımızda su seviyeleri 50-60 metre aşağıya düşmüştür. Bu konu ile ilgili acil önlem alınmasını;

Hidroelektrik enerjisinin elektrik üretimindeki payı 1982 yılında yüzde 53 iken, 2000 yılı sonunda enerji politikalarındaki değişiklikten yüzde 20’ye düşmüştür. Son iki yılda enerji üretiminde yaşanan darboğazlar nedeniyle ucuz enerji kaynağı olan enerji barajlarından hidroelektrik koşulları zorlayarak, kurak yılları dikkate almadan fazla su çekilmesi, baraj su seviyelerinin minimum seviyelere inmesine ve bunun sonucunda da hidrolik enerjinin üretim payının düşmesine sebep olmuştur.

Avrupa ülkelerinin tamamı, ABD, Japonya ve tüm OECD ülkeleri hidrolik potansiyellerinin büyük bir kısmını üretime sokmuşlardır. Hatta bu ülkelerin çoğu, 1960’lı yıllarda, bu işleri çözmüşlerdir. Japonya’da yıllık hidroelektrik potansiyel toplamı 114,3 milyar kilovatsaat, kullanım oranı yüzde 34’tür. Türkiye, akarsularının yüzde 34’ünü kullanabilmekte, geriye kalan yüzde 66’sı enerjisi alınmadan denizlere boşa akmaktadır. Yukarıda açıklanan nedenlerle bir Meclis araştırma komisyonu kurulmasında büyük yarar vardır.⁴⁸⁹

b. Şanlıurfa Milletvekili Yahya Akman ve 20 arkadaşının, GAP konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/210) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.10.2001).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Ölçeği, kapsamı ve amaçları açısından dünyadaki en büyük kalkınma projelerinden birisi olan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Türkiye yüzölçümünün yüzde 10’unu kapsayan Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki 9 ilde (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şırnak ve

⁴⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 130 (18.9.2001), ss. 738-740.

⁴⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 4 (9.10.2001), ss. 119-121.

Şanlıurfa) uygulanmaktadır. Başlangıçta, Fırat ve Dicle Nehirlerinin yer aldığı Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesi olarak planlanan GAP, 1989 yılında GAP Master Planının hazırlanmasıyla, çok sektörlü entegre bir bölgesel kalkınma programına dönüştürülmüştür. 13 proje demetinin toplamı olarak planlanan ve kapsamında 22 baraj ve 19 hidroelektrik santralının inşası öngörülen GAP, bölgenin sosyoekonomik kalkınmasını hedefleyen ve kırsal yapı, tarımsal altyapı, ulaştırma, sanayi, eğitim, sağlık, konut, turizm ve diğer sektörlerdeki yatırımları da içine alan, sadece Güneydoğu Anadolu Bölgesini değil, tüm ülkemizi etkileyecek değişimleri de beraberinde getirecek olan çok yönlü ve sürdürülebilir insanî gelişmesine dayalı bölgesel kalkınma projesi olarak ele alınmaktadır.

Öte yandan, geçen on yıllık süre içinde uluslararası kalkındırma konularının gündeminde, GAP Master Planında yer almayan “sürdürülebilirlik” kavramı girmiştir. Bu kavramla birlikte, GAP bölgesinde insanî kalkınmanın, sürdürülebilir kalkınmanın özünü oluşturması gereği ortaya çıkmıştır. Bunun anlamı, yöre halkının yaşam kalitesini, sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açılardan artırmayı hedefleyen proje etkinliklerinin, yalnızca kamu kuruluşları değil, mümkün olduğunca özel sektör ve yerel kapasitenin (yerel yönetimler, hükümetdışı kuruluşlar ve yöre halkı) katılımıyla planlanması ve uygulanmasıdır.

Özetle, merkezî planlamadan katılımcı planlamaya geçilmesi ihtiyacı doğmuştur. Katılımcı planlama yaklaşımı, kamu, özel sektör, yerel yönetimler, hükümet dışı kuruluşlar, üniversiteler, bizzatî halk ve uzmanlardan oluşan teknik ekibin yürüteceği plan çalışmalarına, sorun, ihtiyaç ve önceliklerin belirlenmesi, planlama, projelendirme ve özellikle uygulama aşamalarında katılması öngörülmektedir. GAP kapsamına 2000 sonuna kadar, geçici ilk sonuçlara göre, toplam yaklaşık 8 katrilyon 90 trilyon 493 milyar TL harcama yapılmış ve nakdî gerçekleşme yüzde 46 düzeyine ulaşmış bulunmaktadır. 2000 yılı yatırım programında GAP’a 422 trilyon TL tahsis yapılmıştır. Bu tahsisin 341 trilyon TL’si tarım, madencilik, enerji, ulaştırma, haberleşme ve turizm gibi ekonomik sektör yatırımları için; yaklaşık 81 trilyonu ise, konut, eğitim, sağlık ve kamu hizmetleri gibi sosyal sektör yatırımları için ayrılmıştır.

2001 yılı yatırım programında GAP’a 388 trilyon 887 milyar TL tahsis yapılmıştır. Bu tahsisin 237 trilyon 813 milyar TL’si tarım, madencilik, enerji, ulaştırma, haberleşme ve turizm gibi ekonomik sektör yatırımları için; 101 trilyon 74 milyar TL’si ise, konut, eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetleri gibi sosyal sektör yatırımları için ayrılmıştır. 2001 yılında istikrar programı uygulamaları kapsamında yatırımların kısıtlanması nedeniyle, GAP kamu yatırımlarının ülke içindeki payı toplam tahsislerde bir önceki yıla göre yüzde 32 oranında azalarak yüzde 4,9 olmuştur. Projenin 2010 yılında bitirilmesi kararı çerçevesinde, GAP’a ayrılan yıllık tahsislerin bu düzeyde sürdürülmesi

durumunda, GAP'ın tüm bileşenleriyle birlikte hedeflenen yılda tamamlanmasının mümkün olamayacağı değerlendirilmektedir.

Yukarıda zikredilen bilgiler çerçevesinde projenin gerekli kaynak sağlanmadığı için 2020 yılında bile tamamlanamayacağı, GAP bölgesindeki toprak ve su kaynakları kirliliğinin boyutları ve alınması gereken tedbirler, bölgedeki esnaf ve sanatkârların problemlerinin giderilmesi, mevcut olan tarihi ve kültürel varlıkların korunması ve dünyadaki tarım ve hayvancılık alanındaki gelişmelerin GAP bölgesinde başarıyla uygulanabilmesi için nelerin yapılabileceğini araştırmak amacıyla, Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri gereğince, Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.⁴⁹⁰

d. Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent ve 25 arkadaşının, madencilik sektörünün içinde bulunduğu durum ile bor ve altın madenleri konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/211) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.10.2001).

Gerekçe: Zengin maden kaynakları sayesinde Anadolu, tarih boyunca uygarlıkların beşiği olmuştur. Dünyadaki ilk kurşun ve demir maden işletmesi Anadolu'da yapılmıştır. Ancak, ülkemizde bugün işletilen bir altın madeni yoktur; fakat altın madenciliğindeki yöntemin aynısı kullanılarak, 1987 yılından beri Eti Holding tarafından Kütahya'daki 100. yıl gümüş madeni işletilmektedir. 1985 yılında Maden Kanununda, yabancı sermayeli şirketlerin maden ruhsatı almasına olanak tanıyan değişiklik yapılmıştır. Yirmi kadar yabancı şirket, altın madenciliğine yatırım yapmak üzere Türkiye'ye gelmiştir; fakat, bugün yabancı şirketlerden sadece 3 tanesi kalmış ve diğerleri bürokratik engeller ve izin sürecinin uzun ve yıpratıcı seyri nedeniyle Türkiye'den ayrılmışlardır.

Yabancı sermayeli şirketlerin, 80'lerin sonundan beri, ülkemizde altın madenciliği yaptıkları arama yatırımları sonucunda, daha önceden bilinmeyen altın yatakları tespit edilmiştir. Bugün itibarıyla 7 adet altın projesi işletmeye hazır beklemektedir. Bu projelerde 260 ton altın rezervi belirlenmiştir. Bu rezervin parasal değeri 2,75 milyar dolardır. Ülke ekonomisinde yaratacağı katma değer ise, 11 milyar dolardır. Bu değer, altın projelerinin gerçekleştirilmemesi nedeniyle son 10 yılda ekonominin kaybı olarak ifade edilebilir. Bu nedenlerle, 1.500 kadar işçi çalışacaktır. Yan sanayilerde yaratılacak istihdam ise 21.000 kişi civarındadır. Bilinen işletilebilir altın rezervi 4-5 yıl kadar önce 60 ton civarında iken, bugün bu rezervin yaklaşık 4 misli artmış olması, Türkiye'nin işletilebilir altın rezervlerinin daha da yükselebileceğinin bir göstergesidir. Yukarıdaki açıklanan nedenlerle bir Meclis araştırması komisyonu kurulmasında büyük yarar vardır.⁴⁹¹

Yukarıdaki (10/211) ve (10/198), (10/204) ile (10/245) esas sayılı, bor ve diğer madenlerin stratejik önemi ve değerlendirilmesiyle ilgili dört adet

⁴⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 7 (16.10.2001), ss. 549-551.

⁴⁹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 72, B 10 (23.10.2001), ss. 375-377.

Meclis araştırmasına ilişkin önergeler üzerindeki öngörüşmelere 29.1.2002 tarihinde başlanmıştır.⁴⁹²

e. Yozgat Milletvekili Mehmet Çiçek ve 57 arkadaşının, iki medya kuruluşunun karşılıklı olarak yaptığı suçlamaları ve iddiaları araştırmak amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/212) (Başkanlığa geliş tarihi: 18.10.2001).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Son zamanlarda Doğan grubu ile Star grubu arasında kendisine bağlı medya kuruluşlarında karşılıklı ithamlar devam etmektedir. Yapılan suçlamalar kamuoyunda devlete ve müesseselerine olan güveni sarsmaktadır. Bugüne kadar yapılan suçlamalarla ilgili herhangi bir devlet kurumu tarafından da ciddi araştırma başlatılmamış ve herhangi bir işlem yapılmamıştır. Ayrıca, her iki medya grubu da iddialarının araştırılmasını talep etmektedirler.

İki medya kuruluşunun, bir bölümü devlet kuruluşlarını da ilgilendiren iddialarını millet adına araştırmak ve gerçeği ortaya çıkarmak, tüm hakikati milletimize açıklamak görevi en fazla TBMM'ne düşmektedir. Bu amaçla Anayasanın 98., İçtüzüğü'nün 104. maddesi gereğince iki medya grubunun birbiri hakkında yaptıkları iddiaları araştırmak üzere bir Meclis araştırması açılmasını saygılarımızla arz ederiz.⁴⁹³

f. Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu ve 19 arkadaşının, tütün üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98., İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/213) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.10.2001).⁴⁹⁴

g. Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ve 20 arkadaşının, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde iş yapan ve ikamet eden vatandaşlarımızın sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98., İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/214) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.10.2001).

Gerekçe: Devletimiz, Orta Asya Türk cumhuriyetlerinde faaliyet gösteren işçi ve işadamlarımızın çalışma hayatından kaynaklanan kardeş ülkeler arasındaki bazı problemleri karşılıklı dostluk ve menfaat ilişkileri içerisinde düzenlemeli ve bunu da belirli kurallara bağlamalıdır. Bağımsızlığına kavuşmuş bu ülkelerde yatırım mevzuatı ile ilgili gelişmeler görülse de ülkeler arasında çıkarılması gereken yasalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, bu ülkelerdeki müteşebbislerimizin sıkıntılarının giderilmesi için karşılıklı olarak bazı çalışmaların yapılması gerekir. Gümrük, vize, ulaşım, vergilendirme, güvenlik, sağlık ve benzeri alanlardaki çalışmaların hukukî zemine oturtulması kaçınılmaz

⁴⁹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 57 (29.1.2002), ss. 315-354.

⁴⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 72, B 10 (23.10.2001), ss. 377-379.

⁴⁹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 73, B 11 (24.10.2001), ss. 15-17.

olmuştur. Bunlar karşılıklı olarak ortaya konduğundan ekonomik ve ticaret alanındaki gelişmelerde artış olur.

Bu ülkelerdeki ekonomik ve ticarî faaliyetler gözardı edilmemelidir. Buralara yönelik dışticaret politikası geliştirilmeli, dış ticaretimize bağlı yatırım stratejisinin, dış ekonomik ilişkilerimizin temelini teşkil etmelidir. Avrupa ile olan ilişkilerimizin buralarda da uygulanması gerekir. Buralarda bulunan işadamlarımıza gerekli kolaylıklar sağlanmalıdır. Aksi takdirde, buralardaki yatırım payından gerekli imkânı almamız zor olacaktır.⁴⁹⁵

h. Kütahya Milletvekili Ahmet Derin ve 20 arkadaşının, özürülülerin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/215) (Başkanlığa geliş tarihi: 2.11.2001).⁴⁹⁶

1. İstanbul Milletvekili Mustafa Verkaya ve 63 arkadaşının, yabancı sermaye yatırımlarının artırılması için yeni strateji ve kurumsal yapılanma alternatiflerinin araştırılması amacıyla Anayasanın 98., İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/216) (Başkanlığa geliş tarihi: 8.11.2001).⁴⁹⁷

i. Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 23 arkadaşının, denizcilik politikası konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/217) (Başkanlığa Geliş Tarihi: 13.11.2001).

Gerekçe: Türkiye bir deniz ülkesi olmasına rağmen, biz onu hâlâ denizci bir ülke konumuna getiremedik. Denizden ve içindeki varlıklardan yeterince faydalanmayı sağlayamadığımız gibi, onun ne kıymetli bir doğal zenginlik olduğunu da halen idrak etmiş değiliz. Denizden faydalanmak denildiği zaman, sadece denizyolu ulaştırması akla gelmemelidir. Denizcilik, ideal bir ulaşım alanı olması yanında, balıkçılık (doğal çiftlik), kumculuk, henüz yararlanamadığımız denizaltı madenciliği, turizm ve hatta bazı ülkelerin kullandığı enerji kaynağı olma gibi özelliklerini de hesaba katmalıyız.

Türkiye'de, ulaştırma konusunda denizcilik, yük taşımacılığının yüzde 3'ünü, yolcu taşımacılığının ise binde 1'ini oluşturmaktadır. Halbuki, yapılan araştırma sonuçları, taşımacılığın yüzde 30'unun denizlerden yapılabileceğini göstermektedir. Deniz taşımacılığı, bir defada çok daha fazla miktar yük taşınması, yük kayıplarının en aza indirgenmesi, güvenlik, ucuzluk, trafik sorunlarının hemen hemen hiç sorun olmadığı, daha rahat bir yolculuk gibi sebeplerle çok daha fazla tercih edilmesi gereken bir ulaşım biçimi olması kanaatleri güç kazanmaktadır.

Denizcilik, ulaştırmadaki fonksiyonelliği yanında, istihdam potansiyeli ve ekonomiye itici bir güç olma özelliği yönüyle de ciddi bir öneme sahiptir. Özellikle, sektörün stratejik boyutunun bir devlet politikası olarak ele

⁴⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 73, B 11 (24.10.2001), ss. 17-19.

⁴⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 17 (7.11.2001), ss. 15-17.

⁴⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 19 (13.11.2001), ss. 301-303.

alınmasının gerekliliği kaçınılmazdır. Bunun için, hedefleri ve ilkeleri netleştirip, gelişmiş ülkelerin denizcilik birikimlerinden yararlanarak, en rasyonel bir biçimde değerlendirmeler yapma zorunluluğu bulunmaktadır. Coğrafi konumu itibariyle benzerlikler gösteren komşumuz Yunanistan ile ülkemizin, dünya denizciliğini de nazarı dikkate alarak bir mukayesesinin yapılması konuya daha da netlik kazandırır diye düşünebiliriz.

Dünya deniz ticaret filosu 767 milyon DWT kapasitededir. Bu filoyla her yıl 5,7 milyar ton yük taşınmaktadır. Dahili taşımacılıkla bu rakam 10 milyar tona çıkabilmektedir. Bu taşımacılıktan dünyadaki denizci ülkeler 300 milyar dolar gelir sağlamaktadır. Komşumuz Yunanistan 151 milyon DWT'lik 3.548 gemisiyle bu pastadan 60 milyar dolarla yaklaşık yüzde 20'lik bir pay elde etmektedir. Türkiye, bu pastadan 8,5 milyon DWT'lik filoyla, 3 milyar dolar gibi oldukça düşük bir gelirle, yüzde 1'lik bir pay alabilmektedir. Ayrıca, sektörde hizmet gören gemilerimizin, dünya filosunun yaş ortalamasının üzerinde olması ve son yıllarda dünya çapında ön plana çıkan güvenlik ve çevre mülahazaları nedeniyle yaşlı ve standart dışı gemilerin limanlarına kabul edilmemesi kararları söz konusu olmaktadır. Ne yazık ki, denizcilik filomuzun yaş ortalaması 20'nin üzerindedir ve yenilenmeye muhtaçtır. Bütün bu olumsuz şartlar çerçevesinde bile, Türk Denizcilik Odası bilgilerine göre, denizciliğimizden halen 9,5 milyar dolarlık döviz girdisi sağlanmaktadır. Tedbirler alınması halinde bu girdinin 24 milyar dolar seviyesine ulaşması mümkün olacaktır.

Denizciliğimizin, sunulan bu teknik bilgiler dışında, dünyayla olan organik bağları yönüyle de eşsiz bir konuma sahiptir. Boğazlar vasıtasıyla, Karadeniz'de sahili bulunan ülkelere, Orta Asya'ya ve Uzakdoğu'ya, Doğu Akdeniz'deki konumu itibariyle Ortadoğu'ya, Kuzey Afrika'ya, Avrupa'ya, Cebelitarık'la Atlantik'e, Süveyş Kanalıyla Hint Okyanusuna ve Uzakdoğu'ya açılan bir bağlantısı vardır. Kara, hava ve denizyolu ulaşımı ve deniz avantajı konusunda ülkemiz kadar zengin olan, dünyada çok az ülke olduğu kanaatindeyiz. Bu durumun da en güzel bir biçimde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, ulaştırmaya ilişkin özel ihtisas komisyonu raporuna göre, denizciliğimiz 57 kanun, 1 kanun hükmünde kararname, 29 tüzük, 41 yönetmelik ve 18 kararnameyle, denizcilikten sorumlu Bakanımızın bir açıklamasına göre, 10 bakan tarafından yönetildiği şeklindedir. Bütün bu dağınık görev ve yetki dağılımı ve sorumlulukların değişik ellerde olması, hedef belirleme ve kullanımında olumsuz bir etki oluşturduğu muhakkaktır. Bundan dolayı yetkilerin bir çatı altında toplanması bir zorunluluk haline gelmektedir.

Doğal deniz kaynaklarımızı, deniz taşımacılığı, her türlü altyapı tesislerinden meydana gelen kirlilik ve aşırı kullanımdan kaynaklanan degradasyonel ekosistem değişimlerinin önüne geçilerek, 2872 sayılı Çevre Kanununun içeriğine, gelişmiş ülkelerin çevreyle alakalı kazanımlarını da katarak adil, pratik ve etkin bir yapı kazandırılması ve bu sektörden azamî

yararlanma ve aynı zamanda, ekolojik dengeyi koruyarak yeni bir denizcilik anlayışı ve sistemi geliştirmek ciddi görev durumuna gelmiştir. Konuya, Meclisimizin duyarlılık göstereceğine ve gerekli tedbirleri alacağına inanıyoruz.⁴⁹⁸

j. Adana Milletvekili Yakup Budak ve 19 arkadaşının çalışan çocuklar ile sokak çocuklarının sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/218) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.11.2001).

Gerekçe: Bugün, Türkiye’de milyonlarca çocuk tehlikeli ve uygun olmayan şartlarda çalıştırılmaktadır. Çocuk işçiliği, yoksulluk, eğitim eksikliği, geleneksel yapı ve ekonomik gelişmeler, küreselleşme gibi nedenlere dayanmaktadır. IMF ile Dünya Bankasının geliştirmekte olan ülke ekonomilerine dayattıkları ekonomik programlar, sosyal harcamalarda yoksulların daha da ağır biçimde etkilenecekleri kesintilere yol açmıştır. Çocuk işçiliğinin önüne geçecek en önemli faktör olan eğitim, bu kesintilerden en büyük darbeyi almıştır. Çocukların eğitim çağında çalışma hayatında yer almaları, Türkiye’de önemli bir toplumsal sorun olarak ağırlığını her geçen gün hissettirmektedir. Genellikle yoksulluk, tek tip ve yetersiz eğitim sistemi, işverenlerin ucuz işgücü tercihi, düzensiz kentleşmeye, gelir dağılımındaki eşitsizlik, aile gelirindeki hızlı düşüşler, çocukların çok küçük yaşlarda çalışma yaşamına atılmalarını kaçınılmaz kılmaktadır.

Çocuk işçiliğinin yaygınlığı ve kapsamı hakkında çok ayrıntılı verilere sahip olmamamıza rağmen, çalışan çocuk sayısı küçümsenmeyecek kadar yüksektir. DİE’nin 1999 çocuk işgücü anketine göre, çocuk işçi sayımız 3.850.000 civarındadır. Bu rakam, 6-14 yaş arasında yer alan nüfusumuzun yüzde 32’sidir. Büyük bir bölümü asgarî çalışma yaşının altında çalışmaya başlayan çocukların yüzde 41’i okula devam edememektedir. Çocukların yüzde 40’ı hane halkı gelirine katkıda bulunmak, yüzde 30’u ailenin borçlarının ödenmesine ve ekonomik faaliyetine yardımcı olmak için çalışmaktadır. 6-14 yaş grubunun çalıştıkları işyerlerinin yüzde 83’ünün hiçbir yerde kaydı yoktur. Yılda 5.000 çalışan çocuğun iş kazası geçirmekte olduğu veya meslek hastalığına yakalandığı tespit edilmiştir. Çocukların yüzde 80,6’sı hastalandığı zamanlar dışında doktor kontrolüne hiç gitmemiştir. Çocukların yüzde 94,2’si günde yedibuçuk saatten fazla çalışmakta, yüzde 58,4’ü de hiç izin kullanamamaktadır.

Çalışan çocukların önemli bir bölümü de, sokakta çalışan çocuklardır. Bu çocuklar, ailelerinden daha az destek alan ve ailenin geçim sorumluluğunu sokaklarda, pazarlarda çalışarak paylaşmak zorunda olan çocuklardır. Açlığın, yokluğun, istismarın pençesinde yaşamaya çalışan bu çocukların yaş ortalaması 12’dir. Sevgisiz ve ilgisiz büyüyen, sokakta yaşamayı kendi için kurtuluş yolu

⁴⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 21 (15.11.2001), ss. 519-521.

olarak gören sokak çocuklarının durumu içler acısıdır. Bu çocukların sokağa itilmelerinin en büyük sebebi, erozyona uğrayan değer yargılarımız ile buna bağlı olarak parçalanmış aile yapıları ve gelir dağılımını bozucu çarpık ekonomik uygulamalardır. Başta, büyükşehirlerimiz olmak üzere, diğer Anadolu şehirlerinde de hızla çoğalan sokak çocuklarının sayısının 10.000 ile 100.000 arasında olduğu dile getirilmektedir.

Son yıllarda, hem sokaklar, sokak çocuklarını tehdit etmeye başladı hem de kendileri toplumu tehdit etmeye başladı. Çeteleşmeler, cinayetler, uyuşturucu bağımlılığı, fuhuş, gasp yaşanan trajedinin sadece birkaçıdır. Halen, cezaevlerinde 2.000'i aşkın çocuk bulunuyor. Ülkemizde korunmaya muhtaç çocuk sayısı 1 milyon civarında iken ve devletin sorumlulukları da ilgili kanunlarla belirtilmişken, SHÇEK ancak 21.000 kimsesiz çocuğa imkân sağlayabilmektedir. İster çalışan çocuklar olsun, isterse sokak çocukları; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve ahlakî gelişimini engelleyen işlerde çalışması önlenmeli, çocukların tehlikeli işlerde ve sömürücü koşullarda çalıştırılmasına acilen son verilmelidir. Çocukların sağlıklı büyüyüp yetişebilmeleri ve toplum içerisinde sağlıklı bir fert olarak yer alabilmeleri için, çocukluk dönemlerini çocukça yaşamaları gerekmektedir.

Çocuklarımız, alınıp satılmayı, cinsel tacize uğramayı, uyuşturucu kullanmayı, uygun olmayan şartlardaki işlerde çalışmayı istememektedir. İstisnasız bütün çocuklar, sonsuz bir sevgiyi, şefkati, barışı, saygıyı, güzel bir geleceği istemektedirler. Bunu sağlamak ve denetlemek, hem insanî hem de devletin anayasal görevidir.⁴⁹⁹

k. Adana Milletvekili Yakup Budak ve 19 arkadaşının, emeklilerin sorunlarının araştırılarak hayat standartlarının yükseltilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/219) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.11.2001).⁵⁰⁰

l. Bursa Milletvekili Teoman Özalp ve 22 arkadaşının, esnaf ve sanatkârların sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/220) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.11.2001).⁵⁰¹

m. Bursa Milletvekili Teoman Özalp ve 22 arkadaşının, Bursa Çevre Yolu Projesinin tarım alanlarına etkileri konusunda alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 ve İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/221) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.11.2001).⁵⁰²

⁴⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 22 (20.11.2001), ss. 667-669.

⁵⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 23 (21.11.2001), ss. 19-21.

⁵⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 24 (22.11.2001), ss. 71-72.

⁵⁰² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 24 (22.11.2001), ss. 72-74.

n. Bursa Milletvekili Teoman Özalp ve 22 arkadaşının, demiryolu ulaşımı yatırımları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/222) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.11.2001).⁵⁰³

o. İzmir Milletvekili Yusuf Kırkpınar ve 21 arkadaşının, İzmir İlinin yaşadığı sel felaketlerinin ve altyapı sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/223) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.11.2001).⁵⁰⁴

ö. Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ve 19 arkadaşının, emeklilerin ekonomik sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/224) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.11.2001).⁵⁰⁵

p. Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ve 21 arkadaşının, öğretmenlerin ve öğretim görevlilerinin hayat standartlarının yükseltilmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/225) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.11.2001).⁵⁰⁶

r. Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, KOBİ'lerin desteklenmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/226) (Başkanlığa geliş tarihi: 5.12.2001).⁵⁰⁷

s. İçel Milletvekili Yalçın Kaya ve 27 arkadaşının, İçel İlinde yaşanan sel felaketinin yol açtığı zararların araştırılarak yöre halkının uğradığı mağduriyetlerin giderilmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/227) (Başkanlığa geliş tarihi: 11.12.2001).⁵⁰⁸

ş. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 23 arkadaşının, yurtdışına sermaye göçünün nedenlerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/228) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.12.2001).⁵⁰⁹

⁵⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 26 (27.11.2001), ss. 219-220.

⁵⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 26 (27.11.2001), ss. 220-222.

⁵⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 31 (5.12.2001), ss. 160-161.

⁵⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 31 (5.12.2001), ss. 161-163.

⁵⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 33 (7.12.2001), ss. 486-488.

⁵⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 38 (12.12.2001), ss. 8-10.

⁵⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 41 (25.12.2001), ss. 358-360.

t. Kayseri Milletvekili Salih Kapusuz ve 20 arkadaşının, köylü ve çiftçilerimizin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/229) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.12.2001).⁵¹⁰

u. Kayseri Milletvekili Salih Kapusuz ve 20 arkadaşının, esnaf ve sanayicilerimizin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/230) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.12.2001).⁵¹¹

ü. Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ve 24 arkadaşının, Rize İlinde yaşanan sel felaketinin yol açtığı zararların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/231) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.12.2001).⁵¹²

v. İzmir Milletvekili Rahmi Sezgin ve 32 arkadaşının, ülkemizin çeşitli bölgelerinde yaşanan sel felaketlerinin yol açtığı zararların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/232) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.12.2001).⁵¹³

y. İzmir Milletvekili Işıl Saygın ve 21 arkadaşının, İzmir İlinde yaşanan sel felaketinin sebeplerinin ve yol açtığı zararların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/233) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.12.2001).⁵¹⁴

z. Konya Milletvekili Özkan Öksüz ve 20 arkadaşının, Tuz Gölündeki kirlenmenin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/234) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.12.2001).⁵¹⁵

aa. İçel Milletvekili Ali Er ve 19 arkadaşının, İçel İlinde yaşanan sel felaketinin yol açtığı zararların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/235) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.12.2001).⁵¹⁶

⁵¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 41 (25.12.2001), ss. 360-362.

⁵¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 41 (25.12.2001), ss. 362-363.

⁵¹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 42 (26.12.2001), ss. 500-502.

⁵¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 42 (26.12.2001), ss. 502-503.

⁵¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 42 (26.12.2001), ss. 504-505.

⁵¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 43 (27.12.2001), ss. 27-29.

⁵¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 43 (27.12.2001), ss. 29-31.

ab. Adana Milletvekili Adnan Fatin Özdemir ve 28 arkadaşının, çiftçilerin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/236) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.12.2001).⁵¹⁷

ac. Erzurum Milletvekili Mücahit Himoğlu ve 36 arkadaşının, esnaf ve sanatkârların sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/237) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.12.2001).⁵¹⁸

ad. Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş ve 26 arkadaşının, emekliler ile gazi ve şehit yakını maaşı alanların aylıklarının iyileştirilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/238) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.12.2001).⁵¹⁹

ae. İçel Milletvekili Turhan Güven ve 21 arkadaşının, İçel İlinde aşırı yağışlar sonucu üretim ve ticaret kesiminin uğradığı zararların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/239) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.12.2001).⁵²⁰

af. Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Yalçınkaya ve 21 arkadaşının, Harran Ovasının tarımsal sulama sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/240) (Başkanlığa geliş tarihi: 28.12.2001).⁵²¹

ag. Balıkesir Milletvekili Aydın Gökmen ve 33 arkadaşının, Manyas Gölünün çevre sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/241) (Başkanlığa geliş tarihi: 4.1.2002).⁵²²

ah. İçel Milletvekili Turhan Güven ve 22 arkadaşının, doğalgaz ve tüpgaz fiyatları konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/242) (Başkanlığa geliş tarihi: 5.1.2002).⁵²³

⁵¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 44 (28.12.2001), ss. 125-127.

⁵¹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 44 (28.12.2001), ss. 127-129.

⁵¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 45 (2.1.2002), ss. 369-372.

⁵²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 46 (3.1.2002), ss. 487-489.

⁵²¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 46 (3.1.2002), ss. 489-490.

⁵²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 82, B 49 (9.1.2002), ss. 420-422.

⁵²³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 82, B 49 (9.1.2002), ss. 422-424.

ai. Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent ve 32 arkadaşının, doğalgaz konusunda Anayasanın 98, İctüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/243) (Başkanlığa geliş tarihi: 8.1.2002).⁵²⁴

ai. İstanbul Milletvekili Nazif Okumuş ve 38 arkadaşının, Türk medyasının sağlıklı bir yapı ve işleyişe kavuşturulabilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İctüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/244) (Başkanlığa geliş tarihi: 10.1.2002).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Demokratik toplumlarda rejimin esasını teşkil eden temel hak ve özgürlüklerin, evrensel değer ve kurallara uygun biçimde kullanılmasında hür ve bağımsız basının rolü, hayatî öneme sahiptir. Hür ve bağımsız basının varlığı, sağlıklı bir demokrasinin en güçlü teminatıdır. Kişinin haber alma hakkını temin eden ve toplumların demokratik talep ve beklentilerini yansıtarak idarenin demokratik denetimine katkı sağlayan özgür basın, bu özellikleri itibarıyla, düşünce ve ifade hürriyetinin de en etkili vasıtasıdır.

Demokrasiyi bir hayat tarzı ve kültürü olarak benimseyip özümsemiş toplumlarda, hür basının vazgeçilmez bir konuma sahip olması; kendisini var eden ve yaşatan meslek ilke ve değerlerine, sorumluluk anlayışına riayeti kadar, evrensel ilkeler çerçevesinde faaliyet göstermesiyle doğru orantılıdır; ancak, Türk basını, sahip olduğu her türlü imkân ve şartlara rağmen, fedakâr basın çalışanlarımız başta olmak üzere, çözüm bekleyen önemli ve ivedi sorunlarla da karşı karşıya bulunmaktadır. Çeşitli basın kuruluşlarının hazırladıkları raporlara göre, yaklaşık 5.000 kişinin işten çıkarıldığı ve ücretlerinin de yüzde 90'ının eridiği dikkate alınırsa, basın sektöründe yaşananların tam bir kıyım olduğu günümüzde, en az teknoloji kadar insana da yatırım yapmanın zorunluluğu her kesimin malumlarıdır.

Görsel medyada ise problemler tam anlamıyla kronikleşmiştir. RTÜK'ün ve kamuoyunun öteden beri şikâyetçi olduğu frekans ihalelerinin yapılamamış olması, yayınlardaki kişi hak ve özgürlüklerinin ileri derecede çiğnenirliği, kültür mirasımız ve varlığımızın dikkate alınmayışına yönelik yakınmalar; internet, radyo ve ajans yayıncılığındaki hukukî boşluklar, başta medya mensupları olmak üzere çağdaş ve demokratik reflekslere sahip herkesin ortak şikâyetleridir. Görülmektedir ki, mevcut tekelleri yapıdan herkes -en azından büyük çoğunluk- çalışanlar da dahil olmak üzere mustarıptır. Ülkemizdeki ulusal ve yerel medyadaki aile yapıları ve anlayışları, tarihin derinliklerindeki kabilecilik mantığını hatırlatmaktadır. Bu mantık ve anlayış, basın sektöründe en önemli hak olan 212 sayılı Basın İş Kanununu da âdeta işlemez ve işletilemez -uygulanmaz- hale getirmiştir. Çalışanlar 212 sayılı Basın İş Kanunundan 1475 sayılı Genel İş Kanununa, 1475'ten de telifli (kadrosuz)

⁵²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 51 (15.1.2002), ss. 283-284.

çalışmaya zorlanmışlardır. Günümüz şartlarında sadece birkaç grubun tekelinde olduğu gözlenen Türk medyasının yüzde 80'den fazlasının, hukukun, demokrasinin ve kuvvetler dengesinin gereği bir zeminde hizmet ve görev ifa etmesi, başta, çalışanları olmak üzere her kesimin ortak dileğidir. Bu dilek, devlet yapımızla örtüşmüş, başta, TRT ve Anadolu Ajansı olmak üzere basın-yayın enformasyon genel müdürlükleri, kamu hizmeti yapan kurum ve kuruluşlarımız için de geçerlidir.

Hem gazete, hem televizyon, hem banka, hem de envaî çeşit şirket sahibi medya patronlarının tartışıldığı bu süreçte, yayın organını kişisel ihtiras, öfke ve hesaplarının silahı haline getiren patron anlayışları da inkâr edilemez. Devlet ve siyasetin özgür medyayı esir alması veya almaya çalışması ne kadar büyük yanlış ve suç ise, medyanın da baskılarla devleti ve siyaseti âdeta teslimetmesi o kadar yanlış ve suçtur. Bu meyanda öteden beri tartışılan, özelleştirme, ihale, teşvik ya da ucuz kamu kredisi gibi imkânlar, kamu vicdanı kadar basın çalışanlarını da üzmektedir; dolayısıyla, ülkemiz medyasındaki çarpıklık, sıkıntı ve dertlerin belirlenip çözüm yollarının araştırılıp ortaya konması amacıyla Yüce Meclisin bir araştırma yapması gerekmektedir. Birey veya grup çıkarları, basın hürriyetinin sınırlarını oluşturamayacağına göre, çalışanları ve emekçileri kadar, kamuoyunun da ısrarlı arzu ve talepleri göz önüne alınarak medya, genel; ama, detaylı biçimde tahlil edilmelidir.

Bu itibarla, Anayasanın 98 inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün de 104 ve 105. maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.⁵²⁵

aj. Balıkesir Milletvekili Aydın Gökmen ve 24 arkadaşının, Türkiye'de ve Balıkesir'de bulunan maden kaynaklarının değerlendirilmesi Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/245) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.1.2002).⁵²⁶

Yukarıdaki (10/245) ve (10/198), (10/204) ile (10/211) esas sayılı, bor ve diğer madenlerin stratejik önemi ve değerlendirilmesiyle ilgili dört adet Meclis araştırmasına ilişkin önergeler üzerindeki öngörüşmelere 29.1.2002 tarihinde başlanmış, öngörüşmeler aşağıdaki şekilde cereyan etmiştir:⁵²⁷

Devlet Bakanı Edip Sadıkoğlu konuğasında; Türkiye'nin dünyanın en büyük bor ve toryum rezervlerine sahip olduğunu, trona kaynakları bakımından dünyada üçüncü sırada olduğu gibi “mermer, zeolit, ponza, selestin, feldispat, kuvars, manyezit, kil, jips, sepiyolit ve nadir toprak elementleri” gibi endüstriyel mineraller yönünden de zengin yataklara sahip bulunduğunu, madencilikte adı geçen 132 ülke arasında toplam maden üretimi itibarıyla 28. ve üretilen 50'nin üzerindeki maden çeşitliliği yönüyle de 10. sırada yer aldığını, bor madeninin önemli bir bölümünün Balıkesir-Bigadiç'te bulunduğunu,

⁵²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 51 (15.1.2002), ss. 284-287.

⁵²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 52 (16.1.2002), ss. 582-583.

⁵²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 57 (29.1.2002), ss. 315-354.

Türkiye'nin yılda ortalama 120 ton altın ithal ettiğini, Türkiye'nin değişik yerlerinde 340 ton görünür altın rezervi tespit edildiğini, 2001 yılında yaklaşık olarak 1 ton altın ve 1 ton gümüş üretiminin gerçekleştirildiğini, yapılacak yeni arama yatırımları sonucunda altın rezervinin 6.500 tona çıkabileceğinin tahmin edildiğini, “3213 sayılı Maden Kanununun ve Diğer Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi”nin 27 Aralık 2001 tarihinde Bakanlar Kuruluna sunulduğunu, bununla yatırımcıya ruhsat güvencesi sağlanacağını, ayrıca pek çok bürokratik engelin aşılabileceğini, sektördeki sorunların azaltılacağını, tuzun Maden Kanunu kapsamına alındığını, 2002 yılı içerisinde 8.000 civarında sahanın ihale yoluyla aramalara açıldığını, jeotermal kanun tasarısı çalışmalarının sürdürüldüğünü ifade etmiştir.

ANAP Grubu adına Halil İbrahim Özsoy (Afyon) konuşmasında; Balıkesir ilinin tarihin ilk çağlarından beri maden cevheri açısından zengin olduğunu ve kullanıldığını, Atatürk'ün 1 Mart 1922 tarihinde TBMM'de yaptığı konuşmada “topraklarımızın altında, el değmeden duran maden hazinelerini, kısa zamanda işletilerek milletimizin menfaatine açık bulundurmak gerekir” sözleriyle madenlerin önemini ortaya koymuş olduğunu, Bor ve diğer madenlerle konusundaki tartışmaların 1950'lerden evvel gayri resmî ve 1950'lerden sonra dönem dönem ve resmen başlatıldığını, geline günde de devam ettiğini, 1968'de İsmet İnönü'nün “bugün, memleketimizdeki boraks cevheri üzerinde yabancı bir oyun planlanmaktadır; oyunun hedefi, Türkiye'yi bu kaynaktan mahrum bırakmaktır. Bunun oyuncuları kapı kapı dolaşmaktadır. Herkesi ihtar ederiz ki, bu oyunu neticesiz bırakmaya, Türkiye'nin boraksı üzerinde hiçbir tekel kurdurmamaya kesinlikle kararlıyız” diyerek bu mücadeleyi resmî ağızlardan duyurduğunu, Türkiye'de bor madenlerinin yüzde 95'inin devletin ve kalanının da özel sektörün elinde olduğunu, ihracatın ise yüzde 75'inin özel sektörde olduğunu, Türkiye'nin bor rezervlerinin dünya bor rezervlerinin yüzde 60-70'ini teşkil ettiğini, dünya bor rezervlerinin yüzde 24'ine sahip olan ABD'nin sahip olduğu teknolojinin dikkatten kaçmaması gerektiğini, borunu “cam sektörü, fotoğrafçılık, elektrik-elektronik, bilgisayar, uzay ve havacılık, tıbbî cihaz ve ilaç sanayii, yakıt, kimya sanayii, deterjan sektörü, tarımsal sanayii, seramik ve nükleer enerji, metalurji, otomobil ve gemi inşa sanayi gibi” pek çok alanda kullanıldığını ifade etmiştir.

DYP Grubu adına İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) konuşmasında; “Ulusal Maden Varlığımız ve Bor Gerçeği” adlı Ankara Ticaret Odasının yayını olan kitabın herkes tarafından okunması gerektiğini, Türk Boraks Şirketi adıyla kurulan şirketin 1950 yılında “Türkiye'de bor madenleri bitti; dolayısıyla, sizin bu konuda bir şey yapmanıza gerek yok; zaten 60.000 ton rezerviniz var; rafineri kurmanız gerekmez!” diye yazdığını, Türk mühendislerinin kendi gayretleriyle bu madenin Türkiye'de bol miktarda olduğunu ortaya çıkardığını, özellikle Eskişehir Kırka'daki rezervin 1,5 milyar ton olduğunu, bilinen rezerv 2,5 milyar ton ise de 6,5 milyar ton civarında tahmin edildiğini, Türkiye'nin bor

madenindeki yüzde 100 tekelinin çeşitli oyunlarla kırılmak istendiğini, 2840 sayılı Kanuna göre bor madenlerinin işletilmesinin ve ticaretinin devlet tekelinde olmasına rağmen “Bortaş, Ceytaş, Serena” gibi şirketlerle “kanuna aykırı bir şekilde” hammaddeyi ihraç imtiyazları alınmak istendiğini, bor madenini ele geçirmek isteyenlerin hemen her türlü yolu denediklerini, üzerindeki oyunların da devam edeceğini, bu konuda bürokratların da kullanıldığını, borun gelecekte en önemli zenginlik yakıtı olacağını, New York’ta 3.000 otomobilin bor yakıtıyla işletildiğini, 2003 yılında BMW ve Chrysler’ın bor yakıtlı otomobillerin seri üretimine geçeceğini, 2006 yılında da bütün önemli otomobil üreticilerinin bor yakıtlı otomobilleri piyasaya süreceğini, bu nedenle bor konusunda dikkatli olmak gerektiğini, Türkiye’de mutlaka bor sanayisinin kurulması gerektiğini ifade etmiştir.

AK Parti Grubu adına Mahmut Göksu (Adıyaman) konuşmasında; Türkiye’nin madenlerinin yaklaşık 2,5 trilyon dolar olduğunu, yıllık maden ihracatının 500 milyon dolar ve ithalatının 1 milyar dolar olduğunu, Türkiye’de madencilik kültürünün gelişmiş ülkelerdeki gibi gelişmiş olmadığını, Cumhuriyetin ilk yıllarında madencilğe gerçekten ehemmiyet verilerek MTA’nın ve Etibank’ın kurulduğunu, daha sonra bu hızın kesildiğini, kalkınmasını tamamlamış ülkelerin, Türkiye’nin kendi kaynaklarının bilinçli olarak farkında olmasını istemeyeceklerini, zengin doğal kaynaklara sahip olan Türkiye’nin bunları ülkenin yararına sunamayan nadir ülkelerden olduğunu, 10 milyar ton kömürün yılda sadece 65 milyon tonunun çıkarıldığını, Türkiye’nin gelişmek ve periyodik ekonomik krizlerden kurtulmak için öz kaynaklarına dönmek zorunda bulunduğunu, doğal yeraltı kaynaklarının da bu öz kaynakların başında yer aldığını ifadeyle, “Bu bağlamda, en güvenilir enerji kaynağı olan kömürün, elektrik enerjisi üretiminde, son yıllarda doğalgaz kullanımıyla büyük ölçüde düşen payının hızla artırılması zorunludur. Türkiye gibi, önemli kömür potansiyeline sahip bir ülkenin elektrik enerjisi üretiminin yüzde 50’ye varan oranla dışa bağlanması kabul edilemez. Bu nedenle, enerji stratejisi ivedilikle değiştirilmelidir!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

DSP Grubu adına Hasan Özgöbek (Uşak); Birinci Madencilik Şûrasında Türkiye’nin bilinen maden kaynaklarının toplam değerinin 2,5 trilyon dolar olarak belirtildiğini, buna karşılık yıllık madencilik üretim değerinin 2,5 milyar dolar olduğunu, GSMH son yirmi yılda 2,8 misli artarken madencilik üretiminde ancak 1,74 kat artış sağlandığını, bor minerallerinin tüm canlıların hayatlarını devam ettirebilmeleri için vazgeçilmez elementlerden birisi olduğunu, kullanım alanı zenginliğinin yanında katmadeğerinin de çok yüksek olması nedeniyle stratejik önem kazandığını ve buna bağlı olarak dünya pazarlarında bellibaşlı firmaların tekeline kaldığını, dünya bor rezervlerinin yüzde 73’üne sahip olan Türkiye’nin ham bor ve rafine ürün olarak dünya pazarlarından son on yılda ortalama yüzde 18-21 oranında pay alabildiğini, daha az üretimi olan ABD’nin payının yüzde 65-70’e dayandığını, Türkiye’nin gelecek on yıl içerisinde dünya

bor pazarlarındaki payının yüzde 30'lara çıkaracağını açık olduğunu, borun uç ürünler pazarından ise hemen hemen hiç pay alınmadığını ifadeyle, "Kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerimiz, sanayiciler ve madencilik sektörü temsilcilerinin görüşleri alınmak üzere tartışmaya açılmalı ve gerekli araştırmalar yapılarak, bor rezervlerimizin ülke ekonomisine maksimum katkısı sağlanmalıdır," şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

SP Grubu adına T. Rıza Güneri (Konya); hükümetin madencilik politikasını eleştirmiş, Türkiye madenciliğinin en önemli meselesinin yeterli araştırmaların yapılmaması olduğunu, 25 gramlık kutusuna 30 milyon ödenen lens solüsyonun rahatlıkla üretebilecek sulandırılmış borik asit olduğunu, madenlerde özelleştirme yapılırken bor konusunun iyi araştırılarak hata yapılmaması gerektiğini, Tahkim konusunda da endişesinin bor madeni olduğunu, 1978 yılı öncesinde US Boraks firmasının Türkiye'deki bor yataklarının yüzde 80'ine sahip olduğunu ve tonunu 15 dolardan ihraç ettiğini, 1978 yılında o günkü hükümetin durumu fark ederek bor kaynaklarının devletleştirilmesiyle ilgili kanunu Meclisten çıkardığını, borun 180 ilâ 220 dolar civarında bir fiyatla ihraç edildiğini, öğütüldüğü taktirde 375-400 dolara ihraç edildiğini, aynı ABD firmasının Türkiye'de Eti Holdingin özelleştirilmesi için devreye girmiş olabileceği endişesini taşıdığını ifadeyle, ayrıca altın ve ferrokrom üzerinde de durarak konuşmasını sürdürmüştür.

MHP Grubu adına Mükerrerem Levent (Niğde); bor konusunda yaşanan şu hukuk davasını anlatmıştır: "Konu, ilginç bir şekilde yargı kararlarına da konu olmuştur. Bir ülke vatandaşı, yabancı ülke vatandaşıyla eşit hale gelebilmek için dava açmış ve Danıştay 1. Dairesi, 1.5.2000 tarih ve 2000/50 esas sayıyla 'bor mineralleri ve rafine ürünlerinin yabancı ülkelerde endüstriyel hammadde, yarı mamul ve mamul madde olarak çok geniş bir alanda kullanıldığı göz önüne alındığında, borun yurt dışına satışının yanında yurt içindeki gerçek kişi ve kuruluşlara da satışının yapılmasında bir engel bulunmadığı; ticarî açıdan bir değerlendirme yapıldığında ham bor ve rafine ürünlerinin yurt içinde satışının yapılması gerektiğini; aksi bir düşüncenin -yani, bunların, yurt içinde sadece kendi imalatında kullananlar dışındaki Türk vatandaşlarına satılmaması halinde- yabancılar karşısında Türk vatandaşı aleyhine eşitsizlik yaratacağı gibi, rekabet kurallarını da ihlal edeceği; bor tuzlarının Türk vatandaşlarına satılması halinde, Türk vatandaşlarının yurt içinde istediği tesisi kurabileceği ve borun uç ürünlerini elde ederek bunları yurt içinde veya yurt dışında satabileceği; borun yurt içindeki Türk vatandaşlarına satışı yapılmadığı için ham boru alan yabancıların yurt dışında bu tesisleri kurarak elde ettiği bor uç ürünlerini istediği fiyattan dünyaya ve Türkiye'ye satacağından ve dünya bor piyasasını dilediği gibi yönlendireceğinden bahisle, ham bor ve rafine borun, yurt içinde, isteyen Türk vatandaşı kişi ve firmalara satılabileceği; bu kişi ve firmaların satın aldığı boru ülke içinde kuracağı tesislerle işleyip, elde

edebileceği ürünleri yurt içinde ve yurt dışında satabilmesinde hukukî bir engel bulunmadığı' kararını, oybirliğiyle vermiştir.”

Mükerrem Levent ayrıca; Bor ve bor tuzları konusunda millî bir politikanın bulunmadığını, konunun tamamen bürokratlara bırakıldığını, bor cevheri ve konsantrelerinin Eti Holding tarafından dünya pazarlarına satılabildiğini, ülke içine bor madeni satılmadığını, bu konularda özelleştirme tavsiye eden IMF'nin kuruluşların bor konusunu gündeme getirmemesinin dikkat çekici olduğunu, zira bor madeninin devlet eliyle işlenmeden çok ucuza yabancı ülkelere ihraç edildiğini, Eti Holding tarafından borun işletilmesi ve uç ürün elde edilmesi amacıyla hiçbir tesis kurulmadığını, “Türk sanayicisine satış yapılması, Türk sanayicisinin cevher işlemesi işlenmiş cevherlerden uç ürün elde etmesinin yasalara aykırı olmadığına dair” Danıştay kararı bulunduğunu, buna rağmen yerli girişimcilere satış yapılmadığını, borun uç ürünü olarak en geniş kullanıma sahip fiberglas piyasasının birkaç yabancının tekelinde olduğunu, bu tekellerin Türkiye’de doğrudan yatırımlarının bulunmadığını, özel sektörün bor sanayisine girişinin engellenmesinin faturasının iki şekilde ödendiğini, özel sektörün bu alanda yatırım yapmaması nedeniyle cevherden yaratılan katmadegerin ülke dışında kaldığını, yabancı ülkelerde işlenerek ürün haline getirilen kalemelerin Türkiye’ye ithaliyle yerli kaynakların çok ucuza dışarıya transfer edildiğini, Türkiye’nin varlık içinde yokluk çektiğini ifade etmiştir.

Önerge sahibi olarak Aydın Gökmen (Balıkesir); seçim bölgesi Balıkesir’in maden cevheri yönünden zenginliğinden söz etmiş, bor madenlerinin uzay teknolojisinden bilişim sektörüne ve nükleer teknolojiden savaş sanayisine kadar toplam 4.000 ürünün bünyesinde kullanıldığını, bor madeninin füze ve uçak yakıtı olarak kullanıldığını, ABD’de 50’yi aşkın araştırma grubunun bor karışımli katı yakıt konusunda araştırma yaptığını, Avrupa Uzay Ajansı’nın da bor ve borlu yakıtlar üzerinde çalışma yaptığını, bor madeninin “Türkiye’nin ve çocuklarımızın geleceği, ekonomik refahımızı artırmanın anahtarı” olduğunu, Türkiye’nin, bor ve bor ürünleri ihracatını birkaç aylığına durdurması halinde özellikle Avrupa endüstrisinin ciddi bir kriz içerisine düşeceğini, Türkiye’de diğer madenler için de rezerv geliştirme ve ciddi bir arama-tarama çalışması yapmak için yatırımlar yapılması gerektiğini ifade etmiş ve ayrıntılı önerilerde bulunmuştur.

Önerge sahibi olarak İsmail Özgün (Balıkesir); bor madenlerinin 2840 sayılı Kanunun dışına çıkarılmaya çalışılmaması gerektiğini, Türkiye’deki bor rezervinin dışarıdaki birtakım firmaların iştahını kabarttığını, mutlaka dikkatli olunması gerektiğini ifadeyle, “Bizim yapacağımız iş, hükümetin yapacağı iş, Eti Bor’un, bor madenlerinin özelleştirilmesi falan değildir, yapılacak olan iş, buraya yatırım yapmaktır, ara ürünlere yatırım yapmaktır, uç ürünlere, ileri uç ürünlere yatırım yapmaktır. Bu yapıyor mu denildiği zaman, ne yazık ki, olumlu cevap vermek mümkün değildir. Balıkesir İlimizin Bandırma İlçesindeki Bandırma Sülfürikasit Fabrikası, yıllardır yeniden yapılmayı, yeniden tesis

edilmeyi beklemektedir; ama, ne yazık ki, uzun yıllardan beri, çok zayıf bir şekilde bu yatırım devam etmektedir. İşte, bunları yapmak lazım, yeni fabrikaları, yeni tesisleri kurmak lazım. Artık, rant ekonomisinden üretim ekonomisine geçilmek durumundadır. ...Balıkesir İlimizin organize sanayi bölgesine, Bandırma ve Bigadiç İlçelerimize yatırımlar yapılması, uç ürünler ve ara ürünler konusunda tesisler kazandırılması lazım gelir. Yine, araştırma kurumlarının geliştirilmesi gerekir. Balıkesir Üniversitesi bünyesinde bir araştırma enstitüsünün mutlaka kurulması lazım gelir;" şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Mehmet Yalçinkaya (Şanlıurfa) konuşmasını; "Biz, özelleştirmenin, Doğru Yol Partisi olarak ve şahsım olarak hiçbir zaman karşısında olmadık. Türkiye’de, özelleştirmenin öncüsü olmuş bir partiyiz; ama, bor madeninde, maalesef, bu noktada itirazım var. Bor madenini özelleştiremeyiz. Bor, stratejik bir madendir. Bor, dünyada, yüzde 70’i Türkiye’de çıkarılan bir madendir ve yüzde 13’ü Amerika’da, yüzde 15’i de Rusya, Çin ve Arjantin’de olmak üzere, çeşitli ülkelerde çıkarılmaktadır. ...60 yıl sonra -öyle inanıyorum ki ve yapılan tespitler de öyle- dünyada bor tükenecektir, tek üreten ülke Türkiye olacaktır. Bu sebeple, bu stratejik maddenin, mutlaka Türkiye’de ve devletin elinde kalması, mülkiyetinin mutlaka devlette kalması gerekmektedir. Bu sebeple, itirazımız, özelleştirmeye değildir; biz, özelleştirmeden yanayız; ancak, bor madeninin mutlaka devlette kalmasının ve özelleştirilmemesinin sağlanmasının tarafındayız. Bu noktada, mutlaka, uç üretiminin, bora dayalı sanayinin kurulması lazım!" şeklinde sürdürmüştür.

Yukarıdaki görüşmelerin ardından Meclis araştırması açılıp açılmaması hususu oylanmış ve açılması kabul edilmiştir. Meclis araştırmasını yapacak komisyonun 13 üyeden oluşması, komisyonun çalışma süresinin, başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üye seçimi tarihinde başlamak üzere, üç ay olması ve komisyonun gerektiğinde Ankara dışında da çalışabilmesi hususu ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmiştir. (10/198, 204, 211, 245) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu üyeliklerine siyasi parti gruplarınca 27.2.2002 tarihinde bildirilen adayların listesi şöyledir: DSP’den M. Zeki Sezer (Ankara), Erol Al (İstanbul), Hasan Özgöbek (Uşak); MHP’den Aydın Gökmen (Balıkesir), Seydi Karakuş (Kütahya), Mükerrrem Levent (Niğde); DYP’den İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir), Mehmet Yalçinkaya (Şanlıurfa); ANAP’tan Celal Esin (Ağrı), Sefer Ekşi (Kocaeli); AK Parti’den İsmail Özgün (Balıkesir), Remzi Çetin (Konya) ve SP’den Teoman Rıza Güneri (Konya)’dır. Bu adaylar oylanmış ve kabul edilmiştir.⁵²⁸

ak. Konya Milletvekili Özkan Öksüz ve 21 arkadaşının, Konya İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken

⁵²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 67 (27.2.2002), ss. 559-560.

önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/246) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.1.2002).⁵²⁹

al. İçel Milletvekili Yalçın Kaya ve 23 arkadaşının, çeşitli ülkelerde bulunan tarihi Türk eserlerinin durumunun araştırılarak korunması ve yeniden inşası için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/247) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.1.2002).

Gerekçe: Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar, 3 kıta 4 iklimde yaşayıp, imparatorluklar kuran Türk Milleti, egemen olduğu coğrafyada hiçbir milletin kimliği, dini, dili ve tarihini yok etmeyip, aksine, onlara bu değerlerini yaşatma hakkı tanımıştır. Asya ve Avrupa arasında bir köprü oluşturan Anadolu, burada yaşamış çeşitli uygarlıkların tarihî eserleriyle doludur. Bu tarihî eserler yıllar yılı devletimiz ve milletimizce korunmuş, kollanmış, hiçbir zaman için yok edilme cihetine gidilmemiştir. Bu eserleri insanlığa tanıtmak, bilimin emrine sunmak tek gayemiz olmuştur. Tüm bu çabalarımıza rağmen, birçok tarihî eser, farkına varılmadan yok edilmiş, çıkar uğruna yıkılmış ve yurt dışına çıkarılıp maddî kazançlar elde edilmiştir. Diğer taraftan, ülkemiz dışındaki coğrafyalarda yer alan, milletimize ait ve bugün insanlığa mal olmuş tarihî eserlerimiz bilinçli olarak kökünden yok edilmeye çalışılmaktadır. Buna en sıcak örnek, zamanında Mekke'deki kutsal mabedimiz Kabe'nin güvenliği için kurulmuş olan Ecyad Kalesinin bir otel yapımı uğruna yıkılması ve yine, geçtiğimiz yıllarda bütün dünyanın gözü önünde tarihî Mostar Köprüsü'nün yok edilmesidir.

Bize miras bırakılan ve 3 kıtada medeniyetlerimizin izleri bulunan tarihi eserlerimizin bir an önce tespit edilmesi ve korunması, hatta yeniden inşa edilmesi amacıyla bir Meclis araştırma komisyonu kurularak duruma Parlamentomuzun el koymasında ve sonuçlarının Birleşmiş Milletler Teşkilatı ile UNESCO'ya duyurulmasında büyük yarar bulunmaktadır.⁵³⁰

am. Konya Milletvekili Özkan Öksüz ve 22 arkadaşının, Konya Ovaları Sulama Projesi (KOP) konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/248) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.1.2002).

Gerekçe: İç Anadolu Bölgesinde yer alan Konya İli, 38.257 kilometrekarelik yüzölçümüyle ülke yüzölçümünün yüzde 4,9'unu kaplamaktadır. İl toprakları tarıma elverişli bir topografik özellik göstermesine rağmen, yörede hüküm süren iklim ve su kaynaklarının yetersiz olması, arazinin tarımsal etkinliğini azaltmaktadır. İlde ortalama yağış 327 mm olup, akarsuların çoğu da, yağışlara bağlı olarak, ilkbaharda su seviyesi artan, yazları ise kuruyan derelerden ibarettir. Bu durum, ilde, kuru tarım yapılmasına neden olmuştur.

⁵²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 53 (17.1.2002), ss. 640-642.

⁵³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 54 (22.1.2002), ss. 19-21.

4.169.400 hektarı kaplayan Konya İli arazisinin yaklaşık yüzde 63,8'i; yani 2.659.890 hektarı tarım arazisi olarak kullanılmaktadır. İl tarım alanlarının yüzde 96,3'ü (2.562.257 hektar) tarla alanı olarak kullanılmaktadır. Tarla alanı olarak kullanılan alanın yaklaşık yüzde 60'ında (1.532.000 hektar) ekim yapılmaktadır. Tarla alanlarının yüzde 40'ı (1.030.257 hektar) nadasa ayrılmaktadır.

İlde, sulanabilir arazi miktarı 1.652.782 hektar kadardır. Toplam tarım alanının yüzde 62'sini sulanabilir arazi oluşturmaya rağmen, il tarım alanının ancak yüzde 14'ü sulanabilmektedir. İlde, toplam sulanan arazi 374.260 hektar olup, bu alan, sulanabilir arazinin ancak yüzde 22,6'sını oluşturmaktadır. Sulamanın yetersiz olması ve yağış miktarının az olması nedeniyle, tarım alanlarının önemli bir kısmı nadasa ayrılmaktadır. Bu nedenle, üretim yapılmayan nadas alanları, ülke ve Konya ekonomisi için önemli bir kayıptır. Ekilebilir tarım alanlarının önemli bir kısmında da kuru tarım yapılmaktadır. Bu nedenle, ekilebilen alan itibarıyla en yüksek pay (yüzde 86,6) kuru tarım yönteminin uygulandığı tahıllara aittir. 3.358.045 ton tahıl üretimi yapılan Konya İli, ülke üretiminin yüzde 10,16'sını, İç Anadolu Bölgesi üretiminin yüzde 28,97'sini karşılamaktadır. Kuru tarım yapılan alanlarda verim oranı düşüktür. Üstelik, üretim miktarı yıllara göre de dalgalanmalar göstermektedir. Yağışların geciktiği veya az düştüğü yıllarda ürün rekoltesi çok azalmaktadır. Bu da ekonomimiz için çok büyük kayıplara neden olmaktadır.

KOP (Konya Ovaları Sulama Projesi) hayata geçirildiği takdirde, halen nadasa ayrılan 1.003.257 hektar tarım arazisi üretime katılacağından, hem Konya İlinin iktisadî gelişmesinde hem de Türkiye'nin tarımsal üretiminde önemli bir katkı sağlayacaktır. Kuru tarım alanları sulu tarım yapılacağından, tarımsal üretim mevsim şartlarından etkilenmeyecek ve birim alandan elde edilen üretim miktarı çok artacaktır. Bu nedenle, ülkemizin en büyük ikinci sulama projesi niteliğinde olan KOP Projesinin kısa zamanda hayata geçirilmesi hem ülkemiz hem de Konya İli ekonomisi için önemlidir.⁵³¹

an. Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ve 19 arkadaşının, yerli silah sanayiinin güçlendirilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/249) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.1.2002).

Gerekçe: Avrupa Birliği ile gümrük birliği alanında gidilen entegrasyonun genel olarak ülkemiz aleyhine tek taraflı bir ağırlığa sahip olması ve ithalatla AB malları ülkemize kolayca girerken Türkiye'nin sınırlı kotalara tabi tutulması, ülkemiz açısından olumsuzluğun kaynağı olmuştur. Tarım ve orman ürünlerinde, sanayi ürünlerinde, madencilikte, ithalat, ihracat arasında ciddi oranda açıklar oluşturmuş. Hele ki, güvenlik donanımlarında dışa

⁵³¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 58 (30.1.2002), ss. 474-475.

bağımlılığın sıkıntılarını belli dönemlerde yaşadık. Bir ülke, ihtiyaç olan malları ithal edebilir; ancak, bunun şartları vardır. Eğer, ihtiyaç olan mallar zorunlu ise, ülkemizde üretilmiyorsa ithali mümkündür.

Özellikle polis teşkilatımıza alınan silahların elbette kaliteli olması, fiyatının uygun olması gerekir. Fakat, her nedense, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu ve Karadeniz Bölgesinde bu alandaki fabrikaların, ihtiyaca cevap verecek nitelikte olmasına rağmen, ithal silahlar tercih edilmektedir. Oysa, bu silahların eşdeğerleri, yerli sanayimiz, özellikle MKE Kurumunca daha ucuza üretmek mümkündür. Bu kurumumuz bu silahları üretecek kapasitededir. Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu, Emniyet Genel Müdürlüğüne, 1950 ile 1975 yılları arasında Kırıkkale marka tabanca satışı yapmıştır. Halen de sorunsuzdur. Günümüzde daha etkili ve şarjörleri daha fazla fişek alan yeni tip tabancalar tercih edilmektedir. Barabellum 9 mm çaplı yeni tip tabancalar, Karadeniz Silah Projesi kapsamında Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumunca da üretilmekte ve Türk Silahlı Kuvvetlerince de tercih edilmektedir.

MP5 makineli tabancalar, başta Finlandiya, İsviçre, Belçika, Arjantin olmak üzere birçok gelişmiş ülkelere ihraç edilmekte ve bu ülkelerin polis güçlerince de sorunsuz kullanılmaktadır. Üstelik, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumunca üretilen silahların tümü uluslararası kalitede ve standartlardadır. Tabancaların üretilmekte olduğu Silahsan AŞ ve diğer üretim üniteleri, NATO Kalite Güvence Sistemi dahilinde üretim yapıldığını gösterir AQAP-120 belgesine sahip olup, birçok ülkeye de ihraç edilmektedir. Yine, günümüzde, 9,19 mm Parabellum fişek atan 15+1 şarjör kapasiteli, istenilen emniyet sistemlerine sahip, yurtdışı modellerle aynı özellikleri taşıyan Düzce, Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu ve Samsun'da üretilen yerli sanayimizin ürünleri mevcuttur.

Ülkemizde üretilen bu silahlar 300 ile 700 milyon arasında iken, aynı değerdeki ithal silah, 2000 yılı itibariyle, 2.500-3.000 dolar civarındadır. Bu nedenle, gerek bu alandaki yerli sanayimizin güçlendirilmesi gerek kaynak kaybımızın önlenmesi için, konunun araştırılarak bazı tedbirlerin alınması ve gerekirse hukukî düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.⁵³²

ao. İstanbul Milletvekili İrfan Gündüz ve 21 arkadaşının, gençliği tehdit eden satanizm ve benzeri akımların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/250) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.1.2002).⁵³³

aö. Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç ve 29 arkadaşının, Elazığ'daki krom üretimi ve Ferrokrom İşletmesi ile ilgili sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün

⁵³² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 58 (30.1.2002), ss. 475-477.

⁵³³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 62 (7.2.2002), ss. 393-395.

104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/251) (Başkanlığa geliş tarihi: 5.2.2002).⁵³⁴

ap. İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın ve 20 arkadaşının, boğaz köprüleri bağlantı ve çevre yolları üzerindeki viyadüklerin dayanıklılık durumlarının araştırılarak güçlendirilmeleri için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98. İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/252) (Başkanlığa geliş tarihi: 5.2.2002).⁵³⁵

ar. Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler ve 21 arkadaşının, Bingöl İlinin ekonomik, sosyal ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98. İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/253) (Başkanlığa geliş tarihi: 5.2.2002).⁵³⁶

as. Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu ve 24 arkadaşının, intihar olaylarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98. İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/254) (Başkanlığa geliş tarihi: 5.2.2002).⁵³⁷

aş. İstanbul Milletvekili Celâl Adan ve 22 arkadaşının, Boğaz köprüleri, bağlantı ve çevre yolları üzerindeki viyadüklerin dayanıklılık durumlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98. İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/255) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.2.2002).⁵³⁸

at. Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa ve 20 arkadaşının, Ordu İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98. İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/256) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.2.2002).⁵³⁹

au. Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün ve 21 arkadaşının, yerel basının sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98. İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/257) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.2.2002).⁵⁴⁰

Basın yayın kuruluşları hakkında, yukarıdaki (10/257) ve evvelce verilmiş olan (10/18), (10/23), (10/79), (10/212) ile (10/244) esas sayılı Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergeler üzerindeki öngörüşmelere 16.4.2002 tarihinde başlanmış ve aşağıda özetlenen şekilde sürdürülmüştür.⁵⁴¹

⁵³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 62 (7.2.2002), ss. 395-398.

⁵³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 62 (7.2.2002), ss. 398-399.

⁵³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 62 (7.2.2002), ss. 399-401.

⁵³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 62 (7.2.2002), ss. 401-403.

⁵³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 63 (12.2.2002), ss. 517-518.

⁵³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 86, B 64 (13.2.2002), ss. 21-22.

⁵⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 86, B 64 (13.2.2002), ss. 22-24.

⁵⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 92, B 87 (16.4.2002), ss. 54-94.

DYP Grubu adına Saffet Kaya (Ardahan); demokrasilerde basın-yayının dördüncü bir erk gibi düşünüldüğünü, Türkiye’de ise neredeyse basının bazen “yürütmenin, yasamanın ve denetlemenin” önünde olduğunu görüldüğünü, basının dördüncü erk olmasından rahatsızlık duymadıklarını, ancak sermaye gruplarının eline geçerek tekelci bir yayın benimsemesini kabul edemediklerini, yeni getirilecek RTÜK yasasıyla bir basın kuruluşu veya bir şahsın yerel televizyonlara ve milli televizyonlara hâkim olacağını, tekelleşmeye gidilerek basın adına hâkimiyet kurulacağını, “halk adına, halkın sesi adına, özgürlükçü basın adına değil; ama, birkaç holdingin, kartel medyanın hâkimiyeti adına” olan bu gelişmenin yanlış olduğunu, “Bu yanlışın, mutlaka ve mutlaka, hükümet nezdinde tekrar gözden geçirilerek, gerçekten, özgür basının, halkı yönlendirebilecek, halkın duygularını istismar etmeyecek ve halkı değerleriyle yaşatabilecek, değerlerini hiçe saymayacak; ama, tekelleşmeden uzak, merkezîyetçilikten uzak bir basın yapısının, yeniden rehabilite edilmesi” gerektiğini, gerçek basın mensupları ve basın emekçilerinin basın-yayın kuruluşlarında yer almadığını, “reyting uğruna, çok az emekle çok büyük imkânlar sağlayabilen vasıfsız insanları” ön plana çıkaran bir basının var olduğunu, yerel basının da bu işin bir halkası olarak hak ettiği noktada bulunmadığını, yeni getirilecek RTÜK Yasa Tasarısının kanunlaşması halinde yerel basına büyük bir darbe vurulacağını, bunun sonunda tüm yurttaki basın-yayının tekelleşeceğini ve holdinglerin enstrümanı olacağını, basında bazı kesimlerin “siyaset kurumu yıpransın, siyaset kurumu iş yapmaz hale gelsin, Parlamento iş yapmıyor“ gibi göstererek kamuoyunda TBMM ve siyaset kurumuna karşı çok ciddi bir kin oluşturma çabası içinde olduğunu görüldüğünü, basının demokrasinin gereklerini yerine getirmesini istediklerini, ama birilerinin “basın gücüyle Türkiye’nin kaymağını yemeğe, halkın iradesine hükmetmeye, asla ve asla cesaret göstermemeli, cesaret göstermemesi gerektiğini” ifade ekmiş ve ayrıca basın-yayın çalışanlarının sorunlarına değinmiştir.

AK Parti Grubu adına Avni Doğan (Kahramanmaraş); basının demokrasinin vazgeçilmez ve olmazsa olmaz unsurlarından birisi olduğunu, gelişmiş ülkelerde basının dördüncü kuvvet olduğunu, az gelişmiş demokrasilerde ise basının kendisini her zaman “yasamanın, yürütmenin ve yargının” yerine koyduğunu, her üç durumun da o ülkede önemli sorunların mevcut olduğunu gösterdiğini, tüm bunlara rağmen demokrasilerin dördüncü kuvveti olması için basının önündeki engellerin kaldırılması” gerektiğini ifadeyle, “Devleti milletin emrine veren iktidarlar bu ülkede nasıl ezilmişse, halkın sesi olmaya çalışan basın organları da geçmişte aynı şekilde ezilmiştir, onu da söylüyorum. Bize düşen görev, devleti milletin emrine vermektir neye mal olursa olsun; bize düşen görev, basını da milletin emrine vermektir; Türk basınının en büyük sorunu da budur. Ekonomik sorunların ötesinde Türk basınının tarafsız olamama sorunu vardır, ekonomik problemlerin ötesinde Türk

basınının yalan sorunu vardır, yanlış sorunu vardır, iftira atma sorunu vardır, devletle sorunu vardır, milletle sorunu vardır, birbiriyle sorunu vardır!” şeklinde konuşmasını sürdürmüş, basında “kara para” konusunda yer alan çok sayıda örneği ayrıntılarıyla vermiştir.

ANAP Grubu adına Beyhan Aslan (Denizli); ANAP Lideri Mesut Yılmaz’ın TRT’de yayınlanan basın panelindeki; “Özgür basın iyi de olabilir, kötü de olabilir; ama, bir gerçek var ki, özgür olmayan basın, mutlaka kötü basındır!” şeklindeki sözünü tekrarlamış, basın özgürlüğünün “kişilik haklarıyla, özel yaşamın gizliliği, kişinin onur ve saygınlığının korunması” ilkesiyle zaman zaman çatışabileceğini, basın özgürlüğü ve kişisel hakların birbirine tercih edilemeyeceğini, basın özgürlüğü ve kişilik haklarının birlikte işlemesi gerektiğini, basında yer alan haberlerin hukuka uygun olarak değerlendirilmesi gerektiğini, bunun için de haberde ve yorumda “gerçekçiliğin, güncelliğin, kamu yararının ve toplumsal ilginin” olayla ve olayın anlatımı arasında düşünsel bağlılığın olması gerektiğini, yorumlanan habere açıkça “bu, yorum haberdır” diye belirtilmesi gerektiğini, gazetecilerin yayınlayacağı haberin kişilere ağır şekilde zarar verebileceğinin sorumluluğunu taşımaları gerektiğini, bu konuda Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin çok sayıda kararının bulunduğunu, bu kararlarda da aynı ifadelerin yer aldığını, kişilerin özel yaşamlarının basın tarafından sömürülemeyeceğini, yapılan kamuoyu yoklamalarında siyasete olduğu gibi basına duyulan güven konusunun da dibe vurduğunu, gazete tirajlarında artış görülmeyişinden de bunun anlaşılacağını, Türk basınının bu gerçeği görerek kendisini tekrar ayağa kaldırması gerektiğini ifadeyle, “Tekelleşmeye karşı toplumun çıkarlarını korumaya yönelik düzenlemelere mutlaka gitmemiz gerekir. Bunun için, basında, örgütlenme ve yönetim kültürü, tekelliliğin oluşumuna yer vermeyecek şekilde geliştirilmelidir. Basına ilişkin ekonomik politikalar, tekellilik yaratmayacak şekilde uygulanmalıdır. Küçük ve orta boy basın işletmelerinin kurulması teşvik edilmelidir ve yaşatılmasının önlemleri alınmalıdır. Rekabet Kurumu, tekelleşmeye karşı izleme ve önlem alma görevini layıkıyla yapmalıdır. Gazetecilik mesleğinin gelişimi ve meslekî kuruluşlarının çalışmaları desteklenmelidir. Rekabet Kurulunun açtığı soruşturmaların yüzde 55’inin basına ilişkin olduğu gerçeği, tekelleşme sorununun önemini vurgulamaktadır. ...Tiraj veya izleyici kazanma hırsıyla, dikkat çekme, kahraman olma tutkusuyla özel habercilik, araştırmacı gazetecilik adıyla insanların kişilik haklarını hiçe sayanları, mesleğin etik kurallarına saygılı, gerçek gazeteciler ve örgütler, dışlamalıdır. Yeni tasarıda, mutlaka, bu konuda yeni tedbirler alınmalıdır!” şeklindeki sözleriyle konuşmasını sürdürmüştür.

SP Grubu adına Yakup Budak (Adana); basının halkın basına verdiği desteğin artışıyla güçlenebileceğini, gelişmiş demokratik ülkelerde basın “mensuplarının, patronlarının ve çalışanlarının” sermaye ile ve siyasetle ilişkilerinin daima mercek altında bulunduğunu, küreselleşme ile birlikte yerel kültürlerin yok edilmesinde basının önemli bir işlev gördüğünü, yerel kültürü ve

milli kültürü yok ettiğini, basın bilgilendirme ve haber verme yerine insanları tüketici bağımlılığına alıştırma hizmeti yaptığını, “uluslararası güçlerin tüketim malzemelerini kullanabilecek tipte, tek tiptleştirilmiş; düşüncesiyle, kafa yapısıyla hareket tarzıyla ve anlayışıyla tek tiptleştirilmiş, tek tip bir kültürü” dayatma zihniyeti güttüğünü, bu dayatmalara aracı olmasının temelinde uluslararası firmaların çok büyük etkisinin bulunduğunu, basının manevî bağların güçlendirilmesi ve millî bütünlüğün korunması noktasında işlev yerine bu değerlerin “temeline dinamit koyacak” yayınlar yaptığını, basın özgürlüğünün sadece “patronların dilek ve temennilerini istedikleri gibi ifade ettikleri ve bu alanda gerekli yaptırımları ve yapımları oluşturabilmek için at oynattıkları bir ortam” haline geldiğini, Türkiye’de basının “kendi ticarî çıkarlarını ve kendi çıkarlarının yanında, şantaj olarak da birtakım vasıtaları kullanarak, devletten, halktan ve değişik çevrelerden menfaat temin etme anlayışı” içinde olduğunu, bunun üzerinde durulması gerektiğini, Türkiye’de basının yüzde 90-95’ini iki-üç kişinin kontrol ettiğini, bunun vebalinde mevcut ve geçmiş iktidarların çok büyük payı bulunduğunu, yerel basının âdetâ unutulduğunu, Türkiye’deki dağıtım şirketinin yüzde 100’ünün bir firmanın elinde bulunduğunu, gazetelerin okunan gazete yerine dağıtılan promosyonlarla “çanak çömlek için alınan” gazete durumuna getirildiğini, “bu tip bir satış yönteminin ve pazarlama anlayışının kültüre hangi katkıyı sağladığı, eğitime hangi katkıyı sağladığı, ahlakî yapıya, millî bütünlüğün korunmasına ve ülkenin kalkınmasına hangi katkıyı sağladığının” üzerinde acıyla durulacak bir mesele olduğunu, birçok köşe yazarının dışındaki “basın emekçisi” medya çalışanlarının sosyal haklarının yok denecek kadar az olduğunu ifade etmiştir.

MHP Grubu adına İsmail Köse (Erzurum); Atatürk’ün “basın özgürlüğünün ortaya çıkaracağı sorunların çaresi, yine basın özgürlüğüdür!” şeklinde bir ifade kullandığını ve buna inandığını, medya konusunda toplumdan gelen yoğun tahlil ve inceleme talepleri ile siyasetin bu konudaki çabalarının asla bir denetleme çabası ya da basın özgürlüğünü kısma gayreti olarak yorumlanmaması gerektiğini, sivil toplum örgütlerinin geçmişe nazaran daha çok söz sahibi olmaya başlamalarıyla basının yönetim ve siyaset üzerindeki etkisinin daha da arttığını, UNESCO’nun bir raporunda demokratik toplumlarda medyanın üstlendiği işlevlerin 8 ana başlık altında sıralandığını, bunların; (1) haber ve bilgi sağlama işlevi, (2) bireylerin, toplumsal hayatın bir parçası haline gelmelerine katkı, (3) toplumsal amaçları açıklayarak, özendirerek, bireyin bu amaçlar etrafında çaba sarf etmesini sağlamak, (4) tartışma ortamı hazırlamak, (5) hedef kitlenin bilgi ve eğitim düzeyinin yükseltilmesi, (6) kültürün tanımı ve geliştirilmesinde, kültürel mirasın korunmasında görev üstlenme, (7) toplumsal hayat içerisinde bunalan bireylere iyi vakit geçirme, onları eğlendirme, (8) bütünlleştirme fonksiyonu olduğunu, “Elinde, toplumu bir toplumsal mühendis gibi şekillendirme imkânı bulunan, yoğun enformasyonla fikir ve kanaatleri yönlendiren, karar mekanizmalarını harekete geçiren, temel politikaları

etkileyen, siyasî erk üzerinde önemli ölçüde tesir sahibi olan medya gücünün etik kurallar içerisinde görevini sürdürmesinin” modern toplumun en önemli önceliği olduğunu ifadeyle, “Hür basını kendi varlık sebebiyle eşdeğerde sayan Milliyetçi Hareket Partisi, basının gelişip büyümesinin bu tür iyi niyetli tartışmalarla mümkün olacağı inancındadır. Devlet ve siyasetin hür basın üzerindeki etkisine -baskı ve telkinle dahi olsa- hâkimiyet kurma çabalarına, parti olarak asla izin veremeyiz; ancak, demokratik sistemin sigortası olan medyamızın da, gücünü bu kutsal çerçeveden çıkararak, ticarî ve malî alanlara kaydırması karşısında da sessiz kalınmaması gerektiğine inanıyoruz!” şeklindeki sözleriyle konuşmasını sürdürmüştür.

DSP Grubu adına Erol Al (İstanbul); gazetecilik mesleğinin etik değerlerini koruyarak, toplumsal yaşamın kalitesinin yükseltilmesi mücadelesini vermesi gereken meslek örgütlerinin gerçek amaçlarıyla ilgilenmek yerine politika yapmayı tercih ettiklerini, bunun temel nedeninin medyada “köleci bir düzen amaçlayan, basın emekçilerinin, basın çalışanlarının her türlü hakkını ellerinden alan, siyasî iktidarlara çarpık ilişkilere giren” medya sahiplerinin tutumu olduğunu, medya işverenlerinin basın emekçilerine 19. Yüzyılın çalışma koşullarını dayattığını, “Stajyer gazeteci” adı altında basın mensuplarının kadrosuz çalıştırıldığını, “sendika üyesi olanların işten çıkarılması ya da sendikadan istifaya zorlanması, hafta sonu izinlerinin ve yıllık izinlerinin kullandırılmaması” gibi uygulamaların son derece yaygınlaştığını, en büyük gazetelerde dahi “fikir işçisi” adı altında istihdam edilenlerin sayısının 50’yi geçmediğini, 1989 sonrasında yaşanan tekelleşme ve sadece gazetecilikle meşgul olan basın patronlarının sektörü terk etmesi nedeniyle basın-yayın hayatının değiştiğini ve basın sahiplerinin ekonomik ve siyasal çıkarlarını korumak ve onlara çıkar sağlamak amacıyla yayın yapıldığını, işveren karşısında “zayıflayan, hareket alanı daralan ve özgürlüğünü kaybeden” fikir işçisinin ona teslim olmaktan başka bir alternatifini kalmadığını, bunun gazeteciliğin işlevleri ve gazetecilik mesleği açısından çok büyük bir sakınca olduğunu, basın özgürlüğünün basın işverenin özgürlüğü anlamına gelmediğini, basın özgürlüğünün “fikir işçilerinin devlete ve işverene karşı bağımsızlığı, bunun yanında, topluma karşı sorumluluk bilinçlerinin toplamı” demek olduğunu, gelinen noktada halkın haber alma özgürlüğünden söz etmenin mümkün olamayacağını, Türk halkının “belirli amaçlarla çarpıtılmış, özünden sapıtırılmış, gerçektışı bilgilerle” yönlendirildiğini ve bilgi kirliliğine maruz bırakıldığını, gazete sayfalarından ve ekranlardan fışkıran her türlü kirliliğin altında “meslek etiğini yok eden, gazetecilik mesleğini yozlaştıran, dejenere eden ve sonuç olarak, gerçek amacından uzaklaştıran” çıkar amaçlı yayınlar geldiğini, son yıllarda basın dünyasında yeşeren ve hiçbir etik kural tanımayan ideolojik yayınların da bu yozlaşmanın “tuzu biberi” olduğunu, bir bölümü belediye kaynaklarından beslenen ideolojik medyanın kendisinden olmayan herkese hiçbir kural tanımadan saldırdığını, kendisine yakın konumda bulunanların ise

her türlü suçunu örtbas ettiğini, toplumsal çıkarların kısa vadeli ideolojik çıkarlar uğruna yerle bir edildiğini, kamu yararına kullanılması gereken bu önemli gücün âdeta bir suç makinesi gibi kullanılabildiğini ifadeyle, “Basın özgürlüğünün topluma ve ülkeye karşı sorumluluk bilinciyle kullanılması, yaşam kalitesinin yükselmesi açısından da bir zorunluluktur. ABD medyasının 11 Eylül sonrasında aldığı tavır ile Avrupa medyasının, Türk futbol takımlarının Avrupa ligi karşılaşmaları, şampiyonlar ligi karşılaşmaları sonrasında sergilediği tutum, basın özgürlüğünün toplumsal bir sorumluluk bilinciyle kullanılması açısından çok ciddi örnekleri oluşturmaktadır!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul) kısa konuşmasını; “Türk basınının sorunlarını araştırma konusunda, Meclisimizin grubu bulunan bütün partilerinin âdeta ittifak ettiği tespitler ve âdeta yine ittifak içinde olduğu çözüm ve çare üretimleri içerisinde, iletişim hukukunun mutlaka dikkate alınması lazım geldiğine inancımı ifade ediyorum ve bu komisyona seçilecek arkadaşlarımıza, herhangi bir şekilde, istedikleri bütün bilgileri, bütün belgeleri arz etmeye hem TRT olarak hem Anadolu Ajansı olarak hem de Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü olarak hazır olduğumuzu ifade ediyorum!” şeklinde sonlandırmıştır.⁵⁴²

Önerge sahibi olarak İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir); basının “yasama, yürütme ve yargıdan” sonra dördüncü güç olma değerini veren ve kamuoyunun temsilciliği göreviyle sorumluluğunu taşıyan demokratik denetim görevi üstlenmesini istediklerini, temsil ettiği küçük bir çıkar grubunun sözcüsü durumuna gelen basının demokrasi üzerinde bir tehdit oluşturacağını, en tehlikeli sansürün “kamuoyundan doğruları gizleyen, beyazı siyah olarak gösteren, yalan haber yazan basın tarafından millete karşı yapılan sansür” olduğunu, uzun zamandır Türkiye’de bu manzaranın ibret ve hayretle izlendiğini, Türk basınının bu durumunun basın özgürlüğünü zedelediğini ve demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan çok sesliliğe de büyük darbe indirdiğini, basında teknolojiye yapılan yatırım artmakla birlikte basın çalışanına yatırım yapılmadığını, muhabir yetiştirilmediğini, eleman kalitesinin günden güne düştüğünü, son yıllarda basın mensuplarının sendikalara üye olmasının engellenmesi sonucu binlerce basın emekçisi çalışanın işsiz kaldığını, basında bir tekelleşme sorunu bulunduğunu, Türkiye’de, yazılı basının yüzde 82’sinin iki medya devinin elinde olduğunu ve bu medya devlerinin “dünyada görülmemiş bir şekilde hem birtakım bankaların, büyük fabrikaların, müteahhitlik firmalarının sahibi, hem de sayısız gazete ve televizyonun sahibi” olduklarını, bu ortamda “gazeteci” diye nitelendirilen insanların milletin özgür haber alma ihtiyacı yerine patronlarının çıkarlarına cevap vermek zorunda kaldıklarını, basın muhabirlerinin iş güvencesi ve sendikal haklarıyla ilgili taleplerini bile dile

⁵⁴² Bu konuşmanın ardından Saffet Arıkan Bedük (Ankara), söz alarak yerinden; DYP’nin konuyla ilgili bir kanun teklifi öncesinde, Ankara Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nazmi Bilgin ve arkadaşlarından önemli destekler aldıklarını açıklamıştır.

getiremediklerini, “Ankara Otelinde Türk-İş, DİSK ve Hak-İş’in hazırladığı iş güvencesi yasa tasarısında” basın çalışanlarının düzenlenene bu yasanın kapsamı dışında kaldığını ve yasaya dahil edilmesi gerektiğini yüksek sesle dile getiremediğini ifadeyle, “Patronuna karşı güvencesi olmayan basın çalışanlarından özgür davranışlar beklemek mümkün değildir. Kamu adına görev yapan bu insanların, kendilerini sosyal güvence altında hissederek çalıştığı takdirde, daha özgür olacakları kanaatindeyim!” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Önerge sahibi olarak Tevhit Karakaya (Erzincan); son ekonomik krizle birlikte Anadolu’daki yerel basının reklam alamadığı için büyük bir kriz yaşadığını, yerel basının devlet imkânlarından hakkıyla yararlanamadığını, yerinden yönetim ve yerelleşmenin güçlendirilmesinin konuşulduğu bir zamanda yerel basının sesinin kısıldığını, RTÜK verilerine göre 200 kadar yerel TV ve 1.000’in üzerinde yayın yapan yerel radyo bulunduğunu, son bir yıl içinde bu televizyon ve radyo istasyonlarının ekonomik şartların elverişsizliği nedeniyle yayınlarını durdurmak için RTÜK’e müracaat ettiklerini, son derece zor şartlar altında yayın yapan yerel televizyon kanallarından RTÜK’e aktarılan yüzde 5 reklam payının milli kanallarla aynı olduğunu, bunun yerel kanallar için kaldırılmasının doğru olacağını, keza eğitime katkı payının da kaldırılarak korunmaya ve geliştirilmeye muhtaç yerel radyo ve televizyonlarının yaşatılması gerektiğini, yerel televizyon ve radyo kanallarının müdahaleden uzak ve özgür olmaları gerektiğini, ancak milli kanalların aksine bürokrasi ve güç odakları kısılcasında bulunduklarını ifadeyle, yerel kanalların hukuki sorunlarına da değinerek konuşmasını sürdürmüştür.

Önerge sahibi olarak Mehmet Çiçek (Yozgat); “Ülkenin akçeli her işinde basın vardır; tencere tava satmaktan enerji ve petrol ihalelerine, bankacılığa, akıl almaz manevralarla yurtiçi ve yurtdışı ihale organizasyonlarına... Yapay gündemlerle, en kutsal, ahlakî, dinî, kültürel, tarihî değerlerimizin, sorumsuzca, ehil olmayan kişi ve kuruluşlarca tartıştırılarak dejenere edilmesinde bu medyanın rolünün büyük olduğunu görüyoruz. Bilhassa televizyonların bazılarının yaptığı yayınlar akıl almaz boyutlara ulaşmıştır; insanların en mahrem yönlerini, hayatlarını bile gözetleyerek, milyonlarca insanın önüne sergilemektedirler. İktidarların ve muhalefetlerin zaman zaman bu kuruluşların üzerine gidemeyişinin arkasında şu zımnî anlaşmayı görüyoruz: Medya iktidara diyor ki, ben seni iktidarda tutayım, yanlışlıklarını ve zaafalarını kamuoyundan gizleyeyim, her işi güllük gülistanlık göstereyim, iktidarı zarara sokacak her türlü haber ve bilgiyi yazmayayım, görüntülemeyeyim, gizleyeyim; sen de benim menfaat kaynaklarımı kesme, bilakis artır, vergi ve borçlarımı tahsil etme, geciktir, finansal hilelerime ses çıkarma!” şeklinde ifadelerinin yer aldığı, daha sonra da medya sahipleri arasındaki çekişmeyi gösteren örneklere yer veren bir konuşma yapmıştır.

Önerge sahibi olarak İsmail Özgün (Balıkesir); RTÜK yasa tasarısının kanunlaşması halinde özellikle yerel medyanın getirilen cezaî müeyyidelerin

altından kalkamayacağı için çok ağır bir darbe alacağını, bölgelerinin “gözü kulağı” olan yerel basının darbe vurmak bir yana desteklenmesi gerektiğini, zira önemli bir bölümünün son ekonomik krizlerle kapandığını yada kapanma noktasına geldiğini, yerel basının kamu hizmeti gördüğünü, yüzde 18 olan gazetelerin Katma Değer Vergisi oranının daha aşağılarda olması gerektiğini, basın kartı konusunun mutlaka yeniden düzenlenmesi gerektiğini, yerel televizyonlarda habercilik yapanların basın kartı ve SSK’dan yararlanma haklarına sahip olmaları gerektiğini, basın meslek odalarının kurulması gerekliliğine inandığını ifade etmiştir.

Yukarıdaki görüşmelerin ardından Meclis araştırması açılıp açılmaması hususu oylanmış ve kabul edilmiştir. Ayrıca; Meclis araştırmasını yapacak komisyonun 13 üyeden kurulması, komisyonun çalışma süresinin, başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyenin seçimi tarihinden başlamak üzere üç ay olması ve komisyonun, gerektiğinde Ankara dışında da çalışabilmesi hususu ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmişlerdir.

Medyanın sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin tespit edilmesi amacıyla, (10/18, 23, 79, 212, 244 ve 257) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu üyeliklerine siyasi partilerce 8.5.2002 tarihinde seçilen adaylar şöyledir: DSP’den Gaffar Yakın (Afyon), Mustafa Vural (Antalya), Necdet Saruhan (İstanbul); MHP’den İrfan Keleş (Çankırı), Nazif Okumuş (İstanbul), Yusuf Kırkpınar (İzmir); DYP’den Saffet Arıkan Bedük (Ankara), Erdoğan Sezgin (Samsun); ANAP’tan Aydın A.Ayaydın (İstanbul), Şamil Ayrım (İstanbul); AK Parti’den Tevhit Karakaya (Erzincan), Avni Doğan (Kahramanmaraş) ve SP’den Süleyman Metin Kalkan (Hatay). Bu adaylar oylanmış ve kabul edilmişlerdir.⁵⁴³ Daha sonra bu Meclis Araştırması Komisyonuna Aydın Ayaydın (İstanbul) Başkan, İrfan Keleş (Çankırı) Başkanvekili, Mustafa Vural (Antalya) Sözcü ve Avni Doğan (Kahramanmaraş) Katip olarak seçilmişlerdir.⁵⁴⁴

âü. Şanlıurfa Milletvekili Mustafa Niyazi Yanmaz ve 21 arkadaşının, Güneydoğu Anadolu Projesinin tamamlanması için alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/258) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.2.2002).

Gerekçe: Son günlerde dünyanın en büyük 7 projesi arasında yer alan, ülkemiz için de en büyük ve en önemli proje olan, GAP olarak adlandırılan, 32 milyar dolarlık yatırımla, sulama, hidroelektrik, enerji, tarım, madencilik, ulaştırma, turizm, çevre, eğitim ve sağlık gibi hayatî öneme sahip sektörleri içeren bu sosyoekonomik kalkınma programına, 2000 yılı sonu itibarıyla 14,7 milyar dolar para harcanarak yüzde 46,1’lik bir gerçekleştirme sağlanmıştır. Halkımızın sık sık elektrik kesintileriyle karşılaştığı, ülkemizin büyük bir enerji

⁵⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 97 (8.5.2002), ss. 488-499.

⁵⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 100 (15.5.2002), ss. 360.

darboğazında olduğu şu günlerde, Türkiye'nin 125,1 milyar kilovat/saatlik toplam enerji üretiminin yüzde 10'unu karşılayan, 30,9 milyar kilovat/saatlik hidroelektrik enerji üretimi içinde yaklaşık 12,1 milyar kilovat/saatle ülkemizin toplam hidroelektrik üretiminin yüzde 39'unu ki, bunun parasal karşılığı 726.870.000 dolardır. Bölgede 2000 yılı sonu itibariyle 12 baraj tamamlanmış ve 6 hidroelektrik santral işletmeye açılmış olup, 4.782 megavatlık bir güçle hizmet vermektedir. Ayrıca, 2 baraj ve 2 HES inşaatı devam etmekte. Yatırım programında yer alan baraj ve HES'lerin de tamamlanmasıyla, bölgede yaklaşık 7.000 megavatlık bir üretim sağlanacaktır. 2010 yılında tamamlanması planlanan GAP şimdiden kendi kendini amorti etmiştir. Yetkililerce, sadece Karakaya, Atatürk, Kralkızı, Karkamış ve Birecik Hidroelektrik Santrallerinden, 15 Ekim 2001 tarihi itibariyle kümülatif olarak 181,3 milyar kilovat/saat enerji üretildiği, dolayısıyla 10,9 milyar dolarlık bir gelir sağlandığı ifade edilmektedir.

Bir diğer önemli konu da, GAP'ın tarımsal getirileridir. Bölgede GAP'la 1.700 bin hektar tarım alanının sulamaya açılması hedeflenmektedir. 2000 yılı sonu itibariyle, Fırat ve Dicle havzalarında toplam 215.080 hektar alan sulamaya açılmış olup, halihazırda yüzde 13'ü bulan gerçekleşmeyle, 2000 sonu itibariyle sulu tarım yapılan bölgede rekolte artışıyla, gelirden, bir yılda 507 milyon dolarlık artış olmuştur. 1995 yılından bu yana, sadece yüzde 13'lük gerçekleştirmeyle, bugüne dek 3 milyar dolarlık gelir sağlanmıştır. Yine, GAP genelinde hedeflenen sulamayla ürün rekolte ve ürün deseninde meydana gelen değişikliklerle de, yılda 3 milyar dolarlık sulama faydasının olacağı öngörülmektedir. Daha dün, çorak topraklar yüzünden Çukurova'ya pamuk hasadında işçi olarak çalışmaya giden çiftçilerimiz, bugün, kendi tarlalarında, 197.300 hektar alanda 661.950 ton pamuk üreterek, Türkiye'nin ihtiyacı olan 1.200.000 ton pamuğun yarısından fazlasını karşılamaktadır. Bölgede meydana gelen bu önemli gelişmeler, halkı gelir düzeyini önemli oranda yükseltmiştir. Halk, tarım ve hayvancılıktan elde ettiği geliri, sanayi yatırımlarına kaydırmaya başlamıştır. GAP genelinde, halihazırda 6 OSB, 2 serbest bölge ve 523 tane fabrika mevcutken, hedeflenen rakam 2.500 fabrikadır. 10 milyon insanın yaşadığı bu bölgenin, şimdiye kadar, milli gelirden sadece yüzde 4 pay alabildiği, ancak, bu topyekûn kalkınma projesi tamamlandığında 4 milyon insana iş imkânı sağlanacağı da dikkatlerden kaçırılmamalıdır.

Tüm dünyanın gözlerini diktiği, yabancıların arsa kapmak ve yatırım yapmak için yarıştığı bu bölge için, MGK kararları içinde dahi, GAP'ın mutlaka en geç 2010 yılına kadar bitirilmesinin önemle altı çizilirken, Sayın Bayındırlık Bakanının yaptığı talihsiz açıklamalar, daha sonra bu önemli projeye ayrılacak olan paraların engellenmesi ve yarısı bitmiş dev projenin sektöre ugratılmasının zemininin hazırlandığı senaryolarını da akla getirmektedir. Sadece İstanbul-Ankara otoyoluna 15 milyar dolar, 14 yılda savunma giderleri için 200 milyar dolar para harcanırken, daha dün batırılan 12 banka için 14 milyar dolar para, kaynak aktarılırken, yarısı bitirilmiş bu projeye para bulamayız gerekçelerini

anlamak mümkün değildir. Tüm bu bilgiler ışığı altında, GAP ve problemlerini masaya yatırmak, ülkemiz için hayati öneme sahip bu projeyi bir an evvel bitirmek için, bir Meclis araştırmasının açılmasının faydalı olacağı inancını taşımaktayız.⁵⁴⁵

av. İstanbul Milletvekili Azmi Ateş ve 23 arkadaşının, futboldaki şike iddialarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/259) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.2.2002).⁵⁴⁶

ay. Hatay Milletvekili Mehmet Şandır ve 27 arkadaşının, Ermenilerin 1915-1918 yılları arasında Anadolu'da Türklere karşı uyguladıkları zulüm ve katliamın araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/260) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.3.2002).

Gerekçe: Ermenilerin Türklere yaptıkları mezalim ve katliamın en çok işlendiği yıllar, 1906-1918 yılları arasındır. Bilindiği gibi bu dönem, Osmanlı Devletinin sırasıyla, Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya Savaşları dönemlerine rastlamaktadır. Bu zaman dilimi içerisinde, Ermeniler önce Doğu Anadolu'nun büyük bir kısmını işgal etmiş olan Ruslar'la işbirliği yapmışlar ve Rus işgali altında bulunan yörelerde akla hayale gelmeyecek vahşet, mezalim, katliam ve soykırım gerçekleştirmişlerdir. Ermeni komite ve çetelerinin masum ve savunmasız Türklere yaptıkları mezalim ve katliamı şu başlıklar altında sıralamak mümkündür:

Savaşa asker göndermiş, genelde kadın, çocuk ve yaşlıların bulunduğu köy ve kasabalarda, insanlıkla bağdaşmayacak katliam yapmak, evleri, ağılları, hayvanları ve ürünleri yakmak, kadın ve kız çocukların ırzına tecavüz, masum insanların burunlarını, kulaklarını ve çenelerini kesme, cesetleri parçalayarak ateşte pişirip, yakınlarına yemeleri için zorlama, cesetleri köpeklerle yedirmeleri, mezarlıkların kazılarak defnedilmiş olanların dışarı atılmaları, hamile kadınların karınlarından süngülenmesi ve rahimlerinden bebeklerinin çıkarılması, cami ve türbeleri tahrip ve tahkir etme, resmî binaları yakma, cepheden yaralı dönen askerlerin akla gelmeyecek işkencelerle vahşice öldürülmesi... İnsanlık dışı bu vahşet ve mezalimin, soykırımın belgeleri, bugün arşiv ve kütüphanelerde. Türk Milletinin bu vahşet ve mezalimi, insanlık için utanç verici bu çirkinlikleri unutmaması mümkün değildir!.. Dünya kamuoyu bu soykırımı görmezlikten gelemez. Bunun aksı, insanlık hukukunu zedeler.

Ermeni propaganda ve terör odaklarının, büyük "20 nci Yüzyılın ilk soykırımı" diye ilan ettikleri, çarpıttıkları olayların, asılsız iddialarının gerçek yüzü Türk ve dünya arşivlerinde bulunan belgelerdedir. Ermenilerin soykırım iddiaları asılsız olup, hiçbir ilmî belgeye dayanmamaktadır. Ermenilerin asılsız

⁵⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 67 (27.2.2002), ss. 554-556.

⁵⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 69 (5.3.2002), ss. 687-689.

iddialarının arkasında, hayalî istek ve arzuları yatmaktadır. İddialar tamamen siyasîdir. Ermeni komite ve çetelerinin Türk insanına yaptığı mezalim ve soykırımı arşiv belgeleri ışığında ortaya koymak, bu konudaki teksesliliği ortadan kaldırmanın ve Ermenilerin mahut iddialarının asılsızlığını dünya kamuoyuna göstermenin şüpheşiz en gerçekçi yoludur. Savaş günlerinin güçlükleri, ağır iklim şartları, salgın hastalıklar, yakıt, gıda, ilaç ve diğer imkânların yetersizliği, bunun tabîi sonucu olan ölümler, yalnız, Ermeniler için değil, Türkler için de ve üstelik de daha fazlasıyla geçerlidir.

Ermeni milletini kötülemek, bir kavmi kin ve nefret duygularıyla karalamak, olayların cereyan ettiğı tarihlerde devlete isyan eden Ermeni komite ve çetelerini, Rus ordusu saflarında yer alan Ermeni gönüllü alaylarının yaptıkları vahşet ve mezalimi, soykırımı bugün bütün Ermeni millete mal etmek gibi bir art niyetimiz asla olamaz. Türk olarak, kan davası gütmek, cinayetler işlemek ve intikam almak, tarihî şeref ve asaletimize de yaraşmaz. Ancak, hakikatleri ortaya koymak, bu konudaki teksesliliğı ortadan kaldırmak, yerine getirilmesi gereken tarihî ve millî bir sorumluluk olduğı kadar, aziz şehitlerimize ödememiz icap eden bir manevî borç ve sorumluluktur. Tarihî gerçekleri görmezlikten gelen, Ermenilerin asılsız iddialarına arka çıkan, destek veren devletler, dünya milletleri ve insanlık tarihi önünde kendilerini mahkûm ettiklerini, tarihin siyasî istismar vasıtası olarak kullanılmasında çok ciddi bir mesuliyet yüklediklerini bilmelidirler.

Ermeni iddialarına destek verenler, bu yanlış ve tek taraflı politikalardan vazgeçmeli ve milletlerarası siyaset sahnesinde hak ve hukukun, dostluk ve barışın, kısacası ahlakî unsurların hâkim olduğı dürüst ve seviyeli bir politika sergilemelidirler. Ermenilerin, tarihte savunmasız Türklere yaptıkları mezalim, soykırım şartlarını bütünüyle taşımaktadır. TBMM tarafından araştırılması faydalı olacaktır.⁵⁴⁷

az. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 47 arkadaşının, Samsun'da kurulması planlanan mobil santraller konusunda Anayasanın 98, İctüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/261) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.3.2002).⁵⁴⁸

ba. İstanbul Milletvekili Azmi Ateş ve 53 arkadaşının, ülkemizdeki petrol ve doğalgaz kaynaklarının araştırılarak ekonomiye kazandırılması için yapılması gerekenlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İctüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/262) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.3.2002).⁵⁴⁹

bb. İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk ve 27 arkadaşının, depremde zarar gören ve onarılmayı bekleyen kamu binaları ve kültür varlıkları konusunda Anayasanın 98, İctüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis

⁵⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 88, B 71 (7.3.2002), ss. 143-145.

⁵⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 88, B 73 (13.3.2002), ss. 502-505.

⁵⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 74 (14.3.2002), ss. 26-28.

araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/263) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.3.2002).⁵⁵⁰

bc. Konya Milletvekili Lütfi Yalman ve 19 arkadaşının, Konya Ovaları Sulama Projesi (KOP) konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/264) (Başkanlığa geliş tarihi: 14.3.2002).⁵⁵¹

bd. Konya Milletvekili Özkan Öksüz ve 23 Arkadaşının, Beyşehir Gölü'ndeki kirlenme ve su azalmasının nedenlerinin araştırılarak, gölün ekolojik dengesinin yeniden kurulabilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/265) (Başkanlığa geliş tarihi: 19.3.2002).⁵⁵²

be. İstanbul Milletvekili Nazif Okumuş ve 38 Arkadaşının, İstanbul İlinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/266) (Başkanlığa geliş tarihi: 19.3.2002).⁵⁵³

bf. Sakarya Milletvekili Nezir Aydın ve 20 Arkadaşının, Marmara depremi sonrasında sağlanan mali kaynakların denetimi ve depremin yol açtığı sosyal sorunların giderilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/267) (Başkanlığa geliş tarihi: 19.3.2002).

Gerekçe: 17 Ağustos 1999 Marmara depremi, geniş bir alanda etkili olmuş; sonuçları itibariyle, ağır tahribata yol açmış, bölgede yaşam âdeta durmuştur. Deprem zararlarının telafisi, bölgenin ve bölge insanının ihyası amacıyla, bir dizi yasal, idarî ve teknik tedbirler alınmış, uygulamaya konulmuştur. Öncelikle, ağırlıklı olarak “deprem vergilerinin” oluşturduğu çeşitli iç ve dış kaynaklarla da desteklenen “kaynak havuzu” kurulmuş, yaraların sarılması amacıyla, bu havuzdan çeşitli harcamalar yapılmıştır. Çok geniş bir alanda ve önemli miktarlarda harcamalar yapılan “kaynak havuzunun” toplandığı hesapların denetiminde Sayıştayın devredışı bırakılması kamuoyunda çeşitli şüpheler doğurmuş, yapılan birtakım açıklamalar kafaları iyice karıştırmıştır. Depremzedeler için kullanılması gereken kaynakların “memur maaşlarının ödenmesinde” ya da “bütçe açıklarının kapatılmasında” kullanıldığına dair ortaya konan (ciddî) iddialar kamu vicdanını rahatsız etmiş, halkımızın sosyal yardımlaşma ve dayanışma duygusunu yaralamıştır. Yüce milletimizin, devletine olan güveninin de sarsılmasına fırsat vermeden, konunun

⁵⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 75 (19.3.2002), ss. 161-163.

⁵⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 75 (19.3.2002), ss. 163-165.

⁵⁵² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 76 (20.3.2002), ss. 336-338.

⁵⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 76 (20.3.2002), ss. 338-341.

Meclis zemininde araştırılması ve doğruların ortaya konmasında büyük yarar görülmektedir.

Ayrıca, yaşanan Marmara depreminin yol açtığı ağır tahribatın bölgede psikolojik ve sosyal yaşama dair etkileri ve sonuçları bugüne kadar gözden kaçırılmıştır. Afet sonrası çöken bölge ekonomisinin yol açtığı işsizliğin de tetiklemesiyle, ailelerde huzur kalmamış, boşanma davalarında anormal artışlar gözlenmiştir. Özellikle yakınlarını kaybedenlerin ve çocukların psikolojik rahatsızlıklarında patlama olmuş, bu vakalarla ilgili rehabilitasyon çalışmaları ihmal edilmiştir. Deprem yaralarının sarılması için temin edilen kaynakların “sarf edildiği yerler” ve “harcamaların denetimi” ile ilgili kamuoyunda oluşan zihin bulanıklığının giderilmesi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma duygusunun zedelenmesine fırsat verilmemesi gerekmektedir. Ayrıca, asrın felaketinin bölge insanına ödettiği faturanın daha doğru tespit edilebilmesi için, psikolojik ve sosyal yaşama dair yol açtığı tahribatın da bütün sonuçlarıyla yeniden değerlendirilmesi, bölgenin yeniden ayağa kaldırılmasında daha etkili politikalar izlenmesine yardımcı olacaktır. Meclis zemininde yapılacak detaylı bir araştırmanın her an beklenmekte olan yeni depremlerle ilgili atılması gereken adımlar açısından da yol gösterici olacağı düşünülmektedir.⁵⁵⁴

bg. Doğru Yol Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri, Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven’in, Marmara Depremi sonrasında sağlanan mali kaynakların denetimi ile olası depremlere karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/268) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.3.2002).⁵⁵⁵

bh. Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz ve 20 arkadaşının, madencilik sektörünün sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/269) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.3.2002).⁵⁵⁶

bı. Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz ve 20 arkadaşının, uygulanan ekonomik ve sosyal politikalar konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/270) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.3.2002).⁵⁵⁷

bi. Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu ve 20 arkadaşının, olası bir depreme karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın

⁵⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 76 (20.3.2002), ss. 341-343.

⁵⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 77 (21.3.2002), ss. 512-513.

⁵⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 78 (26.3.2002), ss. 25-26.

⁵⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 79 (27.3.2002), ss. 208-210.

98, İ t z    n 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin  nergesi (10/271) (Ba kanlı a geliş tarihi: 22.3.2002).⁵⁵⁸

bj. Adana Milletvekili Yakup Budak ve 20 arkadaşının, muhtarların sorunlarının ve muhtarlı ın işlevlerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İ t z    n 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin  nergesi (10/272) (Ba kanlı a geliş tarihi: 27.3.2002).⁵⁵⁹

bk. Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan ve 21 arkadaşının, Ceyhan Nehrinden su kullanımının araştırılarak, su azalmasının önlenmesi ve nehrin ekolojik dengesinin yeniden kurulabilmesi için alınması gereken  nlenmelerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İ t z    n 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin  nergesi (10/273) (Ba kanlı a geliş tarihi: 2.4.2002).⁵⁶⁰

bl. Karabük Milletvekili Mustafa Eren ve 43 arkadaşının, KARDEMİR'in içinde bulunduğu mali krizin nedenlerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İ t z    n 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin  nergesi (10/274) (Ba kanlı a geliş tarihi: 3.4.2002).⁵⁶¹

bm. Sakarya Milletvekili Nezir Aydın ve 21 arkadaşının, gençliğin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İ t z    n 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin  nergesi (10/275) (Ba kanlı a geliş tarihi: 3.4.2002).⁵⁶²

bn. Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt ve 25 arkadaşının, 19 Mayıs  niversitesi ve Rektörü hakkındaki bazı iddiaların araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İ t z    n 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin  nergesi (10/276) (Ba kanlı a geliş tarihi: 11.4.2002).⁵⁶³

bo. Elazığ Milletvekili Latif  ztek ve 20 arkadaşının, Türk tarımının ve çiftçisinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İ t z    n 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin  nergesi (10/277) (Ba kanlı a geliş tarihi: 12.4.2002).⁵⁶⁴

b . Karabük Milletvekili Erol Karan ve 43 arkadaşının, KARDEMİR'in içinde bulunduğu malî krizin nedenlerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İ t z    n 104 ve 105.

⁵⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 79 (27.3.2002), ss. 210-212.

⁵⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 83 (4.4.2002), ss. 315-317.

⁵⁶⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 83 (4.4.2002), ss. 317-318.

⁵⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 84 (9.4.2002), ss. 408-410.

⁵⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 86 (11.4.2002), ss. 654-656.

⁵⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 91 (24.4.2002), ss. 18-20.

⁵⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 91 (24.4.2002), ss. 20-21.

maddeleri uyarınca bir meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/278) (Başkanlığa geliş tarihi: 24.4.2002).⁵⁶⁵

bp. Iğdır Milletvekili Abbas Bozyel ve 20 Arkadaşının, Ermenilerin Iğdır İlinde yerli halka yaptıkları mezalimin araştırılması ve Iğdır üzerindeki emellerine karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi.(10/279) (Başkanlığa geliş tarihi: 24.4.2002).⁵⁶⁶

br. Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz ve 19 Arkadaşının, Ilgaz İlçesi ve Ilgaz Dağı'nın turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve yatırım olanaklarının araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/280) (Başkanlığa geliş tarihi: 24.4.2002).⁵⁶⁷

bs. Kayseri Milletvekili Salih Kapusuz ve 20 Arkadaşının, trafik kazalarına neden olan unsurların araştırılarak, kazaların önlenmesi ve yargılama sürecinde alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/281) (Başkanlığa geliş tarihi: 30.4.2002).⁵⁶⁸

bş. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 27 Arkadaşının, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/282) (Başkanlığa geliş tarihi: 7.5.2002).

Gerekçe: Ülkemizden 1960'lı yıllarda Almanya ile başlayan işçi göçü, zamanımıza kadar azalan bir ivme takibiyle; ancak, Avrupa'nın tamamını içine alacak şekilde devam etmiştir. Bugün itibariyle 3.000.000'u aşkın vatandaşımızın bulunduğu Avrupa ülkeleri, ülke insanımız için âdeta ikinci vatan durumundadır. Bu durum, beklenileceği gibi, vatandaşlarımızın bulunduğu ülkelerde, zamanla, birçok problemin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak, bu problemlere karşı alınması gereken tedbir ve bulunması gerekli çözümler noktasında devlet olarak yeterince aktif ve üretken olunamamıştır. Bu problemlerin ağırlıklı olarak günümüze kadar taşındığı ve hâlâ çözümler beklediği de bilinen bir gerçektir.

40 yıl kadar önce sadece işçi görüntüsü ve kimliğinde başlayan bu olgu, bugün geline nokta, çocuk, öğrenci, işçi, işveren, emekli ve işsiz gibi, birçok sosyal ve 100 milyar dolarlarla ifade edilebilecek ekonomik boyutlara sahiptir. Yıllar boyu, sadece yurda döviz göndermeleri gereken ve sırf bu gayeyle Avrupa'da bulundukları düşünülen bu insanların en tabî haklarının dahi yerine getirilmesi talepleri, ne yazık ki dönemin hükümetleri tarafından ya hiç ya da

⁵⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 93 (30.4.2002), ss. 351-353.

⁵⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 95 (2.5.2002), ss. 10-12.

⁵⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 95 (2.5.2002), ss. 12-13.

⁵⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 96 (7.5.2002), ss. 294-296.

yeterince yerine getirilememiştir. Bu insanların, bulundukları ülkelerde ya da ülkemizde karşılaştıkları birçok problemler, aradan geçen bunca zamana rağmen hâlâ güncelliğini ve gündemdeki yerini muhafaza etmektedir. 40 yıl önce yaşanan adaptasyon, eğitim, güzergâh emniyeti, gümrüklerde yaşananlar ve benzeri birçok problemler, hâlâ, güncelliğini koruyan ve çözüm bekleyen konulardır. Ülkemizde yapılan seçimlerde oy kullanabilmeleri için gerekli çalışmalar hâlâ yapılamamış ve bulundukları yerlerde oy kullanmaları temin edilememiştir.

Yukarıda sayılan hususların yanında, mevcut diğer tüm problemlerin, bugüne kadar yapıldığı gibi, görmezlikten gelinmesi, üstünün örtülmeye çalışılması bu problemlerin ortadan kalkmasına değil, zamanla daha da artmasına, kangren olmasına ve dolayısıyla çözümün zorlaşmasına neden olmaktadır. İşbu nedenle, yukarıda sayılan birtakım problemlerin yanında ve onlara ilaveten, çifte vatandaşlığın kazanımı, vatandaşlarımızın bulundukları ülkelerde yapılan yerel ve genel seçimlere daha aktif katılımların temini, yatırımlarının yönlendirilmesi, milletimize ait millî ve manevî değerlerin korunarak vatandaşlık bağımızın devamının sağlanması ve benzeri alanlarda Türkiye olarak devletin değişik organlarından, bu arada, başta TRT olmak üzere, özel yayın kuruluşlarımızdan ne şekilde istifade edilebileceğinin ortaya konulabilmesi için bir Meclis araştırması açılmasını saygılarımızla arz ederiz.⁵⁶⁹

bt. Kayseri Milletvekili Salih Kapsuz ve 20 arkadaşının, turizm sektörünün sorunlarının araştırılarak turizm potansiyelinin etkin değerlendirilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/283) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.5.2002).⁵⁷⁰

bu. İzmir Milletvekili Rahmi Sezgin ve 90 Arkadaşının, tarımda ilaç, gübre ve hormon kullanımı konusunda Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/284) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.5.2002).⁵⁷¹

bü. Malatya Milletvekili Tevfik Ahmet Özal ve 23 Arkadaşının, 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın uğradığı suikast girişimi ile ölümü üzerindeki iddiaların araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İttüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/285) (Başkanlığa geliş tarihi: 17.5.2002).

Gerekçe: Büyük devlet ve siyaset adamı 8. Cumhurbaşkanımız merhum Turgut Özal, uzlaşmacı kişiliği ve ilişkileriyle birlikte, icraatlarıyla alçakgönüllü ve hoşgörüsüyle Türk Halkının sevgi, takdir ve teveccühünü kazanmış gerçek bir liderdir. Çağın temel dinamiklerini doğru okuyarak dünyanın nereye yöneldiğini fark eden Özal, Türkiye'yi dünyadan tecrit eden duvarları kaldırarak hür

⁵⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 98 (9.5.2002), ss. 519-521.

⁵⁷⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 99 (14.5.2002), ss. 30-32.

⁵⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 102 (21.5.2002), ss. 695-699.

teşebbüse dayalı ve serbest rekabete açık bir piyasa ekonomisine geçmeyi, böylece Türkiye'nin tıkanan kanallarını açmayı hedeflemiştir. Tüm bunları yaparken taşların yerinden oynayacağını, bundan da bazı çıkar çevrelerinin hoşlanmadıklarını biliyordu. Nitekim, 19 Haziran 1988 tarihli Anavatan Partisi 2. Olağan Kongresinde uğramış olduğu silahlı saldırı girişimi, çıkarları bozulan birtakım karanlık güçlerin ondan kurtulma çabasından başka bir şey değildir. Ancak, birçok araştırma yapılmasına rağmen bu suikast saldırısının üzerindeki sis perdesi henüz aralanmış değildir. Ölümü anında yanında bulunanların ifadeleri ve kronolojik gelişmeler değerlendirildiğinde, merhum Cumhurbaşkanımızın aniden ölümü ve ölüm sonrası otopsi yapılmadan defnedilmiş olması, daha sonraki gelişmeler, bu konuda birtakım kuşkuların doğmasına neden olmuştur.

Ülkemizin jeopolitik konumu, rahmetli Özal'ın Türkiye'yi dünya siyasetinde söz sahibi yapan lider kişiliği ve Türk cumhuriyetleriyle kurmuş olduğu olumlu gelişmeler göz önüne alındığında, böylesine önemli bir liderin kaybının pek çok çevreyi yakından ilgilendireceği gözden uzak tutulmaması gereken bir husustur. Hal böyleyken, devlet olarak bir araştırmaya gerek duyulmadan, hatta otopsi dahi yapılmadan sıradan bir ölüm gibi değerlendirilerek ebedî istirahatgâhına tevdi edilmesi pek çok kuşkuyu da beraberinde getirmiştir.

Tüm bu şüpheleri ortadan kaldırmak ve olayı her yönüyle araştırarak, toplum vicdanını rahatlatmak amacıyla önergemiz hazırlanmıştır.⁵⁷²

bv. Şanlıurfa Milletvekili Yahya Akman ve 20 Arkadaşının, çocuk ve genç nüfusun ihtiyaç ve sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98., İctüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/286) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.5.2002).⁵⁷³

by. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 20 Arkadaşının, ülkemizde ilaçların yan etkilerinin kontrolünün araştırılması ve alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İctüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/287) (Başkanlığa geliş tarihi: 21.5.2002).⁵⁷⁴

bz. Bartın Milletvekili Cafer Tufan Yazıcıoğlu ve 20 Arkadaşının, Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan Türklerin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İctüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/288) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.5.2002).⁵⁷⁵

ca. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 19 Arkadaşının, tarımda ilaç ve hormon kullanımının kontrolünün araştırılarak gerekli tedbirlerin alınması amacıyla Anayasanın 98, İctüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir

⁵⁷² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 102 (21.5.2002), ss. 699-700.

⁵⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 104 (23.5.2002), ss. 163-165.

⁵⁷⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 104 (23.5.2002), ss. 165-167.

⁵⁷⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 105 (28.5.2002), ss. 317-319.

Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/289) (Başkanlığa geliş tarihi: 28.5.2002).⁵⁷⁶

cb. Konya Milletvekili Remzi Çetin ve 20 arkadaşının, demiryolu ulaşımındaki sorunların araştırılarak demiryollarının geliştirilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/290) (Başkanlığa geliş tarihi: 11.6.2002).⁵⁷⁷

cc. Kayseri Milletvekili Sevgi Esen ve 22 Arkadaşının, Kayseri İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/291) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.6.2002).⁵⁷⁸

cd. Osmaniye Milletvekili Birol Büyüköztürk ve 23 Arkadaşının Kamu harcamalarının yerindeliğini ve etkinliğini sağlamak amacıyla, kamu harcamaları üzerindeki Parlamento denetimi konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/292) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.6.2002).⁵⁷⁹

ce. Kocaeli Milletvekili Osman Pepe ve 19 Arkadaşının, İzmit Büyükşehir Belediyesi İzmit Kentsel ve Endüstriyel Su Temin Projesi ile ilgili iddiaların araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/293) (Başkanlığa geliş tarihi: 18.6.2002).⁵⁸⁰

cf. Bolu Milletvekili İsmail Alptekin ve 22 arkadaşının, yaylacılık ve yayla evleri konularındaki hukuki sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/294) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.6.2002).⁵⁸¹

⁵⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 106 (29.5.2002), ss. 427-428.

⁵⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 98, B 106 (12.6.2002), ss. 19-21.

⁵⁷⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 98, B 114 (18.6.2002), ss. 462-464.

⁵⁷⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 98, B 114 (18.6.2002), ss. 464-466.

⁵⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 98, B 115 (19.6.2002), ss. 745-747.

⁵⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 99, B 119 (27.6.2002), ss. 534-535.

D. 21. DÖNEM'DE GENSORU ÖNERGELERİ VE YAPILAN İŞLEMLER

TBMM'nin 21. Dönemi içerisinde toplam 29 adet gensoru açılmasına ilişkin önerge verilmiş ve hiçbirini kabul edilmemiştir. Gensoru önergeleri, gerekçeleri ve öngörüşmeleri, 2. Yasama Yılından itibaren, her yasama yılı için ayrı ayrı aşağıda yer almaktadır.

1. 21. Dönem, II. Yasama Yılı Gensoru Önergeleri

a. Fazilet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Manisa Milletvekili Bülent Arınç, İstanbul Milletvekili İsmail Kahraman ve Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener'in, yanlış ekonomik tercihler ve kararlar sonucunda bazı bankaların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmesine neden olacak düzeyde malî sektörde tahribata yol açtıkları iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir Gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/1) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.12.1999) (Dağıtma tarihi: 29.12.1999).⁵⁸²

Fazilet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Manisa Milletvekili Bülent Arınç, İstanbul Milletvekili İsmail Kahraman ve Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener tarafından verilen (11/1) nolu gensoru önergesinin öngörüşmeleri 18.11.2000 tarihinde yapılmıştır. Öngörüşmelerde; önerge sahibi olarak Ali Coşkun (İstanbul), FP Grubu adına Abdüllatif Şener (Sivas), MHP Grubu adına Hayrettin Özdemir (Ankara), DSP Grubu adına Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın), DYP Grubu adına Oğuz Tezmen (Bursa), ANAP Grubu adına Işın Çelebi (İzmir) ve Devlet Bakanı Recep Önal (Bursa) birer konuşma yapmışlardır. Gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususunda bir açık oylama talebi yapılmış, bunun üzerine talepte bulunan milletvekillerinin salonda bulunup bulunmadıklarının tespiti yapılmış, talep sahiplerinin salonda bulunmaları üzerine açık oylamanın elektronik cihazla yapılması oylanmış ve kabul edilmiştir. Oylamaya 456 milletvekili katılmış; 148 kabul, bir çekimser ve bir mükerrer oya karşılık 306 ret oyu ile gensoru önergesi kabul edilmemiştir.⁵⁸³

b. Fazilet Partisi Genel Başkanı ve Malatya Milletvekili Mehmet Recai Kutun ve 35 arkadaşının, uyguladığı yanlış politikalarla tarım sektörünün olumsuz yönde etkilenmesine neden olduğu iddiasıyla Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalg hakkında gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/2) (Dağıtma tarihi: 19.6.2000) aşağıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

57. Ecevit Hükümetinin Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalg'ın izlemiş olduğu yanlış tarım politikaları, almış olduğu yanlış kararlar

⁵⁸² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 47 (29.12.1999), s. 7.

⁵⁸³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 48 (18.1.2000), ss. 112-144.

Türk tarımını tahrip etmeye devam etmektedir. Bakanlığın yanlışlarının faturasına ise, tarım kesiminde çalışan 30 milyon halkımız katlanmaktadır. Zaten zor koşullar altında var olma mücadelesi veren tarım kesimi, sorumlusu olmadığı isabetsiz ve yanlış kararların ağır maliyetleri altında her geçen gün biraz daha ezilmektedir. En son yaşanan hububat taban fiyat açıklaması da, 57. hükümetin Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp'in yürüttüğü yanlış tarım politikalarının bir sonucudur. Hükümet, üretim maliyetlerinin 122.000 TL olduğu bir ekonomik ortamda buğdaya 102.000 TL taban fiyat açıklamıştır. Verilen bu rakamla hububat üreticisi yüzde 35 oranında zarara uğratılmıştır.

Tütün üreticisi ve çay üreticisinin durumu, hububat üreticisinden farklı değildir. Tütüne ve çaya yüzde 25 artış yapılarak, bu ürünlerin üreticisi perişan edilmiştir. Enflasyon karşısında tütün ve çay üreticileri yüzde 38 oranında zarara uğratılmıştır. Öte yandan, üreticilerin kendi birikimleriyle kurdukları üretici birlikleri, "Tarım Satış Kooperatifleri Yasası" ile; bu birliklerin elinde bulundurdıkları fabrikalar, kooperatif ekseni dışındakilere peşkeş çekilmeye çalışılmaktadır.

57. Ecevit Hükümeti, IMF ile yaptığı stand-by antlaşması ve buna dayalı olarak gönderdiği niyet mektuplarında Türk tarımı ile ilgili bazı taahhütler altına girmiştir. Bu taahhütler ülkemiz genel ekonomisinin, Türk tarım sektörünün ve üreticinin perişan olmasına yetmiştir. Burada amaç, tarıma verilen desteği kısa sürede tamamen kaldırmaktır. Uygulanan genel ekonomik politikalar ve yanlış tarım politikaları, tarım sektörünü 1999 yılı için 4,6 küçültmüştür. Türkiye'de tarımın gayri safi milli hâsıla içindeki payı yüzde 16'dan 13'e düşmüştür. Tarım sektörünün istihdam içindeki payı yüzde 44'ten yüzde 45'e çıkmıştır. Bu tarım kesiminde istihdam edilen halkımızın fakirleştiğinin göstergesidir. Bu veriler tarımın ve tarımsal üreticinin mutlak surette desteklenmesi gereğini ortaya çıkarmaktadır. Anayasanın amir hükümlerine rağmen, Tarım Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp'in yanlış politikaları halkı yoksulluğa mahkûm etmektedir. Hükümetin ekonomiyi daraltan kararlarının altında ezilmekte olan tarım kesimi ayakta kalma mücadelesi vermektedir.

"...Kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak" (Anayasa madde 5) devletin temel amaç ve görevleri arasındadır. Aynı zamanda "Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır..." (Anayasa madde 167).

"Devlet, bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alır." (Anayasa madde 45). Halkın refah, huzur ve mutluluğunu, piyasaların sağlıklı ve düzenli işlemlerini, sektörler arası dengeyi ve tarım sektöründe istihdam edilen nüfusun mutluluğunu sağlayıcı politik kararları alacak ve uygulayacak olan, siyasal iktidardır. Bu yönde dolaysız müdahaleler, para politikası, maliye politikası araçları ve kamu iktisadî kuruluşlarının faaliyetleri, bazı iktisat dışı araçlar yanında sayılabilir. Siyasal iktidarın tüm bu araçları kullanım biçimiyle,

hedeflenen amaçların gerçekleşmesi sağlanabileceği gibi, yanlış kararlar ve uygulamalarla makro ekonomik dengelerin bozulması da mümkündür. Nitekim, 57. Ecevit Hükümetinin Tarım Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalg'ın tarım sektörüne ilişkin politik uygulamaları, ekonomimizin altyapısını oluşturan tarım sektörünün olumsuz etkilenmesine neden olmuş, alınan yanlış politik kararlar, tarım kesiminde istihdam edilen 30 milyon nüfusu doğrudan etkileyerek perişan etmiştir.

Bu nedenle, 57. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalg hakkında, Anayasanın 98 ve 99., İçtüzüğü'nün 106. maddeleri gereğince gensoru açılmasını arz ederiz.⁵⁸⁴

Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalg hakkında gensoru açılmasına ilişkin (11/2) esas numaralı önerge üzerindeki görüşmeler 21.6.2000 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önce önerge sahiplerinden Veysel Candan, DYP Grubu adına İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) (Konya), MHP Grubu adına Nail Çelebi (Trabzon), FP Grubu adına Cevat Ayhan (Sakarya), ANAP Grubu adına Beyhan Aslan (Denizli), DSP Grubu adına Necati Albay (Eskişehir) ve Tarım Ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalg tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin sonunda gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmaması hususu oylanmış ve kabul edilmemiştir.⁵⁸⁵

2. 21. Dönem, III. Yasama Yılı Gensoru Önergeleri

a. Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener ve 67 arkadaşının, özel bankaların içinin boşaltılarak Hazinesin ekonomik kayba uğratılmasında kusurları bulunduğu iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/3) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.11.2000) (Dağıtım tarihi: 26.11.2000).

Gerekçe: Türkiye bir süreden beri sayıları 10'u bulan bazı özel bankaların içinin boşaltılması şokunu yaşamaktadır. Bu bankalarla ilgili açıklanan rakamlar, ortaya atılan iddialar, olaya karışanların kimlikleri bu şoku daha da ağırlaştırmaktadır. Bunda en önemli sebep de çeşitli tarihlerde gerek gensoru gerek genel görüşme ve gerekse soru önergeleri ve beyanlarla Meclis içinde, ilgili denetim birimlerinin ise Meclis dışında, her türlü ikaz ve ihbarların yapılmış olmasına rağmen, hükümetin gerekli tedbirleri almayarak âdeta bu soyguna göz yummasıdır. Hükümetin bu soygun içinde ağır kusuru ve vurdumduymazlığı, soygunları himaye, soyguncuları sıyanet eden umursamazlığı vardır. Bugün, yolsuzluk, en önemli ve öncelikli tehdit olmuştur. Devleti IMF'ye muhtaç etmiştir. Yoksulluğun temel sebebi de budur. Bu soygunlar mahiyeti icabı bir günde, bir ayda yapılamayacağı gibi, tek taraflı

⁵⁸⁴ Gensoru veren diğer milletvekillerinin isimleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 113 (20.6.2000), ss. 535-537.

⁵⁸⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 114 (21.6.2000), ss. 25:58

yapılabilecek bir eylem de değillerdir. Uzunca bir zamana yayılan böylesi soygunların gerçekleştirilmesi, ancak soyan kişilerin bürokratik ve siyasî bağlantılarının varlığıyla mümkün olabilir.

Hükümet, bilerek ve isteyerek konunun sadece bir ayağını, onu da çok sınırlı tutarak tahkikat konusu yapmakta, bürokrat ve siyasetçi ayağının ortaya çıkmasını engellemektedir. Bu yolsuzluğun tüm uzantılarının yargıya teslimine, sayısal çoğunluğuna dayanarak mâni olmaktadır. İlgili denetim birimlerinin ikazlarını, ihbarlarını işleme koymamaktadır. Konunun tüm yönleriyle aydınlanması için yüzlerce soru ortada durmaktadır. Bazı soyguncuların üzerine gidilirken, bazıları henüz karakola bile davet edilmemiştir. Bir bakan, bu işlerin ancak binde 1'inin ortaya çıktığını söylediğine göre 999'u nerededir, içinde kimler vardır? Hükümet, bunları ortaya çıkarmak için çaba sarf etmediği gibi, tam tersi istikamette bir çabanın içine girmiştir. Soruşturmalar kasten eksik ve yanlış yapılmakta, zamanında gerekli tedbiri almayarak suçluların dışarıya kaçmasına, çaldıklarını kaçırmalarına da sebep olmaktadır.

Banka izinlerinin, şube açmaların, usulsüz devirlerin, usulsüz kredi işlemlerinin yapılmasından tutun da daha pek çok işlem ve tasarruflarda yasalar açıkça çiğnendiğine, bunlara imza koyan, onay veren, devirleri onaylayan bürokratların ve siyasetçilerin bazıları bürokraside, bazıları da bu hükümette ya da onların partilerinde bakan ve milletvekili olarak görev yaptığına göre böyle bir ortamda geri kalan 999 soyguncunun ortaya çıkması mümkün değildir. Bütün bunların bugünkü sorumlusu 57. hükümdür. Gensoru açılması halinde pek çok konu aydınlığa çıkacak, kamuoyu bilgilenecek olacak ve siyasî sorumlular da ortaya çıkacaktır. İşbu gensoru, bu nedenlerle ve görüşmeler sırasında arz edilecek diğer sebeplerden dolayı verilmiştir.⁵⁸⁶

Yukarıdaki (11/3) sayılı gensoru önergesi üzerindeki görüşmelere 5.11.2006 tarihinde başlanmıştır. Gensoru önergesi üzerinde; önerge sahipleri adına Abdüllatif Şener (Sivas), FP Grubu adına Yasin Hatiboğlu (Çorum), ANAP Grubu adına Nesrin Nas (İstanbul), MHP Grubu adına Mehmet Şandır (Hatay), DYP Grubu adına Oğuz Tezmen (Bursa), DSP Grubu adına Aydın Tümen (Ankara), Aydın Tümen (Ankara)'ın konuşmasında, kendisine sataşması nedeniyle H. Ufuk Söylemez (İzmir) ve Devlet Bakanı Recep Önal (Bursa) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin sonunda, gensorunun gündeme alınıp alınmaması hususunda yapılan oylamaya 430 milletvekili katılmış; 141 kabul, 288 ret, bir mükerrer oyla gensorunun gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁵⁸⁷

b. DYP Grup Başkanvekilleri Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül, Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan ve İçel Milletvekili Turhan Güven ile 22 arkadaşının, hatalı ve tutarsız ekonomi politikaları izleyerek ülkeyi kriz ortamına

⁵⁸⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 21 (28.11.2000), ss. 178-181.

⁵⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 47, B 24 (5.12.2000), ss. 23-57, 59-66, 201-224.

sürükledikleri iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/4) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.12.2000) (Dağıtım tarihi: 4.12.2000).

Bu önergeden Aksaray Milletvekili Murat Akın, Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız, Bitlis Milletvekili Yahya Çevik, Kayseri Milletvekili Sevgi Esen, Tunceli Milletvekili Kamer Genç ve Van Milletvekili Fetullah Gültepe imzalarını daha sonra geri çektiklerinden, önerge üzerinde Anayasa ve İçtüzükte öngörülen sayıda imza kalmadığı gerekçesiyle, 5.12.2000 tarihinde Genel Kurul Başkanı tarafından işleminden kaldırılmıştır.⁵⁸⁸

c. DYP Grubu adına Grup başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, yanlış ekonomi politikaları izleyerek ülkeyi kriz ortamına sürükledikleri iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/5) (Başkanlığa geliş tarihi: 7.12.2000) aşağıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye giderek derinleşen büyük bir ekonomik krize sürükleniyor. Hükümetin tutarsız, hatalı ekonomik politikaları ülke ekonomisini tam bir çıkmaza sokmuştur. 1999 yılı sonu itibariyle eksi yüzde 6,4 oranında küçülen Türkiye ekonomisi, son 50 yılın en büyük ekonomik daralmasını yaşadı.

Önce IMF ile yapılan ve başarısızlıkla neticelenen “Yakın İzleme Anlaşması” ve bilahare da 2000 yılı başında millete dayatılan “stand-by” anlaşması yoksullaşmaya yol açmıştır. Tarımda ancak savaş yıllarında görülebilecek bir fakirleşme yaşanmakta olup, çiftçinin; çifti çubuğu, traktörü icra ve haciz tehdidi altında bulunmaktadır. Esnaf ve sanatkârlar ne Bağ-Kura borçlarını ödeyebiliyorlar ne de sıftah yapabiliyorlar. KOBİ'ler kaderlerine terk edilmiş, ihracat son 5 yılın en büyük gerilemesini yaşıyor. İçinde “insan” olmayan IMF programının dayattığı yüzde 25'lik çeyrek yıl sonu hedeflerinin tutmayacağı son 11 aylık verilerle ortaya çıkmaktadır.

Liberal piyasa ekonomisinin terk edilerek, emir komuta ekonomisinin uygulanması, tam bir yasak ve narh düzeninin ortaya çıkmasına neden oldu. Ücretlere, döviz kurlarına, kiralara, çiftçinin ürün bedellerine, KİT'lerin fiyatlarına, ekonominin gerçeklerine ve yüksek maliyetlere rağmen yasak ve narh koyan anlayış, yıl sonunda yüzde 20-25 olarak ilan ettiği enflasyon hedeflerinde en az yüzde 50 oranında bir sapma veya yanılmaya yol açtı. Gerçek çarşı pazar enflasyonu ise yüzde 56 oldu. Kura baskı yapan politikalarla ülke tam bir “ithal cennetine” dönüştürülürken, dış ticaret açığı 25 milyar dolara yaklaştı. Cari açığın, gayri safi millî hâsılanın yüzde 5'ini de aşarak 10 milyar doların üzerine çıkmasından endişe ediliyor. Enerjide politikasızlık ve ihmal

⁵⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 47, B 24 (5.12.2000), ss. 19-20.

yüzünden, Türkiye 21. Yüzyılda hâlâ elektrik kesintileri, vitrin ve sokak lambalarının söndürölmesi gibi ilkel tedbirlerle karanlığa sürükleniyor.

Türk bankacılık sisteminin, yaşadığı en büyük malî kriz giderek derinleşiyor. Son birbuçuk yıl içerisinde batma ve batırılma noktasına gelerek Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen 10 bankanın yıl sonu itibariyle toplam zarar ve risklerinin toplamı 10 milyar doları aşacağı sanılmaktadır. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, dünyanın en istikrarsız 5 borsasından biri haline getirildi. Borsada yatırım yapan küçük ve orta ölçekli onbinlerce vatandaş servetlerinin önemli bir bölümünü yitirdiler. Yabancı sermaye girişleri son yılların en düşük düzeyine inmiş ve bunun sonucunda maalesef sermaye kaçışları gündeme gelmiştir. Telekom başta olmak üzere özelleştirmede hükümet ortakları arasındaki çekişme ve söz düelloları hem gecikmeye hem de itibar kaybına yol açtı.

“Öteki Türkiye” denilen dar ve sabit gelirliler, esnaf ve sanatkârlar, KOBİ’ler, çiftçiler, emekliler, işçi ve memurlar, emsali görülmemiş gelir dağılımı bozuklukları altında yoksullaşmaya ve ezilmeye mahkûm edildiler. Hükümet bu haliyle, IMF ve Dünya Bankasının üçüncü derecede memurlarından talimat alır bir görüntüde, şaşkın, inisiyatiften uzak, güven vermeyen bir tavır sergilemekte ve millî onur rencide edilmektedir. Bilgi, beceri ve kararlılık eksikliği, Türkiye’yi, iç ve dış piyasalarda son derece zor bir duruma sokmaktadır. Gecelik faizler yüzde 400’lere çıkmış, borsa çökmüş, dövize hücum başlamış, TC Merkez Bankasından on gün içerisinde 6 milyar dolar döviz çıkışı olmuştur. Dövizde olan bu talebin ve yüzde 400’lere varan faizin bir iki hafta daha sürmesinin ekonomiyi geri dönülemez tarihî bir çöküşe götürmesinden endişe etmekteyiz. Bankalara el koyma hareketi hâlâ devam etmektedir. Son olarak, Demirbank Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilirken, Park Yatırım Bankasının da bankacılık işlemleri yapma izni kaldırılmıştır.

İşte bu şartlar altında Dünya Bankası Başkanının gönderdiği âdeta talimat niteliğindeki mektubunu Başbakanın kamuoyuna açıklaması, bardağı taşıran damla olmuştur. İktidar o kadar çaresiz, şaşkın ve panik içerisinde ki, Dünya Bankası Başkanının “hemen bir açıklama yapın, Telekom ve elektrik zammını da yapın” tarzındaki direktifleriyle, uzaktan kumanda edilen bir acz görüntüsü sergilemektedir. Yukarıda belirtilen nedenlerle Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99, İçtüzüğün 106. maddeleri gereğince gensoru açılmasını Grubumuz adına arz ve teklif ederiz.⁵⁸⁹

Yukarıda belirtilen (11/5) sayılı gensoru önergesi üzerindeki görüşmelere 11.12.2006 tarihinde başlanmıştır. Gensoru önergesi üzerinde; önerge sahibi olarak Mehmet Döner (Hatay), FP Grubu adına Nevzat Yalçıntaş (İstanbul), MHP Grubu adına Oktay Vural (İzmir), ANAP Grubu adına Işın Çelebi (İzmir), DYP Grubu adına H. Ufuk Söylemez (İzmir), DSP Grubu adına

⁵⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 47, B 27 (8.12.2000), ss. 437-439.

Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın), DYP Grubu sözcüsü İzmir Milletvekili H. Ufuk Söylemez'in konuşmasında, şahsına sataşması nedeniyle Oktay Vural (İzmir) ve Işın Çelebi (İzmir) ile Devlet Bakanı Recep Önal birer konuşma yapmışlardır. Görüşmelerin ardından gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususu oylanmış ve kabul edilmemiştir.⁵⁹⁰

d. Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız ve 31 arkadaşının, enerji alanındaki yolsuzluk ve usulsüzlüklerin ortaya çıkarılmasında ve teftiş kurulu raporlarının uygulanmasında görevinin gereklerini zamanında yerine getirmediği iddiasıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/6) (Başkanlığa geliş tarihi: 16.1.2001) (Dağıtım tarihi: 17.1.2001) aşağıdadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye, son zamanlarda her gün yeni bir yolsuzluğun ve operasyonun ayak sesleri ile uyanmaktadır. Bugünkü iktidarın başarılı olduğu tek icraatı, yapılan yolsuzluk ve usulsüzlükleri örtbas etmek için göstermiş olduğu dirençtir. Kamuoyu, devleti soyanların nasıl ve kimler tarafından himaye edildiğini hayret ve ibretle izlemektedir. Enerji darboğazından ve krizinden nasıl çıkacağımızın plan ve programını yapması gerekenler, bu gerçeği bir kenara bırakarak, yolsuzluğun ve usulsüzlüğün planını ve programını yapmışlardır. Bunun en son örneği, enerji alanındaki yolsuzluklarda görülmüştür. Bu operasyonun sonucunda, enerjideki yolsuzluğun boyutu ile nasıl görevi kötüye kullanıldığının örnekleri sergilenmiştir.

TEAŞ, kendisine ait hidroelektrik, termik ve doğalgaz çevrim santrallerinde elektriği ortalama 6 cente mal ederken, ENER, İDİL, KEY ve AKSA gibi özel teşebbüslerden kilovat/saat başına 11,104 cent ile 19,183 cent arasında değişen fiyatlardan elektrik almış ve bu kadar yüksek fiyatlarla aldığı elektriği daha düşük fiyatlarla satmasıyla da, kurum trilyonlarca liralık zarara uğratılmıştır. Rejim tartışmasına dönüştürülen Beyaz Enerji Operasyonu kapsamında gözaltına alınan ANAP'lı Devlet eski Bakanı Bırsel Sönmez, TEAŞ eski Genel Müdürü Muzaffer Selvi, TEAŞ eski Genel Müdür Yardımcısı Ünal Peker ile Karadeniz Enerji Şirketinin sahibi Doğan Karadeniz tutuklanarak cezaevine konulmuştur. TEAŞ yönetimi ile ilgili olarak ilk bakanlık teftiş kurulu raporu 1999 yılında Sayın Bakana intikal ettirilmiştir. Söz konusu raporda özetle şu ifadeler yer verilmektedir:

“...dikkati çeken önemli bir hususun da, kurum zararına sebebiyet veren bu uygulamaların, incelememize konu on yıllık periyot içinde, sadece 1997 yılı ve sonrasında yoğun bir şekilde aynı kişilerden oluşan bu yönetim kurulunun, yönetmeliğe aykırı şartnameleri uygulamaya koyup, buna dayalı olarak yapılan ihalelerde daha ucuz teklifleri göz ardı ederek, eskale edilmemiş fiyatlarla 3,5

⁵⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 112-141, 143-148.

trilyon gibi önemli miktarda kurum zararına sebebiyet verdiği, yapılan ihaleleri son karar mercii olarak onayladığı, bu hususlar göz önüne alındığında, anılan kişilerin kurum menfaatlerini koruyamadıkları, kurum kaynaklarını verimlilik ve kârlılık ilkelerine uygun olarak yönetmedikleri sonucunun ortaya çıktığı, dolayısıyla anılan kişilerin yönetim kurulu üyeliği, genel müdür ve genel müdür yardımcılığı görevlerinde bulunmalarının sakıncalı olduğu...”

Bu kadar inandırıcı ifadelerin yer aldığı teftiş kurulu başkanlığı raporu ile ilgili olarak, Sayın Bakan, bu raporu gereği yapılmak üzere TEAŞ Genel Müdürlüğüne gönderdiğini iddia etmektedir. Aradan dokuz ay geçmesine rağmen müfettiş raporu ile ilgili herhangi bir işlem yapılmadığı için, Eylül 2000’de bir müfettiş raporu daha Bakanlığa gönderilmiştir. Sayın Bakan Cumhur Ersümer’in davranışlarından anlaşıyor ki, ilk müfettiş raporlarındaki gerekçeler, TEAŞ’ın üst yönetimini görevden almak için yeterli görülmemiş, ayrıca bu konuda ısrarda da bulunulmamıştır. İkinci müfettiş raporundan sonra, bu adı geçen bürokratları görevden almak için dört ay daha beklenmiştir. Hakkında düzenlenen müfettiş raporunu, gereğini yapsın diye, soruşturulan ve görevden alınması talep edilen Genel Müdüre göndermek, işin gereğini yapmak anlamını taşımaz. Eğer bir bakan, müfettiş raporunu onaylayıp işleme konulması için sevk edecek kadar ciddi buluyorsa, hukukun gereği rapora konu olan kişi ya da kişilerin soruşturma sonuçlarına kadar açığa alınmasıdır. Bu konuda 1999 yılından 2001 yılına kadar beklenilmiş olması, görevin kötüye kullanılması hususunu ortaya çıkarmıştır. Bugün görevden alınan ve yargılanan bürokratlar, Sayın Bakanın onayıyla bu makamlara getirilmişlerdir. TEAŞ’ta yapılan hiçbir uygulama, Sayın Bakanın bilgisi ve isteği dışında gerçekleşemez. Burada önemli olan, bu kadar ciddi müfettiş raporlarının niçin aylarca bekletilmiş ve gereği yapılmamış olmasıdır.

Ayrıca, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığındaki usulsüzlüklerle ilgili olarak Başbakanlık Teftiş Kurulunca hazırlanan ve 57 sayfadan ibaret olan 22 Mayıs 2000 tarih ve 18/0002, 20/2000-91 ve 25/00-08 sayılı soruşturma raporunun 55. sayfasındaki 3 nolu maddede “...raporun gereklerinin yerine getirilmesini sağlamayan Sayın Cumhur Ersümer hakkındaki değerlendirmenin Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının takdirlerine sunulması” gibi bir ifadenin yer aldığı, 24 Mayıs 2000’de Başbakanlığa sunulmuş olmasına rağmen, suçlanan bakan hakkında herhangi bir işlem yapılmadığı görülmüştür. Siyasî teamüllerin, demokrasinin gereği ve yapılmakta olan tahkikatın selameti açısından Sayın Bakanın istifa etmesi gerekirken, bugüne kadar bu sorumluluğu göstermediği ve hiçbir şey olmamış gibi hâlâ bakanlık makamını işgal ettiği için, Yüce Meclisin ilgili bakan hakkında gereğini yapması bir zorunluluk haline gelmiştir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın M. Cumhur Ersümer hakkında Anayasanın 99, İçtüzüğü'nün 106. maddeleri gereğince bir gensoru açılmasını arz ve teklif ederiz.⁵⁹¹

Yukarıdaki (11/6) sayılı gensoru önergesi üzerindeki görüşmeler 23.1.2001 tarihinde yapılmıştır. Gensoru üzerinde; önerge sahipleri adına Saffet Arıkan Bedük (Ankara), FP Grubu adına Veysel Candan (Konya), DYP Grubu adına Nevzat Ercan (Sakarya), ANAP Grubu Adına Emre Kocaoğlu (İstanbul), DSP Grubu adına Masum Türker (İstanbul), MHP Grubu adına Mehmet Şandır (Hatay) ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer (Çanakkale) tarafından birer konuşma yapılmıştır. 11/6) esas numaralı gensorunun elektronik cihazla yapılan açık oylamasına 486 sayın milletvekilimiz katılmış; 169 kabul, 312 ret, 1 çekimser, 4 mükerrer oy kullanılmıştır. Bu sonuçla anılan gensorunun gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁵⁹²

e. Bursa Milletvekili Oğuz Tezmen ve 23 arkadaşının, uyguladıkları yanlış politikalar ve kötü yönetim sonucu ülke ekonomisinde tahribata yol açtıkları iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/7) aşağıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye, 2000 yılı kasım ayında sürüklendiği finansal krizin, 2001 yılının ilk günlerinden itibaren giderek reel sektör krizine doğru derinleşerek genel bir krize dönüşmesinin sıkıntı ve tedirginliğini yaşamaktadır. 1998 yılında IMF'yle yapılan ve 1999 yılı sonunda fiyaskoyla neticelenen ve ekonomiyi son ellibeş yılın en kötü daralmasına (yüzde -6,4) sürükleyen Yakın İzleme Anlaşmasının ardından, bu kez de IMF'yle imzalanan üç yıllık stand-by programının ikinci yılında, bugün, Türk ekonomisi, tam bir çıkmaza sürüklenmiştir. 21 Şubat 2001'den itibaren Hazinesin yapmak zorunda olduğu 6 milyar dolara yakın iç borçlanmada faizlerin yüksek gerçekleşmesi ihtimali, bütçe hedeflerini ve açığını daha 2001 yılı başında anlamsız kılabilecektir.

Sanayi, üretim, ihracat ve ticaret kesimlerinin 31 Mart 2001 itibariyle bankalara ödemek zorunda oldukları dönem faizlerini ve yine iş ve esnaf dünyasının nisan ayındaki vergi yükümlülükleri, hem reel sektörü hem de bankacılık sektörünü büyük bir açmazın ve sıkıntının içine sokacaktır. Bankacılık sektörünün son iki aydaki tasfiye olacak krediler hesabına aktarmak zorunda kaldığı sorunlu kredilerin 400 trilyona yaklaşması gerçekten de endişe vericidir. Onbir aylık dış ticaret açığının bütün dönemlerin en kötü açığı olarak 25 milyar doları aşması, uygulanan hatalı kur ve makroekonomik politikalarda ısrarın somut faturasıdır.

2001 yılında Türk ekonomisi üretememekte, satamamakta, yatırım ve ihracat yapamamakta, yatırım talebinde dahi bulunamamaktadır. İç ve dış

⁵⁹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 45 (17.1.2001), ss. 22-25.

⁵⁹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 47 (23.1.2001), ss. 21-50.

piyasalarda iktidarın kapasite, bilgi ve kabiliyeti hakkında ciddî tereddütler doğurmuştur. Gayri safi millî hâsılanın, yaşanan ekonomide çöküntü ve daralma sonucunda, 2001 yılının ilk çeyreğinde en az eksi yüzde 3'e yakın bir küçülmeye gideceği anlaşılmaktadır. Bugün, Türkiye, tarihinde görülmemiş bir gelir dağılımı bozukluğu ve adaletsizliği yaşamaktadır. AB standartlarına erişmek bir yana, Afrika ülkelerinin düzeyine doğru kötü bir gidişat önlenememektedir.

Türkiye'de hanelerin yüzde 41,9'unun geliri aylık 150 milyon TL'nin altında, yüzde 33,1'inin ise 300 milyon TL'nin altındadır. Diğer bir anlatımla, Türkiye'de halkın büyük bölümü neredeyse açlık sınırında yaşamaktadır. Antiliberal, devletçi-töreci zihniyetin uyguladığı emir komuta ekonomisinin, yasak ve narhlarla kurlara, kiralara, ücretlere, KİT fiyatlarına, tarımsal ürünlere baskı uygulayarak ülke ekonomisini getirdiği nokta, maalesef, yukarıdaki rakamlarla özetlenmektedir. 9 milyona yaklaşan icra dosyası, neredeyse tüm vatandaşların icralık olduğunun kanıtıdır. Dünyada rekabet gücü açısından 42. gerileyen Türkiye'de, hükümet, bu ağır tablo karşısında hâlâ hatada ısrar etmektedir.

Türkiye, savaş yıllarından beri, ekonomisinin böyle tahrip edilip, milletin böyle perişan edildiği hatalı ekonomik politikalarla yönetilmemiştir. Alım gücü yok olan, ay sonunu getiremeyen memur, işçi ve emeklilerimiz; gübre alamayan, Ziraat Bankasına borcunu ödeyemeyen, çiftine çubuğuna haciz gelen köylümüz; sıftah dahi yapamayan, Bağ-Kur ve SSK primlerini ödeyemeyen, hayat standardı ve mükerrer vergiler altında ezilen esnaf ve sanatkârlarımız; kredi alamayan, ihracat yapamayan, yatırım imkânı bulamayan, unutulmuş ve kaderine terk edilen KOBİ'lerimiz ve ihracatçılarımız; alacaklarını tahsil edemeyen, satamayan, bankalarda yüzde 100'leri aşan faizli kredilerini ödeyemeyen sanayici ve müteşebbislerimiz; evinde tenceresinde aş yerine taş kaynatmak noktasına gelen kadınlarımız; milletin, tüm dinamik, üretken ve çalışan kesimleri bugün fakru zaruret haline düşürülmüşlerdir. Reel ekonominin çöküşü ve bunun sonucunda fakirleşmesine yol açan, mevcut hükümettir. Ekonomide ülkenin uçurumun kenarına getirilmesine, yoksullaşmaya, gelir dağılımındaki adaletsizliğe, TBMM kayıtsız kalamaz, kalmamalıdır. Ekonomik çöküşe yol açan, IMF'nin hatalı reçetelerine teslim olan, ülkenin hakkını arayamayan, ekonomiyi kötü yöneten Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında, Anayasanın 99, İçtüzüğü'nün 106. maddeleri gereğince bir gensoru açılmasını arz ve teklif ederiz.⁵⁹³

Yukarıdaki (11/7) esas numaralı gensoru önergesinden bazı milletvekillerinin imzalarını geri çektiklerine ilişkin önergeleri (4/311) sayılı önerge nedeniyle, yeterli imza kalmadığından, 20.2.2001 tarihinde önerge işleminden kaldırılmış ve gündemden çıkarılmıştır.⁵⁹⁴

⁵⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 58 (14.2.2001), ss. 17-19.

⁵⁹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 61 (20.2.2001), ss. 327-328.

f. Konya Milletvekili Veysel Candan ve 30 arkadaşının, deprem konutlarıyla ilgili ihalelerin yapılış şekli ve altyapı hizmetlerinde uyguladığı yanlış politikalarla devleti zarara uğrattığı ve afet kararlarıyla belediyeler arasında partizanlık yaptığı iddialarıyla Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın hakkında gensoru açılmasına ilişkin önerenin (11/8) gerekçesi aşağıdadır:

Gerekçe: Bilindiği üzere, ülkemizde 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde iki büyük deprem felaketi yaşanmıştır. Özellikle Marmara Bölgesinde büyük can ve mal kaybı olmuştur. Bu süre içerisinde hükümet, özellikle de Bayındırlık Bakanlığı, deprem bölgesine zamanında müdahale etmediği gibi, bugüne kadar geçen süre içerisinde de altyapı ve konut yapımında hâlâ ihtiyaca cevap verememiştir. Vatandaşların sıkıntısı artarak devam etmektedir. Hatırlanacağı üzere, çıkarılan ek vergi yasasıyla 3 milyar doların üzerinde para toplanmış ve yaklaşık bir o kadar da dış kredi temin edilmiştir. Bu gelirlerin ancak üçte 1'i afet bölgelerine harcanmış, geri kalan paranın büyük bir bölümü ise bütçe açıkları ve batık bankalarda kullanılmıştır.

Konut seçiminde yanlış yapılarak 26.000 civarında prefabrik konut yapılmış ve bu konutlar, yeterlilik aranmadan, ihtisası olmayan, batık ve iflas etmiş firmalara ihale edilmiştir. Bölgede altyapı hizmetleri davet usulü ile yapılmış, indirimler düşük tutulmuş ve yüzde 30 peşin avans ödenerek idare trilyonlarca lira zarara uğratılmıştır. Bayındırlık Bakanlığı bazı illerde ihaleleri âdeta önceden kimin alacağını belirlemiş ve indirimler düşük tutularak parti il başkanlarına ihale verilmiş, bunun neticesinde de idare malî kayba uğramıştır. Bayındırlık Bakanlığı, Bakanlar Kuruluna sunduğu kararnamele partizanlık yapmış, kendi partili belediyeleri gerçekdışı belgelerle afet kapsamına alarak ekstra yardımlar sağlamış ve bazı belediyeler ise deprem bölgesinde olmasına rağmen kapsam dışında tutulmuştur. Bu yanlış uygulamalar neticesinde afet kapsamı dışındaki belediye gelirlerinde yüzde 35'e varan kesintiler yapılmıştır.

Bütün bunların sorumlusu 57. hükümetin Bayındırlık Bakanı Sayın Koray Aydın'dır. Gensoru açılması halinde pek çok konu, aydınlığa kavuşacak, kamuoyu bilgilenecek olacak ve bu işin siyasî sorumluları da ortaya çıkmış olacaktır. İşbu gensoru, bu nedenlerle ve görüşmelerde ortaya çıkacak diğer sebeplerle verilmiştir.⁵⁹⁵

Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın hakkında gensoru açılmasına ilişkin yukarıdaki (11/8) sayılı önerenin görüşmeleri 27.2.2001 tarihinde yapılmıştır. Gensoru önergesi üzerinde; önerge sahibi sıfatıyla Mehmet Batuk (Kocaeli), FP Grubu adına Veysel Candan (Konya), DYP Grubu adına Nevfel Şahin (Çanakkale), DSP Grubu adına Hasan Suna (Yalova), ANAP Grubu adına Zeki Çakan (Bartın), MHP Grubu adına Kemal Köse (Kocaeli), MHP Grubu adına konuşan Kocaeli Milletvekili Kemal Köse'nin, partisine satışması nedeniyle Bülent Arınç (Manisa), MHP Grubu adına konuşan Kocaeli

⁵⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 61 (20.2.2001), ss. 318-320.

Milletvekili Kemal Köse'nin, bakanlığı döneminde afet sebebiyle çıkarılan bir kararname hakkında doğru olmayan beyanlarda bulunduğu iddiasıyla Cevat Ayhan (Sakarya), Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın (Ankara) ve Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın'ın, konuşmasında, şahsına sataşması nedeniyle Mehmet Ali Şahin (İstanbul), Veysel Candan (Konya) ve Mehmet Batuk (Kocaeli) birer konuşma yapmışlardır. Görüşmelerin ardından gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmaması hususu oylanmış ve gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁵⁹⁶

g. Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ve 34 arkadaşının, uyguladıkları ekonomik politikalarla ülkeyi kriz ortamına sürükledikleri iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99, İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergenin (11/9) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.3.2001) (Dağıtma tarihi: 4.3.2001) gerekçesi aşağıdadır:

Gerekçe: Son yıllarda durgunluk içine giren Türkiye ekonomisi her geçen gün kötüleşmekte ve krizler birbirini kovalamaktadır. Millî gelir 1997'de yüzde 8,3 artmış iken, artış 1998'de yüzde 3,9'a düşmüş ve 1999 yılında ise yüzde 6,4 küçülme olmuştur. Bu, elli yıldır görülmeyen bir gerilemedir. 2000 yılında uygulamaya konulan üç yıllık, IMF destekli, istikrar programıyla enflasyonun TEFE ve TÜFE olarak 2000 yılı sonunda yüzde 20-25, 2001 yılı sonunda yüzde 10-12 ve 2002 yılı sonunda da yüzde 5-7 mertebesine düşürülmesi hedef alınmıştı. Programın üç temel unsuru, kamu sektörü harcamalarının kısılması, yapısal reformlar ve döviz çıpasına bağlanmış sıkı döviz kuru politikasıdır. Bu çerçevede faizlerin de düşürülmesi hedef alınmıştır.

Hükümet, istikrar programını desteklemek gerekçesiyle tarım desteklerini azaltmış, tarım ürünleri taban fiyatlarını tespit ederken enflasyon sebebiyle maliyet artışlarını esas alacak yerde, hedef enflasyona göre fiyat tespit ederek çiftçi-köylü camiasını fakirleştirmiştir. Hükümetin bu anlayışı memur ve emekliler için de uygulanmış, bu zümre de mağdur edilmiştir. Bugün, emekliler ve her seviyede kamu çalışanı fakirleşmiş ve günlük hayatını idame ettirmekte büyük zorluklarla karşılaşmaktadır.

Diğer taraftan, istikrar tedbirleri sebebi neticesinde insanların fakirleşmesiyle iç talep daralmış ve neticede esnaf ve iş hayatı gerilemiş, fabrikalar kapanmış, esnaf kepenk kapatmış, yüzbinlerce insan işsiz kalmış, işten çıkarılmıştır. Daralan iç piyasaya paralel olarak ihracat gerilemiş, ithalat yüzde 40 artmıştır. Bunun neticesinde ihracata çalışan sektörler krize girerken, iç pazar ithal malların istilasına maruz kalmıştır.

Türkiye'de bütün bu sıkıntılar yaşanırken, hükümet, çiftçi, esnaf, memur ve emekli camiasının, iş camiasının ve ihracatçıların feryatlarına kulak tıkayarak

⁵⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 65 (27.2.2001), ss. 201-226, 228-240.

bu istikrar programının başarısı için taviz vermeden uygulamanın devam edeceğini beyan etmiştir; istikrar programını, insanı ezen bir şekilde uygulamaya devam etmiştir.

2000 yılı sonu itibariyle enflasyon hedefleri tutturulamamıştır. TEFE ve TÜFE yüzde 20-25 yerine yüzde 33-39 olmuştur. Sapma yüzde 13-14 mertebesinde. Enflasyon-döviz kuru makası açıldıkça, ihracat gerilemiş ve ithalat artmıştır. 2000 yılında, ihracat 27 milyar dolara ve ithalat 54 milyar dolara, dış ticaret açığı ise 27 milyar dolara ulaşarak yeni bir rekor kırılmıştır. 2000 yılında ödenen faiz ise 33 milyar dolardır. Toplanan vergilerin tamamına yakını faiz ödemelerine gitmiştir.

Çekilen bunca sıkıntıya rağmen, Kasım 2000’de ve Şubat 2001’de yaşanan krizlerle yüzde 7.500’e kadar yükselen faizler, piyasadan kaçan milyarlarca dolar, batan bankaların getirdiği milyarlarca dolarlık yük, panik halinde piyasaların anormal şartlarda dalgalanması, program hakkında güvensizliği yaygınlaştırmış ve hükümete güveni sarsmıştır. Bugün gelinen nokta tam bir umutsuzluktur. Kalkınmak, gelişmek, iş ve aş bulmak isteyen insanımız hüsrana uğramıştır. Milletimiz buna layık değildir. Kimse yarına umutla bakamamaktadır. Türkiye bugünkü şartlarıyla güven vermediği için yatırım yapılamamakta, tersine, yatırımcılar, şartları müsait diğer ülkeleri tercih etmekte ve hatta, mevcut tesislerini bu ülkelere taşımaktadırlar. Fakirlik ve işsizlikle mücadele eden milletimiz iş ve aş beklerken, durum her geçen gün kötüleşmektedir.

Türkiye ekonomisini IMF güdümünde otomatığe bağlamış hükümetin beceriksizliği ortadadır. Programın Türkiye şartlarına göre hazırlanması, büyümeyi ve üretimi esas alması gerekirken, küçülmeyi, durgunluğu ve gerilemeyi esas alan bir programın, her geçen gün, Türkiye’yi yeni iktisadî, sosyal ve siyasî krizlere sokacağı açıkça görülüyor. Netice olarak, hükümet, programı yönetememektedir. Bütün bunların sorumlusu olan 57. hükümet hakkında gensoru açılması halinde, programdan ve uygulamadan kaynaklanan hatalar müzakere edilerek ortaya çıkacak ve siyasî sorumlular tespit edilecektir. Gensoru talebimizin yukarıdaki gerekçeyle kabulünü arz ederiz.⁵⁹⁷

Yukarıdaki (11/9) sayılı gensoru önergesi üzerindeki görüşmeleri 13.3.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi olarak Eyüp Fatsa (Ordu), DYP Grubu adına Kemal Kabataş (Samsun), FP Grubu adına Mehmet Bekâroğlu (Rize), Devlet Bakanı Recep Önal, FP Grubu adına konuşan Rize Milletvekili Mehmet Bekâroğlu’nun konuşmasında Genel Başkanına ve Grubuna sataşması nedeniyle Zeki Çakan (Bartın) birer konuşma yapmışlardır. Görüşmelerin ardından gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususu oylanmış ve gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁵⁹⁸

h. Doğru Yol Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel

⁵⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 67 (1.3.2001), s. 436.

⁵⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 68 (13.3.2001), s. 498-519..

Milletvekili Turhan Güven'in, ekonomiyi IMF'nin hatalı reçetelerine teslim ederek kötü yönetim sergilediği ve ekonomik çöküşe yol açtığı iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/10) (Başkanlığa geliş tarihi: 16.3.2001) (Dağıtma tarihi: 19.3.2001) aşağıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye, Kasım 2000'de yaşanan finansal krizin 2001 yılının ilk günlerinden itibaren reel sektöre de sirayet ederek giderek derinleşmesi sonucunda, 19 Şubat 2001 gününden itibaren, cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik çöküşüne ve krizine sürüklenmiştir. 21 Şubat 2001 tarihinde yaşanan kara Çarşamba, hükümetin 2000 yılı başından beri tüm eleştiri ve ikazlara rağmen sürdürmekte ısrar ettiği hatalı kur çıpasına dayalı programın da çöküşünü getirmiştir. İktidar, panik ve şaşkınlık içinde, fiilî bir devalüasyon anlamına gelen dalgalı kur uygulamasına geçerek, hem döviz hem TL piyasalarını tam bir açmaza sokmuş; TL, üç gün içinde yüzde 40'a yakın fiilî devalüasyona uğramıştır.

20 günden beri dövizin fiyatı ve yönü hâlâ belirlenememiştir. Faizler, gecelik yüzde 7 500'lere yükselmiş; borsa, tarihî bir çöküş yaşamış; hükümete ve programa inanarak, risk alan -yatırım yapan- borçlanan ve pozisyon alan iç ve dış iş dünyası ve yatırımcılar ağır bir zarara ve şoka uğramışlardır. Türkiye'nin kredi ratingleri, Standart and Poor's, Fitch, Moody's, vb. uluslararası kredi değerlendirme kuruluşları tarafından down grade edilmiş; yani, notu düşürülmüştür. Bu arada, 11 bankanın TMSF'na devrinin ardından, kriz, finans kurumlarına sıçramış, İhlas Finansın ardından yeni iki banka daha batma noktasına gelerek (Ulusalbank, İktisat Bankası) TMSF'na devredilmek zorunda kalmıştır. Batma noktasına gelerek devletleştirilen banka sayısı, böylece 13'e yükselmiştir.

Batan bankaların off-shore hesaplarına dahi yüzde 100 garanti vermeye çalışan hükümet, onbinlerce finans kurumu mudilerini kaderleriyle baş başa bırakarak, tasarruf sahipleri arasında tam bir çifte standart uygulamıştır. Borsada hisseleri işlem görmekte olan 315 şirketin 23 tanesinin tahtası kapatılmış; onbinlerce hisse senedi sahibi, çaresizlik içinde, hakkını ve hesabını arayamaz bir konuma getirilmişlerdir. Başbakan, gizli kalması gereken MGK'da -herkesin esef ve ibretle izlediği- devletin zirvesindeki kavgayı kamuoyuna taşıyarak, krizin tetiklenmesine ve paniğin artarak, Türkiye'nin itibarının zarar görmesine sebebiyet vermiştir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından yüzde 40 fiilî devalüasyon anlamına gelen dalgalı kur açıklamasının yapıldığı ana kadar, aynı gün içinde 3 milyar dolar döviz satışı yapılmış, bir anlamda sabaha ucuz satılan bu dövizler, akşam yapılan devalüasyonla Merkez Bankasını zarara sokmuş, alanlara ise yüzde 40 bir haksız kazanç sağlamıştır. Bu dövizlerin kara çarşamba günü, kime, hangi kurdan ve ne kadar satıldığı, iktidar tarafından, kamuoyuna, yapılan

çağrımıza rağmen açıklanmamıştır. Halkbank'ın esnafa, Ziraat Bankasının çiftçiye kullandırması gereken krediler durdurulmuş, temerrüt faizleri yüzde 400 gibi, esnafın ve çiftçinin ödemesi imkânsız olan bir miktara yükselmiştir. Âdeta tefeci faizlerinin dahi üzerinde deklare edilmiştir. Sanayici, esnaf, tüccar, çiftçi, KOBİ, işadamları, ihracatçı, ithalatçı üretememekte, satamamakta, rekabet edememekte ve tahsilat yapamamaktadır. Binlerce işyeri kapanmış, onbinlerce işçimiz açlığa mahkûm edilmiştir.

Hazinenin 21 Martta yapacağı 3 katrilyon TL'ye yakın iç borçlanması ve 31 Mart itibarıyla sanayici, esnaf, tüccar ve iş dünyasının bankalara dönem faizlerini ödeyecek olmaları, bayram nedeniyle ertelenmeye çalışılan krizin ağır etkilerinin, hem reel sektör hem de finans sektörüne âdeta Tsunami dalgaları gibi tahribat ve sıkıntı yaratmasından ciddi bir şekilde kaygı duymaktayız. Kredi kartlarına aylık yüzde 20-30 gibi faiz tahakkuk ettiren bankacılık sistemi, açık pozisyonları nedeniyle tam bir erime sürecine sokulmuştur.

Hükümet ve ekonomi yönetimi, Türkiye'yi hak etmediği, çok ağır ve ciddi sonuçları olan bir büyük ekonomik çöküşe götürmüştür. Art arda yapılan zamlarla, yıllık enflasyon hedefi mart ayında aşılmış olacaktır. Hükümet, kendi atadığı memurlarını, bürokratlarını istifa ettirmekle siyasî sorumluluktan kaçamaz. Ekonomik çöküşe yol açan, IMF'nin hatalı reçetelerine teslim olan, ülkenin hakkını arayamayan, ekonomiyi kötü yöneten Başbakan Bülent Ecevit hakkında, Anayasanın 99. İçtüzüğü'nün 106. maddeleri gereğince bir gensoru açılmasını Grubumuz adına arz ve teklif ederiz.⁵⁹⁹

Yukarıdaki (11/10) sayılı gensoru önergesi üzerindeki görüşmelere 27.3.2001 tarihinde başlanmıştır. Gensoru üzerindeki görüşmelerde; DYP Grubu adına Tansu Çiller (İstanbul), Tansu Çiller'in DYP Grubu adına yaptığı konuşmasında, kendisine ait olmayan beyanları dile getirmek suretiyle şahsına sataşması nedeniyle Devlet Bakanı Ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz, FP Grubu adına Abdüllatif Şener (Sivas), Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel ve son olarak da Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener'in FP Grubu adına yaptığı konuşmasında partisine sataşması nedeniyle Güneş Taner (İstanbul) tarafından, birer konuşma yapılmıştır. Başbakan Bülent Ecevit hakkındaki (11/10) esas numaralı gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususu oylanmış ve gensoru önergesinin gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶⁰⁰

1. Doğru Yol Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, Tarım ve Hayvancılık Sektöründe gerekli önlemleri almayarak çiftçiye yoksulluğa mahkûm ettiği iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. Maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/11) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.4.2001) (Dağıtım tarihi: 5.4.2001) aşağıdadır:

⁵⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 71 (20.3.2001), ss. 36-37.

⁶⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 74 (27.3.2001), ss. 357-378.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Bilindiği gibi, ülkemizde istihdamın yüzde 45'i tarım sektöründedir. Nüfusumuzun yüzde 50-55'i tarımla ilişkilidir. 4 milyon civarındaki tarım işletmelerinin yüzde 67'si, 5 hektardan daha küçük araziye sahiptir. 28,5 milyon hektarlık tarım alanlarının, ancak yüzde 15'i sulanabilmektedir. Dolayısıyla, büyük çapta kuru tarım yapılmakta olup, dekara verim ortalama 180 kilogram civarındadır. Kişi başına düşen gelir ise, diğer sektörlerde çalışanlara düşen gelirin ancak 1/5'i kadardır. Yine bilindiği gibi, ülkemizde henüz bu alanda yeterli üretici örgütleri oluşmamış, bu konularla ilgili yasal düzenlemeler de henüz bitirilememiştir. Kadastro çalışmaları tamamlanmamış, çiftçi kayıt sistemi ise yok denecek durumdadır. Dolayısıyla, tarımda istihdam edilen nüfusun büyüklüğü, işletmelerin yapısı, kişi başına gelir seviyesinin düşüklüğü, kırsal kesimden kente göçün önemi, tarım dışı sektörde istihdam imkânlarının yetersizliği, girdi artışları, yıllık enflasyon gibi hususlar göz önünde bulundurulmadan tarımsal politikaları, özellikle de tarımsal destekleme politikalarıyla ilgili kararların alınmaması gerekir.

Türk tarımındaki bu yapı kargaşasında zorunlu olan köklü reformlar yapılmadan, gerekli altyapı oluşturulmadan, her türlü altyapısını tamamlamış AB'nin dahi kendi çiftçisine uygulamadığı IMF modeli, maalesef, 2000 yılında IMF ile yapılan bir anlaşmayla ülkemizde uygulanmış; dolayısıyla, can çekişen tarım sektörü ve üreticilerimizin daha da yoksullaştırılmasına neden olunmuştur. Bugün, maalesef, tarım, hayvancılık ve Türk çiftçisi tarihinin en kötü dönemini yaşamaktadır. Ekonominin ve bozulan dengelerin en ağır faturası bu kesime çıkarılmış ve Avrupa Birliği öncesi, Türk tarımı yanlış politikalarla feda edilmiştir. Son üç yıldır tarım ve hayvancılıkla ilgili olarak bir tek olumlu proje uygulanabilmiş değildir. Aksine, uygulanmakta olan hububat taban fiyatları sonucunda çiftçi, satın alma gücünün yüzde 45'ini kaybetmiştir. Son yaşanan ekonomik kriz sonucunda çiftçi önünü görememekte, tarım kesimi can çekişmektedir. Çiftçinin ürettiği ürünlere hedeflenen enflasyona göre fiyat verilirken, kullanılan temel girdi fiyatları yüzde 200 oranında artmıştır. Millî hâsıladan ve teşviklerden hiçbir destek, hiçbir pay Türk çiftçisine ayrılmamış, çiftçiye bu iktidar tarafından ambargo uygulanmıştır. 2000'li yıllar, dünyada tarımın ön plana çıkacağı yıllar olacaktır. Türkiye bu gerçeği göz ardı ettiği sürece, istikrarlı bir kalkınmadan söz etmek mümkün değildir.

Avrupa Birliğine giriş sürecinde gördüğümüz en büyük engel, tarımımızın perişanlığı ve desteklemeden yoksun bırakılmasıdır. Hükümetin IMF ile imzaladığı stand-by anlaşmasına ve 2001 yılı bütçesine baktığımızda, tarıma ve hayvancılığa olan ilgisizliğin devam edeceği anlaşılmaktadır. Oysa, sadece 12 - 13 milyon tarım nüfusu olan 370 milyonluk Avrupa Birliğinin tarımına ayırdığı destek 80 milyar ECU'luk bütçesinin, 47 - 48 milyar ECU'luk kısmıdır ve bu destek 2006 yılına kadar da devam edecektir.

Şu anda Avrupa Birliğinin en önemli konularından biri tarıma verilen zorunlu desteklerdir. Hal böyle iken Türk tarımının desteksiz bırakılması mevcut

desteklemelerin neredeyse tamamen kaldırılması kabul edilebilir değildir. Tarım ürünlerinin verimini ve kalitesini artırmak için Türk çiftçisinin yıllık 1,5 milyon tona yakın bahar gübresine ihtiyacı vardır. Ancak, koalisyondaki iç pazarlık ve anlaşmazlık nedeniyle vatandaşa zamanında ucuz ve kaliteli gübre verilememiş, çiftçinin gübre sorununu çözmesi gereken sayın bakanlar, bu aslî görevlerini bir kenara bırakarak birbirlerini suçlama yarışına girmişlerdir. Son yılların en ağır fakirleşmesini yaşayan çiftçiler, tarımda tam bir açmaza ve kaosa sürüklenmişlerdir. Bağ-Kur, Ziraat Bankası ve tarım kredi Kooperatiflerine olan borçlarını ödeyemeyen tarım kesimi icra takibine maruz bırakılmış, tarlasını ve traktörünü kaybetme noktasına getirilmiştir. Gerekli tedbirleri almayarak, Türk çiftçisini cumhuriyet tarihinin en büyük yoksulluğuna mahkûm eden, 57. hükümetin başı Sayın Başbakan Bülent Ecevit hakkında Anayasanın 99, İçtüzüğü'nün 106. maddesi gereğince bir gensoru açılmasını Grubumuz adına arz ve teklif ederiz.⁶⁰¹

Başbakan Bülent Ecevit hakkında gensoru açılmasına ilişkin yukarıdaki (11/11) sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 10.4.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi sıfatıyla ve DYP Grubu adına Tansu Çiller (İstanbul), FP Grubu adına Latif Öztekin (Elazığ) ile Tarım Ve Köy İşleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökaltın tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmaması hususu oylanmış ve gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶⁰²

i. Doğru Yol Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, ülke ekonomisinde krize ve tahribata yol açarak esnaf ve sanatkârı tarihî bir çöküşe ve halkı fakirleşmeye sürüklediği iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit hakkında gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/12) aşağıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye, cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik bunalımını yaşamaktadır. Giderek derinleşen kriz nedeniyle, hem enflasyon hem de ekonomik durgunluğu ve gerilemeyi aynı anda yaşayan Türk Milleti, büyük bir fakirleşme, gelir adaletsizliği, işsizlik ve moral çöküntüsünün içine sürüklenmiştir. Hem finans sektörü hem de reel sektör tam anlamıyla bir çıkmaza sürüklenmiştir. Üretemeyen, satamayan, borcunu, çekini, senedini ödeyemeyen, yatırım yapamayan, istihdam yaratamayan, gelir düzeyi sürekli düşen bir ekonomide alım gücü yok olan, yoksullaşan halk kitlelerinin yanı sıra, ülkemiz ekonomisinin omurgasını teşkil eden, sayıları 4 milyonu aşan esnaf ve sanatkârimız, bu ekonomik çöküşten, hatalı ekonomik politikalarından en ağır etkilenen kesim olmuştur. Sadece, son birbuçuk yılda, Türkiye çapında, kepenk indiren esnaf ve sanatkâr sayısı 378.000'i aşmıştır.

⁶⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 79 (5.4.2001), ss. 408-409.

⁶⁰² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 59, B 81 (10.4.2001), ss. 20-47.

Kendi mütevazı imkânlarıyla üreten, istihdam yaratan, vergi ödeyen, borcuna sadık, vatanını, milletini, devletini her şeyin üzerinde tutan bu büyük kitle, bugün, krizi en şiddetli yaşayan, savunmasız ve sahipsiz bir hale getirilmiştir. Eğer, bir toplumda, hem ekonominin hem toplumun moral değerlerinin temel taşı niteliğinde olan esnaf ve sanatkârlar tükenme noktasına getirilirse, eğer, bu kesimin haklı talepleri ve feryatları göz ardı edilirse, esnaf ve sanatkâr tasfiye noktasına getirilmek istenirse, işte, o zaman, ne ekonomik istikrardan ne de sosyal barış ve huzurdan bahsetmek mümkün olamaz.

SSK ve Bağ-Kur borçlarını ödeyemeyen, sifтах yapamayan, çek-senet borçları yüzünden icralık hale gelen, Halkbank'tan kullandığı kısıtlı kredisine yüzde 250 tefeci faizi istenen esnaf ve sanatkârimızın, artık tahammül gücü kalmamıştır. Haksız rekabetle, uluslararası ve yerli tekellerin hiper ve grosmarketlerin yıkıcı rekabetleri karşısında savunmasız bırakılan esnafımız, devletin ticaret ve üretim sektörlerinden halen çekilmemiş olması dolayısıyla, tam anlamıyla, kısıpaca alınmış bulunmaktadır. Ekmek kapısı olan dükkânlarını kapatan, kepengini indirerek hak aramak için demokratik yollardan meydanlara inmek zorunda bırakılan esnaf ve sanatkârimızın, bugün içine sokulduğu durumu hiç de hak etmedikleri bir gerçektir.

Bugün, Türkiye'nin hemen hemen her yerinde binlerce, onbinlerce, yüzbinlerce esnaf ve sanatkârimız ekonomik krizi, hükümetin ekonomik politikalarını, fakirleşmeyi, ekonomik çöküntüyü protesto etmek amacıyla, demokratik hukuk devletinin kendilerine tanıdığı en tabii anayasal hakkı olan hak arama ve itiraz etme hakkında meydanlarda, sokaklarda haykırmaktadırlar. 1996-1997 yıllarında yüzde 40'la kredi kullanabilen esnaf ve sanatkârimızın faizleri, bu hükümet tarafından önce yüzde 55'e yükseltilmiş, sonra yüzde 250'ye, gecikme faizi de yüzde 1.000'lere çıkarılmıştır. Gördüğü büyük tepki ve yarattığı tahribat karşısında geri adım atmak zorunda kalan hükümet, faiz oranlarını yeniden yüzde 55'e çekmek zorunda kalmıştır. Ancak, gelecekte kullanılacak kredilerin ve faizlerinin akıbeti belirsizliğini korumaktadır. Bu tefeci faizlerini esnafın ödemesi mümkün değildir! Halk Bankası, esnaf ve sanatkâra, esnafı bitirmek için değil, desteklemek için kredi verir ve vermelidir.

Her zaman barıştan, toplumsal beraberlikten, ortak değerlerden yana olan, vefakâr, çalışkan ve namuslu, sağduyulu bir büyük kitle olan esnaf ve sanatkârimız, bugün infial halindedir. Maddî olarak tükenme noktasına gelmiş, manevî olarak moralini ve teşebbüs gücünü kaybetmek üzeredir. Sifтах yapamayan, şehir içinde açılan dev marketlerle rekabet edemeyen, kazanmadığı halde vergi ödemek zorunda bırakılan, Halk Bankasından kredi alamayan, Bağ-Kur ve SSK primlerindeki artışları karşılayamayan, çekini-senedini ödeyemeyen, sattığı malın yerine yenisini koyamayan esnaf ve sanatkârimızı bu hale getiren, onları yok sayan, sokağa çıkmalarına sebebiyet veren, alım gücünü yok eden, hatalı politikalarla, çöken istikrar programıyla Türkiye'yi ekonomide küme düşüren, esnaf ve sanatkârı tükenme noktasına getiren bu iktidarın, artık

bir gün bile iktidarda kalmasının, ülkemize, esnafımıza, milletimize maliyeti katlanılmaz boyutlara ulaşmıştır.

İç ve dış piyasalarda kredibilitesi kaybolan, milletin nazarında inandırıcılığı ve itibarı kalmayan, ekonomiyi çökerten, halkını fakirleştiren, esnaf ve sanatkârimızı tarihî bir çöküşe ve fakirleşmeye sürükleyen Başbakan Sayın Bülent Ecevit hakkında, Anayasanın 99, İçtüzüğün 106. maddeleri gereğince bir gensoru açılmasını, Grubumuz adına arz ve teklif ederiz.⁶⁰³

Başbakan Bülent Ecevit hakkında gensoru açılmasına ilişkin yukarıdaki (11/12) sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 1.5.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi ve DYP Grubu adına H. Ufuk Söylemez (İzmir), FP Grubu adına Faruk Çelik (Bursa) ve Orman Bakanı İ. Nami Çağan birer konuşma yapmışlardır. Görüşmelerin sonunda (11/12) esas numaralı gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususunda oylama yapılmış ve gensoru önergesinin gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶⁰⁴

j. Doğru Yol Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, enerji yolsuzluğuyla ilgili teftiş kurulu Raporları ve Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı tarafından hazırlanan iddianamede yer alan bilgi ve deliller karşısında sorumsuzluk örneği sergilediği iddiasıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer hakkında gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/13) aşağıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Uzun bir süreden beri, Türkiye, yeni bir yolsuzluk iddiası ve yoğun operasyonlarla güne başlamaktadır. Daha önce Beyaz Enerji Operasyonu ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın M. Cumhur Ersümer hakkında Doğru Yol Partisi olarak, bir gensoru önergesi verilmiş ve yapılan görüşmeler sonunda, parmak hesabına dayalı olarak, 23.1.2001 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 47. Birleşiminde gensoru açılması talebimiz reddedilmiş idi. İktidarı oluşturan partilerden birisi, ortada belge ve delil olmadığını, bir belge ve delil bulunduğu takdirde gensoru önergesini kabul edeceklerini gerekçe olarak öne sürmüşlerdi. Enerji darboğazı ve krizinden Türkiye'nin nasıl çıkarılacağına plan ve programını yapması gerekenlerin, tüm gerçekleri bir kenara bırakarak, Bakanlıkta bulundukları süre içinde yolsuzluğun ve usulsüzlüğün plan ve programını yapmış oldukları anlaşılmaktadır. Bunun en somut örneği, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığınca yürütülen hazırlık soruşturması sonucunda düzenlenen 24.4.2001 tarih ve DGM Başsavcılığının 2001/13 hazırlık; 2001/93 esas ve 2001/73 nolu iddianamedir.

Bu itibarla, enerji yolsuzluğunun boyutu ile ilgili olarak, 60 sayfadan oluşan iddianamenin hemen her sayfasında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın M. Cumhur Ersümer'in devlet malını zarara uğrattığı, ihaleye fesat

⁶⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 61, B 92 (26.4.2001), ss. 417-419.

⁶⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 94 (1.5.2001), ss. 16-27.

karıştırdığı, yasa dışılığı onaylayarak görevini kötüye kullandığı ve emrindeki bürokratları tehdit ettiği ifadelerine yer verilmiştir. Bu gerçekler karşısında ayrıca, delil ve belge arayanların halen ne aradıklarını sormak zamanı gelmiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın M. Cumhur Ersümer'in gerek Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı gerekse Beyaz Enerji Operasyonundan önce TEAŞ'la ilgili Başbakanlık Teftiş Kurulu ve Bakanlık Teftiş Kurulu raporlarında yer alan açık ifadelerine rağmen, 1999 yılından 2001 yılına kadar raporun gereğini yapmamış olması, Sayın M. Cumhur Ersümer'in, ayrıca görevini suiistimal ettiği gerçeğini de ortaya çıkarmaktadır. Nitekim, iddianame dışında Başbakanlık Teftiş Kurulunca hazırlanan ve 57 sayfadan ibaret olan 22 Mayıs 2000 tarih ve 18/002, 20/2000-91 ve 25/00-08 sayılı soruşturma raporunun 55. sayfasındaki 3 nolu maddede "...raporun gereklerinin yerine getirilmesini sağlamayan Sayın Ersümer hakkındaki değerlendirmenin, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının takdirlerine sunulması" gibi çok net bir ifadenin yer almasına karşın suçlanan Bakan hakkında 7 ay süreyle herhangi bir işlem yapılmadığı ve raporun Başbakanlıkta bırakıldığı ve Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanına zorlayıcı ve doğruları yansıtmayan beyanlar söyletilmesine çalışıldığı bir gerçektir. Ortada bu kadar belge ve delil bulunduğu halde, siyasî teamül ve demokrasi gereği ve yapılan soruşturma sonucunda ortaya çıkan durum itibarıyla Sayın Bakanın istifa etmesi zorunluyken, halen ortada hiçbir şey yokmuşçasına ve bir sorumsuzluk örneği göstererek Bakanlık makamını işgal ettiği gerçeği karşısında Yüce Meclisin ilgili Bakan hakkında gereğini yapması bir zorunluluk haline gelmiştir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın M. Cumhur Ersümer hakkında Anayasanın 99, İçtüzüğü'nün 106. maddesi gereğince bir gensoru açılmasını Grubumuz adına arz ve teklif ederiz.⁶⁰⁵

Çanakkale Milletvekili Mustafa Cumhur Ersümer'in istifasıyla boşalan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına, yeni bir atama yapıncaya kadar, Maliye Bakanı Sümer Oral'ın vekâlet etmesinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/807)'nin tezkeresinin 1.5.2001 tarihinde TBMM Genel Kurul salonunda okunmasından sonra, TBMM Genel Kurul Başkanı tarafından, "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığından istifa etmiş bulunan Cumhur Ersümer hakkında verilmiş bulunan (11/13) esas numaralı gensoru önergesinin görüşülmesine gerek kalmadığı, söz konusu (11/13) esas numaralı gensoru önergesinin işlemiden kaldırıldığı" ifade edilmiştir.⁶⁰⁶

k. Doğru Yol Partisi Grubu adına, Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, yanlış ekonomik program ve uygulamalarla ülke ekonomisinde krize ve yoksullaşmaya yol açtığı iddiasıyla Başbakan Bülent

⁶⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 61, B 92 (26.4.2001), ss. 419-420.

⁶⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 94 (1.5.2001), s. 67.

Ecevit hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin  nergesi (11/14) (Ba kanlı a geliş tarihi: 4.6.2001) (Da ıtma tarihi: 7.6.2001) a a ıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Ba kanlı ına

IMF destekli enflasyonla mücadele programı, 2000 yılı sonunda enflasyonu yüzde 25-20, 2001 yılında da yüzde 12-10 seviyesine d   rmeyi hedeflemiştir. Bu hedeflerle uyumlu, önceden ilan edilmiş kur politikası, para politikası, kamu finansman politikası ve yapısal reform politikaları da programda detayları ile yer almıştır. Hükümetin enflasyon hedeflerinin gerçekçi hedefler olmadığı, önceden açıklanmış kurların  demeler dengesi için büyük bir risk oluşturacağı, dış ticaret dengesi ve ticarî işlemler dengesinde olağanüstü açıklar yaratacağı hususlarına özenle işaret ettik. Programın finansal politikalar hedeflerinin yanlış olduğuna, bütçe dengeleri ve faiz dış fazla hedefleri ile birlikte konsolide finans dengesine bakılması gerektiğine işaret ettik. Programın yapısal reform uygulamalarındaki tutarsızlıklarını, yanlışlarını da açıkça ortaya koyduk.

Hükümet, kur politikasındaki yanlışları ve  demeler dengesindeki sorunları görmedi. Konsolide kamu finansman a ı ındaki büyük artışları fark etmedi. Bankacılık sektörü reformu adı altında, sorunlu bankaları devletle tirmenin sonuçlarını kavramadı, tarımı tasfiye politikalarını sürdürmeye devam etti. 2000 sonbaharında  demeler dengesinde yaşanan sorunları, kamu açıklarındaki sürdürülemez boyuttaki artışları, programı yöneten kadronun bilgi ve beceri eksikliğini yakından izleyen dış piyasalar Türk piyasalarından çekilme operasyonu başlattı. Faizler yüzde onbinler seviyesine yükseldi. Yükselen faizler reel sektöre ve kamu sektörüne olağanüstü yükler getirdi. IMF'den sağlanan 7,3 milyar dolarlık rezerv desteği ve yanlış kur politikası ile program uygulaması sürdürüldü.

19  ubat 2001'de Türkiye gündeminden ve Hazine ihalelerindeki büyük riskten bihaber olan Başbakan, devlet zirvesindeki akıl dışı kavgayı başlattı. Kavga ile yetinmeyip, Türk ve dünya kamuoyuna, Türkiye'nin derin bir siyasi kriz yaşamakta olduğunu ilan etti. Dalgalı kur rejimine geçildi, TL yüzde 60 devalüe edildi. Sağlanan 8 milyar dolarlık ek kredi ile birlikte 2000 ve 2001 yıllarında kamu kesimi 32,6 milyar dolarlık dış borçlanma yapmış olacak. 1999 yılı sonunda 43,4 milyar dolar olan kamu kesimi brüt dış borcu yüzde 75 oranında artış kaydedecektir. Kamu bankaları zararları ile fona devredilen 13 bankanın Hazinece devralınan zararları i  borçların 54 katrilyon düzeyinde artmasına ve toplam i  borcun 110 katrilyon düzeyine yükselmesine neden oldu.

Revize edilmiş programdaki yüzde 3 küçülme hedefi iyimser bir hedef; 2001 yılında ekonomi yüzde 7 küçülecektir. Enflasyon yüzde 75-80 düzeyinde olacaktır. Düşük enflasyon hedefi, işçinin, memurun, emeklinin, yaklaşık 8 milyonluk kitlenin ücret artışlarını düşük tutmanın yüzde 75-80 artış yerine 52,5 artış uygulamanın ve aradaki farkı enflasyon vergisi olarak almanın aracı olarak

kullanılıyor. Aynı düşük oran, tarımda çalışan yaklaşık 30 milyon üretici daha da fakirleştirmek için bir tuzak olarak kullanılıyor. Çiftçinin başta mazot, gübre, ilaç, kredi ve benzeri girdileri ise olağanüstü oranlarda artırılarak üretenler daha da fakirleştiriliyor, üretemez hale getiriliyor. Tarımdaki destekleme uygulamaları kaldırılıyor, yerine yeni hiçbir sistem getirilmiyor, çiftçi, köylü yok sayılıyor, tarım tasfiye ediliyor.

Hükümet, reel sektördeki üretim kayıplarını, şubat krizinden bu yana 500 bin insanın işini kaybettiğini, ihracatın tıkanıldığını, vergi ve SSK yükümlülüklerinin yerine getirilemez düzeyde arttığını görmüyor. Bugünkü hükümet, 2000 yılı başında uygulamaya konulan hatalı ekonomik programın sorumlusudur. Hatalı uygulamaların, ülkeyi ve ekonomiyi krize götüren hataların sorumlusudur. Yanlış teşhislerin ve yanlış tedbirlerin sorumlusudur. Her iki kriz döneminde döviz rezervlerinde yaratılan 12 milyar dolarlık erimenin sorumlusudur. Yine, bu hükümet, ekonomide yaşanan derin küçülmenin, çiftçi, köylü, işçi, memur, emekli ve esnafın yaşamakta olduğu inanılmaz yoksullaşmanın, fakirleşmenin sorumlusudur. İç ve dış borçlardaki inanılmaz artışların da sorumlusudur. Reel ekonomide yaşanan üretim düşüşlerinin, kapanan işyerlerinin, ödenemez hale gelen faizler nedeniyle reel sektörle mali sektör arasında yaşanan finansal sorunların da sorumlusudur.

Yanlış program, yanlış karar ve uygulamalarla ekonomide krize, geniş kitlelerde yoksulluk ve fakirleşmeye neden olan Başbakan Bülent Ecevit hakkında, Anayasanın 99, İçtüzüğü'nün 106. maddeleri gereğince bir gensoru açılmasını grubumuz adına arz ve teklif ederiz.⁶⁰⁷

Başbakan Bülent Ecevit hakkında gensoru açılmasına ilişkin yukarıdaki (11/14) sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 14.6.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerindeki görüşmeler sırasında; önerge sahipleri adına ve DYP Grubu adına Tansu Çiller (İstanbul), FP Grubu adına Temel Karamollaoğlu (Sivas) ve Orman Bakanı İ. Nami Çağan birer konuşma yapmışlardır. Gensorunun gündeme alınıp alınmaması konusunda elektronik cihazla yapılan açık oylamaya 418 sayın milletvekili katılmış; 1 milletvekili çekimser kalmış, 149 kabul, 267 ret, 1 mükerrer oy çıkmış, böylece, gensorunun gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶⁰⁸

m. DYP Grubu adına Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, yargıya müdahalede bulunduğu iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit hakkında gensoru açılmasına ilişkin önerge (11/15) aşağıdadır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Demokratik parlamenter sistemin temel kurumlarından birisi, kuvvetler ayrılığıdır. Anayasanın öngördüğü haller dışında, yasama, yürütme ve yargı

⁶⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 114 (7.6.2001), ss. 702-704.

⁶⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 66, B 117 (14.6.2001), ss. 275-292, 389-412.

kuvvetleri birbirlerinden bağımsızdır. Hiçbirisi, öbürünün görev ve egemenlik alanına el atamaz. Özellikle yargı, mutlak şekilde bağımsız olup, ne siyasal iktidarın ve ne de siyasal yasamanın etki ve müdahalesi altında olamaz. (Anayasa başlangıç hükmü, Md. 9, 8, 7, 138)

Yargı bağımsızlığı, hukuk devletin varlık şartı, temel hak ve hürriyetlerin teminatı ve yürütme ile yasamanın hukuk içinde kalmasını sağlayan bir denetim mekanizmasıdır. Yargı bağımsızlığının bozulduğu veya yok olduğu sistemlerde, ne toplumsal refah ve ne de adaletli bir yaşam sağlanamaz. 57. hükümet, kurulduğundan bu yana, kuvvetler ayrımını ve kuvvetler dengesini hiçe sayan bir umursamazlık içinde olmuştur. Siyasal iktidar, ülke çıkarlarına ve Anayasaya aykırı ve kısa süre sonra tekrar değiştirmek zorunda kaldığı yasalar çıkarttırarak, Türkiye Büyük Millet Meclisini baskı altına almış ve itibarının kamuoyu önünde tartışılmasına yol açmıştır. Anayasaya aykırı aynı tutum, yargı organlarına ve bu organlarda görev yapan hâkim ve savcılara karşı da sürdürülmektedir.

57. hükümet dönemi, güvenlik örgütleri tarafından, belki de yalnızca bir bakanın sınırlı bilgisinde kapsamlı operasyonların yürütüldüğü bir dönemdir. Akrep Operasyonu, Beyaz Enerji Operasyonu, Ahtapot Operasyonu, Sis Operasyonu, Buffalo Operasyonu, Kasırga Operasyonu, Balina Operasyonu, Paraşüt Operasyonu ve Umut Operasyonu, bunların başlıcalarıdır. Operasyonların uzantı noktalarına ulaşıldıkça, Başbakanın, bir Başbakan Yardımcısının ve hatta Adalet Bakanı ile diğer bazı bakanların bu operasyon ve operasyonu yürüten yargı görevlileri hakkında, kuvvetler ayrılığına ve yargı bağımsızlığına aykırı şekilde tutum, davranış ve demeçleri, ortalığı kaplamıştır. Bu cümleden olarak:

a) Başbakan “savcı, devletin saygınlığına gölge düşürmüştür, gereken yapılacaktır”,

b) Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz “bu savcıdan hukuk falan beklenemez, bundan adalet beklenemez. Bu yaşananlar bir devlet skandalıdır” demişlerdir. Benzeri demeçler muhtelif zamanlarda tekrarlanmıştır.

c) Adalet Bakanı, adliyelerde var olan binlerce dosyalar içinden yalnızca Beyaz Enerji Operasyonu ile ilgili olarak, savcı ve diğer kişilerle, hukukî doğruya ulaşmak amacıyla temas kurduğunu Yüce Mecliste açıklamışlardır.

Adalet, soruşturmada, yargılamada hata yapabilir. Savcılar ve hâkimler de hukuka aykırı işlem kurabilir. Yargıdaki yanlışların düzeltilme yeri, kendi iç süreçleridir; yüksek mahkemeler, Yüksek Hâkimler Kurulu ve itiraz mercileridir. Siyaset, siyasal iktidar, üstelik kendisi hakkında yürütülen tahkikatları, töhmet argümanlarıyla baskı altına alamaz. Siyasetin görevi yargıya yardım etmek, bu mümkün olamıyorsa asgarî bir şart olarak susmaktır. (Anayasa md. 138)

57. hükümet, yargıya alışılmadık müdahale ve baskılar yüzünden büyük bir güven kaybetmiştir. Yürütülen operasyonlara karışıldığı, delillerin karartıldığı ve çapraz müdahalelerin gizlice gerçekleştirildiği konusunda, kamuoyunda yaygın ve yerleşmiş bir kanaat vardır. Gerek siyasetin ve gerekse adaletin daha fazla yara almaması için, yargıya müdahaleyi fütursuz bir çare olarak benimseyen bu hükümetin ardındaki güvenin çekilmesi gerekir. Bu görev, Anayasaya sadakat ve hukukun üstünlüğüne bağlılık yemini yapmış milletvekillerinden oluşan büyük Meclisindir. Hukuk devleti ve yargı bağımsızlığı, aziz milletimizi mutlu kılacak büyük demokrasi projesinin hiçbir şekilde feda edilmez parçasıdır. Bu hükümet, yargı bağımsızlığını, kendi çıkmazları içinde hiçe saymayı göze almıştır. Hiçbir demokratik ve anayasal ilkemiz, artık bu hükümeti taşıyamamaktadır. Meclis, görevinin gereğini yapmalıdır. Gensorunun verilmiş amacı, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı için bir tehdit oluşturan Başbakan ve bakanların müdahalesine son vermektir; anayasal denetim yoluyla, yargı bağımsızlığı üzerinde oynanan tehdidi kaldırmak için büyük Meclisi göreve davet etmektir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, Anayasamızın 99. ve İçtüzüğümüzün 106. maddesine göre, Başbakan Bülent Ecevit hakkında bir gensoru açılmasını DYP Grubu olarak arz ve teklif ederiz.⁶⁰⁹

Başbakan Bülent Ecevit hakkında gensoru açılmasına ilişkin (11/15) sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 25.6.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi sıfatıyla ve DYP Grubu adına Ahmet İyimaya (Amasya), ANAP Grubu adına Beyhan Aslan (Denizli) ve Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk (Trabzon) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususu oylanmış ve gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶¹⁰

3. 21. Dönem, IV. Yasama Yılı Gensoru Önergeleri

a. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Konya Milletvekili Veysel Candan ve Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu'nun aldıkları kararlar ve kötü yönetim sonucu ülke ekonomisinde krize yol açtıkları iddiasıyla Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/16) (Başkanlığa geliş tarihi: 7.9.2001) (Dağıtma tarihi: 3.10.2001).

Gerekçe: (1) Ülke ekonomisi, 57. hükümetin plansız, programsız, ölçsüz, hesapsız ve yüksek faizle borçlanması neticesi, millî gelirin süratle dışarıya gitmesine sebep olmuştur. Bugün geline nokta, vergi gelirlerinin tamamı borçların faizini bile karşılamamaktadır.

⁶⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 67, B 119 (18.6.2001), ss. 10-11.

⁶¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 68, B 124 (25.6.2001), ss. 21-36.

(2) Bu hükümet, vergi kanunlarında her gün değişiklikler yaparak, ya yeni vergiler koymakta ya da mevcut vergi oranlarını artırmaktadır. Bu sebeple, çiftçi, sanayici ve tüccar vergi borçlarını ödeyememekte ve malları haczedilmektedir. Binlerce icra dosyası da adliyede beklemektedir.

(3) IMF ve Dünya Bankası ile yapılan yanlış anlaşmalar ve verilen yanlış taahhütler neticesinde, işçi ve memur ücretleri enflasyonun altında tutulmuş, fakirlik artmış ve milyonlarca insan açlık sınırına gelmiştir.

(4) Hükümet, açıkladığı tüm ekonomik kararları kısa zamanda değiştirmiş, âdeta kendi halkını aldatmıştır. Devalüasyon yok dendiği halde yapılmış, iç borçlar döviz bazında yüksek faizle konsolide edilmiş, yeni vergi yok dendiği halde yeni vergi yasaları çıkarılmış ve KDV oranları yükseltilmiştir. Akaryakıt ürünlerinin fiyatlarında yapılan dengesiz ve fahiş zamlarla yeni bir vergi yolu ihdas edilmiştir.

(5) IMF ile yapılan stand-by anlaşması ile önce sabit kur denmiş, daha sonra bundan tamamen vazgeçilerek dalgalı kur sistemi benimsenmiş, bu arada kamu bankalarından düşük fiyatla döviz satılarak devlet zarara uğratılmıştır.

(6) Hükümetin programı mali sektörde, yani, döviz, faiz ve borsa üzerine kurulmuş, reel sektör, yani, üretim sektörü ihmal edilmiş, bunun neticesinde işyerleri kapanmış ve yüzbinlerce işçi işsiz kalmıştır.

(7) Kasım 2000 ve Şubat 2001 tarihlerinde iki büyük ekonomik kriz yaşanmış ve her seferinde de piyasalara zamanında müdahale edilmediği için, özellikle, Ziraat Bankası özel bankalardan çok yüksek faizle borçlanarak, devlet zarara uğratılmıştır.

(8) Hükümetin ekonomideki kötü yönetimi neticesi, tarihte ilk defa üç sene içinde iki defa Türk ekonomisi küçülmüştür. 1999 yılında yüzde 6,11, 2001 yılında da yüzde 11,8 oranında küçülme olmuştur.

(9) Hükümet, ekonomik uygulamaları neticesinde piyasalara ve yabancı yatırımcılara güven verememiş, onun için de borsa, döviz ve faizde çok sık iniş çıkışlar yaşanmıştır. Hükümet, hâlâ yüzde 90'lara varan faiz oranlarıyla borçlanmaktadır. Bunun sonucunda da artık borçlanmanın da sonuna gelinmiştir.

(10) Hükümet, bankacılık sektöründe görevini ihmal etmiş, bankalar yeminli murakıp raporlarını zamanında işleme koymadığı için, doğrudan veya dolaylı olarak bankaların içinin boşaltılmasına göz yummuştur. Bunun neticesinde, 14 banka fon kapsamına alınmış ve bu bankaların devlete olan zararları 14 katrilyon lirayı bulmuştur.

(11) Bu hükümetin Enerji ve Bayındırlık Bakanlıklarında meydana gelen rüşvet, zimmet ve irtikâp iddiaları yargıya intikal etmiş, çok sayıda bürokrat tutuklanmıştır. Bunun sonucunda da ilgili bakanlar görevinden istifa etmek zorunda kalmıştır.

(12) Bu hükümetin yaptığı uygulamalarla tarım ve hayvancılığın önü kesilmiş, tarım alanlarına, tütün ve pancar ekimine sınırlamalar getirilmiş, çiftçinin Ziraat Bankası ve Tarım Krediye olan borçları, uygulanan yüksek

faizlerden dolayı ödenemez duruma gelmiştir. 14 bankaya 14 katrilyon sağlayan devlet, 2 milyon çiftçinin borcunu, taksitlendirme yerine haciz işlemleriyle tahsil yoluna gitmiş ve birçok çiftçi cezaevine girmiştir.

(13) Geçim sıkıntısı, ailelerde intiharlara sebep olmuş, protestolar Başbakanlık binasına kadar ulaşmıştır. Yapılan hesaplarda kasım ve aralık aylarında devletin borçları, borçlanarak ödenemez hale gelecek ve bunun sonucunda da hükümet, çalışanlarına ücretlerini ödeyemeyecektir.

Yukarıda belirttiğimiz tüm bu sebeplerden dolayı 57. hükümetin yaptıklarının hesabını sandıktan önce Türkiye Büyük Millet Meclisinde vermeleri için gensoru açılmasını arz ederiz.⁶¹¹

Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında gensoru açılmasına ilişkin (11/16) esas numaralı önerge üzerindeki öngörüşmeler 10.10.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; şahsı ve SP Grubu adına peş peşe Veysel Candan (Konya), AK Parti Grubu adına Abdüllatif Şener (Sivas), DYP Grubu adına H. Ufuk Söylemez (İzmir), Devlet Bakanı Kemal Derviş tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında (11/16) esas numaralı gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususu oylanmış ve gensoru önergesinin gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶¹²

b. Doğru Yol Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül ve İçel Milletvekili Turhan Güven'in, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile ilgili yolsuzlukların üzerine gitmediği iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit Hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. Maddeleri uyarınca bir Gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/17) (Başkanlığa geliş tarihi : 19.9.2001) (Dağıtma tarihi: 3.10.2001).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

MHP - DSP - ANAP üçlüsünün ittifakıyla oluşan koalisyon hükümeti, ülkeyi vurguna, soyguna ve yolsuzluğa mahkûm etmiştir. Başbakan, siyasal iktidar - kapalı bürokrasi ve kirli sermaye eksenindeki yolsuzluklar karşısında acz içindedir. Bayındırlık Bakanlığında vurgun operasyonu ile ortaya çıkarılan ürkütücü yolsuzlukların boyutu, diğer birimleri de kapsayan süreç tamamlanmadığından bütün uzantılarıyla henüz açığa çıkmamıştır. Başbakan, öbürlerinde olduğu gibi, bu vurgunu da savuşturma gayretleri içinde olmuştur. İktidar ve Başbakan, yolsuzlukların üzerine gitme iradesinden yoksundur. Hükümetin başı, hiçbir işe yaramadığı belli pasif istikrar adına, soygunları küllendirme stratejisini izlemektedir.

Devri iktidarlarındaki bütün yolsuzluklarda olduğu gibi Bayındırlık Bakanlığı vurgununda da, en az Başbakan Yardımcıları kadar ve hatta onlardan da fazla siyasi sorumluluk, Başbakanındır:

⁶¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 3 (3.10.2001), ss. 59-60.

⁶¹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 5 (10.10.2001), ss. 273-297.

(1) Sayın Ecevit'in iktidarda olduğu bütün dönemler, en büyük yolsuzlukların işlendiğı dönemlerdir. Lakayt gümrük yolsuzlukları, banka soygunları bunlardan birkaçıdır.

(2) Başbakan, devletin denetim cihazlarını, yolsuzlukların üzerine göndermemektedir. Teftiş birimleri, siyasî iktidarın yolsuzluğu örtülü koruma tavrı içinde çalışmamaktadır. Raporlar sümen altı edilmektedir.

(3) Başbakan, Devlet Denetleme Kurulunun harekete geçmesinden ürkmektedir. “Denetimin denetimi olmaz” retoriğı, hukuk tanımazlık içinde bu korkunun dışı vurumudur.

(4) Önemli yolsuzluklardan çoğı, Bakanlık müfettişlerince değil, jandarma, emniyet gibi güvenlik örgütlerince ve savcılar tarafından ortaya çıkarılmaktadır. Bu durum, siyasal iktidarın, teftiş mekanizmalarını harekete geçirmemek yoluyla, yolsuzluğu destekleme anlayışını açığa çıkarmaktadır.

(5) Vurgunların siyaset ayağına ulaşıldığında, Başbakan ve Yardımcılarının savcılara yönelik feryatları iktidarı suçüstü konumuna düşürmektedir.

(6) Başbakan, saydamlık ve ihale reformunda ayak sürümekte, soruşturma süreçlerinin önünü kesmekte ve perdenin arkasına ulaşmamak için göğsünü siper etmektedir. Depremden ganimet yarışına seyirci kalmaktadır. Deprem yardımlarının gözü dönmüşlere hortumlatılmasına ses çıkarmamaktadır.

Bu iktidar döneminde yolsuzluklar kurumsallaşmıştır. Yapanlarla göz yumanlar ile bir cephe birliğı oluşturmuştur. Görüşümüze göre, bir numaralı iç tehdit olan bu cephe çökertilmelidir. Vurgunda, soygunda Avrupa birincisi, dünya dördüncüsü bir iktidar, Başbakana yaraşa bile, Türkiye'ye hiç yaraşmıyor. 57. hükümetin Başbakanı Sayın Bülent Ecevit ve iktidarı, büyük milletin ve sistemin taşıyamayacağı bir yük haline gelmiştir. Bayındırlık Bakanının istifasını onur sayan Başbakan, bu onuru bizzat kendisi de yaşmalıdır.

Türkiye'nin yoksulluktan, açlıktan, yolsuzluktan kurtuluşunun ön şartı, Ecevit'in ve iktidarının dinlenmeye çekilmesidir. Büyük Meclisin ve onun değerli üyelerinin, krizin ve vurgunun tüketmekte olduğı Türkiye gerçeğı karşısında, parti mülahazalarını bir kez olsun askıya alarak, bu gensoru görüşmelerinde millî vicdan doğrultusunda hareket etmeleri gerekir.

Gensoru, Bayındırlık vurgununun büyük Mecliste müzakeresi ve Başbakanın bu anayasal denetimle düşürölmesi amacıyla verilmiştir. Yukarıda açıklanan nedenlerle Başbakan Sayın Bülent Ecevit hakkında Anayasanın 99, TBMM İctüzüğünün 106. maddeleri gereğince bir gensoru açılmasını Grubumuz adına arz ve teklif ederiz.⁶¹³

Başbakan Bülent Ecevit Hakkında yukarıdaki (11/17) esas numaralı gensoru önergesi üzerindeki görüşmeleri 10.10.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş), AK Parti Grubu adına

⁶¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 4 (9.10.2001), ss. 126-128.

Mehmet Ali Şahin (İstanbul), SP Grubu adına Suat Pamukçu (Bayburt) ile Bayındırlık ve İskân Bakanı Abdülkadir Akcan (Afyon) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından Başbakan Bülent Ecevit hakkındaki (11/17) esas numaralı gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmaması hususunda oylama yapılmış gensoru önergesinin gündeme alınması kabul edilmemiştir.

c. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Konya Milletvekili Veysel Candan ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun, uyguladıkları politikalarla ülke ekonomisini iflasın eşiğine getirdiği ve ABD'deki terör olayından sonra ortaya çıkan uluslararası kriz konusunda tutarlı politikalar ortaya koymadığı iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/18) (Başkanlığa geliş tarihi: 4.10.2001) (Dağıtım tarihi: 5.10.2001).

Gerekçe: 57. hükümet uyguladığı politikalarla ülke ekonomisini iflasın eşiğine getirmiş, insanımızı fakirleştirmiş, toplumun büyük bir kesimini yoksulluğa hatta açlığa mahkûm etmiştir. Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik küçülmesi bu hükümet döneminde yaşanmış, yine bu hükümet döneminde toplanan vergilerin tamamı ile ödenecek borç faizleri karşılanamaz duruma gelinmiştir.

57. Ecevit Hükümetinin 2000 yılında IMF'nin desteği ile uyguladığı “ekonomik istikrar programının” şubat 2001'de çökmesinden sonra, Dünya Bankasından ithal edilip Devlet Bakanı yapılan Sayın Kemal Derviş'in uyguladığı ikinci program döneminde, başta IMF ve Dünya Bankası olmak üzere uluslararası kuruluşlar, Türkiye ekonomisini yönetmeye başlamışlardır. Bu program çerçevesinde hükümet tüm inisiyatifini kaybetmiş, millî kuruluşlarımızın yöneticileri bile dışarıdan tayin edilir olmuştur. Devlet Bakanı Kemal Derviş'in, uluslararası kuruluşlara, bu arada ABD Maliye Bakanlığına ülkenin geleceğini ipotek altına alacak olan taahhütlerde bulunduğu, bu taahhütlerin arasında sadece ekonomik değil, siyasî ve stratejik konuların da bulunduğu iddia edilmektedir.

Sadece ekonomik konularda değil, uluslararası ilişkilerde de 57. hükümet, özgün ve ulusal çıkarlarımızı karşılayacak bir politika ortaya koyamamıştır. Hükümetin Dışişleri Bakanının bürokratlarıyla birlikte yürüttüğü ilişkilerden, bırakın Türkiye Büyük Millet Meclisini, hükümetin diğer üyeleri bile haberdar değildir. Maalesef, soğuk savaş sonrasında yeniden kurulan uluslararası düzende, Türkiye, çıkarlarına uygun dinamik bir dış politika geliştirememiş, önüne çıkan imkânları değerlendirememiştir. Özellikle 57. hükümet döneminde Türkiye, bölgesindeki sorunlu alanlarda meydana gelen gelişmelerde, neredeyse tamamen devre dışı kalmıştır. Sözde, Avrupa Birliğine girmeye çalışıyoruz; ama, başta Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği (AGSK) konusunda olmak üzere Avrupa ile sorunlarımız giderek büyümektedir.

57. hükümet, sağlıklı bir Ortadoğu politikası da geliştirememiştir. Bunun en bariz örneği, Filistin'i kan ve gözyaşına boğan İsrail Başbakanı Ariel Şaron'un tüm dünyada dışlandığı, bazı Avrupa ülkelerinde savaş suçlusu ilan edildiği bir dönemde Türkiye'ye davet edilmesidir. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terörist saldırılardan sonra, dünyanın, bölgemizde geçeceği anlaşılan bir savaşın eşiğine geldiği bir dönemde Türkiye'yi böyle bir hükümetin yönetiyor olması talihsizliktir. Bu hükümetin böyle bir ortamda ülkenin çıkarlarını koruması mümkün değildir. Ülke ekonomisini iflasa götüren ve uluslararası kuruluşların insafına terk eden bu hükümetin, dışarıdan gelecek ulusal çıkarlarımıza bağdaşmayan talepleri reddetmesi mümkün değildir.

Nitekim, krizin başladığı günden itibaren hükümetin takındığı tutarsız ve çelişkili tavır şaşkınlık yaratmıştır. Tüm bölge haritasının değişeceği bir savaştan söz edilirken, Türkiye'nin Başbakanı "Taliban rejimi devrilmeden Afganistan'dan çıkılmaması gerektiğini" söyleyerek uluslararası hukuk ve diplomasi dilinden haberdar olmadığını ortaya koymuştur. Başta Başbakan olmak üzere 57. hükümet üyelerinin yaklaşmakta olan ciddî durumu değerlendirecek durumda olmadıkları anlaşılmaktadır. Körfez Savaşında Türkiye'nin kaybettiklerinden habersiz olan ekonomiden sorumlu, sorumsuz Devlet Bakanı Kemal Derviş, bir koy beş al mantığını ortaya koyan açıklamalar yapmaktadır.

Terör, insanlığın baş belasıdır; ABD'de meydana gelen terör olayı binlerce masum insanın canını almıştır; bu şekilde, dünya, nasıl bir tehlike ile karşı karşıya olduğunu acı bir şekilde bir daha öğrenmiştir. Terörle etkin bir mücadele gereklidir; terörle mücadele için uluslararası işbirliği zorunludur; Türkiye, terörle mücadele için uluslararası işbirliğine katılmalıdır. Ancak terörle mücadele demokrasi ve hukuk içinde olmalıdır. Demokrasi ve hukuk ölçüleri içinde kalınmazsa, teröre devlet terörü ile karşılık verilirse terör önlenemez, aksine beslenir, insanlar yeni yıkımlar, yeni acılar yaşar. Sonradan yapılan düzeltmeler ve özür dilemelere rağmen, İslam dünyası ve Müslümanlara karşı olumsuz bir hava yayılmaktadır. Medeniyetler savaşından söz ediliyor; ABD Başkanı Bush'un haclı seferi gafından sonra İtalyan Başbakanı, Batı uygarlığının İslam'dan üstün olduğunu iddia etmiştir. Belli ki, bir taraftan akliselimî devre dışı bırakan çıkışlar olurken, diğer yandan, olayları çıkarları doğrultusunda kullanmak isteyenler var. Böyle bir ortamda Türkiye'nin olup bitenleri değerlendirmekten yoksun bir hükümet tarafından yönetilmesi kabul edilemez. Bu durum, sadece Türkiye için değil, dünya için de talihsizliktir.

Demokrasisini olgunlaştırmaya çalışan, laik; ama, Müslüman bir Türkiye, geliştireceği sağlıklı politikalarla medeniyetler savaşı saçmalığını, dünyanın kana ve ateşe boğulmasını önleyebilecek ülkelerin başında gelmektedir. Bunun için bu hükümet gitmeli, millet ve başta bölge ülkeleri olmak üzere tüm dünyanın güvenini kazanacak, sağlıklı ve ilkeli politikalar geliştirecek bir hükümetin kurulması zorunludur.⁶¹⁴

⁶¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 4 (9.10.2001), ss. 126-128.

Başbakan Bülent Ecevit hakkında gensoru açılmasına ilişkin yukarıdaki (11/18) sayılı önerge üzerindeki öngörüşmelere 10.10.2001 tarihinde önerge okutulmak suretiyle başlanmış, ancak, Konya Milletvekili Veysel Candan ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun imzalarını geri almaları üzerine, önerge işleme alınmamıştır.⁶¹⁵

d. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Konya Milletvekili Veysel Candan, Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun, uyguladıkları yanlış politikalarla ülke ekonomisini iflasın eşiğine getirdiği ve Anayasanın 92. maddesi uyarınca TBMM'nin verdiği yetkiyi, halkın desteğini kaybetmesi nedeniyle kullanamayacağı iddialarıyla Başbakan Bülent Ecevit hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/19) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.10.2001) (Dağıtım tarihi: 15.10.2001).

Gerekçe: 57. Hükümet, uyguladığı yanlış politikalarla, ülke ekonomisini iflasın eşiğine getirmiş, insanımızı fakirleştirmiş, toplumun büyük bir kesimini yoksulluğa, hatta, açlığa mahkûm etmiştir. IMF ile birlikte uygulanan ekonomik istikrar programı Şubat 2001'de çökmüş, bunun üzerine, ekonomi yönetimi, Dünya Bankasından getirilip Devlet Bakanı yapılan Sayın Kemal Derviş'e teslim edilmiştir. Bu şekilde, başta, IMF ve Dünya Bankası olmak üzere, uluslararası kuruluşlar, Türkiye ekonomisini yönetmeye başlamışlardır. Öyle ki, hükümet, tüm inisiyatifini kaybetmiş, millî kuruluşların yöneticileri bile dışarıdan tayin edilir olmuştur. Devlet Bakanı Kemal Derviş'in, uluslararası kuruluşlara, bu arada ABD'ye, ülkenin geleceğini ipotek altına alacak taahhütlerde bulunduğu, bu taahhütlerin arasında ekonomik konuların yanında siyasî ve stratejik konuların da bulunduğu iddia edilmektedir.

57. hükümet, sadece ekonomik konularda değil, uluslararası ilişkilerde de özgün ve ulusal çıkarımızı karşılayacak politikalar ortaya koyamamıştır. 57. hükümet döneminde Türkiye, ulusal çıkarlarımızı yakından ilgilendiren, bölgesindeki sorunlu alanlarda meydana gelen gelişmelerde, neredeyse tamamen devre dışı kalmıştır.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terörist saldırılardan sonra, ABD ve İngiliz kuvvetlerinin Afganistan'da başlattıkları saldırının, bölgemizde geçeceği anlaşılan, topyekûn bir savaş şeklinde yayılacağına ilişkin kuvvetli işaretler mevcuttur. Öyle anlaşıyor ki, operasyon, terörle mücadele sınırını aşıp, dengelerin yeniden kurulacağı küresel bir savaşa dönüşecektir.

Krizin başladığı günden bu yana, hükümetin takındığı tavır tutarsız ve çelişkilerle doludur. Başbakan Sayın Bülent Ecevit, Mecliste yaptığı konuşmadan anlaşılmıştır ki, hükümet kriz konusunda geliştirdiği herhangi bir politikası yoktur. Hükümet, ABD'nin söyleyeceklerine bakmaktadır. Ülke ekonomisini iflasa götüren ve uluslararası kuruluşların insafına terk eden bu

⁶¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 5 (10.10.2001), ss. 323-324

hükümetin, dışarıdan gelecek ulusal çıkarlarımızla bağdaşmayan talepleri reddetmesi mümkün değildir.

Hükümet, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesi, yabancı silahlı kuvvetler unsurlarının Türkiye'de bulundurulması için, TBMM'den, kapsamı, sınırı, zamanı ve süresini kendisi belirlemek üzere yetki almıştır. Yapılan kamuoyu araştırmaları, Türk Halkının savaş istemediğini, askerlerimizin yabancı ülkelere gönderilmesine karşı olduğunu ortaya koymaktadır. Böyle bir ortamda, halk desteği olmayan, inisiyatifini bütünüyle kaybetmiş bir Hükümetin ülkeyi yönetmesi kabul edilemez. Bunun için, bu hükümet gitmeli, sağlıklı ve ilkeli politikalar geliştirerek, milletin ve başta, bölge ülkeleri olmak üzere tüm dünyanın güvenini kazanacak bir hükümetin kurulması zorunludur.⁶¹⁶

Başbakan Bülent Ecevit hakkında gensoru açılmasına ilişkin (11/19) sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 23.10.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahipleri ve SP Grubu adına Mehmet Bekaroğlu (Rize), SP Grubu adına konuşan Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'nun, Grubuna sataşması nedeniyle Mehmet Emrehan Halıcı (Konya), AK Parti Grubu adına Hüseyin Çelik (Van), DYP Grubu adına Saffet Kaya (Ardahan), Dışişleri Bakanı İsmail Cem konuşma yapmışlardır. Görüşmeler tamamlandıktan sonra, önerenin gündeme alınıp alınmaması hususu oylanmış ve gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶¹⁷

e. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu, Konya Milletvekili Veysel Candan ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun, özelleştirme sürecinde alınan yanlış kararlarla Devleti zarara uğrattıkları iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99 ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/20) (Başkanlığa geliş tarihi: 26.10.2001) (Dağıtma tarihi: 29.10.2001).

Gerekçe:

(1) Özelleştirme İdaresi Yüksek Kurulu Başkanı ve Bakanlar Kurulunun Başkanı Başbakan Sayın Bülent Ecevit'tir. Dolayısıyla, Özelleştirme Yüksek Kurulunun ve Bakanlar Kurulunun aldığı tüm kararlardan doğrudan Bülent Ecevit sorumludur.

(2) Son üç yılda hükümetin yaptığı özelleştirmeler fiyaskoyla neticelenmiş, milyonlarca dolar ilan, reklam ve danışmanlık ücreti verilerek kuruluşlar satışa çıkarılmış fakat satılamamıştır.

(3) Özelleştirme için gerekli hazırlık çalışmaları tamamlanmadan ve özelleştirme şartları sağlanmadan özelleştirme programına alınan kurumlar

⁶¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 7 (16.10.2001), ss. 551-552.

⁶¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 72, B 10 (23.10.2001), ss. 389-397, 398-417.

belirsizlik nedeniyle bekletilmekte, bu sebeple de zararları her geçen gün artmaktadır.

(4) Eski teknoloji ile çalışan ve zarar eden KİT'lerle ilgili kararların zamanında verilmediği için zararları artarak devam etmekte, bu zararların telafisi için de herhangi bir çalışma yapılmadığı gözlenmektedir.

(5) İhale edilip satılan KİT'lerin onay işlemleri uzunca bir süre bekletilmekte, nihaî devir işlemleri zamanında sonuçlandırılmamakta ve bu uygulamalar da tereddütlere yol açmaktadır.

(6) Devir sözleşmesi imzalandıktan sonra, ihale şartnamesinde belirlenen şartların aslî unsurlarını değiştirici nitelikteki firma taleplerinin değerlendirildiği için idare ciddi anlamda zarara uğratılmaktadır.

(7) Özelleştirme Fonu kötü yönetilmektedir. Bunun sonucunda fona alınan iç ve dış krediler anapara ve faiz ödemelerine gitmektedir. Bu nedenle, gelecek yıllardaki özelleştirme gelirlerinin şimdiden kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, 4046 sayılı Özelleştirme Kanununda değişiklik yapılarak fon kaynaklarının Hazineye aktarılması öngörülmüştür. Yani, bundan sonraki özelleştirme gelirleri iç ve dış borçların ödenmesinde kullanılacaktır.

(8) Kötü yönetim sebebiyle fon bütçesi 1999 yılında 41 trilyon 368 milyar 508 milyon dönem zararı ile kapatılmıştır. Bu zarar, 2000 ve 2001 yılında da artarak devam etmektedir.

Bu sebeplerden dolayı Başbakan Bülent Ecevit ve 57. hükümet hakkında gensoru açılması zarureti hâsıl olmuştur.⁶¹⁸

Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında gensoru açılmasına ilişkin yukarıdaki, (11/20) esas sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 6.11.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi olarak Veysel Candan (Konya), Konya Milletvekili Veysel Candan'ın SP Grubu adına yaptığı konuşmasında, Genel Başkanlarına sataşması nedeniyle İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir), DYP Grubu adına H. Ufuk Söylemez (İzmir), Eskişehir Milletvekili İbrahim Yaşar Dedelek'in konuşmasında, şahsına sataşması nedeniyle Veysel Candan (Konya), Konya Milletvekili Veysel Candan'ın SP Grubu adına yaptığı konuşmasında, şahsına sataşması nedeniyle Yüksel Yalova (Aydın), AK Parti Grubu adına Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa), Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu konuşmuşlardır. Görüşmelerin sonunda gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususu oylanmış ve gündeme alınması kabul edilmemiştir.

f. Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Van Milletvekili Hüseyin Çelik, İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin ve Kayseri Milletvekili Salih Kapusuz'un, başarılı eğitim politikaları uygulayamadığı, Bakanlığında idareci ve öğretmen kıyımı yaptığı ve Yükseköğretimi yapılandırıp yönlendiremediği iddialarıyla Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu hakkında Anayasanın 99 ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına

⁶¹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 74, B 13 (30.10.2001), ss. 43-44.

ilişkin önergesi (11/21) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.11.2001) (Dağıtma tarihi: 8.11.2001).

Gerekçe: 4306 sayılı 8 Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Yasasının kabulü ile Türk Millî Eğitimi için bir hedef belirlenmişti. Ocak 1999 tarihinde göreve gelen Sayın Bostancıoğlu, milletçe gösterilen fedakârlıklara rağmen, bu hedefe ulaşmakta son derecede başarısız bir profil çizmiştir. Türk Millî Eğitimi, Avrupa Birliği ülkelerindeki eğitimle denk hale getirecek yasal ve yapısal reformlar yerine, ne yazık ki, Sayın Bakan, yeni yönetmelik ve düzenlemelerle birçok öğretmen ve idarecinin mağdur olmasına sebep olmuştur. Taşımali eğitim, taşıma su ile değirmen döndürmeye dönmüş, norm kadro uygulamasına getirilen istisnalar, haksız durumlar ortaya çıkarmıştır.

Talim Terbiye Kurulu, Sayın Bakanın keyfi tasarruflarının en çok görüldüğü alanlardan biri haline getirilmiştir. Meslek okulları, çağın gereklerine göre yeniden yapılandırılarak teşvik edilmesi gerekirken, özellikle ÖSS sınavlarında meslek lisesi çıkışlılar haksız yere mağdur edilmişlerdir. Her kayıt döneminde sıkıntılara yol açan zorunlu bağış sorununa bir çözüm getirilmemiştir. Okullarımızın büyük bir çoğunluğunda yardımcı personel mevcut değildir. Okullarımıza yakıt giderleri dışında çoğunlukla kaynak aktarılamamaktadır.

Sayın Bakan, bazı istatistikî bilgilere dayanarak kendi döneminde ne denli gelişme kaydettiğini çıkıp anlatmaktadır. Eğitimde başarının ölçütü verilen eğitimin meyvesinin nasıl olduğudur. Son ÖSS sınavında 9 bin küsur aday sıfır ve sıfırın altında puan almış, yüzlerce okul birincisi 105 puana ulaşamamıştır. 1999 yılından itibaren bütçede eğitime ayrılan pay sürekli düşmüştür. Buna rağmen, Sayın Bakan özel öğretim kurumlarının gelişmesi için bir gayret sarf etmemiştir. Derslik açığı had safhada, birçok yerde sınıf mevcutları 60-70 kişi iken, özel öğretim kurumları yüzde 30-40 kapasite ile çalışmaktadır. Ülkemizin çok ciddi bir işsizlik ve yatırım sıkıntısı ile karşı karşıya bulunduğu bir dönemde, özel öğretim kurumlarının özellikle vergi muafiyeti, sübvansiyon ve hizmet satın alınması yoluyla desteklenmesi ciddi anlamda istihdam sağlayacaktır.

Türk yükseköğretimi çok ciddi sıkıntılarla karşı karşıyadır. Ülkemizde üniversite sayısı 78'e ulaşmışken, nitelik açısından bu üniversitelerimizin bir çoğu dünya standartlarının çok ama çok altındadır. Sayın Bakan YÖK çalışmalarına katılıp Başkanlık yapma hakkına sahipken, yükseköğretimle ilgisi, üniversite bütçelerinin müzakereleri ve yükseköğretimle ilgili kanun teklif ve tasarılarının görüşülmesi esnasında göstermelik olarak hükümeti temsilen komisyonlarda ve Genel Kurulda oturmaktan ibaret görünmektedir. Biz elbette üniversitelerimizin akademik özerkliğine saygılıyız ve Sayın Bakanın bu konudaki müdahalesine taraftar değiliz. Ancak, bir ülkedeki eğitim ve öğretimin her düzeyde planlanması, kaynak ve kalifiye eleman temini, ülke ihtiyacına göre yükseköğretimin yapılandırılıp yönlendirilmesi, elbette, icranın işidir.

Vakıf üniversiteleri, taban puanları oldukça aşağılara çektikleri halde yüzde 30 oranında kontenjanlarını dolduramamışlardır. Yükseköğretimde standartların temini, diplomalardaki denklik meselesi tam bir karmaşa içerisinde. Öğretmen yetiştirme işi bir türlü çözülememiştir. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı üç yıldan beri kesintisiz olarak Millî Eğitim Bakanlığı makamında oturan Sayın Metin Bostancıoğlu hakkında gensoru açılması gerekmektedir.⁶¹⁹

Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu Hakkında gensoru açılmasına ilişkin (11/21) esas sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 14.11.2001 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi olarak Hüseyin Çelik (Van), AK Parti Grubu adına Mehmet Çiçek (Yozgat), DYP Grubu adına Mustafa Kemal Aykurt (Denizli), SP Grubu adına Mehmet Batuk (Kocaeli) ve Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususu oylanmış ve önergenin gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶²⁰

g. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu, Konya Milletvekili Veysel Candan ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun, ekonomi yönetiminde başarılı olmayarak ekonomik çöküş sürecini hızlandırdığı ve dış ekonomik ilişkilerde Türkiye'yi küçük düşürücü davranışlar sergilediği iddiasıyla Devlet Bakanı Kemal Derviş hakkında Anayasanın 99 ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/22) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.11.2001) (Dağıtım tarihi: 12.11.2001).

Gereke: Muhalefetin ve toplum kesimlerinin uyarılarına rağmen, 57. hükümetin ısrarla uyguladığı sözde “ekonomik istikrar programı” 18 Şubat 2001 tarihinde çıkarılan krizle iflas etmiş ve Türkiye ekonomisi bir anda çökme noktasına gelmiştir. Bunun üzerine, Dünya Bankası Başkan Yardımcılarından Sayın Kemal Derviş Türkiye'ye getirilmiştir. Sayın Derviş 13.3.2001 tarihinden bu yana, tek patron olarak ve devlet bakanı sıfatıyla ekonomi yönetiminin başında bulunmaktadır.

Sayın Kemal Derviş, yarattığı sürekli kriz ve tehditlerle, 57. hükümete her istediği kararı aldırıştır. Cumhuriyet tarihinde -olağanüstü dönemler dahil- hiçbir bakan bu kadar yetkiyle donatılmamış, Sayın Derviş kadar rahat hareket etmemiştir. Hal böyleyken, bugüne kadar öngörülen hedeflerden hiçbirine ulaşılmamıştır. Döviz fiyatları, enflasyon değerleri, borç stokları katlanarak artmıştır. Dolar, 670.000 TL'den 1.600.000 TL'ye; enflasyon, TÜFE, yüzde 33,4'ten yüzde 66,5'e; TEFE, yüzde 26,5'ten yüzde 81,4'e; iç borç stoku- yüzde 100'ü aşan devalüasyona rağmen- 52 milyar dolardan 74 milyar dolara çıkmıştır. Sayın Derviş'in, göreve geldiği günlerde gazeteci ordusuyla yaptığı şovlarda

⁶¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 18 (8.11.2001), ss. 174-176.

⁶²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 20 (14.11.2001), ss. 428-453.

söylediklerine inanarak iş yapan sanayiciler iflas etmiştir. Bunun sonucunda, yüzbinlerce insan işsiz kalmıştır.

Yine, uygulanan yanlış politikalarla, Türkiye tarımı bitirilmiş, Türk çiftçisi açlığa mahkûm edilmiş; Türkiye, tarım ürünleri dış ticaretinde açık veren ülke haline gelmiştir. Toplumsal barışın teminatı, ekonomimizin temel direği olan esnaf perişan edilmiş, yüzbinlerce esnaf işyerini kapatmak zorunda kalmıştır. Alınan krediler, malî sektöre aktarılmış; ama, hâlâ, bankacılık rayına oturtulamamış, piyasaların güveni kazanılamamıştır. Sonuçta, reel sektör tükenmiş, üretim durmuştur; ama, dış borç stoku artmaya devam etmiştir. Ekonominin batmasında, soygunların aracı olarak kullanılan bankaların büyük sorumluluğu olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Ancak, Sayın Kemal Derviş, Vakıfbank, Halkbank ve Ziraat Bankası için, Ankara Cumhuriyet Savcılığının istemiş olduğu soruşturma iznini hâlâ vermemiştir.

Sayın Kemal Derviş, dışarıda girmiş olduğu ilişkilerde milletimizi küçük düşürecek davranışlarda bulunmuştur. Sürekli olarak iktidar partilerini ve Türkiye Büyük Millet Meclisini “krediler gelmez” diye tehdit etmiştir. Göreve geldikten sonra aylarca tedbirlerini açıklamak için oyalanmış, bu arada ülkenin milyarlarca dolar kaybetmesine sebep olmuştur. Sonra ABD’den “15 kanunun 15 günde çıkarılmazsa 13 milyar dolar gelmez, Türkiye batır” tehdidi savurmuştur. İstenen 15 kanun çıkarılmış, ülkenin zenginliklerinin değerinin çok altında elden çıkarılması için kapılar açılmış, millî kuruluşlara dışarıdan yönetici ataması bile sineye çekilmiş; ama, vaat edilen kredilerin tamamı verilmemiştir. Şimdi Türkiye, yeni istekler ve yeni dayatmalarla karşı karşıyadır.

“Terörle mücadele gerekçesiyle” deniliyor; ama, Türk Halkı, bu uygulamalar sonunda dışarıya asker gönderme zorunda kaldığına inanmaktadır. Kaldı ki, bu savaş ve asker gönderme macerasının nerede duracağı, ülkemizin stratejik çıkarlarını nasıl etkileyeceğini kimse bilmemektedir.

Sayın Kemal Derviş “devletin küçülmesi ve etkinleştirilmesi, ekonominin siyasetten ayrılması” gibi büyük laflar ediyor; ama, döneminde üst kurullarla devasa yeni bürokratik mekanizmalar oluşmuş, buralarda görevlendirilen ayrıcalıklı bürokratlara ayrıcalıklı maaşlar bağlanmıştır. Bu şekilde ekonomi yönetimi siyasetten ayrılmış; ama, uluslararası kuruluşlara bağlanmıştır. Sayın Derviş’in, IMF ve Dünya Bankası yetkilileriyle hazırladığı 2002 yılı bütçesi, hiçbir umut vermemektedir. Kış aylarına girdiğimiz bugünlerde Türkiye halkı büyük ekonomik sıkıntılar içinde perişandır. Toplumun tüm kesimleri feryat etmektedir. Sayın Kemal Derviş’i, başta alkışlayanlar bile artık ümitlerini kesmişlerdir.

Bu durumdan hükümet üyelerinin tamamı sorumludur; ancak, Sayın Kemal Derviş, Türk Milletine çok pahalıya mal olmuştur, açtığı yaraların onarılması için yıllar gerekecektir. Bu nedenlerle ve önerenin müzakeresi sırasında ayrıntılı bir şekilde ortaya konulacak diğer gerekçelerle Sayın

Derviş'in bakanlık koltuğunda uzaklaştırılması, ülkemizin çıkarları açısından bir zorunluluk haline gelmiştir.⁶²¹

Devlet Bakanı Kemal Derviş hakkında gensoru açılmasına ilişkin (11/22) önerge, Genel Kurul Başkanı tarafından “daha önce bastırılıp dağıtıldığı ve okunduğu için” tekrar okutulmamış, bu konuda Yasin Hatiboğlu (Çorum) ile Başkan arasında kısa bir tartışma yaşanmıştır. Tartışma sonrasında Yasin Hatiboğlu önergeyi geri çektiklerini ifade etmiş, bunun üzerine işlemde de kaldırılmıştır.⁶²²

h. Saadet Partisi Grubu adına Grup başkanvekilleri Konya Milletvekili Veysel Candan, ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun, ekonomi yönetiminde başarılı olmayarak ekonomik çöküş sürecini hızlandığı ve dış ekonomik ilişkilerde Türkiye'yi küçük düşürücü davranışlar sergilediği iddiasıyla Devlet Bakanı Kemal Derviş hakkında Anayasanın 99 ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/23) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.11.2001) (Dağıtma tarihi: 18.11.2001).

Gerekçe: Muhalefetin ve toplum kesimlerinin uyarılarına rağmen, 57. hükümetin ısrarla uyguladığı sözde “ekonomik istikrar programı” 18 Şubat 2001 tarihinde çıkarılan krizle iflas etmiş ve Türkiye ekonomisi bir anda çökme noktasına gelmiştir. Bunun üzerine, Dünya Bankası Başkan Yardımcılarından Sayın Kemal Derviş, Türkiye'ye getirilmiştir. Sayın Derviş 13.03.2001 tarihinden bu yana tek patron olarak ve devlet bakanı sıfatıyla ekonomi yönetiminin başında bulunmaktadır. Sayın Kemal Derviş, yarattığı sürekli kriz ve tehditlerle 57. hükümete her istediği kararı aldırılmıştır; cumhuriyet tarihinde - olağanüstü dönemler dahil- hiçbir bakan bu kadar yetkilerle donatılmamış, Sayın Derviş kadar rahat hareket edememiştir.

Hal böyleyken, bugüne kadar öngörülen hedeflerden hiçbirine ulaşamamıştır. Döviz fiyatları, enflasyon değerleri, borç stokları katlanarak artmıştır. Dolar 670.000 TL'den 1.600.000 TL'ye, enflasyon TÜFE yüzde 33,4'ten yüzde 66,5'e, TEFE yüzde 26,5'ten yüzde 81,4'e, içborç stoku, yüzde 100'ü aşan bir devalüasyona rağmen, 52 milyar dolardan 74 milyar dolara çıkmıştır.

Sayın Derviş'in, göreve geldiği günlerde gazeteci ordusuyla yaptığı şovlarda söylediklerine inanarak iş yapan sanayiciler iflas etmiştir. Bunun sonucunda, yüzbinlerce insan işsiz kalmıştır. Yine uygulanan yanlış politikalarla Türkiye tarımı bitirilmiş, Türk çiftçisi açlığa mahkûm edilmiş, Türkiye, tarım ürünleri dış ticaretinde açık veren bir ülke haline gelmiştir. Toplumsal barışın teminatı, ekonomimizin temel direği olan esnaf perişan edilmiş, yüzbinlerce esnaf işyerini kapatmak zorunda kalmıştır. Alınan krediler, malî sektöre aktarılmış; ama, hâlâ, bankacılık rayına oturtulamamış, piyasaların güveni

⁶²¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 19 (13.11.2001), ss. 305-306.

⁶²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 20 (14.11.2001), ss. 453-454.

kazanılamamıştır. Sonuçta, reel sektör tükenmiş, üretim durmuştur; ama, dış borç stoku artmaya devam etmiştir.

Ekonominin batmasında, soygunların aracı olarak kullanılan bankaların büyük sorumluluğu olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Ancak, Sayın Kemal Derviş, Vakıfbank, Halkbank ve Ziraat Bankası için Ankara Cumhuriyet Savcılığının istemiş olduğu soruşturma iznini hâlâ vermemiştir. Sayın Kemal Derviş, dışarıda girmiş olduğu ilişkilerde milletimizi küçük düşürecek davranışlarda bulunmuştur. Sürekli olarak, iktidar partilerini ve TBMM'yi “krediler gelmez” diye tehdit etmiştir. Göreve geldikten sonra, aylarca, tedbirlerini açıklamak için oyalanmış, bu arada, ülkenin milyarlarca dolar kaybetmesine sebep olmuştur. Sonra ABD'den “15 kanun 15 günde çıkarılmazsa, 13 milyar dolar gelmez, Türkiye batır” tehdidi savurmuştur. İstenilen 15 kanun çıkarılmış, ülkenin zenginliklerinin değerinin çok altında elden çıkarılması için kapılar açılmış, millî kuruluşlara dışarıdan yönetici ataması bile sineye çekilmiş; ama, vaat edilen kredilerin tamamı verilmemiştir. Şimdi, Türkiye, yeni istekler ve yeni dayatmalarla karşı karşıyadır.

“Terörle mücadele gerekçesiyle” deniliyor; ama, Türk halkı, bu uygulamalar sonunda dışarıya asker gönderme zorunda kaldığına inanmaktadır. Kaldı ki, bu savaş ve asker gönderme macerasının nerede duracağı, ülkemizin stratejik çıkarlarını nasıl etkileyeceğini kimse bilmemektedir. Sayın Kemal Derviş, “devletin küçültülmesi ve etkinleştirilmesi,” “ekonominin siyasetten ayrılması” gibi büyük laflar ediyor; ama, döneminde üst kurullarla devasa yeni bürokrat mekanizmaları oluşturmuş, buralarda görevlendirilen ayrıcalıklı bürokratlara ayrıcalıklı maaşlar bağlanmıştır. Bu şekilde ekonomi yönetimi siyasetten ayrılmış; ama, uluslararası kuruluşlara bağlanmıştır.

Sayın Derviş'in, IMF ve Dünya Bankası yetkilileriyle hazırladığı 2002 yılı bütçesi, hiçbir umut vermemektedir. Kış aylarına girdiğimiz bugünlerde Türkiye halkı büyük ekonomik sıkıntılar içinde perişandır. Toplumun tüm kesimleri feryat etmektedir. Sayın Kemal Derviş'i başta alkışlayanlar bile, artık ümitlerini kesmişlerdir. Bu durumdan, hükümet üyelerinin tamamı sorumludur; ancak, Sayın Kemal Derviş Türk Milletine çok pahalıya mal olmuştur; açtığı yaraların onarılması için yıllar gerekecektir. Bu nedenler ve önergenin müzakeresi sırasında ayrıntılı bir şekilde ortaya konulacak, diğer gerekçelerle Sayın Derviş'in bakanlık koltuğundan uzaklaştırılması, ülkemizin çıkarları açısından bir zorunluluk haline gelmiştir.⁶²³

Devlet Bakanı Kemal Derviş Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin (11/23) esas sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 27.11.2001 tarihinde başlanmıştır. Önerge üzerinde; 27.11.2001 günü, sadece önerge sahibi olarak ve SP Grubu adına Mehmet Bekaroğlu (Rize) konuşmuştur.⁶²⁴ Görüşmelere 28.11.2001 günü devam edilmiş ve önerge üzerinde; DYP Grubu adına H. Ufuk

⁶²³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 22 (20.11.2001), ss. 669-671.

⁶²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 26 (27.11.2001), ss. 257-265.

Söylemez (İzmir), AK Parti Grubu adına Ali Coşkun (İstanbul) ve Devlet Bakanı Kemal Derviş birer konuşma yapmışlardır. Görüşmelerden sonra karar yetersayısının aranması istenmiş, yapılan yoklama ile bulunduğu tespit edilmiştir. Açık oylamanın elektronik cihazla oylanması için oylama yapılmış ve kabul edilmiştir. (11/23) esas numaralı Devlet Bakanı Kemal Derviş hakkındaki gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmaması hususunda yapılan açık oylamaya 314 üye katılmış; kabul 102 ve ret 212 oyu sonucunda, önerenin gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶²⁵

1. Saadet Partisi Grubu adına Grup başkanvekilleri Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu, Konya Milletvekili Veysel Candan ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun, enerji, doğalgaz ve LPG konusunda uyguladıkları yanlış politikalarla ekonomik krizi ağırlaştırdıkları iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99 ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/24) (Başkanlığa geliş tarihi: 11.1.2002) (Dağıtım tarihi: 14.1.2002).

Gerekçe:

(1) Hükümet, doğalgazın alım fiyatını gizleyerek, dağıtımını yapan belediyelere fahiş fiyatla vermekte, ayrıca belediyeler de bu fiyata çeşitli oranlarda uyguladıkları kârlarla vatandaşa satmaktadır. Bu yüksek fiyat sebebiyle insanlar, özellikle konutlarında doğalgaz kullanımından vazgeçmektedir.

(2) Hükümetin Enerji Bakanı, belediye başkanlarıyla toplanarak fiyat indirimi müzakereleri devam ederken, diğer taraftan Maliye Bakanlığı 4736 sayılı Kanunla doğalgazın metreküpüne 5 000 lira Tüketim Vergisi koymuştur. Bir taraftan indirimden bahsedilirken, diğer taraftan yeni vergiler ilave edilmiştir. Hükümet, bu uygulamalarıyla çelişki içindedir.

(3) Doğalgazda yüzde 18 KDV'de ısrar eden hükümet, enerji dağıtım işletme hakkı devirlerinde özel şirketlere KDV oranını yüzde 18'den yüzde 1'e indirmiştir. 20 firma için 500.000.000 dolar KDV gelirinden vazgeçen hükümet, halkın kullandığı doğalgazdan yüzde 18 KDV almakta ısrar etmektedir.

(4) Elektrik enerjisi üretiminde doğalgaz payı ülkemizde şimdiden yüzde 35,5'i bulmuştur. Bu, tehlikeli bir artıştır. Bu oran OECD ülkelerinde yüzde 11'dir. Kömürden üretilen enerjinin kilovat/saat maliyeti 2 senttir, doğalgazdan üretilen elektrik enerjisinin kilovat/saati ise 12-16 senttir. Bu yanlış uygulamayla, hem çok para ödemekteyiz hem de bağımlı hale gelmiş durumdayız.

(5) Doğalgaz alımlarında esas, ülkelerin çeşitliliği politikası ihlal edilmiş, Rusya'ya bağımlılığımız yüzde 65'i bulmuştur. Ayrıca, doğrudan doğalgaz üreten ülkeler yerine ikinci elden doğalgaz alımı yapılması, ödeme kaybına sebep olmaktadır. Bilindiği gibi, Rusya'dan alınan doğalgazın miktarı, 8

⁶²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 27 (28.11.2001), ss. 297-312, 363-386.

milyar metreküpe ilaveten, Mavi Akım Projesiyle 30 milyar metreküpe ulaşacaktır.

(6) Rusya ile imzalanan Mavi Akım Projesi ile ilgili yolsuzluk iddiaları ve belgeler mevcuttur. Özellikle Samsun-Ankara hattı için 50.000.000 dolar avans ödemesi usulsüzdür ve bu konu yargıya intikal etmiştir.

(7) Ülkenin yakın gelecekte doğalgaz tüketiminin ne olacağı, Devlet Planlama Teşkilâtı ve Enerji Bakanlığı arasında tartışma konusudur ve halen, bir mutabakat sağlanmamıştır. Halbuki, yapılan tüm doğalgaz anlaşmalarında alımı tespit edilen miktarın bedeli ödenecektir. Bu tüketim belirsizliği neticesinde, kullanmadan doğalgaza ödeyeceğimiz para 318.000.000 dolar olarak hesaplanmaktadır.

(8) Hükümet, bütün ısrarlara rağmen, doğalgaz alım fiyatını açıklamamakta, gerekçe olarak da, uluslararası anlaşmaları göstermektedir. Bu doğru değildir. Hükümet, kendi yanlış uygulamalarına kılıf hazırlamaktadır.

(9) Elektrik; her ay muntazaman yüzde 2 zam. 2001 yılı başında 52.580 lira olan 1 kwh elektrik, yıl sonunda 111.100 lira oldu; yani, yüzde 111,3 oranında zamlandı. Dünya petrol fiyatları düşüyor, petrole bağlı olarak doğalgaz fiyatları da düşüyor; nasıl olur da, sürekli, elektrik fiyatları artıyor? Yüksek elektrik fiyatlarından dolayı faturalarını ödeyemeyen 1.000.000 konutun elektrikleri kesildi; yani, 4.000.000-5.000.000 kişi karanlıkta. Elektrik olmadığı için, bir kısmının kaloriferleri de çalışmıyor.

(10) Aynı sıkıntı tüpgazda. LPG o derece yaygınlaşmıştı ki, köylerde ve mezralarda bile tüpgaz, mutfakta, ısınmada, aydınlatmada, hem de yaygın olarak ulaşım ve ticarî amaçlı araçlarda kullanılıyordu.

2001 yılı başında mutfak tüpü 6,5 milyon TL idi, yıl sonunda 16,5 milyon TL oldu; yani, yüzde 150 zamlandı. Tüpgazdaki haksızlık, haraç, doğalgazdan da fazla. Haksızlık, haraç, birdenbire yüzde 68 zamlanan otogazda da gerçekleşti. Böylece, geçimini otogaz kullanan ticarî araçlardan sağlayan yüzbinlerce kişi aynı zulme uğramıştır. Bütün bunlar insafsızca zamlanırken, enflasyonu indireceğiz iddiasıyla, memurun, işçinin, emeklinin, çiftçinin gelirleri sürekli azaltılıyor. Neticede, çöken ekonomik hayat sebebiyle, esnaf da, sanatkâr da, hatta sanayici de her geçen gün güç kaybediyor. Azalan vergi gelirleri de, zamlarla ve yeni vergilerle telafi edilmek isteniyor.

Bu olumsuz ve kötü uygulamalardan 57. hükümet sorumludur. Bütün bunların bir gensoru açılarak tartışılması kaçınılmaz hale gelmiştir.⁶²⁶

Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu Üyeleri Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin (11/24) esas sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 22.1.2002 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi Ömer Vehbi Hatipoğlu (Diyarbakır), DYP Grubu adına Nevfel Şahin (Çanakkale), SP Grubu adına Veysel Candan (Konya), AK Parti Grubu adına Mustafa Baş (İstanbul), ANAP

⁶²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 51 (15.1.2002), ss. 287-289.

Grubu adına Nihat Gökbulut (Kırıkkale), Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler, ANAP Grubu adına konuşan Nihat Gökbulut'un ve hükümet adına konuşan Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler'in konuşmalarında şahsına sataşmaları nedeniyle Mehmet Recai Kutun (Malatya) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmenin ardından gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususu oylanmış ve sonuç olarak, gensoru önergesinin gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶²⁷

i. Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya ve 22 arkadaşının, tütün üreticilerini mağdur ettiği, Türk tarımını, çiftçisini ve hayvancılığı tasfiye etmeye yönelik politikalar uyguladığı iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99 ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/25) (Başkanlığa geliş tarihi: 1.2.2002) (Dağıtım tarihi: 4.2.2002).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Geçimini, toprağı işleyerek, hayvan besleyerek sağlayan çiftçilerimiz, Türkiye'nin iktisadî yapısına damgasını vuran bir kesimdir. İlaçtan giyime, besin kaynaklarına kadar her türlü alanda yararlanabildiğimiz toprak ve dolayısıyla onu işleyen çiftçi, bizlerin millî servetidir. Tarım, dünyanın her tarafında korunan, devlet desteğine de ihtiyaç duyulan bir sektördür. Dünyanın ileri ülkeleri kendi tarımlarına akıl almaz destek ve sübvansiyonlar sağlarken, onların sözcüleri durumundaki IMF ve Dünya Bankası, Türkiye'den tarıma yönelik desteklerin azaltılmasını istemektedirler. Son zamanlarda, belirli çevrelerde, tarıma yönelik destekler konusunda detaylı bir inceleme yapılmadan tartışmalar yapılmakta, kamuoyu da yanıltılmaktadır.

İktidar, her alandaki başarısızlığını, geçmiş iktidarlar döneminde uygulandığı iddia edilen popülist politikalara bağlamıştır. Oysa, 1993 yılında Doğru Yol Partisinin iktidarı döneminde yeni bir yaklaşımla, büyük bir politik risk alarak, uygulamadaki zorluğuna rağmen, tütünde uluslararası düzeyde kaliteyi yakalamak ve dünya piyasalarında rekabet edebilmek amacıyla kota uygulamasına geçilmiştir. Bu uygulamayla birlikte, üreticilerin kayıplarını telafi etmek ve gelir dağılımında dengesizliklere engel olmak amacıyla prim sistemi başlatılmıştır. Böylece, hedef ve müdahale fiyatı arasındaki fark, üreticilere doğrudan prim olarak ödenmiştir. Kota artı prim uygulamasıyla tütünde kalite yükselmiş, üreticiler alternatif ürün ekimine yönlendirilmiş, tütünün ihracat imkânı artırılmış, üretim miktarında ve fiyatında istikrar sağlanmış, tütünde stoklar eritilmiş ve bu dönemde tütün yakılmamıştır. Yabancı tekeller, popülist politikalar uygulandığı iddia edilen yıllarda 4 dolar/kilogramdan aldıkları Türk tütününü, bu iktidar döneminde 2 dolar/kilogramdan almaya başlamışlardır. Tütün çiftçimizin cebine girmesi gereken alın terinin karşılığı yabancı tütün tekellerinin cebine girmiştir.

Halen ülkemizde 42 il ve 183 ilçede 260.000 hektar alanda tütün tarımı yapılmaktadır. 600.000 çiftçiyi ve 3.000.000 vatandaşımızı doğrudan

⁶²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 54 (22.1.2002), ss. 40-78.

ilgilendiren tütün tarımı, 57. hükümetin uyguladığı IMF bağımlı politikalar sonucunda bitme noktasına gelmiştir. Tütün üretiminde dünyada ikinci sırada yer alan ABD'de tütün üreticileri fiyat ve miktar yönünden desteklenmekte, Avrupa Birliği ülkelerinde ise, kilogram başına 4,2 Euro'ya kadar varan destekleme primi uygulanmaktadır. Buna karşılık, Türkiye, 30 Ocak 2001 tarihli IMF niyet mektubunda verilen taahhüt doğrultusunda destekleme alımlarını 2001 ürünüyle sona erdirecektir. Bu durumda tütün üreticisi bir boşluğa ve belirsizliğe itilmiştir. Zira, piyasa şartlarının asla oluşmayacağı, tüccarın gitmeyeceği Siirt, Muş, Hatay, Bitlis, Diyarbakır gibi illerde fiyatın nasıl oluşacağı, Tekel'in ve Tekel'e taraf olan kurumların ne olacağı, Türkiye'deki sigara üretiminde yabancı kurumlarının payının ne olacağı bilinmemektedir. Tüm bu belirsizlikler sonucunda tütün üreticisi, yabancı tütün tekellerinin insafına terk edilmiştir.

Ziraî ürünlerde “planlı üretim” uygulayacağını söyleyip uygulayamayan hükümet, üretim fazlalığı, kalitesiz ürün, stok birikmesi ve tütün yakılması gibi bahanelerle, plansızlık ve kendi yönetim hatasının kötü neticelerinin faturasını, yine, tütün üreticisine çıkarmıştır. Bu hükümetin yanlış uygulamaları sonucunda, tütün üreticisi son yıllarda mağdur duruma düşürülmüş, çıkarılan yasalarla üreticinin eli kolu bağlanmış ve dünya pazarlarında rekabet edemez hale getirilmiştir. Tarımdan desteğin çekilmesi, primin kaldırılması ve en son çıkarılan Tütün Yasası bunun en belirgin örneğidir. Yüzbinlerce aileyi, milyonlarca vatandaşı kapsayan bir üretim alanı, hiçbir ikâme yapılmadan tasfiye edilmektedir. Çıkarılan yasayla, Türkiye'yi dış ticaret sektörünün sigara pazarı haline getirmekte, Türk çiftçisinin hukukunu yok etmektedir. Hükümet, uyguladığı yanlış tarım politikası sonucunda sadece tütün üreticilerini mağdur etmekle kalmamış; buğday, pamuk, şekerpancarı, fındık gibi ürünlerde de üreticiye yeterli desteği vermeyerek, Türk tarımını ve çiftçisini tasfiye etmiştir.

Türk tütününü ve tütün üreticisini dışa bağımlı hale getiren, 600.000 üreticiyi ve 3.000.000 vatandaşımızı kaderiyle baş başa bırakan, Türk tarımını, çiftçisini ve hayvancılığı tasfiye etmeye yönelik politikalar uygulayan, Başbakan Sayın Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99, İçtüzüğü'nün 106. maddeleri gereğince bir gensoru açılmasını arz ve teklif ederiz.⁶²⁸

Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında gensoru açılmasına ilişkin yukarıdaki (11/25) esas sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 12.2.2002 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi olarak DYP Grubu adına Eyüp Aşık (Trabzon), SP Grubu adına Alaattin Sever Aydın (Batman), AK Parti Grubu adına Mehmet Özyol (Adıyaman), ANAP Grubu adına Ekrem Pakdemirli (Manisa) ve Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından önergenin

⁶²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 60 (5.2.2002), ss. 47-49.

gündeme alınıp alınmayacağı hususu oylanmış ve önerenin gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶²⁹

j. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu, Konya Milletvekili Veysel Candan ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun ekonomide IMF'ye bağlı olarak aldığı yanlış kararlar sonucu ülke ekonomisinin kötüye gidişine ve toplumsal huzursuzluğa yol açtığı iddiasıyla Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99., İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir Gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/26) (Başkanlığa geliş tarihi: 8.3.2002) (Dağıtım tarihi: 11.3.2002).

Gerekeçe: Hükümet kamu finansman açığını kapatmak için yüksek faizle borçlanmaya devam etmektedir. Günü gelen borçlar da yeniden yüksek faizle borçlanılarak ödenmeye çalışılmaktadır. Böylece bir yıl içerisinde borcumuz bir kat daha artmaktadır. Bugün için verilen borç toplamı 212 milyar dolar, yani, 282 katrilyondur. Bunun nasıl ödeneceği konusunda herhangi bir çalışma yoktur. Bu rakamlarla borçlanmaya devam edilirse sonuçta üzüntü verici gelişmeler olabilir. Onun için süratle tedbir alınmalıdır. Hükümet faiz giderlerini kapatmak için her gün vergi kanunlarını değiştirmekte, yeni vergi oranları ihdas ederek eski vergilerin oranlarını daha da yükseltmektedir. Özellikle petrol ürünlerinde, benzin, mazot, gaz ve elektrik enerjisinde yüksek KDV uygulanarak verginin de vergisi alınmaktadır. Bu durumda vatandaşlar, âdeta, vergi adı altında sömürülmektedir. Vatandaşlarımız, çiftçi, sanayici ve tüccar istese de vergi borçlarını ödeyememektedir. Hal böyle iken, hükümet hâlâ, Emlak Vergisi düzenlemesi, mahalli idareler yasası gibi çeşitli adlar altında yeni ilave vergiler getirmektedir. Bu yanlıştır.

Bir taraftan ölçsüz borçlanılmakta, diğer taraftan da borçlara yüksek faiz ödenmekte ve borçla alınan paralar da gelişigüzel harcanmaktadır. Bu hükümet döneminde israf ve yolsuzluk had safhaya ulaşmıştır. Hemen hemen bütün bakanlıklarda, özellikle de Bayındırlık, Enerji, Çalışma ve Sosyal Güvenlik ve Sağlık Bakanlıklarında yargıya da intikal eden ciddi yolsuzluklar vardır. Zaten kıt olan kaynaklar böylece israf ve yolsuzlukla tüketilmektedir. Hükümet bütçede enflasyon rakamını özellikle düşük göstererek hem çiftçilerin ürettikleri malların taban fiyatını hem de işçi ve memur ücretini düşük tutmaktadır. Bunun neticesinde çiftçilerimizin büyük bir bölümü zarar ettikleri için üretim yapmamakta, çalışan işçi ve memurlar da enflasyon karşısında ezilmektedir. Hatırlanacağı üzere, enflasyon yüzde 35 olarak deklare edildiği halde yüzde 90'ları bulmuştur; yani, özetle, hükümet, halkını aldatmaktadır.

Hükümet, yaptığı uygulamalarla hayvancılığı öldürmüş, tarım alanlarında da tütün ve pancar ekimine kısıtlamalar getirmiştir. Hâlâ, çiftçilerimizin Ziraat Bankasına ve tarım kredi kooperatiflerine olan borçları için çözüm bulunamamış, bu sebeple de 2.000.000 civarında çiftçi ödeme sıkıntısı

⁶²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 63 (12.2.2002), ss. 526-550.

içinde olup, haciz işlemleriyle karşı karşıyadır. Eğer yeni tedbir alınmazsa önümüzdeki yıllarda tarım ürünleri de ithal etmek zorunda kalacağız. Hükümetin bankacılık sektöründeki ihmali neticesinde kamu ve özel bankaların içleri boşaltılmıştır. Alınan yanlış kararlarla 14 banka fon kapsamına alınmış, halen de bu bankalarla ilgili tasfiye işlemleri sonuçlandırılmamıştır. Böylece, idarenin zararı her geçen gün artmaktadır. Hükümet, kriz öncesi ve kriz esnasında uyguladığı yanlış politikalar ve eski fiyattan satıldığı iddia edilen 5 milyar dolarla ilgili herhangi bir açıklama yapmamış ve yargı sürecini başlatmayarak da görevini ihmal etmiştir.

IMF'nin kullandığı toplam kredinin yüzde 31'ini kullanarak dünya ülkeleri içerisinde IMF'ye en fazla borcu olan ülke haline gelinmiştir. En son yapılan stand-by anlaşmasıyla ulusal bağımsızlığımız tamamen tehdit altına girmiş ve milletin onuruyla oynanmıştır. Ekonomiyi yönetemeyen hükümetin dışarıdan bakan ithal etmesi yetmemiş, ayda bir de, IMF yetkilileri tarafından ekonomimiz denetlenmektedir. Dünyada ekonomisi denetlenen kaç ülke vardır? Hükümetin ekonomideki kötü yönetimi, kriz üzerine kriz getirmiş, ekonomimiz üç senede 2 defa küçülmüştür. 1999'da yüzde 6,11; 2001'de de yüzde 11,8 küçülme olmuş, 2002 için ise verilen hedefler sık sık değiştirildiği için belirsizlik devam etmektedir. Ekonomideki kötü gidiş, toplumsal huzursuzluğu artırmaktadır. Ailelerde intiharlara sebep olmakta ve telafisi mümkün olmayan yaralar açmaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz ve müzakereler sırasında detaylı bilgi ve belgeler ortaya koyacağımız sebeplerden dolayı, 57. hükümet hakkında gensoru açılması zorunlu hale gelmiştir.⁶³⁰

Bakanlar Kurulu Üyeleri Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin yukarıdaki (11/26) esas sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 19.3.2002 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahipleri adına Mehmet Zeki Çelik (Ankara), SP Grubu adına Ahmet Demircan (Samsun), AK Parti Grubu adına Abdüllatif Şener (Sivas), DYP Grubu adına Ali Rıza Gönül (Aydın) ve Orman Bakanı İ. Nami Çağan (İstanbul) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmaması husus oylanmış ve gensoru önergesinin gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶³¹

k. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu ve Konya Milletvekili Veysel Candan'ın, esnaf ve sanatkârların sorunlarıyla ilgilenmedikleri ve ticari yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli önlemleri almadıklarından işyerlerini kapatmalarına neden oldukları iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına

⁶³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 88, B 72 (12.3.2002), ss. 289-291.

⁶³¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 75 (19.3.2002), ss. 166-168.

ilişkin önergesi (11/27) (Başkanlığa geliş tarihi: 30.4.2002) (Dağıtım tarihi: 1.5.2002).

Gerekçe: Esnaf ve sanatkârların emeği, alın teri, işgücü, çalıştırdığı işçi sayısı ve ödedikleri vergiler göz önüne alındığında, ülke ekonomisine katkıları itibariyle büyük bir potansiyel olduğu açıktır. Böyle olmasına rağmen, esnaf ve sanatkârlarımızın kendi hallerine terk edildiği, birçoklarının iflas ettiği ve işyerlerinin kapandığı, yapılan istatistiklerde ortaya çıkmaktadır. Hükümetçe, çıraklık ve meslekî eğitim merkezleriyle ilgilenilmediği, esnaf ve sanatkârlar adına Asgarî Ücret Komisyonuna temsilci alınmadığı bilinmektedir. Hükümetin, özellikle elektrik ve doğalgaza yaptığı aşırı zam ve koyduğu ağır vergiler, esnafımızı zor durumda bırakmıştır. Ayrıca, bazı sektörlerin ithal girdilerine konan fonlar çok ağır olup, üretimi durma noktasına getirmiştir.

Orta ve büyük işletmeler devlet tarafından desteklenirken, küçük sanayici ve esnafımız vergi yükü altında ezilmektedir. Ayrıca, bu kesim yatırım indiriminden de faydalanamamaktadır. Yine, bu hükümet döneminde, çıraklık ve meslekî eğitime gerekli ilginin gösterilmediği, meslekî eğitim merkezlerinin teçhizat ve bina yönlerinden modernize edilmediği görülmektedir. Esnaf ve sanatkârlarımız, ağır ekonomik şartlardan dolayı üretim projesi ve üretim teknolojisindeki yenilikleri izleyemedikleri gibi, bu konuda hükümet tarafından da desteklenmedikleri ve bu sebeple de üretimin düştüğü bilinmektedir. Esnaf ve sanatkârların küçük işletmelerine istihdama yönelik vergi indirimleri uygulanmadığı için sıkıntıları artmaktadır.

İlköğretim okullarının kesintisiz sekiz yıla çıkarılmış olması nedeniyle, öğrencilerin kabiliyetlerine göre meslek seçimlerini yapabilecekleri bir düzenlemeye gidilmediği için, esnaf ve sanatkârların yanında çalışacak ve meslek öğrenecek çocuk bulunmamaktadır. Esnaf ve sanatkârlarımızın bağlı olduğu sosyal güvenlik kuruluşu Bağ-Kur'un içinde bulunduğu sıkıntılar gerekçe gösterilerek, bu kesimin sağlık harcamalarına ve emekliliklerine gereken ilgi gösterilmemektedir. Bu sebeple de çoğu zaman esnaf ve sanatkârın tedavisinde ve kullanılan ilaçların temininde sıkıntılar yaşanmaktadır.

Son yıllarda hiper ve gross marketler şehir merkezlerinde açıldığı için, bakkal, kırtasiye, kasap gibi küçük esnaf için haksız rekabet oluşturmaktadır. Hükümetin yaptığı düzenlemelerle ağır vergiler getirilirken, diğer taraftan, işyeri kapama cezaları verilerek, âdeta küçük esnaf imha edilmektedir. Taksici ve minibüsçü esnafının belge düzenleme mecburiyeti sıkıntı vermektedir. Bu konuda yeni bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç vardır.

Netice olarak, hükümet, küçük esnaf ve sanatkârları sadece vergi tahsilatında hatırlamaktadır. Ancak, onların ticarî yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli yasal düzenlemeleri yapmayarak onları ölüme terk etmektedir. Bütün bunların sorumlusu beceriksiz iktidar olup, muktedir

olamayan 57. Ecevit Hükümetidir. Bu sebeplerden dolayı, Başbakan Bülent Ecevit ve 57. hükümet hakkında gensoru açılması zorunlu hale gelmiştir.⁶³²

Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında gensoru açılmasına ilişkin (11/27) esas sayılı önerge üzerindeki görüşmeler 7.2.2002 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahibi ve SP Grubu adına Veysel Candan (Konya), DYP Grubu adına Mehmet Dönen (Hatay), AK Parti Grubu adına Faruk Çelik (Bursa) ve Orman Bakanı İ. Nami Çağan tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmaması hususu oylanmış ve gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶³³

İ. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu, Konya Milletvekili Veysel Candan ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun, tabii afetler nedeniyle gelir kaybı ve alt yapı hasarına uğrayan belediyelerin belirlenmesinde ve bunlara yapılan yardımlarda yanlış davranarak partizanlık yaptığı ve afetler sonrasında gerekli tedbirleri zamanında almayıp yanlış uygulamalarla tahribatın artmasına neden olduğu iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99., İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/28) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.5.2002) (Dağıtım tarihi: 12.5.2002)

Gerekçe: Ülkemizde, deprem, su baskını, heyelan, çığ, kaya düşmesi, fırtına gibi çeşitli tabii afetler meydana gelmektedir. Meydana gelen bu afetler, normal hayatın devamını sağlayacak hizmetlerin yürütülmesini aksatmakta, önemli ölçüde hasar ve tahribata sebep olabilmektedir. Özellikle, afet bölgesindeki belediyelerin altyapıları hasar görmekte ve yerel kaynaklardan elde ettikleri gelirleri büyük oranda azalmaktadır. Herhangi bir tabii afet sonrasında durumun normalleşmesi, yaraların sarılması amacıyla, afet bölgesi halkına ve bölge belediyelerine gereken yardımın yapılabilmesi için, Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun 23.7.1995 tarihinde kabul edilmiştir. Anılan tarihten sonra; kamuoyunda "Afet Kararnamesi" olarak isimlendirilen ve afet mağduru belediyelere yardım yapılması amacıyla çok sayıda kararname çıkarılmıştır.

13 Nisan 2002 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan son kararname de dahil edildiğinde, 57. hükümet döneminde, bu amaçla altı kararname çıkarılmıştır; fakat, işin ilginç yanı, afetler bölgesel de olsa, çıkan kararnamelere dahil edilen il sayısı sürekli ve düzenli olarak artmıştır. İlk kararname kapsamındaki il sayısı 7 iken, bu rakam daha sonra 13, 15, 19 ve son kararnamede ise 39'a çıkmıştır. Temenni etmiyoruz; ancak, bir süre sonra yeni bir kararname yayımlanacak olursa, 81 vilayetimizden özenle seçilmiş belediye isimlerinin bu kararnamede yer bulacağını ve başka belediyelerin hakkı olan

⁶³² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 94 (1.5.2002), ss. 791-793.

⁶³³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 96 (7.5.2002), ss. 298-318.

kaynakları, yetkililerin tasarrufuyla, hak etmedikleri halde kullanacaklarını son kararnameye bakarak söyleyebiliriz. Çünkü, 13 Nisan 2002 tarih ve 24725 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan, Tabî Afet Nedeniyle Gelir Kaybı ve Altyapı Hasarına Uğrayan Belediyelere Yapılacak Yardımlara Dair Kararda, tespit edilen belediyelerin hangi kriterlere göre belirlendiği anlaşılır değildir. Afet kararnamesinin zamanında çıkarılamaması, geri çekilmesi, sonra da, kendisi tam bir “afet” sayılacak şekilde çıkması, kamuoyunda, son kararnameyle ilgili “çirkin bir pazarlığın ve pişkin bir partizanlığın” yapıldığı konusunda konsensüs oluşmasına yol açmıştır.

Diğer yandan, ilgili kanunda tarif edilen tabî afeti, bütün ağırlığıyla, bütün sonuçlarıyla yaşayan, gelir kaybı ve altyapı hasarının büyüklüğü nedeniyle vermesi gereken hizmetlerin yürütülmesi konusundaki imkânlarını ve hareket kabiliyetini önemli ölçüde kaybeden bazı belediyeler ise, ya tamamen kapsam dışında bırakılmış ya da hak ettiği oranda yardım görmemiş, bölge halkıyla birlikte mağdur edilmişlerdir. Ayrıca, asrın felaketi olarak nitelendirilen 17 Ağustos 1999 depreminde “haritadan silinecek ölçüde” ağır tahribata uğrayan ve bütün gelirleri sıfırlanan Adapazarı Büyükşehir Belediyesi ve Gölçük Belediyesi, yeniden gerekli hizmetleri verebilmek ve büyük afetin izlerini silebilmek için, hak ettikleri oranda yardım, hiçbir zaman alamamışlar. Son kararnamede ise, kendilerine “komik” bir oran reva görülmüştür. Hatay, İçel ve Rize’de ise afetten aylar sonra kararname çıkarılmıştır. Özetle;

- Bu kararnameyle afet bölgelerinin tespitinde partizanlık yapıldığı,
- Afet olmayan yerler kapsama alındığı,
- Kararnameye alınması gereken yerlerin alınmadığı,
- Kapsama alınan yerlerde katsayıların tespitinin adaletli yapılmadığı,
- Kaynak aktarımındaki adaletsizliklerle, afet bölgelerinde sosyal ve psikolojik tahribatın arttığı,

-Asrın depremi sayılan 17 Ağustos 1999 sonrası alınması gerekli olan sosyal ve psikolojik tedbirleri almadığı; bu nedenle, bölgede, boşanma davalarında yüzde 35, icra davalarında yüzde 64, adli vakalarda yüzde 20 gibi artışlara sebep olduğu,

-Hukuka aykırı ve yanlış uygulamalarla İller Bankasının iflas noktasına getirildiği,

Tüm bunları yaparken, partizanlık ve ayırmıcılık yaparak görevlerini kötüye kullandıkları gerekçesiyle, Bakanlar Kurulu hakkında gensoru açılmasını arz ve teklif ediyoruz.⁶³⁴

Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu Üyeleri hakkında gensoru açılmasına ilişkin yukarıdaki (11/28) esas sayılı önerge üzerinde 21.5.2002 tarihinde görüşmeler başlatılmış, Başbakanın rahatsızlığı nedeniyle, önerge,

⁶³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 99 (14.5.2002), ss. 28-30.

önergeyi verenler tarafından geri çekilmiş, gensoru önergesi imza sahiplerince geri alındığından, gündemden çıkarılmış ve işlemde kaldırılmıştır.⁶³⁵

m. Saadet Partisi Grubu adına, Grup Başkanvekilleri Konya Milletvekili Veysel Candan ve Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun, ülke yönetiminde aciz kaldığı, ekonomide aldığı yanlış kararlarda ısrar ederek krizler yaşanmasına ve halkın yoksullaşmasına neden olduğu iddialarıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Anayasanın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/29) (Başkanlığa geliş tarihi: 19.6.2002) (Dağıtım tarihi: 21.6.2002).

Gerekeçe: (1) Hükümet, kısa vadeli ve yüksek faizle hesapsız bir borçlanma içindedir, borçları tekrar borçlanarak ödeme yolunu seçmiştir. Bu da, 65.000.000 insanın ödediği vergilerin faiz giderlerine yetmediği sonucunu doğurmaktadır. Yani, bu hükümet, yanlış borçlanma politikaları izlemektedir.

(2) Kamu harcamalarında israf ve yolsuzluk had safhaya ulaşmış olup, gerekli tedbirler zamanında alınmamaktadır. Bunun sonucunda da, kamu açıklarını kapatmak için iç ve dış borç alımları yetmediği zaman, yeni vergiler ihdas edilmektedir. Üç yılda, bu hükümetin çıkardığı vergi yasası adedi onbirdir. Her seferinde, ek vergiler konmuş, mükellefler vergi yükü altında ezilmiştir.

(3) Ekonomik program uygulaması üzerinden onbeş ay geçmesine rağmen, üretim sektörüyle ilgili tek bir karar alınmamıştır. Yatırım, istihdam, üretim ve ihracat, her geçen gün biraz daha düşmekte ve dış ticaret açığımız daha da artmaktadır. Özellikle, bunlar kasıtlı yapılmıyor ise, tamamen bir beceriksizliğin göstergesidir.

(4) Malî piyasalarda, borsa ve dövizde ciddi spekülasyon hareketleri meydana gelmektedir. Bununla ilgili, hükümet, gerekli tedbirleri almamıştır, alamamıştır. Diğer taraftan, faizler ve kamu borçlanma faizleri yükselmiş, iç borç stoku da katlanarak artmıştır.

(5) Yeni yeni üst kurullar oluşturularak, Parlamento, yetkilerini bu üst kurullara devretmiştir. Âdeti, yeni yeni KİT'ler oluşturulmuş ve bu kurumların hesap denetimleri de Meclis dışına taşınmıştır. Ayrıca, bu kurulların başkan ve yöneticilerine ülke şartlarının çok üstünde yüksek ücretler ödenmektedir. Bu da, bütçeye büyük bir yük getirmektedir.

(6) Eğer bir ülkede enflasyon iniyor, faiz ve döviz yükseliyorsa ekonomide sıkıntıların arttığının işaretidir. Mevcut bu gidişin sonucunda Kasım 2000 ve Şubat 2001'den sonra yeni bir krizle başa döneceği anlamı taşımaktadır.

(7) Faizlerin yükselişiyle birlikte "iç borç, tekrar borç alarak sürdürülebilir mi?" tartışmalarını meydana getirmiş, bu durum da piyasalardaki belirsizliği ve güvensizliği artırmıştır. Bunun da kamu maliyesine ağır yükler getirdiği ve getireceği bilinmektedir.

⁶³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 102 (21.5.2002), s. 719.

(8) Kötü yönetimin sorumlusu bu hükümet, esnaf ve sanatkârların işyerlerinin kapanmasına sebep olmuş ve vergisini ödeyemez duruma düşürmüştür. Tarım sektörü de benzer sıkıntılarla karşı karşıyadır. Tarımda üretim azalmış, önce dışarıya satarken, şimdi, dışarıdan tarım ürünleri ithal etmek zorunda kalınmıştır. Bu hükümet çıkardığı şeker, tütün ve benzeri yasalarla doğrudan üretimin düşmesine sebep olmuş, serbest piyasaya müdahale etmiş, böylece tarım sektöründe çalışan çiftçilerimizi açlığa mahkûm etmiştir.

(9) Bu hükümet tarafından yeterli sermayeye sahip olmayan kişilere banka kurma izni verilmiş ve kurulan bu bankalar daha sonra sahipleri tarafından içleri boşaltılarak devlet zararı oluşturulmuştur. Bankaların bu durumları bilinerek mevduat toplanmasına âdeta göz yumulmuş, müfettiş raporları da işleme konulmamıştır. Daha sonra, bankalar fon kapsamına alınarak devlet zararı daha da artmıştır.

(10) Bu hükümet sosyal güvenlikle ilgili gerekli yasal düzenlemeleri yapmamış, bu yüzden de Bağ-Kur, SSK ve Emekli Sandığının açıkları her geçen gün artmış, vatandaşın sağlığı hiçe sayılmış ve bakanlıklar arası sürtüşmeden dolayı da hastaneler arzu edilen hizmeti verememiştir. Ayrıca, bu kurumlardan emekli olanlar açlık sınırında yaşamak zorunda bırakılmıştır.

Yukarıda belirttiğimiz ve müzakereler sırasında detaylı bilgi ve belgelerle ortaya koyacağımız sebeplerden dolayı, 57. hükümet hakkında gensoru açılması zorunlu hale gelmiştir.⁶³⁶

Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında gensoru açılmasına ilişkin yukarıdaki (11/29) esas sayılı önerge üzerindeki öngörüşmeler 25.6.2002 tarihinde yapılmıştır. Önerge üzerinde; önerge sahipleri adına ve SP grubu adına Mehmet Recai Kutan (Malatya), AK Parti Grubu adına Bülent Arınç (Manisa), DYP Grubu adına H. Ufuk Söylemez (İzmir) ve Orman Bakanı İ. Nami Çağan tarafından birer konuşma yapılmıştır. Görüşmelerin ardından gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususu oylanmış ve gensoru önergesinin gündeme alınması kabul edilmemiştir.⁶³⁷

⁶³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 99, B 117 (25.6.2002), ss. 123-125.

⁶³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 99, B 117 (25.6.2002), ss. 158-180.

E. 21. DÖNEM TBMM KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU DENETİM FAALİYETLERİ

1. Dönem İçinde Tamamlanan Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Denetim Faaliyetleri

21. Dönem TBMM Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) Komisyonu 1, 2, 3 ve 4. yasama yılı çalışma faaliyetleri sırasında, KİT'lere ait 1995-2000 yılları arasındaki hesap dönemlerinin denetimlerini yapmıştır. KİT Komisyonu Başkanlığınca TBMM Başkanlığına sunulan 6.3.2002 tarihli rapora göre, bu denetim sırasında 1995 yılından 74, 1996 yılından 9, 1997 yılından 112, 1998 yılından 195, 1999 yılından 170 ve 2000 yılından 40 hesap incelenmiştir. 1995-2000 dönemini kapsayan denetimler sırasında toplam 303 KİT kuruluşunun 236'nın hesapları ibra edilmiş, 1997 yılında denetlenen 5 kuruluşun hesapları ibra edilmez iken, 18 kuruluşun hesabı şartlı ibra edilmiştir. 62 kuruluşun hesabı da Genel Görüşmeye sunulmuştur.⁶³⁸

2. 21. Dönemde Görüşmeleri Tamamlanan, 22. Dönem 2000-2001 Yılı Raporunda Yer Alan Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Denetim Faaliyetleri

21. Dönemde görüşmeleri tamamlanan, 22. Dönem 2000-2001 Yılı Raporunda yer alan kuruluşların istatistiki durumu ise şöyledir:

Denetimi yapılan kuruluş sayısı: 32.

Denetlenen hesap dönemi: 50.

Bu 50 hesap döneminden 11'i 1998 yılına, 10'u 1999 yılına ve 29'u 2000 yılına ait hesap dönemidir.

1998 yılına ait 11 hesap döneminin; 10 hesap dönemi Genel Görüşme, 1 hesap dönemi şartlı ibra, 1999 yılına ait 10 hesap döneminin; 9 hesap dönemi Genel Görüşme, 1 hesap dönemi şartlı ibda, 2000 yılına ait 29 hesap döneminin; 16 hesap dönemi Genel Görüşme, 11 hesap dönemi ibra ve 2 adedi şartlı ibra edilmiştir.

⁶³⁸ Ayrıntılar için bkz: *Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Denetimine Ait 1998-1999 Yıllarına İlişkin Komisyon Raporu, C 1 ve 2, TBMM Basımevi, Ankara, 2002.*

F. 21. DÖNEM MİLLETVEKİLLERİNİN YASAMA DOKUNULMAZLIKLARININ KALDIRILMASINA İLİŞKİN FAALİYETLER

TBMM'ye intikal eden, milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması hakkındaki Başbakanlık tezkereleri ele alınırken; Genel Kurula bilgi verilen ve Genel Kurulda yasama dokunulmazlığının kaldırılması ile ilgili faaliyetler konularında aşağıdaki çalışmada yer verilmiştir. İlâveten, sadece 20. Dönemden devretmiş olan yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına ilişkin başbakanlık tezkerelerine de yer verilmiştir. 21. Dönemde yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması istenen milletvekilleri hakkında, Genel Kurula bilgi verilmeyen ya da, Genel Kurulda işlem yapılmayan hususlarda ayrıca bilgi verilmemiştir.

1. 21. Dönem I. Yasama Yılında Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılmasına İlişkin Faaliyetler

a. I. Yasama Yılı içerisinde 26'sı 20. Dönemden intikal eden, 39'u ise 21. Döneme ait toplam 65 adet, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında başbakanlık tezkeresi TBMM Başkanlığına ulaşmıştır.⁶³⁹

b. 17.6.1999 tarihinde dokunulmazlıklarının kaldırılması 20. Dönemde istenmiş olan milletvekillerine ait Başbakanlık tezkereleri aşağıdadır:

(1) Elazığ Milletvekili Mehmet Ağar'ın; Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/167) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(2) İzmir Milletvekili Ufuk Söylemez'in Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/168) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(3) Elazığ Milletvekili Mehmet Ağar'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/169) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(4) Kayseri Milletvekili Abdullah Gül'ün Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/170) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20 nci Dönemden).

(5) Sivas Milletvekili Musa Demirci'nin Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/171) (Anayasa ve Adalet

⁶³⁹ TBMM Aylık Bülteni, a.g.d., sayı 69, Ağustos-Eylül 1999, s. 3.

Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(6) Malatya Milletvekili Mehmet Recai Kutun'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/172) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(7) İstanbul Milletvekili Aydın Menderes'in Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/173) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(8) Malatya Milletvekili Oğuzhan Asiltürk'ün Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/174) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(9) İstanbul Milletvekili Abdulkadir Aksu'nun Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/175) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(10) Mardin Milletvekili Fehim Adak'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/176) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(11) Ankara Milletvekili Rıza Ulucak'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/177) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(12) Elazığ Milletvekili Mehmet Ağar'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/178) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(13) Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ile Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/179) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(14) Tunceli Milletvekili Kamer Genç'in Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/180) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(15) Elazığ Milletvekili Mehmet Ağar'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/181) (Anayasa ve Adalet

Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(16) Sakarya Milletvekilleri Cevat Ayhan ve Nezir Aydın'ın Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/182) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(17) Manisa Milletvekili Bülent Arınç'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/183) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(18) Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu ve Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak'ın Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/184) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(19) Aydın Milletvekili Yüksel Yalova'nın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/185) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(20) Kocaeli Milletvekili Meral Akşener'in Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/186) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(21) Sivas Milletvekili Temel Karamollaoğlu'nun Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/187) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(22) Manisa Milletvekilleri Rıza Akçalı, Mehmet Necati Çetinkaya ve Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan'ın Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/188) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(23) Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt'un Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/189) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(24) Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu'nun Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/190) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(25) İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin'in Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/191)

(Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).

(26) Adana Milletvekili M.Halit Dağlı'nın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/192) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden).⁶⁴⁰

2. 21. Dönem II. Yasama Yılında Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılmasına İlişkin Faaliyetler

2. Yasama Yılı içerisinde, 20. Dönemden intikal edenler ve 1. Yasama Yılında gönderilenlerle birlikte yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına ilişkin başbakanlık tezkerelerinin sayısı 150'ye ulaşmıştır. Bunlardan 41 adedi gündeme alınmış, 5 adedi Hükümete geri gönderilmiş, 90 adedi ise dönem sonuna ertelenmiştir.⁶⁴¹

a. 18.1.2000 tarihinde Genel Kurula; İzmir Milletvekili H. Ufuk Söylemez'in (3/168) (S. Sayısı: 221), Kayseri Milletvekili Abdullah Gül'ün (3/170) (S.Sayısı: 222), Sivas Milletvekili Musa Demirci'nin (3/171) (S. Sayısı: 223), Malatya Milletvekili Mehmet Recai Kutan'ın (3/172) (S. Sayısı: 224), İstanbul Milletvekili Aydın Menderes'in (3/173) (S. Sayısı: 225), Malatya Milletvekili Oğuzhan Asiltürk'ün (3/174) (S. Sayısı: 226), İstanbul Milletvekili Abdülkadir Aksu'nun (3/175) (S. Sayısı: 227), Mardin Milletvekili Fehim Adak'ın (3/176) (S. Sayısı: 228), Ankara Milletvekili Rıza Ulucak'ın (3/177) (S. Sayısı: 229), Tunceli Milletvekili Kamer Genç'in (3/180) (S. Sayısı: 230), Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan ve Nezir Aydın'ın (3/182) (S. Sayısı: 231), Manisa Milletvekili Bülent Arınç'ın (3/183) (S. Sayısı: 232), Aydın Milletvekili Yüksel Yalova'nın (3/185) (S. Sayısı: 233), yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına gerek bulunmadığı hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuştur. 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Komisyon üyelerinden Mehmet Özcan (İzmir) tarafından, "Yasama dokunulmazlığının, suç sanıklarının sığınağı olmaması temel ilke olmalıdır!" düşüncesiyle, muhalefet şerhi konmuştur.

b. 19.1.2000 tarihinde Genel Kurula; Kocaeli Milletvekili Meral Akşener'in (3/186) (S. Sayısı: 234), Sivas Milletvekili Temel Karamollaoğlu'nun (3/187) (S. Sayısı: 235), Manisa Milletvekili Rıza Akçalı ve Mehmet Necati Çetinkaya ile Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan'ın (3/188) (S.Sayısı: 236), Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt'un (3/189) (S. Sayısı: 237), Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu'nun (3/190) (S. Sayısı: 238), İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin'in (3/191) (S. Sayısı: 239), Adana Milletvekili

⁶⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 2, B 17 (17.6.1999), ss. 37-40.

⁶⁴¹ "Meclis, 182 Birleşimde 202 Kaun Çıkardı", TBMM Aylık Bülteni, a.g.d., sayı 77, Haziran-Temmuz-Ağustos 2000, s. 3.

Mehmet Halit Dağlı'nın (3/192) (S. Sayısı: 240), Kocaeli Milletvekili Meral Akşener'in (3/196) (S. Sayısı: 241), Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan'ın (3/197) (S. Sayısı: 242), Bartın Milletvekili Zeki Çakan'ın (3/198) (S. Sayısı: 243), yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına gerek bulunmadığı hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuştur. 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Komisyon üyelerinden Mehmet Özcan (İzmir) tarafından, "Yasama dokunulmazlığının, suç sanıklarının sığınağı olmaması temel ilke olmalıdır!" düşüncesiyle, muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁴²

c. 20.1.2000 tarihinde Genel Kurula; Mardin Milletvekili Süleyman Çelebi'nin (3/199) (S. Sayısı: 244), Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan'ın (3/200, 3/202) (S. Sayıları: 245, 247), Muğla Milletvekili İbrahim Yazıcı'nın (3/201) (S. Sayısı : 246), Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu'nun (3/245) (S. Sayısı: 248), Ardahan Milletvekili Saffet Kaya'nın (3/246) (S. Sayısı: 249), İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak'ın (3/247) (S. Sayısı: 250), Konya Milletvekili Lütfi Yalman'ın (3/248) (S. Sayısı: 251), Gaziantep Milletvekili Mustafa Yılmaz'ın (3/249) (S. Sayısı: 255), Kayseri Milletvekili Salih Kapusuz'un (3/250) (S. Sayısı: 256), yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına gerek bulunmadığı hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuştur. 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Komisyon üyelerinden Mehmet Özcan tarafından (İzmir), "Yasama dokunulmazlığının, suç sanıklarının sığınağı olmaması temel ilke olmalıdır!" düşüncesiyle, muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁴³

d. 25.1.2000 tarihinde Genel Kurula; Diyarbakır Milletvekili Salih Sümer'in (3/254) (S. Sayısı: 258), Konya Milletvekili Veysel Candan'ın (3/275) (S. Sayısı: 259), İstanbul Milletvekili Tansu Çiller'in (3/276) (S. Sayısı: 260), İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak'ın (3/277) (S. Sayısı: 261), Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan'ın (3/278) (S. Sayısı: 262), Siirt Milletvekili Takiddin Yarayan'ın (3/279) (S. Sayısı: 263), Kastamonu Milletvekili M. Hadi Dilekçi'nin (3/280) (S. Sayısı: 264), Giresun Milletvekili Burhan Kara'nın (3/281) (S. Sayısı: 265), İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak'ın (3/282) (S. Sayısı: 266), Edirne Milletvekili Ali Ahmet Ertürk'ün (3/283) (S. Sayısı: 267) yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına gerek bulunmadığı hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuştur. 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Komisyon üyelerinden Mehmet Özcan (İzmir) tarafından, "Yasama dokunulmazlığının, suç sanıklarının sığınağı olmaması temel ilke olmalıdır!" düşüncesiyle, muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁴⁴

⁶⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 49 (19.1.2000), ss. 332-343.

⁶⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 50 (20.1.2000), ss. 404-414.

⁶⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 24, B 51 (25.1.2000), ss. 26-35.

e. 26.1.2000 tarihinde Genel Kurula; Diyarbakır Milletvekili Salih Sümer'in (3/284) (S. Sayısı: 268), Aydın Milletvekili Yüksel Yalova'nın (3/285) (S. Sayısı: 269), Muğla Milletvekili İbrahim Yazıcı'nın (3/286) (S. Sayısı: 270), Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık'ın (3/351) (S. Sayısı: 272), İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak'ın (3/353) (S. Sayısı: 273), Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu, Malatya Milletvekili Oğuzhan Asiltürk ve Bitlis Milletvekili Zeki Ergezen'in (3/367) (S. Sayısı: 274), Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan'ın (3/368) (S. Sayısı: 275), Kastamonu Milletvekili Nurhan Tekinel'in (3/369) (S. Sayısı: 276), Denizli Milletvekili Hasan Erçelebi'nin (3/370) (S. Sayısı: 277), Aydın Milletvekili Halit Dikmen'in (3/372) (S. Sayısı: 278), yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına gerek bulunmadığı hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuştur. 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Komisyon üyelerinden Mehmet Özcan (İzmir) tarafından, "Yasama dokunulmazlığının, suç sanıklarının sığınağı olmaması temel ilke olmalıdır!" düşüncesiyle, muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁴⁵

f. 27.1.2000 tarihinde Genel Kurula; Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun (3/378) (S. Sayısı: 279), Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül'ün (3/379) (S. Sayısı: 280), Afyon Milletvekili Mehmet Telek'in (3/380) (S. Sayısı: 281), İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın'ın (3/381) (S. Sayısı : 282), Sakarya Milletvekili Nezir Aydın'ın (3/382) (S. Sayısı: 283), İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak'ın (3/383) (S. Sayısı: 284), Konya Milletvekili Lütfi Yalman'ın (3/384) (S. Sayısı: 285), Adana Milletvekilleri Recai Yıldırım ve Ali Halaman'ın (3/251) (S. Sayısı: 286), Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak ile Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun (3/179) (S. Sayısı: 288), Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu ile Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak'ın (3/184) (S. Sayısı: 289) yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına gerek bulunmadığı hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu karma komisyon raporları okunmuştur. 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Komisyon üyelerinden Mehmet Özcan (İzmir) tarafından, "Yasama dokunulmazlığının, suç sanıklarının sığınağı olmaması temel ilke olmalıdır!" düşüncesiyle, muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁴⁶

g. 22.2.2000 tarihinde Genel Kurula; İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak'ın, (3/304) (S. Sayısı: 331), İzmir Milletvekili H. Ufuk Söylemez'in (3/305) (S. Sayısı : 332), İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak'ın, (3/308) (S. Sayısı: 333), Elazığ Milletvekili Mehmet Ağar'ın, (3/309) (S. Sayısı: 334), Amasya Milletvekili Akif Güllü'nin, (3/330) (S. Sayısı: 335), İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak'ın (3/331) (S. Sayısı: 336), Karabük Milletvekili Mustafa Eren'in, (3/344) (S. Sayısı: 337), İstanbul Milletvekili Hayri

⁶⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 24, B 52 (26.1.2000), ss. 340-351.

⁶⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 24, B 53 (27.1.2000), ss. 520-532.

Kozakçioğlu'nun, (3/345) (S. Sayısı: 338) yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına gerek bulunmadığı hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuştur. 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır.⁶⁴⁷

h. 23.2.2000 tarihinde Genel Kurula; İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın'ın (3/346) (S. Sayısı: 339), Amasya Milletvekili Akif Güllü'nin (3/347) (S. Sayısı: 340), Niğde Milletvekili Doğan Baran'ın (3/348) (S. Sayısı: 341), Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent'in (3/349) (S. Sayısı: 342), Diyarbakır Milletvekili Nurettin Atik'in (3/350) (S. Sayısı: 343), Amasya Milletvekili Gönül Saray Alphan'ın (3/394) (S. Sayısı: 344), Denizli Milletvekili Hasan Erçelebi'nin (3/397) (S. Sayısı: 345), Antalya Milletvekili Kemal Çelik'in (3/412) (S. Sayısı: 346) yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına gerek bulunmadığı hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuştur. 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır.⁶⁴⁸

i. 24.2.2000 tarihinde Genel Kurula; Anayasa Komisyonu Başkanlığının, Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan hakkındaki dosyanın, dokunulmazlıkla ilgili bir karar verilmesini gerektirecek aşamaya gelmediğinden, tekemmül ettirilerek sonucuna göre gönderilmesi amacıyla Başkanlığa iadesine dair, Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyonun kararına ilişkin tezkeresi okunarak, bilgi verilmiştir.⁶⁴⁹

ii. 29.2.2000 tarihinde Genel Kurula; Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan (3/414) (S. Sayısı: 355) hakkındaki kovuşturmanın milletvekilliği sıfatının sona ermesine kadar ertelenmesine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon Raporu okundu; 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporun kesinleşeceği, bilgisi verilmiştir.⁶⁵⁰

j. 2.6.2000 tarihinde; İçtüzüğün 132. maddesine göre kurulan hazırlık komisyonunun, Eskişehir Milletvekili İbrahim Yaşar Dedelek hakkındaki kovuşturmanın milletvekilliği sıfatının sona ermesine kadar ertelenmesi yönündeki kararının dikkate alındığına ve “kovuşturma ertelenmiş ve bu karar Genel Kurulca kaldırılmış ise, dönem yenilenmiş olsa bile milletvekilliği sıfatının devam ettiği sürece ilgili hakkında kovuşturma yapılamaz” hükmü göz önünde bulundurularak, Eskişehir Milletvekili İbrahim Yaşar Dedelek hakkında yeniden karar verilmesine gerek bulunmadığına ve Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılmasıyla ilgili Danıştay tarafından yapılacak inceleme sürecinin henüz tamamlanmaması nedeniyle, dosyanın tamamlanarak, sonucuna göre gönderilmesi amacıyla Başkanlığa iade edilmesinin doğru olacağına dair hazırlık komisyonu kararının aynen

⁶⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 646-652.

⁶⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), ss. 15-21.

⁶⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 62 (24.2.2000), ss. 133-134.

⁶⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 63 (29.2.2000), ss. 255-256.

benimsendiğine ve (3/551) esas numaralı dosyanın bu gerekçelerle Başkanlığa iadesine karar verildiğine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonlarından Kurulu Karma Komisyon Raporu Genel Kurulun bilgisine sunulmuş; raporların gereğinin Başkanlıkça yerine getirileceği bildirilmiştir.⁶⁵¹

k. 14.6.2000 tarihinde; Adıyaman Milletvekili Hasari Güler'in (3/423) (S. Sayısı : 443), Nevşehir Milletvekili İsmail Çevik'in (3/424) (S. Sayısı: 444) ve Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler'in (3/425) (S. Sayısı: 445), yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına gerek bulunmadığına ve haklarındaki kovuşturmanın, milletvekilliği sıfatlarının sona ermesine kadar ertelenmesine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonlarından Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuş, 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Hasari Güler (Adıyaman)'ın dokunulmazlığı konusundaki komisyon kararına; Hüseyin Tayfun İçli (Ankara), Osman Kılıç (İstanbul) ve Nazire Karakuş (İstanbul) muhalefet şerhi koymuşlardır. İsmail Çevik (Nevşehir)'in dokunulmazlığı ile ilgili kararda; Hüseyin Tayfun İçli (Ankara), Osman Kılıç (İstanbul) ve Nazire Karakuş (İstanbul) muhalefet şerhi koymuştur. Mahfuz Güler (Bingöl) hakkındaki komisyon kararına; Hüseyin Tayfun İçli (Ankara), Osman Kılıç (İstanbul) ve Nazire Karakuş (İstanbul) tarafından muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁵²

l. 15.6.2000 tarihinde; Karaman Milletvekili Hasan Çalış'ın (3/427, 431) (S. Sayısı: 446, 448) ve Diyarbakır Milletvekili Salih Sümer'in (3/428) (S. Sayısı: 447), haklarındaki kovuşturmanın milletvekilliği sıfatlarının sona ermesine kadar ertelenmesine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu karma komisyon raporları okunmuş; 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Komisyon tarafından alınan kararların her üçüne de Hüseyin Tayfun İçli (Ankara), Osman Kılıç (İstanbul) ve Nazire Karakuş (İstanbul) tarafından muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁵³

m. 20.6.2000 tarihinde Genel Kurulda; Tunceli Milletvekili Kamer Genç'in (3/459) (S. Sayısı: 449), Kastamonu Milletvekili M. Hadi Dilekçi'nin (3/460) (S. Sayısı: 450), İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak'ın (3/461) (S. Sayısı: 451), haklarındaki kovuşturmanın milletvekilliği sıfatlarının sona ermesine kadar ertelenmesine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon Raporları okunmuş; 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Komisyonun ilk iki kararına Hüseyin Tayfun İçli (Ankara) ve Osman Kılıç (İstanbul) tarafından, Ayşe Nazlı Ilıcak hakkındaki raporuna da Nazire Karakuş (İstanbul) tarafından muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁵⁴

⁶⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 34, B 103 (1.6.2000), ss. 118-119.

⁶⁵² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 110 (14.6.2000), ss. 272-285.

⁶⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 111 (15.6.2000), ss. 406-420.

⁶⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 113 (20.6.2000), ss. 537-548.

n. 21.6.2000 tarihinde Genel Kurulda; Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt (3/462) (S. Sayısı: 452), İstanbul Milletvekili Mukadder Başeğmez (3/463) (S. Sayısı: 453), İstanbul Milletvekili Sadettin Tantan (3/502) (S. Sayısı: 461), haklarındaki kovuşturmanın milletvekilliği sıfatlarının sona ermesine kadar ertelenmesine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuş; 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Sema Pişkinsüt hakkında verilen komisyon kararına Hüseyin Tayfun İçli (Ankara) ve Osman Kılıç (İstanbul) tarafından, Mukadder Başeğmez hakkında verilen karara ise Nazire Karakuş (İstanbul) tarafından muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁵⁵

o. 22.6.2000 tarihinde Genel Kurulda; İstanbul Milletvekili Sulhiye Serbest (3/503) (S. Sayısı: 462) ve (3/504) (S. Sayısı: 463) ve Giresun Milletvekili Hasan Akgün (3/505) (S. Sayısı: 464) haklarındaki kovuşturmanın milletvekilliği sıfatlarının sona ermesine kadar ertelenmesine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuş; 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Sulhiye Serbest hakkında komisyonca verilen iki karara da Hüseyin Tayfun İçli (Ankara) ve Osman Kılıç (İstanbul) tarafından muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁵⁶

ö. 23.6.2000 tarihinde Genel Kurulda; Konya Milletvekili Veysel Candan'ın (3/506) (S. Sayısı: 465), Adana Milletvekili Recai Yıldırım'ın (3/507) (S. Sayısı: 466) ve Kahramanmaraş Milletvekili Ali Doğan'ın (3/508) (S. Sayısı: 467) haklarındaki kovuşturmanın milletvekilliği sıfatlarının sona ermesine kadar ertelenmesine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları okunmuş; 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Veysel Candan hakkında komisyonca verilen karara Hüseyin Tayfun İçli (Ankara), Osman Kılıç (İstanbul) ve Nazire Karakuş (İstanbul) tarafından; Recai Yıldırım ile Ali Doğan haklarındaki komisyon raporlarına ise Hüseyin Tayfun İçli (Ankara) ve Osman Kılıç (İstanbul) tarafından muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁵⁷

p. 27.6.2000 tarihinde Genel Kurula; İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın'ın (3/509) (S. Sayısı: 468), Konya Milletvekili Veysel Candan'ın (3/510) (S. Sayısı: 469) ve Bursa Milletvekili Fahrettin Gülener'in (3/511) (S. Sayısı: 470) haklarındaki kovuşturmanın milletvekilliği sıfatlarının sona ermesine kadar ertelenmesine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu karma komisyon raporları okunmuş; 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Her üç milletvekili hakkında komisyonca verilen kararlara Nazire Karakuş (İstanbul)⁶⁵⁸

⁶⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 114 (21.6.2000), ss. 19-25.

⁶⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 115 (22.6.2000), ss. 195-201.

⁶⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 37, B 116 (23.6.2000), ss. 13-19.

⁶⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 38, B 120 (27.6.2000), ss. 14-20.

r. 28.6.2000 tarihinde Genel Kurulda; İstanbul Milletvekili Sulhiye Serbest'in (3/518) (S. Sayısı: 471), Sivas Milletvekili Mehmet Ceylan'ın (3/519) (S. Sayısı: 472) ve Elazığ Milletvekili Mehmet Ağar'ın (3/520) (S. Sayısı: 473), haklarındaki kovuşturmanın milletvekilliği sıfatlarının sona ermesine kadar ertelenmesine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu karma komisyon raporları okunmuş; 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Sulhiye Serbest hakkında komisyonca verilen kararlara Hüseyin Tayfun İçli (Ankara) ve Osman Kılıç (İstanbul), Mehmet Ceylan hakkında komisyonca verilen karara Nazire Karakuş (İstanbul), Mehmet Ağar hakkında verilen karara da Hüseyin Tayfun İçli (Ankara), Osman Kılıç (İstanbul) ve Nazire Karakuş (İstanbul) tarafından muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁵⁹

3. 21. Dönem III. Yasama Yılında Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılmasına İlişkin Faaliyetler

3. Yasama Yılı içerisinde yasama dokunulmazlıkları konusunda TBMM Başkanlığına 51 adet başbakanlık tezkeresi intikal etmiştir.⁶⁶⁰

a. 31.10.2000 tarihinde; Ağrı Milletvekili Celal Esin'in, (3/548) (S. Sayısı: 474), Sakarya Milletvekili Ersin Taranoğlu'nun, (3/549) (S. Sayısı: 475) ve İçel Milletvekili Yalçın Kaya'nın, (3/550) (S. Sayısı: 476), yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkereleri ve Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları Genel Kurul'un bilgisine sunulmuş; raporların, kovuşturmanın milletvekilliği sıfatının sona ermesine kadar ertelenmesine dair olduğu ve on gün içinde itiraz edilmediği takdirde kesinleşeceği açıklanmıştır. Komisyonca her üç milletvekili hakkında verilen kararlara Hüseyin Tayfun İçli (Ankara), Osman Kılıç (İstanbul) ve Nazire Karakuş (İstanbul) tarafından muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁶¹

b. 1.11.2000 tarihinde; Amasya Milletvekili Akif Gülle ile Tunceli Milletvekili Bekir Gündoğan haklarındaki yasama dokunulmazlığı ile ilgili kovuşturmanın, milletvekilliği sıfatlarının sona ermesine kadar ertelenmesine ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonlarından Kurulu Karma Komisyon Raporları, Genel Kurulun bilgisine sunulmuş; 10 gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde raporların kesinleşeceği açıklanmıştır. Ordu Milletvekili Sefer Koçak'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi ile ilgili dosyanın, yeniden değerlendirilmek üzere Başbakanlığa iade edileceği Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Akif Gülle hakkında verilen komisyon kararına Hüseyin Tayfun İçli (Ankara), Osman Kılıç (İstanbul) ve Nazire Karakuş (İstanbul) tarafından; Bekir Gündoğan hakkındaki komisyon rapora ise Hüseyin

⁶⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 38, B 121 (28.6.2000), ss. 186-192.

⁶⁶⁰ TBMM Aylık Bülteni, a.g.d., sayı 84, Haziran-Temmuz 2001, s. 4.

⁶⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 9 (31.10.2000), ss. 88-94.

Tayfun İçli (Ankara) ve Osman Kılıç (İstanbul) tarafından muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁶²

c. 2.11.2000 tarihinde; Malatya Milletvekili Bekir Coşkun'un (3/554) (S. Sayısı: 479) ve Kırıkkale Milletvekili Osman Durmuş'un (3/555) (S. Sayısı: 480) yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkereleri ve Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları Genel Kurulun bilgisine sunulmuş; raporların, kovuşturmanın milletvekilliği sıfatının sona ermesine kadar ertelenmesine dair olduğu ve on gün içinde itiraz edilmediği takdirde kesinleşeceği açıklanmıştır. Komisyonca her iki milletvekili için verilen karara Hüseyin Tayfun İçli (Ankara) ve Osman Kılıç (İstanbul) tarafından muhalefet şerhi konmuştur.⁶⁶³

d. 27.3.2001 tarihinde Genel Kurulda; Van Milletvekili Mustafa Bayram'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkereleri ve Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporlarının (3/287, 3/430) (S. Sayıları: 271, 440) yapılan açık oylamaları sonucunda, kabul edildikleri ve adı geçen milletvekilinin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verildiği açıklanmıştır. Bu görüşmeler sırasında Kamer Genç (Tunceli) ve hakkında yasama dokunulmazlığının kaldırılması istenen Mustafa Bayram (Van) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Elektronik cihazla yapılan oylamaya 308 milletvekili katılmıştır. 3 ret, 2 çekimser ve 1 mükerrer oya karşılık 308 kabul oyu ile Genel Kurulda da Mustafa Bayram'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması gerçekleşmiştir. (3/430) esas numaralı, gene Van Milletvekili Mustafa Bayram'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına dair komisyon raporunun yapılan açık oylamasına 310 sayın milletvekili katılmış; 309 kabul ve bir ret oyu sonucunda komisyon raporu kabul edilmiş ve Van Milletvekili Mustafa Bayram'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verilmiştir.⁶⁶⁴

4. 21. Dönem IV. Yasama Yılında Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılmasına İlişkin Faaliyetler

4. Yasama Yılı içerisinde, yasama dokunulmazlıkları konusunda TBMM Başkanlığına 24 adet başbakanlık tezkeresi intikal etmiş, tamamı karma komisyonlara havale edilmiştir.⁶⁶⁵

a. 17.10.2001 tarihinde; Devletin askerî kuvvetlerini neşren tahkir ve tezyif etme suçunu işlediği iddia olunan İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak hakkında tanzim edilen ve daha önce gönderilen soruşturma dosyasının, bu defa, Adalet Bakanlığınca yeniden değerlendirilmek üzere geri istenildiğine ilişkin Başbakanlık tezkeresi Genel Kurulun bilgisine sunulmuş, Anayasa ve Adalet

⁶⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 10 (1.11.2000), ss. 243-248.

⁶⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 11 (2.11.2000), ss. 425-430.

⁶⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 74 (27.3.2001), ss. 381-391, 602-649.

⁶⁶⁵ TBMM Aylık Bülteni, a.g.d., sayı 92, Haziran-Temmuz-Ağustos 2002, s. 8.

Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyonunda bulunan Başbakanlık tezkeresiyle ilgili dosyanın hükümete geri verildiği bildirilmiştir.⁶⁶⁶

b. 7.11.2001 tarihinde, TBMM Başkanvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu tarafından verilen bilgilere göre; 26'sı 20. Dönemden intikal etmiş, toplam 217 dokunulmazlık dosyasından 79'unun komisyonunda, 44'ünün Meclis gündeminde olduğu, 8'inin hükümete geri verilmiş olduğu, 84'ünün dönem sonuna ertelenmiş olduğu ve 2'si hakkında da dokunulmazlığın kaldırılması kararı alındığı bilgisi verilmiştir.⁶⁶⁷

c. 25.12.2001 tarihinde Genel Kurula; Manisa Milletvekili Bülent Arınc hakkında tanzim edilen soruşturma dosyasının, geri gönderilmesine ilişkin Başbakanlık tezkereleri okunmuş; Dışişleri Komisyonunda bulunan tasarı ile Anayasa ve Adalet Komisyonu üyelerinden kurulu karma komisyonunda bulunan soruşturma dosyasının hükümete geri verildiği bildirilmiştir.⁶⁶⁸

d. 2.1.2002 tarihinde Genel Kurula; Mardin Milletvekili Metin Musaoğlu hakkında, görevli memura hakaret ve tehdit suçunu işlediği iddiasıyla tanzim edilen soruşturma dosyasının iade edilmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi okunmuş; Anayasa ve Adalet Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyonunda bulunan söz konusu dosyanın hükümete geri verildiği bildirilmiştir.⁶⁶⁹

e. 4.1.2002 tarihinde Genel Kurula; Diyarbakır Milletvekili Sebgetullah Seydaoğlu hakkında tanzim edilen soruşturma dosyasının geri gönderilmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi okunmuş; Anayasa ve Adalet Komisyonu üyelerinden kurulu karma komisyonunda bulunan dosyanın hükümete geri verildiği açıklanmıştır.⁶⁷⁰

f. 12.2.2002 tarihinde Genel Kurulda; Aydın Milletvekili Yüksel Yalova hakkında tanzim edilen soruşturma dosyasının geri gönderilmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi okunmuş; Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu karma komisyonunda bulunan dosyanın hükümete geri verildiği, açıklanmıştır.⁶⁷¹

g. 27.2.2002 tarihinde Genel Kurula; Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan, İstanbul Milletvekili Aydın A. Ayaydın, Kocaeli Milletvekili Meral Akşener, İzmir Milletvekili H. Ufuk Söylemez ve Kastamonu Milletvekili M. Hadi Dilekçi, haklarındaki soruşturma dosyalarının iadesine ilişkin Başbakanlık tezkereleri okunmuş; yapılan oylamalardan sonra, dosyaların geri verildiği açıklanmıştır.⁶⁷²

⁶⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 72, B 8 (17.10.2001), s. 25.

⁶⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 17 (7.11.2001), ss. 8-9.

⁶⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 41 (25.12.2001), ss. 357-358.

⁶⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 45 (2.1.2002), s. 369.

⁶⁷⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 82, B 47 (4.1.2002), s. 9.

⁶⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 63 (12.2.2002), s. 518.

⁶⁷² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 67 (27.2.2002), ss. 550-554.

h. 12.3.2002 tarihinde; Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan, Adıyaman Milletvekili Hasari Güler ve İstanbul Milletvekili Aydın Ağan Ayaydın, haklarındaki soruşturma dosyalarının iadesine ilişkin Başbakanlık tezkereleri Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.⁶⁷³

ı. 13.3.2002 tarihinde Genel Kurulda; Amasya Milletvekili Akif Gülle, Zonguldak Milletvekili Ömer Üstünkol, İzmir Milletvekili Yıldırım Ulupınar, haklarındaki soruşturma dosyalarının iadesine ilişkin Başbakanlık tezkereleri okunmuş; dosyaların geri verildiği açıklanmıştır.⁶⁷⁴

i. 14.3.2002 tarihinde; İstanbul Milletvekili Aydın Ağan Ayaydın hakkındaki soruşturma dosyasının iadesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi, Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.⁶⁷⁵

j. 26.3.2002 tarihinde; Denizli Milletvekili Hasan Erçelebi'ye ait 3/397 esas nolu, İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın'a ait dosyalar (3/371, 3/307, 3/393, 3/395, 3/396, 3/413, 3/346, 3/465, 3/509 esas nolu) esas nolu dosyalar ile Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyonunda bulunan Ağrı Milletvekili Musa Konyar'a ait 3/587 esas nolu dosyanın, 4616 sayılı Kanun yönünden değerlendirilmek amacıyla Başbakanlık tarafından geri istendiği ve dosyalar hükümete geri verildiği, Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.⁶⁷⁶

⁶⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 88, B 72 (12.3.2002), ss. 291-293.

⁶⁷⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 88, B 73 (13.3.2002), ss. 501-502.

⁶⁷⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 74 (14.3.2002), s. 22.

⁶⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 78 (26.3.2002), s. 24.

BÖLÜM – II

21. DÖNEMDE GENEL KURULDA BÜTÇE VE BÜTÇE DEĞİŞİKLİKLERİ/CETVELLERİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞMELER

A. TBMM 21. DÖNEM GENEL KURULDA BÜTÇE GÖRÜŞMELERİ

TBMM'nin 21. dönemi içerisinde, Genel Kurulda dört kez bütçe görüşmeleri gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki 57. Hükümetin kurulmasının ardından 24 Haziran 1999 günü başlayan 1999 bütçesidir. Daha sonra her Aralık ayı içinde sırasıyla 2000, 2001 ve 2002 yılı bütçeleri görüşülmüştür. Her dört bütçenin Genel Kuruldaki görüşmelerinin geniş özetleri, tarih sırasına göre aşağıdadır.

1. 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1997 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının Görüşmeleri

57. Hükümet kurulduktan sonra Haziran 1999 ayı son haftasında 1999 yılının bütçesi görüşülmek üzere, TBMM Genel Kuruluna getirilmiştir. 24 Haziran 1999 Perşembe günü saat 10.00'da başlayan 21. Birleşim sırasında, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut Genel Kurula başkanlık ederken, Tevhit Karakaya (Erzincan) ve Melda Bayer (Ankara) de Katip Üyeler olarak görev almıştır. Bütçe konusunda Genel Kurula getirilen rapor ve tasarısı⁶⁷⁷ ile görüşmelerdeki konuşmaların ayrıntılı özetleri aşağıdadır.

1. — 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/1) (S. Sayısı : 3)

2. — 1997 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1997 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/3, 3/122) (S. Sayısı : 8)

3. — Katma Bütçeli İdareler 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/2) (S. Sayısı : 4)

4. — 1997 Malî Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1997 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/4, 3/123) (S. Sayısı : 9)

Maliye Bakanı Sümer Oral (İzmir)'ın Konuşması – Maliye Bakanı Sümer Oral, 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1997 Yılı Kesinhesap

⁶⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 3, B 21 (24.6.1999), s. 100.

Kanunu Tasarıları hakkında aşağıdaki ayrıntılı ve açıklayıcı konuşmayı yapmıştır:

“1999 Yılı Bütçe Kanunu Tasarılarını normal zamanından altı ay kadar bir süre sonra global dünyanın, global ekonominin yaşadığı derin bir krizin olumsuzluklarından yavaş yavaş arınmaya başladığı bir dönemde sunuyoruz. Hepinizin bildiği üzere, 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1997 Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarıları, 55. hükümet tarafından, süreleri içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştu; ancak, Plan ve Bütçe Komisyonunda kuruluşların bütçeleri görüşülmüş ise de, Maliye Bakanlığı bütçesi ile maddelerin müzakeresi ve oylaması yapılamamış, 18 Nisan 1999 genel seçimleri nedeniyle de, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 77. maddesi uyarınca, söz konusu tasarılar hükümsüz kalmıştır. Diğer yandan, 1999 malî yılında bütçe uygulamalarının kesintiye uğramaması için, 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeleri Kanunlaşınca Kadar Devlet Harcamalarının Yapılmasına ve Devlet Gelirlerinin Tahsiline Yetki Verilmesine Dair 4387 sayılı Kanun çıkarılarak yürürlüğe konulmuştur. Bütçe uygulamasına geçici olarak yetki veren bu Kanunun yürürlüğü 30 Haziran 1999 tarihinde sona ermektedir. Bu nedenle, 1 Temmuz 1999 tarihinden itibaren bütçe uygulamalarının devam edebilmesi için, 1999 Yılı Bütçe Kanunu Tasarılarının bu tarihe kadar kanunlaşıp yürürlüğe konulması zorunlu bulunmaktadır.

28 Mayıs 1999 tarihinde göreve başlayan 57. hükümetin önünde 1999 bütçesiyle ilgili olarak iki seçenek bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi, yeni bir bütçe kanunu tasarısı hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmaktı; ikinci seçenek ise, İçtüzüğü’nün 77. maddesinde yer alan ‘Bir yasama döneminde sonuçlandırılmamış olan kanun tasarısı ve teklifleri hükümsüz sayılır; ancak, hükümet veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri bu tasarısı veya teklifleri yenileyebilirler’ hükmünün tanındığı imkândı.”

“Hükümet her iki seçeneği de değerlendirmiştir. Takdir edeceğiniz üzere önümüzdeki zaman son derece sınırlı idi. Ne kadar yoğun bir çalışma içerisine girilirse girilsin, yeni bir tasarısı hazırlığı için, kuruluşlarla tek tek bütçe görüşmeleri yapıp değerlendirilmesi ve yeni tasarısının Mecliste müzakeresinin bir aylık süre içerisinde tamamlanabilmesi mümkün görülemedi. Normal bir bütçe takvimi en az altı aylık bir süreyi gerektirmektedir. Hükümet ve Parlatentonun yoğun çalışması ile bu süre yarı yarıya kısaltılsa dahi ve 4387 sayılı Kanunun yürürlüğü iki ay uzatılsa bile, bütçe yılının sekiz ayı geçmiş olacak; önümüzde, sadece dört aylık bir süre kalacaktır. Bu dönem de, 2000 yılı bütçe hazırlık çalışmalarının en yoğun şekilde cereyan edeceği bir dönemdir; iki bütçe üst üste çıkacaktır. Malî yılın bitimine üç dört ay kala yürürlüğe giren bir bütçe kanunu, gerçekte bütçe değil, bir kesinhesap kanununa dönüşecektir. İşin bir de ekonomik yönü vardır; asıl önemli olan da budur. Bütçenin bir ekonomik bütünlüğü vardır; uygulamadan sonra bütçe yapılmaz, uygulanmak üzere bütçe yapılır. Bütçe, bütün ekonomiye bir mesaj verir. Bir diğer önemli

nokta da, ülkenin hâlâ bütçesiz kalmasının toplum bilincinde yarattığı psikolojik faktördür. Ekonomide belirsizlik ve beklentinin tahribatı büyüktür. Bunu bir an önce ortadan kaldırmak gerekmektedir. Yukarıdan beri izah etmeye çalıştığım bütün bu nedenlerle, hükümetimiz, 1999 yılı için yeni bir bütçe kanun tasarısı hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmak yerine, müzakeresi yarım kalmış bulunan tasarıyı, İçtüzüğün 77. maddesinin verdiği imkân çerçevesinde yenileme seçeneğini tercih etmiş bulunmaktadır.”

“(…) 1997 yılında Asya’da, ardından 1998 yılında Rusya’da ortaya çıkan krizler nedeniyle yükselen pazar ekonomilerine güveni iyice sarsılan yabancı yatırımcılar, bu ekonomilerden kaçmaya başlamışlardır. Bu kaçış, bütün borsalarda menkul kıymet değerlerinin düşmesine, faizlerin yükselmesine, borçlanma maliyetlerinin artmasına, talebin daralmasına, üretimin azalmasına, işsizliğin ve enflasyonun artmasına neden olmuştur. Global kriz, önce finans kesimini, daha sonra da özellikle gelişmekte olan ülkelerde reel kesimi ciddi şekilde etkilemiştir. Ülkeler ve uluslararası kuruluşlar, bu global krizin yayılmasını önlemek, olumsuz etkilerini asgariye indirmek ve gidermek için çaba göstermişlerdir. Diğer taraftan, Asya krizi nedeniyle azalan talep sonucunda petrol ve petrol dışı malların fiyatlarında önemli düşüşler olmuştur. 1997 yılına kıyasla 1998 yılında petrol fiyatları yüzde 32,1, petrol dışındaki malların fiyatları ise yüzde 14,8 oranında düşmüştür. Bu durum ise, ihracatçı ülkeleri, dış gelirlerini azaltması nedeniyle olumsuz etkilerken, ithalatçı ülkelerin ekonomilerini olumlu etkilemiştir; ancak, ihracatçı ülkelerin gelirlerinin düşmesi, bu ülkelerin dış taleplerinin de azalmasına sebep olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda: 1997 yılında yüzde 4 civarında olan dünya üretimi ortalama büyüme hızı, 1998 yılında yüzde 2,5’e düşmüştür. Gelişmiş ülkelerin büyüme hızı 1997 yılında yüzde 3,2 iken, 1998 yılında yüzde 2,2’ye inmiştir. Son yıllarda yüzde 6 civarında büyüme gösteren gelişmekte olan ülkelerin büyüme hızı ise, 1998 yılında, neredeyse bunun yarısı olan yüzde 3,3’e düşmüştür.”

“Öte yandan, Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra serbest piyasa ekonomisine geçmeye çalışan ülkelerde, uzunca bir süre yaşanan gerilemeden sonra, 1997 yılında büyüme başlamış ve ortalama büyüme hızı yüzde 2,2 oranında gerçekleşmişti; ancak, 1998 yılında, özellikle Rusya’daki durumun etkisiyle, bu olumlu gelişme devam etmemiştir. 1999 yılında ise, dünya üretimi ortalama büyüme hızının yüzde 2,3’e, gelişmiş ülkelerin ortalama büyüme hızının yüzde 2’ye, gelişmekte olan ülkelerin ortalama büyüme hızının yüzde 3,1’e düşeceği, geçiş sürecindeki ülkelerin ortalama büyüme hızının ise binde 9 oranında daralacağı tahmin edilmektedir. Diğer taraftan, 1998 yılında, krizlerin etkisiyle dünya ticaret hacmindeki artış hızı önemli oranda yavaşlamış; 1997 yılında yüzde 9,9 iken 1998 yılında yüzde 3,3’e inmiştir.

Bu çerçevede: Gelişmiş ekonomilerin 1997 yılında yüzde 10,3 olan ihracat hacmi artışı, 1998 yılında azalarak yüzde 3,2 olmuştur. 1997 yılında

yüzde 9,1 olan ithalat hacmi artışı, 1998 yılında yüzde 4,7'ye düşmüştür. Gelişmekte olan ülkelerin 1997 yılında yüzde 11,4 olan ihracat hacmindeki artış, 1998 yılında yüzde 2,2'ye inmiştir. 1997 yılında yüzde 11,2 olan ithalat hacmi artışı ise, 1998 yılında binde 7 gerilemeye dönüşmüştür. Geçiş sürecindeki ülkelerin 1997 yılında yüzde 6,2 olan ihracat hacmi artışı, 1998 yılında yüzde 4,1'e düşmüş; 1997 yılında yüzde 9,3 olan ithalat hacmi artışı ise, 1998 yılında yüzde 1,2'ye düşmüştür. 1999 yılında ise, dünya ticaret hacmindeki artışın yüzde 3,8 dolayında olacağı, gelişmiş ülkelerin ihracat hacminin yüzde 2,8, ithalat hacminin yüzde 5 artacağı; gelişmekte olan ülkelerin ihracat hacmi artışının yüzde 4,6'ya, ithalat hacmi artışının ise yüzde 2,6'ya yükseleceği; geçiş sürecindeki ülkelerin ihracat hacmi artışının yüzde 6,4 olacağı, ithalat hacminin ise binde 2 daralacağı tahmin edilmektedir. Kriz sonrası üretimlerinde önemli daralmalar yaşayan Asya ülkelerinde ekonomik faaliyetler, 1998 yılının sonlarından itibaren yavaş yavaş canlanmaya başlamıştır. ...Rusya'daki belirsizliğin devam ettiği gözlenmektedir. Olumlu gelişmelerin sürmesi halinde, 1999 yılında dünya ekonomisinin genel olarak daha yüksek bir büyüme hızına ulaşması mümkündür. Dünya ekonomisindeki yavaşlamanın 2000 yılından itibaren iyileşmeye dönüşeceği tahmin olunmaktadır.”

“Ülkemizde ise, 1998 yılında, enflasyonda kalıcı bir düşüşü sağlamayı ve makro ekonomik dengelerde istikrarı oluşturmayı temel hedef alan bir program uygulamaya konulmuştur. Yılın ilk yarısında hedefler tutturulmuş ve gelişmeler olumlu yönde giderken Rusya’da başlayan ve dünyaya yayılan kriz, içte ve dışta tüm finansal piyasaları olumsuz yönde etkilemiş; yabancı yatırımcıların borsa ve iç borçlanma piyasalarından çekilmeleri, faiz oranlarının yükselmesine ve hisse senetleri fiyatlarının hızla düşmesine neden olmuştur. Bu duruma ülkenin seçim ortamına girmesinin de eklenmesiyle, 1998 yılının üçüncü çeyreğinde ekonomik faaliyetler duraklamaya, son çeyreğinde de gerilemeye başlamıştır; ancak, kararlılıkla uygulanan programın, global krizin Türkiye’ye bulaşma etkisini dengelemede önemli ölçüde katkısı olmuş ve yıl sonu itibarıyla program hedeflerine büyük ölçüde ulaşılmıştır.”

“1997 yılında yüzde 8,3 olan GSMH artış hızı, 1998 yılının ilk çeyreğinde yüzde 9,2, ikinci çeyreğinde yüzde 4,4, üçüncü çeyreğinde yüzde 2,4 ve dördüncü çeyreğinde de yüzde 0,7 olmuştur. Böylece, 1998 yılında GSMH büyüme hızı, hedefin 0,8 puan üzerinde olan yüzde 3,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Sektörler itibarıyla büyüme hızları, tarımda yüzde 7,6; sanayide yüzde 1,8; hizmetlerde ise, yüzde 2,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. 1997 yılında 3.080 dolar civarında olan kişi başına gayri safi millî hâsıla ise, 1998 yılında yüzde 4,7 artışla 3.224 dolara yükselmiştir. 1998 yılında, kamu sabit sermaye yatırımları yüzde 15,1 oranında artarken, özel sabit sermaye yatırımlarının yüzde 6,7 oranında gerilemesi sonucu toplam sabit sermaye yatırımları da, yıllık bazda, yüzde 2,4 oranında gerilemiştir. DİE’nin aylık üretim endeksleri ile kapasite kullanım anketlerine göre, 1999 yılının ilk üç aylık döneminde de, özellikle özel

sektör üretimindeki gerilemenin devam ettiği; ancak, nisan ayında ekonomide bir canlanmanın başladığı, bunun mayıs ayında da sürdüğü anlaşılmaktadır. 1997 yılında ihracatımız yüzde 13,1 artışla 26,3 milyar dolar, ithalatımız da yüzde 11,3 artışla 48,6 milyar dolar olmuş ve dış ticaret hacmi yüzde 11,9 artarken ihracatın ithalatı karşılama oranı da yüzde 54,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. 1998 yılı sonunda ise, ihracatımız, bir önceki yıla göre yüzde 2,7 artarak 27 milyar dolar; ithalatımız ise, yüzde 5,4 azalarak 45,9 milyar dolar olmuştur. Dış ticaret hacmi yüzde 2,6 oranında azalırken, ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 58,7'ye çıkmıştır. 1998 yılında ihracat artışının düşük kalmasında, dış talepteki olumsuz gelişmeler ile ihracat fiyatlarında gözlenen yüksek oranlı düşüşler etkili olmuştur. 1998 yılında, OECD ülkelerine yapılan ihracatımız yüzde 9 artışla 15,6 milyar dolardan 17 milyar dolara çıkarken, OECD üyesi olmayan ülkelere Afrika ve Amerika ülkelerine yapılan ihracatta artış, diğerlerinde azalış yaşanmıştır. 1998 yılı temmuz ayının ortalarından itibaren krize giren Rusya Federasyonuna 1997 yılında 2,1 milyar dolar ihracat gerçekleştirilmişken, 1998 yılı ihracatı, yüzde 34,5 azalışla 1,3 milyar dolarda kalmıştır. Diğer taraftan, 1998 yılında bavul ticareti yüzde 36,9 azalarak 3,7 milyar dolara gerilemiştir. 1997 yılında 2,6 milyar dolar açık veren cari işlemler dengesi, 1998 yılında, dış ticaretteki 14,3 milyar dolarlık açığa karşılık, turizm, işçi, faiz ve diğer kalemlerden sağlanan 16,2 milyar dolarlık gelirle 1,9 milyar dolar fazla vermiştir. 1999 yılının ocak-mart döneminde ise, ihracatımız, geçen yıla göre yüzde 10,4 azalışla 6 milyar dolar, ithalatımız ise, yüzde 30,6 azalışla 7,9 milyar dolar olmuş; ithalatın ihracattan daha yüksek oranda azalması sebebiyle de, dış ticaret açığımız, yüzde 60,2 oranında azalarak 1,8 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret hacmi ise, yüzde 23,1 azalarak 13,9 milyar dolarda kalmıştır. 1999 yılının ilk üç ayında, toplam ihracat içinde yüzde 87 payı olan imalat sektörü ihracatı yüzde 10,6 ve yüzde 11,7 payı olan tarım ve ormancılık sektörü ihracatı yüzde 5,5 azalırken, ithalat içinde yüzde 68 payı olan ara malları ithalatı yüzde 30,9; yüzde 19,6 payı olan sermaye malları ithalatı yüzde 33,4 ve yüzde 11,5 payı olan tüketim malları ithalatı yüzde 26,6 azalmıştır. 1998 yılının ilk üç aylık döneminde 1,1 milyar dolar olan bavul ticareti, 1999 yılının aynı döneminde yüzde 60,4 azalarak 444 milyon dolara gerilemiştir.”

“Yılın ilk üç aylık dönemi itibariyle 1998 yılında 1,1 milyar dolar açık veren cari işlemler dengesi, 1999 yılında dış ticaretteki yüzde 61,4 azalmayla 1,2 milyar dolar olan açığa, turizm, işçi, faiz ve diğer kalemlerden sağlanan ve geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 7,8 artışla 2,2 milyar dolara ulaşan gelirlerin katkısıyla, 996 milyon dolar fazla vermiştir. Brüt uluslararası rezervlerimiz, 1997 yılı sonunda 27,2 milyar dolar iken, 1998 yılı sonunda 29,5 milyar dolara ulaşmıştır. Bu rakamlara göre, rezervlerimizde, bir yıl içerisinde 2,3 milyar dolar artış olmuştur. 28 Mayıs 1999 tarihi itibariyle, bankalarımızda 10,1, Merkez Bankasında 22,8 milyar dolar olmak üzere, toplam brüt rezervlerimiz, 33 milyar

dolar düzeyindedir. 11 Haziran 1999 tarihi itibariyle, sadece Merkez Bankasının döviz rezervleri 21,6 milyar dolardır.”

“(…) 1998 yılının en öncelikli hedefi, enflasyonun düşürülmesi idi ve toptan eşya fiyatlarındaki artışın, yıl sonunda yüzde 50 oranına inmesi hedef olarak alınmıştı. Global krize rağmen, uygulanan politikalar sonucunda, 1998 yılı sonunda toptan eşya fiyatları, bir önceki yıla göre 36,7 puan azalışla, yüzde 91’den yüzde 54,3’e inmiş ve hedefte, sadece 4,3 puan sapma olmuştur. Hedef rakama ise, 1999 Ocak ayında ulaşılmıştır. Toptan eşya fiyatlarındaki yıllık artış, şubat ayında yüzde 48,3’e, mart ayında da yüzde 48,2’ye inmiştir; nisan ayında tekrar yüzde 50’ye çıkmış, mayıs ayında da bu seviyeyi korumuştur. Tüketici fiyatlarındaki yıllık artış ise, 1998 yılı sonunda bir önceki yıla göre 29,4 puan azalışla yüzde 99,1’den yüzde 69,7’ye inmiş, Ocak 1999’da yüzde 65,9’a, şubat ayında yüzde 63,9’a ve mart ayında da yüzde 63,5’e inmiştir. Ancak, nisan ayında yüzde 63,9’a yükselmiş ise de, mayıs ayında yüzde 63’e inmiştir. 12 aylık ortalamalara göre ise, 1998 Aralık ayında, toptan eşya fiyatları, yüzde 81,8’den yüzde 71,8’e, tüketici fiyatları da yüzde 85,7’den yüzde 84,6’ya gerilemiştir. Toptan eşya fiyatları, 1999 Mayıs ayında yüzde 57’ye, tüketici fiyatları ise yüzde 71,3’e inmiştir. Bir önceki aya göre artışlarda, her iki fiyat endeksi de, 1998 Şubat ayından itibaren bir önceki yıl seviyelerinin altında kalırken, 1999 Nisan ayında geçen yıl seviyesinin üstünde gerçekleşmiş, mayıs ayında tekrar altına inmiştir. Nisan ayındaki artışta, uluslararası ham petrol fiyatlarındaki gelişmenin etkisiyle, petrol ürünleri alt sektöründe kaydedilen yüzde 10,9 oranındaki artışın etkisi olmuştur. 1999 yılının mayıs ayı sonunda toptan eşya fiyatları, 1998 sonuna göre yüzde 21, tüketici fiyatları ise yüzde 21,5 oranında artış göstermiştir. Bu dönemde toptan eşya fiyatları, kamu kesiminde yüzde 27,2, özel sektörde ise yüzde 19,3 oranında artmıştır. 57. hükümet olarak bizim hedefimiz de, kronik enflasyonun süratle tek haneli düzeye indirilmesidir. 1998 yılında başlatılan mücadele, aynı kararlılıkla sürdürülecektir. Enflasyonla mücadelemizde, dar gelirli halkımızın içinde bulunduğu durum mutlaka göz önünde bulundurulacaktır.”

“Ülkemizin, özel sektör borçları da dahil, 1997 yılında 91 milyar dolar olan dış borç stoku, 1998 yılının sonunda 102,7 milyar dolara yükselmiştir. Dış borcun yüzde 73,5’i orta ve uzun vadeli olup, tutarı 75,4 milyar dolardır. 27,2 milyar dolar olan kısa vadeli borcun oranı ise yüzde 26,5’tir. Orta ve uzun vadeli dış borç içinde, konsolide bütçe, yerel yönetimler, fonlar, üniversiteler ve kamu iktisadî teşebbüslerinden oluşan kamu kuruluşlarının borç tutarı 39,9 milyar dolar, özel sektör borçlarının tutarı 23,8 milyar dolar ve Merkez Bankasının borç tutarı da 11,7 milyar dolardır. Diğer taraftan, 1998 yılında ödenen dış borç anapara ve faiz tutarı 12,5 milyar dolardır. 1999 yılının ocak-mayıs döneminde ise 3,5 milyar dolarlık ödeme yapılmıştır. Ülkemiz, uzun süreden beri, net dış borç ödeyicisi durumunu korumaktadır. Dış borç stokumuzun GSMH’ya oranı yüzde 50 düzeyindedir. 1997 yılı sonunda 6,3 katrilyon lira olan iç borç

stokumuz, 1998 sonunda 11,6 ve 1999 yılı mayıs ayında da 16 katrilyon liraya yükselmiştir. Bu tutarın yüzde 26'sı bono, yüzde 74'ü ise tahvildir. Devlet iç borçlanmalarında, 1996 yılında yıllık ortalama vade 188 gün iken, 1997 yılında 264 ve 1998 yılında da 226 gün olmuş; 1996 yılında ağırlıklı yıllık bileşik faiz oranı yüzde 132 iken, 1997 yılında yüzde 107,2 ve 1998 yılında da yüzde 115,8 olmuştur. 1998 yılında, temmuz ayına kadar faiz oranlarında düşüş gözlenirken, Rusya'da başlayan ve dünyaya yayılan global krizin, borçlanma maliyetini artırması nedeniyle, bu ayın ortalarından itibaren faiz oranları yükselmeye başlamıştır. Halen ülkemizde yaşanan ekonomik sıkıntıların temelinde yatan en önemli neden, kamu kesiminin finansman modelidir. Kamu finansman yapısı fevkalade sağlıksızdır. Bu yapı, bu model düzeltilmediği sürece, ekonomideki sorunlara kalıcı ve köklü çözüm bulmak son derece güç olacaktır. Türkiye'de uzun bir süredir, kamu kesiminin borçlanma ile finansmanına dayalı bir model uygulanmaktadır. Türkiye'nin 1998 yılı sonu itibariyle iç borç stokunun GSMH'ya oranı yüzde 21,9'dur. Bu oran, 1990 yılında yüzde 14,4 idi. Millî gelire oranı itibariyle bakıldığında zaman, iç borç stoku korkulacak boyutlarda değildir, Maastricht Antlaşmasında öngörülen düzeyin altında bir seviyededir. Ne var ki, Türkiye'de malî piyasalar yeterince gelişmiş, yeterince derinlik kazanmış değildir. Bu piyasalara, devletin, yüksek rakamlara varan bir taleple girmesi, kıt tasarruf kaynakları üzerindeki arz-talep dengesini ciddi biçimde bozmaktadır. Kamu kesiminin, sağlıklı kaynaklar yerine borçla finansmanı, bir yandan malî piyasaların kaynaklarının büyük ölçüde devlet tarafından kullanılmasına, diğer yandan faiz hadlerinin aşırı şekilde yükselmesine yol açmaktadır. Uygulanan model, hem özel ekonomiyi hem de devlet bütçesini olumsuz şekilde etkilemektedir. Devlet, bu piyasaların diğer müşterilerini, özel yatırımcıları, ticarî kredi ihtiyacı içinde olanları piyasanın dışına itmektedir. ...Devlete borç vermek daha kârlı bir hale gelmektedir. Firmalar, kaynak yetersizliği nedeniyle, faaliyetlerini optimum düzeylerde sürdürememekte; artan finansman maliyetleri, Türk özel sektörünün üretim ve işletme maliyetlerini yükseltmekte, rekabet gücünü olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu sistem, özellikle, dış piyasalara açılma çabası içinde olan Türk ekonomisi için bir engel teşkil etmektedir.”

“(…) Bütçe giderlerinin en önemli kalemini borç faizleri meydana getirmektedir. ...Vergi gelirlerinin bütçe giderlerini karşılama oranının giderek küçülmesi, bütçe uygulamalarında izlenen en çarpıcı gelişmedir. Vergi gelirlerinin bütçe giderlerine oranı 1985 yılında yüzde 71 iken, 1990 yılında yüzde 66,4'e, 1995 yılında yüzde 62,9'a ve 1998 yılında yüzde 59,2'ye düşmüştür. Bu gelişmelere paralel olarak, bütçe açıklarını makul düzeyde tutma imkânı da ortadan kalkmıştır. Bütçe açıklarının GSMH'ya oranı 1985 yılında yüzde 2,2, 1990 yılında yüzde 3, 1995 yılında yüzde 4 ve 1998 yılında yüzde 7 olmuştur. Bu gelişmeler, bütçenin ne ölçüde tıkanmış olduğunu ortaya koyan ciddi ve önemli göstergelerdir. (...) Bütçe hizmetleri borçla karşılanmaya

başlanmış ama, bu iş o kadar ileri götürülmüş ki, faizini de ödemek için yeniden borçlanmak mecburiyeti ortaya çıkmıştır. Mevcut bütçe yapısı içinde, borç idaresinin sadece faiz ödemeleri bölümünü görüyoruz. Bunun ayrıca anapara bölümü de var. Onu ödemek için de yine borç alıyoruz. Bu finansman modelinin çarpıcı bir yönü de, yüksek faiz oranları nedeniyle, aynen özel kesim üretim ve işletme maliyetlerinin artması gibi, kamu hizmet maliyetlerinin de artmasıdır. Bütçenin bu sağlıklı olmayan finansman yapısından bahsederken bir noktaya dikkatinizi çekmek isterim. Bu da, bütçelerimizin son yıllarda faiz dışı dengede fazla vermiş olmasıdır. Bunu önemsiyoruz. Bütün bunlara rağmen, kamu finansmanını sağlıklı hale dönüştürmenin yolunun, kamunun borçlanma ihtiyacını küçültmekten geçtiğini bir kere daha belirtmek isterim.”

“1999 yılı bütçesine geçmeden önce, bütçeyle birlikte görüşülecek olan 1997 yılı kesinhesabına ilişkin bazı bilgiler vermek istiyorum. 1997 yılı bütçesi, yarısı 54. hükümet, yarısı da 55. hükümet tarafından uygulanmış bir bütçedir. 6 katrilyon 255 trilyon lira gelir ve bu tutarda da gider gösterilerek denk olması öngörülen bu bütçe, 700 trilyon lirası ilk altı ayında olmak üzere, 2 katrilyon 235 trilyon lira açık vermiştir. Bu nedenle, 1,8 katrilyon lira ek ödenek alınmıştır. 1997 yılı bütçesinde giderler 8 katrilyon 50 trilyon lira, gelirler 5 katrilyon 815 trilyon lira olarak gerçekleşmiştir. 1997 bütçesinin faiz ödemeleri hariç dengesi ise 42,8 trilyon lira fazla vermiştir. 1997 yılı bütçesinde giderlerin GSMH’ya oranı yüzde 27,4, gelirlerin oranı ise yüzde 19,8’dir. Vergi gelirlerinin GSMH’ya oranı da yüzde 16,1 olmuştur. 1998 yılında bütçe, disiplinli bir uygulama sonucu hemen hemen hedeflerine ulaşmıştır. 1998 yılı için bütçe açığının GSMH’ya oranı yüzde 8,1 olarak öngörülmüş, bu rakam daha da azalarak yüzde 7’ye düşmüştür. 1998 yılı bütçesinde faizdışı fazla, GSMH’nın yüzde 3,9’u olan 1,9 katrilyon lira olarak öngörülmüş iken, gerçekleşme 2,5 katrilyon lira olmuş ve GSMH’ya oranı da yüzde 4,7’ye yükselmiştir. Ancak, global kriz nedeniyle dış borçlanmanın zorlaşması ve dış borçların ödenebilmesi için içeriden borç alınması, iç borç faiz oranlarını, dolayısıyla da bütçedeki faiz ödemelerini büyük ölçüde artırmıştır. 1998 yılı bütçesi, personel giderleri ile faiz ödemeleri dışında, hedeflendiği gibi gerçekleşmiştir. 1998 yılında bütçe giderleri yüzde 93,6 artışla 15,6 katrilyon lira, gelirler ise yüzde 104,4 artışla 11,9 katrilyon lira olmuştur. Vergi gelirleri ise, programlanan 8,9 katrilyon lirayı 333 trilyon lira aşarak, yüzde 94,6 artışla 9,2 katrilyon lira düzeyinde gerçekleşmiştir. 1997 yılında vergi gelirlerinin GSMH’ya oranı yüzde 16,1 iken, 1998 yılında bu oran yüzde 17,4’e yükselmiştir.”

“(…) 4387 sayılı Kanunla, 30 Haziran 1999 tarihine kadar 11 katrilyon 889 trilyon liralık harcama yetkisi verilmiştir. Mayıs ayı sonu itibariyle beş aylık dönemde gerçekleşen harcama 10 katrilyon 155 trilyon liradır. Bunun; 2 katrilyon 561 trilyon lirası personel giderlerine, 352 trilyon lirası diğer cari giderlere, 294 trilyon lirası yatırımlara, 4 katrilyon 298 trilyon lirası borç faizlerine, 1 katrilyon 91 trilyon lirası sosyal güvenlik kuruluşlarına, 534 trilyon

lirası vergi iadelerine, 360 trilyon lirası fonlara, 664 trilyon lirası da diğer transfer kalemlerine ait bulunmaktadır. 1999 yılının ilk beş aylık dönemine ilişkin vergi tahsilat sonuçları da alınmış olup, bu veriler, yılın tamamında vergi gelirlerinin ne düzeyde gerçekleşeceği konusunda bize bir tahmin olanağı vermektedir. Genel olarak 1998 yılı sonlarına doğru kendisini etkili bir şekilde hissettirmeye başlayan krizlerin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinin vergi gelirlerine de yansıdığını görüyoruz. 1999 yılı ilk beş aylık vergi geliri tahsilatı 4 katrilyon 833 trilyon lira olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuç, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 48,8 düzeyinde bir artışı ifade etmektedir. 1999 yılının ilk beş aylık döneminde vergi gelir artış oranları enflasyon düzeyinin altında seyretmiştir. Gelir Vergisi artış oranlarının yüzde 39,4 gibi düşük bir düzeyde kalmasında, kuşkusuz, vergi oranlarında yapılan ciddi indirimlerin payı büyük olmuştur. İlk dört ayda düşük düzeyde seyreden Kurumlar Vergisi, mayıs ayında yeni geçici vergi rejimine göre tahsil edilen kurumlar geçici vergi geliri nedeniyle yüzde 105,5 oranında artış göstermiştir. Dahilde alınan Katma Değer Vergisi ilk beş ayda yüzde 57,7, ithalde alınan Katma Değer Vergisi ise yüzde 28,1 artış göstererek, ekonomideki yavaşlamanın etkisini anında yansıtmışlardır. Yılın ilk beş ayında ithalatta görülen gerileme ise, ithalde alınan Katma Değer Vergisindeki artışın çok düşük düzeyde kalmasına neden olmuştur. Vergi gelirinde önemli bir yere sahip olan Akaryakıt Tüketim Vergisindeki artış, gerek dünya petrol fiyatlarının tahminin altında seyretmesi gerek ürünler düzeyindeki Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonunun düşük tutulması nedenleriyle yüzde 52,8 düzeyinde gerçekleşmiştir. Diğer vergiler ise, ortalama olarak yüzde 49,6 oranında artmıştır. Bütçe tasarısıyla, vergi gelirleri toplamında, 1998 yılı gerçekleşme büyüklüklerine oranla, yıllık olarak yüzde 57,4 artış öngörülmüştür. Buna mukabil ilk beş ayda gerçekleşen artış, yüzde 48,8’le, daha düşük bir düzeyde seyretmektedir. Bu gelişmeler sonucunda 1999 yılı ocak-mayıs döneminde bütçe açığı 4 katrilyon liranın biraz üzerinde gerçekleşmiştir. Faiz hariç bütçe dengesi ise 285 trilyon lira fazla vermiştir.”

“17 Ekim 1998 tarihinde TBMM’ye sunulan 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarılarında; konsolide bütçe harcamaları 23,7 katrilyon lira, bütçe gelirleri 18,1 katrilyon lira, bütçe açığı 5,5 katrilyon lira, faiz dışı bütçe fazlası ise 3,4 katrilyon lira olarak öngörülmekteydi. (...) Bulduğumuz ekonomik konjonktür nedeniyle, vergi gelirlerinin tasarıda öngörülenin bir miktar altında gerçekleşmesi beklenmektedir. (...) Bir kısım ödenek kalemlerinde tasarıdaki rakam ve büyüklüklerin içinde kalınamayacağı, öngörülen ödeneklerin yetersiz kalacağı anlaşılmıştır. Plan ve Bütçe Komisyonunda, ilk beş aylık dönem gerçekleştirmeleri ve yıl sonu projeksiyonları göz önünde bulundurularak yapılan değerlendirmeler sonucunda bütçe büyüklükleri yeniden belirlenmiştir. Buna göre; bütçe ödenekleri, tasarıya göre yüzde 15,3 artışla 27,3 katrilyon lira, bütçe gelirleri de 18 katrilyon lira olarak revize edilmiştir. Bütçe ödeneklerinin; 6,9 katrilyon lirası personel giderlerine, 2,4 katrilyon lirası diğer cari giderlere, 1,4

katrilyon lirası yatırım harcamalarına, 16,6 katrilyon lirası da transfer giderlerine ayrılmıştır. Transfer giderlerinin; 10,3 katrilyon lirası faiz ödemeleri, 2,4 katrilyon lirası sosyal güvenlik kuruluşlarının finansman açıkları, 3,9 katrilyon lirası diğer transferler içindir. Bütçe gelirlerinin ise; 14,2 katrilyon lirası vergi gelirlerinden, 1,9 katrilyon lirası vergi dışı normal gelirlerden, 1,9 katrilyon lirası özel gelirler ve fonlardan, 80 trilyon lirası da katma bütçe gelirlerinden oluşmaktadır. Bu rakamlar çerçevesinde ve bazı ödeneklerden yapılacak kanunî kesintiler dikkate alındığında, bütçe açığının 9,1 katrilyon liraya ulaşması beklenmektedir. Bunun gayri safi millî hâsılaya oranı ise yüzde 11,6'dır. Buna göre, faiz hariç bütçe dengesi de 1,2 katrilyon lira fazla vermektedir ve bu rakam, gayri safi millî hâsılaya oranlanırsa, yüzde 1,5 olacaktır. Bütçenin faiz dışı dengesinin fazla vermesi, borç ödeme kabiliyetimizin devam ettiğini ifade etmektedir.”

“1998 yılı bütçesinde başarıyla uygulanan ve 4387 sayılı Geçici Bütçe Kanunuyla 1999 yılının ilk yarısında da uygulanmasına devam olunan; devletin kendi parasına faiz ödemesini önleyen kamu haznedarlığı; hazinenin sağlıklı bir nakit planlaması yapmasına imkân vermek ve kuruluşların ödeneklerini daha verimli kullanabilmelerini sağlamak amacıyla ödenek kullanımının ayrıntılı harcama programlarıyla önceden belirlenmesi; iç borçlanmaya sınır getirilerek, gereksiz borçlanma yapılmasının önlenmesi; dış borçlanmalarda Hazine garantisinin kontrol altına alınması; yeterli ödeneği olmayan yatırımlara başlanılmaması; hedeflerin ve gerçekleştirmelerin kamuoyuna açıklanması uygulamaları, devlete olan güveni artırmak, malî disiplini sağlamak, kaynak israfını önlemek ve kamu finansman yapısını daha sağlıklı hale getirmek amacıyla, 1999 yılının ikinci yarısında da aynen sürdürülecektir. ...”

“(...) Bilindiği gibi, Türkiye'nin en önemli sorunlarından birisi, kronik hale dönüşen, sosyal ve ekonomik hayatı çarpıtan yüksek enflasyon oranıdır. Enflasyonla mücadelede kamu harcamalarının sağlam gelir kaynaklarıyla karşılanması gerekli olup, en sağlam gelir kaynağı da vergi gelirleridir. Vergi gelirlerinin son 10 yıllık seyri izlendiğinde, bu konuda gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşabilmek için önemli yol kat edildiği; ancak, henüz yeterli bir düzeye gelinememiş olduğu ortadadır. Vergi ve benzeri gelirlerin GSMH'ya oranı giderek yükselmiş ve 1998 yılında yüzde 21,6 düzeyine ulaşmıştır. OECD ülkeleri ortalamasına baktığımızda, bu oranın daha yüksek bir yerde, yüzde 27,9 seviyesinde olduğunu görmekteyiz. Vergi oranlarının önemli ölçüde düşürülmesi, kayıtlı sisteme geçmeye dönük teşvikler ve vergi kimlik numarası uygulaması, verginin tabana yayılması ve mükelleflerin sisteme uyum sağlamaları için uygun bir ortam yaratmıştır. ...Vergilemede felsefemiz, verginin tabana yayılması ve kayıt dışı çalışan, vergi vermeyen grupların mutlaka vergi kapsamına alınmasıdır; ama, vergi olayına sadece fiskal açıdan bakmıyoruz. Verginin ekonomik ve sosyal boyutunu, en az fiskal boyutu kadar önemsiyoruz. Vergi sisteminin sağlıklı ve etkin işleminin en önemli şartı,

güçlü bir vergi idaresidir. ...1999 yılında, vergi idaresini otomasyona geçirip güçlendirmeyi, bilgisayarlı denetim tekniklerini yaygınlaştırmayı ve böylece, vergi idaresinin etkinlik ve verimliliğini artırarak, vergi gelirlerinde daha fazla artış sağlamayı planlamaktayız.”

“(…) Bütçe kanunu tasarısında, çalışanların ve emeklilerin aylıklarında, 1999 yılının ilk altı aylık dönemi için yüzde 25 oranında bir maaş artışı öngörülmüş idi. Ancak, bütçe kanunu tasarısının yasalaşmaması üzerine, 4387 sayılı Geçici Bütçe Kanununun verdiği yetkiye istinaden, Bakanlar Kurulu, maaş artış oranını ortalama yüzde 27.5 seviyesinde belirlemiştir. İçinde bulunduğumuz yıl yürürlüğe giren vergi dilim ve oranlarındaki değişikliğin sağladığı ilave artışla birlikte 1999 yılının ilk yarısı için ortalama toplam maaş artışı yüzde 30 seviyelerinde gerçekleşmiştir. 65 yaşın üzerindeki 900 bin muhtaç vatandaşımıza ödenen aylıklar ile 50 bin civarındaki gazimize ödenen aylıklara esas göstergeler de, anılan Bakanlar Kurulu kararıyla ayrıca artırılmış olduğundan, muhtaç vatandaşlarımıza ve gazilerimize genel zam oranının üzerinde, yüzde 52 ile yüzde 71 oranları arasında bir artış sağlanmıştır. Bütçe kanunuyla, 1999 yılının ilk altı ayında uygulanan katsayılar belirlenmiştir. Temmuz ayından geçerli olmak üzere, 1999 yılının ikinci altı ayı için uygulanacak katsayılar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 154. maddesi uyarınca Bakanlar Kurulunca belirlenecektir. Hükümet olarak gerçekleştireceğimiz artışlar, çalışanlarımız ve emeklilerimizin içinde bulunduğu durum ile enflasyon düzeyi ve bütçenin dengeleri göz önüne alınarak belirlenecektir.”

“(…) Bugün, ekonomideki sorunların en önemli nedeni, yukarıda da ifade ettiğim gibi, kamu maliyesinin içinde bulunduğu sağlıksız durumdur. ...Kamu açıklarının küçültülmesi ve malî dengelerin, kalıcı bir biçimde, yeniden kurulmasında zaruret vardır. Yapısal değişiklikler başta olmak üzere, kamu açıklarını daraltmaya yönelik gelirler ile giderlere ilişkin tedbirlerin süratle ve eşzamanlı olarak gerçekleştirilmesine büyük önem veriyoruz. Malî politikalara ağırlık kazandırılacaktır. Bu çerçevede, kamu harcamalarında rasyonelliğin sağlanması amacıyla gider kanunlarında yapılması gereken değişiklikleri belirleyecek çalışmalar Maliye Bakanlığında başlamış bulunmaktadır. ...Türkiye, geçen yılın son yarısını seçim ve hükümet tartışmalarının yarattığı belirsizlik ve kararsızlık ortamında geçirdi; bu yılın ilk yarısı da yine seçim ve geçici bütçe ortamında belirsizlikle geçti. Şimdi, 21. Dönem Parlamentosu ve 57. hükümetle beraber bu belirsizlikler ortadan kalkmış, halkımızın uzun süredir beklediği siyasî iktidar ortamı sağlanmıştır...”

MHP Grubu adına Oktay Vural (İzmir) konuşmasında; “MHP Grubu olarak, her şartta ve zamanda hem kişisel hem de kolektif anlamda” görev ve sorumluluklarının bilincinde olacaklarını, millî ve manevî hassasiyetlerini hiçbir zaman kaybetmeyeceklerini, ülke sathında ve Meclisin bünyesinde “kardeşliğin, huzurun, uzlaşma ve hoşgörünün” öncüsü olmaya devam edeceklerini, 1999

Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının hükümet tarafından Meclis gündemine alınmasına MHP'nin son derece büyük önem verdiğini, Plan ve Bütçe Komisyonunda temel bütçe hedefleri ve büyüklükleri ile 1999 yılının ilk beş ayının gelişmeleri dikkate alınarak bütçenin revize edildiğini, 1998 yılında hazırlanan ve yılın ilk beş ayındaki gelişmelere göre revize edilen 1999 yılı bütçesinin aslında büyük ölçüde harcanmış bir bütçe olduğunu, Rusya'nın neden olduğu finansal krizin yabancı sermaye akışını da azalttığını, krizleri öngörebilme yeteneğinin geliştirilerek "krizin dezavantajlarını avantaja dönüştürebilme" imkânlarına kavuşulmasını, finansal serbestleştirmenin kurumsal kapasiteye göre uyumlaştırılmasının gerekli olduğunu ifadeyle, "Türkiye ekonomisi; değerli kur, yüksek faiz, sıcak para üçgeni içinde yüksek enflasyonla beslenerek, gelişimini sürdürmüştür. Yüksek faizli iç borçlanma politikasıyla görünürde oluşturulan sunî dengelerin ve yüksek büyüme oranlarının sürdürülebilir olmadığı ve er geç bir daralma sürecinin çıktığı, 1994'te olduğu gibi, 1998'de de doğrulanmıştır. Bu bakımdan, 57. Hükümet Programında dengeli ve sürekli bir büyüme stratejisinin oluşturulmasına yönelik taahhüt, son derece yerindedir. Türk ekonomisinin düzlüğe çıkabilmesinin, çoğu kamu kesimiyle ilgili yapısal sorunların çözümüne bağlı olduğunu düşünüyoruz. Bu sorunlarımız halledilmedikçe, yeni ekonomi anlayışının özünü oluşturan rekabet gücünün geliştirilmesindeki teknoloji ve verimlilik şeklindeki önkoşulların hak ettiği önceliği alamayacağından endişe duymaktayız. ...Yıllardan beri, bütçeler, âdeta, faiz harcamalarını ödeme bütçesi haline gelmiştir. ...Diğer yandan, rant ekonomisinin boyutlarını genişleterek gelir dağılımının daha da bozulmasına neden olmaktadır. ...Ekonomik sıkıntıların temelinde, kamu finansman modeli yatmaktadır. Ekonomik ve malî istikrarın bir ön şartı olan malî bütçe disiplini, bugün geline nokta, esas itibarıyla, içborçlanma sorununun çözümüne bağlıdır. İç borç sorunu çözülmedikçe, özelleştirmeden ve vergilerden elde edilecek ilave gelirler bütçedeki açıkların kapatılmasına yetmeyecektir. Türkiye'de 1998 sonu itibarıyla dış borç stokunun GSMH'ya oranı yüzde 50, içborç stokunun oranı ise yüzde 21.9'dur. Toplam yüzde 71.9'luk bu oran, gelişmiş ülke ortalamalarının oldukça üstündedir. Maastrich kriterlerine göre borç stokunun GSMH'ye oranı yüzde 60'ı geçmemelidir. Dış borcun net kaynak transferi, iç borcun da yüksek faiz oranları nedeniyle tasarruf kaynakları üzerinde arz kaydırıcı etkisi dikkate alındığında, yatırımların neden arzulanan düzeye ulaşmadığı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Hazinesin toplam borcu 1997 yılında 6.3 katrilyon lira, 1998 yıl sonunda 11.6 katrilyon lira idi. Bu borç stoğu, yaklaşık, her ay, 1 katrilyon lira artmaya başlamıştır. Nisan 1999'da 15.4 katrilyon olan iç borç stoku, bugün, 18 katrilyon liraya dayanmıştır. Bugün, iç borç stokunun ulaştığı rakam, 1999 yılında devletin tüm vergi gelirlerinin üzerinde bir rakamdır. ...Millî gelire oranla bakıldığında, içborç stoku endişe verecek miktarlarda değildir. Ancak,

önemli olan, bu stokun her ay 1 katrilyon lira büyümesi, borcun kısa vadeli olması ve faizin yüksekliğidir,” şeklinde sürdürmüştür.

Oktay Vural devam eden konuşmasında; bütçenin ekonomik fonksiyonunu yerine getirebilmesinin önkoşulunun kamu finansmanının sağlıklı bir yapıya kavuşturulması ve açıkların finansmanında borçlanma hacminin kademeli olarak küçültülmesi gerektiğini, iç borç sorununun çözümünde vadeyi uzatan ve maliyeti düşüren borçlanma tekniklerinin geliştirilmesi gerektiğini, iç borç stokunu orta ve uzun vadede azaltmak için özelleştirmenin ve arazi satışlarının hızlandırılmasını, buradan elde edilen gelirlerin büyük ölçüde iç borçların azaltılmasında kullanılmasını, küresel krizden alınan dersin gereği banka kurma ve kredi verme esaslarının yeniden belirlendiğini, bankacılık sektörünün düzenlenmesinin siyasî otoriteden ayrı bir kuruma bırakılmış olmasıyla sektörün baskılardan uzaklaşacağını, denetim ve gözetim yetkisinin daha etkin olarak kullanılmasıyla orta vadede reel faizlerin düşürüleceğine inandıklarını, Türkiye’deki vergi ve benzeri gelirlerin GSMH’ya oranının 1998 yılında yüzde 21.6’ya ulaştığını, ancak yüzde 27.9 olan OECD ülkeleri ortalamasının altında gerçekleştiğini, 1999 yılının ilk beş aylık vergi tahsilatının önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 49 düzeyinde artmakla birlikte enflasyon düzeyinin altında kaldığını, harcamaların önceki yıla göre yüzde 81.5 artmasına karşılık vergi gelirlerinin yüzde 49 arttığını, dolayısıyla reel vergi gelirlerinde düşüş görüldüğünü, vergiyi tabana yayarak bir yandan durgunluk içindeki sektörlerde gelir etkisi meydana getirmek gerektiğini, 57. hükümet programında kamu harcamalarında savurganlığının önleneceği ve ihalelere gölge düşürülmeyeceğinin öngörüldüğünü, kamu harcamalarının bütçe disiplini içine alınmasının gerekli olduğunu, sosyal güvenlik kurumlarının Hazineden finansmanının erken emeklilik kanununun yıkıcı etkisini gösterdiği 1992 yılında başladığını, 1992-1998 döneminde 8.6 milyar dolar aktarılan sosyal güvenlik kuruluşlarına 1999 yılı için öngörülen rakamla birlikte yaklaşık 4.5 katrilyon ayrılmış olacağını, tedbir alınmadığı takdirde 3 milyar dolar olan açığın 2010 yılında 7,5 milyar dolara ulaşacağını tahmin edildiğini, sosyal güvenlik kurumlarındaki krizin emekliye yansiyarak reel alım gücünü azalttığını, bir sosyal güvenlik reformunun gerçekleştirilmesini kaçınılmaz olarak gördüklerini ifade etmiştir.

Oktay Vural ayrıca; 1999 Malî Yılı Bütçe Kanun Tasarısında 5 katrilyon 520 trilyon lira açık öngörüldüğünü, 1999 yılının ilk beş ayında yıl sonunda öngörülen bütçe açığının yüzde 73’üne ulaşıldığını, komisyonda revize edilen bütçede açığın 5.5 katrilyondan 9.2 katrilyona çıkarıldığını, bütçeyi bir ekonomik istikrar aracı olarak kullanırken bütçe dışı kaynaklara başvurulmamasını, 57. hükümetin son Özelleştirme Yüksek Kurulu toplantısında o üne kadar yapılan özelleştirme gelirlerinin özelleştirme harcamalarına eşit olduğunu ortaya koyduğunu, KİT’lerin son yirmi yıldır “popülist” idarî tasarruflar sonucunda ekonominin kara deliği haline dönüştürüldüğünü, 57.

hükümetin, Özelleştirme Yüksek Kurulunda yeni bir stratejinin tespitine yönelik uygulamaya geçeceğini, böylece spekülâtif rahatsızlıklar yerine kamu vicdanının güvenini kazanmış ve beklentilere orta vadede cevap verebilen kalıcı uygulamalar ortaya konabileceğini, BM Ticaret ve Kalkınma Konferansının 1997 raporuna göre yoksulluk açısından 92 ülke arasında Türkiye'nin 26. sırada bulunduğunu, Türkiye'den daha adil bir gelir dağılımına sahip ülkeler arasında “Madagaskar, Hong Kong, Nijerya, Bolivya ve Nepal”ın yer aldığını, keza 1996 yılına göre Türkiye'nin gelişmekte olan ve az gelişmiş 101 ülke arasında 31. sırada ve kişisel gelir dağılımında en fakirle en zengin arasında 11 kattan daha fazla bir fark bulunduğunu, böyle bir adaletsizlin yıllardan beri uygulanan ekonomik ve sosyal politikaların sonuçları olduğunu, kamu kesiminin borçlanma politikası sonucu kaynakların tasarruf meyli yüksek olan zengin kesime akmasına neden olduğunu, buna mukabil kaynak oluşturmak için dar gelirlielerin gelir artışlarının sınırlanmasına yol açıldığını, böylece gelir dağılımı politikasının daha da bozulduğunu, MHP'nin son derece önemli gördüğü bir hususun da yolsuzlukla mücadele olduğunu, Uluslararası Şeffaflık Kurumunun 1998 verilerine göre Türkiye'nin 85 ülke arasında yolsuzluğun yüksek olduğu grupta 32. sırada yer aldığını, gizlilik ve örtbasın yaygın olduğu ülkeler arasında 3. sıraya oturduğunu, hükümetin bütçenin uygulanmasında yolsuzlukla mücadeleyi öncelikli olarak hedeflemiş olmasının güvenini hissettiklerini, MHP olarak Türk cumhuriyetleriyle ilişkilerin geliştirilmesine büyük bir önem verdiklerini, Türkiye için önemli bir pazar olan Türk cumhuriyetleriyle ticarî ilişkilerde istikrar sağlanarak ticarî potansiyelin artırılması için KOBİ'lerin ortak yatırıma teşvik edilmesini, tarıma dayalı sanayilerde yatırım yapılmasını, ulaşım ve enerji alanlarında işbirliği ve altyapının geliştirilmesi gerektiğini, o güne kadar Kıbrıs'la ilgili görüşmelerin başarıya ulaşmamasının sebebinin çözüm istemeyen Kıbrıs Rum tarafı olduğunu, çözümsüzlük üretmede Kıbrıs Rum tarafının tanınmış olması ve Lüksemburg Zirvesiyle başlayan AB ve dolayısıyla Yunanistan'la başlayan bütünleşme süreçlerinin önemli faktörler olduğunu, Kıbrıs sorununun Türkiye'nin millî bir davası olduğunu, meselenin çözüme kavuşturulmasının üçüncü taraflar yerine iki devlet arasında sağlanabileceğini, Türkiye ile Yunanistan arasında Kıbrıs sorunu dışında diğer sorunların⁶⁷⁸ bulunduğunu, Yunanistan'ın Türkiye'yi Batı'dan ve Balkanlardan soyutlayarak çevresinde bir Ortodoks mihveri yaratmak istediğini, GKRY ile bir tek Helen alanı ve Türkiye'ye karşı olduğu bilinen diğer komşu ülkeler⁶⁷⁹ ile bir dostluk ittifakı kurma politikası izlediğini, Yunanistan'ın terörizmi desteklediğini, “Yunanistan'ın, Türkiye aleyhtarı faaliyetlerine son vermeden, PKK'ya verdiği desteği kesmeden” bir diyalogu anlamlı görmediklerini, 57. hükümet programı

⁶⁷⁸ Ege sorunları, Batı Trakya Türk azınlığına uygulanan sistemli baskı politikası ve başta PKK terör örgütü olmak üzere Türkiye aleyhtarı faaliyetlere Yunanistan tarafından sağlanan destekler.

⁶⁷⁹ Ermenistan, İran ve Suriye.

ve protokolünde yer alan taahhütlerin yerine getirilmesinin takipçisi olacaklarını, ifade ederek sözlerini tamamlamıştır.

ANAP Grubu adına Güneş Taner (İstanbul) konuşmasında; 1998 yılı krizinin ve 1997’de başlayan Asya krizinin o dönemde yüzde 9 civarında büyüyen dünya ticaretine büyük bir sekte vurduğunu, arkasından Körfez krizi ve iki sel ile bir deprem felaketinin Türkiye’yi vurduğunu, Rusya krizinin dünyaya ve Türkiye’ye etkisinin oldukça büyük olduğunu, “Interbank başta olmak üzere, Türkiye’de ve uluslararası piyasalarda, herkesin görebileceği bir şeffaflıkta ve dünyada bu uygulamaya paralel olarak diğer gelişmekte olan ülkelere istenen bir şekilde,” bir uygulamaya geçildiğini, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk sekiz senede 500 milyon dolarlık özelleştirme yapılırken 1998’de 2 milyar dolarlık özelleştirme yapıldığını, özelleştirmenin planlı şekilde sürdürülmesinin gerekli olduğunu, Şeffaflık ve Uluslararası Para Fonu ile yakın izleme anlaşmasının IMF’ten Türkiye’ye “beş kuruş” dahi kredi getirmedeğini, buna karşılık tüm dünyaya karşı şeffaflık sergilenerek 2 milyar doları aşkın kredinin 1998 krizi içerisinde dünya piyasalarından borçlanabilme imkânını getirdiğini, gelecek için de aynı imkanı sağladığını, basit bir tarifile bütçenin gelirler ve giderler dengesinin optimizasyonu olduğunu, işsizlik ve piyasalardaki durgunluk gibi pek çok olumsuzluğun yanında kapasite kullanım oranlarının tehlikeli seviyeye düştüğünü, tüm imalat ve sanayi sektörü gibi turizm sektörünün de kriz yaşadığını, esnafın hayatından bezmiş ve geleceğinden kuşkululu olduğunu, işçi ve memurlar ile emeklilerin umutsuzluk içerisinde bulunduğunu, özel sektör ve devlet yatırımlarının âdeta durduğunu, dış piyasalardan bulunabilen kredilerin faizlerinin dünya piyasalarının üç-dört misline yaklaştığını, hazinenin çok yüksek faizlerle borçlanabildiğini, özelleştirmenin durduğunu, yabancı sermayenin yatırımdan çekindiğini, devletin, piyasalara ve bankalara borçlu olduğunu, tüm bu olumsuzlukların 1992’de SSK’da yapılan kanun değişikliğinin gelinen noktadaki bütçe açığında çok önemli bir yer oluşturduğunu, 1994 senesinde Ziraat Bankasına ve Halk Bankasına sübvansiyonlu kredi verildiğini, ardından devletin bu kredileri iki bankaya yüklediğini ve iki bankanın gelinen noktada devletten yaklaşık 5 katrilyon görev zararı alacağı bulunduğunu, bu uygulamanın Türkiye’yi bir darboğaza getirdiğini ve devletin 1994’te krize girdiğini, kapanmaya başlayan bankalara destek çıkıldığını ve garanti verildiğini, o tarihten 1999’a kadar bankaların üzerindeki garantinin kaldırılmadığını, bankaların da “nasıl olsa mevduatı devlet garanti ediyor felsefesi ve rekabet düşüncesiyle” yüksek mevduata yüksek faiz verdiğini, yüksek maliyetten dolayı bankanın zaafa düştüğünde ve bankanın tasfiyesine kalkışıldığında 1994’te verilen kararname nedeniyle bankadaki bütün mevduatın devletçe defaten ödenmesi gerektiğini, üzerinde “devlet hortumlanmıştır” şeklinde çok konuşulan ve parası verilen üç bankanın mevduatının 3.5 milyar dolar olduğunu, bu paranın ya devletin olmayan kasasından para basarak ödeneceğini, ya da gelinen noktada soruna neşter vuracak bir çözüm gerekeceğini, 1999 senesinin ilk dört ayında

dünyada petrol fiyatlarının yaklaşık yüzde 70 arttığını, her yüzde 10'luk bir petrol artışının toptan eşya endeksine 3 puan civarında etki yarattığını, hükümetin mevcut imkânları ile ekonomiyi düzeltmesinin kolay ve rahatlıkla yapmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir.

Güneş Taner konuşmasını; “Şu anda, devletin, 16 katrilyon iç borcu vardır; faizler yüzde 100, yüzde 110 civarındadır. Enflasyonun yüzde 50 olduğu bir yerde, yaklaşık yüzde 50 yüzde 60'luk reel faiz ne demektir bilir misiniz; sadece ve sadece, faizi 10 puan düşürdüğünüz zaman 1,6 katrilyon bütçe açığından tasarruf ediyoruz. Bakınız, bütçe açığını Sayın Maliye Bakanı çıkardı; 9,2 civarında tutmaya çalışacak, kendisine şans diliyorum, arzu ediyorum gönlümce, inşallah burada tutar; ama, siz, bu faizleri 10 puan, 20 puan aşağıya düşürdüğünüz takdirde, olması gereken yere; yani, 40-50 puan aşağıya indirebildiğiniz takdirde önümüzdeki altı ay içerisinde, bütçe açığınızın yüzde 60'ını bir anda ortadan yok ediyorsunuz. Kalkıp, sosyal güvenlik yasasını çıkarabilirseniz, o zaman, Türkiye'yi hayatında görmediği bir denk bütçeyi yakalayabilecek iktidar dönemiyle karşı karşıya bırakırsınız. (...) Kurulan 57. hükümetin arkasındaki siyasî desteğin getireceği istikrarla, sorunların üstesinden gelineceğini biliyoruz. ...Vergi düzenlemelerinin getirmek istediği denge bozulmuş, karamsarlık ve kuşku piyasalara hâkim olmuştur. (...) Bu ortamda, Vergi Yasasında yapılacak düzenlemeler ile devlet ve vatandaş arasında barışı sağlayıp yeni bir denge yaratmalıyız. Reel faizin üzerindeki stopajı artıralım; ama, beyannamelerle olan ilişkisini keselim. Menkul kıymetlere talep yaratmak için yeni teşvikler sağlayalım. Mevduat artışını özendirmek ve vadelerinin uzamasını sağlamak için tedbir alalım. Nereden buldun yerine, yatırım yapanları teşvik edelim. Sermaye artırmak isteyenlere kolaylık sağlayalım. (...) Rusya krizi döneminde piyasalardan çekilen 8 milyar doların Türk Lirası karşılığını sisteme geri vererek, faizlerin aşağıya çekilmesine imkân sağlayalım. Bankacılık sistemini, zorlayarak değil, teşvik ederek, sistemdeki sermaye artışını hızlandıralım. Karşılık kararnameleriyle, tekstil, turizm ve zorda olan diğer sektörlerin sistemle olan kavgasını ortadan kaldıralım. Otomotiv sektöründeki alım vergilerini aşağıya çekerek -Maliye Bakanımız bunu sevmeyecektir- vatandaşlarımızın araç mülkiyetini teşvik edelim. Otoyolların kullanılması, iç turizmin canlanması, ülkemize bereket sağlayacak, iş sahalarının açılmasına fırsat verdiği gibi, vergi gelirlerinin artmasını sağlayacaktır. ...Sosyal güvenlik yasasını çıkaralım. ...Yani, dünyanın her yerinde olduğu gibi, kazanan, parasını bankaya yatırdığı gibi, sosyal güvenliğin nimetlerinden faydalansın; ama, buraya para yatırmayan da buradan bedava faydalanmasın. ...5.5 milyon vatandaşımız kaçak çalışmakta Türkiye'de. ...5.5 milyon vatandaşımız Sosyal Sigortalara prim ödemiyor. Eğer bu primi ödemiş olsaydı, bu yaklaşık 1.5 katrilyon lira civarında bir gelir olurdu. Yani, bu seneki 2.5 katrilyonluk açığın 1,5'ini buradan büyük bir kısmını- karşılamış olabilirdik. ...Sağlık sigortasını hayata geçirelim. İşsizlik sigortasını kuralım. Tarım reformunu bitirelim; ürün borsalarına, tarım

sigortalarını tesis edelim ve mahallî idareler yasasını çıkararak, merkezî idarenin hantallığından kurtulalım,” şeklindeki açıklamalarıyla sürdürmüştür.

Güneş Taner ayrıca; Merkez Bankası rezervlerinin 22 milyar dolar civarında olduğunu, 10 milyar da bankalarda var olduğunu, Türkiye’nin 32 milyar dolarlık rezervleriyle ödemeler dengesi sıkıntısı yaşamayan bir ülke olduğunu, dünya krizinin geçmesiyle birlikte Türkiye’de üretim ve hizmetler sektörüyle ihracatta gözle görülür bir iyileşme başladığını, dış piyasalarda Hazinesin borçlanma imkânları gelişmeye başladığını, Bankalar Kanununun çıkarılmasının dış piyasalarda kuvvetli bir rüzgâr estirdiğini, uluslararası piyasalarda Türkiye’nin iç piyasası için ihtiyacı olan kaynağın bulabilme imkânı bulunduğunu, küresel ekonominin gereği bölgesel ve milli özellikler göz önüne alınarak yabancı sermaye yatırımlarının tekrar başlamasının an meselesi olduğunu, özelleştirme için iç ve dış talebin olduğunu gözlemlediklerini ifade ederek konuşmasını tamamlamıştır.

ANAP Grubu adına Ağâh Oktay Güner (Balıkesir) konuşmasında; ekonomisinin öz kaynaklarını harekete geçiremeyen ve kendi halkıyla bütünleşemeyen yönetimlerin dışarıdan verimli kredi alamayacağını, ANAP’ın iktidar ortağı olduğu 1997 ve 1998 yıllarında bütün çiftçi borçlarının ödendiğini, enflasyonun yüzde 91’den yüzde 50’ye çekildiğini, dış ticaret açığının 22 milyardan 19 milyar dolara indirildiğini, cari işlemler dengesinin 2,6 milyar dolar açıktan 2,7 milyar dolar fazlaya çekilebildiğini, dünyadaki krize rağmen ihracatın yüzde 6 artırılarak ithalatı karşılama oranının yüzde 54’ten yüzde 59’a çıkarıldığını, bütçe faiz dışı fazlasının binde 3’ten yüzde 4,7’ye yükselterek bütçe disiplini sağlandığını, enerji alanı ile otoyollar ve diğer alanlarda yapılan yatırımlarla önemli gelişmeler sağlandığını, yap-işlet-devret modeli ve sağlanmış olan güven duygusuyla elektrik enerjisinin yüzde 54 artırmayı başardığını, öte yandan sosyal güvenlik sisteminin 1998 yılı bütçesinde 1 katrilyon açık verirken devletin yapabildiği altyapı yatırımlarının 1 katrilyondan ibaret kaldığını, 1999 yılına dönerken bu açığın 2.5 katrilyona yönlendiğini, devletin 1 katrilyon tutarında altyapı yatırımının bile çok güç görüldüğünü, DSP’nin tek başına hükümet olduğu dönemde alınması icap eden pek çok kararın alınmadığını, Vergi Kanununun da tahribatıyla sanayi üretiminin yüzde 7 gerileyerek ekonominin “üretmeyen, satamayan, ihracatı düşen, banka borçlarını ödeyemeyen” bir krizle tıklandığını, yıllık borç oranının artık GSMH artış oranını zorladığını, “borç, anapara ve faiz ödemeleri”nin 1975’te yüzde 11.7 iken 1995’te yüzde 175.2’ye çıktığını, borç faizi ödemelerinin vergi gelirlerine oranı 1975’te yüzde 3.6 iken 1995’te yüzde 53.1’e çıktığını, sadece borcun yıllık faizinin yıllık vergi gelirinin yarısından fazlasına ulaştığını, 1975’te her 100 dolarlık yatırımda 15.2 dolar faiz ödendiğini, 1985’te her 100 dolarlık yatırım yaparken 65.5 dolar ve 1995’te her 100 dolarlık yatırım için 627.7 dolar faiz ödendiğini, Türkiye’nin çıkmazdan kurtulması için giderini azaltarak gelirini artırması gerektiğini ifade etmiştir.

Agah Oktay Güner konuşmasını; “Siyaset adamlarının devlet adamı olma endişesini buraya bırakıp, sadece oy kaygısıyla hareket etmeleri, bu ekonomiyi dibe oturtmuştur. Bakınız, geliri olmayan, geliri giderini karşılamayan beldeleri belediye yaparak nereye geldik! Hepinizin odasına günde en az 10 belediye reisi geliyor ‘hizmet veremiyorum, makinem yok, hatta memurumun maaşını ödeyemiyorum’ diyor. Karayollarının, Bayındırlık Bakanlığının, Köyİşlerinin, Devlet Su İşlerinin, Devlet Su İşlerinin elindeki muazzam yol parkına rağmen, belediyelere de yol makineleri alıyor ve makine parkları kuruyoruz. Bunca makine parkı zenginliğine rağmen, ne şehirlerimizde ne ilçelerimizde ne köylerimizde rahatça araba kullanacağınız yol olmayışını, siz, nasıl izah ediyorsunuz? ...Sistem, insan içindir; düzen, insana huzurlu, verimli hizmet vermiyorsa, hedefi vermek içindir; onu değiştirmek iradesini göstermekte geri kalmayalım ve yakın bir gelecekte, buraya, Meclisin huzuruna gelecek mahallî idareler reformunda, merkezî hükümet teşkilatının ve taşra teşkilatının yeniden düzenlenmesi projesinde, tıpkı Bankalar Kanununda olduğu gibi, anayasa değişikliğinde olduğu gibi, yapıcı irademizi hükümetten esirgemeyelim. ...Dünyada mahallî idarelerle ilgili ölçek ekonomisi kavramı var, optimal hizmet alanı büyüklüğü kavramı var. Bu kavramla, mahallî idare birimlerinin, yeterli özkaynak yaratmaya ve kaynakları rasyonel kullanmaya, birim maliyetini düşürerek elverişli bir alan büyüklüğü sağlamaya yönelmesi kastediliyor. Bu amaca ulaşmak için, yerel yönetimlerin sayı olarak azaltılması, birleşmelerin kolaylaştırılması ve ortak hizmetlerin -itfaiye, iş makinesi parkı, çevre korunması, atık yönetimi gibi- yürütülmesinde birlikler oluşturulması teşvik ediliyor. Ülkemizdeyse, en temel mahallî idare birimi olan belediyelerin -büyük şehirler dahil- sayısında önemli artışlar söz konusudur. ...Bu durum, bir taraftan cari giderleri artırmak suretiyle kamu hizmetlerinin maliyetini yükseltmekte; diğer taraftan, belirli alanda çok sayıda otorite oluşmasına yol açarak, imar planlaması ve uygulamasında kargaşa ve koordinasyon yokluğuna sebep olmaktadır. Bu itibarla, il, ilçe, büyükşehir belediye kurulmalarında, coğrafi şartlar, ekonomik durum, hizmet gerekleri ve ölçek ekonomisi şartlarını birlikte değerlendirip, belirli bir alan, nüfus büyüklüğü kriterini tespit ederek uygulamakta sayısız faydalar vardır. ...Kamuda personel fazlalığı var. Halk diyor ki ‘devlet, 1 yumurtayı 6 kişiye taşıyor.’ Bunlar azaltılmalıdır, ...Bütçemiz, Anayasamızın 162. maddesine göre, Bütçe Komisyonunda her yıl 75 gün önce sunuluyor ve 50 ilâ 55 gün, detaylı bir biçimde müzakere ediliyor. Meclisteki bütün grupların sayın temsilcileri o komisyonda mevcut. Detaylı ve teferuatlı bir biçimde incelenen bütçeyi, bir 15 gün de Genel Kurulda incelemek Bütçe Komisyonuna itimatsız olduğumuzdan mı kaynaklanıyor; yoksa, zaman israfından zevk alışımızdan mı?!” şeklinde sürdürmüştür.

Agah Oktay Güner ayrıca; emeklilik sistemi ile SSK üzerinde durmuş, Başbakanın televizyonlara çıkarak ekonominin mevcut tablosunu vatandaşlara anlatması gerektiğini savunmuş, KDV oranlarının yüzde 50’ye indirilmesini talep etmiş, KDV oranlarının yüzde 50 azaltılmasının piyasaya “canlılık, bir

ümit, bir hareket, istihdam hacminde artış, üretimde ileri rakamlara ulaşma” sağlayacağını iddia etmiş, mevcut Vergi Kanununun Türkiye’den kaçırdığı paranın 80 milyar dolar civarında olduğunu, Türkiye’nin vergi kanunuyla boğulan ve vergi kanunuyla yaşama ümidini kaybetmiş bir ülke haline getirmekten kurtarılmasının gerektiğini, Türk bankacılığının bir bölümünün tefeci zihniyeti yüzünden sanayinin kilitlendiğini, 800 bin gencine her yıl sanayi sektöründe iş bulması gereken Türkiye’nin fabrika kapatmak yerine daha çok fabrika açması gerektiğini ifadeyle, Başbakanın inanç üzerindeki duyarlı konuşmalarına teşekkür etmiştir. Güner konuşmasını; “Eğitimi sekiz yıla, onbir yıla çıkarırız; bu kolay. Ama, ne veriyoruz, hangi insanı istiyoruz, 2000’li yıllarda bizim model insanımız nedir? Elbette ki demokratik bir ülke bunu düşünür. Fransızlar, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarını, Fransa’nın muhtaç olduğu insan modeli üzerine kurdular. Onun için, Anglosakson kültürüne karşı millî gelirlerinin yüzde 4’ünü burs olarak vererek kendi dillerini korumayı birinci iş biliyorlar. Hükümet Programına kim koyduysa elleri dert görmesin. ‘Türkçemizi her türlü darbeden, yıkımdan kurtaracağız’ diyorlar. Evet, bugün Türkçe dil çekişmektedir. Türkçe’de nesiller arası bağ kopmuştur. Türkçe’de ve Türkiye’de aydınlar, yükseköğrenim görmüş insanlar bile, kendi klasik eserlerini okuyup anlamaktan uzak hale gelmişlerdir. Dil kelimelerden oluşur; kelimeleri ihraç ederek, kelimeleri katlederek bir yere varmamız mümkün değildir. ...Türk maarifini idare edenler ‘Atatürkçü nesiller yetiştireceğiz’ dediler; ama, huzurunuzda üzülerken ifade ediyorum; Atatürk’ünün nutkunu okuyup, anlamaktan aciz nesiller yetiştirdiler. Bugün, Atatürk’ün nutku da Türkçeleştiriliyor... ..Bu yanıltan eğitimi kurtarmak, önce Türkçeyi kurtarmakla mümkündür. İkincisi, tarihe bakışımızı ilimle ele almalıyız. Bugün, Türkiye’de tarihî meseleler konuşulduğu zaman, tarih ilmiyle meşgul âlimlerin dışında herkes konuşuyor; onlara soran yok; ama, yakın tarihimizle ilgili Türk Tarih Kurumunun yayınlarını ele aldığınız zaman, lise kitaplarıyla tam bir tezat halinde; hatta, üniversitede okutulan tarih konularıyla tam bir çatışma halinde.

Millî Eğitim Bakanımızdan beklediğimiz, okulların müfredatını doğru dile ve doğru tarihe getirmesidir. Biz, dinimizi de cahillerin eline terk ederek bir yere varamayız. Dinin mukaddes kitabı meydanda; tek harfi değişmeden günümüze gelmiş. Yüce Peygamberin hayatı meydanda; ama, biz, neyle uğraşıyoruz... Onlar, dört asır sonra yazdıkları dört ayrı İncil’le veya yedi asır sonra yazdıkları Tevrat’la huzurlu bir dinî hayat kurmuşken, bizim dinî hayatımızdaki huzursuzluğu çok ciddî bir biçimde sorgulamamız ve namuslu bir biçimde bunun cevabını vermemiz gerekiyor. ...Türkiye’de laiklikten yanayız; ama, biz, laikliği, vatandaşımızın din inancını, ibadet hürriyetini, şu veya bu şekilde, keyfî uygulamalarla huzursuz kılma hak ve hürriyetini hiçbir kurumda görmüyor ve Yüce Meclisin üzerinde hiçbir otorite tanımıyoruz!” şeklindeki ifadeleriyle tamamlamıştır.

DSP Grubu adına Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın) konuşmasında; cumhuriyet tarihi boyunca TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda hemen hemen bütünüyle iki defa müzakere edilmiş ilk ve tek bütçe olduğunu, dünya ekonomisinin hâlâ 1997 yılında baş gösteren küresel krizin etkisi altında olduğunu, krizin Türkiye'nin dış ticaret açısından önemli olan Avrupa ülkelerini de belli ölçüde etkilediğini, yılın ilk üç ayından sonra çeşitli ülkelere toparlanma işaretleri gelmeye başladığını, Asya-Pasifik havzası ve Japonya'ya ilişkin ekonomik verilerin umut verici olduğunu, Türkiye için hayati önem taşıyan Avrupa'da da önemli gelişmeler yaşandığını, 1998 yılı sonunda büyüme hızının bir önceki yıla göre gerilediğini, 1999 yılının ilk yarısı boyunca da aynı etkinin sürdüğünü, Türkiye'nin uluslararası sermaye piyasalarından borçlanma maliyetlerinin de yükseldiğini, uluslararası yatırımcıların "Türkiye gibi gelişmekte olan piyasalardan çıkıp, ortalık durulana kadar" güvenli liman olarak gördükleri gelişmiş ülkelere yöneldiklerini, bu nedenle akut hale gelen bütçe açıklarını ancak borçlanma yoluyla kapatabilen Hazinesin yurtdışından gereği kadar borçlanamadığını, finansman ihtiyacının iç piyasadan karşılanmaya başladığını, yurtiçi faiz oranlarının (iç borçlanma maliyetlerinin) de doğal olarak yükseldiğini, 55. hükümetin Maliye Bakanı Zekeriya Temizel'in bütçenin temel özelliğini "1999 yılı bütçesi, bir yandan istikrar programının temel hedefi olan enflasyonu düşürme amacını güderken, bir yandan da dünyanın sürüklendiği global krizin 1999 yılındaki muhtemel olumsuz etkilerini azaltmayı hedeflemiştir!" şeklinde açıkladığını, 1999 yılının ilk yarısında yaşanan zorluklar ve sıkıntılar nedeniyle 1999 hedefinin gerçekleştirilmesinde de bir hayli zorlandığını, en büyük etkenlerden birinin petrol fiyatlarındaki yüksek artış olduğunu ifade etmiştir.

Ertuğrul Kumcuoğlu konuşmasını; "Bugün, en ciddi sorunumuz olan borç yükümüz bile, henüz üstesinden gelinemeyecek kadar ağır değildir. Bu konuda önemli olan husus, iç borç yükünün 1994 yılından bu yana belirgin bir büyüme trendine girmiş olmasıdır. İç borcumuz, reel olarak yılda yüzde 30 oranında büyümektedir. Bu nedenle, 1993 yılı sonunda 10 milyar dolar kadar olan iç borç stoku, bugün, 40 milyar dolara ulaşmıştır. Demek ki, bugün, ülkemizin en birinci sorunu, yüksek reel faiz olgusudur; ancak, borç kompozisyonunu değiştirip, ortalama borç maliyetini makul düzeylere çekebildiğimiz takdirde, bu ciddi sorunu bile orta vadede aşma şansımız yüksek görülmektedir. ...Bugünlerde ülkemize giren dış kaynak sınırlı olduğuna göre, piyasa dediğimiz olgu, büyük ölçüde Türk kurumlarından ve yurttışlarından oluşmaktadır. Yani, devlete verdiği borca karşılık yüksek, hatta fahiş faiz isteyenler, bizzat kendi insanlarımız, kendi seçmenlerimizdir. Aynı güvensizlik vade konusunda karşımıza çıkmaktadır. Bankalar, her ne kadar, altı aylık, bir yıllık hazine kâğıtları alıyorlarsa da, bu kâğıtları fonlamakta kullandıkları mevduat ve repo işlemlerinde vadeler, günlük, haftalık, aylık, azamî üç aylıktır. Demek ki, kısa vadede çözmemiz gereken sorun, Türk insanının, yurttışımızın,

devlete, kamu maliyesine dönük güvenini yeniden kazanma, ihya etme sorunudur. ...Ekonomide verimliliği esas almamız, piyasa ekonomisi kurup tüm kurallarıyla çalıştırmamız, haksız rekabeti önlememiz gerekiyor. Faktör piyasalarını düzenleyeceğiz. Faktör fiyatlarının uluslararası rekabete olanak verecek bir düzeyde oluşmasını sağlayacak önlemleri alacağız. Özelleştirme politikamızı, süratle, rasyonel, etkin ve verimli bir zemine oturtacağız. Bir kısım vatandaşlarımızın 30-40 yaşında emekli edilip, bunun ceremesini gizli ve açık işsizlere ve sigortasızlara ödetmek yanlışından vazgeçeceğiz. (...) Vergi toplamada etkinliği, verimlilik ve adaleti sağlayacağız, milletin kör kuruşuna sahip çıkacak, devlet parasını çarçur etmeyecek, ettirmeyeceğiz,” şeklinde sürdürmüştür.

DSP Grubu adına Ali Günay (Hatay) konuşmasında; Hükümetin kurulmasıyla birlikte Bankalar Kanunu ve “Devlet Güvenlik Mahkemeleri” başlıklı Anayasanın 143. maddesinde değişiklik öngören yasa teklifinin kabul edildiğini, bu konularda TBMM’de örnek bir uzlaşmanın sağlandığını, yakın geçmişe kadar Türkiye’de var olan siyaset alanında sertlik ile sağ-sol kutuplaşması ve cepheleşmenin yerlerini uzlaşa ortamına bıraktığını, 53. hükümetin ortanın solunda yer alan bir partinin dışarıdan koşulsuz desteğiyle ve ortanın sağında yer alan iki parti tarafından kurulduğunu, 56. hükümetin ortanın sağında yer alan iki partinin dışarıdan koşulsuz desteğiyle ve DSP tarafından azınlık hükümeti olarak kurulabildiğini, DSP-MHP ANAP’ın iştirakiyle 57. koalisyon hükümetinin kurulabildiğini, ekonomik istikrarın temelini siyasi istikrar olduğunu, önlerindeki ağır ekonomik sorunların başlıca nedeninin Türkiye’nin yıllardır uzun ömürlü bir hükümetten yoksun kalmasından kaynaklandığını, 57. hükümetin kurulmasından sonra Mecliste toplantı yetersayısı ve karar yetersayısı sorunu yaşanmadığını, hükümet ortağı partilerin genel başkanlarının Meclis çalışmalarına sonuna kadar katılarak gündem konularını sahiplendiklerini ve güven kaynağı olduklarını, farklı görüş ve programlara sahip olsalar da tüm siyasi partilerin sorunları teşhis etmekte uzlaştıklarını, demokrasinin olmazsa olmaz koşulu olan laikliğin milli birliğin ve demokrasinin güvencesi ve Atatürk devrimleri ile çağdaşlaşmanın temel unsuru olduğunu, hükümetin hem programında hem de hükümet protokolünde yer alan laikliğin ödünsüz korunması konusundaki duyarlılık ve kararlılığın memnuniyet verici olduğunu, laikliği ödünsüz korurken inanç-din ve ibadet özgürlüğüne saygı gösterilmesinin DSP’nin laiklik anlayışının temelini oluşturduğunu ifadeyle, yolsuzlukların altını çizerek Yargının her türlü siyasi etkinin dışına çıkarılması gerektiğini söylemiştir.

Ali Günay konuşmasını; “Çağımız, bilgi çağıdır ve 21. Yüzyılın en değerli kaynağı da bilgi olacaktır. Bu nedenle, Atatürk’ün ulusumuza gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyini aşma hedefine ancak eğitimle ve bilgiyle ulaşabiliriz. Bilgi ve teknolojiye çok hızlı ve önemli gelişmeler meydana gelmektedir; bu gelişmelerin gerisinde kalan ülkeler, hiçbir alanda ilerleyememektedir. Bu nedenle, eğitim alanında başlatılan reform çalışmalarının ödünsüz devam etmesi

gereğinin altını özellikle çizmek istiyorum. Gönül isterdi ki, eğitime çok daha fazla pay ayıralım, en fazla payı ayıralım. 55. hükümet döneminde, bildiğiniz gibi, çok iddialı ve kapsamlı bir eğitim reformu yasası çıkarıldı. Bu, yalnız sekiz yıllık zorunlu ilköğretimi içeren bir reform değildi; ülkemiz insan kaynaklarının, çağdaş koşullara ve ülke gereksinimlerine uygun ve özgür düşünen genç bir nesil yetiştirilmesi de amaçlanmaktaydı. Çağdaş eğitim ve iletişim teknolojilerinin tüm olanaklarının, ülkemizin her yanına eşit olarak ulaştırılması hedeflenmişti. ...Ülkemiz, ne yazık ki, sağlık göstergeleri açısından dünyadaki en kötü örneklerden biridir. Nüfusun büyük bir bölümü ya hiç ya yeteri kadar sağlık hizmeti alamamaktadır. Bunun yanında, mevcut sağlık kurumlarımızın birçoğu, son yıllardaki iyileşme ve gelişmelere rağmen, hâlâ hizmet standartları açısından çağdaş bir düzeye getirilememiştir. Yaşama hakkı, en temel insan haklarından birisidir. ...Kamu kesimindeki tüm hastanelerin ayırimsız olarak herkese hizmet verir duruma getirilmesi, böylece, kamu sağlık olanaklarının tam kapasiteyle dengeli bir hizmet vermesi sağlanmalıdır. Sağlık sigortası uygulamalarını yaygınlaştırmak, sağlık kurumlarının hizmet standartlarını yükseltmek ve ülkemizin her yerindeki vatandaşlarımızın aynı kalitede sağlık hizmetlerinden yararlanmasını sağlamak üzere hükümetimizin getireceği her türlü düzenlemeye, DSP olarak sonuna kadar destek vereceğiz. Bunun yanı sıra, özürli vatandaşlarımıza, korunmaya muhtaç çocuklarımıza ve yaşlılarımıza gereken önemi vermek de, sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. ...Vatandaşlarımızın da yardımları ve katkılarıyla, bugün devletimiz, 306 kuruluşla, yaklaşık 35 bin korunmaya muhtaç insana hizmet vermektedir; dolaylı olarak bu rakam 100 bini bulmaktadır. ...Türkiye’de sosyal güvenlik sistemi açıklarının yükselmesi, özellikle 1992 yılında emeklilik yaşının indirilmesi ve sigortasız çalışma oranının yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. 1991 yılına kadar borçlanma gereği olmayan Sosyal Sigortalar Kurumu, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı gibi sosyal güvenlik kuruluşları, daha sonraki iktidarlar döneminde sürekli ve büyüyen açıklar vermeye başlamışlardır...” şeklinde sürdürmüştür.

Ali Günay ayrıca; yanlış politikalar sonucu yoksullaştırmanın köyden kente göç olgusunu hızlandırdığını, tarım kesiminin GSYH’den aldığı payın 1980 sonrasında hemen hemen yarıya düştüğünü, sanayiye aktarılacak kaynakların azaltıldığını, sanayi ürünlerine olan talebin düşmesiyle de sanayileşme çabalarına darbe vurulduğunu, köylü ve çiftçilerin tarım ürünleri dışalım konusunda haksız rekabetten kurtarılması gerektiğini, hayvancılığı yeniden canlandırmak için çağdaş hayvancılık yöntemlerine ve teknolojilerine işlerlik kazandırılmasını, halkın tamamının sosyal güvenlikten yararlandırılmasını, doğal dengenin ve çevrenin korunması gerektiğini, orman varlıklarını korumak ve Türkiye’yi çölleşmekten kurtarmak için kapsamlı programların uygulamaya konulmasını, erozyonla mücadelede daha etkin önlemlerin devreye sokulmasını, turizm girdilerini yükseltmek için tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmesini ifade ederek, konuşmasını tamamlamıştır.

DYP Grubu adına DYP Genel Başkanı Tansu Çiller konuşmasında; “Türkiye’nin 55. hükümet döneminden başlayarak, devlet harcamalarında ve kaynak transferlerinde bir keyfilik içinde” hareket ettiğini, hazırlanan bütçelerin toplumun acil sorunlarına çözüm getirecek perspektifi ortaya koyamadığını, Türkiye’nin altı aydır ciddiyetten uzak bir geçici bütçeyle yönetildiğini, 1999 yılı için öngörülen bütçe açığının yılın henüz ilk dört beş ayında aşıldığını, Başbakanın “Türkiye’yi bütçesiz yönetmeyi, Türkiye’de hükümete idare olunmayı” hemen hemen öğrendiğini, hükümetin sanal bir Türkiye’yi idare ettiğini, iki yıla yakın bir süredir toplumun bütün kesimlerinin âdeta bir daralma süreci içinde yaşadığını, hükümetin bütün bu sorunlara dönük bir algılamasının gözükmediğini, “boğazına kadar krize batmış bir ülkenin” bütçesinin böyle olmasının düşünülemeyeceğini, yeni kurulan bir hükümete zaman tanımak gerektiğini, ancak ülkeyi son iki yıldır yönlendiren ekonomi yönetiminin devam ettiğini, dolayısıyla bu yönetimin son iki yıllık kaostan ve milletin içinde bulunduğu ıstıraptan da sorumlu tutulması gerektiğini, yeni ortağın kamuoyunun gözünde halen bir sessiz çoğunluk görüntüsünde bulunduğunu, sadece yanlışlara işaret edip sadece geçmişin hesabını sormayacaklarını, çözümlere de yer vereceklerini, son iki yıldaki hükümetlerin Türkiye’yi bir çıkmaz sokağa soktuğunu, her gün bu çıkmazdan kurtulmanın biraz daha zorlaştığını ifadeyle, “U dönüşüyle ‘Vergi Yasasından etkilenmesin diye finans kesimine geçen yılın parasıyla 900 trilyon transfer ettik’ diye beyan ederken paranız var, üç özel bankaya 2,5 milyar dolar aktarırken de kaynak var; ama sıra memura ve dar gelirliye gelince mi yok?! 64. madde kapsamındaki bir bankanın içi boşaltılırken Hazine neredeydi? Üstelik, aynı kişiye, tuttunuz, bir de devlet bankası verdiniz. Mesele, Türkiye’nin imkânlarıyla açıklanacak bir mesele değil. Mesele, tamamen tercihlerden ve ahabap çavuş demokrasisinden kaynaklanıyor. Biz de kriz yaşadık, biz de kriz yönettik; ama, bu bir yıl sürdü. Şimdi hayretle izliyoruz. Bugünkü kriz, o günlerde, 1994 ile 1997 arasında, Türkiye’nin, bir dolar borç almadan geçirdiği bir dönemde, 12 milyar dolar dışarıya transfer etmesinden kaynaklanmış. Buna inanmak mümkün mü; bunun arkasına sığınmak mümkün mü?!” şeklindeki ifadelerle yer vermiştir.

Tansu Çiller konuşmasında; kendi hükümetleri dönemindeki ekonomik verilere yer vermiş, geline nokadaki durumu eleştirmiş, gümrük birliğine giren Türkiye’nin ihracat seferberliğiyle Türk cumhuriyetlerine kaynak ayrıldığını özetlemiş, Asya krizi içerisinde bulunan ülkelerin Türkiye’nin ticareti içindeki payının sadece yüzde 2 olduğunu, bu nedenle Türkiye’nin bu krizden etkilenmesinin düşünülemeyeceğini, Rusya krizinin aslında Laleli için bir fırsat olduğunu, bunun 55. ve 56. hükümetlerin kendi ağızlarından itiraf edildiğini, Laleli’nin çöküşüyle Anadolu’nun bütün küçük ve orta ölçekli işletmelerinin de çöktüğünü, petrol fiyatlarındaki artışın enflasyonu körüklediği iddiasının doğru olmadığını, IMF modeline hiç uyulmayan Malezya’nın bile ayağa dikilip milyarlarca dolar dış borç bulabildiğini ifadeyle, “Adeta yazboz tahtasına

çevirdiniz ülkeyi ve sonra da bir baktık ki, borsalar ayağa kalktı. Nasıl oldu bu?! Hani dünya kriziydi?!. Vergiyi çıkardınız, çökerttiniz; 500 bin kişiye 7 milyar dolar kaybettirdiniz. Bunun hesabını kim verecek?! ...Ne imkânı kaçırdınız biliyor musunuz? Dünyada 300 milyar dolara çıkmış, sadece emekli fonları var. Bu miktar, 1994'te böyleydi; 1997'de, bu, 700 milyar dolar. Türkiye bunlara açılabilirdi. Bu finans kesimindeki reformları biz yaptık. Bizim zamanımıza gelene kadar, daha İstanbul Menkul Değerlerin bir binası yoktu, bilgisayara geçmemişti; İspanya'nın önüne çıkan, emergent market haline geçirdik. ...Türkiye'nin, geleneksel olarak büyümesi yüzde 7,8; üç yıl ortalama... Ne zaman; DYP'nin iktidarları döneminde. Yıl 1995, yıl 1996, 1997, 1998. 1998'e baktığınız zaman düşme; ama, o zamana kadarki geçen sürede (1995, 1996, 1997) büyüme yüzde 7,8. Türkiye, büyümede OECD birincisi, bir tür Avrupa birincisi. Ne oldu... ..Peki, bütün bunlardan sonra dönüyoruz KOBİ'lere, esnafa; hepsi çökmüş. Şimdi, stagflasyon yaşıyorsunuz Türkiye'ye. Bu stagflasyonu siz yarattınız. Bugünkü ekonomi yönetimi, eski Anasol yönetimidir; Anasol-D gitmiştir, Anasol-M gelmiştir; ama, ekonomi yönetimi Anasol'dur, ...Enflasyonda, gerçekten yüzde 63'lük bir tüketici fiyatları ve yüzde 50'lik bir toptan eşya fiyatlarıyla birlikte bir kombinasyon gündemde. Son ay itibarıyla 'core' dediğimiz çekirdek enflasyon, imalat, özel imalat sanayiinin enflasyonudur. Bu, yüzde 4.2. Bu yüzde 4.2, giderek artacağının ciddi işareti. ...Bakın, petrol fiyatlarındaki ciddi düşmeye rağmen, bugün yeni hükümet geldi ve ilk iş, yine zamlar başladı. Millet Anasol'a zaten alışık da, buna Anasol'un 'M'si ne diyor; ben onu merak ediyorum. ...Gelin, bir çekirdek enflasyon çıksın. Bu fiyat dondurmaları, ithalattan gelen, petrol fiyatlarındaki düşmeler, hepsini bir kenara alalım. Bunu, TOBB hazırlasın veya da bir başka kurum hazırlasın. Mesela, TÜRMOB da olabilir, bu da hazırlayabilir. Böyle bir çekirdek enflasyonu görelim ve hakikaten, enflasyon iniyor mu, inmiyor mu bunu ciddi bir biçimde ortaya koyalım. Bakın, yanlışlar nelerdir, çözümler nelerdir, onu da söyleyeyim: Birincisi, bir kere, enflasyonu düşürmeye büyümeyi aşağı çekerek yaklaşma modelinden vazgeçin. Türkiye'de büyüme artar, büyüme arttıkça arz artar ve enflasyon düşebilir. Bunun örneği var mı; var. İşte, 1994 - 1995 yılları rakamları açık; yüzde 150 olan enflasyon yüzde 65'e düşmüş, eksi 6 olan büyüme, birbuçuk yıl içerisinde artı 8'e çıkmış. Bunun başka yöntemi yoktur Türkiye'de. Bırakın IMF reçetelerini. IMF reçetelerinin uygulandığı ülkelerin yüzde 80'ine yakınında çöküntü olmuştur. ...İkincisi, ...bu ahabap çavuş demokrasisi ve ekonomi yönetiminden uzaklaşın, uzaklaşın bundan. ...Üçüncüsü ise, hiç vazgeçilmeyecek mesele olan kur politikasıdır; ona da ihracat kapsamında değineceğim. Türkiye 1980'den bu yana, büyümesini dışa açık bir sanayileşme modeline oturtmuştur. Kriz dönemlerinde de -24 Ocak olsun bu veya da 5 Nisan kararları olsun- büyümeyi, dışa açılarak, rekabet ortamı içinde devam ettirmiştir. Türkiye'nin seçtiği ve başarılı olduğu model

budur. Şimdi, ilk kez, bu dönemde görüyoruz ki, bu modelden uzaklaşıyor,” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Tansu Çiller ayrıca; ekonomideki daralmanın KOBİ’leri ve esnafı çökerttiğini, ziraî kesimde çok ciddi sıkıntı ve içeride daralma bulunduğunu, toptan eşya fiyatlarına endeksleme yerine tüketici fiyatlarına endeksleme yapılmasını, tekstil ve demir-çelikte daralmalar yaşandığını, tarım ürünlerindeki ihracatta yüzde 70’lik düşme yaşandığını, KOBİ’lerin borçlanması⁶⁸⁰ yüzde 250 faiz demek olduğunu, ihracat için yüzde 140’dan kredi faizi verip ihracatçıdan rekabet etmesinin beklenemeyeceğini, Eximbank’ın Türkiye’nin bütün ihracat kredilerinin sadece yüzde 15’ini karşılayabildiğini, öncelikli olarak döviz taahhütlerinin uzatılması gerektiğini, aksi halde en başta da ihracat sektörü olmak üzere tüm sektörlerin çökeceğini, hükümetin Bankalar Yasasını anlayarak çıkardığı konusunda çok ciddi kuşkuvarının olduğunu, 1994-1995 yıllarında Bankalar Kanununu çıkardıklarını, o zaman muhalefette oturan iktidar mensuplarının bunu Anayasa Mahkemesinde iptal ettirdiğini, 1997 yılında ikinci bir kez daha hazırladıkları halde gene engellendiğini, Mecliste denetim de bulunmadığını ifadeyle; “Bu Bankalar Yasasıyla, kredi hacmi daralacaktır, fonlar yükselecektir. Ama, bunları sorarım sonra; yine gelir buraya sorarım sonra; yine mahcup olursunuz, söyleyeyim, yine mahcup olursunuz!.. Batık kredilerin, bu banka kesiminde yüzde 8,8 olduğunu biliyoruz. Bu, çok yüksek bir nokta gibi gözüküyor; ancak, gerçek rakam da yüzde 20’lerde. Böyle bir ortamda, buna karşılık fonlar alınacaktır ve bunlar takibe alınacaktır, bunlar geri çağrılacaktır, ciddi bir daralma banka kesiminde olacaktır. Onun için, iki önergeyle geldik ve dedik ki, gelin, şurada, hiç olmazsa ihracatçıya verilen kredi limitleri yükseltsin; gelin yükseltelim şunu. Geldiniz, onu da reddettiniz. ...Antalya’ya yüzde 47 civarında turist daralması var; sadece Antalya’ya!.. Eskiden kış aylarında açık olan oteller, 5 yıldızlı oteller dahi kapanma süreci içinde ve böyle bir ortamda 300’e yakın otel el değiştirmek için satışta; şu anda, 300’e yakın otel... Alıcısı var mı yok mu; belli değil. Yapılacak şey; onu da söyleyelim : Türk Hava Yollarına ve özellikle Türk özel hava yollarına mutlaka kaynak aktarmak lazım. Bizim dönemimizde bir yükselme olmuştur. Gelen turist, daima, ya Türk Hava Yollarıyla gelir veya Türk özel taşımacılığıyla gelir. Mutlaka, buna ve tur operatörlerine çok ciddi kaynak aktarılmalı. Yapacak daha çok şeyler de var; ama, bütün bunlar istenirse eğer, bu konularda daha uzun sizlerle çalışmaya, aydınlatmaya da hazırız. ...Bakın, bir kere, desteklemenin nasıl olacağını anlayan bir yönetim olmadı. Nasıl olmadı, bakın; şeker fabrikalarında bugün itibarıyla 1,5 milyon tonluk şekerpancarı stokta,” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Tansu Çiller, iktidar milletvekilleri ve bakanlarının satışmalarına da cevap verecek şekilde sürdürdüğü konuşmasında; tarım ve sanayi alanında kendi

⁶⁸⁰ Yüzde 10-12’lik faiz ve 27 günlük bir hesap ile 10 milyarlık limit düşünüldüğünde.

hükümetleri döneminde getirilen iyileştirmelerin tersine döndüğünü, hemen her alanda bir daralma yaşandığını, çiftçinin perişan edildiğini rakamlarla ifade etmiş, tüm olumsuzluklara ilaveten yeni Vergi Yasası ve Hâl Yasasının yük olarak getirildiğini, Toprak Mahsulleri Ofisinin pazara çıkarıldığını, fiyatların düşürüldüğünü, hükümetin böylece tüccarla Toprak Mahsulleri Ofisini rekabet ettirdiğini, oysa Toprak Mahsulleri Ofisinin bir regülatör⁶⁸¹ olduğunu, alım yapmayıp tüccarı içeri soktuğunu, tüccarla rekabet etmemesi gerektiğini, getirilen yeni vergi yasasına ilaveten ayrıca Özel Tüketim Vergisi (ÖTV)’nin getirildiğini, oysa ÖTV’nin daha önce çıkarılmış olması gerektiğini, yeni vergi yasasıyla vergi artışındaki yüzde 44 artışa karşılık yüzde 81’lik harcama artışının olduğunu, yüzde 65’lik enflasyon dikkate alındığında vergi gelirlerinde gerileme olduğunun söylenebileceğini, altı aydır yapılmayan özelleştirmeye iktidarın neredeyse “gerek yok!” şeklinde yaklaştığını, POAŞ ve Türkbank skandalları olmasaydı özelleştirmenin geline günde Türkiye’nin bütün kaynak sıkıntısını giderebilecek kadar olduğunu, POAŞ ve Türkbank’ta skandal üzerine skandal patladığını, özelleştirmenin yapılamaz hale geldiğini, memurun maaşını eşitleyebilmek için yüzde 70 zam gerektiğini, Türkiye’de ve bütün dünyada ekonomi politik diye bir kavram bulunduğunu, ama, politik ekonomi diye bir kavram olmadığını, kendi iktidarları döneminde önceki ANAP hükümetinin Başbakanı emrine verilen fonların hepsini kaldırarak Maliyenin denetimine verdiklerini, Rekabet Kurulunu kurduklarını, geline noktada Türkiye’nin içinde bulunduğu sahipsizlik halinin özellikle dış politikada da “inisiyatifsizlik ve sahipsizlik” şeklinde sürdüğünü, hem kısa vadede taşıdığı riskler hem de uzun vadede yaratacağı problemler itibarıyla Kosova sorununun herkesten çok Türkiye’yi ilgilendiren bir sorun olduğunu, Kosova konusunda “sadece birkaç Kızılay çadırı gönderilerek vicdanların ilk etapta rahatlatılmaya çalışılmış” olduğunu, tüm bunların olumlu ama yetersiz olduğunu, Türkiye’nin yüz yıl önce mağlup sıfatıyla terk ettiği topraklara barış unsuru ve barış yapıcısı olarak dönme fırsatını değerlendiremediğini, NATO birlikleri ile Rus kuvvetleri arasında sorumluluk alanlarının zamanla fiilî bir taksime yol açabileceğini, Avrupa’nın Güneydoğu Avrupa diye bir kavramla karşı karşıya bulunduğunu, “biz AB defterini kapattık” diyen Türkiye’nin AB dışında tutulduğunu, öte yandan iktidarın Meclis kürsüsünde “şahinleri oynadığını”, sonra da Alman Şansölyesi Schröder’e “Bizi lütfen al!” diye mektup yazıldığını, PKK elebaşısı ile ilgili dava devam ederken DGM yasasının Meclise getirildiğini ve destek istendiğini, yargılama hakkının hükümlerlik hakkı olduğunu, dış baskıların hala devam ettiğini, açık bir biçimde “irtica tehlikesi için getirildi, kuruldu” denilen iktidarın onu dahi yapamamış olduğunun anlaşıldığını ifadeyle, “Madem devlet için tehlike vardı, madem size bilgi ve brifing verilmişti, madem laik Türkiye Cumhuriyeti için tehdit vardı, niye bunun gereğini yapmadınız? Yok, eğer doğru

⁶⁸¹ *Ayarlayıcı, düzenleyici.*

idiyse yaptığınız, o zaman, çıkın söyleyin; o zaman, çıkın ‘bizim yaptığımız doğrudur’ deyin, millet rahatlasın!” şeklindeki sözleriyle konuşmasını tamamlamıştır.

FP Grubu adına Abdüllatif Şener (Sivas) konuşmasında; 55. ve 56. Ecevit’li hükümetler ile ve 57. Ecevit Hükümetinin Türkiye’yi bir felaketin eşiğine getirdiğini, 1970’lerin Ecevit Hükümetinin de yağ ve benzin kuyruklarıyla hatırlandığını, kendisinin de görev aldığı 54. Refahyol Hükümetinin önemli ekonomik sorunlarla birlikte işbaşına geldiğini, kamu açıklarını azalttıklarını, ücretlileri rahatlattıklarını, yatırımları artırdıklarını, gerçek yatırımcıları ve işadamlarıyla KOBİ’leri desteklediklerini, tarım ve hayvancılığı koruduklarını, esnaf ve sanatkârı rahatlattıklarını, faiz ödemeleri ile ranta giden kaynakları kısıttıklarını, 1999 bütçesiyle “üretenlerin, çalışanların, emeklilerin” iktidar tarafından mahvedildiğini, mahvetme kararının 1999 bütçesiyle de ilan edildiğini, beslenen rantiyenin de keza 1999 bütçesiyle ilan edildiğini, öncelikle kamu açıklarıyla mücadele edileceğine kamu açıklarının artırıldığını, 1996 bütçesinde kamu kesimi borçlanma gereği 8.8 olduğunu, Refahyol döneminde 7.6’ya düşürüldüğünü, iktidarın ise 1998 bütçesinde 8.7’ye çıkardığını, 1999 yılında yüzde 10’a doğru tırmandırıldığını, 1996-1997 yıllarında ve daha önceki son birkaç yılda KİT’lerin kâr ettiğini, 1998 ve 1999 yıllarında KİT’lerin dahi zarara sokulduğunu, 1999 bütçe açığını 9.2 katrilyon lira olarak belirlendiğini, vergi gelirlerinin tamamı miktarınca ilk beş aylık açığın var olduğunu, “Ecevit politikaları” ve beceriksiz yönetim yüzünden vergi gelirlerinde de ürkütücü bir azalmanın ortaya çıktığını, vergi gelirlerinin yüzde 90’ının faiz ödemelerine gittiğini, “Ecevit zihniyeti işbaşına gelir gelmez” vatandaşın vergi yağmuruna tutulduğunu, kesintisiz eğitime katkı adıyla “uçan kuşa” ilave vergiler yüklendiğini, iktidar olur olmaz Akaryakıt Tüketim Vergisine yüzde 30 zam yapıldığını, Vergi Reform Kanunu ile vergi gelirleri artacak denildiğini, aslında vatandaşın tepesine binildiğini, Refahyol döneminde kamu kâğıtlarından veya diğer yollarla elde edilen faiz gelirlerinden alınan yüzde 12’lik stopaj yoluyla vergi dışında ilave vergi yüklemediklerini, sadece faizleri vergilendirdiklerini, oniki aylık Refahyol Hükümeti döneminde vergi gelirlerinin yüzde 100’ün üzerinde arttırıldığını⁶⁸², mevcut hükümetin uygulamalarında ise vergi gelirlerinin reel olarak azaldığını, vergi gelirlerindeki düşüşün 1998 yılında başlayıp 1999’da devam ettiğini, hükümetin vergi reformu adı altındaki düzenlememin ülkeyi tahrir edip batırdığını, politikalar ile ekonomik modellerin ve zihniyetin yanlış olduğunu, hükümetin 4 katrilyon

⁶⁸² Abdüllatif Şener; “Temmuz 1996, Refahyol’un ilk ayıdır, vergi gelirlerindeki artış oranı yüzde 100,7’dir; Ağustos, ikinci aydır, yüzde 102,9 artış vardır. Eylülde yüzde 103,8; Ekimde yüzde 103,7; Kasımda yüzde 105,8; Aralık 1996’da, yüzde 107 vergi gelirlerinde artış vardır. 1997’nin ocak ayında yüzde 104,8; Şubatda yüzde 116; Martta yüzde 116,8; nisanda yüzde 116,1; mayısta yüzde 102,9 ve haziran ayında da yüzde 101 vergi gelirlerinde artış vardır,” şeklinde açıklama yapmıştır.

olarak devraldığı 28 milyar dolarlık iç borç stokunun 39,5 milyar dolara ulaşarak iki yılda 4 katına çıktığını, dışborç stokunun 103 milyar dolar ve iç borç niteliğindeki Ziraat ve Halk bankalarının görev zararının da 10 milyar dolara ulaştığını, 150 milyar dolarlık toplam borcun GSMH'nın yüzde 73'ü bularak uluslararası kabul edilebilirlik sınırının üzerine çıktığını, bütün devlet hazinesi rantiyeye faiz olarak ödendikten sonra "Paramız yok; yatırımlara paramız yok, memura emekliye paramız yok, çiftçiye paramız yok, yatırımcılara paramız yok!" denildiğini ifade etmiştir.

Abdüllatif Şener konuşmasını; "1997 yılı bütçesi, Refahyol'un hazırladığı bütçedir; bu bütçede yatırım ödenekleri, bir önceki yıla göre, yüzde 151 artmıştır; bütçe içindeki payı yüzde 6'dan yüzde 7,5'e çıkmıştır ve gayri safi millî hâsıla içerisindeki pay da artmıştır; ama, 1998 ve 1999 yıllarında, bu üç büyüklük itibarıyla de, yatırımların bütçe içerisindeki payı sürekli düşmüştür, sürekli azalmıştır, aşağıya doğru inmiştir ve 1999 yılı bütçesindeki yatırım ödeneği 1,4 katrilyon liradır. 1999 yılında ödeyeceğiniz faiz miktarı 12 katrilyon liraya ulaşacaktır. Faiz ödemelerinin onda 1'i kadar -düşük- bir yatırım ödeneğiyle, Meclisin karşısına gelmek, elbette, sıkınılacak bir durum olarak kabul edilmelidir. Bu 1,4 katrilyon liralık yatırım ödeneği, sadece ve sadece İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bir yılda yapmış olduğu yatırım düzeyindedir. ...Şu iki yılda memura, emekliye yönelik uyguladığınız politikaları bir başkası uygulasaydı, sizin yerinizde bir başkası olsaydı, memur ve emeklilere iki yıldır yaptıklarını hatırlayınca, başını önüne eğdi. ...Bakın, Refahyol, 1996 Haziran ayında işbaşına geldi ve 1997'nin Haziran ayında gitti; tam bir yıllık bu süre içerisinde, memur maaşlarında yüzde 31'lik kümülatif artış sağlamıştır. Ortalama enflasyon ise, bu süre içerisinde, yüzde 78,5'tir; yani, yüzde 52'lik bir fark vermiştir, maaşlarda yüzde 52 puan artış sağlamıştır. Ondan sonraki bir yıllık dönemde, yani, 1997'nin ikinci yarısıyla 1998'in birinci yarısında Anasol-D Hükümeti, memur maaşlarında yüzde 76'lık artış sağlamıştır; ortalama enflasyon yüzde 94'tür; yani, maaşları, 18 puan aşağıya doğru çekmiştir. 1998'in ikinci yarısıyla 1999'un ilk yarısında ise, kümülatif olarak yüzde 65 vermiştir; ortalama enflasyon yüzde 71'dir. Dolayısıyla, memur maaşlarını 6 puan aşağıya çekmiştir. Bu durumda, Anasol-D Hükümetinin iki yıllık döneminde, geçmiş iki yıldan dolayı memurun yüzde 24'lük bir alacağı vardır. 1999 yılının ikinci yarısındaki muhtemel enflasyonun da, asgari olarak, yüzde 25 olduğunu düşünürseniz, toplam, yüzde 50 yapar. Geçen iki yıllık ve önümüzdeki altı aylık refah payından memurun alması gereken miktarı da hesaplırsanız, en az, yüzde 10 verirsiniz, dolayısıyla, bugün memurların ve emeklilerin maaşı, iki yıl önceki seviyesine ulaşabilmesi için, memur maaşlarına en az, yüzde 60, yüzde 70 zam yapmanız lazımdır. ...Nitekim, DPT'nin rakamları da hem memur maaşlarındaki düzeyin reel olarak azaldığını hem Emekli Sandığına tabi emeklilerin maaşlarının reel olarak azaldığını, SSK ve Bağ-Kur emeklilerinin de iki yıldır

maaşlarının reel olarak azaldığını göstermektedir. Resmî raporlara göre, kamu kesimindeki işçi ücretleri yerinde saymıştır. Asgarî ücretse, yüzde 7 civarında azalmıştır. ...Ekonomi canlılığını kaybetmiştir, piyasalar durmuştur ve bunun neticesinde, işyerleri, şirketler hızla kapanmaktadır. Esnaf ve sanatkâr kan ağlamaktadır; çekler, senetler ödenemez hale gelmiştir, senet protestoları yüzde 140 artmıştır. Esnaf, bugün, kefalet kooperatiflerine borçlarını dahi ödeyemez olmuştur. İç talep azalmıştır. Vergi reformu, yine esnafı vurmuştur. ...Ülkedeki tasarruflar kamu kesimi tarafından emilmiştir, piyasada para bırakılmamıştır. Rant ekonomisini özendirdiğiniz için yatırımlardan caydırmışsınızdır, ülke ekonomisini tahrip etmişsinizdir, yatırımlar ve üretimler durmuştur, geriye doğru gitmiştir ve ekonomi mefluç bir görüntü sergiler hale gelmiştir. Yabancı sermaye dahi, bu Ecevit zihniyeti sebebiyle, âdeta Türkiye'yi terk etmiştir. ...Buna karşılık, 1998'in ikinci yarısında, piyasadan yaklaşık 7 milyar dolar dışarı çıkmıştır;" şeklinde sürdürmüştür.

Abdüllatif Şener sataşmalara da cevap verecek şekilde ayrıca; Türkiye'nin en önemli sorunlarından birinin her yıl 500 bin yeni işgücünün piyasaya girmesiyle işsizlik olduğunu, 1998 yılındaki yanlış politikalar yüzünden yüzbinlerce işsiz ilave edildiğini, mazot ile gübre ve ziraî ilaçlara bir üretim yılından diğerine ikiye ve üçe katlanarak zam getirildiğini, buna karşılık düşük taban fiyatları ve ödenmeyen ya da geç ödenen ürün bedelleriyle çiftçinin perişan edildiğini, pancar ekim alanlarına getirilen sınırlamalarla pancar üreticisinin zor durumda bırakıldığını, buğday ve hububat üreticisinin mahvedildiğini, "Ecevit zihniyeti"nin düşük taban fiyatı ile çay üreticisini mahvettiğini, ayrıca diğer üreticilerin⁶⁸³ düşük taban fiyat politikaları ve yüksek tarım maliyetleri politikaları yüzünden perişan edildiğini, Refahyol döneminde et ithalinin yasaklanmasıyla hayvancılıkta görülen canlanmanın iktidarın yanlış politikalarıyla yeniden gerilediğini, 29 Kasım 1998 ve 31 Aralık 1998 tarihli et ithaline izin veren kararnamelerin hayvancılıkla uğraşanları hayal kırıklığına uğrattığını, 1996-1997 yıllarının Refahyol döneminde çiftçinin eline geçen geliri gösteren fiyat endeksinde reel iyileşmeler olduğunu, 1998 yılında ise bu endeks aşağıya doğru inerek çiftçinin 1998 yılındaki reel gelir kaybının yüzde 12'ye ulaştığını, 1997'de 8.3 büyüyen ekonominin 1998'de 3.8 büyüebildiğini ifade etmiştir.

FP Grubu adına Cemil Çiçek (Ankara) konuşmasına; "(...) 57. hükümet, 1961 yılından bu yana Meclisin en fazla sayısal desteğine sahip olan bir hükümettir. İnşallah, bu çoğunluk, sayısal bir çoğunluk değil, siyasî bir çoğunluktur, siyasî ağırlığı olan bir çoğunluktur, ne yapacağını bilen bir çoğunluktur; çünkü, Türkiye'nin ihtiyacı olan bu ikincisidir. Türkiye, bugün, ihtişamla sefaleti bir arada yaşıyor. Bir tarafta açlık sınırına gelmiş 15 milyona

⁶⁸³ Tütün üreticisi, zeytinyağı üreticisi, pamuk üreticisi, fındık üreticisi gibi.

yakın insanla beraber, sayıları 70 bin civarında, petrol krallarını imrendirircesine Türkiye'de sefahat içerisinde yaşayan insanların birlikte yaşadığı bir ülke. Onun için, Türkiye'nin, bu tezatlardan kurtulması lazım. ...Bir tarafta, Türkiye'de, yüksek enflasyon var, ekonomide yüksek enflasyon yaşanıyor; ama, televizyonda haberleri açtığınızda, gazetelerde manşetlere baktığınızda bir garip ifadeyle karşılaşıyorsunuz : 'Ankara'nın gündemine bomba gibi düştü!' İşte, Ankara'nın gündemine bomba gibi düşen her olay, Türkiye'de, millî iradede devalüasyon meydana getiriyor; ...Türkiye, gariplikler ülkesi; benim devletim, bir tarafta, Kafdağı'nın arkasından, telefon konuşmalarından Abdullah Öcalan'ın yerini tespit edebiliyor -bu kadar güçlü bir devlete mensubuz, bundan dolayı iftihar ediyoruz- ama, öbür tarafta, burnunun dibinde bankaların içi boşaltılıyor, bunlardan haberdar olamıyor. Bu türlü zıtlıkları yaşayan bir ülke. Türkiye, bir anayasal devlet; anayasası var; bir hukuk devleti, 2. maddesinde öyle deniliyor. Evet, bir tarafta, hukuk devleti, anayasası var, hâkimiyet kayıtsız şartsız milletin gözükmüyor -biz, buna yürekten inanıyoruz, bunu doğru buluyoruz, çağı aşan bir doğru olarak kabul ediyoruz- ama, öbür tarafta, Türkiye, oligarşik adacıklar ya da anayasal dükalıklar ülkesi. Bir açın bakın şu Anayasaya, bir açın bakın. Türkiye, her gün, bunların sıkıntısını, bunların ıstırabını çekiyor; biz de, burada, bütçe kanunu tasarısını görüşüyoruz bu anayasal dükalıklara ya da oligarşik adacıklara ikmal sağlamak için, onların huzur ve refahını temin etmek için. Getirdiğiniz bu bütçe onlara hizmet ediyor, millete hizmet etmiyor, milletin huzuruna ve refahına hizmet etmiyor. Bakınız şu üniversitelerin haline. Üniversiteler ki, o milletin geleceğidir. Üniversitesinde istikrar yoksa, üniversitesinde bilim yoksa, üniversitesinde özgürlük yoksa, o ülkenin gideceği yer, bugün, Türkiye'nin geldiği noktadır. ...Bu üniversite yönetenlerin bir kısmı noksanlıkta kemal sahibi, noksanlıkta... Türkçe'yi, başında görev yaptığı üniversiteyi, Türk dilini ilim dili olmaz diyecek kadar aşağılayacak, Türk kültürüne, Türk diline sırtını çevirecek insanların yönetiminde bir üniversitede bilim olmaz, bilimsel keşifler olmaz, icatlar olmaz, kemâlât ile kemalât olmaz, nitekim de olmuyor!" şeklinde bir başlangıç yapmıştır.

Cemil Çiçek ayrıca; yeni çıkarılan Bankalar Kanunuyla yeni bir dükalık daha ihdas edildiğini, 65 milyon fakir fukaradan toplananların bir avuç "zadegâna" teslim edileceğini, Türkiye'de "kaset savaşı" çıktığını, "kaset savaşları"nın bir kısım kamu görevlilerinin topladıkları bilgileri kendi ikballeri ve saltanatları için topladıkları gerçeğini gösterdiğini, şantaj için topladıklarını, beş on sene saklayıp bir "G" günü geldiğinde bunları kullanıp 65 milyon insanın huzurunu kaçırdıklarını, Türkiye'yi bu sıkıntılardan kurtarmanın yolunun hukuk devletini tesis etmek olduğunu, 57. hükümetin bunu gerçekleştirebilecek nitelikte olup olmadığının göstergesinin hükümet programı ve programa dayalı hazırlanan bütçe olduğunu, 57. hükümetin programına bakıldığında bir şey görülemediğini, program diye sunulan şeyin alışverişe çıkan bir vekilharcın sipariş listesi gibi usulen yazıldığının görüldüğünü, varları yerine yokları olan

bir program olduğunu, yasaklarla tehditlere ve dayatmalara sığınan bir program olduğunu, onun için de ümit ve heyecan vermediğini, bütçe diye Meclisin önüne getirilenin iflas etmiş bir şirketin tasfiye raporu olduğunu ifadeyle, “Hatça Ananın seferberlik bohçası”nın bile getirilen bütçeden daha az yamalıklık olduğunu, bu bütçe ile bir asır sonra yeniden bir Düyunu Umumiye raporunun müzakere edildiğini, 57. hükümetin bakanlarının da Düyunu Umumiye’nin acar memurları gibi durduğunu, olumsuzluklardan sorumlu ve ülkeyi borç batağına sürükleyen eski iktidarın devam ettiğini, yeni iktidar ortağı MHP’nin de bedel ödeyeceğini, milletin MHP’ye “gelin bu köyün muhtarı olun!” demesine rağmen muhtarlık yerine birinci azalığın tercih edildiğini, “devletlü olmak başka devleti yönetmek başka” sözünün bir kez daha anlaşıldığını, enerji işleri ve kamu bankaları ile “özelleştirme mamaları” olmasaydı MHP’yi arayan olmayacağını, görünüşte muhalefeti de kendi içinde olan ve daha kurulurken birbirine iğne batırmakta beis görmeyen tek cumhuriyet hükümeti olduğunu, önceki hükümette ihalelere ve özelleştirmelere fesat karıştırmaya kadar varıldığını, oysa 55. hükümetin programında da şeffaflığın yazılı olduğunu, onun içindir ki “siyasetin yazmak değil, yapmak” olduğunu, “kasap kedilerinin, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı civarında, kamu bankalarının çevresinde, Özelleştirme İdaresinin yakınında dolaştığını” gördüğü için bunları söylediğini, bütçeye bakıldığında 57. hükümetin de iktidarın önceki hükümetleri gibi her kesimin belli bir kesimin iktidarı olduğunun görüldüğünü, geçen hükümetleri kurduranların içinde bankaların içini boşaltanların bulunduğunu, getirilen bütçenin bu kesime kaynak yatırmaya devam ettiğini, memur ve çiftçiye para bulunmadığını, esnafa kredi verilmediğini, emeklinin esamisinin okunmadığını. 65 milyonluk ülkenin rantiyeciye çalıştığını, IMF heyetinin “yeşil ışık” bir yana “sarı ışık” yaksın diye “Topraklık sırtlarından 21 pare top atışıyla karşılamaya teşne bir iktidarın” ülkeye verebileceği hiçbir şey bulunmadığını ifade etmiştir.

Cemil Çiçek daha sonra; “Ortadoğu haritası yeniden şekilleniyor, haberimiz yok; Kafkaslarda Rusya, İran, Irak çok yakın bir işbirliğine giriyor, bilgimiz yok; Azerbaycan toprağının yüzde 25’i Ermeni işgali altında, ilgimiz yok; Kıbrıs konusu her geçen gün zora giriyor, bu konuyu doğru dürüst Meclis gündemine bile getiremiyoruz. Türk dünyasıyla ilişkilerimiz dibe vurdu. Özbekistan’la ipler koptu. Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Rusya’nın çekim alanına kayıyor. Balkanlarda ne yaptığımız, ne yapacağımız belirsiz. Barzani ve Talabani Amerika’ya gidiyor, geliyor, gidiyor; herhalde check-up için gidip gelmiyor. Doğu Türkistan’da ve Suriye’de insanlar idam ediliyor, tutuklanıyor. AB ile ilgili umutlar bir başka bahara kaldı. En güncel konu, aktüel konu Kosova... Gerçekten, sayın milletvekilleri, biz, bu Kosova işinin neresindeyiz, hangi konumdayız, imarında neresindeyiz; inşasında, yönetiminde neresindeyiz? Anlaşıyor ki, biz, Balkanlarda da yokuz. ...Anlaşıyor ki, hükümet, dış politikayı sizinle paylaşmak istemiyor. Osmanlı Devletinin 700. Kuruluş Yıldönümü... ...İki aydır bu Meclis açılıyor kapanıyor, açılıyor

kapanıyor; bir mahallî olay kadar bile, Türkiye'nin en hayatî meseleleri, tarihî meseleleri geçiştiriliyor. İşte, yüreğimin yanması bundandır. Milliyetçi Hareket Partisinin içinde olduğu bir hükümette işlerin bu kadar sorumsuzlukla gitmiş olması benim yüreğimi parçalıyor. ...Bilirsiniz ki, devlette üç alan vardır; bir tanesi dış politika, bir tanesi güvenlik, bir tanesi de eğitim ve kültür. Bunlar milletle beraber yapılır, milletin meclisleriyle beraber yapılır. Arkasında Meclis yoksa, halk desteği yoksa dış politika diye gündeme getirdiğiniz şey, devlet büyüklerinin turistik ziyaretinden öteye gitmez. Neticede geldiğimiz nokta budur. Yaptığınız iç politikada, güvenliğin arkasında millet yoksa, o zaman Türkiye'de huzuru ve barışı sağlayamazsınız. ...Milletin soyulmasını, fakir fukaranın soyulmasını, bir gecede, trilyonların bir yerden bir yere kaynak aktarılmasını, kanunsuz olarak aktarılmasını, bu ülkede tehdit olarak algılayamıyorsak, o iç politikanın arkasında da millet yoktur. Böylesine güvenliği sağlayamazsınız. Korkuya dayalı millî birlik olmaz. Korkuya dayalı beraberlik olmaz; sevgiye dayalı birlik ve beraberlik olur. Bunun da yolu, iktidar ve muhalefet diyalogudur. ...Yani, Clinton'ın⁶⁸⁴ isteğini bu Meclis yerine getirecek, Schröder'in⁶⁸⁵ isteğini yerine getirecek; ama, Ahmetlerin, Mehmetlerin, Fatmaların, Ayşelerin isteğini yerine getiremeyecekse, onların özgürlük taleplerini yerine getiremeyecekse, bizim demokrasimiz, doğrusu millet yararına yeteri kadar işlemiyor demektir," şeklindeki ifadeleriyle konuşmasını tamamlamıştır.

Orhan Bıçakcıoğlu (Trabzon) şahsı adına konuşmasında; 57. hükümetin 30 Haziran 1999 tarihinde yürürlükten kalkacak olan 4387 sayılı Kanunla yürürlüğe konmuş olan ve yürürlükten kalkacak olan bu bütçeyi İçtüzüğü'nün 77. maddesinin verdiği yetkiyle getirdiğini, 100 milyar dolar dış borç yüküne ilaveten iç borcun da 15 katrilyon Türk Liraya dayandığını, dış borcun GSMH'ya oranının yüzde 50'lere ve iç borcun da yüzde 25'lere dayandığını, bütçe giderlerinin en önemli kaleminin borç faizlerinin teşkil ettiğini, bu bütçenin "dertlinin dermanı" olmadığını, "bu ülkeyi bu hale kim getirdi, bu ülkeyi bu duruma kim soktu; bunu," aziz milletin gayet açık ve net bildiğini, hiç kimsenin Asya ve Rusya krizlerine sığınılacak bir liman olarak bakmaması gerektiğini ifadeyle, "Peşin vergi uygulamasından şikâyet edenler, Net Aktif Vergisinden neden bahsetmezler; Ekonomik Denge Vergisinden neden bahsetmezler? 5 Nisan kararlarıyla yüzde 400'lerle borçlanmaktan neden bahsetmezler? Lütfen, tenkit ederken, arkanızda bıraktığınız izleri de görünüz? Kendi anahtarlarının sayısını artıranlara, milletimiz, vaat ettikleri iki anahtarın hesabını 18 Nisanda sormuştur değerli milletvekilleri. Ve birilerinin ayağını yere bastırması, birilerinin de başını göğe değdirmiştir. 21. Dönem Parlamentosu ve 21. Dönem Parlamentosunun yeni seçilmiş üyeleri adına söz veriyorum: 21.

⁶⁸⁴ O dönemdeki ABD Başkanı Bill Clinton.

⁶⁸⁵ O dönemdeki Almanya Şansölyesi Gerhard Schröder.

Yüzyıla girdiğimiz bugünlerde, başı göğe değecek olan Aziz Türk Milleti olacaktır; bundan hiç kimsenin şüphesi olmasın. Bırakın elimizi taşın altına koymayı, bizler, kafamızı taşın altına koyduk, bu yüce çatı altına öyle geldik; bundan hiç kimsenin şüphesi olmasın; çünkü, vatana ve millete hizmet etmeyi, ibadetten sonra gelen en ulvî duygu olarak benimsemiş bir kadronun mensuplarını sizlere takdim etmekten şeref ve onur duyuyorum!” şeklinde sözlerini tamamlamıştır.

Kamer Genç (Tunceli) şahsı adına konuşmasında; Anayasanın 162. maddesinde “bütçenin, Genel Kurula bir gider ve gelir rakamlarıyla gelmesi lazım” gelir dediğini, katsayının belli olmadığını, bütçedeki gider nedir söylenmesini gerektiğini, bu haliyle Anayasaya uygun bir bütçe olmadığını, yatırımı olmayan bir bütçe olduğunu ifadeyle, “9,2 katrilyon açığı var, 16 katrilyon civarında iç borçlanma var. Bu bütçeyi alsınlar, burada methedenler ne yaparlarsa, nerelerine koyarlarla koysunlar. Gerçekten çok büyük bütçe yapmışlar, güzel yapmışlar; yani, başlarının üzerine mi koyacaklar, ayaklarının altına mı koyacaklar, onu söylemek istiyorum. Türkiye’de memurlarımız çok büyük sıkıntı içindedir. Aslında, memurun maaşına... Özellikle, öğretmenler mecburen ikinci işe itiliyor, devletten kendilerine yapılan ödemeler tatmin edici değil, ...Memleketimizde Alevî inançlı kardeşlerimiz vardır, Sünnî inançlı kardeşlerimiz vardır. Diyanet İşlerine 172 trilyon lira ödenek ayrılmıştır; ayrılсын, daha da fazla ayrılmasını istiyorum; ama, bu memlekette Alevî inançlı insanlarımız da vardır. Geçen sene, Hacı Bektaş Veli kutlamalarına Başbakan katıldı, Cumhurbaşkanı katıldı, Başbakan Yardımcısı katıldı; ‘eğer, devlet, çeşitli inanç gruplarına göre ibadet eden insanlarımızın ibadetleri için para ayıracaksa, her inanç grubuna da hisse ayrılacak’ denildi; ama, bu bütçede bir kuruş yok; bu da, Anayasanın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırıdır; dileriz ki, uygulamalarda bunlar giderilecektir,” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Kamer Genç ayrıca; terörden en çok zarar gören illerin başında Tunceli’nin geldiğini, kısa bir süre önce Tunceli’nin Darıkkent İlçesinde teröristlerin karakolun olduğu yeri gece bastığını ve altı ailenin kapılarına benzin dökerek yakmaya çalıştıklarını, bunun nedenini anlamının mümkün olmadığını, bu dönemde MHP’nin iktidar ortağı olmasının bir şans olduğunu, artık memlekette yeni yeni şehit cenazelerini görmek istemediklerini, bu kanın elbirliğiyle durdurulması gerektiğini ifadeyle, “Bu terör, Güneydoğu Anadolu’daki meseleler halledilmedikçe, Türkiye’de demokrasinin standartları artmaz, Türkiye’de ekonomik sefalet devam eder ve bunu elbirliğiyle halletmemiz lazım; çünkü, biz, artık, bu milletin bu Meclisinde bu konsensüsü de sağlamak zorundayız. Yani, artık, terörden, kandan, kimse, ne siyasetten bir umut beklesin ne de bir yarar beklesin; bunun üzerine gidelim. Biz, bu terörü bitirdiğimiz zaman, Türkiye, o zaman dünyada lider bir ülke olur; ... Bakın, biraz önce burada bir arkadaş dedi ki: ‘Biz, devletin kör kuruluşunun hesabını sorarız!’ Biz, sizden, kör kuruluşun hesabını sormuyoruz, bankalarda batan 2,5

milyar doların hesabını sorun. Kim bunun ortakları, Türkbank'ta kim kime ne paralar verdi?.. Bugün, Emlak Bankasını sıfıra indiren, 185 trilyon lira civarında alacağını tahsil etmeyen, Emlak Bankası Menkul Değerlerine, kendi yandaşlarını, piyasalarda düşük parayla topladığı menkul değerleri getirip de 24 trilyon lira zarar ettiren insanlara hesap sorun. Bakın, şimdi, Emlak Bankası Genel Müdürü, söylendiğine göre, görevden alınıyormuş; ama, Sayın Cumhurbaşkanı, alınmaması için kararnameyi imzalamıyor. İyi; ama, yani, acaba bu Emlak Bankasından, Sayın Cumhurbaşkanının çevresindeki insanlar kredi aldı mı almadı mı; onları bir araştırmak lazım. Yine, bir Çağlar grubunun bilmem 45 adamı içeri alınıyor -tabii, bilmiyoruz, doğru mu alınıyor, ön kapıdan alınıp, arka kapıdan salınıyor mu, salınmıyor mu- ama, patron nerede; Çankaya'da karşılanıyor, misafir ediliyor,” ifadeleriyle sürdürmüştür. Genç ayrıca; “28 Şubattan bahsediliyor. Bu 28 Şubatın nemasını yiyenler, bakıyorum, bugün, 28 Şubattan çok şikâyetçiler. Sayın Mesut Yılmaz, bu 28 Şubattan sonra, işte, Kutlu Aktaş'ı tuttu, bir rapor düzenledi, bu rapor çıktıktan sonra, dedi ki : ‘Biz, 5 tane soruşturma komisyonu kurduk, bu soruşturma komisyonları nerede, kimle ilgili ne karar verdiler, onları da açıklamak istiyoruz. Çetelerin üzerine gitmiyorsanız, buyurun gidelim.’ Böyle, çetelerin üzerine gitmiş gibi görünerek; ama, hiçbir şey yapmamak da, hakikaten, sizin inandırıcılığınızı yok eder ortadan. Şimdi, memleketimizde ciddi ekonomik sıkıntılar var. Bakın, deniliyor ki ‘kaynak nereden bulalım’ bakın, arkadaşlar, bankalarda batırılan parayı biz tahsil edersek, bugünkü, işte Türkbank'ta, Bank Express'te, İnterbank'ta batırılan 3 milyar dolara yakın parayı tahsil edin sahiplerinden ve getirin memura, işçiye verin. Bunlar 1 katrilyonu aşan paralardır; aslında bu 1 katrilyon da değil. Devlet 1 katrilyon para bulmak için, gidip de yüzde 120 faizle borç para alıyor. Yani, onun Türkiye'ye maliyetini de hesaplayabilirsiniz. Dolayısıyla, artık, baklava çalan insanların peşinde koşmak yerine, hakiki, memleketi çalan, hortumlayanların peşinde koşmamız lazım!” şeklindeki sözleriyle konuşmasını tamamlamıştır.

Devlet Bakanı Hikmet Uluğbay (Ankara) konuşmasına; “(...) 1980 yılında bütçe giderlerinin gayri safi millî hâsılaya oranı, yani, millî gelirimize oranı yüzde 20.3'tü. Yani, yarattığımız millî gelirin yüzde 20'sinin üzerindeki kısmını bütçeler eliyle topluma hizmet olarak götürüyoruz; güzel. Peki, o tarih itibariyle bu giderleri karşılamak için toplumdan sağladığımız borçlanma dışı kaynakların ulusal gelire oranı ne; yüzde 17.2. Yani, başlangıç tarihi olarak seçtiğim andan itibaren yüzde 3.1 boyutunda bütçelerimiz açık vererek geliyor. Bu, bir başlangıç noktası değil. Tarihimiz boyunca baktığımız takdirde bu sürecin, ağırlıklı böyle olduğunu görürüz diyorum. ...Bu bağlamda, yıllar itibariyle bakıyoruz, geliyoruz, 1996'da, 1997'de, 1998'de bütçe giderlerinin GSMH'ya oranları yüzde 26, yüzde 29 arasında çıkmış durumda. Yani, bu, hem hizmet götürme hem de biraz evvel konuştuğumuz, işte, o tarihli, başından beri oluşan borçların servisine ilişkin yükümlendiğimiz boyut. Dönüp bakıyoruz aynı

dönemde bütçenin gelirlerine; vergi gelirlerimiz yüzde 15, yüzde 16, yüzde 17; yani, giderlerimizi artırmışız da, bu giderleri karşılayacak gelirleri sağlamamışız. Doğal olarak, bu, hem iç hem dış borç stokunun artması ve dolayısıyla, bugün herkesin şikâyet ettiği faizlerin bütçe içerisindeki yükünü artırmıştır; dolayısıyla, buraya gelince her dönem çıkardığımız bütçeler ve her çıkardığımız bütçeyle birlikte belirli önlemleri almamanın birikmiş bir sorununu toplum olarak yaşıyoruz ve bunu çözmek durumundayız. Bu açıdan baktığımızda, devamlı olarak açıklarımız büyümüş. Açıklar büyürken, elbette ki, bunun borçlanması da artmış,” ifadeleriyle başlamıştır.

Hikmet Uluğbay konuşmasında; 1994 yılından itibaren Türkiye’nin konsolide bütçe itibarıyla net dış borç ödeyicisi olduğunu, 1994’ten beri konsolide bütçe çerçevesinde ödenen borcun miktarının 13 milyar dolar olduğunu, Türkiye’yi tekrar yatırım yapılabilen ve borç verilebilen bir ülke konumuna taşımak gerektiğini, 1994’te konsolide bütçenin toplam dış borcunun 39 milyar dolar civarında olduğunu, geline günde de 39 milyar dolar civarında olduğunu, bu arada dış borçların vatandaşların döviz hesaplarından kaynaklanarak arttığını, banka sistemiyle özel sektörün ve belediyelerin borçlanmasıyla arttığını, üzerinde durulması gereken unsurlardan birinin bu borçların büyümesinde önemli katkısı olan sosyal güvenlik kurumlarının açıkları olduğunu ifadeyle, “Sosyal güvenlik kurumlarının sisteminde şu katkıyı yapacağız; ona göre emeklilik yaşını ben 38’e indiriyorum!” şeklinde bir siyasi tercihin yapılması halinde “ben, bunu, şu şu gelir kalemleriyle finanse edeceğim” diye bir karar alınması gerektiğini, bu karar alınamıyorsa “bütçedeki yatırımlardan şu kadar kesiyorum, memur maaşından bu kadar kesiyorum, tarım desteklemesinden bu kadar kesiyorum” şeklindeki iradenin de beraberinde getirilmesi gerektiğini, bunu Türkiye Büyük Millet Meclisinin yapmamış olduğunu, 1989’da GSMH’nın yüzde 1’inin altında 0,65 boyutunda olan ve sadece Emekli Sandığına ait olan açığın birikerek GSMH’nın yüzde 3’üne dayandığını, netice itibarıyla tüm bu açıkların borçla finanse edilmiş olduğunu ve arkasından; “efendim, bu, sizin sorunuzdur,” denildiğini, oysa kademe kademe ve her iktidarın belirli bir katkısıyla bu noktaya gelindiğini, iktidar partilerinin 18 Nisan seçimlerine girilirken, “Bu sosyal güvenlik rejimi böyle devam edemez...” dediklerini ifade etmiştir.

Hikmet Uluğbay ayrıca; “1991-1992 yılında kütlü pamuk desteklemesi denilerek Ziraat Bankasında bir hesap açılmış, oraya 4.5 trilyonluk bir şey -biraz evvel dediğim gibi, bu bir siyasî tercihtir, o farkı ödemek isteyebilirsiniz; bütçenize koyar ödersiniz- konulup ödenmemiş ve bugün bu gelmiş, 2.3 katrilyon liraya dayanmış. Efendim, Ziraat Bankası çiftçiye yeteri kadar kredi veremiyor... Verecek şey bırakılmamış ki!... İşte, bütün bunları çözebilmek için, dikkat ederseniz, 55. hükümet, Türkiye’nin sorunlarını çözmeye kararlı olarak işe başlamıştır. Ne yapmıştır; birçok yasa çıkarmıştır. O yasalar içerisinde... Bakın, buraya gelen arkadaşlarımız eğitimi eleştirdiler. Evet,

çocuklarımıza, daha iyi, kaliteli eğitim vermek yükümlülüğündeyiz. Bunun için de, gereken parayı, halka dönüp ‘istiyoruz’ demiştir; popülist politikayla ‘borcu artırarak yapacağız’ dememiştir. Bu, bir iradedir ve bu vergi benzeri şeyler salınmış olmasına rağmen, vatandaş da tutup tepki vermemiş, doğru yaptınız kardeşim, çocuğuma daha iyi eğitim vermek için ben bunu ödemeye hazırım demiştir. Aynı şekilde, 55. hükümet zamanında vergi kanunu çıkarılmıştır. Şu yönünü, bu yönünü eleştiriyorsunuz. Cesaretle getirilmiştir, çıkarılmıştır. Yani, vaktiyle, seçimlerden önce veya seçimlerden sonra, sosyal güvenlikle beraber vergi kanunlarında şu yönde değişiklik yapıp, kamu gelirlerini erozyona uğratmak gibi bir siyasî tavır sergilenmemiştir. O vergi kanunundan dolayı meydanlarda eleştirilmeye rağmen, iktidarı oluşturan partiler bugünkü konumuna gelmiştir. ...Kürsüye geldiklerinde Sayın Çiller dediler ki ‘pancar stokları dağ gibi büyüdü, dört yıla yeter.’ Tabii, aslında, kastının şeker stokları olduğunu hepimiz biliyoruz. Eğer o stoklardan şikâyetçiyseniz, ona göre politika izleye geliriz. Yapılacak nedir; Türkiye’de, insan unsuru, sermaye kadar, topraklarımız da kıt. Topraklarımızı da, diğer şeyler kadar akıllıca kullanmak durumundayız. Şimdi, şekerden pancar üretimini özendirmek yerine, eğer, bir başka ürünü özendirmek suretiyle çiftçimizin refahını yükseltmek mümkünse, onu bir politika olarak uygularsınız; dersiniz ki ‘sana, şu şu ürünlerde teşvik veriyorum.’ Böylece, o şikâyet ettiğimiz şey değişir. Nitekim, böyle bir politika izleneceği de 57. hükümetin programında yer almıştır; yani, o şikâyet edilip, yıllardır biriktirilen sorunların çözümüne, yine 57. hükümet soyunmuştur ve kararlılıkla programında ilan ederken de söylemiştir. Aynı şekilde, 57. hükümet veya 57. hükümeti oluşturan partilerden hiçbirisi de, seçim öncesinde, çıkıp ‘efendim, tütün fiyatı şu olacak’ deyip, ‘onun üstüne şu kadar da ben vereceğim’ popülizmine de kapılmamıştır. ...Yine, Türkiye’deki kur politikası eleştirildi. Denildi ki ‘kurları belirlerken ihracatı özendirmek için, durgunluğu aşabilmek için, TÜFE’ye geçin.’ ...Sayın Çiller, ‘özel imalat sanayiine benzer bir endeksi kullanmamız lazım’ demiştir; doğrudur. İşte, 1990’ı esas aldığınız takdirde, 1987’yi esas aldığınız takdirde, toptan eşya fiyat endeksine göre de, özel imalat sanayii endeksine göre de, Türk Lirasının değeri, yüzde 2.5-3 arasında aşmıştır. Şimdi, niçin tüketici fiyat endeksi olmasın; çünkü, kuru belirlerken, Türk ekonomisinin üretim maliyetine giren unsurların dengeli yansıyan bir endeksini almak durumundasınız. Tüketici fiyat endeksinin içinde, kira, özel eğitim giderleri ve sağlığın ağırlığı yüzde 30’dur. Şimdi, bu saydığınız yüzde 30’un; Allahınızı severseniz, sanayinin rekabetini belirleyen kurun içine alınmasından ne fayda elde edilir?! Dolayısıyla, TÜFE’yi esas almak gerçekçi değildir, şimdiye kadar olduğu gibi, toptan eşya fiyat endeksi ve özel imalat sanayii endeksleri izlenmektedir. Şimdi, bunun yanında, bir şeyin daha altını çizeyim; evet, durgunluk vardır, dış ekonomilerden; yani, 1997 krizinden bu yana Türk ekonomisi etkilenmiştir, bunu hiçbirimizin inkâr etmemesi lazım; ama, biraz evvel söylediğim gibi, kur politikasının gerçekçi olarak izlenmesi

sonucunda, otomotiv ve yan sanayiın ilk beş ay içindeki ihracattaki artışı yüzde 35'in üzerindedir; bu, çok önemli bir şey. ...Şimdi, dünya skalasında çok ciddi rekabet isteyen -her boyutuyla- otomotiv sanayiiniz bir önceki yılın beş ayına göre yüzde 35'in üzerinde bir artış gösteriyorsa, bunun üzerinde eleştiri yaparken, diğer sektörlerde çok sağlıklı düşünmemiz lazım. Şimdi, 1998 yılındaki ihracatımızda yüzde 5'e yakın bir artış vardır; ama, Rusya ve Uzakdoğu'ya yapılan ihracat rakamlarını çıkardığınız vakit, ihracattaki artış yüzde 8,8'dir. Demek ki, o dünya konjonktürüne rağmen, ihracatı özendirebilmek için gereken önlemler 55. ve 56. hükümetler döneminde alınmıştır ve Eximbank'tan verilen kredilerde de önemli bir imkân geliştirmesine gidilmiştir. Yine, birçok konuşmacı, bu kürsüden 'efendim, birtakım bankalara devletin paraları verildi' dedi. ...Bir defa, bu kullanılan paralar, Mevduat Sigorta Fonunu kaynağından gelmektedir, bütçeden veya bir başka kaynaktan gelmemektedir. Mevduat Sigorta Fonu, nereden oluşur; bankaların, mevduatı sigorta ettirmek için ödedikleri primlerden oluşur; yani, sistem, kendi güvencesini oluşturmaktadır. Biz arabamızı nasıl sigorta ettiriyor ve bunun primini yatırırıyorsa, o da, vatandaşın parasını sigorta ettirmek için bu primleri yatırmıştır. Ne için yatırmıştır; yarın bir gün mevduatta bir sıkıntı olduğu takdirde, bu sıkıntının karşılanabilmesi için. İşte, 1994'teki krizle birlikte banka sisteminde yaşanan olaylar... Sisteme karşı güven aşınması, bazı bankalarda mevduat çekilmesine yol açtığı vakit, mevduat çekilmesini karşılamak için bu fondan yine sistemin parası verilmiştir; artı, sistemdeki bankaların, bu şekilde para çekilen bankaların malî gücünü artırabilmek için Mevduat Sigorta Fonunun, yönetimine el konduğu bankalara, sermaye benzeri olarak verdiği kaynaklardır. Dolayısıyla 'şuradan şuna, şu kadar para peşkeş çekildi' diyerek, doğru olmadığını bile bile, gelip, bu kürsüden beyanda bulunmayalım arkadaşlar. ...Bir değerlendirmede, KOBİ'lere yüzde 250 faiz uygulandığı söylendi. Ben, zabıtlara baktım, o hesabın nasıl yapıldığını anlayamadım; belki benim anlayışım biraz kıt, onun için özür dilerim; ancak, ben bu konuda, vatandaşlarımıza uygulamaları da söylemek yükümlülüğündeyim. KOBİ'lere açılan kredilerin faizi, kalkınmada öncelikli yörelerde yıllık yüzde 20. Bu, nasıl yüzde 250 reel faize dönüşüyor; bana lisede okutulan matematik, anlamama imkân vermiyor. Diğer yörelerde yıllık yüzde 30... Haziran 1999 tarihi itibarıyla, 4.000 KOBİ'ye bu fondan 63 trilyon lira kredi açılmış; bu kredilerle de 39.115 ilave istihdam yaratılmış. Kalkınmada öncelikli yörelerde 1.776 KOBİ'ye açılan kredi miktarı 32.7 trilyon lira. Bu bölgelerde de 19.787 ilave istihdam sağlanmıştır. KOBİ kredileri firma limiti, dönemimizde, 15 milyar liradan 75 milyar liraya yükseltilmiştir; vadesi de bir yıla uzatılmıştır. Bunlar, şu anda uygulanmakta olan, dolayısıyla, vatandaşımızın, birebir, Halk Bankasına gittiği vakit yararlandığı unsurlardır. ...Halk Bankası yurt dışından da kredi alabilmektedir. Sağladığı fonlarla, yıllık, yüzde 9 ilâ 11 gibi, döviz üzerinden faizle orta vadeli krediler de açmakta; yani, döviz bazında da kredi isteyen

olduğu vakit... Bunun da faizi, yıllık, döviz esası üzerinden, yüzde 9 ilâ 11. Esnaf kredisi, 1997 yılında 150 trilyon, 1998’de 220 trilyon lira, 1999 Haziran ayında ise 293 trilyon liraya ulaşmıştır. Toplam KOBİ kredileri, 1997’de 150 trilyon lira iken, Haziran 1999’da 320 trilyon liraya ulaşmıştır,” şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.

Devlet Bakanı Hikmet Uluğbay daha sonra memur maaşları ile ilgili ayrıntılı bir açıklama yapmış, 1998 Temmuz ile 1999 Haziran döneminde ortalama maaş artışının yüzde 79.7 olduğunu, aynı dönemde tüketici fiyat endeksindeki ortalama artışın ise yüzde 69.5 olduğunu, geçmiş yönetimlerinde de benzer yaklaşımların sergilendiğini, 1997’den beri dünyada bir kriz bulunduğunu, Türkiye’nin Almanya’dan sonra ikinci ihracat pazarı olan Rusya gibi bir pazarın kaybedildiğini, 55. hükümetin daha önce hiçbir hükümetin yapmadığı bir işlemi yürürlüğe soktuğunu, temmuz ayından itibaren petrol ürünlerinin fiyat düzenlemelerinde otomatige geçildiğini, uluslararası rekabete açılmışsanız bunun şart olduğunu, 1 mart ile 1 nisan arasında dünyadaki petrol fiyatlarının yüzde 41 arttığını, ürün bazında ise artışların yüzde 50’ye kadar vardığını, bir milletvekilinin “katsayı rakamı bütçede yer almıyor” diyerek eleştiri getirdiğini, Bütçe Kanununun 45. maddesinde belirli düzenlemelerin yer aldığını, maaş miktarları konusunda Maliye Bakanının açıklamalarında gereken bilgilerin verildiğini, “ÖTV” getiriyorsunuz diye bir eleştiri olduğunu, gümrük birliği anlaşmasına imza atıldıysa ve “AB’ye tam üye olmak istiyorum” deniliyorsa vergilerin AB ülkelerindeki gibi tek vergi ismi altında toplanması gerektiğini ifadeyle, “Vergi Kanunu çıktı, 7 milyar dolar kaybedildi’ iddiası var. 7 milyar doların neden kaybedildiğini, daha doğrusu Türk ekonomisinden çıktığını herkes çok iyi biliyor; ...Nedir; biraz evvel söylediğim gibi, Uzakdoğu’daki kriz başlayıp, Rusya’ya vurup da geldiği vakit, gelişen pazarlar konusunda tereddüt olduğu için, Türkiye’de bulunan paralardan yabancı sermaye çıkmıştır; ...Dolayısıyla, içeride, fon arz talebinde 7 milyar dolar azalmıştır. Yani, bir taraftan, iktisadî kurallar çerçevesinde konuşacağız diyeceğiz; ondan sonra, arz-talep kanununu bir yerde unutacağız, sizin piyasanızdan bu kadar kaynak çıkmış ve bu kaynak çıkması faizlere yansımayacak... Kolay; yansıtmadınız; basardınız parayı, ondan sonra enflasyonu azdırdınız... O sorumsuzluk yapılmamıştır. Biraz evvel de söylediğim gibi, onun neticesinde, yüzde 140’a kadar çıkan faiz, izlenen politikalara iç ve dış piyasalardaki güvenin sonucu, 99’lara kadar inmiştir. Ondan sonra, erken seçim üzerinde, bu Mecliste, 20. Dönemde yaşanan olaylar nedeniyle, bir günde faizler yüzde 10-15 puan artmıştır ve onun maliyeti de, yine bütçelerimize ve vatandaşa yansır konuma gelmiştir. ...Aynı şekilde, 1994 dönemi anlatılırken, başarı övüldü. Başarı nedir; yüzde 149,6’ya çıkmış bir enflasyonu yüzde 65’e indirmek. Kutlarım; kutlarım da; yalnız, 1993’de yüzde 60 olan enflasyon nasıl oldu da yüzde 149’a çıktı; onu da izah etmek lazımdır bu kürsüden. Önce, birinci başarı var; yüzde 60’dan

yüzde 150'ye çıkarma başarısı! Çıtayı yükseltiyorsunuz, ondan sonra da geliyorsunuz, yüzde 64'e, 65'e indirdik... Vallahi, bravo!.. Şimdi, o dönemlerde Hazine “üç ayda yüzde 50 net vereceğim” diyerek bir kâğıt çıkarıyor. Bunu, bize liselerde öğretilen bileşik faiz hesabıyla yaptığınız vakit yüzde 400 faize gelir. Bir tarihte bütün bunlar yaşanmış, vatandaşa da yaşatılmış, ondan sonra da, yine, güzel atasözümüzün arkasına sığınarak, hafızai beşer nisyan ile maluldür... ... ‘Türkiye et ithal etti, hayvan ithal etti’ denildi. İyi, güzel de, gümrük birliği anlaşmasını imzalarken, tarıma yönelik özel koruma önlemleri iyi müzakere edildi mi?... ...Bugün hayvancılık buraya geldiyse, birtakım insanların zamanında müzakereyi doğru yapmamasından da gelmiştir....” şeklindeki sözleriyle tamamlamıştır.

Yukarıdaki konuşmanın ardından DYP İzmir Milletvekili H. Ufuk Söylemez, KOBİ kredileri konusuna açıklık getirmek maksadıyla söz istemiş ve şu konuşmayı yapmıştır:

“Komisyon Başkanı ‘tutanağı okuyun’ dedi; okuduk. Gerçekten de, tutanağı okuduğumuz zaman, KOBİ kredileriyle ilgili bir yanlış anlaşılma var; o konuda görüşlerimizi açıklamamız gerekir diye düşünüyorum. Doğrudur, Sayın Bakanın dediği gibi, KOBİ'lere, Halk Bankası, kararnameyle, 1 yılı ödemesiz, 3 yıl vadeli kredi vermektedir. Bunun faizi de yüzde 20-30 gibi son derece düşük rakamdır ve bugün, 4 bin civarında firma bunu kullanmaktadır. Tabii ki, o KOBİ kararnamesini bizim çıkardığımızı söylememize gerek yok herhalde; Sayın Bakan bunu takdir edecektir; bizim çıkardığımız kararnameyi devam ettiriyorlar; ama, Halk Bankası, KOBİ'lere, ticarî kredi statüsünde de kredi vermektedir; çünkü, Türkiye’de 200 bin KOBİ vardır; ama, KOBİ kararnamesinden faydalanan firma sayısı, iki yılda ancak 4 bine gelebilmiştir; son derece düşüktür. Sayın Çiller’in konuşmasında bahsettiği, Halk Bankasının KOBİ kredilerinin bileşik faizi; kompaundu; yani, 27 günlük faizini bileşik faize vurduğunuz zaman yüzde 200-250'lere gelen bir faizdir. Bunun da bir küçük işletme için ne kadar yüksek olduğunu vurgulamak için söylenmiştir. Küçük işletme, ihracatçı, sanayici yüzde 200'le kredi kullanmıyor mu bugün; bu, gerçek. O KOBİ kararnamesindeki kredi ile bu KOBİ kredisi farklıdır. Halk Bankası iki tür kredi veriyor; bir, KOBİ kararnamesine göre veriyor, bir de KOBİ'lere normal ticarî kredi veriyor. Bunu düzeltmek için söz aldım. Kredi veriyor. KOBİ'lere, kararnameyle ilk kez teşvik ve kredi getiren bir iktidarın mensubu olarak bunu açıklamayı bir borç bildim!”

Bu açıklamanın ardından bu kez de Devlet Bakanı Hikmet Uluğbay, “bir hatayı düzeltmek” maksadıyla söz istemiş ve aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

“27 gün için yüzde 12 faiz uygulanıyor... Allahınızı severseniz, 27 gün nereden çıktı! Bir vatandaş 27 gün kredi mi kullandı!.. ...Faizler yıllık olarak ilan edilir, kullandığınız döneme tekabül eden faizi ödersiniz. Dolayısıyla, hayalî bir 27 gün seçiyorsunuz, ona bir yüzde 12 uyguluyorsunuz; ondan sonra da bunu

mürekkep faize tabi tuttuğumda, bu da yüzde 250 ediyor. Doğru; kendi içinde bir Aristo mantığı var; ama, gerçek bu değil. Söylediğiniz gibi, 27 günü seçerseniz, o hesabı yaparsanız, matematik olarak doğrudur da, uygulanan o değildir. Uygulanan nedir, onu söyledik biz burada,”

Bu açıklamayı, Tunceli Milletvekili Kamer Genç’in, Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt’un şahsına sataşması nedeniyle şu konuşması izlemiştir:

“Biraz önce yaptığım bir konuşmada, Alevî inancından ve Sunî inancından olan Müslüman kardeşlerimizden bahsettim. MHP sıralarından, Ordu Milletvekili Sayın Cemal Enginyurt, hiç de kabul edemeyeceğim bir şekilde ‘Alevî-Sunnî ayırımı yaparak, bölücülük yapıyor’ dedi. Değerli milletvekilleri, bu salon da bilir, Türkiye de bilir; benim en nefret ettiğim konu, bölücülüktür. Ben, laik Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bütünlüğünü, hayatım ve onurum kadar kutsal sayıyorum. Ama, ‘Alevî’ kelimesi... Alevî, bu memleketin bir gerçeği midir? Alevilik ne zamandan gelmez; Hazreti Ali efendimizden gelmektedir, ehlibeytten gelmektedir. Şimdi, bu memlekette 25 milyon Alevî var. Ne dedim ben: Bütçe yapılırken, Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesi yüzde 78,8 artırılıyor ve 172 trilyon liraya getiriliyor. Bizim istediğimiz nedir; bir yandan, yani, Alevî inançlı vatandaşlarımızın bir kısmı camiye gidiyor, bir kısmı da cemevine gidiyor; biz istiyoruz ki, yani, camiin yanında cemevi de yapılsın. Yani, insanlar kendi özünü anlasın; eğer, düşünceler üzerine baskıyı uygularsanız, orada demokrasi olmaz. Düşünce üzerinde, inanç üzerinde baskıyı kaldırırsanız, demokrasinin standartları yükselir. Bizim dediğimiz o. Biz, Alevî insanların birlikten yana olduğunun, hoşgörülü olduğunun, barıştan yana olduğunun, laik Türkiye Cumhuriyeti Devletinin teminatı olduğunu, herkes tarafından bilinmesi gerektiğini, her yerde, ifade ediyoruz. Haa, bunlar da kuru laflarla olmuyor. Daha önce, Hacı Bektaş Veli kutlamalarına devletin Cumhurbaşkanı katıldı, Başbakanı katıldı, Başbakan Yardımcısı katıldı ve orada, kamuoyuna söz verildi; denildi ki: “Eğer, devletimiz, bütçeyle, belli bir inanç sahiplerine, herhangi bir bütçeden bir yardım yapılırsa, Alevî inancındaki arkadaşlara da bu yardım yapılacaktır.” Biz istiyoruz ki, buraya da bir disiplin gelsin. Bugün, cemevlerinde, hakikaten, bazı terör olaylarına karışan insanlar, orayı, bayağı, o kutsal vafından çıkarmaya çalışıyorlar. Özellikle, onu da vurgulamak istiyorum. Yani, devletin, oradaki, o cemevlerinin bulunduğu yerdeki valisine ve emniyet müdürüne, yani, oradaki güvenliği, oradaki zavallı bekçiye bırakmasınlar. Herhangi bir yasadışı bir eylemin, orası, odak noktası yapılmaya çalışıldığı zaman, ona müdahale etsinler; odak noktası haline de gelmesin. Cemevine de, yani, Alevî inançlarındaki, işte, Cem Vakfı var, Hacı Bektaş Veli dernekleri var; bunlara da belirli bir para aktarılırsa, bu insanlar da kendi inançları doğrultusunda, ibadetlerine daha sağlıklı bir zemin kendilerine sağlanmış olur. Bunda bölücülük yok. Yani, bazı kelimeleri de duymaya tahammül edin. Bakın, burada, aynı çatı altındayız; biz, burada, hoşgörülü olmak zorundayız.”

Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul) bütçe lehindeki konuşmasında; hükümet olarak “gelir azaltma ve gider artırma şansı olmayan bir bütçe” getirdiklerini, bu nedenle de “bütçenin lehinde değil, bütçenin üzerinde” konuşmaya karar verdiğini ifadeyle Türk tarihindeki iki önemli bütçe görüşmesi hakkında ayrıntılara girmiş, 1911 yılı içinde dönemin Maliye Vekili Mehmet Cavit Bey’in sıkıntılarına değinmiş, ikinci önemli bütçe görüşmesi olarak da Dördüncü Menderes Kabinesindeki 1957 bütçe görüşmelerinden söz etmiş, her iki bütçede de dış politikada çok büyük sıkıntıların çekildiği ortak bir nokta olduğunu vurgulamıştır. Yılmaz Karakoyunlu konuşmasını; “Burada 10 kişi konuştu. Şu 10 kişiden, belki 3 kişi var burada ve ilginç olan tarafı, eleştirilerin tamamı Maliye Bakanına yöneltildiği halde, Maliye Bakanı, kürsüye çıkma imkânı olmadığından, kendisine yönelmiş soruları ve eleştirileri cevaplama fırsatı bulamadı. Sadece, bu eleştirilerden Hazineye taalluk edenler için, Hazineden sorumlu Bakanımız çıktı ve eleştirdi ve onları cevaplamaya çalıştı. Bir koalisyon hükümetinde, bütçe müzakeresinin, Maliye Bakanı tarafından takdim edilip, savunmanın, Hazineden sorumlu bakan tarafından yapılmasını da bütçe müzakere metodolojisi bakımından sağlıklı bulmadığımı ifade etmek istiyorum. ...Maliye Bakanımızın konuşmasında, son derece ilginç bir cümle var; kendisi diyor ki: ‘Cumhuriyetimizin 76. yılında, Yüzyılımızın son bütçesi ve gelecek yüzyılın da ilk bütçesi olma niteliklerini taşıyan bir belgeyle, fevkalade önemli iki niteliğini takdim ediyorum.’ Unutmayınız, bundan beş sene evvel, bütün siyasî partiler, siyasî ideolojik tasnif farkı göstermeksizin ‘2000’e 5 kala’ sloganının etrafında, gelecek yüzyıla doğru beş yılımızı restorasyon dönemi olarak ilan etmişlerdi; ama, Türkiye, bugün, yaşadığı bütün sorunları 2000 yılına devretmektedir ve hiçbirine bir çözüm gelmemiştir. Bütçeyle ilgili eleştirilerin içerisinde neler var, neler yok diye düşünebilirsiniz....” şeklindeki sözleriyle konuşmasını tamamlamıştır.

Son konuşmayla birlikte “1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları” ile “1997 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının” tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Görüşmelerin ardından sırasıyla; “1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi”, “1997 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi”, “1999 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi” ve “1997 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi” ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmiştir. Daha sonra her 4 tasarının aşağıdaki 1. maddeleri okutulmuş, saat 18.45’te birleşim sona erdirilmiştir.⁶⁸⁶

“1999 MALÎ YILI BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

⁶⁸⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 3, B 21 (24.6.1999), ss. 194-195.

Gider, Gelir ve Denge

Gider Bütçesi

MADDE 1. – Genel Bütçeye giren dairelerin harcamaları için bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (27.186.600.000.000) liralık ödenek verilmiştir.

KATMA BÜTÇELİ İDARELER

1999 MALİ YILI BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

Ödenekler, Öz Gelirler, Hazine Yardımı

MADDE 1.- a) Katma bütçeli idarelerin 1999 yılında yapacakları hizmetler için (1 889 417 782.000.000) lira ödenek verilmiştir.

b) Katma bütçeli idarelerin 1999 yılı gelirleri (80.000.000.000.000) lira öz gelir, (1.313.581.482.000.000) lirası Hazine yardımı, (495.836.300.000.000) lirası yükseköğretim kurumlarının cari hizmet giderlerine yapılacak devlet katkısı olmak üzere toplam (1.889.417.782.000.000) lira olarak tahmin edilmiştir.

1997 MALİ YILI

KESİNHESAP KANUN TASARISI

Gider Bütçesi

MADDE 1. – Genel bütçeli idarelerin 1997 malî yılı giderleri, bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere, (7.993.610.168.216.000) lira olarak gerçekleşmiştir.

1997 MALİ YILI KATMA BÜTÇELİ İDARELER KESİNHESAP KANUN TASARISI

Gider Bütçesi

MADDE 1. – Katma bütçeli idarelerin 1997 malî yılı giderleri, bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere, (945.839.022.103.000) lira olarak gerçekleşmiştir.”

25 Haziran 1999 Cuma günü saat 10.00’da, 22. Birleşimle birlikte, bütçe görüşmelerinin 1. turuna aşağıdaki konularla devam edilmiştir.⁶⁸⁷

1. – 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1997 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanunu Tasarıları (1/1; 1/2; 1/3, 3/122; 1/4, 3/123) (S.Sayısı: 3, 4, 8, 9)

A) TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

1. – Türkiye Büyük Millet Meclisi 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Türkiye Büyük Millet Meclisi 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

B) CUMHURBAŞKANLIĞI

⁶⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 22 (25.6.1999), s. 4: Genel Kurulda Başkanvekili Murat Sökmenoğlu’nun Başkan, Şadan Şimşek (Edirne) ve Sebahattin Karakelle (Erzincan) Katip Üyeler olarak görev almıştır.

1. – Cumhurbaşkanlığı 1999 Mali Yılı Bütçesi
2. – Cumhurbaşkanlığı 1997 Mali Yılı Kesinhesabı

C) SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

1. – Sayıştay Başkanlığı 1999 Mali Yılı Bütçesi
2. – Sayıştay Başkanlığı 1997 Mali Yılı Kesinhesabı

D) ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI

1. – Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 1999 Mali Yılı Bütçesi
2. – Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 1997 Mali Yılı Kesinhesabı

1. turda grupları ve şahısları adına söz alan milletvekilleri aşağıdadır:

Gruplar: ANAP Grubu adına, Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır; DSP Grubu adına, Kütahya Milletvekili Emin Karaa, Karabük Milletvekili Erol Karan, İstanbul Milletvekili Osman Kılıç, İstanbul Milletvekili Necdet Saruhan; DYP Grubu adına, Amasya Milletvekili Ahmet İyimaya; FP Grubu adına, Kahramanmaraş Milletvekili Mustafa Kamalak, İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin; MHP Grubu adına, Trabzon Milletvekili Orhan Bıçakçioğlu⁶⁸⁸, Konya Milletvekili Faruk Bal, Van Milletvekili Ayhan Çevik, Kayseri Milletvekili Sadık Yakut.

Şahıslar : Lehide, Gaziantep Milletvekili Mehmet Bedri İncetahtacı; aleyhinde, Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün, İstanbul Milletvekili İsmail Kahraman.

Birinci tur görüşmelerden sonra yazılı olarak verilen sorulara geçilmiş, çoğunluğu Genel Kurulda cevaplanan sorulardan bir kısmına yazılı cevap verileceği bildirilmiştir.⁶⁸⁹ Yazılı soruların sahipleri Nevzat Yalçıntaş (İstanbul), Kamer Genç (Tunceli) ve Hüseyin Arı (İstanbul)'dır. TBMM hakkındaki sorularla, konuşmacıların TBMM'ye ilişkin belgilerindeki düzeltmeleri yapmak üzere TBMM Başkan Vekili Vecdi Gönül tarafından açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Daha sonra da sırasıyla, birinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi oylanmış ve kabul edilmiştir. Müteakiben de bölümler ayrı ayrı okutularak oylama yapılmıştır. TBMM bütçesi kabul edildikten sonra

⁶⁸⁸ MHP Grubu adına konuşan Trabzon Milletvekili Orhan Bıçakçioğlu'nun "Aleviler" konusundaki sözleri üzerine DYP Tunceli Milletvekili Kamer Genç, "sataşma" olduğu gerekçesiyle söz istemiş ve konuşma yapmıştır. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 22 (25.6.1999), ss. 24-25.

⁶⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 22 (25.6.1999), ss. 36-37: Yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilen sorulardan en dikkat çekici olanı DYP Tunceli Milletvekili Kamer Genç'in Cumhurbaşkanlığı hakkındaki aşağıdaki soruları idi:

1. Cumhurbaşkanının kaç tane danışmanı var ve her biri kaç lira maaş almaktadır?
2. Cumhurbaşkanlığı emrinde kaç lojman vardır?
3. Sayın Süleyman Demirel zamanında, Çankaya Köşkünde kaç inşaat yapılmıştır? Bunların ihale bedeli kaç liradır? İhale hangi usullerle ve hangi müteahhitlere verilmiştir?
4. Sayın Süleyman Demirel, Cumhurbaşkanlığı sırasında kaç dış seyahat yapmıştır? Yalnız Romanya'ya 16 defa gittiği doğru mudur? Dış seyahatlerinde, beraberinde kaç kişi götürmüştür? Bu seyahatlerinde beraber götürdüğü kişilere kaç lira harcırah ödenmiştir? Bu harcırahları hangi kurumun bütçelerinden ödenmektedir?

Cumhurbaşkanlığı bütçesine geçilmiş, Aydın Ayaydın (İstanbul), Cengiz Aydoğan (Antalya), Ali Günay (Hatay), Mehmet Güneş (Şanlıurfa), Ömer İzgi (Konya), Kemal Kabataş (Samsun) ve Beyhan Aslan (Denizli) tarafından verilen önerge kabul edilmiştir. İkinci turda aşağıdaki bütçeler üzerinde görüşmeler sürdürülmüştür.⁶⁹⁰

E) BAŞBAKANLIK

1. – *Başbakanlık 1999 Malî Yılı Bütçesi*

2. – *Başbakanlık 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

F) DENİZCİLİK MÜSTEŞARLIĞI

1. – *Denizcilik Müsteşarlığı 1997 Malî Yılı Bütçesi*

2. – *Denizcilik Müsteşarlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

G) DEVLET METEOROLOJİ İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. – *Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi*

2. – *Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı*

Kesinhesabı

2. tur bütçe görüşmelerinde grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DSP Grubu adına, Denizli Milletvekili Mehmet Kocabatmaz, Ordu Milletvekili İhsan Çabuk, Adana Milletvekili Yavuz Bildik; DYP Grubu adına, Trabzon Milletvekili Ali Naci Tuncer, Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt⁶⁹¹; FP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak, Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu; MHP Grubu adına, Ankara Milletvekili Ali Işıklar, Manisa Milletvekili Ali Serdengeçti, Hatay Milletvekili Mehmet Şandır; ANAP Grubu adına, Ankara Milletvekili Birkan Erdal, İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu.

Şahıslar: Lehide Tokat Milletvekili Ergün Dağcıoğlu, aleyhinde Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu.

Gruplar adına konuşmalar tamamlandıktan sonra Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoğlu (Kırşehir), Başbakanlık bütçesine dahil olan Denizcilik Müsteşarlığı ve Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü bütçeleri üzerinde grupları adına söz alan milletvekillerinin bazı ifadelerine açıklık getirmek ve cevap vermek üzere ayrıca bir açıklama yapmıştır. Şahısları adına konuşanların ardından ikinci tur görüşmeleri tamamlanmış, sırasıyla ikinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususunda bölümler ayrı ayrı okutularak oylama yapılmıştır. Başbakanlık, Denizcilik Müsteşarlığı ve Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğünün 1999 malî yılı bütçeleri ile 1997 malî yılı kesinhesapları ayrı ayrı yapılan oylama sonucunda kabul edilmiş ve ikinci tur

⁶⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 22 (25.6.1999), s. 43.

⁶⁹¹ Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt konuşmaktan vazgeçmiş, yerine, DYP Grubu adına Trabzon Milletvekili Ali Naci Tuncer konuşma yapmıştır..

görüşmeleri tamamlanmış, daha sonra da aşağıdaki konularda üçüncü tur görüşmelere geçilmiştir.⁶⁹²

H) DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI

1. – Dış Ticaret Müsteşarlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi
2. – Dış Ticaret Müsteşarlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

I) DEVLET PLANLAMA TEŞKİLÂTI MÜSTEŞARLIĞI

1. – Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi
2. – Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

J) TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. – Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi
2. – Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

K) GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI

1. – Gümrük Müsteşarlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi
2. – Gümrük Müsteşarlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı
3. tur bütçe görüşmelerinde konuşma yapanların isimleri aşağıdadır:

Grupları adına : DYP Grubu adına, İçel Milletvekili Ayfer Yılmaz; FP Grubu adına, Karaman Milletvekili Zeki Ünal, Adana Milletvekili Yakup Budak; MHP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Mehmet Gül, İstanbul Milletvekili Ahmet Çakar, Kütahya Milletvekili Seydi Karakuş, Hatay Milletvekili Mehmet Şandır; ANAP Grubu adına, İzmir Milletvekili Işın Çelebi; DSP Grubu adına, Bursa Milletvekili Fahrettin Gülener, Eskişehir Milletvekili Mahmut Erdir, Ankara Milletvekili Aydın Tümen, Edirne Milletvekili Mustafa İlmen.

Şahısları adına: Lehide Kayseri Milletvekili Abdullah Gül,⁶⁹³ aleyhinde Adıyaman Milletvekili Dengir Mir Mehmet Fırat.

Görüşmeler sırasında konuşulanlara cevap ve açıklayıcı bilgi verme mahiyetinde ayrıca, Devlet Bakanı Tunca Toskay, Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler ve Devlet Bakanı Şuayip Üşenmez'e de söz verilmiştir. Üçüncü tur görüşmelerinden sonra Başkanlık Divanına intikal ettirilen; Hakkâri Milletvekili Evliya Parlak, ile Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır'a ait üç soru okutulmuştur. Soruların cevapları Devlet Bakanı Mehmet Nabi Keçeciler (Konya) ve Devlet Bakanı Şuayip Üşenmez (Yozgat) tarafından verilmiştir. Daha sonra sırasıyla, üçüncü turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususunda ve bölümlerin ayrı ayrı okutulmak suretiyle oylaması yapılmış, kabul edilmiştir. Saat 21.00'da dördüncü oturumla, aşağıda ayrıntıları verilen bütçe hakkındaki dördüncü tur görüşmelerine geçilmiştir.⁶⁹⁴

⁶⁹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 22 (25.6.1999), ss. 74-78.

⁶⁹³ Abdullah Gül yerine Konya Milletvekili Lütfi Yalman konuşma yapmıştır. TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 22 (25.6.1999), s. 109.

⁶⁹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 22 (25.6.1999), ss. 12121: Dördüncü oturum sırasında Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül Başkan, Levent Mısıkoğlu (Hatay) ve Mehmet Elkatmış (Nevşehir) da Katip Üyeler olarak görev almıştır.

L) HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI

1. —*Hazine Müsteşarlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi*
2. —*Hazine Müsteşarlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

M) GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. —*Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi*
2. —*Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

N) SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. —*Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi*
2. —*Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

O) DANIŞTAY BAŞKANLIĞI

1. —*Danıştay Başkanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi*
2. —*Danıştay Başkanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

Dördüncü tur bütçe görüşmelerinde konuşma yapan milletvekillerinin adları aşağıdadır:

Grupları adına: FP Grubu adına Afyon Milletvekili Sait Açıba, Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey; MHP Grubu adına Trabzon Milletvekili Nail Çelebi, Tokat Milletvekili Reşat Doğru, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Kayseri Milletvekili Sadık Yakut; ANAP Grubu adına İzmir Milletvekili Işın Çelebi, Kırıkkale Milletvekili Nihat Gökbulut; DSP Grubu adına Çanakkale Milletvekili Sadık Kırbaş, İstanbul Milletvekili Erdoğan Toprak, Ankara Milletvekili Ayşe Gürocak, Bursa Milletvekili Ali Arabacı; DYP Grubu adına, Samsun Milletvekili Kemal Kabataş, Kayseri Milletvekili Sevgi Esen.

Şahısları adına: Lehide Trabzon Milletvekili Nail Çelebi,⁶⁹⁵ aleyhinde Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan, Kocaeli Milletvekili Mehmet Batuk.

Gruplar adına yapılan konuşmalar sonunda Devlet Bakanları Hikmet Uluğbay, Fikret Ünlü ve Hasan Gemici,⁶⁹⁶ hükümet adına açıklayıcı birer konuşma yapmışlardır. Dördüncü turdaki görüşmelerin tamamlanmasının ardından Başkanlık Divanına intikal eden 7 adet soru üzerindeki görüşmelere geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Manisa Milletvekili Hasan Gülay, Kütahya Milletvekili Ahmet Derin, Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal, Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt, Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır (3 soru)'dır. Sorular Devlet Bakanları Hasan Gemici, Hikmet Uluğbay, Fikret Ünlü ve Şuayip Üşenmez tarafından cevaplandırılmış, bir kısım için de yazılı cevap verileceği bildirilmiştir. Daha sonra sırasıyla, dördüncü turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususunda ve bölümlerin ayrı ayrı okutulmasıyla oylama yapılmış, kabul edilmiştir. Saat 00.18'de Birleşim sona erdirilmiştir.⁶⁹⁷

⁶⁹⁵ Nail Çelebi söz hakkını Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt'a vermiştir.

⁶⁹⁶ Devlet Bakanı Hasan Gemici'nin konuşmasından sonra, Sacit Günbey (Diyarbakır), kendisine yönelik bir "sitem"den dolayı söz istemiş ve kısa bir konuşma yapmış, hemen akabinde Devlet Bakanı Hasan Gemici de söz alarak açıklamada bulunmuştur. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 22 (25.6.1999), ss. 154-156.

⁶⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 22 (25.6.1999), s. 169.

1999 yılı Mali Bütçesi ve 1997 Mali Yılı Kesinhesap kanun tasarıları üzerindeki görüşmelere 26 Haziran 1999 Cumartesi günü, 23. Birleşimle birlikte saat 10.00'da aşağıdaki konular hakkında görüşmelere başlanmıştır:⁶⁹⁸

A) KÖYHİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. – Köyhizmetleri Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi
2. – Köyhizmetleri Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

B) VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. – Vakıflar Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi
2. – Vakıflar Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

C) DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

1. – Diyanet İşleri Başkanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi
2. – Diyanet İşleri Başkanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

D) DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ BAŞKANLIĞI

1. – Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi
2. – Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

5. tur bütçe görüşmelerinde konuşma yapan milletvekillerinin adları aşağıdadır:

Grupları adına: MHP Grubu adına Kırşehir Milletvekili Mustafa Haykır, Elazığ Milletvekili Mustafa Gül, Antalya Milletvekili Osman Müderrisoğlu, Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül; ANAP Grubu adına, Siirt Milletvekili Nizamettin Sevgili, Diyarbakır Milletvekili Abdülbaki Erdoğan; DSP Grubu adına, Bursa Milletvekili Ali Rahmi Beyreli, Eskişehir Milletvekili Necati Albay, Afyon Milletvekili Gaffar Yakın, İçel Milletvekili Akif Serin; DYP Grubu adına Eskişehir Milletvekili M. Sadri Yıldırım, Manisa Milletvekili Necati Çetinkaya; FP Grubu adına, Kütahya Milletvekili Ahmet Derin, Gümüşhane Milletvekili Lütfi Doğan.

Şahısları adına: Lehide, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu; aleyhinde, Yozgat Milletvekili Mehmet Çiçek.

Grupları adına konuşmalar tamamlandıktan sonra Devlet Bakanı Mustafa Yılmaz, hükümet adına cevap mahiyetinde bir konuşma yapmış, daha sonra da şahısları adına konuşmalara geçilmiştir. Başkanlık Divanına 19 soru intikal etmiştir. İşleme konan soruların sahipleri; Hakkâri Milletvekili Evliya Parlak, Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya (2 soru), Bingöl Milletvekili Sayın Hüsamettin Korkutata, Çanakkale Milletvekili Sıtkı Turan, Amasya Milletvekili Akif Gülle, Kastamonu Milletvekili Mehmet Serdaroglu, Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün (2 soru), Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu, Iğdır Milletvekili Ali Güner (2 soru), Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Kaya (2 soru), Ardahan Milletvekili Faruk Demir, Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Yalçınkaya, Kütahya Milletvekili Kadir Görmez

⁶⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 23 (26.6.1999), s. 175. Genel Kurulda Başkanvekili Nejat Arseven Başkan, Burhan Orhan (Bursa) ve Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) Katip Üyeler olarak görev almıştır.

ve Malatya Milletvekili Yaşar Canbay'dır.⁶⁹⁹ Soruların sözlü cevapları Devlet Bakanları Mustafa Yılmaz (Gaziantep) ve Tunca Toskay (Antalya) tarafından verilmiş, bir kısmına da yazılı cevap verileceği bildirilmiştir. Beşinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususunda ve bölümlerin ayrı ayrı okutulup oylanması için oylamalar yapılmış ve kabul edilmiştir. Saat 14.15'de ikinci oturumla, altıncı turda bütçenin aşağıdaki konuları üzerinde görüşmelere devam edilmiştir:⁷⁰⁰

E) ADALET BAKANLIĞI

1. – *Adalet Bakanlığı 1999 Mali Yılı Bütçesi*

2. – *Adalet Bakanlığı 1997 Mali Yılı Kesinhesabı*

F) YARGITAY BAŞKANLIĞI

1. – *Yargıtay Başkanlığı 1999 Mali Yılı Bütçesi*

2. – *Yargıtay Başkanlığı 1997 Mali Yılı Kesinhesabı*

G) ÇEVRE BAKANLIĞI

1. – *Çevre Bakanlığı 1999 Mali Yılı Bütçesi*

2. – *Çevre Bakanlığı 1997 Mali Yılı Kesinhesabı*

6. tur bütçe görüşmelerinde konuşma yapan milletvekillerinin adları aşağıdadır:

Grupları adına; ANAP Grubu adına Kırklareli Milletvekili Cemal Özbilen, İstanbul Milletvekili Ediz Hun, DSP Grubu adına, Hatay Milletvekili Kemal Atahan, İçel Milletvekili Edip Özgenç, Muğla Milletvekili Nazif Topaloğlu, DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Erdoğan Sezgin, Manisa Milletvekili Rıza Akçalı, FP Grubu adına Trabzon Milletvekili Şeref Malkoç, Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetcioğlu, MHP Grubu adına İstanbul Milletvekili Mehmet Pak, Konya Milletvekili Sait Gönen.

Şahısları adına; lehinde Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, aleyhinde İstanbul Milletvekili Ali Oğuz.

Grupları adına konuşmalar tamamlandıktan sonra Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ile Çevre Bakanı Fevzi Aytekin, hükümet adına söz alarak, açıklamalarda bulunmuşlardır. Daha sonra da şahısları adına konuşmalara geçilmiştir. Altıncı tur konuşmaları tamamlandıktan sonra, Başkanlık Divanına intikal eden 20 adet soru üzerindeki görüşmelere geçilmiştir. Bu soruların sahipleri; Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün, Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetcioğlu, Bursa Milletvekili Faruk Çelik (4 soru), Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Malatya Milletvekili Yaşar Canbay, Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan, Ankara Milletvekili Rıza Ulucak, Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal, Aksaray Milletvekili Kürşat Eser, Osmaniye Milletvekili Birol Büyüköztürk, Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, Hatay Milletvekili Mustafa Geçer'dir.⁷⁰¹ Soruların cevapları Çevre Bakanı Fevzi

⁶⁹⁹ 18 ve 19 uncu sıralardaki, Kütahya Milletvekili Kadir Görmez ve Malatya Milletvekili Yaşar Canbay'a ait sorular, 20 dakikalık süre dolduğu için okutulmamıştır.

⁷⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 23 (26.6.1999), s. 228.

⁷⁰¹ 20 dakikalık soru-cevap süresi dolduğu için Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan, Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan, İzmir Milletvekili Suat Çağlayan ve Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan'a ait sorular okutulmamıştır.

Aytekin ve Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk tarafından verilmiştir. Soru işleminden sonra sırasıyla, altıncı turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususunda ve bölümlerin ayrı ayrı okutulup oylama yapılmış, kabul edilmiş ve 6. tur görüşmeleri tamamlanmıştır. Daha sonra aşağıdaki konularda 7. tur görüşmelerine başlanmıştır:⁷⁰²

H) MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI

1. – *Millî Savunma Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi*
2. – *Millî Savunma Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

I) ORMAN BAKANLIĞI

1. – *Orman Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi*
2. – *Orman Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) Orman Genel Müdürlüğü

1. – *Orman Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi*
2. – *Orman Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

7. tur bütçe görüşmelerinde konuşan milletvekillerinin adları aşağıdadır:

Grupları adına: DSP Grubu adına, Manisa Milletvekili Hasan Gülay, Adana Milletvekili İsmet Vursavuş; DYP Grubu adına, Şırnak Milletvekili Mehmet Said Değer, Adana Milletvekili Mehmet Halit Dağlı; FP Grubu adına, Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan, Adıyaman Milletvekili Mehmet Özyol; MHP Grubu adına, Bilecik Milletvekili Hüseyin Arabacı, Hatay Milletvekili Mehmet Şandır; ANAP Grubu adına, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, İstanbul Milletvekili Sühan Özkan.

Şahısları adına: Lehide Erzurum Milletvekili Aslan Polat; aleyhte Erzurum Milletvekili Fahrettin Kukaracı.

Bütçe görüşmelerinin 7. turunda, grupları adına konuşmalardan sonra, Millî Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu ve Orman Bakanı Nami Çağan, hükümet adına söz alarak açıklamalar yapmışlardır. Daha sonra da şahısları adına konuşmaların yapılmasıyla 7. turdaki görüşmeler tamamlanmış, soru-cevap periyoduna geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Gümüşhane Milletvekili Bedri Yaşar, Milletvekili Eyüp Fatsa, Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Adıyaman Milletvekili Mehmet Özyol,⁷⁰³ Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal, Adana Milletvekili Mehmet Metanet Çulhaoğlu, Sivas Milletvekili Mehmet Ceylan, Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Güneş, Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın, Adana Milletvekili Ali Halaman, Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Yalçinkaya, Elazığ Milletvekili Mustafa Gül, Sivas Milletvekili Mehmet Ceylan'dır.⁷⁰⁴ 7. turdaki sorular Orman Bakanı Nami Çağan (İstanbul) ve Milli

⁷⁰² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 23 (26.6.1999), s. 275.

⁷⁰³ Adıyaman Milletvekili Mehmet Özyol Soru sırasında Genel Kurul salonunda bulunmadığı için sorusu okutulmamıştır.

⁷⁰⁴ Soru-cevap süresi 20 dakika olduğu için Mardin Milletvekili Veysi Şahin, İzmir Milletvekili Yıldırım Ulupınar, İçel Milletvekili Yalçın Kaya, Konya Milletvekili Hüseyin Arı, Yozgat

Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu (Kayseri) tarafından sözlü olarak cevaplandırıldığı gibi, bazı soruların da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Daha sonra da sırasıyla, yedinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususunda ve bölümlerin ayrı ayrı okutulup oylamaları yapılmış, kabul edilmiştir. Saat 20.42’de Birleşime ara verilmiş, 21.00’da üçüncü oturumda 8. tur görüşmelerine Dışışleri Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçeleri üzerinde başlanmıştır.⁷⁰⁵

8. turda grupları ve şahısları adına söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DYP Grubu adına, Van Milletvekili Hüseyin Çelik, Hatay Milletvekili Mehmet Döner; FP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Azmi Ateş, Sivas Milletvekili Musa Demirci; MHP Grubu adına, Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Kaya, Gümüşhane Milletvekili Bedri Yaşar; ANAP Gruba adına, İstanbul Milletvekili Cavit Kavak, Ordu Milletvekili Sefer Koçak; DSP Grubu adına, Bursa Milletvekili Hayati Korkmaz, Kocaeli Milletvekili Ahmet Arkan.

Şahıslar adına: Lehide, Ankara Milletvekili Oya Akgöner, Afyon Milletvekili Müjdat Kayayerli; Aleyhinde, İstanbul Milletvekili Hüseyin Kansu.

Grupları adına ve şahısları adına yapılan konuşmalardan sonra Dışışleri Bakanı İsmail Cem hükümet adına söz alarak açıklama yapmıştır. Dışışleri Bakanının açıklamalarından sonra DYP Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, İçtüzüğün 60. maddesi gereğince yerinden açıklama yapmak üzere söz almıştır. Hemen arkasından hükümet adına, Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrikulu da açıklamalarda bulunmuştur. Daha sonra da Müjdat Kayayerli (Afyon) ve Kamer Genç (Tunceli) kısa bir süre için konuşma yapmışlardır. Konuşmalardan sonra Başkanlık Divanına intikal eden 24 sorunun okutulmasına başlanmıştır. Soru sahibi milletvekilleri; Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz (2 soru), Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, Manisa Milletvekili Hasan Gülay, Manisa Milletvekili Suat Pamukçu (Bayburt), İstanbul Milletvekili Hüseyin Kansu, İstanbul Milletvekili Azmi Ateş (2 soru), İstanbul Milletvekili Azmi Ateş (2 soru)’dir.⁷⁰⁶ Sorulara Sanayi Ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrikulu (İzmir) ile Dışışleri Bakanı İsmail Cem (Kayseri) tarafından cevap

Milletvekili Mesut Türker ve Hakkâri Milletvekili Hakkı Töre’nin sormuş olduğu sorular okutulmamıştır.

⁷⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 23 (26.6.1999), ss. 322.323: Genel Kurul Başkanlığı Başkanvekili Ali İlksoy ve Kâtip Üyelikleri Hüseyin Çelik (Van) ile Mehmet Ay (Gaziantep) tarafından yapılmıştır.

⁷⁰⁶ 20 dakikalık Soru-cevap periyodu yeterli olmadığı için Muş Milletvekili Sabahattin Yıldız, Şanlıurfa Milletvekili Ahmet Karavar, Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu sorusunu geri almış, İstanbul Milletvekili Osman Yumakoğulları (4 soru), Yozgat Milletvekili Mesut Türker, Sivas Milletvekili Mehmet Ceylan, Muğla Milletvekili Metin Ergun (2 soru), Adana Milletvekili Ali Halaman, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Osmaniye Milletvekili Birol Büyükköztürk ve Bolu Milletvekili Ersoy Özcan’a ait sorular okutulmamış, hükümete bildirileceği söylenmiştir.

verilmiştir. Daha sonra da sekizinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususunda ve bölümler ayrı ayrı okutulup oylama yapılmış, oylamalar sonucunda Dışişleri Bakanlığı ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1999 malî yılı bütçeleri ile 1997 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir. Saat 00.25'te 23. Birleşime son verilmiştir.⁷⁰⁷

27 Haziran 1999 Pazar günü saat 10.00'da 24. Birleşimin birinci oturumu ile, 1999 malî yılı bütçeleri ve 1997 malî yılı kesinhesapları üzerindeki görüşmelere aşağıdaki konular üzerinde devam edilmiştir.⁷⁰⁸

A) İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

1. – İçişleri Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – İçişleri Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

a) Emniyet Genel Müdürlüğü

1. – Emniyet Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Emniyet Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

b) Jandarma Genel Komutanlığı

1. – Jandarma Genel Komutanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Jandarma Genel Komutanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

c) Sahil Güvenlik Komutanlığı

1. – Sahil Güvenlik Komutanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Sahil Güvenlik Komutanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

B) ULAŞTIRMA BAKANLIĞI

1. – Ulaştırma Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Ulaştırma Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

a) Telsiz Genel Müdürlüğü

1. – Telsiz Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Telsiz Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

9. tur bütçe görüşmelerinde söz alan milletvekillerinin adları aşağıdadır:

Grupları adına: FP Grubu adına, Bursa Milletvekili Faruk Çelik, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı; MHP Grubu adına, Tokat Milletvekili Hasan Hüseyin Balak, Manisa Milletvekili Mustafa Enöz; ANAP Grubu adına, Aydın Milletvekili Cengiz Altinkaya, Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan; DSP Grubu adına, Manisa Milletvekili Cihan Yazar, Ordu Milletvekili Hasan Fehmi Konyalı, Antalya Milletvekili Mustafa Vural; DYP Grubu adına, Antalya Milletvekili Kemal Çelik, Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız.

Şahısları adına: Lehte, Ordu Milletvekili Sayın Eyüp Fatsa; aleyhte, Çankırı Milletvekili Sayın Hüseyin Karagöz.

Gruplar adına yapılan konuşmalardan sonra İçişleri Bakanı Sayın Sadettin Tantan ile Ulaştırma Bakanı Sayın Enis Öksüz hükümet adına söz

⁷⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 23 (26.6.1999), s. 369.

⁷⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 24 (27.6.1999), s. 378. Genel Kurulda Başkanvekili Mehmet Vecdî Gönül Başkan, Vedat Çınaroğlu (Samsun) ve Mehmet Elkatmış (Nevşehir) Kâtip Üyeler olarak görev almıştır.

olarak açıklamalarda bulunmuşlardır. Bakanların ardından da şahısları adına konuşmalara geçilmiştir. 9. tur görüşmelerde Başkanlık Divanına 45 adet soru intikal etmiş, 1 soru geri alınmıştır. Soru sahibi milletvekilleri; Hakkâri Milletvekili Evliya Parlak (2 soru), Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün (2 soru), Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa (2 soru), Malatya Milletvekili Yaşar Canbay, İstanbul Milletvekili A. Ziya Aktaş, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal, Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan, Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Afyon Milletvekili Müjdat Kayayerli, Elazığ Milletvekili Mustafa Gül⁷⁰⁹, Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Kahramanmaraş Milletvekili Edip Özbaş'tır.⁷¹⁰ Sorulara İçişleri Bakanı Sadettin Tantan (İstanbul) ve Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz (İçel) tarafından sözlü olarak cevap verildiği gibi, bazı soruların yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. 9. turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususunda ve bölümler ayrı ayrı okutulup oylamaları yapılmıştır. Oylamalar sonucunda; İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Telsiz Genel Müdürlüğü 1999 malî yılı bütçeleri ile 1997 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁷¹¹ Saat 14.00'da aşağıdaki konularda 10. tur bütçe görüşmelerine başlanmıştır.

C) BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI

1. —*Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi*

2. —*Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) *Karayolları Genel Müdürlüğü*

1. —*Karayolları Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi*

2. —*Karayolları Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

D) ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

1. —*Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi*

2. —*Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) *Petrol İşleri Genel Müdürlüğü*

1. —*Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi*

⁷⁰⁹ Genel Kurul salonunda bulunmadığı için sorusu okunmamıştır.

⁷¹⁰ 20 dakikalık soru-cevap süresi yetmediği için Bursa Milletvekili Ali Arabacı, Iğdır Milletvekili Ali Güner, Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış, Şanlıurfa Milletvekili Ahmet Karavar, Konya Milletvekili Ali Gebeş, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Tunceli Milletvekili Kamer Genç, Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, Edirne Milletvekili Şadan Şimşek (2 soru) Hakkâri Milletvekili Hakkı Töre, Konya Milletvekili Hüseyin Arı, İçel Milletvekili Akif Serin, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, Malatya Milletvekili Basri Coşkun, Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan, Muğla Milletvekili Metin Ergun, Osmaniye Milletvekili Birol Büyüköztürk, Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan, Ankara Milletvekili M. Zeki Çelik, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, Ordu Milletvekili Hasan Fehmi Konyalı, İçel Milletvekili Hidayet Kılınç, İçel Milletvekili Cahit Tekelioğlu ve Muğla Milletvekili Metin Ergun'a ait sorular okunmamıştır.

⁷¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 24 (27.6.1999), s. 431.

2. —*Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

b) *Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü*

1.—*Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi*

2. —*Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı*

10. tur görüşmelerde grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin adları aşağıdadır:

Grupları adına: MHP Grubu adına, İzmir Milletvekili Yusuf Kırkpınar, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent; ANAP Grubu adına, Rize Milletvekili Ahmet Kabil, Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Güneş; DSP Grubu adına, Antalya Milletvekili A. Sancar Sayın, Konya Milletvekili M. Emrehan Halıcı, İstanbul Milletvekili A. Ziya Aktaş; DYP Grubu adına, Çanakkale Milletvekili Nevfel Şahin, Konya Milletvekili Mehmet Ali Yavuz; FP Grubu adına, Konya Milletvekili Veysel Candan, Konya Milletvekili Teoman Rıza Güneri.

Şahısları adına: Lehte Ağrı Milletvekili Nidai Seven ve Isparta Milletvekili Mustafa Zorlu, aleyhte Ankara Milletvekili M. Zeki Çelik.

Grupları adına yapılan konuşmalardan sonra Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer hükümet adına söz alarak, gerekli açıklayıcı konuşmalarını yapmışlardır. Daha sonra şahısları adına konuşmalar tamamlanmış, ardından da Başkanlık Divanına intikal eden 126 adet sorunun okutulmasına geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış (2), Konya Milletvekili Özkan Öksüz, Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent (2 soru), Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım (2 soru), Trabzon Milletvekili Şeref Malkoç, Tunceli Milletvekili Kamer Genç, İzmir Milletvekili Burhan Bıçakçıoğlu, Elazığ Milletvekili Latif Öztekin, Malatya Milletvekili Yaşar Canbay, Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu (2 soru), Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz'dır.

Sorulara Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın (Ankara) ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer sözlü olarak cevap verdikleri gibi, bazı soruları da yazılı olarak cevaplayacaklarını bildirmişlerdir. Daha sonra da sırasıyla 10. turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususunda ve bölümler ayrı ayrı okutulup oylanmıştır. Oylamalar sonucunda Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün 1999 malî yılı bütçeleri ile 1997 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁷¹² 13. turda aşağıdaki bütçe konuları üzerinde görüşmeler sürdürülmüştür.

⁷¹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 24 (27.6.1999), s.495.

E) TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

1. – Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

a) Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

1. – Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

F) SAĞLIK BAKANLIĞI

1. – Sağlık Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Sağlık Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

a) Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü

1. – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1997 Malî Yılı

Kesinhesabı

11. tur görüşmelerinin başında sorular konusunda farklı görüşler belirmiş, üç önerge oylanmış ve sonunda, verilen “önergelerin kura usulüyle öncelik sıralamasının tespiti” kabul edilmiştir. 11. tur görüşmelerinde söz talebinde bulunan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Gruplar adına: ANAP Grubu adına, Edirne Milletvekili Evren Bulut, Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy; DSP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Yücel Erdener, Uşak Milletvekili Mehmet Yaşar Ünal; DYP Grubu adına, Erzurum Milletvekili Zeki Ertugay, Gaziantep Milletvekili İbrahim Konukoğlu; FP Grubu adına, Elazığ Milletvekili Latif Öztek, Adana Milletvekili Ali Gören; MHP Grubu adına, Erzincan Milletvekili Mıhralı Aksu, Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş.

Şahısları adına: Lehte; Konya Milletvekili Özkan Öksüz, Erzincan Milletvekili Mıhralı Aksu, Bursa Milletvekili Faruk Çelik, Şanlıurfa Milletvekili Muzaffer Çakmaklı, aleyhinde ise Van Milletvekili Maliki Ejder Arvas.

Grupları adına konuşma yapanlardan sonra, Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalg ile Sağlık Bakanı Osman Durmuş hükümet adına söz alarak açıklamalarda bulunmuşlardır. Bakanların açıklamalarından sonra DYP Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, “Tarım Bakanının konuşması sırasında, DYP Grubuna ve sözcüsüne yönelik bir sataşmada bulunduğu” gerekçesiyle söz istemiş ve konuşma yapmıştır. Daha sonra da, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bütçesi hakkında kura ile belirlenen aşağıdaki soru sıra listesi okutulmuştur: Mehmet Güneş (Şanlıurfa), Bozkurt Yaşar Öztürk (İstanbul), Orhan Ocak (Bursa), Hasan Metin (İzmir), Ahmet Nurettin Aydın (Siirt), Ali Özdemir (Gaziantep), Eyüp Doğanlar (Niğde), Mücahit Himoğlu (Erzurum), Zülfükar İzol (Şanlıurfa), Gönül Saray Alphan (Amasya), Eyüp Doğanlar (Niğde), Vahit Kayırcı (Çorum), Burhan Bıçakcıoğlu (İzmir), Mustafa Gül (Elazığ), Şenel Kapıcı (Samsun), Maliki Ejder Arvas (Van), Tunay Dikmen (Muğla), Mehmet Metanet Çulhaoğlu (Adana), Hasan Macit (Burdur), Hasan Erçelebi (Denizli), Mustafa Enöz (Manisa), Mehmet Elkatmış (Nevşehir),

Mehmet Şandır (Hatay), Nazif Topaloğlu (Muğla), Dengir Mir Mehmet Fırat (Adıyaman), Yalçın Kaya (İçel), Perihan Yılmaz Doğan (İstanbul), Eyüp Fatsa (Ordu), Ali Güner (Iğdır), Abdullah Veli Seyda (Şırnak), Mükremin Taşkın (Nevşehir), Birol Büyüköztürk (Osmaniye), Metin Ergun (Muğla), İbrahim Konukoğlu (Gaziantep), Ahmet Karavar (Şanlıurfa), Fethullah Erbaş (Van), Cemal Enginyurt (Ordu), Mahfuz Güler (Bingöl), Bekir Ongun (Aydın), Mükerrerem Levent (Niğde), Mehmet Sadri Yıldırım (Eskişehir), Mustafa Rüştü Taşar (Gaziantep), Hasan Basri Üstünbaş (Kayseri).

Hemen sonra da, Sağlık Bakanlığıyla bütçesi hakkında kura ile belirlenen soru sorma sıra listesi okutulmuştur. Bu sıra şöyledir: Ahmet Çakar (İstanbul), Mehmet Şandır (Hatay), Yaşar Canbay (Malatya), Abdullah Veli Seyda (Şırnak), Yahya Akman (Şanlıurfa), Cengiz Aydoğan (Antalya), Mehmet Elkatmış (Nevşehir), Aydın Gökmen (Balıkesir), Mükerrerem Levent (Niğde), Hakkı Töre (Hakkâri), Gönül Saray Alphan (Amasya), Hüseyin Çelik (Van), Mahfuz Güler (Bingöl), Ali Ahmet Ertürk (Edirne), Metin Ergun (Muğla), Ertuğrul Yalçınbayır (Bursa), İbrahim Konukoğlu (Gaziantep), Veysi Şahin (Mardin), Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul), Zülfükar İzol (Şanlıurfa), Maliki Ejder Arvas (Van), Hidayet Kılınç (İçel), Nesrin Ünal (Antalya), Hasan Basri Üstünbaş (Kayseri), B.Suat Çağlayan (İzmir), Musa Uzunkaya (Samsun), Mükremin Taşkın (Nevşehir), Yalçın Kaya (İçel), İbrahim Konukoğlu (Gaziantep), Kamer Genç (Tunceli), Mehmet Metanet Çulhaoğlu (Adana), Fethullah Erbaş (Van), Tahsin Boray Baycık (Zonguldak), Dengir Mir Mehmet Fırat (Adıyaman), Mehmet Şandır (Hatay).

Yukarıdaki isimleri okutulduktan sonra saat 21.06'da birleşime ara verilmiş, 21.20'da dördüncü oturumla birlikte 11. tur bütçe görüşmelerine devam edilmiştir.⁷¹³ Bu oturumda şahısları adına lehte ve aleyhteki konuşmalar icra edilmiştir. Bu konuşmalardan sonra Erzurum Milletvekili Zeki Ertugay, "Tarım ve Köyşleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalg'ın ileri sürmüş olduğu görüşlerden farklı görüşleri kendisine atfetmesi" nedeniyle söz istemiş ve yerinden bir konuşma yapmıştır. Daha sonra da soru-cevap periyoduna geçilmiştir. Genel kurul salonunda mevcut oldukları için soruları okutulan milletvekilleri; Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Güneş, Hatay Milletvekili Mehmet Şandır, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Malatya Milletvekili Yaşar Canbay, Bursa Milletvekili Orhan Ocak, Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan, Siirt Milletvekili Ahmet Nurettin Aydın, Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış, Gaziantep Milletvekili Ali Özdemir, Balıkesir Milletvekili Aydın Gökmen, Niğde Milletvekili Eyüp Doğanlar, Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent, Erzurum Milletvekili Mücahit Himoğlu, Amasya Milletvekili Gönül Saray Alphan, Şanlıurfa Milletvekili Sayın Zülfikar İzol'dur. Sorular;

⁷¹³ Bu oturumda Başkanvekili Murat Sökmenoğlu Başkan, Şadan Şimşek (Edirne) ve Tevhit Karakaya (Erzincan) Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

Tarım Ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp (Sivas) ile Sağlık Bakanı Osman Durmuş (Kırıkkale) tarafından sözlü olarak cevaplandırıldığı gibi, bazı soruların yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Daha sonra da Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 1999 malî yılı bütçelerinin bölümlerine geçilmesi oylanmış ve kabul edilmiştir. Her üçünün bütçelerinin bölümleri de oylanmış ve 1999 malî yılı bütçeleri ile 1997 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁷¹⁴ 12. tur bütçe görüşmelerine aşağıdaki konular üzerinde devam edilmiştir.⁷¹⁵

G) ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

1. – Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

H) TURİZM BAKANLIĞI

1. – Turizm Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Turizm Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

12. turda grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DSP Grubu adına, İzmir Milletvekili Suat Çağlayan, Giresun Milletvekili Hasan Akgün; DYP Grubu adına, Ordu Milletvekili Yener Yıldırım, Giresun Milletvekili Rasim Zaimoğlu; FP Grubu adına, Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler, Konya Milletvekili Hüseyin Arı; MHP Grubu adına, Ankara Milletvekili Ali Işıklar, Ankara Milletvekili Sedat Çevik; ANAP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu, İstanbul Milletvekili Nesrin Nas.

Şahısları adına: Lehide Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz, aleyhinde Hatay Milletvekili Mustafa Geçer.

Grupları adına konuşmalar tamamlandıktan sonra, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan açıklayıcı bir konuşma yapmıştır. Daha sonra DYP Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan’ın partisinin ileri sürmüş olduğu görüşlerden farklı görüşleri kendilerine atfetmesi” nedeniyle söz istemiş ve bir konuşma yapmıştır. Müteakiben de Turizm Bakanı Erkan Mumcu’nun açıklayıcı konuşmasına sıra gelmiştir. Bakan Erkan Mumcu’dan sonra da lehte ve aleyhte, şahısları adına yapılan konuşmalarla 12. tur görüşmeleri tamamlanmış, soru-cevap periyoduna geçilmiştir. Soruları okutulan milletvekilleri; Hakkâri Milletvekili Evliya Parlak, Antalya Milletvekili Sayın Nesrin Ünal, Gümüşhane Milletvekili Sayın Bedri Yaşar (2 soru), Eskişehir Milletvekili Sayın Sabri Yıldırım, Adana Milletvekili Mehmet Metanet Çulhaoğlu, Adana Milletvekili Ali Halaman, Muğla Milletvekili Sayın Metin Ergun, Nevşehir Milletvekili Sayın Mükremin Taşkın (iki soru), Konya Milletvekili Sayın Ali Gebeş, Çanakkale Milletvekili Sayın Sıtkı Turan, Bolu Milletvekili Sayın Ersoy Özcan, Edirne Milletvekili Sayın Ahmet Ertürk, Şanlıurfa Milletvekili Sayın Ahmet Karavar’dır. Soruların cevapları, Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan (Yalova) ile Turizm Bakanı Erkan Mumcu (Isparta) tarafından genellikle sözlü olarak

⁷¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 24 (27.6.1999), s. 559.

⁷¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 24 (27.6.1999), s. 560.

verilmiş, bazı soruların ise yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Daha sonra da ilgili bakanlık bütçe ve kesinhesaplarının bölümlerine geçilmesi oylanmış, onikinci tur sonunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Turizm Bakanlığı 1999 malî yılı bütçeleri ve 1997 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiş, saat 01.56'da birleşime son verilmiştir.⁷¹⁶

28 Haziran 1999 günü saat 10.00'da Kültür Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ile YÖK'ün 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1997 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelere,⁷¹⁷ 25. birleşim ile başlanmıştır.

13. turda grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DYP Grubu adına, Erzurum Milletvekili Ayvaz Gökdemir, Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Sağlam; FP Grubu adına, Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, Amasya Milletvekili Akif Gülle; MHP Grubu adına, Karaman Milletvekili Hasan Çalış, Bitlis Milletvekili İbrahim Halil Oral; ANAP Grubu adına, Denizli Milletvekili Beyhan Aslan, Bolu Milletvekili Avni Akyol; DSP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Süleyman Yağız, İzmir Milletvekili Güler Aslan, Denizli Milletvekili Hasan Erçelebi.

Şahısları adına: Lehide; Konya Milletvekili Remzi Çetin, Amasya Milletvekili Akif Gülle, Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, aleyhinde; Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan, Van Milletvekili Hüseyin Çelik.

Grupları adına konuşmalardan sonra Kültür Bakanı M. İstemihan Talay (İçel) ile Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu (Sinop), hükümet adına söz alarak açıklayıcı birer konuşma yapmışlardır. Daha sonra da şahısları adına lehte ve aleyhte yapılan konuşmalarla onüçüncü tur görüşmeleri tamamlanmış, soru-cevap periyoduna geçilmiştir. Genel Kurulda soruları okutulan milletvekilleri; Hakkâri Milletvekili Evliya Parlak, Muş Milletvekili Mümtaz Yavuz, Konya Milletvekili Ali Gebeş, Van Milletvekili Hüseyin Çelik, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Ordu Milletvekili Sayın Eyüp Fatsa, Konya Milletvekili Sayın Hüseyin Arı, Gümüşhane Milletvekili Sayın Bedri Yaşar, Kahramanmaraş Milletvekili Edip Özbaş, Adana Milletvekili Mehmet Metanet Çulhaoğlu'dur. Sorular Kültür Bakanı M. İstemihan Talay ve Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu tarafından sözlü olarak cevaplandırılmış, bazıları için ise yazılı cevap verileceği bildirilmiştir.

⁷¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 24 (27.6.1999), s. 609.

⁷¹⁷ 1999 Mali Yılı Bütçesi ve 1997 Mali Yılı Kesinhesabı verilen her iki bakanlık ve YÖK ile bağlarının (üniversiteler) tamamını görmek için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 25 (28.6.1999), ss. 622-626. Görüşmeler sırasında Genel Kurulda; Başkanvekili Ali İlluksoy Başkan, Hüseyin Çelik (Van) ve Mehmet Ay (Gaziantep) Katip Üyeler olarak görev almıştır.

13. turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi oylanırken önce “açık Oylama” talebi yapılmış, İçtüzüğü’nün 143. maddesi gereğince reddedilmiş ve Kültür Bakanlığı bütçesinin bölümlerine geçilmesi oylanmış ve kabul edilmiştir. Kültür Bakanlığının 1999 malî yılı bütçesinin bölümleri oylanırken, karar yetersayısının aranması istenmesi üzerine yapılan oylama sonunda yetersayısı bulunamamış ve saat 13.15’te birleşime ara verilmiştir. Saat 14.00’da ikinci oturumla bütçe üzerindeki 13. tur görüşmelerine devam edilmiştir. Bölümler üzerinde de yapılan oylamalar sonucunda Kültür Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu ve üniversitelerin 1999 malî yılı bütçeleri ile 1997 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir. 14. tur bütçe görüşmeleri aşağıdaki konular üzerinde sürdürülmüştür.

C) MALİYE BAKANLIĞI

1. – Maliye Bakanlığı 1999 Malî Yılı Bütçesi

2. – Maliye Bakanlığı 1997 Malî Yılı Kesinhesabı

D) GELİR BÜTÇESİ

2. – 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/1) (S. Sayısı: 3)

3. – 1997 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1997 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/122, 1/3) (S. Sayısı: 8)

4. – Katma Bütçeli İdareler 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/2) (S. Sayısı: 4)

5. – 1997 Malî Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1997 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/123, 1/4) (S. Sayısı: 9)

14. turda Grupları ve şahısları adına konuşma yapan milletvekilleri aşağıdadır:

Grupları adına: FP Grubu adına, Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün, Sakarya Milletvekili Nezir Aydın; MHP Grubu adına, Bursa Milletvekili Orhan Şen, Ankara Milletvekili Hayrettin Özdemir; ANAP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın, Manisa Milletvekili Ekrem Pakdemirli; DSP Grubu adına, Sakarya Milletvekili Ramis Savaş, Kırklareli Milletvekili Necdet Tekin; DYP Grubu adına, Afyon Milletvekili İsmet Attila, Bingöl Milletvekili Necati Yönder.

Şahısları adına: Lehide Giresun Milletvekili Turhan Alçelik, Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün; aleyhinde Aksaray Milletvekili Murat Akın, Erzurum Milletvekili Aslan Polat.

Giresun Milletvekili Turhan Alçelik’in konuşmasından sonra, hükümet adına söz alan Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından; kamu malî yönetiminde saydamlık ve süratin temel ilke olacağı, “SAY 2000” adlı projeye 1.656

saymanlığın tamamının bir yıl içinde otomasyona geçirileceği, 18 katrilyon lira civarındaki bütçenin 14 katrilyon 200 trilyon lirasının vergi gelirlerinden, diğer bölümüyse vergi dışı ve özel gelirler ile katma bütçe gelirlerinden oluştuğu, kayıtdışı ekonominin vergi sistemi içerisine alınması çalışmalarına kararlılıkla devam edileceği, VEDOP Projesiyle tüm vergi dairelerinin tam otomasyona geçirilmesine çalışıldığı bilgileri ile diğer konuşmacıların iddialarına cevap verilmiştir. Şahısları adına konuşmaların tamamlanmasıyla soru-cevap periyoduna geçilmiştir. 14. turda soruları okutulan milletvekilleri; İstanbul Milletvekili Nazire Karakuş, Sakarya Milletvekili Nezir Aydın, Ankara Milletvekili Ali Işıklar, Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün, İstanbul Milletvekili Mehmet Pak'tır. Soruların ardından Maliye Bakanlığı 1999 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesi oylanmış ve kabul edilmiş, nihayetinde de bölümlerine geçilmiş,⁷¹⁸ bölümler üzerindeki oylama devam ederken saat 20.00'da birleşime ara verilmiş, 21.00'da 14. turda Maliye Bakanlığının bütçesi ile devam edilmiştir.⁷¹⁹

1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının gider bütçesiyle ilgili 3. maddesi üzerinde, FP Grubu adına, Afyon Milletvekili Sait Açıba, şahsı adına Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan konuşma yapmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki maddeye geçilmiştir.⁷²⁰

İKİNCİ BÖLÜM

Malî Politikaya İlişkin Hükümler

Bütçe politikası ve malî kontrol

MADDE 4. – Maliye Bakanı, tutarlı, dengeli ve etkili bir bütçe politikası yürütmek, belirlenen makro ekonomik hedefler çerçevesinde istikrarı temin etmek ve malî kontrol sağlamak amacıyla;

a) Kamu istihdam politikasının belirlenmesine ve uygulanmasına yön vermeye,

b) Harcamalarda azamî tasarruf sağlayıcı düzenlemeleri tespit etmeye,

c) Giderlerle ilgili ödeneklerin dağıtım ve kullanımını belli esaslara bağlamaya,

d) Gelir ve giderlere ilişkin kanun, yönetmelik ve kararnamelerle belirlenmiş konularda uygulamaları düzenlemek üzere standartları tespit etmeye ve sınırlamalar koymaya,

e) Yukarıda belirtilen hususlarda tüm kamu kurum ve kuruluşları için uyulması zorunlu düzenlemeleri yapmaya ve tedbirleri almaya,

Yetkilidir.

FP Grubu adına Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün, MHP Grubu adına Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent ve şahsı adına Sakarya Milletvekili Cevat

⁷¹⁸ 1999 Mali Yılı Genel Bütçesinin gelirleri 17.950.000.000.000.000 lira olarak tahmin edilmiştir. bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 25 (28.6.1999), s. 795.

⁷¹⁹ Genel Kurulda Başkanvekili Nejat Arseven Başkan, Burhan Orhan (Bursa) ve Melda Bayer (Ankara) da Kâtip Üyeler olarak görev almıştır.

⁷²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 25 (28.6.1999), s.800.

Ayhan'ın konuşmalarının ardından oylanan 4. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki maddeye geçilmiştir.

Ayrıntılı harcama programları ve ödenekleri kullanımı

MADDE 5. – a) Bütçe kanunlarına ekli (A) işaretli cetvellerdeki ödenekler, Maliye Bakanlığınca belirlenecek ilkeler ve serbest bırakma oranları dahilinde kullanılır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının malî yıl içinde gerçekleştirecekleri hizmet ve faaliyetler için bütçelerinde yer alan ödeneklerin kullanımının önceden planlanabilmesi amacıyla ödenek kullanımının ayrıntılı bir harcama programına bağlanması Maliye Bakanlığı tarafından istenebilir.

Maliye Bakanı tarafından ödenek kullanımının ayrıntılı harcama programına bağlanmasının uygun görülmesi halinde, belirlenen serbest bırakma oranları üzerinde ve bu harcama programı dışında harcama yapılamaz.

İdareler bütçelerinde yer alan ödenekleri belirlenecek ilkeler, serbest bırakma oranları ve ayrıntılı harcama programları dahilinde, Kalkınma Planı ve Yıllık Programda öngörülen hedefleri ve hizmet önceliklerini gözönünde bulundurarak, tasarruf anlayışı içinde kullanmakla yükümlüdürler.

b) Bütçelerin yatırım ve transfer tertiplerinden yardım alan bağımsız bütçeli kuruluşlar ile sosyal güvenlik kuruluşları, hizmetleri ile ilgili aylık harcama programlarını vize edilmek üzere en geç 15 Temmuz 1999 tarihine kadar Maliye Bakanlığına gönderirler. Bu programlar Maliye Bakanlığınca vize edilmeden bütçenin yatırım ve transfer tertibindeki ödenekler kullanılamaz.

Kuruluşlar aylık uygulama sonuçlarını her ay Maliye Bakanlığına bildirirler.

Maliye Bakanlığı, yapılan yardımın amacı doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını aylık harcama programını gözönünde bulundurarak kontrol eder.

c) Bütçe Kanununa ekli (A) işaretli cetveldeki ödeneklerin; (1) ve (3) ödenek türü altında yer alan personel giderleri ödenekleri; Hazine Müsteşarlığı bütçesinde yer alan iç, kısa vadeli avans ve dışborç faizleri ile bunların genel giderlerine ilişkin ödenekler, Bağ-Kur ve SSK'na yardım ödenekleri; Maliye Bakanlığı bütçesinin 930-08-3-351-900, 930-08-3-353-900, 930-08-3-356-900 tertiplerindeki ödenekler, Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne transfer olunan ödenekler; Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığının diğer cari ödenekleri ile hazine yardımı almayan katma bütçeli idarelerin ödenekleri hariç olmak üzere, diğer cari ve yatırım tertiplerindeki ödeneklerin % 5'i, diğer ödeneklerin % 1'i iptal edilmiştir.

Bu iptal ile ilgili bütçe işlemlerini gerçekleştirmeye ve bu işlemler sonucu doğacak hazine yardımı fazlalarını iptal etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

FP Grubu adına Erzurum Milletvekili Aslan Polat'ın konuşmasının ardından oylanan 5. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

Kamu kuruluşlarının gelir ve giderlerinin izlenmesi

MADDE 6. – Devletin tüm gelir ve giderleri ile borç ve mali imkânlarının tespiti, takibi ve denetiminin yapılabilmesi amacıyla; genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, fonlar ve fonlara tasarruf eden kuruluşlar, bütçenin transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar, belediyeler, belediyelere bağlı kuruluşlar, özel idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşları, gelir ve gider tahminlerini, malî tabloları, birbirleriyle olan borç ve alacak durumlarını, personele ilişkin her türlü bilgi ve belgeleri Maliye Bakanlığınca belirlenecek esas ve süreler dahilinde vermek zorundadırlar.

Maliye Bakanı, madde kapsamına giren kurum ve kuruluşlardan, her türlü malî işlemleri ile ilgili bilgi, belge ve hesap durumlarını almaya; bu belge ve hesap durumları ile borçlanma ve borç ödeme imkânları üzerinde inceleme yaptırmaya, programlarına uygun harcama yapmayan, bilgi, belge ve hesap durumlarını ibraz etmeyen idare, kurum ve kuruluşların bütçe ödenekleri ile ilgili gerekli önlemleri almaya, bu maksatla gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan önlemlerin uygulanmasını istemeye yetkilidir.

6. Madde üzerinde FP Grubu adına Konya Milletvekili Veysel Candan konuşmuş, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

Kamu haznedarlığının yürütülmesi

MADDE 7. – Genel bütçeli daireler, katma bütçeli idareler, özel bütçeli kuruluşlar, döner sermayeler, fonlar, bütçenin yatırım ve transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum ve kuruluşları (kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmeleri, özelleştirme kapsamına veya programına alınmış kuruluşlar, kamu bankaları, belediyeler, özel kanunla kurulmuş kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kefalet ve yardımlaşma sandıkları hariç); kendi bütçeleri veya tasarrufları altında bulunan bütün kaynaklarını T.C. Merkez Bankası veya muhabiri olan T.C. Ziraat Bankası nezdinde kendi adlarına açtıracakları Türk Lirası cinsinden ve vadesiz hesaplarda toplarlar.

Bu kurumlar tahakkuk etmiş tüm ödemelerini bu hesaplardan yaparlar.

İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının yetkilileri ile saymanlar yukarıda bahsi geçen hükümlerin yerine getirilmesinden bizzat sorumludurlar.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili esas ve usulleri belirlemeye, kaynaklar ve kurumlar itibariyle istisnalar getirmeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ve Maliye Bakanının müşterek teklifi üzerine Başbakan yetkilidir.

7. madde FP Grubu adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı'nın konuşmasının ardından oylanmış ve aşağıdaki madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

Gerektiğinde kullanılabilir ödenekler

MADDE 8. – Maliye Bakanlığı bütçesinde yer alan ve gerektiğinde kullanılabilir ödeneklere ilişkin hükümler aşağıda gösterilmiştir.

a) Personel Giderleri Ödeneği:

Malî yılın ilk 6 aylık döneminde kullanılan ödeme emirlerine dayanılarak yapılan hesaplamalar sonucunda, bütçelerine konulan ödeneklerin yetmeyeceği anlaşıldığı takdirde; ilgili mevzuatının gerektirdiği harcamalar için 100- Personel Giderleri ile ilgili tertiplere, Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-351-900) tertibindeki ödenekten aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

b) Yatırımları Hızlandırma Ödeneği:

Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-353-900) tertibindeki ödenekten, 1999 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar hükümlerine uyularak, 1999 Yılı Yatırım Programının uygulama durumuna göre gerektiğinde öncelikli sektörlerde yer alan yatırımların hızlandırılması veya yılı içinde gelişen şartlara göre öncelikli sektör ve alt sektörlerde yer alan ve programa yeni alınması gereken projelere ödenek tahsisi veya ödeneklerinin artırılmasında kullanılmak üzere söz konusu projelere ilişkin mevcut veya yeniden açılacak tertiplere ve Hazine Müsteşarlığı bütçesinin kamu iktisadî teşebbüsleri ile ilgili faaliyetlerine aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

c) Kur Farklarını Karşılama Ödeneği:

Yurt dışında kuruluşu olan genel bütçeye dahil daireelerin (3) ödenek türünde olup, 610, 620 ve 710 ayrıntı kodlarına gider kaydedilecekler hariç, (1) ve (3) ödenek türü altındaki tertiplerde yer alan ve yurt dışındaki kuruluşlar için döviz olarak kullanılması gereken ödenekleriyle, genel bütçeye dahil daireelerle katma bütçeli idarelerin uluslararası kuruluşlara yapacakları ödemelere dönük ödeneklerin yabancı para karşılıklarını sabit tutmak ve 31 Aralık 1998 tarihindeki kurlar ile transfer anındaki kurlar arasındaki farkı karşılamak amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-352-900) tertibindeki ödenekten ilgili kuruluşların hizmet programlarında mevcut ilgili tertiplere aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

d) Yedek Ödenek:

Maliye Bakanı;

1. Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-356-900) tertibindeki ödenekten, bütçelerin Maliye Bakanlığınca belirlenecek veya yeniden açılacak tertiplerine aktarma yapmaya,

2. Hizmetin gerektirdiği hallerde Hazine Müsteşarlığı bütçesinin 910, 920 ve 940 kod numaralı programlarından, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi ile yedek ödenek tertibine aktarma yapmaya,

Yetkilidir.

e) İhbar ve Kıdem Tazminatını Karşılama Ödeneği:

Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idareler ve bütçelerin transfer tertibinden yardım alan kuruluşlarda işçi statüsünde çalışan personel için kuruluş bütçelerinde yer alan ödenegin yetersiz kalması halinde eksik kalan ödenegi Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-369-900) tertibinde yer alan ödenekten kuruluş bütçelerindeki mevcut veya yeniden açılacak tertiplere aktarma yapmak sureti ile karşılamaya Maliye Bakanı yetkilidir.

8. madde, üzerinde şahsı adına Erzurum Milletvekili Aslan Polat'ın konuşmasının ardından oylanarak kabul edilmiş ve aşağıdaki madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

DPT etüt ve proje ödenekleri

MADDE 9. – Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Bütçesinin;

a) (111-01-2-001-300) tertibindeki ödenekten bir kısmını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca gerekli görülen hallerde harcama ilkelerine uygun çalışmaların yaptırılması amacıyla, bütçelerin ilgili tertibine aktarmaya ve bununla ilgili diğer işleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı aynı amaçlarla il özel idarelerine, iktisadî devlet teşekküllerine ve diğer kamu teşebbüslerine yaptıracığı hizmetlerin bedellerini peşin ödeyebilir.

b) (111-01-3-301-900) tertibinde yer alan ödenegi, kalkınmada öncelikli yörelere ilişkin program ve projeleri desteklemek amacıyla, bütçelerin ilgili harcama kalemlerine aktarmaya Maliye Bakanı yetkilidir. Aynı amaçlarla diğer kamu kuruluşlarına yapılacak ödemeler de bu tertipten karşılanır.

9. madde FP Grubu adına Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan'ın konuşmasının ardından oylanmış ve kabule aşağıdaki maddeye geçilmiştir.

Yatırım harcamaları

MADDE 10. – a) Yıllık programlara ek yatırım cetvellerinde yer alan projeler dışında herhangi bir projeye yatırım harcaması yapılamaz. Bu cetvellerde yer alan projeler ile ödenegi toplu olarak verilmiş projeler kapsamındaki yıllara sari işlere (finansmanı kısmen veya tamamen dış proje kredileri ile sağlanan projeler hariç) 1999 yılında başlanabilmesi için, proje veya işin 1999 yılı yatırım ödenegi, toplam keşif bedelinin (keşif bedeli tespitin zorunlu olmadığı hallerde revize proje bedelinin) % 10'undan az olamaz. Bu oranın altında kalan proje ve işler için gerektiğinde projeler “1999 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar” hükümlerine uyulmak ve öncelikle kurumların yatırım ödenekleri içinde kalmak suretiyle revize edilir.

Silahlı Kuvvetler Bütçesinin programlarında (1) ödenek türü içinde yer alan savunma sektörü, altyapı, inşa, iskân ve tesisleriyle, NATO altyapı yatırımlarının gerektirdiği inşa ve tesisler ve bunlara ilişkin kamulaştırmalar ile stratejik hedef planı içinde yer alan alım ve hizmetler Devlet Planlama Teşkilatı

Müsteşarlığının vizesine bağlı olmayıp, yıllık programlara ek yatırım çizelgelerinde yer almaz.

b) Genel ve katma bütçeli kuruluşların yatırım programında ödenekleri toplu olarak verilmiş yıllık projelerinden makine-teçhizat, büyük onarım, idame-yenileme ve tamamlama projelerinin detay programları ile alt harcama kalemleri itibariyle tadat edilen ve edilmeyen toplulaştırılmış projelerinin alt harcama kalemleriyle ilgili işlemlerde “1999 yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar” hükümleri uygulanır.

c) Yıllık Yatırım Programına ek yatırım cetvellerinde yer alan projelerden ilgili Bakanın onayı ile il özel idarelerince valinin yetki ve sorumluluğunda gerçekleştirilmesi uygun görülenlerin bedelleri, münhasıran proje ile ilgili harcamalarda kullanılmak üzere hizmetin ait olduğu il özel idaresine ödenir. Mahallî hizmet niteliği taşıyan işler, bu fıkrada belirtilen esaslar çerçevesinde program ve proje safhasında da valilerin yetki ve sorumluluğuna devredilebilir.

Bu şekilde yürütülecek projelerin, etüd, keşif ve kontrollük hizmetleri ilgili bakanlık ve genel müdürlüğün il teşkilatlarınca; ihale veya emanet suretiyle yaptırılması ve bedellerinin ödenmesi il özel idarelerince valinin onayı ile gerçekleştirilir.

d) Yıllık programa ek yatırım cetvellerinde yıl içinde yapılması zorunlu değişiklikler için “1999 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar”da yer alan usullere uyulur.

10. madde FP Grubu adına Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan’ın konuşmasının ardından oylanarak kabul edilmiş ve aşağıdaki madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

4046 sayılı Kanun hükümleri dışındaki özelleştirme gelirleri

MADDE 11.— 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununa 3.5.1995 tarihli ve 4107 sayılı Kanunla eklenen Ek 19 uncu madde uyarınca Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketinin hisselerinin satışından elde edilen gelirler ve lisans ücretleri ile 3096 sayılı Kanun kapsamındaki tabii kaynakların ve tesislerin işletme haklarının devirlerinden elde edilen gelirlerin tamamı genel bütçeye gelir kaydedilir.

Üzerinde konuşma yapılmayan aşağıdaki 11 ve 12. maddeler oylanarak kabul edilmiştir.

Katma bütçeli idarelere hazine yardımı

MADDE 12. – a) Katma bütçeli idarelerin bütçelerini denkleştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesinin hazine yardımı (Yükseköğretim kurumlarının cari hizmet maliyetlerine yapılacak Devlet katkısı dahil) tertiplerine ödenek ve karşılığı ilgili katma bütçenin (B) cetveline gelir yazılan miktarlardan, bu amaca göre fazla olduğu tespit edilen kısımlar, malî yıl sonunda Hazine Müsteşarlığı ile mutabakat kurulması suretiyle ilgili idarelere ödenmeyerek Maliye Bakanlığınca iptal edilir.

Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü dışındaki katma bütçeli idarelerin malî yıl sonuna kadar Maliye Bakanlığınca tespit olunacak bütçe fazlaları genel bütçeye gelir yazılır.

b)Hazine yardımı alan katma bütçeli idarelerin bütçelerinde, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 48. maddesinin (C)ve (D)bendleri ile 59. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, yılı içinde gerçekleştirilecek ödenek artışları, Maliye Bakanlığınca hazine yardımı ile ilişkilendirilerek yapılabilir.

Resmî taşıtlar

MADDE 13. – Genel bütçeye dahil daireler ve katmabütçeli idareler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşların, yıl içinde her ne şekilde olursa olsun edinecekleri taşıtların cinsi, adedi ve hangi hizmette kullanılacağı “T” işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelde gösterilenler dışında taşıt edinilemez.

237 sayılı Taşıt Kanununa ekli (1) sayılı cetvelde belirtilenlerin (Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı hariç) emir ve zatlarına verilenler, (2) sayılı cetvelin 1 ve 2. sırasında yer alanlar, güvenlik önemli (zırhlı) araçlar ve koruma altına alınanlarla ilgili yönetmelik hükümlerine göre tahsis olunan araçlar dışında her ne suretle olursa olsun yabancı menşeli binek ve station-wagon cinsi taşıt edinilemez.

Yerli muhteva oranı %40’ın altında olan taşıtlar yabancı menşeli sayılır.

13. madde üzerinde FP Grubu adına Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu, MHP Grubu adına İsmail Köse (Erzurum) ve şahsı adına Cevat Ayhan konuşmuşlardır. Konuşmalardan sonra Tunceli Milletvekili Kamer Genç’in sorusuna, Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından yazılı cevap verileceği bildirilmiştir.⁷²¹ Üzerinde verilen bir önerge kabul edilmeyen⁷²² 13. madde oylanma sonucu kabul edilmiş ve aşağıdaki maddeye geçilmiştir.

Hastane ve tedavi ücretleri

MADDE 14. – a) Devlet memurları, diğer kamu görevlileri ve bunların emekli, dul ve yetimlerinin (Bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri dahil) genel ve katma bütçeli daire ve idareler ile, döner sermayeli kuruluşlara ait tedavi kurumlarında yapılan tedavilerine ilişkin ücretler, Sağlık Bakanlığının görüşü üzerine Maliye Bakanlığınca tespit edilecek miktar ve esaslar çerçevesinde ödenir.

⁷²¹ Cumhurbaşkanlığı resmi araçları ile ilgili sorunun ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı I, c. 4, B 25 (28.6.1999), s. 826.

⁷²² Ali Rahmi Beyreli (Bursa), Hayati Korkmaz (Bursa), Ahmet Arkan (Kocaeli), Recep Önal (Bursa), Tarık Cengiz (Samsun), Ergün Bayrak (Artvin), Orhan Ocak (Bursa), Zeki Eker (Muş), Eyüp Doğanlar (Niğde) ve Ali Arabacı (Bursa) tarafından bu önerge şöyledir: 1999 yılı Genel Bütçe Kanunu Tasarısının 13 üncü maddesinin son fıkrasındaki “yüzde 40” oranının “yüzde 50” olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederiz. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı I, c. 4, B 25 (28.6.1999), s. 827.

b) 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 86. maddesi kapsamına girmekle birlikte isteğe bağı hastalık sigortasına tabi olanların tedavi giderleri devlet memuru olan eşlerinin kurumlarınca karşılanmaz.

FP Grubu adına Ali Oğuz'un konuşmasının ardından oylanan 14. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki maddeye geçilmiştir.

Dernek ve benzeri kuruluşlara yapılacak yardımlar ile vakıf ve derneklerin denetimi

MADDE 15. – a) Genel ve katma bütçeli kuruluşlar bütçelerindeki “Dernek, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık, Vakıf ve Benzeri Teşekküllere Yapılacak Ödemeler” faaliyetinde yer alan ödeneklerden yapacakları yardımlarda; anılan kurumların bütçeden alacakları yardımlarla gerçekleştirecekleri hizmet ve faaliyetlerini gösteren plan ve iş programlarını istemek, bunlar üzerinde gerekli incelemeyi yapmak, plan ile iş programlarının gerçekleştirme durumlarını izlemekle yükümlüdürler. Yardımlar yukarıdaki incelemelere bağı olarak gerektiğinde taksitler halinde yapılabilir.

Harcamaların yukarıdaki esaslar doğrultusunda amacına uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemeye, yapılacak yardımların yönlendirilmesine ilişkin yeni ilkeleri tespiti Maliye Bakanı yetkilidir.

b) Kamu kurum ve kuruluşlarına üstlendikleri görevleri yerine getirmede maddi katkı sağlayan (personele yardım sağlayanlar dahil) vakıf ve dernekler, mevcut mevzuatları çerçevesinde tabi oldukları denetimin yanı sıra bağı veya ilgili kurum ve kuruluşlarca da denetlenir.

Maliye Bakanlığı, gerekli gördüğünde bu vakıf ve dernekleri denetler, malî tablolarını ve bilançolarını inceler.

15. madde, FP Grubu adına Konya Milletvekili Veysel Candan ile şahsi adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı ve Kocaeli Milletvekili Ahmet Arkan'ın konuşmalarının ardından oylanarak kabul edilmiş ve aşağıdaki maddeye geçilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bütçe Uygulamasına İlişkin Hükümler

Bölüm düzeni ve deyimler

MADDE 16. – Gider cetvelinin bölümleri, program bütçe uygulamasında programlar şeklinde düzenlenir. Programlar altprogramlara, altprogramlar da hizmetlerin veya harcamaların niteliğine uygun ödenek türlerine göre faaliyet veya projelere ayrılır. Her faaliyet veya proje gerekli sayıda harcama kaleminden oluşur.

1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ile diğer kanunlarda ve bu Kanunda yer alan;

a) “Fasıl ve bölüm” deyimleri bütçe sınıflandırmasında, “Program”ı,

b) “Kesim” deyimini “Altprogram”ı,

c) “Madde” deyimini, harcama kalemlerini de kapsayacak şekilde “Faaliyet” veya “proje”yi,

d) “Tertip” deyimi, hizmet veya harcamanın yapılacağı program, altprogram, ödenek türü, faaliyet-proje ve harcama kalemi bileşimini,

e) “Harcama kalemi” deyimi, (A) işaretli cetvelde yer alan ödeneklerin 100, 200...900 düzeyindeki ayrımını,

f) “Ayrıntı kodu” deyimi, harcama kaleminde yer alan ödenekler esas alınarak tahakkuk ettirilecek giderlerin (R) işaretli cetvelde belirtildiği üzere Devlet Muhasebesi kayıtlarında gösterileceği alt ayrımı (bu ayrıma Kesinhesap Kanunu tasarılarında da yer verilir.)

g) Borç ödemeleri yönünden “ilgili hizmet tertibi” deyimi, (Personel giderlerine ait harcama kalemlerindeki ödenek bakiyeleri yalnızca personel giderleri borçlarına karşılık gösterilmek şartıyla) hizmet veya harcamanın ait olduğu programı,

İfade eder.

16. Madde Tunceli Milletvekili Kamer Genç’in şahsı adına konuşmasından sonra oylanarak kabul edilmiş ve aşağıdaki madde üzerindeki görüşmelere geçilmiştir.

MADDE 17. – Bu Kanuna ekli cetveller aşağıda gösterilmiştir :

a) Bu Kanunun 1. maddesi ile verilen ödenğin dağılımı “A” işaretli,

b) Özel hükümlerine göre 1999 Mali Yılında tahsiline devam olunacak Devlet gelirleri “B” işaretli,

c) Devlet gelirlerinin dayandığı temel hükümler “C” işaretli,

d) Kanunlar ve kararnamelerle bağlanmış vatanî hizmet aylıkları “Ç” işaretli,

e) Bütçe kapsamına alınan fonlar “F” işaretli,

f) Gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişmeye yetki veren kanunlar “G” işaretli,

g) 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri uyarınca verilecek gündelik ve tazminat miktarları “H” işaretli,

h) Çeşitli kanunlara göre bütçe kanunlarında gösterilmesi gereken parasal sınırlar “İ” işaretli,

i) Ek ders, konferans ve fazla çalışma ücretleri ile diğer ücret ödemelerinin miktarı “K” işaretli,

j) Kurumların mevcut lojman, sosyal tesis, telefon, faks ve kadro sayıları “L” işaretli,

k) 2698 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonları Kanununun 3. maddesi gereğince Millî Eğitim Bakanlığı tarafından idare edilecek okul pansiyonları ile Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık okulları öğrencilerinden alınacak pansiyon ücretleri “M” işaretli,

ı) 3634 sayılı Millî Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu uyarınca; millî müdafaa mükellefiyeti yoluyla alınacak;

1. Hayvanların alım değerleri “O” işaretli,

2. Motorlu taşıtların ortalama alım değerleri ile günlük kira bedelleri “P” işaretli,

m) Harcamalara ilişkin formül “R” işaretli,

n) Kurumların sahip oldukları taşıtlar ve 1999 yılında Taşıt Kanunu uyarınca satın alacakları taşıtların cinsi, adedi, hangi hizmetlerde kullanılacağı ve azamî satın alma bedelleri “T” işaretli,

Cetvellerde gösterilmiştir.

Üzerinde söz talebi olmayan yukarıdaki 17. ve aşağıdaki 18, 19, 20, 21 ve 22. maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmiştir.

Yeni tertip, harcama ve gelir kalemleri açılması

MADDE 18. – Maliye Bakanı;

a) İlgili mevzuatına göre, yılı içinde 1999 Yılı Yatırım Programına alınan projeler için (2) ödenek türü altında, hizmetin gerektirdiği hallerde de (3) ödenek türü altında yeni tertipler veya (A) işaretli cetvelin bütünü içinde yeni faaliyet ve harcama kalemleri açmaya,

b) Gerektiğinde (B)işaretli cetvelde yeni bölüm, kesim ve madde kalemleri açmaya,

c) 25.6.1992 tarih ve 3824 sayılı Kanunla kaldırılan vergi ve resimler nedeniyle, Toplu Konut Fonu adına gümrüklerce ithal sırasında tahsil edilecek miktarlardan gelir kaydedilecek oranı tespiti ve bu tutarı tahsilatı yapan gümrük saymanlarına (B) cetvelinde açılan tertibe gelir kaydettirmeye ve Toplu Konut Fonuna aktarılacak tutarlar ile gelir kaydedilecek tutarlara ilişkin uygulama ile ilgili usul ve esasları belirlemeye,

Yetkilidir.

Aktarma

MADDE 19. – Maliye Bakanı;

a) Münhasıran “100-Personel giderleri” harcama kalemindeki ödeneklerle ilgili olarak, aynı kuruluş bütçesi içinde programlar arası aktarma yapmaya,

b) Kuruluş bütçelerinin “100-Personel giderleri” harcama kalemindeki ödenekler ile Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-351-900) tertibindeki ödeneklerden gerekli görülen tutarları Maliye Bakanlığı bütçesinde yer alan yedek ödenek tertibine aktarmaya,

c) Hizmeti yaptıracak olan kuruluşun isteği üzerine bütçesinden, malî yıl içinde hizmeti yürütecek olan daire veya idarenin bütçesine, gerektiğinde Hazine yardımı ile ilişkilendirilmek suretiyle ödenek aktarmaya ve bu konuda gerekli işlemleri yapmaya,

d) Millî Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı arasında cari yıl içinde yapılan hizmetlerin bedellerini karşılamak amacı ile varılacak mutabakat üzerine, ilgili bütçelerin program, altprogram, faaliyet ve projeleri arasında karşılıklı aktarma yapmaya,

e) “1999 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar”a uygun olarak yıllık programda yapılacak değişiklikler gereği,

değişiklik konusu projelere ait ödenekleri ilgili kuruluşların bütçeleri arasında aktarmaya,

f) Yukarıda (d) bendinde belirtilen bütçelerde yer alan Silahlı Kuvvetlerin tek merkezden yönetilmesi gereken ikmal ve tedarik hizmetleri ile bir programa ait bir hizmetin diğer bir program tarafından yürütülmesi halinde ödeneği ilgili program, altprogram, faaliyet veya projeler arasında karşılıklı olarak aktarmaya,

g) Mevcut üniversitelerden yeni açılacak üniversitelere intikal eden enstitü, fakülte ve yüksekokulların bütçelerinde yer alan ödenekleri, bu enstitü, fakülte ve yüksekokulların bağlandığı üniversite bütçelerine aktarmaya,

h) Kamu kurum ve kuruluşlarının yeniden teşkilatlanması sonucu, bütçe kanunlarının uygulanması ve kesinhesapların hazırlanması ile ilgili olarak gerekli görülen her türlü bütçe işlemlerini ve düzenlemeleri yapmaya,

Yetkilidir.

Mali yıl içinde diğer bir daireye veya idareye aktarılan ödeneklerle ilgili hizmetin yürütülmesinden bütçesine aktarma yapılan daire veya idare görevlidir.

Genel ve katma bütçeli kuruluşların kamulaştırma ve bina satın almaları ile ilgili tertiplerine aktarma yapılamaz. Ancak; liman, hava meydanı, demiryolu, tünel ve köprü projeleri nedeniyle yapılacak kamulaştırmalar ile üniversitelerin eğitim-öğretim projeleri için kuruluş bütçesinde tefrik edilmiş olan toplam kamulaştırma ödeneklerinin %50'sine, diğer kamulaştırma ve satın almalar için de %25'ine kadar olan ödenek eksiklikleri Maliye Bakanlığı bütçesinin yedek ödenek tertibinden karşılanabilir.

İdarelerin kamulaştırma ve bina satın almak amacıyla bütçelerinde yer alan ödenekler kamu iktisadî teşebbüslerinden gayrimenkul satın alınmasında kullanılamaz. Ancak bu hüküm doğrudan eğitim ve öğretime tahsis edilmesi şartıyla Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler bakımından uygulanmaz.

Posta giderleri

MADDE 20. – Yargı organlarınca yargılamanın seyri ve sonuçları ile ilgili olarak gerek görülen posta giderleri ve vergi dairelerinin vergi tebliğlerine ilişkin posta giderleri için bütçede öngörülen ödenekler yetmediği takdirde, bu giderlerle ilgili ilave olarak harcanmasına gerek görülecek tutarı ödetmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Bu suretle ortaya çıkacak ödenek farkı gider kesinhesabında ayrıca gösterilir.

Geçen yıllar borçları

MADDE 21. – Mali yılın sonuna kadar ödenemediği gibi emanet hesabına da alınamayan ve 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 93. maddesine göre zaman aşımına uğramamış bulunan geçen yıllar borçlarına ait ödemeler aşağıdaki ilkelere göre yapılır.

a) Yılları bütçelerinin (1) ödenek türü itibarıyla, “100-Personel Giderleri”ne ait harcama kalemlerinden doğan borçlar, “Personel Giderleri Geçen Yıllar Borçları” faaliyetinden ödenir.

b) (a) bendinde yazılı olanlar dışındaki harcama kalemlerinden doğan borçlar, borcun doğduğu tertibin ödenek türü dikkate alınarak;

1. Diğer cari giderlerden doğan borçlar, “Diğer Cari Giderler Geçen Yıllar Borçları”,

2. Yatırım hizmetlerinden doğan borçlar, “Yatırım Giderleri Geçen Yıllar Borçları”,

3. Transfer tertipleri ile ilgili olarak doğan borçlar, “Transfer Giderleri Geçen Yıllar Borçları”,

Faaliyetlerinden ödenir.

Bu faaliyetlerdeki ödeneklerin yetmemesi halinde (100-Personel giderleri dışında kalan) aynı veya diğer hizmet tertiplerindeki ödeneklerden bu faaliyetlere aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

4306 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesinin uygulanması

MADDE 22. – 16.8.1997 tarih ve 4306 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesi gereğince bütçede öngörülen gelirlerin gerçekleşen tutarlarını, bu amaçla Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine konulan ödeneklerden kullandırmaya, ödenegini aşan gelir tahsilatları karşılığında ilgili tertibe ödenek eklemeye yılı içinde harcanmayan ödenekleri, ertesi yıl bütçesine devren gelir ve ödenek kaydetmeye, bu hükümler çerçevesinde yapılacak işlemlere ilişkin esas ve usulleri belirlemeye, Maliye Bakanı yetkilidir.

Savunma sanayii destekleme fonu

MADDE 23. – a) Türk Silahlı Kuvvetlerine stratejik hedef planı uyarınca temini gerekli modern silah, araç ve gereçler ile gerçekleştirilecek savunma ve NATO altyapı yatırımları için mali yıl içinde yapılacak harcamalar, 7.11.1985 tarih ve 3238 sayılı Kanunla kurulan Savunma Sanayii Destekleme Fonunun kaynakları, bu amaçla bütçeye konulan ödenekler ve diğer aynı ve nakdi imkânlar birlikte değerlendirilmek suretiyle Savunma Sanayii İcra Komitesince tespit edilecek esaslar dairesinde karşılanır.

b) Millî Savunma ve İçişleri Bakanlığına (Jandarma Genel komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı) bütçe ile tahsis edilen mevcut ödeneklerden yukarıdaki fıkra gereğince tespit edilecek miktarları Savunma Sanayii Destekleme Fonuna ödemeye Millî Savunma ve İçişleri Bakanları yetkilidir.

c) Savunma Sanayii Destekleme Fonundan Hazineye yatırılacak paraları bir yandan bütçeye gelir, diğer yandan Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin ilgili tertiplerine ödenek kaydetmeye ve geçen yıllar ödenek bakiyelerini devretmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Yukarıdaki 23. madde üzerinde FP Grubu adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı ile şahsı adına Konya Milletvekili Hüseyin Arı birer konuşma yapmış, oylanan maddenin kabulü ile aşağıdaki 24. maddeye geçilmiştir.

Transferi mümkün olmayan konsolosluk gelirleri

MADDE 24. – Konvertibl olmayan konsolosluk gelirlerinden transferi mümkün olmayan ve 1998 yılı sonu itibarıyla kullanılmayan miktarları, Dışişleri

Bakanlığı bütçesinde açılacak özel bir tertibe, bu Bakanlığın gerekli gördüğü mal ve hizmet alımlarında kullanılmak üzere, yılı bütçesine ödenek ve gerektiğinde gelir kaydetmeye ve yılı içinde kullanılmayan miktarı gelecek yıla devren ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Yapılacak harcamaların esas ve usulleri Dışişleri Bakanı ve Maliye Bakanınca müştereken tespit edilir.

Üzerinde söz talebi olmayan 24. ile aşağıdaki 25 ve 26. maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmişlerdir.

Yabancı ülkelere yapılacak hizmet karşılıkları

MADDE 25. – Maliye Bakanı;

a) Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığınca yabancı ülkelere ve uluslararası kuruluşlara kiraya verilen veya bir hizmetin yerine getirilmesinde kullanılan kara, deniz ve hava taşıtlarından alınan kira veya ücret tutarlarını,

b) Türk Silahlı Kuvvetlerinin öğrenim ve eğitim müesseselerinde okutulan ve eğitim gören yabancı uyruklu subay, astsubay veya erlere yapılan masraflar karşılığında ilgili devletlerce ödenen miktarları,

c) NATO makamlarınca yapılan anlaşma gereğince yedek havaalanlarının bakım ve onarımları için verilecek paraları,

Aynı amaçla kullanılmak üzere bir yandan bütçeye gelir, diğer yandan yukarıda yazılı kuruluş bütçelerinde açılacak özel tertiplere ödenek kaydetmeye ve bu suretle ödenek kaydedilen miktarlardan yılı içinde harcanmayan kısımları ertesi yıla devretmeye yetkilidir.

Bağış, hibe ve yardımlar

MADDE 26. – a) Yurtiçi ve yurtdışı kaynaklardan hibe olarak malî yıl içinde elde edilecek imkânların Türk lirası karşılıklarını gereğine göre bütçeye gelir veya gelir-ödenek-gider kaydetmeye Hazine Müsteşarlığının teklifi üzerine Maliye Bakanı yetkilidir.

b) Dış kaynaklardan veya uluslararası antlaşmalarla bağış ve kredi yolu ile gelecek her çeşit malzemenin navlun ve dışalım ile ilgili vergi ve resimlerinin ödenmesi amacı ile bunların karşılığını, ilgili bütçelerinde mevcut veya yeniden açılacak harcama kalemlerine ödenek kaydetmeye ve gereken işlemleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

c) 1999 Malî yılı içinde Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ihtiyaçları için yabancı devletlerden askerî yardım yolu ile veya diğer yollardan fiilen sağlanacak malzeme ve eşya bedellerini, bağlı (B) cetvelinde bu adlarda açılacak tertiplere gelir ve karşılıklarını da bu bütçelerde açılacak özel tertiplere ödenek ve gider kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Eğitim ve öğretim ödenekleri

MADDE 27. – Genel bütçe dışındaki kamu kuruluşlarının bütçelerine, genel bütçeye dahil dairelerce yönetilen her derecedeki yatılı okullarda veya yurt dışında kendi hesaplarına okutturacakları öğrenciler için konulmuş olan

ödeneklerden gerekli miktarları, bu Kanunun (B) işaretli cetveline gelir ve bu öğrencilerin her çeşit giderlerini karşılamak üzere, (A) işaretli cetvelinde ilgili kurumun bütçesinde mevcut veya yeniden açılacak tertiplere aktarma yapmaya veya ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Madde üzerinde şahsı adına Erzurum Milletvekili Mücahit Himoğlu konuşma yapmış, daha sonra oylanana madde kabul edilerek aşağıdaki maddeye geçilmiştir.

Özel ödenek ve gelirlerin iptali

MADDE 28. – Bağışlara ilişkin özel ödenek ve özel gelirlerle diğer özel ödenek ve özel gelirlerden;

a) Tahsis amacı gerçekleştirilmiş ödenek artıkları ile tahsis amacının gerçekleştirilmesi bakımından yetersiz olanları,

b) (a) bendinde yazılı olanlar dışında kalıp da (700.000.000) lirayı aşmayan ve iki yıl devrettiği halde harcanmayanları,

İptal ederek gelir kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Üzerinde söz talebi olmayan 28. ve aşağıdaki 29 ile 30. maddeler ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmişlerdir.

Kurumların hâsılatından pay

MADDE 29. – Aylık gayrisafi hâsılat tahakkukunu (Katma Değer Vergisi ve Ek Vergi hariç) kapsamak kaydıyla,

– Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin hisselerinin satışından elde edilecek gelir payına mahsup edilmek üzere mal ve hizmet satışları gayri safi hâsılatının (hisse satışı tamamlanana kadar) % 15'i,

– Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından inşa edilen hidroelektrik santralleri ile bunlarla bağlantılı tesislerin, Türkiye Elektrik Üretim, İletim Anonim Şirketine (TEAŞ) devrine ilişkin gerekli yasal düzenleme yapıncaya kadar kullanım ve işletim bedellerine karşılık olmak üzere Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketinin (TEDAŞ) mal ve hizmet satışları (Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi ve TRT payı dahil) gayri safi hâsılatının % 8'i,

– Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğünün mal ve hizmet satışları gayri safi hâsılatının % 20'si,

– Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün (TEKEL) mal ve hizmet satışları aylık gayri safi hâsılatının % 10'u,

– Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketinin (BOTAŞ) doğalgaz satışları gayrisafi hâsılatının % 15'i,

– Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğünün (DMO) mal ve hizmet satışları ürün neveleri itibariyle gayri safi hâsılatının % 10'una kadarı,

En geç takip eden ayın 20'sine kadar Maliye Bakanlığı Merkez Saymanlığına ödenir. Ödenen bu tutarlar bütçeye gelir yazılır.

3984 sayılı Radyo ve Televizyon Kuruluşları ve Yayınları Hakkında Kanun gereğince elde edilen gelirlerden 5 trilyon lirası, genel bütçenin (B)

işaretli cetveline gelir kaydedilmek üzere 31 Temmuz 1999 tarihine kadar Maliye Bakanlığı Merkez Saymanlığına ödenir.

Fonların ödenek ve gelirleri

MADDE 30. – a) Çeşitli mevzuatla kurulmuş fonların her türlü gelirleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Hazine Müsteşarlığı adına açılan müşterek fon hesabına yatırılır. Bu hesaba yatırılan gelirlerden ilgili mevzuatında öngörülen fonlararası pay ve kesintiler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yapılır.

Bütçe kapsamına alınan fonlar bu Kanuna ekli (F) işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bunların gelirleri, yapılan kesintilerden sonra kalan tutarlar üzerinden genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir yazılır. Bu fonlar hizmetlerini bütçenin (A) cetveline konulan ödeneklerle yerine getirirler.

Kapsam dışında bırakılan fonların gelirlerinden Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı ile belirlenecek oran ve miktarlarda kesinti yapılarak genel bütçeye gelir kaydedilebilir.

Fonlar, hizmet ve harcamalarını kendi mevzuatlarında yer alan esas ve usullere göre yaparlar.

b) 1. Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı üzerine, kuruluş bütçelerindeki fon ödeneklerini diğer kuruluş bütçelerinin fonlara ilişkin tertiplerine,

2. İlgili Bakanın teklifi üzerine, fonlar tarafından yürütülmek amacıyla kuruluş bütçesinin diğer tertiplerinde yer alan ödenekleri, “77-Fonlara Ait Hizmetler” alt programına,

Aktarmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

c) 1. Fonların borçlanma yoluyla elde ettikleri kaynakları gerektiğinde bir yandan bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, karşılığında (A) işaretli cetveline ödenek kaydetmeye,

2. Fonlar tarafından hizmetin başka bir kuruluşa gördürülmesi halinde hizmetin karşılığı olan miktarı doğrudan hizmeti yapacak olan kuruluş bütçesine gelir ve ödenek kaydetmeye,

Maliye Bakanı yetkilidir.

d) 1. Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı ile fonların gider hesapları üzerinden aktarma yapılabilir. Aktarılan tutar, kendisine aktarma yapılan fonun gelir hesabı üzerinden müşterek fon hesabına, buradan da tamamı gider hesabına aktarılır.

2. Bütçe kapsamı dışındaki fonlardan kendi mevzuatlarına göre yapılan kesinti ile fonlararası aktarmalardan sonra kalan tutar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ilgili fonun gider hesabına aktarılır.

İKİNCİ KISIM

Hazine ve Kamu Kuruluşlarına İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Devlet Borçları

Devlet borçlarının yönetimi

MADDE 31. – a) Devlet borçlarının yönetimi 9.12.1994 tarihli ve 4059 sayılı Kanunun 2. maddesi uyarınca Hazine Müsteşarlığınca yürütülür.

b) Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan, malî yıl içinde ödenecek iç (Devlet Tahvili, Hazine Bonosu) ve dış borç anaparaları ile iç ve dış borçlanma tutarlarını bütçe dışında özel hesaplarda izletmeye, malî yıl zarfında iç ve dış borç anapara geri ödemelerini bütçe ile ilişkilendirmeksizin yapmaya yetkilidir.

Bu hüküm Dış Krediler Kur Farkı Fonu uygulamasından doğan ve fon tarafından karşılanamayan tutarlar ile garantili borçlardan doğan geri ödemelerin ve Yap-İşlet-Devret Modeli çerçevesinde üstlenilen garantilerden doğan yükümlülüklerin tamamı için de uygulanır.

c) Devlet iç ve dış borç faizleri ve genel giderleri bu amaçla bütçeye konulacak ödeneklerle karşılanır.

d) Katma bütçeli idarelerin dış borçları Hazine Müsteşarlığınca bu madde esaslarına göre ödenir.

e) Devlet borçlarının uygulama sonuçları Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkça hazırlanarak ilgili yıl kesinhesap cetveli ile birlikte Hazine Genel Hesabına dahil edilmek üzere Maliye Bakanlığına gönderilir.

f) Devlet borçlarının yönetimi ve muhasebesi ile ilgili esas ve usuller Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından birlikte düzenlenir.

Yukarıdaki madde üzerinde, FP Grubu adına, Afyon Milletvekili Sait Açıba konuşma yapmış, oylanan madde kabul edilerek, aşağıdaki maddeye geçilmiştir.

İç borçlanma

MADDE 32. – a) Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan malî yıl içinde bu Kanunun “denge” başlıklı maddesinde belirtilen tutar kadar “net iç borç kullanımına”(yıl içinde yapılan borçlanmalardan anapara ödemelerinin düşülmesiyle elde edilecek tutar) yetkilidir. Bu limit en fazla % 15 oranında artırılabilir. Dış borçlanmada anapara ödemesini aşan kısım iç borçlanma limitinden düşülür, altında kalan kısım ise limite eklenir. Daha önce ihraç edilmiş olup vadesinde nakden ödenenler hariç çeşitli kanunlara dayanılarak ihraç olunan özel tertip Devlet iç borçlanma senetleri bu limitin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

b) Verilen yetki sınırları içinde ihraç edilecek Devlet iç borçlanma senetleri bir yıl (364 gün) ve daha uzun vadeli Devlet tahvilleri ile vadeleri bir yıldan az olan Hazine bonolarıdır.

c) Çıkarılacak Devlet iç borçlanma senetlerinin çeşitleri, satış yöntemleri ile bunların faiz oranı, ihraç fiyatı, vadeleri, ödeme süresi, basım ve

ödemelerine ilişkin her türlü esaslar ve bunlara müteallik diğer şartları belirlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Bu senetlerin basım giderleri ve satışa katılacak bankalara ödenecek komisyon ve banka muameleleri vergileri ile satışa katılan bankaların satış işlemleri dolayısı ile yapacakları her türlü gider, vergi, resim ve harçların Hazinece bankalara geri ödenmesinde ve senetlerin basımında uygulanacak şekil ve esaslar Hazine Müsteşarlığı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası arasında 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanmaksızın akdedilecek malî servis anlaşması ile tespit edilir.

Cari yıl içinde çıkarılacak veya daha önceki yıllarda çıkarılmış Devlet iç borçlanma senetleri, işlemiş faizleri ödenmek suretiyle erken itfaya tabi tutulabilir veya piyasa koşullarından geri alınabilir.

Çıkarılacak tahvil ve bonoların faiz ve anapara ödemeleri ile yukarıda sözü geçen malî servis anlaşmasında yer alacak ödemeler ve bunların dışında kalan diğer konsolide Devlet borçları ile ilgili gider ve işlemler her türlü vergi (Gelir ve Kurumlar Vergisi hariç), resim ve harçtan müstesnadır.

Bu fıkralardaki hükümler daha önceki yıllarda ihraç olunan Devlet tahvili, Hazine bonoları ve diğer konsolide Devlet borçları ile ilgili işlemlerde de geçerlidir.

d) Devlet iç borçlanma senetlerinin dövize endeksli olarak ihracı halinde, anaparadaki kur artışları her faiz ödeme tarihi itibarıyla yeniden hesaplanıp, anapara değerine ilave edilerek iç borç kaydı yapılır.

e) Konsolide Bütçenin finansmanı amacıyla nakit karşılığı ihraç edilecek Devlet İç Borçlanma senetleri hariç, tüm Devlet İç Borçlanma Senetleri geçmiş valörlü olarak ihraç edilemez. Daha önce ihraç edilmiş özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin faiz oranları yükseltilemez.

Üzerinde konuşma olmayan 32. ve aşağıdaki 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43. ile 44. maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmişlerdir.

2974, 3836 ve 1211 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması

MADDE 33. – a) 2974 sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşları Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun ile 3836 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanması sonucu Hazinece üstlenilerek tahkim olunan borçlar için 1999 yılında yapılacak faiz ve anapara ödemelerinin gerektirdiği tutarda alacaklı kuruluşlara özel tertip Devlet iç borçlanma tahvili vermeye,

b) 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 61. maddesi gereğince yeniden değerlendirme farkından doğan borçlar karşılığında geçmiş yıllarda verilen Devlet iç borçlanma senetleri ile bunların Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıncı açık piyasa işlemlerinde kullanılması sonucu senetlerin orijinal faizleri ile piyasa faizleri arasında oluşan menkul kıymet zararları karşılığında bankaya verilmiş olan Devlet iç borçlanma senetlerinin 1999 yılında yapılacak faiz ödemelerinin gerektirdiği tutarda özel tertip Devlet iç borçlanma senedi vermeye,

c) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 21.4.1994 tarih ve 3985 sayılı Kanunun geçici 9. maddesi uyarınca kısa vadeli avans hesabında biriken tutarların tasfiyesi amacıyla ihraç edilmiş olan Devlet iç borçlanma tahvillerinin 1999 yılında yapılacak faiz ödemelerinin gerektirdiği tutarda özel tertip Devlet iç borçlanma senedi vermeye,

d) Yukarıda sözü edilen faiz ödemelerini “Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı”ndan yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi yıla devretmeye veya bütçe ile ilişkilendirmeksizin özel hesaplarda izlemeye,

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan,

e) 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanununun 61. maddesi gereğince yeniden değerlendirilerek doğan ve doğacak borçların 1999 yılında yapılacak ödemeleri için özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihraç etmeye ve bu tahvillerin vade, faiz ve sair şartlarını belirlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi ile Başbakan,

Yetkilidir.

MADDE 34. – a) Yabancı ülke, banka ve kurumlarla veya uluslararası kuruluşlarla yapılmış ve yapılacak anlaşmalara göre genel ve katma bütçeli kuruluşlara dış proje kredisi olarak kullandırılan imkânların;

1. Türk Lirası karşılıkları, dış borç kayıtları yapılarak Hazine Müsteşarlığınca Maliye Bakanlığına bildirilir.

2. Döviz üzerinden yurt içinde ve yurt dışında mal, hizmet ve eğitim bedeli olarak yapılan dış proje kredisi kullanımları, ilgili kuruluşlar tarafından dış borç kaydı yapılmak üzere kullanımı takip eden otuz gün içerisinde Hazine Müsteşarlığına gönderilir. Dış borç kaydı yapılan tutarlar Hazine Müsteşarlığınca Maliye Bakanlığına bildirilir.

3. Malzeme ve hizmet bedelleri, taahhüt evrakı ve sözleşme tasarıları ise ilgili kuruluşlar tarafından ayrıca Maliye Bakanlığına bildirilir.

4. Söz konusu miktarları gerektiğinde ilgili kuruluşlara ait bütçelerde açılacak özel tertiplere;

– Ödenek kaydederek,

– Mevcut ödeneklerden aktarma yaparak,

Bütçeleştirmeye, bunlardan yılı içinde harcanmayan miktarları ertesi yıl bütçesine devren ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Daha önceki yıllarda benzer şekilde sağlanan imkânların Türk Lirası karşılıkları ile malzeme ve hizmet bedelleri için de yukarıdaki esaslara göre işlem yapılır.

5. Yukarıda belirtilen hükümlerin uygulanmasına ilişkin esas ve usuller Hazine Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığı tarafından müştereken tespit edilir.

b) Dış borçlanma imkânları ile satın alınacak malzeme ve hizmetlere ait taahhüt evrakı veya sözleşme tasarıları, Maliye Bakanlığınca 1050 sayılı

Kanunun 64. maddesi uyarınca vize edilmeden satın alma işlemi gerçekleştirilemez ve ilgili miktarların dış borç kayıtları yapılamaz.

Ancak, Maliye Bakanlığı gerektiğinde dış borçlanma ile ilgili bütçeleştirme işlemleri yapılmadan önce (ilgili miktarların ödenek, gider ve dış borç kayıtları daha sonra yapılmak üzere) taahhüt evrakı ve sözleşme tasarısını vize etmeye yetkilidir.

c) Dış Devlet borçlarıyla ilgili kredi anlaşmalarının yürürlüğe girmesini sağlayacak kanunî düzenlemelerin tamamlanmasına kadar kredi anlaşmaları gereği peşin ödenmesi gereken komisyon, ücret, garanti ücreti ve benzeri giderler ile gerektiğinde faiz ödemelerini de “Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı”ndan yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi malî yıla devretmeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

d) Konsolide dış Devlet borçlarıyla ilgili kredi anlaşmalarında öngörülen bütün ödeme ve işlemler (dış proje kredileri çerçevesinde yapılacak ödemeler dahil) 1999 yılında her türlü vergi, resim ve harçtan müstesnadır.

e) Finansmanı Avrupa Birliği, yabancı devlet veya uluslararası kuruluşlarla yapılan anlaşmalara göre sağlanarak gerçekleştirilecek olan işler, anlaşma hükümlerinde özel ihale ve satınalma usullerinin öngörülmesi halinde, özel kanun, kararname veya anlaşma hükümlerine göre yürütülür.

f) Yabancı ülke, banka ve kurumlarla veya uluslararası kuruluşlarla yapılmış veya yapılacak anlaşmalar ile Hazine Müsteşarlığı tarafından sağlanarak devir ve ikraz anlaşmaları yoluyla genel ve katma bütçeli kuruluşlar dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarına dış proje kredisi olarak kullandırılan imkânlar, ilgili kuruluşlar tarafından dış borç kaydı yapılmak üzere kullanımı takip eden otuz gün içinde Hazine Müsteşarlığına gönderilir.

Dış borçların ikraz, devir ve garanti edilmesi

MADDE 35. – a) Yabancı ülkeler, uluslararası kuruluşlar, yabancı bankalar ve yabancı ülkelerde yerleşik diğer finans kurumlarından her türlü amaçla ve uluslararası sermaye piyasasında kullanılan finansman araçları ile yapılacak borçlanmalarla ilgili temas ve müzakereleri yürütmeye ve bu borçlanmalarla ilgili işlemleri sonuçlandırmaya,

b) Yukarıdaki (a) fıkrasına göre sağlanan finansman imkânlarını, ekonominin çeşitli sektörlerinde gelişmeyi sağlamak amacıyla ve anlaşmalar hükümleri uyarınca kamu ve özel sektör kurumlarına ikraz, devir veya kullandırmaya ve bu kredilerden yapılması gereken geri ödemeleri aynı kuruluşlar için hesaben ikraz veya krediye dönüştürmeye,

c) Yukarıda belirtilen imkânların doğrudan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası veya Türkiye’de yerleşik kurumlar ile Türk Bankaları tarafından sağlanması halinde, bu kredileri kısmen veya tamamen devralmaya, devralınan bu kredileri kısmen veya tamamen kamu kurumlarına ikraz, devir veya kullandırmaya ve bu kredilerden yapılması gereken geri ödemeleri aynı

kuruluşlar için hesaben ikraz veya krediye dönüştürmeye, Türkiye’de yerleşik bankaların döviz varlıkları üzerinden borçlanmaya,

d) 1. Yabancı ülkelerin kredi kuruluşları, uluslararası kurumlar veya yabancı ülkelerde yerleşik banka ve kurumlar ile bu finansman işlemlerine katılan Türk Bankaları tarafından kamu kurumlarına (özel hukuk hükümlerine tabi olmakla beraber sermayelerinin %50’sinden fazlası kamuya ait olanlar dahil) ve yatırım bankalarına verilecek kredileri, borçlanacak kuruluşun Hazine garantili mevcut dış borçlarını geri ödeme performansı ve borç ödeme kabiliyeti ile sınırlı kalmak kaydıyla ve anlaşmalarındaki şartlarıyla garanti etmeye,

2. Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşların ihdas ettikleri garanti programları çerçevesinde,

aa) Kamu kuruluşları (özel hukuk hükümlerine tabi olmakla beraber sermayelerinin % 50’sinden fazlası kamuya ait olanlar) ve yatırım bankalarının borçlu sıfatıyla uluslararası piyasalardan temin edecekleri finansman imkânları için,

bb) Yap-İşlet-Devret ve Yap-İşlet modeli çerçevesinde gerçekleştirilecek projelerle ilgili, mevzuatta öngörülen Hazine garantileri ile sınırlı olmak ve şartları Hazine Müsteşarlığınca müzakere edilmek üzere,

Yukarıda anılan uluslararası kuruluşlar tarafından verilen garantiye karşı garanti vermeye,

3. Hazine garantörlüğünde sağlanacak dış borçlar için; garanti verilmeden önce kuruluşlar için performans değerlendirme kriterlerini, garantörlükten doğacak riskin teminat altına alınması usul ve esaslarını, garanti ücreti oranını, garanti verilme aşamasında garantörlük koşullarını ve bu borçlardan Hazine adına doğabilecek yükümlülüklerin geri ödeme koşullarını belirlemeye,

e) Ulusal banka ve kamu kuruluşlarınca yabancı ülkelere açılacak kredilerin geri ödenmesini garanti etmeye, yabancı ülkelerde doğrudan teminat mektubu vermeye yetkili ulusal bankalar lehine garanti vermeye,

f) Türkiye Cumhuriyeti adına Hazine Müsteşarlığı tarafından yabancı ülkeler resmî kuruluşları veya uluslararası kuruluşlardan sağlanan kredilerin teknik yardım ve eğitim amaçları kapsamındaki bölümlerini anlaşma hükümlerine istinaden gerektiğinde özel ve özerk bütçeli kamu kuruluşları ile kamu kuruluşu sayılan kurumlara karşılıksız olarak kullandırmaya,

g) Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonu tarafından Bosna-Hersek’de finanse edilecek projeler için bu fona üye diğer ülkelerle birlikte sağlanacak ortak bir garanti çerçevesinde garanti verilmesine,

h) Avrupa Birliği, yabancı ülkeler ve bu ülkelerin banka ve kredi kuruluşları ve uluslararası malî kuruluşlardan ülkemizde faaliyet gösteren Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına risk sermayesi şeklinde köprü krediler, koşullu krediler sağlamaya veya yukarıda belirtilen yabancı ülke ve kuruluşların adı geçen Yatırım Ortaklıklarına doğrudan veya aracı malî kuruluşlar vasıtasıyla

risk sermayesi şeklinde katkı sağlamaya yönelik anlaşmalar yapmaya, sağlanan bu imkânların devredilmesine, kullandırılmasına ve geri ödenmesine,

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

i) Daha önceki yıllarda yapılan işlemler için de bu esaslar geçerlidir.

j) Yılı içinde belediyeler ve bağlı kuruluşları ile özel statüye sahip kamu hizmeti gören ve sermayelerinin % 50'sinden fazlası belediyeye ait olan iştirakler ve ilgili mevzuat gereği tüzelkişiliği haiz yerel yönetim birlikleri için, uluslararası ticarî bankalardan borçlanmak suretiyle temin edilen dış finansmanla ilgili olarak Hazine garantisi verilecek ve devredilecek dış kredi tutarı beşyüz milyon Amerikan Doları ile sınırlıdır.

Yap-İşlet, Yap-İşlet-Devret çerçevesinde gerçekleştirilecek projelere verilen Hazine garantileri ile Kalkınma ve Yatırım Bankalarının uluslararası kuruluşlardan ve piyasalardan Hazine garantisi altında sağlayacakları dış borçlanma tutarı yukarıda belirlenen sınırlamanın dışında bırakılmıştır.

244 sayılı Kanun kapsamı dışında borçlanma

MADDE 36. – a) Yıllık programlarla belirlenen dış finansman ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun kapsamı dışında kalan kuruluşlarla kredi anlaşmaları yapmaya ve projelerin yapılabilirlik çalışmalarının dış finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere Dünya Bankası ile üzerinde anlaşılacak şartlarla (10.000.000) Amerikan Dolarına kadar olan borçlanmaların yapılmasına Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

b) Bu gibi anlaşmalar ve savunma borçlanmalarına ilişkin kredi anlaşmaları bütçe kanunları hükümlerine dayanılarak yapılmış olup, Bakanlar Kurulunca uygun görülen diğer kredi anlaşmaları gibi Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe girer. Bu kararnameler 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanun ve 23.5.1928 tarihli ve 1322 sayılı Kanun hükümlerine tabi değildir.

c) Türkiye Cumhuriyetinin bu madde ile “Dış Borçların İkras, Devir ve Garanti Edilmesi” başlığını taşıyan maddeleri ve bu madde hükümlerine dayanarak, sırasıyla borçlu veya garantör sıfatı ile taraf olduğu kredi anlaşmalarından doğan borçlarının dünya sermaye piyasalarında mevcut muhtelif finansman araçları vasıtasıyla yönetimi amacıyla anlaşma yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Söz konusu anlaşmalar imzalandıkları tarihte yürürlüğe girer.

d) Daha önceki bütçe yıllarında aktedilmiş benzeri anlaşmalar hakkında da bu madde hükmü uygulanır.

Borç verme, hibe ve yardım anlaşmaları

MADDE 37. – a) Avrupa Birliği, yabancı ülkeler, uluslararası kuruluşlar ve yabancı ülke kredi kuruluşlarından sağlanacak hibelerle ilgili temas, müzakere ve anlaşmaları yapmaya ve bu yolla sağlanan finansman imkânlarını kamu ve özel sektör kuruluşlarına kullandırmaya Hazine

Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Söz konusu anlaşmalar imzalandıkları tarihte yürürlüğe girer.

Bu kaynaklardan genel bütçeye dahil daireler ve diğer kamu kuruluşlarına sağlanan hibelerin kullanımlarına ilişkin işlemler damga vergisi, resim, harç ve diğer masraflardan muaftır.

b) Yabancı ülke ve kuruluşlara verilecek borçlarla ilgili anlaşmaları yapmaya ve anlaşmaların esas ve şartlarını belirlemeye, verilen borçların ertelenmesine ve yeniden yapılandırılması işlemlerini yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Yabancı ülke ve kuruluşlara verilecek borçlar Hazine Müsteşarlığı bütçesine bu amaçla konulacak ödenekten karşılanır.

Söz konusu anlaşmalar Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girer.

c) Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı ülke ve kuruluşlara yapılacak hibe ve yardımlar ile ilgili görüşmelerde bulunmaya ve anlaşmalar imzalamaya, Cumhurbaşkanı ve Başbakanın yetkileri saklı kalmak kaydıyla, Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenecek kişi ve kuruluşlar yetkilidir. Yabancı ülkelere verilecek hibe ve yardım karşılıkları Maliye Bakanlığı bütçesine (Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığı hariç) bu amaçla konulacak ödenekten karşılanır.

Söz konusu anlaşmalar Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girer.

Anlaşmada belirtilen nakdi hibe ve yardımlar bütçeye gider kaydedilerek Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında ilgili ülke adına döviz cinsinden açılacak hesaba aktarılabilir. Ödemeler, anlaşma hükümleri çerçevesinde ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar dahilinde ilgili hesaptan yapılır.

d) Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. tarafından yabancı ülkelere ve bu ülkelerdeki kuruluşlara açılacak iki yıl veya daha uzun vadeli mal ve/veya hizmet satış sözleşmeleri veya bu tür sözleşmelerle eş değer finansal kiralama işlemleri ile ilgili Resmî Destekli İhracat Kredilerinin esaslarını ve finansal hükümlerini düzenlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı projesi kapsamında akdedilecek anlaşmalar

MADDE 38. – Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı projesi kapsamında;

a) Akdedilecek olan ev sahibi ülke anlaşması, anahtar teslimi yapım sözleşmesi, hükümet garantisi anlaşması ve bu proje tahtındaki diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dokümanların imzalanmasına,

b) (a) fıkrasında belirtilen anlaşmalar ile diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dokümanlar tahtında Türkiye Cumhuriyeti ve ilgili kamu ve kuruluşları tarafından taahhüt edilen her türlü ödeme, tamamlama, performans ve sair yükümlülüklerin ifasına yönelik olarak ilgili anlaşmalarda öngörülen taraflara garanti verilmesine, bahsekonu taahhütlerin anlaşmalarda öngörüldüğü şekilde gereği gibi, kısmen ya da tamamen yerine getirilmemesi

halinde ortaya çıkacak her türlü ödeme yükümlülüğünün Türkiye Cumhuriyeti adına garanti edilmesine,

c) (a) ve (b) fıkralarında belirtilen anlaşmalar ile diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dokümanları imzalayacak ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının tespitine ve yetkilendirilmesine,

Bakanlar Kurulu yetkilidir.

İKİNCİ BÖLÜM

Hazine İşlemleri

Avans işlemleri

MADDE 39. – Genel bütçe ödemelerini zamanında yapabilmek ve ödemelerin tahsilatın göstereceği mevsimlik dalgalanmalardan olumsuz yönde etkilenmesini önlemek, amacıyla 14.1.1970 tarihli ve 1211 sayılı Kanunun 50. maddesi esaslarına göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından kısa vadeli avans almaya Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan yetkilidir.

Çeşitli saymanlıklardaki değerlerin hazineye geçişi

MADDE 40. – Maliye Bakanı, bütün saymanlıkların çeşitli nedenlerle hazine hesapları dışında kalan mal varlıkları ve emanetler de dahil olmak üzere her çeşit paralarını hazine hesaplarına kaydettirmeye, bu hesaplara tasarruf etmeye ve bu amaçla gerekli önlemleri almaya yetkilidir.

1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun tanımladığı bir saymanın yönetim ve sorumluluğunda olmayan kamu fonları hakkında da bu hüküm uygulanır.

Geri verilecek paralar

MADDE 41. – 27.6.1963 tarihli ve 261 sayılı Kanun uyarınca, geri verilecek paraların kesin olarak veya avans suretiyle ödenmesinin şekil ve usulleri Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkta Maliye Bakanlığı tarafından müştereken tespit olunur.

Yapılacak inceleme sonunda fazla ödendiği tespit olunan veya zamanında mahsup olunmayan tutarlar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre geri alınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kamu İktisadî Teşebbüsleri

Kamu iktisadî teşebbüslerinin kârları

MADDE 42. – a) 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi kuruluşların, 1998 yılı kârlarından Hazineye isabet eden tutarları;

1. 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen kısıtlamalara tabi olmaksızın, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bütçeye gelir kaydetmeye,

2. Kuruluşların ödenmemiş sermayelerine veya tahakkuk etmiş görev zararları alacaklarına mahsup edilmek üzere Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bütçeye gelir, ödenek ve gider kaydetmeye,

b) Birinci fıkra kapsamına giren kuruluşların 1997 ve önceki yıllara ait kâr paylarından Hazineye isabet eden tutarları Hazine Müsteşarlığının bağlı

olduğu Bakanın talebi üzerine bütçenin gelir ve giderleri ile ilişkilendirilmeksizin kuruluşların görev zararları alacakları veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye ilişkin işlemleri yapmaya,

Maliye Bakanı yetkilidir.

Kamu ortaklıkları ve iştiraklerinde sermaye değişiklikleri

MADDE 43. – a) Kamu ortaklıkları ve iştiraklerinin yeniden düzenlenmesi tedbirlerini uygulamak, sermaye artırımlarına katılmak, kamu iktisadî teşebbüslerinin yatırım ve finansman programlarının gereklerini yerine getirmek ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini uygulamak amacıyla;

1. Hazinece her türlü sermaye artırımlarına katılınması ve her türlü sermaye paylarının satın alınmasına,

2. Hazinesinin ve kamu iktisadî teşebbüslerinin sermaye paylarını diğer kamu iktisadî teşebbüslerine, özelleştirme idaresine veya katma bütçeli idarelere devretmeye veya onlar tarafından devraldırmaya,

3. Kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının Hazineye veya çeşitli fonlara olan borçlarını yıllık yatırım ve finansman programlarına uygun olarak Hazineden olan alacaklarına veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye veya teşebbüslerin borçlarının ödenme zamanı ve şartlarını belirlemeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan; bu işlemlerin gerektirdiği tutarları, aynı Müsteşarlığın teklifi üzerine, mahiyetine göre, bütçede açılacak özel tertiplere gelir ve ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı,

Yetkilidir.

b) Kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının 1998 yılı sonu itibariyle; Hazineye fonlara, Soysal Sigortalar Kurumuna olan vadesi geçmiş borçlarını, Hazineden ve fonlardan olan alacaklarına veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan, bu işlemleri aynı Müsteşarlığın teklifi üzerine gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin mahiyetlerine göre ilgili devlet hesaplarına kaydettirmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

c) T.C. Ziraat Bankası ve T. Halk Bankasının çeşitli kanun ve kararnamelerden doğan ve bütçe ödenekleri ile karşılanamayan 31.12.1998 tarihi itibariyle mevcut görev zararlarının %15'ini geçmeyen kısmının tasfiye edilmesini teminen özel tertip Devlet tahvili ihraç edilebilir. Bu tahviller, iç borçlanma ile ilgili maddedeki limit dışında olup; vade, faiz ve diğer şartları ile görev zararı tutarlarının tespitine ilişkin usul ve esaslar Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Başbakan tarafından belirlenir.

d) 88/12944 sayılı Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkındaki Kararın değişik 3 üncü maddesinin (d) fıkrasında belirtilen gelirler, ihracatın desteklenmesi kaydıyla T.C. Merkez Bankası tarafından fonun gelir hesabından doğrudan Hazine İç Ödemeler Saymanlığı aracılığı ile T. İhracat Kredi Bankası A.Ş.'ne (EXİMBANK) aktarılır. Aktarılan bu tutarı Hazine Müsteşarlığının

teklifi ile EXİMBANK'ın sermayesine sayılmak üzere bütçeye gelir, ödenek ve gider kaydetmeye ve bu fıkra kapsamında uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.

e) Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 196 sayılı Kanuna istinaden çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararları uyarınca 31.12.1998 tarihi itibarıyla doğmuş destekleme görev zararı alacaklarına karşılık, 31.12.1998 tarihi itibarıyla vadesi geldiği halde ödenmemiş olan vergi borçları (Katma Değer Vergisi, Eğitim, Gençlik, Spor ve Sağlık Hizmetleri Vergisi, Eğitime Katkı Payı ve Fonlar hariç) ile bu borçlara ilişkin gecikme zam ve gecikme faizleri aynı miktarda terkin edilir. Bu fıkra uyarınca mahsubu yapılacak vergi borçlarına ilişkin gecikme zammı ve gecikme faizleri 31.12.1998 tarihi itibarıyla dondurulur.

Söz konusu görev zararının Yüksek Denetleme Kurulu tarafından tespitini müteakiben Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bu maddenin gerektirdiği terkin ve diğer işlemleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

Hazine kefaleti

MADDE 44. – a) Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.'nin kredi, sigorta ve garanti faaliyetleri nedeni ile yüklendiği işlemlerden doğabilecek politik riskleri garanti etmeye ve bu risklerden doğabilecek zararları ödemeye,

b) Özelleştirme İdaresince, özelleştirme programı çerçevesinde yapılacak borçlanmalara yetmişbeş trilyon liraya kadar Hazine garantisi vermeye,

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Kamu Personeline İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Özlük Hakları

Katsayılar, yurtdışı aylıklar, ücret, sözleşme ücreti, ek tazminat tavanları

MADDE 45. – a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 154. maddesi uyarınca, aylık gösterge tablosunda yer alan rakamlar ile ek gösterge rakamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak aylık katsayısı 1.1.1999 - 30.6.1999 döneminde (9975), memuriyet taban aylığı göstergesine uygulanacak taban aylığı katsayısı 1.1.1999 -30.6.1999 döneminde (63400), olarak uygulanır.

b) Kurumların yurtdışı kuruluşlarına dahil kadrolarında görev alan Devlet memurlarının yurtdışı aylıkları, yeni kurlar ve yeni emsaller tespit edilinceye kadar, 1.3.1999 tarihinden geçerli olmak üzere, 19.4.1999 tarihli ve 99/12791 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ek ve değişikliklerinde yer alan hükümlere göre ödenir.

c) 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3. maddesinin (c) bendi uyarınca çalıştırılan sözleşmeli personelin sözleşme ücret tavanı 1.1.1999 - 30.6.1999 döneminde (440.600.000) lira olarak uygulanır.

d) 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2.12.1993 tarih ve 3920 sayılı Kanunla değişik 28. maddesinin (B) fıkrası uyarınca ödenecek ek tazminatın tavanı (35.000.000) lira olarak uygulanır.

Aynı maddenin (A) fıkrası uyarınca ödenecek ek tazminatın aylık tutarı da erbaş ve erler için; 1.1.1999 -30.6.1999 tarihleri arasındaki sürede (28.000.000) lirayı, 1.7.1999 tarihinden itibaren ise (32.000.000) lirayı geçemez.

e) İçişleri Bakanlığınca tespit edilecek asgarî ve azamî sınırlar dahilinde belediye başkanlarının aylık ödemeleri, belediye meclislerince kararlaştırılır.

45. madde üzerinde FP Grubu adına Erzurum Milletvekili Aslan Polat bir konuşma yapmış, Maliye Bakanı bir açıklamada bulunmuş, madde üzerinde bir önerge verilmiş, ancak önerge kabul edilmemiştir.⁷²³ Daha sonra aşağıdaki maddeye geçilmiştir.

İkramiye ödemeleri

MADDE 46. – 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun ile ek ve değişikliklerine göre verilen ve aynı Kanunla belirtilen oran ve tutarlar uygulanmak suretiyle bulunacak ikramiyenin ödenmesine devam olunur. Anılan Kanunun 26.7.1983 tarihli ve 2867 sayılı Kanunla değişik 60. maddesinin 3. fıkrasında bütçe kanunu ile belirleneceği ifade edilen ikramiye katsayısı olarak 1999 yılında Devlet memurları aylıkları için tespit olunan katsayı uygulanır.

Üzerinde konuşma olmayan 46. madde ile aşağıdaki 47, 48, 49, 50, 51, 52. ve 53. maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmişlerdir.

MADDE 47. – Bazı Kamu Personeline Tayin Bedeli Verilmesi Hakkında 22.6.1978 tarihli ve 2155 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca ödenecek aylık tayin bedeli, günlük er istihkakının bir aylık tutarı esas alınarak hesaplanır. Ancak bu şekilde ödenecek tayin bedelinin aylık tutarı (1500) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpılması sonucu bulunacak miktarı geçemez.

İKİNCİ BÖLÜM

İstihdam Esasları

Kadroların kullanımı

MADDE 48. – a) Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere, bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlara, kanunla kurulan fonlara, kefalet sandıklarına, sosyal güvenlik kuruluşlarına, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlara, tahsis edilmiş bulunan serbest memur kadroları ile sürekli işçi kadrolarından boş olanların açıktan atama amacıyla kullanılması ve bu kurumların boş memur kadrolarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 86. maddesinin üçüncü fıkrasına göre açıktan vekil atanması Maliye Bakanlığının iznine tabidir. Açıktan atama izni, personel

⁷²³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 25 (28.6.1999), ss. 862-863: Önerge; Saffet Arıkan Bedük (Ankara), Sevgi Esen (Kayseri), Turhan Güven (İçel), Sebahattin Karakelle (Erzincan), Yener Yıldırım (Ordu), Ufuk Söylemez (İzmir), Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş), Ali Naci (Trabzon) ve Tuncer Hacı Filiz (Kırıkkale) tarafından verilmiştir.

ödeneginin yeterli olması şartıyla verilebilir. Ancak, hâkimlik ve savcılık mesleklerinde bulunanlar ile bu meslektan sayılan görevlerde olanlar, yükseköğretim kurumları öğretim üyeleri ve 24.5.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun Ek 1. maddesi uyarınca yapılacak atamalar için izin aranmaz.

Kurumlar, açıktan atama, emeklilik, istifa ve nakil gibi sebeplerle serbest kadrolarında meydana gelen değışiklikler ile kadroların dolu ve boş durumunu gösterir cetvelleri mart, haziran, eylül ve aralık aylarının son günü itibariyle doldurarak Maliye Bakanlığına göndermek zorundadırlar.

b) Yukarıda sayılan kurumların boş sürekli işçi kadrolarından Maliye Bakanınca uygun görülenler Başbakanın izniyle iptal edilir.

c) İl özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve müesseselere tahsis edilmiş bulunan serbest memur kadroları ile sürekli işçi kadrolarından 31.12.1998 tarihi itibariyle boş olanlar ile bu tarihten sonra boşalacak olanların açıktan atama amacıyla kullanılması İçişleri Bakanlığının iznine tabidir.

d) Genel bütçeli dairelerle katma bütçeli idarelerin döner sermaye ve fon saymanlıklarına ait sayman ve saymanlıklarda görevli her unvandaki memur kadrolarından, Maliye Bakanınca uygun görülenler bu Bakanlığın kadro cetvellerine eklenerek, döner sermaye ve fonların kadrolarından tenkis edilir.

Maliye Bakanlığı kadro cetvellerine eklenen söz konusu kadrolarda istihdam edilen personel, başka bir işleme gerek kalmaksızın bu kadrolara atanmış sayılırlar.

e) (a) fıkrası kapsamında yer alan kurum ve kuruluşlar, personel ödenegİ ile kadrolarının önceden temini amacıyla, mevcut teşkilât kanunları uyarınca kuracakları yeni birimler için Maliye Bakanlığının görüşünü alacaklardır.

Sözleşmeli personel

MADDE 49. – Genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, belediyeler, il özel idareleri, kanunla kurulan fonlar, sosyal güvenlik kuruluşları, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar ile 8.6.1984 tarihli ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışında kalan kuruluşlarda sözleşme ile çalıştırılacak personel hakkında 6.6.1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ek ve değışikliklerinin uygulanmasına devam olunur.

Birinci fıkrada sayılan kurum ve kuruluşlar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu dışında diğerk kanun hükümlerine göre çalıştırdıkları sözleşmeli personelin unvan, sayı ve ücretlerini gösterir cetvelleri ve tip sözleşme örneklerini, 1999 Malî Yılı Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek zorundadırlar.

Özel kanunlar uyarınca kadro karşılık gösterilmek suretiyle çalıştırılan sözleşmeli personelin unvan, sayı ve ücretleri vizeye tabi değildir. Ancak

kuruluşlar bunlara ait tip sözleşme örneklerini 1999 yılı Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek ve bu şekilde çalıştırdıkları sözleşmeli personelin isim, unvan, kadro derecesi ve sözleşme ücretlerini gösterir cetvelleri şubat, ağustos ve aralık ayları itibariyle Maliye Bakanlığına bilgi için göndermek zorundadırlar.

Bütçe yılı içinde ilgili mevzuat hükümlerine dayanılarak istihdam edecekleri yeni sözleşmeli personel (kadro karşılığı çalıştırılan sözleşmeli personel hariç) için kuruluşlarca ayrıca düzenlenecek sayı, unvan, nitelik ve ücretlerini gösterir ek cetvellerin ve farklı hükümler içermesi halinde tip sözleşme örneklerinin Maliye Bakanlığına vize ettirilmesi gereklidir.

Yukarıdaki fıkralara göre vize işlemleri tamamlanmadan sözleşme yapılamaz ve herhangi bir ödemede bulunulamaz.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4. maddesinin (B) fıkrası ile ek geçici 16. maddesi ve özel kanunları uyarınca 1998 Malî Yılında sözleşme ile çalıştırılanlardan 1999 Malî Yılında görevlerine devam etmeleri ilgili bakanlık veya kuruluşlarca uygun görülenlerin ocak, şubat ve mart aylarına ait sözleşme ücretleri, sözleşme ile çalıştırılmaları konusundaki kanunî işlemleri tamamlanuncaya kadar 1998 Malî Yılında vize edilmiş sözleşmelerine göre, yeni sözleşmeleri esas alınarak gerekli düzeltmeler daha sonra yapılmak üzere, Maliye Bakanlığı vizesi aranmaksızın ödenir.

İşçilik ödenekleri ve geçici iş pozisyonları

MADDE 50. – a) Genel bütçeye dahil dairelerle, katma bütçeli idareler, sürekli işçileri ile otuz iş gününden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçileri, bütçelerinin (55) ve (66) alt programlarında yer alan 100-Personel giderleri harcama kalemindeki ödenekleri aşmayacak sayıda ve süre ile istihdam edebilirler. Sürekli ve geçici işçilere bütçede tertiplenen ödeneği aşacak şekilde fazla çalışma yaptırılmaz. Belirtilen alt programlara hiç bir şekilde ödenek aktarması yapılamaz ve bütçenin başka tertiplerinden işçi ücreti ve fazla çalışma ücreti ödenemez. Ancak, toplu iş sözleşmelerinden doğacak yükümlülükler ile ihbar ve kıdem tazminatları ödemeleri nedeniyle meydana gelecek ödenek eksiklikleri Maliye Bakanlığı bütçesindeki yedek ödenek tertiplerinden karşılanabilir.

Kurumlar, bütçelerinin (66) alt programına tertip edilen ödenek ile sınırlı olmak üzere yıl içinde aylar itibariyle çalıştıracakları geçici işçilerin sayılarını, bunların çalıştırılacakları birimlere göre dağılımını (merkez teşkilatında birimler, taşra teşkilatında ise bölge ve il müdürlüğü olarak) gösteren cetvelleri, yapılan hesaplamalarla birlikte Temmuz ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek zorundadır. Yıl içinde meydana gelen değişiklikler de aynı usul ile vizeye tabidir. Bu vize işlemi yapılmaksızın geçici işçi istihdam edilemez ve ödeme yapılamaz. Memurlar eliyle görülmesi gereken işlerde istihdam edilmek amacıyla işçi alınamaz.

Yukarıdaki hükümlere aykırı uygulamalardan ita amirleri ve tahakkuk memurları ile ödenek üstü harcama yapan saymanlar sorumludur.

b) Genel ve katma bütçeli idarelere bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan fonlar ve hizmetlerini genel veya katma bütçelerin transfer tertiplerinden aldıkları ödeneklerle yürüten kuruluşlar ile 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışında kalan kuruluşların 1.1.1999 tarihinden itibaren otuz iş gününden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları, ilgili bakanlığın onayı alınmak suretiyle 31.1.1999 tarihine kadar Maliye Bakanlığına vize ettirilir.

c) (a) ve (b) fıkrası kapsamındaki kurum, kuruluş ve fonların kanunla, uluslararası antlaşmalarla veya 1999 Yılı Programı ile kurulması veya genişletilmesi öngörülen birimleri için yapılacak yeni vizeler dışında, 1998 Mali Yılında vize edilmiş toplam adam/ay miktarlarını aşacak şekilde vize yapılamaz. Vize edilmiş bulunan geçici iş pozisyonları Maliye Bakanlığının uygun görüşü ile başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. Maliye Bakanlığınca vize edilen cetvellerin bir örneği, ilgisine göre Sayıştay Başkanlığına veya Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna gönderilir. Bu vize işlemi yapılmaksızın ödeme yapılamaz.

d) Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının 1.1.1999 tarihinden itibaren otuz iş gününden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları, ilgili bakanlığın onayı alınmak suretiyle 31.1.1999 tarihine kadar Devlet Personel Başkanlığına vize ettirilir. Vize edilen geçici iş pozisyonları Devlet Personel Başkanlığınca başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. Vize ettirilen cetvellerin bir örneği Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna gönderilir. Bu vize işlemi yapılmaksızın ödeme yapılamaz.

e) İl özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve müesseselerde çalıştırılacak geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları her yıl İçişleri Bakanlığına vize ettirilir. Vize edilmiş bulunan geçici iş pozisyonları İçişleri Bakanlığı tarafından başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. İçişleri Bakanlığı tarafından vize edilen geçici iş pozisyonlarına ait vize cetvellerinin bir örneği Devlet Personel Başkanlığına gönderilir. Bu vize işlemi yapılmadan geçici işçi çalıştırılmaz ve herhangi bir ödeme yapılamaz.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Çeşitli Hükümler

Geçici görevlendirme ve atanılan kadro haklarından faydalanma

MADDE 51. – a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun Ek 8 ve Ek 9., 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 38, 40 ve 41. maddelerine ve 2919 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununa göre görevlendirilenler ile güvenlik görevlileri hariç, ilgili mevzuatı uyarınca diğer kurumlarda geçici olarak görevlendirilen ve kadro aylıklarını kendi kurum veya

kuruluşlarından alan memurlar veya kamu görevlileri, geçici olarak görev yaptıkları kurum personelinin yararlandığı ve ilgili mevzuatında söz konusu personele de ödenebileceği belirtilen her türlü tazminat, fazla mesai ve diğer ödemelerden yararlanamazlar.

Teminat olarak kabul edilecek değerler ve taşınmaz malların geçici teminatı

MADDE 52. – a) 29.2.1984 tarihli ve 2983 sayılı Kanun gereğince çıkarılan anapara iadeli gelir ortaklığı senetleri ve diğer menkul kıymetler ile Devlet iç borçlanma tahvilleri ve hazine bonoları,

1. Kamu kurumlarının yapacakları ihale ve sözleşmeler ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 10. maddesinin uygulanmasında teminat olarak,

2. Hazinece satılacak millî emlak bedellerinin ödenmesinde nominal değerleri üzerinden ödeme vasıtası olarak,

Kabul edilir.

Tahvil ve bonolar nominal bedele faiz dahil edilerek ihraç edilmiş ise, bu işlemlerde anaparaya tekabül eden satış değerleri esas alınır.

b) Özel Finans Kurumlarının Kurulması, Faaliyetleri ve Tasfiyelerine İlişkin Esas ve Usullere Dair 83/7506 sayılı Karar hükümlerine göre faaliyette bulunan özel finans kurumları tarafından verilen süresiz teminat mektupları kamu kurumlarının yapacakları ihale ve sözleşmeler ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 10. maddesinin uygulanmasında teminat olarak kabul edilir. Ancak, bu teminat mektuplarının Maliye Bakanlığınca belirlenen kapsam ve şekle uygun olmaları zorunludur.

c) Hazineye ait veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin kira ihalelerinde tahmini bedelin % 20'sine kadar geçici teminat alınabilir.

Petrolden Devlet Hakkı ve Petrol Kanunu gereğince ödenecek kur farkları

MADDE 53. – a) 5.4.1973 tarihli ve 1702 sayılı Kanuna göre petrolden alınacak Devlet hakkı, Bütçenin (B) işaretli cetvelindeki “Petrolden Devlet Hakkı” tertibine gelir kaydolunur.

b) 6326 sayılı Petrol Kanununda gerekli değişiklik yapıluncaya kadar, 1999 yılını geçmemek üzere, bu Kanunun 116. maddesi uyarınca yapılan transferler nedeniyle oluşacak kur farklarının Bütçeye konulacak ödeneklerle Hazinece karşılanmasına devam olunur.

Kişî borçları

MADDE 54. – Saymanlık hesaplarında kayıtlı olup, zarurî veya mücbir sebeplerle takip ve tahsil imkânı kalmayan, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 133. maddesi uyarınca silinmesi Malî Danışma Kurulu tarafından uygun görülen kişî borçlarından; tutarı 1,5 milyar liraya kadar olanların kayıtlardan çıkarılmasına Maliye Bakanı yetkilidir. Bu miktarı aşan kişî borçlarının terkinî Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına bağlıdır.

178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye 543 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile eklenen Ek Madde 7 uyarınca, mal ve nakit saymanları ile gelir ve gider memurlarının zimmetlerinin silinmesi konusundaki talepler Malî Danışma Kurulunca incelenerek karara bağlanır ve Maliye Bakanına sunulur. Bu karar çerçevesinde terkin edilen zimmetlerden 1,5 milyar lirayı aşanların terkin listesi bütçe uygulama sonuçları ile birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine arz edilir.

1969 ve 1988 yılları arasında yurt dışından yapılacak alımlar için 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 83 üncü maddesine dayanılarak açılan kredilerden ve mülga 27.6.1972 tarihli ve 1601 sayılı Kanuna göre verilen atase avanslarından mahsubu yapılmamış olanlar ilgilileri adına kişi borçları hesabına alınarak mahsubu yapılır.

Kişi borçları hesabına alınan tutarlardan tahsiline imkân bulunmadığı ilgili Bakanlıkça bildirilenlerin miktarına bakılmaksızın Malî Danışma Kurulunun görüşü alınmak suretiyle terkin edilmesine Maliye Bakanı yetkilidir.

Yukarıdaki madde hakkında; şahsı adına, Karaman Milletvekili Zeki Ünal kısa bir konuşma yapmış, oylanan madde kabul edilerek, aşağıdaki maddeye geçilmiştir.

Devlet hesaplarında yer verilmeyecek ve terkin edilecek tutarlar

MADDE 55. – Devletin mahkemelerce hükme bağlanan para cezaları da dahil olmak üzere her türlü gelir ve giderlerinin, tarh, tahakkuk, tahsil ve tediyesi ile emanetlerin alınıp geri verilmesinde ve Devlet kayıtlarında, kanunlarında ve diğer mevzuatında belirtilmiş tutar ve oranlar değişmemek şartıyla (bin) liranın altındaki tutarlar dikkate alınmaz.

Maliye Bakanı; yukarıda belirtilen hususlarla ilgili olarak doğacak aksaklıkları gidermeye, vergi dairelerinin müfredat ve mutabakat hesapları arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi amacıyla denetim raporlarına dayanılarak tespit edilecek kesin farkları terkine yetkilidir.

Üzerinde konuşma yapılmayan 55. madde ile aşağıdaki 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67. ve 68. maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmişlerdir.

Saymanlık görev ve sorumluluklarının devri

MADDE 56. – 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve diğer mevzuatla saymanlara verilen görev ve yetkilerin bir kısmını gerekli görülen hallerde yardımcılara devrettirmeye, devir ile ilgili esasları belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir. Saymanlar hakkındaki sorumluluk, devredilen işlerle ilgili olarak görev ve yetki verilenler hakkında da uygulanır.

Su ve doğalgaz tarife bedelleri

MADDE 57. – Genel ve katma bütçeli idareler ile Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı öğrenci yurtlarının kullandıkları su (atık su dahil) ve doğalgaz için mahalli idareler tarafından belirlenecek tarife bedelleri, konutlar için uygulanan tarifenin en düşük iki dilim bedel ortalamasının % 50

fazlasını aşamaz. Bu kurumlara bağlı her dereceli okullar ile hastane ve tedavi kurumlarında ise % 20 fazlasını aşamaz.

Uluslararası kuruluşlara üyelik

MADDE 58. – a) Genel bütçeli daireler ve katma bütçeli idareler ile kamu iktisadî teşebbüsleri, sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları; uluslararası kuruluşlara üye olabilmek ve kanun, kararname ve uluslararası anlaşmalar gereği halen üyesi bulunulan uluslararası kuruluşlar dışındaki kuruluşlara katılma paylarını ödeyebilmek için, mevzuatın gerektirdiği diğer işlemlerin yanısıra ayrıca bağlı veya ilgili bulunulan Bakanlığın teklifi ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Dışişleri Bakanlığından önceden izin alırlar.

b) Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıklarının uluslararası anlaşmalar, kanun ve kararnamelerle Türkiye Cumhuriyeti adına üye olduğu uluslararası kuruluşlara ilişkin işlemlerine (katılma payı ödemeleri dahil) bu madde hükmü uygulanmaz.

Vatanî hizmet tertibinden aylık bağlananlar ile 1005 ve 2022 sayılı kanunlar uyarınca aylık bağlananların gösterge rakamları

MADDE 59. – a) Vatanî hizmet tertibinden bağlanmış aylıkların gösterge rakamları 1999 yılında; kendileri için (4000), dul eşleri için (3200), diğer yakınları için (2200),

b) 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun uyarınca aylık ödemelerine esas alınan gösterge rakamı 1999 yılında (650),

c) 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatanî Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun uyarınca aylık ödemelerine esas alınan gösterge rakamı 1999 yılında (4000),

Olarak uygulanır.

Kamu kuruluşlarınca işletilen sosyal tesisler

MADDE 60. – Kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerin giderlerine bütçeden katkıda bulunulmaz.

Bu tür yerlerde, genel ve katma bütçeden, döner sermaye ve fonlardan ücret ödenmek üzere 1999 yılında ilk defa istihdam edilecek yeni personel görevlendirilmez.

Söz konusu tesislerden yararlanacak olanlardan alınacak asgarî bedelleri belirlemeye veya belirlenen tarifeleri tasdik etmeye ve bu yerlerin hesaplarının bir düzen içinde tutulması için kullanılacak defter ve belgeleri tespit etmeye, diğer gerekli düzenlemeleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

Yurtdışı eğitimi

MADDE 61. – 1999 Mali Yılında ilgili mevzuatları gereğince kamu kurum ve kuruluşlarınca yetiştirilmek maksadıyla lisansüstü (master, doktora) eğitimi için yurtdışına gönderilecek öğrenci, araştırma görevlisi ile kamu görevlileri, sadece Yüksek Öğretim Kurulu tarafından tespit edilen yabancı

yükseköğretim kurumlarında eğitim görebilirler. Lisansüstü eğitime ilişkin giderler, fatura ya da benzeri gider belgesinin ancak öğrenim görülen yükseköğretim kurumu tarafından düzenlenmesi koşulu ile ödenir. Bu amaçla gönderileceklerin sayıları, kurum ve kuruluş bütçelerine bu nedenle konulan ödenek miktarını aşmayacak şekilde tespit edilir.

Yurtdışı teşkilatlarının yeniden düzenlenmesi

MADDE 62. – Genel bütçeli daireler ve katma bütçeli idareler ile kamu iktisadî teşebbüslerine ait yurtdışı teşkilatlarını yeniden düzenlemeye veya kaldırmaya, sürekli kadroları ile sözleşmeli personel pozisyonlarını iptal etmeye ve halen yurtdışında sürekli görevli bulunan personelin görev sürelerini kısaltmaya, değişik kurumlara ait birimleri aynı çalışma mekanlarında toplamaya, ihtiyaç fazlası taşınır ve taşınmaz malların tasfiye edilmesi esas ve usullerini belirlemeye Dışişleri ve Maliye Bakanlarının müşterek teklifi üzerine Başbakan yetkilidir.

Geçici hizmet karşılığı yapılacak ödemeler

MADDE 63. – Kurumlar;

a) Arızı nitelikteki işleriyle sınırlı kalmak koşuluyla, yıl içinde bir ayı aşmayan sürelerle hizmet alımı yoluyla çalıştırılan kişilere yapılacak ödemeleri,

b) Kısmi zamanlı hizmet satın alınan kişilere yapılacak ödemeleri,

c) 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanununun 25. maddesi gereğince aday, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere yapılan ödemeleri,

d) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/C maddesi gereğince sayım, propaganda, anket ve benzeri işlerde çalıştırılan geçici personele yapılan ödemeleri,

Bütçelerin (101-02-1-085) “Geçici Hizmet Karşılığı Yapılacak Ödemeler” faaliyetinde gösterilen 300 harcama kaleminden yaparlar. Bu faaliyete bütçelerin başka tertiplerinden ödenek aktarılamaz; ödenek üstü harcama yapılamaz.

Yukarıdaki hükümlere aykırı uygulamalardan ita amirleri, tahakkuk memurları ve saymanlar ile bu kişileri çalıştıranlar sorumludur.

Amme alacağına karşılık kabul edilebilecek gayrimenkuller

MADDE 64. – Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlar dahil 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi iktisadî devlet teşekkülleri, kamu iktisadî kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ile büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, bunlara ait tüzelkişilerin veya bunlara bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzelkişiliğini haiz kuruluşların, Devlete ait olan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren borçlarına karşılık olarak, mülkiyeti bu idarelere ait olan ve üzerinde herhangi bir takyidat bulunmayan gayrimenkullerinden Maliye Bakanlığınca ihtiyaç duyulanlar, 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 13. maddesine göre

oluşturulacak komisyon tarafından takdir edilecek değeri üzerinden, borçlu kurumun da uygun görüşü alınarak, bütçenin gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin Maliye Bakanlığınca satın alınabilir.

Bu idarelerin satın alınan gayrimenkullerinin tapu işlemlerine esas olan ve yukarıda belirtilen şekilde tespit edilen değeri miktarındaki Devlete ait olan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren borçları terkin edilir.

Gayrimenkul satışı ve idare gelirleri

MADDE 65. – a) Kamuya ait taşınmaz mallar; küçük sanayi sitesi, organize sanayi bölgesi, organize hayvancılık ve besi bölgesi yapılmak amacıyla kooperatiflerle kamu kuruluşlarına; diplomatik site alanındaki taşınmazlar yabancı komisyonlara bedeli peşin veya taksitle ödenmek üzere pazarlık usulü ile satılabilir. Bu konudaki esas ve usuller Maliye Bakanlığınca belirlenir.

b) 1. İrtifak hakkı verilen özel iskelelerden alınan nispi kira bedellerinin yarısı bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yarısı da özel gelir kaydedilir. Özel gelir kaydedilen miktarın yarısı liman başkanlıkları hizmetlerini geliştirmek üzere Denizcilik Müsteşarlığı bütçesine, yarısı da millî emlak hizmetlerini geliştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesine özel ödenek kaydolunur.

2. Ulaştırma Bakanlığı, Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü tarafından konsolide bütçe dışındaki kurum ve kuruluşlar ile özel ve tüzelkişiler adına yapılacak deniz dibi taramaları, hidrolik merkezde yapılan hidrolik ve bilgisayar modelleri, Araştırma Dairesince yapılacak her türlü deney ve araştırma, proje ve şartname onaylanması için alınacak bedellerin yarısı bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yarısı da özel gelir kaydedilir. Özel gelir kaydedilen miktarın yarısı Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğünce gerçekleştirilecek altyapı tesislerinin onarımları ile ulaştırma hizmetlerini geliştirmek üzere Ulaştırma Bakanlığı bütçesine, diğer yarısı da millî emlak hizmetlerini geliştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesine özel ödenek kaydolunur.

(b) bendinde belirtilen hükümlere göre özel gelir ve ödenek kaydedilen miktarların önceki yıllarda kullanılmayan kısmı cari yıl bütçesine devredilebilir.

Avrupa parasal birliği

MADDE 66. – 1.1.1999 tarihinden başlamak üzere Avrupa Birliğine üye ve Ekonomik Parasal Birliğe katılacak devletlerin Euro'ya geçmesine bağlı olarak kamu sektörü dış borç ve borç yönetimi anlaşmalarına ilişkin düzenlemeleri yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

1.1.1999 tarihinden önce ve 1999 yılı içinde ulusal para birimi cinsinden aktedilmiş sözleşmelerde veya hukuki işlemlerde yer alan hükümlerin aynen korunması şartıyla, para birimi, faiz ve komisyon gibi konuların Euro cinsinden yenilenmesi, değiştirilmesi ve bozulmasına ait işlemler 1999 yılında damga vergisinden müstesnadır.

Kamu hizmetlerinin fiyatlandırılması

MADDE 67. – Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idarelerin görevlerini yerine getirirken yaptıkları mal ve hizmet teslimlerinden fiyatlandırılabilenler için ilgili kuruluşun teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca tarife belirlenebilir.

Fiyatlandırılan mal ve hizmetlerden elde edilen tutarları, genel bütçe veya ilgili katma bütçeli kuruluş bütçelerinin (B) işaretli cetveline özel gelir, karşılığını da ilgili kuruluş bütçesinin (A) işaretli cetvelinde mevcut ya da yeni açılacak tertiplere özel ödenek kaydetmeye, gerektiğinde özel gelir ve özel ödenek kaydı beklenmeksizin söz konusu tutarların % 75'ine kadar harcama yetkisi vermeye, bu ödeneklerin harcanmayan kısmını ertesi yıl bütçesinin ilgili tertiplerine devren gelir ve ödenek kaydetmeye, söz konusu tutarların tahsil edilmesi, harcanması ve diğer hususlarla ilgili esas ve usulleri belirlemeye, Maliye Bakanı yetkilidir.

Vergi, fon ve payların zamanında yatırılması

MADDE 68 . – 233 sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında bulunan iktisadî devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile özelleştirme kapsamındaki kuruluşların ve döner sermayelerin yöneticileri ve malî işlerinden sorumluları, bu kuruluşların mükellef veya sorumlu sıfatıyla üçüncü kişilerden tahsil ettikleri vergi, fon ve diğer payların tahsil dairelerine zamanında ve tam olarak ödenmesini sağlamak zorundadırlar. Aksine davrananlar bu tutarların ödenmesinden şahsen ve müteselsilen sorumlu tutulurlar.

Kısmen veya tamamen uygulanmayacak hükümler

MADDE 69. – a) 1. 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanununun 21.10.1960 tarih ve 107 sayılı Kanunla değişik 37. maddesinin (a) bendi,

2. 6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Üç Ek Madde ile Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair 20.6.1973 tarih ve 1744 sayılı Kanunun Ek 3. maddesinin (d) bendi,

3. 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 17. maddesinin Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonuna pay verilmesine ilişkin,

Hükümleri, 1999 Malî Yılında, bu Kanuna bağlı (A) işaretli cetvelin ilgili tertiplerine konulmuş ödenek tutarları düzeyinde uygulanır.

b) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda gerekli değişiklik yapılınca kadar bu Kanunun 171 inci maddesinde belirtilen süreler 1999 Malî Yılında saymanlar için yedi gün, sayman mutemetleri için iki gün olarak uygulanır.

c) 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda gerekli değişiklik yapılınca kadar Kanunun 25 inci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca 1999 yılı için belirlenecek para cezaları, 1998 yılındaki tutarlarla aynı kalacak şekilde uygulanır.

d) 29.4.1969 tarihli ve 1164 sayılı Arsa Ofisi Kanununun değişik 5. maddesinde belirtilen döner sermaye miktarı yirmi trilyon lira olarak uygulanır.

e) 1999 yılı içinde ödenmesi gereken gelir vergisi, kurumlar vergisi ve geçici vergi yönünden bu Kanunun yürürlük tarihinden önce ihraç edilmiş bulunan Devlet borçlanma senetleri ile vadesi bir yıl ve daha uzun olan aynı neviden menkul kıymetler, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 279. maddesinin 4369 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki hükmüne göre değerlendirir.

f) 1999 Malî Yılında 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun;

1. 81 inci maddesinin 5 numaralı bendinde yer alan bir yıl süresi üç ay, % 51 oranı % 25,

2. Mükerrer 75 inci maddesinde yer alan vergi alacağı oranı, menkul kıymet yatırım fonları katılma belgeleri kâr payları için 1/5,

Olarak uygulanır.

g) 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (6) sayılı tarifenin, yabancılara verilecek ikamet tezkeresi harçlarına ilişkin hükümleri, Dışişleri Bakanlığınca mütekabiliyet esası göz önünde tutularak belirlenecek ülkelerin uyrukları yönünden 1999 Malî Yılında uygulanmaz.

h) 3.6.1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa 25.5.1995 tarihli ve 4108 sayılı Kanunla eklenen geçici 23. maddenin (a) fıkrasındaki süre, fıkranın üçüncü paragrafı hariç, diğer hükümleri için 31.12.1999 tarihine kadar uzatılmıştır.

ı) 1. Uluslararası kurumlarca, yabancı ülkelerin kredi kuruluşlarınca ve diğer her türlü dış kaynaklarca kamu kurumlarına, yatırım bankalarına ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına Hazine tarafından garanti edilenler de dahil olmak üzere verilecek krediler ve bu kredilerin söz konusu kuruluşlara geri ödenmesi dolayısıyla düzenlenecek kâğıtlar için 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu,

2. 9.5.1985 tarihli ve 3202 sayılı Kanunun 45. maddesinin birinci bendi,

3. 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunun 35. maddesinin son fıkrası,

4. 3.7.1968 tarihli ve 1053 sayılı Kanunun 1. maddesinin 2. fıkrası ile aynı Kanunun 3. maddesi

5. Genel Bütçeye dahil dairelerle, katma bütçeli idareler bütçelerinden kamu iktisadî teşebbüslerine yapılacak “İktisadî Transferler ve Yardımlar Hakkında” 8.6.1959 tarihli ve 7338 sayılı Kanun hükümleri,

6. 2.2.1981 tarihli ve 2380 sayılı Kanunun 1. maddesi ile 27.6.1984 tarih ve 3030 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin (b) bendi hükümleri 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesinin 7. fıkrasının (a) ve (b) bentleri için,

7. Muhtelif kanunların bu Kanunun 7. maddesine aykırı hükümleri,

8. 4.12.1984 tarihli ve 3096 sayılı Kanunun ek 1. maddesinin (a) fıkrası,

9. 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununa 3.5.1995 tarihli ve 4107 sayılı Kanunla eklenen Ek 19. madde hükmü,

10. 28.5.1986 tarihli ve 3291 sayılı Kanunun 11. maddesi

11. Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmaz mallar, katma bütçeli kuruluşların mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar ile özel mülkiyete konu olup kişiler tarafından Hazineye bağışlanan taşınmaz mallar hakkında, 16.8.1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin (A) fıkrasının 9 numaralı bendi genel ve katma bütçeli kuruluşlar ile bağışta bulunan kişiler yönünden,

1999 Malî Yılında uygulanmaz.

j) 29.5.1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21.i maddesinin (I) numaralı bendinin (1) ve (2) numaralı alt bentleri uyarınca yerli ve yabancı film göstermelerinden tahsil olunan vergi gelirlerinin % 75'i bu Kanunun yayımını izleyen aybaşından itibaren 3257 sayılı Kanunun 10. maddesine göre oluşturulan “Sinema ve Müzik Sanatını Destekleme Fonu” payı olarak ayrılır. Söz konusu tutarlar tahsilini takip eden ayın onbeşinci günü akşamına kadar ilgili belediye tarafından adı geçen Fonun Merkez Bankası nezdindeki hesabına yatırılır. Süresinde yatırılmayan fon paylarının tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

k) 22.4.1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 66. maddesinin ikinci fıkrasında “elli milyon” olarak yer alan tutar, 1999 Malî Yılında “iki milyar” olarak uygulanır.

69. madde üzerinde DYP Grubu adına İçel Milletvekili Turhan Güven ve FP Grubu adına Sayın Cevat Ayhan ile şahsı adına Karaman Milletvekili Zeki Ünal birer konuşma yapmış, madde hakkında bir önerge⁷²⁴ verilmiş, önerge kabul edilmemiş, oylanan madde kabul edilerek müteakip maddeye geçilmiştir.

Yürürlük

MADDE 70. –Bu Kanun 1.1.1999 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 71. – Bu Kanunun;

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi ile ilgili hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

b) Cumhurbaşkanlığı ile ilgili hükümlerini Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri

c) Sayıştay Başkanlığı ile ilgili hükümlerini Sayıştay Birinci Başkanı

d) Diğer hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

Üzerinde konuşma yapılmayan 70 ve 71. maddeler oylanmış ve kabul edilmiştir. Daha sonra; “1997 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1997 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve

⁷²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 25 (28.6.1999), s. 880: Önerge; Cevat Ayhan (Sakarya), Celal Esin (Ağrı), Bekir Sobacı (Tokat), Yakup Budak (Adana), Mehmet Çiçek (Yozgat), Sait Açıba (Afyon) ve Zeki Ünal (Karaman) tarafından verilmiştir.

Bütçe Komisyonu Raporu (3/122,1/3) (S. Sayısı: 8)’nın mevcut 10 maddesi ayrı ayrı okutularak oylanmış ve kabul edilmiştir. Saat 03.00’da beşinci oturumla⁷²⁵ birlikte bu kez de “*Katma Bütçeli İdareler 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/2) (S. Sayısı : 4)*”nın maddeleri okutulmuş, ilk 10 madde üzerinde konuşma talebi bulunmamış, maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmiştir. 11. madde üzerinde, FP Grubu adına Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ve şahsı adına Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan konuşmuş, madde üzerinde bir önerge⁷²⁶ verilmiştir. Önerge ve yapılan değişiklikle birlikte 11. madde oylanmış ve kabul edilmiş, ardından 15. madde dahil tüm maddeler okutularak oylanmış ve kabul edilmişlerdir. Görüşmelerin devamında, “*1997 Malî Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1997 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/123, 1/4) (S. Sayısı : 9)*”nın ayrı ayrı oylanmış tüm maddelerinin (8 madde) kabulü ile, 1997 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısının bütün maddeleri kabul edilmiştir. Saat 03.36’da birleşime son verilmiştir.⁷²⁷

29 Haziran 1999 Salı günü, saat 10.00’da başlayan 26. birleşimle birlikte, 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1997 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki son görüşmelere başlanmıştır.⁷²⁸ Bu görüşmelerde, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: MHP Grubu adına, İzmir Milletvekili Oktay Vural; ANAP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Yılmaz Karakoyunlu; DSP Grubu adına, Bursa Milletvekili Sayın Recep Önal, İstanbul Milletvekili Masum Türker; DYP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Tansu Çiller; FP Grubu adına, Kayseri Milletvekili Abdullah Gül, İstanbul Milletvekili Ali Coşkun.

Şahısları adına: Ankara Milletvekili Sedat Çevik, Erzurum Milletvekili Mücahit Himoğlu, Adana Milletvekili Yakup Budak, Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener.

Şahısları adına konuşma yapanlardan sonra Maliye Bakanı Sümer’in konuşmasına sıra gelmiştir. Maliye Bakanı, genel hatlarıyla bütçe konusunda

⁷²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 25 (28.6.1999), ss. 882-883.

⁷²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 25 (28.6.1999), ss. 889-890: Bu önerge ile görüşülmekte olan Madde 11’in 1. fıkrasının; “Öğretim üyesi yetiştirme projesi kapsamında yurt içindeki YÖK kurumlarında lisansüstü eğitim yaptırılacak araştırma görevlileri, geliştirmekte olan ilgili üniversitelerin istemeleri halinde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılacak merkezi sınavla seçilirler,” şeklinde değiştirilmesi istenmiştir. Önerge sahibi milletvekilleri; Fikret Uzunhasan (Muğla), İsmail Köse (Erzurum), Beyhan Aslan (Denizli), Abdurrahman Küçük (Ankara) ve Turhan Bilge (Konya)’dır.

⁷²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 4, B 25 (28.6.1999), s. 894.

⁷²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 26 (29.6.1999), s. 10: Genel Kurulda Başkanvekili Murat Sökmenoğlu Başkan, Sebhattin Karakelle (Erzincan) ve Levent Mistikoğlu (Hatay) da Kâtip Üyeler olarak görev almışlardır.

muhalafetin getirdiği eleştirilere cevap niteliğinde bir konuşma yapmıştır. Son olarak Erzurum Milletvekili Mücahit Himoğlu da kısa bir konuşmasıyla, 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1997 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.⁷²⁹

1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının, 1997 Malî Yılı Genel Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarısının, Katma Bütçeli İdareler 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının ve 1997 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısının açıkoylamaları sırasıyla ve elektronik oylama cihazıyla yapılmış, her dört bütçe kanun tasarısı da kabul edilmiştir. Son olarak Başbakan Bülent Ecevit bir teşekkür konuşması yapmış ve birleşim saat 16.18'de sona ermiştir.⁷³⁰ Böylece bütçe ile ilgili 4 tasarı da kanunlaşmıştır. Bunlar şöyledir: (1) 29.6.1999 tarihli ve 4393 nolu, 1999 Mali Yılı Bütçe kanunu⁷³¹, (2) 29.6.1999 tarihli ve 4394 nolu, 1997 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu, (3) 29.6.1999 tarihli ve 4395 nolu, Katma Bütçeli İdareler 1999 Mali Yılı Bütçe Kanunu⁷³², (4) 29.6.1999 tarihli ve 4396 nolu, 1997 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu. 4393 sayılı kanun 30.6.1999 tarihli ve 23741/Mükerrer sayılı RG ile, diğer üç kanun ise 7.7.1999 tarihli ve 23748/Mükerrer sayılı RG ile yayımlanmıştır.

2. 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının Görüşmeleri

57. Hükümetin 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının görüşmelerine 19 Aralık 1999 Pazar günü, 37. birleşim ile birlikte başlanmıştır.

⁷²⁹ Şahısları adına konuşma yapan milletvekilleri ile Maliye Bakanının konuşması hakkındaki ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 26 (29.6.1999), ss. 65- 74.

⁷³⁰ Bütçe kanun tasarılarının oy dağılımları ve Başbakan Bülent Ecevit'in konuşması için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 26 (29.6.1999), ss. 76-77.

⁷³¹ Anamuhalefet Partisi TBMM Grubu adına Grup Başkanı Recai Kutun tarafından Anayasa Mahkemesinde açılan 4393 sayılı Kanunun 57. maddesi ile 69. maddenin (1) bendinin (6) numaralı alt bendinin iptalleri hakkındaki davanın sonucunda; ilgili hususların iptali ve yürürlüklerinin durdurulması yönünde karar alınmıştır. Ayrıntı için bkz: 6.2.2001 tarihli ve 24310 sayılı RG. Ayrıca; aynı kanunun 14. maddesi hakkında Danıştay Beşinci Dairesi tarafından Anayasa Mahkemesinde açılan iptal davası sonucunda, ilgili maddenin (a) bendinin reddi ve (b) bendinin iptali yönünde karar alınmıştır. Bkz: 7.2.2002 tarihli ve 24664 sayılı RG.

⁷³² Anamuhalefet Partisi TBMM Grubu adına Grup Başkanı Recai Kutun tarafından Anayasa Mahkemesinde açılan 4395 sayılı Kanunun 11. maddesinin iptali ile ilgili dava sonucunda; 11. maddenin 1. ve 2. fıkralarının iptaline, 3. fıkranın iptali isteminin reddine ve iptal edilen fıkraların yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmiştir. Ayrıntılar için bkz: 8.4.2000 tarihli ve 24014 sayılı RG.

TBMM Genel Kurulunda söz konusu bütçe raporları ve bütçe üzerindeki Genel Kurul görüşmelerinin geniş özeti aşağıdadır.

1.- 2000 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/550) (S. Sayısı: 211)

2.- 1998 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1998 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/509, 3/362) (S. Sayısı: 209)

3.- Katma Bütçeli İdareler 2000 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/551) (S. Sayısı: 212)

4.- 1998 Malî Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1998 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/510, 3/363) (S. Sayısı: 210)

Maliye Bakanı Sümer Oral (İzmir) konuşmasında; yeni bir bin yılın ilk bütçesi olan 2000 yılı bütçesinin bir çok amacı⁷³³ olduğunu, teknolojik gelişme sağlayamayan ülkelerin rekabet güçlerini kaybettiklerini, rekabet gücü için verimlilik ve bilgi-yoğun hizmet üretiminin en önemli göstergeler olduğunu, istihdamın da daha çok ileri teknoloji üreten endüstrilerde yaratılabildiğini, eğitilmiş işgücünün en çok aranan unsur olduğundan hareketle gelecek için en verimli yatırımın insana yatırım olacağını, Türkiye'nin yeni dünya ekonomisinin temel kurallarına⁷³⁴ göre yarışacağını, küreselleşme sürecinde çözümün liberalleşme ve dışa açılım olduğunu, bundan zarar görebilecek sosyal grupların sosyal güvenlik tedbirleriyle desteklenmesi gerektiğini, küreselleşmenin nimetlerinden en çok fayda sağlayanların dünya ekonomisiyle entegre olan gelişmiş ülkeler olduğunu, küreselleşmenin fırsatlarını yakalamaya çalışırken yaratacağı dengesizlikler ve tehlikeler için de zamanında önlem alınması gerektiğini, Nisan 1994'te Uruguay Roundu görüşmeleri sonunda yaptırım gücüne sahip ve GATT'ın yerini alan Dünya Ticaret Örgütünün kurulduğunu, Türkiye'nin de üyesi olduğu örgütün "tarımsal ürün ticaretinin serbestleştirilmesi ve tarım destekleme politikalarında düzenlemeler yapılması, tarifedışı bazı ticaret engellerinin kurallara bağlanması ve eskisinden daha etkili ve bağlayıcı bir Anlaşmazlıkların Halli Organının teşkili gibi" önemli rol üstlendiğini, AB ve Bretton Woods Kurumları "Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu" temsilcilerinden oluşan G-20 zemininin kurulduğunu, grubun maliye bakanları ilk toplantısının 15-16 Aralık 1999 tarihinde Berlin'de yapıldığını ve Türkiye'nin bu çalışmalara etkin bir şekilde katıldığını, dünya GSH'sının yüzde

⁷³³ 2000 yılı bütçesinin kamu maliyesini uzun yıllar özlemi çekilen sağlıklı bir yapıya kavuşturmayı, enflasyonun hızını düşürmeyi, ekonomide yatırım şevk ve iklimini yeniden yaratmayı ve istikrarı hedefleyen bir iktisadi programın aracı olarak ele alındığı, ekonominin koşulları göz önünde bulundurularak hazırlandığı ifade edilmiştir.

⁷³⁴ Daima hızlı ve hazır olmak, sınırlar ötesi hareket etmek, bilgiye dayalı çalışmak, uluslararası hiper rekabet ortamına uyum sağlamak."

85'ini oluşturan G-20 içinde Türkiye'nin söz sahibi olmasının fevkalade önemli olduğunu, Türkiye'nin bir taraftan depremlerin acılarını sarmaya çalışırken, diğer taraftan da asrın son büyük zirvesi olan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) toplantısında başarıyla ev sahipliği yaptığını, bu zirvede Avrasya'nın dünya ekonomisiyle bütünleşmesine imkân veren Hazar Geçişli Türkmenistan-Türkiye-Avrupa Doğalgaz Boru Hattı Projesi Hükümetler arası Deklarasyonu ile Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesine ait hükümetler arası anlaşmanın 18 Kasım 1999 tarihinde imzalandığını, bu projelerin hayata geçirilmesiyle Türkiye'nin küresel enerji hattının tam ortasında stratejik açıdan önemli bir konuma sahip olacağını, AB'nin 10-11 Aralık 1999 Helsinki Zirvesinde Türkiye'ye diğer adaylarla eşit hak ve yükümlülükler sahip adaylık statüsünün resmen tanındığını, Türkiye'nin ekonomik büyüklüklerini de Maastricht kriterlerine⁷³⁵ uygun hale getirmesi gerektiğini, ifade etmiştir.

Maliye Bakanı Sümer Oral ayrıca; küreselleşen dünya konjonktürü içinde 1980'den itibaren Türkiye ekonomisindeki gelişmeleri özetlemiş, bu düzenlemeler sonucunda 1980 sonrasında ekonomide birçok alanda⁷³⁶ önemli artışlar sağlandığını, 1996 yılında AB ile gümrük birliği anlaşmasına gidilmesiyle Türk sanayisinin uluslararası rekabet ortamına uyum sağlayabildiğini, tüketicinin ve fikrî ve sınaî hakların korunması konularında gerekli yasal düzenlemelerin yapılarak kurumlar oluşturulduğunu, Türkiye'nin satın alma paritesine göre 400 milyar doları aşan GSMH'si ile dünyanın 16. büyük ekonomisi haline geldiğini, son 10 yıl içindeki siyasî istikrarsızlıklara rağmen dışticaret hacminin 80 milyar dolara yaklaştığını, ihracatının yüzde 90'ının sanayi ürünü olduğunu, 135 ülkeye sanayi ürünleri ihraç ettiğini, bütün bu olumlu gelişmelere rağmen kronik enflasyon ve devletin borç yükünün birinci öncelikli sorunlar olarak geldiğini, iki sorunun da temel sorun kamu maliyesinin sağlıklı yapısından kaynaklandığını, kamu kesimi finansman yapısını sağlıklı hale dönüştüren nedenlerin başında iç borçlara ödenen faizlerin ağır yükünün geldiğini, çeşitli ihtiyaçlarla devletin finansman ihtiyacının büyüdüğünü, kamunun 3 tane finansman kaynağı⁷³⁷ bulunduğunu, geçmişteki acı tecrübelere istinaden son yıllarda Merkez Bankası kaynaklarına başvurulmadığını, vergi ve borçlanma arasında da optimum bir denge kurulamadığından borçlanma ağırlıklı bir finansman modelinin uygulamaya hâkim olduğunu, devletin borç yükünün ekonominin taşıyamayacağı bir büyüklüğe tırandığını, bütçeyi ve özel sektörü kilitlediğini, hükümeti kamu maliyesini sağlıklı hale dönüştürmeye ve bütçe açıklarını küçülterek enflasyonu

⁷³⁵ Maliye Bakanı Sümer Oral'ın Maastricht kriterleri hakkında verdiği bilgiler için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 20, B 37 (19.12.1999), ss. 327-328.

⁷³⁶ Büyümede, imalat sanayii kapasite kullanımında, ihracat hacminde, imalat sanayiinin ihracat içindeki payında ve dışticaret hacminde.

⁷³⁷ Vergi, borçlanma ve Merkez Bankası.

makul bir düzeye indirmeye kararlı olduğunu, bütçeye üç temel prensibin⁷³⁸ hâkim olduğunu, programın ikinci ayağının yapısal reformlar olduğunu, Anayasa'da özelleştirme ile yabancı yatırımın gelmesinde bir engel olan tahkim konularında gerekli değişiklin yapıldığını, “Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkındaki Kanun” değişikliğinin Meclis gündeminde olduğunu, hızlı bir özelleştirme uygulamasının hükümetin önceliklerinin başında geldiğini, yabancı sermaye konusunda da yeterli seviyelere ulaşamadığını, dış kaynak akışını hızlandıracaklarını, Türkiye ekonomisinin 2000 yılına kamu açıklarının yüksek düzeyinin devam ettiği bir ortamda girdiğini, hükümetin bu gidişatı durdurmak için faiz dışı bütçe dengesinde önemli bir iyileşme sağlayacak uygulamaya gideceğini, reel faizleri ve enflasyonu makul bir düzeye indirmeyi ve gereken yapısal düzenlemeleri gerçekleştireceğini, ekonomide istikrarlı ve sürdürülebilir bir büyüme ortamına kavuşturmayı temel hedef olarak tercih ettiklerini, enflasyonu düşürmeyi hedeflediğini, para ve kur politikalarının program hedeflerine uygun olarak yürütüleceğini ifadeyle konuşmasını aşağıdaki şekilde sürdürmüştür:

“2000 yılı için hedef alınan temel büyüklükleri şöyle sıralamak mümkündür: Gayri safi millî hâsıla 124,9 katrilyon lira, büyüme oranı yüzde 5,5; gayri safi millî hâsıla deflatörü yüzde 42,5, toptan eşya fiyat endeksi yıllık ortalama yüzde 38,5, toptan eşya fiyat endeksi yıl sonu yüzde 20, ortalama dolar kuru 573 030 lira, ihracat 28 milyar 250 milyon dolar, ithalat 46 milyar dolardır. Bu makroekonomik büyüklükler çerçevesinde hazırlanan ve Plan ve Bütçe Komisyonunda yapılan 255 trilyon liralık gider indirimiyle 2000 yılı bütçesi konsolide bütçe harcamaları 46,7 katrilyon lira, bütçe gelirleri de 32,6 katrilyon lira olarak huzurlarınıza gelmiş bulunmaktadır. Bu rakamlara göre de; bütçe açığı 14,1 katrilyon lira, faiz dışı bütçe fazlası ise 7,5 katrilyon liradır. Bütçe giderlerinin gayri safi millî hâsılaya oranı yüzde 37,4, gelirlerin oranı yüzde 26,1, bütçedeki açığın oranı ise yüzde 11,3’tür. Faiz ödemeleri hariç

⁷³⁸ Maliye Bakanı bu prensipleri şöyle sıralamıştır: Birincisi, yapılacak köklü düzenlemelerle kamu harcamalarına çeki düzen verilmesidir. Devletin her kuruşu mutlaka yerli yerine harcanacak ve vatandaş bunu açık bir şekilde bilecek ve görecektir. Kamu harcamalarında saydamlığa özel bir önem gösterilecektir.

İkincisi, kamu finansmanı süratle sağlıklı bir yapıya kavuşturulacaktır. Vergi ve borçlanma arasında optimum denge kurulacaktır. Merkez Bankası kaynaklarına başvurmamayı öngören uygulamaya devam edilecektir. Vergi sisteminde yeni bir yapılaşma içine girilmiştir. Borçlanma yeni esaslara bağlanacaktır. Bunlar yapılırken, ekonominin ihtiyaçlarını özenle göz önünde tutacağız. Ne pahasına olursa olsun, fiskal amaçları gerçekleştireceğimiz şeklinde bir düşüncemiz yoktur. Ekonomide yatırım, üretim, teşebbüs şevk ve ikliminin korunması, her zaman, öncelikli hedefimizdir.

Bütçedeki üçüncü temel prensip ise, faiz dışı bütçe dengemizin, hedef aldığımız makro ekonomik büyüklüklerle tutarlı olacak şekilde fazla vermesi prensibidir. İçinde bulunduğumuz enflasyon, borç, faiz sarmalından kurtulmak açısından bu noktanın altını önemle çiziyorum.

tutulduğunda, harcama büyüklüğünün gayri sâfi millî hâsılaya oranı yüzde 20,5 olmaktadır. Görüldüğü gibi, giderlerdeki büyüme, daha çok, faiz ödeneklerinden kaynaklanmaktadır. 2000 yılı bütçesi, faiz ödemeleri hariç, gayri sâfi millî hâsılanın yüzde 5,6'sı oranında fazla verecek şekilde bağlanmıştır. İzlenilen programın bir gereği olarak, bu hedefe ulaşılması, hatta aşılması, kamu maliyesinin ekonomi üzerindeki olumsuz baskısının azaltılması bakımından önem taşımaktadır. Yaklaşık 46,7 katrilyon lira olan bütçe giderlerinin 9,9 katrilyon lirası personel giderlerine, 3,8 katrilyon lirası cari giderlere, 2 katrilyon 352 trilyon lirası yatırımlara, 30,6 katrilyon lirası da transfer harcamalarına ayrılmış bulunmaktadır. Transfer ödeneklerinin 21,1 katrilyon lirası faiz giderlerine, 3,5 katrilyon lirası sosyal güvenlik kuruluşlarının finansman açıklarına, 595 trilyon lirası kamu iktisadî teşebbüslerine, 718 trilyon lirası program dışı görev zararlarına, 966 trilyon lirası vergi iadelerine, 337 trilyon lirası tarımsal desteklemeye, 1 katrilyon 377 trilyon lirası fonlara, 643 trilyon lirası kuruluşların transfer giderlerine, 1 katrilyon 383 trilyon lirası da diğer transfer giderlerine tahsis olunmuştur.”

“(…) 2000 yılının ilk altı aylık dönemi için, ilk aşamada, ocak ayından geçerli olmak üzere, memur maaşlarında yüzde 15 oranında artış yapılması öngörülmüştür; ancak, bütçe kanununda yer alan bir hükümle de, bu artışın, enflasyonun altında kalmaması esası getirilmiştir. Böylece, maaş sistemimizde, ilk defa olarak, enflasyon öngörülerindeki sapmayı doğrudan doğruya maaş artışına dönüştürecek ve memurlarımıza enflasyon oranının üzerinde bir maaş artışına imkân verecek bir yeni yapı oluşturulmuştur. (...) Depremlerde, hiçbir şekilde telafi edemeyeceğimiz, 17.000'in üzerinde yurttaşımızı, maalesef, yitirmiş bulunmaktayız; 25 binin üzerinde yurttaşımız da yaralanmıştır. ...Bölgede, üretim ya durmuş ya da kapasite kullanımı düşmüştür. Bunun 1999 yılında büyüme üzerindeki 1 puanlık negatif etkisinin olacağı, devletin yetkili kurumlarınca tahmin edilmektedir. Depremden en yoğun şekilde etkilenen Sakarya, Bolu, Yalova ve Kocaeli İllerimizin toplam nüfus içindeki payı yüzde 4,1'dir. Bölge, sanayileşme ve ülke ekonomisine katkı açısından da çok önemli bir konuma sahiptir, sanayimizin odağı sayılacak bir bölgedir. Bu iller, gayri safi millî hâsılamızın yüzde 7,2'sini, sanayi katma değerinin ise yüzde 13,8'ini sağlamaktadır. Bölge, doğal olarak, vergi gelirleri açısından da fevkalade önemli bir konuma sahiptir. Dört ilin toplam vergi gelirleri içindeki payı yüzde 15'i bulmaktadır. Sanayimizin ve ekonomimizin doruk noktası olan bu bölgemizin, yeni çağın ilk yılında eski canlılığına kavuşması, tekrar, üretim ve istihdam yaratan bir yapıya dönüşmesi, hükümetin birinci önceliğe sahip hedefidir. 2000 yılı için öngörülen konsolide bütçe gelirlerinin 24 katrilyon lirası vergi, 5,6 katrilyon lirası vergi dışı normal gelirler, 2,8 katrilyon lirası fon ve diğer özel devlet gelirleri, 125 trilyon lirası da katma bütçeli idare gelirlerinden oluşmaktadır. 2000 yılı bütçe gelirlerinin 2,6 katrilyon lirası, Telekom hisse

satışları, GSM satış gelirleri ve enerji dağıtım ve santrallerinin devrinden elde edilecek özelleştirme gelirlerinden beklenmektedir.”

“(…) Verginin tabana yayılması ve vergi vermeyen grupların vergi sistemi kapsamına alınması, hükümetin temel hedefidir. ...Vergi olayının fiskal boyutu yanında, hiç kuşkusuz, ekonomik ve sosyal boyutu da göz ardı edilemez. Nitekim, 4369 sayılı Kanunla getirilen yeni düzenlemelere, mevcut ekonomik konjonktür ve koşullar göz önünde tutularak, 11 Ağustos 1999 tarihinde çıkarılan 4444 sayılı Kanunla ekonomik boyut kazandırılmıştır. ...Bu çerçevede, gelirin tanımı ve mali milat uygulaması ertelenmiş, geçici vergi oranı düşürülmüş ve vergilendirme dönemi altı aya çıkarılmış, işletmelerin bağlı değerlerinin satılması ve kârın sermayeye eklenmesi halinde vergi istisnası getirilmiş, tasarrufları artırmak amacıyla bazı menkul sermaye gelirlerinin kaynaktan tevkif yoluyla vergilendirilmesi sağlanmış, milyonlarca aileyi haklı olarak tedirgin eden Emlak Vergisinde gerekli değişikliklere gidilmiştir. ...Türk vergi idaresinin uygulama, hizmet ve denetim gücünü artırmak amacıyla yürütülmekte olan tam otomasyon projesine büyük önem veriyoruz.”

FP Grubu adına Recai Kutan (Malatya) konuşmasında; 10 Aralık Helsinki Zirvesiyle Türkiye'nin 1839 Tanzimat Fermanıyla başlayan Batılılaşma macerasında yeni bir noktaya geldiğini, bu uğurda çok bedel ödendiğini ve tarihimizin inkâr edildiğini, kendi “öz değerlerimiz, tertemiz kültürümüz ve medeniyetimizi” dışladığımızı, yeri geldiğinde milletin hayat kaynağı olan yüce dinini onun müminlerine “Batılılaşmaya engel bunlardır, geri kalmışlığımızın sebebi bunlardır” şeklinde tarihin en büyük iftirasının yapıldığını, Helsinki Zirvesinde “bir nal elde ettiğimizi”, geriye daha üç nal ile bir ata ihtiyaç olduğunu, iç politikada bunalan ve nefes darlığı çeken hükümetin Helsinki Zirvesi ile azıcık da olsa nefes açıcı bir fayda sağlayabildiğini, ama bunun Ege’de ve Kıbrıs’ta sorunlara katkı sağlamayacağını, tam tersine karşı tarafın bu sorunlar konusunda sırtlarını AB’ye dayadıklarını, Türkiye’de daha fazla demokrasi ve özgürlük taleplerinin iç tehdit ve iç düşman olarak algılandığını, bilimi giyime feda ederek şekilciliği öze tercih eden totaliter kültür temsilcilerinin halka demokrasiyi çok gördüğü Ortodoks bir siyasî havanın teneffüs edildiğini, gençlerin ve genç kızların kavram terörüne kurban edilerek okullardan ve devlet dairelerinden atıldığını, bu ve benzeri sebeplerle halka ve onun mukaddeslerine savaş açıldığını, sıradan bir bürokratin bildiğini bazı bakanların ve milletvekillerinin bilmediğini, devletin bürokratına güvendiği kadar halka ve onun temsilcilerine güvenmediğini, devlet çarkının rüşvetle dönmesinin en önemli sebebinin bu olduğunu, vergi reformu ve ek vergilerle halkı canından bezdirerek nefes alamaz hale getirenlerin mevcut hükümet olduğunu, SSK’yı ve Bağ-Kur gibi sosyal güvenlik sistemini batırıp insanları mezarda emekli olmaya mecbur bırakanların da hükümet olduğunu, bankaları batıranlar ile batıranları kollayanların “gece yarıları ihale paylaşanların” hükümette olduğunu, Türkiye’nin; ekonomik özgürlük endeksinde 27 ülke

arasında 14. ve enflasyonda 52 ülke arasında 2. sıraya düşürülürken rüşvet ve yolsuzlukla ilgili olarak ilk 15'e sokanın gene aynı hükümet olduğunu, 14 milyon insanı açlık sınırında yaşatıp 2 milyon insanı uyuşturucu bağımlısı yapanın ve 17 milyon insanı alkol tüketir hale getirenin gene aynı iktidar olduğunu, çeteler ve mafyalarla ahabap-çavuş ilişkisi içerisinde olanların gene iktidar olduğunu, tüm çalışanı ve ücretliyi "velhasıl tüm milleti" perişan edenlerin iktidar ve anlayışları olduğunu, bu zihniyete göre bütün bunların bir tek sorumlusunun da irtica olduğunu, bunun hükümetin yaşattığı bir illüzyon olduğunu ifade etmiştir. Recai Kutan konuşmasını aşağıdaki şekilde sürdürmüştür:

"47 katrilyonluk bir bütçe; gider 47 katrilyon. Hükümet, 2000 yılında 47 katrilyon lira para harcayacak. Peki, bütçenin gelir rakamı ne; 32 ile 33 katrilyon arasında. Daha 1 Ocak günü, bundan 12 gün sonra, bu bütçenin açığı 14 katrilyondan fazla olacak, yılın ilk gününde. Türkiye, 12 gün sonra, iki yakası bir araya gelmeyen bir bütçeyle karşı karşıya kalacak; gideri çok, geliri yok. Peki, şimdi, bir de, bu 47 katrilyon nereye gidiyor, ona bakalım: Bu rakamın 21 katrilyondan fazlası faize gidiyor, devletin tüm vergi gelirleri faiz ödemelerini anca karşılıyor; 2,4 katrilyonu -ki, bütçenin tamamının yüzde 5'inden azı-yatırıma ayrılmış; 10 katrilyonu da personel giderlerine harcanacak. Bütçenin ana kalemleri bunlar. Peki, bu 2,4 katrilyonluk yatırım bütçesiyle, Türkiye, muasır medeniyet seviyesine nasıl ulaşacak; uluslararası yarışa nasıl katılacak?! Bu kadar az bir yatırımla, eğitimden sağlığa, adaletten güvenlik sorunlarına, altyapı yatırımlarına varıncaya kadar hizmet nasıl yapılacaktır?! Şu üç rakam bile, bu hükümetin, kimlerin hükümeti olduğunu, kime hizmet ettiğini açıkça ortaya koymaktadır. Rakamların diliyle ifade edersek, bu hükümet, fakir ve dar gelirlinin hükümeti değildir, işçi ve memurun hükümeti değildir, çiftçinin, köylünün hükümeti değildir, esnaf, sanatkâr ve sanayicinin hükümeti değildir, emekli, dul ve yetimlerin hükümeti değildir, sayısı 10 milyonu aşan işsizlerin hükümeti hele hiç değildir. ...Bu hükümet, kendini halka değil, rantiyecilere ve IMF'ye karşı sorumlu hissediyor. Demokratik bir ülkede, hükümetin karnesini halk verir; bunlarinkini IMF veriyor; bunların sicil amiri ya da sınıf mümessili, Carlo Cottarelli. Onun için de, bu hükümetin sorun çözme kabiliyeti yok. İş, Cottarelli'ye havale etmişler, bunlar ihaleleri kotarıyorlar. Adamın da, zamdan ve vergiden başka bir talimatı yok; hükümetin altı aydır yaptığı bu. Eğer, işleri IMF emredecek, siz de aynen uygulayacaksınız, size ne ihtiyaç var?! Bunca saltanat niye?! 34 bakan, önde eskort, ortada 500 SEL zırhlı Mercedes, arkada koruma arabaları, özel kalemler, danışmanlar ordusu... Bu saltanat, Ortadoğu'nun prenslerinde bile yok. İnsaf edin! Sürdüğünüz saltanat, milletin sırtından; ama, millete faydanız yok. ...Bugün, 55, 56 ve 57. hükümetler olarak, uyguladığınız politikalarla, ülkeyi borç batağına sürüklediniz. Dış borcu 102 milyar dolara, iç borcu da -görev zararlarıyla birlikte- 47 milyar dolara çıkarmayı başardınız. Bunun sonucu olarak, 2000 yılında toplam olarak 37 milyar dolar borç ödeyip, 60 milyar dolar borçlanacaksınız. Kimden

borçlanacaksınız? Milletten mi? Milletin ne hali kaldı?! Peki, o halde, nereden; içerideki ve dışarıdaki bir avuç rantiyeciden ve o bir avuç rantiyeciye, 1 Ocak gününden itibaren -sayın milletvekilleri, dikkatinizi, özellikle istirham ediyorum- dakikada 40 milyar Türk Lirası; saatte 2,4 trilyon Türk Lirası; günde 58 trilyon Türk Lirası; ayda 1,8 katrilyon Türk Lirası; yılda da 21 katrilyon Türk Lirası, bu aziz millete ödettireceksiniz. ...Şimdi, buradan hükümete soruyorum: Bunca vergi mükellefinin alın terinden verdiği vergiler bir banka soygununa bile yetmiyor; onun için sosyal dengeler bozuluyor, halk giderek fakirleşiyor. Neden bir harcama reformunu Meclis gündemine taşıyorsunuz? Bakınız, bugün, nüfusun en alttaki yüzde 20'lik dilimi, millî gelirden sadece yüzde 4,9 pay alırken, üst gelir grubu olan yüzde 20'lik dilim ise, millî gelirin yüzde 54,3'ünü almaktadır. ...Depremzedelerin önemli bir kısmı, hâlâ, Kızılay'ın uydurma yazlık çadırlarındadır; bunlara ne zaman kışlık çadır veya prefabrike konut verilecek? Deprem bölgesinin yeniden inşası şart; yeni şehirleşme ve daimi konutlar için, hükümet niçin açıklama yapmıyor? Depremi üzerinden dört ay geçti; iş dünyasının yapacağı 10 000 konut için, niçin hâlâ yer gösterilemedi?"

"(...) Hergün kepenk kapatanların sayısı artıyor. İflaslar, çek, senet protestoları arka arkaya; bir yılda protesto edilen çek ve senet sayısında yüzde 136 artış meydana gelmiş; bunların tutarı 250 trilyonu aşmış durumda. Esnaf için, şimdi, ya ayrı bir cezaevi ya da cezaevlerinde özel bir koğuş ihdas etmeniz gerekecek. Bu milletin en aziz insanlarını, hırsızla, uğursuzla aynı koğuşa koyamazsınız; bu kadar da zalim olamazsınız. ...Bu hükümetin ve bu zihniyetin kitabında, amel defterinde ikibuçuk yıldır hiç olmayan, yok sayılan bir kesim var: Köylü... İktidara soruyorum: Siz, bu kesimi biliyor musunuz; Allah aşkına, yolda görseniz tanır mısınız, karşılaştınız hatırını sorar mısınız, seçim rüşveti için dahi olsa selam verir misiniz? Ben söyleyeyim; bilmediniz, tanımadınız, sormadınız; ...Bu kesim, malını peşin diye alıp, hâlâ çoğunun parasını ödemediğiniz kesimdir. Parasını alamayan, traktörüne mazot koyamayan, tarlasına gübre atamaz duruma düşürdüğünüz bağıri insanlardır. Bu kesime kaynak aktarmaya, teşvike, desteğe gelince, kaynak bulamazsınız. Alacağını aylarca geciktirirsiniz; sorunca 'var da mı vermiyoruz' dersiniz, masumları oynarsınız; ama, rantiyecinin katrilyonluk faiz alacağını bir saat bile geciktirmezsiniz; yüzde 100'lerle borç alıp, yine ödersiniz. ...Bizim çiftçimiz, Haziran 1997'de 1.5 kilo buğdayla 1 litre mazot alabiliyordu; bugün, 3.5 kilo buğdayla 1 litre mazot ancak alabiliyor. Yine, aynı tarihte, yarım kilo pamukla 1 litre mazot alırken, bugün, 1,5 kilo pamukla... 1 kilo yaş çayla mazot alırken, bugün, 3 kilo yaş çayla 1 litre mazot alabilmektedir. Yine, Haziran 1997'de, 5.5 kilo şekerpancarıyla 1 litre mazot alırken, bugün, ortalama 12.5 kilo şekerpancarıyla 1 litre mazot alabilmektedir. Görüldüğü gibi, çiftçinin sattığı mal, zarurî ihtiyacı olan mazotu bile karşılayamaz olmuştur. ...Hükümetin üreticiye borcu, halen 95 trilyon liradır. Ayçiçeğinde, çay alımlarında tam bir rezalet yaşanmaktadır. ...Pamuk ve zeytin üreticisinin durumu ise, yürekler acısıdır. Bu hükümet döneminde, hayvancılık ve hayvan yetiştiricileri, tümüyle

kendi kaderlerine terk edilmiştir. ...Haber'dan başlayarak, doğu ve güneydoğu bölgesinde yaşayan vatandaşlarımızın en önemli geçim kaynaklarından birisi olan sınır ticareti, maalesef, bugün işlemez hale getirilmiştir.”

“(…) İlköğretim felçtir. Ortaöğretim, dağınık yapısıyla çökmüştür. Meslekî eğitim ve din eğitimi katledilmiştir. Üniversiteler, ideolojiye ve bağınazlığa kurban edilerek, hızla liseleşmektedir. Öğretmenlik mesleği değer erozyonuna uğramakta; bu mesleği icra edenler, açlığa, sıkıntıya, partizanlığa kurban edilmektedirler. Üniversiteye giriş bir felakete ve aile facialarına yol açmaktadır; gençlerimizin ve onların ailelerinin kâbusu haline gelmiştir. ...Eğitim gibi, sağlık sistemi de çökmüştür. Hastaneler çilehaneye dönmüştür. Bir türlü gerçekleştirilemeyen genel sağlık sigortası, rayına oturtulamayan hasta-doktor ilişkisi, verimsiz, karmaşık, hantal işleyen bir sağlık sistemi, ülkemizin bir başka kanayan yarasıdır...”

“(…) Bu hükümet, dış politikayı yalnızca Avrupa Birliğine giriş olarak anlamak gibi bir yanlışla düşüyor. Kafkasları gözden çıkarmışlar. Çeçenistan'da sürdürülen katliam, vahşet, kan ve gözyaşı, bu hükümeti rahatsız etmiyor, vicdanını sızlatmıyor. Bu konuyu, Rusya'nın iç işi kabul etmek gibi tarihî, coğrafi, stratejik, kültürel gerçekleri zorlayarak, bir yanlışlığa düşüyor. Şunu açıkça ifade edeyim ki, Kafkasya'da Çeçenistan'ı feda ederseniz, Ankara'da da rahat oturamazsınız ...Bakınız, bir süreden beri İslam dünyasına sırtınızı döndünüz. Bu politika, korkarım ki, ileride bize çok pahalıya mal olur. Unutmayın ki, biz, aynı zamanda bir İslam ülkesiyiz. Bunu söylemek yetmez. Şu an, bu ülkelerle ilişkilerimiz, hiç mesabesine inmiştir; bunu doğru bulmuyoruz. ...Türkmenistan Cumhurbaşkanı Sayın Türkmenbaşı'nın dediği gibi, halkının aleyhine çalışan bir hükümetle, Türkiye 2000 yılına giriyor...”⁷³⁹

ANAP Grubu adına A. Mesut Yılmaz (Rize) konuşmasında; Türkiye'nin modernleşme konusunda önce idareyi düşündüğünü, çağdaş ekonominin kurulmasının ise en son düşünülen konu olduğunu, çağdaş ekonomi tesisi konusundaki gayretlerin 1980'den sonra ANAP öncülüğünde büyük dönüşüm yaşadığını, buna rağmen Türk girişimcisinin devletin eseri ve nihaî noktada inisiyatifsiz olduğunu, önemli ve ümit verici gelişmelere rağmen kendi ayakları üzerinde zorlukla durabildiğini, kronikleşen ekonomik sorunların gelir dağılımındaki çarpıklığa ve ahlakî çözülmeye yol açarken ayrıca toplumun dengelerini de sarstığını, toplumun pek çok kesiminde kırılanlığa yol açan bölücü terör ve irtica sorunlarının radikalleşme eğilimlerini körüklediğini, irticanın esas itibarıyla sosyolojik bir olay olduğunu, dinin ise irticanın sadece bir vesilesi olduğunu, yürütülen mücadelede irticayı dinden ve mürteciyi dindardan ayırmanın şart olduğunu, rejimi yıkmak ve laiklik ilkesini değiştirmekle uzak yakın hiçbir ilgisi olmayan ve sadece inancının gereğini yerine getirmek isteyen

⁷³⁹ RP Lideri Recai Kutan'ın konuşmasının tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 20, B 37 (19.12.1999), ss. 336-347.

samimî dindar insanların irticayla mücadele bahanesiyle rencide edilmemesi gerektiğini, Türkiye'nin son ikiyüz yıllık tarihinin Batılılaşma ve dolayısıyla Avrupalılaşma tarihi olduğunu, Helsinki'de AB üyeliğine adaylığın kesinleşmesiyle Avrupa'yla mücadele döneminden Avrupa'yla demokratik ve ekonomik rekabet dönemine geçildiğini, bu kararlar yaklaşık kırk yıllık bir geçmişe sahip Türkiye-AB ilişkilerinin belki de ilk defa sağlıklı bir zemine oturduğunu, AB üyelik sürecinin Türkiye'nin çoğu alandaki sıkıntılarını gidererek ekonomik ve demokratik açılımlarını kolaylaştırıcı bir rol oynayacağını, fikir ve ifade hürriyetini kısıtlayan çeşitli yasa hükümlerinin değiştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Mesut Yılmaz konuşmasını aşağıdaki şekilde sürdürmüştür:

“Tarihimizle barışmalı, onu ne inkâr etmeli ne de ondan korkmalıyız. Dinî alanı, toplumsal barış alanı haline getirmeli; kabahatin dinde değil, onu küçük menfaatlerine alet eden bazı kişi ve gruplarda olduğunu unutmamalıyız. Tüm komşularımızla ilişkilerimizi geliştirmeli; sorunlarımızı barışçı yollarla çözmeliyiz. ...Cumhuriyetimizi kuran iradenin yöneldiği muasır medeniyet hedefini, Avrupa Birliğiyle bütünleşerek gerçekleştirebileceğimizi görmeliyiz; (...) Avrupa'yla bütünleşmeyi, hiç kimse, İslam âleminde ve Türk dünyasından kopuş olarak görmemelidir. Avrupa'yla bütünleşen, güçlü, istikrarlı ve kalkınmış Türkiye, İslam âleminin ve Türk dünyasının da gözbebeği olacaktır. Türkiye, yalnız vatandaşlarının mutluluk ve refahı için değil, kendisine umut bağlayan, gerek soydaş gerek dindaş topluluk ve devletler için de güçlü olmalıdır. Onların hak ve hukuklarını savunabilmek, onları çağdaş dünyada ayakta tutabilmek için de, Avrupa içerisinde yerimizi almamız gerekir. ...Devletin, ekonomideki, doğrudan varlığına son verecek çalışmaları bir an önce sonuçlandırmalıyız. ...Bugün, siyasetçi, ülkenin yegâne günah keçisidir; sürekli itham altındadır. ...Siyaseti, zincirlerinden kurtarıp ülkenin kaderine hâkim kılma zamanı gelmiştir. Bu Meclis bunu yapmaya muktedir. Biz, üzerimize düşenleri yaptığımızda ülkemizin önü açıktır, geleceğimiz aydınlıktır.”⁷⁴⁰

ANAP Grubu adına Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul) konuşmasında; bütçenin yüzde 5.5 civarında büyüme öngördüğünü, 1999'da GSMH ve GSMH bazında yaklaşık yüzde 5 düzeyinde küçülme varken gelecek dönemde yüzde 5.5'lik büyüme hedefi için son derece önemli ekonomik kararların alınmasını gerektirdiğini, enflasyon ve nominal faizlerin düşürülebilmesi ile fiyat istikrarını sağlanamaması halinde bütçenin 2000 yılı hedeflerini gerçekleştirmesinin imkansız olacağını, kamu harcamalarını kısmak suretiyle ve vergileri artırmak suretiyle reel kaynaklar geliştirmesi gerektiğini, bütçenin transfer ağırlıklı bir bütçe olduğunu, borç faizlerinin ödemesinin de en önemli kalemi teşkil ettiğini, gelirlerdeki artışların da popülist bir politika sistematigi içerisinde âdeta

⁷⁴⁰ ANAP Lideri Mesut Yılmaz'ın konuşmasının tam metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 20, B 37 (19.12.1999), ss. 348-356.

hükümetin işlediği bir suçmuş gibi takdim eden bir siyasetin de isabetli bir müdahale ve eleştiri üslubu sayamayacaklarını, son on yılda bütçe dönemindeki gelirlerin GSMH içerisindeki payının yüzde 14'ten yüzde 22 düzeyine çıktığını, öte yandan bütçe harcamalarının yüzde 16'dan yüzde 30'a çıktığını, bu durumun önemli bütçe açıklarına neden olduğunu, bu açıkların finansmanındaki en önemli kalemlerden birinin sosyal güvenlik kuruluşlarının açıkları olduğunu, 1992 yılından itibaren popülist politikayla sosyal güvenlik sisteminin allak bullak edildiğini, sosyal güvenlik reformuyla hatadan kısa süre içerisinde dönme basiretini de gösterdiklerini ve önlemler aldıklarını, sosyal güvenlik kuruluşlarının yükünün 3.5 katrilyonu aştığını, 1992 yılında bütçenin sadece yüzde 1.2'siyken geline günde yüzde 7.6 gibi son derece yüksek bir orana ulaştığını ifade etmiştir. Yılmaz Karakoyunlu konuşmasını bütçenin ayrıntılarına girerek aşağıdaki şekilde sürdürmüştür:

“Ortalama kur 575 bin lira civarında olacak, söylediğim rakamları yuvarlıyorum. Dolayısıyla, yıllık ortalamada, toptan eşya fiyatları yaklaşık yüzde 38 düzeyinde bir enflasyonu hissettirecek. Yıl sonu itibariyle, TÜFE’de yüzde 25, toptan eşyada yüzde 20 düzeyine inmek, bu bütçenin temel hedefleri içerisinde yer almıştır. ...Bütçemiz, yaklaşık olarak 47 katrilyondur; gelirimiz ise 33 katrilyondur ve arada 14 katrilyon civarında bir açığımız söz konusudur. 47 katrilyon olan bütçemizin, yaklaşık 10 katrilyonunu personel giderleri olarak kullanıyoruz. Ne kadar malî sıkıntılar içerisinde olursa olsun, devletin, devlet olmaktan kaynaklanan ve kaçınılmaz düzeylere erişmiş olan masraflarını yapması mecburiyeti karşısında, bu 10 katrilyonluk harcama için yapılabilecek herhangi bir şey söz konusu değildir. Yaklaşık 4 katrilyon cari giderlere ayrılmıştır; yaklaşık 2,5 katrilyon yatırım yapılacaktır ve yaklaşık 31 katrilyon da transfer harcamalarına gidecektir. ...Bu transfer bütçesinin, yaklaşık 21 katrilyonluk kısmı faiz giderleridir; yani, devletin her dönemde kendini finanse etmek için kullandığı kaynakların bedelidir. Yaklaşık 3,5 katrilyonluk kısmı da sosyal güvenlik kurumlarının açıklarını kapatmaya yöneliktir. Böyle baktığınız zaman, transfer bütçesinin yüzde 70’i faiz ödemelerine gitmektedir. ...Bütçe giderlerimizin gayri safî millî hâsıla içerisindeki payı yüzde 37,4 düzeyindedir. Gelirlerin GSMH içerisindeki payı ise, yaklaşık yüzde 26’dır. Demek ki, bütçe açığı, millî gelirimizin aşağı yukarı yüzde 11-12’sine eşdeğer düzeye ulaşmıştır. Faiz dışı bütçe gelirlerinin GSMH içerisindeki payı ise, yaklaşık yüzde 20-21 düzeyindedir...”

MHP Grubu adına Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli (Osmaniye) konuşmasında; yeni çağın “Bilgi Çağı” veya “Enformatik Çağ” diye isimlendirildiğini, bilgi üretemeyen ve bilgi teknolojilerini yaratamayan toplumların sosyoekonomik yapılarını yeni teknolojilere göre yeniden inşa edemeyen ülkelerin yeni çağın dışında kalmaya mahkûm olacaklarını, vahşi kapitalizmi dizginleyecek ve insanî değerleri esas alan yeni bir iktisadî ahlaka ve yeni sosyal politikalara duyulan taleplerin yükselmeye

başladığını, Türkiye ekonomisinin stratejik bir yenilenme programına ihtiyaç duyduğunu, “esnek teknoloji ve üretim sistemlerine geçecek bir yaklaşımla, sermayeyi tabana yayacak, piyasa mekanizmasını güçlendirip, tüketiciyi ve çalışanı gözetecek bir özelleştirme programıyla eski hantal yapıdan kurtularak” dinamik bir hüviyet kazanabileceğini, bunun için sivil toplumun ekonomik katılımını ve desteğini sağlayacak bir anlayışa yönelmek mecburiyeti bulunduğunu, çağın belki de bütün özelliklerine yön veren en kapsayıcı vasfının insan hak ve özgürlüklerine dayalı bir anlayış ve temel insanî değerler olduğunu, bu çerçevede insan hakları ve demokrasi gibi temel değerlerin uluslararası ilişkilerin bir oyuncağı haline getirilmemesine de özen gösterilmesi gerektiğini, demokratik sisteme karşı hiçbir kimsenin “alt kimlik, etnisite veya mezhep” esasında bir dayatmada bulunamayacağını, insanların bu özelliklerinin tarihî ve kültürel sıfatları olarak kendileri için anlamlı olduğunu, ancak demokratik devlet yapısının bu özelliklere dayalı olarak biçimlendirilemeyeceğini, demokratik devletin insanlara etnik kimlik ve dinsel inançlarına göre bakmadığını, eşit bireyler ve yurttaşlar olarak bakmak durumunda olduğunu, Türkiye’de demokratik değerlerin karşısına toplumsal barışı bozacak bozguncu ve bölücü yaklaşımları savunanlar ile devletçiliği demokrasi karşıtı bir argüman olarak gündemde tutmak isteyenlerin sürekli olarak çıktığını, bu yaklaşımları savunanların davranışlarının Türkiye’nin demokratik gelişmesini engellemeye ve istikrarını bozmaya çalışmaktan öteye başka bir anlama gelmeyeceğini, küreselleşme sürecinin ekonomik ve teknolojik güç merkezlerinin veya devletlerin etkisinde olacak bir tarzda çalışma eğilimi taşımadığını, bu sürecin dışında kalmanın ülke olarak içe kapanmak demek olup bunun mümkün olamayacağını, bir taraftan Türk-İslam kültür coğrafyasında küresel ölçekli ihtiyaçları karşılayabilecek ilişkiler inşa edilmesi gerektiğini, diğer taraftan AB gibi mevcut küresel yapılar içerisinde “kendi potansiyelimizi harekete geçirecek” yolların bulunup geliştirilmesi gerektiğini, özetle Batı’dan kopmayan ve Batı’ya mahkûm olmayan bir yapıya kavuşulmasının gerektiğinin altını çizmiştir. Devlet Bahçeli konuşmasını aşağıdaki şekilde sürdürmüştür:

“Acil sorunların çözülmesi ve yapısal reformların gerçekleştirilmesi, kronik enflasyonun süratle tek haneli düzeylere indirilmesi, istikrarlı büyümenin sağlanması, sosyal devlet anlayışıyla gelir bölüşümünün iyileştirilmesi, refahın topluma yayılması, bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılması, kaynakların etkili ve verimli kullanılmasını esas alan ve rekabetçi pazar ekonomisi anlayışına dayanan ekonomi ve maliye politikalarının kararlılıkla uygulanması, hükümet programımızda temel sosyoekonomik hedefler olarak tespit edilmiştir.

...Önemli adımlardan bir diğeri de, şüphesiz, uluslararası tahkimle ilgili olarak yapılan düzenlemedir. Uluslararası tahkime imkân veren Anayasa değişikliğiyle enerji, telekomünikasyon ve diğer altyapı sektörlerindeki özelleştirmelerin ve yabancı sermaye yatırımlarının hızlanmasını sağlayacak bir süreç başlatılmıştır. ...İnsanlığın, 20. Yüzyılda yaşadığı en büyük felaketlerden

birisi olan Körfez depremi, ülkemizin, hem nüfus hem de ekonomik aktivite bakımından en ağırlıklı bölgesinde etkili olmuştur. Depremden en yoğun biçimde etkilenen iller, GSYİH içerisinde yüzde 7, sanayi katma değeri içerisinde ise yüzde 15 oranında paya sahiptir. Deprem, sermaye birikimi üzerindeki etkisinin 7 - 10 milyar dolar aralığında olduğu tahmin edilmektedir. Deprem sonrasında, gerek bir süre için üretimin durması gerekse belirli bir dönem düşük kapasiteyle çalışılması nedeniyle, millî hâsılada da 1.5 - 2 milyar dolar civarında kayıp olmuştur. Deprem, kamu finansmanı üzerindeki yükünün 6 milyar dolar civarında olacağı tahmin edilmektedir. Bu yükün bir kısmı dış yardım ve kredilerle finanse edilirken, önemli bir kısmının da iç kaynaklardan karşılanması gereği ortaya çıkmıştır. Söz konusu finansmanın iç borçlanma yoluyla karşılanması halinde, malî piyasalar üzerindeki baskının artması ve reel faizlerin daha da yükselmesi kaçınılmaz olacaktır. Bunun ise, kamu finansman dengesinin daha da bozulmasına, ekonomideki durgunluğun derinleşmesine ve enflasyonun artmasına yol açacağı açıktır. Bu nedenle, ülkemizin karşılaştığı bu büyük felaketin ortaya çıkardığı yaraların, toplumun bütün kesimlerinin katılımı ve dayanışmasıyla sarılması amacıyla, yeni vergi düzenlemeleri getirilmiş ve bazı vergi kanunlarında değişiklik yapılmıştır.”

“(…) Bugün gelinen noktada, Türkiye, dünyada enflasyonun yüzde 50’lerin üzerinde olduğu ender ülkelerden biridir. Yüksek enflasyon, bir yandan, gelir dağılımını bozucu etkisiyle sosyal dengeleri, diğer yandan, ekonominin büyüme potansiyelini olumsuz etkilemektedir. ...Görüşmekte olduğumuz 2000 yılı bütçesi, enflasyonla mücadele programının en önemli unsurunu teşkil etmektedir. 2000 yılı bütçesi, kamu kesimi finansman dengesinde kalıcı bir iyileşmenin ilk adımını oluşturmaktadır. Bu bütçenin tavizsiz olarak uygulanmasıyla birlikte, iç borç faiz sarmalı kırılacak ve böylece, esneklik kazanan bütçeler, yeniden bir ekonomi politikası aracı olma niteliğine kavuşacaktır. Yaşamakta olduğumuz kronik enflasyon ortamı, geriye doğru endeksleme alışkanlığının yaygınlaşmasına yol açmış, geçmiş dönem fiyat artışları, mal ve faktör fiyatlarının oluşumunda en belirleyici unsur haline gelmiştir. Bu durum, enflasyonda önemli katkılar yaratmakta ve enflasyonun düşürülmesi önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Enflasyonla mücadele programının temel unsurlarından birisi de, bu, geriye doğru endeksleme alışkanlığının terk edilerek, toplumun bütün kesimlerinde geleceğe yönelik bir bakış açısının yerleştirilmesidir. Bu çerçevede, kamu kesiminde maaş artışları, bütçe imkânları ve hedeflenen enflasyonla uyumlu bir şekilde belirlenmiştir. Tarımsal destekleme ve kamu kesimince üretilen mal ve hizmet fiyatları da bu hedefle uyumlu bir yapıda gelişecektir. Özel sektörümüzün de mal ve faktör fiyatlarını belirlerken hedeflenen enflasyon doğrultusunda hareket etmesi, enflasyonla mücadelenin başarıya ulaşması bakımından büyük önem taşımaktadır. ...Programın bir diğer önemli unsuru ise, para ve kur politikasıdır. 2000 yılında para ve kur politikası, Merkez Bankasının da açıkladığı gibi,

hedeflenen enflasyonla uyumlu olarak tatbik edilecektir. Bu çerçevede, Merkez Bankası, dolar ve Euro'dan oluşan kur sepetinin yıllık artış oranını yüzde 20 olarak belirlemiş ve 2000 yılı için aylık kur artışlarını ilan etmiştir. Böylece, malî piyasalarda ve reel kesimde belirsizlik ortamı önemli ölçüde azalacaktır....”

“Toplam sivil işgücü 23.2 milyona ve sivil istihdam 21.5 milyona ulaşmıştır, açık işsiz sayısı 1.7 milyona yükselmiştir. Eğitimli gençler arasında işsizlik yaygın olup, kentlerde işsizlik oranı yüzde 29'a ulaşmaktadır. İstihdamın karakteristik özelliği, tarımsal istihdamın toplam istihdam içindeki payının yüzde 45 gibi yüksek bir seviyede bulunması ve ücretli istihdamın payının düşük olmasıdır. Verimliliğin çok düşük olduğu tarım sektöründe bu ölçüde işgücünün istihdam edilmesi, işgücü piyasasında etkinliği azaltmaktadır. Millî gelirden yüzde 14 düzeyinde pay alan tarım kesiminin, istihdamda bu ölçüde yüksek paya sahip olması, bu kesimdeki yoksulluğun yaygınlığını göstermektedir. Toplumun refah düzeyinin yükselmesi için, sanayileşmek ve tarımda verimliliği artırmak temel hedeflerimiz olmalıdır. İstihdamın bir diğer özelliği de, eğitim düzeyinin düşük olmasıdır. İstihdamın yüzde 78'i ortaokul veya altında bir eğitim düzeyine sahiptir. Küreselleşme olgusunun uluslararası rekabeti bu ölçüde artırdığı bir dönemde işgücünün niteliği stratejik bir önem kazanmaktadır. Türkiye'nin rekabet gücünün artırılması için, işgücünün beceri düzeyi yükseltilecek ve bu amaçla eğitim imkânları geliştirilecektir. Ücretliler arasındaki gelir dengesizliklerini giderecek düzenlemeler ile istihdamı geliştirme, büyüme ve yeni çalışma biçimleri dikkate alınarak, ücretlerin iş, liyakat, verim, kıdem ve kariyerinin karşılığı olarak belirlenmesine dönük çalışmaların tamamlanması gerekmektedir. Personel rejimi reformu kapsamında, bürokrasinin üretken ve rasyonel şekilde çalışmasını sağlayacak gerekli yasal düzenlemeler için çalışmalar sürdürülmektedir. Yine, 1995 yılında Anayasada yapılan değişiklikler çerçevesinde, kamu görevlilerinin sendikal haklarıyla ilgili yasal düzenleme yapılması ihtiyacı devam etmektedir. Bu konuda yasal sürecin tamamlanması için gerekli çalışmalar mutlaka yapılmalıdır.”

“Türk dili, Türk'ü Türk yapan en önemli unsurlardan biridir. Millî kimliğimizin mukaddes bir parçası olarak, Türkçenin korunması ve yaygınlaştırılması önem ve öncelik taşımaktadır. Bu çerçevede, ilk defa olmak üzere, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmaları kapsamında Türk Dili Özel İhtisas Komisyonu kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Fikirde ve işte birliğin sağlanması için, bağımsız Türk cumhuriyetleri ve Türk topluluklarıyla, önce, dilde birlik sağlanarak, kültürel ilişkilerin geliştirilmesinin gerektiğine inanmaktayız. Kültürümüzün temel unsurlarından biri olan vakıf eserlerimizin tam olarak tespit edilebilmesi amacıyla envanter çalışmasını öngören bir proje, 2000 yılı yatırım programına da dahil edilmiş bulunmaktadır. ...Türkiye, dünyanın en zor, en sorunlu, bir o kadar da en önemli coğrafyalarından birinin kilit ülkesidir; merkezinde yaşadığı hassas etnopolitik ve jeostratejik şartlara rağmen, farklı bir gözle analiz edildiğinde, dünyada ve bölgesinde, büyük ve parlak bir geleceğe aday ülkelerin en başında gelmektedir.

Türkiye'nin ne kültürel birikimini ne de gücünü küçümsemeye kimsenin hakkı yoktur. Komünizmin çöküşüyle birlikte Türkiye karşısında bocalama dönemi yaşayan Batı dünyası, daha sonra ülkemizin jeopolitik, jeoekonomik değerini tekrar kavramaya başlamıştır. 1999 yılında, Türkiye'nin bölgesinde ve dünyada stratejik önemini ve ağırlığını teyit eden önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda, 25 Eylül 1999 tarihinde G-7 ülkeleri maliye bakanları, içinde Türkiye'nin de bulunduğu 18 ülke, Avrupa Birliği, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu temsilcilerinden oluşan ve G-20 olarak adlandırılan grubun kurulduğunu ilan etmişlerdir. Bu grubun amacı, uluslararası malî istikrarın güçlendirilmesi için, sanayileşmiş ülkeler ile yükselen piyasa ekonomilerini bir araya getirmektir. Türkiye'nin, yükselen bir piyasa ekonomisi olarak böyle bir danışma platformunun üyesi olması, uluslararası piyasalarda daha etkili bir ekonomik güç olarak rol oynamasına imkân sağlayacaktır."

"10-11 Aralık 1999 tarihinde Helsinki'de gerçekleştirilen Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde, ...kabul edilen zirve metninde, Türkiye'nin üyelik için gerekli olan reformların gerçekleştirilmesine yönelik olarak bir katılım öncesi stratejisi geliştirileceği belirtilmiştir. ...Anılan kararda, Türkiye'nin adaylığı için, Kopenhag siyasî kriterleri dışında, hiçbir resmî ön şart söz konusu değildir. Kopenhag siyasî kriterleri ise, demokrasinin süreklilik kazanmış olması, insan haklarına ve hukukun üstünlüğü ilkesine dayalı bir sosyopolitik düzenin sağlanması esasına dayanmaktadır. Türkiye, Kıbrıs ve Ege sorunları açısından bugüne kadar izlemekte olduğu, sorunlara uluslararası normlar ve hukuk çerçevesinde makul ve adil çözüm yolları bulma arayışını bundan sonra da sürdürecektir. Zirve metninde Ege sorununa ilişkin olarak ifade edilen, sorunların barışçı yöntemler çerçevesinde karşılıklı müzakerelerle çözüme kavuşturulması ve bu müzakereler neticesinde, karşılıklı uyum yollarının tıkanması halinde, konunun Uluslararası Adalet Divanına götürülmesi yaklaşımı, Türkiye'nin Ege sorununa yaklaşımıyla benzerlik taşımaktadır. Kıbrıs konusunda ise, Türkiye'nin politika ve yaklaşımları, geçmişte olduğu gibi, günümüzde de aynı doğrultuda devam etmektedir. Bu çerçevede, Avrupa Birliği, Kıbrıs sorununun çözümünü, Türkiye'nin Birliğe üyeliği yönünde bir ön şart olarak öne sürmemektedir. Bununla birlikte, bu meselenin ileride fiilî bir ön şart olarak önümüze konulması durumunda, bizlerin tavrı net ve açıktır. Türkiye'nin, kalıcı ve adil olmayan çözüm çabalarına, tek taraflı dayatmalara rıza göstermesi mümkün değildir."

"Türkiye, tarihî, kültürel ve ekonomik bağlarla bağlı olduğu Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleriyle ilişkilerini de geliştirmeye devam edecektir, etmelidir de. Bölgenin güçlü ülkesi olan Türkiye'nin, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere diğer ülkelerle de ilişkileri geliştirilerek sürdürülecektir. ...Türkiye, gelişime açık her türlü küresel ve bölgesel oluşumların içerisinde yer alabilir; ancak, bu konuda vazgeçilmez kriterlerimiz vardır ve bunları hiçbir ilişkide pazarlık konusu yapamayız. Bunlar, Türkiye'nin

bütünlüğü, Türk Milletinin bölünmezliği, demokrasi ve millet egemenliğinin üstünlüğü ve millî kimliğimizi oluşturan manevî değerlerdir. Bütün demokratikleşme, Avrupa Birliği üyeliği gibi meseleler ele alınırken Türkiye'nin kimliğini ve milletin iradesini dikkate almayan Avrupa merkezli veya başka merkezlere yakın duruşların, Türkiye'yi bir vizyonsuzluğa sürükleyebileceği unutulmamalıdır. İnsanlık suçu işleyen terör örgütünün başının hak ettiği cezayı değiştirmek isteyenlerin dillerini dolaştırarak söylemek istedikleri şeyler, caniyi kurtaracak mazeretler olamaz.”

“MHP, üzerinde millî uzlaşmayı zorunlu gördüğü temel prensipleri, demokratik cumhuriyet, sosyal hukuk devleti, resmî dil ve bayrağın tartışılmazlığı; din ve vicdan hürriyetinin garantörü anlamında bir laik devlet anlayışı, üniter siyasî yapımız ve sınırlarımızın tartışılmazlığı ile her türlü teröre karşı açıkça olmak şeklinde sıralamaktadır. Bütün bunlar, Türk Milletinin bir arada, kardeşçe yaşamasının, hem de demokrasinin asgarî şartlarıdır. ...Bugün, bizim sergilemeye çalıştığımız uzlaşmacı ve hoşgörülü tavrımızı, hiç kimse, teslimiyetçilik olarak yorumlamamalıdır. ...Artık, Türkiye'yi çağdışı kalmış anlayışlardan, terörden, yolsuzluk ve yoksulluktan kurtarmak için gerekli olan girişimleri yapmak zorundayız. Türkiye'yi, sokaklarında düşünce ve inanç özgürlüğü sorunlarının yaşandığı, ancak baskıcı otoriter rejimlerde görülebilecek manzaralara rastlandığı, 18 yaşına gelmiş kızların başlarını örtüp örtmeyeceğine müdahale edildiği bir ülke görünümünden kurtarmalıyız.”⁷⁴¹

DSP Grubu adına Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın) konuşmasında; Türkiye'nin 1987 sonrası dönemde önü alınamayan iç borç sarmalı ve irili ufaklı bir dizi yanlışın kamu Maliyesi üzerine koyduğu ağır ipotek altına girdiğini, halen TBMM'de bulunan hiçbir siyasi partinin “bu kördüğümün” oluşmasında “bizim payımız ve dahlimiz yoktur” diyemeyeceğini, Türkiye'nin önünde her birinin maliyeti yüzmilyonlar ve milyarlarca dolar tutan sayısız yatırım projesi bulunduğunu, uluslararası sermaye piyasalarında bu projeleri doğrudan gerçekleştirmeye veya ortak yada borç vererek desteklemeye istekli yeterli fonu olan yatırımcıların bulunduğunu, Türkiye'nin kredi notu iyi olmadığından kârlı ve çekici pek çok projenin finanse edilemediğini, bu durumun devletin iki yakasını bir araya getirememesine sebebiyet verdiğini, özel kesimde de girişimcilerin önünü tıkadığını, bu ağır faiz yükünü sırtından atmaya kararlı hükümetin ilk aşamada faiz dışı bütçe fazlası sağlamayı hedeflediğini, bütçenin üzerindeki faiz ipoteğinin makul bir süre içinde hafifletilmesinin hedeflendiğini, beklenen 7 katrilyon lira faizdışı fazlanın GSMH'nın yüzde 5.6'sına karşılık geldiğini, bu hedefin 2000 yılı sonu itibarıyla enflasyonu yüzde 20-25'lere çekilmesi hedefiyle de uyumlu olduğunu, 1999 yılındaki ekonomik daralmaya rağmen 2000 yılı büyüme hızının yüzde 5.5 olarak hedeflendiğini, sağlıklı

⁷⁴¹ MHP Genel Başkanı, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli'nin konuşmasının tam metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 20, B 37 (19.12.1999), ss. 361- 372.

ekonomik gelişmenin ve sosyal barışın bel kemiğini teşkil eden kamu çalışanlarından ve emeklilerden beklenen özverinin makul sınırlar içinde tutulmasının da önem taşıdığını, ciddi bir istikrar programının gerçekçi bir bütçeyle mümkün olabileceğini, harcamaların 1999 yılına kıyasla GSMH'nın yüzde 33.8'inden yüzde 37.6'sına yükselmesinin öngörüldüğünü, vergi gelirlerinin ise GSMH'nın yüzde 17.4'sinden yüzde 19.2'ye yükseltilmesinin öngörüldüğünü, yüzyılın yıkımı Marmara depremi sonrasında tüm yardım çabalarına rağmen yeniden yapılanma için çok büyük boyutlarda kaynağa ihtiyaç olduğunu, bu kaynağın da vergi yoluyla oluşturulmasının kaçınılmaz olduğunu, 9 Aralıkta Merkez Bankası tarafından açıklanan kur ve para politikası uygulamasının da 2000 bütçesi ile uyumlu olduğunu ifade etmiştir. Ertuğrul Kumcuoğlu konuşmasını aşağıdaki şekilde sürdürmüştür:

“Türkiye ekonomisinin öncelikli hedeflerini şu şekilde belirlemek mümkündür:

Enflasyon oranının düşürülmesi, reel faiz hadlerinin makul ve taşınabilir düzeylere çekilmesi, Türk Lirasının güçlendirilmesi. Türkiye, önümüzdeki yılların bizlere sunacağı fırsatları iyi değerlendirebilmek için, enflasyon sorununu kesinlikle çözmek zorundadır; ancak, bu amacın gerçekleştirilebilmesi için, başta siyasî otorite olmak üzere, toplumun tüm kesimlerinin enflasyonla mücadelede kesin kararlı olmaları ve bu yönde tam bir uzlaşa sağlanması şarttır. ...İkinci temel amaç, reel faizlerin makul düzeylere indirilmesidir. Bütçenin üzerindeki ağır faiz yükü kalkınca da bütçe olanaklarının yatırımlara yönlendirilmesi mümkün olacaktır. ...Üçüncü olarak, Türk Liramızın da, artık, güçlü bir para durumuna yükseltilmesi gerekmektedir. Sıfırları atılmış, yurt içinde ve dışında herkesin güvenini kazanmış güçlü bir Türk Lirası, dışarıdan sağlanabilecek fonların da hızla artmasına olanak verecektir. Bunun sonucunda, özel sektörün de ucuz ve bol kaynak sağlama şansı artacaktır. Bütün bu olumlu gelişmelerin sonunda, üç önemli hedefi tutturmuş olacağız. Bunlar; maksimum sürdürülebilir büyümenin yakalanması, Yeni iş olanaklarının artırılması; dolayısıyla, işsizliğin azaltılması, Adil gelir dağılımının sağlanmasıdır. ...Bundan bir süre önce, piyasa ekonomisinin temel koşulu olan serbest rekabet ortamını oluşturmak üzere, Rekabet Kurulu Yasası çıkarılmıştı. Bu yasama döneminde de, Türk finans piyasasını gelişen koşullara göre yeniden düzenlemek, bankacılık sektörünü siyasî karışmacılıktan arındırmak, tasarrufçuya ve yatırımcıya daha güvenli bir malî ortam sağlamak üzere, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Yasası; kamu maliyesinin en büyük kara deliği olan sosyal güvenlik sistemindeki kanamayı durdurmak üzere, Sosyal Güvenlik Reform Yasası; Türk gümrük yapılanmasını ve sistemini Avrupa Birliği normlarıyla uyumlu hale getirmek üzere Gümrük Yasası; sınaî ürünlerin uluslararası pazarda yapay ve haksız engellemelerle karşılaşmasını önlemek üzere, Akreditasyon Kurulu Yasası çıkarıldı. Türk sermaye piyasasının daha güvenli ve daha etkin çalışmasına olanak vermek üzere Sermaye Piyasası

yasa değişikliği ve yabancı sermaye, ülkemize, kredi biçiminde değil, doğrudan yatırım olarak ve kalıcı bir biçimde gelsin diye de tahkimle ilgili anayasa değişikliği gerçekleştirildi.”

“(…) 17 Ağustos 1999 sonrası yardımların daha sağlıklı ve etkili bir biçimde toplanması, değerlendirilmesi, yerinde kullanılması, her aşamada saydamlık sağlanarak kötü niyetli girişimlerin önlenmesi amacıyla yeni bir sistem geliştirilmiş ve 23 Eylül 1999 tarihli ve 576 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle gerekli düzenlemeler yapılarak, uygulamaya konulmuştur. Buna göre, deprem için yurt içinden toplanan ve yurt dışından gelen bağiş niteliğindeki karşılıksız yardımlar, Ziraat Bankası Ankara Merkez şubesinde açılan bir merkezî hesapta toplanmaktadır. Bu hesapta toplanan paraların herhangi bir şekilde erimesine meydan verilmemek üzere, Türk Lirası cinsinden yardımlara, en son devlet iç borçlanma senetleri ihalesinde oluşan maksimum faiz oranı uygulanmaktadır. Yine, bu hesapta biriken döviz yardımlarına da, 5 büyük bankanın döviz için yıllık mevduata uyguladığı faiz oranı uygulanmaktadır. Bu şekilde, depremzedeye verilmek amacıyla verilmiş olan karşılıksız yardımların, yine, en doğru ve en uygun şekilde depremzedeye tahsis edilmesi imkânı sağlanmış olmaktadır. ... Ziraat Bankasının merkezî hesabına, başlangıçtan bu yana yatırılan miktar 83 trilyon 600 milyar liradır. Hesap bakiyelerinin nemalandırılması sonucunda, yine aynı hesaba, 4 trilyon 900 milyar lira ilave para kaydedilmiştir. Böylece, merkezî hesaba geçen para toplamı 88 trilyon 500 milyar lira olmuştur. Bu konuda, Avrupa Birliği ve Avrupa Yatırım Bankası tarafından 35 milyon EURO tutarında ek bir karşılıksız yardım yapılması da söz konusudur; ancak, bu konudaki süreç henüz tamamlanmamış, paralar, ilgili hesaplara intikal etmemiştir. Kriz Koordinasyon Kurulu kararıyla, merkezî hesaptan şimdiye kadar 72 trilyon lira aktarma yapılmış; merkezî hesapta, halen, faiz geliri dışında 7 trilyon 549 milyar lira para mevcuttur. Merkez hesaptan aktarılan 72 trilyon liranın tamamı, Afet Bölge Koordinatörlüğüne ve Afetler Fonuna aktarılmıştır. Afetler Fonuna aktarılan miktar ise, iskân konutlarının hakedişleri, iskân konutlarının İller Bankasıncı yapılan altyapıları, Karayolları Genel Müdürlüğünce gerçekleştirilen enkaz kaldırma çalışmaları, yine Karayolları Genel Müdürlüğünce yürütülen yol onarımları için olmak üzere, harcanmıştır. Deprem yaralarının sarılması ve deprem bölgesindeki yeniden yapılanma çalışmalarının finansmanı için, bugüne kadar, çeşitli ülkelerden ve uluslararası kuruluşlardan 3 milyar 700 milyon Dolara yakın miktarda kredi sağlanmış, bu paranın taahhüdü alınmıştır. Bu paralar, IMF, Dünya Bankası, Avrupa Kalkınma Bankası, Avrupa Konseyi İşkn Fonu, İşlam Kalkınma Bankası, Körfez İşbirliği Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar ile diğer devletlerden sağlanmaktadır. Yalnız, bu çerçevede, şimdiye kadar, fiilen, sadece IMF’den 497 milyon Dolar gelmiş, diğerleri genellikle proje kredisi niteliğinde olup, ilgili projeler hazırlanıp oluşturuldukça devreye

girecektir. IMF’den alınan kredinin, şimdiye kadar 144 milyon 800 bin Doları kullanılmıştır....”

DSP Grubu adına Masum Türker (İstanbul) konuşmasında; Türk ekonomisinde görünür gelecekte yapısal sorunların aşılabileceğinin yavaş yavaş görülmeye başladığını, bu noktada AB üyeliği gündeme geldiğinde önkoşulsuz üyeliği belirttiklerini, tahkimle ilgili düzenlemelerle uluslararası sermayenin girişiyle ilgili gerekli kolaylıkların sağlandığını, birkaç gün içinde Kıbrıs’taki BM Barış Gücüyle ilgili karar alınırken ilk kez Kuzey Kıbrıs’ın tanınmış olduğunu, Türkiye’nin dış politikasındaki bu gelişmelerin Bosna-Hersek’te ve Kosova’da da yaşandığını, herkesin dediğinin tersine Çeçenistan için de yaşandığını, “545 parlamenterin her birinin” birer Çeçen olduğunu, Çeçenistan’da olanları duymayan ve hissetmeyen bir parlamenterini düşünümeyeceğini, Başbakanın basın bildirisiyle Çeçenistan’da sivillerin katledilmesinin bir etnik temizlik olduğunu dünya kamuoyuna duyurduğunu, Türkiye’nin 25 yıl içinde Orta Asya’daki petrol ve doğalgaz hatlarının köprüsü olduğunu, AGİT zirvesi sırasında ABD’nin gözlemciliği altında imzalanan sözleşmeyle Türkiye’nin kullanıcı ve geçiş ülkesi olarak imza attığını, 2004 yılında devreye girmesi söz konusu olan Bakü-Ceyhan boru hattı projesinin artık yürürlüğe girdiğini, G-7’ler G-20’lere çıkarken demokratik ve laik yapısıyla büyüklükleri itibariyle Türkiye’nin seçildiğini, suçlamaların aksine İslam ülkelerine sırt çevrilmediğini, Gümrük Kanununun beş partinin üyelerinin yüz akı ve Türkiye’nin geleceği olduğunu, bu yeni düzenlemeyle 100’ü aşkın verimsiz ve gümrük kaçakçılığına neden olan gümrüklerin kapatıldığını ifade etmiştir. Masum Türker konuşmasını aşağıdaki şekilde sürdürmüştür:

“57. hükümet, ülke sorunlarına çözüm üretme görev ve sorumluluğunu üstlenerek, bir uzlaşma ve atılım hükümeti olarak kurulmuştur ve 3 temel ögesi olmuştur: Çözüm üretmek, uzlaşmak ve ülkenin geleceği için atılımda bulunmak. Bu nedenle, bu atılımlar sürecinde, koalisyonu oluşturan partiler, koalisyon protokolüne, serbest piyasa ekonomisi uygulamasında haksız ve eksik rekabeti önlemek, vatandaşın yanında yer alabilmek için, sosyal adalet boyutunu eklemiştir. Ülkemizde, işsizlik, yıllardır çözülmemiş bir sorundur. İstihdam, politika olarak, hiçbir zaman gerçekleştirilememiştir; ama, daha önemlisi, bize bugünleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu çatısını bırakan, yaşı 60’ı geçmiş babalarımızın, dedelerimizin emeklilik maaşlarını ödeyemeyecek duruma düşüren, popülist politikalarla gelmişiz. ...Yüzde 100’lerde aldığımız faizleri, bugün yüzde 50’lerin civarına doğru indiriyoruz. Tasarruflar, ilk defa verimli alanlara yönelmeye başlamıştır. Borsada patlama olmuştur. Bu ne demektir; bugüne kadar gerçekleştirilemeyen özelleştirme, halka arz yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılsa, yatırıma yönelecek tasarrufların varlığı demektir. Bu yeterli mi; değil. ...57. hükümet, özellikle, biraz evvel suçlandı; buğday, çay ve pamuk fiyatları mazotla karşılaştırıldı. Mazot, geçmişte 8-10 dolarlara kadar düşmüştü, ana petrol maddesi dünya fiyatı buydu. Şimdi, bunun varil fiyatı 25

doları bulmuş bulunmaktadır. Bu gerçeği dikkate almadan, bu şekilde bir karşılaştırma yapmanın 57. hükümete de haksızlık olduğunu burada belirtmek istiyorum. Depremzedelere, dünyanın zengin ülkelerinin bile, hâlâ İtalya’da iki yıldır sağlayamadığı olanaklar sağlanmıştır. Bu konuda, Milliyetçi Hareket Partisinin Ankara Milletvekili, Bayındırlık Bakanının özverisini burada kutlamak isterim. Çünkü, bugün Kocaeli’nde, Sakarya’da, Yalova’da ve Gölcük’te, başta Cumhurbaşkanımız olmak üzere, Başbakanımızın, Başbakan Yardımcısının ciddi takibi sonucunda, Bayındırlık Bakanlığı yeterli miktarda prefabrike konutları hazırlamış; ancak, şu anda, bu bölgelerde, çadırda yaşayan ailelerin sayısı kadar prefabrike konut olduğu halde, halk çadırda, enkazının yanında kalmayı tercih etmektedir...”

“Bütçenin IMF dayatması olduğunu söyleyenler var. Unutmamalıyız ki, bizi, hiçbir zaman IMF kurtarmayacaktır. Biz, kendi kendimizi, ulusal bilincimiz ve ulusal sorumluluğumuz gereği kurtarmak zorundayız; ...Bizleri, irticayı ileri sürerek, arkasına sığınmakla suçladılar. Biz, Türkiye Cumhuriyetinin Atatürk dönemindeki kadrosuyla kurulmuş, Atatürkçü, demokrat, laik cumhuriyet yapısını değiştirecek, halifeligi geri getirmek isteyecek ya da dini alet edecek herkese ‘mürteci’ deriz; bunu biz değil, bu toplumun tüm kesimleri der. ...Laik, demokratik Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk’ün açtığı yolda, hiç duraksamadan ve hukuk devleti kurallarından sapmaksızın, bu Parlamantonun teminatı altında ilerlemeye daima devam edecektir. Hiçbir milletvekili bu teminattan vazgeçmeye zorlanamaz, hiçbir Türk vatandaşı, cumhuriyetin, rejimin esaslarını ortadan kaldırmaya cesaret edemeyecektir...”

DYP Grubu adına Tansu Çiller (İstanbul) konuşmasında; 17 Ağustos depreminde üç gün boyunca hükümetin buralara gidemediğini ve enkazın altından vatandaş çıkaramadığını, bunu o günün bilgisizliği ve tecrübesizliği sayabileceklerini, ancak Bolu depreminin de diğerinden farklı olmadığını, konut sorunlarının henüz halledilemediğini, sadece 7.000 ailenin prefabrik evlere yerleşebildiğini öğrendiklerini, depremzedelerin kendilerine sadece bir ay 100 milyon liranın verildiğini söylediklerini, gelecekte belki gelir beklentisiyle vatandaşın yazlık çadırlarda bir kışı geçirmeye mahkûm edildiğini, esnafa yardım yapılmadığını, Kaynaşlı’daki vatandaşların “Bize bir yazlık çadırı bile fazla gördüler, ellerimizden aldılar. Bizi, evlerimize geri dönmeye mecbur ettiler ve girdik, ikinci bir deprem oldu, vatandaşlarımızı, yakınlarımızı kaybettik.” dediklerini, bölgenin afet bölgesi ilan edilmesi gerektiğini, “Deprem vergisi” adında Meclisten yasa çıkarıldığını, toplanan bütün vergilerin depremzedelere verilmesi için bu yasaya bir ilave yapılması gerektiğini, deprem nedeniyle oluşturulan fonda 4.5-5 milyar dolar biriktiğini, deprem bölgesinde bir mali milat ilan edilmesi gerektiğini, çünkü bütün evrakin kayıp olduğunu, bölgedeki esnafın ve KOBİ’nin vergisinin alınmaması gerektiğini, işsizliğin had safhada olduğu bölgede devlet memuriyeti sınavına giren bölge çocuklarının puan

durumuna bakılmadan göreve başlatılması gerektiğini, bazı kolaylıkların⁷⁴² yapılmasının önemli olduğunu, depremzedelerin bu halde yaşadıkları ve bütün vatandaşların ciddî bir iktisadî sıkıntı içinde bunaldıkları bir ortamda Meclise “kıyak emeklilik” adıyla bir yasa teklifi sevk edilmek üzere olduğunu, depremin hemen ardından kamu vicdanını yaralayan bir af yasası çıkarıldığını, Türkbank ihalesine fesat karıştırılmasının üzerine gidilmediğini ifade etmiştir. Tansu Çiller konuşmasını aşağıdaki şekilde sürdürmüştür:

“Hani şu ‘para kurulu uygulanmayacak’ diye sözleriniz, beyanınız var ya, onu, hem de üstü örtülü biçimde değil, apaçık uygulayan bir Türkiye; kurları 2,1’e endekslenmiş, enflasyonu yüzde 70’e dayanmış. Vay efendim, döviz borsası patlıyormuş!.. Ee, bizim kadar, şimdi bütün topladığı vergiyi dışarıya transfer etmeye başka hangi ülke hazır?! Hangi ülke bu kadar yüksek faiz veriyor döviz üzerinden, üstelik de fikse edilmiş döviz üzerinden?! Böyle bir durumda, borsaya gelmeyecek de ne olacak?!. Ondan sonra tutacaksınız, rezervleri, daha doğrusu, mevduat munzam karşılıklarını yüzde 8’den yüzde 6’ya indireceksiniz. Bu ne kadar likidite kazandırır biliyor musunuz; ...400 trilyonu, nakit, bankanın içine enjekte edeceksiniz, sonra da faizlerin düşmesine ‘mucize’ diyeceksiniz. Bunun adı mucize değil de ne biliyor musunuz; cehalet, cehalet!.. ...Türkiye, dünyadaki bir büyük ayıbı sırtında taşıyarak yeni bir bin yıla giriyor. Nedir o; o şudur: Üç yıllık Anasol iktidarının sonunda, Türkiye, dünyada, Rusya’yı da sollayarak, enflasyon birincisi... ...İlk üç ayda, ihracatta yüzde 10 daralma, millî gelirden ve üretimde açık bir biçimde, yine, çok ciddî bir daralma, yüzde 8’lere varan ve birçok ihracat biriminde de, mesela, tütünde yüzde 70, konfeksiyonda yüzde 20, onun dışında, tekstilin konfeksiyon bölümü dahil, yüzde 12’lik bir gerileme ve de gıda maddelerinde yüzde 40’a varan bir ihracat gerilemesi... Şimdi, nasıl becerdiniz şunu; bakın, ben size rakamları söyleyeyim; nasıl becerdiniz şunu: Özel sektörün üretim kârlılığı, Türkiye’nin dinamizmi, 1995’te bizim istikrar programımızdan sonra, yüzde 30’larda...1997’de yüzde 25’le teslim etmişiz, yüzde 30’la bırakmışız. Ne zaman -üretim kârlılığını söylüyorum- bizim istikrar programımızdan sonra. ...Şimdi, bakın, faizlerin millî gelire olan oranı 1995, bıraktığımız istikrar programında yüzde 7,5; hiç 10’ların üzerine çıkmamış. 1997’de bıraktığımız Türkiye’de yüzde 7,7. Şimdi nedir; şimdi, yüzde 13. Nasıl yaptınız bunu; onu anlamak mümkün değil. Şimdi, vergi gelirlerinin borç ve faizlere olan oranı. Bakın, 1995’te, bizim bıraktığımız Türkiye’de, aşağı yukarı yarı yarıya; yani, verginin gelirlerinin yarısı faize gidiyor. Bizim içimiz parçalanıyor. 1999 yılında, Anasol iktidarı nereye getirmiş; yüzde 91. Gelecek sene de belki yüzde 100’ü açacak; ona getireceğiz şimdi.”

“...Yaptığınız program, bir IMF programı. ...Şimdi, ekonomi yönetimi IMF’de, bizim içişlerimiz, dışişlerimiz, Allah’a şükür Avrupa Birliğinde şu

⁷⁴² Vatandaşların telefon ve elektrik paralarının kış döneminde (üç ay için) alınmaması gibi.

anda, cezaevleri de mahkûmların yönetiminde, ...Ne diyor program? Şimdi, ne diyor biliyor musunuz; onsekiz ay sonra, yüzde 2,1 olarak ortaya konulan... Hani o kur var ya, 2,1'den gidecek, enflasyon yüzde 70... Tabîî, büyük imkânlar yurtdışına transfer olacak, borsaya ciddi akışlar olacak. Bunu bilmemek için hiçbir neden yok, görmemek için de neden yok; çünkü, açık; adam, alacak, getirecek döviz, bozduracak, oradan bu yüksek faizi alacak, yurt dışına çıkaracak; niye yapmasın ki?! ...IMF ile bilenlerin pazarlık etmesi lazım; çünkü, bir yükün, bir istikrar programında olduğu gerçektir; ama, o yükün bir bölümü pazarlıkla yurt dışına aktarılır, bir bölümü de içeride absorbe⁷⁴³ edilir. IMF'nin yazdığı programda, bütün yük, bu istikrar programının bütün yükü, fakire fukaraya, çalışana, üretene; ama, kimin; bu ulusun; bu ulusun üreticisine, fakirine fukarasına, açıkça yüklenmiştir. ...Seçilmişler bu ülkeyi yönetmiyor ki! Kimler yönetiyor; bürokratlar... Bürokratlar çok uzman kişilerdir, bakın söyleyeyim; ama, bu fakire fukaraya hesabı verecek olan, seçilmiş siyasetçidir. ...Hiçbir zaman, belki, IMF, hiçbir ülkenin –Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçtiği biçimde– yasalarına kadar yazmamıştır. Açıkça söylüyorum; bugün, Türkiye'nin içişleri ve dışişleri Avrupa Birliğinde, ekonomisi IMF'de; eh, cezaevleri de hiç olmazsa mahkûmlarda; onlar yurt içinden bir faktör !.. “

“Şimdi, yapılması gerekli olan şey, bir kere, bu yükü dışarıyla bölebilmek. Bu nasıl olur; bu, kur politikasıyla olur, onsekiz ay sonra yapılacakla değil. Şimdi yapacaksınız, büyüme hedefini ona göre koyacaksınız. Peki, bu ne olur, ne farkı var bunun; söyleyeyim ne farkı var; bu kurları, böyle, tablitaya koyduğunuz an, bunun anlamı, ihracat duracak demek. Bir de, üstelik, bununla birlikte, işçi ücretlerini... Şimdi, işçiye artış nedir, memura artış nedir? Bu program tek şey yapar; başka garantisi yoktur; çok zor bir programdır, bakın söyleyeyim. Bir saatli bomba konuldu. Bu saatli bomba, her an son çaredir, her an Türkiye'yi sıkıntıya götürebilir. Bir harcama reformu göremiyorum; ihracatla ilgili ne yapacağınız belli değil. ‘Uyum’ diyorsunuz, özel sektör nasıl işçinin ücretlerini yüzde 20-25'te tutacak; nasıl olacak? ‘Uyum’ diyorsunuz; nasıl o KOBİ'ler... ‘Faiz yüzde 85, enflasyon yüzde 20’ deniyor; nasıl ona uyum sağlayacak? ...Bugün, çiftçi, yüzde 40'larda bıraktığımız faizi, yüzde 80-85'lerde alıyor. ...Bıraktığımız Türkiye'de 1 kilogram pamukla, 1 kilogram değil, 2 kilogram mazot alınıyordu. Bugün, 1 kilogram alınamıyor. Böyle bir ortamda, gübrenin sübvansiyonu yüzde 50'den indirilmiş yüzde 10'lara ve çiftçi bırakılmış kaderine. Memur ne durumda? Memur 1998'de yüzde 30 reel kayıpta. Daha sonra ne; 1999'da net olarak hesaplarını yapmışlar; Kamusen tek tek söylüyor; yüzde 41 kayıp daha. 350 dolar ortalama ücreti memurun; bıraktığımız Türkiye... Şimdi nedir; 280 dolarlarda. Reel düşüş, reel düşüş... 20 ülke arasına girmiş Türkiye!.. ...131 milyon lira açlık sınırı. Bakın bütün emeklilere, SSK'ya; hepsi, 100 milyonun altında,”

⁷⁴³ “emilir”

“(…) Orta Asya ve Kafkaslar, âdeta Türkiye’nin ilgi alanının ötesine kaçmış ve çıkmış durumdadır. İşte, Çeçenistan meselesi olduğu gibi orta yerde duruyor. Bir millet yok ediliyor, bir millet... Bu hükümet susuyor; susmakla da kalmıyor, Moskova’ya gidiyor, Çeçenleri kendi kaderine bırakan utanç belgesini tarihe mal ediyor. Bu ülkede Çeçenistan nüfusu kadar Çeçen yaşıyor. ...Türkiye, bu bölgelerde kendi kendisini tahrip etmiştir. Bütün bu olaylar olurken, milliyetçiliği kimseye bırakmayan partilere gözümüz ister istemez kayıyor. ...Yıllarca gençlere Şeyh Şamil’in şiirlerini okutmadınız mı? ‘Şamil’i bilmeyenler atasını ne bilir’ demediniz mi? ...Endişeliyim... Merhum Türkeş’in kemikleri sızlıyordur.”

“(…) 1987’de, merhum Özal, 1995’te gümrük birliği, söylenmeyen şey kalmadı. Hani, ne oldu. Kıbrıs’ı satmıştık, hani ne oldu?!. Şimdi, gümrük birliğine girmeyelim diyenlerin, Avrupa Birliğine tu kaka diye bakanların, o defteri kapadık diyenlerin hepsi doğru yola gelmişlerdir. ...Türkiye, Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Slovenya, Güney Kıbrıs, Romanya, Bulgaristan, Letonya, Litvanya, Slovakya’nın hepsinin gerisinde. Bunların hepsi müzakereye başlıyor; ne zaman; 2000 yılında. Bunların ekonomileri... ...Bıraktığımız ekonomide, Polonya, Macaristan, Litvanya, Slovakya, Romanya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti dahil, bütün bu ülkelerin hepsinden daha fazla turist gelişi var, hepsinden daha fazla Türkiye’nin bilgisayarı var, hepsinden daha uzun demokrasi tecrübesi var ve bütün Avrupa’nın 2 katı büyüme hedefi var; hedefi değil, yaşadığı olay var; ortalama üç yıl, üst üste yüzde 7.7; Avrupa’nın 2 katı. Bugün, Türkiye, Avrupa’nın en hızlı küçülen ülkesi, o başka; ama, o gün bıraktığımız Türkiye, Avrupa’nın 2 katı büyüyen bir Türkiye, üç yıl üst üste. Daha başka ne; işsizlik oranı... Ki, bugün, Türkiye’de en önemli mesele işsizliktir. Ortalama yüzde 7-8 işsizlik, bıraktığımız Türkiye’de. Almanya’da yüzde 9, onun altındayız; Fransa’da yüzde 11, onun altındayız; İtalya’da yüzde 12, onun altındayız; İspanya’da yüzde 22 işsizlik oranı, onun altındayız; yani, en hızlı büyüyen ülke ve işsizlik oranında Avrupa’nın altında; Ha, şimdi nasıl; Türkiye, dünyanın en fazla enflasyonuna sahip, Avrupa’nın da en hızlı küçülen ülkesi. İşte, Anasol’un Türkiye’yi getirdiği nokta!..”

“Şimdi, burada deniyor ki ‘ee, ne yapalım, ziyarı yok; ne olacak; Kıbrıs meselesi aslında önemli değil...’ Teknik bilgileri verelim: Şimdi, Kıbrıs’ta bizim tezimiz, Avrupa Birliğini bu işe karıştırmak mıydı, karıştırmamak mıydı? Ne diyordu bizim tezimiz: Avrupa Birliği, bu işin dışında kalsın; diyalog, müzakere Yunanistan’la yapılsın; çünkü, iki ülke arasındadır. Ne oldu şimdi; Avrupa Birliği, sadece işin içine katılmadı, göbek taşına oturdu, karar mercii yapıldı ve dört yıl içinde bağlayıcılık kararı verebilecek konuma getirildi. ...Şimdi, bu tablo size garip gelmiyor mu, garip gelmiyor mu bu tablo?! Ee, şimdi biz diyeceğiz ki: Efendim, siz bunu yaparsanız, biz de Kuzeyi kendimize katarız. Sayın Başbakan haklıdır tezinde; ama, bu gümrük birliği gibi veyahut da Avrupa Birliğinin tam üyelik yolunu açar mı? Siz, eğer Güney Kıbrıs’ın adaylığını,

üyeliğini, Türkiye'nin önüne geçirirseniz, o Güney Kıbrıs da gelir, sizi veto eder. O zaman ne yapacağız?! Demek ki, çözüm üretmemiz lazım. Ege meselesi, 'Ege meselesi ne olur ki?..' Yine, teknik bilgi verelim. Bunları, herhalde birilerinin söylüyor olması lazım; ama, yine de biz söyleyelim: Ege'de sorun nedir; Ege de, yine, 2004'te Lahey Adalet Divanına gidecek. Peki, biz, ne diyorduk; biz, hayır, buraya gidilmesin diyorduk. (...) Yunanistan'la aramızda birçok meselemiz var; bu meselelerin içerisinde, hava sahanlığı meselesi var, adaları silahlandırması meselesi var, karasuları meselesi var... Bütün bu meseleler var; ama, biliyor musunuz ki, Yunanistan, BAB'a girerken, ulusal egemenliğini tehdit edecek hiçbir konuyu Lahey'e veya uluslararası bir kurula götürmeyeceğini söyledi; bunu, rezerv olarak yazdı; bunu biliyor musunuz? Bunun anlamı nedir; Yunanistan, istediği konuyu götürecektir, istemediği konuyu götürmeyecek. Şimdi, bunlar, çok büyük yaralardır, bir cenderedir, söyleyeyim; ama, ben, Türkiye'nin bütün bunları aşabilecek güçte olduğuna inanıyorum. Bu, bir millî davadır, millî meseledir, omuz omuza çözüm üretmek mecburiyetindeyiz. ...Bütün bunlara rağmen, Avrupa Birliği, bir önemli olaydır; hep, tezimiz bu olmuştur; yalnız, bu, Kopenhag kriterleri değerlendirilirken endişelerim var; bir terörist başının Mandela⁷⁴⁴ haline sokulmasından endişelerim var, ciddi endişelerim var."

"(...) Bir Ankara süreciyle, Albright dahil, Amerika da dahil, İngiltere dahil, Barzani dahil, Talabani dahil, hepsini buraya getirip, Irak konusunda son sözü Ankara Anlaşmasıyla Türkiye'nin, Ankara'da hep birlikte, bütün bu ülkelerle verdiği süreçten, Türkiye, Irak'ta ne olduğu dahi bilinmeyen bir sürece girmiştir. Orada şimdi para var, oranın kendi parası var, oranın kendi ordusu var, bayrağı seçiliyor; Talabani, Barzani Amerika'ya çağırılıyor; o zamanın Türk Başbakanı, Amerika'da -iki yıl önce- bir haber dahi verilemiyor. Bunlar, çok ciddi, tarihî veballerdir; bakın söyleyeyim, bunun altında kalırsınız... Bunun altında kalırsınız.

...Şimdi, bakın, bizim bir büyük hatamızın daha tekrar edilmesinden endişe ediyorum, o hata şudur, tarihçilerin değerlendirmelerini okuyorum: Avrupa'ya şirin görünmek için Tanzimat Fermanını ilan ettik. Sonra, 1856'da Paris Anlaşmasıyla Avrupa devleti olduk, karşılığında Islahat Fermanını ilan ettik. 1945'te NATO'ya girebilmek için çok partili hayata geçtik. Şimdi de, Avrupa Birliği için herkes demokrat kesiliverdi. Neredeydiniz o günlerde, demokrasiyi oksijen çadırına koyduğunuz o günlerde?! Strasbourg raporunda 'üçüncü lige Türkiye itilmiştir' denildiği günlerde neredeydiniz?!..."⁷⁴⁵

DYP Genel Başkanı Tansu Çiller'den sonra, bütçe üzerinde, aşağıdaki şekilde şahısları adına konuşma yapacak milletvekillerine sıra gelmiştir

⁷⁴⁴ Güney Afrika Cumhuriyeti'nde, yıllarca beyazların hegemonyasına direnen, tutuklanan ve daha sonra Devlet Başkanlığı'na seçilen Nelson Mandela.

⁷⁴⁵ DYP Lideri Tansu Çiller'in konuşmasının tam metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 20, B 37 (19.12.1999), ss. 384-396.

Gaffar Yakın (Afyon) Şahsı adına konuşmasında; 1900’lü yılların başlarındaki “hasta adam”ın 1900’lü yılların sonunda tüm Avrupa ve dünya devletlerinin İstanbul’daki AGİT Zirvesinde “artık aramıza girin” teklifi yaptıkları büyük bir devlet haline geldiğini, geline günde Türkiye’nin çevresinde ve İslam âleminde sosyal hayat ve demokratik açılımlarla ekonomik açıdan büyüklüğünü Atatürk’ün göstermiş olduğu çizgide ilerlemesine borçlu olduğunu, Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğiyle hem Avrupa’ya hem de Türk dünyasına bir model oluşturup sunacağını ifadeyle, hükümetin icraatlarına yer vermiştir.

Maliye Bakanı Sümer Oral (İzmir) muhalefetin iddialarına cevap verecek nitelikteki ikinci konuşmasında; henüz 6.5 aydır görevdeki 57. hükümetin TBMM’nin gayretleriyle sosyal güvenlik alanında ciddi bir düzenleme yaptığını, bankacılık alanında yeni düzenlemelere girildiğini, Anayasada tahkim ve dış kaynak girişini kolaylaştıracak düzenlemelerin yapıldığını, 4444 sayılı Kanunla ekonomiye yeni özellik kazandıran ve kanunların yapısına ekonomik gerekçe sağlayan vergi kanunu düzenlemelerinin yapıldığını, Türkiye’nin meselesini belli ve bütçe açığını aşağıya indirmek olduğunu, sorunların ne son bir yılın ne de birkaç yılın meselesi olmayıp çok daha geriye dayandığını, 1999 yılı bütçesine göre vergi gelirlerindeki artışın kasım ayında hedefin üzerinde⁷⁴⁶ olduğunu ifadeyle konuşmasını aşağıdaki şekilde sürmüştür:

“1994’te toptan eşya fiyat endeksi yüzde 149; 1995’te yüzde 65; 1996’da yüzde 84,9; 1997’de yüzde 91; 1998’de yüzde 54’e düşmüş, 1999’da biraz çıkıyor; bugünün meselesi değil ki... İşte bunu önleyeceğiz. Kim önleyecek; Türkiye önleyecek. Hangi Türkiye; 2000 yılında, Avrupa Birliğinin tam üyelik adayı olan bir Türkiye, Grup 20’lerin üyesi bir Türkiye. ...Enflasyon, bizim meselemiz değil. ‘Faiz ödemeleri’ denildi. Şimdi, faiz ödemeleri, 1996’da GSMH’nın yüzde 10’u, 1995’te yüzde 7,3’ü, 1994’te yüzde 7,7’si... Bakın böyle, ta, 1985’ten itibaren kademe kademe çıkmıştır. Bu faizlerin yıllık büyüklükleriyle, o hükümetin veya o partinin, diğerini de suçlamaması lazım. Bu bir kamu kesimi finansman modelinin sonucudur. ...Bunu önleyemediğimiz takdirde, bugün, bir başka hükümet de olsa, vergilerinin yüzde 80’ini, 90’ını, mecburdur, vermemesi mümkün değil ki... Bütçe yapmaya oturuyorsunuz, bir fatura geliyor; onu hangi hükümet olsa... Efendim, bunu sen yapmıştın, ben yapmıştım... Geçen yıllara doğru bakıldığında, burada, hükümet olmuş partilerin hiçbirisi ‘aa, bende hiçbir kabahat yoktur’ diyemez...”

“Fazilet Partisi Genel Başkanı Sayın Recai Kutan ‘sınır ticareti zorlaştırılmıştır, bölge halkı sıkıntı çekmektedir’ buyurdular. Sınır ticaretinin düzenlenmesine ilişkin karara göre, Doğu ve Güneydoğu Anadolu sınır illerimiz olan Ağrı, Ardahan, Artvin, Gaziantep, Hakkâri -bir miktar ilimiz daha var,

⁷⁴⁶ Yüzde 57.

onları tek tek saymıyorum- Trakya’da Edirne üzerinden komşu ülkelerle sınır ticareti yapılmasına izin verilmiştir. İhracatımızın artırılmasına ve bölgesel kalkınmaya katkı amacıyla düzenlenmiş bulunan sınır ticaretinde, ithalat ve ihracat mevzuatında öngörülen bazı formaliteler aranmamaktadır; ancak, mevcut uygulamada, dış ticaret dengesi aleyhimize işlemekte, özellikle petrolle ilgili sektörel dengeler bozulmakta ve devlet, vergi kaybına uğramaktadır. Buna rağmen, sınır ticaretinin zorlaştırılması söz konusu değildir. Örneğin, Şırnak İli Habur Sınır Kapısında 2 Eylül-13 Aralık 1999 döneminde 55.866 araç girişi olmuş, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına bağlı TPIC tarafından işletilen depoya alınan motorin karşılığında, kamyonculara 61,8 trilyon lira da ödenmiştir. (...) Depremlerin meydana geldiği andan itibaren, vergi alanında depremzedelere her türlü kolaylık sağlanmıştır; esasen, şu anda da mücbir sebepler nedeniyle hiçbir vergi işlemine tabi tutulmamışlardır, son çıkan kanunda da vergi kapsamı dışında tutulmuşlardır; Veraset ve İntikal Vergisinin kapsamı dışında tutulmuşlardır ve mücbir sebep hali de devam etmektedir.

Memur aylıklarına uygulanan artışın yetersizliğinden bahsetti. Biz de isteyerek ‘yeterlidir’ diye verdiğimizizi ifade etmedik; ama, ülkenin şartlarını dikkate alarak... Yalnız, yeni bir mekanizmayı getirdik. İlk defa, bu mekanizma meydana geliyor ve memur maaş artış oranı enflasyonun altına düştüğü zaman, otomatik bir şekilde enflasyonun üzerinde bir maaş alma imkânını getiren bir mekanizmayla birlikte gelindi. Dolayısıyla, memurlar, 2000 yılında, enflasyonun üzerinde maaş alacaklardır. ...Kamu kesiminde yapılan 2.3 katrilyon liralık yatırımın yeterli olmadığını ifade ettir. Bütçede bu faiz yükü olduğu zaman, bazı ödenekler, gerçekten, yeterli değil; ama, Sayın Kutan da gayet iyi bilirler ki, devletin yaptığı yatırım, sadece genel bütçe yatırımıyla sınırlı değil. O konuda da bir miktar bilgi sunmak istiyorum. 2000 yılında, bütçede 2.3 katrilyon lira, mahallî idarelerde, 1.9 katrilyon lira ve diğerleri -iktisadî devlet teşekkülleri dahil- 3.5 katrilyon lira olmak üzere 7.7 katrilyon liralık, kamunun bir yatırımı vardır. Ayrıca, yine, bütçe üzerindeki sabahki konuşmada ifade ettiğim üzere, bütçe dışı kaynaklar da yatırımlarda kullanılacaktır.”

“(…) Halen 9.400 prefabrike konuta aileler yerleştirilmiştir. Özel sektör ve gönüllü kuruluşların da, ayrıca orada prefabrike ev yapımları olmuştur; oraya da 2.568 aile yerleşmiştir. Az hasarlı konutlarda ikamet eden ailelere, kiracı ya da mal sahibi olduğuna bakılmaksızın 600 milyon Türk Lirası onarım ve barınma yardımı yapılmaktadır. Az hasarlı konut sayısı 68 bin civarındadır. Bugüne kadar 45 bin aileye 27 trilyon lira yardım yapılmıştır. Bölgedeki esnaflara kredi olarak kullandırılmak üzere, Halk Bankasına 50 trilyon liralık kaynak aktarımı planlanmış ve 25 trilyon lirası aktarılmıştır. 17 Ağustos depreminin hemen sonrasında, umumî hayata müessir afet bölgesi ilan edilmiştir. ...Bu arada, 14 kanun ve kanun hükmünde kararname çıkarılmış, ayrıca 14 kararname düzenlenmiş, 10’larca yönetmelik, tebliğ ve genelge hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Barınma ile ilgili düzenlemeler ve

kolaylıklar sağlanmış, sosyal katkılarla ilgili kolaylıklar, eğitimle ilgili kolaylıklar, ekonomik imkân ve kolaylıklar getirilmiştir; ...Sayın Çiller ‘toplanan vergiler depremzedelere gitseydi’ dediler. Kendileri de çok iyi bilirler, bizim bütçe sistemimizde varidatı tahsisat prensibi yoktur, bütün gelirler bir yerde toplanır. Ama, o geçici vergi olmasa dahi, devlet, bütün imkânlarıyla oradadır. Geçici vergi daha yeni çıktı. 17 Ağustostan beri, sadece vergi kaynağı değil ki... Devlet, bütün kaynağını oraya... Zaten, bunun aksi düşünülemez. Biz, depremle ilgili harcamaları, bir bütçe bütünlüğü ve bütçe birliği içerisinde düzenleyeceğiz, kaynaklar ve harcamalar bir bütün halinde tutulacak ve -Maliye Bakanlığı bu konuda bir tebliğ de neşretti- bütün genel ve katma bütçeli idareler ile iktisadî devlet kuruluşlarından bilgiler alınacak, her kuruluş nereye gitti tek tek gösterilecektir. Bu, Hükümetimizin, özellikle Sayın Başbakanımızın ağzından defalarca ifade edilmiştir ‘deprem bütçesi mutlaka düzenlenecektir’ diye.

Dışişleri Bakanı İsmail Cem (Kayseri) Türk dış politikası üzerinde getirilen eleştirilere cevap veren konuşmasında; Türkiye’nin belki de hiçbir zaman olmadığı ölçüde Orta Asya’da ve Kafkaslarda etkin olduğunu, bu etkinlik düzeyinin Kafkasya’nın en önemli meselesine çözümü Türkiye’nin öncülüğünde getirmek şeklinde tecelli edecek hale geldiğini, Çeçenistan’daki insanların durumuna karşı çıkan ilk ülkenin Türkiye olduğunu, Çeçenistan’dan Gürcistan’a göç eden göçmenlere ilk yardımın Türkiye’den gittiğini, AGİT zirvesi bildirisinde bütün dünyanın “Çeçen Halkının derdine merhem oldu” dediği sözcüklerin Türkiye’nin önerilse girdiğini, üç- dört gün önce Dışişleri Bakanlığı’nın, “Çeçen Halkının üzerindeki tehdidin, bombalama tehdidinin, bütün bir halkın terörist olarak görünüp hedef alınmasının hiçbir meşruiyeti yoktur; Çeçen Halkının üzerindeki tehdidin bütün insanlara yönelik bir tehdit olduğu düşüncesindeyiz ve bu konuda, Türkiye’nin kararlı, inançlı tutumunu bir kez daha bütün dünyaya, bütün ilgililere ilan etmekteyiz!” şeklinde bir açıklama yaptığını ifade etmiştir. Dışişleri Bakanı konuşmasını aşağıdaki şekilde sürdürmüştür:

“Siz, Avrupa Birliği olarak, bize haksız bazı yaklaşımlarda bulundunuz; bizim hassasiyetlerimizi, hem de o hassasiyetleri hiç anlamaksızın rencide ettiniz. Helsinki kararınızda, bizim hassasiyetlerimize, bizim bütünlük anlayışımıza, bizim inanç dünyamıza, bizim geleneğimize eğer saygısızlık olursa, yine, hiç zahmet etmeyiniz, biz, o şekilde de o adaylığı kabul etmeyiz. Bunlar bize ilişkin konular. Çünkü, biz, bunu, aslında, resmen müzakere etmiyoruz onlarla. Onlar hazırlıyor bunu; bizim dolaylı bir müzakere imkânımız var. Biz, bunu söyledik ve bunu sadece söylemekle kalmadık -ben, o konularda çok dikkatli bir kişiyim- bunları, 30 Kasım’da, 10 madde halinde tek tek yazdık, basınımda da yer aldı. ...Kıbrıs konusunda, o 5. maddede dedik ki: Biz, Kıbrıs ile Avrupa Birliğini birbirine bağlamıyoruz. Siz tek taraflı bir metin çıkaracaksınız ve bu metinde Kıbrıs için ne dersiniz deyiniz, bilin ki, biz politikamızı değiştirmeyeceğiz. Ben, ikili görüşmelerimde bunların hepsini

anlattım; ama, orada, yazılı olarak da kendilerine verdim. Şimdi, ortadaki metin bu. Bu metinde, üç husus var -ki, doğrudan müzakere etme şansımız yok- Türkiye'yle ilgili olan, doğrudan bizi ilgilendiren 12. paragraf, upuzun bir metnin bir tane paragrafı Türkiye. Türkiye konusunda bizi rahatsız edecek hiçbir şey yoktur, hele geçmiş dönemlere baktığınız, kıyasladığınız zaman. Ege konusu... Ege konusunu yanlış anlattı Sayın Çiller; öyle değil, hadise öyle değil. Biz, Ege konusunda hassasiyetimizi hep söyledik. Ege konusundaki metinde, Türkiye'nin 2004 yılında Uluslararası Adalet Divanına gitmesini zorlayan, öngören bir şey yoktur. Ege konusunda bizi rahatsız eden bir husus yoktur.”

“Kıbrıs konusundaki paragrafa şiddetle karşı çıktık. Bu paragraf Türkiye'nin lehine bir paragraf değildir. Her ne kadar ona en sonda bir cümle, bizim büyük tepkimiz üzerine bir cümle ekleyip de biraz yumuşatmış olsalar dahi, o paragraf, Kıbrıs Rum tarafını cesaretlendiren, Kıbrıs Rum tarafının masadan kaçma eğilimlerini güçlendiren ve Kıbrıs'ta iki tarafın ortak bir çözüme ulaşmasını çok zorlaştıran bir paragraftır. Dolayısıyla, bu, Türkiye'nin elbette lehine değildir; ama, bu, benim müzakere ettiğim, karşılıklı imzalaştığım bir metin değil. Bu, Avrupa Birliğinin kendi içinde hazırladığı bir metindir; ama, şunu söyleyeyim: Haksızlık etmeyelim. Ben bakan olduktan hemen sonra, Avrupa Birliğinin temsilcileri geldiğinde ve kendilerine Kıbrıs'taki davamızı anlatıp işte, Kıbrıs'ta siz şunu yaparsanız biz entegrasyona kadar elbette gideriz dediğimde, bana verdikleri tepki şu olmuştur: ‘Sayın Bakan, biz böyle bilmiyoruz bu meseleyi. Biz, Türkiye'nin Kıbrıs konusunda Avrupa Birliği politikasına onay verdiği izlenimini aldık’ ve ben, orada, bu izlenimin yanlış olduğunu, hatta o dönemdeki Dışişleri Bakanının gümrük birliği anlaşmasının hemen ertesinde, Kıbrıs konusundaki politikamızın değişmeyeceğine dair yaptığı çok önemli konuşmayı hep örnek gösterdim; fakat, her nedense, biz işe başladığımızda, muhataplarımızda böyle bir yanlış algılama, anlayış vardı ve biz, o noktadan aldık, bugün, Birleşmiş Milletlerin son kararı çerçevesinde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin izni olmadan, onayı olmadan, Barış Gücünün Kıbrıs'ın kuzeyine yerleşemeyeceği ikrarına kadar olayı getirdik. Şimdi, kalkıp da, Türkiye'nin Kıbrıs'tan taviz verdiğini söylemek... Bunlar haksızlıktır, doğru değildir.”

“Şimdi, bir başka konu, gene eşit kıstastan hareketle, ‘Bulgaristan müzakereye başlıyor, Türkiye başlamıyor. Bulgaristan'ın bile gerisindeyiz, onlar başlayacak; dolayısıyla da, eşit kıstas yok.’ Sayın milletvekilleri, bunlar doğru değildir. Bulgaristan eğer başlıyor ise, Bulgaristan bizden iki yıl önce, 1997’de aday olduğu için ve geçen iki yıl içinde de bu Kopenhag kriterleri denen -ve maalesef, Türkiye’imizde zaman zaman yanlış da anlaşılan- o ölçüleri tamamladığı için başlıyor; yoksa, Bulgaristan’a ayrıcalık yapıldığı için değil ve bir de kendimize haksızlık etmeyelim. Bakın, siyasette herkesin hakkını vermek lazım. Biz, bugün, aslında, diğer aday ülkelerin hemen hepsinden dört yıl avanslıyız, dört yıl öndeyiz. Türkiye, sıradan aday değil, Türkiye önde. Neden

önde; çünkü, dört yıl önce -ki, onu yapanları da ben hep saygıyla anmaktayım- Gümrük Birliği Anlaşmasını yapmış. Türkiye'nin ekonomisi, dört yıldan beri, zaten, Avrupa Birliğiyle sınaî ürünlerde bütünleşmiş vaziyette. Yani, biz, böyle, ilk baştan başlamıyoruz. Şimdilerde moda olan bir telaş, aman ne yapacağız, bir an önce şunu da tamamlayalım, bunu da tamamlayalım... Birincisi, bazı şeyleri Türkiye'miz zaten tamamlamış. Biz Türkiye olarak, sizin oylarınızla bundan kısa bir süre önce, Akreditasyon Yasasını geçirdik, Gümrük Yasasını geçirdik, tüketiciyi koruma mevzuatımız; fevkalade zor olan, karmaşık olan fikrî, sınaî mülkiyet mevzuatımız, rekabet yasalarımız. Biz, bunları zaten yaptık; biz, zaten, birçok aday ülkenin önündeyiz. Bu adayların büyük bir kısmı, dört yıl sonra gümrük birliğini yapmanın hayalini dahi kuramaz; Türkiye olarak, biz, buradayız. ...Türkiye olarak, kimsenin bizi zorladığı; kimsenin, böyle, bastıra bastıra, Türkiye'yi istemediği noktalara götürmesi. Böyle bir şey söz konusu değil; ...Bizim, zinhar kendimizi herhangi bir aday olarak görmememiz lazım. Biz, herhangi bir aday değiliz. Hangi aday, arkasında, yediyüz yılın, binbeşyüz yılın tarihiyle; hangi aday, bunca, yüzlerce yıllık kültür birikimiyle Avrupa Birliğine girmekte; hangi aday, bir yeni dünyanın, yeni medeniyetin, İslam'ın, Doğunun bilgeliğini, kültürünü, deneyimini Avrupa Birliğine katmakta? Bunu, Türkiye yapıyor. Türkiye, Avrupa Birliğinin önüne, medeniyetleri açıyor. Türkiye, Avrupa Birliğiyle bir medeniyetler çatışması denilen. Bunu iki sene önce ben, yabancı basında yayımlanan bir makalemden çok ayrıntılı işlemiştim; o zamanlar çok modaydı 'dünya, medeniyetler çatışmasına gidiyor' deniliyordu ve benim de tezim şuydu: Eğer, dünya medeniyetler çatışmasından kendini koruyacak ise, orada, Türkiye'nin çok önemli işlevi olacaktır ve Türkiye, medeniyetlerin çatışmasını değil, uzlaşmasını sağlayabilecek tek ülke konumundadır. Bunları, artık anlayalım.”

“(...) Şimdi, efendim ‘bir teröristbaşının Mandela haline sokulmasından endişelerim var...’ Ee, elinsaf... Elinsaf... Yani, düşünebiliyor musunuz, şu koalisyonu kuran koalisyondaki partiler, Sayın Meclisimizde bulunan diğer partiler, hangimiz, teröristbaşının bir Mandela'ya dönüşmesi için bir şey yaparız, böyle bir vahim hatayı işleriz?! Yani, şunu düşünebiliyor musunuz, Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ve teröristbaşını o uzak Afrika'dan alıp getirip Türk adaletime teslim eden o hükümetin Başbakanı, bugünkü hükümetimizin Başbakanı kalkıp da, teröristbaşını Mandela'ya dönüştürecek?! Buna, ben, insafsızlık diyorum.”

Evliya Parlak (Hakkâri) şahsı adına konuşmasında; 2000 malî yılı bütçesinde “47 katrilyonluk giderleri karşılık, ilk günden 14 katrilyonluk bütçe açığının” bulunduğunu, giderlerinin büyük bir kısmını teşkil eden 21 katrilyonluk ödenğin de borç ve faiz ödemelerine gittiğini, yatırımlara ise sadece yüzde 5'lik ödenek kaldığını, devletin tasarrufa yönelik vergi kanunları çıkardığı gibi mutlak surette bir de harcama kanunları çıkarması gerektiğini, AB'ye aday bir ülkenin yaşamına yakışmayan yasa değişikliklerinin mutlaka yapılması gerektiğini, ülkenin tümünde bütün kanunların Anayasanın eşit

uygulanmasının sağlanması gerektiğini, bu bağlamda ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın bir hafta önce Diyarbakır'da "Avrupa Birliğine giden yol Diyarbakır'dan geçer" sözlerinin ve Meclis kürsüsünden o gün yaptığı açıklamaların bölge halkıyla Türk insanını ve Meclisi umutlandırdığını ifade etmiştir. Evliya Parlak konuşmasını; özellikle seçim bölgesindeki hayvancılık, yatırım, belediye ve devlet memuriyeti sınavlarına odaklaştırarak tamamlamıştır.

Yukarıdaki konuşmadan sonra, "2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının" maddelerine geçilmesi oylanmış ve kabul edilmiştir. Daha sonra; 2000 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi, 1998 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi, 2000 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi ile 1998 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi ayrı ayrı oylanarak kabul edilmiştir. Oylamaların ardından, sırasıyla, her 4 tasarının da, aşağıdaki 1. maddeleri okutularak, saat 21.29'da birleşime son verilmiştir.⁷⁴⁷

2000 MALÎ YILI BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Gider, Gelir ve Denge

Gider Bütçesi

MADDE 1 – Genel Bütçeye giren dairelerin harcamaları için bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (46.702.436.000.000.000) liralık ödenek verilmiştir.

1998 MALÎ YILI KESİNHEŞAP KANUNU TASARISI

Gider Bütçesi

MADDE 1.– Genel bütçeli idarelerin 1998 Malî Yılı giderleri, bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere, (15.466.377.899.297.000) lira olarak gerçekleşmiştir.

KATMA BÜTÇELİ İDARELER 2000 MALÎ YILI BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

Ödenekler, Öz Gelirler, Hazine Yardımı

MADDE 1.– a) Katma bütçeli idarelerin 2000 yılında yapacakları hizmetler için (3.320.801.822.000.000) lira ödenek verilmiştir.

b) Katma bütçeli idarelerin 2000 yılı gelirleri (125.000.000.000.000) lirası öz gelir, (2.435.608.822.000.000) lirası Hazine yardımı, (760.193.000.000.000) lirası yükseköğretim kurumlarının cari hizmet giderlerine yapılacak Devlet katkısı olmak üzere toplam (3.320.801.822.000.000) lira olarak tahmin edilmiştir.

⁷⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 20, B 37 (19.12.1999), s. 423.

1998 MALİ YILI KATMA BÜTÇELİ İDARELER KESİN HESAP KANUN TASARISI

Gider Bütçesi

MADDE 1.- Katma bütçeli idarelerin 1998 Mali Yılı giderleri, bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere, (1.499.966.492.665.000) lira olarak gerçekleşmiştir.

2000 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelere, 20 Aralık 1999 Pazartesi günü saat 11.00'da 38. birleşim sırasında aşağıdaki bütçelerle devam edilmiştir.⁷⁴⁸

A) TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

1. – Türkiye Büyük Millet Meclisi 2000 Mali Yılı Bütçesi
2. – Türkiye Büyük Millet Meclisi 1998 Mali Yılı Kesinhesabı

B) CUMHURBAŞKANLIĞI

1. – Cumhurbaşkanı 2000 Mali Yılı Bütçesi
2. – Cumhurbaşkanı 1998 Mali Yılı Kesinhesabı

C) SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

1. – Sayıştay Başkanlığı 2000 Mali Yılı Bütçesi
2. – Sayıştay Başkanlığı 1998 Mali Yılı Kesinhesabı

D) ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI

1. – Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 2000 Mali Yılı Bütçesi
2. – Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 1998 Mali Yılı Kesinhesabı

Ayrıntıları yukarıda yazılan, 2000 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerin birinci turunda, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: ANAP Grubu adına, Kırklareli Milletvekili Cemal Özbilen, Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır; MHP Grubu adına, Van Milletvekili Ayhan Çevik; Kayseri Milletvekili Sadık Yakut, DYP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Erol Al, İzmir Milletvekili Rahmi Sezgin, Hatay Milletvekili Namık Kemal Atahan, Ankara Milletvekili Tayfun İçli; DYP Grubu adına, Hatay Milletvekili Mehmet Dönen, Samsun Milletvekili Erdoğan Sezgin; FP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Nevzat Yalçıntaş ve Trabzon Milletvekili Şeref Malkoç.

Şahısları adına; lehinde, Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya; aleyhinde, Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün.

Konuşmalardan sonra soru-cevap periyoduna geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı, Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt, Kayseri Milletvekili Sevgi Esen,

⁷⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 38 (20.12.1999), s. 5: Başkanvekili Nejat Arseven Başkan, Vedat Çınaroğlu (Samsun) ile Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) da Katip Üyeler olarak görev almıştır.

Kocaeli Milletvekili M. Murat İmamoğlu'dur. Sorular TBMM Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül tarafından cevaplandırılmıştır. Daha sonra sırayla, birinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu ve bölümleri ayrı ayrı okutularak oylanmış, sonuçta Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 1998 malî yılı kesinhesabının bölümleri, TBMM Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı, Sayıştay Başkanlığı ve Anayasa Mahkemesi Başkanlığının 2000 malî yılı bütçeleri ile 1998 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁷⁴⁹ İkinci turda; ayrıntıları aşağıda yazılı bütçeler üzerindeki görüşmelere geçilmiştir.

E) BAŞBAKANLIK

1. – Başbakanlık 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. – Başbakanlık 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

F) SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. – Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. – Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

G) DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

1. – Diyanet İşleri Başkanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. – Diyanet İşleri Başkanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

İkinci turda grupları ve şahısları adına söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: MHP Grubu adına, Bursa Milletvekili Orhan Şen, Afyon Milletvekili Mehmet Telek, Malatya Milletvekili Basri Coşkun; DSP Grubu adına, Denizli Milletvekili Mehmet Kocabatmaz, Ankara Milletvekili Ayşe Gürocak, Kastamonu Milletvekili Hadi Dilekçi; DYP Grubu adına, Bursa Milletvekili Oğuz Tezmen, Balıkesir Milletvekili İlhan Aytekin; FP Grubu adına, Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey, Gümüşhane Milletvekili Lütfi Doğan; ANAP Grubu adına, İzmir Milletvekili Işıl Saygın, Diyarbakır Milletvekili Abdülbaki Erdoğan.

Şahısları adına: Lehte olmak üzere, Eskişehir Milletvekili Mehmet Mail Büyükerman, aleyhinde, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu.

İkinci tur görüşmeleri sırasında ANAP Grubu adına konuşan Diyarbakır Milletvekili Abdülbaki Erdoğan'dan sonra söz alan Devlet Bakanı Hasan Gemici tarafından, açıklayıcı bir konuşma yapılarak görüşmeler sürdürülmüştür. İkinci turda soru sahibi milletvekilleri; Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey, Erzurum Milletvekili Aslan Polat, Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, İstanbul Milletvekili Zafer Güler, Yozgat Milletvekili Mehmet Çiçek, İstanbul Milletvekili Osman Yumakoğulları, Adana Milletvekili Yakup Budak, Batman Milletvekili Alaattin Sever Aydın, Gümüşhane Milletvekili Bedri Yaşar, Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır, Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan'dır. Sorular Devlet Bakanı Hasan Gemici tarafından

⁷⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 38 (20.12.1999), s. 47.

sözlü olarak cevaplandırılmış, bir kısmının da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Daha sonra sırasıyla, ikinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanıp kabul edilmiş, müteakiben de bölümler ayrı ayrı okutulup oylanmış ve kabul edilmiştir.⁷⁵⁰

2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerin üçüncü turuna, 21 Aralık 1999 Salı günü saat 11.00'da başlayan 39. birleşimin birinci oturumuyla birlikte, aşağıdaki hususlarda devam edilmiştir.⁷⁵¹

A) DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI

1. — *Dış Ticaret Müsteşarlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
2. — *Dış Ticaret Müsteşarlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI

1. — *Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
2. — *Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

C) TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. — *Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi*
2. — *Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

D) DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ BAŞKANLIĞI

1. — *Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
2. — *Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

Üçüncü turda grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DSP Grubu adına Bursa Milletvekili Fahrettin Gülener, Çanakkale Milletvekili Sadık Kırbaş, Antalya Milletvekili Mustafa Vural, İçel Milletvekili Akif Serin; DYP Grubu adına İçel Milletvekili Ayfer Yılmaz, Bitlis Milletvekili Yahya Çevik; FP Grubu adına Sivas Milletvekili Temel Karamollaoğlu, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı; ANAP Grubu adına, İzmir Milletvekili Işın Çelebi, Ordu Milletvekili Sefer Koçak; MHP Grubu adına, Iğdır Milletvekili Abbas Bozyel, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Hatay Milletvekili Mehmet Nuri Tarhan, Osmaniye Milletvekili Birol Büyüköztürk.

Şahısları adına: Lehide Manisa Milletvekili İsmail Bozdağ, aleyhinde Erzurum Milletvekili Aslan Polat.

Manisa Milletvekili İsmail Bozdağ'ın şahsı adına konuşmasının ardından Devlet Bakanı Sayın Şuayip Üşenmez ve Devlet Bakanı Tunca Toskay tarafından, iddialara cevap teşkil eden birer açıklama yapılmıştır.⁷⁵² Üçüncü tur görüşmelerinin soru-cevap bölümünde soru sahibi milletvekilleri; Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı, Manisa Milletvekili

⁷⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 38 (20.12.1999), s. 102.

⁷⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 39 (21.12.1999), s. 136: Genel Kurulda Başkanvekili Ali İlksoy Başkan, Hüseyin Çelik (Van) ve Burhan Orhan (Bursa) da Katip Üyeler olarak görev almıştır.

⁷⁵² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 39 (21.12.1999), ss. 175-180.

Bülent Arınç, Batman Milletvekili Alaattin Sever Aydın, Erzurum Milletvekili Aslan Polat, İçel Milletvekili Turhan Güven'dir. Soruların bir kısmı Devlet Bakanı Tunca Toskay tarafından cevaplandırılmış, kalanların da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Daha sonra Dış Ticaret Müsteşarlığı 2000 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış ve kabul edilmiştir. Müteakiben bölümler ayrı ayrı okutularak oylanmış ve kabul edilmişlerdir. Bu işlemi Dış Ticaret Müsteşarlığı 1998 malî yılı kesinhesabının bölümlerine geçilmesinin oylaması ve kabulü üzerine bölümlerin oylanması izlemiştir. Sonuçta Dış Ticaret Müsteşarlığı 1998 malî yılı kesinhesabının bölümleri de kabul edilmiştir. Hemen ardından DPT 2000 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesi oylanmış kabul edilmiş ve sonuçta DPT Müsteşarlığı 2000 malî yılı bütçesinin bölümleri de kabul edilmiştir. Müteakiben DPT 1998 malî yılı kesinhesabının bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabulü üzerine her bölüm ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmişlerdir. Benzer şekilde; Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 2000 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabulü üzerine bölümleri de ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmişlerdir. Hemen sonra Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 1998 malî yılı kesinhesabının bölümlerine geçilmesini oylanmış, kabulü üzerine bölümler ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmişlerdir. Benzer şekilde Devlet İstatistik Enstitüsü 2000 Malî Yılı Bütçesinin bölümlerine geçilmesi ve bölümlerin oylaması yapılmış ve kabul edilmiş, bunu Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 1998 malî yılı kesinhesabının bölümlerine geçilmesinin oylaması izlemiş, kabulü üzerine bölümler ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmiştir. Böylelikle 2000 Mali Yılı Bütçesinin üçüncü tur görüşmeleri tamamlanmıştır.⁷⁵³ 2000 mali yılı bütçesi hakkındaki dördüncü turda, aşağıdaki kurumların bütçeleri üzerinde görüşmeler yapılmıştır.⁷⁵⁴

E) DENİZCİLİK MÜSTEŞARLIĞI

1. —Denizcilik Müsteşarlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. —Denizcilik Müsteşarlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

F) DEVLET METEOROLOJİ İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. —Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. —Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı

Kesinhesabı

G) HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI

1. —Hazine Müsteşarlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. —Hazine Müsteşarlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

H) KÖY HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. — Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. — Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

⁷⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 39 (21.12.1999), s. 192.

⁷⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 39 (21.12.1999), s. 192.

Dördüncü turda grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DYP Grubu adına, İzmir Milletvekili Ufuk Söylemez, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım; FP Grubu adına, Tokat Milletvekili Ergün Dağcıoğlu, İstanbul Milletvekili Ali Coşkun, Şanlıurfa Milletvekili Mustafa Niyazi Yanmaz; ANAP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Şamil Ayrım, İstanbul Milletvekili Nesrin Nas, Siirt Milletvekili Nizamettin Sevgili; MHP Grubu adına, Tokat Milletvekili Reşat Doğru, Çorum Milletvekili Melek Denli Karaca, Samsun Milletvekili Ahmet Aydın, Erzincan Milletvekili Mihrali Aksu; DSP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Cahit Savaş Yazıcı, İstanbul Milletvekili Osman Kılıç, Eskişehir Milletvekili Mahmut Erdir, Bursa Milletvekili Ali Rahmi Beyreli.

Şahısları adına: Lehide Ankara Milletvekili Zeki Çelik, aleyhinde Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa.

Saat 18.00’da birleşimin üçüncü oturumu ile birlikte bütçenin dördüncü tur görüşmelerine devam edilmiş,⁷⁵⁵ grupları adına konuşmaların tamamlanması ve şahsı adına Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa’nın konuşma yapmasından sonra hükümete adına söz alan; Devlet Bakanı Mustafa Yılmaz (Gaziantep), Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoglu (Kırşehir) ve Devlet Bakanı Recep Önal (Bursa) tarafından iddiaları cevap mahiyetinde konuşmalar yapılmıştır. Bu turda soru sahibi milletvekilleri; Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan, Van Milletvekili Hüseyin Çelik, Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı, Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün, Hakkari Milletvekili Evliya Parlak, Malatya Milletvekili Yaşar Canbay, Konya Milletvekili Özkan Öksüz, Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız⁷⁵⁶, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu, Tokat

⁷⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 39 (21.12.1999), s. 207. Yeni oturumla birlikte Genel Kurulda Başkanvekili Murat Sökmenoğlu Başkan, Burhan Orhan (Bursa) ve Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) da Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

⁷⁵⁶ Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız’ın soru ve yorumu sırasında söylemiş oldukları nedeniyle, aşağıdaki şekilde bir tartışma yaşanmıştır:

Mustafa Güven Karahan (Balıkesir) – Yalan Söylüyorsun! 700 Kilometre...

İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) – Yalancı Sensin! Terbiyeni Takın!..

Mustafa Güven Karahan (Balıkesir) – Sensin Yalancı!..

İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) – Sarhoş Sarhoş Gelme Buraya... Burası Türkiye Büyük Millet Meclisi.

Mustafa Güven Karahan (Balıkesir) – Sensin Sarhoş! Terbiyesiz!

İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) – Yalancı Sensin!.. Doğru Düzgün Konuş! Burası Sarhoş İnsanların Yeri Değil. Dinlemesini Öğren!..

Mustafa Güven Karahan (Balıkesir) – Saygılı Ol!

İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) – Önce Saygılı Kendin Ol.

Mustafa Güven Karahan (Balıkesir) – Oruç Tutmuyorsun; Oruç Tuttuğunu Söylüyorsun.

İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) – Gel Göstereyim O Zaman!

Başkan – Sayın Milletvekili, Rica Ediyorum Efendim...

Milletvekili Bekir Sobacı'dır. Soruların sorulmasından sonra Balıkesir Milletvekili Mustafa Güven Karahan tarafından, Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız'ın şahsına sataşması nedeniyle, açıklayıcı bir konuşma yapılmıştır.⁷⁵⁷ Daha sonra da söz isteyen DYP Başkanvekili Turhan Güven (İçel) tarafından ortalığı yatıştırıcı, Genel Kurul Başkanının müsamahalı tutumunu övücü ve sorularını uzun tutan milletvekillerini daha kısa konuşmaya davet eden bir konuşma yapılmıştır. Teklif üzerine kalan soruların sahiplerinin Genel Kurulda okutularak, yazılı cevaplandırılmak üzere hükümet temsilcilerine verilmesi kararı alınmıştır.⁷⁵⁸ Sorulara Devlet Bakanı Mustafa Yılmaz (Gaziantep), Devlet Bakanı Recep Önal (Bursa) ve Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoğlu (Kırşehir) tarafından sözlü olarak cevap verildiği gibi, bazı soruların da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Görüşmelerin ardından sırasıyla, dördüncü turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu ve bölümleri ayrı ayrı okutularak oylanmış ve kabul edilmişlerdir.⁷⁵⁹

2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelere 22 Aralık 1999 Çarşamba günü, 40. birleşimin birinci oturumu sırasında, beşinci turla birlikte, aşağıdaki kurumların bütçeleri hakkındaki konuşmalarla başlanmıştır.⁷⁶⁰

Saffet Arıkan Bedük (Ankara) – Sayın Başkan, Bir Müdahale Eder Misiniz Lütfen.

Başkan – Ettim Efendim. Rica Ederim...

İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) – Sayın Başkan, Burası Sarhoş İnsanların Yeri Değil. Bir Milletvekilini Yalancılıkla Kimse Suçlayamaz. Olsa Olsa Kendisi Yalancıdır. Sözüünü Geri Alsın.

Başkan – Efendim, Böyle Karşılıklı Suçlamayla Nasıl İdare Edeceğiz İşi!.. Olur mu Efendim?!

İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) – Dinlemesini Öğrensin.

Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız'ın yukarıdaki tartışmaya neden olan yorumunun ardından, Genel Kurul Başkanı tarafından kendisine; “Balıkesir Milletvekili Mustafa Güven Karahan'dan özür dilemesi” halinde, tartışmanın zabıtlardan çıkartılacağı teklifi yapılmış, ancak kabul edilmemiştir. Tartışmanın tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 39 (21.12.1999), ss. 252 ve 257-258.

⁷⁵⁷ *Balıkesir Milletvekili Mustafa Güven Karahan, sataşma üzerine yaptığı konuşmadan sonra Genel Kurul Başkanlığından kendisini “ acilen mevcut hekimliğe sevkini ve alkol alıp almadığının belirlenmesini” talep etmiş, tartışma bir süre daha devam etmiştir. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 39 (21.12.1999), s. 258.*

⁷⁵⁸ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 39 (21.12.1999), s. 263: Soru sahibi milletvekillerinin, soru kağıtlarındaki isimleri tam olarak yazılmadığından, tam isimleri okunmamış, bu nedenle isimler yukarıya alınmamıştır.*

⁷⁵⁹ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 39 (21.12.1999), s. 273.*

⁷⁶⁰ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 40 (22.12.1999), s. 310: Genel Kurulda Başkanvekili Ali İlksoy Başkan, Melda Bayer (Ankara) ve Tevhit Karakaya (Erzincan) Katip Üyeler olarak görev almıştır.*

A) VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Vakıflar Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Vakıflar Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI

- 1. – Gümrük Müsteşarlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Gümrük Müsteşarlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

C) GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

D) DANIŞTAY BAŞKANLIĞI

- 1. – Danıştay Başkanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Danıştay Başkanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

Beşinci turda grupları ve şahısları adına söz isteyen üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına : FP Grubu adına, Yozgat Milletvekili Mehmet Çiçek, Hatay Milletvekili Mustafa Geçer, İstanbul Milletvekili Azmi Ateş, İstanbul Milletvekili Nazlı Ilıcak; ANAP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Sühan Özkan, İzmir Milletvekili Rifat Serdaroğlu; MHP Grubu adına, Antalya Milletvekili Osman Müderrisoğlu, Trabzon Milletvekili Orhan Bıçakcıoğlu, Kütahya Milletvekili Seydi Karakuş, İstanbul Milletvekili Yaşar Öztürk; DSP Grubu adına, Eskişehir Milletvekili Necati Albay, Edirne Milletvekili Mustafa İlmen, Samsun Milletvekili Tarık Cengiz, Bursa Milletvekili Ali Arabacı; DYP Grubu adına, Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Yalçinkaya, Kayseri Milletvekili Sevgi Esen.

Şahısları adına : Lehide Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç, aleyhinde Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz.

Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'un şahsı adına yapmış olduğu konuşmanın ardından hükümet adına söz alan; Devlet Bakanı Yüksel Yalova (Aydın), Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler (Konya), Devlet Bakanı Fikret Ünlü (Karaman) ve Devlet Bakanı Şuayip Üşenmez (Yozgat) tarafından iddialara açıklık getirecek açıklamalar yapılmıştır. Şahsı adına, aleyhinde olmak üzere, Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz'ün konuşmasından sonra da görüşmelerin soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Tokat Milletvekili Bekir Sobacı, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu, Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya, Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün'dür. Soruların cevapları; Devlet Bakanı Yüksel Yalova, Devlet Bakanı Fikret Ünlü ve Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler tarafından verilmiştir. Daha sonra sırasıyla, beşinci turda yer alan bütçelerin ve kesinhesapların bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabulü üzerine

bölümler de ayrı ayrı oylanarak kabul edilmiştir.⁷⁶¹ Görüşmelere saat 18.05'te altıncı turla aşağıdaki bakanlık ve kurumların bütçeleriyle devam edilmiştir.⁷⁶²

E) DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

1. — *Dışişleri Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
2. — *Dışişleri Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

F) YARGITAY BAŞKANLIĞI

1. — *Yargıtay Başkanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
2. — *Yargıtay Başkanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

G) ÇEVRE BAKANLIĞI

1. — *Çevre Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
2. — *Çevre Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

Grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: ANAP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı, Denizli Milletvekili Beyhan Aslan, İstanbul Milletvekili Ediz Hun; MHP Grubu adına, Muğla Milletvekili Metin Ergun, Afyon Milletvekili Müjdat Kayayerli, İstanbul Milletvekili Mehmet Pak, Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın; DSP Grubu adına, Adana Milletvekili Tayyibe Gülek, Edirne Milletvekili Ahmet Ertürk, Muğla Milletvekili Nazif Topaloğlu; DYP Grubu adına, Manisa Milletvekili Necati Çetinkaya, Batman Milletvekili Burhan İsen; FP Grubu adına, Kayseri Milletvekili Abdullah Gül, Manisa Milletvekili Bülent Arıncı, Sivas Milletvekili Abdülatif Şener.

Şahısları adına: Lehide; Aksaray Milletvekili Kürşat Eser, İçel Milletvekili Edip Özgenç, Kocaeli Milletvekili Turhan İmamoğlu, aleyhinde; İstanbul Milletvekili Hüseyin Kansu.

Altıncı turda, gruplar adına konuşmalar tamamlandıktan sonra saat 21.02'de birleşime ara verilmiş, saat 21.29'da birleşimin dördüncü oturumuyla şahıslar adına konuşmalara geçilmiştir.⁷⁶³ Şahısları adına konuşmaların ardından söz alan Dışişleri Bakanı İsmail Cem tarafından, dış politika konusunda açıklayıcı ve iddialara cevap teşkil eden bir konuşma yapılmıştır. Dışişleri Bakanını, Çevre Bakanı Fevzi Aytekin'in konuşması izlemiş, daha sonra da İçel Milletvekili Edip Özgenç bir konuşma yapmıştır. Daha sonra 32 başvuru yapılan soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı, Balıkesir Milletvekili Tamer Kanber, Tokat Milletvekili Reşat Doğru, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Manisa Milletvekili Bülent Arıncı, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı, Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler, İçel Milletvekili Turhan

⁷⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 40 (22.12.1999), s. 371.

⁷⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 40 (22.12.1999), s. 372: Genel Kurulda Başkanvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu Başkan, Melda Bayer (Ankara) ve Tevhit Karakaya (Erzincan) Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

⁷⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 40 (22.12.1999), ss. 411-412.

Güven, Muş Milletvekili Mümtaz Yavuz; Kocaeli Milletvekili Osman Pepe, Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, İstanbul Milletvekili Azmi Ateş, Van Milletvekili Hüseyin Çelik'tir.⁷⁶⁴ 20 dakikalık soru-cevap süresi içinde; iktidar milletvekillerinden 5, muhalefet milletvekillerinden de 10 üyeye söz verilmiş, geriye kalan milletvekillerinin sadece soyadları okunmuş, yazılı olarak sorulduğu takdirde ilgili bakanların yazılı olarak cevap vereceği bildirilmiştir. Sözlü olarak soruların da yazılı olarak verilmesi kararı alınmış, bu konuda DYP Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük'ün "en azından birkaç soruya sözlü cevap verilmesi" yönündeki ısrarı kabul edilmemiştir.⁷⁶⁵ Yapılan oylama sonucunda yukarıdaki bütçeler kabul edilmiştir.

2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanunu tasarıları üzerindeki görüşmelere 23 Aralık 1999 Perşembe günü, 41. birleşimin saat 11.00'da açılan birinci oturumu sırasında, yedinci tur bütçe görüşmeleri adı altında, aşağıdaki bakanlıklar ve kurumun bütçeleri üzerinde yapılan konuşmalarla devam edilmiştir.⁷⁶⁶

A) MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI

1. — *Millî Savunma Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
2. — *Millî Savunma Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) ULAŞTIRMA BAKANLIĞI

1. — *Ulaştırma Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
2. — *Ulaştırma Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) TELSİZ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. — *Telsiz Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi*
2. — *Telsiz Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

Yedinci turda grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: MHP Grubu adına, Malatya Milletvekili Hakan Durhan, Sivas Milletvekili Mehmet Ceylan, Manisa Milletvekili Mustafa Enöz, Ankara Milletvekili Mehmet Arslan; DSP Grubu adına, Manisa Milletvekili Hasan Gülay, Ankara Milletvekili Zeki Sezer; DYP Grubu adına, Şırnak Milletvekili Mehmet Sait Değer, Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız; FP Grubu adına, Konya Milletvekili Hüseyin Arı, Ankara Milletvekili Zeki Çelik; ANAP Grubu adına, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Ankara Milletvekili Birkan Erdal.

Şahısları adına : Lehide Isparta Milletvekili Mustafa Zorlu, Muğla Milletvekili Nazif Topaloğlu; aleyhinde Erzurum Milletvekili Fahrettin Kukaracı.

⁷⁶⁴ Soru sahibi diğer milletvekilleri: "Ünal, Göksu, Büyüköztürk, Aydar, Aslan, Yalman, Fatsa, Güler, Özyer, Arı, Güler, Albayrak, Sünnetçioğlu, Orhan Bıçakçioğlu, Aydın, Açba, Budak, Taşkın, Gönen," şeklinde soyadları okunarak belirtilmiştir. Bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 40 (22.12.1999), s. 435.

⁷⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 40 (22.12.1999), ss. 435-436.

⁷⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 41 (23.12.1999), s. 463: Genel Kurulda Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül Başkan, Sebahattin Karakelle (Erzincan) ve Mehmet Ay (Gaziantep) Katip Üyeler olarak görev almıştır.

Şahsı adına Isparta Milletvekili Mustafa Zorlu'nun konuşmasından sonra söz alan Millî Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakçoğlu ve Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz birer açıklayıcı konuşma yapmışlardır. Yedinci turdaki soru sahibi milletvekilleri; Iğdır Milletvekili Ali Güner, Hakkari Milletvekili Evliya Parlak, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı, Konya Milletvekili Hüseyin Arı, Aksaray Milletvekili Murat Akın, Amasya Milletvekili Akif Gülle, Zonguldak Milletvekili Boray Baycık, Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç, Bingöl Milletvekili Necati Yönder, Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız, Konya Milletvekili Özkan Öksüz, Kocaeli Milletvekili Osman Pepe, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, İçel Milletvekili Turhan Güven, İstanbul Milletvekili Nazire Karakuş Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak, Konya Milletvekili Lütfi Yalman, Antalya Milletvekili Mehmet Zeki Okudan, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal'dır.⁷⁶⁷ Sorulara sözlü olarak Millî Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakçoğlu ile Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz tarafından cevap verilmiş, bazı soruların cevapların da yazılı olarak verileceği bildirilmiştir. Yedinci tur bütçelerinin bölümlerine geçilmesi oylanmış ve kabul edilmiş, bölümler de ayrı ayrı okutularak oylanmış ve kabul edilmişlerdir.⁷⁶⁸

Sekizinci tur bütçe görüşmelerine aşağıdaki bakanlıklar ve genel müdürlüğün, 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanunu tasarıları üzerinde görüşmelere başlanmıştır.

C) BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI

- 1. – Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Karayolları Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Karayolları Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

D) TURİZM BAKANLIĞI

- 1. – Turizm Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Turizm Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

Sekizinci turda, grupları adına ve şahısları adına söz alan milletvekillerinin adları aşağıdadır:

Grupları adına: DSP Grubu adına Antalya Milletvekili Sancar Sayın, İstanbul Milletvekili Hüseyin Mert, DYP Grubu adına Muş Milletvekili Mümtaz Yavuz, Muğla Milletvekili İbrahim Yazıcı, FP Grubu adına Muş Milletvekili Sabahattin Yıldız, Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış, ANAP Grubu adına Kırıkkale Milletvekili Nihat Gökbulut, Muğla Milletvekili Hasan Özeyer, MHP Grubu adına Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Şanlıurfa Milletvekili Muzaffer

⁷⁶⁷ Süre sorunu nedeniyle soruları okutulamayan 22 milletvekilinin sorularını yazılı olarak sormaları halinde, ilgili bakanlar tarafından cevap verileceği bildirilmiştir. Bu milletvekillerinin Genel Kurulda okutulan soyadları şöyledir: Kanber, Yıldırım, Çelebi, Bozkurt, Seven, Yıldırım, Vursavuş, Esengün, Bilge, Günbey, Çelik, Ongun, Çelik, Bıçakçıoğlu, Dayanıklı. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 41 (23.12.1999), s. 519.

⁷⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 41 (23.12.1999), s. 526.

Çakmaklı, Adana Milletvekili Metanet Çulhaoğlu, Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt, Ankara Milletvekili Sedat Çevik.

Şahısları adına: Lehide Bursa Milletvekili Burhan Orhan, İzmir Milletvekili Mehmet Çümen, aleyhinde Hatay Milletvekili Mehmet Şandır.

Sekizinci tur bütçe görüşmelerinde grupları ve şahısları adına konuşmalardan sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, İstanbul Milletvekili Erol Al, Burdur Milletvekili Süleyman Coşkun, Afyon Milletvekili Mehmet Telek, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı, Aydın Milletvekili Bekir Ongun, Yozgat Milletvekili Mesut Türker, Karaman Milletvekili Hasan Çalış, Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı, Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt, Tekirdağ Milletvekili Ahmet Zamantılı, Çankırı Milletvekili İrfan Keleş, Muş Milletvekili Sabahattin Yıldız, Balıkesir Milletvekili Aydın Gökmen, Elazığ Milletvekili Mustafa Gül, Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu, Muş Milletvekili Mümtaz Yavuz, Tokat Milletvekili Ali Şevki Erek, Adana Milletvekili İsmet Vursavuş'tur.⁷⁶⁹ Sorulara hükümet adına, Turizm Bakanı Erkan Mumcu ve Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın tarafından açıklayıcı cevaplar verilmiştir. Daha sonra da DYP Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, yerinden söz isteyerek kısa bir açıklama yapmıştır. Sekizinci turda, üzerinde konuşulan bakanlıklar ve genel müdürlüğün bütçelerinin bölümlerine geçilmesi sırasıyla ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmiştir. Bölümlerin de ayrı ayrı oylamalarının sonunda tamamı kabul edilmiştir. Daha sonra da Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın ile Turizm Bakanı Erkan Mumcu birer teşekkür konuşması yapmışlardır.⁷⁷⁰

2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerin dokuzuncu turu, 24 Aralık 1999 Cuma günü, saat 11.00'da açılan 42. birleşimin birinci oturumu ile, aşağıdaki bakanlık ve genel müdürlük bütçeler hakkındaki konuşmalarla sürdürülmüştür.⁷⁷¹

⁷⁶⁹ Soru talebi olduğu halde soruları Genel Kurulda okutulamayan milletvekillerinin okunan soyadları şöyledir: Genç, Atahan, Aydın, Albayrak, Akman, Öztürk, Güler, Cengiz, Vardar, Tuğmaner, Korkutata, Karapaşaoğlu, Baş, Gündoğan, Gökbulut, Ayrım, Bilge. Bu isimler okunduktan sonra kısa süren bir tartışma olmuş ve daha sonra Genel Kurul Başkanı ilaveten şu isimleri de sıralamıştır: Güzel, İyimaya, Çakan, Yaman, Esen, Erdener.

⁷⁷⁰ Bakanların teşekkür konuşmasının hem İçtüzük hükümlerinde yer almadığı, hem de çok uzun olması hususu Fp Milletvekili Abdülatif Şener tarafından eleştirilmiştir. Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 41 (23.12.1999), ss. 589-594.

⁷⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 42 (24.12.1999), s. 622: Genel Kurulda Başkanvekili Nejat Arseven Başkan, Şadan Şimşek (Edirne) ve Levent Mıstıkoğlu (Hatay) Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

A) İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

- 1. – İçişleri Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – İçişleri Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Emniyet Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Emniyet Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

b) JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI

- 1. – Jandarma Genel Komutanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Jandarma Genel Komutanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

c) SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI

- 1. – Sahil Güvenlik Komutanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Sahil Güvenlik Komutanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

- 1. – Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

b) DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı*

9. turda, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Gruplar adına: DYP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Hayri Kozakçıoğlu, Konya Milletvekili Mehmet Ali Yavuz; FP Grubu adına, Bursa Milletvekili Faruk Çelik, Kütahya Milletvekili Ahmet Derin; ANAP Grubu adına, Tekirdağ Milletvekili Enis Sülün, Aydın Milletvekili Cengiz Altunkaya; MHP Grubu adına, Tokat Milletvekili Hüseyin Balak, Denizli Milletvekili Salih Erbeyin, Isparta Milletvekili Mustafa Zorlu, Giresun Milletvekili Mustafa Yaman ve Gümüşhane Milletvekili Bedri Yaşar; DSP Grubu adına, Manisa Milletvekili Cihan Yazar, Ordu Milletvekili Hasan Fehmi Konyalı, İstanbul Milletvekili A. Ziya Aktaş, Balıkesir Milletvekili Güven Karahan.

Şahısları adına: Lehide Manisa Milletvekili Bülent Arınç, aleyhinde Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu.

Gruplar ve şahısları adına konuşmaların tamamlanmasından sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. 9. turda soru sahibi milletvekilleri; Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Kaya, Karaman Milletvekili Hasan Çalış, Tokat Milletvekili Ali Şevki Erek, Manisa Milletvekili Hasan Gülay, İstanbul Milletvekili Nazire Karakuş, Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent, Tunceli Milletvekili Bekir Gündoğan'dır. Yukarıdaki milletvekillerinin sorularına, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Ve Başbakan Yardımcısı Mustafa Cumhur Ersümer tarafından cevap verilmiş, bazı soruların cevaplarının yazılı olarak verileceği bildirilmiştir. Daha sonra bütçeleri

görüşülen bakanlıklar ve genel müdürlüklerin sırayla, 2000 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesi ile 1998 malî yılı kesinhesabının bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabul edilmiş ve daha sonra oylanmış tüm bölümlerin kabulü ile, dokuzuncu tur bütçe görüşmeleri tamamlanmıştır. Bütçelerinin kabulü üzerine İçişleri Bakanı Sadettin Tantan ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Ve Başbakan Yardımcısı Mustafa Cumhur Ersümer tarafından birer kısa teşekkür konuşması yapılmıştır.⁷⁷² 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerin onuncu turu, aşağıdaki bakanlık ve genel müdürlük bütçeler hakkındaki konuşmalarla sürdürülmüştür.⁷⁷³

C) ADALET BAKANLIĞI

1. – Adalet Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. – Adalet Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

D) ORMAN BAKANLIĞI

1. – Orman Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. – Orman Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

a) ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. – Orman Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. – Orman Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

10. turda, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: FP Grubu adına Manisa Milletvekili Bülent Arınç ve Ankara Milletvekili Eyyüp Sanay; ANAP Grubu adına Denizli Milletvekili Beyhan Aslan ve Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan; MHP Grubu adına Nevşehir Milletvekili İsmail Çevik, Balıkesir Milletvekili Aydın Gökmen ve Hatay Milletvekili Mehmet Şandır; DSP Grubu adına Hayri Diri, İsmet Vursavaş; DYP Grubu adına Ali Naci Tuncer, Necmi Hoşver.

Şahısları adına: Lehide Ramazan Toprak, İsmail Kahraman; aleyhinde Yahya Akman, Bekir Gündoğan ve Dengir Mir Mehmet Fırat⁷⁷⁴.

Grupları adına ve şahsı adına Ramazan Toprak'ın konuşma yapmasından sonra, hükümet adına, sırasıyla Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ile Orman Bakanı Nami Çağan birer açıklayıcı konuşma yapmışlardır. Bu turda soru sahibi Milletvekilleri; Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Balıkesir Milletvekili Tamer Kamber, Osmaniye Milletvekili Birol Büyüköztürk, İzmir Milletvekili Mehmet Çümen, İzmir Milletvekili Rahmi Sezgin, Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu, Adana Milletvekili İsmet Vursavaş, İstanbul Milletvekili Erol Al, Muş Milletvekili Zeki Eker'dir.⁷⁷⁵ Soruların cevapları,

⁷⁷² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 42 (24.12.1999), s. 682.

⁷⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 42 (24.12.1999), s. 682.

⁷⁷⁴ Bekir Gündoğan ve Dengir Mir Mehmet Fırat, sıraları geldiğinde konuşma yapmamışlardır.

⁷⁷⁵ Soru süresinin 10 dakika ile sınırlı tutulmuş olması nedeniyle, bu isimlerden sonra soru alınmayınca, Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, Bolu Milletvekili Nenci Hoşver, Balıkesir

Orman Bakanı Nami Çağan tarafından cevaplandırılmıştır. Daha sonra İzmir Milletvekili Güler Aslan, Aydın Milletvekili Ertuğrul Kumcuoğlu da soruları yöneltmiş, ancak süre dolduğu için, diğer okunamayan sorular gibi, cevaplarının yazılı olarak bildirileceği söylenmiştir. 10. turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi sırasıyla oylanmış ve kabulü üzerine, her bir bölüm de ayrı ayrı okutularak oylanmış ve sonuç itibarıyla, Adalet Bakanlığı ve Orman Bakanlığının 2000 malî yılı bütçeleriyle, 1998 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁷⁷⁶

2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmeler, 25 Aralık 1999 Cumartesi günü 11 turla, saat 11.00’da 43. birleşimin birinci oturumu sırasında, Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK ve üniversitelerin bütçeleriyle sürdürülmüştür.⁷⁷⁷ 11. turda, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: ANAP Grubu adına, Ahat Andican, Ağâh Oktay Güner; MHP Grubu adına, İrfan Keleş, Melek Denli Karaca, Halil Oral, Bekir Ongun, Hüseyin Kalkan; DSP Grubu adına, Süleyman Yağız, Güler Aslan, Hasan Erçelebi; DYP Grubu adına, Hüseyin Çelik, Mehmet Sağlam; FP Grubu adına, Akif Gülle, Sait Açıba.

Şahısları adına: Ahmet Kabil ve Hüseyin Çelik.

Şahsı adına Ahmet Kabil’in konuşmasından sonra, hükümet adına söz alan, Kültür Bakanı İstemihan Talay ile Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu açıklayıcı ve iddialara cevap niteliği taşıyan birer konuşma yapmışlardır. Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu’nun konuşmasından sonra söz alan Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Sağlam, yerinden “8 yıllık kesintisiz eğitimle ilgili” bir hususta dikkati çekmek istemiştir. Şahısları adına konuşmaların tamamlanmasıyla birlikte görüşmelerin soru-cevap bölümü başlamıştır. Soru sahibi milletvekilleri; Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Aydın Milletvekili Bekir Ongun, Malatya Milletvekili Namık Hakan Durhan, Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk’tür. Sorulara, Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu ve Kültür Bakanı İstemihan Talay tarafından cevap verilmiş, bazı soruların yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Soru-cevap bölümünden sonra ilgili bakanlıkların ve eğitim kurumlarının sırayla, 2000 malî yılı bütçesinin ve 1998 malî yılı kesinhesabının

Milletvekili İlyas Yilmazyıldız ve İçel Milletvekili Turhan Güven’in karıştığı bir tartışma yaşanmıştır. Genel Kurul başkanının, “Danışma Kurulu” kararı gereği olduğunu ve görüşmelerin başında da ifade etmiş olduğu tartışmanın ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 42 (24.12.1999), ss. 731-734.

⁷⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 21, B 42 (24.12.1999), s. 740.

⁷⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 43 (25.12.1999), s. 35: Genel Kurulda Başkanvekili Ali İlksoy Başkan, Burhan Orhan (Bursa) ve Tevhit Karakaya (Erzincan) Kâtip Üyeler olarak görev almıştır.

bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabulü üzerine, her bakanlık ve kurumun bölümleri ayrı ayrı oylanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının 1998 malî yılı kesinhesabının bölümlerinin oylanması ve kabulünden sonra, saat 19.45'te birleşime ara verilmiş, saat 20.00'da dördüncü oturumla oylamalara devam edilmiştir. İstanbul Üniversitesi 1998 malî yılı kesinhesabının oylanması sırasında karar yetersayısının aranması istenmiş, saat 20.20'de birleşime ara verilmiş ve saat 20.30'da beşinci oturumla, karar yetersayısı mevcut olduğu için oylama işlemine devam edilmiştir. Boğaziçi Üniversitesi 1998 malî yılı kesinhesabının bölümleri kabul edildikten sonra sıra Marmara Üniversitesinin 2000 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesine gelmiştir. Bu esnada FP milletvekilleri ayağa kalkmış ve FP Tokat Milletvekili Bekir Sobacı yoklama yapılmasını istediklerini söylemiştir. Toplantı yetersayının mevcut olduğunun tespiti üzerine, Marmara Üniversitesi 2000 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesi oylanmak suretiyle oylama işlemine devam edilmiştir. Adnan Menderes Üniversitesi 1998 malî yılı kesinhesabının bölümlerinin oylama sonucu kabul edilmesinin ardından, saat 22.01'de birleşime ara verilmiş, saat 22.18'de altıncı oturumla birlikte 11. tur bütçe görüşmelerinin oylamasına devam edilmiştir. Sonuç itibarıyla; onbirinci tur görüşmeleri Kültür Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı ve üniversitelerin 2000 malî yılı bütçeleri ile 1998 malî yılı kesinhesaplarının kabul edilmesiyle tamamlanmıştır.

2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerin 12. turu, 26 Aralık 1999 Pazar günü saat 11.00'da 44. birleşimin birinci oturumu sırasında, aşağıdaki hususlarda konuşmalar yapılarak devam etmiştir.⁷⁷⁸

A) TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

1. — Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi

(1) 211, 212, 209, 210 S. Sayılı Basmayazılar 19.12.1999 tarihli 37.

Birleşim tutanağına eklidir.

2. — Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

a) TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. — Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. — Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

B) SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI

1. — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi

2. — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

12. turda grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: MHP Partisi Grubu adına, Mustafa Haykır, Ali Özdemir ve Ali Serdengeçti; DSP Grubu adına, Yücel Erdener, Ahmet Arkan; DYP

⁷⁷⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 44 (26.12.1999), s. 235: Genel Kurulda Başkanvekili Ali İlksoy Başkan, Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) ve Hüseyin Çelik (Van) ise Kâtip Üyeler olarak görev almıştır.

Grubu adına, Zeki Ertugay, Yıldırım Ulupınar; FP Grubu adına, Musa Demirci, Altan Karapaşaoğlu; ANAP Grubu adına, Evren Bulut, Mehmet Güneş;

Şahısları adına: Lehide Faruk Çelik, aleyhinde Mehmet Sadri Yıldırım.

Şahısları adına, Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan'ın konuşmasından sonra hükümet adına söz alan, Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalt ile Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıkulu tarafından, iddialara açıklık getirecek birer konuşma yapılmıştır. Bu konuşmaları şahsı adına Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım'ın konuşması izlemiştir. Bu konuşmadan sonra aralarında Vahit Kayırcı (Çorum), Nevzat Ercan (Sakarya), Mustafa Örs (Burdur), Saffet Arıkan Bedük (Ankara), Mehmet Ali Yavuz (Konya) ve Ali Işıklar (Ankara)'ın karıştığı bir tartışma yaşanmış⁷⁷⁹, saat 16.05'te birleşime ara verilmiştir. Saat 18.00'da bütçenin 12. tur görüşmelerinin soru-cevap bölümüne geçilmiştir.⁷⁸⁰ Soru sahibi milletvekilleri; Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın, Bursa Milletvekili Ali Rahmi Beyreli, Niğde Milletvekili Eyüp Doğanlar, İçel Milletvekili Yalçın Kaya, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı, Manisa Milletvekili Ali Serdengeçti, Aksaray Milletvekili Kürşat Eser, Manisa Milletvekili Hasan Gülay, İçel Milletvekili Akif Serin, Burdur Milletvekili Süleyman Coşkun, Van Milletvekili Hüseyin Çelik, Bilecik Milletvekili Sebahat Vardar, Elazığ Milletvekili Mustafa Gül, Zonguldak Milletvekili Boray Baycık ve Hakkari Milletvekili Evliya Parlak'tır. Soruların cevapları Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıkulu ile Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalt tarafından cevaplandırılmış, bazı sorular ise cevaplarının yazılı olarak verileceği bildirilmiştir. Daha sonra sırasıyla, 12. turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu ayrı ayrı oylanmış, kabulü üzerine bölümler de ayrı ayrı okutularak oylanmış, sonuç itibarıyla bu turda görüşülen bakanlık ve kurumların 2000 malî yılı bütçeleri ile 1998 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁷⁸¹ 12. tur bütçe görüşmelerinin hemen arkasından, aşağıda ayrıntıları verilen bütçeler üzerinde 13. tur bütçe görüşmelerine başlanmıştır.⁷⁸²

C) ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

1. — Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi
2. — Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

D) SAĞLIK BAKANLIĞI

1. — Sağlık Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi
2. — Sağlık Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

⁷⁷⁹ Bu tartışmanın ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 44 (26.12.1999), ss.285-286.

⁷⁸⁰ Dördüncü oturumda Başkanvekili Murat Sökmenoğlu Başkan, Hüseyin Çelik (Van) ve Melda Bayer (Ankara) Kâtip Üyeler olarak görev almıştır.

⁷⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 44 (26.12.1999), s. 304.

⁷⁸² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 44 (26.12.1999), s. 304.

a) HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ(Devam)

1. — *Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Bütçesi*

2. — *Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1998 Malî Yılı*

Kesinhesabı

13. turda Grupları ve şahısları adına söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DSP Grubu adına Uşak Milletvekili Yaşar Ünal, İzmir Milletvekili Suat Çağlayan; DYP Grubu adına, Isparta Milletvekili Ramazan Gül, Gaziantep Milletvekili İbrahim Konukoğlu; FP Grubu adına, İstanbul Milletvekili İrfan Gündüz, Adana Milletvekili Ali Gören; ANAP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu, Trabzon Milletvekili Ali Kemal Başaran; MHP Grubu adına, Ankara Milletvekili Ali Işıklar, Yozgat Milletvekili Mesut Türker, Karaman Milletvekili Hasan Çalış, Bolu Milletvekili Ersoy Özcan.

Şahısları adına: Lehinde Adana Milletvekili Metanet Çulhaoğlu ve Muğla Milletvekili Nazif Topaloğlu,⁷⁸³ aleyhinde Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler.

Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler'in şahsı adına konuşmasından sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan ile Sağlık Bakanı Osman Durmuş tarafından açıklayıcı ve iddialara cevap verir mahiyette konuşmalar yapılmıştır. Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu'nun şahsı adına yaptığı konuşmadan sonra 13. tur bütçe görüşmelerinin soru-cevap bölümü başlamıştır. Soru sahibi milletvekilleri; Ankara Milletvekili Saffet Arkan Bedük, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Ankara Milletvekili Mehmet Arslan, Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Konya Milletvekili Ali Gebeş, İstanbul Milletvekili Mehmet Pak, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı'dır. Sorulara; Sağlık Bakanı Osman Durmuş ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan tarafından cevap verilmiş, süre elvermediği için de bazı cevapların yazılı olarak verileceği bildirilmiştir. 13. turda yer alan bütçelerin, ayrı ayrı bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabulü üzerine her bölüm ayrı ayrı okutularak oylanmıştır. Sonuç itibarıyla, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve bu Bakanlığa bağlı Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü'nün 2000 malî yılı bütçeleri ile 1998 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁷⁸⁴

2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerin 14. turu, 27 Aralık 1999 Pazartesi günü, saat 11.00'da 45. Birleşimin birinci oturumu ile aşağıda ayrıntıları verilen, Maliye Bakanlığı bütçeleri hakkındaki görüşmelerle sürdürülmüştür.⁷⁸⁵

⁷⁸³ Görüşmeler sürdürülürken, konuşmayacağını ifade etmiş, bunun üzerine teklif yapmış olan Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu bir konuşma yapmıştır. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 44 (26.12.1999), s. 360.

⁷⁸⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 44 (26.12.1999), s. 374.

⁷⁸⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), s. 407: 14. tur bütçe görüşmelerinde Genel Kurulda, Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül Başkan, Mehmet Ay (Gaziantep) ve Mehmet Elkatmış (Nevşehir) ise Kâtip Üyeler olarak görev almıştır.

A) MALİYE BAKANLIĞI

I. — Maliye Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi

II. — Maliye Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı

2. — 1998 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1998 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/509, 3/362) (S. Sayısı : 209)

3. — Katma Bütçeli İdareler 2000 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/551) (S. Sayısı : 212)

4. — 1998 Malî Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1998 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/510, 3/363) (S. Sayısı: 210)

14. tur bütçe görüşmelerinde öncelikle aşağıdaki, gelir bütçesiyle ilgili 2. madde okutulmuştur:

Gelir Bütçesi

MADDE 2. – Genel Bütçenin gelirleri bağlı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (32.460.000.000.000.000) lira olarak tahmin edilmiştir.

14. turda, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş, Bingöl Milletvekili Necati Yönder; FP Grubu adına Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan, Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün; ANAP Grubu adına İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın, Manisa Milletvekili Ekrem Pakdemirli; MHP Grubu adına Kars Milletvekili Arslan Aydar, Adana Milletvekili Ali Halaman, Ankara Milletvekili Hayrettin Özdemir, İçel Milletvekili Yalçın Kaya; DSP Grubu adına Sakarya Milletvekili Ramis Savaş, Kırklareli Milletvekili Necdet Tekin.

Şahısları adına: Lehide Ankara Milletvekili Eyyüp Sanay, aleyhinde Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener.

Şahsı adına Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener'in konuşmasından sonra, hükümet adına söz alan Maliye Bakanı Sümer Oral, 30 dakika süreyle iddialara cevap mahiyetinde ve "Gelir Bütçesi"ni savunan bir konuşma yapmıştır.⁷⁸⁶ Maliye Bakanlığı bütçesi üzerinde son olarak Aksaray Milletvekili Sayın Akın'ın konuşmasını takiben, 14. turun soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Tokat Milletvekili Reşat Doğru, Amasya Milletvekili Gönül Saray Alphan, Samsun Milletvekili Tarık Cengiz, Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Kaya, Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı, İçel Milletvekili Yalçın Kaya, Adana Milletvekili Tekin, İstanbul Milletvekili

⁷⁸⁶Maliye Bakanı Sümer Oral'ın ayrıntılı konuşma metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 443-447.

Erol Al, Van Milletvekili Fetullah Gültepe, Manisa Milletvekili Hasan Gülay, Karabük Milletvekili Mustafa Eren, Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya, Konya Milletvekili Ali Gebeş, Kocaeli Milletvekili Osman Pepe'dir. Sorulara Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından cevap verilmiş, bir kısım soruların da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Soru-cevap süresi fazla geldiği için ayrıca; Trabzon Milletvekili Şeref Malkoç, Bursa Milletvekili Mehmet Altan Karapaşaoğlu, Adana Milletvekili İbrahim Yavuz Bildik, Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak ve Konya Milletvekili A. Turan Bilge tarafından da soru sorulmuştur. Maliye Bakanı Sümer Oral, kısa bir bilginin ardından, sorulara yazılı açıklamada bulunacağını ifade etmiştir. Son olarak, sırasıyla Maliye Bakanlığı 2000 malî yılı bütçesinin ve Maliye Bakanlığı 1998 Malî Yılı Kesinhesabı'nın bölümlerine geçilmesi ayrı ayrı oylanmış⁷⁸⁷, kabulü üzerine bölümler ayrı ayrı okutularak oylanmıştır. Sonuç itibariyle, Maliye Bakanlığı 2000 malî yılı bütçesi ile 1998 malî yılı kesinhesabının bölümleri kabul edilmiş, Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından kısa bir teşekkür konuşması yapılmış, ve saat 15.55'te birleşime ara verilmiştir.⁷⁸⁸ Maliye Bakanlığı bütçesinin kabul edilmesiyle birlikte, 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının 1. maddeleri kapsamına giren bakanlık ve kuruluşların bütçeleri ve kesinhesapları ile gelir bütçesiyle ilgili 2. maddenin görüşmeleri tamamlanmıştır. Saat 18.00'da üçüncü oturumla birlikte, 2000 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının gider bütçesiyle ilgili aşağıdaki 1. maddesi okutularak, bütçe görüşmelerine devam edilmiştir.⁷⁸⁹

“2000 MALÎ YILI BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Gider, Gelir ve Denge

Gider Bütçesi

MADDE 1. – Genel Bütçeye giren dairelerin harcamaları için bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (46.702.436.000.000.000) liralık ödenek verilmiştir.”

Yukarıdaki 1. madde (Gider bütçesi) oylanmış ve kabul edilmiş, daha sonra aşağıdaki gelir bütçesine ilişkin 2. madde okutularak görüşmeler sürdürülmüştür.

⁷⁸⁷ Maliye Bakanlığı bütçesinin 930 bölümü üzerinde, Aydın Tümen (Ankara), İsmail Köse (Erzurum), Beyhan Aslan (Denizli), Kürşat Eser (Aksaray) ve A. Turan Bilge (Konya) tarafından bir önerge verilmiş, önerge kabul edilmiştir. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 458-459.

⁷⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), s. 460.

⁷⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), s. 461.

“Gelir Bütçesi

MADDE 2. – Genel Bütçenin gelirleri bağlı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (32.460.000.000.000.000) lira olarak tahmin edilmiştir.”

Yukarıdaki 2. maddeye bağlı cetvelin bölümleri de okutularak, ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmişler, ardından da aşağıdaki Madde 3 üzerindeki görüşmelere geçilmiştir.

“MADDE 3. – Ödenekler toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark net borçlanma hâsılatı ile karşılanacaktır.”

3. madde üzerinde FP Grubu adına Karaman Milletvekili Zeki Ünal konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 4. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“İKİNCİ BÖLÜM

Malî Politikaya İlişkin Hükümler

Bütçe politikası ve malî kontrol

MADDE 4. – Maliye Bakanı, tutarlı, dengeli ve etkili bir bütçe politikası yürütmek, belirlenen makro ekonomik hedefler çerçevesinde istikrarı temin etmek ve malî kontrol sağlamak amacıyla;

a) Kamu istihdam politikasının belirlenmesine ve uygulanmasına yön vermeye,

b) Harcamalarda azamî tasarruf sağlayıcı düzenlemeleri tespit etmeye,

c) Giderlerle ilgili ödeneklerin dağıtım ve kullanımını belli esaslara bağlamaya,

d) Gelir ve giderlere ilişkin kanun, yönetmelik ve kararnamelerle belirlenmiş konularda uygulamaları düzenlemek üzere standartları tespit etmeye ve sınırlamalar koymaya,

e) Yukarıda belirtilen hususlarda tüm kamu kurum ve kuruluşları için uyulması zorunlu düzenlemeleri yapmaya ve tedbirleri almaya,

Yetkilidir.”

4. madde üzerinde FP Grubu adına Konya Milletvekili Veysel Candan ile şahsı adına Afyon Milletvekili Sait Açba birer konuşma yapmış, oylanana 4. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 5. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Ayrıntılı harcama programları ve ödeneklerin kullanımı

MADDE 5. – a) Bütçe kanunlarına ekli (A) işaretli cetvellerdeki ödenekler, Maliye Bakanlığınca belirlenecek ilkeler ve serbest bırakma oranları dahilinde kullanılır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının Malî yıl içinde gerçekleştirecekleri hizmet ve faaliyetler için bütçelerinde yer alan ödeneklerin kullanımının önceden planlanabilmesi amacıyla ödenek kullanımının ayrıntılı bir harcama programına bağlanması Maliye Bakanlığı tarafından istenebilir.

Maliye Bakanı tarafından ödenek kullanımının ayrıntılı harcama programına bağlanmasının uygun görülmesi halinde, belirlenen serbest bırakma oranları üzerinde ve bu harcama programı dışında harcama yapılamaz.

İdareler bütçelerinde yer alan ödenekleri, belirlenecek ilkeler serbest bırakma oranları ve ayrıntılı harcama programları dahilinde, Kalkınma Planı ve Yıllık Programda öngörülen hedefleri ve hizmet önceliklerini gözönünde bulundurarak, tasarruf anlayışı içinde kullanmakla yükümlüdürler.

b) Bütçelerin yatırım ve transfer tertiplerinden yardım alan bağımsız bütçeli kuruluşlar ile sosyal güvenlik kuruluşları, hizmetleri ile ilgili aylık harcama programlarını vize edilmek üzere en geç 31 Ocak 2000 tarihine kadar Maliye Bakanlığına gönderirler. Bu programlar Maliye Bakanlığınca vize edilmeden bütçenin yatırım ve transfer tertibindeki ödenekler kullanılamaz.

Kuruluşlar aylık uygulama sonuçlarını her ay Maliye Bakanlığına bildirirler.

Maliye Bakanlığı, yapılan yardımın amacı doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını aylık harcama programını göz önünde bulundurarak kontrol eder.

c) Bütçe Kanununa ekli (A) işaretli cetveldeki ödeneklerin; (1) ödenek türü altında yer alan personel giderleri ödenekleri; Hazine Müsteşarlığı bütçesinde yer alan iç, kısa vadeli avans ve dış borç faizleri ile bunların genel giderlerine ilişkin ödenekler, Maliye Bakanlığı bütçesinin 930-08-3-351-900 ve 930-08-3-356-900 tertiplerindeki ödenekler, Milli Savunma Bakanlığı diğer cari ödenekleri ile hazine yardımı almayan katma bütçeli idarelerin ödenekleri hariç olmak üzere, diğer tertiplerindeki ödeneklerin binde 9'u iptal edilmiştir.

Bu iptal ile ilgili Bütçe işlemlerini gerçekleştirmeye ve bu işlemler sonucu doğacak hazine yardımı fazlalarını iptal etmeye Maliye Bakanı yetkilidir."

Üzerinde konuşma yapılmayan 5. madde oylanarak kabul edilmiş ve aşağıdaki 6. maddeye geçilmiştir.

"Kamu kuruluşlarının gelir ve giderlerinin izlenmesi

MADDE 6. – Devletin tüm gelir ve giderleri ile borç ve malî imkânlarının tespiti, takibi ve denetiminin yapılabilmesi amacıyla; genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, fonlar ve fonlara tasarruf eden kuruluşlar, bütçenin transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar, belediyeler, belediyelere bağlı kuruluşlar, özel idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşları, gelir ve gider tahminlerini, malî tabloları, birbirleriyle olan borç ve alacak durumlarını, personele ilişkin her türlü bilgi ve belgeleri Maliye Bakanlığınca belirlenecek esas ve süreler dahilinde vermek zorundadırlar.

Maliye Bakanı madde kapsamına giren kurum ve kuruluşlardan, her türlü malî işlemleri ile ilgili bilgi, belge ve hesap durumlarını almaya; bu belge ve hesap durumları ile borçlanma ve borç ödeme imkânları üzerinde inceleme yaptırmaya, programlarına uygun harcama yapmayan, bilgi, belge ve hesap durumlarını ibraz etmeyen idare, kurum ve kuruluşların bütçe ödenekleri ile ilgili gerekli önlemleri almaya, bu maksatla gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan önlemlerin uygulanmasını istemeye yetkilidir."

6. madde üzerinde FP Grubu adına Konya Milletvekili Veysel Candan konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 7. maddeyle görüşmelere devam edilmiştir.

“Kamu haznedarlığının yürütülmesi

MADDE 7. – Genel bütçeli daireler, katma bütçeli idareler, özel bütçeli kuruluşlar, döner sermayeler, fonlar, bütçenin yatırım ve transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum ve kuruluşları (kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmeleri, özelleştirme kapsamına veya programına alınmış kuruluşlar, kamu bankaları, belediyeler, özel kanunla kurulmuş kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kefalet ve yardımlaşma sandıkları hariç) kendi bütçeleri veya tasarrufları altında bulunan bütün kaynaklarını T.C. Merkez Bankası veya muhabiri olan T.C. Ziraat Bankası nezdinde kendi adlarına açtıracakları Türk Lirası cinsinden ve vadesiz hesaplarda toplarlar.

Bu kurumlar tahakkuk etmiş tüm ödemelerini bu hesaplardan yaparlar.

İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının yetkilileri ile saymanlar yukarıda bahsi geçen hükümlerin yerine getirilmesinden bizzat sorumludurlar.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili esas ve usulleri belirlemeye, kaynaklar ve kurumlar itibariyle istisnalar getirmeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ve Maliye Bakanının müşterek teklifi üzerine Başbakan yetkilidir.”

Üzerinde konuşma yapılmayan yukarıdaki 7. madde ile aşağıdaki 8. madde ayrı ayrı okutularak oylanmış ve kabul edilmişler, ardından da 9. maddeye geçilmiştir.

“Gerektiğinde kullanılabilecek ödenekler

MADDE 8. – a) Personel Giderleri Ödeneği :

Malî yılın ilk altı aylık döneminde kullanılan ödeme emirlerine dayanılarak yapılan hesaplamalar sonucunda, bütçelerine konulan ödeneklerin yetmeyeceği anlaşıldığı takdirde; ilgili mevzuatının gerektirdiği harcamalar için 100-Personel Giderleri ile ilgili tertiplere, Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-351-900) tertibindeki ödenekten aktarma yapmaya,

b) Yatırımları Hızlandırma Ödeneği :

Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-353-900) tertibindeki ödenekten, 2000 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar hükümlerine uyularak, 2000 Yılı Yatırım Programının uygulama durumuna göre gerektiğinde öncelikli sektörlerde yer alan yatırımların hızlandırılması veya yılı içinde gelişen şartlara göre öncelikli sektör ve alt sektörlerde yer alan ve programa yeni alınması gereken projelere ödenek tahsisi veya ödeneklerinin artırılmasında kullanılmak üzere söz konusu projelere ilişkin mevcut veya yeniden açılacak tertiplere ve Hazine Müsteşarlığı bütçesinin kamu iktisadî teşebbüsleriyle ilgili faaliyetlerine aktarma yapmaya,

c) Kur Farklarını Karşılama Ödeneği :

Yurt dışında kuruluşu olan genel bütçeye dahil dairelerin (3) ödenek türünde olup, 610, 620 ve 710 ayrıntı kodlarına gider kaydedilecekler hariç, (1) ve (3) ödenek türü altındaki tertiplerde yer alan ve yurt dışındaki kuruluşlar için döviz olarak kullanılması gereken ödenekleriyle, genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin uluslararası kuruluşlara yapacakları ödemelere dönük ödeneklerin yabancı para karşılıklarını sabit tutmak ve 31 Aralık 1999 tarihindeki kurlar ile transfer anındaki kurlar arasındaki farkı karşılamak amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-352-900) tertibindeki ödenekten ilgili kuruluşların hizmet programlarında mevcut ilgili tertiplere aktarma yapmaya,

d) Yedek Ödenek:

1- Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-356-900) tertibindeki ödenekten, bütçelerin Maliye Bakanlığınca belirlenecek veya yeniden açılacak tertiplerine aktarma yapmaya,

2- Hizmetin gerektirdiği hallerde Hazine Müsteşarlığı bütçesinin 910, 920 ve 940 kod numaralı programlarından, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi ile yedek ödenek tertibine aktarma yapmaya,

e) İhbar ve Kıdem Tazminatını Karşılama Ödeneği:

Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idareler ve bütçelerin transfer tertibinden yardım alan kuruluşlarda işçi statüsünde çalışan personel için kuruluş bütçelerinde yer alan ödenegin yetersiz kalması halinde eksik kalan ödenegi karşılamak üzere Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-369-900) tertibinde yer alan ödenekten kuruluş bütçelerindeki mevcut veya yeniden açılacak tertiplere aktarma yapmaya,

Maliye Bakanı yetkilidir.”

“DPT etüt ve proje ödenekleri

MADDE 9. – Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bütçesinin;

a) (111-01-2-001-300) tertibindeki ödenekten bir kısmını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca gerekli görülen hallerde harcama ilkelerine uygun çalışmaların yaptırılması amacıyla, bütçelerin ilgili tertibine aktarmaya ve bununla ilgili diğer işleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı aynı amaçlarla il özel idarelerine, iktisadî devlet teşekküllerine ve diğer kamu teşebbüslerine yaptıracığı hizmetlerin bedellerini peşin ödeyebilir.

b) (111-01-3-301-900) tertibinde yer alan ödenegi, kalkınmada öncelikli yörelere ilişkin program ve projeleri desteklemek amacıyla, bütçelerin ilgili harcama kalemlerine aktarmaya Maliye Bakanı yetkilidir. Aynı amaçlarla diğer kamu kuruluşlarına yapılacak ödemeler de bu tertipten karşılanır.”

9. madde üzerinde FP Grubu adına Aslan Polat ve şahsı adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı konuşmuş, oylanan 9. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 10. maddeye geçilmiştir.

“Yatırım harcamaları

MADDE 10. – a) Yıllık programlara ek yatırım cetvellerinde yer alan projeler dışında herhangi bir projeye yatırım harcaması yapılamaz. Bu cetvellerde yer alan projeler ile ödeneği toplu olarak verilmiş projeler kapsamındaki yıllara sâri işlere (finansmanı kısmen veya tamamen dış proje kredileri ile sağlanan projeler hariç) 2000 yılında başlanabilmesi için, proje veya işin 2000 yılı yatırım ödeneği, toplam keşif bedelinin (keşif bedeli tespitinin zorunlu olmadığı hallerde revize proje bedelinin) % 10’undan az olamaz. Bu oranın altında kalan proje ve işler için gerektiğinde projeler “2000 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar” hükümlerine uyulmak ve öncelikle kurumların yatırım ödenekleri içinde kalmak suretiyle revize edilir.

Silahlı Kuvvetler bütçesinin programlarında (1) ödenek türü içinde yer alan savunma sektörü, altyapı, inşa, iskan ve tesisleriyle, NATO altyapı yatırımlarının gerektirdiği inşa ve tesisler ve bunlara ilişkin kamulaştırmalar ile stratejik hedef planı içinde yer alan alım ve hizmetler Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının vizesine bağlı olmayıp, yıllık programlara ek yatırım çizelgelerinde yer almaz.

b) Genel ve katma bütçeli kuruluşların yatırım programında ödenekleri toplu olarak verilmiş yıllık projelerinden makine-teçhizat, büyük onarım, idame-yenileme ve tamamlama projelerinin detay programları ile alt harcama kalemleri itibariyle tadat edilen ve edilmeyen toplulaştırılmış projelerinin alt harcama kalemleriyle ilgili işlemlerde “2000 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar” hükümleri uygulanır.

c) Yıllık Yatırım Programına ek yatırım cetvellerinde yer alan projelerden ilgili Bakanın onayı ile il özel idarelerince valinin yetki ve sorumluluğunda gerçekleştirilmesi uygun görülenlerin bedelleri, münhasıran proje ile ilgili harcamalarda kullanılmak üzere hizmetin ait olduğu il özel idaresine ödenir. Mahallî hizmet niteliği taşıyan işler, bu fıkrada belirtilen esaslar çerçevesinde program ve proje safhasında da valilerin yetki ve sorumluluğuna devredilebilir.

Bu şekilde yürütülecek projelerin, etüt, keşif ve kontrollük hizmetleri ilgili bakanlık ve genel müdürlüğün il teşkilatlarınca; ihale veya emanet suretiyle yaptırılması ve bedellerinin ödenmesi il özel idarelerince valinin onayı ile gerçekleştirilir.

d) Yıllık programa ek yatırım cetvellerinde yıl içinde yapılması zorunlu değişiklikler için “2000 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar” da yer alan usullere uyulur.”

10. madde üzerinde sadece DYP Grubu adına Isparta Milletvekili Ramazan Gül konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 11. maddeye geçilmiştir.

“4046 sayılı Kanun hükümleri dışındaki özelleştirme gelirleri

MADDE 11. – 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununa 3.5.1995 tarihli ve 4107 sayılı Kanunla eklenen Ek 19. madde uyarınca Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketinin hisselerinin satışından elde edilen gelirler ve lisans ücretleri ile 3096 sayılı Kanun kapsamındaki tabii kaynakların ve tesislerin işletme haklarının devirlerinden elde edilen gelirlerin tamamı genel bütçeye gelir kaydedilir.”

11. madde üzerinde şahsı adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı konuşmuş, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 12. madde okutularak, görüşmelere devam edilmiştir.

“Katma bütçeli idarelere hazine yardımı

MADDE 12. – a) Katma bütçeli idarelerin bütçelerini denkleştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesinin hazine yardımı (Yükseköğretim kurumlarının cari hizmet maliyetlerine yapılacak Devlet katkısı dahil) tertiplerine ödenek ve karşılığı ilgili katma bütçenin (B) cetveline gelir yazılan miktarlardan, bu amaca göre fazla olduğu tespit edilen kısımlar, mali yıl sonunda Hazine Müsteşarlığı ile mutabakat kurulmak suretiyle ilgili idarelere ödenmeyerek Maliye Bakanınca iptal edilir.

Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü dışındaki katma bütçeli idarelerin mali yıl sonuna göre Maliye Bakanlığınca tespit olunacak bütçe fazlaları genel bütçeye gelir yazılır.

b) Hazine yardımı alan katma bütçeli idarelerin bütçelerinde, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 48 inci maddesinin (C) ve (D) bentleri ile 59. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, yılı içinde gerçekleştirilecek ödenek artışları, Maliye Bakanlığınca hazine yardımı ile ilişkilendirilerek yapılabilir.”

12. madde üzerinde; FP Grubu adına Zeki Ünal ve DYP Grubu adına Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız birer konuşma yapmış, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 13. madde okutularak, görüşmelere devam edilmiştir.

“Resmî taşıtlar

MADDE 13. – Genel bütçeye dahil daireler ve katma bütçeli idareler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşların, yıl içinde her ne şekilde olursa olsun edinecekleri taşıtların cinsi, adedi ve hangi hizmette kullanılacağı “T” işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelde gösterilenler dışında taşıt edinilemez.

237 sayılı Taşıt Kanununa ekli (1) sayılı cetvelde belirtilenlerin (Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı hariç) emir ve zatlarına verilenler, (2) sayılı cetvelin 1 ve 2. sırasında yer alanlar, güvenlik önemli (zırhlı) araçlar ve koruma altına alınanlarla ilgili yönetmelik hükümlerine göre tahsis olunan araçlar dışında hibe dahil, her ne suretle olursa olsun yabancı menşeli binek ve station-wagon cinsi taşıt edinilemez.

Yerli muhteva oranı % 50'nin altında olan taşıtlar yabancı menşeli sayılır.”

13. madde üzerinde; FP Grubu adına Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan ile şahsı adına Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün ve Eskişehir Milletvekili Mahmut Erdir birer konuşma yapmışlardır. Madde üzerinde ayrıca; İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya, Tunceli Milletvekili Kamer Genç, Trabzon Milletvekili Orhan Bıçakçıoğlu ve Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Yalçinkaya'nın soruları olmuş, soruların bir kısmı Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından cevaplandırılmıştır. 13. madde üzerinde verilen bir değişiklik önergesi görüşmelerin ardından kabul edilmemiştir. Oylanan 13. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 14. maddeye geçilmiştir.⁷⁹⁰

“Hastane ve tedavi ücretleri

MADDE 14. – Devlet memurları, diğer kamu görevlileri ve bunların emekli, dul ve yetimlerinin (bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri dahil) genel ve katma bütçeli daire ve idareler ile döner sermayeli kuruluşlara ait tedavi kurumlarında yapılan tedavilerine ilişkin ücretler, Sağlık Bakanlığının görüşü üzerine Maliye Bakanlığınca tespit edilecek miktar ve esaslar çerçevesinde ödenir.”

14. madde üzerinde; FP Grubu adına Batman Milletvekili Alaattin Sever Aydın ve şahsı adına Konya Milletvekili Veysel Candan birer konuşma yapmışlardır. Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük'ün soruları olmuş, Maliye Bakanı Sümer Oral; “Musa Uzunkaya'nın sorusunun (14. madde), SSK ve Bağ-Kurla irtibatı olmayan bir madde olduğu”nu ifade ederek, diğer sorulara yazılı olarak cevap vereceğini bildirmiştir. Oylanan 14. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 15. maddeye geçilmiştir.

“Dernek ve benzeri kuruluşlara yapılacak yardımlar ile vakıf ve derneklerin denetimi

MADDE 15. – a) Genel ve katma bütçeli kuruluşlar bütçelerindeki “Dernek, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık, Vakıf ve Benzeri Teşekküllere Yapılacak Ödemeler” faaliyetinde yer alan ödeneklerden yapacakları yardımlarda; anılan kurumların bütçeden alacakları yardımlarla gerçekleştirecekleri hizmet ve faaliyetlerini gösteren plan ve iş programlarını istemek, bunlar üzerinde gerekli incelemeyi yapmak, plan ile iş programlarının gerçekleştirme durumlarını izlemekle yükümlüdürler. Yardımlar yukarıdaki incelemelere bağlı olarak gerektiğinde taksitler halinde yapılabilir.”

⁷⁹⁰ 13. madde ile ilgili ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 489-498. Önerge sahibi milletvekilleri: Cevat Ayhan (Sakarya), Nezir Aydın (Sakarya), Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa), Özkan Öksüz (Konya) ve Bahri Zengin (İstanbul)'dir.

Harcamaların yukarıdaki esaslar doğrultusunda amacına uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemeye, yapılacak yardımların yönlendirilmesine ilişkin yeni ilkeleri tespite Maliye Bakanı yetkilidir.

b) Kamu kurum ve kuruluşlarına üstlendikleri görevleri yerine getirmede maddî katkı sağlayan (personele yardım sağlayanlar dahil) vakıf ve dernekler, mevcut mevzuatları çerçevesinde tabi oldukları denetimin yanı sıra bağlı veya ilgili kurum ve kuruluşlarca da denetlenir.

Maliye Bakanlığı, gerekli gördüğünde bu vakıf ve dernekleri denetler, malî tablolarını ve bilançolarını inceler.”

15. madde üzerinde; FP Grubu adına Samsun Milletvekili Ahmet Demircan ve DYP Grubu adına Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, şahsı adına Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan birer konuşma yapmışlardır. İstanbul Milletvekili Mustafa Verkaya, İzmir Milletvekili Kemal Vatan’ın soruları olmuş, bu arada Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener, İstanbul Milletvekili Mustafa Verkaya’nın 15. madde üzerindeki sorusu sırasında “FP Grubuna sataşması” nedeniyle kısa bir konuşma yapmış, akabinde Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa ve Afyon Milletvekili Sait Açba’nın sorularına sıra gelmiştir. Maliye Bakanı Sümer Oral, sorulara yazılı cevap verileceğini bildirmiş, oylanana 15. madde kabul edilmiş⁷⁹¹ ve aşağıdaki 16. madde okutularak, görüşmelere devam edilmiştir.

“ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bütçe Uygulamasına İlişkin Hükümler

Bölüm düzeni ve deyimler

MADDE 16. – Gider cetvelinin bölümleri, program bütçe uygulamasında programlar şeklinde düzenlenir. Programlar altprogramlara, altprogramlar da hizmetlerin veya harcamaların niteliğine uygun ödenek türlerine göre faaliyet veya projelere ayrılır. Her faaliyet veya proje gerekli sayıda harcama kaleminden oluşur.

1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ile diğer kanunlarda ve bu Kanunda yer alan;

- a) “Fasıl ve bölüm” deyimleri bütçe sınıflandırmasında, “Program”ı,*
- b) “Kesim” deyimi “Altprogram”ı,*
- c) “Madde” deyimi, harcama kalemlerini de kapsayacak şekilde “Faaliyet” veya “Proje”yi,*
- d) “Tertip” deyimi, hizmet veya harcamanın yapılacağı program, altprogram, ödenek türü, faaliyet-proje ve harcama kalemi bileşimini,*
- e) “Harcama kalemi” deyimi, (A) işaretli cetvelde yer alan ödeneklerin 100, 200....900 düzeyindeki ayırımını,*

⁷⁹¹ 15. madde görüşmelerinin ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 506-516.

f) “Ayrıntı kodu” deyimi, harcama kaleminde yer alan ödenekler esas alınarak tahakkuk ettirilecek giderlerin (R) işaretli cetvelde belirtildiği üzere Devlet Muhasebesi kayıtlarında gösterileceği alt ayrımı (bu ayrıma Kesinhesap Kanunu tasarılarında da yer verilir.),

g) Borç ödemeleri yönünden “ilgili hizmet tertibi” deyimi, (Personel giderlerine ait harcama kalemlerindeki ödenek bakiyeleri yalnızca personel giderleri borçlarına karşılık gösterilmek şartıyla) hizmet veya harcamanın ait olduğu programı,

İfade eder.”

Üzerinde konuşulmayan, ancak Samsun Milletvekili Musa Uzun kaya tarafından karar yetersayısının aranılması istenen 16. madde, karar yetersayısının varlığı üzerine oylanmış ve kabul edilmiştir. Daha sonra aşağıdaki 17. madde okutularak, görüşmelere devam edilmiştir.

“Bağlı cetveller

MADDE 17. – Bu Kanuna ekli cetveller aşağıda gösterilmiştir:

a) Bu Kanunun 1 inci maddesi ile verilen ödeneğin dağılımı “A” işaretli,

b) Özel hükümlerine göre 2000 Mali Yılında tahsiline devam olunacak Devlet gelirleri “B” işaretli,

c) Devlet gelirlerinin dayandığı temel hükümler “C” işaretli,

d) Kanunlar ve kararnamelerle bağlanmış vatanî hizmet aylıkları “Ç” işaretli,

e) Bütçe kapsamına alınan fonlar “F” işaretli,

f) Gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişmeye yetki veren kanunlar “G” işaretli,

g) 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri uyarınca verilecek gündelik ve tazminat miktarları “H” işaretli,

h) Çeşitli kanunlara göre bütçe kanunlarında gösterilmesi gereken parasal sınırlar “İ” işaretli,

i) Ek ders, konferans ve fazla çalışma ücretleri ile diğer ücret ödemelerinin miktarı “K” işaretli,

j) Kurumların mevcut lojman, sosyal tesis, telefon, faks ve kadro sayıları “L” işaretli,

k) 2698 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonları Kanununun 3. maddesi gereğince Millî Eğitim Bakanlığı tarafından idare edilecek okul pansiyonları ile Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık okulları öğrencilerinden alınacak pansiyon ücretleri “M” işaretli,

l) 3634 sayılı Millî Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu uyarınca; millî müdafaa mükellefiyeti yoluyla alınacak;

1. Hayvanların alım değerleri “O” işaretli,

2. Motorlu taşıtların ortalama alım değerleri ile günlük kira bedelleri “P” işaretli,

m) *Harcamalara ilişkin formül “R” işaretli,*
n) *Kurumların sahip oldukları taşıtlar ve 2000 yılında Taşıt Kanunu uyarınca satın alacakları taşıtların cinsi, adedi, hangi hizmetlerde kullanılacağı ve azami satın alma bedelleri “T” işaretli,*
Cetvellerde gösterilmiştir.”

Üzerinde konuşan olmayan yukarıdaki 17. ve aşağıdaki 18, 19, 20, 21 ve 22. maddeler ayrı ayrı okutularak oylanmış ve kabul edilmişler, ardından 23. maddeye geçilmiştir.

“Yeni tertip, harcama ve gelir kalemleri açılması

MADDE 18. – Maliye Bakanı;

a) *İlgili mevzuatına göre, yılı içinde 2000 Yılı Yatırım Programına alınan projeler için (2) ödenek türü altında, hizmetin gerektirdiği hallerde de (3) ödenek türü altında yeni tertipler veya (A) işaretli cetvelin bütünü içinde yeni faaliyet ve harcama kalemleri, gerektiğinde (B) işaretli cetvelde yeni bölüm, kesim ve maddeler açmaya,*

b) *25.6.1992 tarihli ve 3824 sayılı Kanunla kaldırılan vergi ve resimler nedeniyle Toplu Konut Fonu adına gümrüklerce ithal sırasında tahsil edilecek miktarlardan gelir kaydedilecek oranı tespiti ve bu tutarı tahsilatı yapan gümrük saymanlarına (B) cetvelinde açılan tertibe gelir kaydettirmeye ve Toplu Konut Fonuna aktarılacak tutarlar ile gelir kaydedilecek tutarlara ilişkin uygulama ile ilgili usul ve esasları belirlemeye,*

Yetkilidir.”

“Aktarma

MADDE 19. – Maliye Bakanı;

a) *Münhasıran “100-Personel giderleri” harcama kalemindeki ödeneklerle ilgili olarak, aynı kuruluş bütçesi içinde programlar arası aktarma yapmaya,*

b) *Kuruluş bütçelerinin “100- Personel giderleri” harcama kalemindeki ödenekler ile Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-351-900) tertibindeki ödeneklerden gerekli görülen tutarları Maliye Bakanlığı bütçesinde yer alan yedek ödenek tertibine aktarmaya,*

c) *Hizmeti yaptıracak olan kuruluşun isteği üzerine bütçesinden, malî yıl içinde hizmeti yürütecek olan daire veya idarenin bütçesine, gerektiğinde hazine yardımı ile ilişkilendirilmek suretiyle ödenek aktarmaya ve bu konuda gerekli işlemleri yapmaya,*

d) *Millî Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı arasında cari yıl içinde yapılan hizmetlerin bedellerini karşılamak amacı ile varılacak mutabakat üzerine, ilgili bütçelerin program, altprogram, faaliyet ve projeleri arasında karşılıklı aktarma yapmaya,*

e) *“2000 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar”a uygun olarak yıllık programda yapılacak değişiklikler gereği, değişiklik konusu projelere ait ödenekleri ilgili kuruluşların bütçeleri arasında aktarmaya,*

f) Yukarıda (d) bendinde belirtilen bütçelerde yer alan Silahlı Kuvvetlerin tek merkezden yönetilmesi gereken ikmal ve tedarik hizmetleri ile bir programa ait bir hizmetin diğer bir program tarafından yürütülmesi halinde ödeneği, ilgili program, altprogram, faaliyet veya projeler arasında karşılıklı olarak aktarmaya,

g) Mevcut üniversitelerden yeni açılacak üniversitelere intikal eden enstitü, fakülte ve yüksekokulların bütçelerinde yer alan ödenekleri, bu enstitü, fakülte ve yüksekokulların bağlandığı üniversite bütçelerine aktarmaya,

h) Kamu kurum ve kuruluşlarının yeniden teşkilâtlanması sonucu, bütçe kanunlarının uygulanması ve kesinhesapların hazırlanması ile ilgili olarak gerekli görülen her türlü bütçe işlemlerini ve düzenlemeleri yapmaya,

Yetkilidir.

Malî yıl içinde diğer bir daireye veya idareye aktarılan ödeneklerle ilgili hizmetin yürütülmesinden bütçesine aktarma yapılan daire veya idare görevlidir.

Genel ve katma bütçeli kuruluşların kamulaştırma ve bina satın almaları ile ilgili tertiplerine aktarma yapılamaz. Ancak; liman, hava meydanı, demiryolu, tünel ve köprü projeleri nedeniyle yapılacak kamulaştırmalar ile üniversitelerin eğitim-öğretim projeleri için kuruluş bütçesinde tefrik edilmiş olan toplam kamulaştırma ödeneklerinin % 50'sine, diğer kamulaştırma ve satın almalar için de % 25'ine kadar olan ödenek eksiklikleri Maliye Bakanlığı bütçesinin yedek ödenek tertibinden karşılanabilir.

İdarelerin kamulaştırma ve bina satın almak amacıyla bütçelerinde yer alan ödenekler kamu iktisadî teşebbüslerinden gayrimenkul satın alınmasında kullanılamaz. Ancak bu hüküm doğrudan eğitim ve öğretime tahsis edilmesi şartıyla Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler bakımından uygulanmaz.”

“Posta giderleri

MADDE 20. – Yargı organlarınca yargılamanın seyri ve sonuçları ile ilgili olarak gerek görülen posta giderleri ve vergi dairelerinin vergi tebliğlerine ilişkin posta giderleri için bütçede öngörülen ödenekler yetmediği takdirde, bu giderlerle ilgili ilave olarak harcanmasına gerek görülecek tutarı ödetmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Bu suretle ortaya çıkacak ödenek farkı gider kesinhesabında ayrıca gösterilir.”

“Geçen yıllar borçları

MADDE 21. – Malî yılın sonuna kadar ödenemediği gibi emanet hesabına da alınamayan ve 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 93. maddesine göre zamanaşımına uğramamış bulunan geçen yıllar borçlarına ait ödemeler aşağıdaki ilkelere göre yapılır.

a) Yılları bütçelerinin (1) ödenek türü itibarıyla, “100-Personel Giderleri”ne ait harcama kalemlerinden doğan borçlar, “Personel Giderleri Geçen Yıllar Borçları” faaliyetinden ödenir.

b) (a) bendinde yazılı olanlar dışındaki harcama kalemlerinden doğan borçlar, borcun doğduğu tertibin ödenek türü dikkate alınarak;

1. Diğer cari giderlerden doğan borçlar, “Diğer Cari Giderler Geçen Yıllar Borçları”,

2. Yatırım hizmetlerinden doğan borçlar, “Yatırım Giderleri Geçen Yıllar Borçları”,

3. Transfer tertipleri ile ilgili olarak doğan borçlar, “Transfer Giderleri Geçen Yıllar Borçları”,

Faaliyetlerinden ödenir.

Bu faaliyetlerdeki ödeneklerin yetmemesi halinde (100-Personel giderleri dışında kalan) aynı veya diğer hizmet tertiplerindeki ödeneklerden bu faaliyetlere aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.”

“4306 sayılı Kanunun geçici 1’inci maddesinin uygulanması

MADDE 22. – 16.8.1997 tarih ve 4306 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesi gereğince bütçede öngörülen gelirlerin gerçekleşen tutarlarını, bu amaçla Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine konulan ödeneklerden kullandırmaya, ödenegini aşan gelir tahsilatları karşılığında ilgili tertibe ödenek eklemeye, yılı içinde harcanmayan ödenekleri, ertesi yıl bütçesine devren gelir ve ödenek kaydetmeye, bu hükümler çerçevesinde yapılacak işlemlere ilişkin esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Savunma Sanayii Destekleme Fonu

MADDE 23. – a) Türk Silahlı Kuvvetlerine stratejik hedef planı uyarınca temini gerekli modern silah, araç ve gereçler ile gerçekleştirilecek savunma ve NATO altyapı yatırımları için malî yıl içinde yapılacak harcamalar, 7.11.1985 tarihli ve 3238 sayılı Kanunla kurulan Savunma Sanayii Destekleme Fonunun kaynakları, bu amaçla bütçeye konulan ödenekler ve diğer aynı ve nakdî imkânlar birlikte değerlendirilmek suretiyle Savunma Sanayii İcra Komitesince tespit edilecek esaslar dairesinde karşılanır.

b) Millî Savunma ve İçişleri Bakanlığına (Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı) bütçe ile tahsis edilen mevcut ödeneklerden yukarıdaki fıkra gereğince tespit edilecek miktarları Savunma Sanayii Destekleme Fonuna ödemeye Millî Savunma ve İçişleri Bakanları yetkilidir.

c) Savunma Sanayii Destekleme Fonundan Hazineye yatırılacak paraları bir yandan bütçeye gelir, diğer yandan Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin ilgili tertiplerine ödenek kaydetmeye ve geçen yıllar ödenek bakiyelerini devretmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

23. madde üzerinde; FP Grubu adına Konya Milletvekili Hüseyin Arı ve şahsı adına Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan birer konuşma yapmıştır. Daha sonra oylanan 23. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 24. madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“Transferi mümkün olmayan konsolosluk gelirleri

MADDE 24. – Konvertibl olmayan konsolosluk gelirlerinden transferi mümkün olmayan ve 1999 yılı sonu itibariyle kullanılmayan miktarları, Dışişleri Bakanlığı bütçesinde açılacak özel bir tertibe, bu Bakanlığın gerekli gördüğü

mal ve hizmet alımlarında kullanılmak üzere, yılı bütçesine ödenek ve gerektiğinde gelir kaydetmeye ve yılı içinde kullanılmayan miktarı gelecek yıla devren ödenek kaydetmeye, yapılacak harcamaların esas ve usullerini Dışışleri Bakanı ile müştereken tespit etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

24. madde üzerinde sadece FP Grubu adına İstanbul Milletvekili Hüseyin Kansu bir konuşma yapmıştır. Daha sonra da İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak’ın 23. madde sırasında “geciktiği” için 24. madde görüşmelerine kalan sorusu, Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından cevaplandırılmıştır. Oylanan 24. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 25. madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“Yabancı ülkelere yapılacak hizmet karşılıkları

MADDE 25. – Maliye Bakanı;

a) Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığınca yabancı ülkelere ve uluslararası kuruluşlara kiraya verilen veya bir hizmetin yerine getirilmesinde kullanılan kara, deniz ve hava taşıtlarından alınan kira veya ücret tutarlarını,

b) Türk Silahlı Kuvvetlerinin öğrenim ve eğitim müesseselerinde okutulan ve eğitim gören yabancı uyruklu subay, astsubay veya erlere yapılan masraflar karşılığında ilgili devletlerce ödenen miktarları,

c) NATO makamlarınca yapılan anlaşma gereğince yedek havaalanlarının bakım ve onarımları için verilecek paraları,

Aynı amaçla kullanılmak üzere bir yandan bütçeye gelir, diğer yandan yukarıda yazılı kuruluş bütçelerinde açılacak özel tertiplere ödenek kaydetmeye ve bu suretle ödenek kaydedilen miktarlardan yılı içinde harcanmayan kısımları ertesi yıla devretmeye,

Yetkilidir.”

25. madde üzerinde sadece FP Grubu adına Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak konuşmuş, oylanan madde kabul edilerek aşağıdaki 26. maddeye geçilmiştir.

“Bağış, hibe ve yardımlar

MADDE 26. – a) Yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan hibe olarak malî yıl içinde elde edilecek imkânların Türk Lirası karşılıklarını Hazine Müsteşarlığının teklifi üzerine gereğine göre bütçeye gelir veya gelir-ödenek-gider kaydetmeye,

b) Dış kaynaklardan veya uluslararası antlaşmalarla bağış ve kredi yolu ile gelecek her çeşit malzemenin navlun ve dış alımla ilgili vergi ve resimlerinin ödenmesi amacı ile bunların karşılığını, ilgili bütçelerinde mevcut veya yeniden açılacak harcama kalemlerine ödenek kaydetmeye ve gereken işlemleri yapmaya,

c) 2000 Malî Yılı içinde Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ihtiyaçları için yabancı devletlerden askerî yardım yolu ile veya diğer yollardan fiilen sağlanacak malzeme ve eşya bedellerini, bağlı (B) cetvelinde bu adlarda açılacak tertiplere gelir ve karşılıklarını da bu bütçelerde açılacak özel tertiplere ödenek ve gider kaydetmeye,

Maliye Bakanı yetkilidir.”

Üzerinde konuşan olmayan aşağıdaki 26 ve 27. maddeler ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmişler, ardından 28. maddeye geçilmiştir.

“Özel ödenek ve gelirlerin iptali

MADDE 27. – Bağışlara ilişkin özel ödenek ve özel gelirlerle diğer özel ödenek ve özel gelirlerden;

a) Tahsis amacı gerçekleştirilmiş ödenek artıkları ile tahsis amacının gerçekleştirilmesi bakımından yetersiz olanları,

b) (a) bendinde yazılı olanlar dışında kalıp da (1.000.000.000.-) lirayı aşmayan ve iki yıl devrettiği halde harcanmayanları,

İptal ederek gelir kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Kurumların hasılatından pay

MADDE 28. – Aylık gayrisafi hâsılat tahakkukunu (Katma Değer Vergisi ve Ek Vergi hariç) kapsamak kaydıyla,

- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından inşa edilen hidroelektrik santralleri ile bunlarla bağlantılı tesislerin, Türkiye Elektrik Üretim, İletim Anonim Şirketine (TEAŞ) devrine ilişkin gerekli yasal düzenleme yapıncaya kadar kullanım ve işletim bedellerine karşılık olmak üzere Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketinin (TEDAŞ) mal ve hizmet satışları (Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi ve TRT payı dahil) gayrisafi hasılatının % 8’i,

- Türk Telekomünikasyon A.Ş.’nin mal ve hizmet satışları gayrisafi hasılatının (hisse satışı tamamlanana kadar) % 15’i,

- Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğünün mal ve hizmet satışları gayrisafi hasılatının % 20’si,

- Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün (TEKEL) mal ve hizmet satışları aylık gayrisafi hasılatının % 10’u,

- Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketinin (BOTAŞ) doğalgaz satışları gayrisafi hasılatının % 15’i,

- Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğünün (DMO) mal ve hizmet satışları ürün neveleri itibarıyla gayrisafi hasılatının % 10’una kadarı,

En geç takip eden ayın 20’sine kadar Maliye Bakanlığı Merkez Saymanlığına ödenir. Ödenen bu tutarlar bütçeye gelir yazılır.”

28. madde üzerinde FP Grubu adına Kütahya Milletvekili Ahmet Derin bir konuşma yapmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 29. maddeye geçilmiştir.

“Fonların ödenek ve gelirleri

MADDE 29. – a) Çeşitli mevzuatla kurulmuş fonların her türlü gelirleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Hazine Müsteşarlığı adına açılan müşterek fon hesabına yatırılır. Bu hesaba yatırılan gelirlerden ilgili mevzuatında öngörülen fonlararası pay ve kesintiler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yapılır.

Bütçe kapsamına alınan fonlar bu Kanuna ekli (F) işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bunların gelirleri, yapılan kesintilerden sonra kalan tutarlar üzerinden genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir yazılır. Bu fonlar hizmetlerini bütçenin (A) cetveline konulan ödeneklerle yerine getirirler.

Kapsam dışında bırakılan fonların gelirlerinden Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı ile belirlenecek oran ve miktarlarda kesinti yapılarak genel bütçeye gelir kaydedilebilir.

Fonlar, hizmet ve harcamalarını kendi mevzuatlarında yer alan esas ve usullere göre yaparlar.

b) 1. Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı üzerine, kuruluş bütçelerindeki fon ödeneklerini diğer kuruluş bütçelerinin fonlara ilişkin tertiplerine,

2. İlgili Bakanın teklifi üzerine, fonlar tarafından yürütülmek amacıyla kuruluş bütçesinin diğer tertiplerinde yer alan ödenekleri, “77-Fonlara Ait Hizmetler” altprogramına,

Aktarmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

c) 1. Fonların borçlanma yoluyla elde ettikleri kaynakları gerektiğinde bir yandan bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, karşılığında (A) işaretli cetveline ödenek kaydetmeye,

2. Fonlar tarafından hizmetin başka bir kuruluşa gördürülmesi halinde hizmetin karşılığı olan miktarı doğrudan hizmeti yapacak olan kuruluş bütçesine gelir ve ödenek kaydetmeye,

Maliye Bakanı yetkilidir.

d) 1. Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı ile fonların gider hesapları üzerinden aktarma yapılabilir. Aktarılan tutar, kendisine aktarma yapılan fonun gelir hesabı üzerinden müşterek fon hesabına, buradan da tamamı gider hesabına aktarılır.

2. Bütçe kapsamı dışındaki fonlardan kendi mevzuatlarına göre yapılan kesinti ile fonlararası aktarmalardan sonra kalan tutar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ilgili fonun gider hesabına aktarılır.

e) Kanun veya kanun hükmünde kararname dışında diğer mevzuatla kurulmuş bulunan fonlar, Maliye Bakanı, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu bakanların müşterek teklifi üzerine Başbakan onayıyla tasfiye edilebilir.

Kanun veya kanun hükmünde kararname ile kurulmuş fonlardan tasfiye edilmesi gerekenleri belirlemeye, bunlardan tasfiyesine karar verilenlerle ilgili kanun tasarılarını hazırlamaya, Maliye Bakanı, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu bakanlar yetkilidir.

Bu konuda yeni bir düzenleme yapılıncaya kadar tasfiye edilen fonların her türlü gelirleri bütçe geliri addedilir ve tahsil edilmeye devam olunur.

Tasfiye edilmesine karar verilen fonlardaki mevcut personel istekleri halinde, ihtiyaç bulunan diğer kamu kurum ve kuruluşlarındaki durumlarına uygun boş memur kadrolarına naklen atanırlar. Bunlar hakkında 3.4.1998 tarihli ve 4359 sayılı Kanunun Geçici 7. maddesinin 2, 3, 4, 6 ve 7 . fıkrası hükümleri uygulanır.

Tasfiye edilen fonlarca yürütülen hizmetlerden devamına ihtiyaç duyulanlar bütçeye konulacak ödeneklerle yürütülür.

Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin her türlü düzenlemeleri yapmaya, ilgili kurum bütçelerinde yeni tertipler açmaya, bu tertiplerden yapılacak ödemelerin kapsamını belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

29. madde üzerinde Kütahya Milletvekili Ahmet Derin şahsı adına konuşmuş, ayrıca; Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, tarafından sorular sorulmuş, cevapları Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından verilmiştir. 29. maddeyle ilgili bir de önerge verilmiştir. Görüşmeler sonunda önerge kabul edilmez iken, oylanan 29. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 30. madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.⁷⁹²

“İKİNCİ KISIM

Hazine ve Kamu Kuruluşlarına İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Devlet Borçları

Devlet borçlarının yönetimi

MADDE 30. – a) Devlet borçlarının yönetimi 9.12.1994 tarih ve 4059 sayılı Kanunun 2 nci maddesi uyarınca Hazine Müsteşarlığınca yürütülür.

b) Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan, malî yıl içinde ödenecek iç (Devlet Tahvili, Hazine Bonosu) ve dış borç anaparaları ile iç ve dış borçlanma tutarlarını bütçe dışında özel hesaplarda izletmeye, malî yıl zarfında iç ve dış borç anapara geri ödemelerini bütçe ile ilişkilendirmeksizin yapmaya yetkilidir.

Bu hüküm Dış Krediler Kur Farkı Fonu uygulamasından doğan ve fon tarafından karşılanamayan tutarlar ile garantili borçlardan doğan geri ödemelerin ve Yap-İşlet-Devret Modeli çerçevesinde üstlenilen garantilerden doğan yükümlülüklerin tamamı için de uygulanır.

c) Devlet iç ve dış borç faizleri ve genel giderleri bu amaçla bütçeye konulacak ödeneklerle karşılanır.

d) Katma bütçeli idarelerin dış borçları Hazine Müsteşarlığınca bu madde esaslarına göre ödenir.

⁷⁹² 29. madde ile ilgili görüşmelerin ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 532-536. 29. madde hakkında önerge veren milletvekilleri: Altan Karapaşaoğlu (Bursa), İsmail Özgün (Balıkesir), Ahmet Derin (Kütahya), Mehmet Batuk (Kocaeli), Bekir Sobacı (Tokat), İlyas Arslan (Yozgat) ve Tevhit Karakaya (Erzincan)'dır.

e) Devlet borçlarının uygulama sonuçları Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkça hazırlanarak ilgili yıl kesinhesap cetveli ile birlikte Hazine Genel Hesabına dahil edilmek üzere Maliye Bakanlığına gönderilir.

f) Devlet borçlarının yönetimi ve muhasebesi ile ilgili esas ve usuller Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından birlikte düzenlenir.”

30. madde üzerinde; FP Grubu adına İstanbul Milletvekili Nevzat Yalçıntaş ile DYP Grubu adına Van Milletvekili Hüseyin Çelik ve şahsı adına da Tokat Milletvekili Bekir Sobacı konuşmuşlar, oylanan madde kabul edilmiş, ardından da aşağıdaki 31. madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“İç borçlanma

MADDE 31. – a) Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan malî yıl içinde bu Kanunun “denge” başlıklı maddesinde belirtilen tutar kadar “net iç borç kullanımına” (yıl içinde yapılan borçlanmalardan anapara ödemelerinin düşülmesiyle elde edilecek tutar) yetkilidir. Bu limit en fazla % 15 oranında artırılabilir. Dış borçlanmada anapara ödemesini aşan kısım iç borçlanma limitinden düşülür, altında kalan kısım ise limite eklenir. Daha önce ihraç edilmiş olup vadesinde nakden ödenenler hariç çeşitli kanunlara dayanılarak ihraç olunan özel tertip Devlet iç borçlanma senetleri bu limitin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

b) Verilen yetki sınırları içinde ihraç edilecek Devlet iç borçlanma senetleri bir yıl (364 gün) ve daha uzun vadeli Devlet tahvilleri ile vadeleri bir yıldan az olan Hazine bonolarıdır.

c) Çıkarılacak Devlet iç borçlanma senetlerinin çeşitleri, satış yöntemleri ile bunların faiz oranı, ihraç fiyatı, vadeleri, ödeme süresi, basım ve ödemelerine ilişkin her türlü esaslar ve bunlara müteallik diğer şartları belirlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Bu senetlerin basım giderleri ve satışa katılacak bankalara ödenecek komisyon ve banka muameleleri vergileri ile satışa katılan bankaların satış işlemleri dolayısı ile yapacakları her türlü gider, vergi, resim ve harçların Hazinece bankalara geri ödenmesinde ve senetlerin basımında uygulanacak şekil ve esaslar Hazine Müsteşarlığı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası arasında 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanmaksızın akdedilecek malî servis anlaşması ile tespit edilir.

Cari yıl içinde çıkarılacak veya daha önceki yıllarda çıkarılmış Devlet iç borçlanma senetleri, işlemiş faizleri ödenmek suretiyle erken itfaya tâbi tutulabilir veya piyasa koşullarından geri alınabilir.

Çıkarılacak tahvil ve bonoların faiz ve anapara ödemeleri ile yukarıda sözü geçen malî servis anlaşmasında yer alacak ödemeler ve bunların dışında kalan diğer konsolide Devlet borçları ile ilgili gider ve işlemler her türlü vergi (Gelir ve Kurumlar Vergisi hariç), resim ve harçtan müstesnadır.

Bu fıkralardaki hükümler daha önceki yıllarda ihraç olunan Devlet tahvili, Hazine bonoları ve diğer konsolide Devlet borçları ile ilgili işlemlerde de geçerlidir.

d) Devlet iç borçlanma senetlerinin dövize endeksli olarak ihracı halinde, anaparadaki kur artışları her faiz ödeme tarihi itibarıyla yeniden hesaplanıp, anapara değerine ilave edilerek iç borç kaydı yapılır.

e) Konsolide bütçenin finansmanı amacıyla nakit karşılığı ihraç edilecek Devlet iç borçlanma senetleri hariç, tüm Devlet iç borçlanma senetleri geçmiş valörlü olarak ihraç edilemez. Daha önce ihraç edilmiş özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin faiz oranları yükseltilemez.”

31. madde üzerinde; DYP Grubu adına Van Milletvekili Hüseyin Çelik ile FP Grubu adına Afyon Milletvekili Sait Açba ve şahsı adına da Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan konuşmuşlar, oylanana madde kabul edilmiş, aşağıdaki 32. maddeye geçilmiştir.

“3836 ve 1211 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması

MADDE 32. – a) 3836 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanması sonucu Hazinece üstlenilerek tahkim olunan borçlar için 2000 yılında yapılacak faiz ve anapara ödemelerinin gerektirdiği tutarda alacaklı kuruluşlara özel tertip Devlet iç borçlanma tahvili vermeye,

b) 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 61. maddesi gereğince yeniden değerlendirme farkından doğan borçlar karşılığında geçmiş yıllarda verilen Devlet iç borçlanma senetleri ile bunların Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıncı açık piyasa işlemlerinde kullanılması sonucu senetlerin orijinal faizleri ile piyasa faizleri arasında oluşan menkul kıymet zararları karşılığında bankaya verilmiş olan Devlet iç borçlanma senetlerinin 2000 yılında yapılacak faiz ödemelerinin gerektirdiği tutarda özel tertip Devlet iç borçlanma senedi vermeye,

c) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 21.4.1994 tarih ve 3985 sayılı Kanunun Geçici 9. maddesi uyarınca Kısa Vadeli Avans Hesabında biriken tutarların tasfiyesi amacıyla ihraç edilmiş olan Devlet iç borçlanma tahvillerinin 2000 yılında yapılacak faiz ödemelerinin gerektirdiği tutarda özel tertip Devlet iç borçlanma senedi vermeye,

d) Yukarıda sözü edilen faiz ödemelerini “Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı”ndan yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi yıla devretmeye veya bütçe ile ilişkilendirmeksizin özel hesaplarda izlemeye,

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan,

e) 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 61. maddesi gereğince yeniden değerlendirme farklarından doğan ve doğacak borçların 2000 yılında yapılacak ödemeleri için özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihraç etmeye ve bu tahvillerin vade, faiz ve sair şartlarını belirlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi ile Başbakan,

Yetkilidir.”

32. madde üzerinde; sadece DYP Grubu adına Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük konuşmuş, oylanmış madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 33. maddeye geçilmiştir.

“Dış borçlanma

MADDE 33. – a) Yabancı ülke, banka ve kurumlarla veya uluslararası kuruluşlarla yapılmış ve yapılacak anlaşmalara göre genel ve katma bütçeli kuruluşlara dış proje kredisi olarak kullandırılan imkânların;

1. Türk Lirası karşılıkları, dış borç kayıtları yapılarak Hazine Müsteşarlığınca Maliye Bakanlığına bildirilir.

2. Döviz üzerinden yurt içinde ve yurt dışında mal, hizmet ve eğitim bedeli olarak yapılan dış proje kredisi kullanımları, ilgili kuruluşlar tarafından dış borç kaydı yapılmak üzere kullanımı takip eden otuz gün içerisinde Hazine Müsteşarlığına gönderilir. Dış borç kaydı yapılan tutarlar Hazine Müsteşarlığınca Maliye Bakanlığına bildirilir.

3. Malzeme ve hizmet bedelleri, taahhüt evrakı ve sözleşme tasarıları ise ilgili kuruluşlar tarafından ayrıca Maliye Bakanlığına bildirilir.

4. Söz konusu miktarları, gerektiğinde ilgili kuruluşlara ait bütçelerde açılacak özel tertiplere;

- Ödenek kaydederek,

- Mevcut ödeneklerden aktarma yaparak,

Bütçeleştirmeye, bunlardan yılı içinde harcanmayan miktarları ertesi yıl bütçesine devren ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Daha önceki yıllarda benzer şekilde sağlanan imkanların Türk Lirası karşılıkları ile malzeme ve hizmet bedelleri için de yukarıdaki esaslara göre işlem yapılır.

5. Yukarıda belirtilen hükümlerin uygulanmasına ilişkin esas ve usuller Hazine Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığı tarafından müştereken tespit edilir.

b) Dış borçlanma imkânları ile satın alınacak malzeme ve hizmetlere ait taahhüt evrakı veya sözleşme tasarıları, Maliye Bakanlığınca 1050 sayılı Kanunun 64. maddesi uyarınca vize edilmeden satın alma işlemi gerçekleştirilemez ve ilgili miktarların dış borç kayıtları yapılamaz.

Ancak, Maliye Bakanlığı gerektiğinde dış borçlanma ile ilgili bütçeleştirme işlemleri yapılmadan önce (ilgili miktarların ödenek, gider ve dış borç kayıtları daha sonra yapılmak üzere) taahhüt evrakı ve sözleşme tasarisını vize etmeye yetkilidir.

c) Dış Devlet borçlarıyla ilgili kredi anlaşmalarının yürürlüğe girmesini sağlayacak kanuni düzenlemelerin tamamlanmasına kadar kredi anlaşmaları gereği peşin ödenmesi gereken komisyon, ücret, garanti ücreti ve benzeri giderler ile gerektiğinde faiz ödemelerini de “Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı”ndan yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi malî yıla devretmeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

d) *Konsolide dış Devlet borçları ile ilgili kredi anlaşmalarında öngörülen bütün ödeme ve işlemler (dış proje kredileri çerçevesinde yapılacak ödemeler dahil) 2000 yılında her türlü vergi, resim ve harçtan müstesnadır.*

e) *Finansmanı Avrupa Birliği, yabancı devlet veya uluslararası kuruluşlarla yapılan anlaşmalara göre sağlanarak gerçekleştirilecek olan işler, anlaşma hükümlerinde özel ihale ve satın alma usullerinin öngörülmesi halinde, özel kanun, kararname veya anlaşma hükümlerine göre yürütülür.*

f) *Yabancı ülke, banka ve kurumlarla veya uluslararası kuruluşlarla yapılmış veya yapılacak anlaşmalar ile Hazine Müsteşarlığı tarafından sağlanarak devir ve ikraz anlaşmaları yoluyla genel ve katma bütçeli kuruluşlar dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarına dış proje kredisi olarak kullandırılan imkânlar, ilgili kuruluşlar tarafından dış borç kaydı yapılmak üzere kullanımı takip eden otuz gün içinde Hazine Müsteşarlığına gönderilir.”*

33. madde üzerinde; FP Grubu adına İstanbul Milletvekili Ali Coşkun ile DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş ve şahsı adına da Afyon Milletvekili Sait Açba konuşmuşlar, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 34. maddeye geçilmiştir.

“Dış borçların ikraz, devir ve garanti edilmesi

MADDE 34. – a) Yabancı ülkeler, uluslararası kuruluşlar, yabancı bankalar ve yabancı ülkelerde yerleşik diğer finans kurumlarından her türlü amaçla ve uluslararası sermaye piyasasında kullanılan finansman araçları ile yapılacak borçlanmalarla ilgili temas ve müzakereleri yürütmeye ve bu borçlanmalarla ilgili işlemleri sonuçlandırmaya,

b) Yukarıdaki (a) fıkrasına göre sağlanan finansman imkânlarını, ekonominin çeşitli sektörlerinde gelişmeyi sağlamak amacıyla ve anlaşmalar hükümleri uyarınca kamu ve özel sektör kurumlarına ikraz, devir veya kullandırmaya ve bu kredilerden yapılması gereken geri ödemeleri aynı kuruluşlar için hesaben ikraz veya krediye dönüştürmeye,

c) Yukarıda belirtilen imkânların doğrudan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası veya Türkiye’de yerleşik kurumlar ile Türk Bankaları tarafından sağlanması halinde, bu kredileri kısmen veya tamamen devralmaya, devralınan bu kredileri kısmen veya tamamen kamu kurumlarına ikraz, devir veya kullandırmaya ve bu kredilerden yapılması gereken geri ödemeleri aynı kuruluşlar için hesaben ikraz veya krediye dönüştürmeye, Türkiye’de yerleşik bankaların döviz varlıkları üzerinden borçlanmaya,

d) 1. Yabancı ülkelerin kredi kuruluşları, uluslararası kurumlar veya yabancı ülkelerde yerleşik banka ve kurumlar ile bu finansman işlemlerine katılan Türk Bankaları tarafından kamu kurumlarına (özel hukuk hükümlerine tâbi olmakla beraber sermayelerinin % 50’sinden fazlası kamuya ait olanlar dahil) ve yatırım bankalarına verilecek kredileri, borçlanacak kuruluşun Hazine garantili mevcut dış borçlarını geri ödeme performansı ve borç ödeme kabiliyeti ile sınırlı kalmak kaydıyla ve anlaşmalarındaki şartlarıyla garanti etmeye,

2. Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşların ihdas ettikleri garanti programları çerçevesinde,

aa) Kamu kuruluşları (özel hukuk hükümlerine tâbi olmakla beraber sermayelerinin % 50'sinden fazlası kamuya ait olanlar) ve yatırım bankalarının borçlu sıfatıyla uluslararası piyasalardan temin edecekleri finansman imkânları için,

bb) Yap-İşlet-Devret ve Yap-İşlet modeli çerçevesinde gerçekleştirilecek projelerle ilgili, mevzuatta öngörülen Hazine garantileri ile sınırlı olmak ve şartları Hazine Müsteşarlığınca müzakere edilmek üzere,

Yukarıda anılan uluslararası kuruluşlar tarafından verilen garantiye karşı garanti vermeye,

3. Hazine garantörlüğünde sağlanacak dış borçlar için; garanti verilmeden önce kuruluşlar için performans değerlendirme kriterlerini, garantörlükten doğacak riskin teminat altına alınması usul ve esaslarını, garanti ücreti oranını, garanti verilme aşamasında garantörlük koşullarını ve bu borçlardan Hazine adına doğabilecek yükümlülüklerin geri ödeme koşullarını belirlemeye,

e) Ulusal banka ve kamu kuruluşlarınca yabancı ülkelere açılacak kredilerin geri ödenmesini garanti etmeye, yabancı ülkelerde doğrudan teminat mektubu vermeye yetkili ulusal bankalar lehine garanti vermeye,

f) Türkiye Cumhuriyeti adına Hazine Müsteşarlığı tarafından yabancı ülkeler resmî kuruluşları veya uluslararası kuruluşlardan sağlanan kredilerin teknik yardım ve eğitim amaçları kapsamındaki bölümlerini anlaşma hükümlerine istinaden gerektiğinde özel ve özerk bütçeli kamu kuruluşları ile kamu kuruluşu sayılan kurumlara karşılıksız olarak kullandırmaya,

g) Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonu tarafından Bosna-Hersek'de finanse edilecek projeler için bu fona üye diğer ülkelerle birlikte sağlanacak ortak bir garanti çerçevesinde garanti verilmesine,

h) Avrupa Birliği, yabancı ülkeler ve bu ülkelerin banka ve kredi kuruluşları ve uluslararası malî kuruluşlardan ülkemizde faaliyet gösteren Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına risk sermayesi şeklinde köprü krediler, koşullu krediler sağlamaya veya yukarıda belirtilen yabancı ülke ve kuruluşların adı geçen Yatırım Ortaklıklarına doğrudan veya aracı malî kuruluşlar vasıtasıyla risk sermayesi şeklinde katkı sağlamaya yönelik anlaşmalar yapmaya, sağlanan bu imkânların devredilmesine, kullandırılmasına ve geri ödenmesine,

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

i) Daha önceki yıllarda yapılan işlemler için de bu esaslar geçerlidir.

j) Yılı içinde belediyeler ve bağlı kuruluşları ile özel statüye sahip kamu hizmeti gören ve sermayelerinin % 50'sinden fazlası belediyeye ait olan iştirakler ve ilgili mevzuat gereği tüzel kişiliği haiz yerel yönetim birlikleri için, uluslararası ticarî bankalardan borçlanmak suretiyle temin edilen dış finansmanla ilgili olarak Hazine garantisi verilecek ve devredilecek dış kredi tutarı 500 milyon Amerikan Doları ile sınırlıdır.

Yap-İşlet, Yap-İşlet-Devret çerçevesinde gerçekleştirilecek projelere verilen Hazine garantileri ile Kalkınma ve Yatırım Bankalarının uluslararası kuruluşlardan ve piyasalardan Hazine garantisi altında sağlayacakları dış borçlanma tutarı yukarıda belirlenen sınırlamanın dışında bırakılmıştır.”

34. madde üzerinde; FP Grubu adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı ve DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş konuşmuşlar, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 35. madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“244 sayılı Kanun kapsamı dışında borçlanma

MADDE 35. – a) Yıllık programlarla belirlenen dış finansman ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun kapsamı dışında kalan kuruluşlarla kredi anlaşmaları yapmaya ve projelerin yapılabilirlik çalışmalarının dış finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere Dünya Bankası ile üzerinde anlaşılacak şartlarla (10.000.000) Amerikan Dolarına kadar olan borçlanmaların yapılmasına Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

b) Bu gibi anlaşmalar ve savunma borçlanmalarına ilişkin kredi anlaşmaları bütçe kanunları hükümlerine dayanılarak yapılmış olup, Bakanlar Kurulunca uygun görülen diğer kredi anlaşmaları gibi Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe girer. Bu kararnameler 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanun ve 23.5.1928 tarihli ve 1322 sayılı Kanun hükümlerine tabi değildir.

c) Türkiye Cumhuriyetinin bu madde ile “Dış Borçların İkras, Devir ve Garanti Edilmesi” başlığını taşıyan maddeleri ve bu madde hükümlerine dayanarak, sırasıyla borçlu veya garantör sıfatı ile taraf olduğu kredi anlaşmalarından doğan borçlarının dünya sermaye piyasalarında mevcut muhtelif finansman araçları vasıtasıyla yönetimi amacıyla anlaşma yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Söz konusu anlaşmalar imzalandıkları tarihte yürürlüğe girer.

d) Daha önceki bütçe yıllarında akdedilmiş benzeri anlaşmalar hakkında da bu madde hükmü uygulanır.”

35. madde üzerinde FP Grubu adına Özkan Öksüz konuşmuş, daha sonra da Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı tarafından soru sorulmuş, Devlet Bakanı Recep Önal da cevabın yazılı olarak verileceğini bildirmiştir. Oylanan maddenin kabulünden sonra aşağıdaki 36. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Borç verme, hibe ve yardım anlaşmaları

MADDE 36. – a) Avrupa Birliği, yabancı ülkeler, uluslararası kuruluşlar ve yabancı ülke kredi kuruluşlarından sağlanacak hibelerle ilgili temas, müzakere ve anlaşmaları yapmaya ve bu yolla sağlanan finansman imkânlarını kamu ve özel sektör kuruluşlarına kullandırmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Söz konusu anlaşmalar imzalandıkları tarihte yürürlüğe girer.

Bu kaynaklardan genel bütçeye dahil daireler ve diğer kamu kuruluşlarına sağlanan hibelerin kullanımlarına ilişkin işlemler damga vergisi, resim, harç ve diğer masraflardan muaftır.

b) Yabancı ülke ve kuruluşlara verilecek borçlarla ilgili anlaşmaları yapmaya ve anlaşmaların esas ve şartlarını belirlemeye, verilen borçların ertelenmesine ve yeniden yapılandırılması işlemlerini yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Yabancı ülke ve kuruluşlara verilecek borçlar Hazine Müsteşarlığı bütçesine bu amaçla konulacak ödenekten karşılanır.

Söz konusu anlaşmalar Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girer.

c) Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı ülke ve kuruluşlara yapılacak hibe ve yardımlar ile ilgili görüşmelerde bulunmaya ve anlaşmalar imzalamaya, Cumhurbaşkanı ve Başbakanın yetkileri saklı kalmak kaydıyla, Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenecek kişi ve kuruluşlar yetkilidir. Yabancı ülkelere verilecek hibe ve yardım karşılıkları Maliye Bakanlığı bütçesine (Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığı hariç) bu amaçla konulacak ödenekten karşılanır.

Söz konusu anlaşmalar Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girer.

Anlaşmada belirtilen nakdi hibe ve yardımlar bütçeye gider kaydedilerek Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında ilgili ülke adına döviz cinsinden açılacak hesaba aktarılabilir. Ödemeler, anlaşma hükümleri çerçevesinde ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar dahilinde ilgili hesaptan yaptırılır.

d) Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. tarafından yabancı ülkelere ve bu ülkelerdeki kuruluşlara açılacak iki yıl veya daha uzun vadeli mal ve/veya hizmet satış sözleşmeleri veya bu tür sözleşmelerle eş değer finansal kiralama işlemleri ile ilgili Resmi Destekli İhracat Kredilerinin esaslarını ve finansal hükümlerini düzenlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

Üzerinde konuşulmayan 36. madde oylanarak kabul edilmiş ve aşağıdaki 37. madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“Avrupa parasal birliği

MADDE 37. – 1.1.1999 tarihinden başlamak üzere Avrupa Birliği’ne üye ve Ekonomik Parasal Birliğe katılacak devletlerin Euro’ya geçmesine bağlı olarak kamu sektörü dış borç ve borç yönetimi anlaşmalarına ilişkin düzenlemeleri yapmaya Hazine Müsteşarlığı’nın bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

Ulusal para birimi cinsinden akdedilmiş sözleşmelerde veya hukukî işlemlerde yer alan hükümlerin aynen korunması şartıyla, para birimi, faiz ve komisyon gibi konuların Euro cinsinden yenilenmesi, değiştirilmesi ve bozulmasına ait işlemler 2000 yılında damga vergisinden müstesnadır.”

37. madde üzerinde sadece FP Grubu adına İstanbul Milletvekili Ali Coşkun konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 38. maddeye geçilmiştir.

“Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı Projesi kapsamında akdedilecek anlaşmalar

MADDE 38.– Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı projesi kapsamında;

a) Akdedilecek olan ev sahibi ülke anlaşması, anahtar teslimi yapım sözleşmesi, hükümet garantisi anlaşması ve bu proje tahtındaki diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dokümanların imzalanmasına,

b) (a) fıkrasında belirtilen anlaşmalar ile diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dokümanlar tahtında Türkiye Cumhuriyeti ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından taahhüt edilen her türlü ödeme, tamamlama, performans ve sair yükümlülüklerin ifasına yönelik olarak ilgili anlaşmalarda öngörülen taraflara garanti verilmesine, bahse konu taahhütlerin anlaşmalarda öngörüldüğü şekilde gereği gibi, kısmen ya da tamamen yerine getirilmemesi halinde ortaya çıkacak her türlü ödeme yükümlülüğünün Türkiye Cumhuriyeti adına garanti edilmesine,

c) (a) ve (b) fıkralarında belirtilen anlaşmalar ile diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dokümanları imzalayacak ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının tespitine ve yetkilendirilmesine,

Bakanlar Kurulu yetkilidir. ”

38. madde üzerinde; FP Grubu adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı tarafından bir konuşma yapılmış, bu konuşma sırasında Denizli Milletvekili ile Bekir Sobacı arasında ikili bir tartışma da cereyan etmiştir. Daha sonra söz isteyen Bartın Milletvekili Zeki Çakan da kısa bir konuşma yapmış, onu Tunceli Milletvekili Kamer Genç'in sorusu izlemiş, Devlet Bakanı Recep Önal tarafından cevaplandırılmıştır.⁷⁹³ oylanana 38. madde kabul edilmiştir. Saat 02.15'te beşinci oturumla birlikte, aşağıdaki 39. maddeye geçilmiştir.

“İKİNCİ BÖLÜM

Hazine İşlemleri

Avans işlemleri

MADDE 39. – Genel bütçe ödemelerini zamanında yapabilmek ve ödemelerin tahsilatın göstereceği mevsimlik dalgalanmalardan olumsuz yönde etkilenmesini önlemek amacıyla, 14.1.1970 tarihli ve 1211 sayılı Kanunun 50. maddesi esaslarına göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından kısa vadeli avans almaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. ”

39. madde üzerinde FP Grubu adına Karaman Milletvekili Zeki Ünal konuşmuş, ayrıca İstanbul Milletvekili Güneş Taneri'nin sorusu Devlet Bakanı Recep Önal tarafından cevaplandırılmış, oylanana madde kabul edilmiştir. Üzerinde konuşan bulunmayan aşağıdaki 40, 41, 42 ve 43. maddeler ayrı ayrı sırayla oylanarak kabul edilmiştir.

⁷⁹³ 38. madde üzerindeki görüşmelerin ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 568-572.

“Çeşitli saymanlıklardaki değerlerin Hazineye geçişi

MADDE 40. – Maliye Bakanı, bütün saymanlıkların çeşitli nedenlerle Hazine hesapları dışında kalan mal varlıkları ve emanetler de dahil olmak üzere her çeşit paralarını Hazine hesaplarına kaydettirmeye, bu hesaplara tasarruf etmeye ve bu amaçla gerekli önlemleri almaya yetkilidir.

1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun tanımladığı bir saymanın yönetim ve sorumluluğunda olmayan kamu fonları hakkında da bu hüküm uygulanır.”

Geri verilecek paralar

MADDE 41. – 27.6.1963 tarihli ve 261 sayılı Kanun uyarınca, geri verilecek paraların kesin olarak veya avans suretiyle ödenmesinin şekil ve usulleri Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkla Maliye Bakanlığı tarafından müştereken tespit olunur.

Yapılacak inceleme sonunda fazla ödendiği tespit olunan veya zamanında mahsup olunmayan tutarlar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre geri alınır.

“Petrolde Devlet hakkı ve Petrol Kanunu gereğince ödenecek kur farkları

MADDE 42. – a) 5.4.1973 tarihli ve 1702 sayılı Kanuna göre petrolden alınacak Devlet hakkı, Bütçenin (B) işaretli cetvelindeki “Petrolde Devlet Hakkı” tertibine gelir kaydolunur.

b) 6326 sayılı Petrol Kanununda gerekli değişiklik yapıluncaya kadar, 2000 yılını geçmemek üzere, bu Kanunun 116. maddesi uyarınca yapılan transferler nedeniyle oluşacak kur farklarının Bütçeye konulacak ödeneklerle Hazinece karşılanmasına devam olunur.”

“ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kamu İktisadî Teşebbüsleri

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin kârları

MADDE 43. – a) 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi kuruluşların, 1999 yılı kârlarından Hazineye isabet eden tutarları;

1. 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen kısıtlamalara tabi olmaksızın, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bütçeye gelir kaydetmeye,

2. Kuruluşların ödenmemiş sermayelerine veya tahakkuk etmiş görev zararları alacaklarına mahsup edilmek üzere Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bütçeye gelir, ödenek ve gider kaydetmeye,

b) Birinci fıkra kapsamına giren kuruluşların 1998 ve önceki yıllara ait kâr paylarından Hazineye isabet eden tutarları Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın talebi üzerine bütçenin gelir ve giderleri ile ilişkilendirmeksizin kuruluşların görev zararları alacakları veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye ilişkin işlemleri yapmaya,

Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Kamu ortaklıkları ve iştiraklerinde sermaye değışiklikleri

MADDE 44. – a) Kamu ortaklıkları ve iştiraklerinin yeniden düzenlenmesi tedbirlerini uygulamak, sermaye artırımlarına katılmak, kamu iktisadî teşebbüslerinin yatırım ve finansman programlarının gereklerini yerine getirmek ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini uygulamak amacıyla;

1. Hazinece her türlü sermaye artırımlarına katılınması ve her türlü sermaye paylarının satın alınmasına,

2. Hazinesin ve kamu iktisadî teşebbüslerinin sermaye paylarını diğerk kamu iktisadî teşebbüslerine, özelleştirme idaresine veya katma bütçeli idarelere devretmeye veya onlar tarafından devraldırmaya,

3. Kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağı ortaklıklarının Hazineye veya çeşitli fonlara olan borçlarını yıllık yatırım ve finansman programlarına uygun olarak Hazineden olan alacaklarına veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye veya teşebbüslerin borçlarının ödenme zamanı ve şartlarını belirlemeye, Hazine Müsteşarlığının bağı olduğu Bakan; bu işlemlerin gerektirdiğı tutarları, aynı Müsteşarlığın teklifi üzerine, mahiyetine göre, bütçede açılacak özel tertiplere gelir ve ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı,

Yetkilidir.

b) Kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağı ortaklıklarının 1999 yılı sonu itibariyle; Hazineye, fonlara, Sosyal Sigortalar Kurumuna olan vadesi geçmiş borçlarını, Hazineden ve fonlardan olan alacaklarına veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye, Hazine Müsteşarlığının bağı olduğu Bakan, bu işlemleri aynı Müsteşarlığın teklifi üzerine gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin mahiyetlerine göre ilgili Devlet Hesaplarına kaydettirmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

c) T.C. Ziraat Bankası ve T. Halk Bankası’nın çeşitli kanun ve kararnamelerden doğan ve bütçe ödenekleri ile karşılanamayan 31.12.1999 tarihi itibariyle mevcut görev zararlarının % 15’ini geçmeyen kısmının tasfiye edilmesini teminen özel tertip Devlet tahvili ihraç edilebilir. Bu tahviller, iç borçlanma ile ilgili maddedeki limit dışında olup; vade, faiz ve diğerk şartları ile görev zararı tutarlarının tespitine ilişkin usul ve esaslar Hazine Müsteşarlığının bağı olduğu Bakanın teklifi üzerine Başbakan tarafından belirlenir.

d) 88/12944 sayılı Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkındaki Kararın değışik 3 üncü maddesinin (d) fıkrasında belirtilen gelirler, ihracatın desteklenmesi kaydıyla T.C. Merkez Bankası tarafından fonun gelir hesabından T. İhracat Kredi Bankası A.Ş.’ne (EXIMBANK) aktarılmak üzere Hazine İç Ödemeler Saymanlığı hesabına yatırılır. Bu tutarların sermaye olarak EXIMBANK’a ödenebilmesini sağlamak amacıyla Hazine Müsteşarlığının teklifi ile bütçeye gelir ve ödenek kaydetmeye ve bu fıkra kapsamında uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye, Maliye Bakanı yetkilidir.

e) Fiskobirliğin 1989 yılı fındık ürünü alımlarından doğan zararlarının yapılacak inceleme sonucunda belirlenecek kısmı Hazine tarafından Özel Tertip Devlet Tahvili ihraç etmek suretiyle karşılanır. Bu hususla ilgili usul ve esaslar Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

f) Bağ-Kur Genel Müdürlüğünün ikraz anlaşmasından dolayı Hazineye 1999 yılı sonu itibariyle oluşan borcunun, Hazine tarafından devralınarak tasfiyesini sağlamaya, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

44. madde üzerinde sadece FP Grubu adına Yozgat Milletvekili İlyas Arslan konuşmuş, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 45. maddeye geçilmiştir.

“Hazine kefaleti

MADDE 45. – a) Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. ’nin kredi, sigorta ve garanti faaliyetleri nedeni ile yüklendiği işlemlerden doğabilecek politik riskleri garanti etmeye ve bu risklerden doğabilecek zararları ödemeye,

b) Özelleştirme İdaresince, özelleştirme programı çerçevesinde yapılacak borçlanmalara (75) trilyon liraya kadar Hazine garantisi vermeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

45. madde üzerinde şahsı adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı konuşmuş oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 46. maddeyle görüşmelere devam edilmiştir.

“ÜÇÜNCÜ KISIM

Kamu Personeline İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Özlük Hakları

Katsayılar, yurt dışı aylıklar, ücret, sözleşme ücreti, ek tazminat tavanları

MADDE 46 . – a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 154. maddesi uyarınca, aylık gösterge tablosunda yer alan rakamlar ile ek gösterge rakamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak aylık katsayısı 1.1.2000-30.6.2000 döneminde (13810), memuriyet taban aylığı göstergesine uygulanacak taban aylığı katsayısı 1.1.2000-30.6.2000 döneminde (88500) olarak uygulanır.

399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (c) bendi uyarınca çalıştırılan sözleşmeli personelin ücret tavanı 1.1.2000-30.6.2000 döneminde (608.000.000) lira olarak uygulanır.

1999 yılı Aralık ayına göre 1.1.2000 tarihinden sonraki Devlet memuru net aylığındaki en düşük kümülatif artış oranının, 2000 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan aylık 1994=100 Temel Yıllı Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları Genel İndeksindeki 1999 yılı Aralık ayına göre kümülatif artış oranının altında kalması halinde, söz konusu tüketici fiyatlarındaki artış oranının iki puan üzerinde bir toplam maaş artışını sağlayacak şekilde ve

enflasyon rakamının ilan edildiği ayın 15'inden geçerli olmak üzere uygulanmakta olan katsayılar ile sözleşme taban ve tavan ücretleri veya bu ücretlere uygulanacak ilave artış oranı yeniden tespit edilir. Uygulamaya ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığınca belirlenir.

2000 Malî Yılı'nın ikinci yarısında yukarıda belirtilen uygulamayı gerektiğinde aynı şekilde sürdürmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

b) Kurumların yurt dışı kuruluşlarına dahil kadrolarında görev alan Devlet memurlarının yurt dışı aylıkları, yeni kurlar ve yeni emsaller tespit edilinceye kadar, 19.4.1999 tarihli ve 99/12791 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ek ve değişikliklerinde yer alan hükümlere göre ödenir.

c) 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2.12.1993 tarihli ve 3920 sayılı Kanunla değişik 28. maddesinin (B) fıkrası uyarınca ödenecek ek tazminatın tavanı (40.000.000) lira olarak uygulanır.

Aynı maddenin (A) fıkrası uyarınca ödenecek ek tazminatın aylık tutarı da erbaş ve erler için; 1.1.2000 - 30.6.2000 tarihleri arasındaki sürede (36.000.000) lirayı, 1.7.2000 tarihinden itibaren ise (40.000.000) lirayı geçemez.

d) İçişleri Bakanlığınca tespit edilecek asgarî ve azamî sınırlar dahilinde belediye başkanlarının aylık ödemeleri, belediye meclislerince kararlaştırılır.”

46. madde üzerinde; FP Grubu adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı ile DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş ve şahsı adına Tunceli Milletvekili Kamer Genç konuşmuş, madde üzerinde 3 adet önerge verilmiştir. Bu önergelerden ikisi; “Anayasanın 162. maddesine göre, milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bütçelerin müzakeresi sırasında, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamayacağı” dikkate alınarak işleme konmamış, üçüncü önerge ise kabul edilmemiştir.⁷⁹⁴ 46. madde üzerindeki görüşmenin ardından madde oylanmış ve kabul edilmiş, ardından da aşağıdaki 47. maddeyle görüşmelere devam edilmiştir.

⁷⁹⁴ 46. madde üzerindeki ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 581-588. 46. madde üzerinde önerge veren milletvekilleri şöyledir:

1. Önergenin sahipleri; Bekir Sobacı (Tokat), Kemal Albayrak (Kırıkkale), Osman Pepe (Kocaeli), Lütfü Esengün (Erzurum), Tevhit Karakaya (Erzincan), M. Zeki Okudan (Antalya) ve Ali Sezal (Kahramanmaraş)'tır.

2. önergenin sahipleri; Bekir Sobacı (Tokat), Bülent Arınç (Manisa), Azmi Ateş (İstanbul), Akif Gülle (Amasya), Musa Demirci (Sivas), Mehmet Özyol (Adıyaman), Nevzat Yalçıntaş (İstanbul) ve Ali Sezal (Kahramanmaraş)'tır.

3. önergenin sahipleri; Saffet Arıkan Bedük (Ankara), Turhan Güven (İçel), Yıldırım Ulupınar (İzmir), İbrahim Konukoğlu (Gaziantep), Necati Çetinkaya (Manisa) ve Zeki Ertugay (Erzurum)'dır.

“İKİNCİ BÖLÜM

İstihdam Esasları

Kadroların kullanımı

MADDE 47. – a) Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere, bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlara, kanunla kurulan fonlara, kefalet sandıklarına, sosyal güvenlik kuruluşlarına, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlara tahsis edilmiş bulunan serbest memur kadroları ile sürekli işçi kadrolarından boş olanların açıktan atama amacıyla kullanılması ve bu kurumların boş memur kadrolarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 86. maddesinin üçüncü fıkrasına göre açıktan vekil atanması Maliye Bakanlığının iznine tabidir. Açıktan atama izni, personel ödeneğinin yeterli olması şartıyla verilebilir. Ancak, hâkimlik ve savcılık mesleklerinde bulunanlar ile bu meslekten sayılan görevlerde olanlar, yükseköğretim kurumları öğretim üyeleri ve 24.5.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun Ek 1. maddesi uyarınca yapılacak atamalar için izin aranmaz.

Kurumlar, açıktan atama, emeklilik, istifa ve nakil gibi sebeplerle serbest kadrolarında meydana gelen değişiklikler ile kadroların dolu ve boş durumunu gösterir cetvelleri Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarının son günü itibariyle doldurarak Maliye Bakanlığına göndermek zorundadırlar.

b) Yukarıda sayılan kurumların boş sürekli işçi kadrolarından Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığınca uygun görülenler Başbakanın izniyle iptal edilir.

c) İl özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve müesseselere tahsis edilmiş bulunan serbest memur kadroları ile sürekli işçi kadrolarından 31.12.1999 tarihi itibariyle boş olanlar ile bu tarihten sonra boşalacak olanların açıktan atama amacıyla kullanılması İçişleri Bakanlığının iznine tabidir.

d) Genel bütçeli dairelerle katma bütçeli idarelerin döner sermaye ve fon saymanlıklarına ait sayman ve saymanlıklarda görevli her unvandaki memur kadrolarından, Maliye Bakanınca uygun görülenler bu Bakanlığın kadro cetvellerine eklenerek, döner sermaye ve fonların kadrolarından tenkis edilir.

Maliye Bakanlığı kadro cetvellerine eklenen söz konusu kadrolarda istihdam edilen personel, başka bir işleme gerek kalmaksızın bu kadrolara atanmış sayılırlar.

e) (a) fıkrası kapsamında yer alan kurum ve kuruluşlar, personel ödeneği ile kadrolarının önceden temini amacıyla, mevcut teşkilât kanunları uyarınca kuracakları yeni birimler için Maliye Bakanlığının görüşünü alacaklardır.”

47. madde üzerinde Tunceli Milletvekili Kamer Genç şahsı adına konuşmuş, Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından kısa bir açıklama yapılmıştır. Tokat Milletvekili Bekir Sobacı'nın sorusu Maliye Bakanı Sümer Oral

tarafından cevaplandırılmış, madde üzerinde 3 adet önerge verilmiştir. Her üç önerge de görüşmeleri sonunda kabul edilmemiştir. Daha sonra oylanan 47. madde⁷⁹⁵ kabul edilmiş ve aşağıdaki 48. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Sözleşmeli personel

MADDE 48. – Genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, belediyeler, il özel idareleri, kanunla kurulan fonlar, sosyal güvenlik kuruluşları, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar ile 8.6.1984 tarihli ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışında kalan kuruluşlarda sözleşme ile çalıştırılacak personel hakkında 6.6.1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ek ve değişikliklerinin uygulanmasına devam olunur.

Birinci fıkrada sayılan kurum ve kuruluşlar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu dışında diğer kanun hükümlerine göre çalıştırdıkları sözleşmeli personelin unvan, sayı ve ücretlerini gösterir cetvelleri ve tip sözleşme örneklerini, 2000 Mali Yılı Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek zorundadırlar.

Özel kanunlar uyarınca kadro karşılık gösterilmek suretiyle çalıştırılan sözleşmeli personelin unvan, sayı ve ücretleri vizeye tabi değildir. Ancak kuruluşlar bunlara ait tip sözleşme örneklerini 2000 yılı Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek ve bu şekilde çalıştırdıkları sözleşmeli personelin isim, unvan, kadro derecesi ve sözleşme ücretlerini gösterir cetvelleri Şubat, Ağustos ve Aralık ayları itibarıyla Maliye Bakanlığına bilgi için göndermek zorundadırlar.

Bütçe yılı içinde ilgili mevzuat hükümlerine dayanarak istihdam edecekleri yeni sözleşmeli personel (kadro karşılığı çalıştırılan sözleşmeli personel hariç) için kuruluşlarca ayrıca düzenlenecek sayı, unvan, nitelik ve ücretlerini gösterir ek cetvellerin ve farklı hükümler içermesi halinde tip sözleşme örneklerinin Maliye Bakanlığına vize ettirilmesi gereklidir.

Yukarıdaki fıkralara göre vize işlemleri tamamlanmadan sözleşme yapılamaz ve herhangi bir ödemede bulunulamaz.

⁷⁹⁵ 47. madde üzerindeki görüşmelerin ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 588-593. Önerge sahibi milletvekilleri aşağıdadır:

1. Önergenin sahipleri; Suat Pamukçu (Bayburt), Hüseyin Kansu (İstanbul), Ahmet Demircan (Samsun), Sait Açba (Afyon), Fahrettin Kukaracı (Erzurum) ve Aslan Polat (Erzurum) 'tır.
2. önergenin sahipleri; Suat Pamukçu (Bayburt), Hüseyin Kansu (İstanbul), Aslan Polat (Erzurum), Fahrettin Kukaracı (Erzurum) ve Sait Açba (Afyon) 'dır.
3. önergenin sahipleri; Suat Pamukçu (Bayburt), Hüseyin Kansu (İstanbul), Sait Açba (Afyon), Fahrettin Kukaracı (Erzurum) ve Aslan Polat (Erzurum) 'tır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinin (B) fıkrası ile Ek Geçici 16. maddesi ve özel kanunları uyarınca 1999 Mali Yılında sözleşme ile çalıştırılanlardan 2000 Mali Yılında görevlerine devam etmeleri ilgili bakanlık veya kuruluşlarca uygun görülenlerin Ocak, Şubat ve Mart aylarına ait sözleşme ücretleri, sözleşme ile çalıştırılmaları konusundaki kanuni işlemleri tamamlanuncaya kadar 1999 Mali Yılında vize edilmiş sözleşmelerine göre, yeni sözleşmeleri esas alınarak gerekli düzeltmeler daha sonra yapılmak üzere, Maliye Bakanlığı vizesi aranmaksızın ödenir.”

48. madde üzerinde FP Grubu adına Erzurum Milletvekili Fahrettin Kukaracı konuşmuş, oylanana 48. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 49. maddeye geçilmiştir.

“İşçilik ödenekleri ve geçici iş pozisyonları

MADDE 49. – a) Genel bütçeye dahil dairelerle, katma bütçeli idareler, sürekli işçileri ile 30 iş gününden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçileri, bütçelerinin (55) ve (66) alt programlarında yer alan 100-Personel giderleri harcama kalemindeki ödenekleri aşmayacak sayıda ve süre ile istihdam edebilirler. Sürekli ve geçici işçilere bütçede tertiplenen ödeneği aşacak şekilde fazla çalışma yaptırılmaz. Belirtilen alt programlara hiç bir şekilde ödenek aktarması yapılamaz ve bütçenin başka tertiplerinden işçi ücreti ve fazla çalışma ücreti ödenemez. Ancak, toplu iş sözleşmelerinden doğacak yükümlülükler ile ihbar ve kıdem tazminatları ödemeleri nedeniyle meydana gelecek ödenek eksiklikleri Maliye Bakanlığı bütçesindeki yedek ödenek tertiplerinden karşılanabilir.

Kurumlar, bütçelerinin (66) alt programına tertip edilen ödenek ile sınırlı olmak üzere yıl içinde aylar itibariyle çalıştıracakları geçici işçilerin sayılarını, bunların çalıştırılacakları birimlere göre dağılımını (merkez teşkilatında birimler, taşra teşkilatında ise bölge ve il müdürlüğü olarak) gösteren cetvelleri, yapılan hesaplamalarla birlikte Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek zorundadır. Yıl içinde meydana gelen değişiklikler de aynı usul ile vizeye tabidir. Bu vize işlemi yapılmaksızın geçici işçi istihdam edilemez ve ödeme yapılamaz. Memurlar eliyle görülmesi gereken işlerde istihdam edilmek amacıyla işçi alınamaz.

Yukarıdaki hükümlere aykırı uygulamalardan ita amirleri ve tahakkuk memurları ile ödenek üstü harcama yapan saymanlar sorumludur.

b) Genel ve katma bütçeli idarelere bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan fonlar ve hizmetlerini genel veya katma bütçelerin transfer tertiplerinden aldıkları ödeneklerle yürüten kuruluşlar ile 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışında kalan kuruluşların 1.1.2000 tarihinden itibaren 30 iş gününden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları, ilgili bakanlığın onayı alınmak suretiyle 31.1.2000 tarihine kadar Maliye Bakanlığına vize ettirilir.

c) (a) ve (b) fıkrası kapsamındaki kurum, kuruluş ve fonların kanunla, uluslararası antlaşmalarla veya 2000 Yılı Programı ile kurulması veya genişletilmesi öngörülen birimleri için yapılacak yeni vizeler dışında, 1999 Mali Yılında vize edilmiş toplam adam/ay miktarlarını aşacak şekilde vize yapılamaz. Vize edilmiş bulunan geçici iş pozisyonları Maliye Bakanlığının uygun görüşü ile başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. Maliye Bakanlığınca vize edilen cetvellerin bir örneği, ilgisine göre Sayıştay Başkanlığına veya Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna gönderilir. Bu vize işlemi yapılmaksızın ödeme yapılamaz.

d) Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının 1.1.2000 tarihinden itibaren 30 iş gününden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları, ilgili bakanlığın onayı alınmak suretiyle 31.1.2000 tarihine kadar Devlet Personel Başkanlığına vize ettirilir. Vize edilen geçici iş pozisyonları Devlet Personel Başkanlığınca başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. Vize ettirilen cetvellerin bir örneği Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna gönderilir. Bu vize işlemi yapılmaksızın ödeme yapılamaz.

e) İl özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve müesseselerde çalıştırılacak geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları her yıl İçişleri Bakanlığına vize ettirilir. Vize edilmiş bulunan geçici iş pozisyonları İçişleri Bakanlığı tarafından başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. İçişleri Bakanlığı tarafından vize edilen geçici iş pozisyonlarına ait vize cetvellerinin bir örneği Devlet Personel Başkanlığına gönderilir. Bu vize işlemi yapılmadan geçici işçi çalıştırılmaz ve herhangi bir ödeme yapılamaz.”

49. madde üzerinde şahsı adına Tunceli Milletvekili Kamer Genç konuşmuş, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 50. madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“DÖRDÜNCÜ KISIM

Kamu Harcamalarında Etkinliği Artırıcı Önlemler

Konsolide bütçeye dahil kuruluşların kadrolarının dağılımı

MADDE 50. – Kamu hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla, konsolide bütçeye dahil daire ve idarelerin teşkilat yapıları ve hizmet amacına uygun olarak personel dağılımının sağlanmasına yönelik önlemler almaya, ihtiyaç fazlası olan personelin, ilgili kuruluşların da görüşünü almak suretiyle, diğer kamu kurum ve kuruluşlarına nakledilmesine ilişkin esas ve usulleri Devlet Personel Başkanlığının görüşünü alarak belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

50. madde üzerinde söz isteyen olmamış, verilen bir önerge görüşmenin sonunda kabul edilmemiş⁷⁹⁶, oylanan madde kabul edilerek aşağıdaki 51. maddeye geçilmiştir.

⁷⁹⁶ 50. madde hakkındaki önerge; Fahrettin Kukaracı (Erzurum), Nezir Aydın (Sakarya), Alaattin Sever Aydın (Batman), Aslan Polat (Erzurum), Ahmet Demircan (Samsun), Zülfükar İzol (Şanlıurfa) ve Sait Acha (Afyon) tarafından verilmiştir. Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 598-599.

“Kamu kurumlarında taşıt kullanımı

MADDE 51. – Kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşıt sayısını azaltmak, taşıt bakım, onarım ve akaryakıt giderlerinde israfa yol açmamak amacıyla gerekli düzenlemeleri yapmaya, önlemleri almaya, sınırlamalar getirmeye, kamu görevlilerinden kimlerin resmî taşıtlar yerine ticarî taşıtlardan yararlanacağına ve ticarî taşıtlardan yararlanacaklara yapılacak ödemeler ile buna ilişkin esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

51. madde üzerinde şahsı adına Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 52. madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“Açıktan atama izinleri

MADDE 52. – Maliye Bakanlığınca, bu Kanunun 47. maddesinin (a) bendinde belirtilen kurum ve kuruluşların serbest memur kadrolarına verilecek açıktan atama izinlerinin toplam sayısı, ilgili kurumlarda 1999 yılında emeklilik, ölüm ve istifa sonucu ayrılan personel sayısının %80’ini aşamaz. Norm kadro çalışması sonuçlandırılarak uygulamaya geçirilen kurumlar ile kanun, uluslararası antlaşma veya 2000 yılı programı ile kurulması veya genişletilmesi öngörülen birimler ve temini zorunlu hizmetlerin gerektirdiği personel ihtiyacını yukarıda belirtilen sınırlamaya tabi tutulmaksızın değerlendirmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

Üzerinde konuşan bulunmayan aşağıdaki 52, 53, 54, 55, 56, 57 ve 58. maddeler sırayla oylanmış ve kabul edilmişlerdir.

“Demirbaş standardizasyonu, eşya ve levazım devri

MADDE 53. – a) Kamu kurum ve kuruluşlarının makam ve servisler itibariyle demirbaş kullanım süreleri ve standartları, Türk Standartları Enstitüsü Başkanlığınca belirlenen standartlar da dikkate alınarak, Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü Ana Statüsüne göre oluşturulan Bakanlıklararası Standardizasyon Komitesi tarafından belirlenir.

b) Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idareler ve bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar ve fonların birbirleri arasında eşya ve levazım devrine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığınca düzenlenir.”

“Millî Savunma Bakanlığı ödeneklerinin devri

MADDE 54. – Türk Silahlı Kuvvetleri Stratejik Hedef Planının yıllık programlarının gerektirdiği ödeneklerden yılı içinde harcanamayan ödenekleri, hizmetin devamlılığını sağlamak maksadıyla, başlangıç ödeneklerinin % 30’unu aşmamak üzere ertesi yılın bütçesine devren ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“BEŞİNCİ KISIM

Çeşitli Hükümler

Geçici görevlendirme

MADDE 55. – 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun Ek 8 ve Ek 9uncu, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 38, 40 ve 41. maddelerine ve 2919 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilât Kanununa göre görevlendirilenler ile güvenlik görevlileri hariç, ilgili mevzuatı uyarınca diğer kurumlarda geçici olarak görevlendirilen ve kadro aylıklarını kendi kurum veya kuruluşlarından alan memurlar veya kamu görevlileri, geçici olarak görev yaptıkları kurum personelinin yararlandığı ve ilgili mevzuatında sözkonusu personele de ödenebileceği belirtilen her türlü tazminat, fazla mesai ve diğer ödemelerden yararlanamazlar.”

“Teminat olarak kabul edilecek değerler ve taşınmaz malların geçici teminatı

MADDE 56. – a) 29.2.1984 tarihli ve 2983 sayılı Kanun gereğince çıkarılan anapara iadeli gelir ortaklığı senetleri ve diğer menkul kıymetler ile Devlet iç borçlanma tahvilleri ve hazine bonoları,

1. Kamu kurumlarının yapacakları ihale ve sözleşmeler ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 10. maddesinin uygulanmasında teminat olarak,

2. Hazinece satılacak milli emlak bedellerinin ödenmesinde nominal değerleri üzerinden ödeme vasıtası olarak,

Kabul edilir.

Tahvil ve bonolar nominal bedele faiz dahil edilerek ihraç edilmiş ise bu işlemlerde anaparaya tekabül eden satış değerleri esas alınır.

b) Özel Finans Kurumlarının Kurulması, Faaliyetleri ve Tasfiyelerine İlişkin Esas ve Usullere Dair 83/7506 sayılı Karar hükümlerine göre faaliyette bulunan özel finans kurumları tarafından verilen süresiz teminat mektupları kamu kurumlarının yapacakları ihale ve sözleşmeler ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 10. maddesinin uygulanmasında teminat olarak kabul edilir. Ancak, bu teminat mektuplarının Maliye Bakanlığınca belirlenen kapsam ve şekle uygun olmaları zorunludur.

c) Hazineye ait veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin kira ihalelerinde tahmini bedelin % 20'sine kadar geçici teminat alınabilir.”

“Kişi borçları

MADDE 57. – Saymanlık hesaplarında kayıtlı olup, zaruri veya mücbir sebeplerle takip ve tahsil imkânı kalmayan, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 133. maddesi uyarınca silinmesi Malî Danışma Kurulu tarafından uygun görülen kişi borçlarından; tutarı (1,5) milyar liraya kadar olanların kayıtlardan çıkarılmasına Maliye Bakanı yetkilidir. Bu miktarı aşan kişi borçlarının terkin Türkiye Büyük Millet Meclisine arz edilir.

178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye 543 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile eklenen Ek Madde 7 uyarınca, mal ve nakit saymanları ile gelir ve gider memurlarının zimmetlerinin silinmesi konusundaki talepler Malî Danışma Kurulunca incelenerek karara bağlanır ve Maliye Bakanına sunulur. Bu karar çerçevesinde terkin edilen zimmetlerden (1,5) milyar lirayı aşanların terkin listesi bütçe uygulama sonuçları ile birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine arz edilir.

1969 ve 1988 yılları arasında yurt dışından yapılacak alımlar için 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 83. maddesine dayanılarak açılan kredilerden ve mülga 27.6.1972 tarihli ve 1601 sayılı Kanuna göre verilen atase avanslarından mahsubu yapılmamış olanlar ilgilileri adına kişi borçları hesabına alınarak mahsubu yapılır.

Kişi borçları hesabına alınan tutarlardan tahsiline imkân bulunmadığı ilgili Bakanlıkça bildirilenlerin miktarına bakılmaksızın Malî Danışma Kurulunun görüşü alınmak suretiyle terkin edilmesine Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Bulgaristan’dan zorunlu göçe tâbi tutulanlardan konut veya arsa karşılığı alınan avansların mahsubu

MADDE 58. – Bulgaristan’dan zorunlu göçe tabi tutulan ve daha sonra Türk vatandaşlığına alınanlardan, konut veya arsa sahibi olmak üzere başvuruda bulunarak, öngörülen avansı açılan banka hesaplarına yatırmış olanların (avansları iade edilenler hariç) kurdukları kooperatiflere, mülkiyeti Hazineye ait arsa veya arazileri, metrekare değeri ikiyüzbin Türk Lirasından aşağı olmamak üzere harca esas değerinden satmaya; satış bedelinden, avansın yatırıldığı tarihteki T.C. Merkez Bankası Alman Markı alış kurundan karşılığının, satışın yapılacağı tarihteki T.C. Merkez Bankası Alman Markı alış kuru karşılığı Türk Lirasına çevrilerek bulunan tutarı mahsup etmeye ve bu konudaki esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Devlet hesaplarında yer verilmeyecek ve terkin edilecek tutarlar

MADDE 59. – Devletin mahkemelerce hükme bağlanan para cezaları da dahil olmak üzere her türlü gelir ve giderlerinin, tarh, tahakkuk, tahsil ve tediyesi ile emanetlerin alınıp geri verilmesinde ve Devlet kayıtlarında, kanunlarında ve diğer mevzuatında belirtilmiş tutar ve oranlar değişmemek şartıyla (1.000) liranın altındaki tutarlar dikkate alınmaz.

Maliye Bakanı; yukarıda belirtilen hususlarla ilgili olarak doğacak aksaklıkları gidermeye, vergi dairelerinin müfredat ve mutabakat hesapları arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi amacıyla denetim raporlarına dayanılarak tespit edilecek kesin farkları terkine yetkilidir.”

Üzerinde söz isteği bulunmayan 59. madde üzerinde verilen önerge kabul edilmiştir.⁷⁹⁷ Önerge doğrultusunda oylanan madde kabul edilerek aşağıdaki 60. maddeye geçilmiştir.

⁷⁹⁷ 59. madde üzerinde önerge veren milletvekilleri; Aydın Tümen (Ankara), İsmail Köse (Erzurum), Beyhan Aslan (Denizli), Mehmet Çakar (Samsun) ve Ömer İzgi (Konya)’dır. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), s. 604.

“Saymanlık görev ve sorumluluklarının devri

MADDE 60. – 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve diğer mevzuatla saymanlara verilen görev ve yetkilerin bir kısmını gerekli görülen hallerde yardımcılara devrettirmeye, devirle ilgili esasları belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir. Saymanlar hakkındaki sorumluluk, devredilen işlerle ilgili olarak görev ve yetki verilenler hakkında da uygulanır.”

Üzerinde konuşma yapılmayan aşağıdaki 60, 61, 62 ve 63. maddeler sırayla oylanarak kabul edilmişlerdir.

“Uluslararası kuruluşlara üyelik

MADDE 61. – a) Genel bütçeli daireler ve katma bütçeli idareler ile kamu iktisadî teşebbüsleri, sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları; uluslararası kuruluşlara üye olabilmek ve kanun, kararname ve uluslararası anlaşmalar gereği halen üyesi bulunulan uluslararası kuruluşlar dışındaki kuruluşlara katılma paylarını ödeyebilmek için, mevzuatın gerektirdiği diğer işlemlerin yanı sıra ayrıca bağlı veya ilgili bulunulan Bakanlığın teklifi ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Dışişleri Bakanlığından önceden izin alırlar.

b) Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıklarının uluslararası anlaşmalar, kanun ve kararnamelerle Türkiye Cumhuriyeti adına üye olduğu uluslararası kuruluşlara ilişkin işlemlerine (katılma payı ödemeleri dahil) bu madde hükmü uygulanmaz.”

“Kamu kuruluşlarınca işletilen sosyal tesisler

MADDE 62. – Kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerin giderlerine bütçeden katkıda bulunulmaz.

Bu tür yerlerde, genel ve katma bütçeden, döner sermaye ve fonlardan ücret ödenmek üzere 2000 yılında ilk defa istihdam edilecek yeni personel görevlendirilmez.

Söz konusu tesislerden yararlanacak olanlardan alınacak asgarî bedelleri belirlemeye veya belirlenen tarifeleri tasdik etmeye ve bu yerlerin hesaplarının bir düzen içinde tutulması için kullanılacak defter ve belgeleri tespit etmeye, diğer gerekli düzenlemeleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Yurt dışı eğitimi

MADDE 63. – 2000 Malî Yılında ilgili mevzuatları gereğince kamu kurum ve kuruluşlarınca yetiştirilmek amacıyla lisansüstü (master⁷⁹⁸, doktora) eğitimi için yurt dışına gönderilecek öğrenci, araştırma görevlisi ile kamu görevlileri, sadece Yüksek Öğretim Kurulu tarafından tespit edilen yabancı yükseköğretim kurumlarında eğitim görebilirler. Lisansüstü eğitime ilişkin giderler, fatura ya da benzeri gider belgesinin ancak öğrenim görülen yükseköğretim kurumu tarafından düzenlenmesi koşulu ile ödenir. Eğitim amacıyla yurt dışına gönderilecek kamu görevlilerinin öğrenim konuları, çalışmakta oldukları birimlerin görev alanları ile doğrudan ilgili olmak zorundadır.

⁷⁹⁸ Yüksek lisans

Bu amaçla gönderileceklerin sayıları, kurum ve kuruluş bütçelerine bu nedenle konulan ödenek miktarını aşmayacak şekilde tespit edilir.”

“Geçici hizmet karşılığı yapılacak ödemeler

MADDE 64. – Kurumlar;

a) Arızı nitelikteki işleriyle sınırlı kalmak koşuluyla, yıl içinde bir ayı aşmayan sürelerle hizmet alımı yoluyla çalıştırılan kişilere yapılacak ödemeleri,

b) Kısmi zamanlı hizmet satın alınan kişilere yapılacak ödemeleri,

c) 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanununun 25. maddesi gereğince aday, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere yapılan ödemeleri,

d) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/C maddesi gereğince sayım, propaganda, anket ve benzeri işlerde çalıştırılan geçici personele yapılan ödemeleri,

Bütçelerin (101-02-1-085) “Geçici Hizmet Karşılığı Yapılacak Ödemeler” faaliyetinde gösterilen 300 harcama kaleminden yaparlar. Bu faaliyete bütçelerin başka tertiplerinden ödenek aktarılamaz; ödenek üstü harcama yapılamaz.

Yukarıdaki hükümlere aykırı uygulamalardan ita amirleri, tahakkuk memurları ve saymanlar ile bu kişileri çalıştıranlar sorumludur.”

Üzerinde söz isteyen olmadığı için doğrudan oylanan 64. madde kabul edilmiş ve saat 04.50’de altıncı oturumla birlikte aşağıdaki 65. maddeye geçilmiştir.

“Amme alacağına karşılık kabul edilebilecek gayrimenkuller

MADDE 65. – Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlar dahil 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi iktisadî devlet teşekkülleri, kamu iktisadî kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ile büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, bunlara ait tüzel kişilerin veya bunlara bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşların, Devlete ait olan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren borçlarına karşılık olarak, mülkiyeti bu idarelere ait olan ve üzerinde herhangi bir takyidat bulunmayan gayrimenkullerinden Maliye Bakanlığınca ihtiyaç duyulanlar, 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 13. maddesine göre oluşturulacak komisyon tarafından takdir edilecek değeri üzerinden, borçlu kurumun da uygun görüşü alınarak, bütçenin gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin Maliye Bakanlığınca satın alınabilir.

Bu idarelerin satın alınan gayrimenkullerinin tapu işlemlerine esas olan ve yukarıda belirtilen şekilde tespit edilen değeri miktarındaki Devlete ait olan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren borçları terkin edilir.”

65. madde üzerinde şahsı adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı konuşmuş ve verilen bir önerge görüşmesi sonucunda kabul edilmemiş, ancak oylanan madde kabul edilerek aşağıdaki 66. maddeye geçilmiştir.

“Gayrimenkul satışı ve idare gelirleri

MADDE 66. – İrtifak hakkı verilen özel iskelelerden alınan nispi kira bedellerinin yarısı bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yarısı da özel gelir kaydedilir. Özel gelir kaydedilen miktarın yarısı liman başkanlıkları hizmetlerini geliştirmek üzere Denizcilik Müsteşarlığı bütçesine, yarısı da millî emlak hizmetlerini geliştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesine özel ödenek kaydolunur.

Ulaştırma Bakanlığı, Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü tarafından konsolide bütçe dışındaki kurum ve kuruluşlar ile özel ve tüzelkişiler adına yapılacak deniz dibi taramaları, hidrolik merkezde yapılan hidrolik ve bilgisayar modelleri, Araştırma Dairesince yapılacak her türlü deney ve araştırma, proje ve şartname onaylanması için alınacak bedellerin yarısını bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yarısını da özel gelir kaydetmeye, özel gelir kaydedilen miktarın yarısını Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğüne gerçekleştirilecek altyapı tesislerinin onarımları ile ulaştırma hizmetlerini geliştirmek üzere Ulaştırma Bakanlığı bütçesine, diğer yarısını da millî emlak hizmetlerini geliştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesine özel ödenek kaydolunur.

Yukarıda belirtilen hükümlere göre özel gelir ve ödenek kaydedilen miktarların önceki yıllarda kullanılmayan kısmı cari yıl bütçesine devredilebilir.”

66. madde üzerinde söz talebi olmamış Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük’ün soruları Maliye Bakanı Sümer Oral ile Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanı Metin Şahin (Antalya) tarafından cevaplandırılmıştır. Daha sonra 66. madde üzerinde verilen üç önerge üzerinde görüşmeler sürdürülmüştür. Bu önergelerden İsmail Köse (Erzurum) ve arkadaşları tarafından verilen öneri (2000 Yılı Bütçe Kanun Tasarısının 66. maddesinin başlığının “Kira ve İdare Gelirleri” olarak değiştirilmesi) kabul edilmiş, diğer iki öneri kabul edilmemiştir. Değişiklik önerisiyle oylanmış 66. madde kabul edilmiş⁷⁹⁹ ve aşağıdaki 67. maddeye geçilmiştir.

⁷⁹⁹ 66. madde üzerindeki görüşmelerin ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 610-613: Kabul edilen önerenin sahibi milletvekilleri; Aydın Tümen (Ankara), İsmail Köse (Erzurum), Zeki Çakan (Bartın), Yusuf Kırkpınar (İzmir), Mihrali (Erzincan) ve Aksu Nail Çelebi (Trabzon)’dir. Kabul edilmeyen önergelerin sahibi milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

1. Önerge sahipleri: Bahri Zengin (İstanbul), Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa), Zeki Ergezen (Bitlis), Ahmet Derin (Kütahya) ve Ali Coşkun (İstanbul)

2. Önerge sahipleri: Mehmet Batuk (Kocaeli), Ali Coşkun (İstanbul), Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa), Ahmet Derin (Kütahya), Tevhit Karakaya (Erzincan), İsmail Özgün (Balıkesir), İlyas Arslan (Yozgat), Nevzat Yalçıntaş (İstanbul) ve Bekir Sobacı (Tokat).

“Kamu hizmetlerinin fiyatlandırılması

MADDE 67. – Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idarelerin görevlerini yerine getirirken yaptıkları mal ve hizmet teslimlerinden fiyatlandırılabilenler için ilgili kuruluşun teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca tarife belirlenebilir.

Fiyatlandırılan mal ve hizmetlerden elde edilen tutarları, genel bütçe veya ilgili katma bütçeli kuruluş bütçelerinin (B) işaretli cetveline özel gelir, karşılığını da ilgili kuruluş bütçesinin (A) işaretli cetvelinde mevcut ya da yeni açılacak tertiplere özel ödenek kaydetmeye, gerektiğinde özel gelir ve özel ödenek kaydı beklenmeksizin sözkonusu tutarların % 75’ine kadar harcama yetkisi vermeye, bu ödeneklerin harcanmayan kısmını ertesi yıl bütçesinin ilgili tertiplerine devren gelir ve ödenek kaydetmeye, söz konusu tutarların tahsil edilmesi, harcanması ve diğer hususlarla ilgili esas ve usulleri belirlemeye, Maliye Bakanı yetkilidir.”

Üzerinde konuşma bulunmayan aşağıdaki 67 ve 68. maddeler sırayla oylanarak kabul edilmiştir.

“Vergi, fon ve payların zamanında yatırılması

MADDE 68. – 233 sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında bulunan iktisadî devlet teşekkülleri, kamu iktisadî kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile özelleştirme kapsamındaki kuruluşların ve döner sermayelerin yöneticileri ve malî işlerinden sorumluları, bu kuruluşların mükellef veya sorumlu sıfatıyla üçüncü kişilerden tahsil ettikleri vergi, fon ve diğer payların tahsil dairelerine zamanında ve tam olarak ödenmesini sağlamak zorundadırlar. Aksine davrananlar bu tutarların ödenmesinden şahsen ve müteselsilen sorumlu tutulurlar.”

“Kısmen veya tamamen uygulanmayacak hükümler

MADDE 69. – a) 1. 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanununun 21.10.1960 tarihli ve 107 sayılı Kanunla değişik 37. maddesinin (a) bendi,

2. 6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Üç Ek Madde ile Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair 20.6.1973 tarihli ve 1744 sayılı Kanunun Ek 3. maddesinin (d) bendi,

3. 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 17. maddesinin Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonuna pay verilmesine ilişkin,

Hükümleri, 2000 Malî Yılında, bu Kanuna bağlı (A) işaretli cetvelin ilgili tertiplerine konulmuş ödenek tutarları düzeyinde uygulanır.

b) 233 sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 36. maddesinin 4. fıkrası, bu Kanunun “Kamu İktisadî Teşebbüslerinin Kârları” başlıklı 43. maddesi hükümleri çerçevesinde uygulanır.

c) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda gerekli değişiklik yapılcaya kadar bu kanunun 171. maddesinde belirtilen süreler 2000 Mali Yılında saymanlar için 7 gün, sayman mutemetleri için 2 gün olarak uygulanır.

d) 29.4.1969 tarihli ve 1164 sayılı Arsa Ofisi Kanununun değişik 5 inci maddesinde belirtilen döner sermaye miktarı 20 trilyon lira olarak uygulanır.

e) Vatanî hizmet tertibinden aylık bağlanmasına ilişkin muhtelif kanunlarda yer alan gösterge rakamları 2000 yılında; kendileri için (4000), dul eşleri için (3200), diğer yakınları için (2200) olarak,

2022 sayılı 65 yaşını doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun uyarınca aylık ödemelerine esas alınan gösterge rakamı 2000 yılında (750) olarak,

uygulanır.

f) 8.6.1994 tarihli ve 3996 sayılı Kanunun 4180 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinde ve 16.7.1997 tarihli ve 4283 sayılı Kanunun 4. maddesinde Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ve Devlet Bakanlığınca kullanılacak yetkiler 2000 yılında Bakanlar Kurulunca kullanılır.

g) 1. 9.5.1985 tarihli ve 3202 sayılı Kanunun 45. maddesinin birinci bendi,

2. 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunun 35. maddesinin son fıkrası,

3. 3.7.1968 tarihli ve 1053 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin ikinci fıkrası ile aynı Kanunun 3. maddesi,

4. Genel bütçeye dahil dairelerle, katma bütçeli idareler bütçelerinden kamu iktisadî teşebbüslerine yapılacak “İktisadî Transferler ve Yardımlar Hakkında” 8.6.1959 tarihli ve 7338 sayılı Kanun hükümleri,

5. Muhtelif kanunların bu Kanunun 7. maddesine aykırı hükümleri,

6. 4.12.1984 tarihli ve 3096 sayılı Kanunun Ek 1. maddesinin (a) fıkrası,

7. 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununa 3.5.1995 tarihli ve 4107 sayılı Kanunla eklenen Ek 19. madde hükmü,

8. 28.5.1986 tarihli ve 3291 sayılı Kanunun 11. maddesi,

9. 1050 sayılı Kanunun 53. maddesi hükmü,

10. Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmaz mallar, katma bütçeli kuruluşların mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar ile özel mülkiyete konu olup kişiler tarafından genel ve katma bütçeli kuruluşlara bağışlanan taşınmaz mallar hakkında, 16.8.1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin (A) fıkrasının 9 numaralı bendi bu kuruluşlar ile bağışta bulunan kişiler yönünden,

2000 Mali Yılında uygulanmaz.

h) 1. 29.5.1981 tarih ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21. maddesinin (I) numaralı bendinin (1) ve (2) numaralı alt bentleri uyarınca yerli ve yabancı film gösterimlerinden tahsil olunan vergi gelirlerinin % 75’i bu Kanunun yayımını izleyen ay başından itibaren 3257 sayılı Kanunun 10 uncu

maddesine göre oluşturulan “Sinema ve Müzik Sanatı Destekleme Fonu” payı olarak ayrılır. Söz konusu tutarlar tahsilini takip eden ayın onbeşinci günü akşamına kadar ilgili belediyeler tarafından adı geçen Fonun T.C. Ziraat Bankası Merkez Şubesi nezdindeki hesabına yatırılır. Süresinde yatırılmayan fon paylarının tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Belediye Muhasipleri ve Hesap İşleri Müdürleri bu hükmün uygulanmasında idari, mali ve cezai açıdan sorumludurlar.

2. 7.2.1986 tarihli ve 19012 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3257 sayılı Kanun’un; 10. maddesinin I-Fon gelirleri bölümünde belirtilen ücretler 2000 Malî yılında uygulanmaz. 2000 yılında uygulanacak ücretleri Bakanlar Kurulu belirler.”

Üzerinde söz talebi bulunmayan 69. madde üzerinde beş önerge verilmiştir. FP Grubu tarafından verilen önergelerden üçü geri çekilmiş, diğer iki önerge okutulmuş ancak Genel Kurul Başkanı tarafından; “Anayasanın 161 inci maddesinin son fıkrasındaki ‘Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz’ hükmü nedeniyle işleme konmamış, kısa bir tartışmanın ardından oylanarak 69. madde kabul edilmiş⁸⁰⁰ ve aşağıdaki 70. madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“Yürürlük

MADDE 70. – Bu Kanun 1.1.2000 tarihinde yürürlüğe girer.”

70. madde oylanarak kabul edilmiş ve aşağıdaki 71. madde okutulmuştur.

“Yürütme

MADDE 71. – Bu Kanunun;

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi ile ilgili hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı,

b) Cumhurbaşkanlığı ile ilgili hükümlerini Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri,

c) Sayıştay Başkanlığı ile ilgili hükümlerini Sayıştay Birinci Başkanı,

d) Diğer hükümlerini Maliye Bakanı,

Yürütür.”

71. madde de oylanmış ve kabul edilmiştir. Böylelikle 2000 malî yılı bütçe kanunu tasarısının bütün maddeleri kabul edilmiştir.⁸⁰¹ Daha sonra 1998 Malî Yılı Genel Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarısının her maddesi ayrı ayrı okutularak görüşmelerine başlanmıştır. 1998 Malî Yılı Genel Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarısının maddeleri üzerinde söz isteyen olmamış ve oylanarak tüm maddeler kabul edilmiştir.⁸⁰² Müteakiben Katma Bütçeli İdareler 2000 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının maddeleri okutularak üzerindeki görüşmelere geçilmiştir. Üzerinde söz isteyen bulunmayan tasarıda, sadece 9. madde üzerinde

⁸⁰⁰ 69. madde üzerindeki görüşmelerin ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), ss. 614-617.

⁸⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), s. 618.

⁸⁰² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), s. 620.

bir ifade eklenmesini öneren önerge verilmiş ve kabul edilmiştir. Sonuç itibariyle Katma Bütçeli İdareler 2000 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının bütün maddeleri kabul edilmiştir.⁸⁰³

2000 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1998 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki son görüşmelere 28 Aralık 1999 Salı günü, saat 11.00’da 46. birleşimin birinci oturumu sırasında, siyasi parti grupları ve hükümet adına konuşmalarla devam edilmiştir.⁸⁰⁴ FP Grubu Adına Mehmet Recai Kutan (Malatya), ANAP Grubu adına Murat Başesgioğlu (Kastamonu), MHP Grubu adına Oktay Vural (İzmir), DSP Grubu adına Aydın Tümen (Ankara), DSP Grubu adına Mehmet Emrehan Halıcı (Konya), DYP Grubu adına Tansu Çiller (İstanbul) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Muhalefetin sorularına cevap verecek tarzda, Başbakan Bülent Ecevit tarafından da, özeti aşağıda mevcut konuşma yapılmıştır:

Başbakan Bülent Ecevit (İstanbul) konuşmasında; 2000’li yılların hemen öncesinde yaşanan gelişmelerin Türkiye için yaşamsal önem taşıdığını, 10-11 Aralık 1999’ta Helsinki’deki AB zirvesinde Türkiye’nin AB adaylığının eşit koşullarda kabul edildiğini, Orta Asya’dan göç etmeye başladıklarından bu yana Türklerin yönünün her zaman Batı’ya doğru olduğunu, bin yıl kadar önce Anadolu’nun kapılarına gelen Türklerin 600 yıldır Avrupalı olduğunu, Türkiye’nin Avrupalı olduğu kadar aynı zamanda “Asyalı, Kafkasyalı ve Ortadoğulu” olduğunu, “doğu Akdeniz’in, Karadeniz’in ve Balkanların” çok etkili bir ülkesi olduğunu, Türkiye’nin Hazar havzasının ve Kafkasya’nın petrol ve gaz zenginliklerinin dünya pazarlarına taşınacağı bir enerji terminali ülkesi olma yolunda ilerlediğini, bu nitelikleriyle Türkiye’nin Avrasyalaşma sürecinin anahtarı konumunda bulunduğunu, Türkiye’nin aynı zamanda Hristiyanlık ve Musevilik ile İslamiyet arasında da canlı bir bağ olduğunu, AB’ye tam üyelik hedefine kısa sürede ulaşabileceğine inandığını, dünyanın 16. büyük ekonomisine sahip Türkiye’nin bölgesindeki ekonomik etkinliğiyle yeni oluşturulan G-20’ler grubunun içinde yer aldığını, son 20 yılda koyu devletçilikten çağdaş pazar ekonomisine ve tarım ağırlıklı ekonomiden sanayi ağırlıklı ekonomiye geçildiğini, tüm gelişmelere rağmen ekonominin çok ağır yapısal sorunlarının süregeldiğini, 25 yıldır yüksek enflasyon sorununu çözemeyen tek ülkenin Türkiye olduğunu, kamu finansman açıklarının her geçen yıl büyüdüğünü, açıkların borçlanmayla kapatılmaya çalışılmasının kamu maliyesini sürdürülemez bir noktaya getirdiğini, 1997 yılının ikinci yarısından başlayarak ekonomide genel bir toparlanma sürecine girildiğini, enflasyon hızının yüzde 90’lardan yüzde 50’lere indiğini, yatırımların hızlanmaya başladığını, ancak özellikle de Rusya krizi gibi dünyadaki ekonomik krizlerin

⁸⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 45 (27.12.1999), s. 626.

⁸⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 46 (28.12.1999), s. 633. Genel Kurulda TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut Başkan, Sebahattin Karakelle (Erzincan) ve Melda Bayer (Ankara) Kâtip Üyeler olarak görev almışlardır.

Türk ekonomisini olumsuz etkilediğini, bir yılda ham petrol fiyatlarının neredeyse 3'e katlandığını, iki büyük deprem felaketinin art arda yaşandığını, en gelişmiş 9 ili vuran depremlerin ekonomiye ağır yükler getirdiğini, hükümetin ekonominin yapısal sorunlarını çözüme kavuşturacak ve ekonomiyi yeniden canlandıracak kapsamlı bir programı uygulamaya koyduğunu ifade etmiştir.

Başbakan Bülent Ecevit konuşmasını; "Enflasyonun, 2000 yılında yüzde 25'e, 2001 yılında yüzde 10'a, 2002 yılında ise tek haneli rakama düşürülmesini hedeflemekteyiz. Toplumun her kesimi, hesabını bu hedefe göre yapmalıdır. ...Ekonomik programımız bağlamında, gerekli para ve kur politikaları belirlendi ve uygulanmaya başladı. Birçok önemli yapısal reform gerçekleştirildi ve program hedeflerine uygun, saydam ve tutarlı bir bütçe hazırlandı. Kamu harcamalarını denetim altına alacak ve ekonomiyi enflasyon, borç, faiz sarmalından kurtaracak adımlar, birbiri ardından, hızla atılmaya başladı. Bunların sonucu olarak, Uluslararası Para Fonuyla üç yıllık bir programı öngören stand-by anlaşması yürürlüğe girdi. Uluslararası kredi değerlendirme kuruluşları, Türkiye'nin kredi notunu olumlu yönde değiştirmeye başladılar. Uluslararası Para Fonunun, Türkiye'ye, üç yılda 4 milyar dolar kredi vermesi öngörüldü. Yapılan anlaşma, Uluslararası Para Fonundan gelecek yardım dışında, dış kaynak girişinin de anahtarı niteliğindedir. ...Bu arada, Bankalar Yasasında yapılan düzenlemelerden sonra, bankacılık sektörüne güven sağlayacak bir işlemle, 5 bankanın sorumluluğu ve yönetimi, Merkez Bankasındaki Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna aktarıldı. Karar, 5 bankanın sağlıklı bir yapıya kavuşturulabilmesi için alınmıştır. ...Bundan böyle bankalar, sürekli ve etkili bir biçimde denetlenecek ve bankacılık sektörü iç ve dış sermayeye güven verir ve üretime de, dış satıma da daha çok katkıda bulunur duruma getirilecektir. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna geçici olarak aktarılan bankalar, ilk fırsatta sağlıklı bir biçimde özelleştirilecektir. Şimdiden bazı çok uluslu büyük bankalar, bunların özelleştirilmesine ilgi göstermeye başlamışlardır. ...2000 malî yılı bütçesinin temel hedeflerinden biri, yıllardan beri süregelen kamu açıklarında artma eğilimini durdurmaktır. Bu bağlamda, faiz dışı bütçe dengesinde önemli bir iyileşme öngörülmektedir. Bütçe, bu amaca uygun olarak, faiz ödemeleri dışında, gayri safî millî hâsılının yüzde 5.6'sı oranında fazla verecek biçimde bağlanmıştır. Böylece, devletin gideri ile geliri arasındaki fark kapatılmaya çalışılacaktır. ...Bütçe, uygulanan ekonomik program dolayısıyla, memurların ve emeklilerin zarar görmesini önleyecek bir mekanizmayı da Türkiye'de ilk kez, beraberinde getirmektedir. Buna göre, memurlara ve emeklilere yapılan maaş artışları enflasyonun altında kaldığı zaman, aradaki fark, otomatik olarak maaşlara yansıtılacaktır. Dolayısıyla, memurlarımızın ve emeklilerimizin aylıkları enflasyonun altında kalmamış olacaktır. (...) Programın olumlu sonuçları, enflasyonun düşmeye başlaması, faizlerin aşağıya çekilmesi, borsanın yükselmesi gibi somut göstergelerle, şimdiden ortaya çıkmaya başlamıştır. ...Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Sayın

Tansu Çiller de, bize, gerek bütçe görüşmelerinin ilk gününde gerek bugün, bazı ekonomi dersleri verdi. Kendisine teşekkür ediyoruz; ancak, geçmişinde bir UDİDEM hikâyesi bulunan ve dünyada kriz söz konusu değilken, 1994 yılında, Türkiye’yi görülmemiş bir krize sürükleyen bu ekonomi otoritesinin derslerini, biraz ihtiyatla dinleme ihtiyacını duyuyoruz. ...Dünyada kriz yokken, dediğim gibi, Türkiye’yi ağır bir ekonomik krize sürükledi. Enflasyonu yüzde 50’ye çıkardı. Büyüme eksi yüzde 6,2’ye düştü. Bu yıl, yüzde 5’e filan değil, en çok yüzde 3’e düşeceği anlaşıyor. Tabii, bunu da düzeltmek gerekiyor. Ayrıca, dolar 14.000’den 39.000’e yükseldi. Bunlar, Sayın Çiller’in kendi bakış açısından başarı sayılabilir; ama, herhalde biz, bunları, başarı saymakta mazuruz,” şeklinde sürdürmüştür.

Başbakan Bülent Ecevit ayrıca; 57. hükümetle birlikte çıkarılan yasalara ve düzenlemelere değinmiş, yeni yılda gündeme getirilmesi planlanan yasa tasarılarını⁸⁰⁵ sıralamış, 17 Ağustos’tan itibaren geçen dört aylık sürede depremin olumsuz sonuçlarının giderilmesi konusunda çok önemli gelişmeler sağlandığını, depremde yurttaşların barınma gereksinmesinin karşılanması konusunda üç aşamalı bir plan öngöröldüğünü, birinci aşamada çadır kentler kurulduğunu, ikinci aşamada kışlık çadırların yanında prefabrike konutlar inşa edileceğini veya başka imkanlarla yurttaşların kış soğğundan korunmalarının sağlanmasının planlandığını, üçüncü aşama da kalıcı konutların yaptırılmasının düşünüldüğünü, geline nokta da birinci ve ikinci aşamaların gerçekleştirildiğini, onbinlerce depremde ailenin kış koşullarına uygun barınma olanaklarına kavuşturulduğunu, Ekim-Aralık 1999 ayları arasında toplam 312 aileye 21 trilyon lira tutarında barınma yardımı ödendiğini, aylık 100 milyon liralık bu yardımların bir yıl boyunca süreceğini, hasarlı konutlar için de hasar oranı tutarında yardımlar yapıldığını, Akdeniz ve Ege sahilleri ağırlıklı illerdeki kamu konuk evleri ve sosyal tesislerinde 33.000 yatağın depremzedelere ayrıldığını, depremde konutları yıkılan veya ağır hasar görenlere köydeki konutlar için 3,5 milyar ve il-ilçe merkezlerindeki konutlar için 6 milyar lira yardım kredisi verildiğini, deprem bölgesinde ekonomik bakımdan da yeniden normal yaşama dönülebilmesi için hükümetin çeşitli önlemler aldığını ayrıntıları ile anlatmış, deprem bölgesinin Ek Vergi Yasası kapsamının dışında tutulduğunu, depremde hurda haline gelenlerin yerine yeni alınan taşıtlardan Taşıt Alım Vergisi ve Ek Taşıt Alım Vergisi alınmadığını, depremde ölenlerin yakınlarına intikal eden mallar dolayısıyla Veraset ve İntikal Vergisi alınmadığını, eğitime devam edilemeyen yerlerdeki depremde çocuklar için ilköğretim ve lise düzeyinde Türkiye genelinde 32.000 kadar parasız yatılılık

⁸⁰⁵ *Yeni medenî kanun tasarısı, yerel yönetimler reformu tasarısı, yeni ceza yasası tasarısı, anlatım özgürlüğünü daha da geliştirecek yasa değişiklikleri, milletvekillerinin dokunulmazlıklarının sınırlandırılmasına ilişkin anayasa değişikliği, depreme dayanıklı yapılaşma için gerekli imar yasası değişikliği gibi.*

kontenjanı oluşturulduğunu, depremde zarar gören yükseköğrenim öğrencilerine de ücretsiz yurt ve kredi benzeri imkanların sağlandığını, bu öğrencilerden katkı payı ve öğretim ücreti de alınmadığını, deprem dolayısıyla yurt içinden ve dışından yapılan parasal yardımların Ziraat Bankasında açılan merkezî hesapta toplandığını, harcamaların denetim altına alındığını, deprem dolayısıyla yapılan iç ve dış parasal yardımların 144.7 trilyon lirayı aştığını, 109.5 trilyon lirasının prefabrike konutların ve altyapı harcamaları ile enkaz kaldırma gibi çeşitli gereksinimler için kullanıldığını ifade etmiştir.

Başbakan Bülent Ecevit konuşmasını; “10 Aralık günü bize ulaştırılan Avrupa Birliği Helsinki doruk toplantısı kararında, Türkiye’nin son zamanlarda Kopenhag ölçütlerine uyum sağlamak yolunda attığı adımlardan övgüyle söz ediliyordu. Ancak, karar metninde, eğer daha önce çözüm bulunmazsa, Yunanistan’la aramızdaki Ege sorunlarının en geç 2004 yılında Uluslararası Adalet Divanına götürülmesi zorunlu olacakmış gibi yorumlanabilecek bir ifade yer alıyordu. Yine, bu karar metninde, Kıbrıs’la ilgili görüşmelerden bir sonuç alınamasa bile, Kıbrıs’ın, Avrupa Birliğine üyelik hakkının tanınabileceği izlenimi veriliyordu. Bunları kabul edemeyeceğimizi, o akşam, Helsinki’ye bildirdik. Onun üzerine, Türkiye ile Helsinki arasında yoğun bir diplomasi trafiği yaşandı. Avrupa Birliğinin üst düzey yetkililerinden bir heyet, gece yarısına doğru Ankara’ya geldi. O arada, Finlandiya Başbakanı ve Avrupa Birliği Dönem Başkanı Sayın Lipponen’den bir mektup geldi. Mektupta, Ege sorunlarıyla ilgili olarak 2004 tarihinin, anlaşmazlıkların çözümü için ve Uluslararası Adalet Divanına başvuru için son tarih olarak belirtilmediği, 2004 yılından, ancak, Avrupa Konseyince durumun yeniden gözden geçirileceği tarih olarak söz edildiği açıklanıyordu; Kıbrıs’la ilgili bir karar alınırken de, ilgili tüm faktörlerin göz önünde tutulacağı vurgulanıyordu. İlgili faktörlerin başında da, kuşkusuz, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Kıbrıslı Türklerin vazgeçilmez hakları yer almaktadır. Sayın Lipponen’in resmî nitelik taşıyan ve Helsinki kararlarına ek metin olarak Avrupa Birliği hukukunda yerini almış bulunan mektubu üzerine, Bakanlar Kurulumuz ile Sayın Cumhurbaşkanımızın da olumlu görüşlerini alarak, 11 Aralık günü düzenlenen çalışma yemeğine katılmak üzere, Dışişleri Bakanımız Sayın İsmail Cem ile Avrupa Birliğiyle ilişkilerden sorumlu Devlet Bakanı Sayın Mehmet Ali İrtemçelik’le birlikte Helsinki’ye gittik. Ayrıca, açıklamalarımızda, Kıbrıs’ta iki ayrı devlet bulunduğu gerçeğinin göz ardı edilemeyeceğini, Kıbrıs Rum yönetimi ile Avrupa Birliği ne kadar bütünleşirse, bizim de, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetiyle o kadar bütünleşmeye kararlı olduğumuzu her vesileyle belirttik. ...Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin varlığı, yalnız Kıbrıslı Türklerin değil, Türkiye’nin ve Doğu Akdeniz’in de güvenliği açısından büyük önem taşımaktadır. Son olarak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin, Kıbrıs’taki Barış Gücünün görev süresinin uzatılmasına ilişkin kararında, önceki kararlardan farklı olarak, yalnızca Rum hükümetinden söz edilmemesi ve Barış Gücünün

çalışmaları için Kuzey Kıbrıs'tan izin alınması gereğinin vurgulanması, önemli bir gelişmedir. Böylece, adım adım, günden güne, kuzeyde ayrı bir Türk cumhuriyeti bulunduğu gerçeği, artık, kabul görmektedir. Sonuç olarak şunu bir kez daha vurgulamak isterim ki, Türkiye, Avrupa Birliğinde adaylık hakkını elde ederken, kendi ulusal haklarından da, Kıbrıslı Türklerin haklarından da hiçbir ödün vermiş değildir. (...) Türkiye ile Yunanistan arasında deprem öncesinde başlayıp, depremden sonra daha da güçlenen diyalog ortamının, Ege sorunlarını da mahkemelik olmadan çözmemizi kolaylaştıracağını umuyorum. ...Çeçenistan sorunuyla ilgili olarak, hükümete çok haksız eleştiriler yöneltilmişti. 'Bu sorun, hükümeti rahatsız etmiyor' denilmişti 'Orta Asya ve Kafkaslar, Türkiye'nin ilgi alanından kaçmış ve çıkmış durumdadır' gibi, hayal ürünü sözler söylenmişti. Oysa, Çeçenistan sorunu üzerinde en duyarlı biçimde duran ülkelerin başında, Türkiye gelmektedir. Çeçenistan Halkına yönelik harekâtın, insanî açıdan bizleri kaygılandığı, birçok kez, benim tarafımdan, Dışişleri Bakanımız tarafından veya hükümetimiz adına yapılan açıklamalarla duyurulmuştur. Çeçenistan'daki insanlara yöneltilen zulmün, soykırım ölçüsüne vardığını, ilk kez biz söyledik. Çeçen göçmenlere ilk insanî yardım gönderen ülke, Türkiye'dir. Dışişleri Bakanımız, Gürcistan Dışişleri Bakanıyla konuşarak, Çeçen mültecilere yardım konusunda her türlü desteği vereceğimizi bildirmişti; ...Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya cumhuriyetleriyle ilişkileri, ancak, bu ülkeleri, laikliği benimsedikleri için D-8'ler grubuna davet etmeyen Refahyol Hükümeti döneminde bir sarsıntı geçirmiştir. 57. hükümet döneminde ise, Türkiye'nin Orta Asya'da ve Kafkasya'daki ülkelerle ve öteki komşularıyla ilişkileri, geçmişte hiçbir zaman olmadığı kadar olumlu bir ortamda gelişmektedir. İki kutuplu dünya sona erdikten sonra başlayan Avrasyalaşma süreciyle, Türkiye'nin etki alanı büsbütün genişlemiştir; bütün Balkan ülkeleriyle ilişkilerimiz de gelişmiştir," ifadeleriyle sürdürmüştür.

Yukarıdaki konuşmalardan sonra şahısları adına Şadan Şimşek (Edirne) ve Yakup Budak (Adana) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Daha sonra da sataşmalar nedeniyle konuşma istekleri olmuştur. İlk konuşma, "Mavi Akım" projesiyle ilgili açıklama yapmak üzere, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Ve Başbakan Yardımcısı Mustafa Cumhur Ersümer tarafından yapılmıştır. Bunu, İstanbul Milletvekili Tansu Çiller'in, Başbakan Bülent Ecevit'in şahsına sataşması nedeniyle konuşması izlemiştir. Hemen arkasından Başbakan Bülent Ecevit de "sataşma" nedeniyle söz isteyerek bir açıklama yapmıştır. Ardından bu kez de Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Başkanın izin vermemesine rağmen açıklama yapmış, onu Rize Milletvekili A. Mesut Yılmaz'ın, İstanbul Milletvekili Tansu Çiller'in şahsına sataşması nedeniyle konuşması izlemiştir. Salonda izin almadan yapılan bazı açıklamaların ardından Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın tarafından deprem bölgesiyle ilgili bir açıklama yapılmış, onu Başkanın iznini almadan Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan'ın farklı açıklamaları izlemiş, Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener'in "Başbakanın konuşmasında FP Genel Başkanı Mehmet Recai Kutun'a sataşıldığı"

gerekeçesiyle konuşma talebi olmuş, ancak bu talep İçtüzük'te olmadığı gerekçeyle kabul edilmemiştir. Genele Kurul salonunda FP'li milletvekillerinin bulunduğu sıralara vurulmaya başlanmış, tartışmalar sürerken saat 16.37'de birleşime ara verilmiştir. Görüşmelere saat 18.00'da ikinci oturumla birlikte devam edilmiştir. Bu kez Sivas Milletvekili Abdüllatif Şener'e söz verilmiş, daha sonra uzun süre söz talebinde bulunan Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan da bulunduğu yerden bir açıklama yapmıştır.

Görüşmelerden sonra, 2000 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının, 1998 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısının, Katma Bütçeli İdareler 2000 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının, 1998 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısının açık oylamaları ayrı ayrı yapılmış ve kabul edilmişlerdir.

2000 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı için 365 üye oy kullanmış, 88 ret, 1 geçersiz ve bir mükerrer oya karşılık 275 oyla kabul edilmiştir⁸⁰⁶. 1998 Mali Yılı Genel Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarısının oylamasına 370 üye katılmış, 83 ret ve beş mükerrer oya karşılık 282 oyla kabul edilmiştir.⁸⁰⁷ Katma Bütçeli İdareler 2000 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının oylamasına 387 üye oy vermiş, 91 ret ve dört mükerrer oya karşılık 292 oyla kabul edilmiştir.⁸⁰⁸ 1998 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısının açık oylamasına 412 katılım olmuş, 107 ret ve beş mükerrer oya karşılık 300 oyla kabul edilmiştir.⁸⁰⁹ Son olarak da Başbakan Bülent Ecevit tarafından kısa bir teşekkür konuşması yapılarak, bütçe görüşmeleri sona erdirilmiştir.⁸¹⁰

3. 2001 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının Görüşmeleri

2001 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının görüşmelerine, aşağıdaki rapor doğrultusunda, 11 Aralık 2000 Pazartesi günü, saat 11.00'da 28. birleşimin birinci oturumu sırasında, Maliye Bakanı Sümer Oral'ın aşağıdaki konuşması ile birlikte geçilmiştir.⁸¹¹

⁸⁰⁶ 28.12.1999 tarihli ve 4494 nolu, 2000 Mali Yılı Bütçe Kanunu 6.1.2000 tarihli ve 23928/Mükerrer sayılı RG ile yayımlanmıştır. Anamuhalefet Partisi (FP) TBMM Grubu adına Grup Başkanı M. Recai Kutan tarafından 28.12.1999 günü, 4494 sayılı Kanunun bazı maddelerinin iptallerine ve aynı yasanın bazı maddelerinin yürürlüklerinin durdurulması hakkında Anayasa Mahkemesine açılan dava sonucunda; iptal ve yürürlüklerinin durdurulması istemi reddedilmiştir. Ayrıntı için bkz: 10.5.2000 tarihli ve 24045 sayılı RG.

⁸⁰⁷ 28.12.1999 tarihli ve 4495 nolu, 1998 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu 6.1.2000 tarihli ve 23928/Mükerrer sayılı RG ile yayımlanmıştır.

⁸⁰⁸ 28.12.1999 tarihli ve 4496 nolu, Katma Bütçeli İdareler 2000 Mali Yılı Bütçe Kanunu adı altında, 6.1.2000 tarihli ve 23928/Mükerrer sayılı RG ile yayımlanmıştır.

⁸⁰⁹ 28.12.1999 tarihli ve 4497 nolu 1998 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu 6.1.2000 tarihli ve 23928/Mükerrer sayılı RG ile yayımlanmıştır.

⁸¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 22, B 46 (28.12.1999), s. 715.

⁸¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), s. 10: Genel Kurulda TBMM Başkanı Ömer İzgi Başkan, Mehmet Batuk (Kocaeli) ve Melda Bayer (Ankara) Kâtip Üyeler olarak görev almıştır.

“1. – 2001 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/764) (S.Sayı: 552) (1)

2. – 1999 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1999 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/740, 3/642) (S.Sayı: 554) (1)

3. – 2001 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/765) (S.Sayı:553) (1)

4. – 1999 Malî Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1999 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/741, 3/643) (S.Sayı: 555)”

Maliye Bakanı Sümer Oral (İzmir) konuşmasında; 2001 yılı bütçesinin 57. Hükümetin hazırladığı ikinci ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının ilk bütçesi olduğunu, dünya ekonomisinin 2000 yılı için beklenen 4.7’lik oranla son on yılın en güçlü büyümesini yaşadığını, Euro bölgesinde de yüzde 3.5 civarında büyüme beklendiğini, AB ülkelerinin ABD ve Japonya ile rekabet edebilmek için vergilerde indirim yapmaya başladıklarını, tutarlı makroekonomik politikalarla malî sistemlerini güçlendiren ve yapısal reformları hızlandıran gelişmekte olan ülkelerde 2000 yılında yüzde 5.6’lık büyüme hızının tahmin edildiğini, Rusya krizinden olumsuz yönde etkilenen geçiş süreci ülkelerindeki büyüme hızının da yüzde 4.9’a ulaşmasının beklendiğini, 2001 yılında dünya ekonomisinin yüzde 4.2 büyüyeceğinin⁸¹² tahmin edildiğini, 2000 yılında dünya ticaret hacmindeki artışın yüzde 10’a yükselmesinin beklendiğini ve 2001 yılı tahminlerinin yüzde 7.8 oranında olduğunu, Petrol İhracatçısı Ülkeler Teşkilatı (OPEC) ülkeleri ile bu teşkilatın dışındaki bazı petrol üreticisi ülkelerin 1999 yılının mart ayından itibaren aşamalı olarak üretimi kısıma kararı aldıklarını, bu karara dünya ekonomisindeki canlanmanın meydana getirdiği talep artışı da eklenince yükselen petrol fiyatlarının mart 1999’da 30 doları aştığını, Mart sonunda yapılan OPEC toplantısında 22-28 dolar bandında kalmasını içeren bir dizi karar alındığını, tüm bu kararların ve 12 Kasım 1999 tarihli toplantıda alınan kararın petrol fiyatlarındaki yükselişi önleyemediğini, yüksek petrol fiyatlarının dünya talebinin genel düzeyini ve fiyat seviyesi ile ekonomik faaliyetleri olumsuz yönde etkilediğini, son on yıllık dönemde dünya ekonomisindeki en etkileyici gelişmenin bilgi ve haberleşme teknolojileri alanında olduğunu, ABD ekonomisinin en uzun hızlı büyüme dönemini yaşamasının da bilgi ve iletişim endüstrilerine yapılan yatırımların etkisinden kaynaklandığını, bilgi ve iletişim teknolojileri alanında ABD’ye ulaşmak ve geçebilmek için AB ve Japonya’nın da bu alanlara yatırımları yoğunlaştırdıklarını, bu alanda özellikle eğitim ve

⁸¹² Gelişmiş ekonomilerde yüzde 3.2, gelişmekte olan ülkelerde yüzde 5.7 ve geçiş sürecindeki ülkelerde yüzde 4.1 oranında.

işgücü politikaları ile insan kaynaklarına yatırımı artıracak yeni düzenlemeler yaptıklarını, dünyanın en gelişmiş yedi ülkesi ile ekonomik yapısı ve bölgesel önemi itibarıyla küresel ekonomide hayati bir rol oynayan ülkelerin Grup 20 zeminini oluşturduklarını, G-20 ülkelerinin uluslararası krizlerden etkilenmesini önleyecek yeni bir mali mimari kurmayı ve dünyada sürdürülebilir ve istikrarlı bir büyüme sağlamayı hedeflediklerini, Türkiye'nin de bu yeni oluşumda yerini aldığını ve ilk Maliye Bakanları toplantılarının 15-16 1999 Aralık tarihlerinde Berlin'de ve 25 Ekim 2000'de Montreal'de yapıldığını, son toplantıda⁸¹³ bir dizi önlemlerin alınması konularında görüş birliğine varıldığını, G-20'nin Maliye Bakan Yardımcıları düzeyindeki 2001 yılı ilk toplantısının şubat sonunda İstanbul'da yapılacağını, Türkiye ekonomisinde 1998 yılının son çeyreğinde başlayan durgunluğun "iç ve dış olumsuz gelişmeler ve uzun seneler çözüme kavuşturulamayan yapısal düzenlemelere bir de asrın en büyük depreminin eklenmesi sonucu," 1999 yılında da devam ettiğini, GSMH'nın yüzde 6.1 oranda gerilediğini, Hükümetin üç yıllık ekonomik programla büyüyerek istikrarı hedeflediğini ve 2000 yılı için yüzde 5.5 oranında büyüme öngördüğünü, 2000 yılında yıllık toptan eşya fiyatları artışını yüzde 20'ye ve tüketici fiyatları artışını ise yüzde 25'e indirmeyi amaçladığını, faiz ödemeleri hariç GSMH'nın yüzde 5.6'sı oranında fazla verdiğini, ifade etmiştir.

Maliye Bakanı Sümer Oral, programlarındaki gelişmeleri açıklayan konuşmasını; "Programın iç ve dış çevrede kabul görmesi, dış borçlanmanın yapılabilmesi ve faiz oranlarının hızla düşmesi, reel ekonominin aslı faaliyetine dönmesini sağladı, kapasite kullanımı ve üretim geçen yıla göre arttı. Ekonomide, bu yılın ilk üç aylık döneminde yüzde 4.1, ikinci üç ayda yüzde 4.6 ve üçüncü döneminde de yüzde 6.9 oranlarında büyüme gerçekleşti. Böylece, 2000 yılının dokuz aylık döneminde, GSMH yüzde 5.4 oranında büyüdü. Dokuz aylık büyüme, tarımda yüzde 1.9, sanayide yüzde 5.8 ve hizmetlerde yüzde 7.9 oranlarında gerçekleşti. Bu dönemde gayri safi yurtiçi hâsıla da yüzde 6.5 oranında genişledi. Aylık veriler, üretim artışının ekim ayında da devam ettiğini göstermektedir. Bu olumlu gelişmeler, ekonominin, 2000 yılının tamamında yüzde 6 oranında bir büyüme gerçekleştireceğini ortaya

⁸¹³ Maliye Bakanı Sümer Oral'ın son toplantı ile ilgili verdiği bilgiler: Güçlü ve istikrarlı bir mali sistem için uluslararası mali kuruluşların etkin olarak çalışması amacıyla şeffaflığın artırılması ve kuruluşlararası işbirliğinin güçlendirilmesi, ülkelerin mali krizlere karşı dayanıklılığını artırmak için uygun döviz kuru politikalarının seçilmesi ve basiretli borç yönetimi, özel sektörün krizlerin önlenmesi ve çözümünde daha fazla rol alması, gelişmekte olan ekonomilerin uluslararası mali toplum ve kuruluşlar tarafından teknik yardım ve politika danışmanlığıyla desteklenmesi, uluslararası mali sistemin bütünlüğünü ve itibarını sarsan karapara aklama, vergi kaçırma gibi uluslararası yolsuzluklarla mücadelede işbirliğinin güçlendirilmesi, küreselleşme sürecinde toplumun en çok zarar görebilecek kesimlerinin korunması için sosyal güvenlik programlarının hazırlanması ve uygulanması konularında görüş birliğine varıldı.

koymaktadır. ...Hükümet, yıllardır yüksek düzeyde kronikleşmiş olan enflasyonu, tek haneli rakamlara düşürmeyi öncelikli hedef seçmiştir; ...Programın ilk yılı olan 2000 yılında, aylık fiyat artışları mart ayından itibaren geçen yılki değerlerinin altında gerçekleşti. 1999 yılının aralık ayına göre bu yılın kasım ayındaki onbir aylık fiyat artışı toptan eşyada 22.3 puan azalışla 30.2 ve tüketici fiyatlarında 23.6 puan azalışla yüzde 35.7 oldu. ...Bugün gelinen nokta, son ondört yılın en düşük enflasyon oranıdır. Âdeta kader olarak algılanmaya başlanan yirmibeş yıllık kronik enflasyon, bugün ciddi bir düşüş eğilimi içine girmiştir. ...İhracat, 2000 yılının ilk dokuz ayı sonunda yüzde 4 oranında artarak 20 milyar dolar oldu. Aynı dönemde ithalat, yüzde 35.1 arttı ve 39 milyar dolara ulaştı. İthalattaki yüksek artış sonucu dış ticaret açığı yüzde 97.6 artışla 19 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti ve ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 51.4'e geriledi. Ekonomik daralmanın yaşandığı 1999 yılı yerine 1998 yılıyla karşılaştırma yapıldığında, ithalattaki artış oranı yüzde 11.7 olmaktadır. Programa duyulan güven, faizlerdeki düşüş, para ve kur politikalarındaki şeffaflık ve talepteki artış, sermaye ve ara malları ithalatını artırmış; bu da, yatırım ve üretimdeki canlanmaya katkıda bulunmuştur. İhracattaki artışın sınırlı kalmasında ise, euronun dolar karşısında değer kaybetmesi nedeniyle Avrupa bölgesinden yapılan ihracatın dolar karşılığının düşmesi, ihracat fiyatlarının gerilemesi ve tarım ürünleri ihracatının azalması rol oynamıştır. ...Yılın Ocak-Eylül döneminde işçi dövizleri 5.5 oranında azalırken, bavul ticareti yüzde 37.9 artışla 2.1 milyar dolara, turizm gelirleri yüzde 47.9 artarak 5.9 milyar dolara ulaştı. Bu gelişmelerle dışticaret dengesi 16 milyar dolar açık verirken, görünmeyen işlemler dengesi 9.3 milyar dolar fazla verdi ve sonuçta, cari işlemler dengesi açığı 6.8 milyar dolar oldu. Bu yıl sonu itibarıyla cari açığın, 8.2 milyar dolar ile gayri safî millî hâsılanın yüzde 4.1 seviyesinde olması beklenmektedir. Bu açık, programı aksatacak, endişe edilecek bir seviye değildir. Cari açığın ekonominin taşıyamayacağı bir seviyeye çıkmasına izin vermeyeceğiz!" şeklinde sürdürmüştür.

Maliye Bakanı Sümer Oral devam eden konuşmasında; Türkiye'ye dış kaynak girişinin başladığını ve net dış borçlanıcı konumuna gelindiğini, bütçenin finansmanı için yılbaşından itibaren programlanan miktarın üzerinde ve 7.5 milyar dolar dış borçlanmanın gerçekleştirildiğini, ilk kez Dolar piyasasında 30 yıl ve Euro piyasasında 10 yıl vadeli tahvil ihracı yapıldığını, dış borç vadesinin uzatılarak maliyetin önceki yıla göre önemli oranda düşürüldüğünü, iç borç stoğunun Ekim 2000'de 32.3 katrilyon lira olduğunu, bunun 30.1 katrilyon lirasının tahvil ve 2.2 katrilyon lirasının da bono olduğunu, iç borçlanmanın vadesinin 391 güne çıkarıldığını⁸¹⁴, bir önceki yıl yüzde 98.8 olan ortalama basit faiz oranının yüzde 36.3'e gerilediğini, bir yıl içinde kamuda ciddi bir faiz tasarrufu sağlandığını, malî piyasalarda likidite alanında oluşan dalgalanmalara

⁸¹⁴ Önceki yılın ilk on aylık döneminde ortalama 296 gün idi.

hükümetin son derece hızlı ve etkin bir şekilde müdahale ettiğini, alınan önlemlerle piyasaların ve göstergelerin normale dönmeye başladığını ifadeyle “üç yıllık ekonomik programın başarısı açısından büyük önem taşıyan yapısal reformları ” başlıklar halinde sıralamış ve 1999 yılı bütçesi hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir.

Maliye Bakanı Sümer Oral; 1999 yılı bütçesinde konsolide bütçe gelirlerinin 18.9 katrilyon liraya ulaştığını, GSMH’ya oranının önceki yıla göre 2.1 puan artışla yüzde 24.2’ye ulaştığını, bütçe giderlerinin GSMH’ya oranının 6.7 puan artarak yüzde 35.9’a çıktığını, 1999 yılı bütçe açığının 9.2 katrilyon lira ile GSMH’nın yüzde 11.7’sini oluşturduğunu, faiz hariç dengenin tahminin de üzerinde ve GSMH’nın yüzde 2’si büyüklüğünde fazla verdiğini, 2000 yılının ilk on aylık döneminde bütçe giderlerinin önceki yıla göre yüzde 70.6 artışla 38.9 katrilyon liraya ve gelirlerin yüzde 94.5 artarak 27.9 katrilyon lira seviyesinde gerçekleştiğini, 19 katrilyon lira faiz ödemesi yapıldığını, vergi gelirlerinin yüzde 96.7 oranında yükselerek GSMH içindeki payının yüzde 21.3’le önceki yıllara kıyasla en yüksek düzeye ulaşmasını beklediklerini, ekvergi gelirleri içinde faiz vergisinin yüzde 64.2’lik bir paya sahip olduğunu, ek vergiler hariç vergi gelirlerindeki artışın yüzde 74.5 olduğunu, vergi dışı normal gelirlerin yüzde 114 oranında arttığını, özel gelir ve fonların yüzde 67.9 arttığını, katma bütçe gelirlerinin yüzde 70.5 arttığını, 2000 yılı bütçesinin 11 katrilyon lira açık ve 8 katrilyon lira faizdışı fazla verdiğini, yılsonu itibariyle giderlerin 46.4 katrilyon lira ve gelirlerin 34.8 katrilyon lira olacağını, buna göre bütçe açığının 11.6 katrilyon lira ile GSMH’nın yüzde 9.3’ü düzeyinde gerçekleşeceğini tahmin edildiğini, faiz hariç dengenin ise 8.7 katrilyon lira ile GSMH’nın yüzde 7’si düzeyinde beklendiğini, uygulanan üç yıllık ekonomik programın birinci diliminin malî kriter yönünden hedeflerin üzerinde bir gelişme gösterdiğini, bütçenin faiz üreten bir yapıdan faiz yükünü eriten bir niteliğe dönüştüğünü ifade etmiştir.

Maliye Bakanı Sümer Oral ayrıca; “GSMH 153 katrilyon 405 trilyon lira, Büyüme oranı yüzde 4,5, GSMH deflatörü yüzde 18, Toptan eşya fiyat endeksi ortalama yüzde 15,2, Toptan eşya fiyat endeksi yılsonu yüzde 10, Tüketici fiyat endeksi yıllık ortalama yüzde 19,5, Tüketici Fiyat Endeksi yılsonu yüzde 12, Ortalama dolar kuru 714.000 lira, İhracat 31 milyar dolar, İthalat 54 milyar 500 milyon dolardır. Bu büyüklükler dikkate alınarak ve Plan ve Bütçe Komisyonunda yapılan değişiklikler sonucunda, 2001 yılı bütçesinde; Giderler 48 katrilyon 360 trilyon lira, Gelirler 43 katrilyon 127 trilyon lira, Bütçe açığı 5 katrilyon 233 trilyon lira, Faizdışı fazla 11 katrilyon 444 trilyon lira olarak belirlenmiştir. Bütçe giderlerinin GSMH’ya oranı yüzde 31.5, gelirlerinin oranı yüzde ise 28,1’dir. 2001 bütçesindeki 48,4 katrilyon lira ödeneğin dağılımı ve geçen yılın bütçesine göre değişimi şu şekildedir: Personel giderleri yüzde 21,2 artışla 12 katrilyon lira, Diğer carî giderler yüzde 23,7 artışla 4 katrilyon 750 trilyon lira, Yatırımlar yüzde 47,5 artışla 3 katrilyon 470 trilyon lira, Transferler

yüzde 8,1 azalışla 28 katrilyon 141 trilyon lira, Sosyal güvenlik kuruluşlarına transferler yüzde 21,5 artışla 4 katrilyon 335 trilyon lira, Faiz ödemeleri yüzde 21,1 azalışla 16 katrilyon 677 trilyon lira, Transfer ödenekleri içinde ayrıca; Kamu iktisadî teşebbüsleri için 847 trilyon lira, Vergi iadeleri için 1 katrilyon 300 trilyon lira, Tarımsal destekleme için 985 trilyon lira, Fonlar için 911 trilyon lira, Kuruluşların transfer giderleri için 788 trilyon lira, Diğer transfer giderlerine de 2 katrilyon 298 trilyon lira ayrılmıştır. Turizm ve ihracat, 2000 yılı bütçesinde olduğu gibi, 2001 bütçesinde de öncelikli sektörler arasında yer almaktadır. Özellikle ihracatın teşvik edilmesiyle ihracata dayalı sektörlerle canlılık kazandırılması ve carî işlemler dengesinin iyileştirilmesi 2001 yılında öncelikli hedeflerimiz arasındadır. 2001 yılında bu amaçla ayrılan toplam kaynak tutarı 591 trilyon liradır. Bütçenin faiz hariç, gider büyüklüğü 31 katrilyon 683 trilyon liradır ve geçen yıl bütçesine göre yüzde 23,9 artış göstermektedir. Bütçe gelir tahminleri içinde; Vergi gelirleri 31 katrilyon 777 trilyon lira, Vergi dışı normal gelirler 8 katrilyon 22 trilyon lira, Özel gelirler ve fonlar 3 katrilyon 28 trilyon lira, Katma bütçe gelirleri 300 trilyon lira olarak öngörülmüştür. Bütçe gelirlerinin 3,7 katrilyon lirasının özelleştirmeden sağlanması hedeflendi. 2001 bütçesinde, bütçe açığının gayri safi millî hâsılaya oranı yüzde 3,4, faiz dışı bütçe fazlasının GSMH'ya oranı yüzde 7,5 olarak öngörüldü. Faiz ödemelerinin GSMH'ya oranı, 2000 yılındaki yüzde 17 seviyesinden yüzde 11'e, bütçe içindeki payı da yüzde 45'ten yüzde 34'e inmektedir. 2000 yılında vergi gelirlerinin yüzde 88'i faize giderken, 2001 yılında bu oran yüzde 52'ye düşecektir. ...17 Ağustos depreminden bu yılın ekim ayı sonuna kadar, ülke genelinde muhtelif kamu kurum ve kuruluşlarınca depremle ilgili olarak 1 katrilyon 623 trilyon liralık harcama yapılmıştır. Aynı dönemde vergi düzenlemeleri, bedelli askerlik gelirleri, nakit bağışlar ve yurt dışından sağlanan kredi kullanımları dahil toplam 2 katrilyon 65 trilyon lira tutarında finansman imkânı sağlanmıştır,” şeklinde ayrıntılı bilgiler vermiştir.⁸¹⁵

DYP Grubu adına Sayın Tansu Çiller (İstanbul) konuşmasında; vergi yasasının yanlış olduğunu, eğitim reformu konusunda ortalıkta bir icraatın görülmediğini, sadece 1999 yılının “enflasyon, yolsuzluk ve özellikle rüşvet vermede” şampiyonluğa ulaştığını, bir önceki yılın bütçe görüşmelerinde “bu IMF programlarını getiriyorsunuz; milleti IMF'nin kapısına bıraktınız; bu, Tablita programlarına dikkat edin. Tablita programıdır; 18 ülke civarında uygulanmıştır, bunlardan ikisi dışında, hepsi çökmüştür. Dikkat edin, ilk önce faizler düşer, büyüme olur; ama, çok ciddi sıkıntılar çıkar, bütün bunların hepsi çok hassas dengelerdir, bunların sonucunda şuralara şuralara varırsınız” dediğini, uygulama sürdürüldüğü için dediklerinin çıktığını, önceki yılın cari işlemler azığı hedefinin 2.9 milyar dolar olduğunu, buna karşılık “Yapamazsınız;

⁸¹⁵ Maliye Bakanı Sümer Oral'ın bütçeye ilişkin konuşmasının tam metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 10-26.

böyle bir ortamda 10 milyar dolarlara gider bu!” dediğini, sonuçta hükümetin hedefi revize ettiğini, “İhracatı, böyle, bu kur politikasıyla büyütemezsiniz, dikkat edin!” dediğini, hükümetin ise “Ticaret açığı 14 milyar dolarda kalır!” dediğini, oysa kendi tahminleri olan 20 milyar doları geçtiğini, 21 milyar doları da geçeceğini, özelleştirmede konulan 7.6 milyar dolarlık hedef için “Bunun yarısını yapın başarı,” dediklerini, oysa özelleştirmeden hazineye 2.9 milyar dolar girdiğini, hükümetin “biz enflasyonu düşüreceğiz,” dediğini, buna karşılık kendilerinin “Bakın, dikkat edin, bu ortamda ilk önce faizler düşer, büyüme yukarı çıkar; ama, enflasyon sonunda tekrar büyüyen faizlerle, yükselen faizlerle yeniden sürdürülebilir bir hale gelmez!” dediğini, son onbir ayın sonucunun TÜFE’de yüzde 43.8 olduğunu, hükümetin hedefinin ise yüzde 20-25 olduğunu, programın açıklandığı 1 Ocak 1999’da ekmeğin 50 bin lira iken geline günde 90 bin lira olduğunu, beyazpeynirin 1.1 milyondan 2 milyona çıktığını, zeytinin 1.2 milyondan 2.5 milyona çıktığını, yumurtanın 30 binden 60 bine çıktığını, pirinçte yüzde 90 artış görüldüğünü, aslında vatandaşa yansıyan enflasyon rakamlarının %80’lerin üzerinde olduğunu, “bu programın bir hassas noktasının bankalardır,” dediğini, geline noktada ekonominin öldüğünü ve çöktüğünü, artık Asya krizi ya da deprem gibi bahanelerin arkasına da saklanılamayacağını, Ocak başında petrolün varilinin 24 dolar olduğunu, fiyat artışıyla enflasyona etkisinin en fazla yüzde 3 olacağını, bunun arkasına saklanılamayacağını, gerçeğin hükümetin beceriksizliği olduğunu, bu beceriksizliğin kefaretinin de milletin ödediğini, 3.160 dolarlık kişi başına gelirin kur politikasında daha çok artması gerektiğini, tersine 3.000 dolarların altına indiğini, Dünya Bankasını açıklamasına göre “üst orta gelir grubundaki Türkiye’nin alt orta gelir grubuna düşüğünü,” ifade etmiştir.

Tansu Çiller konuşmasını; “Asgarî ücret 86 milyona düştü; böyle bir şey olmaz. Yüzde 8 büyüme, yüzde 8 artış. Hiçbir dönemde böyle bir şey olmadı. Enflasyon yüzde 43, asgarî ücretinki yüzde 8 ve memurlar... Şimdi, hani, memurları ezmeyecektiniz?!. ...DPT’ye göre yüzde 11,2 sadece bir yılda gelir kaybı oldu. KAMU-SEN’in hesapları çok daha farklı. İki yıl içinde, en resmî hesapları alsanız, yüzde 24; ...Esnaf felaket bir durumda; esnaf ‘böyle bir şeyi yaşamadık’ diyor. Hadi, yüreğiniz yetiyorsa, gelin, şu Ostim’e çıkalım beraber, bir Kızılay’a çıkalım beraber. ...Sadece, ATO’nun üyelerinin yüzde 81’i ‘artık, ben vergimi ödeyemiyorum’ diyor; yüzde 92’si ‘yatırımı falan zaten unuttuk, böyle bir şey yok’ diyor; yüzde 64’ü ‘değil kâr etmek, benim cirolarım dahi düşüyor’ diyor; yüzde 50’den fazlası, yüzde 55’e yakını ‘işçi çıkarıyorum’ diyor; yüzde 76’sı ‘gün geliyor, siftah yapamıyorum’ diyor. ...Tuttunuz, bir SSK yasası çıkardınız... Sosyal güvenlik reformuna ihtiyaç var; doğrudur; ama, sadece, prim yükseltmek değildir sosyal güvenlik reformu. Bağ-Kur orada duruyor, o orada duruyor, yine, açık bütçede; ama, bu yetmiyor gibi, zorunlu tasarruflarda birikmiş olan, Ekim itibarıyla, 6,2 katrilyon liraydı, buna da el koydunuz. Ha, madem ki siz, 10 bankaya milyarlarca dolar veriyorsunuz, ilk

önce, bu 6 milyon insanın hakkını verin, hakkını verin, hakkını arıyoruz. ...Bakın, arkasından vergiler... ...Deprem için; Gelir ve Kurumlar Vergisine ek vergi, deprem için bunların hepsi. Götürü usulde vergi ödeyene ek vergi; ücretliye ek vergi, Emlak Vergisine, ev sahibine ek vergi; Motorlu Taşıtlar Vergisine ek vergi; o yetmedi, cep telefonlarına yüzde 25 ek vergi. ...Pancar; bıraktığımız köylü 6 kilogram pancarla 1 litre mazot alıyordu, bugün 16 kiloyla alamıyor; 16 kilo. Aradaki farka bakın. Buğday; bıraktığımız Türkiye’de 2 kg. buğdayla 1 litre mazot alınıyordu, bugün 4-5 kilogramla alınmıyor. Bunlar somut veriler. Nedir bunun anlamı, köylünün sofrasından 4 ekmekten 2’sini aldınız, 2 ekmekten 1’ini aldınız. Kime verdiniz, yandaşlarınıza verdiniz, yandaşlarınıza, kayınbiraderlerinize, kayınvalidelerinize...”

Tansu Çiller konuşmasının devamında; fındık üreticilerinin verilen taban fiyatıyla perişan edildiğini, zeytinyağında da aynı “beceriksizliğin” sürdüğünü, tütünde de değişen bir şey olmadığını, Türkiye tekstil sektöründe 1.200.000 ton pamuğa ihtiyaç olduğunu, yaklaşık 300.000 ton pamuğun ithal edilirken kalan pamuğun içeride üretildiğini, geline günde yerli pamuk üretiminin 700.000 tona düştüğünü, zira alım fiyatının 380 bin lira olduğunu, maliyetin ise 470 bin lira olduğunu, yaş üzümde de benzer sorunların yaşandığını, hükümetin “dönüm başı 5 dolar doğrudan gelir yardımı vereceğim!” dediğini, Türkiye’deki çiftçinin büyük bir kısmının 20 dönümün altındaki tarla ve bahçelerde üretim yaptığından bu rakamın yeterli olamayacağını, Adıyaman’da Kahta’nın “elinin tersiyle” iterek doğrudan gelir yardımını kabul etmediğini, AB’de üreticiye 2.650 dolar sübvansiyon verildiğini, ABD’de ise 4.500 dolar verildiğini, Türk üreticisinin 45 dolarlık sübvansiyonla rekabet şansının olamayacağını, Türkiye’de DNA reformundan sonra mutlaka bir gıda sanayii kurulması gerektiğini, bunun içerisinde ilgili üreticinin de ortak kılınması gerektiğini, yabancıların kamu açıklarının büyük bir biçimde açıldığını gördüğünü, Türkiye’nin “S.O.S verircesine” IMF’den yardım isteme durumuyla karşı karşıya kaldığını, IMF’in 7.5 milyar dolarlık yeni bir yardım verdiğini, bu yeni yardım karşılığında mevduatın güvencesinin verildiğini, ayrıca Türk bankalarının yabancılara açtığı krediye güvence verildiğini, Türkiye’ye 7.5 milyar dolar veren IMF’in “o, açtığın dış kredilere de güvence ver!” dediğini, hükümetin yabancıları kurtardığını, millete ise vergiyi dayadığını, hükümetin iç borç⁸¹⁶ programı olduğunu, bunun nereden ve nasıl alınacağını meçhul olduğunu, Demirbank’ın yeni fona devredilerek özelleştirme yerine devletleştirme yapıldığını, hükümetin farkına varmadan soyguna ortaklık yaptığını, sonra da piyasa ekonomisinin güven unsuruna oturduğunu fark etmeden insanları kelepçelerle götürdüğünü, bu durumda iç borç bulmanın sıkıntılı olacağını ifadeyle Kasım 2000 içinde yaşanan ekonomik krizi de ayrıntılı bir şekilde eleştirmiştir.

⁸¹⁶ Şubat 6.4 katrilyon lira, Mayıs 8,2 katrilyon lira, Haziran 8 katrilyon lira şeklinde devam ediyor.

Tansu Çiller konuşmasını; “Şimdi, gelelim bugünün bütçesine... ..enfasyonu belirleyecek olan kamu açıklarıdır, bütçe açıkları değil. Ben, size, o açıkların bugün itibariyle ne hale getirildiğini söyleyeyim: Konsolide bütçe açığı, hiç, okyanusta bir damla; onunla ne başlayın ne bitirin, enfasyon onunla katıyen kontrol altına alınmaz; kamu açıklarıdır mesele. İşletmecî KİT’ler ve özelleştirmedekiler 3 katrilyon... Onun dışında olanlardan bazılarını okuyorum: Kamu bankaları görev zararları, fona devredilenler, hazine garantileri, kur farkları, tarım satış kooperatifleri, hepsi, 43,2 katrilyon. Bu, millî gelirin yüzde 35’i eder. Türkiye böyle bir şey yaşamadı cumhuriyet tarihinde; yok böyle bir olay. Siz, bununla mı enfasyonu gelecek sene yüzde 10’da tutacaksınız?!.. Mümkün mü bu?! ...Bu bütçe bitmiştir; konuşmaya, üzerinde durmaya dahi gerek yok; çünkü, açıkça görülüyor ki, siz, yüzde 30-35’ten faizi hesaplamışsınız; eğer yüzde 50-60’lara düşürürseniz faizi, ne mutlu size. ...Bu işin çözümü; ciddi bir revizyon yapmak lazım. Hemen, bu, contingency linea geçmek lazım IMF’de. Böyle special reserve facilities falan değil, yanlış bu. Tıpkı Arjantin’de olduğu gibi. Arjantin’e 30 milyar dolar verildi. ...Netice itibariyle, liberal bir demokrasi ve liberal bir ekonomi, dışa açılan bir ekonomi... Bakın, buradan söylüyorum: Şu bilmeyenler gitsin, bilenler gelsin, altı ayda Türkiye doğru yöne yönelir! Doğru yöne yönelir! Ekonomi de doğru yöne yönelir. Çünkü, yaptığınız her şey, daha fenaya götürüyor Türkiye’yi. Af yasası... Af, elbette, sizin için kamu vicdanında resmen mahkûm olduğunuz bir konu haline geldi, söyleyeyim. Cambaza bak gibi, her iki dakikada bir getiriyorsunuz. Deprem oluyor, af; ekonomide deprem oluyor, af ve netice itibariyle, görülen şey şu ki, şimdi de cezaevleri çok kötü durumda, baskı var, onun için... ..Af böyle olmaz. Af, bir büyük adalet reformuyla olur, bir büyük liberalizasyon hamlesiyle olur; her şeyi ele alırsınız, bir sosyal dönüşüm paketiyle birlikte olur. ...Bir dönem, bir başbakan suçüstü yakalandı! Suçüstü yakalandı! Bir bankayla pazarlık yaparken yakalandı. Onun için, itiraf da etti ben bu pazarlığı yapıyorum diye. O banka, sonra fona alındı, devletleştirildi. O bankanın sahibi, şimdi yargı önünde; ama, pazarlığın öbür tarafındaki başbakanın hükümeti düşürüldü, şimdi başbakan yardımcısı. Siz, onu da mı kurtarmak istiyorsunuz; mesele bu mu?! ...Peki, Başbakan Yardımcısı şimdi niye susuyor?.. Niye susuyor?.. Siz, galiba, uyumlu olmayı teslim olmakla aynı anlama geliyor zannettiniz. ..Ve dış politika... Dış politika inanılmaz bir durumda. Bir büyük irade eksikliği... Kafkaslarda Türkiye yok artık. Çeçenler kan ağlıyor, karda kışta onur ve haysiyet mücadelesi yapıyorlar. Daha 1994-1995’te o Çeçenler, Sovyet Rusya’nın Devlet Başkanı ve Başbakanıyla iki ayrı devlet gibi konuştu, iki ayrı devlet gibi karşılandı. Onlar kendi kendine olmuyordu. Şimdi ne oluyor; şimdi tümüyle boş... ..Putin, Orta Asya’ya el koydu; farkında mısınız? Yeniden el koydu. Kazakistan’a, Kırgızistan’a gitti, tek ordu, tek para anlaşmaları imzalandı. ...Şu kadere bakın, şu kadere!.. Şu Turan türkûleriyle yeri göğe katanların iktidarı sırasında şu kadere bak!.. Bütün

Türkiye'nin yıllardır rüyasını kurduğu o büyük olay, o büyük tarihî olay, şimdi, Türk cumhuriyetlerinin yeniden Rusya'nın güdümüne girmesiyle sonuçlanıyor ve o türkülerini tutanlar bugün iktidarda. Irak'ta boşluk... Hiç girmeyeceğim; çünkü, yazık. Bir Ankara Anlaşmasıyla o Barzani'yi, Talabani'yi buraya getirmişiz, Türkmenleri buraya getirmişiz. Türkiye'nin Ankara'sında, başkentinde... İngiltere gelmiş, Amerika gelmiş, anlaşmalar imzalanıyor; oradan, bir boşluğa... ...Ermeni soykırımı, her gün bir yerden patlak veriyor. İlkönce Fransa, İtalya, Vatikan... 'Aman, önemli, bunun üstüne eğilin' diyoruz. Morillon raporları çıkıyor. ...Kıbrıs raporunda deniyor ki 'buradaki Türk askeri işgalci.' ...Netice itibarıyla, AB'de yokuz. ...Türkiye'yi gümrük birliğine sokarken, bütün Balkan ülkelerinin önüne geçirdik Türkiye'yi. Polonya, Çek Cumhuriyeti, Bulgaristan dahil olmak üzere 27 ülke... Bundan sonra, 2010 yılına kadar, bir genişleme süreci içinde, aday adaylarından bir tek Türkiye yok. On yıl içinde yok Avrupa'da, sesi çıkmayacak Türkiye'nin. Oysa, Türkiye bir büyük devlettir, Avrupa'ya vereceği çok şeyi vardır; bir büyük tarihi vardır, bir büyük coğrafyası vardır. ...Hani, 2003 yılında Türkiye girecekti?! Nerede?! Bırak onu, genişleme sürecinin içinde on yılda dahi yok!" şeklinde, çeşitli konularda hükümeti eleştirerek konuşmasını tamamlamıştır.⁸¹⁷

FP Grubu adına Mehmet Recai Kutan (Malatya) konuşmasında; hükümetin hiçbir konuda yeterli ilgisi ve bilgisi ile hiçbir olaya hâkimiyetinin bulunmadığını, bütçe diye getirilen şeyin de âdeta iflas etmiş bir şirketin tasfiye raporu olduğunu, bütçeyi "Düyunu Umumiye'nin"⁸¹⁸ hazırladığını, bu hükümet sayesinde "çarşıda, pazarda, mutfakta, faizde, repoda, vurgunda, soygunda velhâsıl ekonomide enflasyon; millî iradede, hukukta, demokraside yüksek bir devalüasyon" yaşandığını, "arsızın güçlü, haklının suçlu" olduğu bir ülkede yaşanır hale geldiğini, hükümetin en başarılı icraatlarının gündemdeki rüşvet ve işret olduğunu, soyguncuların siyasî uzantılarının "belki milletvekili, belki bir bakan" şeklinde aralarında dolaştığını ve hükümetin bundan rahatsızlık duymadığını, "belki müsteşar, belki genel müdür, belki murakıp" şeklinde bürokratik kimlik taşıdıklarını, "belki de gazete patronu, belki de hükümetin borçlu olduğu insanlar.." olup himaye gördüklerini, onun için "hükümet başarılıdır" ve "Türkiye düzlüğe çıktı" diye manşetler atıldığını, yazılar yazılıp programlar yapıldığını, "hırsız evden olunca, bulunmasının da müşkül" olduğunu, sanal tehditlerle millete baskı ve zulüm yapıldığını, "Mc Carthy'ciliği hükümet felsefesi, jurnalciliği, müzevirliği hükümet icraatı" olarak takdim ettiklerini, "Ermeni lobisi ne yapıyor, Rum lobisi nasıl çalışıyor" diye merak edileceğine insanların "harimi ismetine girip, hangi müziği dinliyor, evde kim, nasıl oturuyor, hangi çorabı, hangi pijamayı giyiyor" diye araştırıldığını, sonra da çıkıp "bu ülkede hukuk var, özel hayatın gizliliği var, anayasal haklar var,

⁸¹⁷ Tansu Çiller'in bütçe konuşmasının tam metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 26-39.

⁸¹⁸ Uluslararası Para Fonu (IMF)'nu kastedilmektedir.

yargı bağımsızlığı var...” dediklerini, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin kabulünün 52. yıldönümünde Türkiye’deki siyasetçi ve aydınlara sırf düşüncesinden dolayı mahkûmiyet getirildiğini, din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğini, “memurlara fişleme ve kıyım, karakollarda dayak ve işkence, cezaevlerinde ise çete katliamları ve ölüm oruçları...” yaşatıldığını, geçen üç yıllık dönemde “banka soygunları, gümrüklerdeki yolsuzluklar, hayali ihracatlar, hazine arazilerinin yağmalanması” olaylarının yaşandığını, başta bankalar olmak üzere devletin birçok kurumundan tahammül edilmez pis kokular geldiğini, “Balina, paraşüt, kasırga, buffalo ve vampirleri ve vaktiyle önlerinde ceket iliklenen muteber kişilerin adlarının karıştığı olayları” milletin âdeta takip edemez duruma düştüğünü, “zulmün, baskının, kayırmacılığın, vurgunun, soygunun, haksızlığın ve hukuksuzluğun, siyasetin gündemini oluşturduğu Türkiye’de” vatandaşın hükümete “Bizi nereye götürüyorsunuz; Türkiye nereye gidiyor?” diye sorduğunu, üç yıldır hükümete hakim olan zihniyete karışan olmadığını, yaptıkları ve yapacaklarını “yasa tanımadan, anayasa tanımadan, hak, hukuk gözetmeden” yaptıklarını, vatandaşın hiçbir ıstırabının dinmediğini ve “Türkiye’de tuzun kokmaya başladığını”, bankaların hükümetin ikazlara kulak tıkayan gafletle soydurulmuş olduğunu, Anamuhalefet Partisi olarak aylar önce hükümete ilk gensoruyu bankacılık konusunda verdiklerini, Meclis çoğunluğuna dayanarak reddettiklerini, ardından Meclis araştırması istediklerini, tekliflerinin 22. sırada beklediğini, genel görüşme yolunu denedikleri halde iktidarın bu kez de esasa girilmesini önlediğini, soru önergeleri ile yapılan konuşmaların da bir türlü fayda vermediğini, sebebinin “işin içerisinde kendi yandaşları ve kendilerini destekleyen çevreler”den kaynaklandığını ifade etmiştir.

Mehmet Recai Kutan konuşmasını; “Hükümet, şu anda, batık bankaları kurtarma gayreti içerisinde. Şimdi, hükümete soruyoruz: Siz, önce bankaları özelleştireceksiniz, onlara yüzde 100 devlet güvencesiyle mevduat toplama izni vereceksiniz, daha sonra da bu bankaların içlerinin boşaltılmasına müsamaha göstereceksiniz, bankalar batınca, bankaları iştirakleriyle birlikte geri alacaksınız, sonra da, buna serbest piyasa ekonomisi diyeceksiniz; bu, hangi mantığa, hangi ekonomik sisteme sığar? 15 gün kadar süren finans sektöründeki kriz sonunda döviz rezervleri eridi, bankacılık sistemi büyük zarar gördü, yerli mevduata, dış kredilere de Hazine garantisi verildi. Bütün bunlar, yakın gelecekte ortaya çıkabilecek çok daha büyük problemlerin işaretleridir. ...Buradan açıkça söylüyorum, hükümet ortaklarına sesleniyorum: Bu soygunların siyasî uzantılarını, bürokrasideki şeriklerini ortaya çıkarmadığınız sürece, sizleri, vurgunculara göz yuman insanlar olarak ilan edeceğiz. ...Bugün, Türkiye Cumhuriyeti Devleti için en önemli ve en öncelikli tehdit, yolsuzluktur. Sair tehditler bu bataklıkta yeşeriyor, Türkiye bundan dolayı geri kalıyor, Türkiye bu sebepten IMF’nin kapısına dayanıyor. Ülkemizde yolsuzluk o boyuta ulaşmıştır ki, buna, ne hazinenin ne de halkın tahammülü kalmamıştır. Türkiye,

Dünya Bankasının ülkeler bazında yaptırdığı yasal olmayan ödemeler indeksinde 1. sırada; şeffaflık sıralamasında, 10 üzerinden 3,6 katsayıyla, Filipinler, Mozambik ve Zambiya grubunda yer almayı başarmıştır. İlimde, teknikte, keşifte, icatta Türkiye’yi ilk 10’a sokamadık; ama, bilimi ve tekniği çok iyi kullanarak, ülkeyi, en iyi, en teknik hırsızlık yapılan ilk 10’a sokmayı başarabildik [!] ...2001 yılı bütçesinde ne var; yaklaşık 32 katrilyon vergi toplanacak. Nereye harcanacak bu vergiler; 12 katrilyon çalışanlara ücret olarak ödenecek, 3,5 katrilyon -evet, dikkatinizi çekiyorum, sadece 3,5 katrilyon-yatırımlara harcanacak, 17 katrilyon ise faizlere gidecek. Görülüyor ki, millettten alınan her 100 lira verginin -biraz gerçekçi olmayan bir iddia olmasına rağmen, öyle ifade ettiği için Sayın Maliye Bakanı- 52 lirasının faiz için ödeneceği anlaşıyor. ...Türkiye’yi bu noktaya 55, 56 ve 57. hükümetler getirdi. Bakın, bunu bütçe rakamları söylüyor. Toplanan vergilerin faize giden payı, değişik bütçe dönemlerinde; 1995 bütçesinde vergilerin yüzde 53’ü faize gitti, 1996 bütçesinde yüzde 67’si, 1997 bütçesinde önemli ölçüde düşüş var, yüzde 48, 1999 bütçesinde yüzde 72, 2000 bütçesinde ise yüzde 86 olmuştur. Evet, toplanan vergilerin yüzde 86’sı faize gidiyor. 2001 yılı bütçesindeki yüzde 52 hedefinin tutturulması da mümkün değildir. Son ekonomik krizden sonra artan faizler, içborçlanma maliyetlerini artıracaktır. Ekim ayı sonu itibarıyla, içborç stoku 32 katrilyon liraya ulaşmıştır. 1999 sonunda bu değer, 23 katrilyon lira idi. ...Netice olarak, 2001 yılı bütçesinde millete hizmet yoktur. Bu bütçe, bir faiz bütçesidir, rantıye bütçesidir. 2000 yılı ocak-ekim döneminde ödenen faiz, 31 milyar dolardır muhterem arkadaşlarım, ayda ortalama 3,1 milyar dolar, günde 103 milyon dolar faiz ödenmiştir. 2001 yılı bütçesinde devletin memur ve işçisine ayırdığı ücret payı, 5 aylık faiz harcamasına eşittir. Sağlık Bakanlığına ayrılan pay, 17 günlük faiz harcaması; Milli Eğitim Bakanlığına ayrılan pay, 55 günlük faiz harcaması; yatırımlara ayrılan pay ise, 47 günlük faiz harcamasıdır. ...yatırıma, sağlığa ve eğitime yeterli para ayırmayan hükümet, bütün gücüyle faizcilere, rantıyeye çalışıyor!” şeklinde sürdürmüştür.

Mehmet Recai Kutan konuşmasının devamında; istikrar programındaki hedeflere göre tüketici fiyatlarının yüzde 60 nispetinde saptığını, buna karşılık Maliye Bakanının konuşmasında “program, birinci yılın sonunda hedefini tutmuştur” demesini anlamının mümkün olmadığını, halkın yaşadığı 12 aylık ortalama enflasyonun tüketici fiyatlarında Kasım ayı sonunda yüzde 57,6’yı bulduğunu, hükümetin 2000 yılı dışticaret açığının 18 milyar dolar ve cari işlem açığının da yaklaşık 3 milyar dolar olarak hedeflendiğini, Ocak-Eylül dışticaret açığının 19 milyar doları bulduğunu ve yıl sonunda açığın 25 milyar dolara ulaşacağını, cari işlemler açığının da en az 3 misli artışla 9 milyar dolara ulaşmasının beklendiğini, ithalattaki yüzde 40’lık artışa karşılık ihracatın sürekli gerilediğini, dışticarete karşılaşılan sıkıntının sebebinin enflasyon ile döviz kurları arasındaki makasın giderek açılması neticesinde “ithalatın ucuz, ihracatın pahalı hale gelmesi” olduğunu, Kasım sonu itibarıyla fiyat artışlarının yüzde

30-36 mertebesinde olduğunu, kur artışının ise Dolarda yüzde 26 ve Mark ile Euroda ise yüzde 9'da kaldığını, bu farkları telafi edici hiçbir tedbirin alınmadığını, çarpık politikalar sebebiyle 2000 yılı başlarında ekonominin iyice kötü duruma düşürüldüğünü, “iki hafta önce” ortaya çıkan krizin ise ekonomik durumu tam bir çöküntüye sürüklediğini, yardım istenen IMF’den 10.4 milyar dolarlık acil yardım açıklaması yapıldığını, bu anlaşmanın IMF’ye büyük tavizler karşılığı sağlandığında hiç şüphe bulunmadığını, gelecek dönemde faizler ve enflasyonun artacağını, yeni zamların geleceğini, iç talebin daralacağını, piyasadaki durgunluğun daha da artarak büyümenin yavaşlayacağını, yatırımların azalarak Türkiye’nin en ciddi problemi işsizliğin daha da artacağını, ekonominin bütünüyle IMF’nin güdümüne gireceğini, krizin orta ve uzun vadede Türkiye’ye çok pahalıya mal olacağını, 2001 yılı bütçesinin emek açısından tam bir felaket belgesi olduğunu, dört yılını tamamlayacak olan 55, 56 ve 57. hükümetlerce uygulanan programların sosyal boyutunun bulunmadığını, mevcut hükümetin gündeminde “memur, emekli, işçi ve işsiz” bulunmadığını, Cumhuriyet tarihinde ilk kez emek kesiminin 1 Aralık 2000’de müştereken genel grev niteliğinde işi bıraktıklarını, ortada sorunları çözecek bir hükümet bulunmadığını, hükümet ortaklığından çıkar sağlayanların bulunduğunu, kamu çalışanları sendika yasa tasarısının Meclise getirilerek bir çırpıda çıkarılmasının gerektiğini, emeklilere intibak yasa tasarısını da beklediklerini, işsizliğin 57. hükümet döneminde farklı ve vahim boyutlar kazandığını, kalifiye ve nitelikli işgücünün de işsiz kaldığını, “kendi çocuklarımız” işsizken ve çok partili döneme geçildikten bu yana ilk kez 1 milyona yakın yabancı kaçak işçi çalıştırıldığını, çiftçinin de memur ve işçiden daha iyi durumda olmadığını, şeker pancarı üreticisinin de hububat üreticileri gibi perişan edildiğini, kayısı üreticilerinin durumunun da diğerlerinden farklı olmadığını, 2000’de büyük bir kuraklığın yaşandığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da kaba yem konusunda zamanında tedbir alınmaması nedeniyle hayvancılığın bitme noktasına geldiğini, ot ve kaba yemin karaborsaya düşüp kiloyla satılır hale geldiğini, buğdayının para etmediğini gören çiftçilerin buğdayı samanlarına katarak sattıklarını, hükümet sayesinde samanın buğdaydan daha pahalı hale geldiğini, Ziraat Bankasının görev zararı 11 milyar dolara çıktığını, bu zararın çiftçiye verilen destekten kaynaklanmadığını, büyük bir kısmının üst üste hesap edilen faizler olduğunu, esnafın da siftah dahi yapmadan akşamı bulduğunu, binlerce esnafın kepenk kapattığını, sanayicinin de zor durumda bulunduğunu, sanayicinin mevcut durumda en büyük problemlerinden birinin enerji krizi olduğunu, 2001 yılı bütçesinde 2000 yılına göre reel olarak artacak olan ender kalemlerden birinin yüzde 32’lik bir artışla vergi gelirlerindeki artış olduğunu, enflasyonun yüzde 10 olacağı iddia edilen bir dönemde yüzde 32’lik vergi artışının zincirleme yeni vergiler geleceğini işaret ettiğini, daralan ve küçülen bir ekonomide vergi gelirlerinin bu ölçüde

artırılabilmesinin bir gırtlak sıkma politikasıyla mümkün olabileceğini ifade etmiş, dış politikadaki eleştirileri ile konuşmasını tamamlamıştır.⁸¹⁹

MHP Grubu adına Oktay Vural (İzmir) konuşmasında; geleneksel ve kitlesel sanayi üretim yapılarının bilgi ve teknolojinin üretimine kaydırıldığını, yeni ekonomi denilen bu sistemde insan aklının ve bilgisinin tüm üretim faktörlerinin önüne alındığını, müşteri istek ve ihtiyaçları ile aynı zamanda kaliteyi ön planda tutan yeni bir anlayış olduğunu, 1990'lı yılların sanayi devriminden beri değişmeyen toplumsal sınıf yapısına yeni bir sınıf olarak entelektüel sermayenin eklenmesine de sahne olduğunu, özellikle iletişim teknolojisinde yaşanan gelişmelerin küreselleşme kavramının doğmasına neden olduğunu, küreselleşmeyle küçülen dünyanın kamu ve özel tüm sektörlerinde küresel bir rekabetin yaşanması ile tüketici ve vatandaşın istek ve tercihlerinin hizmetin merkezine odaklanmasına sebep olduğunu, küresel dünyayı kendisine yatırım alanı olarak belirlemiş yaklaşık 800 milyar dolarlık bir uluslararası sermayenin bulunduğunu, 1990'lı yılların yabancı sermaye girişlerindeki hızlanmalara sebep olduğunu, gelişmekte olan birçok ülkenin kalkınmasında önemli rol oynayan uluslararası sermayeden ülkelerin paylarına düşecek kısmı artırabilme mücadelesi içinde olduklarını, uluslararası yatırım ve sermaye hareketleri ile yönetim yapı ve stratejilerinin küreselleşmesine rağmen ekonomik faaliyetlerin organizasyonunda farklılaşmanın devam ettiğini, bu açıdan bakıldığında küreselleşme sürecindeki ülkelerin mal ve hizmetler yanında meydana getirdikleri değer sistemleri ve kurumlarıyla da rekabet ettiklerini, bunun milliyetçiliğin temel teşkil ettiği sosyal ve ekonomik yapılanma olduğunu, gelişmiş ülkelerin meydana getirdikleri sistemle rekabet güçlerini sürdürdüğünü, gelişmekte olan ülkelerin de bu millî yapılanmayı ön plana çıkaracak rekabet gücünün küreselleşme boyutunda verimli kullanılmasının büyük bir önem kazandığını, merkezlerin kontrolüne girmeden ve “kendi değer ve yargı sistemlerini” dumura uğratmadan rekabet gücü temin edecek siyaset anlayışlarını sağlamanın tarihî bir sorumluluk olduğunu, üretim için “insana, bilgiye ve bilgili insana” değer veren bir kalkınma stratejisi ve ekonomi politikasının rekabet gücünü sağlamanın temel araçlarını oluşturduğunu, yeni bir dünya düzeninde tek bir düzen yerine düzeni meydana getiren boyutlarda çeşitli düzen ve bunun çeşitli aktörlerinden bahsetmek gerektiğini, üçlü devletlerin devlet dışındaki farklı aktörlerin gücünü de kullanarak bu mücadeleyi yürüttüklerini, küreselleşen dünyada çokuluslu şirketleri ile sivil toplum örgütlerinin ve hatta fertlerin güçleri ve etkinliklerinin bu mücadelede kullanıldığını, MHP'nin temel tespitlerinde millî menfaatlerin ve hassasiyetlerin esas alınmasının hayati önemi haiz olduğunu, Türkiye'nin 1990'lı yıllara ülke ekonomisini liberalleştirmeye yönelik atılımların yapıldığı bir dönemden sonra

⁸¹⁹ Mehmet Recai Kutun'ın bütçe hakkındaki konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 40-51.

girdiğini, Türkiye için bu dönemi belirleyen faktörlerin “siyasî istikrarsızlık, uzun yıllar süren terör, kronik enflasyon, düzensiz büyüme, bölgeler arasında yaşanan gelir farklılıkları, malî disiplini kaybetmiş ve giderek büyüyen iç-dış borç kısır döngüsü, yoksulluk ve yolsuzluk” olduğunu, 1980’den sonra siyasette yaşanan kırılmanın Türkiye’yi koalisyon yönetimlerine mecbur bıraktığını, toplam on yıllık dönem içerisinde 11 ayrı hükümetin ortalama on ay ömür sürdürdüklerini, bu siyasî istikrarsızlıkların “devletin ve siyasetin bozulmasına, güvenilirliğinin ve halkın bu kurumlara olan inancının tamamen yok olmasına” sebep olduğunu ifade etmiştir.

Oktay Vural devam eden konuşmasını; “1990-1999 arasında, on yılda, içborç stoku tam 400 kat artmıştır. İç borç stokunun GSMH’ya oranı, 1990 yılında yüzde 14,4 iken, 1999 yılında yüzde 29,9’a ulaşmıştır. Bu dönemde toplam faiz ödemesi, 593 kat artmıştır; on yılda ödenen faiz, 407 milyar dolardır. Bütün vatandaşlarımızın meydana getirdiği GSMH’nın on yılda meydana getirdiği toplamının 2,5 katı bu faiz ödemelerine gitmiştir. İç borçlanmadaki ortalama faiz vade yapısı, 1990’da 15,8 ay iken, 1994’te 3,9 aya kadar düşmüş, 1999 yılında ise 15,9 aya çıkmıştır. Faizlere gelince: 1990’da 53,1 olan faizler, 1994’te 165,8’e; 1996’da yüzde 140 ve 1999’da ise yüzde 108,4’e ulaşmıştır. On yıllık faiz ortalaması, yüzde 107,4 olmuştur. Dışborç stoku, 49 milyar dolardan 102 milyar dolara çıkarak, ikiye katlanmıştır. Dış borç stoğunun GSMH’ya oranı yüzde 33,5’ten yüzde 55’e çıkmıştır. Toplam olarak, tüm borçların GSMH’ya oranı ise, yüzde 46’dan yüzde 84’e yükselmiştir. Türkiye, 1994’ten itibaren, dış borçlarını ödemek için iç borçlanmaya başlamıştır. 1990’lı yıllar GSMH değerleri, tam bir istikrarsızlık arz etmektedir. Bu dönemde, ekonomimiz, birkaç dönem büyümenin ardından yaşanan gerileme dönemlerini izleyen bir eğilim ortaya koymuştur. 1994 yılında ve 1999 yılında yüzde eksi 6,1 gibi düşüşler yaşanmıştır. Dönemin ortalama büyüme hızı yüzde 3,7 olmuştur. Tüketici fiyat endekslerindeki değişimin 1990’lı yılların yıllık ortalaması, yüzde 74’tür. Dönem içinde inişli çıkışlı seyreden enflasyon, üç haneli rakamlara ulaşarak kronik bir hale gelmiştir. Halen, dünyada, yıllık 800 milyar ABD Doları tutarında bir yabancı sermayenin, yatırım için dolaşımda olduğu bilinmektedir. Ancak, Türkiye, ekonomik ve siyasî istikrarsızlıktan dolayı, Uzakdoğu ülkelerinin, Brezilya, Macaristan, Arjantin gibi ülkelerin, yılda ortalama 10 milyar doların üzerinde yabancı sermaye yatırımı çektikleri 1990’lı yıllarda, ortalama yıllık 1 milyar dolar seviyesinde bir yatırım çekebilmiştir. Bu 90 milyar dolarlık kaybın, ülkemiz ekonomisine yapabileceği katkıyı düşünmek gerekmektedir. 1990’lı yılların ekonomik yapısı, rant ekonomisi olarak nitelendirilebilir. Uygulanan ekonomi, para ve kur politikalarıyla, ülke kaynakları rant kesimine aktarılmıştır. Esasen, gerçek manada, bunu bir ‘hortum ekonomisi’ olarak adlandırmak, daha uygun olacaktır. Vatandaşlardan aldığımız vergilerin tamamına yakınına faizlere aktaran ekonomi politikalarıyla faizlere yüzde 50 reel getiri sağlarken; çiftçi memur, emekli, küçük işletmelere

enflasyon oranında gelir artışı hedefi, siyasiler tarafından sunulabilmiştir. 1990-1999 yılları arasında toplam faiz ödemesi 593 kat artarken, buğday fiyatı 304 kat, tütün fiyatı 120 kat, fındık fiyatı 337 kat, pamuk fiyatı 285 kat artmıştır. Memur tavan aylık katsayısı 350 kat artmıştır. İşte, yolsuzluk, yoksulluk ve gelir dağılımının bozulmasının sebeplerini, 90'lı yıllar ekonomisinde aramak gerekmektedir. İşte, bu safhada, sağlam kaynaklardan karşılanmayan kamu harcamalarının borçlanma politikasıyla finansmanı yoluyla, rant kesimine, reel getirilerle kaynak aktarılmasına devam edilmiştir. ...Hükümetimiz, 2000 yılı başında, enflasyonla mücadele ve yapısal reform programını uygulamaya koymuştur. Bu programa, Uluslararası Para Fonunun desteğiyle uluslararası piyasalarda güvenin tesis edilmesi, kredi notunun yükselmesini ve dış finansman kaynaklarının artmasını sağlamıştır. Üç yıllık ekonomik programın temel amacı, enflasyonu, yapısal reformlarla desteklenen birbirleriyle tutarlı, güçlü, itibarlı ve süreklilik arz eden maliye, gelir, para ve kur politikalarının eşgüdümlü uygulamasıyla, 2002 yılında yüzde 7'ye indirmektir. Programın ana araçları, sıkı bir maliye politikasıyla bütçede harcamaların kısılması ve gelirlerin artırılarak faiz dışı fazlanın artırılması, önceden açıklanan çapalanmış döviz kuru ve para politikalarıyla birlikte yapılacak özelleştirme ve yapısal reformlardır. Uygulanan programın 2000 yılındaki sonuçları başarılı gözükmektedir. Kamu finansmanı alanındaki performans, program hedeflerinin ötesinde gerçekleşmiştir. Piyasalarda Kasım ayı sonunda meydana gelen dalgalanmalara kadar, parasal hedeflere uyulmuş, kur politikasında sapma olmamıştır; bununla beraber, cari işlemler açığı, öngörülenin üzerinde gerçekleşmiştir. Program sonrasında faizlerin hızla düşmesi, kamu borçlanma maliyetlerinin önemli oranda düşmesini sağlamıştır. İç borçlanma faizleri, yüzde 98,8'den yüzde 36,3'e gerilemiştir. Ayrıca, vadelerde de belirgin bir iyileşme görülmüş, geçen yılın ilk on ayındaki ortalama vade 296 gün iken, bu yıl 391 gün olmuştur. Vergi gelirlerinin GSMH içerisindeki payının, yıl sonu itibarıyla yüzde 21,3'le, önceki yıllara kıyasla en yüksek düzeye ulaşması beklenmektedir. Bu gelişmede, ekvergi gelirlerinin önemli katkısı vardır. Program çerçevesinde, kamu açıklarının azaltılması, kamu kesimi temel fazlasının yaratılması hedeflenmiştir. Bu çerçevede, 2000 yılında, faiz dışı dengenin, GSMH'nın yüzde 7'si oranında, 8,7 katrilyon lira düzeyinde bir fazla vermesi beklenmektedir. Bütçe açığının GSMH'ya oranının, 1999'da yüzde 11,6 iken, 2000 yılında yüzde 9,3 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Uygulanmakta olan program çerçevesinde, sıkı para ve maliye politikasının, ekonomik faaliyetler üzerinde olumsuz bir etkisi olmamış, aksine, beklentilerin ötesinde bir ekonomik canlanma yaşanmıştır. GSMH'da, bu yılın ilk çeyreğinde yüzde 4,1; ikinci çeyreğinde yüzde 4,6; üçüncü çeyreğinde ise yüzde 6,9'luk bir büyüme gerçekleşmiştir. Alınan bu sonuçlar, programın, büyümeyi olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Toptan eşya fiyatları endeksinde, 2000 yılının onbir aylık döneminde toplam artış yüzde 30,2 olarak gerçekleşmiştir. Kentsel yerler tüketici eşya fiyatları endeksinde, 2000 yılının

onbir aylık döneminde toplam artış ise yüzde 35,7 olarak gerçekleşmiştir,” şeklinde sayısal olarak bilgilere ağırlık vermiştir.

Oktay Vural konuşmasında ayrıca; Türkiye genelindeki işsizlik oranının 2000 yılı ilk çeyreğinde yüzde 8 olduğunu, ikinci çeyrekte yüzde 6,2’ye ve üçüncü çeyrekte ise yüzde 5,6’ya gerilediğini, 2000 yılı ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre imalat sanayii sektörünün yüzde 14,3 ve madencilik sektörünün yüzde 7,8 oranında arttığını, Euro’nun değer kaybetmesi ile petrol fiyatlarındaki artışlar ve bazı gelişmekte olan ülke piyasalarında yaşanan dalgalanmalar gibi dışsal nedenlerle cari işlemler açığının öngörülmesi aştığını, bu gelişmelerle bankacılık kesiminin mevsimsel olarak açık kapatma girişimlerinin geçici bir krize yol açtığını, hükümetin krizin büyümesini önlemek amacıyla piyasalara likidite arz ettiğini, IMF’yle 10 milyar dolarlık bir kaynak üzerinde anlaşarak krizin devamını önlediğini, krizin daha çok sıcak para hareketinden kaynaklandığının görüldüğünü, kriz sonrasında hükümetin krize derhal müdahale ederek sorunun kontrol altına alındığı mesajını piyasalara verdiğini, böylece paniğin önlendiğini, para ve sermaye piyasası kurumlarına karşı duyulan güvenin sağlaştırılmasını, 2001 yılı bütçesinde göze çarpan hususun transfer kalemi olduğunu, transferlerin önceki yıla göre yüzde 8,1’lik bir düşüş sergileyerek 28 katrilyon TL’ye düştüğünü, en yüksek düşüşün yüzde 32,8’le fonlarda ve daha sonra en yüksek düşüş oranının yüzde 21’le içborç faizlerinde gerçekleştiğini, yatırım harcamalarında önceki yıla göre yüzde 48,8’lik bir artışın hedeflendiğini, faiz ödemelerinin GSMH’ya oranının 2000 yılındaki yüzde 17 seviyesinden yüzde 11’e ve giderler içerisindeki payın yüzde 45’ten yüzde 34’e indiğini, önceki yıl 76’sı faize giden vergi gelirlerinin 2001’deki oranının yüzde 52,5’ye düşeceğini kamu maliyesinin sağlıklı bir yapıya dönüşmekte olduğunu ifade etmiştir.⁸²⁰

MHP Grubu adına İsmail Köse (Erzurum) konuşmasında; uzun yıllar Türkiye’de hüküm süren terörün insan kaybına ilaveten 100 milyar Dolara yakın maddi kayıplar verdiğini, mevcut hükümetin tutarlı ve ciddi politikaları sonucunda terörün ortadan kalktığını, sırada hırsızlık ve yolsuzlukla mücadelenin olduğunu, Türkiye’nin aradığı ve ihtiyacı olan iki konunun güven ve istikrar olduğunu, siyasette sağlanmadığı müddetçe ekonomide de istikrarın sağlanamayacağını, MHP Grubu ve 57. cumhuriyet hükümetinin Türkiye’de bu güven ortamını ortaya çıkardığını ifadeye; “Birkaç dolarını buraya getirmek suretiyle ekonomimizi sarsmak isteyen hain düşüncedekiler -dışarıda ve içeridekiler- paralarını kaçırdığı gün, bizim meslek kuruluşlarımızın temsilcileri Sayın Başkanımızı makamında ziyaret ederek ‘biz programın arkasındayız, Türk Milleti olarak ve meslek kuruluşları olarak programınızı desteklemeye devam edeceğiz’ demek suretiyle, bu millî davranışı, gerçekten imrenilecek bu davranışı ortaya koymuşlardır. O itibarla, Türk Milleti, büyük millettir. Nereye

⁸²⁰ Oktay Vural’ın bütçe hakkındaki konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 52-63.

gidecekti hükümetimiz, nereden para alacaktı?! Birkaç dolar için, bu milletin haysiyetini ve onurunu başkalarına peşkeş çekmek için gelmemiştir 57. cumhuriyet hükümeti, onurlu davranışlarıyla... Şartlarımıza uyduğu müddetçe dış krediler alınır; şartlarımıza uymadığı takdirde de, yüce milletimize giderek ‘şu yaramızı sarmak için sizin kapınıza geldik’ demek suretiyle, işte ek vergiler çıkarılmış depremin yaraları sarılmış ve şu anda da, ülkemizin ihtiyacı olan kaynak için, yine ekonomik sıkıntıdan kurtulabilmemiz konusunda milletin kapısına gidilmiştir. ...Başkalarına yalvararak, başkalarına siyaseten taviz vermek suretiyle alınacak kredi, bizim onurumuzu zedeler. Kıbrıs’tan taviz vermek, ne bizim, Milliyetçi Hareketin düşüncesine sığar ne Türk Milletinin ne de 57. cumhuriyet hükümetinin düşüncelerine böyle bir şeyi yaklaştırmamız mümkündür. Ege’de taviz vermek veya başka yerlerde taviz vermek veya Ortadoğu’da gelişecek politikalarda, birkaç dolar için, oradaki soydaşlarımıza, Türkmenlere vuku bulacak en kötü politikaları benimsememiz mümkün değildir. O itibarla diyoruz ki, dış politikada ve ekonomik politikalarımızda önemli olan, Türk Milletinin onurunu ve haysiyetini ortaya koymaktır; bu da, çok önemli bir olaydır. (...) Dış politikamızdaki gelişme ve değişmelerde, yerinde durması mümkün olmayan, ileriye dönük ve 2023 yılına koymuş olduğumuz hedef doğrultusunda, on devletten bir tanesi olacak lider Türkiye’imizi ortaya çıkaracak dış politikaları muhakkak surette önümüze getirmemiz ve o istikamette çalışmamız gerekiyor. Bunların en önemlilerinden bir tanesi de Türk cumhuriyetleridir. Bu cumhuriyetlerle olan münasebetlerimiz Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattıyla devreye sokulmuştur; ancak, sosyal ve kültürel gelişmeler de bunu takip etmelidir. Şu anda Değerli Bakanımız Sayın Abdulhaluk Çay Beyefendi, inanıyorum ki, zamanının çoğunu Türk cumhuriyetlerinde geçirmekte ve o cumhuriyetlerin içerisinde bulunmuş olduğu imkânları, sosyal, kültürel çalışmalarımızla beraber pekiştirerek, noksanlarımızı tamamlamaya çalışmaktadır. Diğer taraftan, Ortadoğu’daki sıkıntı henüz giderilmemiştir. Ortadoğu, fludur⁸²¹, daha netleşmemiştir; kimin eli kimin cebinde belli değildir; ama, Türkiye Cumhuriyeti bir tavır koymuştur. Bu tavır, Irak’ın toprak bütünlüğüne herkesin saygı duyması istikametindedir. Irak’ın toprak bütünlüğü korunacaktır ve burada, birilerinin kafasından geçirmiş olduğu, hayal etmiş olduğu değişik şekildeki bir senaryonun ortaya çıkarılmasına, Türkiye, müsaade etmeyecektir ve kendisi de, bunu, bir savaş sebebi olarak ortaya koymuştur. Kafkaslarda sıkıntı vardır; doğrudur. Çeçenlerin, muhakkak suretle, insanca yaşayabileceği bir ortama kavuşması gerekmektedir. Balkanlarda sıkıntı vardır. Bakın, Lozan Antlaşmasına göre, değerli milletvekilleri, biz, kendi azınlığımızın, yani, kendi içimizde bulunan azınlıkların, patriğini, papazını seçmesine müsaade ediyoruz; ama, Yunanistan’da, Bulgaristan’da, maalesef, bizim soydaşlarımız azınlık haklarını kullanamıyorlar. ...O itibarla, bu dış politikaların da gözden geçirilmesi suretiyle, Türkiye’nin önü açıktır, hiç

⁸²¹ “Dumanlı, sisli, açık değil”

kimsenin böyle kötümser bir tablo çizmeye hakkı yoktur!” şeklindeki ifadelerle sürdürmüştür.⁸²²

DSP Grubu adına Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın) konuşmasında; Türkiye ekonomisinde 1960’lı yıllardan itibaren başlayan gelişmeleri özetlemiş, 1981-1997 arasında ortalama 4.5 büyüdüğünü, bu oranı başarılı bulmakla birlikte Türkiye’nin hedefi olan diğer OECD ülkelerindeki gelir düzeylerinin yakalanması açısından yeterli bulmadığını, İspanya ve Güney Kore’nin ekonomideki sıçramayı gerçekleştirebilmesi için yıllık yüzde 7-10 oranında büyümenin gerektiğini, Gayri safi sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payının 1980’li yılların başında ciddi biçimde düştüğünü ve o tarihten sonra da çok yavaş tempoda arttığını, kamu yatırımları sürekli olarak azalırken konut sektörü dışındaki özel sektör yatırımlarının GSMH’nın yüzde 10 ilâ 12’si düzeyinde takılıp kaldığını, millî gelir içerisinde yatırımların payını arttırmanın orta vadede daha yüksek büyüme oranlarını tutturmak açısından kilit öneme sahip olduğunu, tarım kesiminde 1981-1997 döneminde yıllık ortalama büyüme hızının yüzde 4’te kaldığını, nüfus artış hızı dikkate alındığında bu dönemde tarımdaki emek verimliliğinin neredeyse sabit kaldığını, Türk çiftçisinin dünya fiyatlarıyla geleneksel ve verimsiz üretim alışkanlıklarının arasında sıkıştığını, tarımda “kişi başına, dekar başına, traktör başına” verimliliğinin artırılmasının şart olduğunu, 1980 sonrası düşük ve dalgalı da olsa belli bir büyüme oranı tutturmayı başaran Türkiye’nin istihdam yaratmada yeterince başarılı olamadığını, 15-65 yaş grubunun istihdam oranının 1975-1997 arasında yüzde 74’ten yüzde 54’e gerilediğini, 25-65 yaş grubundaki iş sahibi olanların aynı yaş aralığındaki nüfusa oranının yüzde 52,2’den ibaret olduğunu, OECD ortalamasının ise yüzde 75,4 olduğunu, 1975 yılında OECD ülkeleri içinde Japonya’dan sonra en yüksek istihdam oranına sahip olan Türkiye’nin 1997 yılı itibariyle sondan ikinci sırada olduğunu, yıllarca ekonomide yeterince büyümeyi sağlayamayan Türkiye’de “deyim yerindeyse” sadece kamu borçlanma alanında çığınca bir büyümenin sürdüğünü, bütçede toplam faiz ödemelerinin toplam vergi gelirlerine oranının 1981 yılında yaklaşık yüzde 6 olduğunu, “1983’te yüzde 11’e, 1986’da yüzde 22’ye, 1990’da yüzde 30’a, 1994’te yüzde 50’ye” ve 1996’da yüzde 67’ye yükseldiğini ifade etmiştir.

Ertuğrul Kumcuoğlu konuşmasını; “Yukarıda belirttiğim saptamaların ifade ve işaret ettiği durağanlığın çözülmesi, açmazın açılması için, gerçekçi, ciddi ve kapsamlı bir ekonomik programın uygulamaya konulması gerekli ve kaçınılmazdı. Genel Başkanımız Sayın Bülent Ecevit’in Başbakan Yardımcısı olarak görev aldığı 55. cumhuriyet hükümetiyle birlikte bunun bilincine varılmış, bu konuda bazı arayışlar başlamış; örneğin, vergi ve eğitim konusunda bazı önemli mesafeler alınmıştır. ...Gerek 55. hükümet gerek onu izleyen azınlık

⁸²² İsmail Köse’nin bütçe hakkındaki konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 63-66.

hükümeti sırasında, anılan hükümetlerin yapısal özellikleri nedeniyle, böylesine yaşamsal bir atılım için gerekli zemin tam anlamıyla oluşmamıştır. Bu olanak, ancak, yine, Genel Başkanımız Sayın Ecevit'in Başkanlığındaki 57. hükümetin kurulmasıyla yakalanmış, böyle bir program hazırlanarak, uygulanmaya konulmuştur. Başlangıçtan itibaren, hükümette, bilinçli, kararlı, tutarlı ve uyumlu bir çalışma anlayışının sürdürülmesi sayesinde, Türk'ün makûs talihinin bir kere daha doğru yöne çevrilmesi şansı doğmuştur. İşte, gündemimizdeki ekonomik programın anlamı da amacı da budur. Kamu açıklarının Maastricht kriterleri düzeyine düşürülmesi ve enflasyonun yüzde 2-3 gibi küçük tek haneli rakamlara indirilmesi, amaç değil, sadece araçtır; bu husus, gereksinim duyulan sosyoekonomik dönüşüm için, asgarî şarttır. ...Burada, birkaç defa üst üste 'transformasyon' ve 'dönüşüm' kelimelerini kullandım. Bu konuda, bu programa verdiğim önemi aksettirebilmek için, bu programı hangi dönüşüm olgularıyla karşılaştırdığıma, biraz açıklık getirmek istiyorum. Türkiye ve Anadolu insanı, 20. Asır boyunca, dört temel transformasyondan geçmiştir; bu beşincisidir. Birincisi, 23 Nisan 1920'de başlayıp, 29 Ekim 1923'de sonuçlanan cumhuriyet transformasyonudur, cumhuriyet dönüşümüdür. İkinci transformasyon 14 Mayıs transformasyonudur. 14 Mayıs 1950 sonrasında, Türkiye'de, ilk defa, birey, ekonomik karar verme mekanizmasının parçası haline gelmiş ve o dönemde ilk defa Türk köylüsü motor ve makineyle tanışmıştır. Üçüncü transformasyon 1961 Anayasasıyla gelmiştir. 27 Mayıs müdahalesiyle değil 1961 Anayasasıyla gelmiştir. ...Türkiye'de 1961 Anayasasının oluşturduğu ortamda getirilen çalışma kanunlarıyla, ilk defa, insanlık tarihinde bir millet, yani Türkler, emeği yücelterek sanayileşme becerisini göstermiş olmuşlardır. Dördüncü transformasyon 24 Ocak 1980'de başlamış ve 1983 seçimleriyle sonuçlanmıştır. Bu transformasyonda Türkiye, Ekonomik kalkınmada serbest piyasa ekonomisini benimsemiş, ekonomik kalkınmada devletin yerine özel teşebbüsün lokomotif olarak öne geçmesini sağlamış ve dışa açılma operasyonu başlatılmak suretiyle küreselleşmenin önünü açmıştır. İşte, bugün, gündemimizdeki ekonomik programla, Türkiye, beşinci transformasyon, yani dönüşüm dönemine girmiştir. Dolayısıyla, bu programın, bu anlamda ve kapsamda çok iyi incelenmesi, algılanması, değerlendirilmesi ve buna kesin surette sahip çıkılması esastır; aksi takdirde, Türkiye, 21. Asra sağlıklı bir şekilde giremeyecektir!" şeklinde sürdürmüştür.

Ertuğrul Kumcuoğlu ayrıca; 2001 bütçesinde faiz ödemelerinde hızlı düşüş beklenmesinin dikkat çekici olduğunu, faiz dışı bütçe giderlerinin 2000'den 2001'e yüzde 24 oranında büyüdüğünü, faiz ödemelerinin ise 20 katrilyon liradan 16 katrilyon liraya gerileyeceğinin öngörüldüğünü, 2001 yılı bütçesinde tarımsal destekleme amacıyla tahsis edilen 1 katrilyon liradan ayrı olarak özel bir tertibe 424 trilyon TL ödenek konulduğunu ifade etmiştir.

DSP Grubu adına Masum Türker (İstanbul) konuşmasında; mevcut bütçenin 23 yıllık bir süreyi kapsayan bir plan stratejisinin ilk bütçesi olduğunu,

bütçenin “adaleti sağlanmış, hukukun üstünlüğü egemen kılınmış, doğumdan ölüme kadar sağlık ve barınma sorunları çözülmüş, eğitim fırsatlarından eşit yararlanılan bir Türkiye özlemi” olduğunu, 57. hükümetin ilk defa faiz yükünü faiz yükünü eriten bir bütçeyi getirdiğini ifadeyle, “Tablita programı denildi. Bu, yurtdışına mesajdır, Türkiye üzerinde -biraz evvel Sayın Köse’nin dediği gibi- işbirliği hesapları yapma noktasında olanlara bir mesajdır. Türkiye Cumhuriyetinin geçen yıl uygulamaya başladığı program, tablita programı değildir; ama, tablita programının ne olduğunu bir anlatalım da, ona göre yapılan suçlamayla da ne derece ekonomi bilindiğini ortaya koyalım!..⁸²³ ...ne DSP’nin Genel Başkanı ne kendisiyle ortak olan koalisyonun diğer liderleri böylesine bir programı körü körüne -ülkeyi başkalarına teslim etmek amacına- uygulanmayacak kadar bu ülkeyi seven vatanseverlerdir. Burada sürekli denildi ki ‘işçiyi, memuru, siz, düşünmüyorsunuz..’ İşçiyi, memuru bizim kadar kimse düşünmüyor. Biz, yıllarca, bugün ‘işçiyi, memuru düşünüyorum’ diyenlerin yaptıkları yasaklamaların baskısı altındaydık. Neden; çünkü, biz, bir hakça düzenin, işçiyi, emekliyi, dar gelirliyi koruyan bir düzenin kurulmasını istiyorduk. Bu düzen, bugün üç parti tarafından kurulmuştur. Geçmişte ‘işçiye para veriyorum, memura para veriyorum, esnafa vergiyi artırmıyorum’ deniliyordu, ondan sonra da enflasyon kudurtuluyor, hem enflasyon vergisi alınıyordu gayri kanunî, hem de kurdurtulan enflasyonla, daha para verilmeden cebinden alınıyordu. Muhalefetin bir sıkıntısı var, bu kürsüye gelip, ne hükümeti ne Tarım Bakanını ne de Hazineden sorumlu Bakanı ‘birikmiş tarım borçlarını ödemediniz’ diye suçlayamıyor. Niye; çünkü, biz borç yapmıyoruz. Onlar borç yapıyorlardı, parayı ödeyene kadar azdırdıkları enflasyonla parayı geri alıyorlardı. Almıyorlar mıydı?! ...Türkiye büyük bir oyunun içine girmişti. Büyük oyun neydi; dışborç yerine içborç miktarı artırılmıştı; ama, aslında o içborç da dışborçtu. Nasıl dışborçtu; insanlar doğrudan doğruya, ucuz faizle Türkiye Cumhuriyetine borç vereceklerine, bir (X) bankası aracılığıyla veriyorlardı bu borcu, (X) bankası geliyordu, kamu kâğıdını daha yüksek faizle alıyordu ve bu öyle bir sarmaldı ki, sonuçta bir saadet zinciri kurulmuştu. Bu saadet zincirini bu iktidar kırmıştır; ...Eğer, bütçe, vergi gelirleriyle oluşturulmuşsa, işte burada, çok değerli milletvekillerimizin gelip söyledikleri,

⁸²³ Masum Türker’in “Tablita” konusundaki açıklaması şöyledir: *Tablita programı, bir ülkenin para programını, tam para kuruluna emanet etmesi, Merkez Bankasını devreden çıkarmasıdır. Türkiye Cumhuriyetinin Merkez Bankası, bu programın sahibidir, bu programı uyguluyor. Dolarizasyon, bu ülkede hükümet eliyle gerçekleştirilmemiştir. Biraz evvel burada eleştirirken, bizim liderlerimizi ekonomi bilmez diye eleştirirken, kendi ekonomi bilgisizliklerini ortaya koyanlar şunu bilmediler... Neyi bilmediler; tablita programını uygulayan ülkeler, bütün sözleşmelerini, liralарını dolara ya da yakın buldukları başka bir yabancı birime bağlarlar; yani, Arjantin’de, pezo’yu dolara bağladılar. Ama, Türkiye Cumhuriyeti, 1 Türk Lirası eşittir 1 dolar ve buna göre bir tablita programına adını veren bir değişim tablosuyla bütün borçlarını, bütün sözleşmelerini bağlamadı. İşte, bu, yurtdışına bir mesajdır.*

demokratik, Magna Carta'dan beri gelen bütçe hakkını kullanma hakkımız olurdu. ...57. hükümet, daha iktidara geldiği 1999 yılından beri, yarım kalan yatırımları tamamlama ve yeni bir yatırıma -eski yatırımlar tamamlanmadan- ödenek vermeme yolunu seçmiştir. ...Şimdi, burada, çıkılıp eleştiriliyor ve deniliyor ki 'bankalar hortumlandı, yolsuzluklar meydana çıktı.' ...Sayın Başbakanımızın dediği gibi, Sayın İçişleri Bakanının muhtelif zamanlarda söylediği gibi, yolsuzluk varsa, sonuna kadar gidilecektir, gidilmeye devam edilecektir! ...Bu kürsülerde, geliniyor, Başbakan resimde çıkmamış, Başbakan Yardımcıları konuşmuyormuş deyip, üç partinin birbirleriyle kavga edeceğini düşünüyorlar. Halbuki, hükümet programının birinci sayfasında 'bu hükümet, bir uzlaşma ve atılım hükümetidir' sözü yer alıyor. Uzlaşma ve atılım hükümeti... Menfaat olsa, bu kadar yasayı, bu ülkede, bu Meclisten ilk defa geçirmezdi; burada oturup sıraları doldururken, muhalefet sıraları boş kalmazdı. ...Denildi ki: 'Dış politikada sıfırsınız.' Gelin, biraz, dış politikaya beraber bakalım. Övündükleri şey nedir: Gümrük birliğine biz soktuk... biz, gümrük birliğine girdik, arkasından Avrupa Birliğine girmeyi düşünüyoruz; ama, diğer ülkeler gümrük birliğine girmeden, Avrupa Birliğinin pazarlığında gümrük birliğini koz olarak kullandılar. Tabii, bunu anlayamazlar... Niye anlayamazlar; çünkü, onlar, bir iş becermeyi değil, fotoğrafa girmeyi seviyorlar! ...Kırgızistan'da, Kazakistan'da, Orta Asya'da yokuz diyorlar. ...Biz genel başkan seyahatiyle Orta Asya'ya gitmeyi düşünen bir iktidar değiliz. Sayın Abdulhalûk Çay, bu işten sorumlu Devlet Bakanıdır, bir ayağı sürekli orada; Sayın İsmail Cem, Orta Asya'yla sürekli diyalog içindedir ve bir söylemi söylemek istiyorum : Çeçenistan'a ilk insanî yardım Türkiye tarafından yapılmıştır. Azerbaycan'a ilk insanî yardımlar Türkiye tarafından yapılmıştır. Bunu da söyleyen bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı değil; ama, bir Türk; Haydar Aliyev söylüyor. Eğer, siz, bize inanmıyorsanız, arada bir dış politikayla ilgileniyorsanız, Haydar Aliyev'in söylemlerini de takip etmenizi tavsiye ediyorum. ...Denildi ki: 'Ekmekle mazot, arpayla mazot...' Tabii, bunu kimler yapıyor; ekonomiyi çok iyi bilenler! ...Ekonomide 'ölçümleme birimi' diye bir maliyet, bir aynı birim vardır. Tabii, eğer ekonomiyi sürekli, elmayla armudu toplayıp, 'bir artı bir, iki eder' demişlerse ve elmaya da armut demişlerse, bir diyeceğimiz yok; ama, bu, ekonomi değildir. Ekonominin, iktisadın tanımı, kaynakların kıtlığında seçenekler arasında tercih yapmaktır. ...Türkiye'de 'ahbap-çavuş kapitalizmi' diye bir laf var. Bunun İngilizcesi crony kapitalizmdir. Şimdi, gelip burada derler ki: 'Canım, siz ahabap-çavuş kapitalizmisiniz...' Allahaşkına, bizim, şu anda, yolsuzluk peşine düşüp, yakaladıklarımızın içinde ahababımız mı var ya da çavuşumuz mu var?!" şeklinde konuşmasını sürdürmüştür.⁸²⁴

⁸²⁴ Masum Türker'in bütçe hakkındaki konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 73-81.

ANAP Grubu adına Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul) konuşmasında; 1911’de dönemin Maliye Bakanı Mehmet Cavit Beyin konuşmasından ve 1931 bütçe müzakeresinin öneminden söz etmiş, 1955 yılında Sakarya Milletvekili Ekrem Alican’ın bütçe konuşmasını hatırlatmış, dördüncü büyük bütçe müzakeresinin de 2000 yılı bütçesi üzerinde yapıldığını, DYP Lideri Tansu Çiller’in “21. Yüzyıla, üçüncü milenyuma giren bir ülkenin siyasetçisi olarak tartışıyorum” şeklinde fevkalade önemli ve isabetli eleştiriler ortaya koyan bir konuşma yaptığını, bu eleştirilerden hükümetin istifade ettiğini, 2001 yılı bütçesinin hazırlığında da bunlardan yararlandığını, FP Lideri Recai Kutan’ın da keza son derece yararlı konuşmalar yapmış olduğunu, MHP Lideri Devlet Bahçeli’nin de bütçe müzakeresi sırasında MHP’nin görüşlerini yepyeni bir milliyetçi tahlil diyalektiği ile ortaya koyduğunu, DSP adına konuşmasını yapan Ertuğrul Kumcuoğlu ile Masum Türker’in bütçenin sayısal tahlilleri ile bir ekonomiye yön verebilecek değerlerin neler olduğunu isabetle ortaya koyduklarını, önceki yıl ANAP Grubu adına Mesut Yılmaz’ın Mecliste ilk kez “insan haklarını, demokrasi değerlerini ve toplumun kendine özgü değerlere sahip çıkma azmi karşısındaki hiddete hangi şekilde demokratik yoldan yaklaşılarak istenilen sonuçların anlatılabileceğini” ortaya koyan bir konuşma yaptığını, DYP Lideri Tansu Çiller’in bütçe konuşmasında “iyi ürün, bereketli ürün almak, sağlıklı ürün almak istiyorsanız, ülkenizde DNA reformu yapın” dediğini ifade etmiştir.

Yılmaz Karakoyunlu; “Cumhuriyetimizin kuruluş hedefleri içerisinde muhalefete yer yoktu. 1924 senesinin sonunda Terakkiperver Fırkayı kurduk, beş ay sonra kapattık; 1930’da Serbest Fırkayı kurduk, üç ay sonra kapattık. ...Demokrasi sentezimizin içerisinde bugün sahip olduklarımızla belki iftihar ediyoruz; ama, bunların hiçbirisini biz kendiliğimizden getirip yapmadık değerli arkadaşlar. Nasıl ki, 1839 Tanzimat, 1856 Islahat, 1875 Adalet Fermanları sırasında, Batı, bize, nelerin bulunması lazım geldiğini ‘ekonomik ve sosyal reform’ adı altında kabul ettirdiyse, bizim de demokrasiden söz etmemiz, bizim de cumhuriyetimiz içinde muhalefete yer vermemiz, insan haklarından, özgürlüklerden, haysiyetten ve demokrasiden söz etmemiz, yine, Batı’nın, bize 1944 yılında yapmış olduğu ‘BM Anayasasına imza koy’ diktesinin sonucunda geldi. ...Elbet vatandaşımıza her türlü hak ve özgürlüğü tanıyacağız, vatandaşımızın hak ve özgürlüklerini serbestçe kullanmasının fırsatlarını, imkânlarını da hazırlayacağız; ama, bir gerçeğin altını da önemle çizeceğiz; hiç kimse, ama hiç kimse, ülkenin bölünmez bütünlüğüne ve demokratik sistemin ilkelerine karşı alt kimlik, etnisite, mezhep esasına dayalı bir talep dayatması da yapamaz. Demokrasinin bireyci değerleri, insanların talep niteliklerine göre ayırmaz; ayırım yapmaz ve hepsini, insan onurunun en üst düzeyinde yurttaş olarak kabul eder, yurttaşının bu özelliklerini de tarihî ve kültürel varlığı ve sıfatıyla da saygıdeğer bulur. ...Avrupa Birliğine gidişimizde, önümüze çok sayıda engel çıkarılıyor. Bu engellerin hepsini görüyoruz; ama, teenniyle hareket

ederek, nihaî hedefimiz olan Avrupa Birliğine ulaşmamız için gereken gayreti gösteriyoruz. Zaman zaman, Avrupa Birliğinin bir Hristiyan kulübü olduğunu ve Müslüman Türkiye'ye karşı sırf bu gerekçeyle herhangi bir şekilde kabule yanaşmama direnişi gösterdiğini anlatıyoruz. Avrupa'nın bize karşı takındığı tavır, Müslüman kimliğimizden değil, Türk kimliğimizle ilgilidir. Avrupa Birliği zeminlerinde ve kürsülerinde bugün tartışılan ve kendileri için göz korkutucu olan kimlik, yine Türk kimliğimizdir. Avrupalı iki olayı hazmedememiştir. Birincisi, 1453 İstanbul'un fethidir; çünkü, İstanbul'un fethiyle birlikte, Fatih, yepyeni bir çağı açmış, artık Avrupa'nın o geleneksel, o kırılması imkânsız zannedilen dengelerini bozmuş, hem iktisadında hem sosyolojisinde hem teolojisinde İstanbul'un direnç noktası olmasını ellerinden almıştır. İkinci olarak affedemedikleri husus, Birinci Dünya Savaşında İstanbul'u işgal edip 'tekrar aldık, tekrar aynı dünyayı yaşıyoruz' diyeceklerini zannettiği yerde, Atatürk'ün 'geldikleri gibi gideceklerdir' deyip, hatırlatması ve arkasından da hakikaten geldikleri gibi kovulup gitmeleridir. Bu iki olayı hazmedemedikleri müddetçe, Türklere karşı olan tavırlarından kaynaklanır. Avrupa'da Helsinki Zirvesi sonrasında, ileriye dönük bir politika çerçevesini belirledik; ama, şartlar birdenbire değişti. Ortaya çıkan yeni manzara karşısında, başta Sayın Başbakanımız Bülent Ecevit olmak üzere, Sayın Bahçeli, Sayın Yılmaz; yani, hükümeti oluşturan partilerin liderleri, aynı anlayış, aynı disiplin, aynı isabet içerisinde, ileriye sürülen, hatta dikte edildiği izlenimi yaratılan meselelerin hiçbirisinin kabul edilemeyeceğinin, bunların mutlak suretle gözden geçirilmesi gerektiğinin mukabil tavrını koydular; ama, Avrupa Parlamentosunun arkasına saklanmış birtakım ülkeler, birtakım odaklar, Türkiye aleyhinde, bu meseleyi tekrar sürdürmenin anlayışı içerisine girdiler ve yeni bir müzakere noktasına geldik. İtiraf etme noktasındayız ki, herhangi bir şekilde, Avrupa Birliğinin Katılma Ortaklığı Belgesinde, çok üstün düzeyde bir değişiklik sağlayamadık ve bu gerçeği de burada itiraf etmek durumundayız. Dolayısıyla, Türkiye'de, Katılma Ortaklığı Belgesinin, sadece Türkiye'nin önüne konulmuş olmadığını, Kıbrıs olayının, aynı zamanda Güney Kıbrıs yönetiminin önüne konulduğunu; zaman içerisinde, güçlendirilmiş siyasî diyalog ve siyasî kriterler çerçevesinde bu sorunun tartışılması lazım geldiğini; yine, güçlendirilmiş siyasî diyalog ifadesiyle, Türkiye'nin hassasiyetlerinin göz önünde tutulduğunu; ama, siyasî kriterler ibaresi konulmak suretiyle, Yunanistan'ın da iddialarına saygıdeğer davranıldığını kabul etmek zorundayız," şeklinde konuşmasını sürdürmüş, ekonomideki kötü gidişin nedenlerini sıralamış, ekonomiyi rayına oturtmak için yapılan reformları sıralayarak yeni tasarılar hakkında bilgi vermiş, yeni çıkarılan af yasasını da savunarak konuşmasını tamamlamıştır.⁸²⁵

⁸²⁵ Yılmaz Karakoyunlu'nun bütçe hakkındaki konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 82-95.

Saat 20.18’de dördüncü oturumla 2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının görüşmelerine devam edilmiştir. Şahısları adına lehte Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün⁸²⁶ konuşmuş ve sonra hükümet adına söz alan Maliye Bakanı Sümer Oral açıklayıcı bir konuşma yapmıştır.

Maliye Bakanı Sümer Oral (İzmir) bütçe üzerindeki ikinci konuşmasında; Türkiye’nin bir an evvel sağlıklı bir kamu maliyesine kavuşması gerektiğini, kamu maliyesi sağlıklı hale gelmeden ülkede “yatırım, üretim, istihdam ortamı ve rekabet gücü olan” bir ekonominin yaratılamayacağını, dünyanın en gelişmiş ülkelerinin de bunu yaptığını, kamu maliyesi sağlıklı olmayan bir ülkenin ekonomide belli düzeylere geldiğini söylemenin mümkün olmadığını, yapılan görüşmelerde özellikle muhalefetin “şunu şöyle yaptınız; bu yanlış, böyle olması gerekirdi, böyle böyle yapmanız gerekirdi” şeklindeki eleştirileri “çok arzu etmesine rağmen” kabul etmesinin mümkün olmadığını ifadeyle bütçenin gelir ve gider durumunu aksetmiş, faiz giderlerinin altını bir kez daha çizmiş, vergi gelirlerinin yetmediğini tekrarlamış, bütçe açığını hatırlatmış, kamu maliyesinin mevcut haliyle “bir yere gitmenin” mümkün olmadığını söyleyerek, muhalefetin iddialarına rakamlarla cevap vermiş ve ekonominin durumunu bir kez daha sayılarla ayrıntılı olarak hatırlatmıştır.⁸²⁷

Maliye Bakanı Sümer Oral’dan sonra şahsı adına aleyhte olmak üzere İstanbul Milletvekili Aydın Menderes de bir konuşma yapmıştır.⁸²⁸ Aydın Menderes’in konuşmasıyla bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmış ve aşağıdaki 2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının maddelerine geçilmesi sırasıyla ve ayrı ayrı oylanmıştır:

- “1.- 2001 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi,
- 2.- 1999 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi,
- 3.- 2001 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi,
- 4.- 1999 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısının maddelerine geçilmesi.”

Yukarıdaki dört maddenin de maddelerine geçilmesi oylama sonunda kabul edilmiş, 2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının maddelerine geçilmesi kabul edilmiştir. Bunun ardından sırasıyla, her 4 tasarının da, aşağıdaki 1. maddeleri okutulmuş, ardından da bütçe görüşmelerine bir gün sonra başlamak üzere ara verilmiştir.⁸²⁹

⁸²⁶ İsmail Özgün’ün bütçe hakkında ikinci konuşmasının tam metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 96-99.

⁸²⁷ Maliye Bakanı Sümer Oral’ın bütçe hakkında ikinci konuşmasının tam metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 99-106.

⁸²⁸ Aydın Menderes’in bütçe hakkında ikinci konuşmasının tam metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), ss. 106-110.

⁸²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 48, B 28 (11.12.2000), s. 111.

“2001 MALÎ YILI BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Gider, Gelir ve Denge

Gider bütçesi

MADDE 1.- Genel Bütçeye dahil dairelerin harcamaları için bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 48.219.490.000.000 liralık ödenek verilmiştir.

1999 MALÎ YILI KESİN HESAP KANUNU TASARISI

Gider Bütçesi

MADDE 1. - Genel bütçeli idarelerin 1999 malî yılı giderleri, bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere, (27 841 439 383 525 000) lira olarak gerçekleşmiştir.

2001 MALÎ YILI KATMA BÜTÇELİ İDARELER

BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

Ödenekler, Öz Gelirler, Hazine Yardımı

MADDE 1.- a) Katma bütçeli idarelerin 2001 yılında yapacakları hizmetler için 4.784.252.200.000.000 lira ödenek verilmiştir.

b) Katma bütçeli idarelerin 2001 yılı gelirleri 300.000.000.000.000 lirası öz gelir, 3.521.787.300.000.000 lirası Hazine yardımı, 962.464.900.000.000 lirası yükseköğretim kurumlarının cari hizmet giderlerine yapılacak Devlet katkısı olmak üzere toplam 4.784.252.200.000.000 lira olarak tahmin edilmiştir.

1999 MALÎ YILI KATMA BÜTÇELİ İDARELER KESİN HESAP KANUNU TASARISI

Gider Bütçesi

MADDE 1. - Katma Bütçeli İdarelerin 1999 Malî yılı giderleri, bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere, (2.606.570.920. 663.000) lira olarak gerçekleşmiştir.”

2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerinde, 12 Aralık 2000 Salı günü saat 11.00’da 29. birleşimin birinci oturumu sırasında, aşağıdaki bütçeler üzerindeki birinci tur görüşmeleriyle devam edilmiştir.⁸³⁰

⁸³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 29 (12.12.2000), s. 6: Genel Kurulda Başkanvekili Ali İlıksoy Başkan, Burhan Orhan (Bursa) ve Sebahattin Karakelle (Erzincan) de Kâtip Üyeler olarak görev almışlardır.

A)TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

- 1. -Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. -Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) CUMHURBAŞKANLIĞI

- 1. -Cumhurbaşkanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. -Cumhurbaşkanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

C) SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

- 1. -Sayıştay Başkanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. -Sayıştay Başkanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

D)ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI

- 1. -Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. -Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

Birinci turda, grupları ve şahısları adına söz isteyen üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: FP Grubu adına Rize Milletvekili Mehmet Bekâroğlu, İstanbul Milletvekili Bahri Zengin, Kahramanmaraş Milletvekili Mustafa Kamalak; MHP Grubu adına Burdur Milletvekili Süleyman Coşkun, İçel Milletvekili Cahit Tekelioğlu, Van Milletvekili Ayhan Çevik, Kahramanmaraş Milletvekili Edip Özbaş; DSP Grubu adına İstanbul Milletvekili Erol Al, İzmir Milletvekili Salih Dayıoğlu, Hatay Milletvekili Namık Kemal Atahan, Samsun Milletvekili Yekta Açıkgoz; ANAP Grubu adına Kırklareli Milletvekili Cemal Özbilen, Bursa Milletvekili Turhan Tayan; DYP Grubu adına Hatay Milletvekili Mehmet Dönen, Amasya Milletvekili Ahmet İyimaya.

Şahısları adına: Lehide, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu; aleyhinde, Tekirdağ Milletvekili Nihan İlgün.

Yukarıdaki milletvekillerinin konuşmalarından sonra birinci tur bütçe görüşmelerinin soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Tekirdağ milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı, Çanakkale Milletvekili Sadık Kırbaş, Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak, İstanbul Milletvekili Azmi Ateş, Manisa Milletvekili Bülent Arınç'tır. Sorulara; TBMM Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül (Kocaeli), Sayıştay Başkanı Mehmet Kamil Mutluer ve RTÜK Başkanı Sedat Nuri Kayış tarafından cevap verilmiştir. Soru-cevap bölümünün ardından sırasıyla, birinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu ve bölümler ayrı ayrı okutularak oylanmış, tamamı kabul edilmiştir.⁸³¹ İkinci turda aşağıdaki bütçeler üzerinde görüşülmüştür.

E) BAŞBAKANLIK

- 1.- Başbakanlık 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2.- Başbakanlık 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

⁸³¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 29 (12.12.2000), s. 57.

F) HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI

1.- Hazine Müsteşarlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Hazine Müsteşarlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

G) GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1.- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

İkinci turda grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: MHP Grubu adına Bursa Milletvekili Orhan Şen, Uşak Milletvekili Armağan Yılmaz, Kütahya Milletvekili Seydi Karakuş; DSP Grubu adına İzmir Milletvekili Saffet Başaran, Adana Milletvekili Ali Tekin, Samsun Milletvekili Tarık Cengiz; ANAP Grubu adına Ankara Milletvekili Birkan Erdal, İstanbul Milletvekili Nesrin Nas; DYP Grubu adına, Antalya Milletvekili Kemal Çelik⁸³², İzmir Milletvekili Ufuk Söylemez; FP Grubu adına Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, Konya Milletvekili Veysel Candan ve Konya Milletvekili Lütfi Yalman.

Şahısları adına; lehinde, Ağrı Milletvekili Nidai Seven,⁸³³ aleyhinde Tokat Milletvekili Bekir Sobacı.⁸³⁴

Milletvekillerinin konuşmalarından sonra, Devlet Bakanı Recep Önal ile Devlet Bakanı Hasan Gemici ve Devlet Bakanı Sayın Fikret Ünlü tarafından, muhalefetin iddialarına cevap ve açıklama niteliğinde konuşmalar yapılmış, son olarak Tokat Milletvekili Bekir Sobacı'nın tartışmalara neden olan şahsı adına konuşmasıyla ikinci tur bütçe görüşmeleri sona ermiş ve tartışma sürerken saat 21.18'de birleşime ara verilmiştir.

İkinci tur görüşmelerine saat 21.40'da dördüncü oturumla birlikte başlanmış ve Tokat Milletvekili Bekir Sobacı'nın "küstah" sözünü geri alması

⁸³² DYP Antalya Milletvekili Kemal Çelik'in Başbakanı hedef alan konuşmasında sarf etmiş olduğu, "Hırsızlıklara göz yumanlar, gece yarısı banka pazarlığı yapanlara göz yumanlar hırsızdır. Hırsızlığa göz yumanlar, onlara ortak olmuş sayılır!" şeklindeki ifade hem TBMM Başkanlık Divanında rahatsızlık yaratmış, hem de DSP Konya Milletvekili Mehmet Emrehan Halıcı'nın söz isteyerek, bu tür konuşmaları önleme konusunda Genel Kurul Başkanı uyarma ihtiyacı hissetmiştir. Başkan da DYP sözcülerinden Ufuk Söylemez'in ardından gereken uyarıyı yapmıştır. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 29 (12.12.2000), ss. 80-84 ve ss. 88-89.

⁸³³ Nidai Seven'in konuşmasından sonra Lütfü Yalman, Murat Akın ve Bekir Sobacı'nın karıştığı bir tartışma yaşanmış, Lütfü Yalman yerinden bir açıklama yapmıştır. Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 29 (12.12.2000), ss. 97-101.

⁸³⁴ Tokat Milletvekili Bekir Sobacı'nın konuşması sırasında iktidara yönelik eleştirilerinde, "Düşündüm günlerce nasıl bir isim bulabilirim diye; buldum, bir jaws operasyonu, köpekbalığı operasyonu size lazım; çünkü, aynı zamanda küstah ve saldırgansınız bu milletin kültür, tarih ve inancına... Asıl operasyon size... Onu da millet yapacak..." şeklindeki ifadesindeki "küstah" sözcüğünü geri alması için Genel Kurul Başkanı ikaz etmiş, ancak geri almamıştır. Bunun üzerine MHP milletvekillerinden Nidai Seven ile Mehmet Şandır'ın, bu sözcüğün Meclise ve Başkana hakaret olduğunu, geri alınması gerektiğini iddia eden tartışmaları yaşanmıştır. Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 29 (12.12.2000), ss. 108-112.

konusunda Genel Kurul Başkanı yeniden ikaz etmiştir. Bunun üzerine Bekir Sobacı bir açıklama yapmış, ancak gene de doğrudan, sözünü geri aldığına ilişkin bir ifadede bulunmamış, “gereken açıklamayı yaptığını” ifade etmekle yetinmiştir. Bunu üzerine Başkan birkaç kez sözünü geri alması için üstelemiş, FP Başkanvekili Salih Kapusuz, “geri aldığı” birkaç kez ifade etmiştir. Bu olayı DYP Grup Başkanvekili İçel Milletvekili Turhan Güven’in Genel Kurul Başkanı’nu suçlayan, İzmir Milletvekili Oktay Vural’ın MHP ile ilgili hassasiyeti belirten, FP Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan’ın ortalığı yatıştırmaya yönelik konuşmaları izlemiş ve nihayet ikinci turun soru-cevap bölümüne geçilmiştir.

Soru sahibi milletvekilleri; Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt, Bursa Milletvekili Orhan Şen, Yozgat Milletvekili İlyas Arslan, Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı’dır.⁸³⁵ Soruların cevapları; Devlet Bakanı Hasan Gemici, Devlet Bakanı Fikret Ünlü ve Devlet Bakanı Recep Önal tarafından verilmiş, bazı soruların yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Daha sonra, sırasıyla, ikinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabulü üzerine bölümler ayrı ayrı okutulup oylanmış ve kabul edilmişlerdir. Böylece, Başbakanlık, Hazine Müsteşarlığı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 2001 malî yılı bütçeleri ile 1999 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁸³⁶

2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki üçüncü tur görüşmelerine 13 Aralık 2000 Çarşamba günü, 30, birleşimin birinci oturumuyla birlikte aşağıdaki kurumların bütçeleri üzerinde görüşülerek devam edilmiştir.⁸³⁷

A) DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

1. - *Diyanet İşleri Başkanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
2. - *Diyanet İşleri Başkanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) KÖY HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. - *Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi*
2. - *Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

C) SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. - *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi*
2. - *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

⁸³⁵ Süre sorunu nedeniyle soruları okutulmayan ve sadece soy adları okutulan diğer milletvekilleri şöyledir: Büyüköztürk, Seven, Ilıcak, Arı, Göksu, Açıba, Erbaş, Arvas, Ercan, Yıldırım, Bilgiç, İevent, Demir, Güzel, Uzunırmak, Seyda, Eker, Çakar.

⁸³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 29 (12.12.2000), s. 125.

⁸³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 30 (13.12.2000), ss. 155-156: Genel Kurulda Başkanvekili Murat Sökmenoğlu Başkan, Şadan Şimşek (Edirne) ve Yahya Akman (Şanlıurfa) Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

D) VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. - Vakıflar Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi

2. - Vakıflar Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

Üçüncü turda grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DSP Grubu adına İzmir Milletvekili Kemal Vatan, Manisa Milletvekili İsmail Bozdağ, Ankara Milletvekili Ayşe Gürocak, Zonguldak Milletvekili Ömer Üstümkol; ANAP Grubu adına Samsun Milletvekili Mehmet Çakar, Mardin Milletvekili Ömer Ertas, Şanlıurfa Milletvekili Eyüp Cenap Gülpınar; DYP Grubu adına Erzincan Milletvekili Sebahattin Karakelle, Van Milletvekili Fetullah Gültepe; FP Grubu adına Yozgat Milletvekili Mehmet Çiçek, Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz, Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey; MHP Grubu adına Antalya Milletvekili Osman Müderrisoğlu, Erzincan Milletvekili Mihrali Aksu, Tokat Milletvekili Reşat Doğru, Afyon Milletvekili Müjdat Kayayerli, Zonguldak Milletvekili İsmail Hakkı Cerrahoğlu.

Şahısları adına: Lehide, Malatya Milletvekili Yaşar Canbay, Bursa Milletvekili Faruk Çelik; aleyhinde, Siirt Milletvekili Ahmet Nurettin Aydın, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa ve Eskişehir Milletvekili Mail Büyükerman.

Üçüncü tur bütçe görüşmelerinde öncelikle hükümet adına Devlet Bakanı Hasan Gemici söz almış daha sonra grupları adına milletvekillerinin konuşmalarına geçilmiştir. DYP Grubu adına Van Milletvekili Fetullah Gültepe'nin konuşmasında "Dün Ankara'da, son zamanlarda İstanbul'da meydana gelen olaylar bize 1980 öncesi Ecevit hükümetlerini hatırlatıyor. Tabii ki, ülkede sağlıklı, yorgun bir Başbakan olursa, bu ülkede bu olaylar devamlı beklenmektedir." İfadesini kullanması üzerine Genel Kurul salonunda karşılıklı tartışmalar yaşanmış, tartışmanın büyümesi üzerine saat 12.45'te birleşime ara verilmiştir. Saat 12.55'te ikinci oturumla birlikte tartışmalar devam etmiştir. Genel Kurul Başkanının DYP Grubu adına konuşan Fetullah Gültepe'den, "sözünü geri aldığı" taktirde konuşmasına devam edebileceği söylenmiş, Fetullah Gültepe yansa mamış, ardından gruplar tartışmaya karışmış ve tartışma giderek büyürken saat 13.04'te birleşime bir kez daha ara verilmiştir.⁸³⁸

Bütçe üzerindeki üçüncü tur görüşmeleri birleşimin saat 14.00'da açılan üçüncü oturumuyla devam etmiştir. Önce, DSP Grubu adına söz alan Konya Milletvekili Mehmet Emrehan Halıcı yerinden bir açıklama yaparak, Başbakan Bülent Ecevit hakkında çıkartılan "hasta" ifadesinin gerçek dışı olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra FP Grubu adına Yozgat Milletvekili Mehmet Çiçek'in konuşmalarıyla görüşmeler sürdürülmüştür. Bütçe görüşmelerinin üçüncü turunda soru sahibi milletvekilleri; Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Hakkari Milletvekili Hakkı Töre, Bursa Milletvekili Orhan Şen, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Tokat Milletvekili Reşat Doğru, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Hatay Milletvekili Namık Kemal Atahan'dır. Soruların bir kısmı Devlet Bakanı Hasan Gemici

⁸³⁸ Genel Kuruldaki tartışmaların ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 30 (13.12.2000), ss. 182-185.

tarafından cevaplandırılmış, bir kısmının da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Soru-cevap süresinin uzatılması üzerine ayrıca; Muş Milletvekili Sabahattin Yıldız, Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Bursa Milletvekili Faruk Çelik, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler, Isparta Milletvekili Ramazan Gül de sorularını sormuştur.⁸³⁹ Soruların sorulmasının ardından saat 16.07’de birleşime ara verilmiş, saat 18.00’da açılan dördüncü oturumla, üçüncü turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabulü üzerine bütçenin bölümleri ayrı ayrı okutulup oylanmış ve kabul edilmişlerdir. Sonuç itibariyle; Diyanet İşleri Başkanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ve Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün 2001 malî yılı bütçeleri ile 1999 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁸⁴⁰

2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelere, dördüncü turda aşağıdaki kurumların bütçeleri üzerindeki görüşülerek devam edilmiştir.⁸⁴¹

E) DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI

- 1.- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2.- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

F) DENİZCİLİK MÜSTEŞARLIĞI

- 1.- Denizcilik Müsteşarlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2.- Denizcilik Müsteşarlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

G) DEVLET METEOROLOJİ İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1.- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2.- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı*

Kesinhesabı

H) GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI

- 1.- Gümrük Müsteşarlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2.- Gümrük Müsteşarlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

Dördüncü turda, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: ANAP Grubu adına İzmir Milletvekili Işın Çelebi, İstanbul Milletvekili Şamil Ayrım; DYP Grubu adına Aksaray Milletvekili Murat Akın, Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Yalçinkaya; FP Grubu adına Karaman Milletvekili Zeki Ünal, Tokat Milletvekili Ergün Dağcıoğlu, Hatay Milletvekili Mustafa Geçer; MHP Grubu adına Gaziantep Milletvekili Hanifi Tiryaki, Hatay Milletvekili Mehmet Nuri Tarhan, Denizli Milletvekili Ali

⁸³⁹ Genel Kurul Başkanı; “Yıldırım, Yönder, Arvas, Uzunkaya, Aytekin, Kırbaş, Baysarı, Aslan, Gülay, Günbey, Alçelik, Ayaydın, Oral ve Aydın” şeklinde, sadece soyadlarını okuduğu milletvekillerinin de soruların olduğunu, ancak vakit yetmediği nedeniyle soruların alınmadığını bildirmiştir.

⁸⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 30 (13.12.2000), s. 222.

⁸⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 30 (13.12.2000), s. 223.

Keskin, Afyon Milletvekili Mehmet Telek; DSP Grubu adına, Çanakkale Milletvekili Sadık Kırbaş, İstanbul Milletvekili Cahit Savaş Yazıcı, Ankara Milletvekili Melda Bayer, Burdur Milletvekili Hasan Macit.

Şahısları adına: Bursa Milletvekili Burhan Orhan, Erzurum Milletvekili Aslan Polat.

Bursa Milletvekili Burhan Orhan'ın şahsı adına konuşmasından sonra Hükümet adına, Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıku, Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoglu ve Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler tarafından, muhalefetin iddialarına cevap verecek açıklayıcı konuşmalar yapılmıştır. Daha sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Bursa Milletvekili Orhan Şen, İstanbul Milletvekili Cahit Savaş Yazıcı, İstanbul Milletvekili Masum Türker, Tokat Milletvekili Ergün Dağcıoğlu, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu, Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa'dır. Soruların cevapları; Sanayi ve Ticaret Bakan Ahmet Kenan Tanrıku, Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoglu ve Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler tarafından verilmiş, bazı soruların da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Daha sonra sırasıyla, dördüncü turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabulü üzerine bölümler ayrı ayrı okutulmuş ve hepsi de kabul edilmiştir.⁸⁴²

2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmeler, 14 Aralık 2000 Perşembe günü saat 11.00'da açılan 31. birleşimin birinci oturumu sırasında, beşinci tur bütçe görüşmeleri adı altında aşağıdaki kurumların bütçeleri üzerindeki görüşmelerle devam edilmiştir.⁸⁴³

A) DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI

1.- Dış Ticaret Müsteşarlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Dış Ticaret Müsteşarlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

B) DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ BAŞKANLIĞI

1.- Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

C) TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1.- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

D) DANIŞTAY BAŞKANLIĞI

1.- Danıştay Başkanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Danıştay Başkanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

⁸⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 30 (13.12.2000), s. 286.

⁸⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 31 (14.12.2000), s. 296. Genel Kurulda Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül Başkan, Levent Mıstıkoğlu (Hatay) ve Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

Beşinci turda söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Gruplar adına: DYP Grubu adına İçel Milletvekili Ayfer Yılmaz, Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya; FP Grubu adına İstanbul Milletvekili Azmi Ateş, Erzurum Milletvekili Aslan Polat, Erzurum Milletvekili Fahrettin Kukaracı; MHP Grubu adına Sivas Milletvekili Mehmet Ceylan, Bursa Milletvekili Burhan Orhan, İçel Milletvekili Hidayet Kılınç, Kayseri Milletvekili Sadık Yakut; DSP Grubu adına Bursa Milletvekili Fahrettin Gülener, İçel Milletvekili Akif Serin, Antalya Milletvekili Mustafa Vural, Bursa Milletvekili Ali Arabacı; ANAP Grubu adına İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın, Ordu Milletvekili Sefer Koçak.

Şahısları adına; lehinde, Konya Milletvekili Veysel Candan; aleyhinde, Tunceli Milletvekili Kamer Genç.

Grupları adına konuşmalar ve şahsı adına konuşan Konya Milletvekili Veysel Candan'ın ardından, hükümet adına Devlet Bakanı Şuayip Üşenmez ve Devlet Bakanı Tunca Toskay tarafından açıklayıcı birer konuşma yapılmıştır. Beşinci turda soru sahibi milletvekilleri; İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, İstanbul Milletvekili Azmi Ateş, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı'dır. Sorulara; Devlet Bakanı Tunca Toskay ve Devlet Bakanı Şuayip Üşenmez tarafından cevap verilmiştir. Daha sonra da sırasıyla, beşinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabulü üzerine bölümler ayrı ayrı okutularak oylanmış ve sonuç itibariyle, beşinci turda görüşülen 4 bütçe de kabul edilmiştir.⁸⁴⁴ Altıncı turda aşağıdaki bakanlıkların bütçeleri üzerindeki görüşmelere devam edilmiştir.

E) SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI

1.- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

F) ÇEVRE BAKANLIĞI

1.- Çevre Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Çevre Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

Altıncı turda gruplar ve şahısları adına konuşan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Gruplar adına: FP Grubu adına Konya Milletvekili Özkan Öksüz, Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu; MHP Grubu adına Ankara Milletvekili Mehmet Arslan, Manisa Milletvekili Ali Serdengeçti, Balıkesir Milletvekili Hüseyin Kalkan, Ankara Milletvekili Sedat Çelik; DSP Grubu adına Kocaeli Milletvekili Ahmet Arkan, Niğde Milletvekili Eyüp Doğanlar, Ankara Milletvekili Esvet Özdoğu, Muğla Milletvekili Nazif Topaloğlu; ANAP Grubu adına Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan, İstanbul Milletvekili Ediz Hun; DYP Grubu adına Konya Milletvekili Mehmet Gölhan, Manisa Milletvekili Rıza Akçalı.

⁸⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 31 (14.12.2000), s. 356.

Şahısları adına: Lehide, Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent, aleyhinde, Hatay Milletvekili Mustafa Geçer.

Grupları adına konuşanlar ile şahsı adına konuşan Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent'ten sonra Sanayi ve Ticaret Bakanı Kenan Tanrıku ve Çevre Bakanı Fevzi Aytekin tarafından muhalefetin iddialarına cevap niteliğinde açıklayıcı birer konuşma yapılmıştır. Hatay Milletvekili Mustafa Geçer'in şahsı adına konuşmasından sonra da altıncı tur bütçe görüşmelerinin soru-cevap bölümüne geçilmiştir.

Altıncı turdaki soru sahibi milletvekilleri; Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Kocaeli Milletvekili Osman Pepe, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya, Erzurum Milletvekili Zeki Ertugay, Bursa Milletvekili Orhan Şen'dir. Sorular; Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıku ve Çevre Bakanı Fevzi Aytekin tarafından cevaplandırılmış, bazı soruların ise yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir.

Daha sonra da 6. turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabul edilmiştir. Ardından DYP Grubu tarafından Karar yetersayısının aranılması istenmiş, tartışmalar içerisinde oylama yapılmış ve Karar yetersayısının mevcut olduğu görülmüştür. 6. tur bütçe görüşmelerinin bölümleri ayrı ayrı oylanmış ve sonuç itibarıyla, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Çevre Bakanlığının 2001 malî yılı bütçeleriyle 1999 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.

2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelere, 15 Aralık 2000 Cuma günü saat 11.00'da, 32. birleşimin birinci oturumu sırasında, yedinci turda aşağıdaki bakanlık ve kurum bütçelerinin görüşülmesiyle devam edilmiştir.⁸⁴⁵

A) MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI

- 1. - Millî Savunma Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. - Millî Savunma Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) ULAŞTIRMA BAKANLIĞI

- 1. - Ulaştırma Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. - Ulaştırma Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) TELSİZ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. - Telsiz Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

7 nci turda, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: MHP Grubu adına Mehmet Kaya, Vedat Çınaroğlu, Mustafa Enöz, Mustafa Zorlu; DSP Grubu adına İsmail Aydınli, Mustafa Kemal Tuğmaner, Fadlı Ağaoğlu, Mehmet Çümen; ANAP Grubu adına Rifat Serdaroğlu, Ekrem Pakdemirli; DYP Grubu adına Mehmet Sait Değer, İlyas Yılmazyıldız; FP Grubu adına Mukadder Başegmez, Zeki Ergezen, Zeki Çelik.

⁸⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, 2 32 (15.12.2000), s. 443. Genel Kurulda Başkanvekili Nejat Arseven Başkan, Mehmet Ay (Gaziantep) ve Hüseyin Çelik (Van) ise Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

Şahısları adına: Lehide Birol Büyüköztürk; aleyhinde Ahmet Sünnetçioğlu.

Birol Büyüköztürk'ün şahsı adına konuşmasından sonra hükümet adına söz alan; MSB Sabahattin Çakmakoglu ve Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz tarafından, muhalefete cevap niteliği de taşıyan açıklayıcı birer konuşma yapılmıştır. Şahsı adına konuşan Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu'ndan sonra yedinci turun soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Yedinci turdaki soru sahibi milletvekilleri; Çanakkale Milletvekili Sadık Kırbaş, Mardin Milletvekili Mustafa Kemal Tuğmaner, Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Tokat Milletvekili Bekir Sayın Sobacı, Edirne Milletvekili Mustafa İlmen, Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı, Aksaray Milletvekili Kürşat Eser, Ordu Milletvekili İhsan Çabuk, Ağrı Milletvekili Nidai Seven'dir. MSB bütçesi ile ilgili sorulara, Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu tarafından, inceleme sonucu yazılı olarak cevap verileceği bildirilmiştir. Diğer soruların bir kısmı Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz tarafından cevaplandırılmış, bir kısmına da yazılı olarak cevap verileceği bildirilmiştir. Yeterli süre kalması üzerine ayrıca; Elazığ Milletvekili Mustafa Gül, Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Kaya'nın da soruları alınmıştır.⁸⁴⁶ Daha sonra sırasıyla, yedinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi oylanmış ve kabulü üzerine, bölümler ayrı ayrı okutulmuş ve kabul edilmişlerdir.⁸⁴⁷ 8. tur bütçe görüşmelerine aşağıdaki bakanlıklar ve genel müdürlük bütçeleri üzerindeki görüşmelerle devam edilmiştir.

C) ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

1. - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2. - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

D) ORMAN BAKANLIĞI

1. - Orman Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2. - Orman Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

a) ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. - Orman Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi

2. - Orman Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

Grupları adına ve şahısları adına söz isteyen milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DSP Grubu adına; İzmir Milletvekili Rahmi Sezgin, Gündoğan, Tunceli Milletvekili Bekir Gündoğan, Adana Milletvekili İsmet Vursavuş, Balıkesir Milletvekili Numan Gültekin, ANAP Grubu adına; İçel Milletvekili Ali Er, İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu, DYP Grubu adına; Kayseri Milletvekili Sevgi Esen, Isparta Milletvekili Ramazan Gül, FP Grubu

⁸⁴⁶ Genel Kurul Başkanı tarafından, süre yeterli olmadığı için soruları sordurulamayan milletvekillerinin soyadları şu şekilde bildirilmiştir: Yılmazyıldız, Demir, Polat, Erbaş, Gülle, Öztürk, Kabataş, Seven, Çümen, Yumakoğulları, Çiçek, Yıldız, Erdir ve Türker.

⁸⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 32 (15.12.2000), s. 501.

adına; Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler, Adana Milletvekili Yakup Budak, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu, MHP Grubu adına; Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın, Kırşehir Milletvekili Mustafa Haykır, Balıkesir Milletvekili Aydın Gökmen, İçel Milletvekili Yalçın Kaya.

Şahsı adına: Lehide Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz, Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler.

Grupları adına yapılan konuşmalar ve Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz'ın şahsı adına konuşmasından sonra Orman Bakanı Nami Çağan ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan tarafından, muhalefete cevap verecek nitelikte açıklayıcı konuşmalar yapılmıştır. Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler'in şahsı adına konuşmasından sonra ise soru-cevap bölümüne geçilmiştir. 8. turdaki soru sahibi milletvekilleri; Bursa Milletvekilleri Orhan Şen, Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Bursa Milletvekili Burhan Orhan, Tokat Milletvekili Bekir Sobacı, Tokat Milletvekili Ali Şevki Ereğ' tir. Sorular; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan ve Orman Bakanı Nami Çağan tarafından cevaplandırılmış, bazı soruların da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Soru-cevap bölümünden sonra sırasıyla, 8. turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabulü üzerine bölümler ayrı ayrı okutularak oylanmış, sonuç itibarıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Orman Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğü'nün 2001 malî yılı bütçeleriyle, 1999 yılı malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁸⁴⁸

2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerinin dokuzuncu turu, 16 Aralık 2000 Cumartesi günü, saat 11.00'da açılan 33. birleşimin birinci oturumu sırasında aşağıdaki bakanlıklar ve kurumların bütçeleri üzerindeki görüşmelerle sürdürülmüştür.⁸⁴⁹

A) KÜLTÜR BAKANLIĞI

- 1. – Kültür Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Kültür Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

- 1.– İçişleri Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – İçişleri Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1.– Emniyet Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2.– Emniyet Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

⁸⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 49, B 32 (15.12.2000), s. 568.

⁸⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 33 (16.12.2000), s. 9. Genel Kurulda; Başkanvekili Ali İllısoy Başkan, Mehmet Batuk (Kocaeli) ve Melda Bayer (Ankara) ise Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

b) JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI

1. – Jandarma Genel Komutanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2. – Jandarma Genel Komutanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

c) SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI

1. – Sahil Güvenlik Komutanlığı 2001 Mali Yılı Bütçesi

2. – Sahil Güvenlik Komutanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

Dokuzuncu turda, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: ANAP Grubu adına, Balıkesir Milletvekili Ağâh Oktay Güner, Adana Milletvekili Musa Öztürk; DYP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Celal Adan, İstanbul Milletvekili Hayri Kozakçıoğlu; FP Grubu adına, Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan, Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün, Bingöl Milletvekili Hüsamettin Korkutata; MHP Grubu adına, Iğdır Milletvekili Abbas Bozyel, Çankırı Milletvekili İrfan Keleş, Çorum Milletvekili Melek Denli Karaca, Malatya Milletvekili Basri Coşkun, Bayburt Milletvekili Şaban Kardeş, Adıyaman Milletvekili Hasari Güler; DSP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Süleyman Yağız, Ankara Milletvekili Zeki Sezer, Muş Milletvekili Zeki Eker, İstanbul Milletvekili Bahri Sipahi.

Şahsı adına: Lehide Konya Milletvekili Remzi Çetin; aleyhinde Ankara Milletvekili Zeki Çelik, İstanbul Milletvekili İsmail Kahraman.

Grupları adına konuşanlardan sonra konuşma yapan Konya Milletvekili Remzi Çetin'i takiben, hükümet adına söz alan; Kültür Bakanı M. İstemihan Talay ve İçişleri Bakanı Sadettin Tantan birer açıklayıcı konuşmayla, muhalefete de cevap vermişlerdir. Saat 18.00'da üçüncü oturumda Ankara Milletvekili Mehmet Zeki Çelik'in şahsı adına konuşma yapmasıyla görüşmeler sürdürülmüştür. Daha sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Dokuzuncu turda soru sahibi milletvekilleri; Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Antalya Milletvekili Kemal Çelik, Hatay Milletvekili Namık Kemal Atahan, Bayburt Milletvekili Şaban Kardeş, İzmir Milletvekili Mehmet Çümen, Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, İçel Milletvekili Hidayet Kılınç, Gümüşhane Milletvekili Bedri Yaşar'dır. Sorular, Kültür Bakanı M. İstemihan Talay ve İçişleri Bakanı Sadettin Tantan tarafından cevaplandırılmıştır. Daha sonra dokuzuncu turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış ve kabulü üzerine bölümleri ayrı ayrı okutulup oylanmış, sonuç itibariyle; Kültür Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının 2001 malî yılı bütçeleri ile 1999 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁸⁵⁰ 10. turda ayrıntıları aşağıda verilen bütçeler üzerinde görüşmeler sürdürülmüştür.

⁸⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 33 (16.12.2000), s. 77.

C) BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI

- 1. – Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Karayolları Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Karayolları Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

D) SAĞLIK BAKANLIĞI

- 1. – Sağlık Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
 - 2. – Sağlık Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*
- a) HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ*

- 1. – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı*

Kesinhesabı

Onuncu turda, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DYP Grubu adına, Muş Milletvekili Mümtaz Yavuz, Gaziantep Milletvekili İbrahim Konukoğlu; FP Grubu adına, Kahramanmaraş Milletvekili Ali Sezal, Adana Milletvekili Ali Gören, Batman Milletvekili Alaattin Sever Aydın; MHP Grubu adına, İzmir Milletvekili Yusuf Kırkpınar, Trabzon Milletvekili Orhan Bıçakçıoğlu, Adana Milletvekili Metanet Çulhaoğlu, Yozgat Milletvekili Mesut Türker, Isparta Milletvekili Osman Gazi Aksoy; DSP Grubu adına, Antalya Milletvekili Sancar Sayın, Kocaeli Milletvekili Turhan İmamoğlu, İzmir Milletvekili Suat Çağlayan, Bilecik Milletvekili Sebahat Vardar; ANAP Grubu adına, Kırıkkale Milletvekili Nihat Gökbulut, Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy.

Şahsı adına: Lehide Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı; aleyhinde Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz, Muş Milletvekili Sabahattin Yıldız.

Grubu adına Isparta Milletvekili Osman Gazi Aksoy'un konuşmasından sonra, DYP Grup Başkanvekili İçel Milletvekili Turhan Güven'in; "DYP Genel Başkanı'na sataşıldığı ve hakaret edildiği" gerekçesiyle söz talebi kabul edilmiş ve konuşma yapılmış, daha sonra bu kez de MHP Grup Başkanvekili İsmail Köse'nin, DYP Grup Başkanvekili Turhan Güven'in sataşma sebebiyle yaptığı konuşmasının yanlış anlamalara neden olabileceği iddiasıyla konuşma talebi olmuştur. İsmail Köse de açıklayıcı bir konuşma yapmıştır.⁸⁵¹

Şahısları adına konuşan Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı'dan sonra hükümet adına söz alan; Sağlık Bakanı Osman Durmuş ile Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın tarafından muhalefete cevap niteliği taşıyan açıklamalar yapılmıştır. Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz'ün şahsı adına konuşmasından sonra, soru-cevap bölümüne geçilmiştir. 10. turda soru sahibi milletvekilleri; Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent, Antalya Milletvekili

⁸⁵¹ 10. tur bütçe görüşmeleri sırasında sataşmalarla ilgili konuşmaların ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 33 (16.12.2000), ss. 102-104.

Nesrin Ünal, Bursa Milletvekili Orhan Şen, Edirne Milletvekili Mustafa İlmen, Aydın Milletvekili Bekir Ongun, Iğdır Milletvekili Abbas Bozyel'dir. Sağlık Bakanı Osman Durmuş, sorulara yazılı cevap vereceğini bildirmiştir. Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın ise, sorulara yazılı cevap vereceğini bildirmekle birlikte, sözlü olarak da açıklamalarda bulunmuştur. Daha sonra sırasıyla, 10. turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabulü üzerine bölümler ayrı ayrı okutulup oylanmış, sonuç itibarıyla Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı ve Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 2001 malî yılı bütçeleri ile 1999 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁸⁵²

2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerin 11. turu, 17 Aralık 2000 Pazar günü saat 14.00'da 34. birleşimin ikinci oturumu sırasında; Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu ve üniversite bütçelerinin görüşmeleri ile devam etmiştir.⁸⁵³ Onbirinci turda, grupları ve şahısları adına söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: FP Grubu adına, Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak, Konya Milletvekili Remzi Çetin; MHP Grubu adına, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Bitlis Milletvekili İbrahim Halil Oral, Kayseri Milletvekili Hasan Basri Üstünbaş, Erzurum Milletvekili Mücahit Himoğlu; DSP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Hüseyin Mert, Aydın Milletvekili Halit Dikmen, İzmir Milletvekili Güler Aslan, Denizli Milletvekili Hasan Erçelebi; ANAP Grubu adına, Muğla Milletvekili Hasan Özyer, Şırnak Milletvekili Salih Yıldırım; DYP Grubu adına, Giresun Milletvekili Rasim Zaimoğlu, Erzurum Milletvekili Ayvaz Gökdemir.

Şahısları adına: Lehide Çorum Milletvekili Melek Denli Karaca; aleyhinde Van Milletvekili Hüseyin Çelik, Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Sağlam⁸⁵⁴.

Grupları adına konuşmalar ve şahsı adına Çorum Milletvekili Melek Karaca'nın konuşmasından sonra hükümet adına söz alan; Turizm Bakanı Erkan Mumcu ile Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu tarafından sorumlu oldukları bütçeleri hakkında ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. 11. turda soru sahibi milletvekilleri; Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Bolu Milletvekili Mustafa Karşioğlu, Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya, İstanbul Milletvekili Cahit Savaş Yazıcı, Çanakkale Milletvekili Sadık Kırbaş, Aydın Milletvekili Bekir Ongun İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, İzmir Milletvekili

⁸⁵² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 33 (16.12.2000), s. 145.

⁸⁵³ Bütçe görüşmelerinin 11. turunda Genel Kurulda Başkanvekili Murat Sökmenoğlu Başkan, Burhan Orhan (Bursa) ve Sebahattin Karakelle (Erzincan) ise Katip Üyeler olarak görev almışlardır. 11. turda bütçeleri görüşülen bakanlık ve eğitim kurumlarının listesi için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 34 (17.12.2000), ss. 182- 187.

⁸⁵⁴ Listede bulunmasına rağmen, Mehmet Sağlam konuşma yapmamıştır.

Salih Dayıoğlu, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım ve İstanbul Milletvekili Erol Al'dır.⁸⁵⁵ Sorulara; Turizm Bakanı Erkan Mumcu ile Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu tarafından cevap verilmiştir. Daha sonra sırasıyla, 11. turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmak istendiğinde, Karar yetersayısı istenmiş, yapılan sayım sonucunda Karar yetersayısı bulunamadığından, birleşime ara verilmiştir. Saat 21.13'te beşinci oturumla Karar yetersayısı olduğu görülmüş ve oylama ile bütçenin bölümlerine geçilmesi kabul edilmiştir. Bütçenin bölümleri ayrı ayrı okutularak yapılan oylama sonucunda, Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK ve üniversite bütçeleri kabul edilmiştir.⁸⁵⁶

2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerinde 18 Aralık 2000 Pazartesi günü, saat 11.00'da 35. birleşimin birinci oturumu sırasında, aşağıda ayrıntıları mevcut bütçelerin görüşmelerine 12. turla devam edilmiştir.⁸⁵⁷

A) ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

- 1. – Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

a) PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

b) DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

- 1. – Dışişleri Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Dışişleri Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı*

12. turda, grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Gruplar adına: MHP Grubu adına, Gümüşhane Milletvekili Bedri Yaşar, Konya Milletvekili Ali Gebeş, Aksaray Milletvekili Kürşat Eser, Osmaniye Milletvekili Birol Büyüköztürk; DSP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel, Diyarbakır Milletvekili Abdulsamet Turgut, Adana Milletvekili Tayyibe Gülek, Tekirdağ Milletvekili Ahmet Zamantılı; ANAP Grubu adına, Aydın Milletvekili Cengiz Altınkaya, İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı; DYP

⁸⁵⁵ Genel Kurul Başkanı soru sahibi diğer milletvekilleri için; “Bozyel, Keleş, Çümen, Sezgin, Erçelesi, Çelik, Akgün, Kocabatmaz, Parlak, Karaca, Akın, Vursavuş, Orhan Şen, Çalış, Cezmi Polat, Himoğlu, Kamer Genç, Salih Çelen, Halil İbrahim Oral, Topaloğlu, Doğru soru sormak için söz istemişlerdir; ancak, vakit bittiği için verilemedi,” şeklinde bir açıklama yapmıştır..

⁸⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 34 (17.12.2000), s. 352.

⁸⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 35 (18.12.2000), s. 392: Genel Kurulda; Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül Başkan, Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) ve Levent Mısıkoğlu (Hatay) ise Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

Grubu adına, Burdur Milletvekili Mustafa Örs, Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Sağlam; FP Grubu adına, Konya Milletvekili Teoman Rıza Güneri, Ankara Milletvekili Oya Akgönenç Muğisuddin.

Şahısları adına: Lehide Ankara Milletvekili Oya Akgönenç Muğisuddin, Erzurum Milletvekili Aslan Polat; aleyhinde İstanbul Milletvekili Hüseyin Kansu, Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün.

Gruplar adına konuşmalardan sonra hem grubu hem de şahsı adına konuşan Ankara Milletvekili Oya Akgönenç Muğisuddin'den sonra Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur Ersümer ve Dışişleri Bakanı İsmail Cem tarafından, bütçeleri ve konuları ile ilgili birer konuşma yapılmıştır. 12. turda soru sahibi milletvekilleri; Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Tokat Milletvekili Ali Şevki Erek, Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, İstanbul Milletvekili Murat Sökmenoğlu, İçel Milletvekili Hidayet Kılınç, Antalya Milletvekili Kemal Çelik'tir. Sorulara; Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer ve Dışişleri Bakanı İsmail Cem tarafından sözlü olarak cevap verilmiş, ayrıca bazı soruların da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. 12. turda yer alan dört bütçenin bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabulü üzerine bölümler ayrı ayrı okutularak oylanmış, sonuç itibarıyla 12. turda görüşülen 4 bütçe de kabul edilmiştir.⁸⁵⁸

18 Aralık 2000 Pazartesi günü 35. birleşimin saat 18.00'da başlayan üçüncü oturumu ile, ayrıntıları aşağıda mevcut bütçeler üzerinde 13. tur görüşmelerine geçilmiştir.⁸⁵⁹

C) TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

1.- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

a) TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1.- Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

D) ADALET BAKANLIĞI

1.- Adalet Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Adalet Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

E) YARGITAY BAŞKANLIĞI

1.- Yargıtay Başkanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2.- Yargıtay Başkanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

13. turda söz alan milletvekillerinin adları aşağıdadır:

Grupları adına: DSP Grubu adına, Bursa Milletvekili Orhan Ocak, İzmir Milletvekili Burhan Bıçakçıoğlu, Ankara Milletvekili Tayfun İçli, İstanbul Milletvekili Necdet Saruhan; ANAP Grubu adına, Edirne Milletvekili Evren Bulut, İstanbul Milletvekili Sühan Özkan; DYP Grubu adına, Erzurum

⁸⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 35 (18.12.2000), s. 458.

⁸⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 35 (18.12.2000), s. 459.

Milletvekili Zeki Ertugay, Eskişehir Milletvekili M. Sadri Yıldırım; FP Grubu adına, Elazığ Milletvekili Latif Öztekin, Trabzon Milletvekili Şeref Malkoç, İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin; MHP Grubu adına, Gaziantep Milletvekili Ali Özdemir, Afyon Milletvekili Abdülkadir Akcan, Denizli Milletvekili Salih Erbeyin, Nevşehir Milletvekili İsmail Çevik.

Şahısları adına: Lehide Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, Iğdır Milletvekili Ali Güngör; aleyhinde Erzurum Milletvekili Fahrettin Kukaracı, Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak, İstanbul Milletvekili Nevzat Yalçıntaş.

Grupları adına konuşmalar ve Eskişehir Milletvekili Sayın Mehmet Sadri Yıldırım'ın şahsı adına konuşmasının ardından Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalt⁸⁶⁰ ve Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk tarafından bütçelerini açıklayıcı ve muhalefetin iddialarına cevap veren konuşmalar yapılmıştır. 13. turdaki soru sahibi milletvekilleri; Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt, Burdur Milletvekili Süleyman Coşkun, İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak, Bursa Milletvekili Orhan Şen, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Kırıkkale Milletvekili Hacı Filiz'dir. Sorulara; Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalt ve Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk tarafından cevap verilmiş, bazı soruların ise yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. 13. turda görüşülen bütçelerin her birinin ayrı ayrı bölümlerine geçilmesi için oylama yapılmış, kabulü üzerine, her bölüm ayrı ayrı okutularak oylanmıştır. Sonuç itibariyle; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Adalet Bakanlığı ve Yargıtay Başkanlığının 2001 malî yılı bütçeleri ile 1999 malî yılı kesinhesaplarının tamamı kabul edilmiştir.⁸⁶¹

2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmeler, 19 Aralık 2000 Salı günü, 36. birleşimin birinci oturumu sırasında, bütçe görüşmelerinin 14. turunda aşağıda ayrıntıları mevcut, Maliye Bakanlığı bütçesi ile gelir bütçesi üzerindeki görüşmelerle sürdürülmüştür.⁸⁶²

A) MALİYE BAKANLIĞI

1. – Maliye Bakanlığı 2001 Malî Yılı Bütçesi

2. – Maliye Bakanlığı 1999 Malî Yılı Kesinhesabı

B) GELİR BÜTÇESİ

1. – 2001 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/764) (S. Sayısı : 552)

⁸⁶⁰ Tarım ve Köyişleri Bakanı Prof. Dr. Hüsnü Yusuf Gökalt, daha sonra hem bu konuşmasını, hem de 2912.1999-01.01.2002 tarihleri arasındaki icraatını bir kitapta toplamıştır. Bu eserde, tarıma ayrılan cüzi ödenekle "onlarca projenin hayata geçirildiği" açıklanmaktadır. Ayrıntılar için bkz: Hüsnü Yusuf Gökalt, *Meclisten Millete*, Ankara, 2002, ss. 167-207.

⁸⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 35 (18.12.2000), s. 525.

⁸⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), s. 567. Genel Kurulda; Başkanvekili Nejat Arseven Başkan, Mehmet Batuk (Kocaeli) ve Şadan Şimşek (Edirne) ise Katip Üyeler olarak görev almıştır.

2. – 1999 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1999 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/740, 3/642) (S. Sayısı : 554)

3. – 2001 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/765) (S.Sayısı:553)

4. – 1999 Malî Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1999 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/741, 3/643) (S. Sayısı : 555)

“Gelir bütçesi

MADDE 2. – Genel Bütçenin gelirleri bağlı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 42.827.000.000.000.000 lira olarak tahmin edilmiştir.”

Bütçe görüşmelerinin 14. turunda, 2001 yılı Maliye Bakanlığı ve gelir bütçesi üzerinde; ANAP Grubu adına Bursa Milletvekili Kenan Sönmez, DYP Grubu adına; Samsun Milletvekili Kemal Kabataş, Bursa Milletvekili Oğuz Tezmen, FP Grubu adına; Afyon Milletvekili Sait Açba, Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün, MHP Grubu adına; Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Kars Milletvekili Arslan Aydar, Ali Işıklar, DSP Grubu adına; Sakarya Milletvekili Ramis Savaş, Kırklareli Milletvekili Necdet Tekin, bütçenin lehinde şahsı adına Aksaray Milletvekili Murat Akın konuşmuşlar, son konuşmacının ardından hükümet adına söz alan Maliye Bakanı Sümer Oral muhalefetin iddialarına cevap veren bir konuşma yapmıştır. 14. turun son konuşmacısı ise şahsı adına konuşan Adana Milletvekili Yakup Budak olmuştur. 14. turda soru sahibi milletvekilleri; Bursa Milletvekili Orhan Şen, Burdur Milletvekili Mustafa Örs, Samsun Milletvekili Kemal Kabataş, Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün, Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Aksaray Milletvekili Murat Akın, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım’dır.⁸⁶³ Soruların cevabı Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından verilmiş, bazı soruların da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Daha sonra ondördüncü turda yer alan Maliye Bakanlığı bütçesinin bölümlerine geçilmesi oylanmış ve kabul edilmiştir. Daha sonra da bölümlerine geçilmesi için oylama yapılmış ve kabul edilmiştir. Bölümlerin de ayrı ayrı okutularak oylanması sonucunda, Maliye Bakanlığı 2001 malî yılı bütçesi ile 1999 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁸⁶⁴

Böylece, 2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının 1. maddeleri kapsamına giren bakanlık ve kuruluşların bütçeleri ve kesinhesapları ile gelir bütçesiyle ilgili 2. maddenin görüşmeleri tamamlanmıştır. Daha sonra 2001 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının gider bütçesiyle ilgili aşağıdaki 1. maddesi tekrar okutulmuştur:

⁸⁶³ Genel Kurul Başkanı ayrıca, “süre yetmediği” gerekçesiyle soruları alınamayan milletvekillerinin ad ve bazılarının sadece soyadlarını (Necati Yönder, Levent, Gül, Esengün) okumuştur.

⁸⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), s. 620.

“2001 MALİ YILI BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Gider, Gelir ve Denge

Gider bütçesi

MADDE 1.- Genel Bütçeye dahil dairelerin harcamaları için bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 48.219.490.000.000.000 liralık ödenek verilmiştir.”

Yukarıdaki madde oylanmış ve kabul edilmiştir.⁸⁶⁵ Daha sonra “Gelir bütçesine” ilişkin aşağıdaki 2. madde tekrar okutulmuştur.

“Gelir bütçesi

MADDE 2. - Genel Bütçenin gelirleri bağlı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 42.827.000.000.000.000 lira olarak tahmin edilmiştir.”

Yukarıdaki madde hakkında bir önerge⁸⁶⁶ verilmiş, ancak yapılan oylamayla önerge kabul edilmemiştir. 2. maddeye bağlı cetvelin bölümleri okutulup, ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmişlerdir. Takiben de aşağıdaki üçüncü madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Denge

MADDE 3. - Ödenekler toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark net borçlanma hâsılatı ile karşılanacaktır.”

Madde üzerinde, FP Grubu adına Afyon Milletvekili Sait Açba konuşmuş, hemen ardından Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından açıklama yapılmıştır. Afyon Milletvekili Sait Açba, ayrıca şahsı adına da konuşmuştur. Oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki dördüncü maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“İKİNCİ BÖLÜM

Malî Politikaya İlişkin Hükümler

Bütçe politikası ve mali kontrol

MADDE 4. - Maliye Bakanı, tutarlı, dengeli ve etkili bir bütçe politikası yürütmek, belirlenen makro ekonomik hedefler çerçevesinde istikrarı temin etmek ve mali kontrol sağlamak amacıyla;

a) Kamu istihdam politikasının belirlenmesine ve uygulanmasına yön vermeye,

b) Harcamalarda azami tasarruf sağlayıcı düzenlemeleri tespit etmeye,

c) Giderlerle ilgili ödeneklerin dağıtım ve kullanımını belli esaslara bağlamaya,

⁸⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), s. 621.

⁸⁶⁶ Önerge sahipleri; Sait Açba (Afyon), Mehmet Özyol (Adıyaman), Yaşar Canbay (Malatya), Sacit Günbey (Diyarbakır) ve Mustafa Geçer (Hatay)'dir. Önergenin ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), ss. 621-622.

d) Gelir ve giderlere ilişkin kanun, yönetmelik ve kararnamelerle belirlenmiş konularda uygulamaları düzenlemek üzere standartları tespit etmeye ve sınırlamalar koymaya,

e) Yukarıda belirtilen hususlarda tüm kamu kurum ve kuruluşları için uyulması zorunlu düzenlemeleri yapmaya ve tedbirleri almaya,

Yetkilidir.”

4. Madde üzerinde, FP Grubu adına Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün ile DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş birer konuşma yapmışlardır. Daha sonra da MHP Ağrı Milletvekili Nidai Seven; Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün’ün konuşmasında “şahsına sataştığı” gerekçesiyle söz isteyerek bir açıklama yapmıştır. Oylanan 4. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 5. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Ayrıntılı harcama programları ve ödeneklerin kullanımı

MADDE 5. – a) Bütçe Kanunlarına ekli (A) işaretli cetvellerdeki ödenekler, Maliye Bakanlığınca belirlenecek ilkeler ve serbest bırakma oranları dahilinde kullanılır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının mali yıl içinde gerçekleştirecekleri hizmet ve faaliyetler için bütçelerinde yer alan ödeneklerin kullanımının önceden planlanabilmesi amacıyla ödenek kullanımının ayrıntılı bir harcama programına bağlanması Maliye Bakanlığı tarafından istenebilir.

Maliye Bakanı tarafından ödenek kullanımının ayrıntılı harcama programına bağlanmasının uygun görülmesi halinde, belirlenen serbest bırakma oranları üzerinde ve bu harcama programı dışında harcama yapılamaz.

İdareler bütçelerinde yer alan ödenekleri belirlenecek ilkeler, serbest bırakma oranları ve ayrıntılı harcama programları dahilinde, Kalkınma Planı ve Yıllık Programda öngörülen hedefleri ve hizmet önceliklerini göz önünde bulundurarak, tasarruf anlayışı içinde kullanmakla yükümlüdürler.

b) Bütçelerin yatırım ve transfer tertiplerinden yardım alan bağımsız bütçeli kuruluşlar ile sosyal güvenlik kuruluşları, hizmetleri ile ilgili aylık harcama programlarını vize edilmek üzere en geç 31 Ocak 2001 tarihine kadar Maliye Bakanlığına gönderirler. Bu programlar Maliye Bakanlığınca vize edilmeden bütçenin yatırım ve transfer tertibindeki ödenekler kullanılamaz.

Kuruluşlar aylık uygulama sonuçlarını her ay Maliye Bakanlığına bildirirler.

Maliye Bakanlığı, yapılan yardımın amacı doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını aylık harcama programını göz önünde bulundurarak kontrol eder.

c) Bütçe Kanunun ekli (A) işaretli cetveldeki ödeneklerin; (1) ve (3) ödenek türü altında yer alan personel giderleri ödenekleri; Hazine Müsteşarlığı bütçesinde yer alan iç, kısa vadeli avans ve dış borç faizleri ile bunların genel giderlerine ilişkin ödenekler, Maliye Bakanlığı bütçesinin 930-08-3-351-900, 930-08-3-356-900 ve Emekli Sandığına yapılacak transferlere ilişkin

tertiplerdeki ödenekler; Milli Savunma Bakanlığı diğer cari ödenekleri, Hazine Müsteşarlığı bütçesindeki SSK, Bağ-Kur ve İşsizlik Sigortası Fonuna yapılacak transferlere ilişkin tertipler ile hazine yardımı almayan katma bütçeli idarelerin ödenekleri hariç olmak üzere, diğer tertiplerindeki ödeneklerin yüzde birbuçluğu iptal edilmiştir.

Bu iptal ile ilgili Bütçe işlemlerini gerçekleştirmeye ve bu işlemler sonucu doğacak hazine fazlalarını iptal etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

5. madde üzerinde DYP Grubu adına Aksaray Milletvekili Murat Akın konuşmuş, daha sonra Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı'nın sorularına Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer tarafından cevap verilmiştir. Plan ve Bütçe Komisyon Başkanlığı tarafından düzeltilen madde oylanarak kabul edilmiş ve aşağıdaki 6. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Kamu kuruluşlarının gelir ve giderlerinin izlenmesi

MADDE 6. - Devletin tüm gelir ve giderleri ile borç ve mali imkanlarının tespiti, takibi ve denetiminin yapılabilmesi amacıyla; genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, fonlar ve fonlara tasarruf eden kuruluşlar, bütçenin transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar, belediyeler, belediyelere bağlı kuruluşlar, özel idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşları, gelir ve gider tahminlerini, mali tabloları, birbirleriyle olan borç ve alacak durumlarını, personele ilişkin her türlü bilgi ve belgeleri Maliye Bakanlığınca belirlenecek esas ve süreler dahilinde vermek zorundadırlar.

Maliye Bakanı madde kapsamına giren kurum ve kuruluşlardan, her türlü mali işlemleri ile ilgili bilgi, belge ve hesap durumlarını almaya; bu belge ve hesap durumları ile borçlanma ve borç ödeme imkânları üzerinde inceleme yaptırmaya, programlarına uygun harcama yapmayan, bilgi, belge ve hesap durumlarını ibraz etmeyen idare, kurum ve kuruluşların bütçe ödenekleri ile ilgili gerekli önlemleri almaya, bu maksatla gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan önlemlerin uygulanmasını istemeye yetkilidir.”

6. madde üzerinde FP Grubu adına Hatay Milletvekili Mustafa Geçer, DYP Grubu adına Isparta Milletvekili Ramazan Gül ve şahsı adına Erzurum Milletvekili Aslan Polat birer konuşma yapmış, oylanana madde kabul edilmiş, saat 20.06'da birleşime ara verilmiştir. Saat 20.20'de üçüncü oturumla birlikte aşağıdaki 7. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Kamu haznedarlığının yürütülmesi

MADDE 7. – Genel bütçeli daireler, katma bütçeli idareler, özel bütçeli kuruluşlar, döner sermayeler, fonlar, bütçenin yatırım ve transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum ve kuruluşları (kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmeleri, özelleştirme kapsamına veya programına alınmış kuruluşlar, kamu bankaları, belediyeler, özel kanunla kurulmuş kamu kurumu niteliğindeki meslek

kuruluşları, kefalet ve yardımlaşma sandıkları hariç) kendi bütçeleri veya tasarrufları altında bulunan bütün kaynaklarını T.C. Merkez Bankası veya muhabiri olan T.C. Ziraat Bankası nezdinde kendi adlarına açtıracakları Türk Lirası cinsinden ve vadesiz hesaplarda toplarlar.

Bu kurumlar tahakkuk etmiş tüm ödemelerini bu hesaplardan yaparlar.

İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının yetkilileri ile saymanlar yukarıda bahsi geçen hükümlerin yerine getirilmesinden bizzat sorumludurlar.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili esas ve usulleri belirlemeye, kaynaklar ve kurumlar itibarıyla istisnalar getirmeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ve Maliye Bakanının müşterek teklifi üzerine Başbakan yetkilidir.”

7. madde üzerinde, Fazilet Partisi Grubu adına, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş birer konuşma yapmış, daha sonra oylanan 7. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 8. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Gerektiğinde kullanılabilecek ödenekler

MADDE 8. - a) Personel Giderleri Ödeneği:

Mali yılın ilk 6 aylık döneminde kullanılan ödeme emirlerine dayanılarak yapılan hesaplamalar sonucunda, bütçelerine konulan ödeneklerin yetmeyeceği anlaşıldığı taktirde; ilgili mevzuatının gerektirdiği harcamalar için 100-Personel Giderleri ile ilgili tertiplere, Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-351-900) tertibindeki ödenekten aktarma yapmaya,

b) Yatırımları Hızlandırma Ödeneği:

Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-353-900) tertibindeki ödenekten, 2001 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar hükümlerine uyularak, 2001 Yılı Yatırım Programının uygulama durumuna göre gerektiğinde öncelikli sektörlerde yer alan yatırımların hızlandırılması veya yılı içinde gelişen şartlara göre öncelikli sektör ve alt sektörlerde yer alan ve programa yeni alınması gereken projelere ödenek tahsisi veya ödeneklerinin artırılmasında kullanılmak üzere söz konusu projelere ilişkin mevcut veya yeniden açılacak tertiplere ve Hazine Müsteşarlığı bütçesinin kamu iktisadi teşebbüsleriyle ilgili faaliyetlerine aktarma yapmaya,

c) Kur Farklarını Karşılama Ödeneği:

Yurt dışında kuruluşu olan genel bütçeye dahil dairelerin (3) ödenek türünde olup, 610, 620 ve 710 ayrıntı kodlarına gider kaydedilecekler hariç, (1) ve (3) ödenek türü altındaki tertiplerde yer alan ve yurt dışındaki kuruluşlar için döviz olarak kullanılması gereken ödenekleriyle, genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin uluslararası kuruluşlara yapacakları ödemelere dönük ödeneklerin yabancı para karşılıklarını sabit tutmak ve 31 Aralık 2000 tarihindeki kurlar ile transfer anındaki kurlar arasındaki farkı karşılamak amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-352-900) tertibindeki ödenekten ilgili kuruluşların hizmet programlarında mevcut ilgili tertiplere aktarma yapmaya,

d) Yedek Ödenek:

1 - Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-356-900) tertibindeki ödenekten, bütçelerin Maliye Bakanlığınca belirlenecek veya yeniden açılacak tertiplerine aktarma yapmaya,

2 - Hizmetin gerektirdiği hallerde Hazine Müsteşarlığı bütçesinin 910, 920 ve 940 kod numaralı programlarından, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi ile yedek ödenek tertibine aktarma yapmaya,

Maliye Bakanı yetkilidir.”

8. madde üzerinde DYP Grubu adına Bursa Milletvekili Oğuz Tezmen ve FP Grubu adına Ankara Milletvekili Zeki Çelik ile şahsı adına Erzurum Milletvekili Sayın Aslan Polat birer konuşma yapmış, oylanana 8. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 9. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“DPT etüt ve proje ödenekleri

MADDE 9. - Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bütçesinin;

a) (111-01-2-001-300) tertibindeki ödenekten bir kısmını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca gerekli görülen hallerde harcama ilkelerine uygun çalışmaların yaptırılması amacıyla, bütçelerin ilgili tertibine aktarmaya ve bununla ilgili diğer işleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı aynı amaçlarla il özel idarelerine, iktisadi devlet teşekküllerine ve diğer kamu teşebbüslerine yaptıracığı hizmetlerin bedellerini peşin ödeyebilir.

b) (111-01-3-301-900) tertibinde yer alan ödeneği, kalkınmada öncelikli yörelere ilişkin program ve projeleri desteklemek amacıyla, bütçelerin ilgili harcama kalemlerine aktarmaya Maliye Bakanı yetkilidir. Aynı amaçlarla diğer kamu kuruluşlarına yapılacak ödemeler de bu tertipten karşılanır.”

9. madde üzerinde FP Grubu adına Aslan Polat konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 10. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Yatırım harcamaları

MADDE 10. - a) Yıllık programlara ek yatırım cetvellerinde yer alan projeler dışında herhangi bir projeye yatırım harcaması yapılamaz. Bu cetvellerde yer alan projeler ile ödeneği toplu olarak verilmiş projeler kapsamındaki yıllara sari işlere (finansmanı kısmen veya tamamen dış proje kredileri ile sağlanan projeler hariç) 2001 yılında başlanabilmesi için, proje veya işin 2001 yılı yatırım ödeneği, toplam keşif bedelinin (keşif bedeli tespitin zorunlu olmadığı hallerde revize proje bedelinin) % 10'undan az olamaz. Bu oranın altında kalan proje ve işler için gerektiğinde projeler "2001 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar" hükümlerine uyulmak ve öncelikle kurumların yatırım ödenekleri içinde kalmak suretiyle revize edilir.

Silahlı Kuvvetler bütçesinin programlarında (1) ödenek türü içinde yer alan savunma sektörü, altyapı, inşaa, iskan ve tesisleriyle, NATO altyapı yatırımlarının gerektirdiği inşaa ve tesisler ve bunlara ilişkin kamulaştırmalar ile

stratejik hedef planı içinde yer alan alım ve hizmetler Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının vizesine bağlı olmayıp, yıllık programlara ek yatırım çizelgelerinde yer almaz.

b) Genel ve katma bütçeli kuruluşların yatırım programında ödenekleri toplu olarak verilmiş yıllık projelerinden makine-teçhizat, büyük onarım, idame-yenileme ve tamamlama projelerinin detay programları ile alt harcama kalemleri itibariyle tadat edilen ve edilmeyen toplulaştırılmış projelerinin alt harcama kalemleriyle ilgili işlemlerde ‘2001 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar’ hükümleri uygulanır.

c) Yıllık Yatırım Programına ek yatırım cetvellerinde yer alan projelerden ilgili Bakanın onayı ile il özel idarelerince valinin yetki ve sorumluluğunda gerçekleştirilmesi uygun görülenlerin bedelleri, münhasıran proje ile ilgili harcamalarda kullanılmak üzere hizmetin ait olduğu il özel idaresine ödenir. Mahalli hizmet niteliği taşıyan işler, bu fıkrada belirtilen esaslar çerçevesinde program ve proje safhasında da valilerin yetki ve sorumluluğuna devredilebilir.

Bu şekilde yürütülecek projelerin, etüt, keşif ve kontrollük hizmetleri ilgili bakanlık ve genel müdürlüğün il teşkilatlarınca; ihale veya emanet suretiyle yaptırılması ve bedellerinin ödenmesi il özel idarelerince valinin onayı ile gerçekleştirilir.

d) Yıllık programa ek yatırım cetvellerinde yıl içinde yapılması zorunlu değişiklikler için ‘2001 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar’ da yer alan usullere uyulur.”

10. madde üzerinde FP Grubu adına Konya Milletvekili Veysel Candan, DYP Grubu adına Aksaray Milletvekili Murat Akın ve şahsı adına Kamer Genç tarafından birer konuşma yapılmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 11. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“4046 sayılı Kanun hükümleri dışındaki özelleştirme gelirleri

MADDE 11. - 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununa 3/5/1995 tarihli ve 4107 sayılı Kanunla eklenen Ek 19 uncu madde uyarınca Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi’nin hisselerinin satışından elde edilen gelirler ve lisans ücretleri ile 3096 sayılı Kanun kapsamındaki tabii kaynakların ve tesislerin işletme haklarının devirlerinden elde edilen gelirlerin tamamı genel bütçeye gelir kaydedilir.”

11. madde üzerinde FP Grubu adına Konya Milletvekili Veysel Candan, DYP grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş ve şahsı adına Tunceli Milletvekili Kamer Genç tarafından birer konuşma yapılmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 12. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Katma bütçeli idarelere Hazine yardımı

MADDE 12. - a) Katma bütçeli idarelerin bütçelerini denkleştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesinin Hazine yardımı (Yükseköğretim kurumlarının cari hizmet maliyetlerine yapılacak devlet katkısı dahil)

tertiplerine ödenek ve karşılığı ilgili katma bütçenin (B) cetveline gelir yazılan miktarlardan, bu amaca göre fazla olduğu tespit edilen kısımlar, malî yıl sonunda Hazine Müsteşarlığı ile mutabakat kurulmak suretiyle ilgili idarelere ödenmeyerek Maliye Bakanınca iptal edilir.

Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü dışındaki katma bütçeli idarelerin malî yıl sonuna göre Maliye Bakanlığınca tespit olunacak bütçe fazlaları genel bütçeye gelir yazılır.

b) Hazine yardımı alan katma bütçeli idarelerin bütçelerinde, 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanununun 48. maddesinin (C) ve (D) bentleri ile 59. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, yılı içinde gerçekleştirilecek ödenek artışları, Maliye Bakanlığınca Hazine yardımı ile ilişkilendirilerek yapılabilir.”

12. madde üzerinde, DYP Grubu adına Aksaray Milletvekili Murat Akın konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 13. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Resmi taşıtlar

MADDE 13.- Genel bütçeye dahil daireler ve katma bütçeli idareler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşların, yıl içinde her ne şekilde olursa olsun edinecekleri taşıtların cinsi, adedi ve hangi hizmette kullanılacağı ‘T’ işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelde gösterilenler dışında taşıt edinilemez.

237 sayılı Taşıt Kanununa ekli (1) sayılı cetvelde belirtilenlerin (Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı hariç) emir ve zatlarına verilenler, (2) sayılı cetvelin 1 ve 2 nci sırasında yer alanlar, güvenlik önlemleri (zırhlı) araçlar ve koruma altına alınanlarla ilgili yönetmelik hükümlerine göre tahsis olunan araçlarla Emniyet Genel Müdürlüğünce, Dünya Bankası kredisi ile trafik güvenliğini geliştirmek amacıyla satın alınacak özel donanımlı taşıtlar dışında hibe dahil, her ne suretle olursa olsun yabancı menşeli binek ve station-wagon cinsi taşıt edinilemez.

Yerli muhteva oranı % 50’nin altında olan taşıtlar yabancı menşeli sayılır.”

13. madde üzerinde FP Grubu adına Hatay Milletvekili Mustafa Geçer, DYP Grubu adına Isparta Milletvekili Ramazan Gül ve şahısları adına; Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün ile Tunceli Milletvekili Kamer Genç birer konuşma yapmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 14. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Hastane ve tedavi ücretleri

MADDE 14. – Devlet memurları, diğer kamu görevlileri ve bunların emekli, dul ve yetimlerinin (bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri dahil) genel ve katma bütçeli daire ve idareler ile döner sermayeli kuruluşlara ait tedavi kurumlarında yapılan tedavilerine ilişkin ücretler, Sağlık Bakanlığının görüşü üzerine Maliye Bakanlığınca tespit edilecek miktar ve esaslar çerçevesinde ödenir.

Ancak, T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü sağlık kurum ve kuruluşları ile, Maliye Bakanlığınca tespit edilen birim fiyatlarının altında bir fiyatla anlaşma yapabilir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 209., 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 66. maddesi ve 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun Geçici 139. maddelerinde belirtilen ilaç katılım payları karşılığında ilgililerin maaş veya aylıklarından kesinti yaptırmaya ve bu kesintilere ilişkin usul ve esasları tespit etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

14. madde üzerinde FP Grubu adına Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz ve DYP Grubu adına Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız birer konuşma yapmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 15. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Dernek ve benzeri kuruluşlara yapılacak yardımlar ile vakıf ve derneklerin denetimi

MADDE 15. - a) Genel ve katma bütçeli kuruluşlar bütçelerindeki ‘Dernek, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık, Vakıf ve Benzeri Teşekküllere Yapılacak Ödemeler’ faaliyetinde yer alan ödeneklerden yapacakları yardımlarda; anılan kurumların bütçeden alacakları yardımlarla gerçekleştirecekleri hizmet ve faaliyetlerini gösteren plan ve iş programlarını istemek, bunlar üzerinde gerekli incelemeyi yapmak, plan ile iş programlarının gerçekleştirme durumlarını izlemekle yükümlüdürler. Yardımlar yukarıdaki incelemelere bağlı olarak gerektiğinde taksitler halinde yapılabilir.

Harcamaların yukarıdaki esaslar doğrultusunda amacına uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemeye, yapılacak yardımların yönlendirilmesine ilişkin yeni ilkeleri tespiti Maliye Bakanı yetkilidir.

b) Kamu kurum ve kuruluşlarına üstlendikleri görevleri yerine getirmede maddi katkı sağlayan (personeler yardım sağlayanlar dahil) vakıf ve dernekler, mevcut mevzuatları çerçevesinde tabi oldukları denetimin yanı sıra bağlı veya ilgili kurum ve kuruluşlarca da denetlenir.

Maliye Bakanlığı, gerekli gördüğünde bu vakıf ve dernekleri denetler, mali tablolarını ve bilançolarını inceler.”

15. madde üzerinde FP Grubu adına Adana Milletvekili Yakup Budak ve şahsı adına Tokat Milletvekili Bekir Sobacı birer konuşma yapmışlardır. Daha sonra DYP Ankara Milletvekili Saffet Arkan Bedük’ün soruları Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından cevaplandırılmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 16. maddeye geçilmiştir.

“ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bütçe Uygulamasına İlişkin Hükümler

Bölüm düzeni ve deyimler

MADDE 16. - Gider cetvelinin bölümleri, program bütçe uygulamasında programlar şeklinde düzenlenir. Programlar altprogramlara, altprogramlar da hizmetlerin veya harcamaların niteliğine uygun ödenek türlerine göre faaliyet veya projelere ayrılır. Her faaliyet veya proje gerekli sayıda harcama kaleminden oluşur.

1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu ile diğer kanunlarda ve bu Kanunda yer alan;

- a) 'Fasıl ve bölüm' deyimleri bütçe sınıflandırmasında, 'Program'ı,
- b) 'Kesim' deyimini 'Altprogram'ı,
- c) 'Madde' deyimini, harcama kalemlerini de kapsayacak şekilde 'Faaliyet' veya 'Proje'yi,
- d) 'Tertip' deyimini, hizmet veya harcamanın yapılacağı program, altprogram, ödenek türü, faaliyet-proje ve harcama kalemi bileşimini,
- e) 'Harcama kalemi' deyimini, (A) işaretli cetvelde yer alan ödeneklerin 100, 200....900 düzeyindeki ayrımını,
- f) 'Ayrıntı kodu' deyimini, harcama kaleminde yer alan ödenekler esas alınarak tahakkuk ettirilecek giderlerin (R) işaretli cetvelde belirtildiği üzere Devlet Muhasebesi kayıtlarında gösterileceği alt ayrımı (bu ayrıma Kesinhesap Kanunu tasarılarında da yer verilir.)
- g) Borç ödemeleri yönünden 'ilgili hizmet tertibi' deyimini, (Personel giderlerine ait harcama kalemlerindeki ödenek bakiyeleri yalnızca personel giderleri borçlarına karşılık gösterilmek şartıyla) hizmet veya harcamanın ait olduğu programı,

İfade eder.”

Üzerinde konuşma yapılmayan ve oylanın 16. madde kabul edilmiş, daha sonra aşağıdaki 17, 18 ve 19. maddeler ayrı ayrı okutulurak görüşmelerine geçilmiştir.

“Bağlı cetveller

MADDE 17.- Bu Kanuna ekli cetveller aşağıda gösterilmiştir:

- a) Bu Kanunun 1. maddesi ile verilen ödenegın dağılımı 'A' işaretli,
- b) Özel hükümlerine göre 2001 Mali Yılında tahsiline devam olunacak Devlet gelirleri 'B' işaretli,
- c) Devlet gelirlerinin dayandığı temel hükümler 'C' işaretli,
- d) Kanunlar ve kararnamelerle bağlanmış vatani hizmet aylıkları 'Ç' işaretli,
- e) Hazine garantilerinden kaynaklanan yükümlölüklerden Hazinece üstlenilmesi muhtemel ödemeler 'D' işaretli,
- f) Bütçe kapsamına alınan fonlar 'F' işaretli,
- g) Gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişmeye yetki veren kanunlar 'G' işaretli,
- h) 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri uyarınca verilecek gündelik ve tazminat miktarları 'H' işaretli,
- i) Çeşitli kanunlara göre bütçe kanunlarında gösterilmesi gereken parasal sınırlar 'İ' işaretli,
- j) Ek ders, konferans ve fazla çalışma ücretleri ile diğer ücret ödemelerinin miktarı 'K' işaretli,

k) Kurumların mevcut lojman, sosyal tesis, telefon, faks ve kadro sayıları 'L' işaretli,

l) 2698 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonları Kanununun 3. maddesi gereğince Millî Eğitim Bakanlığı tarafından idare edilecek okul pansiyonları ile Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık okulları öğrencilerinden alınacak pansiyon ücretleri 'M' işaretli,

m) 3634 sayılı Millî Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu uyarınca; milli müdafaa mükellefiyeti yoluyla alınacak;

1. Hayvanların alım değerleri 'O' işaretli,

2. Motorlu taşıtların ortalama alım değerleri ile günlük kira bedelleri 'P' işaretli,

n) Harcamalara ilişkin formül 'R' işaretli,

o) Kurumların sahip oldukları taşıtlar ve 2001 yılında Taşıt Kanunu uyarınca satın alacakları taşıtların cinsi, adedi, hangi hizmetlerde kullanılacağı ve azami satın alma bedelleri 'T' işaretli,

Cetvellerde gösterilmiştir."

"Yeni tertip, harcama ve gelir kalemleri açılması

MADDE 18. - Maliye Bakanı;

a) İlgili mevzuatına göre, yılı içinde 2001 Yılı Yatırım Programına alınan projeler için (2) ödenek türü altında, hizmetin gerektirdiği hallerde de (3) ödenek türü altında yeni tertipler veya (A) işaretli cetvelin bütünü içinde yeni faaliyet ve harcama kalemleri, gerektiğinde (B) işaretli cetvelde yeni bölüm, kesim ve maddeler açmaya,

b) 25/6/1992 tarihli ve 3824 sayılı Kanunla kaldırılan vergi ve resimler nedeniyle Toplu Konut Fonu adına gümrüklerce ithal sırasında tahsil edilecek miktarlardan gelir kaydedilecek oranı tespiti ve bu tutarı tahsilatı yapan gümrük saymanlarına (B) cetvelinde açılan tertibe gelir kaydettirmeye ve Toplu Konut Fonuna aktarılacak tutarlar ile gelir kaydedilecek tutarlara ilişkin uygulama ile ilgili usul ve esasları belirlemeye,

Yetkilidir."

"Aktarma

MADDE 19. - Maliye Bakanı;

a) Münhasıran '100-Personel giderleri' harcama kalemindeki ödeneklerle ilgili olarak, aynı kuruluş bütçesi içinde programlar arası aktarma yapmaya,

b) Kuruluş bütçelerinin '100-Personel giderleri' harcama kalemindeki ödenekler ile Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-351-900) tertibindeki ödeneklerden gerekli görülen tutarları Maliye Bakanlığı bütçesinde yer alan yedek ödenek tertibine aktarmaya,

c) Hizmeti yaptıracak olan kuruluşun isteği üzerine bütçesinden, mali yıl içinde hizmeti yürütecek olan daire veya idarenin bütçesine, gerektiğinde hazine yardımı ile ilişkilendirilmek suretiyle ödenek aktarmaya ve bu konuda gerekli işlemleri yapmaya,

d) Milli Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı arasında cari yıl içinde yapılan hizmetlerin bedellerini karşılamak amacı ile varılacak mutabakat üzerine, ilgili bütçelerin program, altprogram, faaliyet ve projeleri arasında karşılıklı aktarma yapmaya,

e) '2001 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar'a uygun olarak yıllık programda yapılacak değişiklikler gereği, değişiklik konusu projelere ait ödenekleri ilgili kuruluşların bütçeleri arasında aktarmaya,

f) Yukarıda (d) bendinde belirtilen bütçelerde yer alan Silahlı Kuvvetlerin tek merkezden yönetilmesi gereken ikmal ve tedarik hizmetleri ile bir programa ait bir hizmetin diğer bir program tarafından yürütülmesi halinde ödenegi, ilgili program, altprogram, faaliyet veya projeler arasında karşılıklı olarak aktarmaya,

g) Mevcut üniversitelerden yeni açılacak üniversitelere intikal eden enstitü, fakülte ve yüksekokulların bütçelerinde yer alan ödenekleri, bu enstitü, fakülte ve yüksekokulların bağlandığı üniversite bütçelerine aktarmaya,

h) Kamu kurum ve kuruluşlarının yeniden teşkilatlanması sonucu, bütçe kanunlarının uygulanması ve kesin hesapların hazırlanması ile ilgili olarak gerekli görülen her türlü bütçe işlemlerini ve düzenlemeleri yapmaya,

Yetkilidir.

Mali yıl içinde diğer bir daireye veya idareye aktarılan ödeneklerle ilgili hizmetin yürütülmesinden bütçesine aktarma yapılan daire veya idare görevlidir.

Genel ve katma bütçeli kuruluşların kamulaştırma ve bina satın almaları ile ilgili tertiplerine aktarma yapılamaz. Ancak; liman, hava meydanı, demiryolu, tünel ve köprü projeleri nedeniyle yapılacak kamulaştırmalar ile üniversitelerin eğitim-öğretim projeleri için kuruluş bütçesinde tefrik edilmiş olan toplam kamulaştırma ödeneklerinin % 50'sine, diğer kamulaştırma ve satın almalar için de % 25'ine kadar olan ödenek eksiklikleri Maliye Bakanlığı bütçesinin yedek ödenek tertibinden karşılanabilir.

İdarelerin kamulaştırma ve bina satın almak amacıyla bütçelerinde yer alan ödenekler kamu iktisadi teşebbüslerinden gayrimenkul satın alınmasında kullanılamaz. Ancak bu hüküm doğrudan eğitim ve öğretime tahsis edilmesi şartıyla Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler bakımından uygulanmaz."

19. madde üzerinde FP Grubu adına Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu konuşmuş, madde hakkında verilen bir önerge⁸⁶⁷ görüşmelerinin ardından kabul edilmemiş, oylanan 19. madde kabul edilerek aşağıdaki 20. maddeye geçilmiştir.

"Posta giderleri

MADDE 20. - Yargı organlarınca yargılamanın seyri ve sonuçları ile ilgili olarak gerek görülen posta giderleri ve vergi dairelerinin vergi tebliğlerine ilişkin posta giderleri için bütçede öngörülen ödenekler yetmediği takdirde, bu

⁸⁶⁷ Suat Pamukçu (Bayburt), Veysel Candan (Konya), Lütfü Esengün (Erzurum), Bülent Arıncı (Manisa) ve Remzi Çetin (Konya) tarafından verilen önerge hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), ss. 697-698.

giderlerle ilgili ilave olarak harcanmasına gerek görülecek tutarı ödetmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Bu suretle ortaya çıkacak ödenek farkı gider kesin hesabında ayrıca gösterilir.”

20. madde üzerinde FP Grubu adına Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün ve DYP Grubu adına Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız birer konuşma yapmıştır. Daha sonra Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu'nun soruları Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından cevaplandırılmış, oylanan 20. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 21. maddeye okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Geçen yıllar borçları

MADDE 21. - Mali yılın sonuna kadar ödenemediği gibi emanet hesabına da alınamayan ve 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun 93. maddesine göre zamanaşımına uğramamış bulunan geçen yıllar borçlarına ait ödemeler aşağıdaki ilkelere göre yapılır.

a) Yılları bütçelerinin (1) ödenek türü itibariyle, ‘100-Personel giderleri’ne ait harcama kalemlerinden doğan borçlar, ‘Personel Giderleri Geçen Yıllar Borçları’ faaliyetinden ödenir.

b) (a) bendinde yazılı olanlar dışındaki harcama kalemlerinden doğan borçlar, borcun doğduğu tertibin ödenek türü dikkate alınarak;

1. Diğer cari giderlerden doğan borçlar, ‘Diğer Cari Giderler Geçen Yıllar Borçları’,

2. Yatırım hizmetlerinden doğan borçlar, ‘Yatırım Giderleri Geçen Yıllar Borçları’,

3. Transfer tertipleri ile ilgili olarak doğan borçlar, ‘Transfer Giderleri Geçen Yıllar Borçları’,

Faaliyetlerinden ödenir.

Bu faaliyetlerdeki ödeneklerin yetmemesi halinde (100-Personel giderleri dışında kalan) aynı veya diğer hizmet tertiplerindeki ödeneklerden bu faaliyetlere aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.”

Üzerinde konuşma yapılmayan ve oylanan 21. madde kabul edilmiş, daha sonra aşağıdaki 22. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Eğitime katkı paylarının ödenek kaydı

MADDE 22.-a) 16/8/1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesi uyarınca tahsil edilen miktarları bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine konulan ödeneklerden kullanırmak üzere Bütçenin B işaretli cetveline gelir kaydetmeye, ödeneğini aşan gelir tahsilatı karşılığında ilgili tertibe ödenek eklemeye, yılı içinde harcanmayan ödenekleri ertesi yıl bütçesine devren gelir ve ödenek kaydetmeye, bu hükümler çerçevesinde yapılacak işlemlere ilişkin esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

22. madde üzerinde, FP Grubu adına Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu ve şahsı adına Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya tarafından birer konuşma yapılmış, Giresun Milletvekili Turhan Alçelik'in soruları Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından cevaplandırılmış, oylanan 22. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 23. maddeye geçilmiştir.

“Savunma Sanayii Destekleme Fonu

MADDE 23. - a) Türk Silahlı Kuvvetlerine stratejik hedef planı uyarınca temini gerekli modern silah, araç ve gereçler ile gerçekleştirilecek savunma ve NATO altyapı yatırımları için mali yıl içinde yapılacak harcamalar, 7/11/1985 tarihli ve 3238 sayılı Kanunla kurulan Savunma Sanayii Destekleme Fonunun kaynakları, bu amaçla bütçeye konulan ödenekler ve diğer aynı ve nakdi imkanlar birlikte değerlendirilmek suretiyle Savunma Sanayii İcra Komitesince tespit edilecek esaslar dairesinde karşılanır.

b) Milli Savunma ve İçişleri bakanlığına (Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı) bütçe ile tahsis edilen mevcut ödeneklerden yukarıdaki fıkra gereğince tespit edilecek miktarları Savunma Sanayii Destekleme Fonuna ödemeye Milli Savunma ve İçişleri Bakanları yetkilidir.

c) Savunma Sanayii Destekleme Fonundan Hazineye yatırılacak paraları bir yandan bütçeye gelir, diğer yandan Milli Savunma Bakanlığı bütçesinin ilgili tertiplerine ödenek kaydetmeye ve geçen yıllar ödenek bakiyelerini devretmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

Üzerinde konuşma yapılmayana aşağıdaki 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 ve 33. maddeler ayrı ayrı okutularak oylanmış ve kabul edilmiş, aşağıdaki 34. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Transferi mümkün olmayan konsolosluk gelirleri

MADDE 24. - Konvertibl olmayan konsolosluk gelirlerinden transferi mümkün olmayan ve 2000 yılı sonu itibariyle kullanılmayan miktarları, Dışişleri Bakanlığı bütçesinde açılacak özel bir tertibe, bu Bakanlığın gerekli gördüğü mal ve hizmet alımlarında kullanılmak üzere, yılı bütçesine ödenek ve gerektiğinde gelir kaydetmeye ve yılı içinde kullanılmayan miktarı gelecek yıla devren ödenek kaydetmeye, yapılacak harcamaların esas ve usullerini Dışişleri Bakanı ile müştereken tespit etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Yabancı ülkelere yapılacak hizmet karşılıkları

MADDE 25. - Maliye Bakanı;

a) Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığınca yabancı ülkelere ve uluslararası kuruluşlara kiraya verilen veya bir hizmetin yerine getirilmesinde kullanılan kara, deniz ve hava taşıtlarından alınan kira veya ücret tutarlarını,

b) Türk Silahlı Kuvvetlerinin öğrenim ve eğitim müesseselerinde okutulan ve eğitim gören yabancı uyruklu subay, astsubay veya erlere yapılan masraflar karşılığında ilgili devletlerce ödenen miktarları,

c) NATO makamlarınca yapılan anlaşma gereğince yedek havaalanlarının bakım ve onarımları için verilecek paraları,

Aynı amaçla kullanılmak üzere bir yandan bütçeye gelir, diğer yandan yukarıda yazılı kuruluş bütçelerinde açılacak özel tertiplere ödenek kaydetmeye ve bu suretle ödenek kaydedilen miktarlardan yılı içinde harcanmayan kısımları ertesi yıla devretmeye,

Yetkilidir.”

“Bağış, hibe ve yardımlar

MADDE 26. - a) Yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan hibe olarak mali yıl içinde elde edilecek imkanların Türk Lirası karşılıklarını Hazine Müsteşarlığının teklifi üzerine gereğine göre bütçeye gelir veya gelir-ödenek-gider kaydetmeye,

b) Dış kaynaklardan veya uluslararası antlaşmalarla bağış ve kredi yolu ile gelecek her çeşit malzemenin navlun ve dışalım ile ilgili vergi ve resimlerinin ödenmesi amacı ile bunların karşılığını, ilgili bütçelerinde mevcut veya yeniden açılacak harcama kalemlerine ödenek kaydetmeye ve gereken işlemleri yapmaya,

c) 2001 Mali Yılı içinde Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ihtiyaçları için yabancı devletlerden askeri yardım yolu ile veya diğer yollardan fiilen sağlanacak malzeme ve eşya bedellerini, bağlı (B) cetvelinde bu adlarda açılacak tertiplere gelir ve karşılıklarını da bu bütçelerde açılacak özel tertiplere ödenek ve gider kaydetmeye,

Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Özel ödenek ve gelirlerin iptali

MADDE 27. - Bağışlara ilişkin özel ödenek ve özel gelirlerle diğer özel ödenek ve özel gelirlerden;

a) Tahsis amacı gerçekleştirilmiş ödenek artıkları ile tahsis amacının gerçekleştirilmesi bakımından yetersiz olanları,

b) (a) bendinde yazılı olanlar dışında kalıp da (1.000.000.000.) lirayı aşmayan ve iki yıl devrettiği halde harcanmayanları,

İptal ederek gelir kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Kurumların hâsılatından pay

MADDE 28.- Aylık gayri safi hasılat tahakkukunu (Katma Değer Vergisi ve Ek Vergi hariç) kapsamak kaydıyla,

Türk Telekomünikasyon A.Ş'nin mal ve hizmet satışları gayri safi hasılatının (ilk hisse satışı gerçekleşinceye kadar) % 15'i,

Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğünün mal ve hizmet satışları gayri safi hasılatının % 10'u,

Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğünün (DMO) mal ve hizmet satışları ürün neveleri itibariyle gayri safi hasılatının % 10'una kadarı,

En geç takip eden ayın 20'sine kadar Maliye Bakanlığı Merkez Saymanlığına ödenir. Ödenen bu tutarlar bütçeye gelir yazılır.”

“Fonların ödenek ve gelirleri

MADDE 29.- a) Çeşitli mevzuatla kurulmuş fonların her türlü gelirleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Hazine Müsteşarlığı adına açılan müşterek fon hesabına yatırılır. Bu hesaba yatırılan gelirlerden ilgili mevzuatında öngörülen fonlar arası pay ve kesintiler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yapılır.

Bütçe kapsamına alınan fonlar bu Kanuna ekli (F) işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bunların gelirleri, yapılan kesintilerden sonra kalan tutarlar üzerinden genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir yazılır. Bu fonlar hizmetlerini bütçenin (A) cetveline konulan ödeneklerle yerine getirirler.

Kapsam dışında bırakılan fonların gelirlerinden Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı ile belirlenecek oran ve miktarlarda kesinti yapılarak genel bütçeye gelir kaydedilebilir.

Fonlar, hizmet ve harcamalarını kendi mevzuatlarında yer alan esas ve usullere göre yaparlar.

b) 1. Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı üzerine, kuruluş bütçelerindeki fon ödeneklerini diğer kuruluş bütçelerinin fonlara ilişkin tertiplerine,

2. İlgili Bakanın teklifi üzerine, fonlar tarafından yürütülmek amacıyla kuruluş bütçesinin diğer tertiplerinde yer alan ödenekleri, "77-Fonlara Ait Hizmetler" alt programına,

Aktarmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

c) 1. Fonların borçlanma yoluyla elde ettikleri kaynakları gerektiğinde bir yandan bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, karşılığında (A) işaretli cetveline ödenek kaydetmeye,

2. Fonlar tarafından hizmetin başka bir kuruluşa gördürülmesi halinde hizmetin karşılığı olan miktarı doğrudan hizmeti yapacak olan kuruluş bütçesine gelir ve ödenek kaydetmeye,

Maliye Bakanı yetkilidir.

d) 1. Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı ile fonların gider hesapları üzerinden aktarma yapılabilir. Aktarılan tutar, kendisine aktarma yapılan fonun gelir hesabı üzerinden müşterek fon hesabına, buradan da tamamı gider hesabına aktarılır.

2. Bütçe kapsamı dışındaki fonlardan kendi mevzuatlarına göre yapılan kesinti ile fonlar arası aktarmalardan sonra kalan tutar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ilgili fonun gider hesabına aktarılır.

e) Kanun veya kanun hükmünde kararname dışında diğer mevzuatla kurulmuş bulunan fonlar, Maliye Bakanı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu bakanların müşterek teklifi üzerine Başbakan onayıyla tasfiye edilebilir.

Kanun veya kanun hükmünde kararname ile kurulmuş fonların tasfiyesine ilişkin kanun tasarılarını hazırlamaya, Maliye Bakanı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlar yetkilidir.

Tasfiye edilen fonların her türlü gelirleri, tasfiye edilmelerine ilişkin mevzuatta özel bir düzenleme bulunmaması halinde, bu konuda yeni bir düzenleme yapıncaya kadar yürürlükten kaldırılan hükümlere göre tahsil edilmeye devam olunur ve genel bütçeye gelir kaydedilir.

Tasfiye edilmesine karar verilen fonlardaki mevcut personel istekleri halinde, ihtiyaç bulunan diğer kamu kurum ve kuruluşlarındaki durumlarına uygun boş memur kadrolarına naklen atanırlar. Bunlar hakkında 3/4/1998 tarihli ve 4359 sayılı Kanunun Geçici 7. maddesinin 2, 3, 4, 6 ve 7. fıkrası hükümleri uygulanır.

2001 yılında tasfiye edilecek olan fonlarca yürütülen hizmetlerden devamına ihtiyaç duyulanlar ile 2000 yılından itibaren tasfiye edilen fonların tasfiye tarihinde mevcut olan yükümlülüklerinden zorunluluk arz edenler bütçeye konulacak ödeneklerle yürütülür. Gerektiğinde bu amaçla özel tertipler açılabilir. Bu tertiplerden yapılacak harcamaların kapsamı ile harcama usulleri ve diğer hususlar, ilgili kuruluş ve Maliye Bakanlığı'nca müştereken hazırlanıp yürürlüğe konulacak esaslar ile belirlenir. Ancak söz konusu tertiplerden yapılacak harcamaların kapsamı fonların yürürlükten kaldırılan mevzuatları ile belirlenen çerçeveyi aşamaz.

Tasfiye edilen fonlardan, hizmetine bütçeye konulan ödeneklerle devam edenlerin, kredi geri dönüş gelirleri ilgili kurumun merkez saymanlığı hesabına yatırılır ve bütçeye gelir yazılır. Yatırılan tutarlar karşılığını, aynı amaçla kullanılmak üzere ilgili kuruluş bütçesindeki mevcut tertibe ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin her türlü düzenlemeleri yapmaya, ilgili kurum bütçelerinde yeni tertipler açmaya, kurum bütçesi içinde veya kurum bütçeleri arasında aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.”

“İKİNCİ KISIM

Hazine ve Kamu Kuruluşlarına İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Devlet Borçları

Devlet borçlarının yönetimi

MADDE 30.- a) Devlet borçlarının yönetimi 9/12/1994 tarihli ve 4059 sayılı Kanunun 2. maddesi uyarınca Hazine Müsteşarlığınca yürütülür.

b) Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan, malî yıl içinde ödenecek iç (Devlet Tahvili, Hazine Bonosu) ve dış borç anaparaları ile iç ve dış borçlanma tutarlarını bütçe dışında özel hesaplarda izletmeye, malî yıl zarfında iç ve dış borç anapara geri ödemelerini bütçe ile ilişkilendirmeksizin yapmaya yetkilidir.

Bu hüküm garantili borçlardan doğan geri ödemelerin ve Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde üstlenilen garantilerden doğan yükümlülüklerin tamamı için de uygulanır.

c) Devlet iç ve dış borç faizleri ve genel giderleri bu amaçla bütçeye konulacak ödeneklerle karşılanır.

d) Yürürlükten kaldırılan Dış Krediler Kur Farkı Fonu kapsamında doğmuş bulunan ve gerçekleştirilmesi gereken ödemeler bu amaçla bütçeye konulacak ödeneklerle karşılanır.

e) Katma bütçeli idarelerin dış borçları Hazine Müsteşarlığınca bu madde esaslarına göre ödenir.

f) Devlet borçlarının uygulama sonuçları Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkça hazırlanarak ilgili yıl kesinhesap cetveli ile birlikte Hazine Genel Hesabına dahil edilmek üzere Maliye Bakanlığına gönderilir.

g) Devlet borçlarının yönetimi ve muhasebesi ile ilgili esas ve usuller Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından birlikte düzenlenir.”

“İç borçlanma

MADDE 31. - a) Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan mali yıl içinde bu Kanunun "denge" başlıklı maddesinde belirtilen tutar kadar "net iç borç kullanımına" (yıl içinde yapılan borçlanmalardan anapara ödemelerinin düşülmesiyle elde edilecek tutar) yetkilidir. Bu limit en fazla % 15 oranında artırılabilir. Dış borçlanmada anapara ödemesini aşan kısım iç borçlanma limitinden düşülür, altında kalan kısım ise limite eklenir. Daha önce ihraç edilmiş olup vadesinde nakden ödenenler hariç çeşitli kanunlara dayanılarak ihraç olunan Özel Tertip Devlet İç Borçlanma Senetleri bu limitin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

b) Verilen yetki sınırları içinde ihraç edilecek Devlet İç Borçlanma Senetleri bir yıl (364 gün) ve daha uzun vadeli Devlet Tahvilleri ve Özel Tertip Devlet Tahvilleri ile vadeleri bir yıldan kısa olan (364 güne kadar) Hazine Bonolarıdır.

c) Çıkarılacak Devlet İç Borçlanma Senetlerinin çeşitlerine, satış yöntemlerine, faiz koşullarına, vadelerine, basım ve ödemelerine ilişkin her türlü esasları ve bunlara müteallik diğer şartları belirlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

d) Çıkarılacak Devlet İç Borçlanma Senetlerinin basım giderleri, satışa katılacak finansal kuruluşlara ödenecek komisyon ve banka muameleleri vergileri ile satışa katılan finansal kuruluşların satış işlemleri dolayısıyla yapacakları her türlü gider, vergi, resim ve harçların Hazinece finansal kuruluşlara geri ödenmesinde ve senetlerin basımında uygulanacak şekil ve esaslar Hazine Müsteşarlığı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası arasında 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanmaksızın akdedilecek mali servis anlaşması ile tespit edilir.

Cari yıl içinde çıkarılacak veya daha önceki yıllarda çıkarılmış Devlet İç Borçlanma Senetleri işlemiş faizleri ödenmek suretiyle veya piyasa koşullarından geri alınabilir veya başka senetlerle değiştirilebilir.

Çıkarılacak Devlet İç Borçlanma Senetlerinin faiz ve anapara ödemeleri ile yukarıda sözü geçen mali servis anlaşmasında yer alacak ödemeler ve bunların dışında kalan diğer Devlet İç Borçları ile ilgili gider ve işlemler her türlü vergi (Gelir ve Kurumlar Vergisi hariç), resim ve harçtan müstesnadır.

Bu fıkralardaki hükümler daha önceki yıllarda ihraç olunan Devlet İç Borçlanma Senetleri ile ilgili işlemlerde de geçerlidir.

e) Devlet İç Borçlanma Senetlerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak ihracı halinde, anaparadaki kur artışları her faiz ödeme tarihi ve yıl sonları itibariyle yeniden hesaplanıp, anapara değerine ilave edilerek iç borç kaydı yapılır.

f) Konsolide bütçenin finansmanı amacıyla nakit karşılığı ihraç edilecek Devlet İç Borçlanma Senetleri hariç, tüm Devlet İç Borçlanma Senetleri geçmiş valörlü olarak ihraç edilemez. Daha önce ihraç edilmiş Özel Tertip Devlet İç Borçlanma Senetlerinin faiz oranları değiştirilemez ve faiz ödemeleri yerine yeni senet ihraç edilemez.”

“1211 ve 4568 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması

MADDE 32. - a) 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 61 inci maddesi gereğince yeniden değerlendirme farkından doğan borçlar karşılığında geçmiş yıllarda verilen Devlet iç borçlanma senetleri ile bunların Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na açık piyasa işlemlerinde kullanılması sonucu senetlerin orijinal faizleri ile piyasa faizleri arasında oluşan menkul kıymet zararları karşılığında bankaya verilmiş olan Devlet iç borçlanma senetlerinin 2001 yılında yapılacak faiz ödemelerinin gerektirdiği tutarda Özel Tertip Devlet İç Borçlanma Senedi vermeye,

b) 21/4/1994 tarihli ve 3985 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun Geçici 9 uncu maddesi uyarınca Kısa Vadeli Avans Hesabında biriken tutarların tasfiyesi amacıyla ihraç edilmiş olan Devlet İç Borçlanma Tahvillerinin 2001 yılında yapılacak faiz ödemelerinin gerektirdiği tutarda Özel Tertip Devlet İç Borçlanma Senedi vermeye,

c) Yukarıda sözü edilen faiz ödemelerini "Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı'ndan yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi yıla devretmeye veya bütçe ile ilişkilendirmeksizin özel hesaplarda izlemeye,

d) 4568 sayılı Bazı Fonların Tasfiyesine İlişkin Kanun hükümleri çerçevesinde Hazinece devralınan Kamu Ortaklığı Fonu'nun borçları karşılığında gerektiğinde Özel Tertip Devlet İç Borçlanma Senedi ihraç etmeye; bu senetlerin vade, faiz ve çeşitlerine ilişkin her türlü esaslar ve bunlara müteallik diğer şartları belirlemeye,

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan,

e) 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 61 inci maddesi gereğince yeniden değerlendirme farklarından doğan ve doğacak borçların 2001 yılında yapılacak ödemeleri için Özel Tertip Devlet İç Borçlanma Senedi ihraç etmeye ve bu tahvillerin vade, faiz ve sair şartlarını belirlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi ile Başbakan,

Yetkilidir.”

“Dış borçlanma

MADDE 33. - a) Yabancı ülke, banka ve kurumlarla veya uluslararası kuruluşlarla yapılmış ve yapılacak anlaşmalara göre genel ve katma bütçeli kuruluşlara dış proje kredisi olarak kullandırılan imkanların;

1.Türk Lirası karşılıkları, dış borç kayıtları yapılarak Hazine Müsteşarlığınca Maliye Bakanlığına bildirilir.

2.Döviz üzerinden yurt içinde ve yurt dışında mal, hizmet ve eğitim bedeli olarak yapılan dış proje kredisi kullanımları, ilgili kuruluşlar tarafından dış borç kaydı yapılmak üzere kullanımı takip eden 30 gün içerisinde Hazine Müsteşarlığına gönderilir. Dış borç kaydı yapılan tutarlar Hazine Müsteşarlığınca Maliye Bakanlığına bildirilir.

3. Malzeme ve hizmet bedelleri, taahhüt evrakı ve sözleşme tasarıları ise ilgili kuruluşlar tarafından ayrıca Maliye Bakanlığına bildirilir.

4. Söz konusu miktarları, gerektiğinde ilgili kuruluşlara ait bütçelerde açılacak özel tertiplere;

Ödenek kaydederek,

Mevcut ödeneklerden aktarma yaparak,

Bütçeletirmeye, bunlardan yılı içinde harcanmayan miktarları ertesi yıl bütçesine devren ödenek kaydetmeye, devren ödenek kaydedilen miktarlardan projenin tamamlanması nedeniyle kullanılma imkanı kalmayan tutarları iptal etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Daha önceki yıllarda benzer şekilde sağlanan imkanların Türk Lirası karşılıkları ile malzeme ve hizmet bedelleri için de yukarıdaki esaslara göre işlem yapılır.

5. Yukarıda belirtilen hükümlerin uygulanmasına ilişkin esas ve usuller Hazine Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığı tarafından müştereken tespit edilir.

b) Dış borçlanma imkanları ile satın alınacak malzeme ve hizmetlere ait taahhüt evrakı veya sözleşme tasarıları, Maliye Bakanlığınca 1050 sayılı Kanunun 64. maddesi uyarınca vize edilmeden satın alma işlemi gerçekleştirilemez ve ilgili miktarların dış borç kayıtları yapılamaz.

Ancak, Maliye Bakanlığı gerektiğinde dış borçlanma ile ilgili bütçeletirme işlemleri yapılmadan önce (ilgili miktarların ödenek, gider ve dış borç kayıtları daha sonra yapılmak üzere) taahhüt evrakı ve sözleşme tasarisını vize etmeye yetkilidir.

c) Devlet dış borçlarıyla ilgili kredi anlaşmalarının yürürlüğe girmesini sağlayacak kanuni düzenlemelerin tamamlanmasına kadar kredi anlaşmaları gereği peşin ödenmesi gereken komisyon, ücret, garanti ücreti ve benzeri giderler ile gerektiğinde faiz ödemelerini de "Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı"ndan yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi mali yıla devretmeye Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

d) Konsolide Devlet dış borçları ile ilgili kredi anlaşmalarında öngörülen bütün ödeme ve işlemler (dış proje kredileri çerçevesinde yapılacak ödemeler dahil) 2001 yılında her türlü vergi, resim ve harçtan müstesnadır.

e) Finansmanı Avrupa Birliği, yabancı devlet veya uluslararası kuruluşlarla yapılan anlaşmalara göre sağlanarak gerçekleştirilecek olan işler, anlaşma hükümlerinde özel ihale ve satın alma usullerinin öngörülmesi halinde, özel kanun, kararname veya anlaşma hükümlerine göre yürütülür.

f) Yabancı ülke, banka ve kurumlarla veya uluslararası kuruluşlarla yapılmış veya yapılacak anlaşmalar ile Hazine Müsteşarlığı tarafından sağlanarak devir ve ikraz anlaşmaları yoluyla genel ve katma bütçeli kuruluşlar dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarına dış proje kredisi olarak kullandırılan imkânlar, ilgili kuruluşlar tarafından dış borç kaydı yapılmak üzere kullanımı takip eden otuz gün içinde Hazine Müsteşarlığına gönderilir.

g) 1/1/1999 tarihinden başlamak üzere Avrupa Birliği'ne üye ve Ekonomik Parasal Birliğe katılacak devletlerin Euro'ya geçmesine bağlı olarak kamu sektörü dış borç ve borç yönetimi anlaşmalarına ilişkin düzenlemeleri yapmaya Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

“Dış borçların ikraz, devir ve garanti edilmesi

MADDE 34.- a) Yabancı ülkeler, uluslararası kuruluşlar, yabancı bankalar ve yabancı ülkelerde yerleşik diğer finans kurumlarından her türlü amaçla ve uluslararası sermaye piyasasında kullanılan finansman araçları ile yapılacak borçlanmalarla ilgili temas ve müzakereleri yürütmeye ve bu borçlanmalarla ilgili işlemleri sonuçlandırmaya,

b) Yukarıdaki (a) fıkrasına göre sağlanan finansman imkanlarını, ekonominin çeşitli sektörlerinde gelişmeyi sağlamak amacıyla ve anlaşmalar hükümleri uyarınca kamu ve özel sektör kurumlarına ikraz, devir veya kullandırmaya ve bu kredilerden yapılması gereken geri ödemeleri aynı kuruluşlar için hesaben ikraz veya krediye dönüştürmeye,

c) Yukarıda belirtilen imkanların doğrudan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası veya Türkiye'de yerleşik kurumlar ile Türk Bankaları tarafından sağlanması halinde, bu kredileri kısmen veya tamamen devralmaya, devralınan bu kredileri kısmen veya tamamen kamu kurumlarına ikraz, devir veya kullandırmaya ve bu kredilerden yapılması gereken geri ödemeleri aynı kuruluşlar için hesaben ikraz veya krediye dönüştürmeye, Türkiye'de yerleşik bankaların döviz varlıkları üzerinden borçlanmaya,

d) 1. Yabancı ülkelerin kredi kuruluşları, uluslararası kurumlar veya yabancı ülkelerde yerleşik banka ve kurumlar ile bu finansman işlemlerine katılan Türk Bankaları tarafından kamu kurumlarına (özel hukuk hükümlerine tâbi olmakla beraber sermayelerinin % 50'sinden fazlası kamuya ait olanlar dahil), yatırım ve kalkınma bankalarına verilecek kredileri anlaşmalarındaki şartlarıyla garanti etmeye,

2. Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşların ihdas ettikleri garanti programları çerçevesinde,

aa) Kamu kuruluşları (özel hukuk hükümlerine tâbi olmakla beraber sermayelerinin % 50'sinden fazlası kamuya ait olanlar) ile yatırım ve kalkınma bankalarının borçlu sıfatıyla uluslararası piyasalardan temin edecekleri finansman imkanları için,

bb) Yap-İşlet-Devret ve Yap-İşlet modeli çerçevesinde gerçekleştirilecek projelerle ilgili, mevzuatta öngörülen Hazine garantileri ile sınırlı olmak ve şartları Hazine Müsteşarlığınca müzakere edilmek üzere,

Yukarıda anılan uluslararası kuruluşlar tarafından verilen garantiye karşı garanti vermeye,

3. Hazine garantörlüğünde sağlanacak dış borçlar için; garanti verilen veya verilecek kuruluşlar nezdinde her türlü inceleme ve denetlemeyi yaptırmaya, garanti ücreti oranını, garanti verilme aşamasında garanti verilecek kuruluşlara karşı garantörlük koşulları ile bu borçlardan Hazine adına doğabilecek yükümlülüklerin geri ödeme koşullarını belirlemeye,

e) Ulusal banka ve kamu kuruluşlarınca yabancı ülkelere açılacak kredilerin geri ödenmesini garanti etmeye, yabancı ülkelerde doğrudan teminat mektubu vermeye yetkili ulusal bankalar lehine garanti vermeye,

f) Türkiye Cumhuriyeti adına Hazine Müsteşarlığı tarafından yabancı ülkeler resmî kuruluşları veya uluslararası kuruluşlardan sağlanan kredilerin teknik yardım ve eğitim amaçları kapsamındaki bölümlerini anlaşma hükümlerine istinaden gerektiğinde özel ve özerk bütçeli kamu kuruluşları ile kamu kuruluşu sayılan kurumlara karşılıksız olarak kullandırmaya,

g) Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Bankası tarafından Bosna-Hersek'de finanse edilecek projeler için bu Bankaya üye diğer ülkelerle birlikte sağlanacak ortak bir garanti çerçevesinde garanti verilmesine,

h) Avrupa Birliği, yabancı ülkeler ve bu ülkelerin banka ve kredi kuruluşları ve uluslararası malî kuruluşlardan ülkemizde faaliyet gösteren Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına risk sermayesi şeklinde köprü krediler, koşullu krediler sağlamaya veya yukarıda belirtilen yabancı ülke ve kuruluşların adı geçen Yatırım Ortaklıklarına doğrudan veya aracı malî kuruluşlar vasıtasıyla risk sermayesi şeklinde katkı sağlamaya yönelik anlaşmalar yapmaya, sağlanan bu imkanların devredilmesine, kullandırılmasına ve geri ödenmesine,

i) Bütçe Kanunu ve ilgili Kanunlar çerçevesinde yapılan ikrazlarla, Hazine garantilerinden Hazine Müsteşarlığınca yapılan üstlenmeler neticesinde ortaya çıkan alacakların şartlarının belirlenmesine, tahsiline, takibine ve her türlü finansal tekniğin kullanılması suretiyle idaresine Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Hazine alacaklarını doğuran işlemlerle, bu alacakların tahsil, takip ve idaresine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesine,

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

j) Daha önceki yıllarda yapılan işlemler için de bu esaslar geçerlidir.

k) Yılı içinde uluslararası ticari bankalardan borçlanmak suretiyle temin edilen dış finansmanla ilgili olarak;

1. Belediyeler ve bağılı kuruluşları ile özel statüye sahip kamu hizmeti gören ve sermayelerinin % 50'sinden fazlası belediyeye ait olan iştirakler ve ilgili mevzuat gereği tüzel kişiliği haiz yerel yönetim birlikleri için Hazine garantisi verilecek veya devredilecek dış kredi tutarı 500 milyon ABD Doları,

2. Diğer kamu kurum ve kuruluşları (özel hukuk hükümlerine tâbi olmakla beraber sermayelerinin % 50'sinden fazlası kamuya ait olanlar dahil) için Hazine garantisi verilecek dış kredi tutarı 4 milyar ABD Doları,

İle sınırlıdır.

3.Yap-İşlet, Yap-İşlet-Devret, İşletme Hakkının Devri ve benzeri modeller çerçevesinde gerçekleştirilecek projelere verilen Hazine garantileri ile kalkınma ve yatırım bankalarının uluslararası kuruluşlardan ve piyasalardan Hazine garantisi altında sağlayacakları dış borçlanma tutarı yukarıda belirlenen sınırlamanın dışındadır.”

34. madde üzerinde verilen önerge⁸⁶⁸ kabul edilmiş, önerge değişikliğiyle oylanan 34. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 35. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“244 sayılı Kanun kapsamı dışında borçlanma

MADDE 35. - a) Yıllık programlarla belirlenen dış finansman ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun kapsamı dışında kalan kuruluşlarla kredi anlaşmaları yapmaya ve projelerin yapılabilirlik çalışmalarının dış finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere Dünya Bankası ile üzerinde anlaşılacak şartlarla (10.000.000) Amerikan Dolarına kadar olan borçlanmaların yapılmasına Hazine Müsteşarlığının bağılı olduğu Bakan yetkilidir.

b) Bu gibi anlaşmalar ve savunma borçlanmalarına ilişkin kredi anlaşmaları bütçe kanunları hükümlerine dayanılarak yapılmış olup, Bakanlar Kurulunca uygun görülen diğer kredi anlaşmaları gibi Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girer. Bu kararnameler 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanun ve 23/5/1928 tarihli ve 1322 sayılı Kanun hükümlerine tabi değildir.

c) Türkiye Cumhuriyetinin bu madde ile "Dış Borçların İkras, Devir ve Garanti Edilmesi" başlığını taşıyan maddeleri ve bu madde hükümlerine dayanarak, sırasıyla borçlu veya garantör sıfatı ile taraf olduğu kredi anlaşmalarından doğan borçlarının dünya sermaye piyasalarında mevcut muhtelif finansman araçları vasıtasıyla yönetimi amacıyla anlaşma yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağılı olduğu Bakan yetkilidir. Söz konusu anlaşmalar imzalandıkları tarihte yürürlüğe girer.

d) Daha önceki bütçe yıllarında akdedilmiş benzeri anlaşmalar hakkında da bu madde hükmü uygulanır.”

⁸⁶⁸ Emrehan Halıcı (Konya), İsmail Köse (Erzurum), İ.Yaşar Dedelek (Eskişehir), Ahmet Kabil (Rize), Bozkurt Yaşar Öztürk (İstanbul) ve Süleyman Coşkunur (Burdur) tarafından verilen önergenin ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), s. 723.

35. madde üzerinde şahsı adına Erzurum Milletvekili Aslan Polat konuşmuş, ardından oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 36. maddeye geçilmiştir.

“Borç verme, hibe ve yardım anlaşmaları

MADDE 36. - a) Avrupa Birliği, yabancı ülkeler, uluslararası kuruluşlar ve yabancı ülke kredi kuruluşlarından sağlanacak hibelerle ilgili temas, müzakere ve anlaşmaları yapmaya ve bu yolla sağlanan finansman imkanlarını kamu ve özel sektör kuruluşlarına kullandırmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Söz konusu anlaşmalar imzalandıkları tarihte yürürlüğe girer.

Bu kaynaklardan genel bütçeye dahil daireler ve diğer kamu kuruluşlarına sağlanan hibelerin kullanımına ilişkin işlemler damga vergisi, resim, harç ve diğer masraflardan muaftır.

b) Yabancı ülke ve kuruluşlara verilecek borçlarla ilgili anlaşmaları yapmaya ve anlaşmaların esas ve şartlarını belirlemeye, verilen borçların ertelenmesine ve yeniden yapılandırılması işlemlerini yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Yabancı ülke ve kuruluşlara verilecek borçlar Hazine Müsteşarlığı bütçesine bu amaçla konulacak ödenekten karşılanır.

Söz konusu anlaşmalar Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girer.

c) Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı ülke ve kuruluşlara yapılacak hibe ve yardımlar ile ilgili görüşmelerde bulunmaya ve anlaşmalar imzalamaya, Cumhurbaşkanı ve Başbakanın yetkileri saklı kalmak kaydıyla, Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenecek kişi ve kuruluşlar yetkilidir. Yabancı ülkelere verilecek hibe ve yardım karşılıkları Maliye Bakanlığı bütçesine (Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığı hariç) bu amaçla konulacak ödenekten karşılanır.

Söz konusu anlaşmalar Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girer.

Anlaşmada belirtilen nakdi hibe ve yardımlar bütçeye gider kaydedilerek Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında ilgili ülke adına döviz cinsinden açılacak hesaba aktarılabilir. Ödemeler, anlaşma hükümleri çerçevesinde ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar dahilinde ilgili hesaptan yaptırılır.

d) Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. tarafından yabancı ülkelere ve bu ülkelerdeki kuruluşlara açılacak iki yıl veya daha uzun vadeli mal ve/veya hizmet satış sözleşmeleri veya bu tür sözleşmelerle eş değer finansal kiralama işlemleri ile ilgili Resmi Destekli İhracat Kredilerinin esaslarını ve finansal hükümlerini düzenlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

Üzerinde konuşma talebi bulunmayan 36. madde oylanmış ve kabul edilmiş, ardından aşağıdaki 37. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı Projesi kapsamında akdedilecek anlaşmalar

MADDE 37. - Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı projesi kapsamında;

a) Akdedilecek olan ev sahibi ülke anlaşması, anahtar teslimi yapım sözleşmesi, hükümet garantisi anlaşması ve bu proje tahtındaki diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dökümanların imzalanmasına,

b) (a) bendinde belirtilen anlaşmalar ile diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dökümanlar tahtında Türkiye Cumhuriyeti ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından taahhüt edilen her türlü ödeme, tamamlama, performans ve sair yükümlülüklerin ifasına yönelik olarak ilgili anlaşmalarda öngörülen taraflara garanti verilmesine, bahse konu taahhütlerin anlaşmalarda öngörüldüğü şekilde gereği gibi, kısmen ya da tamamen yerine getirilmemesi halinde ortaya çıkacak her türlü ödeme yükümlülüğünün Türkiye Cumhuriyeti adına garanti edilmesine,

c) (a) ve (b) bentlerinde belirtilen anlaşmalar ile diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dökümanları imzalayacak ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının tespitine ve yetkilendirilmesine,

Bakanlar Kurulu yetkilidir. ”

37. madde üzerinde şahsı adına Tunceli Milletvekili Kamer Genç konuşma yapmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 38. maddeye geçilmiştir.

“İKİNCİ BÖLÜM

Hazine İşlemleri

Avans işlemleri

MADDE 38. - Genel bütçe ödemelerini zamanında yapabilmek ve ödemelerin tahsilatın göstereceği mevsimlik dalgalanmalardan olumsuz yönde etkilenmesini önlemek amacıyla, 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Kanunun 50. maddesi esaslarına göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından kısa vadeli avans almaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

Üzerinde söz talebi olmayan 38. madde oylanma sonucu kabul edilmiş ve aşağıdaki 39. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Çeşitli saymanlıklardaki değerlerin hazineye geçişi

MADDE 39. - Maliye Bakanı, bütün saymanlıkların çeşitli nedenlerle hazine hesapları dışında kalan mal varlıkları ve emanetler de dahil olmak üzere her çeşit paralarını hazine hesaplarına kaydettirmeye, bu hesaplara tasarruf etmeye ve bu amaçla gerekli önlemleri almaya yetkilidir.

1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanununun tanımladığı bir saymanın yönetim ve sorumluluğunda olmayan kamu fonları hakkında da bu hüküm uygulanır.”

Üzerinde söz talebi olmayan 39 ve 40. maddeler ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmiş, aşağıdaki 40. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Geri verilecek paralar

MADDE 40. - 27/6/1963 tarihli ve 261 sayılı Kanun uyarınca, geri verilecek paraların kesin olarak veya avans suretiyle ödenmesinin şekil ve usulleri Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkla Maliye Bakanlığı tarafından müştereken tespit olunur.

Yapılacak inceleme sonunda fazla ödendiği tespit olunan veya zamanında mahsup olunmayan tutarlar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre geri alınır.”

“Petrolde Devlet Hakkı ve Petrol Kanunu gereğince ödenecek kur farkları

MADDE 41.-a) 5/4/1973 tarihli ve 1702 sayılı Kanuna göre petrolden alınacak Devlet hakkı, Bütçenin (B) işaretli cetvelindeki ‘Petrolden Devlet Hakkı’ tertibine gelir kaydolunur.

b) 6326 sayılı Petrol Kanununun 116/3. maddesi gereğince yapılan transferler nedeniyle 1995, 1996 ve 1997 Malî Yılları Bütçe Kanunlarının ilgili harcama kalemlerinden 1995, 1996 ve 1997 yıllarında yapılan kur farkı ödemelerinin ilgililer adına kişi borçları hesabına alınarak terkin edilmesine Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

41. madde üzerinde şahsı adına Erzurum Milletvekili Aslan Polat konuşmuş, arkasından Devlet Bakanı Recep Önal petrol mevzuatı ile ilgili bir açıklama yapmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 42. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kârları

MADDE 42. - a) 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi kuruluşların, 2000 yılı kârlarından Hazineye isabet eden tutarları;

1. 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen kısıtlamalara tabi olmaksızın, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bütçeye gelir kaydetmeye,

2. Kuruluşların ödenmemiş sermayelerine veya tahakkuk etmiş görev zararları alacaklarına mahsup edilmek üzere Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bütçeye gelir, ödenek ve gider kaydetmeye,

b) (a) fıkrası kapsamına giren kuruluşların 1999 ve önceki yıllara ait kâr paylarından Hazineye isabet eden tutarları Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın talebi üzerine bütçenin gelir ve giderleri ile ilişkilendirmeksizin kuruluşların görev zararları alacakları veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye ilişkin işlemleri yapmaya,

Maliye Bakanı yetkilidir.”

Üzerinde söz talebi olmayan 42. madde oylanma sonucu kabul edilmiş ve aşağıdaki 43. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Kamu ortakları ve iştiraklerinde sermaye değişiklikleri

MADDE 43.- a) Kamu ortaklıkları ve iştiraklerinin yeniden düzenlenmesi tedbirlerini uygulamak, sermaye artırımlarına katılmak, kamu

iktisadî teşebbüslerinin yatırım ve finansman programlarının gereklerini yerine getirmek ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini uygulamak amacıyla;

1. Hazinece her türlü sermaye artırımlarına katılınması ve her türlü sermaye paylarının satın alınmasına,

2. Hazinesinin ve kamu iktisadî teşebbüslerinin sermaye paylarını diğer kamu iktisadî teşebbüslerine, özelleştirme idaresine veya katma bütçeli idarelere devretmeye veya onlar tarafından devraldırmaya,

3. Kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının Hazineye veya çeşitli fonlara olan borçlarını yıllık yatırım ve finansman programlarına uygun olarak Hazineden olan alacaklarına veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye veya teşebbüslerin borçlarının ödenme zamanı ve şartlarını belirlemeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan; bu işlemlerin gerektirdiği tutarları, aynı Müsteşarlığın teklifi üzerine, mahiyetine göre, bütçede açılacak özel tertiplere gelir ve ödenek kaydetmeye,

Maliye Bakanı yetkilidir.

b) Kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının 2000 yılı sonu itibariyle; Hazineye, fonlara, Sosyal Sigortalar Kurumuna olan vadesi geçmiş borçlarını, Hazineden ve fonlardan olan alacaklarına veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan, bu işlemleri aynı Müsteşarlığın teklifi üzerine gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin mahiyetlerine göre ilgili Devlet Hesaplarına kaydettirmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin 1996-1997-1998-1999 yılları Bütçe Kanunlarının "Kurumların Hasılatından Pay" başlıklı maddeleri uyarınca KDV ve ek vergi hariç mal ve hizmet satışları aylık gayrisafi hasılat tahakkuku üzerinden belirlenerek, Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin hisseleri satışından elde edilecek gelir payına mahsup edilmek üzere bütçeye gelir kaydolunan tutarları, 6.7.1999 tarihli ve 4397 sayılı Kanun, muhtelif tarihli Başbakanlık onayları ve Bakanlar Kurulu ile Millî Güvenlik Kurulu kararları uyarınca yaptığı yatırımlar ve hizmetler karşılığında 31.12.2000 tarihi itibariyle Başbakanlık Bütçesinden, Hazineden, Fonlardan ve Belediyeler dışındaki resmî dairelerden olan telekomünikasyon alacakları ve sermaye alacağını Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin veya kuracağı şirketin işleteceği GSM 1800 mobil telekomünikasyon sistemi izni karşılığı ödeyeceği lisans ücretine (KDV dahil) Hazine Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığı'nca müşterek belirlenecek esaslar çerçevesinde mahsup etmeye Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan, bu işlemleri aynı Müsteşarlığın teklifi üzerine gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin mahiyetlerine göre ilgili Devlet Hesaplarına kaydettirmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Nihai işleticinin bu işlem nedeniyle yükleneceği KDV tutarı hakkında 3065 sayılı Kanunun 29/1. maddesi uygulanmaz ve bu vergi gider yazılamaz.

c) Yeniden yapılandırma çalışmalarına paralel olarak, T.C. Ziraat Bankası ve T. Halk Bankası'nın çeşitli kanun ve kararnamelerden doğan ve bütçe ödenekleri ile karşılanamayan 31/12/2000 tarihi itibariyle mevcut görev zararlarının tasfiye edilmesini teminen Özel Tertip Devlet Tahvili ihraç edilebilir. Bu tahviller, iç borçlanma ile ilgili maddedeki limit dışında olup; vade, faiz ve diğer şartları ile görev zararı tutarının tespitine ilişkin usul ve esaslar Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Başbakan tarafından belirlenir.

d) 88/12944 sayılı Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkındaki Kararın değişik 3 üncü maddesinin (d) fıkrasında belirtilen gelirler, ihracatın desteklenmesi kaydıyla T.C. Merkez Bankası tarafından fonun gelir hesabından T. İhracat Kredi Bankası A.Ş.'ne (EXIMBANK) aktarılmak üzere Hazine İç Ödemeler Saymanlığı hesabına yatırılır. Bu tutarların sermaye olarak EXIMBANK'a ödenebilmesini sağlamak amacıyla Hazine Müsteşarlığının teklifi ile bütçeye gelir ve ödenek kaydetmeye ve bu fıkra kapsamında uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye, Maliye Bakanı yetkilidir.

e) Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında 1/6/2000 tarihli ve 4572 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesinin (E) fıkrası uyarınca;

- Tarım Satış Birliklerinin 1/5/2000 tarihi itibariyle Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonuna olan borçlarından, Birliklerin yeniden yapılandırma sürecinde tasfiyesi uygun görülenler ile bu borçların tasfiyesine kadar geçecek süre içinde doğacak faizinin terkin edilmesine Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Maliye Bakanı yetkilidir.

-Tarım Satış Birliklerinin 1/5/2000 tarihi itibariyle mevcut özel bünye faaliyetleri ile ilgili banka borçlarından, Birliklerin yeniden yapılandırma sürecinde tasfiyesi uygun görülenlerin ve bu borçların tasfiyesine kadar geçecek süre içinde bu borçlardan doğan faiz ve gecikme zammı gibi fer'i borçları Hazinece Özel Tertip Devlet Tahvili ihraç etmek suretiyle karşılanır. Bu tahviller, iç borçlanma ile ilgili maddedeki limit dışında olup; vade, faiz ve diğer şartların tespitine ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

f) 'Tütün, Tütün Mamülleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün 196 sayılı Kanuna istinaden çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararları uyarınca 31.12.2000 tarihi itibariyle destekleme işleriyle ilgili olarak doğmuş tüm alacaklarına karşılık, 31.12.2000 tarihi itibariyle vadesi geldiği halde ödenmemiş vergi borçları (katma değer vergisi, eğitim, gençlik, spor ve sağlık hizmetleri vergisi, eğitime katkı payı ve fonlar hariç) ile borçlara ilişkin gecikme zam ve gecikme faizleri aynı miktarda terkin edilir. Bu fıkra uyarınca mahsubu yapılacak vergi borçlarına ilişkin gecikme zammı ve gecikme faizleri 31.12.2000 tarihi itibariyle dondurulur.

Söz konusu görev zararının Yüksek Denetleme Kurulu tarafından tespitini müteakiben Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bu maddenin gerektirdiği terkin ve diğer işlemleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

g) Tek Terimli Tarifeden enerji alan aboneler adına tanzim edilen her elektrik faturası için güç bedeli tahsil edilir. Bu bedelin miktarlarını tespit etmeye Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi Yönetim Kurulu yetkilidir.”

43. madde üzerinde şahsı adına, Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız bir konuşma yapmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 44. maddeye geçilmiştir.

“Hazine kefaleti

MADDE 44. - Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.’nin kredi, sigorta ve garanti faaliyetleri nedeni ile yüklendiği işlemlerden doğabilecek politik riskleri garanti etmeye ve bu risklerden doğabilecek zararları ödemeye,

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

Üzerinde söz talebi olmayan 44. madde oylanma sonucu kabul edilmiş ve aşağıdaki 45. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“ÜÇÜNCÜ KISIM

Kamu Personeline İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Özlük Hakları

Katsayılar, yurt dışı aylıklar, ücret ve sözleşme ücreti

MADDE 45 . - a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 154. maddesi uyarınca, aylık gösterge tablosunda yer alan rakamlar ile ek gösterge rakamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak aylık katsayısı 1/1/2001-30/6/2001 döneminde (17350), memuriyet taban aylığı göstergesine uygulanacak taban aylığı katsayısı 1/1/2001-30/6/2001 döneminde (111600) olarak uygulanır.

399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3. maddesinin (c) bendi uyarınca çalıştırılan sözleşmeli personelin ücret tavanı 1/1/2001-30/6/2001 döneminde (762.167.000) lira olarak uygulanır.

Ancak; bir önceki malî yılın son ayında uygulanmış ilave bir maaş artışının olması halinde, aylık, taban aylık ve yan ödeme katsayıları ile sözleşmeli personelin taban ve tavan ücretlerini veya bu ücretlere uygulanacak ilave artış oranını; Ocak ayı içerisinde yeniden belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

2000 yılı Aralık ayına göre 1/1/2001 tarihinden sonraki Devlet memuru net aylığındaki en düşük kümülatif artış oranının, 2001 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan aylık 1994=100 Temel Yıllı Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları Genel İndeksindeki 2000 yılı Aralık ayına göre kümülatif artış oranının altında kalması halinde, söz konusu tüketici fiyatlarındaki artış oranının iki puan üzerinde bir toplam maaş artışını sağlayacak şekilde ve enflasyon rakamının ilan edildiği ayın 15’inden geçerli olmak üzere uygulanmakta olan katsayılar ile sözleşme taban ve tavan ücretleri veya bu ücretlere uygulanacak ilave artış oranı yeniden tespit edilir. Uygulamaya ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığınca belirlenir.

2001 Malî Yılıının ikinci yarısında yukarıda belirtilen uygulamayı gerektiğinde aynı şekilde sürdürmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

b) Kurumların yurt dışı kuruluşlarına dahil kadrolarında görev alan Devlet memurlarının yurt dışı aylıkları, yeni kurlar ve yeni emsaller tespit

edilinceye kadar, 19/4/1999 tarihli ve 99/12791 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ek ve değişikliklerinde yer alan hükümlere göre ödenir.

c) İşçileri Bakanlığınca tespit edilecek asgarî ve azamî sınırlar dahilinde belediye başkanlarının aylık ödemeleri, belediye meclislerince kararlaştırılır.”

45. madde üzerinde, FP Grubu adına Erzurum Milletvekili Fahrettin Kukaracı, DYP Grubu adına Tunceli Milletvekili Kamer Genç ve şahsı adına Erzurum Milletvekili Aslan Polat birer konuşma yapmışlardır. 45. madde hakkında verilen bir önerge⁸⁶⁹ Genel Kurul Başkanı tarafından “gider artırıcı” olduğu gerekçesiyle işleme konulmamış, oylanmış madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 46. maddeye geçilmiştir.

“İKİNCİ BÖLÜM

İstihdam Esasları

Kadroların kullanımı

MADDE 46.- a) Genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idarelere, bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlara, kanunla kurulan fonlara, kefalet sandıklarına, sosyal güvenlik kuruluşlarına, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlara tahsis edilmiş bulunan serbest memur kadroları ile sürekli işçi kadrolarından boş olanların açıktan atama amacıyla kullanılması ve bu kurumların boş memur kadrolarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 86. maddesinin üçüncü fıkrasına göre açıktan vekil atanması Maliye Bakanlığının iznine tabidir. Açıktan atama izni, personel ödeneğinin yeterli olması şartıyla verilebilir. Ancak, hakimlik ve savcılık mesleklerinde bulunanlar ile bu meslektan sayılan görevlerde olanlar, yükseköğretim kurumları öğretim üyeleri ve 24.5.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun Ek 1. maddesi uyarınca yapılacak atamalar için izin aranmaz.

Kurumlar, açıktan atama, emeklilik, istifa ve nakil gibi sebeplerle serbest kadrolarında meydana gelen değişiklikler ile kadroların dolu ve boş durumunu gösterir cetvelleri Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarının son günü itibariyle doldurarak Maliye Bakanlığına göndermek zorundadırlar.

b) Yukarıda sayılan kurumların boş sürekli işçi kadrolarından Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığınca uygun görülenler Başbakanın izniyle iptal edilir.

c) İl özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve müesseselere tahsis edilmiş bulunan serbest memur kadroları ile sürekli işçi kadrolarından 31/12/2000 tarihi itibariyle boş olanlar ile bu tarihten sonra boşalacak olanların açıktan atama amacıyla kullanılması İçişleri Bakanlığının iznine tabidir.

⁸⁶⁹ 45. madde hakkında verilen önergenin sahipleri: Metin Kalkan (Hatay), İsmail Özgün (Balıkesir), Ahmet Derin (Kütahya), Zeki Çelik (Ankara), Sait Açıba (Afyon), Suat Pamukçu (Bayburt) ve Lütfü Esengün (Erzurum)’dür.

d) Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idarelerin döner sermaye ve fon saymanlıklarına ait sayman ve saymanlıklarda görevli her unvandaki memur kadrolarından, Maliye Bakanınca uygun görülenler bu Bakanlığın kadro cetvellerine eklenerek, döner sermaye ve fonların kadrolarından tenkis edilir.

Maliye Bakanlığı kadro cetvellerine eklenen söz konusu kadrolarda istihdam edilen personel, başka bir işleme gerek kalmaksızın bu kadrolara atanmış sayılırlar.

e) (a) fıkrası kapsamında yer alan kurum ve kuruluşlar, personel ödeneği ile kadrolarının önceden temini amacıyla, mevcut teşkilat kanunları uyarınca kuracakları yeni birimler için Maliye Bakanlığının görüşünü alacaklardır.”

46. madde üzerinde şahsı adına Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 47. maddeye geçilmiştir.

“Sözleşmeli personel

MADDE 47. - Genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, belediyeler, il özel idareleri, kanunla kurulan fonlar, sosyal güvenlik kuruluşları, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar ile 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışında kalan kuruluşlarda sözleşme ile çalıştırılacak personel hakkında 6/6/1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ek ve değişikliklerinin uygulanmasına devam olunur.

Birinci fıkrada sayılan kurum ve kuruluşlar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu dışında diğer kanun hükümlerine göre çalıştırdıkları sözleşmeli personelin unvan, sayı ve ücretlerini gösterir cetvelleri ve tip sözleşme örneklerini, 2001 Mali Yılı Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek zorundadırlar.

Özel kanunlar uyarınca kadro karşılık gösterilmek suretiyle çalıştırılan sözleşmeli personelin unvan, sayı ve ücretleri vizeye tabi değildir. Ancak kuruluşlar bunlara ait tip sözleşme örneklerini 2001 yılı Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek ve bu şekilde çalıştırdıkları sözleşmeli personelin isim, unvan, kadro derecesi ve sözleşme ücretlerini gösterir cetvelleri Şubat, Ağustos ve Aralık ayları itibarıyla Maliye Bakanlığına bilgi için göndermek zorundadırlar.

Bütçe yılı içinde ilgili mevzuat hükümlerine dayanarak istihdam edecekleri yeni sözleşmeli personel (kadro karşılığı çalıştırılan sözleşmeli personel hariç) için kuruluşlarca ayrıca düzenlenecek sayı, unvan, nitelik ve ücretlerini gösterir ek cetvellerin ve farklı hükümler içermesi halinde tip sözleşme örneklerinin Maliye Bakanlığına vize ettirilmesi gereklidir.

Yukarıdaki fıkralara göre vize işlemleri tamamlanmadan sözleşme yapılamaz ve herhangi bir ödemede bulunulamaz.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4. maddesinin (B) fıkrası ile Ek Geçici 16. maddesi ve özel kanunları uyarınca 2000 Mali Yılında sözleşme ile

çalıştırılanlardan 2001 Mali Yılında görevlerine devam etmeleri ilgili bakanlık veya kuruluşlarca uygun görülenlerin Ocak, Şubat ve Mart aylarına ait sözleşme ücretleri, sözleşme ile çalıştırılmaları konusundaki kanuni işlemleri tamamlanuncaya kadar 2000 Mali Yılında vize edilmiş sözleşmelerine göre, yeni sözleşmeleri esas alınarak gerekli düzeltmeler daha sonra yapılmak üzere, Maliye Bakanlığı vizesi aranmaksızın ödenir.”

Üzerinde söz talebi bulunmayan 47, ve aşağıdaki 48-64 arasındaki maddeler ayrı ayrı okutularak oylanmış ve kabul edilmiştir. Daha sonra 65. maddeye geçilmiştir.

“İşçilik ödenekleri ve geçici iş pozisyonları

MADDE 48.- a) Genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idareler, sürekli işçileri ile 30 iş gününden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçileri, bütçelerinin (55) ve (66) alt programlarında yer alan 100-Personel giderleri harcama kalemindeki ödenekleri aşmayacak sayıda ve süre ile istihdam edebilirler. Söz konusu kurum ve kuruluşların birim amirleri bu alt programlarda fazla çalışma için tefrik edilen ödeneye göre iş programlarını yapmak, bu ödeneği aşacak şekilde fazla çalışma yaptırmamak ve ertesi yıla fazla çalışmadan dolayı borç bıraktırmamakla yükümlüdürler. Belirtilen alt programlara hiç bir şekilde ödenek aktarması yapılamaz ve bütçenin başka tertiplerinden işçi ücreti ve fazla çalışma ücreti ödenemez. Ancak, toplu iş sözleşmelerinden doğacak yükümlülükler ile ihbar ve kıdem tazminatları ödemeleri nedeniyle meydana gelecek ödenek eksiklikleri Maliye Bakanlığı bütçesindeki yedek ödenek tertiplerinden karşılanabilir.

Ancak, geçici işçi pozisyonlarında çalışan personeli sürekli işçi kadrolarına intibak ettirilecek olan kurumların, bütçelerinde yer alan ve (66) alt programında tefrik edilmiş geçici işçilik ödeneklerini, (55) alt programındaki sürekli işçilik ödenekleri tertiplerine aktarmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

Kurumlar, bütçelerinin (66) alt programına tertip edilen ödenek ile sınırlı olmak üzere yıl içinde aylar itibariyle çalıştıracakları geçici işçilerin sayılarını, bunların çalıştırılacakları birimlere göre dağılımını (merkez teşkilatında birimler, taşra teşkilatında ise bölge ve il müdürlüğü olarak) gösteren cetvelleri, yapılan hesaplamalarla birlikte Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek zorundadır. Yıl içinde meydana gelen değişiklikler de aynı usul ile vizeye tâbidir. Bu vize işlemi yapılmaksızın geçici işçi istihdam edilemez ve ödeme yapılamaz. Memurlar eliyle görülmesi gereken işlerde istihdam edilmek amacıyla işçi alınamaz.

Yukarıdaki hükümlere aykırı uygulamalardan ita amirleri ve tahakkuk memurları ile ödenek üstü harcama yapan saymanlar sorumludur.

b) Genel ve katma bütçeli idarelere bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan fonlar ve hizmetlerini genel veya katma bütçelerin transfer tertiplerinden aldıkları ödeneklerle yürüten kuruluşlar ile 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışında kalan kuruluşların 1.1.2001 tarihinden

itibaren 30 iş gününden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları, ilgili bakanlığın onayı alınmak suretiyle 31.1.2001 tarihine kadar Maliye Bakanlığına vize ettirilir.

c) (a) ve (b) bentleri kapsamındaki kurum, kuruluş ve fonların kanunla, uluslararası anlaşmalarla veya 2001 Yılı Programı ile kurulması veya genişletilmesi öngörülen birimleri için yapılacak yeni vizeler dışında, 2000 Mali Yılında vize edilmiş toplam adam/ay miktarlarını aşacak şekilde vize yapılamaz. Vize edilmiş bulunan geçici iş pozisyonları Maliye Bakanlığının uygun görüşü ile başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. Maliye Bakanlığınca vize edilen cetvellerin bir örneği, ilgisine göre Sayıştay Başkanlığına veya Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna gönderilir. Bu vize işlemi yapılmaksızın ödeme yapılamaz.

d) Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının 1/1/2001 tarihinden itibaren 30 iş gününden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları, ilgili bakanlığın onayı alınmak suretiyle 31/1/2001 tarihine kadar Devlet Personel Başkanlığına vize ettirilir. Vize edilen geçici iş pozisyonları Devlet Personel Başkanlığınca başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. Vize ettirilen cetvellerin bir örneği Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna gönderilir. Bu vize işlemi yapılmaksızın ödeme yapılamaz.

e) İl özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve müesseselerde çalıştırılacak geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları her yıl İçişleri Bakanlığına vize ettirilir. Vize edilmiş bulunan geçici iş pozisyonları İçişleri Bakanlığı tarafından başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. İçişleri Bakanlığı tarafından vize edilen geçici iş pozisyonlarına ait vize cetvellerinin bir örneği Devlet Personel Başkanlığına gönderilir. Bu vize işlemi yapılmadan geçici işçi çalıştırılmaz ve herhangi bir ödeme yapılamaz.”

“DÖRDÜNCÜ KISIM

Kamu Harcamalarında Etkinliği Artırıcı Önlemler

Konsolide bütçeye dahil kuruluşların kadrolarının dağılımı

MADDE 49. - Kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla, konsolide bütçeye dahil daire ve idarelerin teşkilat yapıları ve hizmet amacına uygun olarak personel dağılımının sağlanmasına yönelik önlemler almaya, ihtiyaç fazlası olan personelin, ilgili kuruluşların da görüşünü almak suretiyle, bu Kanunun 46. maddesinin (a) bendinde belirtilen kamu kurum ve kuruluşlarına nakledilmesine ilişkin esas ve usulleri Devlet Personel Başkanlığının görüşünü alarak belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Kamu kurumlarında taşıt kullanımı

MADDE 50. - Kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşıt sayısını azaltmak, taşıt bakım, onarım ve akaryakıt giderlerinde israfa yol açmamak amacıyla gerekli düzenlemeleri yapmaya, önlemleri almaya, sınırlamalar getirmeye, kamu görevlilerinden kimlerin resmi taşıtlar yerine ticari taşıtlardan yararlanacağına

ve ticari taşıtlardan yararlanacaklara yapılacak ödemeler ile buna ilişkin esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Açıktan atama izinleri

MADDE 51. - Maliye Bakanlığınca bu Kanunun 46. maddesinin (a) bendinde belirtilen kurum ve kuruluşların serbest memur kadrolarına verilecek açıktan atama izinlerinin toplam sayısı, ilgili kurumlarda 2000 yılında emeklilik, ölüm ve istifa sonucu ayrılan personel sayısının % 80’ini aşamaz. Norm kadro çalışması sonuçlandırılarak uygulamaya geçirilen kurumlar ile kanun, uluslararası anlaşma veya 2001 yılı programı ile kurulması veya genişletilmesi öngörülen birimler ve temini zorunlu hizmetlerin gerektirdiği personel ihtiyacını yukarıda belirtilen sınırlamaya tabi tutulmaksızın değerlendirmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Demirbaş standardizasyonu, eşya ve levazım devri

MADDE 52. - a) Kamu kurum ve kuruluşlarının makam ve servisler itibariyle demirbaş kullanım süreleri ve standartları, Türk Standartları Enstitüsü Başkanlığınca belirlenen standartlar da dikkate alınarak, Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü Ana Statüsüne göre oluşturulan Bakanlıklararası Standardizasyon komitesi tarafından belirlenir.

b) Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idareler ve bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar ve fonların birbirleri arasında eşya ve levazım devrine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığınca düzenlenir.”

“Millî Savunma Bakanlığı ödeneklerinin devri

MADDE 53. - Türk Silahlı Kuvvetleri Stratejik Hedef Plânının yıllık programlarının gerektirdiği ödeneklerden yılı içinde harcanamayan ödenekleri, hizmetin devamlılığını sağlamak maksadıyla, ödeneklerinin % 30’unu aşmamak üzere ertesi yılın bütçesine devren ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“BEŞİNCİ KISIM

Çeşitli Hükümler

Geçici görevlendirme

MADDE 54. - 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun Ek 8 ve Ek 9., 13.11.1996 tarihli ve 4208 sayılı Kanunun 3’üncü, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 38, 40 ve 41. maddelerine ve 2919 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununa göre görevlendirilenler ile güvenlik görevlileri hariç, ilgili mevzuatı uyarınca diğer kurumlarda geçici olarak görevlendirilen ve kadro aylıklarını kendi kurum veya kuruluşlarından alan memurlar veya kamu görevlileri, geçici olarak görev yaptıkları kurum personelinin yararlandığı ve ilgili mevzuatında söz konusu personele de ödenebileceği belirtilen her türlü tazminat, fazla mesai ve diğer ödemelerden yararlanamazlar.”

“Teminat olarak kabul edilecek değerler ve taşınmaz malların geçici teminatı

MADDE 55. - a) 29/2/1984 tarihli ve 2983 sayılı Kanun gereğince çıkarılan anapara iadeli gelir ortaklığı senetleri ve diğer menkul kıymetler ile Devlet İç Borçlanma Tahvilleri ve hazine bonoları,

1. Kamu kurumlarının yapacakları ihale ve sözleşmeler ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 10. maddesinin uygulanmasında teminat olarak,

2. Hazinece satılacak milli emlak bedellerinin ödenmesinde nominal değerleri üzerinden ödeme vasıtası olarak,

Kabul edilir.

Tahvil ve bonolar nominal bedele faiz dahil edilerek ihraç edilmiş ise bu işlemlerde anaparaya tekabül eden satış değerleri esas alınır.

b) 19/12/1999 tarihli ve 4491 sayılı Kanun ile değişik 23/6/1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununun 20. maddesinin 6 numaralı bendi hükümlerine göre faaliyette bulunan özel finans kurumları tarafından verilen süresiz teminat mektupları kamu kurumlarının yapacakları ihale ve sözleşmeler ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 10 uncu maddesinin uygulanmasında teminat olarak kabul edilir. Ancak, bu teminat mektuplarının Maliye Bakanlığınca belirlenen kapsam ve şekle uygun olmaları zorunludur.

c) Hazineye ait veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin kira ihalelerinde tahmini bedelin % 20'sine kadar geçici teminat alınabilir.”

“Kişi borçları

MADDE 56. - Saymanlık hesaplarında kayıtlı olup, zaruri veya mücbir sebeplerle takip ve tahsil imkanı kalmayan, 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun 133. maddesi uyarınca silinmesi Mali Danışma Kurulu tarafından uygun görülen kişi borçlarından; tutarı (1,5) milyar liraya kadar olanların kayıtlardan çıkarılmasına Maliye Bakanı yetkilidir. Bu miktarı aşan kişi borçlarının terkin Türkiye Büyük Millet Meclisine arz edilir.

178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye 543 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile eklenen Ek Madde 7 uyarınca, mal ve nakit saymanları ile gelir ve gider memurlarının zimmetlerinin silinmesi konusundaki talepler Mali Danışma Kurulunca incelenerek karara bağlanır ve Maliye Bakanına sunulur. Bu karar çerçevesinde terkin edilen zimmetlerden (1,5) milyar lirayı aşanların terkin listesi bütçe uygulama sonuçları ile birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine arz edilir.

1969 ve 1988 yılları arasında yurt dışından yapılacak alımlar için 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun 83. maddesine dayanılarak açılan kredilerden ve mülga 27/6/1972 tarihli ve 1601 sayılı Kanuna göre verilen atışe avanslarından mahsubu yapılmamış olanlar ilgilileri adına kişi borçları hesabına alınarak mahsubu yapılır.

Kişi borçları hesabına alınan tutarlardan tahsiline imkan bulunmadığı ilgili Bakanlıkça bildirilenlerin miktarına bakılmaksızın Mali Danışma Kurulunun görüşü alınmak suretiyle terkin edilmesine Maliye Bakanı yetkilidir. ”

“Hazine taşınmaz mallarının değerlendirilmesi

MADDE 57.- Bulgaristan'dan zorunlu göçe tâbi tutulan ve daha sonra Türk vatandaşlığına alınanlardan, konut veya arsa sahibi olmak üzere başvuruda bulunarak, öngörülen avansı açılan banka hesaplarına yatırmış olanların (avansları iade edilenler hariç) kurdukları kooperatiflere, mülkiyeti Hazineye ait arsa veya arazileri, metrekare değeri ikiyüzkırkbın Türk Lirasından aşağı olmamak üzere harca esas değerinden satmaya; satış bedelinden, avansın yatırıldığı tarihteki T.C. Merkez Bankası Alman Markı alış kurundan karşılığının, satışın yapılacağı tarihteki T.C. Merkez Bankası Alman Markı alış kuru karşılığı Türk Lirasına çevrilerek bulunan tutarı mahsup etmeye ve bu konudaki esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Hazineye ait taşınmaz malları, 492 sayılı Harçlar Kanununun 63. maddesine göre hesaplanacak değer üzerinden, toplu konut üretmek amacıyla, Arsa Ofisi Genel Müdürlüğüne veya Toplu Konut İdaresi Başkanlığına peşin bedelle veya taksitle devretmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Buna ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığınca belirlenir.”

“Devlet hesaplarında yer verilmeyecek ve terkin edilecek tutarlar

MADDE 58. - Devletin mahkemelerce hükme bağlanan para cezaları da dahil olmak üzere her türlü gelir ve giderlerinin, tarh, tahakkuk, tahsil ve tediyesi ile emanetlerin alınıp geri verilmesinde ve Devlet kayıtlarında, kanunlarında ve diğer mevzuatında belirtilmiş tutar ve oranlar değişmemek şartıyla (10.000) liranın altındaki tutarlar dikkate alınmaz.

Maliye Bakanı; yukarıda belirtilen hususlarla ilgili olarak doğacak aksaklıkları gidermeye, vergi dairelerinin müfredat ve mutabakat hesapları arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi amacıyla denetim raporlarına dayanılarak tespit edilecek kesin farkları terkine yetkilidir. ”

“Saymanlık görev ve sorumluluklarının devri

MADDE 59. - 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu ve diğer mevzuatla saymanlara verilen görev ve yetkilerin bir kısmını gerekli görülen hallerde yardımcılara devrettirmeye, devirle ilgili esasları belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir. Saymanlar hakkındaki sorumluluk, devredilen işlerle ilgili olarak görev ve yetki verilenler hakkında da uygulanır. ”

“Uluslararası kuruluşlara üyelik

MADDE 60. - a) Genel bütçeli daireler ve katma bütçeli idareler ile kamu iktisadi teşebbüsleri, sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları; uluslararası kuruluşlara üye olabilmek ve kanun, kararname ve uluslararası anlaşmalar gereği halen üyesi bulunan uluslararası kuruluşlar dışındaki kuruluşlara katılma paylarını ödeyebilmek için, mevzuatın gerektirdiği diğer işlemlerin yanı sıra ayrıca bağlı veya ilgili

bulunulan Bakanlığın teklifi ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Dışışleri Bakanlığından önceden izin alırlar.

b) Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıklarının uluslararası anlaşmalar, kanun ve kararnamelerle Türkiye Cumhuriyeti adına üye olduğı uluslararası kuruluşlara ilişkin işlemlerine (katılma payı ödemeleri dahil) bu madde hükmü uygulanmaz.”

“Kamu kuruluşlarınca işletilen sosyal tesisler

MADDE 61. - Kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerin giderlerine bütçeden katkıda bulunulmaz.

Bu tür yerlerde, genel ve katma bütçeden, döner sermaye ve fonlardan ücret ödenmek üzere 2001 yılında ilk defa istihdam edilecek yeni personel görevlendirilmez.

Söz konusu tesislerden yararlanacak olanlardan alınacak asgari bedelleri belirlemeye veya belirlenen tarifeleri tasdik etmeye ve bu yerlerin hesaplarının bir düzen içinde tutulması için kullanılacak defter ve belgeleri tespit etmeye, diğer gerekli düzenlemeleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Yurt dışı eğitimi

MADDE 62. - 2001 Mali Yılında ilgili mevzuatları gereğince kamu kurum ve kuruluşlarınca yetiştirilmek maksadıyla lisansüstü (master, doktora) eğitimi için yurtdışına gönderilecek öğrenci, araştırma görevlisi ile kamu görevlileri, sadece Yüksek Öğretim Kurulu tarafından tespit edilen yabancı yükseköğretim kurumlarında eğitim görebilirler. Lisansüstü eğitime ilişkin giderler, fatura ya da benzeri gider belgesinin ancak öğrenim görülen yükseköğretim kurumu tarafından düzenlenmesi koşulu ile ödenir. Eğitim amacıyla yurt dışına gönderilecek kamu görevlilerinin öğrenim konuları, çalışmakta oldukları birimlerin görev alanları ile doğrudan ilgili olmak zorundadır.

Bu amaçla gönderileceklerin sayıları, kurum ve kuruluş bütçelerine bu nedenle konulan ödenek miktarını aşmayacak şekilde tespit edilir.”

“Geçici hizmet karşılığı yapılacak ödemeler

MADDE 63. - Kurumlar;

a) Arızı nitelikteki işleriyle sınırlı kalmak koşuluyla, yıl içinde bir ayı aşmayan sürelerle hizmet alımı yoluyla çalıştırılan kişilere yapılacak ödemeleri,

b) Kısmi zamanlı hizmet satın alınan kişilere yapılacak ödemeleri,

c) 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanununun 25. maddesi gereğince aday, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere yapılan ödemeleri,

d) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/C maddesi gereğince sayım, propaganda, anket ve benzeri işlerde çalıştırılan geçici personele yapılan ödemeleri,

Bütçelerin (101021085) 'Geçici Hizmet Karşılığı Yapılacak Ödemeler' faaliyetinde gösterilen 300 harcama kaleminden yaparlar. Bu faaliyete bütçelerin başka tertiplerinden ödenek aktarılamaz; ödenek üstü harcama yapılamaz.

Yukarıdaki hükümlere aykırı uygulamalardan ita amirleri, tahakkuk memurları ve saymanlar ile bu kişileri çalıştıranlar sorumludur."

"Amme alacağına karşılık kabul edilebilecek gayrimenkuller

MADDE 64. - Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlar dahil 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi iktisadi devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ile büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, bunlara ait tüzel kişilerin veya bunlara bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşların, Devlete ait olan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren borçlarına karşılık olarak, mülkiyeti bu idarelere ait olan ve üzerinde herhangi bir takyidat bulunmayan gayrimenkullerinden Maliye Bakanlığınca ihtiyaç duyulanlar, 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 13. maddesine göre oluşturulacak komisyon tarafından takdir edilecek değeri üzerinden, borçlu kurumun da uygun görüşü alınarak, bütçenin gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin Maliye Bakanlığınca satın alınabilir.

Bu idarelerin satın alınan gayrimenkullerinin tapu işlemlerine esas olan ve yukarıda belirtilen şekilde tespit edilen değeri miktarındaki Devlete ait olan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren borçları terkin edilir."

"Kira ve idare gelirleri

MADDE 65.-a) İrtifak hakkı verilen özel iskelelerden alınan nispi kira bedellerinin yarısı bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yarısı da özel gelir kaydedilir. Özel gelir kaydedilen miktarın yarısı Denizcilik ve Liman hizmetlerini geliştirmek üzere Denizcilik Müsteşarlığı bütçesine, yarısı da milli emlak hizmetlerini geliştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesine özel ödenek kaydolunur.

Ulaştırma Bakanlığı, Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü tarafından konsolide bütçe dışındaki kurum ve kuruluşlar ile özel ve tüzel kişiler adına yapılacak deniz dibi taramaları, hidrolik merkezde yapılan hidrolik ve bilgisayar modelleri, Araştırma Dairesince yapılacak her türlü deney ve araştırma, proje ve şartname onaylanması için alınacak bedellerin yarısını bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yarısını da özel gelir kaydetmeye, özel gelir kaydedilen miktarın yarısını Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğünce gerçekleştirilecek altyapı tesislerinin onarımları ile ulaştırma hizmetlerini geliştirmek üzere Ulaştırma Bakanlığı bütçesine, diğer yarısı da milli emlak hizmetlerini geliştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesine özel ödenek kaydolunur.

Yukarıda belirtilen hükümlere göre özel gelir ve ödenek kaydedilen miktarların önceki yıllarda kullanılmayan kısmı cari yıl bütçesine devredilebilir.

b) Kılavuzluk ve romörkaj⁸⁷⁰ hizmetleri vermekte olan kamu ve özel kurum ve kuruluşların bu hizmetlerinden elde ettikleri aylık gayrisafi hasılatın yüzde altıbuçuk (% 6.5) oranında pay alınır. Bu pay, en geç tahsil edildiği ayı takip eden ay sonuna kadar ilgili saymanlığa yatırılır. Yatırılan miktarın yarısı bütçenin (B) işaretili cetveline gelir kaydedilir. Diğer yarısı Denizcilik Müsteşarlığının merkez ve taşra birimlerinin faaliyetlerinin gerektirdiği personel hariç her türlü harcamalarında kullanılmak üzere, bu Müsteşarlık bünyesindeki döner sermaye bütçesi hesabına aktarılır.”

65. madde üzerinde aşağıdaki önerge⁸⁷¹ kabul edilmiş, önerge doğrultusunda oylanan 65. madde kabul edilmiş ve 66. maddeye geçilmiştir.

Önerge:

“Telekomünikasyon hizmetleri veren işletmecilerden Katma Değerli Telekomünikasyon Hizmetleri Lisans Yönetmeliğinin 25. maddesi uyarınca, lisans veya ruhsat ücretleri üzerinden tahsil edilerek, Merkez Saymanlık Müdürlüğü hesaplarına intikal ettirilen yüzde 0,05 (onbinde beş) oranındaki katkı payları; bütçenin (B) işaretili cetveline özel gelir kaydedilir. Özel gelir kaydedilen bu miktarlar, Ulaştırma Bakanlığı hizmetlerinde kullanılmak üzere (personel giderleri hariç) anılan Bakanlık bütçesine özel ödenek kaydolunur.”

“Kamu hizmetlerinin fiyatlandırılması

MADDE 66. - Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idarelerin görevlerini yerine getirirken yaptıkları mal ve hizmet teslimlerinden fiyatlandırılabilenler için ilgili kuruluşun teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca tarife belirlenebilir.

Fiyatlandırılan mal ve hizmetlerden elde edilen tutarları, genel bütçe veya ilgili katma bütçeli kuruluş bütçelerinin (B) işaretili cetveline özel gelir, karşılığını da ilgili kuruluş bütçesinin (A) işaretili cetvelinde mevcut ya da yeni açılacak tertiplere özel ödenek kaydetmeye, gerektiğinde özel gelir ve özel ödenek kaydı beklenmeksizin söz konusu tutarların % 75'ine kadar harcama yetkisi vermeye, bu ödeneklerin harcanmayan kısmını ertesi yıl bütçesinin ilgili tertiplerine devren gelir ve ödenek kaydetmeye, söz konusu tutarların tahsil edilmesi, harcanması ve diğer hususlarla ilgili esas ve usulleri belirlemeye, Maliye Bakanı yetkilidir.”

Üzerinde söz talebi bulunmayan 66. madde oylanmış ve kabul edilmiş, daha sonra aşağıdaki 67 ve 68. maddeler okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

⁸⁷⁰ Gemiye liman ve kanallarda çekme, itme hizmeti verme.

⁸⁷¹ Önerge sahibi milletvekilleri: Mehmet Emrehan Halıcı (Konya), İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir), İsmail Köse (Erzurum), Hamdi Baktır (Kayseri) ve Zeki Çakan (Bartın)'dır. Önerge hakkındaki ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), ss. 753-754.

“Vergi, fon ve payların zamanında yatırılması

MADDE 67. - 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında bulunan iktisadi devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile özelleştirme kapsamındaki kuruluşların ve döner sermayelerin yöneticileri ve mali işlerinden sorumluları, bu kuruluşların mükellef veya sorumlu sıfatıyla üçüncü kişilerden tahsil ettikleri vergi, fon ve diğer payların tahsil dairelerine zamanında ve tam olarak ödenmesini sağlamak zorundadırlar. Aksine davrananlar bu tutarların ödenmesinden şahsen ve müteselsilen sorumlu tutulurlar.”

“Kismen veya tamamen uygulanmayacak hükümler

MADDE 68. - a) 1. 7126 sayılı Sivil Savunma Kanununun 21/10/1960 tarihli ve 107 sayılı Kanunla değişik 37. maddesinin (a) bendi,

2. 20/6/1973 tarihli ve 1744 sayılı 6831 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna 3 Ek Madde ile Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanunun Ek 3 üncü maddesinin (d) bendi,

3. 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 17. maddesinin Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonuna pay verilmesine ilişkin,

Hükümleri, 2001 Mali Yılında, bu Kanuna bağlı (A) işaretli cetvelin ilgili tertiplerine konulmuş ödenek tutarları düzeyinde uygulanır.

b) 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 36. maddesinin 4. fıkrası, bu Kanunun "Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Kârları" başlıklı 42. maddesi hükümleri çerçevesinde uygulanır.

c) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda gerekli değişiklik yapılıncaya kadar bu Kanunun 171. maddesinde belirtilen süreler 2001 Mali Yılında saymanlar için 7 gün, sayman mutemetleri için 2 gün olarak uygulanır.

d) 29/4/1969 tarihli ve 1164 sayılı Arsa Ofisi Kanununun değişik 5. maddesinde belirtilen döner sermaye miktarı 40 trilyon lira olarak uygulanır.

e) 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Kanunun 4180 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinde ve 16/7/1997 tarihli ve 4283 sayılı Kanunun 4. maddesinde Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ve Devlet Bakanlığınca kullanılacak yetkiler 2001 yılında Bakanlar Kurulunca kullanılır.

f) 1. 9/5/1985 tarihli ve 3202 sayılı Kanunun 45. maddesinin birinci fıkrası,

2. 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 35. maddesinin son fıkrası,

3. 3/7/1968 tarihli ve 1053 sayılı Kanunun 1. maddesinin ikinci fıkrası ile aynı Kanunun 3. maddesi,

4. Genel bütçeye dahil dairelerle, katma bütçeli idareler bütçelerinden kamu iktisadi teşebbüslerine yapılacak ‘İktisadi Transferler ve Yardımlar Hakkında’ 8/6/1959 tarihli ve 7338 sayılı Kanun hükümleri,

5. Muhtelif kanunların bu Kanunun 7. maddesine aykırı hükümleri,
6. 4/12/1984 tarihli ve 3096 sayılı Kanunun Ek 1. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi,

7. 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununa 3/5/1995 tarihli ve 4107 sayılı Kanunla eklenen Ek 19. madde hükmü,

8. 28/5/1986 tarihli ve 3291 sayılı Kanunun 11. maddesi,

9. 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunun 53. maddesi hükmü,

10. 11/2/1950 tarihli ve 5539 sayılı Kanunun değişik 20. maddesi,
2001 Mali Yılında uygulanmaz

g) 1. 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21. maddesinin (I) numaralı bendinin (1) ve (2) numaralı alt bentleri uyarınca yerli ve yabancı film gösterimlerinden tahsil olunan vergi gelirlerinin % 75'i bu Kanunun yayımını izleyen ay başından itibaren 3257 sayılı Kanunun 10. maddesine göre oluşturulan 'Sinema ve Müzik Sanatını Destekleme Fonu' payı olarak ayrılır. Söz konusu tutarlar tahsilini takip eden ayın onbeşinci günü akşamına kadar ilgili belediyeler tarafından adı geçen Fonun T.C. Ziraat Bankası Merkez Şubesi nezdindeki hesabına yatırılır. Süresinde yatırılmayan fon paylarının tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Belediye Muhasipleri ve Hesap İşleri Müdürleri bu hükmün uygulanmasında idarî, malî ve cezaî açıdan sorumludurlar.

2. 23/1/1986 tarihli ve 3257 sayılı Kanunun; 10. maddesinin Fon gelirleri bölümünde belirtilen ücretler 2001 Mali Yılında uygulanmaz. 2001 yılında uygulanacak ücretleri Bakanlar Kurulu belirler."

68. madde üzerinde söz alan olmaz iken., madde üzerinde iki önerge verilmiştir. Bu önergelerden ilki 68. maddenin (g) fıkrasına aşağıdaki bendin eklenmesi şeklindedir:⁸⁷²

"Madde 3. - 16.8.1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin (A) fıkrasının 7 nci bendine göre cep telefonu sahipleri adına tahakkuk ettirilen aylık sabit tesis ücretleri kadar yılda bir defa olmak üzere, ayrıca hesaplanan eğitime katkı payı tutarı ile 26.11.1999 tarihli ve 4481 sayılı Kanunun 9. maddesi gereğince aynı tutardaki Özel İşlem Vergisinin, 4306 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesinin (A) fıkrasının 11. bendine göre her yıl ocak ayı içerisinde bir defada ödenmesi gereken miktarları (ön ödemeli cep telefon aboneleri hariç) 2001 yılında 12 eşit taksitle ödenir.

Bu uygulama, 5.4.1983 tarihli ve 2813 sayılı Telsiz Kanununa göre alınan ruhsat ve kullanım ücretlerini de kapsar."

⁸⁷² Önerge sahibi milletvekilleri: Mehmet Emrehan Halıcı (Konya), Sefer Koçak (Ordu), İsmail Köse (Erzurum), Hamdi Baktır (Kayseri) ve Zeki Çakan (Bartın)'dır. Önerge hakkındaki ayrıntılı bilgiler için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), ss. 756-758.

68. madde üzerindeki ikinci önergede; 68. maddenin (d) fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki metnin (e) fıkrası olarak eklenmesi ve müteakip fıkraların teselsül ettirilmesi önerilmiştir.⁸⁷³

“e) 5.12.1951 tarih ve 5846 sayılı *Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun* 44. maddesinin ikinci fıkrası hükümleri VCD ve DVD gibi taşıyıcı materyalleri ve eserleri çoğaltmaya yarayan her türlü teknik cihazı imal veya ticarî amaçla ithal eden kişiler hakkında da uygulanır.”

Yukarıdaki önerge işleme konduktan sonra üzerinde ayrıca Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından da bir açıklama yapılmıştır. Her iki önerge de kabul edilmiş, daha sonra önergeler doğrultusunda düzeltilerek oylanın 68. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 69. madde okutularak üzerindeki görüşmelere geçilmiştir.

“Yürürlük

MADDE 69. - *Bu Kanun 1/1/2001 tarihinde yürürlüğe girer.*”

Üzerinde söz talebi bulunmayan 69. madde oylama sonucu kabul edilmiş ve aşağıdaki 70. madde okutulmuştur.

“Yürütme

MADDE 70. - *Bu Kanunun;*

a) *Türkiye Büyük Millet Meclisi ile ilgili hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı,*

b) *Cumhurbaşkanlığı ile ilgili hükümlerini Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri,*

c) *Sayıştay Başkanlığı ile ilgili hükümlerini Sayıştay Birinci Başkanı,*

d) *Diğer hükümlerini Maliye Bakanı,*

Yürütür.”

70. madde üzerinde de söz talebi olmamış ve oylanın madde kabul edilmiştir. Böylece 2001 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının bütün maddeleri kabul edilmiş, karar bir gün sonra yapılacak tasarının tümü üzerindeki açık oylamaya kalmıştır.⁸⁷⁴

Saat 04.40'ta yedinci oturumla birlikte, önce “1999 malî yılı genel bütçe kesinhesap kanun tasarısı” üzerindeki görüşmelere, tasarının her bir maddesi ayrı ayrı okutulmak suretiyle geçilmiş, 10 maddeden oluşan tasarının tüm maddeleri oylama sonucunda kabul edilmiştir.⁸⁷⁵ Daha sonra da “Katma Bütçeli İdareler 2001 Malî Yılı Bütçe Kanun Tasarısı” üzerindeki görüşmelere, her bir maddesi ayrı ayrı okutulup oylanmak suretiyle geçilmiştir. 13 maddelik kanun

⁸⁷³ Önerge sahibi milletvekilleri: Mehmet Emrehan Halıcı (Konya), Mehmet Şandır (Hatay), Hasan Fehmi Konyalı (Ordu), Zeki Çakan (Bartın) ve Halil Çalık (Kocaeli)'dir. Önerge hakkındaki ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), ss. 756-757.

⁸⁷⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), s. 758.

⁸⁷⁵ Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), ss. 759-761.

tasarısının tüm maddeleri, oylama sonucunda kabul edilmiştir.⁸⁷⁶ 50. birleşim sırasında bütçe görüşmelerinin sonuncusu “1999 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanun Tasarısı” üzerindeki görüşmeler olmuştur. 8 maddelik tasarının tüm maddeleri ayrı ayrı okutularak oylanmış ve tamamı kabul edilmiştir.⁸⁷⁷

2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerin sonuncusu 20 Aralık 2000 Çarşamba günü, saat 11.30’da başlayan 37. birleşimin ikinci oturumu sırasında, bütçenin geneli üzerindeki görüşmelerle sürdürülmüştür.⁸⁷⁸ Bütçenin geneli üzerinde; DYP Grubu adına Tansu Çiller (İstanbul), FP Grubu adına Cevat Ayhan (Sakarya), MHP Grubu adına Oktay Vural (İzmir) ve Mehmet Şandır (Hatay), DSP Grubu adına Aydın Tümen (Ankara) ve Mehmet Emrehan Halıcı (Konya),⁸⁷⁹ ANAP Grubu adına A. Ahat Andican (İstanbul) ve Beyhan Aslan (Denizli) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Son olarak ise, Başbakan Bülent Ecevit’in aşağıda özeti sunulan konuşmasına sıra gelmiştir.

Başbakan Bülent Ecevit (İstanbul) konuşmasında; üç yıl süreli ekonomik istikrar ve yapısal uyum programının birinci yılının tamamlanmak üzere olduğunu, “küçülerek değil, büyüyerek” istikrar sağlama kararında olduklarını, üç yıl sonunda “enflasyonun tek rakama indirilmesi, sürdürülemez noktaya gelen kamu maliyesinin düzlüğe çıkarılması, ekonominin enflasyon-borç-faiz sarmalından kurtarılması ve pek çok yapısal ekonomik sorunun kalıcı biçimde çözülmesi” amacıyla olduklarını, ekonomik programın yürürlüğe konmansın ardından dünyada ortaya çıkan e özellikle Rusya krizi gibi krizlerden Türkiye’nin olumsuz yönde etkilendiğini, 1999 yılı başlarında 10 Dolar civarındaki ham petrolün varil fiyatının zaman zaman 30 Doların üzerine çıktığını, Euronun dolar karşısındaki değer kaybının dış ticareti olumsuz yönde etkilediğini, 1999 içinde en gelişmiş 9 ili kapsayan yörede yaşanan iki depremin ekonomiye ağır yükler getirdiğini, iki yıldır oldukça yaygın süren kuraklığın özellikle tarımsal üretimi olumsuz etkilediğini, bankacılık alanındaki zorunlu operasyonların yarattığı duyarlı ortama enflasyon ve yüksek faiz lobilerinin

⁸⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), s. 767.

⁸⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 50, B 36 (19.12.2000), s. 769.

⁸⁷⁸ Genel Kurulda Başkanvekili Ali İlıksoy Başkan, Hüseyin Çelik (Van) ve Mehmet Ay (Gaziantep) Katip Üyeler olarak görev almışlardır. TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 51, B 37 (20.12.2000), s. 7.

⁸⁷⁹ DYP Aydın Milletvekili Ali Rıza Gönül, Mehmet Emrehan Halıcı’nın; DYP Genel Başkanı, Genel Başkan Yardımcıları ve Grup Başkanvekillerini, başbakanın sağlığı konusunda bir suçlamayla karşı karşıya bıraktığını ifadeyle, söz isteğinde bulunmuş ve “Sağlıklı olmak, sağlıklı olmak, kısa olmak, uzun olmak, insanoğlunun elinde olan bir hadise değildir, gayet doğaldır. Sayın Başbakanın sağlığı üzerinden siyaset yapma gibi bir iddiayı, kastı aşan cümleler olarak mütalaa ediyoruz. Kesinlikle aklımızdan böyle bir şey geçemez ve böyle bir şeyin bize yakıştırılmış olmasını da şiddetle reddederim. Herkese sağlık dileriz, herkese huzur dileriz, herkese başarılar dileriz!” şeklinde bir açıklama yapmıştır.

abalarının da eklendiğini, bunların sonucunda kasım ayında ortaya çıkan yapay krizin de ekonomiye belli ölçüde zarar verdiğini, kararlılıkla uygulanan program sayesinde krizin kısa sürede atlatılabildiğini, bu durumun gelecek için umut verici olduğunu, kamu maliyesi alanında çok olumlu sonuçlar alındığını, Kasım ayı sonunda gelirlerin yüzde 86,6 ve vergi gelirlerinin yüzde 88,2 oranında arttığını, giderlerdeki artışın yüzde 66,3'te kaldığını, vergi gelirleri hedefinin kasım ayında aşıldığını, giderlerin yıl sonu hedefinin altında kalacağının belli olduğunu, yıllık 7 katrilyon lira öngörülen faiz dışı fazlanın daha eylül ayından itibaren hedefi aştığını ve kasım sonunda 9 katrilyon liraya ulaştığını, 14 katrilyon lira olması hedeflenen bt açığının kasım ayı sonunda 11 katrilyon olduğunu, böylece gelirlerin artırılması ve giderlerin kısılması için gösterilen olağanüstü çabaların sonuç verdiğini, programın uygulanmaya başlamasıyla Türkiye'nin dışarıdan uygun koşullarda ve rahatlıkla borçlanabilen bir ülke konumuna geldiğini, uzun vadeli ve düşük maliyetli borçlanma olanağı sağlandığını, faizlerin gerilemesiyle içborçlanma maliyetinin önemli ölçüde azaldığını ve vadelerin uzadığını, borçlanmadaki bu olumlu gelişmelerin kamu maliyesinde faiz giderlerinin azalmasına olanak sağladığını, enflasyonun son ondört yılın en düşük düzeyine indiğini, enflasyon beklentilerinin kırılmasında en önemli etkenin yrrlēe konulan ekonomik programın kararlılıkla uygulanması olduğunu, "dünyada yaşanan ekonomik krizler, petrol fiyatlarındaki artış ve depremler" dolayısıyla önceki yıl ekonomide görülen küçülmenin yerini ciddi bir büyümeye bıraktığını, GSMH'nın 2000 yılının ilk dokuz ayında önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 5,4 arttığını, yıl sonunda yüzde 5,5'luk hedefi aşarak yüzde 6'ya yaklaşacağını, Ekim ayı itibariyle sanayi üretiminin yüzde 13,2 civarında artış gösterdiğini, imalat sanayisinde kapasite kullanım oranının önceki yılki yüzde 71,3'lk düzeyinden yüzde 81,9'a yükseldiğini, olumlu bir yıl geçiren turizm gelirlerinin yılın ilk dokuz ayında yüzde 47,9 oranında artarak 5,9 milyar dolara ulaştığını, dışalımdaki yüksek artış nedeniyle cari işlemler dengesinin 6,7 milyar dolar açık verdiğini, özellikle üretim ve istihdam bakımından büyük önem taşıyan dışsatımın daha yüksek oranda artmasının zendirileceğini, btceden dışsatımcılara sağlanan finansman desteğinin iki katına çıkarılacağını, Eximbank'ın sağladığı finansman desteğinin de artırılacağını, malî piyasalarda kasım ayının sonlarında likidite alanında yüksek bir dalgalanma yaşandığını, bu dalgalanmayla ekonominin geleceğine ve ekonomik programın başarısına ilişkin kaygılar yaşandığını, hükümetin bu olumsuz gelişmelere derhal müdahale ettiğini, "bankacılık sektörünün güçlendirilmesi, beklenen döviz girişlerinin zelleştirme yoluyla artırılması ve enflasyondaki düşüşün hızlandırılması" amaçlarını taşıyan bir dizi kapsamlı önlemin uygulamaya konulduğunu, bankacılıktaki mevduat garanti sisteminin sürdürülmesi ve ayrıca bankacılık sektörüne açılan kredilerin de güvence altına alınmasının kararlaştırıldığını, böylece bankacılık sisteminde güven ortamının sağlanmasının amaçlandığını, Türk Telekomun yüzde 33,5 hissesi ile THY'nin

yüzde 51 hissesinin özelleştirilmesinin kararlaştırıldığını, elektrik sektörünün hızla özelleştirilmesinin yolunu açacak Elektrik Piyasası Yasa Tasarısının TBMM'ye sunulduğunu, bankaların yüksek faizli kamu kağıtlarıyla bol para kazanmak yerine reel sektöre fon sağlayarak gerçek bankacılığa döneceğini, tasarrufların yatırıma ve üretime yöneleceğini, reel sektörün bu yolla daha çok üreteceğini ve daha çok istihdam sağlayarak daha çok kazanacağını, kazandığıyla yeni yatırımlar yapacağını, 2000 yılı bütçesiyle Türkiye'de ilk kez memurların ve memur emeklilerinin zarar görmesini önleyen bir mekanizma getirildiğini, memurlara ve memur emeklilerine yapılan maaş artışları enflasyonun altında kaldığı zaman aradaki farkın otomatik olarak maaşlara yansıtılmasının öngörüldüğünü, SSK ve Bağ-Kur emeklilerinin maaşlarının da önceki yıl yapılan düzenlemeyle “her ay, bir önceki ayın enflasyon oranına göre” artırılarak ödendiğini, 2001 yılı bütçe gelirlerinde yaklaşık yüzde 24 ve harcamalarda da yüzde 4,3 artışın programlandığını, böylelikle devletin iki yakasının bir araya getirilmesi için 2000 yılında atılan adımların 2001 yılında daha da hızlandırılarak sürdürüleceğini, faiz dışı fazlanın 2001 yılında, yaklaşık 11,5 katrilyon liraya yükseleceğini, bütçe açığının 5,2 katrilyon liraya ineceğini, 2000 yılında GSMH'nın yüzde 9,3'ü olması beklenen bütçe açığının 2001 yılında yüzde 3,4 düzeyine düşeceğini ifade etmiştir.

Başbakan Bülent Ecevit konuşmasını; “Ekonomik programın önemli bir ayağını da yapısal reformlar oluşturmaktadır. Bu kapsamda, ekonomik bakımdan önem taşıyan birçok düzenleme gerçekleştirildi. Bankacılık sistemini sağlıklı bir yapıya kavuşturmak amacıyla yasalar çıkarıldı. Böylece, bankaların ekonomiye katkısı özendirildi. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu oluşturuldu. Sosyal güvenlik reformu gerçekleştirildi. Sosyal güvenlik sisteminin finansman dengesini sağlamaya yönelik önlemler alındı. Bu önlemlerin sonuç vermeye başlamasıyla, Sosyal Sigortalar Kurumu, haziran ayından itibaren, herhangi bir bütçe desteği almadan, ödemelerini yapmaya başladı. Ayrıca, ülkemizde, ilk kez, işsizlik sigortası kuruldu. Dış alımda haksız rekabeti önleyici yasa çıkarıldı. Vergi yasalarında önemli düzenlemeler yapıldı. Gümrük Reformu Yasası yürürlüğe konuldu. Kamu maliyesinde disiplinin ve saydamlığın sağlanabilmesi amacıyla, 27 fon kaldırıldı. Uluslararası tahkimle ilgili anayasa değişikliği gerçekleştirildi; ayrıca, bu değişikliğe uyum yasaları çıkarıldı. İletişim sektörünün devlet imtiyazı olmaktan çıkarılmasına olanak sağlayacak yasa değişikliği yapıldı; Türk Telekom'un, Ticaret Yasasına göre, özel bir şirket olarak hizmet vermesi öngörüldü. Telekomünikasyon Kurulu adıyla yeni bir kurul oluşturuldu. Sermaye Piyasası Yasası çıkarıldı. Tarımda Yeniden Yapılandırma ve Destekleme Kurulu kuruldu. Tarımsal ürünler için verilen desteklerin, araçlar yerine doğrudan üreticilere ulaşmasını sağlayacak doğrudan gelir desteği sistemi pilot bölgelerde uygulanmaya başlandı. Bu sistem, 2001 yılından itibaren, giderek, ülke çapına yaygınlaştırılacaktır. Ayrıca ‘Alternatif Ürün’, ‘Çiftçi Kayıt Sistemi’, ‘Hayvancılığın Geliştirilmesi ve Desteklenmesi’

adıyla çeşitli projeler uygulanmaktadır. Tarım Satış Kooperatifleri ve birliklerine malî ve idarî özerklik verilmesini öngören düzenlemeler yapıldı. Ürün ihtisas borsaları kurulmasıyla ilgili yasa yürürlüğe konuldu. Orman Yasasında önemli değişiklikler yapıldı. Organize Sanayi Bölgeleri Yasası çıkarıldı. Petrol boru hatlarıyla ilgili yasal düzenleme yapıldı. Son olarak, kamu bankalarının yeniden yapılandırılarak, özelleştirilmesine olanak sağlayacak yasalar çıkarıldı. Bankacılık sektöründeki devir ve birleşmelere, geçici süreyle, vergi bağışıklığı tanındı. Az önce de belirttiğim gibi, elektrik sektörünün hızla özelleştirilmesine yol açacak yasa tasarısı, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunuldu. Öte yandan, çok sayıda geçici işçi, sürekli işçiliğe kavuşturuldu. 2000 yılı, Köy Hizmetlerinde büyük atılım yılı oldu. Ekonomik programın en önemli öğelerinden birini de, özelleştirme oluşturmaktadır. Geçmiş yıllarla karşılaştırdığımızda, 2000 yılının özelleştirme bakımından en başarılı yıl olduğu açıkça görülmektedir. 57. Hükümet döneminde gerçekleştirilen özelleştirme tutarı, daha önceki hükümetler döneminde yapılan özelleştirmelerle karşılaştırılamayacak bir düzeydedir. Ekonomide sağlıklı bir yapılanma amacıyla, yapısal düzenlemeler, bundan böyle de, kararlılıkla sürdürülecektir. Bankalarla ilgili yasal düzenlemeler yapıldıktan ve uygun ekonomik koşullar oluşturulduktan sonra, malî durumu bozuk olan bazı bankalar, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmiştir. Bu dönemde, bankalarla ilgili çağdaş düzenlemeler yapılmış, uluslararası standartlar yürürlüğe konulmuştur. Bankacılık alanında düzenleme, denetleme ve yaptırım uygulama yetkisine sahip bağımsız bir otorite oluşturulmuştur,” şeklindeki ifadeleriyle sürdürmüştür.

Başbakan Bülent Ecevit ayrıca; bölücü ve laik demokratik rejim karşıtı terör örgütleriyle mücadele ve faili meçhul cinayetlerin aydınlatılması bakımından önemli başarılar elde edildiğini, bölücü terör örgütünün etkinliğinin büyük ölçüde geriletildiğini, ancak bölücü örgütün silahlı bırakmaması nedeniyle güvenlik önlemlerinin sürdürülmesinin gerektiğini, terör örgütünün siyasallaşma çabalarına da fırsat verilmeyeceğini, Anayasal düzeni yıkararak yerine din esasına dayalı devlet kurma amacıyla çalışan örgütler üzerine de etkili biçimde gidildiğini, Hizbullah örgütünün çökertildiğini ve örgütün yeniden canlanma çabalarına da fırsat verildiğini ifadeyle; “Demokratikleşme ve insan haklarının geliştirilmesi yolunda atılan adımları da kısaca anımsatmak isterim. Devlet güvenlik mahkemelerinin sivilleşmesi sağlanmıştır. Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasası çıkarılmıştır. İşkence ve kötü muameleye verilen cezalar ağırlaştırılmış, bu suçların kapsamı genişletilmiştir. Bu arada, Türk Ceza Yasasının yenilenmesiyle ilgili çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca, Medenî Kanunun günümüz koşullarına uygun olarak yeniden düzenlenmesine ilişkin yasa tasarısı hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Öte yandan, İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi oluşturulmuş ve bu komite, İnsan Hakları Eğitimi Türkiye Programını hazırlayarak uygulamaya koymuştur. Anımsanacağı gibi, geçen yıl Siyasî Partiler Yasasında yapılan

düzenlemelerle, partilerin kapatılmasının zorlaştırılması yolunda adım atılmıştı. Biz, öteden beri, parti kapatmaların, çok sınırlı durumlarda söz konusu olmasından yanayız. O nedenle, bu konuda, Anayasada gerekli değişikliklerin yapılarak, soruna köklü bir çözüm getirilmesi için uğraşıyoruz. Reform niteliği taşıyan pek çok yasal düzenlemede, bugüne kadar muhalefet partilerimizin de önemli katkıları olmuştur. Yalnız hükümet içinde değil, muhalefetle de ve sivil toplum örgütleriyle de uzlaşmaya önem veriyoruz, bundan sonra da önem vermeye devam edeceğiz. Uzun yılların birikimi ve devletimizin utancı olan cezaevleri sorunu, hükümetimiz döneminde çözüm yoluna girmiştir. Cezaevleri koşulları, dünden beri, devlete meydan okunan terör karargâhları durumundan çıkarılmıştır. Bu sonucun alınabilmesi için uyum içinde çalışan tüm güvenlik güçlerimizi yürekten kutluyorum. Bu sonuca, devlet güçlerimizin aylar süren hazırlık çalışmaları sayesinde ulaşılabilmektedir. Harekâtın, 20 ayrı cezaevinde, aynı anda ve aynı yöntemlerle başlamış ve sürdürülmüş olması da, ne kadar hazırlıklı ve uyumlu çalışıldığının göstergesidir. Bu harekât başlatılmadan önce, teröristleri ölüm eyleminden caydırabilmek için, hükümetimiz her çabayı göstermiştir, değişik toplum kesimlerinin de katkılarından da yararlanılmıştır; ama, sonuç alınamamıştır ve harekât zorunlu olmuştur. Harekât, bütün güçlüklerine karşın, kısa sürede ve olabildiğince az can kaybıyla sonuçlanmıştır. ...F tipi cezaevleriyle ilgili her türlü kaygının yersiz olduğu da önümüzdeki günlerde ortaya çıkacaktır. Polislerimizin yaptıkları son yürüyüşlere de burada kısaca değinmek istiyorum. Polislik en zor, en çetin, en tehlikeli mesleklerden biridir. Polisler zaman zaman bir insan olarak duygularına kapılabilirler. Bazı olaylara tepki duyabilirler; fakat, eğer, izinsiz olarak sokaklara dökülürlerse, asayişten sorumlu oldukları halde, asayişsizlik etkeni olurlarsa, işler çığırından çıkar, halk, güvensizlik ve çaresizlik duygusuna kapılır. Gelişmelere ilişkin idarî süreç, doğal olarak işletilecektir. Kısa bir süre önce emniyet teşkilâtımızla ilgili olarak yapılan yasal düzenlemeyle, polisteki atama ve yükselmelerin objektif ölçülere göre yapılması için, yeni bir sistem geliştirilmiştir, kadrosuzluk tazminatı uygulanmaya başlamış, fazla çalışma ücretleri artırılmıştır!” şeklinde konuşmuştur.

Başbakan Bülent Ecevit konuşmasını; “AB adaylık süreci, Lüksemburg zirvesi ve Helsinki zirvesi” hakkında bilgiler vermiş, AB’nin kurumsal alandaki düzenlemelerinin ele alındığı hükümetlerarası konferansın 7-9 Aralık 2000 tarihlerinde Nice’de yapıldığını, Türkiye’nin genişleme sürecinden dışlanması veya adaylığına ilişkin herhangi bir pürüzün söz konusu olmadığını, Türkiye’nin Katılım Ortaklığı Belgesi kapsamında AB Konseyince benimsenen 4 Aralık 2000 tarihine kadar geçen süre içinde bazı önemli adımlar attığını, Başbakanlığa bağlı olarak çalışan Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin kurulduğunu, Katılım Ortaklığı Belgesinin AB Komisyonu tarafından hazırlanan tek taraflı ve adaylarla müzakere edilmeyen bir belge olduğunu, bununla birlikte belgede yer alacak konulara ilişkin Türk tarafının görüş ve duyarlılıklarının komisyon

yetkililerine iletildiğini, 8 Kasım'da açıklanan belgenin kısa vadeli hedefler bölümünde Kıbrıs'a ilişkin bir paragrafın da yer aldığını, bunun üzerine AB organlarının ve üye ülkelerin yöneticileriyle temas kurularak “Kıbrıs konusunun Türkiye için siyasal bir ölçüt olarak belirlenemeyeceğinin ve 1999 Helsinki sonuçlarına göre buna olanak bulunmadığını, Türkiye’nin AB üyeliği ile Kıbrıs konusu arasında bağlantı kurulmasının kabul edilemeyeceğinin” bildirildiğini, Kıbrıs ve ikili anlaşmazlıkların çözümünün Türkiye’nin karşına bir önkoşul olarak çıkarıldığında kabul edilemeyeceğinin evvelce de bildirildiğini, “böylesi yanlış yaklaşımların, Avrupa Birliğiyle ilişkilerimize olumsuz yansımaları olacağı gibi, gerek Kıbrıs gerekse Yunanistan’la ikili anlaşmazlıklarımızın çözümünü de zorlaştıracaktır” bir kez daha açıklıkla anlattıklarını, sonuçta bu konuların siyasî birer ölçüt olmaktan çıkarıldığını ve güçlendirilmiş siyasî diyalog kapsamına alındıklarının görüldüğünü, Türkiye’nin Avrupa güvenlik ve savunma kimliğinin geliştirilmesinde ve uygulanmasında da söz sahibi olması gerektiğini, bu konuda herhangi bir ödün vermenin söz konusu olamayacağını, “konuyla ilgili NATO toplantısının ertelenmesinde Başkan Clinton’un anlayışlı bir tutuma yönelmesinin ve ABD Dışişleri Bakanının ‘Türkiye’nin duyarlılığını dikkate almak gerekir’ şeklindeki ifadesi ile yeni ABD yönetiminden de yapıcı sesler gelmesinin, Türkiye’nin haklılığının olumlu yankılar bulmaya başladığını” gösterdiğini, Kıbrıs konusunda da KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ın görüşme süreciyle ilgili verdiği bilgiler ışığındaki değerlendirme sonucunda ve Denktaş’ın aldığı “bu çerçeve değiştirilmedikçe ve iki devlet esasına dayanan bir anlayış benimsenmedikçe aracılı görüşmelere gitmeme” kararına Türkiye Cumhuriyeti olarak tam destek vermeyi kararlaştırdıklarını, Türkiye Cumhuriyeti’nin her zaman ve her konuda KKTC’nin yanında olduğunu ve yanında olmaya devam edeceğini, hazırlanan bir ekonomik güçlendirme programıyla Kuzey Kıbrıslı Türklere Türkiye’nin desteğini sürdüreceğini, “Orta Asya’daki ve Kafkasya’daki ülkelerle, Karadeniz ülkeleriyle, Balkan ülkeleriyle, Ortadoğu ülkeleriyle, öteki komşularıyla ve uzak-yakın çeşitli ülkelerle” ilişkilerin olumlu bir ortamda geliştiğini, Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattının kesinleşmesiyle Türkiye’nin stratejik öneminin çok ileri bir düzeye ulaştığını, G-20’lere katılımın Türkiye’nin uluslararası alanda ulaştığı düzeyin somut bir göstergesi olduğunu ifadeyle, deprem bölgelerinde yapılan faaliyetler hakkında bilgi vererek tamamlamıştır.

Son olarak şahsı adına söz alan Edirne Milletvekili Şadan Şimşek bütçe lehinde, Sakarya Milletvekili Nezir Aydın da bütçe aleyhinde birer konuşma yapmış ve böylelikle 2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1999 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Görüşmelerin sonunda; 2001 Malî Yılı Bütçe Kanunu tasarısının, 1999 Malî Yılı Genel Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarısının, 2001 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısının,

1999 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısının açık oylamaları ayrı ayrı yapılmıştır.

2001 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının açık oylamasına 453 üye katılmış, 137 ret ve 1 mükerrer oya karşılık 315 kabul oyu ile tasarı kabul edilmiştir. 1999 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısının açık oylamasına 448 üye katılmış, 135 ret ve 3 mükerrer oya karşılık 310 kabul oyuyla tasarı kabul edilmiştir. 2001 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısının açık oylamasına 456 üye katılmış, 140 ret ve 1 mükerrer oya karşılık 315 kabul oyuyla tasarı kabul edilmiştir. 1999 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısının açık oylamasına 462 üye katılmış, 141 ret ve 1 çekimser oya karşılık 314 kabul oyuyla tasarı kabul edilmiştir. Bütçe ile ilgili tüm tasarıların kabulü üzerine Başbakan Bülent Ecevit tarafından kısa bir teşekkür konuşması yapılmıştır.⁸⁸⁰ Yukarıda görüşmeleri tamamlanan tasarılar; (1) 20.12.2000 tarihli ve 4611 nolu 2001 Malî Yılı Bütçe Kanunu⁸⁸¹, (2) 20.12.2000 tarihli ve 4612 nolu 1999 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu, (3) 20.12.2000 tarihli ve 4613 nolu 2001 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu ve (4) 20.12.2000 tarihli ve 4614 nolu 1999 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu adıyla kanunlaşmışlardır. 4611 nolu Kanun 30.12.2000 tarihli, 24273 sayılı RG ile diğer üç kanun ise 8.1.2001 tarihli, 24281/Mükerrer sayılı RG ile yayımlanmıştır.

4. 2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının Görüşmeleri

2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının görüşmelerine 3 Aralık 2001 Pazartesi günü, saat 11.00'da 29. birleşim sırasında başlanmıştır. Bütçe üzerindeki görüşmeler aşağıdaki kanun tasarıları ve raporları üzerindeki konuşmalarla sürdürülmüştür.⁸⁸²

1.- 2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/921) (S. Sayısı : 754) (Devam)

⁸⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 51, B 37 (20.12.2000), s. 93.

⁸⁸¹ Anamuhalefet Partisi TBMM Grubu adına Grup Başkanı Recai Kutan tarafından Anayasa Mahkemesinde açılan, 4611 nolu Kanunun 41. maddesinin (b) bendinin iptaline ilişkin davanın sonucunda, 16.3.2001 tarihinde ilgili bendin yürürlük durumunun durdurulmasına ve daha sonra da ilgili bendin iptaline karar verilmiştir. Bkz: 16.3.2001 tarihli, 24344 sayılı ve 31.5.2002 tarihli, 24771 sayılı RG'ler. Aynı kanunun 65. maddesinin (b) fıkrasının iptaline ilişkin olarak Danıştay 10. Dairesi tarafından Anayasa Mahkemesinde açılan dava sonucunda, ilgili fıkra iptal edilmiştir. Bkz: 27.3.2003 tarihli ve 25061 sayılı RG. Aynı maddenini aynı fıkrası hakkında ayrıca İstanbul 6. İdare Mahkemesi de Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmıştır.

⁸⁸² Genel Kurulda Başkanvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu Başkan, Lütfi Yalman (Konya) ve Şadan Şimşek (Edirne) Katip Üyeler olarak görev almışlardır. Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), s. 11.

2.- 2000 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 2000 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/900, 3/900, 3/898, 3/899) (S. Sayısı : 773) (Devam)

3.- 2002 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/922) (S. Sayısı: 755) (Devam)

4.- 2000 Malî Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 2000 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/901, 3/901) (S. Sayısı: 774)

Maliye Bakanı Sümer Oral (İzmir) konuşmasında; dünya ekonomisinde 2000 yılının sonlarına doğru başlayan yavaşlamanın 2001 yılında daha da arttığını, gelişmiş ekonomilerdeki yavaşlamanın ticaret ve finansman bağlarıyla dünyanın diğer ülkelerini de etkilediğini, ekonomik faaliyetlerdeki yavaşlamanın gelişmekte olan ülkelere sermaye girişinin azalmasıyla birleştiğini, ABD'ye 11 Eylül 2001'de yapılan terörist saldırıları ve sonraki gelişmelerin küresel ekonomiyi daha da zorlaştırdığını, ekonomik faaliyetleri canlandırmak ve durgunluğun üstesinden gelmek amacıyla gelişmiş ülkelerde para politikalarının esnekleştirildiğini ve faiz oranlarının arka arkaya düşürüldüğünü, AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin kısa ve orta vadeli önceliklerin tanımlandığı Katılım Ortaklığı Belgesinin 8 Mart 2001 tarihinde AB Konseyince onaylandığını, AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program'ın 19 Mart 2001 tarihinde hükümet tarafından kabul edildiğini, Kopenhag ekonomik kriterlerine uyumun uygulanan istikrar programının en önemli hedeflerinden biri olduğunu, 2001 yılı içerisinde "AB Komisyonunun Ekonomik ve Malî İşler Konseyi tarafından, aday ülkelerin üyelik öncesinde gerçekleştirmeleri gereken ekonomik reformların ve üyelik sonrası Ekonomik ve Parasal Birliğe katılma hazırlıklarının izlenmesi amacıyla" katılım öncesi malî izleme sürecinin başlatıldığını, Nisan 2001 ayında malî izleme sürecinin ilk aşaması olan bildirim yükümlülüğü gereği Türkiye'nin borç durumu ve bütçe açığı bilgilerinin AB'ye iletildiğini, AB'nin 15 üyesinden 12'sinde 2002 yılı başından itibaren Euro'nun tedavüle girmesiyle 304 milyon Avrupalının bu tek parayı kullanacağını, Euro'ya dahil 12 Birlik üyesinin dünya ticaret hacmindeki payının yüzde 30 olduğunu, ABD'nin yüzde 14 ve Japonya'nın ise yüzde 7 dolayında bulunduğunu, Türkiye'nin dış ticaretinin yaklaşık yarısının AB ülkeleriyle olması nedeniyle Euro uygulamasının Türkiye'yi de etkileyeceğini, Türkiye'nin AB'nin standart ve normlarına uyum sağlamasıyla uluslararası norm ve standartlara daha uygun bir yapı kazanacağını, AB üyeliğinin Türkiye'yi dünya ile bütünleştirip güçlendireceğini, AB sürecinde daha etkin bir devlet yapısına daha saydam olarak ve her koşulda rasyonel ve hukuksal zeminde kalarak ulaşmak mecburiyeti bulunduğunu, bu nedenle tüm adaylarda aranan objektif siyasî kriterlere uyum konusunda "Anayasada yapılan ve yapılması planlanan

değişiklikleri, bunlara ilişkin yasal düzenlemeleri ve kurumsal yenileşmenin” ivedilikle hayata geçirilmesi gerektiğini, Türkiye’de 2000 yılından itibaren “uygulanan makro ekonomik politikaların temelini, ekonomideki istikrarsızlıkların asıl nedeni olan kamu finansman yapısını sağlıklı ve kalıcı bir dengeye kavuşturmayı, kamu açıklarının piyasalardaki baskısını azaltmayı, reel faizleri makul bir düzeye indirmeyi, enflasyonu tek haneli rakamlara düşürmeyi ve yapısal reformları da gerçekleştirerek ekonomiyi sürdürülebilir bir büyüme ortamına kavuşturmayı hedefleyen” üç yıllık istikrar programının oluşturulduğunu, programın iç ve dış çevrede kabul görmesinin “dış borçlanmanın yapılabilmesi ve faiz oranlarının hızla düşmesi, reel ekonominin asli faaliyetine dönmesini” sağladığını, üretimin arttığını ve GSMH’nın yüzde 6,3 oranında büyüdüğünü, 2000 yılı sonunda toptan eşya fiyatlarındaki yıllık artışın önceki yıla göre 30,2 puan azalarak yüzde 32,7 seviyesinde gerçekleştiğini, tüketici fiyatlarındaki artışın 29,8 puan azalışla yüzde 39 olduğunu, petrol fiyatlarında öngörülenin üzerindeki yükseliş ile ekonomideki canlanmanın ve faizlerdeki gerilemenin getirdiği talep artışı gibi nedenlerle bu seviyenin hedefin bir miktar üzerinde kaldığını ifade etmiştir.

Maliye Bakanı Sümer Oral konuşmasını; “2000 yılında ihracat, Euro’nun dolar karşısında değer kaybetmesi, ihracat fiyatlarının gerilemesi ve tarım ürünleri ihracatının azalmasının etkisiyle 27,8 milyar dolar oldu. İthalat ise 54,5 milyar dolara yükseldi. Cari işlemler dengesi, ithalattaki yüksek artışın etkisiyle 9,8 milyar dolar açık verdi. Sermaye hareketleri ise kısa ve uzun vadeli sermaye hareketlerindeki artışın katkısıyla 9,4 milyar dolar fazla verdi. İçborç stoku 2000 yılında 36,4 katrilyon liraya ulaşmıştır. Bu tutarın 34,3 katrilyon lirası tahvil 2,1 katrilyon lirası bonodur. İç borçlanmada ortalama yıllık basit faiz oranı yüzde 36,4’le önceki yıla göre önemli oranda düşerken, ortalama vade de 386 güne yükselmiştir. Dışborçlar 117,8 milyar dolara ulaşmış, 21,9 milyar dolar dışborç ödemesi gerçekleştirilmiştir. 2000 yılı konsolide bütçesinde, bütçe giderleri 46,7 katrilyon lira, bütçe gelirleri 33,4 katrilyon lira oldu. Bütçe açığı 13,3 katrilyon lira düzeyinde gerçekleşti. 2000 yılında, konsolide bütçe faiz hariç dengede 7,2 katrilyon lira fazla verdi. Vergi gelirlerinin bütçe giderlerini karşılama oranı 1999 yılında yüzde 52,7 iken, 2000 yılında yüzde 56,8’e; bütçe gelirlerinin bütçe giderlerini karşılama oranı ise yüzde 67,4’ten yüzde 71,6’ya yükselmiştir. 2000 yılı bütçe uygulamasında giderler Bütçe Kanununda öngörüleni aşmadı, gelirler ise hedeflenenin biraz üzerinde oldu. Bütçe açığı hedefin altında kalırken faiz dışı fazla hedefin bir miktar üzerinde gerçekleşti. 1999 yılında GSMH’nın yüzde 15,6’sı düzeyinde olan kamu kesimi borçlanma gereği ise 2000 yılında yüzde 12,5’e geriledi. 2000 yılında, maliye, para ve kur politikalarında programda öngörülen performans kriterleri gerçekleştirilmiş, faiz oranları hızla gerilemiş, enflasyon 2001 yılının ocak ayında, son on dört yıldır ilk defa yüzde 30’un altına düşmüştür. Bu süreçte kamu açıklarının azaltılması ve yapısal reformlar alanında da önemli adımlar atılmıştır. Yaşanan olumlu

gelişmelere rağmen, Kasım ayında karşılaşılan dalgalanma ve bu yılın şubat ayında meydana gelen daha çok finans ve bankacılık sisteminden kaynaklanan ciddi gelişmeler nedeniyle, uygulanmakta olan programın para ve kur politikası bölümünde önemli bir değişikliğe gidilmiş; 22 Şubat 2001 tarihinde Türk Lirası yabancı para birimleri karşısında dalgalanmaya bırakılmıştır. Hedefler yeniden gözden geçirilmiş ve uygulanmakta olan programın devamı niteliğinde, 14 Nisan 2001 tarihli ‘Türkiye’nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı’ açıklanmıştır. Bu programla, Türkiye ekonomisinde hüküm süren enflasyonla mücadele edilmesi, malî hesapların güçlendirilmesi, büyümenin istikrarlı bir temele oturtulması ve yapısal reformların özenle gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Kur rejimindeki değişiklik karşısında, malî piyasaların işler hale getirilmesi, iç borçlanmanın yapılarak kamu finansman ihtiyacının giderilmesi ve faizlerin aşağıya çekilmesi için piyasaların ihtiyacı olan likidite sağlanmış, iç borçlanmada takas gerçekleştirilmiş, kamu ve fon bankalarına özel tertip devlet iç borçlanma senetleri ihraç edilmiş, kamu bankalarının görev zararları tahvil ihracı yoluyla tasfiye edilerek malî piyasalardaki baskı giderilmiş, dışkaynak imkânı sağlanmıştır,” şeklinde sürdürmüştür.

57. Hükümetin kamu maliyesini düzenlemek ve istikrarı sağlamak maksadıyla pek çok yasal düzenleme yaptığını, bütün bunların Türkiye’yi 21. Yüzyıla hazırlamak için yapıldığını, 2001 yılının ocak-eylül döneminde GSMH’nın yüzde 8,3 oranında gerilediğini, Şubat ayından itibaren döviz kurlarındaki artışın da katkısıyla ihracattaki artışın ve ithalattaki gerilemenin devam ettiğini, ilk dokuz aylık dönemde ihracatın 23 milyar dolara ve ithalatın 30,5 milyar dolara indiğini, ihracatın ithalatı karşılama oranının yüzde 75,4’e yükseldiğini, bavul ticaretinin yüzde 8,8 ve turizm gelirlerinin yüzde 15,8 oranında arttığını, cari işlemler dengesinde 2,5 milyar dolar fazla oluştuğunu, sermaye hareketlerinde 10,6 milyar dolar çıkış olduğunu, resmî rezervlerin 3 milyar dolar azaldığını, 23 Kasım itibarıyla Merkez Bankasındaki döviz rezervinin 17,7 milyar dolar olduğunu, 2001 yılının Ekim ayında toptan eşya fiyatlarındaki on aylık kümülatif artışın yüzde 73,8 ve tüketici fiyatlarındaki artış oranının yüzde 56,6 olduğunu, 2001 Haziran sonu itibarıyla dışborç stokunun 111,9 milyar dolar olduğunu, dönem içinde 7,6 milyar doları anapara ve 3,7 milyar doları faiz olmak üzere toplam 11,3 milyar dolar dışborç ödemesi yapıldığını, içborç stokunun Ekim ayında 109,4 katrilyon lira olduğunu, bunun 57 katrilyon lirasının bankacılık kesiminden kaynaklandığını, içborçlanmada yılın on aylık dönemi itibarıyla ortalama vadenin 144 gün ve ortalama basit faiz oranının yüzde 80,3 olduğunu, 2001 yılı bütçesiyle genel ve katma bütçeli kuruluşlara 48 katrilyon 360 trilyon lira ödenek tahsis edildiğini, bu ödeneklerin “12 katrilyon lirasının personel; 4 katrilyon 750 trilyon lirasının diğer cari; 3,5 katrilyon lirasının yatırım; 16,7 katrilyon lirasının faiz ve 11,5 katrilyon lirasının da diğer transfer harcamalarına” ayrıldığını, Şubat 2001 krizinin 2001 yılı enflasyon ve kur hedefinin revize edilmesini zorunlu kıldığını, 4682 sayılı

Kanunla 30,6 katrilyon lira tutarında ilave ödenek alındığını, bu tutarın 24,6 katrilyon lirasının faiz ödemeleri için alındığını, başta kamu ve fon bankaları olmak üzere sistemin sağlıklı bir yapıya dönüştürülmesinin gereğinin yapıldığını, 10 aylık uygulaması sonucunda 2001 yılı bütçe giderlerinin 65,2 katrilyon lira ve gelirlerinin 41,2 katrilyon lira olduğunu, bütçe açığının 24 katrilyon lira düzeyinde gerçekleştiğini, faizdışı bütçe dengesinin 12,1 katrilyon lira fazla verdiğini, faiz ödemelerinin 36,1 katrilyon ve faiz hariç giderlerin 29,1 katrilyon lira seviyesinde gerçekleştiğini, bütçe açığının 27,8 katrilyon lira ile GSMH'nın yüzde 15,1'i düzeyinde gerçekleşeceğini beklediğini, faiz hariç dengenin GSMH'nın yüzde 6,9'u oranında (12,7 katrilyon lira) fazla vermesinin beklediğini, yıl sonu itibarıyla faizdışı fazlanın da 11,4 katrilyon lira öngörüldüğünü, 2001 yılı bütçesinin "yaşanan onca zorluğa rağmen" sıkı maliye politikaları sayesinde hedefleri büyük ölçüde tutturulmuş bir bütçe olacağını, ifade etmiştir.

Maliye Bakanı Sümer Oral konuşmasını; "2002 yılında yüzde 4'lük bir büyüme oranı tespit edilmiştir. GSMH deflatörü yüzde 46'dır. Toptan eşya fiyat endeksi, yıllık ortalama, yüzde 45,6; toptan eşya fiyat endeksi, yıl sonu, yüzde 31; tüketici fiyat endeksi, yıllık ortalama, yüzde 46,4; tüketici fiyat endeksi, yıl sonu, yüzde 35; GSMH da 280,6 katrilyon lira olarak öngörülmüştür. İhracatımız 32 milyar dolar, ithalatımız da 45,5 milyar dolar olarak öngörülmüştür. ...2002 yılı bütçesinde; 98,1 katrilyon lira gider ve 71,2 katrilyon lira da gelir öngörülmüştür. Bütçe giderlerinin GSMH'ya oranı yüzde 35, gelirlerinin oranı ise yüzde 25,4'tür. 2002 bütçesindeki 98,1 katrilyon lira ödeneğin dağılımına baktığımızda temel başlıklar itibarıyla şu tabloyu görürüz: 98,1 katrilyon lira ödeneğin 21,9 katrilyon lirası personel giderlerine; 5,7 katrilyon lirası yatırımlara; 42,8 katrilyon lirası faiz ödemelerine; 7,9 katrilyon lirası sosyal güvenlik kuruluşlarına; 3,4 katrilyon lirası vergi iadeleri için; 2,1 katrilyon lirası tarımsal destekleme için ayrılmış bulunmaktadır. ...Bütçe gelirlerinin tahmininde, vergi gelirleri 57,9 katrilyon lira, vergidışı normal gelirler 7 katrilyon lira olarak öngörülmüştür. Özel gelirler ve fonlar 6 katrilyon liradan oluşmaktadır. 2002 bütçesinde, bütçe açığının GSMH'ya oranı, 2001 yılına göre 5,5 puan azalarak yüzde 9,6'ya gerilemektedir. Faizdışı bütçe fazlasının oranı ise, sadece 1,2 puan azalarak, yüzde 5,7 düzeyinde tutulmuştur. Faiz ödemelerinin GSMH'ya oranı, 2001 yılındaki yüzde 22 seviyesinden 2002 yılında yüzde 15,3'e; giderler içindeki payı ise, yüzde 52'den yüzde 43,6'ya inmektedir. GSMH'ya oran itibarıyla, 2002 bütçesinin gider büyüklüğü, 2001 yılına göre 7,2 puan küçülmektedir. 2000 yılında vergi gelirlerinin yüzde 77,1'i; 2001 yılında, bankacılık sisteminin sağlıklı bir yapıya kavuşturulması amacıyla yapılan düzenlemelerin getirdiği yük de dahil, yüzde 105,3'ü kadar faiz ödemesi yapılırken, 2002 yılında bu oran yüzde 73,9'a düşmektedir. ...2002 yılında üç temel faaliyet alanımız olacaktır: (1) Bütçe, çok güçlü ve bugünün şartlarında en temel politika aracıdır; ama, tek başına da, kuşkusuz, bütün problemlerin halli

için yeterli olamaz. Bu ölçüler içinde, bütçe, tam bir disiplinle uygulanacaktır. (2) Birinci ve ikinci ekonomik programların temelini oluşturan yapısal reformlar titizlikle şekillendirilecek ve kararlılıkla uygulanacaktır. (3) İdarî reform çalışmaları, Avrupa Birliğine uyum, Dünya Bankası projeleri, OECD ile işbirliği çerçevelerinde uyumlu bir bütünlük içinde yürütülecek; hesap verilebilirlik’ ve ‘saydamlık’ ilkeleri ‘iyi yönetişimin’ yükselticisi olacaktır!” şeklinde sürdürmüştür.

Maliye Bakanı Sümer Oral konuşmasında ayrıca; 1998 yılı sonunda başlatılan Vergi Dairesi Tam Otomasyon Projesi (VEDOP-1) kapsamında 22 il ve 10 ilçede toplam 153 büyük vergi dairesinin tam otomasyona geçirildiğini, 269 vergi dairesi ve 14 mal müdürlüğü ile intranet ve internet yoluyla bağlantı kurularak günlük bilgileri toplamanın mümkün hale geldiğini, Motorlu Taşıtlar Vergi Dairesi Otomasyon Projesiyle 17 motorlu taşıt vergi dairesinin otomasyona geçirildiğini, 2001 yılı sona ermeden Vergi Dairesi Tam Otomasyon Projesinin ikinci aşamasına (VEDOP-2) başlamayı planladıklarını, 2002 yılında Kurumlar Vergisi mükelleflerinden başlayarak mükelleflerin beyanname ve bildirimlerini internet üzerinden elektronik ortamda vermelerinin planlandığını, Kasım 2001 sonu itibariyle vergi kimlik numarası alan gerçek ve tüzelkişi sayısının 22 milyonu aştığını, vergi kimlik numarası uygulamasıyla vergi istihbarat birimlerinde vergi kaçaklarının kısa sürede belirlenmeye başladığını, genel bütçe vergi gelirlerinin GSMH’ya oranı 1991 yılında yüzde 12,4 iken, 1999 yılında yüzde 18,9’a ve 2000 yılında yüzde 21,1’e yükseldiğini, 2001 yılında yüzde 20,9 ve 2002’de yüzde 20,6 olarak beklendiğini, vergi yükünün OECD ortalamasının altında olduğunu, vergi yükü artışında son on yılda OECD ülkeleri arasında rekor düzeyde bir artışın gerçekleştirildiğini, amacın kayıtdışı ekonomiyi kayıt altına alıp vergi tabanını genişleterek adaletli bir vergi sistemiyle vergi toplamak olduğunu, 2002 yılı vergi gelirlerinin 2001 yılına göre yüzde 50,3 artarak 57,9 katrilyon lira öngörüldüğünü, 2002 yılı bütçesiyle ocak ayından geçerli olmak üzere memur maaşlarında ortalama yüzde 10 oranında artış yapılacağını söyleyerek konuşmasını tamamlamıştır.⁸⁸³

DYP Grubu adına Tansu Çiller (İstanbul) konuşmasında; eskiden bütçe görüşmelerinde bunun mesuliyetini ve sorumluluğunu alan iktidarın başbakanlarının ve başbakan yardımcılarının bu sunuşları yaptığını, geline günde Başbakanın kendisine ekonomik bütçeyle ilgili sorular sorulduğunda cevap veremeyip beklediğini, dışarıdan bir faks geldiği zaman “işte bizim iktisadî programımız” diye faksı okuduğunu, 350 milletvekili olan iktidar partilerinin “biz bu işlerden anlamayız” diyerek dışarıdan birisinin getirilerek işleri yapmasını içine sindirdiğini, “bu atanınların” hiç haberi olmadan Meclisin dışarıdan “onbeş günde 15 yasa çıkacak, 14 olsa olmaz...” talimatına uyduğunu,

⁸⁸³ Maliye Bakanı Sümer Oral’ın konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 12-26.

bu meseleye, dışarıdaki bir irade “hayır, o öyle olmaz, böyle olur” dedikten sonra buna “hayır” diyen bakanların görevden alındığını, Başbakanın bile “devlet içinde devletten daha yetkili kurullar kuruldu, daha yetkili kuruluşlar var; onlara söz geçiremiyoruz” dediğini, bunun “millî egemenliğin peşkeş çekildiği” ve “devlet krizi” demek olduğunu, önceki yılın bütçe görüşmelerinde iddia edilen yüzde 4,5 büyüme yerine “büyüme olmaz, küçülme eksi 8 - 8,5 olacak!” dediğini ve sonuçta öyle olduğunu, “TEFE, yıl sonu yüzde 10 olacak!” denilirken kendisinin “yüzde 10 olmaz, 80-85 olacak” dediğini, bütçe açığının 5,2 katrilyon öngörüldüğünü, 29,9 katrilyona çıkarak yüzde 475 sapma görüldüğünü, Maliye Bakanının bütçe için “efendim, büyük ölçüde tutturduk; ama, bundan sonrasını daha iyi yaparız” ifadesine inanılamayacağını, iktidarın ülkeyi dolarizasyondan kurtaracağını iddia ederken döviz tevdiat hesaplarının yüzde 60 ve üzerinde arttığını, banka iflaslarının devam ettiğini ve pek çok çalışanın bu yüzden işsiz kaldığını, borsada yatırım yapanların milyar dolarları bulan kaybının yaşandığını, bu dönemde yolsuzlukta Türkiye’nin dünya dördüncüsü olduğunu, Waterhouse Coupers’un “1999-2000 yıllarında bu ülkenin vergilerinin yüzde 36’sı yolsuzluğa gitti” dediğini, kullanılan kur politikasının bir Tablita programı olduğunu söylediğini, bu sistemi uygulayan 13 ülkeden en az 11’inin battığını ifade ettiğini, bu programla iyi giden birkaç ayın ardından faizlerin patlayıp bankaların bozulacağını söylediğini, cari işlemler açığının öngörülen 2,8 milyar Dolar yerine en az 10 milyar Doları bulacağını söylediğini, dış ticaret açığının 13 -14 milyar dolar öngörüldüğünü, kendisinin ise 24 - 25 milyar Doları bulur dediğini ve neticede 25 - 26 milyar Dolar olduğunu, hortumları durduran İçişleri Bakanının görevine son verildiğini, tüm bunlardan sonra 2002 yılı mali bütçesi için iyimser ifadeler kullanıldığını, “büyüme yüzde 4 olacak” denildiğini, normalde büyümenin yüzde 6-7 olabileceğini ama iktidarın bunu ancak yüzde 1-2 civarında gerçekleştirebileceğini, deflatorün yüzde 46 öngörüldüğünü, oysa yüzde 72 olacağını, TEFE’nin öngörülen yüzde 31 yerine en az yüzde 60 olacağını, IMF’ten 10 milyar Doların geleceğinin söylendiğini, oysa gelecek yıl kamu kesiminin 16 milyar Dolar ve özel sektörün de 10 milyar Dolar ödeyeceğini, enflasyonun yüzde 31 olacağını ama memura gelince ilkönce yüzde 10 ve Temmuzdan sonra yüzde 5 verileceğini, af çıkarılarak önce hapishanelerin boşaltıldığını, geçen süre içinde tüm cezaevlerinin yeniden doldurulduğunu, üstelik bunların “bu milletin bütün geleneklerinin ve sağduyusunun temeli olan ve Bağ-Kur primini ödeyemeyen, SSK primini ödeyemeyen borcunu ödeyemeyen esnaf ve çiftçilerin” olduğunu, dillendirilen mahallî idareler reformunun ikibuçuk yıldır yapılmadığını, iktidardan birinin “Tünelin ucunda ışık gözüktü!” derken bir başka Başbakan Yardımcısının ise “Bu sene oruç tutacağız; millettten fedakârlık istiyoruz!” dediğini, milletin artık fedakarlık yapacak halinin kalmadığını ifade etmiştir.

Tansu Çiller konuşmasını; “Bıraktığımız Türkiye’de içborç, Haziran 1997’de 4,2 katrilyon. Bu nereye kadar çıkabilir dersiniz? 119 katrilyon. ...Biz, 1993’te 23 milyar Dolarlık bir içborç alıyoruz; beş yıl sonra 28 milyar -5 milyar artırıyoruz, 5 milyar- olarak teslim ediyoruz. Bu 28 milyar, devri iktidarınızda, dört yılda ne kadar artabilir dersiniz; yani, biz, beş yılda 5 milyar artırmışız, siz dört yılda ne artırabilirsiniz; olsa olsa 4 milyar olması lazım değil mi? Hayır; 28 milyardan 96,7 milyar dolara... Nasıl vereceksiniz bunun hesabını? ...Dış borcu 82 milyar dolarda bırakmışız; 111,9 milyar dolar... Dışborç stokunun GSMH’ya oranı ...bıraktığımız Türkiye’de, bu 42,4. Ayrıca, cumhuriyet tarihinin almış olduğu bütün, toplam iç ve dışborç stokunu şimdi söylüyorum; o da yüzde 57; yani, Türkiye’nin, 1920’lerden beri, cumhuriyetten beri almış olduğu toplam dış borcun millî gelire olan oranı yüzde 42. Bu, dört yıllık iktidarınızdan sonra yüzde 76,7. Biz üzüldük, vergi gelirleri faize gidiyor diye; bıraktığımız Türkiye’de yarısı gidiyordu, yüzde 48... Geline nokta, bunu, yüzde 105’e çıkarmışlar. ...Erken emeklilik olmuş 1992 yılında -şimdi bakın, bakın- onun için Türkiye bu hale gelmiş. Bir kere, eğer o erken emekliliği siz yanlış görüyor idiyse ve popülizm diyor idiyse, o değiştirilerek 50-55 yaşlarına çıkarılırken, niye komisyonlarda bir not düşmediniz, niye buralarda muhalefet etmediniz, niye Anayasa Mahkemesine götürmediniz? ...1995 yılında, iktidarınızda dedik ki, gelin, şunu değiştirelim; 50-55 yıla getirelim, kadın ve erkek için. Hemen, o ‘popülizm yapmayız’ diyenler mezarlara gittiler, mezar taşlarına ‘yaptırmayız’ diye yazdılar, broşürler çıkardılar. Şu, Anavatan Partisinin: ‘Mezarda emekliliğe hayır.’ Bununla kalmadılar. Mezar başlarına gittiler. ‘Efendim, buna katiben hayır deriz’ dediler. Sonra, geldiler, 58 ve 60 yaşını çıkardılar; ...‘Gümrük birliği oldu, onun için Türkiye bu hale geldi...’ ...Dışişleri Bakanınız buraya gelip ‘gümrük birliği olmasaydı Avrupa Birliği hayaldi’ demedi mi?! Siz, Avrupa Birliğine gitmek, yolunu açmak falan istemiyor musunuz? O gümrük birliğinde Kıbrıs mıbrıs dediniz. İşte, metin burada; o Kıbrıs’a bir tek atıf yoktur; ama, Helsinki’de, maalesef, o Kıbrıs meselesini bir Avrupa Birliği meselesi haline getirdiniz; ...‘Enflasyonu düşüreceğiz’ dediler ve bakın, enflasyon yüzde 85-90 olacak bu yıl sonu. Ekmekteki artış yüzde 122. Efendim, sütteki artış yüzde 160. Üreticiye gitse neyse; yani, bunların hiçbir tanesinin üreticiye de gittiği yok. Margarin yüzde 150, şeker yüzde 167, kurşunsuz benzin yüzde 106, tüpgaz yüzde 148 ve elektrik ürünleri, alüminyum ürünleri, yine, böyle yüzde 100’ler civarında. Otoyol geçişleri yüzde 250, belediye otobüsü, metrolar vesaire; onlar da yüzde 100 civarında. ...280.000 tane yeni kadro aldınız, 1 tane daha kadro alın da, o size hatırlatsın her sabah, beyler, siz iktidarsınız iktidar, muhalefet değil...” şeklinde sürdürmüştür.

Tansu Çiller devam eden konuşmasında; Türkiye’nin IMF’nin en fazla borçlu ülkesi olduğunu, traktör üretiminin yüzde 54 azaldığını, tarım kesiminin “traktörünü, toprağını, her şeyini” sattığını, şeker pancarı üreticilerinin Refahyol Hükümeti döneminde 6,5 kilogram pancar karşılığında 1 litre mazot alırken

gelenin günde aynı mazotu 25 kilogram pancar karşılığında dahi alamadıklarını, 2004'ten itibaren Türkiye'de pancar üreticisi kalmayacağını ve 2 milyon pancar üreticisinin ne olacağının meçhul olduğunu, bütün üreticisinin de benzer sorunlarla boğuştuğunu, ihracat miktarı 1 milyar Dolara çıkan fındıkta da ihracat düşüşü yaşandığını, “pamukta, ayçiçeğinde, zeytinyağında, yaş sebze ve meyvede” sorunların uzadığını, Toprak Mahsulleri Ofisinin dışarıya 250 milyondan buğday satarken dünya fiyatlarının 300-350 milyon lira olduğunu, Türk-İş'in Başkanı Bayram Meral'in “1994 yılında da bir kriz oldu. O zaman, işçinin ücreti ortalama 22 milyon lira idi ve o parayla 568 dolar alıyorduk sizin krizinizde -1994 krizi- bu yıl, işçimiz ortalama 680 milyon lira alıyor ve bununla da, sizin kriz döneminizde işçinin ortalama 568 dolar olan ücreti 400 dolara düşmüştür,” dediğini, Kamu-Sen'in “Çalışanların yüzde 74'ü açlık sınırının altına indi” dediğini, bu olumsuz tabloyu değiştirmek için öncelikle Siyasî Partiler Yasası ile Seçim Yasasının önseçim ve tercih sisteminin getirilerek değiştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁸⁸⁴

ANAP Grubu adına Beyhan Aslan (Denizli) konuşmasında; “Avrupa İnsan Hakları Adalet Divanına ferdî başvuru hakkının tanınmasından İşkenceyi Önleme Sözleşmesinin imzalanmasına, Paris Şartının kabulünden Meclis İnsan Hakları Komisyonunun kurulmasına kadar” çok önemli adımların son 15 yılda atıldığını, yıllarca tabu görülüp değiştirilemez sanılan Türk Ceza Kanununun 141, 142, 163. maddelerinin kaldırılmasının bile Türkiye bakımından önemli bir ilerleme sayılacağını, uyum kapsamında öncelikle “Ceza Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu, Polis Vazife ve Yetki Kanunu ile Ceza, Hukuk ve İdare Muhakeme Usulü Kanunlarında” gerekli düzenlemelerin cesur bir şekilde ve süratle çıkarılması gerektiğini, Türkiye Cumhuriyeti'ni “kendi vatandaşını hasım gören, kendi insanının değerlerine karşı mücadele veren, kendi haklarına rağmen ve hatta ona karşı yön tayin etmeye çalışan” bir devlet olarak göstermek isteyenleri haklı çıkaracak tavır ve uygulamalardan uzak durulmasını, ideal devletin milletin tüm bireylerini kucaklayan devlet olduğunu, AB üyeliğinin ikiyüz yıllık modernleşme mücadelesinin ve Atatürk'ün muasır medeniyet olarak ifade ettiği hedefin somut biçimi olduğunu, Türkiye'nin AB üyeliği konusunda en küçük bir tereddütleri bulunmadığını, bununla birlikte özellikle AB ülkelerinden gösterilen dirençler nedeniyle Türkiye'nin AB üyeliğinin sıkıntılı ve zorunlu bir süreç olduğunu, bu sürecin Kıbrıs ve Ege başta olmak üzere, millî politiklardan taviz vermeden başarılabileceği görüşünde olduklarını, AB üyeliğinin “bizi biz yapan değerler sisteminin yaşatılmasına, topluma, ruh, canlılık, renk ve zevk veren kültür dünyamızın gelişimine, Türk kültürünün çağdaş kültürler dünyasındaki varlığını sürdürmesine” mâni olmadığını, Usame Bin Ladin ve Carlos gibi Öcalan'ın da adı birer terörist olduğunu, AB üyeliği sürecinden kopacak Türkiye'de terörle mücadelede sıkıntılar çıkabileceğini ifade etmiştir.

⁸⁸⁴ Tansu Çiller'in konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 27-38.

Beyhan Aslan konuşmasını; 2002 yılı bütçesinin ekonomik krizden çıkış mantığıyla hazırlanmış bir bütçe olduğunu, Ekonomi alanındaki krizle birlikte idarî ve siyasî yapıda da derin bir krizle karşı karşıya bulunulduğunu, krizden çıkmak için birbirini tetikleyen veya biri diğerini ağırlaştıran bütün bu kriz alanlarında gereken tedbirlerin aynı anda alınması gerektiğini, bilhassa ekonomik ve idarî yapıda köklü tedbirler almayı gerektiren bütçe hedeflerinin siyasî alandaki düzenlemelerle bütünleştirilmediğinde başarı şansının olamayacağını, mevcut krizin çok alanlılığı ve çok boyutluluğu karşısında herhangi bir alanda sorunları erteleme ve geleceğe bırakma imkânı bulunmadığını, çoğu yapısal nitelikli ağır sorunların kriz boyutuna ulaştığını, çözüm girişimlerinin eksik teşhis ve tedavi nedeniyle sonuç vermemesinin toplum psikolojisini de etkileyerek genel bir güvensizlik havası yarattığını, hükümetin krizden çıkış için yapacağı çalışmaların hedefine ulaşmasının kamuoyunun ve Parlatentonun topyekûn ve samimî desteğiyle mümkün olabileceğini, bu doğrultuda gösterilecek kararlılık ve oluşacak mutabakatın krizin psikolojik eşiğinin aşılması yanı sıra Türkiye'nin yepyeni bir dünyaya adım atmasını da sağlayacağını, toplumun Meclise güvenini sağlamadan alınacak hiçbir kararın vatandaşlarca benimsenmesinin ve saygı duyulmasının beklenemeyeceğini, bunun için milletvekilleri ve bakanların “seçildikten sonra edindikleri mal varlıklarının, Parlamento harcamalarının ve ihalelerinin” ilan edilmesi gibi açıklığı sağlayıcı mekanizmaların kurulmasının gerektiğini, Devlet İhale Kanununun ihalelerin “sadece kamunun değil, özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin de katılımıyla,” topluma ve basına açık yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini, kamu alımları kurulu oluşturulmasını, vatandaşların idarenin gizli nitelikte olmayan tüm işlemleri hakkında sistematik ve sağlıklı bilgi almasına imkân veren şeffaflıktaki yasaların çıkartılarak uygulanması gerektiğini, siyasî partilerin “karar alma, uygulama ve denetim süreçleri ve mekanizmalarının bütünüyle” yeniden oluşturulmasını, partilerin bağış kabullerinin bir disipline bağlanmasını, seçim kurullarının partilerin gelir-gider hesaplarını belirli periyotlarla kamuoyuna ilan etmesini, parti yöneticilerinin KİT’lerin yönetim kurullarında görev almamasını, milletvekillerine iradî yargılanma talebinde bulunma hakkı verilmesini, parti yetkili organlarına da kendi partisine mensup milletvekillerinin yargılanması yönünde düzenlemeler sağlanmasını, seçim sisteminin değiştirilerek daraltılmış seçim çevresi uygulamasına geçilmesini, seçmenlere partilerle birlikte aday tercihi yapabilme imkânı sağlanmasını, adayların önseçimle belirlenmesini, belediye başkanlığı seçiminin iki turlu yapılmasını, kalıcı ve sağlıklı seçim yasalarının seçim sözünün edilmediği sakin bir dönemde yapılmasını, bu bağlamda siyasi partiler yasası ile seçim yasasında değişiklikler yapılmasını, siyasal etik değerlerin kurallarını belirleyen ve kurallara aykırı davranışlara karşı yaptırımı olan siyasî ahlak yasasının mutlaka çıkarılmasını, basın özgürlüğünün sınırının AB standartları çizgisinde bir düzenlenmesine ihtiyaç olduğunu, basın özgürlüğünün korunması için basın-yayın tekeline karşı da yasal boşlukların doldurulmasını, merkezî yönetimin mahallî nitelikteki tüm görev-yetki ve

imkânlarının yerel yönetimlere devredilmesinden yana olduklarını, sadece 5,7 katrilyon lirası yatırım harcamalarına ayrılmış bir bütçeyi müzakere etmekten kendilerinin de memnun olmadığını, yapılması gereken işlerin başında bakanlıkların “sayısı, yapısı, görev ve yetkilerinin yeniden düzenlenmesinin” geldiğini, Başbakan ve Başbakan Yardımcılarının gerçek anlamda koordinasyon görevini üstlenmeleri gerektiğini, Devlet Bakanlarının sayısının makul düzeye (8’e) düşürülmesini, icraî birimler yerine “AB, Türk cumhuriyetleri ve sektörlerin birbiriyle ve yurt dışıyla olan ilişkileri gibi” farklı kuruluşların koordinasyonunu gerektiren alanlarda görev yapmaları gerektiğini, yetki karmaşası ve hatta çatışmasından kaynaklanan bürokratik kilitlenmelerin önüne geçmek için bakanlıkların hiyerarşik yerine proje içerikli çalışma grupları şeklinde örgütlenmesini, “hızlı karar almayı, süratli ve disiplinli uygulamayı sağlamak için” ekonomiyle ilgili tüm birimleri bünyesinde toplayacak bir ekonomi bakanlığı kurulmasını, çarpık kentleşme sorunu göz önünde bulundurularak bir kentleşme ve millî emlak bakanlığı oluşturulmasını ve yeni bir 1983 ruhuyla her alanda eş zamanlı reformların gerekliliğini ifade etmiştir.⁸⁸⁵

ANAP Grubu adına Nesrin Nas (İstanbul) konuşmasında; geçen on yıl içinde görülen her sıkıntının adeta “halının altına süprüldüğü” için krizlerden kurtulmanın mümkün olmadığını, dış açığın kapandığını ve yıl sonu itibarıyla 4 milyar dolara yakın cari fazla verileceğini, gelecek yıl için iç ve dış borçları geri ödeme problemi kalmadığını, reel faizlerin düştüğünü ve kamu borçlanma gereğinin giderek azaldığını, 1994’ten beri var olan ve “birikmiş görev zararları” adı altındaki gizli bütçenin tasfiye edildiğini, her şeyin daha “şeffaf, öngörülebilir ve hesap sorulabilir” bir halde olduğunu, tüm bunların Türkiye ekonomisinin dünya ekonomisinden daha önce toparlanacağını gösterdiğini, IMF’den gelen ek destek açıklaması ve kredi derecelendirme kuruluşu Standart and Poors’un Türkiye’yi negatif izlemeden çıkarmasının Türkiye’nin geleceğine duyulan güvenin bir ifadesi olduğunu, bu arada IMF’den gelecek ek kaynağın yol açtığı iyimserliğin piyasalarda yarattığı rüzgarın yapısal değişikliklerle desteklenmemesi halinde olumlu havanın her an tersine dönebileceği riskinin bulunduğunu, döviz kurunun ve faizlerin istikrar kazanması ile son haftalarda piyasalarda yaşanan gelişmelerin kalıcı olabilmesi için yapısal reformlara hız verilmesi gerektiğini, bu çerçevede “kamu idaresinin yeniden yapılandırılması, ekonominin verimlilik temeline oturtulması, malî sektörün güçlendirilmesi ve reel olarak büyütülmesini, yatırımcılar için hukukî ve idarî güvenliğin sağlanması” gibi önlemlerin en kısa sürede hayata geçirilmesi gerektiğini, “bir yandan ekonomik büyümeyi sağlayacak önlemleri alırken, diğer yandan da, idarî reforma giderek, kamu harcamalarını kıstak ve faiz dışı harcamalarda ciddi bir daralmaya gitmek” zorunda olunduğunu, kaynak ve zaman israfına sebep olan ve aslında yerel olarak verilmesi gereken hizmetlerin ve bu hizmetleri veren bazı yatırımcı kamu kuruluşlarının ve artık ömrünü tamamlamış Köy Hizmetleri gibi

⁸⁸⁵ Beyhan Aslan’ın konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 39-46.

kuruluşların bölge müdürlüklerinin kapatılması gerektiğini, özelleştirmenin gelir elde eden bir faaliyet yerine verimli bir ekonomik yapının tesisini hedeflemesini, hiçbir verimliliği kalmamış kamu kuruluşlarının bir an önce bedelsiz de olsa elden çıkarılması gerektiğini, 1992-2000 yılları arasında kamu tasarruf açığının özel sektör tasarruf fazlasını yaklaşık 45 milyar dolar geçtiğini, kamu tüketiminin 1987-1999 yılları arasında yüzde 200 arttığını, bu artışın içerisinde “faiz ödemelerinin, sübvansiyonların, yatırım harcamalarının” bulunmadığını, yalnızca cari giderleri ve personel harcamaları ile ücretleri kapsadığını, aynı dönemde millî gelirin sadece yüzde 100 arttığını, Türkiye’nin serbest piyasanın gelişmişliği ve iktisadî özgürlükleri yansıtan dünya sıralamasında 156 ülke içinde 105. olduğunu, iktisadî özgürlük puanının önceki yıla göre tam 42 basamak aşağıya indiğini, olumsuz puanları artıran faktörlerin başında GSYH’nın yüzde 35’ini aşan devlet harcamalarının büyüklüğünden ve yüksek enflasyondan kaynaklandığını, yaşanan ve kökleri geçmişte olan iki ekonomik krizin maliyetinin 127 milyar dolar olduğunu, iki ekonomik krizin millî gelirden 57 milyar dolar küçülmeye yol açtığını, dış borcun 116 milyar dolara ve iç borcun 70 milyar dolara çıktığını, “sosyal güvenlik kurumları açıklarının, enerji sektörü açıklarının ve özelleştirme kapsamındaki KİT açıklarının” toplamının yaklaşık 13 katrilyon liraya ulaştığını, bu yükün 1992’de başlayan “genç emeklilik, kamu bankalarına yüklenen gizli bütçe açıkları” gibi popülist politikaların sonucunda biriktiğini, katmadeğer üretmeyen hiçbir politikanın başta halktan yana görünse bile sonunda halka yaramadığını, 2002 yılında yatırımlara sadece 5.7 katrilyon ayrılmasının nedeninin ve kendilerinin sürekli “yeniden yapılanma, yeniden yapılanma” diye üzerinde durmalarının nedeninin bu olduğunu ifade etmiştir.

Nesrin Nas konuşmasını; “Yaşadığımız iki krizden aslında geriye çok önemli sorular kalmıştır. Biz, acaba Kasım ve Aralık ve ardından gelen Şubat krizlerinden gerekli dersleri çıkardık mı? Değişime direnerek, sadece daha da fakirleştirmeyi, sorunları erteleyerek, daha da ağırlaştırdığımızı, dünyada oluşan olumlu konjonktürü dahi tam değerlendiremediğimizi; bugün yapmadığımız her şeyin çocuklarımızın ekmeğini, işini çalmak olduğu anlayabildik mi? ...Atalarımızın ‘iki kibleye tapanda din olmaz’ dedikleri gibi, hem değişimden yana gözüktüp, hem de değişimi engellemenin tam da bu tanıma uyduğunu fark ettik mi acaba? Bürokrasi, küçük hesapların vahim hatalara yol açabileceğini acaba kavradı mı? Vatandaşlarımız, müşterek sorunlara bireysel çözüm olmadığına ikna oldu mu? İş dünyası, kısa vadeli bakışların, uzun dönemde en büyük hasarları getireceğini gördü mü? İş dünyası, kişisel kazanç ve servetin, işletmesini kârlı çalıştırmakla ve serbest piyasa ekonomisiyle mutlaka çakışmadığını anladı mı? İşletmesi batarken, kendisinin zenginleşmesinin, Türkiye’yi, gelişmiş dünyadan ve rekabetçi piyasalardan kopardığının bilincine vardı mı? Şahsî mal varlığının değerinin borçlarından fazla olmasının hiçbir ekonomik değeri olmadığını kavradı mı? Kısaca, hepimiz, gerçek kurtuluşun, birbirimizi ütmekte değil, katma değer üretmekte olduğunu artık fark ettik mi? Krizin aşılması ya da krizler kısır döngüsünün son bulması için, aynı zamanda,

toplumda pozitif bir yaklaşımın da hâkim olması gerekiyor. Bunun için, bazı psikolojik faktörlerin de dikkate alınması lazım. Hürriyet alanına getirilen kısıtlamalar ile üretim gücünün azalışı arasında çok sıkı bir bağ vardır. ...Her bir hürriyet alanının genişlemesi, diğer alandaki genişlemeyi zorunlu kılar. Teşebbüs hürriyetini, diğer hürriyetlerden soyutlamak mümkün değildir, hele hele, inanç ve fikir hürriyetinden soyutlamak asla mümkün değildir. ...Başta teşebbüs hürriyeti olmak üzere, her alanda hürriyetlerin önündeki engelleri kaldırmak, kriz psikolojisinden çıkışta, inanılmaz derecede olumlu bir etki yapacaktır. Bu noktada, Anayasa değişikliğine paralel olarak, uyum yasalarını bir an evvel çıkarmalıyız. ...Çağdaş dünyada dürüstlük, bazılarının söylediği gibi, romantik idealler ve söylemlerle değil, saydamlık, hesap verme sorumluluğu, fırsat eşitliği ve hukuk güvencesine dayanan gerçek bir serbest piyasa ekonomisiyle tesis edilir. Bu da bize, kamu yönetimi başta olmak üzere, ekonomide ve siyasette eşanlı olarak yeniden yapılanmanın zorunlu olduğunu açıkça söylemektedir,” şeklindeki ifadeleriyle sürdürmüştür.⁸⁸⁶

SP Grubu adına Mehmet Recai Kutan (Malatya) konuşmasında; 57. hükümetin ortakları ve uyguladığı programlarıyla 55 ve 56. hükümetlerin devamı olduğunu, dolayısıyla hükümetin aslında dörtbuçuk yıldır kesintisiz iktidarda bulunduğunu, bu nedenle de kötü tabloya başka sorumlu aramaya hakkı olmadığını ifadeyle gazete manşetlerinden bazı örnekler⁸⁸⁷ vermiş, “Utanın bu kuyruktan” diye gazetelerin manşet attığını ifade etmiş, Ekim ayı sonu itibarıyla, 4 kişilik bir aile için açlık sınırının 307 milyon lira ve yoksulluk sınırının 912 milyon lira olduğunu, Türkiye’de 27 milyon yoksul ve 12 milyon açlık çeken insan bulunduğunu, toplumun en yoksul yüzde 10’luk kesiminin millî gelirden ancak yüzde 1,8 pay alarak açlıkla boğuştuğunu, en zengin yüzde 10’luk kesimin millî gelirin yüzde 45’ini paylaştığını, Türkiye’nin gelir dağılımı uçurumu ve yolsuzluk konularında Avrupa şampiyonu olduğunu, 54. hükümetten sonra gelen bütün hükümetlerin alternatifsiz olduğunu ilan edildiğini, Başbakanın “yanlış yapıyorsunuz, beceremiyorsunuz” suçlamaları ve “istifa edin” isteklerine “peki, ama, alternatif yok; kim gelecek” dediğini, Başbakanın yanlışlığı ve beceriksizliği kabul ettiğini, ama Türkiye’nin başka çaresi yoktur mazeretini ortaya sürdüğünü, “Türkiye ekonomisinin tahrip edildiği, geniş halk kitlelerinin açlığa mahkûm edildiği, kaynakların ve değerlerin yok edildiği bu dönemin en temel özelliğinin” alternatiflerin ortadan kaldırılmış olması olduğunu, bu dönemde demokratik denetim yollarının

⁸⁸⁶ Nesrin Nas’ın konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 47-52.

⁸⁸⁷ Mehmet Recai Kutan’ın verdiği gazete manşetleri şöyle idi: “Çaresiz esnaf Başbakana kasa fırlattı”, “Simitçi, Meclisin önünde kendini astı”, “Başbakanlığın önünde kendini yakmaya kalktı”, “Pazar yeri artıkları topluyorlar”, “Sanayi SOS veriyor”, “Memurlar da zekâtîk oldu”, “300.000 çiftçiye haciz... Hapse girecekler”, “Başbakanlığın önüne barikatlar konuldu, tel örgü çekildi”, “Afrikalılaşıyoruz”, “Manisa’da Berivan isminde bir bebek öldü. Doktor raporu: Ölüm sebebi açlık...”, “Memleket sokakta...”, “Afrikalılaşıyoruz...”

bütününü tıkağın, hak ve özgürlüklerin kısıtlandığını, siyasî partilerin kapatılıp siyasetçilerin yasaklandığını, “demokratik kitle örgütleri, sendikalar, dernekler ve vakıfların” baskı altına alındığını, gönüllü kuruluşların muhtaç insanlara yardım dağıtmalarının bile zaman zaman yasaklandığını, “Türkiye’nin gelişmesini, sanayileşmesini, üretmesini durduran; buğdayı, tütün, pancarıyla tarımı bitiren; esnafını perişan eden; memurunu, işçisini ve emeklisini aç bırakan ekonomik kararların” âdeta bilim olarak sunulduğunu, programlara karşı çıkanların “bilimsiz, geri, hatta hain” ilan edildiğini, sıkça tekrarlamış oldukları gibi demokrasi ile ekonomik refahın ve ekmeğin birbirine bağımlı kavramlar olduğunu, Devlet Bakanı Kemal Derviş “2002 baharında büyümeye geçeceğiz” derken ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz’ın 2002’yi de “oruç yılı” ilan ettiğini, bir bakıma üzerinde konuşulan bütçenin milleti aç bırakacağını itiraf edildiğini, Devlet Bakanı Kemal Derviş’in hakkında verilen gensorunun görüşmelerinde “olgun, Batılı edasıyla” bazı hatalarını itiraf ettiğini, göreve geldiğinde “sorunun vahametini, krizin derinliğini ölçemediğini” söylediğini, bunun inandırıcı olmadığını, tam tersine Kemal Derviş’in krizin derinleşmesini beklediğini, Dolar iyice yükseldikten ve ülkeden 20 milyar Dolara yakın para kaçıttıktan sonra sözde güçlü ekonomiye geçiş programını açıkladığını, programın altı ayda kadük kalarak öngördüğü hedeflerden hiçbirisinin de tutmadığını, “Ankara’da sözümüzü geçiremediğimiz kurullar oluştu” diyen Başbakanı anlamamanın mümkün olmadığını, Ankara’da hükümetin bile bilmediği ve ayrıcalıklı bürokratların başında bulunduğu özel bürokratik kurulların oluşturulduğunu, Maliye Bakanının sunduğu ve savunduğu bütçenin aslında “IMF, Dünya Bankası ve Amerikan Maliye Bakanlığının” istediği gibi hazırlanan bütçe olduğunu herkesin bildiğini, daha bütçe kabul edilmeden ek borç paketi ve yeni stand-by gerektirdiğini, yeni paketlerin konuşulmaya başlandığını, bu bütçe ile milletin 2002 yılının 2001’den daha da zor geçeceğini ifade etmiştir.

Mehmet Recai Kutan konuşmasını; “43 katrilyonu faiz olmak üzere, toplam 98 katrilyon gideri olan 2002 bütçesinde, 71 katrilyon gelir öngörülmekte ve 58 katrilyon vergi gelirinden söz ediliyor; ama, üretimin durduğu, görülmemiş bir durgunluğun yaşandığı bir ekonomide, bu kadar vergi toplanması hayalden başka bir şey değildir. Belli ki açıklar, yeni borçlar alınarak karşılanacaktır. Sözde 5,5 katrilyon liralık yatırım öngörülmüyor; ama, yeni stand-by sonucunda bu rakama ulaşamayacağı da açıktır. Bu haliyle bu bütçe, bir borç-faiz-tekrar borç; yani, iflas bütçesidir. Olmaz ya, bütün hedeflerinin tuttuğunu kabul edelim; o zaman bu bütçe, bir borç çevirme bütçesidir. ...2001 bütçesinde yüzde 4,5 büyüme öngörmüştünüz; olmadı. Ülkemiz 2001 yılında tarihinin en büyük küçülmesini yaptı; eksi yüzde 9; sapma ne kadar; yüzde 280. Enflasyonu TEFE’de yüzde 10 öngörmüştünüz; yıl sonunda yüzde 80 olacak; sapma, yüzde 200. TÜFE yüzde 12 demiştiniz; yıl sonunda yüzde 70 olacak; sapma, yüzde 420. Ortalama dolar kurunun 712.000 lira olacağını söylemişsiniz;

tutmadı. 2001 yılında 1 Doların ortalama fiyatı 1.250.000 lira; sapma ise yüzde 75. 2001 yılı bütçesinde 5,2 katrilyon açık öngörmüştünüz, 28 katrilyon açık verdiniz; sapma ise yüzde 430. 2000 yılında topladığınız vergilerin yüzde 52'sini faiz ödemeleri için kullandınız. 2001 yılında topladığınız vergilerin tamamı faiz ödemelerine yetmedi; faiz/vergi oranı yüzde 110 oldu. 2000 yılında GSMH 200 milyar Dolardı. Yanlış politikalarınızla ülkeyi perişan ettiniz. 2001 yılı GSMH 140 milyar Dolar civarında gerçekleşiyor. 2001 yılı başında içborç stoku 54 milyar Dolardı; yıl sonu itibariyle içborç stoku 80 milyar Dolar olacak. Toplam borç, 192 milyar Dolara ulaştı GSMH'yı çoktan geçti. Toplam borç stoku GSMH oranı şu anda yüzde 136'dır; bunun anlamı, yıkımdır, iflastır. Siz, ülkeyi iflas ettirdiniz. ...Kendi enkazınızı devraldığınız 1999 yılında, GSMH 205 milyar Dolardı -aslına bakarsanız, tarafsız gözle bakanlar, 1998'deki büyümenin, 1997'de alınan tedbirler sonucunda olduğunu teslim edeceklerdir- 2001 sonunda 140 milyar Dolara düştü. Siz, 2,5 yılda bu farkı, iç ve dış rantıye çevrelerine aktardınız. 1999'da 57. hükümet göreve gelirken, TEFE yüzde 54, TÜFE yüzde 60; bu mertebede bir enflasyon vardı. Enflasyonla mücadele adı altında uyguladığınız, sözde istikrar ve güçlü ekonomiye geçiş programları için, millet ağır bedeller ödedi, ülkemiz, aklıktan insanların öldüğü Afrika ülkelerine döndü; ama, şimdi, 2,5 yıl sonra, yüksek enflasyon devam ediyor, TEFE yüzde 80, TÜFE yüzde 70. 1999'da 57. hükümet kurulurken içborç stoku 37 milyar Dolardı, şimdi, 80 milyar Dolar. Dışborç stoku 95 milyar Dolardı, şimdi 112 milyar Dolar oldu. Toplam borç stoku 112 milyardan 192 milyara çıktı; 90 milyar Doların üzerinde borç ve faiz ödendikten sonra ulaşılan rakamdır. Bunun anlamı, 2,5 yılda rantıye çevrelerine 100 milyar Dolara yakın parayı aktardınız,” şeklinde sürdürmüştür.

Mehmet Recai Kutan konuşmasının devamında; siyaset bilimcilerin “postmodern darbe” dedikleri 28 Şubat süreci döneminde yaşanan “baskılar, demokrasi, insan hakları ve özgürlükler” konusunda ödenen bedellerin ayrı bir tartışmanın konusu olduğunu, 1997-2001 yılları arasında “Türkiye ekonomisinin nereden nereye geldiğini, hak ve özgürlükler konusunda büyük bedel ödeyen insanların” ödedikleri ekonomik bedelin boyutlarına dikkat çekmek istediğini, bu dönemin sorumlularının “Başbakan Bülent Ecevit, Mesut Yılmaz ve son ikibuçuk yılda Devlet Bahçeli” ile onların partileri olduğunu, 54. Erbakan Hükümetinin iktidarı bıraktığı 1997 yılında büyümenin yüzde 8,3 olduğunu, Refahiyol hükümetinin 1994 krizinin etkilerini ortadan kaldırdığını, 1997 yılında GSMH'yı 185 milyar dolara çıkardığını, 2001 sonunda GSMH'nın 140 milyar dolar olduğunu, 1997 yılında 3.085 Dolar olan kişi başına düşen millî gelirin geline günde 2.000 Dolara düştüğünü, 1997'de 30 milyar Dolar olan içborcun 80 milyar Dolara çıktığını, 1997'de 80 milyar Dolarlık dış borç stokunun 112 milyar Dolara çıktığını, 1997'de yüzde 48 olan faiz ödemelerinin vergiye oranının yüzde 110'a çıktığını, 1997'de, bütçeye oranı yüzde 28 olan faizlerin yüzde 52'ye ulaştığını, faizlerin GSMH'ya oranı 1997'de yüzde 7,7 iken yüzde

22'ye çıktığını, 1994 krizine rağmen, borç stoku kritik seviyenin altında tutulmuşken geline günde borç stokunun GSMH'yı aşarak yüzde 136'ya yükseldiğini, 1997 yılında asgarî ücret 210 Dolar iken geline günde 80 Dolara düştüğünü, Refahiyol döneminde 9. derecenin 1. kademesindeki öğretmenin maaşı 450 Dolar iken 200 Dolara gerilediğini, 1997 yılında yüzde 7 civarındaki reel faizin yüzde 75'e tırmandığını, Refahiyol hükümetinin 28 Şubat süreci ile düşürülmesinin ardından üreten ekonominin yok edildiğini ve yerine rant ekonomisinin ikame edildiğini, dünyada dolaşan sermayenin yüzde 95'inin ülkelere spekülâtif amaçla giren sıcak para olduğunu, kısa süreli kâğıtlar şeklinde bir süre kaldıktan sonra başka bir serüven için başka bir merkeze gitmek üzere yola çıktığını ve yola çıkarken de ayrıldığı ülkede krizler ektiğini, “gelişmiş ülkelerin, uluslararası sermaye çevrelerinin ve çokuluslu şirketlerin denetiminde olan IMF ve Dünya Bankası” gibi kuruluşların mahiyetinin de değiştiğini, bunların evvelce gittikleri ülkelerin ekonomilerini “bu çevrelerin daha iyi yatırım ve ticaret yapabileceği, daha çok kâr edebileceği şekilde” düzenlediklerini, geline günde de mal ve hizmetlerin dolaşımının devam ettiğini ve IMF'in müdahalelerde bulunduğunu, ancak asıl sorunun sıcak para anlamında sermayenin en tatlı kârları sağlayacağı şekilde malî piyasanın oluşturulması olduğunu, Devlet Bakanı Kemal Derviş'in “ille de malî sektör” demesinin ve bankaların üzerinde titremesinin altında bu düşüncenin yattığını, bu nedenle bankacılık sektörünün önce başıboş bırakılarak şişirildiğini ve “milletin milyarlarca doları batırıldıktan, Türkiye'nin her denileni yapacak şekilde zayıflatıldıktan” sonra sıkı uygulamaların getirildiğini, devlet bankalarının tüm zararları ve batan kredileri Hazineye ödetirildikten sonra işlerin yoluna girmiş olacağını, sonunda uluslararası sermayenin bunları yok pahasına satın alacağını, Kemal Derviş'in göreve başladığı günden beri takıldığı noktaların hepsini krizler oluşturarak aştığını ifade etmiştir.

Mehmet Recai Kutan ayrıca; “İplerin kopması Sayın Ecevit'in Başbakanlığıyla başlıyor. 57. hükümetle uçurumun kenarına gelinir; Şubat 2001 ise tam bir felakettir. 1999'da borçlanma bütün hızıyla devam ederken ekonomi küçülmektedir. Küçülme oranı 1999 sonunda eksi 6,1 olmuştur. İç borç stoku ise Aralık 1998'de 42 milyar dolara ulaşmıştır. Türkiye'nin iflası 2000 yılında olmuştur. 2000 yılı IMF programının uygulandığı yıldır. Aslında, 2000 yılı bir deneme yılıdır; IMF ve Dünya Bankası, Türkiye ekonomisini sıcak para girişiyle test etmektedir. Sonuç bizim için felaket olmuştur; ama, IMF ve Dünya Bankası için istenen sonuçtur. İç borç stoku 54 milyar dolara ulaşmıştır; yani, 2000 yılında IMF programı sayesinde iç borç stoku son on yıldaki kadar artmıştır. 2000 yılında büyümeden söz ediliyor. Bu büyüme yanıltıcıdır değerli arkadaşlarım. Tarım ve sanayi üretimi düşmüştür; artış IMF'nin test programından kaynaklanmıştır. Dış ticarete verilen 27 milyar dolarlık artış büyümenin sebebidir. İşte, bu 27 milyar dolarlık dış ticaret açığı ve rekor olan 10 milyar Dolarlık cari açık, şubat krizini getirmiştir. İddia ediyorum, bütün bunlar

bir projenin adım adım uygulanmasıdır. Bizim için felaket, IMF ve Dünya Bankası için ise projenin bir aşaması olan 2001 Şubat krizine böyle bir ortamda girilmiştir. İç borç serüveni devam ediyor. Sayın Kemal Derviş'in göreve geldiği 2001 Mart ile 2001 Ağustos arasındaki altı aylık dönem, içborç tarihinin rekorudur, stok 54 milyar Dolardan 74 milyar Dolara ulaşmıştır. Bu rakamın yıl sonunda 80 milyar Dolar olacağı tahmin edilmektedir. Bu arada, ekonomi yüzde 11,8 oranında küçülmüştür. Ekonomi küçülüyor, millet olarak fakirleşiyoruz, GSMH 200 milyar Dolardan 140 milyar Dolara düşüyor, borç stokları ise katlanarak artıyor. ...1997'de 15 milyar Dolar, 1998'de 24 milyar Dolar, 1999'da 25 milyar Dolar, 2000'de 33 milyar Dolar, 2001'de 35 milyar Dolar olmak üzere, toplam 132 milyar Dolar borç anaparası ve faizi ödenmiştir. ...Bu ülkenin gerçek işadamları âdeta düşman ilan edilmiştir, tehdit olarak gösterilmektedir. İşadamları yerine rantıye sınıfı yaratılmaktadır. ...Şimdi, ben, önümüzde bütçe adıyla duran bu iflas belgesinin nesi üzerinde konuşayım?! Sanayiden mi, tarımdan mı, eğitimden mi, sağlıktan mı, sosyal güvenlikinden mi, millî savunmadan mı, bu bütçenin hangi kaleminden söz edeyim?!..Bütçeyi takdim edenler faiz dışı harcamaların azlığı; yani, faiz dışı fazlanın yüksekliğiyle övünüyorlar. Sayın Maliye Bakanımız, bütçeyi takdim ederken bunu öne çıkardı. 2002 yılında faiz dışı bütçe harcamalarının payının GSMH'nın yüzde 20'sinin altında olması öngörülmüyor. Avrupa Birliği ülkelerinde bu oran yüzde 40'ların üstünde, Amerika'da ise yüzde 35'tir. Peki, şimdi soruyorum: Faiz dışı bütçe harcamaları bu seviyelerde tutulacaksa, durgunluktan nasıl kurtulacağız? Ekonomiden sorumlu bakan, 2001 yılında ihracatın yüzde 12 artmasını büyük bir başarı olarak gösteriyor. Bu doğru değildir. Bu artış 2000 yılına göredir. Bildiğiniz gibi, 2000 yılında ihracat bir önceki yıla göre azalmış, ithalat patlaması yaşanmış ve dış ticaret açığı 27 milyar dolara ulaşmıştı. Nitekim, bu artış sonucunda ekonomide bir canlanma olmamıştır. Ayrıca, 2002 yılında ihracattaki artışın devam edeceğine dair bir işaret de yoktur; aksine, son aylarda ihracatta azalma eğilimi vardır. Türkiye üretmiyor ki, devalüasyonun dışında ihracatı teşvik edici bir tedbir alınmamıştır ki, ihracat artsın. İhracatın durumu budur. Böyle bir krizde ekonominin büyümeye geçmesi, ancak iç talebin uyarılmasıyla mümkündür. Bu da, ancak çarpan etkisi yüksek kamu harcamalarıyla sağlanır; ama, bu bütçeyi hazırlayanlar faiz dışı harcamaları azaltmakla övünüyor. Kaldı ki, bu bütçe, 2002 yılında neler olacağını bütünüyle ortaya koyan bir belge değildir. 2002 yılında olacakları, daha çok, IMF'ye verilen yeni niyet mektubu ve yeni stand-by tayin edecektir. IMF'ye yeni verilen niyet mektubu, yeni vergilerden söz ediyor; Akaryakıt Tüketim ve Motorlu Taşıtlar Vergileri artırılıyor; personel maliyeti kısıtlanacak, tarım desteği tamamen ortadan kaldırılacak, KİT ürünlerine yeni zamlar yapılacak. Peki, girdi fiyatlarının bu kadar arttığı, faiz oranlarının bu kadar yüksek olduğu bir ülkede, kim, nasıl üretim yapacak; kim, nasıl ihracat yapacak?! Sayın Derviş'in 70'li yıllardan beri bildiği bir tek yöntem var, o da devalüasyon; ama, sadece

devalüasyonla rekabetin mümkün olmayacağı, sadece devalüasyonun sürgit ihracata olumlu katkı sağlayamayacağı, artık, basit bir iktisat bilgisidir!” şeklinde sürdürmüştür.

Mehmet Recai Kutan konuşmasında; Türkiye’de âdeta her şeyin yatırım yapılmaması ve üretimin olmaması için düzenlendiğini, üretimi baltalayan en önemli engellerden birinin vergi sistemi olduğunu, İstanbul Serbest Muhasebeciler ve Malî Müşavirler Odası Başkanının “kayıtdışının kayda alınmasıyla Türkiye’nin 100 milyar Dolar kazanç sağlayabileceğini” söylediğini, Türkiye’nin “vergi oranlarını düşürecek, kalemlerini azaltacak, tahsilini kolaylaştıracak ve tabana yayacak” bir vergi reformunu derhal yapması gerektiğini, vergi reformunun temel felsefesinin daha çok vergi almak yerine üretimi artırmayı öngörmesi gerektiğini, yüksek faizle borç alan devlette faiz gelirlerinin vergiden muaf olduğunu, böyle bir ortamda sermayedarların büyük çoğunluğunun mecburen tefeci olduğunu, her şeye rağmen yatırım yapmak isteyenlerin yurt dışına (Romanya, Bulgaristan, Orta Asya cumhuriyetleri) kaçtıklarını, inat edip ülkede kalanların iflas ettiğini, Toprak Holdingin sahibi Halis Toprak’ın itiraf ve isyan niteliğindeki açıklamasının ülkenin nereye getirildiğinin özeti olduğunu, Halis Toprak’ın “Benim 23 fabrika neyime, bir fabrikam olsaydı yeterdi; kârını alır, yüzde 100 faizle hazine bonosuna yatırır, alacağım milyonlarca Dolarla, dünyanın en müreffeh ülkesinde yaşardım; hiç değilse, ağır ithamlara da maruz kalmazdım, borcum falan da olmazdı!” şeklinde feryat ettiğini ifadeyle tarımdaki sorunlara değinmiş, Türkiye’de nüfusun yüzde 45’inin geçimini sağladığı lokomotif sektörün tarım olduğunu, sanayinin de büyük ölçüde tarıma dayalı olduğunu ve tarım sektörünün dünyanın hiçbir yerinde kârlı bir sektör olmadığını, 57. hükümetin “Türk ekonomisini tarım sektörüne yapılan desteğin batırdığını” iddia ettiğini, bunu IMF’ye verdiği niyet mektuplarında da dile getirdiklerini, bu düşünce ve uygulamaların tarihte tarım sektörüne yapılan en büyük haksızlık ve nankörlük olduğunu, “Devleti küçültüyoruz” diye tarımsal destekleme müesseselerinin⁸⁸⁸ birer birer yok edilmeye başlandığını, bu kuruluşların uluslararası gıda devlerinin Türkiye’ye girmesini kolaylaştırmak için tasfiye edilmek istendiğini, “Tarımsal ürünleri artırıcı, özendirici destekleri kesin!” şeklinde IMF ve Dünya Bankası’ndan emir alındığını, tarımla ilgili hemen her alanda desteklerin kesildiğini ve taban fiyatlarının düşürüldüğünü iddia etmiştir.⁸⁸⁹

DSP Grubu adına Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın) konuşmasında; içinde bulunulan sürecin başlangıç noktasının 1999 Aralık ayı olduğunu, ifadeyle, “Bugün, Türkiye’de, konsolide bütçeye dahil kuruluşlarda, döner sermayeler dahil, memur, sürekli işçi, geçici işçi ve sözleşmeli personel statüsünde çalışan

⁸⁸⁸ İddia edilen bu müesseseler; Tekel, Toprak Mahsulleri Ofisi, Şeker Şirketi, Çay-Kur, Et ve Balık Kurumu, Süt Endüstrisi Kurumu, tarım satış kooperatifleri vesaire olarak söylenmiştir.

⁸⁸⁹ Mehmet Recai Kutan’ın konuşmasının tam metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 52-65.

insan sayısı 2.260.000'dir; il özel idarelerinde ve belediyelerde çalışanların sayısı 500.000'dir -ki, buna, belediyelere ve il özel idarelerine dahil iktisadî kuruluşlar ve işbirlikleri dahil değildir- KİT'lerde 785.000 kişi, özelleştirme kapsamındaki KİT'lerde 37.000 kişi olmak üzere, 3.582.000 kişi çalışmaktadır. Bu rakamlara, Millî Prodüktivite Merkezi, Türk Standartları Enstitüsü, Özelleştirme İdaresi, BDDK, SPK, İMKB, Rekabet Kurulu gibi pek çok kurum da dahil değildir; çünkü, devletin istatistik sistemi, maalesef, bu rakamları üst üste koyup tutarlı bir şekilde muhafaza edemiyor. Şimdi, bunun dışında bir de emeklilere bakalım; emekli, malul, dul ve yetim aylığı alanlar, Emekli Sandığından 1.335.000 kişi, SSK'dan 3.027.000 kişi, Bağ-Kur'dan 1.190.000 kişi, toplam 5.552.000 kişi. Çalışanlarla birlikte her ay devletin eline bakan insan sayısı 9.134.000 kişi. Bu, her çalışanın 1 kişiye, her 2 emeklinin de 1 kişiye bakmak durumunda olduğunu, onun geçiminden sorumlu olduğunu düşünelim, böylece her ay başında devletin kendilerine vereceği maaşla geçinmek durumunda olan insan sayısı 13.700.000'e çıkıyor. Bu arada, bir de, 2022 sayılı Kanun kapsamında, yaşlılık, malullük, sakatlık aylığı alan 959.000 kişi var. Bir de Türkiye'de, yeşil kart sahibi 9.700.000 kişi var değerli milletvekilleri. Burada bitti mi; hayır, burada bitmedi. Bir de Türkiye'de, önlisans, lisans, master ve doktora öğrencisi olup, Kredi ve Yurtlar Kurumundan kredi alanlar 1.480.000 kişi, bu kapsamda harç kredisi alanlar 360.000 kişi, Başbakanlık bursu alanlar 220.000 kişi; yani, sadece burs alanlar 2.060.000 kişi. Bu rakamlara, bir de, devletin her gün yedirmek, giydirmek, barındırmak, hastalığında tedavi ettirmek durumunda olduğu şu kadar yüzbin, silah altındaki erati ekleyelim; devlet, bugün Türkiye'de, 25.000.000 ile 30.000.000 kişi arasındaki bir büyüklüğün geçiminden sorumludur. ...Türkiye'deki eczacıların yıllık cirosunun resmî kayıtlara göre yüzde 75'i, rivayete göre de yüzde 90'ı kamu kurumlarından yapılmaktadır. Onlar da, bizim gibi, her ay değil de, gecikmeli olarak, üç ayda bir, altı ayda bir 'efendim, o ita amiri senin, bu sayman benim' dolaşıp, geçimlerini temin etmeye çalışıyorlar; nereden; devletin üzerinden. Şimdi, bu noktaya gelindiğinde, bu kadar büyük bir insan kitlesini ayakta tutmak mükellefiyetiyle karşı karşıya olan devletin, nasıl doğruyu bulabileceğini ve bu işin içinden nasıl çıkabileceğini, sistem sorununu çözmeden cevaplayamayız. ...Bazı doğruları yaparsanız, bazı olumlu sonuçlar alıyorsunuz; mesela SSK'da. Biz, burada bir sosyal güvenlik reformu yaptık; sosyal güvenlik reformu yaptıktan sonra, sosyal güvenlik kurumlarına devlet bütçesinden yapılan katkıları bir sene içinde yüzde 13'ten yüzde 9'lara ve bunun GSMH'ya oranını yüzde 5'lerden yüzde 2'lere indirebildik. Demek ki, doğru politikalar izlenir, doğru tedbirler alınırsa, olumlu sonuçlar alınabiliyor."

Ertuğrul Kumcuoğlu konuşmasında; faizdışı fazla konusundaki ısrar ve kararlılığın devlet borçlarının döndürülmesine olan inancı pekiştirdiğini,

IMF'nin verdiği yeni ek kaynağın ekonomideki sorunların önünü önemli ölçüde açtığını, Şubat devalüasyonunun etkisinin yılın üçüncü çeyreğinde belirgin hale geldiğini, 12 aylık ihracat tutarının ilk defa 30 milyar Doları aştığını, 2000 yılının son çeyreğinde yüzde 55'e kadar genişleyen ihracatın ithalatı karşılama oranının yüzde 80'leri aştığını, bütçe üzerinde görüş bildiren bir partinin Genel Başkanının “biz iktidarı bıraktığımızda, ihracat 30 milyar Doları aştı” dediğini, oysa kastedilen 1994 yılında ihracatın 18 milyar 106 milyon Dolar ve 1996'da 23 milyar 224 milyon Dolar olduğunu, 1997'nin ise 26 milyar 261 milyon Dolarla kaldığını, Türkiye'de güçlenen olumlu havanın etkisiyle yıllık bileşik faiz hadlerinin yüzde 85-90'lardan yüzde 70'lere düştüğünü, Türkiye'nin ihraç etmiş olduğu Euro/Dolar tahvillerinin getirisinin yüzde 15'ten yüzde 12'ye düştüğünü, büyük özel bankaların bir yıllık sendikasyon kredilerini yenileme imkânını bulduklarını ifadeyle, ekonominin iyiye doğru gittiğini iddia etmiştir.⁸⁹⁰

DSP Grubu adına Masum Türker (İstanbul) konuşmasında; üç temel noktada bütçenin tartışılması gerektiğini, birincisinin geçmişten gelinen noktaya nasıl varıldığı, ikincisinin mevcut bütçe ve bütçenin bir parçası beş yıllık kalkınma planı ile uygulanan istikrar programı çerçevesinde geleceğin Türkiye'sinin nasıl şekillendirileceğini, vakit kaldığı takdirde DSP'nin tek başına iktidar olması halinde bütçede neler görüleceklerini sunmak istediğini ifadeyle bazı manşetlerden örnekler vermiş, bunlardan birinde “Çiftçinin Traktörlü İsyanı...” denildiğini ve 20 Nisan 1997 tarihli olduğunu, 28 Kasım 1996'da “IMF Denk Bütçeyi Şaka Sandı...” denildiğini, “T satışında büyük kavga... Başbakan 1 milyar dolar diyor, Ulaştırma Bakanı 3 katrilyonun altında olursa istifa ederim diyor!” şeklinde başlık bulunduğunu, hükümet için “IMF dayattı!” şeklindeki iddianın gerçek dışı olduğunu, planların DPT'de hazırlandığını, ilerde siyasilerin birbirlerini dayatmayla suçlamadan evvel “Küreselleşme” kitabının okunması gerektiğini, 15 Nisan tarihli Forum Dergisinin⁸⁹¹ kapağında “1994'ü Hatırla, Bugünü Anla” diye başlık atıldığını, başlığın altında “1994'teki kriz yapısal sorunların üzerine gidilerek aşılamadığı için, sadece halının altına süpürüldüğü için, ertelenmiş sorunlar 2000'lerde patladı,” diye yazıldığını, kendilerinin yapısal reformları yaparak geleceğe kriz mirası bırakmayacaklarını, Price Water House'un 1999 yılı raporunda yolsuzlukların 1999'dan önce de var olduğunu yazıldığını, Osmanlı'dan devreden Memurin Muhakematı Hakkında Kanununu değiştirerek yolsuzlukların üstüne gidebilmenin kapısını TBMM'de araladıklarını, içine girilmeyen cezaevlerine girildiğini, İSO'nun 14 Eylül 1991 tarihli raporunda “Bu yöntemle büyümek, yani borçlanarak büyümek iflas etmiştir!” denildiğini, 1994 yılında “Artık bizim kazançlarımız repodan...” diye yazıldığını ifade etmiştir.

⁸⁹⁰ Ertuğrul Kumcuoğlu'nun konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 66-72.

⁸⁹¹ TOBB'un yayın organı.

Masum Türker konuşmasını; “Sayın Kutan çok güzel bir şey söyledi; İstanbul Serbest Muhasebeciler ve Malî Müşavirler Odasının evvelki gün yayımlanan raporunu gündeme getirerek, 100 milyar Dolarlık kayıtdışının vergi olarak alınabileceğine ilişkin talebi seslendirdi; doğrudur. Türkiye’nin problemi, yıllardır hükmedilemeyen, kayıt altına alınamayan ekonomik faaliyetlerden vergi alınmamasıdır. Bu, zaten, son yirmi yılda, geldiğimiz bu döneme kadar, vergi alma, memnun et; borç al, ekonomiyi büyüt... İstanbul Sanayi Odasının da söylediği bu ‘ekonomimizi borç alarak büyüttük, bugünden sonra büyütemeyiz büyümeyecek’ diyor. Üretime yönelmek zorundayız. ...Türkiye’yi bu hale iki türlü kapitalizm getirdi; birisi, ‘crony kapitalizm’; yani, ahabap çavuş, komşu, yalı komşusu kapitalizmi ile... diğeri, Türkiye’yi borçlandırarak, buna yabancılar ‘casino kapitalizmi’ diyorlar... ..Eğer vergi alma noktasında doğruyu yapabilirsek, doğruyu söyleyebilirsek, risk alabilirsek, risk alırken de rakibimizin, ben buraya geldiğim zaman alınanların hepsini iade edeceğim demesine rağmen yapabiliyorsak, ne mutlu bize ki, biz, bu ülkede aldığımız vekâleti gereği gibi yerine getirmeye hazır bir ekibiz demektir. ...Gelin hortumlayanların adresine bakalım. Bu hortumlayanlar sahneye ne zaman çıktı; hortumladıkları malları, mülkleri ne zaman edindiler? Bunları denetlemek için 56. hükümet döneminde, Başbakan Yardımcısı Sayın Hüsametdin Özkan, Başbakan Yardımcısı Sayın Hikmet Uluğbay, kapı kapı dolaştılar ‘tek bir kanun istiyoruz; Bankacılık Kanununu çıkaralım’ dediler. Ne dediniz: ‘Hayır, seçimden sonraya kalsın.’ 56. hükümette, istenilen tek kanuna bile “hayır” denildi; 1997 yılına varmadan önce, 1996’nın sonlarına doğru, iyi hatırlayın. Burada bir bankacılık araştırma önergesi verildi. Denildi ki: ‘Bankacılık sistemi hortumlama sistemidir.’ Dikkat edin, o tarihte verenler, bu sıralarda oturan DSP’li Dönemin Hazinesiden sorumlu Devlet Bakanı çıktı ‘hayır, bankacılık mahremdir; tartışmayalım, görüşmeyelim’ dedi. Bunları ben söylemiyorum; bu konudaki zabıtlarda, şu anda, TBMM’nin tutanak dergisinde yazılıdır. ...Yani, bu hükümet döneminde hortumcuları yakaladık diye, biz mi hortumcu olduk?! ...Biz hortumcu yakaladık; ama, en önemlisi bundan sonra hortumculuk yapmanın yolunu kestik, yolunu kestik... Şimdi, değerli arkadaşlar, buraya çıkılır hep söylenilir, yolsuzluktan bahsedilir. Uluslararası arenada yolsuzluğun tarifi şudur: Yolsuzluk, devleti teslim almaktır; yani, bir gecelik terlik için kararname çıkarmaktır,” şeklinde sürdürmüştür.

Masum Türker konuşmasında; Veresiye defterine yaza yaza “görev zararlarını, fonları, döner sermayeleri bugünlere” getirdiklerini, artık geleceğe veresiye yazma imkânını yasakladıklarını, birinci hedeflerinin mevcut bütçeyle birlikte kayıtdışı ekonominin kayıt içine alınması mücadelesinin kararlılıkla sürdürülmesi olduğunu, “malî milat geldi, ülkeyi öldürdü” gibi laflara kulak verilmemesini, Malî miladın Temmuz 1994’ten beri var olduğunu, bankalardan siyasî rant sağlama imkânına son verildiğini, Türkiye için AB’nin bir hedef proje olduğunu, asıl hedefin Avrupalının yaşadığı standartları yaratmak ve çağdaşlığı

getirmek olduğunu, Kıbrıs olayını birilerinin sahip olduğu fabrikasını ya da hisse senedini satar gibi “ver, kurtul” diye gündeme getirirse kendisine “Kıbrıs, senin ortak olduğun fabrika değildir!” hatırlatmasının yapılacağını, dış politikanın sokakta konuşulamayacağını ifade etmiştir.⁸⁹²

MHP Grubu adına Mehmet Şandır (Hatay) konuşmasında; sıkıntılı bir dönemden geçen Türkiye’de ekonomide yaşanan hayal kırıklıklarının toplumu kuşattığını ve toplumsal çözülme gibi çok ağır bir sonuçla karşı karşıya kalındığını, “çözüm arayışlarından, ortaya konan programlardan, kurtarıcılardan, medet umulan siyasetlerden ve siyasî kadrolardan birinden diğerine savrulan” milletin bir çırpınış içinde çözüm beklediğini, “gelecek korkusu, belirsizlik endişesi, başarısızlık kompleksinin” kader olmaması gerektiğini, Atatürk’ün gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyini yakalamak ve onu aşmak hedefine inanılarak gereğini yapılmasını, aksi halde değişimin hızına yetişmenin ve dönüşümü sağlamanın mümkün olamayacağını ifadeyle, “Geliniz, bir özeleştiriy yapalım. Bugüne kadar: Sorumlu ve seviyeli bir siyaset anlayışını ve siyaset yapılanmasını yeterince sağlayamadık. Farklılıklarını zenginlik kabul ederek, birlikte yaşamayı ve ortak paydanın onur ve heyecanını duymayı temin edecek bir toplumsal yapı oluşturamadık. Nimet ve külfet dengesini kuramadık. Sefaletle safahatın birbirinden duyursuz birlikteliğinin tehlikesini önemsemeden yaşıyoruz. Soygun, talan ve yolsuzlukları, haram helal zemininde, adalet terazisinde ve toplumsal vicdanda mahkûm edemedik. Bu yöndeki teşebbüsler gün geçtikçe boyutunu ve cüretini artırmaktadır. İnsanı, hak ve sorumluluk çizgisinde üreten, emek veren ve hakkına sahip çıkan bir anlayış yerine, verimli çalışmayan, israf eden, yalnız tüketen, ürettiğinden çok tüketen bir aygıt haline getirdik. Toplumumuza demokratik şuuru yeterince aşılayamadık. Kendi yönetimine, kendi kaderine sahip çıkma vasıtası olarak demokrasi ve siyaset kurumuna ve bunların önemine yeterince inandıramadık. Devlet yönetimini kurumsal ve hukukî olarak çağın değişimi yönünde yenileyemedik. Çocuklarımızı besleyemedik, çağın değerleri doğrultusunda eğitemedik. Tarihimizle barışarak, gelecekle ilgili, toplumun ve insanlığın önüne yeni medeniyet projeleri koyamadık, kültür ve medeniyet değerlerimizi günümüze taşıyamadık. Sevgiyi, saygıyı, hakkı, sorumluluğu, adaleti, hukukun üstünlüğünü, emeği, sanatı hayatımızda önemli ve anlamlı kılamadık. Birtakım korkuların ve komplekslerin kuşatmasında sürekli mazeretler ürettik. Veren el olmadık. Alan el olmanın, borçlu yaşamının ezikliğiyle kendimize saygı ve özgüveni kaybettik. Tarihimizin ve coğrafyamızın bize yüklediği büyük devlet olma misyonuna⁸⁹³, adalet dağıtıcılık görevimize sahip çıkamadık. Bu idrakte olmadık, bu güce, maalesef, ulaşamadık. Bilgi ve teknoloji çağını, bilgi toplumu olma yönünde değişimi yakalamayı bir tarafa bırakalım,

⁸⁹² Masum Türker’in konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 72-80.

⁸⁹³ “görevine”

sanayileşmemizi bile tamamlayamadık. Ekonomik ve siyasî istikrarı temin edecek, zaruret haline gelen yeniden ve yeni yapılanmaları zamanında ve yeterince gerçekleştiremedik. Sonuçta, 21. Yüzyıldaki hızlı değişim ve gelişimi doğru algılayarak, kendini ve izdüşümü olan kurum ve kuruluşları çağın gereklerine uygun olarak yenilemeyen, güven ve saygı bunalımına düşmüş bir siyasî yapı oluşturduk. Zenginlikleri kendi parasıyla ifade edemeyen, yıllık GSMH'sı kadar borcu bulunan ve gelirleri, borcunun faizine bile yetmeyen bir ekonomik ve malî yapıyla boğuşuyoruz. Karar vermede, uygulamada ve denetlemede zamanın gerisinde, şeffaflıktan uzak, yolsuzluklardan arındırılmamış bir kamu yönetimiyle boğuşuyoruz. Kendini topluma karşı sorumlu tutmayan bir aydın aymazlığı, doğruların ve gerçeklerin ilminin yapılması gerekirken, ideoloji ve menfaat kaynaklı siyasetin yapıldığı bir ilim dünyası ve sanat dünyası medenî hayatımızı tanzim ediyor. ...Kısacası, karanlıkta fenerini kaybetmiş bir insanın çaresizliği içinde geleceğe yürüyen Büyük Türk Milleti, bizden, hepimizden, tüm yönetenlerden yapılması gereken ne ise onu yapacak bir iradeyi mutlaka ortaya koymamızı istemektedir. Ben inanıyorum ki, bu Meclis ve 57. cumhuriyet hükümeti bu iradeyi koyacaktır ve bunu başaracaktır.”

Mehmet Şandır konuşmasında; Türk demokrasi tarihinin siyasî partilerin ve parti genel başkanlarının birbirleriyle amansız kavgalarının hikâyesi olduğunu, ülke sorunlarının doğru algılanamadığını ve çözümlerin sürekli ertelendiğini, toplumun siyasete katılımının yeterince sağlanamadığını, siyasetin dar ve elit bir kadronun elinde kalması sonucunu doğurduğunu, bu yapının ülke kaynaklarının talan edilmesini ve israf edilmesini engelleyemediğini, geline nokta devlet ve devleti yönetenlerin yanlış yapma hakları bulunmadığını, mevcut siyasî anlayış ve siyaset yapılanmasının mutlaka değişmesini, siyasetin kendisini yenilemesi gerektiğini, MHP olarak “sorumlu, ciddî, seviyeli, ilkeli, dürüst, uzlaşmacı ve ülke menfaatlerini parti menfaatlerinin önüne çıkarabilen” bir siyaset anlayışını ve “toplumun katılımına imkân veren, kendi içinde demokrasiyi uygulayan bir siyasî yapılanmayı” hayata geçirme zorunluluğuna inandıklarını, MHP'nin “önce ülkem, sonra partim, sonra ben” anlayışını hatırlatmak istediğini, öncelikle ekonomik işbirliği kapsamında görülen küreselleşmenin zamanla ve siyasî kültürel bloklaşmalarla “NAFTA, ASEAN, APEC ve AB” gibi ulus devletleri kuşatan siyasal küreselleşme birlikteliklerine dönüştüğünü, sermayenin küreselleşmesiyle dışticaretin ekonominin temel unsuru haline geldiğini, teknoloji üreten zengin ülkelerin kültürleri ve özellikle Amerikan kültürü ve İngilizce'nin tüm dünyayı ve diğer kültürleri etkisi altına aldığını, “insanlık, kurumların ve maddî değerlerin ön planda olduğu, sanayi çağının mekanik evreninden, insanın ve insanî değerlerin ön planda olduğu bilgi çağının mikroelettronik, mikrobiyolojik evrenine doğru bir sıçrama” yapıldığını, küreselleşmenin “kurumlar, aktörler ve zihniyet bazında bir değişim ve dönüşümü zorunlu kılması nedeniyle, ciddiye alınması gereken ve toplumların

her kesimini düşünmeye zorlayan ve henüz tamamlanamamış bir süreç olarak” çağa damgasını vurduğunu, zenginin daha zengin ve yoksulun daha yoksullaşması sonucunu doğuran küreselleşmeye insanî bir boyut kazandırılmasını zorunlu gördüklerini, bir tarafında teknoloji patlaması ve tüketim çılgınlığı bulunan dünyanın diğer tarafında nüfus patlaması ve açlık varken kalıcı bir huzurun sağlanmasının mümkün olamayacağını ifade etmiştir.

1990’lı yıllara ait analiz yapan Mehmet Şandır konuşmasını; “1990’lı yılların başında bu ülkeye yön veren siyaset adamları, kavgaya ve gerginliğe dayalı bir siyaset anlayışıyla, ekonomik gerçeklere ters düşen fiyat uygulamalarıyla, üretime, verimliliğe dayanmayan ücret politikalarıyla ve sosyal güvenlik sistemini temelden sarsan erken emeklilik uygulamalarıyla, zaten zafiyet içinde olan kamu maliyesi dengelerini altüst ettiler. Kamu maliyesi zafiyetinin, kamu finansman açığı olarak, son otuz yıllık dönemde sistematik kazandığı gözlenmektedir. 1980-2000 dönemi bütçe açıkları toplamı 130 milyar dolarlara ulaşmıştır. Bu dönemdeki bütçe açıklarının, bir önceki yıla göre artışları korkutucudur; 1991’de yüzde 76; 1996’da yüzde 120; 2001 yılında ise bir önceki yıla göre bütçe açığı yüzde 27 artmıştır. Bütçe açığının GSMH’ya oranı 1990’da yüzde 2,97 iken, muntazam bir şekilde artarak 1999’da yüzde 11,7’ye ulaşmıştır. Bugün Avrupa Birliğine girilmesini herkesten fazla istiyor görünenlerin, uyguladıkları malî politikalarla, 1990’da, bütçe açığı itibariyle, Avrupa Birliği kriterlerine uygun olan ülkemiz ekonomisini nereden nereye getirdiklerini Yüce Heyetinizin ve büyük milletimizin dikkatlerine sunuyorum. Yine, 1990’lı yılların hükümetleri, uyguladıkları politikalarla, kamu finansman açığını yaratan ve besleyen beş kara deliğin büyümesini engelleyecek tedbirleri zamanında ve yeterince alamamışlardır. Bu arada, kamu malî yapısındaki zafiyete rağmen malî kesimin liberalize edilmesi, kamu finansman yükünü artırmıştır. Ayrıca, 1983-1997 döneminde yılda yaklaşık 10 milyar dolarlık bir kaynak bütçe dışında sarf edilmiştir. 1992-1993 uygulamaları 1995 krizini hazırlamıştır. 5 Nisan kararları, bozulan makro ekonomik dengelerin kurulması ve piyasa ekonomisinin daha iyi işleyebilmesi için yapısal düzenlemelerin gerçekleştirilmesini hedeflemişti. Bu dönemde, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, ekonomide devam eden istikrarsızlığı göz önüne alarak, 20 adet yapısal dönüşüm projesi üzerine oturtulmuş ve yön verici bir eylem planı hazırlanmıştı. Maalesef, bugüne kadarki hükümetlerin hiçbiri, bu yapısal dönüşüm projelerinin hiçbirini gerçekleştirmemiştir, kurumsal ve hukukî olarak bu dönüşüm projelerine eğilmemiştir. Dolayısıyla, zamanında yapılamayan dönüşüm, maalesef, bugünleri hazırlamıştır. İçinde yaşadığımız ekonomik krizlerin bir diğer önemli sebebi, bankacılık sistemindeki yetersizliklerdir. 1987-1998 döneminde, malî yapıları ve öz kaynakları zayıf birkaç şubeli bankaların açılması teşvik edilmiştir. Bu bankaların içlerinin boşaltıldığına dair murakıp raporları, 1995 yılı ikinci yarısından itibaren yetkililerin önüne getirildiği halde, maalesef, gelişmelere seyirci kalınmıştır. ...Aslında, temel sorunuz, ahlak

zemininde sorumluluk kültüründen yoksun olmak sorunudur. Kendi bankasını boşaltan bankacı; devlete borç vermeyi yatırım yapmaya tercih eden işadami; kendini, yapmak değil, konuşmak sorumluluğunda gören siyasetçi ve tüm bunları alkışlayanların bugünkü durumdan şikâyet etmeye hakları var mıdır?!” şeklinde sürdürmüştür.

Mehmet Şandır konuşmasının devamında; ekonominin düzeltilmesi yolunda alınan önlemlere değinmiş, ihracatın artış ve ithalatın azalma kaydetmesinin üzerinde durmuş, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonrasında güven bunalımı ve malî istikrarsızlığı önlemek amacıyla 15 Mayıs 2001 tarihinde yürürlüğe konulan “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” kapsamında alınan yapısal reform önlemlerini tekrarlamış, Telekom lisans özelleştirmesini dikkati çekerek “çok düşük maliyetle, bir defada en yüksek özelleştirme gelirine” Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz’le ulaşıldığını, Sağlık Bakanlığının etkin çalışmaları sonucunda 81 ilde 112 acil sistem kurulduğunu ve 544 ambulansla hizmet verir hale getirildiğini, 39 ildeki 75 hastanede saat 24.00’e kadar hizmet vermeye başladığını, Haziran 1999-Kasım 2001 döneminde TBMM’de 331 kanunun kabul edilerek yürürlüğe konulduğunu, temel hak ve özgürlüklerin üzerindeki sınırlamaların kaldırılması ve demokratikleşme amacıyla Anayasanın birçok maddesinde düzenlemeler yapıldığını, tüm bu yasa çalışmalarının TBMM’nin etkin ve verimli bir şekilde çalıştırılmasıyla mümkün olduğunu, tüm bu çalışmalarda hükümetin günübirlik siyasî kaygılarla hareket etmeyerek uzun vadeli ve kalıcı c z mlere yönelik bir anlay   içerisinde olduğunu, deprem yaralarının mümkün olan en kısa zamanda sarılmasında ve yolsuzluklarla etkin mücadelede hükümetin olağanüstü gayret sarf ederek başarı sağladığını, Marmara depreminin izlerinin silinmek üzere olduğunu, bölgede 162 adet c ad rkent kurularak 44.107 geçici konut yapıldığını, hedeflenen 42.587 kalıcı konutun büyük kısmının tamamlandığını, terörizmin uluslararası tanımı yeniden yapılırken Türkiye’nin kendisini hedef alan terörizmi ve terör örgütlerini müttefiklerine ve uluslararası camiaya kabul ettirmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁸⁹⁴

AK Partisi Grubu adına Ali Coşkun ( stanbul) konuşmasında; mevcut bütçenin “yatırım, üretim, istihdamdan” tamamen arındırılmış ve borçla borç ödeme bütçesi olduğunu, nüfusun en zengin yüzde 1’inin (650.000 kişi) GSMH’den yüzde 16 pay aldığını, en fakir yüzde 1’inin (650.000 kişi) onbinde 7 pay aldığını ve aradaki  c rumun 270 kat olduğunu, 26 katrilyon liralık bütçe açığının nasıl kapanaca ının meçhul olduğunu, borçlanmanın GSMH’yı geçtiğini, AB Maastrich kriterlerinde “bir ülkenin toplam borcu GSMH’nın yüzde 60’ını geçerse o ülke müflis durumundadır!” denildiğini, oysa Türkiye’nin yüzde 100’  geçtiğini ve programda bunu düzeltecek hiçbir şey bulunmadığını,

⁸⁹⁴ Mehmet Şandır’ın konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 80-91.

yaptıkları ekonometrik hesaba göre yüzde 5 kalkınma ve yüzde 5 reel faizle 2000 yılındaki yüzde 60'lık sınırın altına 2014 yılında gelinebileceğini, reel faizin yüzde 10'u bulması halinde 2040 yılının beklendiğini, yüzde 10'u geçen reel faizde ülkenin borçlarını ödeyemeyerek iflas ve felaketle karşı karşıya kaldığını, 2002 yılında, reel faizin yüzde 16 gözüktüğünü, bu durumda 2002 yılının da ekonometrik hesaba göre felaket işareti olarak durduğunu, önceki yıllarda olduğu gibi 2002 yılı bütçesinin de kısa zamanda revize edilmeye mahkûm olduğunu, 2002 bütçesinin 2001 başlangıç bütçesine göre yüzde 103 ve revize bütçeye göre yüzde 24 büyümüş görüldüğünü, bunun yanlış olduğunu, zira tahvili ve hazine bonosunu enflasyondan arındırma hesabı yapan hükümetin bütçede bunu yapmadığını, Maliye Bakanının bütçeye koyduğu yüzde 46 TEFE ortalama enflasyonuyla enflasyondan arındırılmış 2002 yılı bütçesinin 2001 yılından yüzde 15 daha küçük olduğunu görüleceğini, anlamının fakirliği daha da artırmak demek olduğunu, verginin cari fiyatlarla yüzde 53,6 (reel olarak yüzde 5,5) artacağını öngörüldüğünü, oysa son yıllarda tahakkuk ile tahsilat arasındaki makasın giderek açıldığını, Ocak-Ağustos vergi gelirlerinde bütçe vergi gelirlerinde gerçekleşmenin geri kaldığının görüldüğünü, yıl sonu öngörülen 37,7 katrilyon lira vergi gelirinin gerçekleştirilemeyeceğinin de açık olduğunu, olumsuzlukların önemli bir kaynağının da ekonomi yönetimindeki çok başlılık olduğunu, yılın üçüncü çeyreğinde bütün sektörlerde ve ekonominin tümünde⁸⁹⁵ küçülmelerin devam ettiğini, ekonominin yüzde 8,3 büzüldüğünü ve yıl sonunda yüzde 10'u geçeceğini, DPT'nin öngördüğü yüzde 11,3'lük küçülmeye son elli yılın en felaket küçülmesi olduğunu ifade etmiştir.

Ali Coşkun konuşmasını; "Bir taraftan yüksek enflasyon ve işsizlik, durgunluk, ekonomimizi stagflasyon sürecine sokmuş durumdadır. Kaldı ki, son elli yılın yüzde 10'u aşacak gözükken küçülmesiyle, iç talebin daralması, sanayi ve tarımdaki küçülmeler ve istihdamın azalması sonucu, müesseseler kapanırken, esnaf zarar içinde kıvrılırken, 2002 yılı vergi tahsilatının daha da zor olacağı açıkça görülmektedir. Vergi gelirlerindeki artış, fiyat artış hedefleriyle de tutarlı değildir. Bütçede hedeflenen düşük enflasyona göre belirlenen değerler, enflasyonun yüksek seyretmesi sonucu, kısmen vergi hedefleri fiktif olarak gerçekleşmiş gibi görülmektedir. Zira, hedeflenen yıl sonu yüzde 31 TEFE'ye göre, verginin yüzde 56 artması mümkün değildir. Verginin yüzde 56 olarak artması demek, çok daha yüksek enflasyon yaşanacağını işaretidir. ...Enflasyon hedefleri de gerçekçi değildir. Tabii, çok detaya inilebilir; ama, ana kalemlerini hatırlatmak istiyorum. Bütçenin, IMF öngörülerine uygun hale getirilebilmesi için, bütçe içi dengeler bozularak, samimiyetten uzak bir bütçe hazırlanmıştır. 2001 yılında, iç borçların 31,4 katrilyon liradan, yüzde 230 artarak, 100 katrilyon liranın üzerine çıkması bir

⁸⁹⁵ Ali Coşkun'un verdiği bilgilere göre: Yatırımlar yüzde 28,2; özel tüketim yüzde 8,2; kamu tüketimi yüzde 7,8; ticaret yüzde 7,8; inşaat yüzde 7,5; sanayi yüzde 6,7; tarım yüzde 3,2 son üçüncü çeyrekte de küçülmüştür.

talihsizliktir. Tabii, iktidar kanadından arkadaşlar, bunu ‘efendim, bankalardan geldi’ dediler. Kamu bankalarının görev zararlarını, 1999 yılı haziran ayında, burada, ben dile getirdiğim zaman -zabıtları açın, okuyun- o günkü ekonomiden sorumlu bakan ‘böyle bir şey yok, Bankalar Kanununa aykırıdır sizin sözleriniz’ demişti ve görev zararlarının iç borç sayılmayacağını iddia ediyordu bu iktidar. ...İçborçların vadesi -Ocak-Eylül itibarıyla- 143 güne inmiş ve faiz ortalaması yüzde 104 seviyesine yükselmiştir. Bu durumda, nasıl olacak da, 2002 yılında hedeflenen faiz ödemeleri o seviyede kalacak?! 2001 yılı sabit fiyatlarıyla hesap ettiğimizde, 2002 yılında ödenecek faizin yüzde 26,5 daha az olacağı iddia edilmektedir, öyle öngörülmüş. Borçlar korkunç seviyelere çıkmış, faizler düşmemiş; buna rağmen, nasıl olacak da, daha az faiz ödenecek?! Buna rağmen, 2002 yılında, 43 katrilyon lira faiz ödenmesi bile, bu ülke için fevkalade kötü bir tablodur. Büyük bir başarı olarak takdim edilen takas olayı var; çünkü, bu faizin 2002 yılı bütçesinde düşük gözükmesinin bir sebebi var. İç borçlar takas yapıldı, dövize çevrildi; ondan sonra da, iç borçlanmalar dövizle yapıldı. Ne oldu: Tabii, dövizin faizi küçük olduğu için bütçeye konuldu; ama, yüzde 130’u aşan devalüasyondan meydana gelen kur farkları bütçede yer almadı, hazinedeki hesaplara bindirildi. Yani, borcumuz arttı, faizi küçük gösterdiler. Bu, bütçe samimiyetine yakışıyor mu?! ...Türk ekonomisi, faiz ve döviz kısı kacından kurtulamamıştır. Geçen konuşmamda da belirttiğim gibi, bugün, ekonomi, hâlâ, üç kâğıt arasında bocalamaktadır. Menkul kıymetler borsası, hazine kâğıtları ve döviz. Ekonominin bundan kurtulması, ancak ve ancak, cesaretle, rant ekonomisinden üretim ekonomisine geçmekle olur. Bu cesareti hükümetten bekliyoruz. ...Bir husus da, bankalar meselesidir. Arkadaşlar, 15 defa, bu Mecliste Bankalar Yasası değişmiş; iki defa 1999 yılında değişti. Lütfen, vakit ayırın, açın bakalım, orada muhalefet ne demiş. Hani, malî piyasaların düzenlenmesi için, bankalar böylece, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu tarafından sağlıklı bir yapıya kavuşturulacaktı; ...Adamlar bankaları hortumladı; şimdi, garip vatandaşın üzerine yük üzerine yük... Fona aktarılan 12 bankaya 19,2 milyar dolar aktardınız. Şimdi, bu sene de 2,7 milyar Dolar zararı var. Sayın Kemal Derviş açıkladı. IMF’ciler de öyle söylüyor. Gelen 10 milyar Dolarla, yine, malî piyasayı kurtarmak için bankalar kurtarılacak. ...Esnaf vergiden bunalmış vaziyette. 13 çeşit vergi ödüyor, prim ödüyor. 17 müessesesyle de bürokratik ilişkileri var. Vergileri sadeleştirecek yerde, vergileri azaltacak yerde ‘efendim, vergi koymayacağız; ama, vergileri artıracacağız...’ Ne kadar; bakıyoruz, yüzde 85 ile yüzde 100 arasında bir artış bekleniyor. Şimdiye kadar enflasyonu kontrol altına alabilmek için baskı altında tuttuğunuz KİT zamları da başlayacak. Zam... Zam... Zam... Bunlar ara maldır, hammaddedir ve hâlâ, devlet, en büyük işverendir; hâlâ, devlet, toplu sözleşme masasına oturuyor; hâlâ, devlet, katmadeğer olarak, istihdam olarak yüzde 60’lar seviyesinde. Dolayısıyla, bir gecede zamlar patlayacak!” şeklinde sürdürmüştür.

Ali Coşkun devam eden konuşmasında; vergi yükünün ağırlığını eleştirmiş, hükümetin yerel yönetimler yasasını getiremediğini, Türkiye'nin merkezî yönetimle yürüyemeyeceğini, 1992'den sonra biriken devlet yatırım projelerinin 5.047 adet ve 100 katrilyonun üzerinde bedeli olduğunu, bütçeden ayrılan 5-6 katrilyon lira ile bu yatırımların yapılmasının mümkün olmadığını, bu yatırımların durması halinde Türkiye'nin altyapısının felce uğrayacağını, meydanlarda “DAP (Doğu Anadolu Projesi), DOKAP (Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Projesi)” gibi sözler verildiğini, “rüşveti, yolsuzluğu önleyecek şeffaf ihale yasasının” çıkmadığını ifade ederek sözlerini tamamlamıştır.⁸⁹⁶

AK Partisi Grubu adına Abdülatif Şener (Sivas) konuşmasında; hükümetin 1999 ve 2000 bütçeleri gibi 2001 yılı bütçesini de hazırlayıp uyguladığını ve sonuçta “her şeyi mahvettiğini”, Türkiye'yi bir yangın yerine ve bir felaket yığını haline getirdiğini, 2002 yılı bütçesiyle de “halkı ezmeye devam edeceğiz, vatandaşa kan kusturmaya devam edeceğiz” denildiğini, ilgisi yokken sürekli devraldıkları enkazdan bahsettiklerini, dördüncü bütçesi olan bir hükümetin hiçbir mazeretinin olamayacağını, mevcut sorunun bütçe yerine hükümet sorunu olduğunu, bütçenin tartışılacak bir yanı olmadığını, zira hükümetin daha 2001 bütçesinin hesabını veremediğini, 2001 bütçesinde giderlerin 48 katrilyon öngörüldüğünü, oysa yıl sonu itibarıyla giderlerin 78 katrilyon liraya yükseldiğini, arada iki katına yakın fark var iken hükümetin “2001 yılında hedeflerimizi tutturduk!” dediğini, 16 katrilyon olacağı söylenen faiz ödemelerinin 41 katrilyona çıktığını, 5 katrilyon olacak denilen bütçe açığının 28 katrilyona çıktığını, yüzde 550 yanılma payının dünyanın hiçbir yerinde görülmediğini, ekonomiden anlayan birinin “enflasyon yüzde 10 olacak” der ve yıl sonunda enflasyon yüzde 86 çıkarsa “sen dayak yememişsin, ne söylediğini bilmiyorsun” denileceğini, bunu yapan hükümet olursa 2002 bütçesi üzerindeki rakamlarını tartışmaya gerek olmadığı kanaatini taşıdığını, üç yılda iki ayrı ekonomik program hazırlandığını, istikrar programı ile Türkiye’de istikrarın yok edildiğini, arkasından güçlü ekonomiye geçiş programı denilerek Türk ekonomisinin tasfiye edildiğini, birinci programın döviz çıpasına dayandığını ve dövizin fırlatıldığını, ikinci programın faizleri belli bir noktada tutma üzerine kurulduğunu, ancak faizlerin fırlatıldığını, bir adım önünü göremeyen bir hükümetle karşı karşıya kaldıklarını, 2002 yılında “98 katrilyon harcayacağız, 71 katrilyon toplayacağız, 27 katrilyon açığımız var” denildiğini, buna güvenmenin ve bir isabet görebilmenin mümkün olmadığını, ayrıca bir de görünmeyen bütçe bulunduğunu, 100 katrilyon civarında borç anapara ödemesi yapılacağını, 27 katrilyon da görünen bütçeden açık bulunduğunu, 127 katrilyon liranın nereden ve nasıl finanse edileceğinin meçhul olduğunu, bir hükümetin ilk

⁸⁹⁶ Ali Coşkun'un konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 92-99.

kez bütçeyi Meclise getirirken finansman programını getirmediğini, mevcut hükümetin üç yıldır aşağı yukarı 224 katrilyon para harcadığını, bunun sadece 80 katrilyon lirasının tüm “personel harcamalarına, cari harcamalara, yatırım harcamalarına, sosyal güvenlik, tarım, esnaf sübvansiyonlarına” ayrıldığını, kalan 144 katrilyon liranın nereye harcadığının hesabını vermeden 2002 yılı bütçesinin konuşulmasının “bir zaideden ibaret” olduğunu, hükümetin kişi başına millî geliri 3.247 Dolardan üç yıl içinde 2.180 Dolara düşürdüğünü, herkesin ortalama 1.000 Dolar yoksullaştığını, büyük işadamlarının bile gelirinin yüzde 75’ini kaybettiğinden bahsettiklerini, Türkiye’nin uluslararası gücünün bu hükümetle zayıflatıldığını, mevcut hükümet işbaşına gelmeden önce Orta Avrupa’dan Orta Asya’ya ve hatta Kore’ye kadar olan coğrafyada en yüksek kişi başına millî gelir ve büyüme hızına sahip olan Türkiye’nin son üç yılda çöktüğünü, Türkiye’nin “Slovakya’nın, Bulgaristan’ın, Romanya’nın, Rusya’nın, Kazakistan ve Azerbaycan’ın” gerisine düştüğünü, halkın Türk parasına da güven duymaz hale geldiğini ve Türk Lirasından korkunç bir kaçış başladığını, Avrupa ordusu kurulurken bu orduya Türkiye’nin alınmadığını, NATO’nun imkânlarını ve Türk kuvvetlerini kullanacak AGSK’nın karar mekanizmalarında Türkiye’nin bulunmayacağını, AGSK konusunun Bakanlar Kurulunda ve Meclisin Dışişleri Komisyonunda tartışılmadığını, Meclisin konudan haberinin bulunmadığını, bankalardaki toplam tasarrufun Ocak ayında yüzde 61’i Türk Lirasıyken Ekimde yüzde 38’e düştüğünü, dışarıya kaçan sermayenin IMF’ten alınan miktar kadar olduğunu ifade etmiştir.

Abdüllatif Şener konuşmasını; “Hükümetin elinde, maalesef, kötü bir finans yönetimi sergilenmektedir. İktidar döneminizde fona devredilen, batan banka sayısı 20’yi aşmıştır. Mevcut devraldığınız 4 bankadan 1’ini batırdınız. Cumhuriyet tarihinin en kötü finans yönetimini sergiliyorsunuz. Değil Türkiye’de, dünyada 20 banka batıran tek iktidar, tek hükümet, mevcut iktidardır. Dünyanın bir başka yerinde olsa, mesela, böyle bir olay Japonya’da meydana gelseydi, cereyan etseydi, hazine bakanı değil, mevcut bakanlar kurulu üyelerinin tamamı harakiri yapardı. En son yaptığım konuşmada, bu Bakanlar Kurulu üyelerini düşürmek yetmez, hepsine meydan dayacı çekmek lazımdır dedim diye tepki göstermişsiniz; ama, şimdi farklı bir şey söylüyorum: Elindeki mevcut bankaların dörtte 1’ini batıran bir hükümetin, bir bakanlar kurulunun, bir kabinenin tamamının harakiri yapması lazım. Bunun başka çözümü yok. Ayakta kalan bankaların durumu da iyi değil; daha altı ay önce öz sermayeleri 11 milyar Dolarken, şu anda 5 milyar Dolara düşmüştür. Böyle bir durum, Türkiye’nin açıkça iflasa sürüklendiğinin resmî belgesidir. ...Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının hazırladığı bir rapora göre, bu yılın ilk sekiz ayında 15.000 işyeri kapanmıştır. Özellikle, esnaf ve sanatkârlarımız çok zor durumdadır. ...Esnaf ve sanatkârlarımız, yüksek SSK ve Bağ-Kur primlerinin, haksız vergilerin altında ezilmektedirler. 4 milyon esnafımız var; aileleriyle birlikte 20 milyon demektir. Toplam üretimin yüzde 36’sını, toplam istihdamın yüzde 40’ını sağlıyor; ama,

toplam kredilerin sadece yüzde 3'nü, 5'ni kullanıyor. Şu anda esnafın kredi kullanımı sıfır noktaya gelmiştir; çünkü, bu hükümet, Halk Bankası kaynaklarını kurutmuştur; çünkü, bu hükümet, kredi faiz ve giderlerini yüzde 100'ün üzerine çıkarmıştır. ...Fabrikalar da diğer taraftan kapanıyor. Kapanmayan fabrikalarda kapasite düşüyor. Yüzde 80 olan kapasite kullanımı son verilere göre yüzde 67'ye düşmüştür; otomotiv, kimya, inşaat sektöründe ise, yüzde 50'nin altına inmiştir. Bu ne demektir; ülkedeki her üç fabrikadan biri çalışmıyor veya her üç birimlik üretim kapasitesinin ancak bu ülkede biri kullanılıyor demektir. Türkiye'yi mevcut iktidarın getirdiği nokta budur; çünkü, iç talebi düşürmüştür bu hükümet. Bu yetmezmiş gibi, ilk 10 ayda yüzde 130 devalüasyona rağmen ihracatımız artmamıştır ve dış talep de tıkanma noktasındadır. Çalışma Bakanlığı verilerine göre, ilk 9 ayda, maalesef, 1.000.000 kişi işi olduğu halde işsiz kalmıştır, işini kaybetmiştir. Kayıtsız işçiler ve işyerini kapatan esnafla birlikte işsiz kalanların sayısı, maalesef, 1.500.000'i bulmuştur. ...Yılın ilk 9 ayında 9.000.000 vatandaşımız Sosyal Yardımlaşma Fonundan destek istemiştir. Hükümetin, mevcut Ecevit Hükümetinin Türkiye'yi getirdiği nokta budur. ...Tüm çalışanlar feryat ediyor, yürüyor, mitingler düzenliyor, genel greve hazırlanıyor, hükümetin kulağı hâlâ IMF'de. Şu çalışanları ne zaman dinleyeceksiniz; çalışanların feryadına ne zaman kulak vereceksiniz?! Çalışanları dinlemediği yetmezmiş gibi, susturmak için, bazı memur sendikalarına üye olanlara baskılar yapılıyor ve sürülüyorlar. ...Yanlışı politikalarınız bu ülkede tarım ve hayvancılığı öldürmüş, çiftçiye mahvetmiştir. Ziraat Odaları, yayımladığı bir bildiride 'mevcut hükümet çiftçiye savaş açmış, tüm üretim araçlarımızı elimizden almıştır' diye feryat etmektedir. ...Bu yıl, 55 tarım ürününün üretim miktarı azalmıştır; hububat üretimi bile 30 milyon tondan 20 milyon tona düşmüştür. Çiftçi, tarlasını ekemez, gübre atamaz, sulama yapamaz duruma düşmüştür; üstelik, Ziraat Bankasına, Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borçları, enerji borçları ve yüksek faizler altında ezilmiştir. ...Özet itibarıyla, ...Bu hükümet, cumhuriyet tarihinin en başarısız hükümetidir," şeklinde sürdürmüştür.⁸⁹⁷

Bütçenin tümü üzerinde gruplar adına görüşmeler tamamlandıktan sonra şahısları adına Kırıkkale Milletvekili Nihat Gökbulut,⁸⁹⁸ bütçe lehinde bir konuşma yapmıştır. Daha sonra da hükümet adına Maliye Bakanı Sümer Oral, muhalefetin iddialarını cevaplamaya yönelik, aşağıda özet konuşmayı yapmıştır.

Maliye Bakanı Sümer Oral (İzmir) konuşmasında; 2002 yılı bütçesindeki 27 katrilyon açığın borç idaresi tarafından karşılanacağını, ne kadarının iç ve ne kadarının dış borçtan karşılanacağını sabahleyin dağıttığı özet bilgilerde yer aldığını, her 100 lira verginin 78 lirasının faize gitmesinin

⁸⁹⁷ Abdüllatif Şener'in konuşma metninin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 99-105.

⁸⁹⁸ Nihat Gökbulut'un konuşma metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss. 105-108.

2000 yılında karşılaşılan bir tablo olduğunu, bunun yılların birikimi olup 1999’da meydana gelmediğini, önemli olanın devleti bu hale kimin düşürdüğünü tartışmak yerine meselelerin mevcut imkânlarla nasıl aşılacağı olduğunu, ekonomileri iyi olan ülkelerin hiçbirisinin kamu maliyesinin bozuk olmadığını, veya kamu maliyesi düzgün olmadan hiçbir ekonominin üreten ve sağlıklı bir ekonomi olamayacağını, ciddi bir malî politikayla malî yapıyı düzeltmek mecburiyetinin bulunduğunu, bunun tedbirlerini aldıklarını, ancak 2001 yılında bankacılık ve finans sektöründen kaynaklanan bir sıkıntıyla karşılaştıklarını, sözcülerden birinin “2001 için bütçe rakamları öngördünüz, yıl sonunda gerçekleşmedi!” dediğini, 2001 yılı bütçesinin rakamlarını 2000’in kasım ve aralığında konuşurken bir bankacılık krizinin meydana geleceğini bilmelerinin mümkün olamayacağını, birtakım krizler meydana geldiği zaman rakamların tutmayacağını, 1993’te 1994 yılı bütçe hazırlıkları sırasında öngörülen rakamların da 1994 krizi nedeniyle yıl sonunda çok büyük farklarla gerçekleştiğini, 2001’in sonuna gelirken “ekonominin tekrar canlanması, büyümenin tekrar yakalanması ve malî dengelerin kalıcı bir hale gelmesi konusunda” olumlu gelişmeler bulunduğunu, bunlara sahip çıkılması gerektiğini, 2002 yılı bütçesinin hedeflerine uygun bir uygulamanın yakalanması halinde Türkiye’nin bu sıkıntılarını geride bırakacağını, milletin çok büyük fedakârlıklarda bulunduğunu, ama “Güzel de, ne olur bir neticeye varın. Biz fedakârlık edip zahmete katlanıyoruz ama, ne olur sonuca...” dediğini, “2000 ve 2001 yılı bütçe hedefleri tutturulamadı” denildiğini, 1999 yılı gelirlerinin 18 katrilyon olarak düşünülmüşken 900 milyon fazlasıyla 18,9 katrilyon tahakkuk ettiğini, bunun olumlu olduğunu, vergi gelirleri 14,2 katrilyon denirken 14,8 katrilyon olarak tahakkuk ettiğini, faizdışı fazla için 1,2 katrilyon denmişken 1,6 katrilyon olduğunu, 2000 yılı bütçesinde giderler için 46,7 katrilyon denildiğini, aynen gerçekleştiğini, hatta e-7-8 trilyon da düşük gerçekleştiğini, 32,6 katrilyon denilen gelirlerin 33,440 katrilyon olarak gerçekleştiğini, 24 katrilyon denilen vergi gelirlerinin 26,5 katrilyon olarak gerçekleştiğini, faizdışı fazla için 7 katrilyon denmişken 7,100 olarak gerçekleştiğini, 2001 yılında meydana gelen krizin haliyle dengeleri revize ettiğini, 2001’de ciddi bir ekonomik dalgalanma yaşandığını, 1994’te de bir dalgalanma yaşandığını ve yüzde 4,5 olarak düşünülen büyümenin eksi yüzde 6,1 olduğunu, 2001 bütçesi için de aynı ölçülerin dikkate alınması gerektiğini, bir parti genel başkanının ”tüm dünya tarımda sübvansiyon uygularken, siz sübvansiyonları kaldırdınız... dediğini, kesinlikle sübvansiyonları kaldırmadıklarını, “tarıma kaynak gidecek, katkıda bulunacak kanalları” daha düzgün hale getirdiklerini, sübvansiyon için kaynak bulunması ve belirlenmesi gerektiğini, bir bütçede düşünülen sübvansiyon için ödeneğin bütçeye konması gerektiğini, “doğrudan üretime, üretimle ilgili çiftçiye yapılacak ve bu kanalların çok daha düzgün bu katkıyı yapmasını sağlayacak” düzenleme getirildiğini ifade etmiştir. Maliye Bakanı ayrıca; “Şimdi, bir tartışılan konu da, hayat standardı sisteminin ortada olması ve bunun,

biraz da çok sakıncalı olduğu, hatta, bir polis devleti gibi değerlendirildiği... Şimdi, değerli arkadaşlarım, bu uygulama -yani hayat standardı- bizim getirdiğimiz, 2001’de getirip ‘alın bakalım bu vergiyi’ dediğimiz bir vergi değil. Bu vergi 1982’de kanunla yürürlüğe girmiş; 1999’a kadar-yani, 17 yıl yürürlükte olmuş bir kanun ve ona göre de alınmış; yalnız, 4369’la -bildiğiniz gibi- 1988 yılında kaldırılmış; bir tek 2000’de uygulanmadı. Biz, iki yıl için getirdik. Şimdi, sanki biz getirmişiz gibi... 17 yıl bu uygulandı ve bu verginin yabancı olduğu hiçbir parti de yok; belki, bir tek MHP olabilir; onun dışındaki bütün partiler bu uygulamayı biliyor... Bu vergi de onları biliyor, o partileri biliyor. Gerçek vergide götürü usul uygulanıyor, kaldırılması lazım; onu kabul ediyorum. Biz de zaten bu yılın sonunda kaldıracamız; ama, sanki anlatılırken hiç bu kanunla, bununla yaşamamış gibi bir havada gördüm arkadaşlarımı da -mazur görsünler- onun için söyledim. Hiçbirimiz de -ben de dahil- geçmişte bunu kaldıracak, ne bir tasarı getirdik ne bir proje getirdik; ama, bu yılın sonunda kalkacak. Birtakım sakıncaları var; gerçek usul de götürü usul gibidir, mutlaka kalkması lazım; ama, bir zorunluluk olarak gelmiştir, bu yılın sonunda inşallah kalkacak; zaten, otomatikman kalkma durumundadır. Büyüme oranı, yani ‘2002 için yüzde 4 büyüme oranı gerçekçi değildir’ dendi. Her yılın büyüme oranı hangi usule göre tespit edildiyse, gene ona göre edildi. Şimdi, ben, bunun sanayiye, hizmetlere, falan, bunları verebilirim; ama, vaktin gecikmesi nedeniyle de fazla zamanınızı almak istemiyorum; ancak, bunun 2002 yılında, işte, talebin gayri safi millî hâsıla içindeki katkısının yüzde 5... Birtakım hesapları var; ben, değerli arkadaşlarıma, Sayın Coşkun’a, onların dokümanını açık bir şekilde veririm; Sayın Çiller de bahsettiler; ama, geçmiş dönemde büyüme hızı nasıl tespit edilmişse bu defa da öyle ve bu makro rakamların, makro büyüklüklerin arkasındaki varsayımlar, her zaman ne ise, o varsayımlardır, farklı bir varsayım değil. Nitekim, Sayın Coşkun dediler ki: ‘Siz, TÜFE’yi yıl sonu itibariyle yüzde 35 gördünüz; ama, vergi gelirlerini yüzde 50,3 öngörüyorsunuz.’ Tabii, vergi gelirlerinin artırılmasında, sade enflasyon oranını değil, aynı zamanda büyümeyi de, deflatörü de dikkate alıyoruz, onlarla yüzde 50,3... ‘Bu 2002’de öngördüğünüz yüzde 57,9’u bulamazsınız’ dediniz. Vakit olsa, geçen sene bu tarihte, belki de bugünde konuşulanlara baksak, gene aynı şeyler söylenmişti; söylenmesi de doğal; ama, biz, 2001 hedeflerini revize hedeflerinin de üzerinde gerçekleştirdik, 2002’de de bir problem olacağını sanmıyoruz. 2002 yılında borç ödemesinde de -gerek iç gerek dışta- bir problem olmayacak. ...Kur farklarıyla ilgili, Sayın Coşkun’un suali oldu. Bilindiği gibi, borç anaparaları, bütçe dışında izlenmektedir devlet muhasebesine göre. Dolayısıyla, anaparanın kur farkları da, bütçe dışında izlenmekte; ama, faizle ilgili kur farkı, faizle birlikte ve ödeme dönemine göre hesap edilmektedir, onun da ayrıntıları vardır. Şunu çok net söyleyeyim; 2002 yılı bütçesinde yer alan 42 katrilyonluk faiz ödemesinde herhangi bir rakamın saklandığı veya normal büyüklüğünün altında gösterildiği gibi bir durum yok,” şeklinde sürdürmüştür.

Bütçenin geneli üzerinde son olarak şahsı adına ve aleyhinde Aksaray Milletvekili Murat Akın⁸⁹⁹ konuştuktan sonra, 2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Arkasından aşağıdaki, 2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının maddelerine geçilmesi her bir madde için ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmiştir.⁹⁰⁰

1. - 2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı,
- 2.- 2000 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı,
3. - 2002 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısı,
4. - 2000 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı.

Hemen daha sonra, sırasıyla, 4 tasarının aşağıdaki 1. maddeleri okutulmuş ve bir gün sonra bütçe görüşmelerine devam etmek üzere, bütçe görüşmelerine ara verilmiştir.⁹⁰¹

2002 MALÎ YILI BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Gider, Gelir ve Denge

Gider bütçesi

MADDE 1.- Genel Bütçeye dahil dairelerin harcamaları için bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 97.831.000.000.000 liralık ödenek verilmiştir.

2000 MALÎ YILI KESİN HESAP

KANUNU TASARISI

Gider Bütçesi

MADDE 1. - Genel bütçeli idarelerin 2000 Malî Yılı giderleri, bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere, (46.384.290.611.650.000.-) lira olarak gerçekleşmiştir.

2002 MALÎ YILI KATMA BÜTÇELİ İDARELER

BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

Ödenekler, öz gelirler, Hazine yardımı

MADDE 1.- a) Katma bütçeli idarelerin 2002 yılında yapacakları hizmetler için 8.064.690.610.000.000 lira ödenek verilmiştir.

b) Katma bütçeli idarelerin 2002 yılı gelirleri 300.000.000.000.000 lirası öz gelir, 5.965.350.810.000.000 lirası Hazine yardımı, 1.799.339.800.000.000 lirası yükseköğretim kurumlarının cari hizmet giderlerine yapılacak Devlet katkısı olmak üzere toplam 8.064.690.610.000.000 lira olarak tahmin edilmiştir.

⁸⁹⁹ Murat Akın'ın konuşma metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), ss.113-116.

⁹⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), s. 116.

⁹⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 77, B 29 (3.12.2001), s. 117.

*2000 MALÎ YILI KATMA BÜTÇELİ İDARELER
KESİNHEŞAP KANUNU TASARISI*

Gider Bütçesi

MADDE 1. - Katma bütçeli idarelerin 2000 malî yılı giderleri, bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere, (4.208.950.65. 280.000,-) lira olarak gerçekleştirilmiştir.

2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanun Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki birinci tur görüşmelerine, 4 Aralık 2001 Salı günü, saat 11.10'da 30. birleşimin üçüncü oturumu ile birlikte, ayrıntıları aşağıda mevcut; Cumhurbaşkanlığı, Sayıştay Başkanlığı, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı bütçeleriyle başlanmıştır.⁹⁰²

A) TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

1. - Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2. - Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

B) CUMHURBAŞKANLIĞI

1. - Cumhurbaşkanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2. - Cumhurbaşkanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

C) SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

1. - Sayıştay Başkanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2. - Sayıştay Başkanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

D) ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI

1. - Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2. - Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

Birinci turda söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: ANAP Grubundan Muş Milletvekili Erkan Kemaloğlu, Bursa Milletvekili Turhan Tayan; SP Grubu adına İstanbul Milletvekili Bahri Zengin, Giresun Milletvekili Turhan Alçelik, Kahramanmaraş Milletvekili Mustafa Kamalak; DSP Grubu adına Edirne Milletvekili Ahmet Ertürk, İstanbul Milletvekili Erol Al, Samsun Milletvekili Şenel Kapıcı, Samsun Milletvekili Yekta Açıkgoz; MHP Grubu adına Kilis Milletvekili Mehmet Nacar, Van Milletvekili Ayhan Çevik, İstanbul Milletvekili Nazif Okumuş; AK Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Mustafa Baş, Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır, Kayseri Milletvekili Sadık Yakut; DYP Grubu adına Trabzon Milletvekili Ali Naci Tuncer; Samsun Milletvekili Erdoğan Sezgin, Kayseri Milletvekili Sevgi Esen.

Şahıslar adına:⁹⁰³ Aleyhinde, İstanbul Milletvekili Bahri Zengin.

Daha sonra birinci tur bütçe görüşmelerinin soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu,

⁹⁰² Genel Kurulda Başkanvekili Mustafa Murat SÖKMENOĞLU Başkan, Cahit Savaş YAZICI (İstanbul) ve Lütfi YALMAN (Konya) Katip Üyeler olarak katılmışlardır. TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 30 (4.12.2001), s. 9.

⁹⁰³ Birinci turda bütçe lehinde konuşmak için söz alan Sakarya Milletvekili Nezir Aydın rahatsızlandığı için konuşma yapamamıştır.

İstanbul Milletvekili Azmi Ateş, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Gaziantep Milletvekili Nurettin Aktaş, Amasya Milletvekili Gönül Saray Alphan, İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin, İçel Milletvekili Turhan Güven'dir. Sorular cevaplandırılmadan önce Genel Kurul Başkanı Mustafa Murat Sökmenoğlu tarafından bir köşe yazarından⁹⁰⁴ alıntıyla "Ankara Film Festivalinin broşürü; o broşürle ilgili... Evet, sizi broşür alakadar etmez; ama, o broşür, televizyonlardan reklam amacıyla yayınlandığı için, sizi alakadar ediyor. Orada, ben, burada zabıtlara geçmemesi için söylemiyorum; ama, bizim güneydoğu bölgemize, yabancı haritalarda da geçen, İngilizce bir tabir kullanmışlardır; bunu nasıl karşılıyorsunuz?! Bütün Meclis adına, bu hassasiyetimizi dile getirdim. Yani, İngilizce'de diyor ki '5 yaşındaki bir Kürdistan kızı.' Alt kimlik başka şeydir; Kürt meselesi, Kürt tabiri... Türkiye'de, film festivalinde çıkan bir broşürde, bir bölgeye 'Kürdistan' adı verilmesi inanılmaz derecede korkunçtur ve bu çok önemlidir. Başbakanlığın da bu konuya el atması gerekiyor ve Sayın Karakoyunlu da, herhalde, bunun üzerinde hassasiyetle durur!" şeklinde bir hassasiyetini dile getirmiştir.

Sorular, TBMM Başkanvekili Kamer Genç (Tunceli), Sayıştay Başkanvekili Necip Pekçevik tarafından cevaplandırılmıştır. Daha sonra da görüşülen bütçelerin bölümlerine geçilmesi ayrı ayrı oylanmış ve kabul edilmiş, bölümler de ayrı ayrı okutularak oylanmış, sonuçta birinci tur bütçe görüşmelerindeki tüm kurumların bütçeleri kabul edilmiştir.⁹⁰⁵ İkinci turda aşağıdaki bütçeler ve kesinhesaplar üzerinde görüşmeler sürdürülmüştür:

E) BAŞBAKANLIK

1. - *Başbakanlık 2002 Mali Yılı Bütçesi*

2. - *Başbakanlık 2000 Mali Yılı Kesinhesabı*

F) DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

1. - *Diyanet İşleri Başkanlığı 2002 Mali Yılı Bütçesi*

2. - *Diyanet İşleri Başkanlığı 2000 Mali Yılı Kesinhesabı*

G) HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI

1. - *Hazine Müsteşarlığı 2002 Mali Yılı Bütçesi*

2. - *Hazine Müsteşarlığı 2000 Mali Yılı Kesinhesabı*

İkinci turda söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Gruplar adına: SP Grubu adına Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu, Gümüşhane Milletvekili Lütfi Doğan, Erzurum Milletvekili Aslan Polat; DSP Grubu adına İzmir Milletvekili Rahmi Sezgin, Kastamonu Milletvekili Hadi Dilekçi, İstanbul Milletvekili Ahmet Ziya Aktaş; MHP Grubu adına Konya Milletvekili Sait Gönen, Antalya Milletvekili Osman Müderrisoğlu, Uşak Milletvekili Armağan Yılmaz; AK Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Nevzat Yalçıntaş, Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya, Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu; DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş, Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, Balıkesir Milletvekili İlhan Aytekin; ANAP Grubu adına Diyarbakır Milletvekili Abdulkaki Erdoğan, Manisa Milletvekili Ekrem Pakdemirli.

⁹⁰⁴ Emin Çölaşan'ın Hürriyet Gazetesindeki yazısı.

⁹⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 30 (4.12.2001), s. 69.

Şahısları adına: Aleyhte Aksaray Milletvekili Murat Akın, lehte Malatya Milletvekili Yaşar Canbay.

Konuşmalardan sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Ağrı Milletvekili Nidai Seven, İstanbul Milletvekili Azmi Ateş, Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Bitlis Milletvekili İbrahim Halil Oral, Samsun Milletvekili Ahmet Aydın, Kars Milletvekili Arslan Aydar, İçel Milletvekili Yalçın Kaya, Adana Milletvekili İsmet Vursavuş, Hatay Milletvekili Hakkı Oğuz Aykut, Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın, Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya, Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt, Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız, Erzurum Milletvekili Aslan Polat'tır⁹⁰⁶. Sorulara; Orman Bakanı İ. Nami Çağan ve Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler tarafından cevap verilmiş, bazı soruların da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Son olarak ikinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, daha sonra bölümler ayrı ayrı okutulmuş ve kabul edilmişlerdir.⁹⁰⁷

2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerin üçüncü turu 5 Aralık 2001 Çarşamba günü, saat 11.00'da açılan 31. birleşimin birinci oturumu sırasında, aşağıdaki kurum ve genel müdürlüklerin bütçelerinin müzakeresi ile sürdürülmüştür.⁹⁰⁸

A) KÖY HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı*

C) SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. – Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı*

D) GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI

- 1. – Gümrük Müsteşarlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. – Gümrük Müsteşarlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı*

Üçüncü turda grupları ve şahısları adına söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

⁹⁰⁶ Genel Kurul Başkanı tarafından ayrıca süre yeterli olmadığı için soruları alınmayan milletvekillerinin, "Açba, Erbaş, Alçelik, Günbey, Aydar, Yaşar, Parlak ve Ayrım" şeklinde soyadları okunmuş ve soruları yazılı verdikleri takdirde yazılı cevap alacakları bildirilmiştir.

⁹⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 30 (4.12.2001), s. 133.

⁹⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 31 (5.12.2001), s. 163. Genel Kurulda Başkanvekili Kamer Genç Başkan, Melda Bayer (Ankara) ve Kemal Albayrak (Kırıkkale) Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

Grupları adına: DSP Grubu adına Samsun Milletvekili Tarık Cengiz, İstanbul Milletvekili Bahri Sipahi, Amasya Milletvekili Gönül Saray Alphan, Hakkâri Milletvekili Evliya Parlak; MHP Grubu adına Ordu Milletvekili Cemal Enginyurt, Kütahya Milletvekili Seydi Karakuş, Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın, Çorum Milletvekili Melek Denli Karaca; AK Partisi Grubu adına Siirt Milletvekili Nurettin Aydın, Bolu Milletvekili İsmail Alptekin, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa; DYP Grubu adına Karabük Milletvekili Mustafa Eren, Siirt Milletvekili Takiddin Yarayan, Ardahan Milletvekili Saffet Kaya; ANAP Grubu adına Malatya Milletvekili Miraç Akdoğan, Mardin Milletvekili Ömer Ertaş, Iğdır Milletvekili Ali Güner; SP Grubu adına Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz, Konya Milletvekili Lütfi Yalman, Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey.

Şahısları adına: Lehte Edirne Milletvekili Mustafa İlimen, Edirne Milletvekili Şadan Şimşek; aleyhte Ankara Milletvekili M. Zeki Çelik.

Konuşmaların ardından soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Burdur Milletvekili Hasan Macit, Gaziantep Milletvekili Nurettin Aktaş, İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin, Yalova Milletvekili Hasan Suna, Iğdır Milletvekili Abbas Bozyel, İçel Milletvekili Yalçın Kaya, Hakkari Milletvekili Evliya Parlak, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, Hakkari Milletvekili Mecit Piruzbeyoğlu, Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent'tir. Sorular; Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler, Devlet Bakanı Hasan Gemici, Devlet Bakanı Mustafa Yılmaz ve Devlet Bakanı Fikret Ünlü tarafından cevaplandırılmıştır. Cevaplardan sonra görüşülen bütçelerin bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabul edildikten sonra her bölüm ayrı ayrı okutularak oylanmış ve sonuç itibarıyla; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ve Gümrük Müsteşarlığının 2002 malî yılı bütçeleri ile 2000 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁹⁰⁹ Bütçe görüşmelerinin dördüncü turunda, aşağıdaki kurum ve genel müdürlüklerin bütçeleri görüşülmüştür:

E) DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI

1. – Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi
2. – Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

F) DENİZCİLİK MÜSTEŞARLIĞI

1. – Denizcilik Müsteşarlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi
2. – Denizcilik Müsteşarlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

G) DEVLET METEOROLOJİ İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. – Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi
2. – Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı

Kesinhesabı

⁹⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 31 (5.12.2001), s. 244.

H) VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. – Vakıflar Genel Müdürlüğü 2002 Mali Yılı Bütçesi

2. – Vakıflar Genel Müdürlüğü 2000 Mali Yılı Kesinhesabı

Dördüncü turda söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: MHP Grubu adına Konya Milletvekili Ali Gebeş, Hatay Milletvekili Nuri Tarhan, Çankırı Milletvekili İrfan Keleş; AK Partisi Grubu adına Karaman Milletvekili Zeki Ünal, Tokat Milletvekili Ergün Dağcıoğlu, Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya; DYP Grubu adına Isparta Milletvekili Ramazan Gül, Antalya Milletvekili Mehmet Baysarı, Aksaray Milletvekili Murat Akın; ANAP Grubu adına İstanbul Milletvekili Şamil Ayrım, Mardin Milletvekili Süleyman Çelebi; Saadet Partisi Grubu adına Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan, Giresun Milletvekili Turhan Alçelik, Hatay Milletvekili Mustafa Geçer; DSP Grubu adına Adana Milletvekili Ali Tekin, İstanbul Milletvekili Cahit Savaş Yazıcı, İzmir Milletvekili Mehmet Çümen, Afyon Milletvekili Gaffar Yakın.

Şahısları adına: Lehide, Ağrı Milletvekili Nidai Seven; aleyhinde, Konya Milletvekili Lütfi Yalman, Ankara Milletvekili Oya Akgöncü Muğisuddin.

Yukarıda isimleri verilen milletvekillerinin konuşmalarından sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Tokat Milletvekili Mehmet Ergün Dağcıoğlu, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Samsun Milletvekili Ahmet Aydın, Bursa Milletvekili Orhan Şen, Adana Milletvekili Ali Halaman, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Konya Milletvekili Lütfi Yalman, İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin'dir. Sorulara; Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıku ve Devlet Bakanı Nejat Arseven tarafından cevap verilmiştir. Cevapların ardından dördüncü turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, bölümler ayrı ayrı okutularak oylanmış, sonuç itibarıyla; Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Denizcilik Müsteşarlığı, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğünün 2002 mali yılı bütçeleri ile 2000 mali yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁹¹⁰

2002 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelerin beşinci turu 6 Aralık 2001 Perşembe günü, 32. birleşimin birinci oturumu sırasında, aşağıdaki kurum ve genel müdürlüklerin bütçeleri konuşulmuştur.⁹¹¹

⁹¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 31 (5.12.2001), s. 309.

⁹¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 32 (6.12.2001), s. 328. Genel Kurulda Başkanvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu Başkan, Sebahattin Karakelle (Erzincan) ve Burhan Orhan (Bursa) Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

A) DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI

- 1. - Dış Ticaret Müsteşarlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. - Dış Ticaret Müsteşarlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı*

B) DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ BAŞKANLIĞI

- 1. - Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. - Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı*

C) TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1. - Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. - Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı*

D) DANIŞTAY BAŞKANLIĞI

- 1. - Danıştay Başkanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi*
- 2. - Danıştay Başkanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı*

Beşinci turda söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: AK Partisi Grubu adına Gaziantep Milletvekili Nurettin Aktaş, Kahramanmaraş Milletvekili Ali Sezal, Şanlıurfa Milletvekili Yahya Akman; DYP Grubu adına Hatay Milletvekili Mehmet Dönen, Denizli Milletvekili Mustafa Kemal Akyurt, Batman Milletvekili Faris Özdemir; ANAP Grubu adına Hakkâri Milletvekili Mecit Piruzbeyoğlu, Ordu Milletvekili Sefer Koçak; SP Grubu adına Adana Milletvekili Yakup Budak, Şanlıurfa Milletvekili Mustafa Niyazi Yanmaz, İstanbul Milletvekili Mukadder Başeğmez; DSP Grubu adına Bartın Milletvekili Cafer Tufan Yazıcıoğlu, Antalya Milletvekili Mustafa Vural, İstanbul Milletvekili İsmail Aydın; MHP Grubu adına Ağrı Milletvekili Nidai Seven, İçel Milletvekili Hidayet Kılınç, Ankara Milletvekili Mehmet Arslan.

Şahısları adına: Lehte Osmaniye Milletvekili Birol Büyüköztürk, aleyhte Kocaeli Milletvekili Osman Pepe.

Konuşmalardan sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Niğde Milletvekili Mürkerrem Levent, Aydın Milletvekili Bekir Ongun, Samsun Milletvekili Ahmet Aydın, İstanbul Milletvekili Azmi Ateş, Gaziantep Milletvekili Nurettin Aktaş, Kocaeli Milletvekili Osman Pepe, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Hakkari Milletvekili Evliya Parlak, İçel Milletvekili Hidayet Kılınç, İçel Milletvekili Turhan Güven, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Van Milletvekili Hüseyin Çelik, İstanbul Milletvekili Bayram Yaşar Öztürk, Burdur Milletvekili Hasan Macit, İstanbul Milletvekili Aydın A. Ayaydın, Van Milletvekili Fethullah Erbaş, Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak'tır. Sorulara; Devlet Bakanı Şuayip Üşenmez ve Devlet Bakanı Tunca Toskay tarafından cevap verilmiştir. Cevaplardan sonra görüşülen bütçelerin bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabulü üzerine her bir bölüm ayrı ayrı okutularak oylanmış ve sonuç itibarıyla; Dış Ticaret Müsteşarlığı, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü ve Danıştay Başkanlığının 2002 malî yılı bütçeleri ile 2000 malî yılı kesinhesapları kabul

edilmiştir.⁹¹² Altıncı turda, aşağıdaki bakanlık ve kurumların bütçeleri üzerinde görüşmeler yapılmıştır:

E) ADALET BAKANLIĞI

1. - Adalet Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi
2. - Adalet Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

F) YARGITAY BAŞKANLIĞI

1. - Yargıtay Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi
2. - Yargıtay Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

G) ORMAN BAKANLIĞI

1. - Orman Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi
2. - Orman Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

a) ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. - Orman Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi
2. - Orman Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

Altıncı turda grupları ve şahısları adına söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DYP Grubu adına Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya, Eskişehir Milletvekili Sadri Yıldırım; ANAP Grubu adına Sakarya Milletvekili Ersin Taranoğlu, Bursa Milletvekili Kenan Sönmez; SP Grubu adına Sakarya Milletvekili Nezir Aydın, Van Milletvekili Fethullah Erbaş, Erzurum Milletvekili Fahrettin Kukaracı; DSP Grubu adına İstanbul Milletvekili Necdet Saruhan, Bursa Milletvekili Ali Arabacı, Adana Milletvekili İsmet Vursavuş, Kırşehir Milletvekili Fikret Tecer; MHP Grubu adına Denizli Milletvekili Salih Erbeyin, Kahramanmaraş Milletvekili Edip Özbaş, Trabzon Milletvekili Nail Çelebi; AK Partisi Grup adına Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak, Adıyaman Milletvekili Dengir Mir Mehmet Fırat, Muş Milletvekili Sabahattin Yıldız.

Şahıslar adına: Lehte İçel Milletvekili Yalçın Kaya, aleyhte Erzurum Milletvekili Fahrettin Kukaracı.

Milletvekillerinin konuşmalarından sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Eskişehir Milletvekili Mehmet Mail Büyükerman, Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Burdur Milletvekili Hasan Macit, Gaziantep Milletvekili Nurettin Aktaş, Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, İzmir Milletvekili Salih Dayıoğlu, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, İzmir Milletvekili Güler Aslan, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk, Tekirdağ Milletvekili Ahmet Zamantılı, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, Adana Milletvekili Ali Tekin, Ankara Milletvekili Mehmet Arslan, İçel Milletvekili Hidayet Kılınç'tır. Sorulara; Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ve Orman Bakanı İ. Nami Çağan tarafından cevap verilmiştir. Görüşülen bütçelerin bölümlerine geçilmesi oylanmış, kabulü üzerine her bir bölüm ayrı ayrı oylanmış ve sonuç itibarıyla; Adalet Bakanlığı,

⁹¹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 32 (6.12.2001), s. 389.

Yargıtay Başkanlığı, Orman Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğü 2002 malî yılı bütçeleri ile 2000 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁹¹³

Bütçe görüşmelerinin yedinci turunda 7 Aralık 2001 Cuma günü saat 11.00'da başlayan 33. birleşimin birinci oturumu sırasında, aşağıdaki bakanlık ve genel müdürlüklerin bütçeleri üzerinde görüşmeler yapılmıştır:⁹¹⁴

A) MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI

1. - Millî Savunma Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi
2. - Millî Savunma Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

B) BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI

1. - Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi
2. - Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

a) KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. - Karayolları Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi
2. - Karayolları Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

Yedinci turda grupları ve şahsı adına söz isteyen milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: Anavatan Partisi Grubu adına Samsun Milletvekili Mehmet Çakar, Rize Milletvekili Ahmet Kabil; Saadet Partisi Grubu adına Batman Milletvekili Alaattin Sever Aydın, Hatay Milletvekili Metin Kalkan, Ankara Milletvekili M. Zeki Çelik; Demokratik Sol Parti Grubu adına Ankara Milletvekili Oğuz Aygün, Mardin Milletvekili Mustafa Kemal Tuğmaner, Antalya Milletvekili Ahmet Sancar Sayın, Kocaeli Milletvekili Turhan İmamoğlu; Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Malatya Milletvekili Namık Hakan Durhan, Yozgat Milletvekili Ahmet Erol Ersoy, İzmir Milletvekili Yusuf Kırkpınar; AK Partisi Grubu adına Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak, Kocaeli Milletvekili Osman Pepe; Doğru Yol Partisi Grubu adına Şırnak Milletvekili Mehmet Sait Değer, Burdur Milletvekili Mustafa Örs.

Şahısları adına: Lehide Çorum Milletvekili Melek Denli Karaca, aleyhte Erzurum Milletvekili Aslan Polat.

Konuşmalardan sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan, Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal, Van Milletvekili Hüseyin Çelik, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Tokat Milletvekili Ali Şevki Erek, Muş Milletvekili Sabahattin Yıldız'dır.⁹¹⁵

⁹¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 32 (6.12.2001), s. 454.

⁹¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 33 (7.12.2001), s. 489. Genel Kurulda Başkanvekili Ali İliksoy Başkan, Levent Mıstıkoğlu (Hatay) ve Mehmet Batuk (Kocaeli) Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

⁹¹⁵ Genel Kurul Başkanı tarafından, süre yetmediği için sözlü soruları alınamayan milletvekillerinin soyadı ağırlıklı kimlikleri şöyle okunmuştur: Mükerrer Levent, Faruk Demir, Şen, Eser, Kılınç, Ensarioğlu, Aslan, Gülay, Nidai Seven, Mahfuz Güler, Ahmet Sancar Sayın, Tuğmaner, Vardar, Osman Pepe, Akgün, Öztürk, Oral, Ercan, Bildik, Polat, Bedük, Özgenc, Toprak, Ertaş, Ünal.

Sorular; Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu ve Bayındırlık ve İskân Bakanı Abdülkadir Akcan tarafından cevaplandırılmıştır. Cevaplardan sonra yedinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabulü üzerine her bir bölüm ayrı ayrı okutulurak oylanmış ve sonuç itibariyle; Milli Savunma Bakanlığı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile Karayolları Genel Müdürlüğünün 2002 malî yılı bütçeleri ile 2000 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁹¹⁶ Sekizinci turda, aşağıda ayrıntıları verilen; Ulaştırma Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Telsiz Genel Müdürlüğünün bütçeleri ve kesinhesapları üzerinde görüşmeler yapılmıştır:⁹¹⁷

C) ULAŞTIRMA BAKANLIĞI

1.- Ulaştırma Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Ulaştırma Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

a) TELSİZ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1.- Telsiz Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

D) SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI

1.- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

Sekizinci turda grupları ve şahısları adına söz alan üyelerin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: Saadet Partisi Grubu adına, Ankara Milletvekili Mehmet Zeki Çelik, İstanbul Milletvekili Ali Oğuz, Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz; Demokratik Sol Parti Grubu adına, Giresun Milletvekili Hasan Akgün, İçel Milletvekili Edip Özgenç, Kocaeli Milletvekili Ahmet Arkan, Niğde Milletvekili Eyüp Doğanlar; Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına, Giresun Milletvekili Mustafa Yaman, Balıkesir Milletvekili Aydın Gökmen; AK Partisi Grubu adına, Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan, Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal; Doğru Yol Partisi Grubu adına, Balıkesir Milletvekili İlyas Yılmazyıldız, Konya milletvekili Mehmet Gölhan; ANAP Grubu adına Ankara Milletvekili Birkan Erdal, Adana Milletvekili Mehmet Ali Bilici.

Şahısları adına: Lehide Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, aleyhinde Hatay Milletvekili Mustafa Geçer.

Yukarıda adı geçen milletvekillerinin bütçe üzerindeki konuşmalarından sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; İzmir Milletvekili Rahmi Sezgin, Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan, Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Gaziantep Milletvekili Nurettin Aktaş, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu, Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın, Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler, Burdur Milletvekili Süleyman Coşkun, Tokat Milletvekili Ali Şevki Erek, Bursa Milletvekili Orhan Şen, Adana

⁹¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 33 (7.12.2001), s. 555.

⁹¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 33 (7.12.2001), s. 556.

Milletvekili Ali Halaman'dır.⁹¹⁸ Sorular; Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıku ile Ulaştırma Bakanı Oktay Vural tarafından cevaplandırılmıştır. Cevapların alınmasından sonra sekizinci turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabulünden sonra bölümler ayrı ayrı okutularak oylanmış, sonuç itibarıyla; Ulaştırma Bakanlığı ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 2002 malî yılı bütçeleri ile bu bakanlıkların ve Telsiz Genel Müdürlüğünün 2000 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁹¹⁹

2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki dokuzuncu tur görüşmeleri 8 Aralık 2001 Cumartesi günü, saat 11.03'te açılan 34. birleşimin birinci oturumu sırasında başlanmış, aşağıdaki bütçelerin görüşülmesiyle sürdürülmüştür.⁹²⁰

A) İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

1.- İçişleri Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- İçişleri Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

a) EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1.- Emniyet Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Emniyet Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

b) JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI

1.- Jandarma Genel Komutanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Jandarma Genel Komutanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

c) SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI

1.- Sahil Güvenlik Komutanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Sahil Güvenlik Komutanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

B) ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

1.- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

Dokuzuncu turda söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DSP Grubu adına Muş Milletvekili Zeki Eker, İstanbul Milletvekili Sulhiye Serbest, Edirne Milletvekili Şadan Şimşek, Balıkesir Milletvekili Numan Gültekin; MHP Grubu adına İstanbul Milletvekili Mehmet Pak, Bursa Milletvekili Orhan Şen; AK Partisi Grubu adına Bursa Milletvekili

⁹¹⁸ Süre yeterli olmadığı için sorularını soramayan milletvekillerinin kimlikleri ad ve soyadı karışık olarak, Genel Kurul Başkanı tarafından şöyle okunmuştur: Mehmet Yıldırım, Eyüp Fatsa, Güler Aslan, Mustafa Kemal Tuğmaner, Aydın, Evliya Parlak, Hidayet Kılınç, Şahin, Mükerrerem Levent, Bozkurt Yaşar Öztürk, Saffet Kaya, Nidai Seven, Ensarioğlu, Karakelle, Özgün, Genç, Faruk Demir, Fethullah Erbaş, Hüseyin Çelik, Aydar, Şükrü Ünal, Gökbulut, Yaman, Perihan Yılmaz.

⁹¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 78, B 33 (7.12.2001), s. 618.

⁹²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 34 (8.12.2001), s. 6. Genel Kurulda Başkanvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu Başkan, Lütfi Yalman (Konya) ve Şadan Şimşek (Edirne) Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

Faruk Çelik, Bingöl Milletvekili Mahfuz Güler⁹²¹; DYP Grubu adına Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük, Gaziantep Milletvekili İbrahim Konukoğlu; ANAP Grubu adına Mardin Milletvekili Süleyman Çelebi, İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu; SP Grubu adına Samsun Milletvekili Ahmet Demircan, Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün, Bingöl Milletvekili Hüsamettin Korkutata.

Şahısları adına: Lehte Antalya Milletvekili Mehmet Zeki Okudan, aleyhte Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz.

Grupları adına konuşmalar ve şahsı adına Antalya Milletvekili Mehmet Zeki Okudan'ın konuşmasından sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan ile İçişleri Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen hükümet adına söz alarak, açıklayıcı birer konuşma yapmışlardır. Daha sonra dokuzuncu turun soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Muş Milletvekili Erkan Kemaloğlu, Tokat Milletvekili Reşat Doğru, Erzurum Milletvekili Mahfuz Güler, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, İstanbul Milletvekili İsmail Aydın, Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Bursa Milletvekili Orhan Şen, İzmir Milletvekili Rahmi Sezgin, Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent, Van Milletvekili Maliki Ejder Arvas, Hakkari Milletvekili Evliya Parlak, Gaziantep Milletvekili İbrahim Konukoğlu, Mardin Milletvekili Mustafa Kemal Tuğmaner, Muş Milletvekili Sabahattin Yıldız, Tunceli Milletvekili Bekir Gündoğan, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu, Diyarbakır Milletvekili Mehmet Selim Ensarioğlu, Tunceli Milletvekili Kamer Genç, İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk'tür.⁹²² Sorular; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan ile İçişleri Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen tarafından cevaplandırılmış, bazı sorulara da yazılı cevap verileceği bildirilmiştir. Daha sonra sırasıyla, 9. turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabulü üzerine her bir bölüm ayrı ayrı okutulurak oylanmış ve kabul edilmişlerdir.⁹²³ Onuncu turda, ayrıntıları aşağıda ayrıntıları mevcut bütçeler üzerinde görüşmeler sürdürülmüştür:⁹²⁴

⁹²¹ Mahfuz Güler'in konuşması sırasında sarf ettiği; "Bütün bir ülkeyi yangın yerine dönüştüren bu iktidarın milletvekillerine sesleniyorum: Yüreğiniz yetiyorsa halkın arasına katılın, vatandaşın kahvesine girin; bakın bakalım halinize, başınıza neler geliyor, gidin de görün!" şeklinde ifadesi Genel Kurul salonunda tepki görmüş, Başkan tarafından uyarılmak zorunda kalmıştır. Uyarıya rağmen, Mahfuz Güler'in konuşmasının devamı karşılıklı tartışma ve gerilimi yüksek bir havada sürmüştür. Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 34 (8.12.2001), ss. 25-31.

⁹²² Süre yeterli olmadığı için sorularını sormayan milletvekillerinin soyadları Genel Kurul Başkanı tarafından şöyle okunmuştur: Akgün, Erdener, İsen, Zamantılı, Aykut, Coşkun, Ünal. Ayrıca; Saffet Arıkan Bedük'ün, Mustafa Kemal Tuğmaner'in, Yücel Erdener'in, Hakkı Oğuz Aykut'un ve Burhan İsen'in de yazılı sorularının bulunduğu, bunlara yazılı cevap verileceği ifade edilmiştir.

⁹²³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 34 (8.12.2001), s. 91.

⁹²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 34 (8.12.2001), s. 92.

C) TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

1.- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

a) TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1.- Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

D) SAĞLIK BAKANLIĞI

1.- Sağlık Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Sağlık Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

a) HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi

2. – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı

Kesinhesabı

Onuncu turda söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: MHP Grubu adına Aydın Milletvekili Ali Uzunırmak, Tokat Milletvekili Reşat Doğru; AK Partisi Grubu adına Van Milletvekili Maliki Ejder Arvas, Konya Milletvekili Özkan Öksüz; DYP Grubu adına Erzurum Milletvekili Zeki Ertugay, Mardin Milletvekili Metin Musaoğlu; ANAP Grubu adına Edirne Milletvekili Evren Bulut, Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy; SP Grubu adına Elazığ Milletvekili Latif Öztekin, Antalya Milletvekili Mehmet Zeki Okudan; DBP Grubu adına Burdur Milletvekili Hasan Macit, İstanbul Milletvekili Yücel Erdener, Bilecik Milletvekili Sebahat Vardar, Bolu Milletvekili Mustafa Karşlıoğlu.

Şahısları adına: Lehte Gaziantep Milletvekili İbrahim Konukoğlu, aleyhte Çankırı Milletvekili Hüseyin Karagöz.

Grupları adına konuşmalar ve şahsı adına Gaziantep Milletvekili İbrahim Konukoğlu'nun konuşmasından sonra hükümet adına söz alan; Sağlık Bakanı Osman Durmuş ile Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökaltp tarafından açıklayıcı birer konuşma yapılmıştır. Cevapların ardından soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Ankara Milletvekili Mehmet Aslan, Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Niğde Milletvekili Mükerrrem Levent, Mardin Milletvekili Mustafa Kemal Tuğmaner, Mardin Milletvekili Metin Musaoğlu, Adana Milletvekili Ali Halaman, Burdur Milletvekili Süleyman Coşkuner, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal'dır⁹²⁵. Sorular; Sağlık Bakanı Osman Durmuş ile Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökaltp tarafından cevaplandırılmıştır. Cevapların ardından, sırasıyla onuncu turda yer alan bütçelerin bölümlerine geçilmesi

⁹²⁵ Süre yeterli olmadığı için soruları alınamayan, ancak yazılı sorularına yazılı cevap verileceği bildirilen milletvekilleri şöyledir: Cezmi Polat, İsmet Vursavuş, Burhan İsen, Mustafa Gül.

hususı oylanmış, kabulü üzerine bölümlerin her biri ayrı ayrı okutulmak suretiyle oylanmış ve sonuç itibariyle kabul edilmiştir.⁹²⁶

2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmeler, 9 Aralık 2001 Pazar günü saat 11.00’da başlayan 35. birleşimin birinci oturumu sırasında, 11. tur görüşmeleriyle devam etmiştir. Bu turda ayrıntıları aşağıda mevcut, Çevre Bakanlığı ve Dışışleri Bakanlığı bütçeleri üzerinde görüşülmüştür:⁹²⁷

A) ÇEVRE BAKANLIĞI

1.- Çevre Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Çevre Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

B) DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

1.- Dışışleri Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Dışışleri Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

11. turda söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: AK Parti Grubu adına İlyas Arslan, Necati Çetinkaya; DYP Grubu adına Rıza Akçalı, Ayfer Yılmaz; ANAP Grubu adına Burhan İsen, Ahat Andican; SP Grubu adına Ahmet Karavar, Ahmet Sünnetçioğlu, Ali Gören; DSP Grubu adına Esvet Özdoğu, Nazif Topaloğlu, Ahmet Tan, Erdoğan Toprak; MHP Grubu adına Hamdi Baktır, Basri Coşkun, Servet Sazak.

Şahısları adına: Lehide Mehmet Kaya, aleyhinde Hüseyin Kansu.

Grupları adına konuşma yapanlar ve Mehmet Kaya’nın konuşmasının ardından Dışışleri Bakanı İsmail Cem açıklayıcı bir konuşma yapmıştır. Hüseyin Kansu’nun konuşmasından sonra 11. tur bütçe görüşmelerinin soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Kırklareli Milletvekili Nural Karagöz, Hakkari Milletvekili Evliya Parlak, Diyarbakır Milletvekili Osman Aslan, Edirne Milletvekili Şadan Şimşek, İstanbul Milletvekili Necdet Saruhan, İstanbul Milletvekili Azmi Ateş, Diyarbakır Milletvekili Mehmet Selim Ensarioğlu’dur.⁹²⁸ Sorular, Çevre Bakanı Fevzi Aytekin tarafından cevaplandırılmıştır. Daha sonra 11. turda görüşülen bakanlıkların 2002 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabulü üzerine her bir bölüm ayrı ayrı okutularak oylanmış ve sonuç itibariyle

⁹²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 34 (8.12.2001), s. 169.

⁹²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 35 (9.12.2001), s. 189. Genel Kurulda Başkanvekili Kamer Genç Başkan, Mehmet Ay (Gaziantep) ve Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) ise Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

⁹²⁸ Süre yeterli olmadığı için sözlü olarak alınamayan yazılı soru sahibi milletvekillerinin isimleri okunmuş ve sorularının Hükümete iletileceğı bildirilmiştir. Bu milletvekilleri; Mehmet Sadri Yıldırım, Fethullah Erbaş, İsmet Vursavuş, Yücel Erdener, Kürşat Eser ve Şadan Şimşek, Hüseyin Kansu, Mustafa Yaman, Mükerrrem Levent, Mahmut Erdir, Güler Aslan, Fikret Tecer, Mehmet Ali Şahin, Nesrin Ünal, Hüseyin Kalkan, Yücel Erdener, Yaşar Öztürk, Reşat Doğru, Ali Uzunırmak, Mehmet Yalçınkaya, Bekir Gündoğan, Mail Büyükerman, Mükremin Taşkın ve Mecit Piruzbeyoğlu’dur.

hepsi kabul edilmiştir.⁹²⁹ 12. turda, ayrıntıları aşağıda mevcut bütçeler üzerinde görüşmeler sürdürülmüştür.⁹³⁰

C) TURİZM BAKANLIĞI

1.- Turizm Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Turizm Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

D) ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

1.- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

a) PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1.- Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

b) DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1.- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 2002 Malî Yılı Bütçesi

2.- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

12. turda söz isteyen milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: DYP Grubu adına, İzmir Milletvekili Yıldırım Ulupınar, Çanakkale Milletvekili Nevfel Şahin; ANAP Grubu adına, Antalya Milletvekili Cengiz Aydoğan, Kırıkkale Milletvekili Nihat Gökbulut; SP Grubu adına, Konya Milletvekili Teoman Rıza Güneri, Hatay Milletvekili Mustafa Geçer, Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç; DSP Grubu adına, İstanbul Milletvekili Hüseyin Mert, Aydın Milletvekili Halit Dikmen, İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel, Diyarbakır Milletvekili Abdulsamet Turgut; MHP Grubu adına, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Manisa Milletvekili Ali Serdengeçti; AK Partisi Grubu adına, Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış, Konya Milletvekili Remzi Çetin.

Şahısları adına: Kocaeli Milletvekili Osman Pepe, aleyhte Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent.

Grupları adına konuşma yapanlarla şahsı adına konuşan Kocaeli Milletvekili Osman Pepe'den sonra Turizm Bakanı Mustafa Rüştü Taşar ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan tarafından açıklayıcı birer konuşma yapılmıştır. Daha sonra görüşmenin soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda, Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Konya Milletvekili Mehmet Ali Yavuz, Giresun Milletvekili Mustafa Yaman, Nevşehir Milletvekili Mükremin Taşkın, Edirne Milletvekili Şadan Şimşek, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu, Bursa Milletvekili Orhan Şen, Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım, Hakkâri Milletvekili Evliya Parlak, Van Milletvekili Hüseyin Çelik, Ardahan Milletvekili Saffet Kaya, Niğde Milletvekili Eyüp Doğanlar, Adana Milletvekili İsmet Vursavuş, Adana Milletvekili Mehmet Ali Bilici, Adana Milletvekili Ali Tekin, Mardin Milletvekili Ömer Ertaş, Kilis Milletvekili Mehmet Nacar, Ankara Milletvekili

⁹²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 35 (9.12.2001), s. 261.

⁹³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 35 (9.12.2001), s. 262.

Saffet Arıkan Bedük, Aksaray Milletvekili Kürşat Eser, Giresun Milletvekili Hasan Akgün'dür.⁹³¹ Soruların bir kısmı; Turizm Bakanı Mustafa Rüştü Taşar ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan tarafından cevaplandırılmıştır. Cevapların ardından, 12. turda görüşülen bakanlıkların 2002 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesi hususu oylanmış, kabulü üzerine her bir bölüm ayrı ayrı okutularak oylanmış ve sonuç itibarıyla hepsi kabul edilmiştir.⁹³²

2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelere, 10 Aralık 2001 Pazartesi günü, saat 11.00'da başlayan 36. birleşimle birlikte 13. turla devam edilmiştir. Bu turda, Kültür Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, üniversiteler bütçeleri yer almıştır.⁹³³

Onüçüncü turda grupları ve şahısları adına söz alan milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: ANAP Grubu adına İbrahim Yaşar Dedelek, Mehmet Salih Yıldırım; Saadet Partisi Grubu adına Oya Akgöncü Muğisuddin, Mehmet Batuk, Yaşar Canbay; DSP Grubu adına Faruk Demir, M. Cengiz Güleç, Halil Çalık, Hasan Ercelebi; MHP Grubu adına İbrahim Halil Oral, Bozkurt Yaşar Öztürk; AK Partisi Grubu adına İrfan Gündüz, Mahmut Göksu; DYP Grubu adına Ayvaz Gökdemir, Nedim Bilgiç.

Şahısları adına: Lehide, Ahmet Kabil, aleyhinde, Hüseyin Kalkan.

Konuşmalardan sonra soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Antalya Milletvekili Nesrin Ünal, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Bitlis Milletvekili İbrahim Halil Oral, Erzurum Milletvekili Zeki Ertugay, Mardin Milletvekili Mustafa Kemal Tuğmaner, Eskişehir Milletvekili Sadri Yıldırım'dır.⁹³⁴ Sorular; Kültür Bakanı İstemihan Talay ve Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu tarafından cevaplandırılmıştır. Daha sonra üzerinde görüşülen bakanlık ve kurumların 2002 malî yılı bütçesinin bölümlerine

⁹³¹ Henüz sözlü olarak sorulmadan önce, Başkanlık Divanına ulaşan yazılı soru sahibi milletvekillerinin isimleri Genel Kurul Başkanı tarafından okunmuştur. Bu milletvekilleri; Yazılı soru sahibi milletvekilleri: Erzincan Milletvekili Sebahattin Karakelle, Ağrı Milletvekili Nidai Seven, Antalya Milletvekili Mehmet Baysarı, Diyarbakır Milletvekili Selim Ensarioğlu, Bolu Milletvekili İsmail Alptekin'dir.

⁹³² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 35 (9.12.2001), s. 337.

⁹³³ Bütçe görüşmeleri yapılan kurumların ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 36 (10.12.2001), s. 349. Genel Kurulda Başkanvekili Yüksel Yalova Başkan, Kemal Albayrak (Kırıkkale) ve Melda Bayer (Ankara) ise Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

⁹³⁴ Süre yeterli olmadığı için soruların soramayan milletvekillerinin okunan soyadları şöyledir: Gölhan, Yalçinkaya, Yaman, Taşkın, Levent, Gül, Şen, Göksu, Kalkan, Uzunhasan, Ateş, Dayıoğlu, Demir, Karahan, Çalık, Ünal, Çağlayan, Küçük, Tecer, Eser, Öztürk, Parlak, Karakelle, Macit, Güler, Çiçek, Erbaş, Çelik, Ertugay, Aykut.

Ayrıca, sorularını yazılı olarak Başkanlık Divanına ulaştıran milletvekilleri de; Mehmet Elkatmış, Kemal Albayrak, Ali Serdengeçti, İsmet Vursavuş, Kürşat Eser, Bekir Gündoğan, Hakkı Oğuz Aykut'tur.

geçilmesi ayrı ayrı oylanmış, kabulü üzerine bölümleri de birer birer okutularak oylanmış⁹³⁵ ve sonuç itibarıyla; Kültür Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı ve üniversitelerin 2002 malî yılı bütçeleri ile 2000 malî yılı kesinhesapları kabul edilmiştir.⁹³⁶

2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelere, 11 Aralık 2001 Salı günü, saat 11.00’da açılan 37. birleşim sırasında, 14. tur görüşmeleriyle devam edilmiştir. 14. turda ayrıntıları aşağıda mevcut Maliye Bakanlığı bütçesi ile gelir bütçesi yer almıştır.⁹³⁷

A) MALİYE BAKANLIĞI

1. - Maliye Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi

2. - Maliye Bakanlığı 2000 Malî Yılı Kesinhesabı

B) GELİR BÜTÇESİ

1. - 2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/921) (S. Sayısı : 754)

2. - 2000 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 2000 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/900, 3/900, 3/898, 3/899) (S. Sayısı : 773)

3. - 2002 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/922) (S. Sayısı : 755)

4. - 2000 Malî Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 2000 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/901, 3/901) (S. Sayısı : 774)

14. turda grupları ve şahısları adına söz milletvekillerinin isimleri aşağıdadır:

Grupları adına: SP Grubu adına Konya Milletvekili Veysel Candan; DSP Grubu adına Balıkesir Milletvekili Güven Karahan, Kırklareli Milletvekili Necdet Tekin; MHP Grubu adına Kars Milletvekili Arslan Aydar, Gaziantep Milletvekili Hanifi Tiryaki; AK Partisi Grubu adına Afyon Milletvekili Sait Açba, Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün; DYP Grubu adına Bingöl

⁹³⁵ Millî Eğitim Bakanlığı 2002 Malî Yılı Bütçesi’nin 112. bölümündeki “Genel, Meslekî ve Teknik Ortaöğretimin Gerçekleştirilmesi ve Geliştirilmesi Hizmetleri”nin okunması sırasında; Mehmet Batuk (Kocaeli), Veysel Candan (Konya), Yaşar Canbay (Malatya), M. Niyazi Yanmaz (Şanlıurfa), Musa Demirci (Sivas) ve Ahmet Sünnetçioğlu (Bursa) tarafından bir önerge verilmiş, ancak önerge kabul edilmemiştir. Ayrıntı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 36 (10.12.2001), ss. 434-435.

⁹³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 36 (10.12.2001), s. 524.

⁹³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 37 (11.12.2001), s. 576. Genel Kurulda Başkanvekili Ali İliksoy Başkan, Burhan Orhan (Bursa) ve Sebahattin Karakelle (Erzincan) ise Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

Milletvekili Necati Yönder, Bursa Milletvekili Oğuz Tezmen; ANAP Grubu adına İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı, İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın.

Şahısları adına: Lehide, Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı; aleyhinde Adana Milletvekili Yakup Budak.

14. tur görüşmelerine aşağıdaki ikinci madde okutularak başlanmıştır.

“Gelir bütçesi

MADDE 2. - Genel Bütçenin gelirleri bağı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 70.918.000.000.000.000 lira olarak tahmin edilmiştir.”

Yukarıdaki madde hakkında iktidar ortağı ANAP’ın grup temsilcisi Bülent Akarcalı (İstanbul)’nın konuşması ilginç bir yaklaşım getirmiştir. Biraz da eleştiri mahiyetli olan Bülent Akarcalı’nın konuşmasına Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanvekili Hayrettin Özdemir müdahale etmek istemiştir.⁹³⁸ Şahsı adına konuşma yapan Tekirdağ Milletvekili Bayram Fırat Dayanıklı’dan sonra Maliye Bakanı Sümer Oral hükümet adına söz alarak, iddialara açıklık getirmeye çalışan bir konuşma yapmıştır. Maliye Bakanından sonra da şahsı adına Adana Milletvekili Yakup Budak konuşmuş ve hemen ardından soru-cevap bölümüne geçilmiştir. Soru sahibi milletvekilleri; Denizli Milletvekili Hasan Erçelebi, Tokat Milletvekili Ali Şevki Erek, Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu,

⁹³⁸ Bülent Akarcalı’nın, vergi dairelerini ve vergi toplama hususlarındaki konuşmasından ilginç bulunan bazı bölümler şöyledir: “Personelin yüzde 46’sının çalıştığı bir ortamda, ben, vatandaşına, oralardaki vergi kuyruklarını ve vergi ödemedeki zorlukları izah edemem. Vergi mevzuatındaki değişiklikler, çalışanların yüzde 54’üne hiç ulaşamıyormuş; yani, mevzuat bilgisinin aktarılmadığı bir ortamda, tabii ki, ortaya çıkacak vergi hâsılatı da aynı ölçüde sağlıklı olmuyor. Mükelleflere göre, vergi dairesi personelinin yüzde 36’sı mesai saatinde görev dışı yerinde uğraşıyor; mükellefler beklerken, personelin yüzde 46’sı birbirleriyle gereksiz konuşmalar yapıyor. Mükelleflere göre, personelin yüzde 20’si işlemleri doğru yapmıyor.”

“Hesap uzmanları, 57. kuruluş günlerini kutlarken -ki, Sayın Bakanımız da katılmıştı bu toplantıya- yaptıkları bir -toplam kalite yönetimi ve Türk vergi idaresi konulu- araştırmayı tanıtmışlar. Bakanlığın elemanlarının, böyle özeleştiriyi de içeren araştırmaları yapıp, bunu kamuoyuna açıklamaları, fevkalade güzel bir yöntemdir. ...Bakın, bu araştırma ne diyor: Vergi dairelerindeki gözlemde, gün boyunca, personelin yüzde 33’ünün yerinde olmadığı, yüzde 21’inin yerinde olmasına rağmen çalışmadığı, sadece yüzde 46’sının çalışmakta olduğu; yani, yüzde 54’ünün gizli işsiz olduğu ortaya çıktı. Şimdi, personelin yüzde 46’sı çalışırken, yüzde 54’ü çalışmazken, ben, vatandaşına vergi dairesindeki kuyruğu nasıl izah ederim Sayın Bakanım?!”

“Son noktada, herkese vatandaşlık numarası verilmeli, banka aracılığıyla ödeme artırılmalı. Bu vatandaşlık numarası konusunda, ben, Sayın Genel Başkanına da arz ettim, Maliye Bakanlığının bir numara, İçişleri Bakanlığının başka bir numara, Çalışma Bakanlığının da başka bir numara vermesi son derece anlamsızdır. Bu konuda, üç bakanlığın ayrı ayrı yatırım yapması da, aynı ölçüde anlamsızdır. Bir tek numara olmalıdır ve ben, buradan, rica ediyorum, bu işi başlatmış olduğu için, bu birikime de sahip olduğu için, Maliye Bakanlığının başkanlığında, ilgili bakan arkadaşlar toplansınlar, bu numara meselesini, en az düzeyde maliyeti çıkacak şekilde halletsinler.” Bülent Akarcalı’nın konuşmasının ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 37 (11.12.2001), ss. 614-618.

Niğde Milletvekili Mükerrerem Levent, Bingöl Milletvekili Necati Yönder'dır.⁹³⁹ Sorular, Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından cevaplandırılmıştır. Cevapların ardından Maliye Bakanlığı 2002 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesi oylanmış ve kabul edilmiştir. Bölümler ayrı ayrı okutulup oylanmış,⁹⁴⁰ sonuç itibariyle; Maliye Bakanlığı 2002 malî yılı bütçesi ile Maliye Bakanlığı 2000 malî yılı kesinhesabının bölümleri kabul edilmiştir.⁹⁴¹ Böylece, 2002 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarılarının 1. maddeleri kapsamına giren bakanlık ve kuruluşların bütçeleri ve kesinhesapları ile gelir bütçesiyle ilgili 2. maddenin görüşmeleri de tamamlanmıştır.

Bütçe görüşmelerine, 2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının gider bütçesiyle ilgili aşağıdaki 1. maddesi tekrar okutularak devam edilmiştir.⁹⁴²

“2002 MALÎ YILI BÜTÇE KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Gider, Gelir ve Denge

Gider bütçesi

MADDE 1. - Genel Bütçeye dahil dairelerin harcamaları için bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 97.831.000.000.000.000 liralık ödenek verilmiştir.”

Oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki ikinci maddeye geçilmiştir.

“Gelir bütçesi

MADDE 2. - Genel Bütçenin gelirleri bağlı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 70.918.000.000.000.000 lira olarak tahmin edilmiştir”.

İkinci maddeye bağlı cetvelin bölümleri okutularak ayrı ayrı oylanmış, cetveller kabul edilmiş ve aşağıdaki üçüncü madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Denge

“MADDE 3. - Ödenekler toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark net borçlanma hâsılatı ile karşılanacaktır.”

⁹³⁹ Süre yeterli olmadığı için soruları alınmayan, ancak soyadları okunan milletvekilleri şöyledir: Eser, Yaman, Nesrin Ünal, Hüseyin Çelik, Tekin, Aslan Polat, Candan, Ayaydın ve Karakelle. Ayrıca, Ensarioğlu'nun da sorusunu yazılı olarak verdiği bildirilmiştir.

⁹⁴⁰ Bölümlerin oylaması sırasında, “930 Malî Transferler 9 862 489 610 000 000” başlığı altındaki bölüm hakkında iki önerge verilmiştir. Bu önergelerden ilki; Sadık Kırbaş (Çanakkale), Kemal Vatan (İzmir), Arif Sezer (Adana), Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın), Hikmet Uluğbay (Ankara) ve Ahmet Ertürk (Edirne) tarafından ve aynı mahiyetteki ikinci önerge de; Mustafa Düz (İstanbul), Mehmet Ali Bilici (Adana), Mehmet Özcan (İzmir), Evren Bulut (Edirne), Burhan İsen (Batman) ve Ersin Taranoglu (Sakarya) tarafından verilmiştir. Önergeler kabul edilmemiştir. Önergelerin ayrıntıları hakkında bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 37 (11.12.2001), ss. 634-635.

⁹⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 37 (11.12.2001), s. 636.

⁹⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 37 (11.12.2001), s. 637.

Üçüncü madde üzerinde, SP Grubu adına Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün ve AK Partisi Grubu adına Afyon Milletvekili Sait Açba birer konuşma yapmış, daha sonra oylanan madde kabul edilerek aşağıdaki dördüncü maddeye geçilmiştir.

“İKİNCİ BÖLÜM

Mali Politikaya İlişkin Hükümler

Bütçe politikası ve malî kontrol

MADDE 4.- Maliye Bakanı, tutarlı, dengeli ve etkili bir bütçe politikası yürütmek, belirlenen makro ekonomik hedefler çerçevesinde istikrarı temin etmek ve malî kontrol sağlamak amacıyla;

a) Kamu istihdam politikasının belirlenmesine ve uygulanmasına yön vermeye,

b) Harcamalarda azami tasarruf sağlayıcı düzenlemeleri tespit etmeye,

c) Giderlerle ilgili ödeneklerin dağıtım ve kullanımını belli esaslara bağlamaya,

d) Gelir ve giderlere ilişkin kanun, yönetmelik ve kararnamelerle belirlenmiş konularda uygulamaları düzenlemek üzere standartları tespit etmeye ve sınırlamalar koymaya,

e) Yukarıda belirtilen hususlarda tüm kamu kurum ve kuruluşları için uyulması zorunlu düzenlemeleri yapmaya ve tedbirleri almaya,

Yetkilidir.”

Dördüncü madde üzerinde SP Grubu adına Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün ve AK Partisi Grubu adına Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün birer konuşma yapmış, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki beşinci madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Ayrıntılı harcama programları ve ödeneklerin kullanımı

MADDE 5.- a) Bütçe Kanunlarına ekli (A) işaretli cetvellerdeki ödenekler, Maliye Bakanlığınca belirlenecek ilkeler ve serbest bırakma oranları dahilinde kullanılır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının yıl içinde gerçekleştirecekleri hizmet ve faaliyetler için bütçelerinde yer alan ödeneklerin kullanımının önceden planlanabilmesi amacıyla ödenek kullanımının ayrıntılı bir harcama programına bağlanması Maliye Bakanlığı tarafından istenebilir.

Maliye Bakanı tarafından ödenek kullanımının ayrıntılı harcama programına bağlanmasının uygun görülmesi halinde, belirlenen serbest bırakma oranları üzerinde ve bu harcama programı dışında harcama yapılamaz.

İdareler bütçelerinde yer alan ödenekleri belirlenecek ilkeler, serbest bırakma oranları ve ayrıntılı harcama programları dahilinde, Kalkınma Planı ve Yıllık Programda öngörülen hedefleri ve hizmet önceliklerini gözönünde bulundurarak, tasarruf anlayışı içinde kullanmakla yükümlüdürler.

b) Bütçelerin yatırım ve transfer tertiplerinden yardım alan bağımsız bütçeli kuruluşlar ile sosyal güvenlik kuruluşları, hizmetleri ile ilgili aylık harcama programlarını vize edilmek üzere en geç 31/01/2002 tarihine kadar Maliye Bakanlığına gönderirler. Bu programlar Maliye Bakanlığınca vize edilmeden bütçenin yatırım ve transfer tertibindeki ödenekler kullanılamaz.

Kuruluşlar aylık uygulama sonuçlarını her ay Maliye Bakanlığına bildirirler.

Maliye Bakanlığı, yapılan yardımın amacı doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını aylık harcama programını göz önünde bulundurarak kontrol eder.”

Beşinci madde üzerinde SP Grubu adına Erzurum Milletvekili Aslan Polat konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki altıncı maddeye geçilmiştir.

“Kamu harcamalarında etkinliği artırıcı önlemler

MADDE 6.- a) Kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla, konsolide bütçeye dahil daire ve idarelerin teşkilat yapıları ve hizmet amacına uygun olarak personel dağılımının sağlanmasına yönelik önlemler almaya, ihtiyaç fazlası olan personelin, ilgili kuruluşların da görüşünü almak suretiyle, bu Kanunun 42. maddesinin (a) bendinde belirtilen kamu kurum ve kuruluşlarına nakledilmesine ilişkin esas ve usulleri Devlet Personel Başkanlığının görüşünü alarak belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.

b) Maliye Bakanlığınca bu Kanunun 42. maddesinin (a) bendinde belirtilen kurum ve kuruluşların serbest memur kadrolarına verilecek açıktan atama izinlerinin toplam sayısı, ilgili kurumlarda 2001 yılında emeklilik, ölüm ve istifa sonucu ayrılan personel sayısının % 80’ini aşamaz. Norm kadro çalışması sonuçlandırılarak uygulamaya geçirilen kurumlar ile kanun, uluslararası anlaşma veya 2002 yılı programı ile kurulması veya genişletilmesi öngörülen birimler ve temini zorunlu hizmetlerin gerektirdiği personel ihtiyacını yukarıda belirtilen sınırlamaya tabi tutulmaksızın değerlendirmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

c) Kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşıt sayısını azaltmak, taşıt bakım, onarım ve akaryakıt giderlerinde israfa yol açmamak amacıyla gerekli düzenlemeleri yapmaya, önlemleri almaya, sınırlamalar getirmeye Maliye Bakanının teklifi üzerine Başbakan, kamu görevlilerinden kimlerin resmî taşıtlar yerine ticarî taşıtlardan yararlanacağına ve ticarî taşıtlardan yararlanacaklara yapılacak ödemeler ile bunlara ilişkin esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.

d) 1) Kamu kurum ve kuruluşlarının makam ve servisler itibarıyla demirbaş kullanım süreleri ve standartları, Türk Standartları Enstitüsü Başkanlığınca belirlenen standartlar da dikkate alınarak, Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü Ana Statüsüne göre oluşturulan Bakanlıklararası Standardizasyon Komitesi tarafından belirlenir.

2) Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idareler ve bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar ve fonların birbirleri arasında eşya ve levazım devrine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığınca düzenlenir.

e) Türk Silahlı Kuvvetleri Stratejik Hedef Planının yıllık programlarının gerektirdiği ödeneklerden yılı içinde harcanamayan ödenekleri, hizmetin devamlılığını sağlamak maksadıyla, ödeneklerinin % 30'unu aşmamak üzere ertesi yılın bütçesine devren ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

f) 15/11/2000 tarihli ve 4603 sayılı Kanunun 4684 sayılı Kanun ile değişik Geçici 1. maddesi uyarınca, kamu bankalarından genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idarelere ve bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlara, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar ile sosyal güvenlik kuruluşlarına nakli yapılan personelin aylık ve diğer özlük hakları karşılığı tutar, 2002 yılında, ilgili kamu bankalarının Maliye Bakanlığı Merkez Saymanlık hesabına yatırılır. Yatırılan bu tutar bir taraftan bütçenin (B) işaretli cetveline özel gelir, diğer taraftan Maliye Bakanlığı bütçesinde açılacak bir tertibe özel ödenek kaydedilir. Özel ödenek kaydedilen tutarları kurum ve kuruluşların bütçelerinin ilgili tertiplerine aktarmaya Maliye Bakanı yetkilidir. Nakli yapılan personelin aylık ve diğer özlük hakları karşılığı tutar, aylık dönemler itibarıyla ilgili kamu bankaları ve Maliye Bakanlığınca müştereken tespit edilir ve bu miktar en geç tespitin yapıldığı ay sonuna kadar kamu bankalarınca yukarıda belirtilen hesaba yatırılır.

g) 6245 sayılı Harcırah Kanunu kapsamında bulunan kurum ve kuruluşlar ile özel hükümler gereğince anılan Kanun kapsamı dışında yer alan tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, istihdam edilme şekline bakılmaksızın; ilk defa veya yeniden göreve alınanlar ile bunların aile fertlerine bu nedenlerle harcırah ödenmez, bu amaçla başka bir adla ödeme yapılamaz.

Yukarıdaki fıkra kapsamına girenlerden, aynı fıkra kapsamında bulunan kurum ve kuruluşlar arasında veya bunların başka yerlerdeki birimleri arasında naklen ataması yapılanlar ile başka yerlerde sürekli veya geçici olarak görevlendirilenlere, harcırah talep etmediklerine ilişkin yazılı beyanda bulunmaları halinde, 6245 sayılı Harcırah Kanununda veya özel mevzuatlarında bu atama veya görevlendirmeler için öngörülen harcırah ödenmez, bu amaçla başka bir adla dahi olsa herhangi bir ödeme yapılamaz.

6245 sayılı Harcırah Kanunu ile diğer mevzuatın bu fıkraya aykırı hükümleri uygulanmaz.

h) Genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idareler ve bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan fonlar, kefalet sandıkları, sosyal güvenlik kuruluşları, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar, mahalli idareler ile bunların birlik ve müesseseleri, özelleştirme kapsamındakiler dahil kamu iktisadi teşebbüsleri ve Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketine 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun uyarınca 2002

yılında ihtiyaç duyulan personel; her kurum ve kuruluş tarafından öncelikle kendi bünyesinde çalışmakta olan ve gerekli nitelikleri taşıyan istekli personelin atanması suretiyle, kurum içinden yeterli sayıda istekli personel olmaması halinde ise anılan kurum ve kuruluşlarda çalışmakta olan ve gerekli şartları taşıyan istekli personelin naklen atanması suretiyle karşılanır. Anılan Kanunun uygulanmasında görevli kurum ve kuruluşlar, şartları haiz istekli personelin eğitimi konusunda gerekli tedbirleri alırlar.

ı) Millî Eğitim Bakanlığında Yurtdışı Bursları, Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsüne Yardım ve İşçi Ücretleri, Tarım ve Köyişleri Bakanlığında Süne ve Kımıl Mücadelesi Projesi, Karayolları Genel Müdürlüğünde Kaza Kara Noktalarının İyileştirilmesi ve İzlenmesi Projesi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünde Seyranbağları Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Hizmetleri ile Ortadoğu Teknik Üniversitesinde Yayın ve Kütüphanecilik Hizmetleri faaliyetlerinde performansa dayalı bütçe uygulamasının gerçekleştirilebilmesi bakımından; söz konusu faaliyet alanları için tahsis edilen ödeneklerin kullanımında yeni esas ve usuller tespit etmeye, münhasıran bu faaliyetlerle ilgili olarak malî mevzuatın uygulanması konusunda düzenlemeler yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.”

Altıncı madde üzerinde SP Grubu adına Aslan Polat konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki yedinci madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Kamu kuruluşlarının gelir ve giderlerinin izlenmesi

MADDE 7. - Devletin tüm gelir ve giderleri ile borç ve malî imkanlarının tespiti, takibi ve denetiminin yapılabilmesi amacıyla; genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, fonlar ve fonlara tasarruf eden kuruluşlar, bütçenin transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar, belediyeler, belediyelere bağlı kuruluşlar, özel idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşları, gelir ve gider tahminlerini, malî tabloları, birbirleriyle olan borç ve alacak durumlarını, personele ilişkin her türlü bilgi ve belgeleri Maliye Bakanlığınca belirlenecek esas ve süreler dahilinde vermek zorundadırlar.

Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idareler, belediyeler, il özel idareleri, sosyal güvenlik kuruluşları, bütçe içi ve dışı fonlar, döner sermayeler ile bütçenin yatırım ve transfer tertibinden yardım alan kuruluşların uygulayacakları yeni bütçe sınıflandırması ile muhasebe sistemi ve standartlarının belirlenmesine Maliye Bakanı yetkilidir.

Maliye Bakanı madde kapsamına giren kurum ve kuruluşlardan, her türlü malî işlemleri ile ilgili bilgi, belge ve hesap durumlarını almaya; bu belge ve hesap durumları ile borçlanma ve borç ödeme imkanları üzerinde inceleme yaptırmaya, programlarına uygun harcama yapmayan, bilgi, belge ve hesap durumlarını ibraz etmeyen idare, kurum ve kuruluşların bütçe ödenekleri ile

ilgili gerekli önlemleri almaya, bu maksatla gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan önlemlerin uygulanmasını istemeye yetkilidir.”

Yedinci madde üzerinde AK Partisi Grubu adına Sait Açba ve SP Grubu adına Veysel Candan konuşmuşlar, oylanana madde kabul edilerek aşağıdaki sekizinci maddeye geçilmiştir.

“Kamu haznedarlığının yürütülmesi

MADDE 8.- Genel bütçeli daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, bütçenin yatırım ve transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum ve kuruluşları (kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmeleri, özelleştirme kapsamına veya programına alınmış kuruluşlar, kamu bankaları, belediyeler, Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu, il özel idareleri, Sosyal Sigortalar Kurumu, özel kanunla kurulmuş kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kefalet ve yardımlaşma sandıkları hariç) kendi bütçeleri veya tasarrufları altında bulunan bütün kaynaklarını T.C. Merkez Bankası veya muhabiri olan T.C. Ziraat Bankası nezdinde kendi adlarına açtıracakları Türk Lirası cinsinden hesaplarda toplarlar.

Bu kurumlar tahakkuk etmiş tüm ödemelerini bu hesaplardan yaparlar.

İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının yetkilileri ile saymanlar yukarıda bahsi geçen hükümlerin yerine getirilmesinden bizzat sorumludurlar.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili esas ve usulleri belirlemeye, kaynaklar ve kurumlar itibariyle istisnalar getirmeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ve Maliye Bakanının müşterek teklifi üzerine Başbakan yetkilidir.”

Sekizinci madde üzerinde SP Grubu adına Aslan Polat konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki dokuzuncu maddeye geçilmiştir.

“Gerektiğinde kullanılabilecek ödenekler

MADDE 9. - a) Personel Giderleri Ödeneği:

Malî yılın ilk altı aylık döneminde kullanılan ödeme emirlerine dayanılarak yapılan hesaplamalar sonucunda, bütçelerine konulan ödeneklerin yetmeyeceği anlaşıldığı takdirde; ilgili mevzuatının gerektirdiği harcamalar için 100-Personel Giderleri ile ilgili tebliğlere, Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-351-900) tertibindeki ödenekten aktarma yapmaya,

b) Yatırımları Hızlandırma Ödeneği:

Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-353-900) tertibindeki ödenekten, 2002 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar hükümlerine uyularak, 2002 Yılı Yatırım Programının uygulama durumuna göre gerektiğinde öncelikli sektörlerde yer alan yatırımların hızlandırılması veya yılı içinde gelişen şartlara göre öncelikli sektör ve alt sektörlerde yer alan ve programa yeni alınması gereken projelere ödenek tahsisi veya ödeneklerinin artırılmasında kullanılmak üzere söz konusu projelere ilişkin mevcut veya

yeniden açılacak tertiplere ve Hazine Müsteşarlığı bütçesinin kamu iktisadi teşebbüsleriyle ilgili faaliyetlerine aktarma yapmaya,

c) Kur Farklarını Karşılama Ödeneği:

Yurt dışında kuruluşu olan genel bütçeye dahil dairelerin (3) ödenek türünde olup, 610, 620 ve 710 ayrıntı kodlarına gider kaydedilecekler hariç, (1) ve (3) ödenek türü altındaki tertiplerde yer alan ve yurt dışındaki kuruluşlar için döviz olarak kullanılması gereken ödenekleriyle, genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin uluslararası kuruluşlara yapacakları ödemelere dönük ödeneklerin yabancı para karşılıklarını sabit tutmak ve 31/12/2001 tarihindeki kurlar ile transfer anındaki kurlar arasındaki farkı karşılamak amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-352-900) tertibindeki ödenekten ilgili kuruluşların hizmet programlarında mevcut ilgili tertiplere aktarma yapmaya,

d) Yedek Ödenek:

1 - Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-356-900) tertibindeki ödenekten, bütçelerin Maliye Bakanlığınca belirlenecek veya yeniden açılacak tertiplerine aktarma yapmaya,

2 - Hizmetin gerektirdiği hallerde Hazine Müsteşarlığı bütçesinin 910, 920 ve 940 kod numaralı programlarından, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi ile yedek ödenek tertibine aktarma yapmaya,

Maliye Bakanı yetkilidir.”

Dokuzuncu madde üzerinde SP Grubu adına Sivas Milletvekili Musa Demirci konuşmuş, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 10. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“DPT etüt ve proje ödenekleri

MADDE 10. - Devlet Planlama teşkilâtı Müsteşarlığı bütçesinin;

a) (111-01-2-001-300) tertibindeki ödenekten bir kısmını Devlet Planlama teşkilâtı Müsteşarlığınca gerekli görülen hallerde harcama ilkelerine uygun çalışmaların yaptırılması amacıyla, bütçelerin ilgili tertibine aktarmaya ve bununla ilgili diğer işleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir. Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı aynı amaçlarla il özel idarelerine, iktisadi devlet teşekküllerine ve diğer kamu teşebbüslerine yaptıracığı hizmetlerin bedellerini peşin ödeyebilir.

b) (111-01-3-301-900) tertibinde yer alan ödeneği, kalkınmada öncelikli yörelere ilişkin program ve projeleri desteklemek amacıyla, bütçelerin ilgili harcama kalemlerine aktarmaya Maliye Bakanı yetkilidir. Aynı amaçlarla diğer kamu kuruluşlarına yapılacak ödemeler de bu tertipten karşılanır.”

10. madde üzerinde SP Grubu adına Ahmet Cemil Tunç konuşmuş, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 11. madde okutulurak görüşmelerine geçilmiştir.

“Yatırım harcamaları

MADDE 11. - a) Yıllık programlara ek yatırım cetvellerinde yer alan projeler dışında herhangi bir projeye yatırım harcaması yapılamaz. Bu

cetvellerde yer alan projeler ile ödeneği toplu olarak verilmiş projeler kapsamındaki yıllara sari işlere (finansmanı kısmen veya tamamen dış proje kredileri ile sağlanan projeler hariç) 2002 yılında başlanabilmesi için, proje veya işin 2002 yılı yatırım ödeneği, toplam keşif bedelinin (keşif bedeli tespiti zorunlu olmadığı hallerde revize proje bedelinin) % 10'undan az olamaz. Bu oranın altında kalan proje ve işler için gerektiğinde projeler '2002 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar' hükümlerine uyulmak ve öncelikle kurumların yatırım ödenekleri içinde kalmak suretiyle revize edilir.

Silahlı Kuvvetler bütçesinin programlarında (1) ödenek türü içinde yer alan savunma sektörü, altyapı, inşaa, iskân ve tesisleriyle, NATO altyapı yatırımlarının gerektirdiği inşaa ve tesisler ve bunlara ilişkin kamulaştırmalar ile stratejik hedef planı içinde yer alan alım ve hizmetler Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığının vizesine bağılı olmayıp, yıllık programlara ek yatırım çizelgelerinde yer almaz.

b) Genel ve katma bütçeli kuruluşların yatırım programında ödenekleri toplu olarak verilmiş yıllık projelerinden makine-teçhizat, büyük onarım, idame-yenileme ve tamamlama projelerinin detay programları ile alt harcama kalemleri itibariyle tadat edilen ve edilmeyen toplulaştırılmış projelerinin alt harcama kalemleriyle ilgili işlemlerde '2002 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar' hükümleri uygulanır.

c) Yıllık Yatırım Programına ek yatırım cetvellerinde yer alan projelerden ilgili Bakanın onayı ile il özel idarelerince valinin yetki ve sorumluluğunda gerçekleştirilmesi uygun görülenlerin bedelleri, münhasıran proje ile ilgili harcamalarda kullanılmak üzere hizmetin ait olduğu il özel idaresine ödenir. Mahalli hizmet niteliği taşıyan işler, bu fıkrada belirtilen esaslar çerçevesinde program ve proje safhasında da valilerin yetki ve sorumluluğuna devredilebilir.

Bu şekilde yürütülecek projelerin, etüt, keşif ve kontrollük hizmetleri ilgili bakanlık ve genel müdürlüğün il teşkilâtlarınca; ihale veya emanet suretiyle yaptırılması ve bedellerinin ödenmesi il özel idarelerince valinin onayı ile gerçekleştirilir.

d) Yıllık programa ek yatırım cetvellerinde yıl içinde yapılması zorunlu değişiklikler için '2002 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar' da yer alan usullere uyulur."

11. madde üzerinde AK Partisi Grubu adına Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır konuşmuş, oylanana madde kabul edilerek aşağıdaki 12. maddeye geçilmiştir.

"4046 sayılı Kanun hükümleri dışındaki özelleştirme gelirleri

MADDE 12. - 3096 sayılı Kanun kapsamındaki tabii kaynakların ve tesislerin işletme haklarının devirlerinden elde edilen gelirlerin tamamı genel bütçeye gelir kaydedilir."

12. madde üzerinde SP Grubu adına Adana Milletvekili Yakup Budak konuşmuş, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 13. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Katma bütçeli idarelere hazine yardımı

MADDE 13.- a) Katma bütçeli idarelerin bütçelerini denkleştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesinin Hazine yardımı (Yükseköğretim kurumlarının cari hizmet maliyetlerine yapılacak Devlet katkısı dahil) tertiplerine ödenek ve karşılığı ilgili katma bütçenin (B) cetveline gelir yazılan miktarlardan, bu amaca göre fazla olduğu tespit edilen kısımlar, yıl sonunda Hazine Müsteşarlığı ile mutabakat kurulmak suretiyle ilgili idarelere ödenmeyerek Maliye Bakanınca iptal edilir.

Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü dışındaki katma bütçeli idarelerin yıl sonuna göre Maliye Bakanlığınca tespit olunacak bütçe fazlaları genel bütçeye gelir yazılır.

b) Hazine yardımı alan katma bütçeli idarelerin bütçelerinde, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 48. maddesinin (C) ve (D) bentleri ile 59. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, yılı içinde gerçekleştirilecek ödenek artışları, Maliye Bakanlığınca Hazine yardımı ile ilişkilendirilerek yapılabilir.”

SP Grubu adına Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç konuşma yapmış, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 14. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Resmî taşıtlar

MADDE 14.- Genel bütçeye dahil daireler ve katma bütçeli idareler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşların, yıl içinde her ne şekilde olursa olsun edinecekleri taşıtların cinsi, adedi ve hangi hizmette kullanılacağı (T) işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelde gösterilenler dışında taşıt edinilemez.

237 sayılı Taşıt Kanununa ekli (1) sayılı cetvelde belirtilenlerin (Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı hariç) emir ve zatlarına verilenler, (2) sayılı cetvelin 1 ve 2. sırasında yer alanlar, güvenlik önlemleri (zırhlı) araçlar ve koruma altına alınanlarla ilgili yönetmelik hükümlerine göre tahsis olunan araçlar dışında hibe dahil, her ne suretle olursa olsun yabancı menşeli binek ve station-wagon cinsi taşıt edinilemez.

Yerli muhteva oranı % 50'nin altında olan taşıtlar yabancı menşeli sayılır.”

Madde üzerinde AK Partisi Grubu adına Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır ve SP Grubu adına Van Milletvekili Fethullah Erbaş birer konuşma yapmıştır. Daha sonra Maliye Bakanı Sümer Oral'ın açıklayıcı bir konuşması gelmiş, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 15. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Hastane ve tedavi ücretleri

MADDE 15. - Devlet memurları, diğer kamu görevlileri ve bunların emekli, dul ve yetimlerinin (bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri dahil) genel

ve katma bütçeli daire ve idareler ile döner sermayeli kuruluşlara ait tedavi kurumlarında yapılan tedavilerine ilişkin ücretler, Sağlık Bakanlığının görüşü üzerine Maliye Bakanlığınca tespit edilecek miktar ve esaslar çerçevesinde ödenir.

Ancak, T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü sağlık kurum ve kuruluşları ile, Maliye Bakanlığınca tespit edilen birim fiyatlarının altında bir fiyatla anlaşma yapabilir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 209., 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 66. maddesi ve 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun geçici 139. maddelerinde belirtilen ilaç katılım payları karşılığında ilgililerin maaş veya aylıklarından kesinti yaptırmaya ve bu kesintilere ilişkin usul ve esasları tespit etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

Madde üzerinde AK Partisi Grubu adına Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu ve SP Grubu adına Sacit Günbey birer konuşmuşlar, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 16. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“Dernek ve benzeri kuruluşlara yapılacak yardımlar ile vakıf ve derneklerin denetimi

MADDE 16. - a) Genel ve katma bütçeli kuruluşlar bütçelerindeki ‘Dernek, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık, Vakıf ve Benzeri Teşekküllere Yapılacak Ödemeler’ faaliyetinde yer alan ödeneklerden yapacakları yardımlarda; anılan kurumların bütçeden alacakları yardımlarla gerçekleştirecekleri hizmet ve faaliyetlerini gösteren plan ve iş programlarını istemek, bunlar üzerinde gerekli incelemeyi yapmak, plan ile iş programlarının gerçekleştirme durumlarını izlemekle yükümlüdürler. Yardımlar yukarıdaki incelemelere bağlı olarak gerektiğinde taksitler halinde yapılabilir.

Harcamaların yukarıdaki esaslar doğrultusunda amacına uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemeye, yapılacak yardımların yönlendirilmesine ilişkin yeni ilkeleri tespiti Maliye Bakanı yetkilidir.

b) Kamu kurum ve kuruluşlarına üstlendikleri görevleri yerine getirmede maddî katkı sağlayan vakıf ve dernekler, mevcut mevzuatları çerçevesinde tabi oldukları denetimin yanı sıra bağlı veya ilgili kurum ve kuruluşlarca da denetlenir.

Maliye Bakanlığı, gerekli gördüğünde bu vakıf ve dernekleri denetler, malî tablolarını ve bilançolarını inceler.”

Madde üzerinde AK Parti Grubu adına Konya Milletvekili Özkan Öksüz, SP Grubu adına Mukadder Başeğmez ve DYP Grubu adına Bursa Milletvekili Oğuz Tezmen birer konuşma yapmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 17. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bütçe Uygulamasına İlişkin Hükümler

Bölüm düzeni ve deyimler

MADDE 17. - Gider cetvelinin bölümleri, program bütçe uygulamasında programlar şeklinde düzenlenir. Programlar altprogramlara, altprogramlar da hizmetlerin veya harcamaların niteliğine uygun ödenek türlerine göre faaliyet veya projelere ayrılır. Her faaliyet veya proje gerekli sayıda harcama kaleminden oluşur.

1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ile diğer kanunlarda ve bu Kanunda yer alan;

- a) ‘Fasıl ve bölüm’ deyimleri bütçe sınıflandırmasında, ‘Program’ı,*
 - b) ‘Kesim’ deyimini ‘Altprogram’ı,*
 - c) ‘Madde’ deyimini, harcama kalemlerini de kapsayacak şekilde ‘Faaliyet’ veya ‘Proje’yi,*
 - d) ‘Tertip’ deyimini, hizmet veya harcamanın yapılacağı program, altprogram, ödenek türü, faaliyet-proje ve harcama kalemi bileşimini,*
 - e) ‘Harcama kalemi’ deyimini, (A) işaretli cetvelde yer alan ödeneklerin 100, 200....900 düzeyindeki ayrımını,*
 - f) ‘Ayrıntı kodu’ deyimini, harcama kaleminde yer alan ödenekler esas alınarak tahakkuk ettirilecek giderlerin (R) işaretli cetvelde belirtildiği üzere Devlet Muhasebesi kayıtlarında gösterileceği alt ayrımı (bu ayrıma Kesinhesap Kanunu tasarılarında da yer verilir.)*
 - g) Borç ödemeleri yönünden ‘ilgili hizmet tertibi’ deyimini, (Personel giderlerine ait harcama kalemlerindeki ödenek bakiyeleri yalnızca personel giderleri borçlarına karşılık gösterilmek şartıyla) hizmet veya harcamanın ait olduğu programı,*
- İfade eder.”*

17. madde üzerinde SP Grubu adına Erzurum Milletvekili Aslan Polat konuşmuş, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 18. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Bağlı cetveller

MADDE 18.- Bu Kanuna ekli cetveller aşağıda gösterilmiştir:

- a) Bu Kanunun 1. maddesi ile verilen ödenegın dağılımı (A) işaretli,*
- b) Özel hükümlerine göre 2002 Malî Yılında tahsiline devam olunacak Devlet gelirleri (B) işaretli,*
- c) Devlet gelirlerinin dayandığı temel hükümler (C) işaretli,*
- d) Kanunlar ve kararnamelerle bağlanmış vatanî hizmet aylıkları (Ç) işaretli,*
- e) Hazine garantilerinden kaynaklanan yükümlölüklerden Hazinece üstlenilmesi muhtemel ödemeler (D) işaretli,*
- f) Gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişmeye yetki veren kanunlar (G) işaretli,*

g) 6245 sayılı *Harcırah Kanunu hükümleri uyarınca verilecek gündelik ve tazminat miktarları (H) işaretli,*

h) *Çeşitli kanunlara göre bütçe kanunlarında gösterilmesi gereken parasal sınırlar (İ) işaretli,*

ı) *Ek ders, konferans ve fazla çalışma ücretleri ile diğer ücret ödemelerinin miktarı (K) işaretli,*

j) *Kurumların mevcut lojman, sosyal tesis, telefon, faks ve kadro sayıları (L) işaretli,*

k) 2698 sayılı *Milli Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonları Kanununun 3. maddesi gereğince Milli Eğitim Bakanlığı tarafından idare edilecek okul pansiyonları ile Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık okulları öğrencilerinden alınacak pansiyon ücretleri (M) işaretli,*

l) 3634 sayılı *Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu uyarınca; millî müdafaa mükellefiyeti yoluyla alınacak;*

1. *Hayvanların alım değerleri (O) işaretli,*

2. *Motorlu taşıtların ortalama alım değerleri ile günlük kira bedelleri (P) işaretli,*

m) *Harcamalara ilişkin formül (R) işaretli,*

n) *Kurumların sahip oldukları taşıtlar ve 2002 yılında Taşıt Kanunu uyarınca satın alacakları taşıtların cinsi, adedi, hangi hizmetlerde kullanılacağı ve azami satın alma bedelleri (T) işaretli,*

o) 1050 Sayılı *Muhasebe-i Umumiye Kanununun 133. maddesi gereğince Silinen Kişi Borçları (Z) işaretli,*

Cetvellerde gösterilmiştir.”

Üzerinde söz isteyen olmayan yukarıdaki 18. madde ile aşağıdaki 19, 20, 21 ve 22. maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmiş ve ardından 23. maddeye geçilmiştir.

“Yeni tertip, harcama ve gelir kalemleri açılması

MADDE 19. - İlgili mevzuatına göre, yılı içinde 2002 Yılı Yatırım Programına alınan projeler için (2) ödenek türü altında, hizmetin gerektirdiği hallerde de (3) ödenek türü altında yeni tertipler veya (A) işaretli cetvelin bütünü içinde yeni faaliyet ve harcama kalemleri, gerektiğinde (B) işaretli cetvelde yeni bölüm, kesim ve maddeler açmaya Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Aktarma

MADDE 20. - Maliye Bakanı;

a) *Münhasıran ‘100-Personel giderleri’ harcama kalemindeki ödeneklerle ilgili olarak, aynı kuruluş bütçesi içinde programlar arası aktarma yapmaya,*

b) *Kuruluş bütçelerinin ‘100-Personel giderleri’ harcama kalemindeki ödenekler ile Maliye Bakanlığı bütçesinin (930-08-3-351-900) tertibindeki ödeneklerden gerekli görülen tutarları Maliye Bakanlığı bütçesinde yer alan yedek ödenek tertibine aktarmaya,*

c) Hizmeti yaptıracak olan kuruluşun isteği üzerine bütçesinden, malî yıl içinde hizmeti yürütecek olan daire veya idarenin bütçesine, gerektiğinde Hazine yardımı ile ilişkilendirilmek suretiyle ödenek aktarmaya ve bu konuda gerekli işlemleri yapmaya,

d) Millî Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı arasında cari yıl içinde yapılan hizmetlerin bedellerini karşılamak amacı ile varılacak mutabakat üzerine, ilgili bütçelerin program, altprogram, faaliyet ve projeleri arasında karşılıklı aktarma yapmaya,

e) '2002 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar'a uygun olarak yıllık programda yapılacak değişiklikler gereği, değişiklik konusu projelere ait ödenekleri ilgili kuruluşların bütçeleri arasında aktarmaya,

f) Yukarıda (d) bendinde belirtilen bütçelerde yer alan Silahlı Kuvvetlerin tek merkezden yönetilmesi gereken ikmal ve tedarik hizmetleri ile bir programa ait bir hizmetin diğer bir program tarafından yürütülmesi halinde ödeneği, ilgili program, altprogram, faaliyet veya projeler arasında karşılıklı olarak aktarmaya,

g) Mevcut üniversitelerden yeni açılacak üniversitelere intikal eden enstitü, fakülte ve yüksekokulların bütçelerinde yer alan ödenekleri, bu enstitü, fakülte ve yüksekokulların bağlandığı üniversite bütçelerine aktarmaya,

h) Kamu kurum ve kuruluşlarının yeniden teşkilâtlanması sonucu, bütçe kanunlarının uygulanması ve kesin hesapların hazırlanması ile ilgili olarak gerekli görülen her türlü bütçe işlemlerini ve düzenlemeleri yapmaya,

Yetkilidir.

Malî yıl içinde diğer bir daireye veya idareye aktarılan ödeneklerle ilgili hizmetin yürütülmesinden bütçesine aktarma yapılan daire veya idare görevlidir.

Genel ve katma bütçeli kuruluşların kamulaştırma ve bina satın almaları ile ilgili tertiplerine aktarma yapılamaz. Ancak; liman, hava meydanı, demiryolu, tünel ve köprü projeleri nedeniyle yapılacak kamulaştırmalar ile üniversitelerin eğitim-öğretim projeleri için kuruluş bütçesinde tefrik edilmiş olan toplam kamulaştırma ödeneklerinin % 50'sine, diğer kamulaştırma ve satın almalar için de % 25'ine kadar olan ödenek eksiklikleri Maliye Bakanlığı bütçesinin yedek ödenek tertibinden karşılanabilir.

İdarelerin kamulaştırma ve bina satın almak amacıyla bütçelerinde yer alan ödenekler kamu iktisadi teşebbüslerinden gayrimenkul satın alınmasında kullanılamaz. Ancak bu hüküm doğrudan eğitim ve öğretime tahsis edilmesi şartıyla Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler bakımından uygulanmaz."

"Posta giderleri

MADDE 21. - Yargı organlarının yargılamanın seyri ve sonuçları ile ilgili olarak gerek görülen posta giderleri ve vergi dairelerinin vergi tebliğlerine ilişkin posta giderleri için bütçede öngörülen ödenekler yetmediği takdirde, bu giderlerle ilgili ilave olarak harcanmasına gerek görülecek tutarı ödetmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Bu suretle ortaya çıkacak ödenek farkı gider kesin hesabında ayrıca gösterilir."

“Geçen yıllar borçları

MADDE 22. - Yılın sonuna kadar ödenemediği gibi emanet hesabına da alınamayan ve 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 93. maddesine göre zamanaşımına uğramamış bulunan geçen yıllar borçlarına ait ödemeler aşağıdaki ilkelere göre yapılır.

a) Yılları bütçelerinin (1) ödenek türü itibariyle, ‘100-Personel giderleri’ne ait harcama kalemlerinden doğan borçlar, ‘Personel Giderleri Geçen Yıllar Borçları’ faaliyetinden ödenir.

b) (a) bendinde yazılı olanlar dışındaki harcama kalemlerinden doğan borçlar, borcun doğduğu tertibin ödenek türü dikkate alınarak;

1. Diğer cari giderlerden doğan borçlar, ‘Diğer Cari Giderler Geçen Yıllar Borçları’,

2. Yatırım hizmetlerinden doğan borçlar, ‘Yatırım Giderleri Geçen Yıllar Borçları’,

3. Transfer tertipleri ile ilgili olarak doğan borçlar, ‘Transfer Giderleri Geçen Yıllar Borçları’,

Faaliyetlerinden ödenir.

Bu faaliyetlerdeki ödeneklerin yetmemesi halinde (100-Personel giderleri dışında kalan) aynı veya diğer hizmet tertiplerindeki ödeneklerden bu faaliyetlere aktarma yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Eğitime katkı paylarının ödenek kaydı

MADDE 23. - 29/06/2001 tarihli ve 4702 sayılı Kanunla değişik 16/08/1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesi uyarınca tahsil edilen miktarları bu amaçla Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine konulan ödeneklerden kullandırmak üzere Bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydetmeye, ödeneklerini aşan gelir tahsilatı karşılığında ilgili tertibe ödenek eklemeye, yılı içinde harcanmayan ödenekleri ertesi yıl bütçesine devren gelir ve ödenek kaydetmeye, bu hükümler çerçevesinde yapılacak işlemlere ilişkin esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

23. madde üzerinde AK Parti Grubu adına Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu ve SP Grubu adına Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu birer konuşma yapmış, oylanarak madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 24. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Savunma Sanayii Destekleme Fonu

MADDE 24. - a) Türk Silahlı Kuvvetlerine stratejik hedef planı uyarınca temini gerekli modern silah, araç ve gereçler ile gerçekleştirilecek savunma ve NATO altyapı yatırımları için yıl içinde yapılacak harcamalar, 07/11/1985 tarihli ve 3238 sayılı Kanunla kurulan Savunma Sanayii Destekleme Fonunun kaynakları, bu amaçla bütçeye konulan ödenekler ve diğer aynı ve nakdi imkanlar birlikte değerlendirilmek suretiyle Savunma Sanayii İcra Komitesince tespit edilecek esaslar dairesinde karşılanır.

b) Millî Savunma ve İçişleri bakanlığına (Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı) bütçe ile tahsis edilen mevcut ödeneklerden yukarıdaki fıkra gereğince tespit edilecek miktarlar ile Gümrük Müsteşarlığına (Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü) bütçe ile tahsis edilen mevcut ödeneklerden, motorbot alımına yönelik miktarları Savunma Sanayii Destekleme Fonuna ödemeye Millî Savunma ve İçişleri Bakanları ile Gümrük Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan yetkilidir.

c) Savunma Sanayii Destekleme Fonundan Hazineye yatırılacak paraları bir yandan bütçeye gelir, diğer yandan Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin ilgili tertiplerine ödenek kaydetmeye ve geçen yıllar ödenek bakiyelerini devretmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

Üzerinde söz isteyen olmayan yukarıdaki 24. madde ile aşağıdaki 25, 26, 27, 28, 29 ve 30. maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmiş ve 31. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Transferi mümkün olmayan konsolosluk gelirleri

MADDE 25. - Konvertibl olmayan konsolosluk gelirlerinden transferi mümkün olmayan ve 2001 yılı sonu itibariyle kullanılmayan miktarları, Dışişleri Bakanlığı bütçesinde açılacak özel bir tertibe, bu Bakanlığın gerekli gördüğü mal ve hizmet alımlarında kullanılmak üzere, yılı bütçesine ödenek ve gerektiğinde gelir kaydetmeye ve yılı içinde kullanılmayan miktarı gelecek yıla devren ödenek kaydetmeye, yapılacak harcamaların esas ve usullerini Dışişleri Bakanı ile müştereken tespit etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Yabancı ülkelere yapılacak hizmet karşılıkları

MADDE 26. - Maliye Bakanı;

a) Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığınca yabancı ülkelere ve uluslararası kuruluşlara kiraya verilen veya bir hizmetin yerine getirilmesinde kullanılan kara, deniz ve hava taşıtlarından alınan kira veya ücret tutarlarını,

b) Türk Silahlı Kuvvetlerinin öğrenim ve eğitim müesseselerinde okutulan ve eğitim gören yabancı uyruklu subay, astsubay veya erlere yapılan masraflar karşılığında ilgili devletlerce ödenen miktarları,

c) NATO makamlarınca yapılan anlaşma gereğince yedek havaalanlarının bakım ve onarımları için verilecek paraları,

Aynı amaçla kullanılmak üzere bir yandan bütçeye gelir, diğer yandan yukarıda yazılı kuruluş bütçelerinde açılacak özel tertiplere ödenek kaydetmeye ve bu suretle ödenek kaydedilen miktarlardan yılı içinde harcanmayan kısımları ertesi yıla devretmeye,

Yetkilidir.”

“Bağış, hibe ve yardımlar

MADDE 27. - a) Yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan hibe olarak yıl içinde elde edilecek imkânların Türk Lirası karşılıklarını Hazine Müsteşarlığının teklifi üzerine gereğine göre bütçeye gelir veya gelir-ödenek-gider kaydetmeye,

b) Dış kaynaklardan veya uluslararası antlaşmalarla bağış ve kredi yolu ile gelecek her çeşit malzemenin navlun ve dışalım ile ilgili vergi ve resimlerinin ödenmesi amacı ile bunların karşılığını, ilgili bütçelerinde mevcut veya yeniden açılacak harcama kalemlerine ödenek kaydetmeye ve gereken işlemleri yapmaya,

c) 2002 yılı içinde Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ihtiyaçları için yabancı devletlerden askeri yardım yolu ile veya diğer yollardan fiilen sağlanacak malzeme ve eşya bedellerini, bağlı (B) cetvelinde bu adlarda açılacak tertiplere gelir ve karşılıklarını da bu bütçelerde açılacak özel tertiplere ödenek ve gider kaydetmeye,

Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Özel ödenek ve gelirlerin iptali

MADDE 28. - Bağışlara ilişkin özel ödenek ve özel gelirlerle diğer özel ödenek ve özel gelirlerden;

a) Tahsis amacı gerçekleştirilmiş ödenek artıkları ile tahsis amacının gerçekleştirilmesi bakımından yetersiz olanları,

b) (a) bendinde yazılı olanlar dışında kalıp da (1.000.000.000) lirayı aşmayan ve iki yıl devrettiği halde harcanmayanları,

İptal ederek gelir kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Kurumların hâsulatından pay

MADDE 29.- Aylık gayri safi hasılat tahakkukunu (Katma Değer Vergisi ve Ek Vergi hariç) kapsamak kaydıyla,

- Türk Telekomünikasyon A.Ş.’nin mal ve hizmet satışları gayri safi hasılatının (ilk hisse satışı gerçekleşinceye kadar) % 1’i,

- Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğünün mal ve hizmet satışları gayri safi hasılatının % 10’u,

- Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğünün (DMO) mal ve hizmet satışları ürün neveleri itibarıyla gayri safi hasılatının % 1’una kadarı,

En geç takip eden ayın 20’sine kadar Maliye Bakanlığı Merkez Saymanlığına ödenir. Ödenen bu tutarlar bütçeye gelir yazılır.

Ayrıca, Telekomünikasyon Kurumunun 2813 sayılı Telsiz Kanununun değişik 5. maddesinde belirtilen gelirlerinden, 31/12/2001 tarihine kadar birikmiş tutarlar (faiz, repo, pay, alım-satım farkı ve benzeri adlarla elde edilen her türlü gelir dahil) ile 01/01/2002 tarihinden itibaren her ay sonu itibarıyla birikecek tutarları üzerinden Maliye Bakanının teklifi ve Başbakanın onayı ile belirlenecek oranlara göre hesaplanacak kısmı bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilmek üzere Maliye Bakanı tarafından belirlenecek süre içinde Maliye Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğünün Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki hesabına yatırılır. Telekomünikasyon Kurumu 31/12/2001 tarihine kadar birikmiş tutarlar ile kasa ve banka mevcutlarını malî yıl başından itibaren 10 gün içinde, her ayın gelir ve giderleriyle kasa ve banka mevcutlarını

gösterir malî bilgileri ise izleyen ayın 7. günü sonuna kadar Maliye Bakanlığına bildirir. Bu maddede belirtilen tutarların süresi içinde ödenmemesi halinde, ödenmeyen tutarlar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre (gecikme zammı da uygulanmak suretiyle) takip ve tahsil edilir.”

“Fonlara ilişkin hükümler

MADDE 30.- a) Çeşitli mevzuatla kurulmuş fonların her türlü gelirleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Hazine Müsteşarlığı adına açılan müşterek fon hesabına yatırılır. Bu hesaba yatırılan gelirlerden ilgili mevzuatında öngörülen fonlararası pay ve kesintiler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yapılır.

Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonunun gelirleri, yapılan kesintilerden sonra kalan tutarlar üzerinden genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir yazılır. Bu fon hizmetlerini bütçenin (A) cetveline konulan ödeneklerle yerine getirir.

b) Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı ile fonların gider hesapları üzerinden aktarma yapılabilir. Aktarılan tutar, kendisine aktarma yapılan fonun gelir hesabı üzerinden müşterek fon hesabına, buradan da tamamı gider hesabına aktarılır.

Bütçe kapsamı dışındaki fonlardan kendi mevzuatlarına göre yapılan kesinti ile fonlararası aktarmalardan sonra kalan tutar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ilgili fonun gider hesabına aktarılır.

c) Tasfiye edilen fonların her türlü gelirleri, tasfiye edilmelerine ilişkin mevzuatta özel bir düzenleme bulunmaması halinde, bu konuda yeni bir düzenleme yapılmıyaya kadar yürürlükten kaldırılan hükümlere göre tahsil edilmeye devam olunur ve genel bütçeye gelir kaydedilir.”

“İKİNCİ KISIM

Hazine ve Kamu Kuruluşlarına İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Devlet Borçları

Devlet borçlarının yönetimi

MADDE 31.- a) Devlet borçlarının yönetimi 09/12/1994 tarihli ve 4059 sayılı Kanunun 2. maddesi uyarınca Hazine Müsteşarlığınca yürütülür.

b) Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan, yıl içinde ödenecek iç (Devlet Tahvili, Hazine Bonosu) ve dış borç anaparaları ile iç ve dış borçlanma tutarlarını bütçe dışında özel hesaplarda izletmeye, malî yıl zarfında iç ve dış borç anapara geri ödemelerini bütçe ile ilişkilendirmeksizin yapmaya yetkilidir.

Bu hüküm garantili borçlardan doğan geri ödemelerin ve Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde üstlenilen garantilerden doğan yükümlülüklerin tamamı için de uygulanır.

c) Devlet iç ve dış borç faizleri ve genel giderleri bu amaçla bütçeye konulacak ödeneklerle karşılanır.

d) Yürürlükten kaldırılan Dış Krediler Kur Farkı Fonu kapsamında doğmuş bulunan ve gerçekleştirilmesi gereken ödemeler bu amaçla bütçeye konulacak ödeneklerle karşılanır.

e) Katma bütçeli idarelerin dış borçları Hazine Müsteşarlığınca bu madde esaslarına göre ödenir.

f) Devlet borçlarının uygulama sonuçları Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkça hazırlanarak ilgili yıl kesinhesap cetveli ile birlikte Hazine Genel Hesabına dahil edilmek üzere Maliye Bakanlığına gönderilir.

g) Devlet borçlarının yönetimi ve muhasebesi ile ilgili esas ve usuller Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından birlikte düzenlenir.”

31. madde üzerinde AK Partisi Grubu adına Afyon Milletvekili Sait Açıba, DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş ve SP Grubu adına Zeki Çelik birer konuşma yapmış, oylanana madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 32. maddeye geçilmiştir.

“İç borçlanma

MADDE 32. - a) Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yıl içinde bu Kanunun ‘denge’ başlıklı maddesinde belirtilen tutar kadar ‘net iç borç kullanımına’ (yıl içinde yapılan borçlanmalardan anapara ödemelerinin düşülmesiyle elde edilecek tutar) yetkilidir. Bu limit en fazla % 15 oranında artırılabilir. Dış borçlanmada anapara ödemesini aşan kısım iç borçlanma limitinden düşülür, altında kalan kısım ise limite eklenir. Bu Kanunun ilgili maddeleri uyarınca ‘Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı’na gider kaydedilmek suretiyle yapılacak ödemeler de bu limite eklenir. Daha önce ihraç edilmiş olup nakden ödenenler hariç çeşitli kanunlara dayanılarak ihraç olunan özel tertip Devlet iç borçlanma senetleri bu limitin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

b) Verilen yetki sınırları içinde ihraç edilecek Devlet iç borçlanma senetleri bir yıl (364 gün) ve daha uzun vadeli Devlet tahvilleri ve özel tertip Devlet tahvilleri ile vadeleri bir yıldan kısa olan (364 güne kadar) Hazine bonoları ve özel tertip Hazine bonolarıdır.

c) Çıkarılacak Devlet iç borçlanma senetlerinin çeşitlerine, satış yöntemlerine, faiz koşullarına, vadelerine, basım ve ödemelerine ilişkin her türlü esasları ve bunlara müteallik diğer şartları belirlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

d) Çıkarılacak Devlet iç borçlanma senetlerinin basım giderleri, satışa katılacak finansal kuruluşlara ödenecek komisyon ve banka muameleleri vergileri ile satışa katılan finansal kuruluşların satış işlemleri dolayısıyla yapacakları her türlü gider, vergi, resim ve harçların Hazinece finansal kuruluşlara geri ödenmesinde ve senetlerin basımında uygulanacak şekil ve esaslar Hazine Müsteşarlığı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası arasında 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanmaksızın akdedilecek malî servis anlaşması ile tespit edilir.

Cari yıl içinde çıkarılacak veya daha önceki yıllarda çıkarılmış Devlet iç borçlanma senetleri işlemiş faizleri ödenmek suretiyle veya piyasa koşullarından geri alınabilir veya başka senetlerle değiştirilebilir. Gerektiğinde söz konusu senetlerin anaparaları ödenmeksizin sadece işlemiş faiz tutarları kupon ödeme tarihinden önce erken itfaya tabi tutulabilir

Çıkarılacak Devlet iç borçlanma senetlerinin faiz ve anapara ödemeleri ile yukarıda sözü geçen malî servis anlaşmasında yer alacak ödemeler ve bunların dışında kalan diğer Devlet iç borçları ile ilgili gider ve işlemler her türlü vergi (Gelir ve Kurumlar Vergisi hariç), resim ve harçtan müstesnadır.

Bu fıkralardaki hükümler daha önceki yıllarda ihraç olunan Devlet iç borçlanma senetleri ile ilgili işlemlerde de geçerlidir.

e) Devlet iç borçlanma senetlerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak ihracı halinde, anaparadaki kur artışları her faiz ödeme tarihi ve yıl sonları itibariyle yeniden hesaplanıp, anapara değerine ilave edilerek iç borç kaydı yapılır.

f) Konsolide bütçenin finansmanı amacıyla nakit karşılığı ihraç edilecek Devlet iç borçlanma senetleri hariç, tüm Devlet iç borçlanma senetleri geçmiş valörlü olarak ihraç edilemez. Daha önce ihraç edilmiş özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin faiz oranları değiştirilemez ve faiz ödemeleri yerine yeni senet ihraç edilemez.

g) Ödenek yetersizliği durumunda, Devlet iç borçlanma senetlerinin faiz ödemelerini 'Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı'ndan yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi yıla devretmeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

h) 4389 sayılı Bankalar Kanununun 15. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna ikrazen özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihraç etmeye, cari yıl içerisinde çıkarılan veya daha önceki yıllarda çıkarılmış senetleri işlemiş faizlerini ödemek suretiyle geri almaya veya özel tertip başka senetlerle değiştirmeye, anaparaları ödenmeksizin sadece işlemiş faiz tutarlarını kupon ödeme tarihinden önce erken itfa etmeye, bu senetlerin vade, faiz ve çeşitlerine ilişkin her türlü esaslar ve bunlara müteallik diğer şartlar ile yapılacak ikraz anlaşmasına ilişkin her türlü düzenlemeleri yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir."

32. madde üzerinde AK Partisi Grubu adına Afyon Milletvekili Sait Açıba, DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş ve SP Grubu adına Bursa Milletvekili Ahmet Sünnetçioğlu birer konuşma yapmış, daha sonra oylanan madde kabul edilmiştir. Saat 22.12.'de birleşime ara verilmiş, saat 22.25'te dördüncü oturumla birlikte aşağıdaki 33. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Dış borçlanma

MADDE 33. - a) Yabancı ülke, banka ve kurumlarla veya uluslararası kuruluşlarla yapılmış ve yapılacak anlaşmalara göre genel ve katma bütçeli kuruluşlara dış proje kredisi olarak kullandırılan imkanların;

1. Türk Lirası karşılıkları, dış borç kayıtları yapılarak Hazine Müsteşarlığınca Maliye Bakanlığına bildirilir.

2. Döviz üzerinden yurt içinde ve yurt dışında mal, hizmet ve eğitim bedeli olarak yapılan dış proje kredisi kullanımları, ilgili kuruluşlar tarafından dış borç kaydı yapılmak üzere kullanımı takip eden otuz gün içerisinde Hazine Müsteşarlığına gönderilir. Dış borç kaydı yapılan tutarlar Hazine Müsteşarlığınca Maliye Bakanlığına bildirilir.

3. Malzeme ve hizmet bedelleri, taahhüt evrakı ve sözleşme tasarıları ise ilgili kuruluşlar tarafından ayrıca Maliye Bakanlığına bildirilir.

4. Söz konusu miktarları, gerektiğinde ilgili kuruluşlara ait bütçelerde açılacak özel tertiplere;

- Ödenek kaydederek,

- Mevcut ödeneklerden aktarma yaparak,

Bütçeletirmeye, bunlardan yılı içinde harcanmayan miktarları ertesi yıl bütçesine devren ödenek kaydetmeye, devren ödenek kaydedilen miktarlardan projenin tamamlanması nedeniyle kullanılma imkanı kalmayan tutarları iptal etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Daha önceki yıllarda benzer şekilde sağlanan imkanların Türk Lirası karşılıkları ile malzeme ve hizmet bedelleri için de yukarıdaki esaslara göre işlem yapılır.

Dış proje kredisi ve hibe kullanımlarından kaynaklanan Katma Değer Vergilerinin karşılanmasında; dış kredi ve hibe gerçekleştiği halde, KDV karşılığı iç kaynağın bulunamaması durumunda, Yatırım Programı ile ilişkilendirilmek suretiyle ilgili kuruluşların bütçelerinin mevcut ya da yeni açılacak tertiplerine söz konusu miktarlarda ödenek eklemeye Maliye Bakanı yetkilidir.

5. Yukarıda belirtilen hükümlerin uygulanmasına ilişkin esas ve usuller Hazine Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığı tarafından müştereken tespit edilir.

b) Dış borçlanma imkanları ile satın alınacak malzeme ve hizmetlere ait taahhüt evrakı veya sözleşme tasarıları, Maliye Bakanlığınca 1050 sayılı Kanunun 64. maddesi uyarınca vize edilmeden satın alma işlemi gerçekleştirilemez ve ilgili miktarların dış borç kayıtları yapılamaz.

Ancak, Maliye Bakanı gerektiğinde dış borçlanma ile ilgili bütçeletirme işlemleri yapılmadan önce (ilgili miktarların ödenek, gider ve dış borç kayıtları daha sonra yapılmak üzere) taahhüt evrakı ve sözleşme tasarısını vize etmeye yetkilidir.

c) Devlet dış borçlarıyla ilgili kredi anlaşmalarının yürürlüğe girmesini sağlayacak kanuni düzenlemelerin tamamlanmasına kadar kredi anlaşmaları gereği peşin ödenmesi gereken komisyon, ücret, garanti ücreti ve benzeri

giderler ile gerektiğinde faiz ödemelerini de "Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı"ndan yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi yıla devretmeye Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

d) Konsolide Devlet dış borçları ile ilgili kredi anlaşmalarında öngörülen bütün ödeme ve işlemler (dış proje kredileri çerçevesinde yapılacak ödemeler dahil, kredilerin kullanımları hariç) 2002 yılında her türlü vergi, resim ve harçtan müstesnadır.

e) Finansmanı Avrupa Birliği, yabancı devlet veya uluslararası kuruluşlarla yapılan anlaşmalara göre sağlanarak gerçekleştirilecek olan işler, anlaşma hükümlerinde özel ihale ve satın alma usullerinin öngörülmesi halinde, özel kanun, kararname veya anlaşma hükümlerine göre yürütülür.

f) Yabancı ülke, banka ve kurumlarla veya uluslararası kuruluşlarla yapılmış veya yapılacak anlaşmalar ile Hazine Müsteşarlığı tarafından sağlanarak devir ve ikraz anlaşmaları yoluyla genel ve katma bütçeli kuruluşlar dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarına dış proje kredisi olarak kullandırılan imkanlar, ilgili kuruluşlar tarafından dış borç kaydı yapılmak üzere kullanımı takip eden otuz gün içinde Hazine Müsteşarlığına gönderilir.

g) 01/01/1999 tarihinden başlamak üzere Avrupa Birliği'ne üye ve Ekonomik Parasal Birliğe katılacak devletlerin Euro'ya geçmesine bağlı olarak kamu sektörü dış borç ve borç yönetimi anlaşmalarına ilişkin düzenlemeleri yapmaya Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan yetkilidir."

33. madde üzerinde AK Partisi Grubu adına Afyon Milletvekili Sait Açıba, DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş ve SP Grubu adına Şanlıurfa Milletvekili Niyazi Yanmaz birer konuşma yapmış, oylanan madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 34. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

"Dış borçların ikraz, devir ve garanti edilmesi

MADDE 34.- a) Yabancı ülkeler, uluslararası kuruluşlar, yabancı bankalar ve yabancı ülkelerde yerleşik diğer finans kurumlarından her türlü amaçla ve uluslararası sermaye piyasasında kullanılan finansman araçları ile yapılacak borçlanmalar ve buna ilişkin anlaşmalarla ilgili temas ve müzakereleri yürütmeye ve işlemleri sonuçlandırmaya,

b) Yukarıdaki (a) fıkrasına göre sağlanan finansman imkânlarını, kamu ve özel sektör kurumlarına ikraz, devir veya kullandırmaya, anlaşma hükümleri çerçevesinde ekonominin çeşitli sektörlerindeki gelişmeyi sağlamak amacıyla ikraz ve devir koşullarını belirlemeye ve bu kredilerden yapılması gereken geri ödemeleri aynı kuruluşlar için hesaben ikraz veya krediye dönüştürmeye,

c) Yukarıda belirtilen imkânların doğrudan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası veya Türkiye'de yerleşik kurumlar ile Türk bankaları tarafından sağlanması halinde, bu kredileri kısmen veya tamamen devralmaya, devralınan bu kredileri kısmen veya tamamen kamu kurumlarına ikraz, devir veya kullandırmaya ve bu kredilerden yapılması gereken geri ödemeleri aynı kuruluşlar için hesaben ikraz veya krediye dönüştürmeye, Türkiye'de yerleşik bankaların döviz varlıkları üzerinden borçlanmaya,

d) 1. Yabancı ülkelerin kredi kuruluşları, uluslararası kurumlar veya yabancı ülkelerde yerleşik banka ve kurumlar ile bu finansman işlemlerine katılan Türk bankaları tarafından kamu kurumlarına (özel hukuk hükümlerine tâbi olmakla beraber sermayelerinin % 50'sinden fazlası kamuya ait olanlar dahil), yatırım ve kalkınma bankalarına verilecek kredileri anlaşmalarındaki şartlarıyla garanti etmeye,

2. Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşların ihdas ettikleri garanti programları çerçevesinde,

aa) Kamu kuruluşları (özel hukuk hükümlerine tâbi olmakla beraber sermayelerinin % 50'sinden fazlası kamuya ait olanlar) ile yatırım ve kalkınma bankalarının borçlu sıfatıyla uluslararası piyasalardan temin edecekleri finansman imkanları için,

bb) Yap-İşlet-Devret ve Yap-İşlet modeli çerçevesinde gerçekleştirilecek projelerle ilgili, mevzuatta öngörülen Hazine garantileri ile sınırlı olmak ve şartları Hazine Müsteşarlığınca müzakere edilmek üzere,

Yukarıda anılan uluslararası kuruluşlar tarafından verilen garantiye karşı garanti vermeye,

3. Hazine garantörlüğünde sağlanacak dış borçlar için; garanti verilen veya verilecek kuruluşlar nezdinde her türlü inceleme ve denetlemeyi yaptırmaya, garanti ücreti oranını, garanti verilme aşamasında garanti verilecek kuruluşlara karşı garantörlük koşulları ile bu borçlardan Hazine adına doğabilecek yükümlülüklerin geri ödeme koşullarını belirlemeye,

e) Ulusal banka ve kamu kuruluşlarınca yabancı ülkelere açılacak kredilerin geri ödenmesini garanti etmeye, yabancı ülkelerde doğrudan teminat mektubu vermeye yetkili ulusal bankalar lehine garanti vermeye,

f) Türkiye Cumhuriyeti adına Hazine Müsteşarlığı tarafından yabancı ülkeler resmî kuruluşları veya uluslararası kuruluşlardan sağlanan kredilerin teknik yardım ve eğitim amaçları kapsamındaki bölümlerini anlaşma hükümlerine istinaden gerektiğinde özel ve özerk bütçeli kamu kuruluşları ile kamu kuruluşu sayılan kurumlara karşılıksız olarak kullandırmaya,

g) Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası tarafından Bosna-Hersek'te finanse edilecek projeler için bu Bankaya üye diğer ülkelerle birlikte sağlanacak ortak bir garanti çerçevesinde garanti verilmesine,

h) Avrupa Birliği, yabancı ülkeler ve bu ülkelerin banka ve kredi kuruluşları ve uluslararası malî kuruluşlardan ülkemizde faaliyet gösteren Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına risk sermayesi şeklinde köprü krediler, koşullu krediler sağlamaya veya yukarıda belirtilen yabancı ülke ve kuruluşların adı geçen Yatırım Ortaklıklarına doğrudan veya aracı malî kuruluşlar vasıtasıyla risk sermayesi şeklinde katkı sağlamaya yönelik anlaşmalar yapmaya, sağlanan bu imkanların devredilmesine, kullandırılmasına ve geri ödenmesine,

i) Bütçe Kanunu ve ilgili kanunlar çerçevesinde yapılan ikrazlarla, Hazine garantilerinden Hazine Müsteşarlığınca yapılan üstlenmeler neticesinde ortaya çıkan alacakların şartlarının belirlenmesine, tahsiline, takibine ve her

türlü finansal tekniğin kullanılması suretiyle idaresine, Hazine alacaklarını doğuran işlemlerle, bu alacakların tahsil, takip ve idaresine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesine,

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

j) Daha önceki yıllarda yapılan işlemler için de bu esaslar geçerlidir.

k) Yılı içinde uluslararası ticari bankalardan borçlanmak suretiyle temin edilen dış finansmanla ilgili olarak;

1. Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile özel statüye sahip kamu hizmeti gören ve sermayelerinin % 50'sinden fazlası belediyeye ait olan iştirakler ve ilgili mevzuat gereği tüzelkişiliği haiz yerel yönetim birlikleri için Hazine garantisi verilecek veya devredilecek dış kredi tutarı 500 milyon ABD Doları,

2. Diğer kamu kurum ve kuruluşları (özel hukuk hükümlerine tâbi olmakla beraber sermayelerinin % 50'sinden fazlası kamuya ait olanlar dahil) için Hazine garantisi verilecek dış kredi tutarı 4 milyar ABD Doları,

İle sınırlıdır.

3.Yap-İşlet, Yap-İşlet-Devret, İşletme Hakkının Devri ve benzeri modeller çerçevesinde gerçekleştirilecek projelere verilen Hazine garantileri ile kalkınma ve yatırım bankalarının uluslararası kuruluşlardan ve piyasalardan Hazine garantisi altında sağlayacakları dış borçlanma tutarı yukarıda belirlenen sınırlamanın dışındadır.”

34. madde üzerinde AK Partisi Grubu adına Tokat Milletvekili Mehmet Ergün Dağcıoğlu ve DYP Grubu adına Samsun Milletvekili Kemal Kabataş birer konuşma yapmışlardır. Aydın Tümen (Ankara), İsmail Köse (Erzurum), Esvet Özdoğu (Ankara), İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir) ve Turhan İmamoğlu (Kocaeli) tarafından bir önerge verilmiş, Hükümet adına Devlet Bakanı Kemal Derviş'in kısa bir açıklaması ve kısa bir tartışmanın ardından önerge geri çekilmiştir.⁹⁴³ Oylanan madde kabul edilerek aşağıdaki 35. maddeye geçilmiştir.

“244 sayılı Kanun kapsamı dışında borçlanma

MADDE 35. - a) Yıllık programlarla belirlenen dış finansman ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 31/05/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun kapsamı dışında kalan kuruluşlarla kredi anlaşmaları yapmaya ve projelerin yapılabilirlik çalışmalarının dış finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere Dünya Bankası ile üzerinde anlaşılacak şartlarla (10.000.000) Amerikan Dolarına kadar olan borçlanmaların yapılmasına Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

b) Bu gibi anlaşmalar ve savunma borçlanmalarına ilişkin kredi anlaşmaları bütçe kanunları hükümlerine dayanılarak yapılmış olup, Bakanlar Kurulunca uygun görülen diğer kredi anlaşmaları gibi Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girer. Bu kararnameler 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanun ve 23/05/1928 tarihli ve 1322 sayılı Kanun hükümlerine tabi değildir.

⁹⁴³ Önergenin ayrıntıları hakkında bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 37 (11.12.2001), ss. 710-712.

c) Türkiye Cumhuriyetinin bu madde ile 'Dış Borçların İkras, Devir ve Garanti Edilmesi' başlığını taşıyan madde ve bu madde hükümlerine dayanarak, sırasıyla borçlu veya garantör sıfatı ile taraf olduğu finansman anlaşmalarından doğan borçlarının dünya sermaye piyasalarında mevcut muhtelif finansman araçları vasıtasıyla yönetimi amacıyla anlaşma yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Söz konusu anlaşmalar imzalandıkları tarihte yürürlüğe girer.

d) Daha önceki bütçe yıllarında akdedilmiş benzeri anlaşmalar hakkında da bu madde hükmü uygulanır."

Üzerinde söz isteği bulunmayan yukarıdaki 35 ve aşağıdaki 36. maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmiş ve ardından 37. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

"Borç verme, hibe ve yardım anlaşmaları

MADDE 36. - a) Avrupa Birliği, yabancı ülkeler, uluslararası kuruluşlar ve yabancı ülke kredi kuruluşlarından sağlanacak hibelerle ilgili temas, müzakere ve anlaşmaları yapmaya ve bu yolla sağlanan finansman imkanlarını kamu ve özel sektör kuruluşlarına kullandırmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Söz konusu anlaşmalar imzalandıkları tarihte yürürlüğe girer.

Bu kaynaklardan genel bütçeye dahil daireler ve diğer kamu kuruluşlarına sağlanan hibelerin kullanımına ilişkin işlemler damga vergisi, resim, harç ve diğer masraflardan muaftır.

b) Yabancı ülke ve kuruluşlara verilecek borçlarla ilgili anlaşmaları yapmaya ve anlaşmaların esas ve şartlarını belirlemeye, verilen borçların ertelenmesine ve yeniden yapılandırılması işlemlerini yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Yabancı ülke ve kuruluşlara verilecek borçlar Hazine Müsteşarlığı bütçesine bu amaçla konulacak ödenekten karşılanır.

Söz konusu anlaşmalar Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girer.

c) Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı ülke ve kuruluşlara yapılacak hibe ve yardımlar ile ilgili görüşmelerde bulunmaya ve anlaşmalar imzalamaya, Cumhurbaşkanı ve Başbakanın yetkileri saklı kalmak kaydıyla, Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenecek kişi ve kuruluşlar yetkilidir. Yabancı ülkelere verilecek hibe ve yardım karşılıkları Maliye Bakanlığı bütçesine (Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı hariç) bu amaçla konulacak ödenekten karşılanır.

Söz konusu anlaşmalar Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girer.

Anlaşmada belirtilen nakdi hibe ve yardımlar bütçeye gider kaydedilerek Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında ilgili ülke adına döviz cinsinden açılacak hesaba aktarılabilir. Ödemeler, anlaşma hükümleri çerçevesinde ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar dahilinde ilgili hesaptan yaptırılır.

d) Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. tarafından yabancı ülkelere ve bu ülkelerdeki kuruluşlara açılacak iki yıl veya daha uzun vadeli mal ve/veya hizmet satış sözleşmeleri veya bu tür sözleşmelerle eş değer finansal kiralama işlemleri ile ilgili Resmi Destekli İhracat Kredilerinin esaslarını ve finansal hükümlerini düzenlemeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

“Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı Projesi kapsamında akdedilecek anlaşmalar

MADDE 37. - Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı projesi kapsamında;

a) Akdedilmiş olan ev sahibi ülke anlaşması, anahtar teslimi yapım sözleşmesi, hükümet garantisi anlaşması ve bu proje tahtındaki akdedilecek diğer anlaşmalarla ilgili belge ve sair dokümanların imzalanmasına,

b) (a) bendinde belirtilen anlaşmalar ile diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dokümanlar tahtında Türkiye Cumhuriyeti ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından taahhüt edilen her türlü ödeme, tamamlama, performans ve sair yükümlülüklerin ifasına yönelik olarak ilgili anlaşmalarda öngörülen taraflara garanti verilmesine, bahse konu taahhütlerin anlaşmalarda öngörüldüğü şekilde gereği gibi, kısmen ya da tamamen yerine getirilmemesi halinde ortaya çıkacak her türlü ödeme yükümlülüğünün Türkiye Cumhuriyeti adına garanti edilmesine,

c) (a) ve (b) bentlerinde belirtilen anlaşmalar ile diğer ilgili belge ve anlaşmalarla sair dokümanları imzalayan ve imzalayacak ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının tespitine ve yetkilendirilmesine,

Bakanlar Kurulu yetkilidir.”

37. madde üzerinde SP Grubu adına Adana Milletvekili Yakup Budak ve AK Partisi Grubu adına Van Milletvekili ve Grup Başkanvekili Hüseyin Çelik birer konuşma yapmış, oylanan madde kabul edilerek aşağıdaki 38. maddeye geçilmiştir.

“İKİNCİ BÖLÜM

Kamu İktisadî Teşebbüsleri

Kamu iktisadî teşebbüslerinin kârları

MADDE 38. - a) 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tâbi kuruluşlar ile Türk Telekomünikasyon A.Ş.’nin, 2001 yılı kârlarından Hazineye isabet eden tutarları;

1. 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen kısıtlamalara tâbi olmaksızın, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bütçeye gelir kaydetmeye,

2. Kuruluşların ödenmemiş sermayelerine veya tahakkuk etmiş görev zararları alacaklarına mahsup edilmek üzere Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bütçeye gelir, ödenek ve gider kaydetmeye,

b) (a) fıkrasına kapsamina giren kuruluşların 2000 ve önceki yıllara ait kâr paylarından Hazineye isabet eden tutarları Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın talebi üzerine bütçenin gelir ve giderleri ile ilişkilendirmeksizin

kuruluşların görev zararları alacakları veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye ilişkin işlemleri yapmaya,

Maliye Bakanı yetkilidir.”

Üzerinde söz isteği bulunmayan yukarıdaki 38 ve aşağıdaki 39 ve 40. maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmiş ve ardından 41. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Kamu ortaklıkları ve iştiraklerinde sermaye değişiklikleri

MADDE 39. - a) Kamu ortaklıkları ve iştiraklerinin yeniden düzenlenmesi tedbirlerini uygulamak, sermaye artırımlarına katılmak, kamu iktisadî teşebbüslerinin yatırım ve finansman programlarının gereklerini yerine getirmek ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini uygulamak amacıyla;

1. Hazinece her türlü sermaye artırımlarına katılınması ve her türlü sermaye paylarının satın alınmasına,

2. Hazinenin ve kamu iktisadî teşebbüslerinin sermaye paylarını diğer kamu iktisadî teşebbüslerine, özelleştirme idaresine veya katma bütçeli idarelere devretmeye veya onlar tarafından devraldırmaya,

3. Kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile Türk Telekomünikasyon A.Ş. 'nin Hazineye veya çeşitli fonlara olan borçlarını yıllık yatırım ve finansman programlarına uygun olarak Hazineden olan alacaklarına veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye veya teşebbüslerin borçlarının ödenme zamanı ve şartlarını belirlemeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan; bu işlemlerin gerektirdiği tutarları, aynı Müsteşarlığın teklifi üzerine, mahiyetine göre, bütçede açılacak özel tertiplere gelir ve ödenek kaydetmeye,

Maliye Bakanı yetkilidir.

b) 1. Kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Genel Müdürlüğünün 2001 yılı sonu itibariyle; Hazineye, fonlara, Sosyal Sigortalar Kurumuna ve geçmiş yıllar bütçe kanunlarının ‘Kurumların Hasılatından Pay’ başlıklı maddeleri uyarınca doğan ve Maliye Bakanlığı Merkez Saymanlığına ödenmesi gereken vadesi geçmiş borçlarını, Hazineden ve fonlardan olan alacaklarına veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan, bu işlemleri aynı Müsteşarlığın teklifi üzerine gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin mahiyetlerine göre ilgili Devlet hesaplarına kaydettirmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

2. Türk Telekomünikasyon A.Ş. 'nin 1996-1997-1998-1999 yılları Bütçe Kanunlarının ‘Kurumların Hasılatından Pay’ başlıklı maddeleri uyarınca KDV ve ek vergi hariç mal ve hizmet satışları aylık gayrisafî hasılat tahakkuku üzerinden belirlenerek, Türk Telekomünikasyon A.Ş. 'nin hisseleri satışından elde edilecek gelir payına mahsup edilmek üzere bütçeye gelir kaydolunan tutarları, 06/07/1999 tarihli ve 4397 sayılı Kanun, 4673 sayılı Kanun, muhtelif tarihli Başbakanlık onayları ve Bakanlar Kurulu ile Millî Güvenlik Kurulu

kararları uyarınca yaptığı yatırımlar, hizmetler ve ödemeler nedeniyle 31/12/2001 tarihi itibarıyla Başbakanlık Bütçesinden, Hazine, Fonlardan ve Belediyeler dışındaki resmî dairelerden olan telekomünikasyon alacakları ve yılı içinde doğacak ödenmemiş sermaye alacağını Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin veya kuracağı şirketin işleteceği GSM 1800 mobil telekomünikasyon sistemi izni karşılığı ödeyeceği lisans ücretine (KDV dahil) Hazine Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığınca müşterek belirlenecek esaslar çerçevesinde mahsup etmeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan, bu işlemleri aynı Müsteşarlığın teklifi üzerine gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin mahiyetlerine göre ilgili Devlet Hesaplarına kaydettirmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Nihai işleticinin bu işlem nedeniyle yükleneceği KDV tutarı hakkında 3065 sayılı Kanunun 29/1 maddesi uygulanmaz ve bu vergi gider yazılamaz.

c) 4684 sayılı Kanunun Birinci Bölümünün (3) numaralı Geçici Maddesi uyarınca Türkiye Emlak Bankası A.Ş.'nin Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.'ye devredilmesi sonucunda oluşan ve Bankalar Yeminli Murakıplarınca yapılacak inceleme sonuçlarına göre, Hazine aleyhine bir farkın doğması halinde, söz konusu fark Hazine Müsteşarlığı tarafından nakit ve/veya özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihraç edilerek ödenir. Hazine lehine bir farkın tespit edilmesi halinde ise, daha önce ihraç edilmiş senetler geri alınabilir. Söz konusu senetlere ilişkin herhangi bir nakden ödeme yapılmış olması halinde ise bu tutar Hazinece senede ilişkin ödemenin yapıldığı tarihe en yakın tarihte gerçekleştirilen iskontolu Hazine ihalesinde oluşan yıllık bileşik faiz esas alınarak hesaplanacak faiz tutarıyla birlikte T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'den nakden ödenmek suretiyle alınır.

Bu senetlerin vade, faiz ve diğer şartlarına ilişkin usul ve esaslar Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Başbakan tarafından belirlenir.

d) 20/06/2001 tarih ve 4684 sayılı Kanunun Geçici 3. maddesi gereğince tahsil edilmeye devam olunan mülga Kaynak Kullanımını Destekleme Fonuna ilişkin 88/12944 sayılı Kararın değişik 3. maddesinin (d) fıkrasında belirtilen gelirler, ihracatın desteklenmesi kaydıyla T.C. Merkez Bankası tarafından bu amaçla açılacak hesaptan T. İhracat Kredi Bankası A.Ş.'ne aktarılacak üzere Hazine İç Ödemeler Saymanlığı hesabına yatırılır. Bu tutarların sermaye ve/veya politik risk olarak T. İhracat Kredi Bankası A.Ş.'ne ödenebilmesini sağlamak amacıyla Hazine Müsteşarlığının teklifi ile bütçeye gelir ve ödenek kaydetmeye ve bu fıkra kapsamında uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye, Maliye Bakanı yetkilidir.

e) Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında 01/06/2000 tarihli ve 4572 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesinin (E) fıkrası uyarınca;

- Tarım Satış Birliklerinin 01/05/2000 tarihi itibarıyla Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonuna olan borçlarından, Birliklerin yeniden yapılandırma sürecinde tasfiyesi uygun görülenler ile bu borçların tasfiyesine kadar geçecek

süre içinde doğacak faizinin terkin edilmesine Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Maliye Bakanı yetkilidir.

-Tarım Satış Birliklerinin 01/05/2000 tarihi itibarıyla mevcut özel bünye faaliyetleri ile ilgili banka borçlarından, Birliklerin yeniden yapılandırma sürecinde tasfiyesi uygun görülenlerin ve bu borçların tasfiyesine kadar geçecek süre içinde bu borçlardan doğan faiz ve gecikme zammı gibi fer'i borçları Hazinece özel tertip Devlet tahvili ihraç etmek suretiyle karşılanır. Bu tahviller, iç borçlanma ile ilgili maddedeki limit dışında olup; vade, faiz ve diğer şartların tespitine ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

f) Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün 196 sayılı Kanuna istinaden çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararları uyarınca 31/12/2001 tarihi itibarıyla destekleme işleriyle ilgili olarak doğmuş tüm alacaklarına karşılık, 31/12/2001 tarihi itibarıyla vadesi geldiği halde ödenmemiş vergi borçları (katma değer vergisi hariç) ile borçlara ilişkin gecikme zam ve gecikme faizleri aynı miktarda terkin edilebilir. Bu fıkra uyarınca mahsubu yapılacak vergi borçlarına ilişkin gecikme zammı ve gecikme faizleri 31/12/2001 tarihi itibarıyla dondurulur.

Söz konusu görev zararının Yüksek Denetleme Kurulu tarafından tespitini müteakiben Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine bu maddenin gerektirdiği terkin ve diğer işlemleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

g) Tek Terimli Tarifelerden enerji alan aboneler adına tanzim edilen her elektrik faturası için güç bedeli tahsil edilir. Bu uygulama imtiyazlı ve görevli şirketleri de kapsar. Bu bedelin miktarlarını tespit etmeye Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi Yönetim Kurulu, tahsil edilen bu güç bedellerinin ödenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yetkilidir.”

“Hazine kefaleti

MADDE 40. - Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.'nin kredi, sigorta ve garanti faaliyetleri nedeni ile yüklendiği işlemlerden doğabilecek politik riskleri garanti etmeye ve bu risklerden doğabilecek zararları ödemeye, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

“ÜÇÜNCÜ KISIM

Kamu Personeline İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Özlük Hakları

Katsayılar, yurt dışı aylıklar, ücret ve sözleşme ücreti

MADDE 41 . - a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 154. maddesi uyarınca, aylık gösterge tablosunda yer alan rakamlar ile ek gösterge rakamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak aylık katsayısı 01/01/2002-30/06/2002 döneminde (27420), memuriyet taban aylığı

göstergesine uygulanacak taban aylığı katsayısı 01/01/2002-30/06/2002 döneminde (179000) olarak uygulanır.

399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3. maddesinin (c) bendi uyarınca çalıştırılan sözleşmeli personelin ücret tavanı 01/01/2002-30/06/2002 döneminde (1.200.500.000) lira olarak uygulanır.

Ancak; bir önceki yılın son iki ayında ilave maaş artışları olması halinde, 31/12/2001 tarihinde geçerli olan katsayılar ile sözleşme ücret ve tavanları, maaşlarda % 10 oranında artış sağlayacak şekilde Maliye Bakanlığınca Ocak ayı içerisinde yeniden belirlendikten sonra uygulanır.

2001 yılı Aralık ayına göre 01/01/2002 tarihinden sonraki Devlet memuru net aylığındaki en düşük kümülatif artış oranının, 2002 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan aylık 1994=100 Temel Yıllı Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları Genel İndeksindeki 2001 yılı Aralık ayına göre kümülatif artış oranının altında kalması halinde, söz konusu tüketici fiyatlarındaki artış oranının iki puan üzerinde bir toplam maaş artışını sağlayacak şekilde ve enflasyon rakamının ilan edildiği ayın 15'inden geçerli olmak üzere uygulanmakta olan katsayılar ile sözleşme taban ve tavan ücretleri veya bu ücretlere uygulanacak ilave artış oranı yeniden tespit edilir. Uygulamaya ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığınca belirlenir.

2002 yılının ikinci yarısında yukarıda belirtilen uygulamayı gerektiğinde aynı şekilde sürdürmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

b) Kurumların yurt dışı kuruluşlarına dahil kadrolarında görev alan Devlet memurlarının yurt dışı aylıkları, yeni kurlar ve yeni emsaller tespit edilinceye kadar, 19/04/1999 tarihli ve 99/12791 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ek ve değişikliklerinde yer alan hükümlere göre ödenir.

c) Belediye başkanlarının aylık ödemeleri İçişleri Bakanlığınca tespit edilecek asgarî ve azamî sınırlar dahilinde kalınması kaydıyla, belediye meclislerince kararlaştırılır.”

41. madde üzerinde DYP Grubu adına Kamer Genç; SP Grubu adına Hatay Milletvekili Mustafa Geçer ve AK Parti Grubu adına İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin birer konuşma yapmıştır. Mehmet Batuk (Kocaeli), Yakup Budak (Adana), Mustafa Geçer (Hatay), Ömer Vehbi Hatipoğlu (Diyarbakır), Suat Pamukçu (Bayburt), Ahmet Sünnetçioğlu (Bursa), Rıza Ulucak (Ankara), Lütfü Esengün (Erzurum), Prof. Dr. Latif Öztekin (Elazığ) ve Fahrettin Kukaracı (Erzurum) tarafından verilen önerge, gider artırıcı mahiyette olduğu için işleme konmamış, oylanan madde kabul edilerek aşağıdaki 42. maddeye geçilmiştir.

“İKİNCİ BÖLÜM

İstihdam Esasları

Kadroların kullanımı

MADDE 42.- a) Genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idarelere, bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlara, kanunla kurulan fonlara, kefalet sandıklarına, sosyal güvenlik kuruluşlarına, genel ve katma bütçelerin transfer

tertiplerinden yardım alan kuruluşlara tahsis edilmiş bulunan serbest memur kadroları ile sürekli işçi kadrolarından boş olanların açıktan atama amacıyla kullanılması ve bu kurumların boş memur kadrolarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 86. maddesinin üçüncü fıkrasına göre açıktan vekil atanması ile anılan kurum ve kuruluşların bu fıkra kapsamı dışındaki diğer kamu kurum ve kuruluşlarından yapacakları memur nakli Maliye Bakanlığının iznine tabidir. Açıktan atama izni, personel ödeneğinin yeterli olması şartıyla verilebilir. Ancak, hâkimlik ve savcılık mesleklerinde bulunanlar ile bu meslekten sayılan görevlerde olanlar, yükseköğretim kurumları öğretim üyeleri ve 24/05/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun Ek 1. maddesi uyarınca yapılacak atamalar için izin aranmaz.

Kurumlar, açıktan atama, emeklilik, istifa ve nakil gibi sebeplerle serbest kadrolarında meydana gelen değişiklikler ile kadrolarının dolu ve boş durumunu gösterir cetvelleri Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarının son günü itibariyle doldurarak Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığına göndermek zorundadırlar.

b) Yukarıda sayılan kurumların boş sürekli işçi kadrolarından Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığınca uygun görülenler Başbakanın izniyle iptal edilir.

c) İl özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve müesseselere tahsis edilmiş bulunan serbest memur kadroları ile sürekli işçi kadrolarından 31/12/2001 tarihi itibariyle boş olanlar ile bu tarihten sonra boşalacak olanların açıktan atama amacıyla kullanılması İçişleri Bakanlığının iznine tabidir.

d) Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idarelerin döner sermaye ve fon saymanlıklarına ait sayman ve saymanlıklarda görevli her unvandaki memur kadrolarından, Maliye Bakanınca uygun görülenler bu Bakanlığın kadro cetvellerine eklenerek, döner sermaye ve fonların kadrolarından tenkis edilir.

Maliye Bakanlığı kadro cetvellerine eklenen söz konusu kadrolarda istihdam edilen personel, başka bir işleme gerek kalmaksızın bu kadrolara atanmış sayılırlar.

e) (a) fıkrası kapsamında yer alan kurum ve kuruluşlar, personel ödeneği ile kadrolarının önceden temini amacıyla, mevcut teşkilat kanunları uyarınca kuracakları yeni birimler için Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığının görüşlerini alacaklardır.”

42. madde üzerinde Aydın Tümen (Ankara), Mehmet Şandır (Hatay), İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir), Hasan Akgün (Giresun) ve Erol Al (İstanbul) tarafından verilen önerge 2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının 42. maddesinin (a) fıkrasının birinci paragrafına ‘memur nakli’ ibaresinden sonra gelmek üzere ‘Devlet Personel Başkanlığı ile’ ibaresinin eklenmesini” önermektedir. Önerge kabul edilmiş, daha sonra oylanarak 42. madde kabul edilerek aşağıdaki 43. maddeye geçilmiştir.

“Sözleşmeli personel

MADDE 43. - Genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, belediyeler, il özel idareleri, kanunla kurulan fonlar, sosyal güvenlik kuruluşları, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar ile 08/06/1984 tarihli ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışında kalan kuruluşlarda sözleşme ile çalıştırılacak personel hakkında 06/06/1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ek ve değişikliklerinin uygulanmasına devam olunur.

Birinci fıkrada sayılan kurum ve kuruluşlar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu dışında diğer kanun hükümlerine göre çalıştırdıkları sözleşmeli personelin unvan, sayı ve ücretlerini gösterir cetvelleri ve tip sözleşme örneklerini, 2002 yılı Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek zorundadırlar.

Özel kanunlar uyarınca kadro karşılık gösterilmek suretiyle çalıştırılan sözleşmeli personelin unvan, sayı ve ücretleri vizeye tâbi değildir. Ancak kuruluşlar bunlara ait tip sözleşme örneklerini 2002 yılı Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek ve bu şekilde çalıştırdıkları sözleşmeli personelin isim, unvan, kadro derecesi ve sözleşme ücretlerini gösterir cetvelleri Şubat, Ağustos ve Aralık ayları itibarıyla Maliye Bakanlığına bilgi için göndermek zorundadırlar.

Bütçe yılı içinde ilgili mevzuat hükümlerine dayanarak istihdam edecekleri yeni sözleşmeli personel (kadro karşılığı çalıştırılan sözleşmeli personel hariç) için kuruluşlarca ayrıca düzenlenecek sayı, unvan, nitelik ve ücretlerini gösterir ek cetvellerin ve farklı hükümler içermesi halinde tip sözleşme örneklerinin Maliye Bakanlığına vize ettirilmesi gereklidir.

Yukarıdaki fıkralara göre vize işlemleri tamamlanmadan sözleşme yapılamaz ve herhangi bir ödemede bulunulamaz.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4. maddesinin (B) fıkrası ile Ek Geçici 16. maddesi ve özel kanunları uyarınca 2001 yılında sözleşme ile çalıştırılanlardan 2002 yılında görevlerine devam etmeleri ilgili bakanlık veya kuruluşlarca uygun görülenlerin Ocak, Şubat ve Mart aylarına ait sözleşme ücretleri, sözleşme ile çalıştırılmaları konusundaki kanuni işlemleri tamamlanıncaya kadar, 2001 yılında vize edilmiş sözleşmelerine göre, anılan aylarda mevzuat uyarınca sözleşme ücretlerinde artış yapılması halinde bu artışlar da dikkate alınarak Maliye Bakanlığı vizesi aranmaksızın ödenir.”

Üzerinde söz isteği bulunmayan yukarıdaki 43. ve aşağıdaki 44-55 arasındaki maddeler ayrı ayrı oylanarak kabul edilmiş ve ardından 56. maddenin görüşmelerine geçilmiştir.

“İşçilik ödenekleri ve geçici iş pozisyonları

MADDE 44. - a) Genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idareler, sürekli işçileri ile otuz iş gününden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçileri, bütçelerinin (55) ve (66) alt programlarında yer alan 100-Personel giderleri harcama kalemindeki ödenekleri aşmayacak sayıda ve süre ile istihdam

edebilirler. Söz konusu kurum ve kuruluşların birim amirleri bu alt programlarda fazla çalışma için tefrik edilen ödeneye göre iş programlarını yapmak, bu ödeneği aşacak şekilde fazla çalışma yaptırmamak ve ertesi yıla fazla çalışmadan dolayı borç bıraktırmamakla yükümlüdürler. Belirtilen alt programlara hiç bir şekilde ödenek aktarması yapılamaz ve bütçenin başka tertiplerinden işçi ücreti ve fazla çalışma ücreti ödenemez. Ancak, toplu iş sözleşmelerinden doğacak yükümlülükler ile ihbar ve kıdem tazminatları ödemeleri nedeniyle meydana gelecek ödenek eksiklikleri Maliye Bakanlığı bütçesindeki yedek ödenek tertiplerinden karşılanabilir.

Kurumlar, bütçelerinin (66) alt programına tertip edilen ödenek ile sınırlı olmak üzere yıl içinde aylar itibariyle çalıştıracakları geçici işçilerin sayılarını, bunların çalıştırılacakları birimlere göre dağılımını (merkez teşkilâtında birimler, taşra teşkilâtında ise bölge ve il müdürlüğü olarak) gösteren cetvelleri, yapılan hesaplamalarla birlikte Ocak ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına vize ettirmek zorundadır. Yıl içinde meydana gelen değişiklikler de aynı usul ile vizeye tâbidir. Bu vize işlemi yapılmaksızın geçici işçi istihdam edilemez ve ödeme yapılamaz. Memurlar eliyle görülmesi gereken işlerde istihdam edilmek amacıyla işçi alınmaz.

Yukarıdaki hükümlere aykırı uygulamalardan ita amirleri ve tahakkuk memurları ile ödenek üstü harcama yapan saymanlar sorumludur.

b) Genel ve katma bütçeli idarelere bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan fonlar ve hizmetlerini genel veya katma bütçelerin transfer tertiplerinden aldıkları ödeneklerle yürüten kuruluşlar ile 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışında kalan kuruluşların 01/01/2002 tarihinden itibaren otuz iş günüünden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları, aylar ve birimler itibariyle ilgili bakanlığın onayı alınmak suretiyle 31/01/2002 tarihine kadar Maliye Bakanlığına vize ettirilir.

c) (a) ve (b) bentleri kapsamındaki kurum, kuruluş ve fonların kanunla, uluslararası anlaşmalarla veya 2002 Yılı Programı ile kurulması veya genişletilmesi öngörülen birimleri için yapılacak yeni vizeler dışında, 2001 yılında vize edilmiş toplam adam/ay miktarlarını aşacak şekilde vize yapılamaz. Vize edilmiş bulunan geçici iş pozisyonları Maliye Bakanlığının uygun görüşü ile başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. Maliye Bakanlığınca vize edilen cetvellerin bir örneği, ilgisine göre Sayıştay Başkanlığına veya Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna gönderilir. Bu vize işlemi yapılmaksızın ödeme yapılamaz.

d) Kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının 01/01/2002 tarihinden itibaren otuz iş günüünden fazla süre ile çalıştıracakları geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları, ilgili bakanlığın ve Hazine Müsteşarlığının onayı alınmak suretiyle 31/01/2002 tarihine kadar Devlet Personel Başkanlığına vize ettirilir. Vize edilen geçici iş pozisyonları Devlet Personel Başkanlığınca başka

unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. Vize ettirilen cetvellerin bir örneği Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna gönderilir. Bu vize işlemi yapılmaksızın ödeme yapılamaz.

e) İl özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve müesseselerde çalıştırılacak geçici işçilere ait geçici iş pozisyonları her yıl İçişleri Bakanlığına vize ettirilir. Vize edilmiş bulunan geçici iş pozisyonları İçişleri Bakanlığı tarafından başka unvanlı geçici iş pozisyonları ile değiştirilebilir veya iptal edilebilir. İçişleri Bakanlığı tarafından vize edilen geçici iş pozisyonlarına ait vize cetvellerinin bir örneği Devlet Personel Başkanlığına gönderilir. Bu vize işlemi yapılmadan geçici işçi çalıştırılmaz ve herhangi bir ödeme yapılamaz.”

“DÖRDÜNCÜ KISIM

Çeşitli Hükümler

Geçici görevlendirme

MADDE 45. - 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun Ek 8 ve Ek 9., 13/11/1996 tarihli ve 4208 sayılı Kanunun 3 üncü, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 38, 40 ve 41. maddelerine ve 2919 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilât Kanununa göre görevlendirilenler ile güvenlik görevlileri hariç, ilgili mevzuatı uyarınca diğer kurumlarda geçici olarak görevlendirilen ve kadro aylıklarını kendi kurum veya kuruluşlarından alan memurlar veya kamu görevlileri, geçici olarak görev yaptıkları kurum personelinin yararlandığı ve ilgili mevzuatında söz konusu personele de ödenebileceği belirtilen her türlü tazminat, fazla mesai ve diğer ödemelerden yararlanamazlar.”

“Teminat olarak kabul edilecek değerler ve taşınmaz malların geçici teminatı

MADDE 46. - a) 29/02/1984 tarihli ve 2983 sayılı Kanun gereğince çıkarılan anapara iadeli gelir ortaklığı senetleri ve diğer menkul kıymetler ile Devlet iç borçlanma tahvilleri ve Hazine bonoları,

1. Kamu kurumlarının yapacakları ihale ve sözleşmeler ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 10. maddesinin uygulanmasında teminat olarak,

2. Hazinece satılacak millî emlak bedellerinin ödenmesinde nominal değerleri üzerinden ödeme vasıtası olarak,

Kabul edilir.

Tahvil ve bonolar nominal bedele faiz dahil edilerek ihraç edilmiş ise bu işlemlerde anaparaya tekabül eden satış değerleri esas alınır.

b) 12/05/2001 tarihli ve 4672 sayılı Kanun ile değişik 18/06/1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununun 20. maddesinin altı numaralı bendi hükümlerine göre faaliyette bulunan özel finans kurumları tarafından verilen

süresiz teminat mektupları kamu kurumlarının yapacakları ihale ve sözleşmeler ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 10. maddesinin uygulanmasında teminat olarak kabul edilir. Ancak, bu teminat mektuplarının Maliye Bakanlığınca belirlenen kapsam ve şekle uygun olmaları zorunludur.

c) Hazineye ait veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin kira ihalelerinde tahmini bedelin yüzde 20'sine kadar geçici teminat alınabilir.

d) Dışarıda yerleşik kişiler ile geçimini yurt dışında temin eden Türk vatandaşlarından, Hazinece yapılan taşınmaz mal satış ihalelerinde T.C. Merkez Bankasınca belirlenen konvertibl döviz teminat olarak alınabilir.”

“Kişi borçları

MADDE 47. - Saymanlık hesaplarında kayıtlı olup, zaruri veya mücbir sebeplerle takip ve tahsil imkânı kalmayan, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 133. maddesi uyarınca silinmesi Malî Danışma Kurulu tarafından uygun görülen kişi borçlarından; tutarı (5) milyar liraya kadar olanların kayıtlardan çıkarılmasına Maliye Bakanı yetkilidir. Bu miktarı aşan kişi borçlarının terkinini Türkiye Büyük Millet Meclisine arz edilir.

178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye 543 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile eklenen Ek Madde 7 uyarınca, mal ve nakit saymanları ile gelir ve gider memurlarının zimmetlerinin silinmesi konusundaki talepler Malî Danışma Kurulunca incelenerek karara bağlanır ve Maliye Bakanına sunulur. Bu karar çerçevesinde terkin edilen zimmetlerden (5) milyar lirayı aşanların terkin listesi bütçe uygulama sonuçları ile birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine arz edilir.

1969 ve 1988 yılları arasında yurt dışından yapılan alımlar için 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 83. maddesine dayanılarak açılan kredilerden ve mülga 27/06/1972 tarihli ve 1601 sayılı Kanuna göre verilen atase avanslarından mahsubu yapılamamış olanlar ilgilileri adına kişi borçları hesabına alınarak mahsubu yapılır. Kişi borçları hesabına alınan ve tahsiline imkân bulunmadığı ilgili Bakanlıkça bildirilen bu tutarlardan (5) milyar liraya kadar olanların Malî Danışma Kurulunun görüşü alınmak suretiyle terkin edilmesine Maliye Bakanı yetkilidir. Bu miktarı aşan kişi borçlarının terkinini Türkiye Büyük Millet Meclisine arz edilir.”

“Hazine taşınmaz mallarının değerlendirilmesi ve Hazine adına tescil

MADDE 48.- Bulgaristan'dan zorunlu göçe tâbi tutulan ve daha sonra Türk vatandaşlığına alınanlardan, konut veya arsa sahibi olmak üzere başvuruda bulunarak, öngörülen avansı açılan banka hesaplarına yatırmış olanların (avansları iade edilenler hariç) kurdukları kooperatiflere, mülkiyeti Hazineye ait arsa veya arazileri, metrekare değeri üçyüzyetmişbeşbin Türk Lirasından aşağı olmamak üzere harca esas değerinden satmaya; satış bedelinden, avansın yatırıldığı tarihteki

T.C. Merkez Bankası Amerikan Doları alış kurundan karşılığının, satışın yapılacağı tarihteki T.C. Merkez Bankası Amerikan Doları alış kuru karşılığı Türk Lirasına çevrilerek bulunan tutarı mahsup etmeye ve bu konudaki esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Hazineye ait taşınmaz malları, 492 sayılı Harçlar Kanununun 63. maddesine göre hesaplanacak değer üzerinden, toplu konut üretmek amacıyla, Arsa Ofisi Genel Müdürlüğüne veya Toplu Konut İdaresi Başkanlığına peşin bedelle veya taksitle devretmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Buna ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki sahipsiz yerler ile kadastro/tapulama çalışmaları sırasında tespit harici bırakılmış olan yerler Maliye Bakanlığı merkez veya taşra teşkilâtının talebi üzerine, özel kanunlarındaki istisnalar saklı kalmak koşuluyla, tescile ilişkin harita, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne yapılarak, imar mevzuatında yer alan kısıtlamalara tâbi olmaksızın Hazine adına tescil edilir. Harita yapımına ilişkin giderler, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odasıncı belirlenen asgari fiyatlara göre Maliye Bakanlığı bütçesinden karşılanır.”

“Devlet hesaplarında yer verilmeyecek ve terkin edilecek tutarlar

MADDE 49. - Devletin mahkemelerce hükme bağlanan para cezaları da dahil olmak üzere her türlü gelir ve giderlerinin, tarh, tahakkuk, tahsil ve tediyesi ile emanetlerin alınıp geri verilmesinde ve Devlet kayıtlarında, kanunlarında ve diğer mevzuatında belirtilmiş tutar ve oranlar değişmemek şartıyla (10.000) liranın altındaki tutarlar dikkate alınmaz.

Maliye Bakanı; yukarıda belirtilen hususlarla ilgili olarak doğacak aksaklıkları gidermeye, vergi dairelerinin müfredat ve mutabakat hesapları arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi amacıyla denetim raporlarına dayanılarak tespit edilecek kesin farkları terkine yetkilidir.”

“Saymanlık görev ve sorumluluklarının devri

MADDE 50. - 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve diğer mevzuatla saymanlara verilen görev ve yetkilerin bir kısmını gerekli görülen hallerde yardımcılara devrettirmeye, devirle ilgili esasları belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir. Saymanlar hakkındaki sorumluluk, devredilen işlerle ilgili olarak görev ve yetki verilenler hakkında da uygulanır.”

“Uluslararası kuruluşlara üyelik

MADDE 51. - a) Genel bütçeli daireler ve katma bütçeli idareler ile kamu iktisadî teşebbüsleri, sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları; uluslararası kuruluşlara üye olabilmek ve kanun, kararname ve uluslararası anlaşmalar gereği halen üyesi bulunulan uluslararası kuruluşlar dışındaki kuruluşlara katılma paylarını ödeyebilmek için, mevzuatın gerektirdiği diğer işlemlerin yanı sıra ayrıca bağlı veya ilgili bulunulan Bakanlığın teklifi ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Dışişleri Bakanlığından önceden izin alırlar.

b) Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıklarının uluslararası anlaşmalar, kanun ve kararnamelerle Türkiye Cumhuriyeti adına üye olduğu uluslararası kuruluşlara ilişkin işlemlerine (katılma payı ödemeleri dahil) bu madde hükmü uygulanmaz.”

“Kamu kuruluşlarınca işletilen sosyal tesisler

MADDE 52. - Kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerin giderlerine bütçeden katkıda bulunulmaz.

Bu tür yerlerde, genel ve katma bütçeden, döner sermaye ve fonlardan ücret ödenmek üzere 2002 yılında ilk defa istihdam edilecek yeni personel görevlendirilmez.

Söz konusu tesislerden yararlanacak olanlardan alınacak asgari bedelleri belirlemeye veya belirlenen tarifeleri tasdik etmeye ve bu yerlerin hesaplarının bir düzen içinde tutulması için kullanılacak defter ve belgeleri tespit etmeye, diğer gerekli düzenlemeleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.”

“Yurt dışı eğitimi

MADDE 53. - 2002 yılında ilgili mevzuatları gereğince kamu kurum ve kuruluşlarınca yetiştirilmek maksadıyla lisansüstü (master, doktora) eğitimi için yurt dışına gönderilecek öğrenci, araştırma görevlisi ile kamu görevlileri, sadece Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilen yabancı yükseköğretim kurumlarında eğitim görebilirler. Lisansüstü eğitime ilişkin giderler, fatura ya da benzeri gider belgesinin ancak öğrenim görülen yükseköğretim kurumu tarafından düzenlenmesi koşulu ile ödenir. Eğitim amacıyla yurt dışına gönderilecek kamu görevlilerinin öğrenim konuları, çalışmakta oldukları birimlerin görev alanları ile doğrudan ilgili olmak zorundadır.

Bu amaçla gönderileceklerin sayıları, kurum ve kuruluş bütçelerine bu nedenle konulan ödenek miktarını aşmayacak şekilde tespit edilir.”

“Geçici hizmet karşılığı yapılacak ödemeler

MADDE 54. - Kurumlar;

a) Arızı nitelikteki işleriyle sınırlı kalmak koşuluyla, yıl içinde bir ayı aşmayan sürelerle hizmet alımı yoluyla çalıştırılan kişilere yapılacak ödemeleri,

b) Kısmi zamanlı hizmet satın alınan kişilere yapılacak ödemeleri,

c) 29/06/2001 tarihli ve 4702 sayılı Kanunla değişik 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun 25. maddesi gereğince aday, çırac ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere yapılan ödemeleri,

d) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/C maddesi gereğince sayım, propaganda, anket ve benzeri işlerde çalıştırılan geçici personele yapılan ödemeleri,

Bütçelerin (101-02-1-085) ‘Geçici Hizmet Karşılığı Yapılacak Ödemeler’ faaliyetinde gösterilen 300 harcama kaleminden yaparlar. Bu faaliyete bütçelerin başka tertiplerinden ödenek aktarılamaz; ödenek üstü harcama yapılamaz.

Yukarıdaki hükümlere aykırı uygulamalardan ita amirleri, tahakkuk memurları ve saymanlar ile bu kişileri çalıştıranlar sorumludur.”

“Amme alacağına karşılık kabul edilebilecek gayrimenkuller

MADDE 55. - Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlar dahil 233 sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tâbi iktisadî devlet teşekkülleri, kamu iktisadî kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ile büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, bunlara ait tüzel kişilerin veya bunlara bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzelkişiliğini haiz kuruluşların, Devlete ait olan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren borçlarına karşılık olarak, mülkiyeti bu idarelere ait olan ve üzerinde herhangi bir takyidat bulunmayan gayrimenkullerinden Maliye Bakanlığınca ihtiyaç duyulanlar, 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 13. maddesine göre oluşturulacak komisyon tarafından takdir edilecek değeri üzerinden, borçlu kurumun da uygun görüşü alınarak, bütçenin gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin Maliye Bakanlığınca satın alınabilir.

Bu idarelerin satın alınan gayrimenkullerinin tapu işlemlerine esas olan ve yukarıda belirtilen şekilde tespit edilen değeri miktarındaki Devlete ait olan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren borçları terkin edilir.”

“Kira ve idare gelirleri

MADDE 56.- a) İrtifak hakkı verilen özel iskelelerden alınan nispi kira bedellerinin yarısı bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yarısı da özel gelir kaydedilir. Özel gelir kaydedilen miktarın yarısı denizcilik ve liman hizmetlerini geliştirmek üzere Denizcilik Müsteşarlığı bütçesine, yarısı da millî emlak hizmetlerini geliştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesine özel ödenek kaydolunur.

Ulaştırma Bakanlığı, Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü tarafından konsolide bütçe dışındaki kurum ve kuruluşlar ile özel ve tüzelkişiler adına yapılacak deniz dibi taramaları, hidrolik merkezde yapılan hidrolik ve bilgisayar modelleri, Araştırma Dairesince yapılacak her türlü deney ve araştırma, proje ve şartname onaylanması için alınacak bedellerin yarısını bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yarısını da özel gelir kaydetmeye, özel gelir kaydedilen miktarın yarısını Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğünce gerçekleştirilecek altyapı tesislerinin onarımları ile ulaştırma hizmetlerini geliştirmek üzere Ulaştırma Bakanlığı bütçesine, diğer yarısı da millî emlak hizmetlerini geliştirmek amacıyla Maliye Bakanlığı bütçesine özel ödenek kaydolunur.

Yukarıda belirtilen hükümlere göre özel gelir ve ödenek kaydedilen miktarların önceki yıllarda kullanılmayan kısmı cari yıl bütçesine devredilebilir.

Telekomünikasyon hizmeti veren işletmecilerden lisans ve ruhsat ücretleri üzerinden tahsil edilerek, bir taraftan bütçenin (B) işaretli cetveline

özel gelir diğer taraftan Ulaştırma Bakanlığı hizmetlerinde kullanılmak üzere anılan Bakanlık bütçesine özel ödenek kaydedilen tutarlardan önceki yılda kullanılmayan kısmı cari yıl bütçesine devredilebilir.

b) Kılavuzluk ve romörkaj hizmetleri vermekte olan kamu ve özel kurum ve kuruluşların bu hizmetlerinden elde ettikleri aylık gayrisafi hâsılattan yüzde altıbuçuk (% 6.5) oranında pay alınır. Bu pay, en geç tahsil edildiği ayı takip eden ay sonuna kadar ilgili saymanlığa yatırılır. Yatırılan miktarın yarısı bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilir. Diğer yarısı Denizcilik Müsteşarlığının merkez ve taşra birimlerinin faaliyetlerinin gerektirdiği personel hariç her türlü harcamalarında kullanılmak üzere, bu Müsteşarlık bünyesindeki döner sermaye bütçesi hesabına aktarılır.”

Aydın Tümen (Ankara), Nihat Gökbulut (Kırıkkale), Koray Aydın (Ankara), Erkan Kemaloğlu (Muş) ve Mükremin Taşkın (Nevşehir) tarafından, “2002 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının 56 ncı maddesine aşağıdaki (c) fıkrasının eklenmesi” için bir önerge verilmiştir.

“c) Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğünün; yabancı ülkelere verdiği meteorolojik ürünlerin bedelleri ile yabancı ülke meteorolojik ürünlerinin diğer yabancı ülkelere veya yurtiçi kişi ve kurumlara, yabancı ülkelerin de anılan Genel Müdürlüğün meteorolojik ürünlerini diğer ülke ve kişilere satışından yıl içinde elde edilecek döviz cinsinden tutarlar, TC Merkez Bankası nezdinde açılacak özel hesaba yatırılır. Bu tutarlardan ilgili anlaşmalar gereğince yurtdışı kuruluşlara ödenmesi gereken miktarlar, bu özel hesaptan Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğünün talimatı ile Merkez Bankasınca transfer edilir. Geri kalan tutarlar, ilgili Genel Müdürlüğün talimatı ile Merkez Bankasınca döviz alış kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilerek Genel Müdürlüğün ödemelerini yapan Merkez Saymanlık hesabına yatırılır. Saymanlık hesabına yatırılan bu tutarlar, Genel Müdürlüğün görev alanıyla ilgili her türlü ihtiyacının karşılanmasında kullanılmak üzere, bir yandan genel bütçenin B cetveline özel gelir, diğer yandan Genel Müdürlük bütçesinde mevcut veya yeni açılacak tertiplere özel ödenek kaydedilir. Bu suretle ödenek kaydedilen miktarlardan yılı içinde kullanılmayan kısımları ertesi yıla devretmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

Önerge kabul edilmiş, önerge doğrultusunda oylanan 56. madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 57. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Kamu hizmetlerinin fiyatlandırılması

MADDE 57. - Genel bütçeli daireler ile katma bütçeli idarelerin görevlerini yerine getirirken yaptıkları mal ve hizmet teslimlerinden fiyatlandırılabilenler için ilgili kuruluşun teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca tarife belirlenebilir.

Fiyatlandırılan mal ve hizmetlerden elde edilen tutarları, genel bütçe veya ilgili katma bütçeli kuruluş bütçelerinin (B) işaretli cetveline özel gelir, karşılığını da ilgili kuruluş bütçesinin (A) işaretli cetvelinde mevcut ya da yeni açılacak tertiplere özel ödenek kaydetmeye, gerektiğinde özel gelir ve özel

ödenek kaydı beklenmeksizin sözkonusu tutarların % 75'ine kadar harcama yetkisi vermeye, bu ödeneklerin harcanmayan kısmını ertesi yıl bütçesinin ilgili tertiplerine devren gelir ve ödenek kaydetmeye, sözkonusu tutarların tahsil edilmesi, harcanması ve diğer hususlarla ilgili esas ve usulleri belirlemeye, Maliye Bakanı yetkilidir.”

Üzerinde söz isteği bulunmayan yukarıdaki 57. ve aşağıdaki 58, 59 ve 60. maddeler oylanarak kabul edilmiş, ardından 58. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Vergi, fon ve payların zamanında yatırılması

MADDE 58. - 233 sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında bulunan iktisadî devlet teşekkülleri, kamu iktisadî kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile özelleştirme kapsamındaki kuruluşların ve döner sermayelerin yöneticileri ve malî işlerinden sorumluları, bu kuruluşların mükellef veya sorumlu sıfatıyla üçüncü kişilerden tahsil ettikleri vergi, fon ve diğer payların tahsil dairelerine zamanında ve tam olarak ödenmesini sağlamak zorundadırlar. Aksine davrananlar bu tutarların ödenmesinden şahsen ve müteselsilen sorumlu tutulurlar.”

“Geri verilecek paralar

MADDE 59. - 27/06/1963 tarihli ve 261 sayılı Kanun uyarınca, geri verilecek paraların kesin olarak veya avans suretiyle ödenmesinin şekil ve usulleri Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkla Maliye Bakanlığı tarafından müştereken tespit olunur.

Yapılacak inceleme sonunda fazla ödendiği tespit olunan veya zamanında mahsup olunmayan tutarlar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre geri alınır.”

“Petrolden Devlet Hakkı

MADDE 60.- 05/04/1973 tarihli ve 1702 sayılı Kanuna göre petrolden alınacak Devlet hakkı, Bütçenin (B) işaretli cetvelindeki ‘Petrolden Devlet Hakkı’ tertibine gelir kaydolunur.”

“Kısmen veya tamamen uygulanmayacak hükümler

MADDE 61. - a) 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 36. maddesinin 4 numaralı fıkrası, bu Kanunun “Kamu İktisadî Teşebbüslerinin Kârları” başlıklı maddesi hükümleri çerçevesinde uygulanır.

b) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda gerekli değişiklik yapılınca kadar bu Kanunun 171. maddesinde belirtilen süreler 2002 Malî Yılında saymanlar için yedi gün, sayman mutemetleri için iki gün olarak uygulanır.

c) 08/06/1994 tarihli ve 3996 sayılı Kanunun 4180 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinde ve 16/07/1997 tarihli ve 4283 sayılı Kanunun 4.

maddesinde Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ve Devlet Bakanlığınca kullanılacak yetkiler 2002 yılında Bakanlar Kurulunca kullanılır.

d) 1. 09/05/1985 tarihli ve 3202 sayılı Kanunun 45. maddesinin birinci fıkrası,

2. 31/10/1985 tarihli ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 35. maddesinin son fıkrası,

3. 03/07/1968 tarihli ve 1053 sayılı Kanunun 1. maddesinin ikinci fıkrası ile aynı Kanunun 3 üncü maddesi,

4. Genel bütçeye dahil dairelerle, katma bütçeli idareler bütçelerinden kamu iktisadi teşebbüslerine yapılacak "İktisadi Transferler ve Yardımlar Hakkında" 08/06/1959 tarihli ve 7338 sayılı Kanun hükümleri,

5. Muhtelif kanunların bu Kanunun 8. maddesine aykırı hükümleri,

6. 28/05/1986 tarihli ve 3291 sayılı Kanunun 11. maddesi,

7. 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 53. maddesi hükmü,

8. 11/02/1950 tarihli ve 5539 sayılı Kanunun değişik 20. maddesi,

2002 yılında uygulanmaz.

e) 16/08/1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin (A) fıkrasının 7. bendine göre cep telefonu sahipleri adına tahakkuk ettirilen aylık sabit tesis ücretleri kadar yılda bir defa olmak üzere ayrıca hesaplanan eğitime katkı payı tutarı ile 26/11/1999 tarihli ve 4481 sayılı Kanunun 9. maddesi gereğince aynı tutardaki özel işlem vergisinin, 4306 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin (A) fıkrasının 11. bendine göre her yıl Ocak ayı içerisinde bir defada ödenmesi gereken miktarları, (ön ödemeli cep telefon aboneleri hariç) 2002 yılında 12 eşit taksitte ödenir. Bu uygulama 05/04/1983 tarihli ve 2813 sayılı Telsiz Kanununa göre alınan ruhsat ve kullanım ücretlerini de kapsar.

f) 25/08/1999 tarih ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 49. maddesinin birinci bendi 2002 yılı için aşağıdaki şekilde uygulanır:

‘İşsizlik sigortasının gerektirdiği ödemeleri, hizmet ve yönetim giderlerini karşılamak üzere, bu Kanunun 46. maddesi kapsamına giren tüm sigortalılar, işverenler ve Devlet, işsizlik sigortası primi öder. İşsizlik sigortası primi, sigortalının 17.7.1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 77 ve 78. maddelerinde belirtilen prime esas aylık brüt kazançlarından, % 1 sigortalı, % 2 işveren ve % 1 Devlet payı olarak alınır.’

g) 13/06/2001 tarihli ve 4680 sayılı Kanunun 1. maddesinde yer alan ‘31/12/2001’ tarihi ‘30/06/2002’ olarak uygulanır.

h) 6245 sayılı Kanunun 33. maddesinin (b) fıkrasının son bendindeki ‘...yarısına kadar olan kısmı..’ ibaresi, ‘...tamamı...’ şeklinde uygulanır.

ı) Özel kanunlarla kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, fon ve sair adlarla kurulmuş kamu kurum ve kuruluşlarında; kanunlarında aksine hükümler olsa dahi aşağıdaki hükümler uygulanır.

1. Seçimle işbaşına gelenler dahil Başkan ve üyeleri ile personelden 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine tabi olmayanlara yapılacak yurtiçi ve yurtdışı harcırah ödemeleri, mevzuat uyarınca emsali Devlet Memurlarına anılan Kanun gereği yapılacak yurtiçi ve yurtdışı harcırah ödemelerinin birbuçuk katını geçemez.

2. Kendi özel mevzuatındaki hükümler uyarınca yapılacak temsil ve ağırlama giderlerinin yıllık toplamı, başkan ve üyeler ile temsil yetkisini haiz olan personelin bir aylık ortalama net ücretinin iki katını geçemez. Temsil yetkisine haiz personelin unvan ve sayıları, karar organlarıncaya toplam personel sayısının % 5 'ini geçmemek üzere, Ocak ayı içerisinde belirlenir.

j) 20/2/2001 tarihli ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun 9. maddesinin beşinci fıkrası 2002 yılı için aşağıdaki şekilde uygulanır.

Kurum personeli, uzmanlık gerektiren görevlerde Bakanlık, bağlı ve ilgili kuruluşları ile enerjiye ilişkin konularda iştigal eden diğer kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personel arasından çalıştığı kuruluş veya kurumun izni ile Kurul tarafından atanır. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar kurumlarının, hâkim ve savcılar ise kendilerinin muvafakati ile Kurumda istihdam edilebilirler. Bu kişilerin aylık, ücret, ödenek, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî ve sosyal hak ve yardımları kurumlarıncaya ödenir. Kurumun bu konudaki talepleri, ilgili kurum ve kuruluşlarca öncelikle sonuçlandırılır.'

k) Kuruluş aşaması tamamlanıncaya kadar Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu Başkan ve üyelerine Telekomünikasyon Kurulu Başkan ve üyelerine ödenen ücret kadar ödeme yapılır."

Yukarıdaki 61. madde üzerinde üç adet önerge verilmiştir. Bunlardan ilki, "2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının 61. maddesinin (k) bendine 'ücret' ibaresinden sonra gelmek üzere 've diğer ödemeler toplamı' ibaresinin eklenmesi"ni öneren; Aydın Tümen (Ankara), Nihat Gökbulut (Kırıkkale), Koray Aydın (Ankara), Ali Gebeş (Konya) ve Erkan Kemaloğlu (Muş) Muş tarafından verilmiştir.

İkinci önerge, "2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının 61. maddesinin (ı) bendinin (2) numaralı alt bendinde yer alan "'e üyeler' ibaresinin metinden çıkarılmasını" şeklinde olup; Aydın Tümen (Ankara), Koray Aydın (Ankara), Nihat Gökbulut (Kırıkkale), Mücahit Himoğlu (Erzurum) ve Tayyibe Gülek (Adana) tarafından verilmiştir.

Aydın Tümen (Ankara), Mehmet Şandır (Hatay), Beyhan Aslan (Denizli), Vahit Kayırcı Mücahit Himoğlu (Erzurum) tarafından verilen önergede ise; "2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunca değiştirilen 61. maddesinin (ı) bendinin (1) numaralı alt bendinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi" önerilmiştir:

"1. Seçimle işbaşına gelenler dahil Başkan ve üyeleri ile personelinden 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine tabi olmayanlara yapılacak yurtiçi ve yurtdışı gündelik ödemeleri, ilgili mevzuat uyarınca emsali Devlet Memurlarına anılan Kanun uyarınca yapılan yurtiçi ve yurtdışı gündelik ödemelerinin birbuçuk katını geçemez."

İşleme konan her üç önerge de sonuçta kabul edilmiş, önergeler doğrultusunda oylanın 61. madde kabul edilmiş ve aşğıdaki 62. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Yürürlük

MADDE 62. - *Bu Kanun 01/01/2002 tarihinde yürürlüğe girer.*”

Üzerinde söz isteğı bulunmayan 62. madde oylanarak kabul edilmiş ve aşğıdaki 63. madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“Yürütme

MADDE 63. - *Bu Kanunun;*

a) *Türkiye Büyük Millet Meclisi ile ilgili hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı,*

b) *Cumhurbaşkanlığı ile ilgili hükümlerini Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri,*

c) *Sayıştay Başkanlığı ile ilgili hükümlerini Sayıştay Birinci Başkanı,*

d) *Diğer hükümlerini Maliye Bakanı,*

Yürütür.”

63. maddenin oylama sonucunda kabul edilmesiyle birlikte, 2002 malî yılı bütçe kanunu tasarısının bütün maddeleri kabul edilmiştir.⁹⁴⁴

Daha sonra 10 maddelik, 2000 Malî Yılı Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarısının her bir maddesi ayrı ayrı okutularak oylanmış ve sonuçta 2000 Mali Yılı Genel Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarısının da bütün maddeleri kabul edilmiştir.⁹⁴⁵ Hemen arkasından, 14 maddelik 2002 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısının maddeleri ayrı ayrı oylanmış ve tüm maddeleri kabul edilmiştir.⁹⁴⁶ Son olarak 8 maddeli 2000 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanun Tasarısının bütün maddeleri ayrı ayrı okutularak oylanmış ve tüm maddeleri kabul edilmiştir.⁹⁴⁷

12 Aralık 2001 Çarşamba günü, saat 11.00’da başlayan 38. birleşimin birinci oturumu sırasında, aşğıda ayrıntıları mevcut, 2002 Malî Yılı Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmelere devam edilmiştir.⁹⁴⁸

1.- *2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/921) (S.Sayı:754)*

2.- *2000 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 2000 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/900, 3/900, 3/898, 3/899) (S.Sayı: 773)*

⁹⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 37 (11.12.2001), s. 740.

⁹⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 37 (11.12.2001), s. 742.

⁹⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 37 (11.12.2001), s. 748.

⁹⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 79, B 37 (11.12.2001), s. 750.

⁹⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 38 (12.12.2001), s. 12. Genel Kurulda Başkanvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu Başkan, Mehmet Batuk (Kocaeli) ve Levent Mısıkoğlu (Hatay) ise Katip Üyeler olarak görev almışlardır.

3.- 2002 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/922) (S.Sayısı:755)

4.- 2000 Malî Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 2000 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/901, 3/901) (S.Sayısı: 774)

Daha sonra bütçenin geneli üzerinde; DSP Grubu Adına Aydın Tümen (Ankara) ve Mehmet Emrehan Halıcı (Konya), MHP Grubu adına Hasan Kaya (Konya) ve İsmail Köse, AK Parti Grubu adına Bülent Arınç (Manisa), DYP Grubu adına Tansu Çiller (İstanbul), ANAP Grubu adına A. Ahat Andican (İstanbul), SP Grubu adına Cevat Ayhan (Sakarya) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Son olarak hükümet adına Başbakan Bülent Ecevit tarafından aşağıda özetlenen konuşma yapılmıştır.

Başbakan Bülent Ecevit (İstanbul) özellikle muhalefetin iddialarına cevap niteliği taşıyan konuşmasında; hükümetin kimseye hiçbir bankayı soydurtmadığını, daha önceleri yapılan soygunlara karşı gerekli önlemleri almak için hükümetin gayret gösterdiğini, 57. hükümetten önce rantiyeliğin kurulduğunu, rantiyeliğin kaynaklarını kurutmak için çalıştıklarını, uyum içinde icraatını sürdüren 57. hükümetin laf yerine çözüm ürettiğini, yolsuzlukların üzerine kararlılıkla yüründüğünü, mafyaların çözülüp çetelerin çökertildiğini, 57. hükümet döneminde faili meçhul cinayetlerin aydınlatıldığını, gizlilik içerisinde çalışan terör örgütü Hizbullah'ın kaynaklarına inildiğini, bölücü terörün içeride ve dışarıda kökünün kurutulduğunu, ele başısının adalete teslim edildiğini, 1999 sonlarına gelinceye kadar AB ile sıcak ilişkiler bulunmadığını, gelinen noktada AB'nin 1999 Aralık Helsinki zirvesine Türkiye'nin çağrıldığını, bazı koşullar olduğunu söylediklerini, aynı gece bir özel uçakla AB'nin önde gelenlerinin kapılarını çaldığını ve buyur ettiklerini, Bakû - Tiflis - Ceyhan Boru Hattının kararlaştırılmasıyla Türkiye'nin Akdeniz'de ve Kafkasya'da öneminin büyük ölçüde arttığını, AGSK'dan beklentilerin sağlandığını, ikibuçuk yılda 330 kadar yasa çıkarıldığını, yasaların birçoğunun yapısal reform niteliği taşıdığını, 57. hükümet döneminde "rantiyeciliğin sorumlusu" olarak gösterilen bankalar sorununun ciddî bir devlet -ekonomik ve sosyal sorunu olarak ele alındığını ifadeyle, getirilen reform özellikli hususları sıralamıştır.

Başbakan Bülent Ecevit konuşmasının devamında; tarımın Türkiye'de önemli ancak en çok ihmal edilmiş sektör olduğunu, birkaç gün önce, tarım için bakanlıklar arası bir kurul oluşturduklarını, Tütün Yasası çıkarıldığını, köy-kentler kurulmaya başlandığını, köy-kentin ilk örneği olan Mesudiye'ye bir yıl arayla gittiğinde inanılamayacak değişiklikler gördüğünü, işsizlik sona erdiği için işsizlerin geriye dönüşünün başladığını, Ankara ve İstanbul'da eşine az rastlanabilir bir okul kurulduğunu, küçücük çocukların her türlü iletişim teknolojisini en ileri ölçüde kullandıklarını, her türlü ihtiyaçları sağlanan yepyeni bir dünyanın Mesudiye'de doğduğunu, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller'in "Niye sadece soya ile kanolaya prim veriliyor?" dediğini, oysa henüz

yeni verdiği demecinde “2001 yılı ürünü için, kütlü pamuk, yağlık ayçiçeği, soya fasulyesi, kanola ve zeytinyağı üreticilerine destekleme primi ödenmesi kararlaştırılmıştır!” dediğini, 57. hükümet döneminde demokratikleşme ve insan hakları alanında önemli adımlar atıldığını, DGM’lerin sivilleştirilmesi için anayasa ve yasa değişikliği yapıldığını, çıkar amaçlı suç örgütü mensuplarına ağır cezalar getirildiğini, bu suçlara karşı yeni önlemler alındığını ifadeyle reform çabalarını ayrı ayrı sıralamıştır.

Başbakan Bülent Ecevit konuşmasında; hükümetleri döneminde Köy hizmetlerindeki 47 bin geçici işçinin kadroya geçirilerek mevsimlik çalışan makinelerin gece gündüz ve on iki ay çalışma imkanına kavuşturulduğunu, köy yolları yapımı ve sulama hizmetlerinin ivme kazandığını, eğitim reformlarının sürdürüldüğünü, meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin belli koşullarla meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş yapabilmelerine imkan sağlandığını, Kur’an kurslarının laiklik karşıtı akımların elinden kurtarıldığını, okullarda türban sorununun büyük ölçüde çözümlenerek baş ağrısı olmaktan çıkarıldığını, Sağlık Bakanlığına ve SSK’ya verilen çok sayıda kadroyla sağlık hizmetlerinin desteklendiğini, özelleştirme nedeniyle işsiz kalan işçilere büyük ölçüde istihdam veya gelir olanağı sağlandığını, özelleştirme nedeniyle işsiz kalan işçi sayısının 1.250’ye indiğini, memurların ve kamu işçilerinin alımında merkezî sınav ve merkezî yerleştirme uygulaması getirildiğini, kayırmacılığın önlendiğini, depremzedelerin barınması için 44 bin prefabrike konutun kısa sürede yapıldığını, daha sonra da 40 bin kadar kalıcı konutun yapımının tamamlandığını, yeni okullar ve ek dersliklerle 5.300 derslik yapıldığını, deprem bölgesinde 200 bin öğrencilik yeni kapasite yaratıldığını, 16 prefabrike sağlık tesisi ile 2 kalıcı hastane kurulduğunu, 18 hastanenin yapımının tamamlandığını ve depremden zarar gören bölgelerde altyapı yatırımlarının hızla sürdürölerek tamamlandığını, depremzedelerin vergi borçları ile SSK ve Bağ-Kur prim borçlarının ertelendiğini, Plan ve Bütçe Komisyonundan geçen bir tasarıyla da deprem bölgesindeki yükümlülerin deprem öncesi vergi dönemiyle ilgili vergi borçlarının hemen hemen tümüyle silineceğini, Ziraat ve Halk Bankalarının kredi borçlarının ertelendiğini ve 200 trilyon liradan fazla yeni kredi açıldığını, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan depremzedelere yapılan sosyal yardımların 275 trilyon liraya ulaştığını, olası depremlere karşı daha etkili bir kamu örgütlenmesi için önlemler alındığını, Zorunlu Deprem Sigortası kurulduğunu, yapı denetimi düzenlemesi getirildiğini, İstanbul Deprem Acil Müdahale ve Erken Uyarı Projesi oluşturulduğunu, Afet Hazırlık Eğitimi Projesinin uygulamaya konulduğunu, Türkiye’nin 11 Eylöl sürecinden kendini en çabuk kurtaran ölkelerden biri durumuna geldiğini, bütün dünyada dışicaretin gerilediği sırada ihracatın hızla gelişmeye başladığını, Kıbrıs’ta uzun yıllardan beri iki ayrı devlet bulunduğunu, bu iki devletin ve iki ayrı milletin varlığı gerçeği kabul edilmedikçe Kıbrıs sorununa herkesi tatmin edici ve kalıcı bir çözümün bulunamayacağını, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller’in konuşmasında “NATO’daki veto yetkimizden vazgeçtiğimizi” söylediğini, bundan vazgeçmenin söz konusu olmadığını, AGSK konusunda gelinen noktada “AB ordusunun NATO olanaklarından yararlanmaksızın, kendi başına yapacağı çalışmalarda” da Türkiye’ye danışılacağını, AB’nin kendi

başına gerçekleştireceği harekâtlarda Türkiye'nin haklarına ve güvenliğine asla gölge düşürülmeyeceğini ifade etmiştir.⁹⁴⁹

Şahısları adına, bütçenin lehinde Edirne Milletvekili Şadan Şimşek'in ve bütçenin aleyhinde Adana Milletvekili Yakup Budak'ın birer konuşma yapmasıyla, 2002 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2000 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanunu Tasarıları üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. 2002 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının, 2000 Mali Yılı Genel Bütçe Kesinhesap Kanunu Tasarısının, Katma Bütçeli İdareler 2002 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının ve de 2000 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısının sırayla oylamaları yapılmıştır.

"2002 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu"nun oylamasına 394 üye katılmış, 99 ret ve 3 mükerrer oya karşılık 292 kabul oyu ile kabul edilmiştir.

"2000 Mali Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 2000 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu" üzerindeki oylamaya 385 üye katılmış, 95 ret ve 4 mükerrer oya karşılık 286 kabul oyu ile kabul edilmiştir.

"2002 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu" üzerindeki oylamaya 379 üye katılmış, 97 ret ve 2 mükerrer oya karşılık 280 kabul oyu ile kabul edilmiştir.

Son olarak, "2000 Mali Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 2000 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu" üzerindeki oylamaya 387 üye katılmış, 93 ret, 1 çekimser ve 2 mükerrer oya karşılık 291 kabul oyu ile kabul edilmiştir. Bütçe görüşmeleri ve oylamasının ardından hükümet adına Başbakan Bülent Ecevit kısa bir teşekkür konuşması yapmıştır.⁹⁵⁰ Bu görüşmelerle yukarıdaki tasarılar; (1) 12.12.2001 tarihli ve 4726 nolu 2002 Mali Yılı Bütçe Kanunu⁹⁵¹, (2) 12.12.2001 tarihli ve 4727 nolu 2000 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu, (3) 12.12.2001 tarihli ve 4728 nolu 2002 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu, (4) 12.12.2001 tarihli ve 4729 nolu 2002 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu halinde kanunlaşmışlardır. 4726 nolu Kanun 22.12.2001 tarihli, 24618/Mükerrer sayılı RG ile, diğer üç kanun ise 26.12.2001 tarihli, 24622/Mükerrer sayılı RG ile yayımlanmıştır.

⁹⁴⁹ Başbakan Bülent Ecevit'in bütçe konuşmaları hakkındaki ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 38 (12.12.2001), s. 84-93.

⁹⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 80, B 38 (12.12.2001), s. 105.

⁹⁵¹ Diyarbakır İdare Mahkemesi (ve ayrıca Manisa İdare Mahkemesi ile Sakarya 2. İdare Mahkemesi) tarafından, 4726 nolu Kanunun 6. maddesinin (g) bendinin iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesinde açılan davanın sonunda; adı geçen bendin 1. ve 3. paragraflarının iptali yönünde karar alınmıştır. Bkz: 28.3.2003 tarihli ve 25062 sayılı RG. Aynı kanunun 41. maddesinin (c) fıkrasının iptali hakkında Ankara 2. İdare Mahkemesi tarafından Anayasa Mahkemesinde açılan dava sonucunda, ilgili fıkranın iptali yönünde karar alınmıştır. Bkz: 28.3.2003 tarihli ve 25062 sayılı RG. Aynı Kanunun 56. maddesinin (b) fıkrası hakkında İstanbul 6. İdare Mahkemesi, Danıştay 10. Dairesi ile İzmir 3. İdare Mahkemesi tarafından Anayasa Mahkemesinde açılan dava sonucunda, ilgili fıkranın iptali yönünde karar alınmıştır. Bkz: 4.10.2003 tarihli ve 25249 sayılı RG. Aynı kanunun 39. maddesinin (g) fıkrasının iptali hakkında Ankara 2. İdare Mahkemesi tarafından Anayasa Mahkemesinde açılan davanın sonunda; ilgili fıkranın iptali yönünde karar alınmıştır. Bkz: 4.10.2003 tarihli ve 25249 sayılı RG.

B. TBMM 21. DÖNEMİNDE BÜTÇE DEĞİŞİKLİKLERİ GÖRÜŞMELERİ

21. Dönem TBMM’de, normal bütçe çalışmalarına ilaveten, bütçe kanunu ile bağlı cetvellerde ve dönem içerisinde yaşanan deprem felaketi gibi nedenlerle bütçede değişiklik çalışmaları yapılmıştır. Bütçe ile ilgili bu değişiklikler tarih sırasına göre bu bölüm içerisinde yer almıştır.

1. 4393 Sayılı 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Üzerindeki Genel Kurul Görüşmeleri

4393 Sayılı 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğünün 24.8.1999 tarihli ve Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-1511/4125 esas sayılı yazısıyla TBMM Başkanlığına gönderilen yazının genel gerekçesi; “17.8.1999 tarihinde merkezî Kocaeli İli olmak üzere çevre il ve ilçelerde meydana gelen deprem felaketi sonucunda önemli ölçüde can ve mal kaybı olmuştur.

Mezkûr deprem felaketinin yaralarının bir an önce sarılması ve hasarların telafisi bakımından konsolide bütçeye dahil daire ve idarelerin ödenek ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir.

Devletimiz ve milletimiz deprem felaketinin olduğu andan itibaren bütün imkânlarını bölge insanına yardım için seferber etmiştir.

1999 Mali Yılı Bütçesi yapılırken öngörülemeyen bu felaketin gerektirdiği ödenek ihtiyacının bu Tasarı ile karşılanması amaçlanmaktadır.” şeklinde açıklanmıştır.

Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından görüşülerek 26.8.1999 tarihinde, Plan ve Bütçe Komisyonunun 1/524 esas sayılı raporu olarak TBMM Başkanlığına gönderilen (S. Sayısı: 158) rapor üzerindeki Genel Kurul görüşmeleri 25.11.1999 tarihinde yapılmıştır. Tasarıda öngörülen değişiklikler ve Genel Kurul görüşmelerinin özeti aşağıdadır:⁹⁵²

Tasarının tamamı üzerinde; DYP Grubu adına H. Ufuk Söylemez (İzmir), MHP Grubu adına Reşat Doğru (Tokat), FP Grubu adına Abdüllatif Şener (Sivas), ANAP Grubu adına A. Emre Kocaoğlu (İstanbul), DSP Grubu adına Ş. Ramis Savaş (Sakarya) ve şahsı adına Cevat Ayhan (Sakarya) birer konuşma yapmışlardır. Daha sonra aşağıdaki 1. Madde üzerindeki görüşmelere geçilmiştir.

⁹⁵² Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 25 (25.11.1999), ss. 709-723, 760-783.

“MADDE 1. – 4393 sayılı 1999 Malî Yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin ilişik (1) sayılı cetvelde yazılı tertibine (500.000.000.000.000) liralık ek ödenek verilmiştir.”

Tasarının 1. maddesi üzerinde konuşan olmamış ancak, Ş. Ramis Savaş (Sakarya) ve arkadaşları tarafından 1. maddeye; *“Bu tertipteki ödeneğin yılı içinde kullanılmayan kısmını aynı amaçla kullanılmak üzere, ertesi yılın bütçesine devren ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.”* şeklinde bir ilave yapılması önerilmiştir. Bu önerge ve önerge doğrultusunda oylanan madde kabul edilmiş ve ardından aşağıdaki 2. Madde üzerindeki görüşmelere geçilmiştir.

“MADDE 2. – 1999 Malî Yılı Bütçe Kanununa ekli (T) işaretli cetvelin ‘Sağlık Bakanlığı’ bölümü değiştirilmiştir.”

Oylanan yukarıdaki 2. Madde kabul edilmiştir. Daha sonra üzerinde konuşan olmayan aşağıdaki 3. ve 4. madde ayrı ayrı okutularak oylanmış ve kabul edilmişlerdir.

“MADDE 3. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.”

“MADDE 4. — Bu Kanun hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.”

Son olarak tasarının tamamı açık oylamaya tabi tutulmuş; 194 üyenin katıldığı oylama sonucunda iki ret ve iki mükerrer oya karşılık 190 kabul oyu ile tasarı kanunlaşmıştır. Bu kanun; 4482 nolu ve “1999 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” adı altında, 28.11.1999 tarih ve 23890 sayılı RG ile yayımlanmıştır.

2. 2001 Malî Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Kurul Görüşmeleri

2001 Mali Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/835) (S. Sayısı: 637) üzerindeki görüşmeler 11.4.2001 tarihinde yapılmıştır.⁹⁵³ Kasım 2000 ve Şubat 2001 ekonomik krizlerinin ardından 2001 Mali Yılı Bütçe Kanununda değişiklik yapılmasını gerektiren gerekçelerin özeti şöyledir:

“Malî sistemin istikrara kavuşması ve kamu bankaları ile Fon kapsamındaki bankaların yeniden yapılandırılmalarının sağlanması açısından; çeşitli kanunlara dayanılarak ihraç edilmiş olan Devlet iç borçlanma senetlerinin piyasa koşullarına uygun hale getirilmesi ve gerektiğinde bu senetlerin erken itfa edilebilme imkânının sağlanması yanında kamu bankalarının mevcut görev zararlarının tasfiye edilmesi ve sermaye yeterlilik rasyolarının yasal oranlara çıkarılması için gerekli önlemlerin alınması amacına yönelik düzenlemeler getirilmektedir.”

2001 Mali Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporunun tamamı üzerinde; DYP Grubu

⁹⁵³ Bütçe değişikliği ile ilgili Genel Kurul görüşmelerinin tamamı için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 59, B 82 (11.4.2001), ss. 169-181, 186-251, 354-378.

adına Kemal Kabataş (Samsun), FP Grubu adına Veysel Candan (Konya) birer konuşma yapmışlardır. Veysel Candan (Konya)'ın konuşmasında, şahsına sataşması nedeniyle Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın ve aynı konuşmacının Genel Başkanına ve Parti Grubuna sataşması nedeniyle Mehmet Emrehan Halıcı (Konya) tarafından açıklama yapılmıştır. Daha sonra Zeki Çakan (Bartın) tarafından da İçtüzüğü'nün 66. maddesi gereği kısa bir açıklama yapılmıştır. Bu açıklamaların ardından tasarının tamamı üzerinde; MHP Grubu adına Süleyman Coşkun (Burdur), ANAP Grubu adına Nesrin Nas (İstanbul), DSP Grubu adına M. Zeki Sezer (Ankara), şahsı adına Şadan Şimşek (Edirne) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Daha sonra Şubat 2001 ekonomik krizinin ardından Dünya Bankası Başkan Yardımcısı iken Türkiye'ye çağrılarak Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev verilen Kemal Derviş, TBMM'deki ilk konuşmasını yapmıştır.

Devlet Bakanı Kemal Derviş'in TBMM'deki bu ilk konuşması şöyledir:

“Bugün Yüce Meclisin önünde sizlerle birlikte olduğum için oldukça heyecanlıyım, çok mutluyum. Meclisin bugünlerde çok verimli ve yapıcı çalışması, sanıyorum, özel bir önem taşımaktadır. Bugün görüştüğümüz, gerçekten, alışılmış, bilinen bir düzenleme değildir; doğrudur. Bu kanun tasarısı, Türkiye'nin çok ihtiyacı olan yeniden yapılanma gayretinin önemli bir parçasıdır. Ekonomik sorunlar birikmiştir. Geçen yıllarda birçok soruna çözüm de bulunmuştur, çok ilerleme de kaydedilmiştir; fakat, Türkiye, hak ettiği, istediği ve özellikle çalışan halkın beklediği hızlı büyümeye, sürdürülebilir büyümeye de, maalesef, erişememiştir. Ekonomik sorunları, kısa vadeli çözümlerle idare etmek yerine, artık, kökünden çözmemiz gerekiyor. Değişikliğin amacı, kamu bankaları ve fon kapsamındaki bankaları yeniden sağlıklı bir yapıya kavuşturmak ve kendi ihtisas alanlarında, üreticiye, ihracatçıya, çiftçiye ve esnafa gerekli finansal desteği en güzel ve en iyi bir şekilde vermelerini sağlamaktır.”

Şimdi, özellikle, Samsun Milletvekili Sayın Kabataş'ın konuşmasıyla ilgili bir noktaya değinmek istiyorum. Bu arada, Sayın Kabataş'ın deneyimine, bilgisine, kişiliğine de büyük bir saygı duyduğumu belirtmek istiyorum ve kendilerine, görüşleri için teşekkür ediyorum. Kamu bankaları ve fon kapsamındaki bankaların yükümlülükleri, zaten, toplam kamu yükümlülüğü içindedir. Bu yükümlülük, zaten, Türk Devletinin bir yükümlülüğüdür, kamu kesiminin bir yükümlülüğüdür. Teklifimiz, toplam kamu yükümlülüğünü değiştirmeyecektir; ancak, kamu borçlarının tek elden ve mümkün olan en uygun koşullarla yönetimini sağlayacaktır. Amaç, enflasyon değil, tersine, daha etkili bir para politikası, daha güçlü bir Merkez Bankasıdır ve daha düşük maliyetle borçlanabilen bir Hazine'dir. İstanbul Milletvekili Sayın Nesrin Nas'ın da vurguladığı gibi, bu arada, bu, günlük çok yüksek faizle borçlanma sürecine son verirken, Hazinesinin ve Merkez Bankasının çok büyük bir uyum içinde ve çok dikkatli çalışması gerekiyor. Büyük bir operasyondur ve bu uyum, bu dikkat,

gerçekten gereklidir. Elbette, uzun vadeli amaç borç yükünü aşağıya doğru çekmek ve borç stokunu, millî gelirin, şu sıralarda yüzde 70'in de üzerine çıkan oranından çok daha düşük bir seviyeye indirmektir.”

“Diğer bir noktaya da değinmek istiyorum: Bütçeden mahsup edilecek ödemeler hesabının arızı durumlarda kullanılması gerektiği doğrudur; ancak, şu anda, tam bir geçiş dönemi içindeyiz. Dengeler altüst olmuştur ve gerçekten, yeni bir dengeye daha ulaşmış değiliz. Bu nedenle, eködenek teklifinin yılın ikinci yarısında yapılması daha sağlıklı ve tasarruflu hareket etme olanağını verecektir; ancak, çok gecikmesi bence de sakıncalıdır, sonbahara kalmaması yararlı olabilir diye düşünüyorum. Ankara Milletvekili Sayın Sezer'in de güzel konuşmasına bir değinmek istiyorum. Tabî ki, bu kamu bankalarıyla ilgili düzenleme, hem bütün bankacılık sisteminde hem de bütün ekonomide, şu anda birlikte hazırladığımız yenileme programının bir parçasıdır ve bir parçası olarak tahlil edilmeli, ele alınmalıdır. En önemli amaç, en üstünde durduğumuz ilke şeffaflıktır. Sanıyorum, bu, hem dar anlamda, ekonomi açısından çok gereklidir hem de daha geniş anlamda, politik ve toplumsal dayanışmayı ve desteği de sağlayacak temel ilkedir. Bu önümüzdeki günlerde ve haftalarda bir sürü yasal değişiklikler, düzeltmeler söz konusudur. Daha güçlü, daha rekabetçi bir ekonomik yapıyı oluşturacak bir yasal düzenleme gayreti içindeyiz. Bu konularda sık sık buluşacağız inşallah. Birlikte, en güzel, en güçlü ve en sürdürülebilir çözümleri bulacağımızdan eminim.”

Devlet Bakanı Kemal Derviş'in ardından, tasarının tamamı üzerinde şahsı adına Aslan Polat (Erzurum) da bir konuşma yapmıştır. Tasarı üzerinde; Mehmet Sadri Yıldırım (Eskişehir), Lütfi Yalman (Konya), Hüseyin Arı (Konya) ve Yahya Akman (Şanlıurfa) tarafından sorular yönetilmiş, Devlet Bakanı Kemal Derviş tarafından soruların bir kısmı cevaplandırılmış, kalanların da yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Cevaplardan sonra tasarının maddelerine geçme hususu oylanmış ve kabul edilmiş, ardından da aşağıdaki 1. Madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“MADDE 1. - 20.12.2000 tarihli ve 4611 sayılı 2001 Malî Yılı Bütçe Kanununun 31. maddesinin (a) fıkrasının son cümlesi ile (b) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki (g) fıkrası eklenmiştir.

Bu Kanunun ilgili maddeleri uyarınca 'Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı'na gider kaydedilmek suretiyle yapılacak ödemeler de bu limite eklenir. Daha önce ihraç edilmiş olup nakden ödenenler hariç çeşitli kanunlara dayanılarak ihraç olunan özel tertip Devlet iç borçlanma senetleri bu limitin hesaplanmasında dikkate alınmaz.'

b) Verilen yetki sınırları içinde ihraç edilecek Devlet iç borçlanma senetleri bir yıl (364 gün) ve daha uzun vadeli Devlet tahvilleri ve özel tertip Devlet tahvilleri ile vadeleri bir yıldan kısa olan (364 güne kadar) Hazine bonoları ve özel tertip Hazine bonolarıdır.'

g) *Ödenek yetersizliği durumunda, Devlet iç borçlanma senetlerinin faiz ödemelerini 'Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı'ndan yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi yıla devretmeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir."*

Tasarının 1. maddesi üzerinde; FP Grubu adına İsmail Özgün (Balıkesir) ve DYP Grubu adına Murat Akın (Aksaray) tarafından birer konuşma yapılmıştır. 1. Madde üzerinde Aslan Polat (Erzurum) ve 4 arkadaşı tarafından verilen bir önerge üzerinde Aslan Polat (Erzurum)'ın açıklaması dinlenilmiş ve ardından oylanan önerge kabul edilmemiştir. 1. Maddenin oylaması öncesinde karar yetersayısı istenmiş, elektronik cihazla yapılan oylama sırasında karar yetersayısının var olduğu ifade edilmiş ve 1. Madde kabul edilerek, aşağıdaki 2. maddenin görüşülmesine geçilmiştir.

"MADDE 2. - 4611 sayılı Kanunun 32. maddesine aşağıdaki (f) fıkrası eklenmiştir.

f) *4389 sayılı Bankalar Kanununun 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasının son cümlesi çerçevesinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna ikrazen özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihraç etmeye, cari yıl içerisinde çıkarılan veya daha önceki yıllarda çıkarılmış senetleri işlemiş faizlerini ödemek suretiyle geri almaya veya özel tertip başka senetlerle değiştirmeye, bu senetlerin vade, faiz ve çeşitlerine ilişkin her türlü esaslar ve bunlara müteallik diğer şartlar ile yapılacak ikraz anlaşmasına ilişkin her türlü düzenlemeleri yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir."*

Tasarının 2. maddesi üzerinde; FP Grubu adına Zeki Ergezen (Bitlis) ve DYP Grubu adına Ramazan Gül (Isparta) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Daha sonra Musa Uzunkaya (Samsun) ve 4 arkadaşı ile Aslan Polat (Erzurum) ve 4 arkadaşı tarafından verilen önergeler üzerinde önerge sahipleri ayrı ayrı konuşma yapmış, oylanan her iki önerge de kabul edilmemiştir. Önergelerden sonra Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanı Metin Şahin (Antalya) tarafından 2. maddenin ilk cümlesinde yer alan "aşağıdaki (f) fıkrası eklenmiştir" ifadesindeki "fıkra"nın "bent" olarak düzeltilmesi ile son olarak "bakan yetkilidir" şeklinde sona eren cümlelerin "yetkilidir" ifadesi fazladan yer aldığı, çıkarılarak bir düzeltme yapılması önerilmiştir. Düzeltmelerle birlikte oylanan 2. Madde kabul edilmiş ve aşağıdaki 3. Madde üzerindeki görüşmelere geçilmiştir.

"MADDE 3. - 4611 sayılı Kanunun 38. maddesinin başlığı '*Avans ve ödenek işlemleri*' olarak değiştirilmiş, mevcut fıkra (a) fıkrası olarak adlandırılmış ve maddeye aşağıdaki (b) ve (c) fıkraları eklenmiştir.

b) *Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş. ve Türkiye Emlak Bankası A.Ş.'ye yapılacak sermaye ödemelerini, ödenek yetersizliği durumunda "Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabından yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi yıla devretmeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.*

c) 2001 Mali Yılında "Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabına borç yazılmak suretiyle gerçekleştirilmiş olan harcamalara ilişkin tertiplere, bu tutarlar kadar ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir."

3. Madde üzerinde; DYP Grubu adına Necati Yönder (Bingöl) ve FP Grubu adına Aslan Polat (Erzurum) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Madde üzerinde Musa Uzunkaya (Samsun) ve 4 arkadaşı tarafından verilen bir önerge üzerinde önerge sahibi tarafından açıklama yapılmış, ardından oylanan önerge kabul edilmemiş, oylanan 3. Madde kabul edilerek aşağıdaki 4. Madde üzerindeki görüşmelere geçilmiştir.

"MADDE 4. - 4611 sayılı Kanunun 43. maddesinin (c) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye aşağıdaki (h) fıkrası eklenmiştir.

c) Yeniden yapılandırma çalışmalarına paralel olarak Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş. ve Türkiye Emlak Bankası A.Ş. 'nin çeşitli kanun ve kararnamelerden doğan ve bütçe ödenekleri ile karşılanamayan yıllara sari olarak banka sigorta muamele vergisi eklenerek oluşmuş görev zararı alacaklarının tasfiye edilmesini veya ödenmemiş sermayelerine mahsubunu teminen özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihraç edilebilir. Daha önceden ihraç edilmiş senetler işlemiş faizleri ödenmek suretiyle geri alınabilir veya özel tertip başka senetlerle değiştirilebilir.

Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerine tabii afetlere bağlı olarak çeşitli Bakanlar Kurulu kararları ile verilen görevler nedeniyle oluşan ve bütçe ödenekleri ile karşılanamayan görev zararlarının tasfiye edilmesini teminen, T.C. Ziraat Bankası A.Ş. 'ye Hazinece özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihraç edilebilir.

Bu senetlerin vade, faiz ve diğer şartları ile görev zararının tespitine ilişkin usul ve esaslar Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Başbakan tarafından belirlenir.

Söz konusu bankaların 1999 ve önceki yıllara ait kâr paylarından Hazineye isabet eden tutarları, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın talebi üzerine bütçenin gelir ve giderleri ile ilişkilendirilmeksizin bankaların görev zararları alacakları veya ödenmemiş sermayelerine mahsup etmeye ilişkin işlemleri yapmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

h) Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş. 'ce, ekonomik faaliyetleri münhasıran küçük ve orta boy tarımsal işletmelerin işletilmesinden ibaret olan üreticilere doğrudan ve/veya tarım kredi kooperatifleri aracılığıyla ve Türkiye Halk Bankası A.Ş. ' ce esnaf ve sanatkârlar ile genç ve kadın girişimcilere Bakanlar Kurulunca belirlenecek esas ve usullerde kullanılacak kredilerin faiz farkları her iki banka için toplam dört yüz trilyon lirayı geçmemek kaydıyla bütçeden avans olarak ödenir. Ödenek yetersizliği halinde bu ödemeleri, 'Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı'ndan yaptırmaya, hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi yıla devretmeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir."

4. Madde üzerinde; FP Grubu adına Aslan Polat (Erzurum) ve DYP Grubu adına Oğuz Tezmen (Bursa) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Madde üzerinde 5 önerge verilmiş, biri hükümete ait üç önerge işleme alınmıştır. Önergelerden önce Aslan Polat (Erzurum) ve 5 arkadaşı ile Lütfi Yalman (Konya) ve 5 arkadaşı tarafından verilen iki önerge üzerinde önerge sahipleri tarafından ayrı ayrı konuşma yapılmış, daha sonra oylanan önergeler kabul edilmemiştir. Hükümet adına Devlet Bakanı Kemal Derviş tarafından da aşağıdaki önerge verilmiştir:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 637 sıra sayılı 2001 Malî Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısının 4. maddesinde yer alan (c) fıkrasının üçüncü paragrafıyla (h) fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Bu senetlerin vade, faiz ve diğer şartlarına ilişkin usul ve esaslar Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Başbakan tarafından belirlenir.

h) T.C. Ziraat Bankası A.Ş.’nce ekonomik faaliyetleri münhasıran küçük ve orta boy tarımsal işletmelerin işletilmesinden ibaret olan üreticilere doğrudan ve/veya tarım kredi kooperatifleri aracılığıyla ve T. Halk Bankası A.Ş.’nce esnaf ve sanatkârlar ile genç ve kadın girişimcilere açılmış olan kredilerin faiz oranlarının, 2001 yılı sonuna kadar olmak koşuluyla, Bakanlar Kurulunca belirlenecek esas ve usuller çerçevesinde düşürülmesi sonucunda oluşacak gelir kayıpları her iki banka için toplam 400 trilyon TL’ni geçmemek kaydıyla bütçeden avans olarak ödenir. Ödenek yetersizliği halinde bu ödemeleri 'Bütçeden Mahsup Edilecek Ödemeler Hesabı’ndan yaptırmaya ve hesabın yılı içinde mahsup edilemeyen artıklarını ertesi yıla devretmeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

Gerekçe: Kamu bankalarının görev zararı alacaklarına ilişkin usul ve esasları konuya ilişkin Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edildiğinden dolayı, bahse konu alacakların usul ve esaslarının belirlenmesine yönelik olarak ayrıca bir düzenleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Diğer taraftan, ekonomik program kapsamında, 2001 yılı şubat ayında gerçekleşen ekonomik krizin oluşmasına neden olan kamu bankaları görev zararı alacaklarına ilişkin çeşitli düzenlemeler gerçekleştirilmektedir. Buna göre, 4603 sayılı Kanun çerçevesinde, görev zararlarına neden olan tüm Bakanlar Kurulu kararları yürürlükten kaldırılmak suretiyle görev zararı uygulamalarına son verilmektedir; ancak, mevcut konjonktürde ekonomik krizden olumsuz yönde etkilenen tarım sektörü ile esnaf ve sanatkârların halihazırda açılmış bulunan kredi borçlarından kaynaklanan mağduriyetlerinin giderilebilmesini teminen, bankaların kaynak maliyeti, piyasa faiz oranları ve belirlenen toplam 400 trilyon TL’lik limit dikkate alınarak, bu kesimlere 2001 yılına yönelik olarak mevcut kredi borçlarında faiz indirim kolaylığı sağlanması amaçlanmaktadır.

Hükümet adına verilen önerge oylama sonucunda kabul edilmiş, önerge doğrultusunda oylanan 4. Madde kabul edilerek aşağıdaki 5. Madde üzerindeki görüşmelere geçilmiştir.

“MADDE 5.– 4611 sayılı Kanunun 44. maddesinin sonuna aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Türkiye Emlak Bankası A.Ş.’nin bankacılık faaliyetleri dışında kalan mal varlıklarının ve bu konuda faaliyet gösteren iştiraklerindeki hisse paylarının ve ticarî gayrimenkuller ile ihtiyaç fazlası gayrimenkullerinin Toplu Konut İdaresi Başkanlığına tüm hak ve yükümlülükleriyle bilanço değerleri üzerinden devredilmesi karşılığında, Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca Türkiye Emlak Bankası A.Ş.’ye ihraç edilecek senetlere Hazine garantisi vermeye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.”

5. Madde üzerinde; FP Grubu adına Mustafa Geçer (Hatay) ve DYP Grubu adına Oğuz Tezmen (Bursa) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Madde üzerinde Musa Uzunkaya ve 4 arkadaşı tarafından verilen önerge, üzerinde yapılan açıklamanın ardından oylanmış ve kabul edilmemiştir. Aydın Tümen (Ankara), İsmail Köse (Erzurum), Zeki Çakan (Bartın), Yasin Hatiboğlu (Çorum) ve Turhan Güven (İçel) tarafından verilen aşağıdaki önerge ise kabul edilmiştir:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 637 sıra sayılı 2001 Malî Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısının 5. maddesinin sonuna aşağıdaki metnin yeni bir fıkra olarak eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Ancak bu devir, T. Emlak Bankası A.Ş ortaklarına, gayrimenkullerin paydaşı gerçek veya özel hukuk tüzelkişileri veya sair aynî hak sahiplerine şüf’a hakkı dahil hiçbir hak doğurmaz.”

Gerekçe: Devir, iki kamu kuruluşu arasında yapılmaktadır. Bu devir, kamu hizmetinin daha verimli yürütülebilmesi amacıyla yapılmaktadır. Ekonomik bir amacı yoktur. Kamu malının, devletin bir organı marifetiyle yürütülmekte iken, bu yasa ile bir başka kuruluşu eliyle idaresi öngörülmektedir.

Bu suretle, devredilen gayrimenkullerin paydaşları, Emlak Bankasının ortakları ve diğer aynî hak sahipleri lehine şüf’a hakkı dahil olmak üzere devir işlemi sebebiyle hiçbir hak doğurmayacağı hükme bağlanmaktadır.

Daha sonra Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanı Metin Şahin tarafından; kabul edilen önergeyle maddenin iki fıkraya dönüştüğü ifade edilerek, metindeki “fıkra” ifadesinin “fıkralar” olarak düzenlenmesi gerektiği söylenmiş, bu düzeltmeyle ve kabul edilen önergeyle birlikte oylanan madde kabul edilmiş, hemen sonra aşağıdaki 6. madde okutulmuştur.

“MADDE 6.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.”

Yukarıdaki 6. Madde üzerinde söz isteğinde bulunan olmayınca oylanmış ve kabul edilmiştir. Oylamanın ardından aşağıdaki 7. Madde okutularak görüşmelerine geçilmiştir.

“MADDE 7.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.”

7. Madde oylanmış ve kabul edilmiş, daha sonra tasarının tümü üzerinde; Nidai Seven (Ağrı), Ali Rıza Gönül (Aydın) birer kısa konuşma yapmışlardır. Elektronik cihazla açık oylama yapılması kabul edilmiş, 2001 Mali Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısının oylamasına 275 milletvekili katılmıştır. 48 ret ve 6 mükerrer oya karşılık 221 kabul oyu ile tasarı kanunlaşmıştır.

Bu kanun, 4640 nolu ve 2001 Mali Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun adı altında 26.4.2001 tarihli ve 24384 sayılı RG ile yayımlanmıştır.

3. 2001 Malî Yılı, Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Üzerindeki Genel Kurul Görüşmeleri

2001 Malî Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/873) (S. Sayısı : 710) üzerindeki görüşmeler 14.6.2001 tarihinde yapılmıştır. 2001 Bütçesinin revizyonunun gerekliliği üzerinde yaşanan Kasım 2000 ve Şubat 2001 ekonomik krizleri önemli ölçüde etkili olmuştur.⁹⁵⁴

Tasarının geneli üzerinde; ANAP Grubu adına Nesrin Nas (İstanbul), FP Grubu adına Cevat Ayhan (Sakarya), DYP Grubu adına Kemal Kabataş (Samsun), şahısları adına Şadan Şimşek (Edirne) ve Aslan Polat (Erzurum), Maliye Bakanı Sümer Oral, şahsı adına Murat Akın (Aksaray) birer konuşma yapmışlardır. Daha sonra İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir) yerinden, Murat Akın (Aksaray)'ın sataşması nedeniyle kısa bir açıklama yapmıştır. Hemen sonra da bu kez Maliye Bakanı Sümer Oral bir açıklama yapmıştır.

Tasarı üzerinde Mükerrerem Levent (Niğde), Bozkurt Yaşar Öztürk (İstanbul), Latif Öztekin (Elazığ), Özkan Öksüz (Konya), Nezir Aydın (Sakarya), Nidai Seven (Ağrı), Yakup Budak (Adana) ve Aslan Polat (Erzurum) tarafından sorular yöneltilmiş ve cevapların bir kısmı Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından sözlü olarak verilmiş, bir kısmının ise yazılı olarak cevaplandırılacağı bildirilmiştir. Daha sonra tasarının maddelerine geçmek için oylama yapılmak istendiğinde, yoklama talebi yapılmış, yoklama isteğinde bulunanların yoklamaları yapılmış, ardından genel yoklamada karar yetersayısının bulunduğu tespit edilmiştir. Birleşimin 5. oturumuyla birlikte, tasarının aşağıdaki 1. Maddesi okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“MADDE 1. - 20.12.2000 tarihli ve 4611 sayılı 2001 Malî Yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin ilişik (1) sayılı cetvelde yazılı tertibine (30.640.000.000.000.000) liralık ek ödenek verilmiştir.”

Tasarının 1. Maddesi üzerinde FP Grubu adına Nezir Aydın (Sakarya) ve DYP Grubu adına Mehmet Dönen (Hatay) birer konuşma yapmışlardır. Daha

⁹⁵⁴ Ayrıntılar için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 66, B 117 (14.6.2001), ss. 316-345, 346-367, 413-436.

sonra, tasarının tamamı üzerinde Fethullah Erbaş (Van) ve 5 arkadaşı ile gene Fethullah Erbaş (Van) ve 10 arkadaşı tarafından verilen iki önerge gerekçeleri ile birlikte ayrı ayrı okutularak oylanmış ve her ikisi de kabul edilmemiştir. Daha sonra da 1. maddeye bağlı cetvelin aşağıdaki bölümü okutulmuştur.

“(1) Sayılı Cetvel

Maliye Bakanlığı

Bölüm:

(Program)

930

MALİ TRANSFERLER 30.640.000.000.000.000”

Yukarıdaki bölümle ilgili bir önerge verilmiştir. Turhan Alçelik (Giresun) ve 8 arkadaşı tarafından verilen önerge ile gerekçesi okutulmuş ve oylama sonucunda kabul edilmemiştir. Oylanan 1. Madde ise kabul edilmiş ve aşağıdaki 2. Madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“MADDE 2. - 4611 sayılı Kanunun 2. maddesindeki gelir tahmini (48.760.000.000.000.000) lira olarak, bağlı (B) işaretli cetvelde ilişik (2) sayılı cetvelde gösterildiği şekilde değiştirilmiştir.”

2. Madde üzerinde FP Grubu adına Mehmet Zeki Çelik (Ankara) ve DYP Grubu adına Mehmet Dönen (Hatay) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Daha sonra 2. Maddeye bağlı cetvellerin bölümleri (2001 Yılında Tahsiline Devam Olunacak Devlet Gelirleri) ayrı ayrı okunmuş ve oylanmıştır. Vergi Gelirleri 37.710.000.000, Vergi Dışı Normal Gelirler 6.778.000.000, Özel Gelirler ve Fonlar 4.272.000.000 olmak üzere, Genel Toplam 48.760.000.000 olacak şekilde ayrı ayrı okutularak oylanmış ve kabul edilmişlerdir. Kabul edilen cetvellerle birlikte oylanan 2. Madde de oylama sonucunda kabul edilmiş ve aşağıdaki 3. Madde okutularak görüşmelere devam edilmiştir.

“MADDE 3.- 4611 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin (a) fıkrasının 4 numaralı bendinin sonuna aşağıdaki hüküm eklenmiştir.

‘Dış proje kredisi kullanımlarından kaynaklanan Katma Değer Vergilerinin karşılanması; dış kredi gerçekleştirildiği halde, KDV karşılığı iç kaynağın bulunamaması durumunda, Yatırım Programı ile ilişkilendirmek suretiyle ilgili kuruluşların bütçelerinin mevcut ya da yeni açılacak tertiplerine söz konusu miktarlarda ödenek eklemeye Maliye Bakanı yetkilidir.”

3. Madde üzerinde FP Grubu adına Avni Doğan (Kahramanmaraş) ve DYP Grubu adına Ramazan Gül (Isparta) birer konuşma yapmışlar, daha sonra oylanan 3. Madde kabul edilmiştir. 3. maddenin ardından aşağıdaki 4. ve 5. maddeler ayrı ayrı okutulmuş ve oylanmış, her ikisi de kabul edilmiştir.

“MADDE 4.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.”

“MADDE 5.- Bu Kanun hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.”

Tasarının tamamı üzerinde ve aleyhte Kamer Genç (Tunceli), lehinde ise Nidai Seven (Ağrı) birer konuşma yapmışlardır. Açık oylamaya tabi olan tasarının tümü üzerindeki oylamanın elektronik cihazla yapılması kabul edilmiş, 2001 Malî

Yılı Bütçe Kanunuyla İlgili Bağlı Cetvelinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının açık oylamasına 195 milletvekili katılmıştır. 22 ret oyuna karşılık 173 kabul oyu ile ekbütçe tasarısı kanunlaşmıştır. Bu kanun, 4682 nolu, 2001 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun adı altında, 21.6.2001 tarihli ve 24439 sayılı RG ile yayımlanmıştır.

4. 4726 Sayılı 2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı

4726 Sayılı 2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/1034) (S. Sayısı : 894) üzerindeki Genel Kurul görüşmeleri 8.8.2002 tarihinde yapılmıştır.⁹⁵⁵

Tasarının Genel Gerekçesi şöyledir:

2002 yılı bütçesi ile siyasî partilere yardım için 35 trilyon lira ödenek tahsis edilmiştir. Ancak, 2002 yılı başında 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu gereğince siyasî partilere yapılan yardım tutarı, bu amaçla tahsis edilen ödeneğin üzerinde gerçekleşmiştir.

TBMM'nin seçim kararını almasıyla birlikte ilave ödenek ihtiyacı gündeme gelmiştir. Yapılacak seçim nedeniyle, 2820 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde siyasî partilere yapılacak ilave yardım ile genel seçimin gerektirdiği giderlerin karşılanması için gerekli ödeneğin mevcut bütçe imkânları ile karşılanması mümkün görülmemektedir.

Bu gelişme sonucunda, Türkiye Büyük Millet Meclisinden 150 trilyon lira tutarında ek ödenek talep edilmektedir. Talep edilen ek ödenek, net borçlanma hâsılatı ile karşılanacaktır.

Tasarının geneli üzerinde; SP Grubu adına Cevat Ayhan (Sakarya), DYP Grubu adına Kemal Kabataş (Samsun), AK Parti Grubu adına Sait Açba (Afyon), Maliye Bakanı Sümer Oral, YTP Grubu adına Gaffar Yakın (Afyon), MHP Grubu adına Nidai Seven (Ağrı), DSP Grubu adına Masum Türker (İstanbul), ANAP Grubu adına Nihat Gökbulut (Kırıkkale), şahsı adına Veysel Candan (Konya) birer konuşma yapmışlardır. Son konuşmacının ardından Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından bir açıklama yapılmış, açıklamadan sonra da şahsı adına Aslan Polat (Erzurum) bir konuşma yapmıştır. Tasarı hakkında; Lütfü Esengün (Erzurum), Saffet Arıkan Bedük (Ankara), Nidai Seven (Ağrı), Turhan Alçelik (Giresun) ve M. Turhan İmamoğlu (Kocaeli)'nin soruları olmuş ve cevapları Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından özetle verilmiştir. Daha sonra tasarının maddelerine geçilmesi oylanmış ve kabul edilerek, aşağıdaki 1. Madde okutulmuştur.

⁹⁵⁵ Genel Kurul görüşmelerinin ayrıntıları için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 102, B 127 (8.8.2002), ss. 442-488, 639-662.

“MADDE 1. - 12.12.2001 tarihli ve 4726 sayılı 2002 Malî Yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin ilişik (1) sayılı cetvelde yazılı tertibine (150.000.000.000.000) liralık ek ödenek verilmiştir.”

1. Madde üzerinde; MHP Grubu adına Orhan Bıçakçıoğlu (Trabzon), YTP Grubu adına Erol Al (İstanbul), SP Grubu adına Cevat Ayhan (Sakarya), DYP Grubu adına Turhan Güven (Mersin), AK Parti Grubu adına Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Tasarının 1. maddesi üzerinde Cevat Ayhan (Sakarya) ve arkadaşları tarafından verilen önerge, “gider artırıcı nitelikte” olduğu gerekçesiyle işleme konulmamış ve 1. maddeye bağlı cetvelin aşağıdaki bölümü okutulmuştur.

“(1) SAYILI CETVEL

13 00-MALİYE BAKANLIĞI

Bölüm

(Program)

930 MALİ TRANSFERLER 150.000.000”

Önce yukarıdaki 1. maddeye bağlı cetvel oylanmış ve kabul edilmiştir. Arkasından 1. Madde okunan cetvelle birlikte oylanmış ve kabul edilerek, aşağıdaki 2. Madde okutulmuştur.

“MADDE 2. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.”

2. Madde oylanmış ve kabul edilmiş hemen arkasından aşağıdaki 3. Madde okutulmuştur.

“MADDE 3. - Bu Kanun hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.”

3. Madde de oylanmış ve kabul edilmiş, arkasından tasarının tamamı üzerinde; Masum Türker (İstanbul) ile Mustafa Verkaya (İstanbul) tarafından birer kısa konuşma yapılmıştır. Açık oylamanın elektronik oylamayla yapılması kabul edilmiş, 4726 sayılı 2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının açık oylamasına 237 milletvekili katılmıştır. 1 ret oyuna karşılık 236 kabul oyu ile tasarı kanunlaşmıştır.

Bu kanun, 4772 nolu ve 4726 Sayılı 2002 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun adı altında, 13.8.2002 tarihli ve 24845 sayılı RG ile yayımlanmıştır.

BÖLÜM – III

21. DÖNEM TBMM’NİN DİĞER FAALİYETLERİ

A. 21. DÖNEMDE TBMM ÜYELERİNİN YURTDIŞI ZİYARETLERİ, TBMM’YE ÜST DÜZEY YABANCI ZİYARETLER

1. 21. Dönemde Milletvekillerinin Yurtdışı Ziyaretleri ile İlgili Faaliyetleri

21. Dönem milletvekilleri, TBMM’yi temsilen heyet olarak, planlı toplantılar veya yurtdışı resmi ziyaret yapan cumhurbaşkanı, başbakan ve bakanlarla birlikte oluşturulan heyetlerde yer almak suretiyle, yurtdışı resmi ziyaretlerde bulunmuşlardır. Başbakan ve bakanların gezileri vb. hükümeti doğrudan ilgilendiren faaliyetlere yer verilmezken, sadece bu faaliyetlere katılan milletvekilleri dikkate alınarak yer verilmeye çalışılmıştır. 21. Dönem milletvekillerinin ziyaretlerine ilişkin olarak, TBMM kaynaklarında yer alan, ayrıca TBMM Genel Sekreterliğine bağlı Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü’nden yazı ile alınan bilgiler ile basın taramasıyla bulunan bilgiler esas alınarak hazırlanan hususlar, yasama yıllarına ve tarih sırasına göre aşağıdadır.

a. I. Yasama Yılında Yapılan Yurtdışı Ziyaretlerle İlgili Bilgiler

(1) 12.5.1999 tarihinde; Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in Bulgaristan’a yapacağı resmî ziyarete Ali Dinçer (Ankara), Cavit Çağlar (Bursa) ve Necdet Menzir (İstanbul)’in katılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/30), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁵⁶

(2) NATO Parlamenter Asamblesi (NATOPA) Genel Kurulunun 28-31 Mayıs 1999 tarihleri arasında, Varşova/Polonya’daki toplantısına Asamble Başkan Vekili Tahir Köse (İstanbul), Kamran İnan (Van), Temel Karamollaoğlu (Sivas), Oğuzhan Asiltürk (Malatya), Suat Pamukçu (Bayburt), Bekir Aksoy (Çorum) ve Şamil Ayrım (İstanbul)’dan oluşan bir heyet katılmıştır.⁹⁵⁷

(3) 7.6.1999 tarihinde; İran İslâm Cumhuriyeti Meclisinin vaki davetine TBMM’den bir heyetin katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/126), Genel Kurulda kabul edilmiş,⁹⁵⁸ Bedri İncetahtacı (Gaziantep) başkanlığındaki Türk Parlamento Heyeti, 50 ülkenin üyesi bulunduğu ‘İslam Devletleri Parlamentolar Birliği’nin İran’da 15-17 Haziran 1999 tarihlerinde yapılan toplantısına katılmıştır. Heyette ayrıca; Cengiz Güleç (Sivas), Recai Yıldırım (Adana), Abdülbaki Erdoğmuş (Diyarbakır) ve Mustafa Örs (Burdur) yer almıştır.⁹⁵⁹

⁹⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 2 (12.5.1999), s. 38.

⁹⁵⁷ “NATOPA: Kosova’da Terörist Eylemlere İzin Veremeyiz”, TBMM Aylık Bülten, sayı 67, Nisan-Mayıs-Haziran 1999, s. 24.

⁹⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 12 (7.6.1999), s. 194. Bu davet, 15-17 Haziran 1999 tarihleri arasında Tahran’da yapılması planlanan İKÖ üyesi ülkelerin Meclis Başkanları Toplantısı içindir.

⁹⁵⁹ “FP’li Vekilden Mollaya Ders”, Hürriyet, 24.6.1999.

(4) ABD’deki “Demokrasi için Merkez” adlı kuruluşun davetlisi olarak, Temmuz 1999 ayı içinde TBMM’den 12 kişilik bir heyet Washington’a gitmiştir. Heyetteki milletvekilleri; Uluç Gürkan (Ankara), Emin Karaa (Kütahya), Cengiz Güleç (Sivas), Şevket Bülent Yahnici (Ankara), Süleyman Servet Sazak (Eskişehir), Mükerrerem Levent (Niğde), Birkan Erdal (Ankara), Cengiz Aydoğan (Antalya), Kemal Kabataş (Samsun), Ayfer Yılmaz (İçel), Bülent Arınç (Manisa) ve Yakup Budak (Adana)’tır.⁹⁶⁰

(5) BAB Asamblesinin 14-17 Haziran 1999 tarihleri arasında Paris’te yapılan Genel Kuruluna Türkiye’yi, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi AKPM Grubu üyelerinden Cevdet Akçalı (Adana), Atilla Mutman (İzmir), Süha Tanık (İzmir), Abdullah Gül (Kayseri), Şükrü Yürür (Ordu) ve Bayram Fırat Dayanıklı (Tekirdağ) katılmışlardır.⁹⁶¹

(6) 27.7.1999 tarihinde; TBMM’yi temsilen bir Parlamento heyetinin, İtalya Meclis Başkanı Luciano Violante’nin “Uluslararası Genç Parlamenterler Semineri” davetine, üç genç milletvekilinin icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/318), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁶²

(7) 5.8.1999 tarihinde; TBMM, Almanya Federal Parlamentosunun ve Federal Konseyin 50. yıldönümü kutlamalarına katılmak üzere vaki davete icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/327) Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁶³

(8) 10.8.1999 tarihinde; Avrupa Birliği parlamenterlerinin öncülüğünde oluşan “Dengeli Bir Çevre İçin Global Parlamenterler Kuruluşu (GLOBE) Uluslararası 14. Genel Kurul Toplantısı”na, Çevre Komisyonu Başkanının beraberinde bir heyetle birlikte icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/335), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁶⁴

(9) 12.8.1999 tarihinde; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında kurulan Ortaklık Konseyinin 19 Temmuz 1999 tarihinde Lefkoşe’de yapılan üçüncü toplantısına ve 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı 25. yıl kutlamalarına katılmak üzere, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine yapılan resmî ziyarete katılmaları uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık Tezkeresi (3/336)’nde; Ali İlıksoy (Gaziantep), Murat Sökmenoğlu (İstanbul), Mehmet Vecdi Gönül (Kocaeli), Aydın Tümen (Ankara), Ali Güngör (İçel), Turhan Güven (İçel), İsmail Kahraman (İstanbul), Işıl Saygın (İzmir), Cumali Durmuş (Kocaeli) ve Fehim Adak (Mardin)’ın katılacağı bildirilmiş ve Genel Kurulda yapılan oylama sonucunda kabul edilmiştir.⁹⁶⁵

⁹⁶⁰ “Milletvekilleri ABD’de ‘Baba’nın Vitamini’ni Kaptı”, *Hürriyet*, 25.7.1999.

⁹⁶¹ TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 68, Haziran-Temmuz 1999, s. 15.

⁹⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 7, B 39 (27.7.1999), s. 301.

⁹⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 8, B 45 (5.8.1999), ss. 452-453.

⁹⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 9, B 46 (10.8.1999), ss. 31-32.

⁹⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 9, B 48 (12.8.1999), ss. 444-445.

(10) 13.8.1999 tarihinde; Bangladeş Parlamento Başkanının vaki davetine Türkiye Büyük Millet Meclisinden bir parlamento heyetiyle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/339) ile kabul edilmiştir.⁹⁶⁶

(11) 16-17 Eylül 1999 tarihleri arasında Strasbourg'ta icra edilen, Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu (Türkiye-AB KPK)'nın Başkanlık Divanına; komisyonun Eşbaşkanı Kürşat Eser (Aksaray), Ayfer Yılmaz (İçel) ve İsmail Bozdağ (Manisa) katılmışlardır.⁹⁶⁷

(12) 20-24 Eylül 1999 tarihleri arasında icra edilen Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM)'nin 4. Dönem Toplantısına; Tayyibe Gülek (Adana) başkanlığındaki AKPM Türk Grubu üyelerinden Mehmet Telek (Afyon), Oya Akgönenç (Ankara), Hüseyin Kalkan (Balıkesir), Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş), Faruk Bal (Konya), Cevdet Akçalı (Kütahya), Atilla Mutman (İzmir), Süha Tanık (İzmir) ve Şükrü Yürür (Ordu) katılmışlardır.⁹⁶⁸

b. 2. Yasama Yılında Yapılan Yurtdışı Ziyaretlerle İlgili Bilgiler

(1) 6.10.1999 tarihinde; TBMM'den bir parlamento heyetinin Habitat Global Parlamenterler Avrupa Kıtası 11. Yönetim Kurulu Toplantısına katılmak üzere davete icabetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/358) Genel Kurulda kabul edilmiş,⁹⁶⁹ 12.10.1999 tarihinde Berlin'de yapılan çalışmalara, TBMM'yi temsilen TBMM Çevre Komisyonu üyelerinden Hasan Suna (Yalova) ve TBMM Çevre Komisyonu Müşaviri Nuran Talu katılmıştır.⁹⁷⁰

(2) İsrail Parlamentosu Savunma ve Dışişleri Komisyonu Başkanının vaki davetine Türkiye Büyük Millet Meclisinden bir parlamento heyetiyle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/340), Genel Kurulda kabul edilmiş,⁹⁷¹ davete icabet edecek altı kişilik Parlamento heyetinde Mehmet Ali Bilici (Adana), Ali Tekin (Adana), Sadık Kırbaş (Çanakkale), Bekir Aksoy (Çorum), Hüseyin Kansu (İstanbul), Mustafa Enöz (Manisa)'ün bulunacağına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/364), 19.10.1999 günü Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.⁹⁷²

(3) 19.10.1999 tarihinde; Başbakan Bülent Ecevit'in, 26 Eylül-2 Ekim 1999 tarihleri arasında ABD'ye yaptığı resmî ziyarete iştirak etmeleri uygun görülen; Tayyibe Gülek (Adana), Ali Coşkun (İstanbul), Emre Kocaoğlu (İstanbul), Murat Sökmenoğlu (İstanbul) ve Ahmet Özal (Malatya)'dan oluşan milletvekili heyetine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/365) Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁷³

⁹⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 10, B 49 (13.8.1999), ss. 8-9.

⁹⁶⁷ "Yaptıklarımız, Yapacaklarımızın Teminatıdır", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 69, s. 12.

⁹⁶⁸ "Türkiye'nin Terör Tanımı Kabul Edildi", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 70, s. 18.

⁹⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 3 (6.10.1999), s. 359.

⁹⁷⁰ "Habitat Global Parlamenterleri Toplantısı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 70, s. 13.

⁹⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 10, B 49 (13.8.1999), ss. 8-9.

⁹⁷² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 8 (19.10.1999), s. 97.

⁹⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 8 (21.10.1999), ss. 101-102.

(4) 10-16 Ekim 1999 tarihinde Berlin’de icra edilen Parlamentolararası Birlik (PAB) 102. Genel Kuruluna; PAB Türk Grubu Başkanı Cavit Kavak (İstanbul) ile üyelerden Turhan Alçelik (Giresun), İlyas Yilmazyıldız (Balıkesir), Abbas Bozyel (İğdır), Zafer Güler (İstanbul), İrfan Gündüz (İstanbul) ve Orhan Bıçakçıoğlu (Trabzon) katılmışlardır.⁹⁷⁴

(5) 12-16 Ekim 1999’da Brüksel’de icra edilen Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu (KPK) toplantısına KPK Başkanı Kürşat Eser (Aksaray) ve komisyon üyeleri katılmışlardır.⁹⁷⁵

(6) 21.10.1999 tarihinde; Ürdün Halk Meclisi Başkanı Abdel Hadi Majali’nin vaki daveti üzerine Ürdün’e gidecek olan Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen beş kişilik parlamento heyetinde Kâmrân İnan (Van), Nesrin Ünal (Antalya), Hasan Erçelebi (Denizli), Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır) ve M. Necati Çetinkaya (Manisa)’nın yer almasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/366), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁷⁶

(7) Sema Pişkinsüt (Aydın) başkanlığındaki TBMM Hakları İnceleme Komisyonu, çeşitli temas ve incelemelerde bulunmak için, 31 Ekim-3 Kasım 1999 tarihleri arasında Berlin’e gitmiştir. Heyette ayrıca Sebhatullah Seydaoğlu (Diyarbakır), Mustafa Eren (Karabük), Bahri Zengin (İstanbul), Orhan Ocak (Bursa) ve Metin Ergun (Muğla) yer almıştır.⁹⁷⁷

(8) 2.11.1999 tarihinde; Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi ve Bulgaristan Parlamentosunun davetine, TBMM Dışişleri Komisyonundan bir heyetin icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/374), Genel Kurulda kabul edilmiş,⁹⁷⁸ 18.11.1999 tarihinde ise; konferansa katılacak Parlamento heyetinde B. Suat Çağlayan (İzmir), Teoman Özalp (Bursa), M. Bedri İncetahtacı (Gaziantep), Suha Tanık (İzmir) ve Basri Coşkun (Malatya) bulunduğu ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/398), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.⁹⁷⁹

(9) 2.11.1999 tarihinde; KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu’nun vaki davetine, TBMM’yi temsilen bir parlamento heyetinin icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/376), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁸⁰ 14-19 Kasım 1999 tarihleri arasında icra edilen KKTC’nin 16. kuruluş yıldönümü kutlamalarına TBMM’yi temsilen; Hakkı Oğuz Aykut (Hatay), Mehmet Çümen (İzmir), Hasari Güler (Adıyaman) ve Mehmet Özyol (Adıyaman) katılmışlardır.⁹⁸¹

⁹⁷⁴ “Yeni Üyeler PAB Toplantısında Türk Tezlerini Anlattı”, *TBMM Aylık Bülten*, a.g.d., sayı 70, s. 17.

⁹⁷⁵ “Türkiye-AB İlişkileri Yeni Bir İvme Kazanıyor”, *TBMM Aylık Bülten*, a.g.d., sayı 70, s. 18.

⁹⁷⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 10(21.10.1999), ss. 232-233.

⁹⁷⁷ “Ne Heyet Ama”, *Hürriyet*, 6.12.1999.

⁹⁷⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 13(2.11.1999), ss. 20-21.

⁹⁷⁹ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 22 (18.11.1999), s. 117.

⁹⁸⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 13(2.11.1999), ss. 21-22.

⁹⁸¹ “KKTC 16 Yaşında”, *TBMM Aylık Bülten*, a.g.d., sayı 71, s. 16.

(10) 2.11.1999 tarihinde; Azerbaycan'da yapılacak olan yerel seçimlere TBMM'yi temsilen bir parlamento heyetinin resmî davete icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/377) Genel Kurulda kabul edilmiş,⁹⁸² 7.12.1999 tarihinde ise, 12 Aralık 1999 tarihinde yapılacak yerel seçimleri izlemek üzere Nurettin Atık (Diyarbakır), Ali Güner (Iğdır), Hasan Gülay (Manisa), Hasan Hüseyin Balak (Tokat) ve Ali Kemal Başaran (Trabzon)'ın yer aldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/410) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.⁹⁸³

(11) Resmi ziyaret için, 4-7 Kasım 1999 tarihleri arasında Moskova'ya giden Başbakan Bülent Ecevit'in heyetinde çeşitli bakan ve bürokratlara ilaveten 4 de milletvekili yer almıştır Bunlar; Gönül Saray Alphan (Amasya), Hasan Çalış (Karaman), İsmet Atilla (Afyon) ve Ahmet Kabil (Rize)'dir.⁹⁸⁴

(12) NATO Parlamenterler Asamblesi (NATOPA)'nin 12-15 Kasım 1999 tarihleri arasında Amsterdam/Hollanda'da icra edilen 45. Genel Kuruluna Türkiye'den; NATOPA Türk Grubu Başkanı Tahir Köse (İstanbul) ile Ali Rahmi Beyreli (Bursa), Bayram Fırat Dayanıklı (Tekirdağ), Şevkat Çetin (Ankara), Süleyman Servet Sazak (Eskişehir), Oktay Vural (İzmir), Temel Karamollaoğlu (Sivas), Kâmrân İnan (Van), Şamil Ayrım (İstanbul) ve Zeki Ertugay (Erzurum) katılmışlardır.⁹⁸⁵

(13) 16.11.1999 tarihinde; Fransa Ulusal Meclisi Başkanı Laurent Fabius'un davetine, iki milletvekilinden oluşan bir Parlamento heyetiyle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/389), Genel Kurulda kabul edilmiş,⁹⁸⁶ 18.11.1999 tarihinde söz konusu davete; Atilla Mutman (İzmir) ve Mehmet Kaya (Kahramanmaraş)'ın katılacağına ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/399), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.⁹⁸⁷

(14) 18.11.1999 tarihinde; Avrupa Parlamentosu Dış İlişkiler Komisyonu Başkanının vaki davetine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyon Başkanı Kâmrân İnan başkanlığında Dışişleri Komisyonu üyelerinden oluşan bir Parlamento Heyetiyle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/400), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁸⁸

(15) 30.11.1999 tarihinde; TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kâmrân İnan'ın, görüşmelerde bulunmak üzere, Norveç Dışişleri Bakanı ile Norveç Parlamentosu Dışişleri Komisyonu Başkanının davetine icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/407), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁸⁹

⁹⁸² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 13 (2.11.1999), s. 22.

⁹⁸³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 29 (7.12.1999), s. 404.

⁹⁸⁴ "Teröre Ortak Kınama", Hürriyet, 5.11.1999.

⁹⁸⁵ "Tahir Köse: Avrupa'nın Güvenliği Türkiye'siz Olmaz", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 71, s. 16.

⁹⁸⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 475-476.

⁹⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 22 (18.11.1999), ss. 117-118.

⁹⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 17, B 22 (18.11.1999), s. 118.

⁹⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 26 (30.11.1999), ss. 18-19.

(16) 30.11.1999 tarihinde; Devlet Bakanı Yüksel Yalova'nın Almanya'ya yaptığı resmî ziyarete Gaziantep Milletvekili Mustafa Rüştü Taşar'ın da iştirak etmesinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/408), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁹⁰

(17) Aralık 1999 ayı başlarında, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt başkanlığında ve Mustafa Baş (İstanbul), Hüseyin Akgül (Manisa), Emre Kocaoğlu (İstanbul) ile Kadir Bozkurt (Sinop)'tan oluşan heyet, Çeçenistan'dan kaçarak Türkiye'ye sığınmak isteyenlerin durumunu yakından incelemek üzere Gürcistan'a gitmişler, mülteciler ve Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Şvardnadze ile görüşmüşlerdir.⁹⁹¹

(18) KEİPA Başkanlık Divanı, Daimi Komitesi ve 14. Genel Kurulu 7-9 Aralık 1999 tarihleri arasında Kiev'de yapılmıştır. Toplantıya, Genel Kurul açış konuşmasını yapan TBMM Başkanvekili Ali İlıksoy, KEİPA Türk Grubu Başkanı Mehmet Gül (İstanbul) ve NATOPA Başkanvekili sıfatıyla Tahir Köse (İstanbul) katılmışlardır.⁹⁹²

(19) 14.12.1999 tarihinde; KKTC'ye resmî ziyarette bulunan Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoglu'na refakat eden heyete, Aydın Milletvekili Bekir Ongun'un iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/416), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁹³

(20) 14.12.1999 tarihinde; Ermenistan'a resmî ziyarette bulunan Devlet Bakanı Mehmet Ali İrtemçelik'e refakat eden heyete, Gaziantep Milletvekili Ali İlıksoy'un iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/417), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁹⁴

(21) 14.12.1999'dan itibaren bir hafta süreyle, TBMM'nin lojmanlardan sorumlu İdare Amiri, TBMM Güvenlik ve Koordinasyon Kurulu Başkanı Hakan Tartan (İzmir), TBMM'nin teknik işlerden sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Cengiz Köksal, Milli Saraylar Daire Başkanı Polat Akbulut, TBMM Protokol Müdürü Kenan İpek, TBMM Sivil Savunma Uzmanı Ali Çandar ve TBMM Vakfı görevlisi Ziya Beyoğlu'ndan oluşan bir heyet, Londra ve Paris'te incelemelerde bulunmuştur.⁹⁹⁵

(22) 18.1.2000 tarihinde; Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp'ın Küba'ya yaptığı resmî ziyarete Gaziantep Milletvekili Ali Özdemir'in iştirak etmelerinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/434), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁹⁶

⁹⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 26 (30.11.1999), s. 19.

⁹⁹¹ "Gürcistan'da Çeçen Feryadı", Hürriyet, 14.12.1999.

⁹⁹² "İlıksoy: Bögede Güven ve Barış Egemen Olacak", TBMM Aylık Bülteni, a.g.d., sayı 72, s. 14.n

⁹⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 19, B 33 (14.12.1999), s. 247-248.

⁹⁹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 19, B 33 (14.12.1999), s. 248.

⁹⁹⁵ "Meclisin Haşerat Turu", Milliyet, 18.12.1999.

⁹⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 48 (18.1.2000), s. 105.

(23) 18.1.2000 tarihinde; Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Ukrayna'ya yaptığı resmî ziyarete İzmir Milletvekili Suat Çağlayan'ın iştirak etmelerinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/435), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁹⁷

(24) 18.1.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoğlu'nun Mısır'a yaptığı resmî ziyarete Konya Milletvekili Hasan Kaya'nın iştirak etmelerinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/436), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁹⁸

(25) 19.1.2000 tarihinde; Romanya Milletvekilleri Meclisi Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Victor Boştinaru'nun, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı sıfatıyla Kâmrân İnan'ı davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/437), Genel Kurulda kabul edilmiştir.⁹⁹⁹

(26) 19.1.2000 tarihinde; KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu'nun, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerinden oluşan parlamento heyetini davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/438), Genel Kurulda kabul edilmiş,¹⁰⁰⁰ 25.2.2000 tarihinde ise, KKTC'ye gidecek parlamento heyetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/444), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyette bulunan milletvekilleri şöyledir: Metin Şahin (Antalya), Hanifi Tiryaki (Gaziantep), Nihat Gökbulut (Kırıkkale), Cafer Tufan Yazıcıoğlu (Bartın), Gaffar Yakın (Afyon), Necdet Tekin (Kırklareli), Ş. Ramis Savaş (Sakarya), Tarık Cengiz (Samsun), Abdülkadir Akcan (Afyon), Ali Uzunırmak (Aydın), Mücahit Himoğlu (Erzurum), İlhami Yılmaz (Karabük), Ali Gebeş (Konya), Lütfi Ceylan (Tokat), Hakkı Turan (Çankırı), Süleyman Coşkun (Burdur), Aslan Polat (Erzurum), Sait Açba (Afyon), Zeki Ergezen (Bitlis), Ali Coşkun (İstanbul), Zeki Ünal (Karaman), Ali Er (İçel), Oğuz Tezmen (Bursa), Mehmet Dönen (Hatay), Ramazan Gül (Isparta), Kemal Kabataş (Samsun) ve Bekir Gündoğan (Tunceli).¹⁰⁰¹

(27) 19.1.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoğlu'nun, bir heyetle birlikte, 11-20 Aralık 1999 tarihlerinde Çad ve Sudan'a yaptıkları resmî ziyarete Ali Gebeş (Konya) ve Reşat Doğru (Tokat)'ın iştirak etmelerinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/439), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁰⁰²

(28) 19.1.2000 tarihinde; Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu'nun, bir heyetle birlikte, 5-8 Aralık 1999 tarihlerinde Bulgaristan'a yaptıkları resmî ziyarete iştirak etmeleri uygun görülmüş olan milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/440), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁰³

⁹⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 48 (18.1.2000), s. 105.

⁹⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 48 (18.1.2000), s. 105.

⁹⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 49 (19.1.2000), ss. 343-344.

¹⁰⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 49 (19.1.2000), s. 344.

¹⁰⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 24, B 51 (25.1.2000), ss. 20-22.

¹⁰⁰² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 49 (19.1.2000), s. 344.

¹⁰⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 49 (19.1.2000), s. 345.

(29) 19.1.2000 tarihinde; Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in, bir heyetle birlikte, 6-7 Aralık 1999 tarihlerinde Bosna-Hersek'e yaptıkları resmî ziyarete; Adnan Fatih Özdemir (Adana), Teoman Özalp (Bursa), Necati Albay (Eskişehir), Prof. Dr. Suat Çağlayan (Manisa) ve Enis Sülün (Tekirdağ)'ün iştirak etmelerinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/441), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁰⁴

(30) 19.1.2000 tarihinde; Başbakan Bülent Ecevit'in, bir heyetle birlikte, 4-6 Kasım 1999 tarihlerinde Rusya Federasyonuna yaptıkları resmî ziyarete İsmet Atilla (Afyon), Gönül Saray Alphan (Amasya), Hasan Çalış (Karaman) ve Ahmet Kabil (Rize)'in iştirak etmelerinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/442), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁰⁵

(31) 1.2.2000 tarihinde; Azerbaycan Meclis Başkanı Murtuz Aleskerov'un, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'u, beraberindeki bir Parlamento heyetiyle davetine icabet edilmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/451), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁰⁶ 3.2.2000 tarihinde; vaki ziyarete TBMM Başkanına ilaveten heyette yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/454) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette yer alan milletvekilleri; Musa Konyar (Ağrı), Kemal Köse (Kocaeli), Ömer Ertaş (Mardin), Tunay Dikmen (Muğla), ve Yahya Akman (Şanlıurfa)'dır.¹⁰⁰⁷ Söz konusu ziyaret 7-9 Şubat 2000 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.¹⁰⁰⁸

(32) 1.2.2000 tarihinde; Yunanistan Parlamento Başkanı Apostolos Kaklamanis'in, TBMM'yi temsilen üç parlamenterden oluşan bir Parlamento heyetinin davetlerine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/448), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁰⁹

(33) 1.2.2000 tarihinde; İtalya Senatosu Başkanı Nicola Mancino ve İtalya Meclis Başkanı Luciano Violante'nin, Avrupa-Akdeniz Kadın Parlamenterler Forumuna katılmak üzere TBMM'yi temsilen dört kadın parlamenterlerden oluşan bir Parlamento heyetini davetlerine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/450), Genel Kurulda kabul edilmiş,¹⁰¹⁰ 22.2.2000 tarihinde ise, vaki davete katılacak 4 kişilik parlamento heyetinde yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/475) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyetteki milletvekilleri; Oya Akgönenç Muğisuddin (Ankara), Sema Tutar Pişkinsüt (Aydın), Melek Denli Karaca (Çorum) ve Işıl Saygın (İzmir)'dir.¹⁰¹¹ Toplantı 6-10 Mart 2000 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.¹⁰¹²

¹⁰⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 49 (19.1.2000), s. 345.

¹⁰⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 49 (19.1.2000), s. 345-346.

¹⁰⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 25, B 54 (1.2.2000), s. 20.

¹⁰⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 56 (3.2.2000), ss. 51-52.

¹⁰⁰⁸ "Azerbaycan'a Desteğimiz Sürecektir", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 73, s. 7.

¹⁰⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 25, B 54 (1.2.2000), ss. 18-19.

¹⁰¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 25, B 54 (1.2.2000), ss. 19-20.

¹⁰¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 636-637.

(34) 1.2.2000 tarihinde; Kore Cumhuriyeti Ulusal Meclisi Tarım, Balıkçılık ve Denizcilik Komisyonu Başkanının TBMM'den bir Parlamento heyetini davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/452) Genel Kurulda kabul edilmiş,¹⁰¹³ 33) 15.2.2000 tarihinde ise, beş kişilik parlamento heyetine ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/456) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. 21-24 Şubat 2000 tarihleri arasındaki ziyarete katılan heyetteki milletvekilleri; Evren Bulut (Edirne), Zeki Ertugay (Erzurum), A. Turan Bilge (Konya), Hasan Kaya (Konya) ve Musa Demirci (Sivas)'dır.¹⁰¹⁴

(35) 2.2.2000 tarihinde; Atina'da yapılacak olan II. Avrupa Bilgi ve İletişim Teknolojileri Konferansına, Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen katılacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/453), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁰¹⁵

(36) 15.2.2000 tarihinde; İkinci Güneydoğu Avrupa Ülkeleri Parlamento Dışişleri Komisyonu Başkanları Konferansına, İzmir Milletvekili ve Dışişleri Komisyonu Başkanvekili B. Suat Çağlayan'ın da TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanıyla birlikte katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/455), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁰¹⁶

(37) 15.2.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoglu'nun, 16-20 Ocak 2000 tarihlerinde Suriye'ye yaptığı resmî ziyarete, Kırşehir Milletvekili Mustafa Haykır'ın da iştirak etmesinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık Tezkeresi (3/458), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰¹⁷

(38) 17.2.2000 tarihinde; Avrupa Kıtası Habitat Global Parlamenterler Bölgesel Konsey Başkanının vaki davetine bir parlamento heyetiyle icabet edilmesi kararı alındığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/467) Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁰¹⁸ 23.2.2000 tarihinde Vilnius/Litvanya'da icra edilen, Habitat Global Parlamenterleri Avrupa Kıtası 12. Çalışma Toplantısına; TBMM Çevre Komisyonu Başkanı Ediz Hun (İstanbul) ve başkanlık müşaviri Nuran Talu katılmışlardır.¹⁰¹⁹

(39) 22.2.2000 tarihinde; Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) Ulusal Halk Kongresi Daimî Komitesi Başkanı Li Peng'in vaki davetine icabetle TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut başkanlığında Çin Halk Cumhuriyetine resmî ziyarette bulunacak heyete ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/473) Genel Kurulun bilgisine

¹⁰¹² "Kadın Parlamenterler Napoli'de Toplandı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 74, s. 6.

¹⁰¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 25, B 54 (1.2.2000), ss. 20-21.

¹⁰¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), s. 115; ayrıca bkz: TBMM Genel Skreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Müdürlüğü'nün 06 Şubat 2007 tarih ve A.01.0.GNS.0.76-243 sayılı yazısı.

¹⁰¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 25, B 55 (2.2.2000), s. 553.

¹⁰¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), ss. 114-115.

¹⁰¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), s. 119.

¹⁰¹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 59 (17.2.2000), ss. 540-541.

¹⁰¹⁹ "Habitat Global Parlamenterleri Avrupa Kıtası 12. Çalışma Toplantısı Litvanya'da Yapıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 73, s. 12.

sunulmuştur. Heyetteki milletvekilleri; Ahmet İyimaya (Amasya), Halit Dikmen (Aydın), Mehmet Şandır (Hatay), İlhan Aküzüm (Kars) ve Abdüllatif Şener (Sivas)'dir.¹⁰²⁰ Gezi 19-24 Şubat 2000 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.¹⁰²¹

(40) 22.2.2000 tarihinde; İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) Üyeleri Parlamento Birliğinde temsil edilmek üzere oluşturulan, TBMM İKÖ Üyeleri Parlamento Birliğine siyasi parti gruplarınca aday gösterilen milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/474) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. İslam Konferansı Örgütü Üyeleri Parlamento Birliği heyetinde bulunan milletvekilleri; Osman Müderrisoğlu (Antalya), Lütfi Doğan (Gümüşhane), Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul), Necdet Tekin (Kırklareli) ve Erdoğan Sezgin (Samsun)'dir.¹⁰²²

(41) NATOPA'nın 20-22 Şubat 2000 tarihleri arasında Brüksel'de icra edilen Savunma ve Güvenlik Komitesi, Ekonomik Komite ve Siyasi Komite ortak toplantısına Türkiye'den; NATOPA Başkanvekili ve Türk Grubu Başkanı Tahir Köse (İstanbul) ile Şamil Ayrım (İstanbul), Süleyman Servet Sazak (Eskişehir), Temel Karamollaoğlu (Sivas), Oktay Vural (İzmir) ve Oğuzhan Asiltürk (Malatya) katılmışlardır.¹⁰²³

(42) 2.3.2000 tarihinde; TBMM Millî Savunma Komisyonu Başkanının, Batı Avrupa Birliği (BAB) Asamblesinin davetine icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/489), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰²⁴

(43) 21.3.2000 tarihinde; 27-28 Mart 2000 tarihlerinde Finlandiya'nın Başkenti Helsinki'de düzenlenecek olan Habitat Avrupa Parlamenterleri III. Global Forumuna davet edilen İstanbul Milletvekili Ediz Hun'un, davete icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/493) Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰²⁵ 27-29 Mart 2000 tarihlerinde gerçekleşen bu toplantı sırasında, TBMM Çevre Komisyonu Başkanı Ediz Hun, Habitat Global Parlamenterleri Güney Avrupa Bölgesi Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılığına ve TBMM Çevre Komisyonu Sözcüsü Sedat Çevik (Ankara) de Yönetim kurulu üyeliğine seçilmiştir.¹⁰²⁶

(44) 21.3.2000 tarihinde; 14-15 Ocak 2000 tarihlerinde Gürcistan'a resmî ziyarette bulunan Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e refakat eden heyete ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/498) Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyette bulunan milletvekilleri; Cengiz Aydoğan (Antalya), Faruk Demir (Ardahan), Sema Pişkinsüt (Aydın), Ahmet Sünnetçioğlu (Bursa), Dr. Suat Çağlayan (İzmir), Arslan Aydar (Kars) ve Ali Naci Tuncer (Trabzon)'dir.¹⁰²⁷

¹⁰²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 635-636.

¹⁰²¹ "TBMM Başkanı'ndan Çin'i Dostluk Ziyareti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 73, s. 9.

¹⁰²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), s. 636.

¹⁰²³ "Tahir Köse: AB Üyesi Olmayan Müttelikler de Söz Sahibi Olmalı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 73, s. 11.

¹⁰²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 65 (2.3.2000), s. 570.

¹⁰²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 28, B 69 (21.3.2000), ss. 495-496.

¹⁰²⁶ "Ediz Hun ve Sedat Çevik, Habitat Global Parlamenterleri Yönetim Kurulu'na Seçildi", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 74, s. 8.

¹⁰²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 28, B 69 (21.3.2000), ss. 498-499.

(45) 21.3.2000 tarihinde; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ın, bir heyetle birlikte 6-10 Şubat 2000 tarihleri arasında İngiltere'ye yaptığı resmî ziyarete, Bursa Milletvekili Turhan Tayan'ın da iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/499) Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰²⁸

(46) 28.3.2000 tarihinde; TBMM Başkanının Slovenya Meclis Başkanının davetine beraberinde bir parlamento heyetiyle icabetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/515), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰²⁹

(47) 11.4.2000 tarihinde; TBMM Millî Savunma Komisyonu ile Dışişleri Komisyonu üyelerinden oluşan bir parlamento heyetinin İsrail Parlamentosu Savunma ve Dışişleri Komisyonu Başkanının davetine icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/530), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰³⁰

(48) 18.4.2000 tarihinde Slovenya'nın başşehri Ljubjana'da icra edilen, AB'ye aday ülkeler Meclis Başkanları Toplantısına, TBMM Başkanı adına Türkiye-AB KPK Eşbaşkanı Kürşat Eser (Aksaray) katılmıştır.¹⁰³¹

(49) 26.4.2000 tarihinde; Millî Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu'nun Almanya'ya yaptığı resmî ziyarete Afyon Milletvekili Müjdat Kayayerli'nin de katılmasının uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/545), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰³²

(50) 27.4.2000 tarihinde; 103. Parlamentolararası Birlik Konferansına katılacak olan heyete bir bayan parlamenterin de dahil edilmesine ilişkin TBMM Başkanlığı tezkeresi (3/546), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰³³

(51) 5.5.2000 tarihinde; TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un, 5-6 Mayıs 2000 tarihlerinde Fransa'nın Strasburg Kentinde yapılacak olan Avrupa Parlamento Başkanları Konferansına katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/561), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁰³⁴ Söz konusu konferansa katılan TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut, bir de konuşma yapmıştır.¹⁰³⁵

(52) 5.5.2000 tarihinde; Avrupa Kıtası Habitat Global Parlamenterler Bölgesel Konsey Başkanı Peter Götz'ün, "Habitat Sürecinde Ulusal Yasama" konulu Parlamenterler Sempozyumuna Türkiye Büyük Millet Meclisinden bir Parlamento heyetini davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/562), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰³⁶ 8-12 Mayıs 2000 tarihleri arasında Nairobi/Kenya'da gerçekleştirilen bu sempozyuma Mükremin Taşkın (Nevşehir), Dengir Mir Mehmet Fırat (Adıyaman), Nural Karagöz (Kırklareli) ve Hakkı Töre (Hakkari) katılmışlardır.¹⁰³⁷

¹⁰²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 28, B 69 (21.3.2000), s. 499.

¹⁰²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 29, B 72 (28.3.2000), s. 195.

¹⁰³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 78 (11.4.2000), s. 417.

¹⁰³¹ "AP Başkanı Fontaine: Reform ve Özveri Zorunlu", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 75, s. 16.

¹⁰³² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 87 (26.4.2000), s. 16.

¹⁰³³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 88 (27.4.2000), s. 56.

¹⁰³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 90 (5.5.2000), s. 129.

¹⁰³⁵ "Avrupa Parlamenter Asambleleri Toplantısı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 76, s. 11.

¹⁰³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 90 (5.5.2000), ss. 129-130..

¹⁰³⁷ "Habitat Global Parlamenterleri Toplantısı ve BM İstanbul+5 Özel Oturumu Nairobi'de Yapıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 76, s. 13.

(53) 9.5.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen'in Rusya Federasyonu'na yaptığı resmî ziyarete katılmaları uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/568), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Ali Er (İçel), Sefer Ekşi (Kocaeli) ve Nail Çelebi (Trabzon)'dur.¹⁰³⁸

(54) 9.5.2000 tarihinde; Başbakan Bülent Ecevit'in Arnavutluk'a yaptığı resmî ziyarete katılmaları uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/569), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Murat Akın (Aksaray), Fahrettin Gülen (Bursa), Rifat Serdaroğlu (İzmir), Bülent Arınç (Manisa), Metin Ergun (Muğla)'dur.¹⁰³⁹

(55) 9.5.2000 tarihinde; Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz'ün Avusturya, Fransa ve İngiltere'ye yaptığı resmî ziyaret sırasında, 13-15 Mart 2000 tarihlerindeki Avusturya bölümüne, Osman Fevzi Zihnioğlu (Sakarya)'nın da iştirakinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/570), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁴⁰

(56) 9.5.2000 tarihinde; Turizm Bakanı Erkan Mumcu'nun Almanya'ya yaptığı resmî ziyarete katılmaları uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/571), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Saffet Başaran (İzmir) Yusuf Kırkpınar (İzmir), Kemal Albayrak (Kırıkkale), Hasan Özyer (Muğla) ve İbrahim Yazıcı (Muğla)'dır.¹⁰⁴¹

(57) 9.5.2000 tarihinde; Başbakan Bülent Ecevit'in Hindistan'a yaptığı resmî ziyarete katılmaları uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/572), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Yaşar Dedelek (Eskişehir), Abdülkadir Aksu (İstanbul), Erdoğan Toprak (İstanbul), Mükremi Taşkın (Nevşehir) ve Nevzat Ercan (Sakarya)'dır.¹⁰⁴²

(58) 9.5.2000 tarihinde; Sağlık Bakanı Osman Durmuş'un İsrail'e yaptığı resmî ziyarete Prof.Dr. Hasan Basri Üstünbaş'ın katılmasının uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/573), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁴³

(59) Mayıs 2000 ayı içinde, NATOPA Başkan Yardımcısı ve Türk Grubu Başkanı Tahir Köse (İstanbul) ve Ali Beyreli (Bursa) ile Zeki Ertugay (Erzurum) Slovenya'da 4-6 Mayıs 2000 tarihleri arasında düzenlenen "Rose-Roth Semineri"ne katıldı. Tahir Köse ayrıca, 10-12 Mayıs 2000 tarihleri arasında Beyrut'ta yapılan NATOPA Akdeniz Özel Grubu İlkbahar Toplantısı ile 26-30 Mayıs 2000 tarihlerinde Budapeşte'de gerçekleştirilen Asamble İlkbahar Genel Kurulu toplantısına da katılmıştır. Budapeşte'deki toplantıya

¹⁰³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), s. 222.

¹⁰³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), s. 222.

¹⁰⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), s. 223.

¹⁰⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), s. 223.

¹⁰⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), ss. 223-224.

¹⁰⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), s. 224.

ayrıca Türk Grubundan; Şevkat Çetin (Ankara), Ali Rahmi Beyreli (Bursa), Zeki Ertugay (Erzurum), Süleyman Servet Sazak (Eskişehir), Şamil Ayrım (İstanbul), Oktay Vural (İzmir), Doğan Güreş (Kilis), Oğuzhan Asiltürk (Malatya), Temel Karamollaoğlu (Sivas), Bayram Fırat Dayanıklı (Tekirdağ) ve Kâmran İnan (Van) katılmışlardır¹⁰⁴⁴

(60) 18.5.2000 tarihinde; TBMM Başkanlığının (3/449) esas sayılı tezkeresi ile; Almanya Federal Meclisi Başkanı Wolfgang Thierse'nin, 22-23 Mayıs 2000 tarihinde Berlin'de yapılacak EUREKA Parlamentolararası Konferansına TBMM'den üç kişilik bir Parlamento heyetini davetine icabet edilmesine ilişkin öneri, Genel Kurulda kabul edilmiş,¹⁰⁴⁵ 24.5.2000 tarihinde ise, vaki davete TBMM'yi temsilen katılacak üç kişilik Parlamento heyetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/580) Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa), Oktay Vural (İzmir) ve Ali Tekin (Adana)'dır.¹⁰⁴⁶

(61) 18.5.2000 tarihinde; Mısır Arap Cumhuriyeti Meclisi Başkanının, 23-24 Mayıs 2000 tarihleri arasında Avrupa-Akdeniz Parlamento Başkanları İkinci Konferansına TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/574), Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁰⁴⁷ 22-24 Mayıs 2000 tarihleri arasında İskenderiye/Mısır'daki toplantıya katılan TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut, Kıbrıs ile terörizm konularda konuşma yapmıştır.¹⁰⁴⁸

(62) 23.5.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Fikret Ünlü'nün, 20 Nisan 2000 tarihinde İngiltere'nin Leeds şehrinde oynanan Galatasaray-Leeds United UEFA yarı final futbol karşılaşması vesilesiyle bir heyetle birlikte adı geçen ülkeye yaptığı seyahata iştirak etmesi uygun görülen milletvekillerine ait Başbakanlık tezkeresi (3/578), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Nejat Arseven (Ankara), Ali Ilıksoy (Gaziantep), Murat Sökmenoğlu (İstanbul), Perihan Yılmaz (İstanbul), Mustafa Eren (Karabük), Sait Gönen (Konya), Mehmet Çiçek (Yozgat) ve Veysel Atasoy (Zonguldak)'dur.¹⁰⁴⁹

(63) 24.5.2000 tarihinde; 5-9 Haziran 2000 tarihleri arasında New York'ta yapılacak olan "Kadın 2000: 21. Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış" başlıklı BM Genel Kurulu Özel Oturumuna TBMM'yi temsilen bayan parlamenterlerden oluşan bir heyetle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/581), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁵⁰

¹⁰⁴⁴ "Rose-Roth Semineri Slovenya'da, NATOPA Akdeniz Özel Grubu Toplantısı Beyrut'ta, Asamble İlkbahar Genel Kurulu Budapeşte'de Yapıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 76, s. 12.

¹⁰⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 33, B 95 (17.5.2000), ss. 15-16, 16-17.

¹⁰⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 33, B 98 (24.5.2000), s. 237.

¹⁰⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 33, B 95 (17.5.2000), s. 16.

¹⁰⁴⁸ "Akbulut: Terör Konusunda Kavram Kargaşası Bitsin", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 76, ss. 10-11.

¹⁰⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 33, B 97 (23.5.2000), s. 95.

¹⁰⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 33, B 98 (24.5.2000), ss. 237-238.

(64) 30.05-01.06.2000 tarihleri arasında Bükreş/Romanya’da yapılan AB’ye Aday Ülkeler Parlamento Genel Sekreterleri Toplantısına iştirak edilmiştir.

(65) Türkiye-AB KPK’nın 45. toplantısı 5-6 Haziran 2000 tarihleri arasında Brüksel’de icra edilmiştir. Toplantıya Türkiye-AB KPK Türk Grubu Başkanı Kürşat Eser (Aksaray) ve diğer üyeler ile Hükümet adına Devlet Bakanı Yüksel Yalova da katılmıştır.¹⁰⁵¹

(66) Türkiye-AB KPK Başkanı Kürşat Eser ve İsmail Bozdağ (Manisa), Ali Tekin (Adana), Nedim Bilgiç (Adıyaman), Mehmet Arslan (Ankara), Ali Işıklar (Ankara), Prof.Dr. Mehmet Kocabatmaz (Denizli), Prof.Dr. Sacit Günbey (Diyarbakır) ile Prof.Dr. Remzi Çetin (Konya)’den oluşan Türk Grubu 19-21 Haziran 2000 tarihleri arasında KKTC’ye resmi bir ziyaret yapmış, Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ile Cumhuriyet Meclisi Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu ve diğer devlet adamlarını ziyaret etmiştir.¹⁰⁵²

(67) 5-8 Haziran 2000 tarihlerinde Paris’te icra edilen, BAB Parlamenterler Asamblesi’nin toplantısına Uluç Gürkan (Ankara) başkanlığındaki Türk heyeti katılmıştır.¹⁰⁵³

(68) 6.6.2000 tarihinde; TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut’un, KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu’nun davetine, beraberinde bir Parlamento heyetiyle icabetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/596), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁵⁴ 9.6.2000 tarihinde ise; vaki davete TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut Başkanlığındaki heyette yer alacak isimlere ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/603), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Faruk Demir (Ardahan), Mehmet Sadri Yıldırım (Eskişehir), Mustafa Geçer (Hatay), Bozkurt Yaşar Öztürk (İstanbul) ve Miraç Akdoğan (Malatya)’dır.¹⁰⁵⁵ TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut, söz konusu geziye 13.6.2000 tarihinde başlamıştır.¹⁰⁵⁶

(69) İsrail Parlamentosu Savunma ve Dışişleri Komisyonu Başkanının vaki davetine TBMM’yi temsilen katılacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/604) 14.6.2000 tarihinde Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Mehmet Ali Bilici (Adana), Sadık Kırbaş (Çanakkale), Bekir Aksoy (Çorum), Necdet Saruhan (İstanbul), Hüseyin Arı (Konya) ve Mustafa Enöz (Manisa)’dır.¹⁰⁵⁷

¹⁰⁵¹ “AB-KPK Eş Başkanı Eser: Türkiye, AB’ye Diğer Aday Ülkelerden Daha Fazla Katkı Sağlar”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 77, ss. 19.

¹⁰⁵² “AB-KPK Eş Başkanı Eser: Türkiye, AB’ye Diğer Aday Ülkelerden Daha Fazla Katkı Sağlar”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 77, ss. 19.

¹⁰⁵³ “BAB Parlamenter Asamblesi Paris’te Toplandı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 77, ss. 22.

¹⁰⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 34, B 105 (6.6.2000), s. 400.

¹⁰⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 108 (9.6.2000), s. 107.

¹⁰⁵⁶ “Akbulut KKTC’ye Gitti”, Evrensel, 13.6.2000.

¹⁰⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 110 (14.6.2000), ss. 271-272.

(70) 14.6.2000 tarihinde; Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz'ün ÇHC'ye yaptığı resmî ziyarete Gaziantep Milletvekili Mehmet Hanifi Tiryaki'nin de iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/605), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁵⁸

(71) 16-18 Haziran 2000 tarihleri arasında yapılan IV: Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayına İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu iştirak etmiştir.

(72) 23.6.2000 tarihinde; TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un, Litvanya ve Letonya Parlamento Başkanlarının davetlerine, beraberinde bir parlamento heyetiyle icabetlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/610) Genel Kurulda kabul edilmiş,¹⁰⁵⁹ 30.6.2000 tarihinde ise, vaki davete icabet edecek Parlamento heyetinde yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/620) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyete katılan milletvekilleri; Saffet Arıkan Bedük (Ankara), Hakkı Oğuz Aykut (Hatay), M. Hadi Dilekçi (Kastamonu), Bülent Arınç (Manisa) ve Armağan Yılmaz (Uşak)'dır.¹⁰⁶⁰ Söz konusu resmi ziyaretler; 3-5 Temmuz tarihleri arasında Litvanya Parlamento Başkanı Vytautas'ın, 6-8 Temmuz tarihleri arasında da Letonya Parlamento Başkanı Janis Straume'nin davetlisi olarak gerçekleşmiştir.¹⁰⁶¹

(73) 23.6.2000 tarihinde; TBMM Çevre Komisyonu Başkanı Ediz Hun'un, Avrupa Kıtası Habitat Global Parlamenterler Bölgesel Konsey Başkanı Peter Götz'ün davetine, beraberinde Çevre Komisyonu üyelerinden oluşan bir parlamento heyetiyle icabetlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/611), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁶²

(74) 26-30 Haziran 2000 tarihleri arasında Strasburg'da icra edilen AKPM 3. Dönem Genel Kurulu'na, AKPM Türk Grubu Başkanı Uluç Gürkan (Ankara) ile Tayyibe Gülek (Adana), Mehmet Telek (Afyon), Oya Akgönenç (Ankara), Hüseyin Kalkan (Balıkesir), Atilla Mutman (İzmir), Suha Tanık (İzmir), Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş), Abdullah Gül (Kayseri), Cevdet Akçalı (Kütahya) ve Şükrü Yürür (Ordu) katılmışlardır.¹⁰⁶³

(75) 6-10 Temmuz 2000 tarihlerinde Bükreş'te icra edilen AGİT-PA Genel Kuruluna; Ahmet Tan (İstanbul) başkanlığında Cemil Çiçek (Ankara), Kemal Çelik (Antalya), Hayati Korkmaz (Bursa), Prof.Dr. Nevzat Yalçıntaş (İstanbul), Prof.Dr. Mehmet Kaya (Kahramanmaraş), Lütfullah Kayalar (Yozgat) ve Hakkı Cerrahoğlu (Zonguldak)'dan oluşan AGİT-PA Türk Grubu katılmıştır.¹⁰⁶⁴

¹⁰⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 35, B 110 (14.6.2000), s. 285.

¹⁰⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 37, B 116 (23.6.2000), ss. 19-20.

¹⁰⁶⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 40, B 123 (30.6.2000), ss. 21-22.

¹⁰⁶¹ "Akbulut, Litvanya ve Letonya'yı Ziyaret Etti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 77, s. 18.

¹⁰⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 37, B 116 (23.6.2000), s. 20.

¹⁰⁶³ "Azerbaycan ve Ermenistan AKPM Üyesi", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 77, ss. 21.

¹⁰⁶⁴ "AGİT-PA Genel kurulu Bükreş'te Yapıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 77, s. 21.

(76) 30.8-1.9. 2000 tarihleri arasında New York'ta icra edilen, BM ve PAB'in ortak girişimiyle düzenlenen "Binyıl Genel Kurulu" adı toplantıya TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut da bir konuşmayla katılmıştır.¹⁰⁶⁵

(77) Dönem içerisinde TBMM Genel Sekreteri Vahit Erdem; 30 Mayıs-1 Haziran 2000 tarihleri arasında Bükreş'te, AB'ye Aday Ülkeler Parlamentoları Genel Sekreterleri Toplantısına ve 29 Temmuz-7 Ağustos 2000 tarihleri arasında da Moğolistan Parlamentosu Genel Sekreterliğinin davetlisi olarak Ulan Batur'a resmi bir ziyaret yapmıştır. Moğolistan ziyaretine TBMM Genel Sekreter Yardımcılarından Rauf Bozkurt ile Hayati Şener, Genel Evrak-Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanı Şahap Alp ve Teknik Daire Başkanı Kemal Kaya da katılmışlardır.¹⁰⁶⁶

(78) Gönül Saray Alphan (Amasya) başkanlığında ve Celal Esin (Ağrı), Mukadder Başegemez (İstanbul), Osman Müderrisoğlu (Antalya), Sevgi Esen (Kayseri)'den oluşan Türkiye-Libya Parlamentolararası Dostluk Grubu, Ağustos 2000 ayı ortalarında Libya'ya bir gezi düzenlemiştir.¹⁰⁶⁷

(79) TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut, 10-14 Eylül 2000 tarihlerinde Zagreb/Hırvatistan'da icra edilen "İstikrar Paktının Uygulanmasında ve Avrupa-Atlantik Bütünleşmesinde Parlamenterlerin Rolü" konulu Meclis Başkanları Toplantısına katılmış, 17-20 Eylül 2000 tarihleri arasında da Bulgaristan'a resmi bir ziyarette bulunmuştur. Bulgaristan ziyaretine; Süleyman Yağız (İstanbul), Ali Serdengeçti (Manisa), Sabahattin Yıldız (Muş), Evren Bulut (Edirne) ve Mehmet Gözlükaya (Denizli) de katılmışlardır.¹⁰⁶⁸

c. 3. Yasama Yılında Yapılan Yurtdışı Ziyaretlerle İlgili Bilgiler

(1) ABD Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komisyonu Alt Komitesi tarafından, Eylül 2000 ayı içinde kabul edilen sözde Ermeni soykırımı tasarısına karşı, tasarımı kınayan bir ortak bildiri yayınlayan TBMM ayrıca, parlamenterler düzeyinde görüşmelerde bulunmak için 5 kişilik bir heyeti Ekim 2000 ayı başlarında Washington'a göndermiştir. Heyette yer alan milletvekilleri; Tayyibe Gülek (Adana), Ayfer Yılmaz (İçel), Temel Karamollaoğlu (Sivas), Metin Ergun (Muğla) ve Mehmet Ali İrtemçelik (İstanbul)'tir.¹⁰⁶⁹

(2) 13-15 Ekim 2000 tarihlerinde Brüksel'de yapılan GLOBE Avrupa Genel Kuruluna TBMM Çevre Komisyonu Sözcüsü Sedat Çevik (Ankara) ve komisyon üyelerinden Hasan Özyer (Muğla), Oğuz Tezmen (Bursa), Cevat Ayhan (Sakarya) ve Erdoğan Toprak (İstanbul) katılmışlardır.¹⁰⁷⁰

¹⁰⁶⁵ "BM ve Parlamentolar Arasındaki İşbirliği Güçlendirilmeli", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 77, s. 17.

¹⁰⁶⁶ Bkz: TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 77, s. 22'de iki ayrı haber halinde verilmiştir.

¹⁰⁶⁷ "Küstah Libya'ya Büyükelçi'den Ders", Milliyet, 14.8.2000; ayrıca bkz: "Çiller: Kaddafi Beni Bekletmedi", Akşam, 20.8.2000.

¹⁰⁶⁸ "Akbulut'un. Hırvatistan ve Bulgaristan Ziyaretleri", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 78, s. 15.

¹⁰⁶⁹ "Sözde Soykırımı Karşı TBMM Atağı", Hürriyet, 2.10.2000.

¹⁰⁷⁰ "GLOBE Avrupa Genel Kurulu Yapıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 78, s. 16.

(3) Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Ekim 2000 ayı içinde Orta Asya Türk devletlerini kapsayan gezisine 14 milletvekili katılmıştır. Bu milletvekilleri; Mehmet Ay (Gaziantep), Adnan Fatin Özdemir (Adana), İbrahim Oral (Bitlis), Basri Coşkun (Malatya), Yasin Hatipoğlu (Çorum), Aslan Polat (Erzurum), Bülent Arınç (Manisa), Necmi Hoşver (Bolu), Ahmet Ertürk (Edirne), Edip Özgenç (Kahramanmaraş), Necdet Tekin (Kırklareli), İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir) ile Evliya Parlak (Hakkari)'tir.¹⁰⁷¹

(4) 19.10.2000 tarihinde; Avrupa Parlamentosu Başkanının vaki davetine, Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül'ün katılmasının kararlaştırıldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/645), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁰⁷²

(5) 19.10.2000 tarihinde; "Parliaments Forum on EU Accession" konulu seminere, Dışişleri Komisyonu Başkanı Kâmrân İnan (Van)'ın katılmasının kararlaştırıldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/646), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁰⁷³

(6) 19.10.2000 tarihinde; Makedonya-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubunun vaki davetine, siyasî parti gruplarının isimlerini bildirmiş oldukları bir parlamento heyetinin katılmasının kararlaştırıldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/647), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyete katılan milletvekilleri; Kemal Vatan (İzmir), Necati Yönder (Bingöl), Abdülbaki Erdoğan (Diyarbakır), Hüseyin Kansu (İstanbul) ve Ali Serdengeçti (Manisa)'dir.¹⁰⁷⁴

(7) 19.10.2000 tarihinde; GLOBE Avrupa Sekreteryasının vaki davetine, siyasî parti gruplarının isimlerini bildirmiş oldukları bir parlamento heyetinin katılmasının kararlaştırıldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/648), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyete katılan milletvekilleri; Sedat Çevik (Ankara), Oğuz Tezmen (Bursa), Erdoğan Toprak (İstanbul), Hasan Özyer (Muğla) ve Cevat Ayhan (Sakarya)'dır.¹⁰⁷⁵

(8) 19.10.2000 tarihinde; Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Çevre Bölge Planlaması ve Mahallî İdareler Komisyonu Başkanının vaki davetine, Çevre Komisyonu Başkanı Ediz Hun (İstanbul)'un katılmasının kararlaştırıldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/649), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁰⁷⁶

(9) 19.10.2000 tarihinde; Habitat Global Parlamenterler Yönetim Kurulu Başkanı ve Meksika Cumhuriyeti Senatosu Kırsal Gelişme ve İskân Komisyonu Başkanının vaki davetine, siyasî parti gruplarının isimlerini

¹⁰⁷¹ Saygı Öztürk, "Cumhurbaşkanı Sezer Dilek Kazanında Ne Diledi?", *Star*, 21.10.2000.

¹⁰⁷² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), s. 567.

¹⁰⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 567-568..

¹⁰⁷⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), s. 568.

¹⁰⁷⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 568-569.

¹⁰⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), s. 569.

bildirmiş oldukları bir parlamento heyetinin katılmasının kararlaştırıldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/650), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyete katılan milletvekilleri; Ediz Hun (İstanbul), Turhan Güven (İçel), Sedat Çevik (Ankara), Esvet Özdoğu (Ankara) ve Fethullah Erbaş (Van)'tır.¹⁰⁷⁷

(10) 19.10.2000 tarihinde; KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanlığının vaki davetine, siyasî parti gruplarının isimlerini bildirmiş oldukları bir parlamento heyetinin katılmasının kararlaştırıldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/651), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyete katılan milletvekilleri; Ali İlhısoy (Gaziantep), Cahit Tekelioğlu (İçel), Ahmet Derin (Kütahya) ve Turhan Güven (İçel)'dir.¹⁰⁷⁸

(11) 19.10.2000 tarihinde; BM ve Parlamentolararası Birlik'in vaki davetine, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un katılmasının kararlaştırıldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/652), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁰⁷⁹

(12) 19.10.2000 tarihinde; Bulgaristan Ulusal Meclisi Başkanının vaki davetine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yıldırım Akbulut Başkanlığında bir parlamento heyetinin katılmasının kararlaştırıldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/653), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyete katılan milletvekilleri; Mehmet Gözlükaya (Denizli), Evren Bulut (Edirne), Süleyman Yağız (İstanbul), Ali Serdengeçti (Manisa) ve Sabahattin Yıldız (Muş)'dır.¹⁰⁸⁰

(13) 19.10.2000 tarihinde; Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp'in Çek Cumhuriyetine yaptığı resmi ziyarete, Sakarya Milletvekili Osman Fevzi Zihnioğlu'nun katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/657), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁸¹

(14) 19.10.2000 tarihinde; Sağlık Bakanı Osman Durmuş'un Meksika'ya yaptığı resmi ziyarete, Konya Milletvekili Mustafa Sait Gönen'in katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/658), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁸²

(15) 19.10.2000 tarihinde; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ın İsviçre'ye yaptığı resmi ziyarete, İstanbul Milletvekili Ali Emre Kocaoğlu'nun katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/659), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁸³

(16) 19.10.2000 tarihinde; Millî Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu'nun Güney Kore'ye yaptığı resmi ziyarete, İstanbul Milletvekili Nazif Okumuş'un katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/660), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁸⁴

¹⁰⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 569-570.

¹⁰⁷⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 570-571..

¹⁰⁷⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), s. 571.

¹⁰⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 571-573.

¹⁰⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), s. 598.

¹⁰⁸² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), s. 599.

¹⁰⁸³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), s. 599.

¹⁰⁸⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 599-600..

(17) 19.10.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Tunca Toskay'ın İsviçre'ye yaptığı resmi ziyarete, Trabzon Milletvekili Orhan Bıçakcıoğlu'nun katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/661), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁸⁵

(18) 19.10.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen'in Küba'ya yaptığı resmi ziyarete, Adana Milletvekili Musa Öztürk, Edirne Milletvekili Evren Bulut ile Manisa Milletvekili Ali Serdengeçti'nin katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi, Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁸⁶

(19) 24.10.2000 tarihinde; Barış İçin Asyalı Parlamentolar Birliğine (BAPB) Türkiye Büyük Millet Meclisinin üye olmasına ve söz konusu birliğin tüzük hükümlerine uygun olarak üç üyeyle temsil edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/663), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁸⁷

(20) 24.10.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen'in, Küba'ya yaptığı resmî ziyarete katılmaları uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/664), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Musa Öztürk (Adana), Evren Bulut (Edirne) ve Ali Serdengeçti (Manisa)'dir.¹⁰⁸⁸

(21) 24.10.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Hasan Gemici'nin, Amerika Birleşik Devletlerine yaptığı resmî ziyarete katılmaları uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/665), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Tayyibe Gülek (Adana), Oya Akgönenç Muğisuddin (Ankara), Nesrin Ünal (Antalya), İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir), Turhan Alçelik (Giresun), Zafer Güler (İstanbul), İrfan Gündüz (İstanbul), Işıl Saygın (İzmir), Sevgi Esen (Kayseri) ve Orhan Bıçakcıoğlu (Trabzon)'dur.¹⁰⁸⁹

(22) 24.10.2000 tarihinde; Azerbaycan Halk Cephesi Partisi Genel Başkanı ve Azerbaycan İkinci Cumhurbaşkanı Ebulfeyz Elçibey'in cenaze törenine katılmak üzere bir heyetin Azerbaycan'a yaptığı resmî ziyarete katılmaları uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/666), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete katılan milletvekilleri; Abbas Bozyel (İğdır), Mehmet Ceylan (Sivas) ve Armağan Yılmaz (Uşak)'dır.¹⁰⁹⁰

(23) 24.10.2000 tarihinde; Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz'ün, bir heyetle Danimarka'ya yaptığı resmî ziyarete Sivas Milletvekili Mehmet Ceylan'ın katılmasının uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/667), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁹¹

¹⁰⁸⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), s. 600.

¹⁰⁸⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 600-603.

¹⁰⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), s. 629.

¹⁰⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), ss. 629-630.

¹⁰⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), s. 630.

¹⁰⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), ss. 630-631..

¹⁰⁹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), s. 631.

(24) 24.10.2000 tarihinde; Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp'in, bir heyetle ABD'ye yaptığı resmî ziyarete Yozgat Milletvekili Ahmet Erol Ersoy'un katılmasının uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/668), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁹²

(25) 24.10.2000 tarihinde; Sağlık Bakanı Osman Durmuş'un, bir heyetle Tunus'a yaptığı resmî ziyarete Tokat Milletvekili Reşat Doğru'nun katılmasının uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/669), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁹³

(26) Devlet Bakanı Tunca Toskay'ın 30.10.2000 tarihli Irak'a yapmış olduğu geziye Nazif Okumuş (İstanbul) da katılmıştır.¹⁰⁹⁴

(27) 24.10.2000 tarihinde; Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp'in, bir heyetle Hollanda'ya yaptığı resmî ziyarete Adana Milletvekili Ali Halaman'ın katılmasının uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/670), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁹⁵

(28) 31.10.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Abdulhalûk Mehmet Çay'ın, 19-26 Eylül 2000 tarihlerinde Tacikistan'a yaptığı resmî ziyarete Adana Milletvekili Metanet Çulhaoğlu'nun iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/673), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁹⁶

(29) 1.11.2000 tarihinde; 13-17 Kasım 2000 tarihlerinde Strasbourg'da yapılacak olan Avrupa Parlamentosu Genel Kuruluna TBMM'yi temsilen bir Parlamento heyetinin katılmasına ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/674) Genel Kurulda kabul edilmiş,¹⁰⁹⁷ 7.11.2000 tarihinde ise, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik sürecini yakından ilgilendiren raporla ilgili olarak, görüşmelerde bulunmak üzere Brüksel'e gidecek Parlamento heyetinde yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/677) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyete katılan milletvekilleri; Tayyibe Gülek (Adana), Mehmet Arslan (Ankara), Turhan Alçelik (Giresun), Bülent Akarcalı (İstanbul) ve Cevdet Akçalı (Kütahya)'dır.¹⁰⁹⁸

(30) 1.11.2000 tarihinde; 19-21 Kasım 2000 tarihlerinde yapılacak olan Birleşmiş Milletler İklim Değişimleri 6. Konferansına katılmak üzere, GLOBE-Dengeli Bir Çevre İçin Global Parlamenter Teşkilatının vaki davetine iki parlamenterden oluşan bir heyetle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/675), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁰⁹⁹

¹⁰⁹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), s. 631.

¹⁰⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), ss. 631-632.

¹⁰⁹⁴ "Toskay, THY ile Bağdat'ta", Hürriyet, 31.10.2000.

¹⁰⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 6 (24.10.2000), s. 632.

¹⁰⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 9 (31.10.2000), s. 99.

¹⁰⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 10 (1.11.2000), ss. 248-249.

¹⁰⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 12 (7.11.2000), ss. 25-26.

¹⁰⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 42, B 10 (1.11.2000), s. 249.

(31) 7.11.2000 tarihinde; Fransa Senatosunda “acil görüşme” yöntemiyle gündeme alınmaya çalışılan sözde Ermeni soykırımı yasa tasarısının engellenmesi amacıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasî partilerden birer milletvekilinin katılımıyla oluşacak bir Parlamento heyetinin, temaslarda bulunmak üzere ivedilikle Fransa’ya gitmesinin kararlaştırıldığına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/676), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyete katılan milletvekilleri; Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın), Bülent Akarcalı (İstanbul), Seydi Karakuş (Kütahya), Abdüllatif Şener (Sivas) ve Kamer Genç (Tunceli)’tir.¹¹⁰⁰

(32) 9.11.2000 tarihinde; Çocuk sağlığı ön planda olmak üzere koruyucu sağlık hizmetlerinin boyutlarını yerinde incelemek ve tıbbî malzeme götürmek için, çocuk sağlığı hizmetlerinde deneyimli doktorlardan oluşacak bir Parlamento heyetinin Irak’a ziyaret gerçekleştirmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/694), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁰¹

(33) 9.11.2000 tarihinde; İçinde bulunduğu siyasî ve askerî koşulların ulusal güvenliğimiz, bölgesel barış ve istikrar bakımından olası sonuçları konusunda istişarelerde bulunmak ve temaslar yapmak üzere, ziyaret takviminin diplomatik kanallar yoluyla belirlenmesini müteakip, beş milletvekilinden oluşacak bir Parlamento heyetinin Irak’a resmî ziyarette bulunmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/695), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁰² 28.11.2000 tarihinde ise; bu heyete Dışişleri Bakanlığının telkinleri de dikkate alınarak sınır illerinin daha etkin bir şekilde temsil edilebilmesi için iki milletvekilinin daha katılmasına ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/709), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁰³

(34) 14.11.2000 tarihinde; Almanya Federal Cumhuriyeti Parlamentosu himayesinde Berlin’de düzenlenecek Kadın Erkek İçin Eşit Fırsatlar Parlamenter Komiteleri Ağı 2000 Yılı Konferansına, vaki davet üzerine, TBMM’yi temsilen katılacak heyete ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/696), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁰⁴

(35) 14.11.2000 tarihinde; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ın vaki davetine icabetle KKTC’nin 17. kuruluş yıldönümü kutlamalarına TBMM Başkanvekili Murat Sökmenoğlu’nun katılmasına ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/697), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁰⁵

(36) 17-21 Kasım 2000 tarihlerinde Berlin’de icra edilen NATOPA 46. Genel Kuruluna; komisyonun Başkan Yardımcısı ve Türk Grubu Başkanı Tahir Köse (İstanbul) ile birlikte Ali Rahmi Beyreli (Bursa), Zeki Ertugay (Erzurum), Şamil Ayrım (İstanbul), Oktay Vural (İzmir), Oğuzhan Asiltürk (Malatya), Temel Karamollaoğlu (Sivas), Bayram Fırat Dayanıklı (Tekirdağ) ve Kamran İnan (Van) katılmışlardır.¹¹⁰⁶

¹¹⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 12 (7.11.2000), s. 25.

¹¹⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 14 (9.11.2000), ss. 426-427.

¹¹⁰² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 14 (9.11.2000), s. 427.

¹¹⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 21 (28.11.2000), ss. 183-184.

¹¹⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 44, B 15 (14.11.2000), s. 47.

¹¹⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 44, B 15 (14.11.2000), ss. 47-48.

¹¹⁰⁶ “Köse: Avrupa’nın Güvenliği İçin Türkiye Hayati Bir Önem Taşıyor”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 79, ss. 21-22.

(37) Rıdvan Budak (İstanbul) başkanlığındaki TBMM Küba Dostluk Grubu, 27 Kasım-3 Aralık 2000 tarihleri arasında Havana'ya incelemelerde bulunmak üzere gitmiştir. Heyette bulunan diğer milletvekilleri; Burhan Bıçakçıoğlu (İzmir), Hüseyin Mert (İstanbul), Bekir Gündoğan (Tunceli), Mustafa Kemal Tuğmaner (Mardin), Yekta Açıkgöz (Samsun), Şevket Bülent Yahnici (Ankara) ve Mehmet Gül (İstanbul)'dur.¹¹⁰⁷

(38) 29.11.2000 tarihinde; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A.Mesut Yılmaz'ın Belçika'ya yaptığı resmî ziyarete İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı'nın da iştirak etmesinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık Tezkeresi (3/710), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁰⁸

(39) 5.12.2000 tarihinde; Türkmenistan'a resmî ziyarette bulunan Devlet Bakanı Mehmet Abdulhalûk Çay'a refakat eden heyete Elazığ Milletvekili Mustafa Gül ile İstanbul Milletvekili Bozkurt Yaşar Öztürk'ün iştirak etmelerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/713), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁰⁹

(40) 5.12.2000 tarihinde; Irak'a resmî ziyarette bulunan Devlet Bakanı Tunca Toskay'a refakat eden heyete İstanbul Milletvekili Nazif Okumuş'un iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/714), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹¹⁰

(41) 6.12.2000 tarihinde; Devlet Bakanı Şuayip Üşenmez'in, 21 Ekim-2 Kasım 2000 tarihleri arasında görüşmelerde bulunmak üzere bir heyetle birlikte Çin'e yaptığı resmî ziyarete Yozgat Milletvekili Mesut Türker'in de iştirak etmesinin uygun bulunduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/715), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹¹¹

(42) Koyunköy Camii inşaatı ile ilgili olarak haklarında dava açılan Batı Trakya Türklerinin mahkemelerine gözlemci olarak Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül başkanlığında; Hasan Macit (Burdur), Mehmet Nuri Tan (Hatay) ve Kamer Genç (Tunceli)'ten oluşan bir Meclis grubu, 15.12.2000 tarihinde Yunanistan'a gitti.¹¹¹²

(43) 20.12.2000 tarihinde; Fransa Millet Meclisinde gündeme alınmaya çalışılan sözde Ermeni soykırımı tasarısının yasalaşmasının engellenmesi amacıyla, TBMM'de grubu bulunan siyasî partilerden birer milletvekilinin katılımıyla oluşacak bir heyetin, görüşmelerde bulunmak üzere Fransa'ya gitmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/730), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹¹³ 3.1.2001 tarihinde ise, bu heyette yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/731) Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyette bulunan

¹¹⁰⁷ "Yekillerin Küba Sefası", *Radikal*, 28.11.2000.

¹¹⁰⁸ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 22 (29.11.2000), ss. 396-397.*

¹¹⁰⁹ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 47, B 24 (5.12.2000), s. 22.*

¹¹¹⁰ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 47, B 24 (5.12.2000), s. 23.*

¹¹¹¹ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 47, B 25 (6.12.2000), ss. 257-258.*

¹¹¹² *TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, (Haz.: Ercan Durdular, İrfan Neziroğlu), TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Yayınları No 19, Ankara, Haziran 2002, s. 90.*

¹¹¹³ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 51, B 37 (20.12.2000), s. 12.*

milletvekilleri; Tayyibe Gülek (Adana), Bülent Akarcalı (İstanbul), Nevzat Yalçıntaş (İstanbul), Hüseyin Çelik (Van) ve İsmail Hakkı Cerrahoğlu (Zonguldak)'dur.¹¹¹⁴

(44) 9.1.2001 tarihinde; TBMM Başkanvekili Nejat Arseven'in, İsveç Parlamentosu Başkan Yardımcısı Anders Björck'ün davetine icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/735) Genel Kurulda kabul edilmiş,¹¹¹⁵ 23.1.2001 tarihinde ise, resmî ziyarete katılacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/745) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette bulunan diğer milletvekilleri; Fikret Uzunhasan (Muğla), Mustafa Kamalak (Kahramanmaraş), Kemal Kabataş (Samsun) ve Nail Çelebi (Trabzon)'dir.¹¹¹⁶

(45) 12.01.2001 tarihinde, İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga'nın Larissa'daki İstinaf Mahkemesinde görülecek duruşmasını izlemek üzere, Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül başkanlığında; Kamer Genç (Tunceli), Mehmet Özcan (İzmir) ve Eyüp Fatsa (Ordu)'dan oluşan bir heyet Yunanistan'a gitmiştir.¹¹¹⁷

(46) 16.1.2001 tarihinde; OECD Kamu Yönetimi Bölümü ve Fransız Senatosu Maliye Komisyonunun işbirliğiyle "Parlamentar İlişkiler ve Tüzükler" konusunda Paris'te yapılacak uluslararası toplantıya TBMM'yi temsilen Plan ve Bütçe Komisyonundan bir üyenin katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/738), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹¹⁸

(47) İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı ve Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül başkanlığındaki bir milletvekili heyeti, 21-25 Ocak 2001 tarihleri arasında Danimarka'ya gitmiştir. Bu ziyaret sırasında; Danimarka Çalışma Bakanlığı Müsteşarı, Sosyal İşler Bakanlığının AB nezdindeki Sosyal İşler Müşaviri (Karin Mohl Larsen), Danimarka Türk toplumu temsilcileri ve dernek başkanları, Kopenhag Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uluslararası İnsan Hakları Kürsüsü öğretim üyesi Prof.Dr. Ole Mogens Espersen, Danimarka Eğitim Bakanı Magrethe Vestager, Danimarka Parlamentosu Hukuk İşleri Komitesi ile görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca, Kopenhag Hapishanesi de ziyaret edilmiştir.

(48) Barış İçin Asyalı Parlamentolar Birliği'nin 22-26 Ocak 2001 tarihleri arasında Kamboçya'nın başşehri Phnom Penh'te icra edilen ikinci genel kuruluna, TBMM'yi temsilen İsmail Kahraman (İstanbul) ile TBMM Genel Sekreteri Vahit Erdem katılmışlardır. TBMM olarak üyelik başvurusu da yapılmıştır.¹¹¹⁹

¹¹¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 51, B 39 (3.1.2001), s. 565.

¹¹¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 52, B 41 (9.1.2001), ss. 27-28.

¹¹¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 47 (23.1.2001), s. 197; Ayrıca bkz: "TBMM'den İsveç'e Resmi Ziyaret", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 80, s. 10.

¹¹¹⁷ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., ss. 90-91.

¹¹¹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 52, B 44 (16.1.2001), s. 453.

¹¹¹⁹ "Barış İçin Asyalı Parlamentolar Birliği'ne Üyelik Başvurusu", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 80, s. 9.

(49) 22-25 Ocak 2001 tarihlerinde Strasbourg'ta icra edilen AKPM Genel Kuruluna; Türk Grubu Başkanı Uluç Gürkan (Ankara) başkanlığında bir heyet katılmıştır. Uluç Gürkan AKPM Başkan Yardımcılığına, Tayyibe Gülek (Adana) da Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Hukuk İşleri Komisyonu Başkan Vekilliğine seçilmiştir.¹¹²⁰

(50) 24.1.2001 tarihinde; Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen bir milletvekilinin, Dünya Bankasının, Londra'da, 28-29 Ocak 2001 tarihlerinde üye ülkelerin parlamenterleriyle yapacağı İkinci Yıllık Konferansına katılmak üzere davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/747), Genel Kurulda kabul edilmiş,¹¹²¹ 26.1.2001 tarihinde ise; bu konferansa Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın)'nın icabet edeceğine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/748), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹¹²²

(51) 30.1.2001 tarihinde; Devlet Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen'in bir heyetle birlikte Ukrayna'ya yaptığı ziyarete Ankara Milletvekili Oğuz Aygün, Aydın Milletvekili Cengiz Altinkaya ve Bartın Milletvekili Zeki Çakan'ın da katılmalarının uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/749), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹²³

(52) 5-10 Şubat 2001 tarihleri arasında Japonya'da yapılan AKPM'nin Üye Olmayan Ülkeler Alt Komite toplantısına Atilla Mutman (İzmir) katılmıştır.¹¹²⁴

(53) 6.2.2001 tarihinde; Irak'a resmî bir ziyarette bulunmak için TBMM'yi temsilen tıp doktoru parlamenterler ve sınır illeri parlamenterlerinden oluşan heyette yer alan Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy mazereti nedeniyle ziyarete katılamadığından, yerine Ağrı Milletvekili Yaşar Eryılmaz'ın katılacağına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/752), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanvekili Prof.Dr. Suat Çağlayan

¹¹²⁰ Konu ile ilgili iki ayrı haber için bkz: TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 80, s. 10.

¹¹²¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 48 (24.1.2001), s. 341.

¹¹²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 50 (26.1.2001), ss. 548-549.

¹¹²³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 51 (30.1.2001), ss. 15-16: Bu tezkerenin kabulü sırasında, Başkanlığını Başkanvekili Ali İlksoy'un yaptığı oturumda, Genel Kurul salonunda yaşanan tartışma şöyledir:

Kamer Genç (Tunceli) - Karar yetersayısının aranılmasını istiyorum.

Murat Akın (Aksaray) - Karar yetersayısının aranılmasını istiyorum.

Başkan - İsteme hakkınız vardır, İçtüzüğün gereğidir; o da yerine getirilir, merak buyurmayın efendim.

Murat Akın (Aksaray) - Fakir milletin bir sürü parası gidiyor; orada burada harcanyor...

Başkan - Siz fazla konuşmayın, isteğiniz yerine getirilecek. Fakir milleti bırakın şimdi...

Murat Akın (Aksaray) - Sayın Başkan, siz bize yazıp verin nasıl konuşacağımızı!..

Mehmet Özyol (Adıyaman) - "Fazla konuşmayın" ne demek!

Murat Akın (Aksaray) - Sokak lafı o!..

Başkan - Evet, karar yetersayısını arayacağım. Oylama için 5 dakikalık süre veriyorum. (Elektronik cihazla oylama yapıldı)

Başkan - Sayın milletvekilleri, karar yetersayısı vardır ve tezkere kabul edilmiştir.

¹¹²⁴ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

(İzmir) ile TBMM Başkanlık Divanı üyeleri Melda Bayer (Ankara), Mehmet Ay (Gaziantep), Yahya Akman (Şanlıurfa), Salih Sümer (Diyarbakır), Prof.Dr. Hasan Basri Üstünbaş (Kayseri), Mahfuz Güler (Bingöl), Prof.Dr. Sacit Günbey (Diyarbakır), Doç.Dr. Yaşar Eryılmaz (Ağrı), Prof.Dr. Mehmet Salih Yıldırım (Şırnak), Dr. İbrahim Konukoğlu (Gaziantep) ve Metin Musaoğlu (Mardin)’ndan oluşan insani amaçlı bir gezi, 12-15 Şubat 2001 tarihleri arasında Irak’ta gerçekleşmiştir. Heyet, gezi sırasında Irak Milli Meclis Başkanı Sadun Hammadi ile Irak Devlet Başkanı Yardımcısı Taha Yasin Ramazan’ı da ziyaret etmiştir.

(54) 8-9 Şubat 2001 tarihleri arasında Brüksel’de, 2. Avrupa-Akdeniz Parlamenterler Forumu icra edildi. Toplantıya, toplantıda bir de konuşma yapmış olan TBMM Başkanvekili Ali İliksoy ile Ersoy Özcan (Bolu), Mehmet Ali Şahin (İstanbul), Bülent Akarcalı (İstanbul) ve Teoman Özalp (Bursa)’tan oluşan bir heyet katılmıştır.¹¹²⁵

(55) İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı ve Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül başkanlığındaki; Orhan Ocak (Bursa), Osman Müderrisoğlu (Antalya), Nezir Aydın (Sakarya), Mehmet Gözlükaya (Denizli) ve Ercan Durdular (uzman)’dan oluşan bir TBMM heyeti, 12-16 Şubat 2001 tarihleri arasında, “Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarını inceleme projesi” kapsamında Almanya’ya bir ziyaret düzenlemiştir. Ziyaret sırasında; Berlin’deki Türk dernekleri temsilcileri, Berlin Polis Okulu Müdürü Prof.Dr. Heinz Jankowiak, Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marieluse Beck, Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı Rauskolb, Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Claudia Roth ve üyeler, Federal Meclis Çalışma ve Sosyal Düzen Komisyonu Başkanı Doris Barnett ziyaret edilerek görüşmeler yapılmış, Charlottenburg Cezaevinde incelemede bulunulmuştur.¹¹²⁶

(56) 13.2.2001 tarihinde; İtalya Senatosu Başkanvekili ve Avrupa-Akdeniz Kadın Parlamenterler Forumu Başkanı Ersilia Salvato’nun, TBMM’yi temsilen dört kadın milletvekilinin, davetlerine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/755), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹²⁷ 1-3 Mart 2001 tarihlerinde Malta’da icra edilen “Avrupa-Akdeniz Kadın Parlamenterler Forumu’na Oya Akgönenç (Ankara), Ayşe Gürocak (Ankara), Işıl Saygın (İzmir) ve Nesrin Ünal (Antalya) katılmışlardır.¹¹²⁸

(57) 13.2.2001 tarihinde; Avrupa Parlamentosunun, “Avrupa’nın Sözleri” programı çerçevesinde düzenlenecek bir yuvarlak masa toplantısına

¹¹²⁵ “Akdeniz Ülkeleri Arasındaki İşbirliği ve Diyalog Geliştirilmeli”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 81, s. 8.

¹¹²⁶ Bu ziyaretin ardından Almanya’daki Türklerin sorunları hakkında ayrıntılı bir rapor hazırlanmıştır. Ayrıntılar için bkz: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., ss. 145-216. Ayrıca bkz: “İnsan Hakları Komisyonu’nun Almanya Ziyareti”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 81, s. 12.

¹¹²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 57 (13.2.2001), s. 545.

¹¹²⁸ “Kadın Parlamenterler Malta’da Buluştu”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 81, s. 14.

TBMM'yi temsilen bir milletvekilini, davetlerine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık Tezkeresi (3/756), Genel Kurulda kabul edilmiş,¹¹²⁹ 15.2.2001 tarihinde ise, toplantıya “Türkiye’nin AB’ye katılımıyla ilgili şartlar” başlığı altında Türkiye’ye ayrılacak bölümüne TBMM’yi temsilen Tayyibe Gülek (Adana)’ın katılacağına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/758), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹¹³⁰

(58) 12-15 Şubat 2001 tarihleri arasında Strasbourg’ta yapılan Türkiye-AB ilişkilerinde “Çerçeve Yönetmeliği” ile ilgili Genel Kurula katılmak üzere; Kürşat Eser (Aksaray), İsmail Bozdağ (Manisa), Ali Tekin (Adana), Mehmet Arslan (Ankara), İlhan Aküzüm (Kars), Remzi Çetin (Konya) ve Said Değer (Şırnak) katılmışlardır.¹¹³¹

(59) 16.2.2001 tarihinde; Avrupa Parlamentosu Vatandaşların Hakları, Özgürlükleri, Adalet ve İçişleri Komitesinin, 27 Şubat 2001 tarihinde, Brüksel’de “Avrupa Topluluğu Müktesebatına Uyum” konusunda düzenleyeceği toplantı için vaki davetine TBMM’yi temsilen bir üye ile icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/762), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹³²

(60) 16.02.2001 tarihinde Paris’te yapılan AKPM Çevre Komisyonu toplantısına Cevdet Akçalı (Kütahya), Hüseyin Kalkan (Balıkesir) ve Suha Tanık (İzmir) katıldılar.¹¹³³

(61) 18-20 Şubat 2001 tarihleri arasında Brüksel’de, NATOPA Siyasi Komite, Savunma ve Güvenlik Komitesi ve Ekonomik Komite toplantısı icra edilmiştir. Toplantıya NATOPA Türk Grubu Başkanı Tahir Köse (İstanbul), Şamil Ayrım (İstanbul), Oktay Vural (İzmir), Oğuzhan Asiltürk (Malatya), Temel Karamollaoğlu (Sivas), Süleyman Servet Sazak (Eskişehir) ve Bekir Aksoy (Çorum)’dan oluşan bir heyet katılmıştır. Toplantıda Türkiye NATO Daimi Temsilcisi Büyükelçi Dr. Onur Öymen ve NATOPA Türkiye Grubu Başkanı Tahir Köse birer konuşma yapmıştır.¹¹³⁴

(62) 20.02.2001 tarihinde Paris’te yapılan AKPM Sağlık Komisyonları toplantısına Mehmet Telek (Afyon) ve İsmail Hakkı Cerrahoğlu (Zonguldak) katıldılar.¹¹³⁵

(63) 20.2.2001 tarihinde; Avrupa Parlamentosu Başkanı Nicole Fontaine ile Fas Temsilciler Meclisi Başkanı Abdelwahad Radi’nin vaki davetine istinaden 7-10 Şubat 2001 tarihleri arasında İkinci Avrupa-Akdeniz Parlamenter Forumuna katılacak olan TBMM Başkanvekili Ali İlıksoy Başkanlığındaki 5 kişilik Parlamento heyetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/763), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette bulunan milletvekilleri; Ali İlıksoy (Gaziantep), Ersoy Özcan (Bolu), Teoman Özalp (Bursa), Bülent Akarcalı (İstanbul) ve Mehmet Ali Şahin (İstanbul)’dır.¹¹³⁶

¹¹²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 57 (13.2.2001), ss. 545-546.

¹¹³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 59 (15.2.2001), s.

¹¹³¹ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹¹³² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 60 (16.2.2001), ss. 243-244.

¹¹³³ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹¹³⁴ “NATOPA Toplantısı Brüksel’de Yapıldı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 81, s. 12.

¹¹³⁵ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹¹³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 61 (20.2.2001), s. 312.

(64) 23.02.2001 tarihinde Paris’te yapılan AKPM Göçler Komisyonu toplantısına Mehmet Telek (Afyon), Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş) ve Atilla Mutman (İzmir) katılmışlardır.¹¹³⁷

(65) 23.2.2001 tarihinde; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz’ın, temaslarda bulunmak üzere bir heyetle birlikte 10-12 Ocak 2001 tarihlerinde Almanya’ya yaptığı resmî ziyarete, İstanbul Milletvekili Cavit Kavak’ın da iştirak etmesinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/766), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹³⁸

(66) 28.2.2001 tarihinde; TBMM Başkanının, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkmenistan Parlamento Başkanlarının davetine, beraberinde beş kişilik bir Parlamento heyetiyle icabetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/772), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹³⁹ (22.3.2001 tarihinde; TBMM Başkanı Ömer İzgi’nin, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkmenistan’a yapacağı resmî ziyarete katılacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/781), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette bulunan milletvekilleri; Beyhan Aslan (Denizli), Bedri Yaşar (Gümüşhane), Ali Günay (Hatay), Avni Doğan (Kahramanmaraş) ve Nihan İlgün (Tekirdağ)’dır.¹¹⁴⁰ TBMM Genel Sekreteri Vahit Erdem’in de katıldığı gezi sırasında, önce Özbekistan Meclis Başkanı Erkin Halilov’un konuğu olunmuş, Başbakan Uktir Sultanov ile bir araya gelinmiş ve Cumhurbaşkanı İslam Kerimov tarafından da kabul edilmiştir. Gezinin ikinci durağında TBMM Başkanı Ömer İzgi Kazakistan Meclis Başkanı Yardımcısı Muhammed Kopey, Kazakistan Cumhuriyeti Meclis Başkanı Jarmahan Turakbay ve Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ile görüşmüş, Kazak Meclisinde de bir konuşma yapmıştır. Kırgızistan’da da Kırgızistan Yasama Meclisi Başkanı Abdigani Erkebaev’in konuğu olan TBMM Başkanı, ayrıca Cumhurbaşkanı Askar Akayev tarafından da kabul edilmiştir. TBMM Başkanı Ömer İzgi, Kırgız Meclisi’nde milletvekillerine hitaben bir de konuşma yapmıştır. Orta Asya gezisinin son durağı olan Türkmenistan’da Türkmen Meclis Başkanı Sehet Muradov’un konuğu olunmuş, Devlet Başkanı Saparmurat Türkmenbaşı ile de görüşme gerçekleşmiş, TBMM Başkanı ayrıca Türkmen Meclisine de hitab etmiştir.¹¹⁴¹

(67) 14.3.2001 tarihinde; Makedonya Meclis Başkanı Stojan Andov’un, 20-21 Mart 2001 tarihlerinde Üsküp’te düzenlenecek olan Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci Katılımcı Ülke Parlamento Başkanları Konferansına davetine TBMM Başkanını temsilen bir başkanvekilinin icabet etmesine ilişkin Başkanlık

¹¹³⁷ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹¹³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 64 (23.2.2001), s. 118-119.

¹¹³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 66 (28.2.2001), ss. 308-309.

¹¹⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 73 (22.3.2001), s. 256.

¹¹⁴¹ “TBMM Başkanı İzgi, Orta Asya Cumhuriyetlerini Ziyaret Etti”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 82, ss. 13-19.

tezkeresi (3/776), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁴² Bu toplantıya TBMM Başkanvekili Vecdi Gönül'ün başkanlığındaki Türk parlamento heyeti, ayrıca NATOPA Başkanvekili ve Türk Grubu Başkanı Tahir Köse (İstanbul) ile TBMM Genel Sekreteri Vahit Erdem de katılmışlardır.¹¹⁴³

(68) 15.3.2001 tarihinde; Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasî parti milletvekillerinden oluşacak parlamento heyetinin, ABD'ye, bölgesel ve uluslararası konularda muhataplarıyla istişarelerde bulunmak üzere resmî ziyaretlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/778), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹¹⁴⁴

(69) 15.3.2001 tarihinde; Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasî parti milletvekillerinden oluşacak parlamento heyetinin, İngiltere'ye, bölgesel ve uluslararası konularda muhataplarıyla istişarelerde bulunmak üzere resmî ziyaretlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/779), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁴⁵

(70) TBMM İnsan Hakları Komisyonu 24-31 Mart 2001 tarihleri arasında Avustralya'da bir inceleme gezisi yapmıştır. Heyette; Heyet Başkanı Hüseyin Akgül (Manisa), Hasan Macit (Burdur), Emre Kocaoğlu (İstanbul), Ali Keskin (Denizli), Yakup Budak (Adana), Mahmut Nedim Bilgiç (Adıyaman) ve Uzman Ercan Durdular yer almıştır.¹¹⁴⁶

(71) 27.3.2001 tarihinde; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli'nin Türkmenistan'a yapacağı resmî ziyarete katılmalari uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/786), Genel Kurulda Kabul edilmiştir. Heyette bulunan milletvekilleri; Arif Sezer (Adana), Hüseyin Karagöz (Çankırı), İsmail Köse (Erzurum), Mehmet Ali İrtemçelik (İstanbul) ve Esat Öz (İstanbul)'dür.¹¹⁴⁷

(72) 28.3.2001 tarihinde; Batı Avrupa Birliği Asamblesinin 2 - 3 Mayıs 2001 tarihlerinde Berlin'de düzenleyeceği "Avrupa Güvenlik Kavramını Yeniden Gözden Geçirme - Yeni Tehlikeleri Cevaplandırma" konulu uluslararası konferansla ilgili davete Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen Millî Savunma Komisyonu Başkanı Hasan Gülay (Manisa)'ın icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/790), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁴⁸

¹¹⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 68 (13.3.2001), ss. 674-675.

¹¹⁴³ "Güneydoğu Avrupa Ülkeleri Parlamento Başkanları Üsküp'te Toplandı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 81, s. 17.

¹¹⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 70 (15.3.2001), s. 740.

¹¹⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 70 (15.3.2001), s. 740.

¹¹⁴⁶ İnsan hakları ve Avustralya'daki Türkler hakkında bir dizi görüşmeler ve ziyaretlerde bulunan Türk heyeti, dönüşünde ayrıntılı bir rapor hazırlayarak, Avustralya'daki Türklerin sorunlarına da açıklık getirmiştir. Ayrıntılar için bkz: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., ss. 217-257. Ayrıca bkz: Berrin Cankat, "Size Atış Serbest", Milliyet, 20.04.2001.

¹¹⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 74 (27.3.2001), ss. 330-331.

¹¹⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 75 (28.3.2001), s. 688.

(73) 28.3.2001 tarihinde; Avrupa Parlamentosu Endüstri, Dış Ticaret, Araştırma ve Enerji Komisyonunun 10 - 11 Nisan 2001 tarihlerinde Brüksel’de düzenleyeceği “Dışticaret, Gelişme ve Demokrasi” konulu seminerle ilgili davete Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilgili komisyonundan üç üyeye icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/791), Genel Kurulda Kabul edilmiş,¹¹⁴⁹ 6.4.2001 tarihinde ise, Parlamento heyetinde yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/799), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹¹⁵⁰

(74) 28.3.2001 tarihinde; İspanya Parlamentosunca 16 - 18 Mayıs 2001 tarihlerinde Madrid’de düzenlenecek “XII. EUREKA Parlamentolararası Konferansı”yla ilgili davete Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen bir parlamenter heyetle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/ 792), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁵¹ 9.5.2001 tarihinde ise, İspanya Parlamento Başkanı Luisa Fernada Rudi Ubed’in vaki davetine icabetle, Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen üç kişilik Parlamento heyetinde yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/817) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹¹⁵² Heyetteki milletvekilleri; Ali Tekin (Adana), Nidai Seven (Ağrı) ve Altan Karapaşaoğlu (Bursa)’dur.¹¹⁵³

(75) 1-7 Nisan 2001 tarihleri arasında Havana/Küba’da gerçekleşen Parlamentolararası Birlik (IPU) Genel kurulunda, Türkiye’yi IPU Türk Grubu Başkanı Cavit Kavak (İstanbul), PAB Türk Grubu Başkan Yardımcısı Abbas Bozyel (İğdır), M. Hanifi Tiryaki (Gaziantep), Turhan Alçelik (Giresun), Ahmet Ziya Aktaş (İstanbul), Bahri Zengin (İstanbul), İsmail Karakuyu (Kütahya) ve Cengiz Güleç (Sivas)’ten oluşan bir heyet temsil etmiştir.¹¹⁵⁴

(76) TBMM Dışişleri Komisyonu 2-5 Nisan 2001 tarihleri arasında, Washington’da ABD Kongresi ve yeni ABD yönetimiyle temaslarda bulundu. Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van)’ın başkanlığındaki heyette; Mehmet Ali İrtemçelik (İstanbul), Oktay Vural (İzmir), Tahir Köse (İstanbul), Ayfer Yılmaz (İçel) ve Abdullah Gül (Kayseri) bulunmuştur.¹¹⁵⁵

(77) KPK Başkanlık Divanı 4.4.2001 tarihinde Strasbourg’ta yapılmış, toplantıya KPK Türk Grubu Eşbaşkanı Kürşat Eser (Aksaray), İsmail Bozdağ (Manisa) ve İlhan Aküzüm (Kars) katılmışlardır.¹¹⁵⁶

¹¹⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 75 (28.3.2001), ss. 688-689.

¹¹⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 80 (6.4.2001), ss. 559-560.

¹¹⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 75 (28.3.2001), s. 689.

¹¹⁵² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 63, B 98 (9.5.2001), s. 27.

¹¹⁵³ “12. EUREKA Parlamentolararası Konferansı Madrid’te Yapıldı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 83, s. 15.

¹¹⁵⁴ “Parlamentolararası Birlik Üyeleri Havana’da Buluştu”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 82, ss. 20-21.

¹¹⁵⁵ “İnan: ABD’nin Türkiye’ye Güveni Tam”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 82, s. 22.

¹¹⁵⁶ “Ulusal Program Avrupalı Parlamenterlere Anlatıldı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 82, s.

(78) 4.4.2001 tarihinde; Federal Almanya'ya resmî ziyarette bulunan Turizm Bakanı Erkan Mumcu'ya refakat eden heyete, Kemal Çelik (Antalya), Abdulkaki Erdoğan (Diyarbakır), Osman Aslan (Diyarbakır), Mustafa Gül (Elazığ), Osman Kılıç (İstanbul), Ali Gebeş (Konya) ve Mümtaz Yavuz (Muş)'un da iştirak etmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/796), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁵⁷

(79) 5.4.2001 tarihinde; İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın görüşmelerde bulunmak üzere bir heyetle birlikte 21 - 23 Şubat 2001 tarihlerinde Bulgaristan'a yaptığı resmî ziyarete, iki milletvekilinin de iştirak etmesinin uygun bulunduğu ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/798), Genel Kurulda Kabul edilmiştir. Heyette bulunan milletvekilleri; Evren Bulut (Edirne) ve Ali Serdengeçti (Manisa)'dır.¹¹⁵⁸

(80) İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı ve Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül başkanlığındaki bir TBMM heyeti, 22-28 Nisan 2001 tarihleri arasında İsveç ve Norveç'e bir ziyaret düzenlemiştir. Her iki ülkede de insan hakları ile ilgili kuruluş temsilcileri ile görüşülmüş, iki ülkedeki Türk toplumu temsilcileri ile görüşmeler yapılmış ve cezaevleri incelenmiştir.¹¹⁵⁹

(81) AKPM'nin 23-27 Nisan 2001 tarihli Genel Kuruluna, Türk Grubu Başkanı Uluç Gürkan (Ankara), Tayyibe Gülek (Adana), Mehmet Telek (Afyon), Oya Akgönenç (Ankara), İsmail Hakkı Cerrahoğlu (Zonguldak), Atilla Mutman (İzmir), Suha Tanık (İzmir), Mehmet Ali İrtemçelik (İstanbul), Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş) ve Cevdet Akçalı (Kütahya) katılmışlardır.¹¹⁶⁰

(82) 1.5.2001 tarihinde; Bratislava'da düzenlenecek olan AB üye ve aday ülkeler meclis başkanları toplantısı için, Slovakya Meclis Başkanı Jozef Migas'ın vaki davetine, TBMM Başkanını temsilen bir Başkanvekilinin icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/808), Genel Kurulda Kabul edilmiş,¹¹⁶¹ 8.5.2001 tarihinde ise, davete TBMM Başkanvekili Nejat Arseven'in icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/811), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹¹⁶² 28-29 Mayıs 2001 tarihleri arasında toplantıya TBMM Başkanvekili Nejat Arseven ve Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu Türk Grubu Eşbaşkanı Kürşat Eser (Aksaray) katılmışlardır.¹¹⁶³

¹¹⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 77 (3.4.2001), s. 271.

¹¹⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 79 (5.4.2001), s. 410.

¹¹⁵⁹ Bu ziyaretin sonunda da, özellikle iki ülkedeki Türklerin durumları ile ilgili birer rapor hazırlanmıştır. Ayrıntılar için bkz: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., ss. 257-325.

¹¹⁶⁰ "AKPM Genel Kurulunda, Ermeni Tasarıları ve Kıbrıs Tartışıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 82, s. 25.

¹¹⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 94 (1.5.2001), s. 72.

¹¹⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 97 (8.5.2001), ss. 570-571.

¹¹⁶³ "Türkiye, AB Tam Üyeliğine Hiç Bu Kadar Yakın Olmamıştı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 83, s. 16.

(83) 1.5.2001 tarihinde; Rusya Federasyonuna resmî ziyarette bulunan Turizm Bakanı Erkan Mumcu'ya refakat eden heyete, Aydın Tümen (Ankara) Metin Şahin (Antalya), Nevfel Şahin (Çanakkale), Mustafa Gül (Elazığ), İbrahim Yaşar Dedelek (Eskişehir) ve Mehmet Şandır (Hatay)'ın da iştirak etmelerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/809), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁶⁴

(84) 8.5.2001 tarihinde; Makedonya Cumhuriyeti Meclisi Dışişleri Komisyonu Başkanı Jordan Boskov'un vaki davetine bir parlamenterle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/813), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁶⁵

(85) 8.5.2001 tarihinde; Uluslararası Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Parlamenterler Birliği İkinci Genel Kurulu Toplantılarına TBMM'den bir heyetin katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/814), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁶⁶

(86) 8.5.2001 tarihinde; Makedonya Cumhurbaşkanı'nın eşi Bayan Vilma Trajkovska'nın davetine FP Ankara Milletvekili Oya Akgöncü Muğisuddin'in icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/815), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁶⁷

(87) 16.5.2001 tarihinde; TBMM Başkanının, Rusya Federasyonu Federal Meclisi Devlet Duması Başkanının davetine, beraberinde 5 milletvekilinden oluşan bir Parlamento heyetiyle icabetlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/825), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁶⁸

(88) 16.5.2001 tarihinde; TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanının, Çek Cumhuriyeti Parlamentosu Millet Meclisi Dış İlişkiler Komisyonu Başkanının davetine, beraberinde Dışişleri Komisyonu üyelerinden oluşan bir heyetle icabetlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/826), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁶⁹ 31.5.2001 tarihinde ise, vaki davete icabetle bu ülkeyi ziyaret edecek olan Dışişleri Komisyonu Başkanı Kâmrân İnan Başkanlığındaki Parlamento heyetinde yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/835), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette yer alacak milletvekilleri; Teoman Özalp (Bursa) ve Mehmet Ali İrtemçelik (İstanbul)'tir.¹¹⁷⁰

(89) 24.5.2001 tarihinde; Avrupa Kıtası Habitat Global Parlamenterler Bölgesel Konsey Başkanı Peter Götz'ün, New York'ta düzenlenecek Birleşmiş Milletler Genel Kurulu İstanbul + 5 Özel Oturumuna vaki davetine TBMM Çevre Komisyonu üyelerinden oluşan bir parlamento heyetiyle icabet edilmesine

¹¹⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 94 (1.5.2001), ss. 72-73.

¹¹⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 97 (8.5.2001), ss. 574.

¹¹⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 97 (8.5.2001), ss. 574-575.

¹¹⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 97 (8.5.2001), ss. 575.

¹¹⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 104 (16.5.2001), ss. 16-17.

¹¹⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 104 (16.5.2001), s. 17.

¹¹⁷⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 111 (31.5.2001), s. 188.

ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/828), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁷¹ 5.6.2001 tarihinde ise; toplantıya Çevre Komisyonu Başkanı Ediz Hun (İstanbul)’un başkanlığındaki Parlamento heyetinde yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/839) Genel Kurula sunulmuş, Heyette Ediz Hun’a ilaveten, Sedat Çevik (Ankara) da yer almıştır.¹¹⁷²

(90) 01.06.2001 tarihinde Lahey’de yapılan PAB Yolsuzlukla Mücadele Global Forumuna Cavit Kavak (İstanbul) katılmıştır.¹¹⁷³

(91) Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek ve beraberindeki 16 milletvekilinden oluşan heyet, Haziran 2001 ayı içinde Kazakistan’da inceleme gezisi yapmıştır. Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev’in protokol dışı bir uygulamayla kabul ettiği heyette, 13 FP’li milletvekiline ilaveten Ayvaz Gökdemir (Erzurum), Oğuz Aygün (Ankara) ve Yener Yıldırım (Ordu) da yer almıştır. Kazak Cumhurbaşkanı Nazarbayev bu görüşme sırasında, defalarca, üzerine basa basa şu sözleri vurgulamıştır: “Kazakistan, Türkiye için bir kardeş ülkedir. Bizi kendinizden ayrı görmeyin. Burası, sizin Atayurdunuz. İlişkileri çok daha fazla artırmak zorundayız. Daha yakın olmalıyız, daha sık ziyaretlerde bulunmalıyız...”¹¹⁷⁴

(92) 13.6.2001 tarihinde; BAB Genel Sekreteri Colin Cameron’un, Paris’te yapılacak BAB Geçici Asamblesi Geçici Avrupa Birliği Güvenlik ve Savunma Asamblesinin 47. Genel Kuruluna vaki davetine TBMM Millî Savunma Komisyonu Başkanı Hasan Gülay (Manisa)’ın icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/845), Genel Kurulda Kabul edilmiştir.¹¹⁷⁵

(93) Haziran 2001 ayı içinde Avrupa Parlamentosu - Türkiye KPK Komisyonu toplantısı için Brüksel’e giden Türk heyeti, Belçika’daki Forest Hapishanesi’ni de incelemeler yapmış, olumsuz görüş bildirmişlerdir. Heyette Kürşat Eser (Aksaray) ve Mehmet Arslan (Ankara) yer almıştır.¹¹⁷⁶

(94) 25.6.2001 tarihinde; Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk’ün, Lahey’de düzenlenen “Yolsuzlukla Mücadele ve Dürüstlüğün Korunması Küresel II. Forumu” başlıklı konferansa katılmak üzere bir heyetle birlikte Hollanda’ya resmî ziyaretine İstanbul Milletvekili Cavit Kavak’ın da iştirak etmesinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/851), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁷⁷

(95) Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonunun 47. toplantısı 26-27 Haziran 2001 tarihlerinde Brüksel’de yapılmıştır. Toplantıya; Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu Eşbaşkanı Kürşat Eser (Aksaray), Ayfer Yılmaz (İçel), İsmail Bozdağ (Manisa), Ali Tekin (Adana), Yaşar Eryılmaz (Ağrı),

¹¹⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 108 (24.5.2001), ss. 660-661.

¹¹⁷² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 112 (5.6.2001), s. 275.

¹¹⁷³ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹¹⁷⁴ Emin Pazarıcı, “Nazarbayev’den Sitem”, Akşam, 10.6.2001.

¹¹⁷⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 66, B 116 (13.6.2001), s. 103.

¹¹⁷⁶ “Bizimkiler Daha İyi”, Milliyet, 26.6.2001.

¹¹⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 68, B 124 (25.6.2001), s. 13.

Mehmet Arslan (Ankara), Mehmet Kocabatmaz (Denizli), Mustafa Yaman (Giresun), Sacit Günbey (Diyarbakır), İlhan Aküzüm (Kars), Remzi Çetin (Konya) ve Mehmet Sait Değer (Şırnak) katılmışlardır. Türk Hükümeti adına ayrıca Dışişleri Bakanı İsmail Cem de söz konusu toplantıya katılmıştır.¹¹⁷⁸

(96) KEİPA'nın 17. toplantısı 19-21 Haziran 2001 tarihleri arasında Bakü'de yapılmıştır. Toplantıya Türkiye adına; KEİPA Türk Grubu Başkanı Mehmet Gül (İstanbul), Necati Çetinkaya (Manisa), Adnan Uçaş (Amasya), Sadık Kırbaş (Çanakkale), Lütfü Esengün (Erzurum), Cemal Özbilen (Kırklareli), İhsan Çabuk (ordu) ve Cevat Ayhan (Sakarya) katılmışlardır.¹¹⁷⁹

(97) AKPM 2001 yılı 3. Dönem Genel kurulu 25-29 Haziran 2001 tarihlerinde Strasbourg'ta yapılmıştır. Toplantıya Türkiye adına; Türk Grubu Başkanı Uluç Gürkan (Ankara), Tayyibe Gülek (Adana), Mehmet Telek (Afyon), Oya Akgönenç (Ankara), Hüseyin Kalkan (Balıkesir), İsmail Hakkı Cerrahoğlu (Zonguldak), Atilla Mutman (İzmir), Suha Tanık (İzmir), Mehmet Ali İrtemçelik (İstanbul), Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş) ve Cevdet Akçalı (Kütahya) katılmışlardır.¹¹⁸⁰

(98) AGİPA'nın 6-10 Temmuz 2001 tarihleri arasındaki Paris'te yapılan toplantısına, Ahmet Tan (İstanbul) başkanlığında bir heyet katılmıştır. Ahmet Tan, Asamble Başkan Yardımcılığına seçilmiştir.¹¹⁸¹

(99) 2.09.2001 tarihinde Durban/Güney Afrika'da yapılan PAB Irkçılığa Karşı Parlamenter Toplantısına Cavit Kavak (İstanbul) katılmıştır.¹¹⁸²

(100) Parlamentolararası Birlik'in 106. Konferansı 8-15 Eylül 2001 tarihlerinde Burkina Faso'nun başşehri Ogasdugu'da icra edilmiştir. Toplantıda Türkiye'yi; Prof.Dr. Cengiz Güleç (Sivas), Hanefi Tiryaki (Gaziantep), Turhan Alçelik (Giresun) ve Prof.Dr. İrfan Gündüz (İstanbul) temsil etmiştir.¹¹⁸³

(101) 9-14 Eylül 2001 tarihleri arasında Ogasdugu-Burkina Faso'da yapılan PAB 106. Genel Kuruluna; Abbas Bozyel (İğdır), M. Hanifi Tiryaki (Gaziantep), İsmail Karakuyu (Kütahya), Cengiz Güleç (Sivas) ve Turhan Alçelik (Giresun) katılmışlardır.¹¹⁸⁴

(102) 17.9.2001 tarihinde; Devlet Bakanı Abdulhalûk Mehmet Çay'ın, 13-16 Haziran 2001 tarihlerinde Tiflis'te yapılan Türkiye-Gürcistan Karma Ekonomik Komisyonu 3. Dönem Toplantısına katılmak üzere bir heyetle birlikte Gürcistan'a yaptığı resmî ziyarete, Burhan Orhan (Bursa)'ın da iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/872), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁸⁵

¹¹⁷⁸ "Cem, 'Güney Kıbrıs'ın AB Üyeliğine Tepkimiz Sert Olur", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 84, ss. 20-21.

¹¹⁷⁹ "KEİPA Üyeleri Bakü'de Toplandı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 84, ss. 22.

¹¹⁸⁰ "AKPM'de Fazilet Partisi'nin Kapatılması Tartışıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 84, ss. 23.

¹¹⁸¹ "Ahmet Tan, AGİTPA Başkan Yardımcısı Oldu", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 84, s. 25.

¹¹⁸² TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹¹⁸³ "TBMM Heyeti, PAB'ın 106. Konferansına Katıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 27.

¹¹⁸⁴ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹¹⁸⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 129 (17.9.2001), ss. 58-59.

(103) 17.9.2001 tarihinde; Devlet Bakanı Faruk Bal'ın, 6-8 Haziran 2001 tarihlerinde New York'ta yapılan Birleşmiş Milletler İstanbul + 5 Genel Kurul 25. Özel Oturumuna katılmak üzere bir heyetle birlikte 5-13 Haziran 2001 tarihleri arasında ABD'ye yaptığı resmî ziyarete, Sedat Çevik (Ankara) ve Ediz Hun (İstanbul)'un da iştirak etmelerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/873), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁸⁶

(104) 17.9.2001 tarihinde; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ın, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun, 3-22 Haziran 2001 tarihlerinde Cenevre'de yapılan 89. Genel Konferansına katılmak üzere bir heyetle birlikte İsviçre'ye yaptığı resmî ziyarete, Ali Işıklar (Ankara), Rıdvan Budak (İstanbul) ve A. Emre Kocaoğlu (İstanbul)'nun da iştirak etmelerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/874), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁸⁷

(105) 17.9.2001 tarihinde; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan'ın, Bakü'de düzenlenen 8. Uluslararası Hazar Petrol ve Gaz Sergi ve Konferansına katılmak ve görüşmelerde bulunmak üzere bir heyetle birlikte 4-7 Haziran 2001 tarihleri arasında Azerbaycan'a yaptığı resmî ziyarete, Şamil Ayrım (İstanbul)'ın da iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/875), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁸⁸

(106) 17.9.2001 tarihinde; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz'ın, görüşmelerde bulunmak üzere bir heyetle birlikte 1.6.2001 tarihinde KKTC'ye yaptığı resmî ziyarete, Beyhan Aslan (Denizli)'ın da iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/876), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁸⁹

(107) 17.9.2001 tarihinde; Devlet Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen'in, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğünün Bakü'de kurduğu temsilciliğinin açılış törenine katılmak üzere 1-3 Haziran 2001 tarihleri arasında bir heyetle birlikte Azerbaycan'a yaptığı resmî ziyarete, Yahya Çevik (Bitlis), Yasin Hatiboğlu (Çorum), Ali Ahmet Ertürk (Edirne), Hakkı Oğuz Aykut (Hatay) ve Mehmet Nuri Tarhan (Hatay)'ın da iştirak etmelerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/877), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁹⁰

(108) 17.9.2001 tarihinde; Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp'in, vaki davete icabetle Türkiye - Azerbaycan Tarım Yürütme Komitesi 2. Dönem Toplantısına katılmak üzere bir heyetle birlikte 17 - 21 Temmuz 2001 tarihlerinde Azerbaycan'a yaptığı resmî ziyarete, Mustafa Yaman (Giresun), Arslan Aydar (Kars) ve Ahmet Aydın (Samsun)'ın da iştirak etmelerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/878), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁹¹

¹¹⁸⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 129 (17.9.2001), s. 59.

¹¹⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 129 (17.9.2001), ss. 59-60.

¹¹⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 129 (17.9.2001), s. 60.

¹¹⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 129 (17.9.2001), s. 60.

¹¹⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 129 (17.9.2001), s. 60-61..

¹¹⁹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 129 (17.9.2001), s. 61.

(109) 17-18 Eylül 2001 tarihlerinde Brüksel’de yapılan AB İstikrar Paktı Ülkeleri Parlamenter Konferansına, AGİT-PA Başkan Yardımcısı ve Türk Grubu Başkanı Ahmet Tan (İstanbul) katılmıştır.¹¹⁹²

(110) 24-28 Eylül 2001 tarihleri arasında Strasbourg’ta yapılan AKPM sonbahar dönemi toplantısına, ilgili Türk heyeti de katılmıştır.¹¹⁹³

(111) 24-28 Eylül 2001 tarihleri arasında Rabat’ta, İKÖ Parlamento Birliği (İKÖPAB) icra edilmiştir. Konferansta Türkiye’yi Osman Müderrisoğlu (Antalya) temsil etmiştir.¹¹⁹⁴

(112) 25.9.2001 tarihinde; TBMM Başkanı Ömer İzgi’nin, KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu’nun vaki davetine icabetle, beraberinde altı milletvekilinden oluşan parlamento heyeti olduğu halde resmî ziyarette bulunmasına ve heyeti oluşturmak üzere siyasî parti gruplarınca bildirilen üyelerin isimlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/882), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette bulunan milletvekilleri; Oğuz Tezmen (Bursa), Beyhan Aslan (Denizli), Sulhiye Serbest (İstanbul), Mustafa Niyazi Yanmaz (Şanlıurfa), Mehmet Ergün Dağcıoğlu (Tokat) ve Mesut Türker (Yozgat)’dir.¹¹⁹⁵ 19-22 Eylül 2001 tarihlerdi arasında gerçekleşen bu gezi sırasında, TBMM Başkanı Ömer İzgi, KKCC Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş ile Cumhuriyet Meclisi Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu’nu ziyaret etmiş, ayrıca Cumhuriyet Meclisinde bir konuşma yapmıştır.¹¹⁹⁶

(113) 27.9.2001 tarihinde; Romanya Senatosu Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Ghiorghe Prisacaru’nun vaki davetine, Dışişleri Komisyonu üyelerinden oluşan bir heyetle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/887), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁹⁷ 16.10.2001 tarihinde, heyetteki Dışişleri Komisyonu üyelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/894), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyetteki milletvekilleri; Şevket Bülend Yahnici (Ankara), Teoman Özalp (Bursa), Hüseyin Kansu (İstanbul) ve Ahmet Zamantılı (Tekirdağ)’dır.¹¹⁹⁸

(114) 27.9.2001 tarihinde; Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) Parlamento Üyeleri Komitesi Başkanlığının vaki daveti üzerine, 13-14 Kasım 2001 tarihlerinde Oslo’da yapılacak olan Avrupa Serbest Ticaret Birliği - Avrupa Birliği İlişkileri ve Genişleme konulu konferansa, TBMM Dışişleri Komisyonunu temsilen, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkan Yardımcısı ve İzmir Milletvekili B. Suat Çağlayan’ın katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/888), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹¹⁹⁹

¹¹⁹² “Herkes Örgütlü Suçlarla ve Kaçakçılıkla Mücadeleye Katılmalı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 31..

¹¹⁹³ “AKPM Genel Kurulu Strasbourg’ta Yapıldı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 27.

¹¹⁹⁴ “İKÖ Parlamentolar Birliği Toplandı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 31.

¹¹⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 70, B 132 (25.9.2001), ss. 69-70.

¹¹⁹⁶ “Kıbrıs Konusunda Hiçbir Baskıya Boyun Eğilmeyecektir”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, ss. 24-25.

¹¹⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 70, B 134 (27.9.2001), s. 210.

¹¹⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 7 (16.10.2001), s. 547.

¹¹⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 70, B 134 (27.9.2001), ss. 210-211.

d. 4. Yasama Yılında Yapılan Yurtdışı Ziyaretlerle İlgili Bilgiler

(1) 1-3 Ekim 2001 tarihleri arasında Reykjavik'te yapılan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATOPA)'nın Bilim ve Teknoloji Komitesi toplantısına A. Rahmi Beyreli (Bursa), ve Zeki Ertugay (Erzurum) katılmışlardır.¹²⁰⁰

(2) Avrupa Parlamentosu ile AB üyeleri ve AB'ye aday ülkelerin parlamenterlerini bir araya getiren "Avrupa İşlerinde Uzman Parlamento Komisyonları Konferansı" (COSAC) 4-5 Ekim 2001 tarihlerinde Brüksel'de yapılmıştır. TBMM'yi temsilen Kürşat Eser (Aksaray), Ayfer Yılmaz (İçel) ve İsmail Bozdağ (Manisa) konferansa katılmış, Kürşat Eser ayrıca bir da konuşma yapmıştır.¹²⁰¹

(3) 5-9 2001 tarihleri arasında Ottova/Kanada'da yapılan NATOPA Genel Kuruluna; Tahir Köse (İstanbul), Şevkat Çetin (Ankara), Bekir Aksoy (Çorum), Fahrettin Kucaracı (Erzurum), S. Servet Sazak (Eskişehir), Şamil Ayrım (İstanbul), Ramazan Toprak (Aksaray), B. Fırat Dayanıklı (Tekirdağ) ve Kamran İnân (Van) katılmışlardır.¹²⁰²

(4) 9-12 2001 Ekim tarihleri arasında Lizbon'da, AGİT-PA Daimi Komitesi ve Göç Konferansı icra edilmiştir. Türkiye'yi temsilen AGİT-PA Başkan Yardımcısı ve Türk Grubu Başkanı Ahmet Tan (İstanbul) ile Kemal Çelik (Antalya), Ersoy Özcan (Bolu), Mehmet Kaya (Kahramanmaraş), Tarık Cengiz (Samsun) ve Lütfullah Kayalar (Yozgat) katılmışlardır.¹²⁰³

(5) 9.10.2001 tarihinde; TBMM'den bir Parlamento heyetinin, İsveç Parlamentosu Genel Sekreterinin davetine icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/890), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁰⁴ 17.10.2001 tarihinde ise, Stockholm'de düzenleneceği belirtilen, "Kadın ve Erkeğe Eşit Fırsatlar İçin Parlamenter Komiteler Konferansı"yla ilgili, İsveç Parlamentosu Genel Sekreteri Anders Forsberg'in vaki davetine icabetle TBMM'yi temsilen katılacak heyete ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/896), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette bulunan milletvekilleri; Tayyibe Gülek (Adana) ve Süleyman Coşkun (Burdur)'dir.¹²⁰⁵

(6) 9.10.2001 tarihinde; TBMM'den bir Parlamento heyetinin, Uluslararası Demokrasi Enstitüsünün davetine icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/891), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁰⁶ 23.10.2001 tarihinde, Rodos'ta düzenlenecek olan Doğu Akdeniz Bölgesi III. Genç Parlamenterler Konferansına katılacak Parlamento heyetinde yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/907), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette bulunan milletvekilleri; Ali Tekin (Adana) ve Nidai Seven (Ağrı)'dir.¹²⁰⁷

¹²⁰⁰ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁰¹ "Avrupalı Parlamenterler Brüksel'de Buluştu", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 30.

¹²⁰² TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁰³ "Tan: Göç Globalleşmedir", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 31.x

¹²⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 4 (9.10.2001), s. 127.

¹²⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 72, B 8 (17.10.2001), ss. 2425.

¹²⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 4 (9.10.2001), ss. 128-129.

¹²⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 72, B 10 (23.10.2001), s. 379.

(7) Avrupa Parlamentosu tarafından 15.10.2001 tarihinde Brüksel’de düzenlenen “Cinsiyetler Arasında Fırsat Eşitliği ve Uygulanması” konulu seminere, KPK Eşbaşkanı Kürşat Eser (Aksaray) ve Ayfer Yılmaz (İçel) katılmışlardır.¹²⁰⁸

(8) 16.10.2001 tarihinde; Brüksel’de düzenlenecek olan Avrupa Birliği Ulusal Parlamentoları, Avrupa Parlamentosu ve Aday Ülkeler Parlamentoları Dışişleri Komisyonu Başkanları Konferansı için, Belçika Federal Parlamentosu Temsilciler Meclisi ve Senato Dış İlişkiler Komisyonu Başkanlarının vaki davetine, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanının icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/895), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁰⁹

(9) Ekim 2001 ayı içinde Güney Afrika’nın Durban şehrinde gerçekleşen, BM’nin “İrkçilikle Mücadele Konferansı”na, Parlamentolararası Birlik Türk Grubu Başkanı Cavit Kavak (İstanbul) katılmıştır.¹²¹⁰

(10) 23.10.2001 tarihinde; Almanya Federal Cumhuriyeti Parlamentosu üyesi ve Tüketici Haklarını Koruma Gıda ve Tarım Komisyonu Başkanı Peter Harry Carstensen’in resmî davetine TBMM’yi temsilen Tarım Orman ve Köyışleri Komisyonu Başkanı Mahmut Erdir (Eskişehir)’in icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/908), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²¹¹

(11) 24.10.2001 tarihinde Strasbourg’ta, TBMM ile Avrupa Parlamentosu arasında danışma organı vazifesi gören KPK Başkanlık Divanı toplanmıştır. Türk tarafına Kürşat Eser (Aksaray), Avrupa Parlamentosu adına da Daniel Cohn Bendit başkanlık etmiştir.¹²¹²

(12) 25-27 Ekim 2001 tarihleri arasında Rose-Roth/Romanya’daki NATOPA seminerine Tahir Köse (İstanbul) ve Şamil Ayrım (İstanbul) katıldılar.¹²¹³

(13) 25-28 Ekim 2001 tarihleri arasında yapılan Doğu Akdeniz Bölgesi Genç Parlamenterler Konferansına Ali Tekin (Adana) ve Nidai Seven (Ağrı) katılmışlardır.¹²¹⁴

(14) 6-12 Kasım 2001 tarihleri arasında Çin’de yapılan Karma Parlamentolararası Komisyonu (KPK) Eşbaşkanlığı toplantısına; Nazif Topaloğlu (Muğla), Yakup Budak (Adana), Nedim Bilgiç (Adıyaman), Salih Kapusuz (Kayseri), Mustafa Enöz (Manisa) ve Sefer Koçak (Ordu) katılmışlardır.¹²¹⁵

¹²⁰⁸ “Eser ve Yılmaz, ‘Cinsiyetler Arasında Fırsat Eşitliği ve Uygulanması’ Seminerine Katıldılar”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 29.

¹²⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 7 (16.10.2001), ss. 552-553..

¹²¹⁰ “Kavak, ‘Köle Ticareti İnsanlık Suçu’”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 28.

¹²¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 72, B 10 (23.10.2001), ss. 379-380.

¹²¹² “Avrupa Parlamentosu, ‘Türkiye Raporu’nu Kabul Etti”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 28.

¹²¹³ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²¹⁴ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²¹⁵ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

(15) 8.11.2001 tarihinde; TBMM Başkanı Ömer İzgi'nin, İsveç Parlamento Başkanı Birgitta Dahl'dan vaki davete icabetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/917), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²¹⁶ 16-18 Kasım 2001 tarihleri arasında Stockholm'de gerçekleşen "AB Parlamento Başkanları Konferansı"na ilk kez aday bir ülkenin Meclis Başkanı olarak Ömer İzgi katılmıştır. "AB'ye Üyelik Müzakereleri Sürecinde Ulusal Parlamentoların Rolü" konusunun ele alındığı konferansta, TBMM Başkanı da bir konuşma yapmıştır.¹²¹⁷

(16) 12-18 Kasım 2001 tarihleri arasında Almanya'da yapılan KPK Eşbaşkanlığı toplantısına; Müjdat Kayayerli (Afyon), A. Ahad Andican (İstanbul) ve Mehmet Arslan (Ankara) katılmışlardır.¹²¹⁸

(17) 13.11.2001 tarihinde Brüksel'de yapılan Akdeniz Özel Grubu toplantısına Tahir Köse (İstanbul) katıldı.¹²¹⁹

(18) 13.11.2001 tarihinde; Rheinische Friedrich-Wilhelms Üniversitesi Avrupa Entegrasyonu Araştırmaları Merkezi Direktörlerinin daveti üzerine, 22-23 Kasım 2001 tarihlerinde Bonn'da yapılacak olan "Avrupa Birliğine Giriş 3. Parlamenter Forumu"na TBMM Dışişleri Komisyonunu temsilen bir üyenin katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/918), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²²⁰

(19) 13.11.2001 tarihinde; Litvanya Cumhuriyeti Parlamentosu Ulusal Güvenlik ve Savunma Komitesi Başkanı Alvydas Sadeckas'ın, Millî Savunma Komisyonu Başkanı Hasan Gülay ve beraberinde Millî Savunma Komisyonu üyelerinden oluşacak parlamento heyetini Litvanya'ya resmî davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/919), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²²¹

(20) 13.11.2001 tarihinde; KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın resmî daveti üzerine, KKTC'nin 18. kuruluş yıldönümü kutlamalarına TBMM Başkanı Ömer İzgi'yi temsilen Başkanvekili Kamer Genç'in katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/920), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²²²

(21) Türkiye-Almanya Parlamentolararası Dostluk Grubu, 13-16 Kasım 2001 tarihleri arasında Almanya'da temaslarda bulunmuştur. Heyette Müjdat Kayayerli (Afyon), Ahad Andican (İstanbul) ve Mehmet Arslan (Ankara) yer almıştır.¹²²³

¹²¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 18 (8.11.2001), s. 176.

¹²¹⁷ "Terörizm, Hiçbir Şekilde Haklı Gösterilemez", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 86, ss. 13-14.

¹²¹⁸ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²¹⁹ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 19 (13.11.2001), s. 307.

¹²²¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 19 (13.11.2001), s. 307.

¹²²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 19 (13.11.2001), s. 308.

¹²²³ "Alman Dostluk Grubu", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 86, s. 17; ayrıca bkz: Müjdat Kayayerli, MHP Afyon Milletvekili Müjdat Kayayerli, TBMM'den Türk Milletine - 3 Yıllık Çalışma Raporu, Ankara, 2002, ss. 330-331.

(22) 15.11.2001 tarihinde; Avrupa Parlamentosunca 26-27 Kasım 2001 tarihinde Brüksel’de yapılacak “Avrupa Birliğinin Genişleme Süreci Çerçevesinde Halk Sağlığı Politikaları” konulu seminere TBMM’yi temsilen iki üyenin katılmasına ilişkin TBMM Başkanlığı tezkeresi (3/925), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²²⁴

(23) Kosova’da 17.11.2001 tarihinde yapılan parlamento seçimlerini AGİT-PA Başkan Yardımcısı ve Türk Grubu Başkanı Ahmet Tan (İstanbul) başkanlığında Türk grubu üyelerinden Prof.Dr. Nevzat Yalçıntaş (İstanbul), Kemal Vatan (İzmir), Türkiye-Bosna Hersek Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Hüseyin Kansu (İstanbul) ve Başkan Yardımcısı Bahri Sipahi (İstanbul) ile AKPM adına Cevdet Akçalı (Kütahya) gözlemci olarak izlemişlerdir.¹²²⁵

(24) 20.11.2001 tarihinde; Almanya’da yapılacak olan Avrupa Birliğine Giriş 3. Parlamenter Forumuna, TBMM’yi temsilen, Zafer Güler (İstanbul)’in katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/926), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹²²⁶

(25) 20.11.2001 tarihinde; Brüksel’de yapılacak olan, Avrupa Parlamentosu Başkanı ile Aday Ülke Parlamento Başkanları 12. Toplantısına ve Milano’da yapılacak olan, Avrupa Birliğinin Genişlemesi; Dünün Avrupa’sından, Yarının Avrupa’sına konulu toplantılara, TBMM’yi temsilen TBMM Başkanvekili Yüksel Yalova’nın katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/927) Genel Kurulda kabul edilmiş,¹²²⁷ 5-6 Aralık 2001 tarihlerinde Brüksel’deki toplantıya TBMM’yi temsilen katılan Meclis Başkanvekili Yüksel Yalova, bir de konuşma yapmıştır.¹²²⁸

(26) 20.11.2001 tarihinde; TBMM Başkanı Ömer İzgi ve beraberinde altı milletvekilinden oluşan bir Parlamento heyetinin, Romanya Senato Başkanı Nicole Vacariou’un davetine icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/928), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Söz konusu gezi 10-13 Aralık 2001 tarihleri arasında gerçekleşmiş, heyete ayrıca Güler Aslan (İzmir), Edip Özbaş (Kahramanmaraş), Mustafa Eren (Karabük), Cemal Özbilen (Kırklareli) ve Altan Karapaşaoğlu (Bursa) katılmışlardır. Romen Senatosunun ziyaretinin ardından, Türk heyeti ayrıca Romen Başbakan Ardian Nastase ile de görüşmüş, TBMM Başkanı Ömer İzgi Romanya Cumhurbaşkanı Ion İliescu tarafından da kabul edilmiştir.

(27) 22.11.2001 tarihinde; BAB Genel Sekreteri Colin Cameron’ın resmî davetine icabetle BAB Geçici Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesinin 3-6 Aralık 2001 tarihlerinde Paris’te yapılacak 47. Genel Kuruluna, Manisa Milletvekili ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Millî Savunma Komisyonu Başkanı Hasan Gülay’ın katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi

¹²²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 21 (15.11.2001), s. 522.

¹²²⁵ “TBMM Komisyonu Kosova Seçimlerini İzledi”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 87, s. 16.

¹²²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 22 (20.11.2001), s. 671.

¹²²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 22 (20.11.2001), ss. 671-672.

¹²²⁸ “TBMM Başkanvekili Yüksel Yalova: Türkiye’nin AGSP’ye Desteği Sürecektir”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 87, s. 14.

(3/930), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²²⁹ BAB Geçici Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi toplantıları 3-6 Aralık 2001 tarihleri arasında Paris'te yapılmıştır. Toplantıda Türkiye'yi; Uluç Gürkan (Ankara), Tayyibe Gülek (Adana), Mehmet Telek (Afyon), Hüseyin Kalkan (Balıkesir), Ahad Andican (İstanbul), Atilla Mutman (İzmir), Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş), Cevdet Akçalı (Kütahya), Şükrü Yürür (Ordu), İsmail Hakkı Cerrahoğlu (Zonguldak) temsil etmiştir.¹²³⁰

(28) 1-8 Aralık 2001 tarihleri arasında Tacikistan'da yapılan KPK Eşbaşkanlığı toplantısına; Metanet Çulhaoğlu (Adana), Musa Öztürk (Adana), Kemal Çelik (Antalya) ve Orhan Ocak (Bursa) katılmışlardır.¹²³¹

(29) 3-4 Aralık 2001 tarihlerinde ABD'de yapılan NATOPA'nın Transatlantik Konferansı'na Abdullah Gül (Kayseri) ve B. Fırat Dayanıklı (Tekirdağ) katıldı.¹²³²

(30) KEİPA'nın 18. dönem Genel Kurulu 5-6 Aralık 2001 tarihlerinde Sofya'da yapılmıştır. Toplantıya TBMM'yi temsilen; KEİPA Türk Grubu Başkanı Mehmet Gül ile üyelerden Ahmet İyimaya (Amasya), Adnan Uçaş (Amasya), Sadık Kırbaz (Çanakkale), Evren Bulut (Edirne), Lütfü Esengün (Erzurum), Cemal Özbilen (Kırklareli), Necati Çetinkaya (Manisa) ve İhsan Çabuk (Ordu) katılmışlardır.¹²³³

(31) 6-7 Aralık 2001 tarihlerinde Cenevre'de yapılan NATOPA'nın Ekonomi ve Güvenlik Komitesi toplantısına M. Sait Gönen (Konya) katılmıştır.¹²³⁴

(32) 10-13 Aralık 2001 tarihleri arasında Romanya-Bulgaristan'da yapılan NATOPA Savunma ve Güvenlik Komitesi toplantısına; Tahir Köse (İstanbul), Şamil Ayrım (İstanbul) ve Doğan Güreş (Kilis) katılmışlardır.¹²³⁵

(33) 16-18 Aralık 2001 tarihleri arasında Atina'da yapılan, Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi himayesinde çalışan WIN Balkan's çalışmalarına Gönül Saray Alpan (Amasya), Işıl Saygın (İzmir), Nesrin Ünal (Antalya) ve Sulhiye Serbest (İstanbul) katılmışlardır.¹²³⁶

(34) 17-18 Aralık 2001 tarihleri arasında yapılan Nüfus ve Kalkınma Grubu toplantısına Sevgi Esen (Kayseri) ve Suat Çağlayan (İzmir) katılmışlardır.¹²³⁷

(35) 28.12.2001 tarihinde; İngiltere'ye resmî ziyarette bulunan Turizm Bakanı Mustafa Rüşti Taşar'a, refakat etmelerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi

¹²²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 24 (22.11.2001), s. 75.

¹²³⁰ Türkiye'nin Tutumu Memnuniyetle Karşılandı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 87, s. 17.

¹²³¹ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²³² TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²³³ "Terörizm, Dünya Barışını ve Refahını Ciddi Olarak Tehdit Ediyor", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 87, s. 17.

¹²³⁴ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²³⁵ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²³⁶ "Balkan Ülkeleri Kadın Parlamenterler Toplantısına Alpan ve Saygın Katıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 87, s. 16.

¹²³⁷ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

(3/948), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyette bulunan milletvekilleri; İlhan Aytekin (Balıkesir), Mustafa Gül (Elazığ), Tevhit Karakaya (Erzincan), Fadlı Ağaoğlu (İstanbul), Mehmet Nacar (Kilis), Mehmet Güneş (Şanlıurfa) ve Ahmet Karavar (Şanlıurfa)'dır.¹²³⁸

(36) 10.1.2002 tarihinde; Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler'in İran'a yaptığı resmî ziyarete iştirak etmesi uygun görülmüş bulunan milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/954), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²³⁹

(37) 15.1.2002 tarihinde; Afganistan'da yeniden başlayacak imar faaliyetleriyle ilgili olarak İran İslâm Cumhuriyeti İslamî Şûra Meclisi Bayındırlık Komisyonu Başkanı Mohsen Nariman'ın, TBMM Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Başkanı Mustafa Gül (Elazığ)'ün İran İslâm Cumhuriyetine Davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/955), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁴⁰

(38) 15.1.2002 tarihinde; Fransa Millî Meclisi Başkanı Raymond Forni'nin, AB üyesi ülkeler parlamentoları üyelerinin katılımıyla düzenlenecek olan "Karaparanın Aklanması" konulu konferansa Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen bir milletvekilini Davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/956), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁴¹ 30.1.2002 tarihinde ise, konferansa TBMM'yi temsilen İstanbul Milletvekili Ahmet Tan'ın katılacağına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/972), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹²⁴²

(39) 15.1.2002 tarihinde; Başbakan Bülent Ecevit'in ABD'ye yapacağı resmî ziyarete ekli listede yazılı milletvekillerinin de katılmasının uygun görüldüğüne ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/957), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyetteki milletvekilleri; Tayyibe Gülek (Adana), Oğuz Tezmen (Bursa), Ali Coşkun (İstanbul), A. Emre Kocaoğlu (İstanbul), Mustafa Murat Sökmenoğlu (İstanbul), Bahri Zengin (İstanbul) ve Ahmet Özal (Malatya)'dır.¹²⁴³

(40) 16.1.2002 tarihinde; TBMM Başkanı Ömer İzgi ve beraberindeki Parlamento heyetinin, Azerbaycan Millî Meclis Başkanı Murtuz Aleskerov'un vaki davetine icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/959) Genel Kurulda kabul edilmiş,¹²⁴⁴ 5.2.2002 tarihinde ise, TBMM Başkanı Ömer İzgi'ye refakat edecek milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/973) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹²⁴⁵ 6-10 Şubat 2002 tarihleri arasında Azerbaycan'ı

¹²³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 44 (28.12.2001), s. 129.

¹²³⁹ Heyette bulunan milletvekilleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 50 (10.1.2002), ss. 9-10.

¹²⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 51 (15.1.2002), s. 289.

¹²⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 51 (15.1.2002), ss. 289-290.

¹²⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 58 (30.1.2002), ss. 473-474.

¹²⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 51 (15.1.2002), s. 290.

¹²⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 52 (16.1.2002), s. 585-586.

¹²⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 60 (5.2.2002), ss. 44-45.

ziyaret eden heyette ayrıca; Zeki Sezer (Ankara), Mustafa Verkaya (İstanbul), Yahya Çevik (Bitlis), Nihat Gökbulut (Kırıkkale), Zeki Ergezen (Bitlis) ve Aslan Polat (Erzurum) yer almıştır. Azerbaycan Milli Meclis Başkanını ziyaret eden, ortak basın açıklaması yapan TBMM Başkanı Ömer İzgi ayrıca, Milli Meclis'te bir konuşma yapmış, Başbakan Arthur Rasizade ve Dışişleri Bakanı Vilayet Guliyev ile de görüşmüştür. Temasların son gününde TBMM Başkanı Ömer İzgi'ye, Bakü Devlet Üniversitesi Senatosu tarafından törenle "fahri doktora" unvanı verilmiştir.¹²⁴⁶

(41) 27.01-01.02.2002 tarihleri arasında ABD'de yapılan NATOPA Savunma ve Güvenlik Komitesi toplantısına; Tahir Köse (İstanbul), Şamil Ayrım (İstanbul) ve Doğan Güreş (Kilis) katılmışlardır.¹²⁴⁷

(42) 22.1.2002 tarihinde; Türkiye-Almanya Dostluk Grubu Başkanı Müjdat Kayayerli (Afyon)'nin, Güvenlik Politikası 38. Münih Konferansına davete icabetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/966), Genel Kurulda kabul edilmiş,¹²⁴⁸ 29.1.2002 tarihinde ise (3/970) esas sayılı Başkanlık tezkeresi ile Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹²⁴⁹

(43) 1-3 Şubat 2002 tarihleri arasında yapılan 38. Münih Konferansına Müjdat Kayayerli (Afyon) katılmıştır.¹²⁵⁰

(44) 5.2.2002 tarihinde; Avrupa Konseyinin Laeken Toplantısında aldığı karar uyarınca toplanması kararlaştırılan konvansiyona katılacak asıl ve yedek üyelere ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/975), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette bulunan milletvekilleri şöyledir: Asıl Üyeler; Ali Tekin (Adana), Ayfer Yılmaz (İçel) ve Yedek Üyeler ise Kürşat Eser (Aksaray) ile A. Emre Kocaoğlu (İstanbul)'dur.¹²⁵¹

(45) 8.2.2002 tarihinde Strasbourg'da AB'ye üye ve aday ülkeler parlamentoları genel sekreterleri toplantısı yapılmış, Türkiye'yi TBMM Genel Sekreteri Vahit Erdem temsil etmiştir.¹²⁵²

(46) 12.2.2003 tarihinde; Bayındırlık ve İskân Bakanı Abdülkadir Akcan'ın, bir heyetle birlikte Cezayir'e yaptığı resmî ziyarete Mustafa Gül (Elazığ)'ün de dahil edilmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/983), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁵³

(47) 13.2.2002 tarihinde; Çevre Komisyonu Başkanı Cemal Özbilen (Kırıklareli) ve Başkanvekili Sedat Çevik (Ankara)'ın, Brüksel'de yapılacak olan Avrupa Kıtası Global Habitat Parlamenterleri 17. Başkanlık Toplantısına vaki

¹²⁴⁶ "Kardeş Azerbaycan'ın Her Zaman Yanındayız", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 5.

¹²⁴⁷ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 54 (22.1.2002), s. 21.

¹²⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 57 (29.1.2002), s. 308.

¹²⁵⁰ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 60 (5.2.2002), ss. 45-46.

¹²⁵² "Genel Sekreter Vahit Erdem: Müzakereler Geciktirilmemeli", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 14.

¹²⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 63 (12.2.2002), s. 518.

resmî davete icabet etmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/984), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁵⁴

(48) 13.2.2002 tarihinde; Atina’da düzenlenecek olan Üçüncü Avrupa Akdeniz Parlamento Başkanları Konferansına vaki resmî davete TBMM Başkanvekili Ali İlıksoy’un icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/985), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁵⁵ 16-18 Şubat 2002 tarihleri arasındaki konferansa katılan, TBMM Başkanvekili Ali İlıksoy, ayrıca bir de konuşma yapmıştır.¹²⁵⁶

(49) 13.2.2002 tarihinde; Madrid’te yapılacak AB Üye ve Aday Ülkeler Parlamentolarının Adalet ve İçişleri Komisyon Başkanları Konferansına vaki resmî davete Adalet Komisyonu Başkanı Emin Kara (Kütahya) ve İçişleri Komisyonu Başkanı Mehmet Pak (İstanbul)’ın, icabet etmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/986), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁵⁷ 27.2.2002 tarihinde ise heyete, Mehmet Pak (İstanbul) ile Emin Kara (Kütahya)’nın katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/988), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹²⁵⁸

(50) NATOPA Savunma ve Güvenlik, Siyasi Komite, Ekonomi, Güvenlik Komiteleri ortak toplantısı 17-19 Şubat 2002 tarihleri arasında Brüksel’de yapılmıştır. Toplantıya TBMM adına; Savunma ve Güvenlik Komitesi üyelerinden Tahir Köse (İstanbul), Şamil Ayrım (İstanbul), Süleyman Servet Sazak (Eskişehir), Abdullah Gül (Kayseri), M. Sait Gönen (Kayseri) ve Oğuzhan Asiltürk (Malatya) katılmışlardır.¹²⁵⁹

(51) AGİT-PA’nın Daimi Komite Toplantısı 21.2.2002’de, Kış Genel Kurulu ise 22-23 Şubat 2002 tarihlerinde Viyana’da yapılmıştır. Toplantıya; Ahmet Tan (İstanbul) başkanlığındaki AGİT-PA Türk Grubu üyelerinden Kemal Çelik (Antalya), Ersoy Özcan (Bolu), Nevzat Yalçıntaş (İstanbul) ve Mehmet Kaya (Kahramanmaraş) katılmışlardır.¹²⁶⁰

(52) 27.2.2002 tarihinde; 5 Mart 2002 tarihinde Tiran’da düzenlenecek olan Güneydoğu Avrupa Ülkeleri (GDAÜ) İşbirliği Süreci Parlamento Başkanları Toplantısına, TBMM Başkanını temsilen, TBMM Başkanvekili Kamer Genç’in katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/989), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁶¹ AKPM Başkan Yardımcısı sıfatıyla Uluç Gürkan (Ankara)’ın da bulunduğu konferans öncesinde, Kamer Genç ayrıca Arnavutluk

¹²⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 86, B 64 (13.2.2002), ss. 24-25.

¹²⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 86, B 64 (13.2.2002), ss. 25.

¹²⁵⁶ “İslamla Terörü İlişkilendirmekten Kaçınmalıyız”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 9.

¹²⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 86, B 64 (13.2.2002), s. 26.

¹²⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 67 (27.2.2002), s. 544.

¹²⁵⁹ “Parlamentarilerden Verheugen’e Soru Yağmuru”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 14.

¹²⁶⁰ “AGİTPA Toplantısı Viyana’da Yapıldı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 17.

¹²⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 67 (27.2.2002), ss. 549-550.

Meclis Başkanı Namık Dokle ile de ikili bir görüşme ile konferansta da bir konuşma yapmıştır.¹²⁶²

(53) 28.2.2002 tarihinde; Devlet Bakanı Faruk Bal'ın İran'a yaptığı resmî ziyarete katılan milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/995), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyetteki milletvekilleri; Mustafa Gül (Elazığ) ve Hidayet Kılınç (İçel)'tir.¹²⁶³

(54) 04-06 Mart 2002 tarihleri arasında Londra'da yapılan NATOPA Bilim ve Teknoloji Komitesi toplantısına A. Rahmi Beyreli (Bursa) ve Zeki Ertugay (Erzurum) katıldılar.¹²⁶⁴

(55) 04-06 Mart 2002 tarihleri arasında Cenevre'de yapılan NATOPA Siyasi Komite toplantısına Servet Sazak (Eskişehir) ve Abdullah Gül (Kayseri) katıldılar.¹²⁶⁵

(56) 5-8 Mart 2002 tarihleri arasında Slovenya-Slovakya'da yapılan NATOPA Savunma ve Güvenlik Komitesi toplantısına Tahir Köse (İstanbul) ve Şamil Ayrım (İstanbul) katıldılar.¹²⁶⁶

(57) 12.3.2002 tarihinde; Lyon'da düzenlenecek olan "AB Üyeliği Sürecinde Türkiye" konulu konferansa ismen davet edilen Ali Tekin (Adana)'ın söz konusu davete icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/999), Genel Kurulda kabul edilmiş,¹²⁶⁷ 2.4.2002 tarihinde ise, TBMM'yi temsilen Ali Tekin'in katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1029), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹²⁶⁸

(58) Parlamentolararası Birlik (PAB)'in 107. Genel Kurulu, 17-23 Mart 2002 tarihlerinde Marakeş/Fas'ta icra edilmiştir. Toplantıya TBMM'yi temsilen Türk Grubu Başkanı Cavit Kavak (İstanbul), A. Ziya Aktaş (İstanbul), Cengiz Güleç (Sivas), Hanefi Tiryaki (Gaziantep), İsmail Karakuyu (Kütahya), İrfan Gündüz (İstanbul) ve Turhan Alçelik (Giresun) katılmışlardır.¹²⁶⁹

(59) 19.3.2002 tarihinde; TBMM Başkanı Ömer İzgi'nin, altı parlamenterden oluşan bir heyetle, Tunus Meclis Başkanı Fouad Mbazaa'nın vaki davetine icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1012) Genel Kurulda kabul edilmiş,¹²⁷⁰ 23.3.2002 tarihinde ise, heyete katılacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1025), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyetteki milletvekilleri; Mehmet Ali Bilici (Adana) İsmail Özgün (Balıkesir), Mehmet Sadri Yıldırım (Eskişehir), Süleyman Metin Kalkan (Hatay), Ahmet

¹²⁶² "İslamla Terörü İlişkilendirmekten Kaçınmalıyız", a.g.y.

¹²⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 68 (28.2.2002), ss. 630-631.

¹²⁶⁴ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁶⁵ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁶⁶ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 88, B 72 (12.3.2002), s. 291.

¹²⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 81 (2.4.2002), s. 53.

¹²⁶⁹ "Dünyada Barış ve Özgürlüğe Daha Aktif Katkı Sağlanmalı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 15.

¹²⁷⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 75 (19.3.2002), s. 165.

Arkan (Kocaeli) ve İsmail Çevik (Nevşehir)'tir.¹²⁷¹ Söz konusu ziyaret 3-5 Nisan 2002 tarihleri arasında gerçekleşmiş, Türk TBMM heyeti Tunus Meclisi'ni ziyaret etmiştir. TBMM Başkanı Ömer İzgi, ziyaretin 3. gününde Tunus Cumhurbaşkanı Bin Ali tarafından da kabul edilmiştir.¹²⁷²

(60) 21-23 Mart 2001 tarihleri arasında yapılan NATOPA Siyasi, Sivil İşler; Savunma ve Güvenlik Komitesi Ortak Toplantılarına; Tahir Köse (İstanbul), Şamil Ayrım (İstanbul), S. Servet Sazak (Eskişehir), Şevkat Çetin (Ankara) ve B. Fırat Dayanıklı (Tekirdağ) katılmışlardır.¹²⁷³

(61) Avrupa Konvansiyonu'nun 2. toplantısı 22.3.2002 tarihinde Brüksel'de gerçekleşmiştir. Toplantıya Hükümet adına Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz ve Türkiye-AB KPK Eşbaşkanı Kürşat Eser (Aksaray) ile Ayfer Yılmaz (İçel), Ali Tekin (Adana), Emre Kocaoğlu (İstanbul) katılmışlardır.¹²⁷⁴

(62) 23.3.2002 tarihinde; TBMM Dışişleri Komisyonunu temsilen bir üyenin, İspanya Parlamentosu Kalkınma ve Uluslararası İşbirliği Komisyonu Başkanı M. Jesus Lopez-Medel Bascones'in daveti üzerine Madrid'te yapılacak Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Üye Ülkeleri Kalkınma ve Uluslararası İşbirliği Komisyonları Başkanları Konferansına katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1026), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁷⁵ 3.4.2002 tarihinde ise, vaki davete TBMM Dışişleri Komisyonunu temsilen Ahad Andican (İstanbul)'ın icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1034), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹²⁷⁶

(63) 23.3.2002 tarihinde; Turizm Bakanı Mustafa Rüştü Taşar'ın Suriye'ye yaptığı resmî ziyarete katılmaları uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/ 1027), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyetteki milletvekilleri; Hakkı Oğuz Aykut (Hatay) ve Mehmet Güneş (Şanlıurfa)'tir.¹²⁷⁷

(64) Belçika-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu, ilk temas ve toplantısını 24-28 Mart 2002 tarihleri arasında Brüksel'de gerçekleştirmiştir. Dostluk grubunun Türk kanadından; Mehmet Nacar (Kilis), Sevgi Esen (Kayseri), Edip Özbaş (Kahramanmaraş), Şenel Kapıcı (samsun), Yekta Açıkgoz (Samsun) ve Basri Coşkun (Malatya) katılmışlardır. Belçika grubunda ise Fatma Pehlivanlı başkanlık etmiştir.¹²⁷⁸

¹²⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 78 (23.3.2002), ss. 26-27.

¹²⁷² "Tunus, Kalkınma Modelinde Türkiye'yi Örnek Alıyor", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 90, s. 12.

¹²⁷³ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁷⁴ "Türkiye'nin Birikim AB'yi Zenginleştirecek", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 16.

¹²⁷⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 78 (23.3.2002), s. 27.

¹²⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 82 (3.4.2002), s. 172.

¹²⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 78 (23.3.2002), ss. 27-28.

¹²⁷⁸ "Belçika-Türkiye Dostluk Grubu Faaliyete Geçti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 19.

(65) 25-29 Mart 2002 tarihleri arasında Kuveyt'te yapılan KPK Eşbaşkanlığı toplantısına; A. Nurettin Aydın (Siirt), M. Kemal Tuğmaner (Mardin) ve Abdülkadir Aksu (İstanbul) katılmışlardır.¹²⁷⁹

(66) 28.3.2002 tarihinde; Yunanistan Parlamento Başkanı Apostolos Kaklamanis'in, Atina'da düzenlenecek olan XIII. EUREKA Parlamentolararası Konferansına vaki resmî davetine Türkiye Büyük Millet Meclisinden bir parlamenter heyetle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1028), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁸⁰ 14.5.2002 tarihinde; XIII. EUREKA Parlamentolararası Konferansına katılacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1073), Genel Kurulda kabul edilmiş,¹²⁸¹ 23-24 Mayıs 2002 tarihlerinde Atina'da icra edilen konferansa Akif Serin (İçel) ve Ali Özdemir (Gaziantep) katılmışlardır.¹²⁸²

(67) 2.4.2002 tarihinde; Madrid'te yapılacak olan, Avrupa Birliği Üye Ülke Parlamentoları, Avrupa Parlamentosu ve Aday Ülke Parlamentoları Tarım Komisyonları Başkanları Konferansına TBMM'yi temsilen Mahmut Erdir (Eskişehir)'in katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1030), Genel Kurulda kabul edilmiş,¹²⁸³ 11.4.2002 tarihinde de, söz konusu Konferansa, Eskişehir Milletvekili Mahmut Erdir'in katılacağına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1036), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹²⁸⁴

(68) 2.4.2002 tarihinde; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz'ın Brüksel'de düzenlenen AB Konvansiyonu Toplantısına katılmak üzere Belçika'ya yaptığı resmî ziyarete katılan milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1031), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyetteki milletvekilleri; Ali Tekin (Adana), Kürşat Eser (Aksaray), Ayfer Yılmaz (İçel) ve Emre Kocaoğlu (İstanbul)'dur.¹²⁸⁵

(69) 2-3 Nisan 2002 tarihlerinde yapılan AB Üyeliği Sürecinde Türkiye Kolokyumuna Ali Tekin (Adana) katılmıştır.¹²⁸⁶

(70) NATOPA Daimi Komitesi 6-7 Nisan 2002 tarihlerinde Granada/İspanya'da toplanmış, toplantıya Türkiye adına NATOPA Türk Grubu Başkanı ve Akdeniz Özel Komitesi Başkanı Tahir Köse (İstanbul) katılmıştır.¹²⁸⁷

(71) 8.04.2002 tarihinde Cenevre'de yapılan PAB İnsan Hakları Komisyonu toplantısına Cavit Kavak (İstanbul) katılmıştır.¹²⁸⁸

¹²⁷⁹ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 78 (23.3.2002), ss. 357-358.

¹²⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 99 (14.5.2002), ss. 27-28.

¹²⁸² "Avrupa Ekonomisi Masaya Yatırıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 91, s. 13.

¹²⁸³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 81 (2.4.2002), ss. 53-54.

¹²⁸⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 86 (11.4.2002), s. 651.

¹²⁸⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 81 (2.4.2002), s. 54.

¹²⁸⁶ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁸⁷ "Tahir Köse: İsrail ve Filistin Müzakere Masasına Oturmalı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 90, s. 18.

¹²⁸⁸ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

(72) 9.4.2002 tarihinde; Stockholm Uluslararası Forumunca Stockholm’de düzenlenecek olan “Gerçek Adalet ve Barışma” konulu konferans ile Danimarka Holocaust ve Soykırım Etütleri Merkezince Kopenhag’da düzenlenecek “Sözde Ermeni Soykırımı” konulu toplantıya davete icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1035), Genel Kurulda kabul edilmiş,¹²⁸⁹ 24.4.2002 tarihinde ise bu konferansa, Bülent Akarcalı (İstanbul)’nın katılmasının uygun bulunduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1053), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁹⁰

(73) 10-12 Nisan 2002 tarihleri arasında Üsküp’te yapılan NATOPA Savunma, Güvenlik ve Siyasi Komite toplantısına Abdullah Gül (Kayseri), Şamil Ayrım (İstanbul) ve Bekir Aksoy (Çorum) katılmışlardır.¹²⁹¹

(74) 11.4.2002 tarihinde; Makedonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı’nın eşi Bayan Vilma Trajkovska’nın, Ohri’de gerçekleştirilecek olan İkinci Uluslararası 21. Yüzyılda Kadın Konferansına, Işıl Saygın (İzmir)’ı davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1037), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁹²

(75) 11.4.2002 tarihinde; Habitat Global Parlamenterleri Asya Bölge Konseyi Genel Sekreteri Carmen R. Arceno’nun, Filipinler’in başkenti Manila’da yapılacak olan Birinci Asya Bölgesel Konseyi Forumuna, TBMM Çevre Komisyonu Başkanı Cemal Özbilen (Kırklareli) ve Başkan Yardımcısı Sedat Çevik (Ankara)’ı davetine icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1038) Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁹³ Her iki milletvekili de 24-26 Nisan 2002 tarihleri arasında Manila/Filipinler’de gerçekleştirilen, Global Habitat Parlamenterleri 1. Asya Bölgesel Forumu’na katılmışlardır.¹²⁹⁴

(76) 11.4.2002 tarihinde; TBMM’den bir Parlamento heyetinin, Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı Direktörü Anna K. Tibaijnka’nın davetine icabetle Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi Kenya’nın Başkenti Nairobi’de yapılacak olan Dünya Kent Forumuna katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1039), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹²⁹⁵

(77) 12-14 Nisan 2002 tarihleri arasında yapılan 21. Yüzyılda Kadın Konferansına Işıl Saygın (İzmir) katılmıştır.¹²⁹⁶

(78) Avrupa Parlamentosu ile TBMM arasında bir diyalog organı olan KPK Başkanlık Divanı toplantısı 16.4.2002’de Brüksel’de yapılmıştır.

¹²⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 84 (9.4.2002), s. 411.

¹²⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 91 (24.4.2002), ss. 17-18.

¹²⁹¹ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹²⁹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 86 (11.4.2002), ss. 651-652.

¹²⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 86 (11.4.2002), s. 652.

¹²⁹⁴ “Konut Sorununa Çare Arayışı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 91, s. 10.

¹²⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 86 (11.4.2002), ss. 653-654.

¹²⁹⁶ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

Toplantıya TBMM’den Eşbaşkan Kürşat Eser (Aksaray), Eşbaşkan Yardımcısı İsmail Bozdağ (Manisa) ve Ayfer Yılmaz (İçel) katılmışlardır.¹²⁹⁷

(79) 16-19 Nisan 2002 tarihleri arasında ÇHC’nin Pekin ve Chongqin şehirlerinde yapılan, “Barış İçin Asyalı Parlamentolar Birliği”nin 3. Genel Kuruluna, TBMM’yi temsilen Basri Coşkun (Malatya), Ahmet Sancar Sayın (Antalya) ve Kemal Kabataş (Samsun) katılmışlar, Türkiye’nin önceki yıl yapmış olduğu üyelik başvurusu da kabul edilmiştir.¹²⁹⁸

(80) 23-24 Nisan 2002 tarihlerinde yapılan Stokholm Ermeni Konferansına Bülent Akarcalı (İstanbul) katılmıştır.¹²⁹⁹

(81) 24.4.2002 tarihinde; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz’ın, Brüksel’de düzenlenen Avrupa Birliği Konvansiyonu Toplantısına katılmak üzere bir heyetle birlikte Belçika’ya yaptığı resmî ziyarete katılan milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1055), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette bulunan milletvekilleri; Ali Tekin (Adana), Kürşat Eser (Aksaray) ve Ayfer Yılmaz (İçel)’dir.¹³⁰⁰

(82) 24.4.2002 tarihinde; Ulaştırma Bakanı Oktay Vural’ın, temas ve görüşmelerde bulunmak üzere ÇHC’ye yaptığı resmî ziyarete katılan milletvekiline ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1056), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Adnan Uçay (Amasya) da kafiye katılmıştır.¹³⁰¹

(83) 25-27 Nisan 2002 tarihleri arasında NATOPA’nın Bratislava’daki Rose-Roth Seminerine Zeki Ertugay (Erzurum) ve Bekir Aksoy (Çorum) katılmışlardır.¹³⁰²

(84) 25-28 Nisan 2002 tarihleri arasında Romanya’da yapılan KPK Eşbaşkanlığı toplantısına; Turhan İmamoğlu (Kocaeli), Hüsamettin Korkutata (Bingöl) ve Osman Kılınç (İstanbul) katılmışlardır.¹³⁰³

(85) 28-30 Nisan 2002 tarihleri arasında Kuveyt’te yapılan İKÖPAB İcra Komitesi Toplantısına Necdet Tekin (Kırklareli) katılmıştır.¹³⁰⁴

(86) 28 Nisan-3 Mayıs 2002 tarihleri arasında Güney Kore’de yapılan KPK Eşbaşkanlığı toplantısına; Birol Büyükoztürk (Osmaniye), İsmail Bozdağ (Manisa) ve Erdoğan Sezgin (Samsun) katılmışlardır.¹³⁰⁵

¹²⁹⁷ “Kürşat Eser: Hedef, 2002 Sonunda Tam Üyelik Müzakerelerini Başlatmak”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 90, s. 19.

¹²⁹⁸ “TBMM, ‘Barış İçin Asyalı Parlamentolar Birliği’ Üyesi Oldu”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 90, s. 21.

¹²⁹⁹ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 91 (24.4.2002), s. 22.

¹³⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 91 (24.4.2002), s. 23.

¹³⁰² TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁰³ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁰⁴ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁰⁵ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

(87) 29.04-03.5 2002 tarihleri arasında ABD’de yapılan NATOPA Ekonomi ve Güvenlik Komitesi toplantısına M. Sait Gönen (Konya) katılmıştır.¹³⁰⁶

(88) 30.4.2002 tarihinde; Filipinlerin Başkenti Manila’da yapılacak olan Birinci Asya Bölgesel Konseyi Forumuna katılmak üzere gruplarınca bildirilen milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1058), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyetteki milletvekilleri; Sedat Çevik (Ankara) ve Cemal Özbilen (Kırklareli)’dir.¹³⁰⁷

(89) 30.4.2002 tarihinde; BM İnsan Yerleşimleri Merkezi Kenya’nın Başkenti Nairobi’de yapılacak olan Dünya Kent Forumuna katılmak üzere gruplarınca bildirilen milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1059), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyetteki milletvekilleri; Sedat Çevik (Ankara), Cemal Özbilen (Kırklareli), Yaşar Canbay (Malatya), Rıza Akçalı (Manisa), Fikret Uzunhasan (Muğla) ve Abdülatif Şener (Sivas)’dir.¹³⁰⁸

(90) 2.5.2002 tarihinde; Dünya Bankası Parlamenter Ağı Başkanı Bert Koenders’in, Bern’de yapılacak olan “Açlıkla Mücadelede Parlamenterlerin Rolü” konulu Dünya Bankası Parlamenter Ağı Üçüncü Yıllık Konferansına vaki resmî davetine Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonunu temsilen bir parlamenterin icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1061), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁰⁹

(91) 6-7 Mayıs 2002 tarihleri arasında Berlin’de yapılan NATOPA Savunma ve Güvenlik Komitesi toplantısına Tahir Köse (İstanbul) ile Şamil Ayrım (İstanbul) katılmışlardır.¹³¹⁰

(92) 7.5.2002 tarihinde; Danimarka Holocaust ve Soykırım Etütleri Merkezince Kopenhag’da düzenlenecek olan sözde Ermeni Soykırımı konulu toplantıya TBMM’yi temsilen katılacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1063), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyetteki milletvekilleri; Bülent Akarcalı (İstanbul) ve Bayram Fırat (Tekirdağ)’tır.¹³¹¹

(93) 7.5.2002 tarihinde; Turizm Bakanı Mustafa Taşar’ın Almanya’ya yaptığı resmî ziyarete iştirak etmeleri uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1064) Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyetteki milletvekilleri; Rıza Ulucak (Ankara), Beyhan Aslan (Denizli), Osman Aslan (Diyarbakır), Mustafa Gül (Elazığ), Hidayet Kılınç (İçel), Ahmet Güzel (İstanbul) ve İbrahim Yazıcı (Muğla)’dır.¹³¹²

(94) 7.5.2002 tarihinde; Devlet Bakanı Reşat Doğru’nun Türkmenistan’a yaptığı resmî ziyarete iştirak etmesi uygun görülen

¹³⁰⁶ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 93 (30.4.2002), s. 350.

¹³⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 93 (30.4.2002), ss. 350-351.

¹³⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 95 (2.5.2002), ss. 13-14.

¹³¹⁰ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 96 (7.5.2002), s. 294.

¹³¹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 96 (7.5.2002), ss. 296-297.

milletvekiline ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1065), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete Aydın Gökmen (Balıkesir) de dahil olmuştur.¹³¹³

(95) 9.5.2002 tarihinde; Dünya Bankası Parlamenter Ağı Başkanı Bert Koenders'in daveti üzerine, Bern'de yapılacak olan "Açlıkla Mücadelede Parlamenterlerin Rolü" konulu Dünya Bankası Parlamenter Ağı Üçüncü Yıllık Konferansına Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonunu temsilen Eskişehir Milletvekili Süleyman Servet Sazak'ın katılmasının uygun bulunduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/170), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³¹⁴

(96) 10-12 Mayıs 2002 tarihleri arasında yapılan Kopenhag Ermeni Konferansına Bülent Akarcalı (İstanbul) ve B. Fırat Dayanıklı (Tekirdağ) katılmışlardır.¹³¹⁵

(97) 13-15 Mayıs 2002 tarihleri arasında Paris'te yapılan NATOPA Ekonomi ve Güvenlik Komitesi toplantısına Oğuzhan Asiltürk (Malatya) ve Sait Gönen (Konya) katılmışlardır.¹³¹⁶

(98) 14.5.2002 tarihinde; Madrid'te düzenlenecek Avrupa Birliği Parlamento Başkanları Konferansına, TBMM Başkanı Ömer İzgi'yi temsilen TBMM Başkanvekili Yüksel Yalova'nın katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1074), Genel Kurulda kabul edilmiş,¹³¹⁷ Yüksel Yalova 7-9 Haziran 2002 tarihlerindeki konferansa katılmıştır.¹³¹⁸

(99) 16.5.2002 tarihinde; Sağlık Bakanı Osman Durmuş'un, görüşmelerde bulunmak üzere Özbekistan'a yaptığı resmî ziyarete katılacak milletvekiline ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1077), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete Mehmet Metanet Çulhaoğlu (Adana) da katılmıştır.¹³¹⁹

(100) 16.5.2002 tarihinde; Devlet Bakanı Reşat Doğru'nun, Atatürk'ün Nutku'nun Kırgızca çevirisinin tanıtım törenlerine katılmak ve görüşmelerde bulunmak üzere Kırgızistan'a yaptığı resmî ziyarete katılacak milletvekiline ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1079), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete Osman Gazi Aksoy (Isparta) da katılmıştır.¹³²⁰

(101) 16.5.2002 tarihinde; Devlet Bakanı Reşat Doğru'nun, temas ve görüşmelerde bulunmak üzere Kosova ve Makedonya'ya yaptığı resmî ziyarete katılacak milletvekiline ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1078), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete Ali Serdengeçti (Manisa) da katılmıştır.¹³²¹

¹³¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 96 (7.5.2002), ss. 297-298.

¹³¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 98 (9.5.2002), ss. 518-519.

¹³¹⁵ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³¹⁶ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 99 (14.5.2002), s. 28.

¹³¹⁸ "Yüksel Yalova: AB, Tarihinin En Kapsamlı ve Çetin Genişleme Hareketinin Eşiğinde", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 16.

¹³¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 101 (16.5.2002), ss. 515-516.

¹³²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 101 (16.5.2002), s. 516.

¹³²¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 101 (16.5.2002), s. 516.

(102) 21.5.2002 tarihinde; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz'ın 14-16 Nisan 2002 tarihleri arasında Belçika'ya yaptığı resmî ziyarete katılmaları uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1083), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete; Ali Tekin (Adana), Kürşat Eser (Aksaray), Ayfer Yılmaz (İçel) ve Emre Kocaoğlu (İstanbul) katılmıştır.¹³²²

(103) 22-25 Mayıs 2002 tarihleri arasında Atina'da yapılan EUREKA toplantısına Akif Serin (İçel) ve Ali Özdemir (Gaziantep) katılmışlardır.¹³²³

(104) 23.5.2002 tarihinde; Makedonya Meclisi Dış Politika Komisyonu Başkanı Jordan Boskov'un resmî davetine TBMM Dışişleri Komisyonu üyelerinden oluşan heyetin icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1086) Genel Kurulda kabul edilmiş,¹³²⁴ 26-31 Mayıs 2002 tarihleri arasında, Türkiye-Makedonya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Kemal Vatan (İzmir) Makedonya'ya gitmiştir.¹³²⁵

(105) 23.5.2002 tarihinde; OECD ve ABD Temsilciler Meclisi işbirliğiyle Washington'da yapılacak toplantıya davete TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerinden oluşan heyetin icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1087), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³²⁶

(106) 25-28 Mayıs 2002 tarihleri arasında Sofya'da yapılan NATOPA Genel Kuruluna; Tahir Köse (İstanbul), Şevkat Çetin (Ankara), A. Rahmi Beyreli (Bursa), Zeki Ertugay (Erzurum), S. Servet Sazak (Eskişehir), Şamil Ayrım (İstanbul), Abdullah Gül (Kayseri), B. Fırat Dayanıklı (Tekirdağ) ve Kamran İnan (Van) katılmışlardır.¹³²⁷

(107) 26-31 Mayıs 2002 tarihleri arasında Makedonya'da yapılan KPK Eşbaşkanlığı toplantısına Kemal Vatan (İzmir) katılmıştır.

(108) 28.5.2002 tarihinde; Ulaştırma Bakanı Oktay Vural'ın Japonya'ya yaptığı resmî ziyarete Meral Akşener (Kocaeli)'in iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1093), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³²⁸

(109) 28.5.2002 tarihinde; Turizm Bakanı Mustafa Taşar'ın Ukrayna'ya yaptığı resmî ziyarete Sefer Koçak (Ordu)'ın iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1094), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³²⁹

(110) 30.5.2002 tarihinde; Ulaştırma Bakanı Oktay Vural'ın, Türkiye-Suriye Karma Ulaştırma Komisyonu Toplantısına katılmak üzere Suriye'ye yaptığı resmî ziyarete, Mehmet Hanifi Tiryaki (Gaziantep)'nin de iştirak

¹³²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 102 (21.5.2002), ss. 700-701.

¹³²³ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 104 (23.5.2002), s. 167.

¹³²⁵ "Makedon Soydaşlarımıza, Türkiye'de Taşınmaz Edinme Hakkı Verilmeli", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 19.

¹³²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 104 (23.5.2002), ss. 167-168.

¹³²⁷ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 105 (28.5.2002), ss. 319-320.

¹³²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 105 (28.5.2002), s. 320.

etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1095), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³³⁰

(111) 30.5.2002 tarihinde; Cenevre’de yapılan BM Dünya Sağlık Örgütü 55. Asamblesine Nesrin Ünal (Antalya)’ın iştirak etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1096), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³³¹

(112) 4.6.2002 tarihinde; Makedonya Meclisi Dış Politika Komisyonu Başkanı Jordan Boskov’un resmî davetine icabetle bu ülkeye gidecek olan TBMM Dışişleri Komisyonu üyelerinden oluşan Parlamento heyetinde yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1097), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyete; Saffet Arıkan Bedük (Ankara), Mehmet Yaşar Ünal (Uşak) ve Şevket Bülend Yahnici (Ankara) katılmışlardır.¹³³²

(113) 4.6.2002 tarihinde; TBMM Başkanı Ömer İzgi’nin, ÇHC Ulusal Halk Kongresi Daimî Komitesi Başkanı Li Peng’in vaki davetine icabetle, beraberinde bir Parlamento heyetiyle Çin Halk Cumhuriyetine resmî ziyarette bulunmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1099), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³³³ 20.6.2002 tarihinde ise, Parlamento heyetinde yer alacak milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1119), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Heyette bulunan milletvekilleri; Aydın Tümen (Ankara), Ömer Vehbi Hatipoğlu (Diyarbakır), Nazif Okumuş (İstanbul), Nihat Gökbulut (Kırıkkale), Nevzat Ercan (Sakarya) ve Maliki Ejder Arvas (Van)’dır.¹³³⁴

(114) 4.6.2002 tarihinde; TBMM Başkanvekili Ali İlıksoy’un, Avrupa Parlamentosu Başkanı Pat Cox ile Fas Temsilciler Meclisi Başkanı Abdelwahad Radi’nin İtalya’nın Bari kentinde düzenlenecek olan Dördüncü Avrupa-Akdeniz Parlamenter Forumuna vaki resmî davetlerine TBMM Başkanını temsilen katılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1100), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³³⁵ Ali İlıksoy, 17-18 Haziran 2002 tarihlerinde, yapılan 4. Avrupa Akdeniz Parlamenterler Forumu’na TBMM’yi temsilen katılmıştır.¹³³⁶

(115) 5.6.2002 tarihinde; Avrupa Birliği Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulmuş olan TAİEX Ofisi tarafından Avusturya-Alpbach’da düzenlenecek olan “Kırsal Kalkınma” konulu seminere vaki resmî davete, TBMM Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu üyelerinden oluşan bir Parlamento heyetiyle icabet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1101), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³³⁷

¹³³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 107 (30.5.2002), ss. 566-568.

¹³³¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 107 (30.5.2002), s. 568.

¹³³² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 97, B 108 (4.6.2002), s. 20.

¹³³³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 97, B 108 (4.6.2002), s. 21.

¹³³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 99, B 116 (20.6.2002), ss. 21-22.

¹³³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 97, B 108 (4.6.2002), s. 21.

¹³³⁶ “Ali İlıksoy, Yasadışı Göç Konusunda Avrupa’yı Uyardı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 13.

¹³³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 97, B 109 (5.6.2002), ss. 290-291.

(116) 10-12 Haziran 2002 tarihleri arasında Tunus'ta yapılan NATOPA Akdeniz Özel Grubu toplantısına Tahir Köse (İstanbul) ve Oğuzhan Asiltürk (Malatya) katılmışlardır.¹³³⁸

(117) TBMM Başkanvekili ve Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Başkanı Ali İlıksoy başkanlığındaki TBMM heyeti, 10-16 Haziran 2002 tarihleri arasında Bulgaristan ve Romanya'daki Osmanlı dönemi kültür anıtlarının son durumunu görmek amacıyla, bu ülkelere bir gezi düzenlemiştir. Heyete; Burhan Orhan (Bursa), Sebahattin Karakelle (Erzincan), TBMM İdare Amiri Hakan Tartan (İzmir), İbrahim Yavuz Bildik (Adana), Süleyman Coşkun (Burdur), Mustafa Eren (Karabük), ANAP Grubu Başkanvekili Beyhan Aslan (Denizli), Ahmet Tunç (Elazığ) ve Avni Doğan (Kahramanmaraş) katılmışlardır. Heyet, Bulgaristan Meclis Başkanı Ognian Gercikov ve Bulgaristan Kültür Bakanı Bojidar Abraşev ile de görüşme yapmıştır.¹³³⁹

(118) 11.06.2002 tarihinde Roma'da yapılan PAB Dünya Gıda Zirvesi Parlamenter Toplantısına Cavit Kavak (İstanbul) katılmıştır.¹³⁴⁰

(119) 11-15 Haziran 2002 tarihleri arasında Singapur'da yapılan KPK Eşbaşkanlığı toplantısına; Faruk Demir (Ardahan), Çetin Bilgir (Kars) ve Sadri Yıldırım (Eskişehir) katılmışlardır.¹³⁴¹

(120) 16-18 Haziran 2002 tarihleri arasında Riga'da yapılan NATOPA Rose-Roth Seminerine Şamil Ayrım (İstanbul) ve B. Fırat Dayanıklı (Tekirdağ) katılmışlardır.¹³⁴²

(121) Avrupa Parlamentosu ile TBMM arasında diyalog organı olan KPK'nın 49. toplantısı 17.6.2002 tarihinde Brüksel'de yapılmıştır. Hükümeti Devlet Bakan Şükrü Sina Gürel temsil ederken, TBMM adına; KPK Eşbaşkanı Kürşat Eser (Aksaray) ile Mehmet Korkmaz (Ankara), Mehmet Kocabatmaz (Denizli), Ali Tekin (Adana) ve Ayfer Yılmaz (Mersin) katılmışlardır.¹³⁴³

(122) 17-19 Haziran 2002 tarihleri arasında Estonya ve Finlandiya'da yapılan NATOPA Ekonomi ve Güvenlik Komitesi toplantısına Oğuzhan Asiltürk (Malatya) ile M. Sait Gönen (Konya) katılmışlardır.¹³⁴⁴

(123) 18.6.2002 tarihinde; Güney Kore'nin başkenti Seul'de 23-26 Temmuz 2002 tarihleri arasında düzenlenecek olan Enformasyon Teknolojileri Uluslararası Parlamenterler Birliği Konferansına vaki davete TBMM'yi temsilen bir milletvekilinin icabet etmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1110), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁴⁵

¹³³⁸ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³³⁹ "Balkanlardaki Türk Eserleri Korunmalı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 13.

¹³⁴⁰ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁴¹ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁴² TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁴³ "Türkiye: AB'den Dürüst ve Açık Bir Yaklaşım Bekliyoruz", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 18.

¹³⁴⁴ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 98, B 114 (18.6.2002), s. 466-467.

(124) 18.6.2002 tarihinde; Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoglu'nun Yunanistan'a yaptığı resmî ziyarete katılan milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1113), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyette bulunan milletvekilleri Arslan Aydar (Kars) ve Ayhan Çevik (Van)'tir.¹³⁴⁶

(125) 21-27 Haziran 2002 tarihleri arasında Yemen'de yapılan KPK Eşbaşkanlığı toplantısına; Perihan Yılmaz (İstanbul), Murat Akın (Aksaray) ve H. Hüseyin Balak (Tokat) katılmışlardır.¹³⁴⁷

(126) 25.6.2002 tarihinde; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan'ın, 9. Hazar Petrol/Gaz Sergi ve Konferansına katılmak ve görüşmelerde bulunmak üzere bir heyetle birlikte Azerbaycan'a yaptığı resmî ziyarete Şamil Ayrım (İstanbul)'ın da iştirak etmesinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1121), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁴⁸

(127) 27.6.2002 tarihinde; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz'ın Brüksel'de yapılan Avrupa Birliği Konvansiyonu Toplantısına katılmak üzere Belçika'ya yaptığı resmî ziyarete iştirak etmeleri uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1123), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyette bulunan milletvekilleri; Ali Tekin (Adana), Kürşat Eser (Aksaray), Ayfer Yılmaz (İçel) ve Emre Kocaoğlu (İstanbul)'dur.¹³⁴⁹

(128) 27.6.2002 tarihinde; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ın, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 3-20 Haziran 2002 tarihlerinde Cenevre'de yapılan 90. Genel Konferansına katılmak üzere İsviçre'ye yaptığı resmî ziyarete iştirak etmeleri uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1124), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyette bulunan milletvekilleri; Şevket Bülend Yahnici (Ankara), Mahfuz Güler (Bingöl), Mehmet Dönen (Hatay), Rıdvan Budak (İstanbul), Ali Emre Kocaoğlu (İstanbul), Veysel Candan (Konya) ve Ömer Üstümkol (Zonguldak)'dur.¹³⁵⁰

(129) AGİTPA'nın 11. Genel Kurulu 6-11 Temmuz 2002 tarihlerinde Berlin'de yapılmıştır. Toplantıya Türkiye'yi temsilen; AGİTPA Başkan Yardımcısı ve Türk Grubu Başkanı Ahmet Tan ile Ali Gören (Adana), Kemal Çelik (Antalya), Tarık Cengiz (Samsun), Mehmet Kaya (Kahramanmaraş), Lütfullah Kayalar (Yozgat), Ersoy Özcan (Bolu) ve Prof.Dr. Nevzat Yalçıntaş (İstanbul) katılmışlardır. Ali Gören, Nevzat Yalçıntaş ve Ahmet Tan tarafından birer konuşma yapılmıştır.¹³⁵¹

(130) Avrupa'nın geleceğinin tartışıldığı Avrupa Konvansiyonu'nun Temmuz ayı olağan toplantısı 24.7.2002 tarihinde Brüksel'de yapılmıştır. Toplantıya Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz, TBMM'yi

¹³⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 98, B 114 (18.6.2002), s. 467-468.

¹³⁴⁷ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 99, B 117 (25.6.2002), s. 125.

¹³⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 99, B 119 (27.6.2002), ss. 535-536.

¹³⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 99, B 119 (27.6.2002), s. 536.

¹³⁵¹ "AGİT-PA 11. Genel Kurulu Berlin'de Yapıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 14.

temsilen Kürşat Eser (Aksaray), Ali Tekin (Adana) ve Ayfer Yılmaz (Mersin) katılmışlardır.¹³⁵²

(131) 30.7.2002 tarihinde; Azerbaycan Kadın Parlamenterler Birliği tarafından Bakü’de düzenlenecek “21. Yüzyılda Kadın ve Çocuklara Uygulanan Şiddetin Çeşitli Yönleri ve Küresel Sonuçları” konulu Konferansa, TBMM’yi temsilen kadın parlamenterlerden oluşan bir heyetin davete icabet etmelerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1134), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁵³

(132) 30.7.2002 tarihinde; Habitat Global Parlamenterleri Bölgesel Konseyi Başkanı Peter Götz tarafından Belçika’nın Başkenti Brüksel’de BM Dünya Habitat Günü çerçevesinde düzenlenecek olan Habitat Global Parlamenterleri Toplantısına, Habitat Global Parlamenterleri Avrupa Kıtası Yönetim Kurulu Üyeleri Kırklareli Milletvekili TBMM Çevre Komisyonu Başkanı Cemal Özbilen ve Ankara Milletvekili TBMM Çevre Komisyonu Başkan Yardımcısı Sedat Çevik’in davete icabet etmelerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1135), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁵⁴

(133) 30.7.2002 tarihinde; Global Eylem İçin Parlamenterler Kuruluşu Genel Sekreteri Shazai Rafi tarafından Güney Afrika Cumhuriyeti’nin Johannesburg kentinde “Sürdürülebilir Dünya Kalkınma Zirvesi” (Rio +10) kapsamında Global Eylem İçin Parlamenterler Kuruluşu tarafından düzenlenecek olan “Temiz Hava Temiz Su” konulu toplantıya Kırklareli Milletvekili TBMM Çevre Komisyonu Başkanı Cemal Özbilen’in davete icabet etmesinin uygun görüldüğüne ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1136), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁵⁵

¹³⁵² “Avrupa Kodnavsasyonu Toplantısı Brüksel’de Yapıldı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 19.

¹³⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 122 (30.6.2002), s. 242.

¹³⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 122 (30.6.2002), ss. 242-243.

¹³⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 122 (30.6.2002), ss. 243-244: Bu tezkerenin okunup oylanması sırasında Kamer Genç (Tunceli)’in itirazı olmuştur. Genel Kurul salonunda kısa süren itiraz ve Genel Kurulu Başkanı Mustafa Murat Sökmenoğlu tarafından verilen cevabı şöyledir:

Başkan - Tezkerayı oylarınıza sunuyorum: Kabul...

Kamer Genç (Tunceli) - Böyle davet olmaz efendim...

Başkan - Tezkerayı kabul edenler... Kabul etmeyenler...

Kamer Genç (Tunceli) - Kendi kendilerini davet ettiriyorlar; olmaz böyle bir şey!..

Başkan - Kabul edilmiştir efendim.

Sayın Genç...

Kamer Genç (Tunceli) - Böyle davet olmaz. Bazı komisyonlar, gidiyorlar, kendilerini özel davet ettiriyorlar; bu olmaz. Davet, Türkiye Büyük Millet Meclisine olur ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Dış İlişkilerin Düzenlenmesi Hakkındaki 3620 sayılı Kanuna göre düzenleme yapılır. Bazı komisyonlar gözü açıklık yapıyorlar. Gidiyorlar, bazı yerlere kendilerini davet ettiriyorlar.

Başkan - Sayın Genç, Başkanlık Divanında söyleyeceğinizi burada söylediniz, zapta geçti, ben de Başkanıma arz edeceğim.

Kamer Genç (Tunceli) - Ben olsam sunmam bunları.

(134) 30.7.2002 tarihinde; Avrupa Birliği Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü bünyesinde aday ülkelerin AB müktesebatına uyum sürecinde teknik yardım vermek üzere kurulmuş olan TAİEX (Teknik Yardım, Bilgi ve Değişim Grubu) ofisi ve DG TREN (Enerji ve Ulaştırma Genel Müdürlüğü) işbirliği ile Brüksel’de düzenlenecek olan “Yenilenebilir Enerji ve Serbest Enerji Verimliliği” konulu seminere, Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu üyelerinden oluşan 3 kişilik Parlamento heyetinin davete icabet etmelerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1137), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁵⁶

(135) 30.7.2002 tarihinde; Sağlık Bakanı Osman Durmuş’un temas ve görüşmelerde bulunmak üzere Çin Halk Cumhuriyetine yaptığı resmî ziyarete, ekli listede adı yazılı milletvekilinin katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1138), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁵⁷

(136) 30.7.2002 tarihinde; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli’nin, temas ve görüşmelerde bulunmak üzere ÇHC’ye yaptığı resmî ziyarete, ekli listede adları yazılı milletvekillerinin katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1139), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete; Süleyman Servet Sazak (Eskişehir) ve Mehmet Gül (İstanbul) katılmışlardır.¹³⁵⁸

Başkan - Efendim, bendenizin imzası yok, Sayın Ömer İzgi’nin imzası var. Siz de Başkanlık Divanı üyesisiniz, orada söyleyeceksiniz.

¹³⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 122 (30.6.2002), ss. 244.

¹³⁵⁷ Heyette bulunan milletvekilleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 122 (30.6.2002), ss. 244-245: Bu tezkerenin oylanması sırasında da Kamer Genç’in itirazına yönelik olarak Genel Kurul Başkanı Mustafa Murat Sökmenoğlu ile arasında aşağıdaki konuşmalar yaşanmıştır:

Kamer Genç (Tunceli) - Sayın Başkan, Sayın Sağlık Bakanı kendisi Partisinden bir milletvekilini davete götürmüş, devlete para ödettiriyor. Bu 82. maddeyi kaldıralım efendim!

Başkan - Efendim, ben oylayayım da...

Kamer Genç (Tunceli) - Sayın Başkan, müsaade eder misiniz...

Başkan - Efendim, Başkanlığın uygulaması yanlışsa reddedersiniz.

Kamer Genç (Tunceli) - Sayın Başkan, iktidarın bazı bakanları, kendi yandaşı olan milletvekillerini yurtdışına gönderip, devlete parasını ödettiriyorlar.

Başkan - Efendim, bu, Başbakanlıktan gelmiş...

¹³⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 122 (30.6.2002), ss. 245-246: Bu tezkereden sonra Kamer Genç (Tunceli)’nin itirazları yükselmiş olup, yaşanan olaylar şöyledir:

Kamer Genç (Tunceli) - MHP’li milletvekilleri gidiyor Sayın Başkan, olmaz böyle şey!

Mustafa Niyazi Yanmaz (Şanlıurfa) - Sayın Başkan, karar yetersayısının aranılmasını istiyorum.

Başkan - Efendim, Başbakanlıktan gelen tezkereyi oylarınıza sunacağım; ancak, karar yetersayısının aranılması istenmiştir, karar yetersayısını arayacağım.

Başbakanlık tezkeresini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler...

Sayın grup başkanvekilleri, kaç dakika ara vereyim? 10 dakika yeter mi efendim?

Nihat Gökbulut (Kırıkkale) - 10 dakika yeter Sayın Başkan.

Başkan - Karar yetersayısı yoktur, birleşime 10 dakika ara veriyorum.

İkinci oturumla birlikte, tartışma aşağıdaki şekilde devam etmiştir:

(137) 30.7.2002 tarihinde; Devlet Bakanı Faruk Bal'ın görüşmelerde bulunmak üzere Kırgızistan, Tacikistan ve Kazakistan'a yaptığı resmî ziyarete, ekli listede adları yazılı milletvekillerinin katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1140), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyette bulunan milletvekilleri; M. Metanet Çulhaoğlu (Adana), Cumali Durmuş (Kocaeli) ve Kemal Köse (Kocaeli)'dir.¹³⁵⁹

(138) 30.7.2002 tarihinde; AB Konvansiyonu toplantısına katılmak üzere Belçika'ya yapılan resmî ziyarete iştirakleri uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1141), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyette; Ali Tekin (Adana), Kürşat Eser(Aksaray), Ayfer Yılmaz (Mersin) ve Emre Kocaoğlu (İstanbul) yer almışlardır.¹³⁶⁰

(139) 30.7.2002 tarihinde; Devlet Bakanı Reşat Doğru'nun görüşmelerde bulunmak üzere Özbekistan'a yaptığı resmî ziyarete, ekli listede adları yazılı milletvekillerinin katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1142), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyette bulunan milletvekilleri; Mükremin Taşkın (Nevşehir) ve Lütfi Ceylan (Tokat)'dır.¹³⁶¹

(140) 30.7.2002 tarihinde; Devlet Bakanı Edip Sadfer Gaydalı'nın Irak'a yaptığı resmî ziyarete, "ekli listede" adı yazılı milletvekilinin katılmasının uygun görülmüş olduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1143), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁶²

Başkan - Başbakanlık tezkeresinin oylanması sırasında karar yeter-sayısının aranılması istenilmişti.

Efendim, şimdi, tezkereyi elektronik cihazla yeniden oylayacağım...

Kamer Genç (Tunceli) - Sayın Başkan, usulle ilgili bir şey söyleyebilir miyim?

Başkan - Buyurun efendim...

Kamer Genç (Tunceli) - Sayın Başkan, bazı bakanlar...

Nail Çelebi (Trabzon) - Hâlâ konuşuyor musun?!

Ali Gebeş (Konya) - Bugüne kadar Mecliste böyle bir usul oldu mu?!

Başkan - Efendim, bir dakika... İstirham ederim... Sayın Kamer Genç bizim Başkanımız. Bir dakika... 24 saat daha sabredin.

Kamer Genç (Tunceli) - Efendim, şimdi, bazı bakanlar, mesela burada Sağlık Bakanı Çin'e gidiyor, yanında iki milletvekilini de beraber götürüyor ve 1 500 dolardan 3 000 dolar devletin sırtından yevmiye alıyorlar. Bir de, ayrıca, uçak parası var, otel parası var... Yani, eğer, bu arkadaşlarımız gidiyorlarsa, paralarını ceplerinden ödesinler gitsinler. Yani, bu devletin parasını böyle harcaya harcaya nereye varacağız? Bizim istediğimiz bu.

Ali Gebeş (Konya) - Sen giderken iyi miydi?

Kamer Genç (Tunceli) - Efendim, itiraz etmeyin; doğrusunu söylüyoruz. Parayı cebinizden verin, gidin. 3.000 dolar alıp gidiyorsunuz.

Başkan - Sayın Genç, mesele anlaşılmıştır. ...Efendim, tezkereyi elektronik cihazla oylayacağım. Vekâleten oy kullanacak sayın bakanlar varsa, hangi sayın bakana vekalet ettiklerini Başkanlığa bildirmelerini rica ederim. Oylama işlemini başlatıyorum.

(Elektronik cihazla oylama yapıldı)

Başkan - Kabul edilmiştir efendim; karar yetersayısı vardır.

¹³⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 122 (30.6.2002), ss. 246-247.

¹³⁶⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 122 (30.6.2002), s. 247.

¹³⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 122 (30.6.2002), ss. 247-248

¹³⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 122 (30.6.2002), s. 248.

(141) 1.8.2002 tarihinde; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz'ın Belçika'ya yaptığı resmî ziyarete iştirak etmesi uygun görülen milletvekillerine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1146), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Heyete ilave edilen milletvekilleri; Ali Tekin (Adana), Kürşat Eser (Aksaray), Ayfer Yılmaz (Mersin) ve Emre Kocaoğlu (İstanbul)'dur.¹³⁶³

(142) 2.8.2002 tarihinde; “Sürdürülebilir Dünya Kalkınma Zirvesi (Rio+10)” kapsamında Global Eylem İçin Parlamenterler Kuruluşu tarafından düzenlenecek olan “Temiz Hava, Temiz Su” konulu konferansa katılmak üzere Güney Afrika Cumhuriyeti'ne gidecek olan ve grubunca bildirilen milletvekiline ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1147), Genel Kurulda kabul edilmiştir. Konferansa katılan milletvekili; Cemal Özbilen (Kırklareli)'dir.¹³⁶⁴

2. TBMM'yi Ziyaret Eden Yabancı Konuklarla İlgili Faaliyetler

21. Dönem içerisinde TBMM'yi sırasıyla; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş, ABD Başkanı William Jefferson Clinton, Ürdün Kralı Abdullah Bin Al Hüseyin, Polonya Cumhurbaşkanı Aleksander Kwasniewski, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev ve Ukrayna Cumhurbaşkanı Leonid Kuchma gibi devlet başkanları ve kralların yanı sıra, çok sayıda üst düzey yabancı heyetler de ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlerle ilgili bilgiler yanında, yukarıda isimleri zikredilen devlet başkanları (kralları) ve Türkmenistan Cumhuriyeti Meclis Başkanı Sahad Muradov tarafından TBMM Genel Kurul salonunda yapılan konuşmalara da, tarih sırasıyla aşağıda yer verilmiştir.

a. I. Yasama Yılında TBMM'yi Ziyaret Eden Yabancı Heyetlerle İlgili Bilgiler

(1) 18.5.1999 tarihinde; Avrupa Araştırma ve Koordinasyon Kurumu EUREKA'nın 10. Parlamentolararası Konferansının 3 - 4 Haziran 1999 tarihlerinde TBMM'nin ev sahipliğinde yapılmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/33), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁶⁵ Avrupa'da 25 ülke ile Avrupa Birliği Komisyonunun üyesi olduğu Avrupa Araştırma ve Koordinasyon Kurumu (EUREKA)'nın 10. Parlamentolararası Konferansı 2-3 Haziran 1999 tarihleri arasında TBMM'de, eski Senato salonunda TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un açış konuşmasıyla başlayarak gerçekleşmiştir.¹³⁶⁶

(2) 22-24 Haziran 1999 tarihleri arasında Ankara'da, TBMM Başkanı ve KEİPA Dönem Başkanı Yıldırım Akbulut'un başkanlığında, KEİPA Genel Kurulu yapılmıştır. Bu toplantı vesilesiyle Ankara'ya gelen Yunanistan Dışişleri

¹³⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 124 (1.8.2002), s. 475.

¹³⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 102, B 125 (2.8.2002), s. 6-7.

¹³⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 3 (18.5.1999), s. 49.

¹³⁶⁶ TBMM Aylık Bülteni, a.g.d., sayı 68, Haziran-Temmuz 1999, s. 16.

Bakan Yardımcısı Grigoris Niotis, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut tarafından TBMM’de kabul edilmiştir.¹³⁶⁷

(3) 30.6.1999 tarihinde; Avusturya Temsilciler Meclisi Başkanı Neil Andrew’in, beraberinde bir Parlamento heyetiyle Türkiye’ye davet edildiklerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/244) Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹³⁶⁸ Söz konusu Avusturya Temsilciler Meclisi heyeti 13.7.2000 günü TBMM’yi ve Genel Kurulu ziyaret etmiştir.¹³⁶⁹

(4) Türkiye’yi ziyaret eden Kırgızistan Cumhurbaşkanı Askar Akayev, 2.7.1999 tarihinde TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut ile de görüşmüştür.¹³⁷⁰

(5) Türkiye’yi ziyaret eden Türkmenistan Meclis Başkanı Sahad Muradov’la, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut, 6.7.1999 tarihinde İstanbul’da Dolmabahçe Sarayında bir görüşme yapmıştır.¹³⁷¹

(6) 6.7.1999 tarihinde; Ankara’ya resmi bir ziyaret yapan Romanya Cumhurbaşkanı Emil Constantinescu, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut’u da ziyaret etmiş ve TBMM Başkanına “Romanya Devlet Nişanı” takdim etmiştir.¹³⁷²

(7) 15.7.1999 tarihinde; TBMM Genel Kurulunu ziyaret eden KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş başkanlıkça karşılanmış, Kıbrıs Barış Harekâtının 25. yıldönümü münasebetiyle KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ile Hükümet ve TBMM’de grubu bulunan siyasî parti genel başkanları ve şahıslar adına konuşmalar yapılmıştır. KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ın Genel Kurula hitaben konuşması şöyledir:

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Yüce Türk Ulusunun iradesinin temsil edildiği yer olan Yüce Meclisinizde, millî davamız Kıbrıs meselesi hakkında, sizlere hitap etme fırsatını bana vermiş olduğunuz için, şahsım ve halkım adına sizlere en içten duygularla teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.

Kıbrıs davasının teşhisi yapılmadan, sözde dost ülkelerin yıllardır yapmış oldukları girişimler tek bir sonuç vermiştir; bu da, ortaklık cumhuriyetini, iyice hazırlanıp planlayarak yıkmış olan Miloseviç’in metotlarıyla, kurucu ortak Kıbrıs Türkünün haklarını yok edip, Kıbrıs’ı evvela bir Rum cumhuriyetine dönüştürüp enosis sıçrama tahtası yapmak için harekete geçmiş olan Kıbrıs Rum liderliğini, meşru Kıbrıs hükümeti addetmek suretiyle, Rum liderini ve halkını, meşru Kıbrıs hükümeti oldukları yönünde inandırmak

¹³⁶⁷ TBMM Aylık Bülteni, a.g.d., sayı 68, Haziran-Temmuz 1999, s. 15.

¹³⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 27 (30.6.1999), s. 197.

¹³⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 32 (13.7.1999), s. 156.

¹³⁷⁰ “Avustralya’ya Sözde Ermeni Soykırımı Eleştirisi”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 68, s. 17

¹³⁷¹ “Avustralya’ya Sözde Ermeni Soykırımı Eleştirisi”, a.g.y., s. 17; ayrıca bkz: Hürriyet Gazetesi web sayfası, 6.7.1999, <http://arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/99/07/06/gundem/15gun.htm>, (erişim: 23.1.2007).

¹³⁷² “Akbulut’a Romanya Devlet Nişanı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 68, Haziran-Temmuz 1999, s. 13; ayrıca: “Romanya Cumhurbaşkanı TBMM’de”, Hürriyet Gazetesi web sayfası, 6.7.1999, <http://arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/99/07/06/sondakikaturkiye.htm>, (erişim: 20.1.2007).

olmuştur. Bu inanç, otuzaltı yıldır, Kıbrıs meselesinin hallini önleyen aşılmaz bir engel haline gelmiştir. Kurucu ortak Kıbrıs Türklerinin kahramanca mukavemetine ve haklarını korumak için yıllarca çekmiş olduğu zahmetlere ve yapmış oldukları fedakârlıklara rağmen, bu yanlış tutum, maalesef, bugüne kadar devam etmiş ve böylelikle, meşru Kıbrıs Cumhuriyeti dedikleri Rum idaresinin Türklere yapmış olduğu tüm baskılara, insanlık dışı davranışlara, haksızlığa ve jenosit teşebbüslerine bilerek veya bilmeyerek ortak olmuşlardır.

Kıbrıs meselesinin içinden geçmiş olduğu tüm safhaları, büyük Türk Ulusu bizimle birlikte yaşamıştır. O günlerde bizimle birlikte ağladınız, bizimle birlikte coştunuz, bizimle birlikte kahroldunuz. Bir Rum papazın, bir halka, uluslararası anlaşmaları ayaklar altına alarak “anayasa ölmüştür, gömülmüştür” diyerek reva gördüğü haksızlığa dünyanın nasıl tahammül ettiğine birlikte şaşıktık, birlikte üzüldük. Bugün, o günler arkada kalmıştır. Şanlı Türk Barış Harekâtının 25 inci yılını idrak etmek üzereyiz; 25 yıldır Ada’da sulh vardır, sükûnet vardır.

Kosova’ya barış götüren, Kosova’da coşkuyla karşılanan Mehmetçik, 25 yıl önce, Kosova’da NATO’nun bir buçuk ayda büyük zayıat verdirerek yapmış olduğu harekâtı, yüzde 100 bir başarıyla üç dört günde yapmış, Kıbrıs Türkünü zulümden ve yok edilmekten kurtarmıştır. Adaya, Yunanistan’ın yerleşmesi önlenmiş, jeopolitik açıdan Anavatanın hayatî çıkarları olan Kıbrıs’ın, Girit misali bir Yunan adasına dönüşmesine engel olunmuştur.

Sayın Ecevit Hükümetinin, Barış Harekâtı için almış olduğu kararı onaylayan bu Yüce Meclis olmuştur. Şimdi, Barış Harekâtının 25 inci yılında Yüce Meclisinizi, coşku ve saygıyla tekrar selamlıyorum. Cumhuriyet hükümetleri, her zaman Kıbrıs meselesinin heba olmaması için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır. Bu onurlu sonucu, Yüce Meclisinizin, Kıbrıs meselesi deyince partiler üstü şahlanması, partiler üstü bir yaklaşımla ve oybirliğiyle aldığınız millî kararlara borçluyuz. Size, yürekten teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bugün, Kıbrıs meselesinin süratle halledilmediğinden şikâyetçi olanlar, “Kıbrıs meselesinin halli” çok uzadı diyerek derhal halli için bize baskı yapanlar bir gerçeği göz ardı etmektedirler; meseleye doğru bir teşhis koymamışlardır. Yıllardır, ben, bunu talep etmekteyim, Güvenlik Konseyinden, Genel Sekreterden, bize gelen tüm diplomatlardan ısrarla talep etmekteyim: Kıbrıs meselesine doğru teşhis koyunuz ki, yazacağınız reçetenin yararı olsun; Kıbrıs meselesine teşhis koyunuz ki, otuzaltı yıldır bize yapılan haksızlığa son verilmiş olsun; adaletsizlik, haksızlık, kanunsuzluk, eşitsizlik üzerine, barış, uzlaşma bina edilemez diyorum.

Kıbrıs meselesi nedir? Klerides’e göre, Kıbrıs meselesi, Rumlar için, 1960 anlaşmalarını ortadan kaldırarak, 1960 ortaklık cumhuriyetini Rum cumhuriyetine dönüştürmek siyaset ve kanlı eylemlerinden kaynaklanan bir meseledir. Kendi generalleri Yorgo Karayannis’in dediği gibi, 1960 Ağustosunda Makarios, cumhuriyetin kuruluşunu imzaladığı ay, EOKA’cı İçişleri Bakanına talimat vermiş “Rumları silahla ve savaşa hazırla” demiştir. Karayannis’e göre, üç yıl içerisinde Makarios, kâfi derecede silahlандığının

bilinci içerisinde, savaş emrini vermiştir. Bu dönemde, Klerides, vurucu teşkilatın ikinci başkanıdır. Yine Klerides'e göre, Kıbrıs Türklerinin siyaseti, 1960 anlaşmalarında elde ettikleri hakları korumak, ortaklık cumhuriyetini idame ettirmektir; bu, doğru bir teşhistir. Türk tarafı, barışa dönüş için daima esnek davranmıştır; ancak, biz, esnekliği, hiçbir zaman, eşit egemenliğimizden ve Anavatan Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki haklarından vazgeçme olarak algılamadık. Rum-Yunan ikilisinin otuzaltı yıldır bizden beklediği taviz ise, bunlardan vazgeçmemizi öngörmektedir. Bizim esnekliğimizi zaaf addeden Rum-Yunan ikilisi, hukuku çiğneyerek, kan akıtarak elde ettiği sahte bir unvan altında, dünyayı kandırmayı bizimle uzlaşmaya tercih etmiştir. Bu nedenledir ki, uzlaşmaya varılamadı; çünkü, Kıbrıs'ın Miloseviç'i Makarios'u ve ondan sonra gelenleri, ellerindeki masum insanların kanlarına rağmen, meşru hükümet olarak tanımak gafletinde bulunan hükümetler, bunu yapmakla, Makarios'a "sakın, olduğun mertebeden, meşru Kıbrıs hükümeti mertebesinden, bu unvan ne kadar sahte, geçersiz ve yasadışı olsa da inme; biz, seni meşru hükümet yapıncaya kadar direteceğiz" mesajını vermiş olduklarını fark edemediler; hâlâ bu gerçeği idrak etmemekte direnmektedirler.

Rumlar, amaçlarının Kıbrıs Türkünü ortadan kaldırmak olduğunu saklamıyorlar. Bütün bu vahşet ve şiddeti, aynı zamanda, Türkiye'yi bölgeden uzaklaştırmak için yaptıklarını ifşa ediyorlar. Bütün bunları, yabancıların dikkatine getiriyoruz; kale almıyorlar. Kıbrıs Cumhuriyetinin kurucularından ve egemenliğin kaynağından biri olan, siyasî eşitliği uluslararası anlaşmalarla perçinleşmiş Kıbrıs Türkünün haklarını gasp eden Makarios'u baş tacı yaptılar. Böylelikle, bilerek veya bilmeyerek, bizi, bir Rum cumhuriyetinde azınlık durumuna indirgemek için ellerinden geleni yapmış oldular.

Kıbrıs Türkleri olarak, bu meşru addedilen sahte Kıbrıs hükümetine boyun eğmediğimiz için, bizi ve özellikle beni uzlaşmaz ilan ettiler. Bunu yapmakla, dünyanın suçlaması karşısında adaletsizliğe boyun eğceğimizi, halkımızın can ve kan pahasına koruduğu eşit egemenlikten, Türkiye'nin garantisinden taviz vereceğimizi sandılar; temsil ettiğimiz Yüce Ulusun, haksızlık karşısında direnmeyi millî onur addettiğini hesaba katmadılar; millî namus ve şeref için, hürriyet için "ya istiklal ya ölüm" diyen bir milletin çocukları olduğumuzu düşünemediler.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; biz, Kıbrıs'ta Türk olmanın diyetini ödemekteyiz, ödemeye devam edeceğiz, boyun eğmeyeceğiz. Hakka inandık, adalete inandık; milletimize, Anadolu'nun kahraman insanına, siz kardeşlerimize güvendik ve hakkı koruma azmiyle yolumuza devam ettik; baş eğmedik. Baş eğmekle, zulüm karşısında gerilemekle meydana gelecek anlaşmalar ancak yeni felaketlerin başlangıcı olur. Biz, halkımıza böyle bir sonucu yapar bir anlaşmayı layık görmedik. Bizi her defasında hükümetleriniz ve Meclisiniz desteklemiştir, bunun mutluluğunu ve gururunu yaşamaktayım.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Barış Harekâtından sonra da, Anavatan Türkiye, uzlaşma yollarını açık tutmak için elinden gelen her şeyi yapmış ve bizleri de o yönde irşat etmiştir. Bütün samimiyetimizle bu yönde yapmış olduğumuz her girişim Rumlar tarafından reddedilmiştir; çünkü, onlar için meşru Kıbrıs hükümeti unvanını muhafaza etmek başta gelen millî görevdir. 1971’de Klerides’in şu beyanatına bakalım: “Çözumsuzlük, bizim için en iyi çözümdür. Bugün, neyse yarın da oyuz, gelecek yıl da oyuz, her yıl o olacağız. Yüzde yüz Rumlardan oluşan bir idareyi dünyaya meşru Kıbrıs Hükümeti olarak tanıttık, içimizde vetosuyla bir cumhurbaşkanı muavini yoktur, üç Türk bakan yoktur, biz, meşru hükümet olarak tanınmaktayız. O halde, Türkleri ne diye içimize alalım; onlar Ada’nın yüzde 3’üne sıkıştırılmış vaziyette ekonomik açıdan perişan durumdadırlar; ya bize boyun eğecekler veyahut da Ada’dan çıkıp gideceklerdir; siyaset budur.” Geriye gidersek, Makarios’un görüşü de bu doğrultudadır. O da “ya boyun eğerler ve azınlık statüsünü kabul ederler ya da giderler” demişti. Akridas Planını okumuş olanlar da görecektir ki, bu jenosit planının öngördüğü de budur. Bugün, Klerides’in konuya bakışında zerre kadar bir değişiklik yoktur; ona göre, mesele bir işgal meselesidir. Dolayısıyla, Kıbrıs meselesi halledilsin diyen dış dünyanın neden bu gerçeği görmediğini anlamak zordur. Biz, göremediklerini zannetmiyoruz, bizim direnemeyeceğimizi zannederek, Türkiye’nin müdahalede bulunamayacağı hesabını yaparak kazanacak sandıkları ata oynamak istediler, yola yanlış çıktılar. Maalesef, yanlış yolun kendilerini uzlaşmaya değil, Kıbrıs Türklerini yok etmeye doğru götürmekte olduğunu gördükleri halde, bu yanlış yoldan dönmeyi ve Rum tarafına “siz hangi hakla bütün Kıbrıs’ın hükümeti olduğunuzu iddia ediyorsunuz” sorusunu sormayı akla getiremiyorlar; yok edilmekten kurtulduk, boyun eğmiyoruz diye bizi suçlamayı yeğliyorlar.

Bugün, bizi görüşme masasına davet edecekleri yönünde haberler dolaşmaktadır. Hangi görüşme masasına diye soruyoruz, yapılan açıklamaları inceliyoruz. Bütün bu girişimler, sanki arada hiçbir şey olmamış, sanki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Halkı adına bazı kararlar alınmamış ve bu kararlar Türk hükümetleri tarafından kabul edilmemiş, benimsenmemiş, desteklenmemiş, sanki Türk hükümetleri, karşılaştığı diplomatlara ve ilgili ülkelere durumu tekrar ve tekrar anlatmamış gibi bir davranışla, bizi toplumlararası görüşmeler masasına davet etmektedirler. Toplumlararası görüşmeler yıllardır sürmüştür; masada dirsek çürüttük, masada günlerimizi, aylarımızı, yıllarımızı, gecelerimizi ve gündüzlerimizi heba ettik; barış olsun diye, uzlaşma olsun diye uğraştık; hak yerini bulsun diye çaba harcadık; ancak, Klerides’in cumhurbaşkanlığına seçildiği ilk günden itibaren “Türk tarafıyla görüşecek bir konu yoktur. Kıbrıs meselesi, 1974’te başlayan işgal meselesidir; Rum göçmenlerin insan hakları meselesidir, göçmenler yerlerine gitmelidir” siyasetiyle karşımıza çıkmıştır.

Avrupa Birliğinin, Yunanistan’ın şantajına boyun eğerek aldığı karara göre, müracaat, Kıbrıs adına, geçerli, yasal bir müracaattı. Türk tarafının, bu,

sözde güzel teşebbüse karşı çıkışını anlamak istemiyorlar. Kıbrıs meselesi, Avrupa Birliğine girme meselesi haline getirilmiş; ortada Kıbrıs'ın tümünü şamil, meşru, müşterek bir hükümet kurma sorunu bir yana itilmiştir. “Avrupa Birliğine girmem” diyen Türk tarafı, uzlaşmazlık ve bağınazlıkla suçlanıyor. Biz “Avrupa Birliğine Türkiye’siz girmeyiz, anlaşmalar bunu amirdir; bu, tek yanlı ve yasal olmayan müracaatın altında sinsî bir Yunan siyaseti yatmaktadır” dedikçe, suçlama devam etmektedir. Rumlar için öncelik, bizimle uzlaşma değildir, hiçbir zaman bizi yeniden eşit şartlarda içlerine almayı düşünmediler. Onlar için öncelik “sahte Kıbrıs hükümeti” unvanı altında Kıbrıs'a sahip olmaktır. Avrupa Birliği yolu, bu yönde atılmış hesaplı bir adımdır.

Rumlar açısından Avrupa Birliğinin önemi aşîkârdır. Kıbrıs olarak, Türkiye ve Yunanistan'ın müştereken üye olmadıkları bir birliğe “Kıbrıs Cumhuriyeti” diye bilinen 1960 ortaklık cumhuriyetinin girmesi, 1960 anlaşmalarıyla yasaklanmıştır. Enosis ve taksim kanundışı edildiği gibi, dolaylı yoldan enosis'e gidilmemesi için de bu tedbir alınmış ve taraflar buna rıza göstermiştir. Ada'nın Rumlaşmasını ve enosisi engelleyen bu anlaşmaların dışına çıkmak, bu anlaşmaları ortadan kaldırmak ve Kıbrıs Türklerinin ortaklık haklarını yok etmek için başlattıkları kanlı mücadele sonunda, tek başlarına, sadece unvan olarak sahip oldukları “Kıbrıs Cumhuriyeti” adı altında Avrupa Birliğine, üyeliği başardıkları takdirde, 1960 anlaşmalarıyla Kıbrıs Türklerine verilmiş olan haklar, bu hakların ötesinde, kurtarılmış olan haklar ve Türkiye'ye verilmiş olan haklar ortadan kalkacak, kaldırılacak hesabı içerisindeyler. Bu yanlış hesapta, maalesef, Avrupa, kendilerini desteklemekte ve Türkiye'nin, Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine girmesi konusunda veto hakkı olmadığını söyleyebilmektedirler. Türkiye'nin “Kıbrıs, Avrupa Birliğine üye olamaz; Türkiye ve Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları bir kuruluşa giremez” şeklindeki yasal ve siyasî itirazlarını anlamak istemiyorlar. Kıbrıs meselesinin, 1959-1960'ta, Türk-Yunan dengesi üzerine kurulduğunu ve bu nedenle bu maddenin hayatî anlamı olduğunu görmek ve anlamak istemiyorlar. Bizden istedikleri, bu konuyu masaya getirmemek ve tüm Kıbrıs adına yapıldığını sandıkları Rum müracaatını benimsemektir. Bunu reddediyoruz, bu oyuna gelmeyeceğiz diyoruz; Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki haklarına dokunamazsınız noktasında diretiyoruz. Türkiye “Avrupa Birliğine üye olacak bir Kıbrıs Cumhuriyeti yoktur; Kıbrıs'ı tümüyle temsil eden bir hükümet yoktur, müracaatı yapan Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti değil, sadece Rum Cumhuriyetidir, güneydeki insanlardır, Türkleri bu müracaat kapsamaz” diyor; ama, kimse bunu da anlamak istemiyor. Biz bu konuda sonuna kadar ısrarlı olacağız. Avrupa Birliği üyesi ülkelere soruyoruz: Kıbrıs Cumhuriyeti dediğiniz Rum idaresini niye üye olarak aranızda almaya kalkışyorsunuz?

Kıbrıs'ta otuzaltı yıldır durum şudur: Hak ve adalet için, insan hakları için, uluslararası anlaşmaların kutsiyeti için mücadele eden Türk insanını siz cezalandırmaktasınız, hatta, onları Ada'dan yok etmek isteyen insanları hükümet

adederek, bunlara “silahlanabilirsin, egemenliğini kuzeye, Türklerin üzerine de yayabilirsin” mesajını vermektedir ve Kıbrıs meselesini bir o kadar daha tahrik etmektedir. Bunu yapma hakkını nereden buluyorsunuz? Bu soruyu sorduğumuzda “ne yapalım, herkes böyle diyor” diyorlar. Herkes böyle diyor, kimse Kıbrıs meselesine yeniden bakmak, bir teşhis koymak ihtiyacını duymuyor. Herkesin dediği olacaksa, 21. Yüzyıl dünyasında, adalet, hak, hukuk, hukukun üstünlüğü, insan hakları ortadan kalkacak bir durumla karşı karşıya kalacağız demektir. 21. Yüzyılda öngörülen, dünyanın, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye ve insan haklarına dayalı bir dünya olacağı ümidini insanlık adına yitirmek istemiyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; biz, 1963 ve 1974’te olanları bugünkü durumun nedenleri olarak anlatmaya kalkıştığımızda, bize “geçmişte yaşamayınız, bugüne bakınız” derler. Yunanistan ve Rum tarafı, Kıbrıs meselesini 1974’te başlamış bir istila ve göçmenlerin evlerinden, yurtlarından olması meselesi olarak takdim ettiğinde, onlara hak veriyorlar ve sözde Kıbrıs cumhuriyeti hükümetinin davranışlarını, girişimlerini kabul ederek insan hakları mahkemesinde Türkiye aleyhine tek yanlı kararlar alabiliyorlar. “Kıbrıs hükümeti” sahte ünvanı altında Yunan-Rum tarafı, toplumlararası görüşmelerde varılan veya varılabilecek ne kadar parametre varsa hepsini ortadan kaldırıyor, buna kimse ses çıkarmıyor. Biz “Kıbrıs Rum idaresi meşru hükümet değildir, hükümetimiz değildir, bunu, kendilerine söyleyiniz” dediğimizde uzlaşmaz oluyoruz.

Bu şartlar altında, yıllardır bu haksız saldırılara karşı direndik ve neticede, ısrarım üzerine, 1997’de New York’ta ve Brion’da Rum tarafıyla yüz yüze iki görüşme yaptık. Bu görüşmeler esnasında, Avrupa Birliği, Kıbrıs Rum İdaresine tam yeşil ışık yakarak, Kıbrıs’ın aday bir ülke olarak yoluna devam edebileceği işaretini verince, Klerides cesaretlendi ve bizimle çok açık konuştu. Kendisine sorular yönelttim “masa başında yeni bir ortaklık cumhuriyeti kurmak teşebbüsündeyiz; dolayısıyla, düşmanlığa, ekonomik ambargolara, spor ambargolarına, her yerde önümüzü kesmeye, bizi jenositten kurtarmış olan Anavatanımızı işgalci olarak takdim etmeye, Yunanistan’a üsler vermeye, Yunanistan’dan paralı asker getirmeye, silaha günde 1 milyon dolar harcamaya ve tek yanlı olarak Avrupa Birliğine müracaata ne dersin; bunlar, yapmakta olduğumuz görüşmelerle nasıl bağdaşır” sorusunu sorduğumda, bana, açıkça, şunu söyledi: “Unutma, biz, toplumlararası görüşmelerdeyiz. İşaret ettiğin icraatlar hükümet icraatlarıdır. Toplumlararası görüşmeler devam ediyor diye hükümet icraatı durmaz, bunlar devam eder.” Yani, biz, masada eşit toplum liderleri olarak konuşurken, Rumlar, Kıbrıs hükümeti adı altında, Kıbrıs’a sahip çıkma eylemine korkusuzca devam edebileceklerdir. Klerides’e, cevaben şunu söyledim: “Yani, hükümet olarak sen, bütün bunları, bizim de iyiliğimiz için hükümetimiz olarak mı yapıyorsun?” Bu soruma “bütün Kıbrıs için yapıyoruz; hakkımızdır, hükümet icraatıdır, karışamazsınız, bunlar devam edecektir”

cevabını vermiştir. Tekrar sordum: “Yani, siz, bizim hükümetimiz misiniz? Bunu mu söylemek istiyorsun? O halde ben burada ne yapıyorum?” Yine, Avrupa Birliğinden aldığı cesaretle şu cevabı verdi: “Ben, sizin hükümetiniz olmadığını biliyorum; ancak, bütün dünya bana Kıbrıs hükümeti olduğumu söylüyor. Benim dünyaya ‘hayır, ben, Kıbrıs hükümeti değilim’ dememi mi bekliyorsunuz!” Böylelikle, Klerides, Kıbrıs meselesinin neden halledilmediğini ve neden iki taraf arasında uzlaşma olamayacağını ortaya koymuş oldu. Bu nedenledir ki, ben, devamlı surette dünyaya sesleniyorum: Sizin, kendinizin ortaya koyduğu bu engeli kaldırmak görevi size düşmektedir; Rumlara “siz, Kıbrıs’ın hükümetisiniz, Türklerin hükümeti değilsiniz” demek görevi sizlerindir. Bu görevi yapmadıkça, Rum, asla bizimle bir uzlaşmaya gelmeyecektir. İsterse gelsin!

Klerides, Kıbrıs meselesinin halli için öngördüğü formülü de şu şekilde açıklamaktadır. Bunu dikkatle dinleyeceğinizden eminim; buna biz razı olabilir miyiz, siz razı olabilir misiniz: “Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenliği tartışılmaz.” Kendileri egemen cumhuriyetin meşru hükümetidirler. “Bu hükümetin toprak bütünlüğüne, bağımsızlığına, egemenliğine gölge düşürülmeyecektir.” Görüşmeler bu ön şartla yapılacaktır. Güvenlik Konseyinin bütün kararları bunu amirdir. Bu kararlar değişmedikçe, Klerides’ten, Yunanistan’dan Kıbrıs konusunda uzlaşma beklemek hayaldir. Bunlar değişmeyeceğine göre, bizim görevimiz, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini ayakta tutmak, yaşatmak, yüceltmek ve Anavatanla aramızdaki bağları daha da sıkılaştırmak, daha da güçlü hale getirmektir. Klerides devam ediyor: “Mal, mülk değişimini müzakere etmeyeceğim.” Bunu müzakere etmeyeceğine göre ne yapacak; -Avrupa yasalarına aykırıdır bu; insan hakları meselesidir- bütün göçmenler eski yerlerine gidecek. Türk göçmenler eski yerlerine dönmeyeceğine göre, Türk göçmenlerine gösterilen yol, denizdir, göçtür veya toplu mezardır. “Çokuluslu güç olmalıdır, garanti anlaşması değişmelidir.” Yüce Meclisin, Şanlı Türk Ulusunun ve insaf sahibi dost ülkelerin, bu siyaseti, gereğince değerlendirmekte olduğundan eminim. Kıbrıs’a sahip çıkma siyaseti alabildiğince devam ediyor; Kıbrıs’ı Rumlara bırakmama siyaseti, alabildiğince, bizim millî görevimiz oluyor.

Avrupa Birliğinden gelen sesler ve alınan kararlar, maalesef, bu Rum yaklaşımını desteklemektedir. Türkiye’ye bu konuda söz hakkı tanımayan bu yaklaşımla, Kıbrıs’ı Yunanistan şantajına boyun eğmiş bir Avrupa Birliğine üye yaparak, Kıbrıs üzerindeki Türk haklarını ortadan kaldırma planı yürütülmektedir. Direnişimiz buna karşıdır; direnişimiz, Türkiye’yi, Kıbrıs ve bölgesinden uzaklaştırmak isteyenlere karşıdır. Bizim mücadelemiz, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin güçlendirilerek varlığını sürdürmesi, Türk Ulusunun Kıbrıs ve Doğu Akdeniz’de hak ve menfaatlerinin korunmasıdır; bu yoldan dönmeyeceğiz. Bizi uzlaşmazlıkla suçlayanlara, uzlaşmazlığın Rumlardan kaynaklandığını anlatmak zorundayız. Yukarıda izahını yaptığım siyaset, Kıbrıs’a sahip çıkma siyasetidir; Akridas planının, silahsız bir şekilde,

Avrupa yoluyla yürütülmesidir. Rum göçmenlerin yerlerine dönüşünü insan hakları olarak tanımlayan Rum-Yunan ikilisi, bunun, Türk göçmenleri denize dökmek veya göç ettirmek anlamına geldiğinin idraki içindedir; çünkü, Türklerin güneye, zulüm çemberine dönmeyeceklerini çok iyi bilmektedirler; kısacası, jenosit hareketi devam etmektedir.

Bağ'da Yunanistan tahsisli hava üssü açılması, S-300 füzelerinin konuşlandırılması teşebbüsü, Rum tarafınca Türkiye'ye karşı açılan davalar, devam eden Rum-Yunan silahlanması, Kıbrıs Türk Halkına karşı, başta spor olmak üzere her alanda uygulanmakta olan ambargolar... Bu Rum-Yunan zihniyeti işte budur. Bunlara dur diyen yok. Rum, bunları yasal hak biliyor, "görüşmeler devam etse de bu haksızlıklara devam edilecektir" diyor ve ilgili hükümetler bizi masaya davet ediyor. Biz, uluslararası camiaya, Rum-Yunan tarafının bu husumet zihniyetinden vazgeçmesi gerektiğini söylüyoruz. Görüşme zemininin oluşmasını önleyen, Rumların bu husumet dolu tutumlarıdır. Bununla da kalmıyoruz, geleceğe dönük bakış açımızı ortaya koyuyoruz. Biz, Rum tarafıyla barış anlaşması yapılmasını ve kalıcı barışın sağlanmasını öneriyoruz; bu barışın Ada'daki iki devlet arasında yapılmasını söylüyoruz, kalıcı barışın yolunu gösteriyoruz; bu amaçla, konfederasyon önerimizi yapıyoruz; bölgesel barış ve istikrarın, eşitlik ve simetrinin nasıl sağlanabileceğinin gerçekçi bir çerçevesini çiziyoruz. Bu öneri, otuzaltı yıldır ayrı ayrı kendi kendilerini idare etmiş olan iki ulusal halk arasında ayrılığa, uzlaşma ve işbirliği köprülerinin kurulmasını öngören bir yaklaşımdır, gerçekçi bir yaklaşımdır; bunun gerisine düşmemiz mümkün değildir. İki devlet esasına dayalı bir anlaşma, Kıbrıs meselesinin hallinde tek yoldur. Rumlar, idarelerine Türk karışmasını diyerek ortaklığı bozmuşlardı, şimdi, güneydeki idarelerine biz karışmıyoruz, yeter ki, güneydeki Rum egemenliğini kuzeye taşıma sevdasından ve kuzeydeki cumhuriyetin üzerinde hak iddia etmekten vazgeçsinler.

İki devlet esası, Kıbrıs'ı Girit misali yutmak isteyenlerin iştahlarını kapatacak bir formüldür. Dünyayı otuzaltı yıldır kandırdıkları gibi, yeni bir saldırıda, yeniden "bu bir iç meseledir" diyerek bizi açıkta bırakamayacakları, her iki tarafın haklarını koruyan, kalıcı bir formüldür; diplomatlara bunu söylüyoruz. Yüce Meclisinizin bu kürsüsünden, yine, gerçekleri haykırıyor ve diyorum ki, haksızlık üzerine, eşitsizlik üzerine, iki eşit taraf dediğiniz taraflardan bir tanesini meşru Kıbrıs hükümeti yaparak şımartmak suretiyle bir neticeye varmak mümkün değildir. Lütfen, Kıbrıs'a bakış açınızı değiştiriniz, gerçekleri görünüz. Bir ortaklık ikiye bölünmüştür; ortaklardan bir tanesi hükümet, diğeri o hükümete tabi bir azınlık addedilemez. Temelde, 1960 anlaşmalarının kurmuş olduğu çerçevede, iki tarafın siyasî eşit egemenliği inkar edilemez bir gerçektir, elle tutulur, gözle görülür bir vakıadır. Bunlardan bir tanesi yasadışı cinayetlerle diğerini yok etmeye kalkıştı diye diğerinin bu hakları ortadan kalkmış olamaz. Türk Halkı bu hakları korumak için can ve kan vermiştir. Türkiye, Kıbrıs'ta bu haklar korunsun, Türk-Yunan dengesi

bozulmasın, Yunanistan Ada'yı ilhak etmesin diye evlatlarını feda etmiş ve Kıbrıs meselesini, sadece uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan jeopolitik bir hadise olmanın ötesinde, millî bir namus ve şeref meselesi haline getirmiştir. Millî namus ve şeref uğruna can verenleri, burada, saygıyla, rahmetle anıyorum; gazilerimizi, Yüce Meclisinizin bu kürsüsünden saygıyla selamlıyorum; Allah, onlardan, milletimizden, hepimizden razı olsun diyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Klerides'le 1997 Ağustosunda yapmış olduğum görüşmeden hemen sonra, Klerides'in kendi basınına yaptığı bir açıklama vardır: “Biz, masaya taktik icabı oturuyoruz. Taktiğimiz, karşı tarafın ‘hayır’ dediğine ‘evet’ demektir. Böylelikle, karşı tarafı uzlaşmaz olarak gösteririz. Bu taktik çok başarılı olmuştur, devam edecektir” diyebilmiştir. Biz, masa başına taktik icabı değil, Rumlar, yaptıkları cinayetlerin neticesini görerek belki biraz pişmanlık duymuşlar, belki gerçekleri görmüşlerdir diye oturduk ve kendileriyle ciddi şekilde bir anlaşma yapmak için bütün gayreti sarf ettik, Türk Hükümetinin desteğine mazhar olduk; ancak, aldığımız cevap, hep “hayır” olmuştur. Nelere “hayır”; bizim “evet” dediklerimize “hayır”; biz nereye “evet” demişsek, cevapları “hayır” olmuştur, bizim “hayır” dediklerimize de “evet” demişlerdir ve Kıbrıs meselesi, bu şekilde, otuzaltı yıldır devam etmektedir.

Bu şartlar altında, Klerides'e şunları söyledim: Toplumlararası görüşmeler, mademki “hükümet icraatı” dediğin icraatınızı durdurmayacaktır ve etkilemeyecektir; yani, biz masada konuşurken, siz, bizim masada konuştuklarımızı sıfırla çarpacak şekilde mahkemelere müracaat edebileceksiniz, düşmanlığa devam edebileceksiniz, Türk'ten bir kuzu alan Rum'u hapse atabileceksiniz, Magosa Limanına gelen bir geminin kaptanı Larnaka'ya geldiğinde hapsedebileceksiniz, dünyaya “Türkiye, Ada'yı işgal etti” yalanına devam edebileceksiniz ve tek yanlı AB müracaatınızı yürütebileceksiniz, o halde, bütün bunları, siz, güneydeki kendi cumhuriyetiniz için yapabilirsiniz. Bu yaptıklarınızın hiçbirinin bizi etkilemeyeceğini sana ve dünyaya göstermek için, bu andan itibaren toplumlararası görüşmeler yoktur, devletlerarası görüşmeler vardır. Devletimizi kabul edersen, o zaman seninle görüşürüm; her şeyi görüşürüm.

1997 Ağustosunda bu şekilde ayrıldık. Müteşekkirim ki, Türk hükümetleri bunu desteklediler ve 31 Ağustos 1998'de, konfederasyon önerimizle, pozisyonumuzu birlikte dünyaya duyurmuş olduk. Buna rağmen ki, biz, şimdi, G-8'lerin dürtüsü ve Genel Sekreter kanalıyla, sözde önkoşulsuz, toplumlararası görüşmelere davet edilmekteyiz... Sanki bu dediklerim hiç olmamış gibi, sanki Kıbrıs Türkleri meşru Kıbrıs hükümetinin varlığını kabul etmişler gibi, biz, aynı format üzerine, aynı formülle, toplumlararası görüşmelere, yüz yüze görüşmelere davet ediliyoruz. Önkoşulsuz görüşme kisvesi altında, bize, sözde Kıbrıs hükümetinin varlığını tanımamızı, buna gölge düşürülmemesini önkoşul olarak dayatmaya devam ediyorlar.

Genel Sekretere mektup yazarak, beyanatlarımızla dünyaya duyurduğumuz siyasetimizi yeniden duyurduk. Böyle bir görüşmenin bizi hiçbir yere götürmeyeceğini anlattık ve “masada konfederasyon önerimizden başka bir öneri olmadığına göre, Rum tarafı konfederasyonu görüşmek istiyorsa; yani, iki devlet arasında bir anlaşma yapmaktan yana bir duruma gelmişse, o zaman görüşebilecek hususlar meydana çıkmış olur” dedik. Bunun ötesinde, biz, bunca yıldır, sadece Rumlara zaman kazandırıp, bu zamanı “meşru hükümet” unvanlarını dünyaya yaymak için fırsat vermekten öteye bir işe yaramamış olan toplumlararası görüşmelere katılmak niyetinde olmadığımızı duyurduk. Durum bu merkezde düğümlenmektedir.

Bu çizgi, millî çizgimizdir; Anavatanla birlikte karar verilmiş, onaylanmış bir çizgidir, bunun altına düşmemizi kimse beklememelidir. Siyaset yapacağız, uyumlu görüneceğiz diye, sonu gelmeyecek görüşmelere katılmanın yararı yoktur, zararı çoktur. Biz, mertçe, bütün dünyaya şunu söylüyoruz: Eski ortağımız Rum kanadı “meşru Kıbrıs hükümeti” adı altında güneyde bir Rum Cumhuriyeti kurmuştur. Hedefleri, bütün Kıbrıs’ta Rum Cumhuriyeti kurmaktır. Buna hakları yoktu; çünkü, Türk ortak ezilmemişti, boyun eğmemişti, teslim olmamıştı. Dolayısıyla, Rumlar, bütün Kıbrıs’ta meşru hükümet olmak, devlete sahip çıkmak mücadelesi için başlattıkları Miloşeviçvari¹³⁷³ bir savaşı, 1963’ten 1974’e kadar sürdürdükleri, 1974’te darbeyle zirveleştirdikleri savaşlar serisini kaybetmişlerdir. Kıbrıs’ın sahibiymişler gibi konuşma hakları hiçbir zaman yoktu. Bize karşı savaş açtılar, Miloşeviç’in Kosovalılara yaptıklarının beş beterini yaptılar diye böyle bir hakka sahip olmamışlardır.

Türklerden arınmış bir Rum idaresi istiyorlardı, bunu kazanmışlardır. Güneyde Türklerden arınmış Rum idaresi vardır; adına “Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti” deseler de, demeseler de, bu, Kıbrıs Rum Cumhuriyetidir. Bu cumhuriyetin, kuzeye egemenliğini yayma teşebbüsü, jenosit hareketinin devamından başka bir şey değildir; buna hakları yoktur; yasal olarak yoktur, ahlak açısından yoktur, fizikî açıdan yoktur. Biz, toprağımızı, namus ve şerefimizi, hürriyetimizi, garantörümüz anavatanla birlikte korumaktayız. Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti unvanı altında dünyayı kandırmakta olanlar, bu cumhuriyetin esasını teşkil eden Türk ortağın varlığını, hak ve statüsünü ret ve inkâr etmişler, Türk ortağı yok etmek için yıllardır savaşmışlardır. Şimdi, bu savaşı, Avrupa Birliği yoluyla ve yalan yanlış, tek yanlı uluslararası organların kararlarıyla kazanmaya çalışmaktadırlar. Bunları desteklemek, Kıbrıs Türklerini yok etmek hakkını bunlara teslim etmek demektir; bunları desteklemek, Kıbrıs Türklerinin hak ve hürriyetlerini inkâr etmek, onları azınlık durumuna getirmek isteyenlere güç vermek demektir. Bunu, dış dünya, hangi adalete, hangi hukuka, hangi insafa dayanarak yapmaktadır? Bu soruyu devamlı surette gündemde tutmak her Türkün görevi olmalıdır.

¹³⁷³ Slobadan Miloşeviç.

Biz, dostlarımızın bize asker vermesini, silah vermesini, bizim için kan ve can vermesini istemiyoruz; biz, dostlarımızdan para da istemiyoruz; bütün ihtiyaçlarımızı, ayrılmaz ve kopmaz bir parçası olmakla gurur duyduğumuz Türk Ulusu gönlünden koparak yapmaktadır ve vermektedir; şükran duygularımızı belirtirim. Dolayısıyla, biz, dostlarımızdan, sadece, hak ve adalet ilkelerine riayet istiyoruz. Kıbrıs Rum'u, Kıbrıs Türkünün hükümeti değildir; olamaz, hiçbir zaman olmamıştır, olmak hakkı da yoktur. Bunun kabulünü istiyoruz. Rum liderliği bu talepte bulunduğu sürece, bu iddiayı sürdürdüğü sürece, bizden, kimse, bunlara boyun eğmemizi, bunlarla konuşmamızı ve görüşmemizi istememelidir. Dolayısıyla, yapılacak çağrılar, hak ve adalete dayanmalı, gerçeklere dayanmalıdır. Bugün Kıbrıs'ta iki halk vardır; iki din, iki kültür, iki dil vardır; iki milletin parçaları vardır; bugün Kıbrıs'ta, iki ayrı demokrasi vardır, iki ayrı idare vardır; otuzaltı yıldır kendi kendilerini idare eden halklar vardır, yirmibeş yıldır tamamen ayrılmış bir ülke vardır. Bunların birleşmesini, bunların yeniden bir araya gelmesini isteyenler, bu gerçekleri evvela kabul ederler ve iki ayrı devletin, anlaşma yoluyla işbirliği yapabileceği bir ortamın yaratılmasına yardımcı olurlar. Saldırgan tarafa, makamı işgal etmiş olan ve kendini, bütün Kıbrıs'ın meşru hükümeti olarak satın aldığı silahlarla kuzeye gitme hakkına sahip olduğuna inanan Rum tarafına, böyle bir hakka sahip olmadığını söylemenin zamanı şimdidir. Biz, bunu, anavatanımızla birlikte tekrarlıyoruz; anavatanımızla birlikte, yapılacak ve yapılamayacak şeyleri ortaya koymuş bulunuyoruz.

Yüce Meclisinizden bizim istediğimiz, daima olduğu gibi, haklı davamızda bizi desteklemeye devam etmenizdir. Vermiş olduğunuz destek için müteşekkirimiz. Allah, Yüce Türk Ulusuna, layık olduğu en yüksek mertebeyi verecektir. Anadolu'nun mert insanlarına, Yüce Meclisinizin bu kürsüsünden en içten duygularla sesleniyorum: Siz var oldukça bizim yüzümüz gülecektir, siz var oldukça Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilelebet var olacaktır. Tanrı, canımız, gözbebeğimiz gibi sevdiğimiz anavatanımız Türkiye'ye zeval vermesin. Sizlere, en içten duygularla teşekkür eder, mutlu Barış Harekâtının 25. yılında saygılar ve sevgiler sunarım. Sağ olun.¹³⁷⁴

(8) Avustralya Temsilciler Meclisi Başkanı Neil Andrew başkanlığındaki bir parlamento heyeti 11-17 Temmuz 1999 tarihleri arasında TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un konuğu olarak Türkiye'ye resmi bir ziyaret yapmıştır. 12.7.1999 tarihinde TBMM'de bir araya gelen iki meclis başkanının görüşmesi sırasında, Yıldırım Akbulut, Avustralya'nın New South Wales eyaletinde 24 Nisan'ın sözde Ermeni soykırımı günü ilan edilmiş olmasını eleştirmiştir.¹³⁷⁵

¹³⁷⁴ Bu konuşmaların metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 34 (15.7.1999), ss. 333-368.

¹³⁷⁵ "Avustralya'ya Sözde Ermeni Soykırımı Eleştirisi", a.g.y., s. 17.

(9) ABD'nin insan hakları ve demokratikleşmeden sorumlu Dışışleri Bakan Yardımcısı Harold Hoangju Koh, Temmuz 1999 sonlarında Türkiye'ye gelmiş, Devlet Bakanı Mehmet Ali İrtemçelik, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ve TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkünsüt (Aydın)'ü de ziyaret ederek, komisyonun çalışmaları hakkında bilgi almıştır.¹³⁷⁶

b. 2. Yasama Yılında TBMM'yi Ziyaret Eden Yabancı Heyetlerle İlgili Bilgiler

(1) 31 Ekim 1999 tarihinde Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in resmi davetlisi olarak Türkiye'ye gelen Bangladeş Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şahabuddin Ahmed, aynı gün ayrıca, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'u da makamında ziyaret etmiştir.¹³⁷⁷

(2) 15.11.1999 tarihinde ABD Başkanı William Jefferson Clinton, hem TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'la Meclis'te bir görüşme yapmış, hem de Genel Kurulda konuşma yapan ilk ABD Başkanı olmuştur.¹³⁷⁸ ABD Başkanı Clinton'ın TBMM'de yapacağı konuşma ve bu konuşma sırasında ABD güvenlik birimleri tarafından da önlem alınacak olması, TBMM'de özellikle muhalefet milletvekilleri tarafından sert bir şekilde eleştirilmiştir.¹³⁷⁹ Buna karşılık, 15 Kasım 1999 tarihinde ABD Başkanı Clinton, Türkçe tercümesi aşağıda olan konuşmayı yapmıştır.

Değerli Meclis üyeleri, benim ve ailem için ve delegasyonumuz için, bu Meclisin önünde bulunmaktan büyük bir mutluluk duyuyorum ki, bu, Türk egemenliğinin temsili olan bir Meclistir ki, arkamda yazılı kelimelerin de belirttiği gibi, bu “egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.”

Amerika'nın dayanışma hislerini iletmeye geldim. Ulusal bir trajedi sırasında, ortaklığımızın ve stratejimizin önemini belirtmek için geldim. Uzun süreden beri dostuz. 1863 yılında, Amerika Birleşik Devletleri dışındaki ilk Amerikan koleji -Robert Kolej- kapılarını Türkiye'nin gençlerine açtı; Boğaziçi kenarında bulunmasına izin verilen tek yabancı enstitü idi. Bunun kesin sebebi, Amerika'nın, Türk egemenliğine hiçbir zaman tecavüz etmemiş olmasıydı. Başlangıcını ülkelerimize borçlu olan bu okuldan Sayın Ecevit'in mezun olmuş bulunmasından gurur duyuyorum.

Bu yüzyılın başlarında, Türkiye Cumhuriyetinin büyük kurucusu Kemal Atatürk, Amerika'nın hayallerini, cesur reformlarıyla yakaladı; Kendisine, İkinci George Washington adı verilmişti, Time Mecmuasının kapağında yer aldı, Kongre üyelerimizle yazışmalarda bulundu ve biz de, sefaretimizi, buraya, Ankara'ya, Anadolu'nun kalbindeki bu şehre taşıdık. 1927'de, altı gün süren konuşmasında, bu Meclis önünde, Atatürk, Türkiye'nin dünya ülkeleriyle olan

¹³⁷⁶ “Birdal ve Zana'ya Ziyaret İstemine Ret”, *Hürriyet*, 31.7.1999.

¹³⁷⁷ “Dost Ülkeden Sıcak Ziyaret”, *Türkiye*, 1.11.1999.

¹³⁷⁸ “Bill Clinton'ı Demirel Karşıladı”, *Cumhuriyet*, 15.11.1999

¹³⁷⁹ “Meclis Tartışıyor”, *Sabah*, 11.11.1999.

ilişkilerini değerlendirirken, bence, Amerika'ya bir kompliman yaptı ve "diğerlerine nazaran, Amerika Birleşik Devletleri, daha kabul edilir bir ülkedir" dedi. Sizlere, hâlâ daha nazaran, daha kabul edilir olabilmek için, daha kısa bir konuşma yapacağım; ama, Türkiye'yle ilişkilerimizi gözden geçirmek isterim. Soğuk savaşın başlangıcında, Başkan Truman, Türkiye'nin bütünlüğünü korumak için, Amerika'nın kaynaklarını seferber edeceğini ilan etti. Truman Doktrini, ilişkimizi kaynaştırdı ve Amerika'nın soğuk savaş sonrası ilişkilerinin temelini oluşturdu. Elli yılı aşkın bir süredir, müttefikliğimiz, zamanın karşısında kuvvetli durmuş ve Kore'den Kosova'ya kadar bütün imtihanları geçmiştir. Bütün Amerikalılar adına, yarım yüzyıllık dostluk, güven ve karşılıklı saygıdan dolayı, sizlere teşekkür ediyorum. Soğuk savaş sona erdikten sonra, mükemmel bir şeyi keşfettik. Basitçe, ilişkilerimizin, Sovyetler Birliğiyle karşı karşıya olduğumuz zamandaki kadar önemli olmadığını ve aslında, soğuk savaş sonrasında, ortaklığımızın çok daha önemli olduğunun farkına vardık. Birlikte, NATO'yu, 21. Yüzyılın taleplerine adapte ediyoruz; Balkanlarda ve Ortadoğu'da barış için ortaklık yapıyoruz; tüm bölgeye yardımcı olacak yeni enerji kaynakları geliştiriyoruz. Geçen yılki ticaretimiz 6 milyar doların üzerindeydi; son beş yılda, ticaretimiz, yüzde 50'den fazla artmıştır.

Eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın vizyonu, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Başbakan Ecevit'in devam eden liderliği ve Türk insanının dinamizmi sayesinde, Türkiye, bölgesel büyümenin motoru haline gelmiştir. Önümüzdeki aylarda, çoğu enerji sektöründe olan, Türkiye'ye yeni iş imkânları getiren ve ülkelerimizi daha da yaklaştıran, milyarlarca dolar değerinde yeni projeleri birlikte başlatacağız.

Bu Meclis, Türkiye'yi yeni yüzyıla götürmek için, halihazırda cesur adımlar atmıştır. Amerikan basınının bunu iyi dinlemesini istiyorum: Haziran ve eylül ayları arasında, bu Meclis, olağanüstü 69 yeni kanun geçirdi; bunu, eve dönünce, bizim Kongremize de anlatacağım; ama, şunu da anlıyorum: Sadece sayısı değil, önemli olan, bu kanunların kalitesidir. Sosyal güvenlik konusunda dönüm noktasında olacak bir yasa, Uluslararası Tahkim Kanunu, bankacılık reformu... Bu kanunlar cesaret ve vizyon gerektirmiştir. Anladığım kadarıyla, şimdi de, aynı cesaret ve vizyonu gerektiren zor bir bütçe kararıyla karşı karşıyasınız. Sağlam bir bütçe geçirebilerseniz, bu, ekonominizi güçlendirecektir ve Amerika Birleşik Devletlerinin kuvvetli bir şekilde desteklediği IMF stand-by anlaşması beklentisini ilerletecektir.

Yeni binyılın başlangıcında, farklı geçmişlerden, bugün kutladığımız, birbirimize yaklaşmaya giden yolculuğumuza yansiyacak ender bir şans doğmuştur. Yeni binyıla girerken ortaklığımızı daha da geliştirmeliyiz.

Bugün, hepimiz, Mustafa Kemal Atatürk'ün sayesinde buradayız. Çünkü, kendisi, Ankara'yı başkent olarak seçti; sadece Ankara'yı başkent olarak seçtiği için değil ve Türkiye'nin geleceğinin, bu gururlu Meclisin sembolize ettiği demokrasiye bağlılığını sağladığı için. Yaptıklarının çoğunu, Batılı

güçlerden destek almadan, hatta, onların muhalefeti karşısında, onlar Türkiye'yi parçalamaya çalışıp küçük bir ülke haline getirmeye çalışırken yaptıklarını hatırladıkça, Kendisinin büyüklüğünü bir kez daha anlıyor ve etkileniyorum. Ancak, bunlara rağmen, Kendisinin, Türkiye'yi içine kapamayıp, dünyaya açtığını da göz önüne alınca, büyüklüğü gözümde daha da artıyor. İyi veya kötü, o zamanların olayları, Osmanlı İmparatorluğunun dağılması ve yeni Türkiye'nin yükselmesiyle, bu yüzyılın tüm tarihini şekillendirdi. O imparatorluğun yıkıntılarından, Bulgaristan'dan Arnavutluk'a, İsrail'e, Arabistan'a ve Türkiye'nin kendisine kadar, yeni uluslar ve yeni ümitler doğdu; ancak, eski düşmanlıkların kaybolması zor oluyor. Sınırların değiştirilmesi ve gerçekleşmeyen iddiaların karışımından bir asır süren çelişkiler oluştu; bunlar, Birinci Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşıyla başladı, Ortadoğu ve eski Yugoslavya'da bugünkü çelişkilere kadar uzadı.

20. Yüzyılı anlamak için, Türkiye'nin tarihi, bir anahtardır; ancak, ben inanıyorum ki, Türkiye'nin geleceği, önümüzdeki binyılın ilk yüzyılının şekillenmesinde de son derece önemli bir rol oynayacaktır. Bugün, birkaç dakika ayırarak, buna neden böyle inandığımı anlatmak istiyorum. İnsanlar, harita çizebilmeye başladıklarından bu yana, Türkiye'nin coğrafyasının sabit gerçeklerine dikkat çekmişlerdir ki, Anadolu, kıtalar arasında bir köprüdür; Boğazın en yakın noktasında, 1 kilometreden kısa bir mesafe Avrupa ile Asya'yı ayırır. Sizlerin inşa ettiğiniz köprüler, Türkiye'yi her gün daha da saran ticaret ve dünyanın tüm bölgelerine anında bağlayan haberleşme devrimi sayesinde, aslında, kıtalar arasında ayırım da kalmamıştır. Türkiye'nin Doğu ile Batı'yı birleştirebilmesindeki başarısı, bu coğrafyayı göz önüne alınca, daha da önem kazanmaktadır. Yaklaşık, tümü, demokrasi ve barışa aktif düşmanlık içerisinde olan veya demokrasi ve barışı sağlayabilmek için büyük engellerle mücadele eden komşular tarafından etrafınız kuşanmıştır. Güneydoğuda İran, kapalı ve açık bir toplum savunucuları arasında olağanüstü tartışmalara şahit olurken, Irak, kendi halkına kendi baskı yapmaya, komşularını tehdide ve toplu imha silahları arayışına devam ediyor.

Kuzey Irak'taki Çekiç Güç operasyonundaki desteğinizden dolayı, size teşekkür ediyorum. Bu, Kuzey Irak'taki insanları korumamıza, Saddam'ın baskısını azaltmamıza ve cesurca karşılaştığınız 1991 yılındaki mülteci krizinin yeniden yaşanmasına mâni olmaktadır. Adil, detaylı bir barış kurabilmek için, çok iyi bir imkân doğmuştur. Türkiye, İsrail ve Arap ülkelerine bağlantılarından dolayı, barış için bir güçtür. Kuzeybatıdaki Balkanlarda, son 10 senede, 7 yeni demokrasi doğmuştur ve 4 savaş yüzbinlerce masum hayata mal olmuştur. NATO bünyesindeki Türk güçleri bu savaşların sona ermesine yardımcı olmuştur ve bu sayede, yüzyılın insan hakları ve insan itibarına olan güçlü bağlılığını sergileyerek son bulmasını sağlamıştır. Bugün, kalıcı barış için el ele çalışıyoruz; sadece etnik temizliği ortadan kaldırmaya değil, Balkanlara huzur ve refah getirmeye çalışıyoruz.

Doğuda, Sovyetler İmparatorluğunun harabelerinden 12 tane bağımsız devlet ortaya çıktı. Dünyada, şu anda, özellikle onların sağlam ve demokratik toplumlar haline gelmelerine yardım etmekten daha büyük bir görev yoktur. Bu görevde, aynı şekilde, Türkiye, özellikle aynı dil, tarih ve kültürü taşıyan devletlere ulaşmakta hep önder olmuştur; fakat, hâlâ, yapılacak çok şey var. Rusya'nın önemli demokratik devrimini tamamlamasına yardımcı olmalıyız. Rusya'ya, terörizmle verdiği savaşın doğru olduğunu; fakat, sivillere karşı kaba kuvvet kullanmanın yanlış olduğunu, bunun, Rusya'nın çözmeye çalıştığı sorunları daha da ciddi hale getireceğini anlatmalıyız.

Dağlık Karabağ'daki sorunların çözümü için uğraşmalıyız. Bölgenin enerji kaynaklarını, yeni kurulmuş bağımsız devletlerin kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlayacak ve Türkiye ile Avrupa'nın büyümesine yardımcı olacak şekilde güvenlik altına almalıyız. Tüm bu zorlukları, dünya milletlerinin neredeyse üçte birinin bu hafta İstanbul'da katılacağı AGİT zirvesinde konuşma şansı bulacağız. Geriye baktığımızda ve gelecek nesillere baktığımızda iki değişik istikbal hayal etmek mümkün; fazla zorlanmadan, bir pesimist¹³⁸⁰ kişi, karanlık bir gelecek görebilir: Barış yolları parçalanmış bir Ortadoğu, Saddam'ın kontrol altına alınmayan saldırganlığı, Orta Asya ve Kafkaslarda yıkılmış demokrasiler, bölgede yayılan aşırı uçlaşma ve terörizm, Balkanlarda yükselen şiddet, Pakistan ve Hindistan'da önlenemeyen bir nükleer gerginlik; ancak, bir de farklı bir vizyon var ki, bu da, güçlü bir Türkiye'yi gerektiren, dünyanın yol kesişiminde üç büyük inancın birleştiği, haklı rolünü oynayan Türkiye ile zenginliğin yükseldiği ve çatışmaların azaldığı bir gelecek; toleransın inancın bir parçası olduğuna ve terörizmin saçma bir inanç olduğuna inanılan bir gelecek; insanların inançları doğrultusunda hareket edebileceği ve geçmişlerini ilan edebilecekleri, kadınların eşit saygı gördüğü, milletlerin geleneklerini korumak ve dünyadaki yaşama ayak uydurmak arasında ayrıcalık görmediği bir gelecek; farklılıklarımızı ve insanlığımızı koruyan, insan haklarına saygının arttığı bir gelecek ve özellikle, çoğunluğu Müslüman olan milletlerin Müslüman olmayan milletlerle ortaklığının arttığı, insanların küçük ya da büyük ümitlerini yerine getirmek için beraber çalışılan bir gelecek.

Ümit ediyorum ki, gelecekte bir Amerikan devlet başkanı Müslüman kültürü olan bir ulusa hitap ederken, birbirinden çok değişik üç ülke olan Endonezya, Nijerya, Fas'ın ilerlemelerinin hepimize eskimiş uygarlıkların çatışması sorununu unutmamızı sağladığını söyleyebilsin. Atatürk'ün yetmişbeş sene önce söylediği gibi "ölkeler değişebilir; fakat, uygarlıklar bir bütündür." Başkan Kennedy de aynı şeyi söylemişti Berlin'de "özgürlükler bölünemez" derken. Bütün bunlar doğrultusunda, bölgede ve dünyada milyarlarca insanın geleceği, bu odadaki yirmibeş sene boyunca alınacak kararlara bağlı. Bu insanların hepsinin, Türkiye'nin kendini güçlü, laik, geleneklerine saygılı, geçmişinden gurur duyan; ama, Avrupa'nın da tam bir parçası olan bir ülke

¹³⁸⁰ kötümser

haline gelmesinden çıkarları var. Bu, çok çalışma, vizyon isteyen bir görev; ama, zaten çoğunu yaptınız; Özal'ın reformları, bu Meclisin kararları ve Türk insanının her gün binlerce yoldan enerji dolu ve sorumlu bir sivil toplum olma çabası.

Beraber yaratmak istediğimiz gelecek, Türkiye'nin evindeki demokrasiyi derinleştirilmesiyle başlıyor. Bu ilerlemeyi Türk insanından daha fazla kimse istemez. Birleşme başlattınız; işkenceye karşı emirlerle, politik partilerin haklarını koruyan yeni bir yasayla, Meclisin yaptıkları ve dinamizmle. Türkiye'deki Kürt vatandaşların doğuştan hakları olan normal bir hayatı yakalayabilmeleri için yollar açılıyor; fakat, hakkında ülkelerimizin ilk kez yakın temas kurduğu, elli sene öncesinden bahsedilen Evrensel İnsan Hakları Deklarasyonunun söz verdiklerini yakalayabilmek için, daha yapılacak çok şeyler var. Bu ilerleme, yeni yüzyıla girerken, Türkiye'nin inancının ve başarısının en büyük göstergesi olacak. Herkesten daha net olarak, en çok, en net olarak, Atatürk'ün, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusunun söylediği şu sözlere katılıyoruz: "Egemenlik, korku üzerine kurulmamalıdır." Amerika'nın, Avrupa'nın veya herhangi birinin sizin geleceğinize yön vermeye hakkı yoktur. Bu hakka sadece siz sahipsiniz. Demokrasi, bu demektir. Bu konular üzerinde durmamızın sebebi, bahsettiğim sebeplerden dolayı, Türkiye'nin başarısında derin bir çıkarımız olmasıdır. Biz kendimizi, sizin dostunuz olarak görüyoruz. Şunu da hatırlayınız ki, benim geldiğim ülkede herkesin eşit yaratıldığı inancı vardır; ama, bizde de kölelik vardı, kadınlar oy kullanamıyordu ve ben, realizasyonun mükemmel olmayan şekillerini de biliyorum.

Biz de Amerika'da uzun bir süreçten geçtik; ancak, bu seyahat, değer bir seyahat olmuştur. Sorunlu yüzyılımızdan aldığımız ders odur ki, yazarlar ve gazeteciler kendilerini özgürce ifade ettiklerinde, sadece temel haklarından birini kullanmakla kalmayıp ekonomik kalkınma için önemli olan fikir alışverişini de körüklemektedirler. Böylelikle barış korunur. İnsanlardaki normal olan farklılıklardan söz etmenin barışçı yolları sağlandıkça, barış sürdürülebilir. İnsanlar kültürlerini ve inançlarını başkalarının haklarına mâni olmadan kutlayabildikleri sürece, ılımlılar aşırı uç haline gelmezler. Geleceği belirlemenin ikinci bir yolu da, Ege bölgesindeki gerginliği azaltmaktır. Bunun yapılabilmesi için, Türkiye ve Yunanistan'ın çok çalışması gerekmektedir. Bu zorlu ilişkideki derin tarihi, inanın bana, anlayabiliyorum; fakat, insanlar, yeni ve daha iyi bir tarihin yaratabileceği imkânları görmeye başlıyorlar. Başbakan Ecevit'in Hükümeti, bu yolda önemli atılımlar yaptı. Kendisinin, bana önceden söylediği bir şeye katılıyorum: Sizi ayrı tutan bir tarih ve coğrafya kadar, sizi birleştiren bir tarih ve coğrafya da var Ege'de. Yunanistan da barış için riske atılıyor ve daha önce hiç olmadığı kadar, Türkiye'nin geleceğinin Avrupa'da yattığını anlıyor. Balkanlardaki dengeyi sağlamak için birleştiniz ki, Türkiye veya Amerika'ya nazaran, onlar için çok daha zordu bu atılım. İki milletin insanları, ağustostaki deprem trajedisinde ve tekrar, geçen haftaki korkunç

depremde birleştilediler. Bu depremlerde bir yakınıni veya evini kaybeden her insanın bildiği gibi, bunlar, Türk veya Yunan trajedileri değil, insanlık trajedisidiler ve dünya, bu iki milletin birbirine karşı sergilediği insancıl davranışı asla unutmayacaktır.

Kıbrıs'ta adil bir anlaşmanın sağlanması için de beraber çalışmalız. İki tarafın, dün, Genel Sekreter Annan'ın davetini kabul etmelerini de sevinçle karşıladım. Amaçları, Kıbrıs sorununun toptan çözüümü hakkında anlamlı görüşmelerin tabanını hazırlamaktır. Ümit ediyorum ki, bu görüşmeler, bizleri kalıcı barışa bir adım daha yaklaştırsın. İnanıyorum ki, görüşmeler sonucu ulaşılmış bir çözüüm, iki tarafın da temel isteklerini yerine getirmenin en iyi yoludur.

Son olarak, beraber yaratmak istediğimiz gelecek için, Avrupa'daki yandaşlarımız tarafından öngörüye ihtiyaçımız var; bölünmez, demokratik ve tarihte ilk kez barış içerisinde olan Avrupa vizyonumuzun Türkiye'yi kucaklamadan gerçekteşmeyeceği öngörüsü. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Topluluğunun bir üyesi değildir; fakat, ben, devamlı, Avrupa'nın bütünleşmesinin daha hızlı ve daha ileri gitmesini destekledim ve bu, Türkiye'yi de kapsar. Hâlâ, Avrupa'ya dar bir görüşle bakanlar var. Onların Avrupaları, şu dağlarda veya şu su kütlesinde veya daha da kötüsu, insanların Tanrı'ya daha değişik şekilde ibadet etmeye başladıkları yerlerde bitebiliyor; fakat, büyüyen ve ümit saçan bir topluluk, Avrupa'nın, bir yer olduğu kadar, bir fikir olduğunu da kabul ediyor. Bu fikir, insanların, farklılıktan -fikir, kültür ve inanç farklılığından- güç alabileceğidir. Bunda, demokrasi ve insan haklarının önemi büyüktür. Genelde, Batı dediğimiz, nitelendirdiğimiz bu topluluk, eğer bir fikir ise, bunun kararlaştırılmış bir doğu sınırı yoktur; özgürlüğün gittiği yere kadar uzanabilir.

On sene önce bu ay, Berlin Duvarı yıkıldı; Avrupa'nın üzerinden bir perde kalktı. Bu yıldönümünü en iyi kutlamanın yolu, bu özgürlük hissini yeni nesle hissettirmektir. 1989 yılında, gözümüze ilişen, birleşmeyi tamamlamanın en iyi yolu, tüm güneydoğu Avrupa'yı Avrupa fikrine ve birliğine dahil etmektir. Bu, Sırbistan'da demokrasi demektir; bu, Ege'de barış demektir; bu, Avrupa Birliğine tam olarak kabul edilen, başarılı ve demokratik bir Türkiye demektir. Bu binyılın başında, o kadar ümitlerimiz var, gurur duyacağımız çok şeyler var; fakat, asla unutmamalıız ki, Türkiye, bir zamanlar en az bizim kadar optimist olan birçok uygarlığın harabeleri üzerine kurulmuştur. Onların uğradığı sona uğramamak için, ümitlerimizi ve sözlerimizi, elle tutulur eylemlerle desteklemeliız; hâlâ önümüzde bulunan zorlukları görmeliız ve tarihe dönüşen şu yüzyılda, bize her şeyi veren güvenimizi kaybetmemeliız.

Türkiye, birçok engeli aşarak, kısa zamanda çok ilerledi. Sadece 61 yıl evvel bu hafta, Atatürk vefat etmişti. O zamanlar, Başbakan Ecevit, vefat etmiş bir öndere saygılarını sunmak için Saraya gelen okullu çocuklardan biriydi. Sizler, hepiniz, onun, sonlara doğu, bencillikten tamamen uzak olarak, bir

nesilden diğerine ve her yeni nesle tavsiyelerini emretmek gibi, kendisi için düşünmeye devam eden, düşüncelerini daima tartarak gözden geçiren ve demokrasiyi şekillendiren gençlersiniz. Türkiye'nin bu yüzyılda yarattıkları, insanların kendilerine daha güzel bir gelecek hazırlama yolunda yapabileceklerinin canlı bir örneğidir. Önümüzde imtihan edilmemiş yeni bir yüzyıl bulunmaktadır. Bu, büyük bir fırsattır. Bu odada başlayan ve halen yükselmekte olan demokratik devrimi derinleştirerek, Türkiye, vatandaşlarına iyi hizmet etmekten daha da fazlasını yapabilir. Sizin örneğinizle ve sizin çabanızla, Türkiye, dünyanın ilham kaynağı olabilir. Teşekkür ediyorum.¹³⁸¹

(3) AGİT Zirvesi için İstanbul'a gelmiş olan Finlandiya Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in daveti üzerine Ankara'ya düzenlenen resmi ziyaret sırasında, 20.11.1999 tarihinde, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'u da ziyaret etmiştir.¹³⁸²

(4) AGİT Zirvesi için İstanbul'a gelmiş olan BM Genel Sekreteri Kofi Annan, zirve sonrası geldiği Ankara'da, 22.11.1999 tarihinde TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'u da ziyaret etmiştir.¹³⁸³

(5) 30.11.1999 tarihinde; KKTC Cumhuriyet Meclisi Ekonomi, Maliye, Bütçe ve Plan Komitesinin Türkiye'ye davetlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/406), Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹³⁸⁴ KKTC Meclis Başkanı Ertuğrul Hatipoğlu başkanlığındaki bir parlamento heyeti, 25.11.1999 tarihinde, TBMM Genel Kurulunu da ziyaret etmiştir.¹³⁸⁵

(6) 19-20 Şubat 2000 tarihlerinde KEİPA Denetim Komisyonu İstanbul'da yapılmış, Türkiye adına İhsan Çabuk (Ordu) ev sahipliği yapmıştır.¹³⁸⁶

(7) 28 Şubat-11 Mart 2000 tarihleri arasında Moğolistan Meclisi bürokrat heyeti ziyareti gerçekleşmiştir.¹³⁸⁷

(8) 7.3.2000 tarihinde; Ürdün Kralı Abdullah Bin Al Hüseyin TBMM'yi ziyaret ederek, Genel Kurula hitaben şu konuşmayı yapmıştır:

Muhterem Başkan, sayın üyeler, muhterem hanımefendiler ve beyefendiler; hem şahsım hem de benimle beraber gelmiş olan delegasyon adına, Türkiye Büyük Millet Meclisine kabul edilmek ve burada, bu hitabı yapmak, çok büyük bir onur.

Meclisiniz, özgürlük, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkelerini ayakta tutan Türkiye ve Türk Ulusunun tam bir yansıması olan bir kurumdur. Hem

¹³⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 19 (15.11.1999), ss. 335-339.

¹³⁸² "Finlandiya Cumhurbaşkanı'ndan Dostluk Ziyareti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 71, s. 17.

¹³⁸³ "BM Genel Sekreteri'nin Ankara Ziyareti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 71, s. 17.

¹³⁸⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 26 (30.11.1999), s. 18.

¹³⁸⁵ "KKTC Parlamento Heyeti'nin Ziyareti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 71, s. 16.

¹³⁸⁶ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁸⁷ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

ulusunuzun hem halkınızın hem de ülkenizin, Ürdünlülerin kalbinde özel bir yeri vardır. Ortak dinimiz, tarihimiz ve kültürümüz, uluslarımız arasında kurulmuş olan olumlu ilişkilerin en önemli göstergesidir. Daha da önemlisi, ortak bir vizyonu ve bölgemizde ortak bir kaderi paylaşmamız, bugünün ve geleceğin güçlüklerine karşı ortak bir yaklaşım içinde olmamıza yol açmıştır. Bu ortaklık, Meclisinizin temsil ettiği herkes için, özgürlük ve eşitliğin sağlanması ilkeleri için geçerlidir. Aynı ilkeler, bizim sistemimizde de bulunmaktadır ve demokratik yapımız, aynı temellere oturmaktadır.

Ortadoğu’da adil, sürekli ve kapsamlı bir barışın kurulması ve bu suretle, bölgedeki tüm tarafların istikrar ve güvenliğinin ve haklarının sağlanması ortak amacımızdır. Devletler arasındaki, komşular arasındaki ihtilafların, barışçıl bir şekilde halledilmesine inanıyoruz ve kapsamlı bölgesel güvenliğin sağlanması konusunda, yepyeni bir anlayışı paylaşıyoruz ve bu hedefe ulaşabilmek için geçerli mekanizmaların yaratılmasında, aynı arzuyu paylaşıyoruz. Sosyal ve ekonomik kalkınma programları yoluyla, sürdürülebilir gelişmenin, bölgede ve bölge halkı için sağlanmasını istiyoruz. Ortak kaynaklarımızın en önemlisi su, enerji ve çevrenin de etkin bir şekilde kullanımını destekleyecek bölgesel planları destekliyoruz. Ayrıca, bölgesel ve bölgelerarası ilişkilere hâkim olacak yeni bir davranışlar yasaının kabul edilmesini uygun görüyoruz. Bu suretle, bölgedeki tüm insanî, siyasî ve medenî hakların sağlanabileceğine ve verimli bir devletlerarası ilişki ve işbirliğinin sağlanabileceğine inanıyorum. Bu şekilde, yepyeni bir barış ve mükemmeliyet dönemi başlayacaktır.

Türkiye, bu yeni paradigmanın şekillendirilmesinde çok önemli bir rol üstlenmektedir. Ülkeniz, iki medeniyet, kültür ve kıta arasında köprü olmakla kalmayıp, aynı zamanda, bölgesel düzeyde de, bir olumlu ekonomik etkileşim modeli sunmaktadır. Türkiye’nin komşularıyla ilişkileri, istediğimiz yeni çerçevenin nüvesini teşkil edebilir. Türkiye’nin ekonomik ve sosyal programlarının başarısı da, bu konuda, bize bir başlangıç platformu sağlayacaktır. Ülkenizin ve halkınızın, deprem afeti sonrasında, büyük felaketin üstesinden gelebilmek için gösterdiği cesaret ve yetenek, acılarınızı sizlerle paylaşan herkesin hayranlığını kazanmış ve irade ve gücün bir örneği haline gelmiştir. Serbest girişimcilik kültürünüz ve insan yetenekleriniz, büyük bir bölgesel ekonominin gelişmesi konusunda önemli yatırım taşları olarak kullanılabilir. Bu nedendir ki, Türkiye, bu bölgenin gelecekteki siyasî ve ekonomik geleceğini şekillendirmede kritik ve önemli bir rol üstlenecektir.

Sayın Başkan, saygıdeğer üyeler; Majesteleri merhum Kral Hüseyin’in hükümranlığı sırasında, iki ülkemiz arasındaki ilişkiler karşılıklı saygı ve koordinasyona dayanan bir örnek oluşturmuştur. Sizleri temin ederim ki, ben de, aynen merhum babamın Türkiye ve kardeş Türk Halkına karşı duyduğu aynı derin saygı, hayranlık ve derin duyguları paylaştığımı burada ifade etmek isterim

ve merhum Kral Hüseyin'in mirasını da aynen devam ettireceğimi bilmenizi isterim.

Merhum Kralımızın mirası, mantığın, barışın ve uyumun, ihtilaflar ve rekabetlerin üstesinden gelmesi ilkesine kuruluydu. İşte, bu miras, Ürdün ile eşdeğer hale gelmiştir ve bizim uluslararası düzendeki davranışlarımıza zemin teşkil etmektedir. Bu misyon, bizi, Filistinli kardeşlerimize karşı sorumluluklarımızı devam ettirmeye çağırmaktadır, aynen, geçmişte, onlara, sığınak, imkân ve eşitlik sağladığımız gibi. Aynı zamanda, Kudüs'teki kutsal mekânlar, Kudüs, Filistin ve Filistinliler için adalet yerine gelinceye kadar da sorumluluklarımızın bilincinde olmamızı gerekli kılmaktadır. Bugün, bir barış süreci başlamıştır. Bu barış sürecinde bizim rolümüz ve modelimizin iki tarafın da birbirlerini partner¹³⁸⁸ olarak görmelerine katkıda bulunduğundan onur duyuyoruz; ancak bu şekilde bölgemizde istikrar, güvenlik ve refah sağlanabilir.

Sayın Başkan, muhterem hanımefendiler, beyefendiler; Türkiye, bizimle birlikte istikrarlı bir Ortadoğu yaratma hayalini paylaşmaktadır. Bu bölgede barışın tesisinde Türkiye'nin rolü hayatidir. Çünkü, Türkiye, bu bölgenin ayrılmaz bir parçasıdır. Biz de, sizlerle olduğu gibi tüm bölgede; Lübnan'da, İsrail'de, Ürdün'de, Filistin'de, Suriye'de nerede olursa olsun, halklarımız için daha iyi bir gelecek istiyoruz. İnsanlarımız daha iyi bir yaşamı hak ediyorlar. Hem kendileri, hem çocukları için haklarının ve güvenliğinin garanti altına alınmasını istiyorlar. Çok geç kalmadan, her tarafa barışı hâkim kılmalıyız; çünkü, barış süreci, gayri kabili rücu bir süreçtir ve son birkaç yıl içinde bunun olmaması halinde neler olabileceğini gördük. Medeniyetin beşiğine, yeniden uzlaşma ve uyum içinde yaşama şansı verilmelidir.

İşte, bu insanî unsurlar üzerine bina edilecek barış için, Ortadoğu'da yaşayan kadınların ve erkeklerin de etkileşimine ihtiyacımız var; bunun için de siyasî ve ekonomik yatırımlara ihtiyacımız var; eğer, siyasî ve ekonomik işbirliği ve entegrasyon konusunda sürdürülebilir bir model yaratmak istiyorsak. Tabii, bunun için, gerçek liderlere, gerçek vizyon sahibi insanlara ihtiyacımız var. Önümüzdeki yıllarda karşılıklı çatışmalardan ve savaşlardan vazgeçip, birlikte ekonomi, kültür ve teknoloji alanlarında mükemmelliğin peşinde koşmalıyız.

Hanımefendiler, beyefendiler; bizim, işte bu nedenle geleceğimiz, ulusunuz ile ayrılmaz bir şekilde bütünleşmiştir ve sizinle gerçek bir ortaklığı paylaşıyoruz. Tarihî ve kültürel bağlarımız da, bunun için gerekli platformu sağlamaktadır; ancak, sosyal ve ekonomik paradigmlar sürekli olmalıdır, güçlü olmalıdır. İşte, bu ziyaret sırasında, ülkelerimiz arasındaki o çok özel ilişkiyi güçlendirme amacını taşıyorum ve bu gerçek ortaklık konusunda her iki tarafın da taşımakta olduğu iyi niyeti bir kez daha vurgulamak istiyorum.

İlişkilerimizin kültürel boyutu da dünyaya bakışımızın ve geleceğe bakışımızın benzerliğini tayin etmektedir. Barışçıl bir şekilde birlikte yaşamak

¹³⁸⁸ ortak

ve tüm insanlıkla barış ve işbirliği içinde olmak mesajımızdır ve hedefimizdir. İşte, bu mesajı, bugün burada modernlik, kültür, medeniyetin evrensel barış, uyum ve mükemmeliyet değerleriyle birleştiği bu mekânda sizlere aktarmaktan çok büyük bir onur duyuyorum. Teşekkür ederim.¹³⁸⁹

(9) 9.3.2000 tarihinde Ankara'ya gelen NATO Genel Sekreteri George Robertson, Dışışleri Bakanı İsmail Cem, Milli Savunma Bakanı Sebahattin Çakmakoglu ve Başbakan Bülent Ecevit'e ilaveten TBMM Dışışleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van)'ı da ziyaret etmiştir.¹³⁹⁰

(10) 9.03.2000 tarihinde Antalya'da yapılan BAB Asamblesi Siyasi Komisyonu Toplantısına Türkiye ev sahipliği yapmıştır.¹³⁹¹

(11) 9-12 Mart 2000 tarihleri arasında 10. Antalya Güvenlik ve İşbirliği Konferansına Türkiye ev sahipliği yapmıştır.¹³⁹²

(12) 21.3.2000 tarihinde; Hırvatistan Parlamentosu Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Zdravko Tomac'ın bir parlamento heyetiyle birlikte 5-9 Mart 2000 tarihleri arasında Türkiye'ye davet edilmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/492), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹³⁹³

(13) 26-30 Mart 2000 tarihleri arasında AKPM Denetim Komisyonu raportörlerinin Türkiye ziyareti gerçekleşti.¹³⁹⁴

(14) Bulgaristan Ulusal Meclis Başkanı Yordan Sokolov başkanlığındaki bir heyet, 27.3.2000 günü TBMM Dışışleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van)'ı ziyaret etmiştir.¹³⁹⁵

(15) 4.4.2000 tarihinde; Arnavutluk Meclisi Dışışleri Komisyonu Başkanı ve beraberinde bir parlamento heyetinin Türkiye'ye davet edilmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/521), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹³⁹⁶

(16) 4.4.2000 tarihinde; Polonya Parlamentosu Dışışleri Komisyonu Başkanı ve beraberinde bir parlamento heyetinin Türkiye'ye davet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/522), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹³⁹⁷

(17) 4.4.2000 tarihinde; Brezilya Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler ve Millî Savunma Komisyonu Başkanı ve beraberinde bir parlamento heyetinin Türkiye'ye davet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/523), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹³⁹⁸

¹³⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 28, B 66 (7.3.2000), ss. 31-33.

¹³⁹⁰ "NATO'dan Türkiye'ye Destek", Cumhuriyet, 10.3.2000.

¹³⁹¹ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁹² TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 28, B 69 (21.3.2000), s. 495.

¹³⁹⁴ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹³⁹⁵ "Sokolov İnan'la Görüştü", Milli Gazete, 28.3.2000.

¹³⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 75 (4.4.2000), s. 21.

¹³⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 75 (4.4.2000), ss. 21.

¹³⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 75 (4.4.2000), ss. 21-22.

(18) Alman Cumhurbaşkanı Johannes Rau, 5-8 Nisan 2000 tarihleri arasındaki resmi Ankara ziyareti sırasında, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'u da ziyaret etmiştir.¹³⁹⁹

(19) 6.4.2000 tarihinde; Macaristan Millî Savunma Bakanı Dr. Janos Szabo TBMM'yi ve Genel Kurulu ziyaret etmiştir.¹⁴⁰⁰

(20) Belçika Temsilciler Meclisi Başkanı Herman De Croo başkanlığındaki bir parlamento heyeti resmi bir ziyaret maksadıyla 10.4.2000 tarihinde Türkiye'ye gelmiş ve deprem bölgelerinde incelemelerde bulunmuştur. Belçika parlamento heyeti 13.4.2000 tarihinde, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van)'ı ve TBMM İnsan Hakları Komisyonu başkanı Sema Pişkinsüt (Aydın)'ı ziyaret etmiş, daha sonra da TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut başkanlığındaki heyetle "heyetlerarası" görüşme gerçekleştirmiştir.¹⁴⁰¹

(21) 10-11 Nisan 2000 tarihlerinde AGİTPA Başkanlık Divanı Toplantısı Antalya'da yapılmıştır.¹⁴⁰²

(22) 11.4.2000 tarihinde; Küba Halkın Gücü Meclisi Uluslararası İlişkiler Komisyonu Başkan Yardımcısı Ramon Pez Ferro'nun, resmî temaslarda bulunmak üzere, beraberlerinde bir parlamento heyetiyle, Türkiye'yi ziyaretlerinin uygun bulunduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/526), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁰³

(23) 11.4.2000 tarihinde; Gürcistan Parlamentosu Dışişleri Komitesi Başkanı Nino Burcanadze'nin, resmî temaslarda bulunmak üzere beraberinde bir parlamento heyetiyle Türkiye'yi ziyaretlerinin uygun bulunduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/527), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁰⁴

(24) 11.4.2000 tarihinde; Rusya Federasyonu Devlet Duması Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Dimitri Olegoviç Rogozin'in, resmî temaslarda bulunmak üzere beraberlerinde bir parlamento heyetiyle Türkiye'yi ziyaretlerinin uygun bulunduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/528), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁰⁵

(25) 12-13 Nisan 2000 tarihlerinde AGİTPA Yeni Riskler ve Tehditler: 21. Yüzyılda Azınlıklar Semineri Antalya'da yapıldı.¹⁴⁰⁶

¹³⁹⁹ "Akbulut: Türkiye Demokratik Birikim ve Dinamizmini Yeni Yüzyıla Taşıyor", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 75, s. 12; ayrıca: *Almanya Ankara Büyükelçiliğinin web sayfası*, (erişim: 21.1.2007),

http://www.ankara.diplo.de/Vertretung/ankara/tr/03/Bilaterale__Beziehungen/Hochrangige__Besuche.html

¹⁴⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 77 (6.4.2000), ss. 332-333.

¹⁴⁰¹ "Belçika'dan Deprem Bölgesine Prefabrik Köy Jesti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 75, s. 15.

¹⁴⁰² TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹⁴⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 78 (11.4.2000), s. 414-415.

¹⁴⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 78 (11.4.2000), s. 415.

¹⁴⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 78 (11.4.2000), s. 415.

¹⁴⁰⁶ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

(26) 11.4.2000 tarihinde; TBMM'nin açılışının 80. yıldönümü kutlamaları programı çerçevesinde TBMM Başkanlığınca belirlenen ülkelerin parlamento başkanlarının veya üyelerinin 21-25 Nisan 2000 tarihleri arasında ülkemize davetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/529), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Davet edilen ülkeler şöyledir: (A) AB üyesi ülkeler; Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İngiltere, İrlanda, Portekiz, İspanya, Yunanistan, İsveç, Danimarka, Finlandiya, Avusturya, (B) Türk Cumhuriyetleri ve Kafkas Ülkeleri; Azerbaycan Cumhuriyeti, Gürcistan Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Türkmenistan Cumhuriyeti, Özbekistan Cumhuriyeti, Kırgızistan Cumhuriyeti, (C) Balkan Ülkeleri; Bulgaristan, Romanya, Makedonya, Arnavutluk, Bosna Hersek, (D) Diğer ülkeler; KKTC, İsrail, Mısır Arap Cumhuriyeti, Çin Halk Cumhuriyeti, Japonya, ABD ve Rusya Federasyonu.¹⁴⁰⁷

(27) 14.4.2000 tarihinde; Polonya Cumhurbaşkanı Aleksander Kwasniewski, TBMM'yi ziyaret etmiş ve Genel Kurulan hitaben şu konuşmayı yapmıştır:

Sayın Meclis Başkanı, sayın milletvekilleri, hanımefendiler ve beyefendiler... Ben, bugün, burada, Türkiye Büyük Millet Meclisinde sizlere hitap ediyor olmaktan büyük bir onur duymaktayım. Türkçem de çok kötü değildi umarım, girişte yaptığım konuşmamda.

Gördüğüm kadarıyla, Polonya'nın menfaatleri ve rolünü düşünecek olursak, günümüzün Avrupa'sında Türkiye ve Polonya arasındaki ilişkileri de düşünecek olursak, aramızdaki dostluğun pek çok kanıtını bulma imkânımız mevcuttur. Bugün, Ankara'da, burada, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, hepinize, Polonya'dan, Türk müttefiklerimize, arkadaşlarımıza, dostlarımıza derin sevgiler ve selamlar getirdim. Sizleri, Türk-Polonya Dostluk Grubu adına, bütün Polonyalılar adına, siz parlamenterleri saygıyla selamlamak istiyorum.

Hanımefendiler, beyefendiler; bizler, artık, yeni uluslararası ittifakların olduğu bir dönemde yaşıyoruz. Görüyoruz ki, Avrupa'da büyük değişiklikler, önemli değişiklikler meydana geliyor, ortaya çıkıyor. Bazen bu değişikliklerin sürati istediğimiz kadar olmasa da, yine de bu değişiklikleri gözlemlemekteyiz. 2000 yılında, görüyoruz ki, Avrupa yeni baştan inşa edilirken, yeni yüzyılın gerçekleri de, önümüzde, görmemiz gerektiği şekilde, açık ve net bir şekilde durmaktalar. Topluluk içerisindeki ülkeler, farklı kültürlerden, farklı toplumlardan gelerek, ortak demokratik değerler ve serbest piyasa ekonomisini oturtmak için, Akdeniz Bölgesinden İskandinavya'ya, Atlantik'ten Karadeniz'e kadar, ortak bir formasyon oluşturmaya çalışmaktalar. Yine de, Avrupa'ya kuşbakışı bakacak olursak, Avrupa'nın tarihine ve de bugünkü Avrupa Birliği'ne bakacak olursak, Avrupa Birliği dediğimiz gerçek, sadece bizim hedefimiz değil, kaderimizdir de aynı zamanda. En azından, görüyoruz ki, önümüzde iyimser

¹⁴⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 30, B 78 (11.4.2000), ss. 415417.

senaryolar bulunmaktadır. Dolayısıyla, bizim yapmamız gereken, refah içerisinde, güvenli, istikrarlı bir Avrupa'yı düşlemek ve bu amaca yönelik hareket etmektir.

Avrupa Birliğinin karşısında bulunan esas önemli meselelerden bir tanesi, 21. Yüzyılda, Avrupa Birliği içerisindeki sınırları ortadan kaldırmak ve yavaş yavaş doğuya doğru ilerlemek; ama, Avrupa, eğer, bu birliği mümkün olan ve gerçekleşmesi gereken süre içerisinde gerçekleştirmeyip, gerektiğinden fazla yavaş davranacak olursa, başarı, istikrar ve Avrupa Birliğinin ortaya çıkması gölgelenecektir. Görüyoruz ki, bu entegrasyon sürecinde Kuzey Atlantik, yani NATO, çok önemli bir rol oynamıştır. Geçtiğimiz kırk yıl içerisinde Yalta sonrasındaki ayrılmayı da düşünecek olursak, çok önemli bölünmeler ve karşılıklı kutuplaşmalar olduğunu görüyoruz ve tabii ki, bu da NATO'ya çok önemli görevler vermiştir. Görmekteyiz ki, Türkiye, bu sürece önemli katkılarda bulunmuştur. Türkiye'nin katkıları hem siyasî hem de askerî alanda olmuştur. 1989'dan sonra ortaya çıkan tarihî değişiklikler, Orta ve Doğu Avrupa'da NATO'nun da karşı karşıya bulunduğu yeni değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Yalta sonrası bölünmeden sonra, Avrupa'da ortak güvenlik ve istikrar anlamında ve demokratik değerler anlamında çok önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Bizler, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan olarak çok önemli değişiklikleri bu süreç sonrasında başlattık ve Polonya, bölgesinde bir lider olarak bu değişikliklerin başını çekti. Hukuk devleti, demokrasi ve NATO'nun değerlerini yerleştirebilmek için devlet politikası olarak ortak değerleri savunduk ve bütün bu ülkelerin kaydettiği gelişmelerde önünü çektik. İttifakı, bizler, ortak değerlerimizi temsil eden bir kurum olarak görmekteyiz ve tarihî geleneğimizden bu yana görüyoruz ki, her zaman yerimiz bu ittifak içerisinde olmuştur.

Türkiye'yle her zaman bizler tarihten gelen bir ortak geçmişi paylaşıyoruz. Polonya, artık NATO üyesidir ve Türkiye'nin de müttefikidir ve Türkiye'nin de desteği sayesinde bu gerçekleşmiştir. Bizler geçmişte çok zor dönemleri beraber geçirdik ve örneğin, Kosova'da çok ciddi sorunlar yaşandı; fakat, beraberce bu sorunların üstesinden gelindi, askerî anlamda işbirliği yaptık. Türkiye Büyük Millet Meclisinin önünde bugün bu konuşmayı yaparken, sizlere bu alanda vermiş olduğunuz kararlardan dolayı tekrar teşekkürlerimi sunmak istiyorum; teşekkür ederiz.

Polonya, bu anlayışı, dostluğu, Türkiye'nin bize göstermiş olduğu desteği son derece iyi bilmektedir. Bizler, aynı zamanda, ilişkilerimizde bonkör olmuşuzdur, birbirimize karşı her zaman sorumlu ve ileri görüşlü olmuşuzdur ve stratejik düşünme yöntemini her zaman tercih etmişizdir ve Avrupa içerisinde bulunan Polonya'ya karşı, bize karşı Türkiye'nin göstermiş olduğu dayanışma, her zaman altı çizilecek bir dayanışma olmuştur. Polonya, NATO içerisinde rolünü her zaman yerine getirecek, sorumluluğunu yerine getirecek bir ülke

durumundadır. Bunu, zaten, yakın geçmişimizden de görmemiz mümkündür. Avrupa Atlantik Güvenlik Bölgesinde, istikrar ve demokrasinin ihtiyaçları neyi gerektiriyorsa, açıklık politikaları neyi gerektiriyorsa, Polonya bunları gerçekleştirmek için elinden geleni yapacaktır.

Polonya ve Türkiye'yi birbirine bağlayan hususlara bakacak olursak, sadece coğrafi yerimiz değil, aynı zamanda, ittifak içerisindeki rollerimiz ve tecrübelerimizdeki ortak paylaşımlar ve karşılaştığımız zorluklara karşı gösterdiğimiz hassasiyet, bizi birbirimize yaklaştıran ortak noktalarımızdır. Polonya, gelecekte de, her zaman, ittifaktaki diğer ülkelerle olduğu gibi, Türkiye'yle de, üyeliği anlamında, aynı dayanışmayı göstereceğine emindir. Polonya, bütün Avrupa'nın ortak menfaatlerinin ne olduğunun bilincindedir ve bu alanda hareket etmeyi de amaçlamaktadır.

Hanımefendiler, beyefendiler; Türkiye ve Polonya arasındaki ilişkilerimiz, sadece son yılların emeklerinin bir neticesi değildir, tarihin derinliklerine kadar uzanmaktadır. Bizler, bu yıl iki önemli yıldönümü kutladık. Bunlardan birincisi, Osmanlı İmparatorluğunun 700. kuruluş yılıydı; diğeri ise, Polonya'nın 1000. yıl kutlamalarıydı ve her iki kutlama da Batı Avrupa kültürüne önemli katkılarda bulunmuştur ve görüyoruz ki, bizim ortak geçmişimiz altıyüz yıla dayanmaktadır, Polonyalıların ve Türklerin geçmişi. İlk Polonya heyeti Türkiye'yi 1414 yılında ziyaret etmiştir; ülkelerimiz arasında ilk ittifak anlaşması 1533 yılında imzalanmıştır. Üçyüz yıl boyunca Polonya ve Türkiye ortak sınırları paylaşmışlardır; yani, bu, tabii ki, tarihte yer almış olan şeylerden bahsediyorum.

Tarihi açıdan konuşacak olursak, aramızdaki bağlantıların zaman zaman çekişme ve mücadeleyle geçtiğini de görebiliriz; ama, yine de kendi içerisinde karşılıklı birbirimizi takdir etmek ve karşılıklı girişimlerimizi yakından saygıyla izlemenin olduğunu görürüz. Birbirimizin savaş becerilerini her zaman takdir etmişizdir ve birbirimizin becerileriyle ilgili daha fazla bilgi toplamak için her zaman gayret sarf etmişizdir. Böylelikle, ülkelerimiz arasında kültürel yakınlaşma gerçekleşmiştir. Hiçbir zaman biz geçmişi unutmuyoruz. Polonya için trajik zamanlar gündeme geldiği zaman, Türkiye her zaman bizim dostumuz olmuştur. 1768 yılında, Türkiye, Polonya'nın bağımsızlığını savunmuştur. Ülkemiz, Avrupa haritasından silindiği dönemde, son derece önemli olarak, yüce divanda her zaman şu soru sorulmuştur: Lehistan temsilcisi geldi mi divana? Bunu asla unutmadık.

Türkiye ve Polonya arasındaki ilişkileri düşünecek olursak, Polonyalılar için Türkiye her zaman bir ikinci yuva olmuştur. Yine, aynı şekilde ikinci yuva olarak Türkiye'yi benimseyenler ve sizin kültürünüze de katkıda bulunmuşlardır, örneğin, Konstanty Borzecki, yani, Mustafa Celalettin Paşa Türk tarihi içerisinde yerini almıştır. Yine, aynı zamanda çok önemli Polonyalı şairlerden Adam Mickiewicz İstanbul'un yanında bulunan Polonezköy'de yerleşmiştir ve ilişkilerimizin bir sembolü olarak çalışmalarını orada devam ettirmiştir. 19 uncu

Yüzyıldaki siyaset bilimcilerden Adam Czartoryski bakacak olursak, şöyle demektedir: “Türkler, bizi, biz Polonyalıları en iyi tanıyan millettir; onlar, Polonyalıların değerini bilip, kalpten bize destek veren kişilerdir.”

Saygıdeğer milletvekilleri, Polonya ve Türk milletvekilleri arasındaki ve devletleri arasındaki ilişkiler, 20. Yüzyılda özellikle önem kazanmıştır. Polonya tekrar bağımsızlığını kazandığında, Türkiye, çok ciddi bir adım atmış ve kendisi de reformlarını gerçekleştirirken, ikili görüşmelerimiz, ikili ilişkilerimiz başlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk’ün Türkiye Cumhuriyetini kurduğu dönemde, bu ikili ilişkiler de yavaş yavaş tekrar gelişmeye başlamıştır. Bugün, bizler, ortak geçmişimiz ve tarihimizin zenginliğinden yola çıkarak, ilişkilerimizde yeni bir sayfa açmaktayız.

Hanımefendiler, beyefendiler; izninizle, bizleri uluslararası platformlarda da bir araya getiren bu ilişkilere değinmek isterim. Daha önce de söylemiş olduğum gibi, Orta Avrupa’da ve Doğu Avrupa’da çok büyük değişiklikler gerçekleşmeye başlamıştı. Biliyoruz, 1980 yılının ağustos ayında Polonya’da ortaya çıkan isyanlar ve daha sonra 1989’daki yuvarlak masa görüşmeleri, son derece hayati önem taşıyan, tarihi önem taşıyan reformların başlangıcını teşkil etmiştir. Bugün, Polonya’da, bizler, demokrasi ve hukuk devleti kavramlarını oturtuyoruz, sivil toplumun güçlü unsurları olan özgür medya, yerel hükümetler ve halkın katılımıyla ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla, yeni bir sistemi başarıyla oturtmaya çalışıyoruz. Bizler, ekonomik başarıyı ve sivil hayattaki başarıyı, yaşam standardını yükseltecek değerler olarak, beraberce götürmeye çalışıyoruz. Artık, son yedi yıldır, ekonomik reformlarımız ve büyüme hızımızla, Avrupa içerisinde en süratli büyüyen ülkeler içerisinde yer alıyoruz ve 40 milyonluk pazar oluşturarak Avrupa içerisinde çok önemli bir yatırım kapasitesi haline getirdiğimiz ülkemiz, şu anda 40 milyar dolarlık bir yabancı yatırımı ülkemize çekmiş bulunuyor.

Bizimle ortak çalışmalar, girişimler içerisinde bulunan, ekonomik alanda çalıştığımız ülkeler içerisinde, Batı Avrupa ülkelerinin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinin yanı sıra, Almanya, Fransa’yla çok yakın ilişkilerimiz mevcuttur ve aynı zamanda, İngiltere, İtalya ve diğer Avrupa Birliği ülkeleriyle de ilişkilerimizi geliştirmeye çalışmaktayız. Son iki yıldır Birlikle üyelik görüşmelerimiz devam etmektedir ve ümit ediyoruz ki, gerekli reformları gerçekleştirerek bu üyeliği gerçekleştireceğiz ve bizler, 2002 yılının sonuna doğru Birliğe tam üye olmayı amaçlıyoruz.

Aynı zamanda, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Slovakya arasındaki ilişkilerimiz çerçevesinde, SEFTA olarak adlandırdığımız serbest ticaret bölgesinin kurulmasını da gerçekleştirmekteyiz. Bizler, aynı zamanda, Litvanya’yla da çok örnek ilişkiler içerisindeyiz; Estonya ve Letonya’yla da bu ilişkilerimizi geliştiriyoruz. Ukrayna’yla zaten stratejik ortaklık çalışmalarımız yürümektedir. Bizler, Rusya’yla da ilişkilerimizi işbirliği anlamında

gerçekleştirmeyi amaçlıyoruz ve ekonomik reformlarımızı bu alanda geliştirmeyi amaçlamaktayız. Bizler, bölgesel işbirliği anlamında, ilişkilerimizi, Orta Avrupa, Doğu Avrupa, Kafkaslar, Karadeniz Bölgesi ve Hazar Denizi, Baltık Denizi bölgesinde de geliştirmeyi amaçlamaktayız.

Hanımefendiler, beyefendiler; Polonya ve Türkiye, artık, giderek artan şekilde birbirine yaklaşan iki dost ülkedir. NATO'daki ortaklığımızdan sonra, karşılıklı işbirliğimizin gelişeceğine dair de ümitlerimiz mevcuttur. Parlamentolar arasında yakın bir işbirliği vardır ve aynı zamanda da Varşova'da Reform Plaza ve aynı zamanda ticaret merkezimizde Türk "antreprenörleri", girişimci ruhlarını sembolize edecek girişimlerde bulunmaktalar ve de iş bağlantıları geliştirmekteler. Yine, önümüzde, bununla da yetinmeyip, açabileceğimiz daha pek çok kapı vardır ve işbirliğimizi geliştirebiliriz. Bunlar enerji sektöründe, madencilik sektöründe, armatörlük sektöründe ve aynı zamanda, savunma sanayisinde gerçekleştirilebilir ve bunun yanı sıra, taşımacılık sektöründe, altyapı sektöründe de gerçekleştirilebilir.

Her yıl, Türkiye, aşağı yukarı 60.000 Polonyalı turist tarafından ziyaret edilmektedir ve bilim kültür alanında da karşılıklı paylaşımlarımız mevcuttur. Örneğin, geçtiğimiz yıl, Ankara'da çok önemli bir sanat sergisi yer almıştır; şu anda, aynı sergi Varşova'da yer almaktadır. Polonya, Türkiye'nin Avrupa içerisindeki yerinin öneminin bilincindedir. Geçtiğimiz yıllar içerisinde, Türkiye, demokratik değerlerin Avrupa'da savunulması konusunda çok önemli roller oynamıştır ve Avrupa'nın güneydoğu kanadında Avrupa'yı koruma rolünde çok önemli görevler üstlenmiştir. Avrupa, hiçbir zaman, Türkiye olmaksızın, tam anlamıyla bir Avrupa sistemini oturtamazdı ve Türkiye, hiçbir zaman, Avrupa'yı bu anlamda yalnız bırakmadı; dolayısıyla, Polonya, Türkiye'nin bütün çabalarını takdirle, şükranla karşılamaktadır. Polonya ve Türkiye, Avrupa'da istikrara katkıda bulunmuş ülkeler olarak yer almaktadır ve bu anlamda bölgesel perspektifler açısından da ileride daha fazla yapabileceğimiz şey olduğuna inanıyoruz.

Her iki ülke de, OECD'ye üye olan ülkeler olarak, dünya piyasalarında en fazla büyüme potansiyeli gösteren ülkeler olma özelliğini taşımaktadır; komşularımıza bu anlamda yol göstermekteyiz ve ilham vermekteyiz. Stratejik seçimler yapılması konusunda, reforma yönelik çalışmalar yapılması konusunda bölgemizde de örnek teşkil etmekteyiz. Bizler, siyasî ve kültürel açıdan köprü olan ülkeleriz. Polonya, Batı ve Doğu arasında; Türkiye, Avrupa ile Asya arasında köprüdür. Avrupa'nın, bu gerçeği göz önünde bulundurmamasını düşünmek mümkün bile değildir. Polonya, bu çerçevede, Helsinki zirvesi sonrasındaki kararları büyük bir memnuniyetle karşılamıştır ve Avrupa Birliğine aday ülkeler çerçevesinde Türkiye'nin de yer almasının ve müzakerelerin bu çerçevede başlatılmasının çok önemli olduğunu düşünmektedir.

Bugün, Türkiye'de, görüyoruz ki, bir egoizm virüsü gündeme gelmektedir. Herkesin, tabii ki, kendine ait problemleri vardır; Polonya'nın

vardır, Türkiye'nin kendi problemleri vardır, Avrupa Birliğinin de kendine ait sorunları, problemleri vardır; fakat, önemli olan, bu problemlerden dolayı, bir süreci, entegrasyon sürecini yavaşlatmamaktır. Bu sorunların mevcudiyeti, entegrasyon sürecinin yavaşlatılması için bir özür, bir mazeret olamaz. Değişikliklere karşı direnç göstermek, değişmemek, Avrupa'nın hayrına olmayacaktır; dolayısıyla, Avrupa Birliği için önemli olan, gelecekteki üyeleriyle mümkün olduğunca süratle entegrasyon¹⁴⁰⁸ sürecini gerçekleştirmesidir. Dolayısıyla, bu amacımız göz önünde bulundurularak, Avrupa Birliği çerçevesinde, Avrupa projeleri gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Biliyoruz ki, Birliğin esas amacı dayanışmadır. Dayanışma da, Birlik içerisindeki ülkelerin kendi içlerinde uyumlu hareket edebilmelerini gerektirmektedir. Bu çalışmalar, sadece Avrupa Birliğinin tarihteki başarılarını kapsamamaktadır; ama, aynı zamanda, Birliğin üyesi olanlar ve Birliğin dışında bulunan ülkeleri de, daha güvenli, daha demokratik, daha refah içerisinde yaşayan bölgeler haline getirebilmektir. Polonya ve Türkiye, işte bu amacı gerçekleştirecek olan ülkelerin başında gelmektedir. Yeni yüzyılın başlangıcında, bütün amaçlarımızı gerçekleştirebileceğimiz yeni fırsatlar önümüze çıkmakta. Bizler Avrupa'ya inanıyoruz ve siz, Avrupa tarafından ihtiyaç duyulan bir ülkesiniz.

Çok teşekkür ediyorum dikkatle dinlediğiniz için ve hepinize, hanımefendiler, beyefendiler, saygıdeğer Türk parlamenterleri, hepinize ayrı ayrı başarı dileklerimi sunmak istiyorum. Ümit ediyorum ki, ortak çalışmalarımız, ortak amacımız, Türkiye ve Polonya için ve ortak Avrupa geleceği için faydalar sağlayacaktır.¹⁴⁰⁹

(28) Arnavutluk Parlamentosu Dışişleri Komisyonu Başkanı Sabri Godo ve üyelerinden oluşan bir heyet, TBMM Dışilişkiler Komisyonu Kamran İnan (Van)'ın resmi davetlisi olarak geldikleri Ankara'da, 19.4.2000 tarihinde önce TBMM Dışilişkiler Komisyonu Kamran İnan (Van)'ı ziyaret etmişlerdir. Aynı gün ayrıca TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut tarafından da kabul edilen konuk heyet, ayrıca Genel Kurulu da ziyaret etmiş ve daha sonra Türkiye-Arnavutluk Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Fahrettin Gülener (Bursa) ile bir araya gelmiştir.¹⁴¹⁰

(29) ÇHC Devlet Başkanı Jiang Zemin, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in resmi davetlisi olarak geldiği Ankara'da, 19.4.2000 tarihinde TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'u da ziyaret etmiştir.¹⁴¹¹

(30) 23.4.2000 tarihinde; TBMM'nin Kuruluşunun 80. Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması münasebetiyle önce

¹⁴⁰⁸ *uyum*

¹⁴⁰⁹ *TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 81 (11.4.2000), ss. 124-128.*

¹⁴¹⁰ "İnan'ın Romen ve Arnavut Konukları", *TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 75, s. 15.*

¹⁴¹¹ "Çin Devlet Başkanı Zemin, TBMM'yi Ziyaret Etti", *TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 75, s. 12.*

İstiklal Marşı okunmuş, daha sonra da TBMM Başkanı tarafından, konuk olarak Türkiye’de bulunan Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Makedonya, Romanya, Kuzey Kıbrıs, Türkmenistan, Özbekistan, Bulgaristan, Finlandiya, Gürcistan, Kazakistan, İrlanda, Çin, Fransa, Almanya, İsrail, Kırgızistan ve Rusya Parlamentolarının temsilcilerine, Genel Kurul adına, “hoş geldiniz” denilmiştir.

TBMM’nin 80. yıl kutlamalarına Azerbaycan, Makedonya, Arnavutluk, Bosna-Hersek, KKTC, Özbekistan, Romanya ve Türkmenistan Başkanlık düzeyinde; Bulgaristan, Finlandiya, Gürcistan ve Kazakistan Meclis Başkanı Vekili düzeyinde; Almanya, İrlanda, Fransa, Kırgızistan, İsrail, ÇHC ve RF milletvekili düzeyinde katılım sağlamıştır.¹⁴¹²

23 Nisan 2000 günü, günün önemi ve anlamı üzerinde, Türk devlet adamlarına ilaveten, konuk parlamento başkanları adına, Türkmenistan Cumhuriyeti Meclis Başkanı Sahad Muradov tarafından şu konuşma yapılmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanı, Sayın Meclis Başkanları, sayın milletvekilleri, kardeş Türk Halkı; bugün, Türkiye’de, onun güzel başkentinde, burada, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yeni salonunda sizlerle olmak büyük bir mutluluktur. Bizleri burada buluşturan bu vesilenin önemi çok büyüktür. Türk Halkına, her zaman aydın yol gösteren, Büyük Atatürk’ün yarattığı Türkiye Büyük Millet Meclisi 80 yaşında; bu nasıl gurur verici bir olaydır. Bir millet yeniden doğarak 80 yaşına gelmiştir. Milletler, onların kurumları, devletler, ne kadar çok yaşarlarsa, o oranda da gençleşmektedirler. Onların kısmetine, çok yaşayıp, çok işler yapıp büyük tecrübe sahibi olmak, halkı refaha yönlendirmek çıkmıştır. Kardeş Türk Halkının Büyük Meclisi aynı yolla gelişmeleri kat ederek bugüne gelmiştir.

Türkmenistan Cumhurbaşkanı Sayın Türkmenbaşı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının 80. yıldönümü dolayısıyla, devletin Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanını, Başbakanını, tüm milletvekillerini, kardeş Türk Halkını tebrik ediyor. Meclis Başkanlarının hepsi adına, burada konuşup, tebrikleri sunmaya beni görevlendirdiler. Hepimiz, bu sıcak kutlamalara katılıyoruz. İlklerin her zaman için heyecanlı ve onur verici olaylar olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Böyle olayların temelinde ise, herhangi bir başlangıç olması önemlidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, bugün bize, 23 Nisan 1920 tarihindeki o günkü sevinci yaşatmaktadır. Aslında o günün mukaddesliği, hepimizin buraya toplanmamıza vesile olmuştur. Büyük Atatürk’ün liderliğinde, Türk Halkının kaderini belirleyecek yeni Meclisin temeli atılmıştır. O günden itibaren, Türkiye’de çağdaşlığa el uzatan halkı, aydın geleceğe davet eden zaman başlamıştır. Onların hepsinin temelinde ise, Türk Halkının kanla, terle ulaştığı

¹⁴¹² TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

millî egemenliği vardır. Tarih sayfaları, Türk Halkının vatanın ve milletin bağımsızlığına kolay erişmediğini her zaman hatırlatmaktadır.

Biz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, 80 yıldan beri kardeş Türk Halkının millî egemenliğini, hürriyetini korumak ve geliştirmek yolunda büyük tecrübelerle sahip olduğunu bilmekteyiz. Türkiye Büyük Millet Meclisinin başına taç ettiği inancı nedir diye soranlara, Türk Halkının Büyük Oğlu Atatürk'ün “egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” sözlerini hatırlatmak yeterlidir. Bu sözleri, bu büyük kurul, bahtiyarlığın tacı etmektedir. Bağımsızlık, her devlet için çok önemlidir; onun kan damarıdır, kalbinin atmasıdır; ama, bu, yeni bağımsızlığın, özgürlüğün tadına varan devletler için daha da önemlidir. Onların bütün varlığıdır, büyük gurur kaynağıdır. Geçen yüzyılın son on yılında, eski Sovyetler Birliğinin sınırları içinde birkaç bağımsız devlet olmuştur. Eski imparatorluğun yıkılmasıyla, dünyada ve bölgede tamamen yeni dengeler oluşmuştur. O devletlerin arasında bağımsızlığını kazanan devletlerden biri de Türkmenistan'dır.

Büyük siyasî olaylar, kardeş Türkiye'nin hayatını da etkilemiştir. Türkmenistan'ın bağımsızlığını ilk olarak tanıyan da, Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Kısa zaman içinde iki devletin arasındaki ilişkiler gelişmiş, bu seviyelere ulaşmıştır. Bu dünyada karşılıklı ilişkilerin ve işbirliğinin örnek alınacak yeni bir tarafı olduğunu söylersek yanılmayız. Onun en büyük kanıtı budur. Dünya, her şeyden fazla dostluğa, kardeşliğe muhtaçtır. Türkmen ile Türk Halkının arasında ise, bu ilişkinin en güzel örneği sergilenmektedir. Türkmenistan ile Türkiye'nin arasındaki işbirliği, bunun en güzel örneğidir. Bu anlatımı, Sayın Cumhurbaşkanımız Saparmurat Türkmenbaşı'nın sözleriyle daha da pekiştirmek mümkündür: “Biz, bir millet, iki devletiz.”

Türkmenistan ile Türkiye arasında, geçen sekiz dokuz senede büyük bir yol kat edilmiştir. Bu, çeşitli alanlarda da öyle olmuştur. Biz, artık, bu işbirliğinin meyvesini tüm alanlarda görebiliyoruz. Devlet büyüklerimizden bilim adamlarımıza kadar kardeşlik, dostluk ilişkileri her yıl daha da yakınlaşmaktadır. İki yurdun Meclislerinin arasındaki ilişkilerimizde de durum böyledir. Çeşitli dönemlerde de, biz, milletvekilleri, karşılıklı ziyaretlerde bulunup, tecrübe ve fikir alışverişlerini devamlı hale getirdik. Geçen yüzyılda yeni oluşan bağımsız devletlerin kendi ayakları üzerinde durmak için sarf ettiği çabalar, o günlerde kaldı. Önlerinde, herkes için umutlu bir gelecek vardır. 21. Yüzyıl, tamamıyla, kendini insanlık hizmetine adamaya hazırdır. Bu yüzden, halklar, ondan çok şey bekliyorlar. Örneğin, Türkmen Halkı, Cumhurbaşkanımız Saparmurat Türkmenbaşı'nın liderliğinde, 21. Yüzyıla “Türkmenlerin altın asrı” demektedir. Amaç, insanların niyetinden, maksadından başlayarak, eline aldığı taşı toprağı bile altına çevirmektir. Halkın sosyal durumu, medenî seviyesi, yollar, binalar, konutlar, bunların hepsi, altın asrın kaynağıdır. Şimdiden, yurdun tümünü birbirine bağlayan demiryolları, otoyollar hızlı bir şekilde inşa edilmeye başlamıştır. Bunları örnek vererek, Türkmenistan'ın bağımsızlığının pekişmesi

gibi bir kutsal görevde, Türkiye Cumhuriyetinin her zaman yanımızda olduğunu vurgulamak istiyorum. En önemli şey, bizim niyetlerimizin, amaçlarımızın denk gelmesidir. Bütün dünya, yeni yüzyılda, kendine gereken en önemli şeyin barış, kardeşlik, dostluk olduğunu tekrar göz önüne getirecektir. Bu işte, Türkiye Cumhuriyetinin büyük tecrübesi bulunmaktadır. Büyük Atatürk yeni nesle “Yurtta sulh, cihanda sulh” diyerek vasiyetini bildirmiştir.

Artık dokuz yaşını doldurmakta olan Türkmenistan’ın resmî bir ayrıcalığı bulunmaktadır. Bu, onun niyetinden kaynaklanan başarısıdır. Türkmenistan, 12 Aralık 1995 tarihinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından tarafsız devlet statüsünde ilan edilmiştir. Biz, yeni yüzyıla, bağımsızlığımızı kazanarak, barış ve sevgiyle geldik. Bu, bizim atalarımızdan gelen yolumuzun devamıdır. Bunların hepsinin temelinde, Türkmenistan’ın birinci ve süresiz Cumhurbaşkanı seçilen Sayın Saparmurat Türkmenbaşı duruyor. Halk, vatan, Türkmenbaşı bütünlüğüyle geleceğimizin parlak olacağına inancımız tamdır.

Bugün, Türkiye’ye, dünyanın çeşitli devletlerinin, milletlerinin vekilleri gelip kendi meclislerini temsil ederek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 80. Yıldönümünü kutluyorlar. Şu anda, Türkiye’de, dünyanın çeşitli devletlerinden gelen delegasyonlar vardır. Onlar, bizim çocuklarımızdır. Birkaç yıldan beri, 23 Nisanı dünya çocuklarının bayramı şeklinde kutlamak için geliyorlar. Bugünkü heyecanı, günün gururunu bir sözle ifade etmek gerekirse: “O, bütün dünyanın çocuklarının kalbi gibi saftır. Hepimizin amacı budur. Çocuk kalbi gibi temiz geleceği hazırlamaktır.” Teşekkür ederim.¹⁴¹³

(31) Romanya Milletvekilleri Dışilişkiler komisyonu Başkanı Victor Biştinaru ve beraberindeki parlamenterlerden oluşan bir heyet, TBMM Dışilişkiler Komisyonu Kamran İnan (Van)’ın resmi davetlisi olarak geldikleri Ankara’da, 27.4.2000 tarihinde sırayla önce TBMM Dışilişkiler Komisyonu Kamran İnan (Van)’ı ve Türkiye-Romanya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Turhan İmamoğlu (Kocaeli)’nu ziyaret etmiş, daha sonra da Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Türk Grubu Başkanı Uluç Gürkan (Ankara) ve Devlet bakanı Hasan Gemici ile de bir araya gelmiştir.¹⁴¹⁴

(32) 1.5.2000 tarihinde; Fransız Senatosu Fransa-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Jacques Delong ve beraberindeki Senato Heyetinin TBMM Başkanlığının konuğu olarak Türkiye’ye davetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/547), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴¹⁵

(33) 9.5.2000 tarihinde; Romanya Milletvekilleri Meclisi Dış İlişkiler Komisyonu Başkanının beraberinde bir parlamento heyetiyle Türkiye’ye davet

¹⁴¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 85 (23.4.2000), ss. 512-514.

¹⁴¹⁴ “İnan’ın Romen ve Arnavut Konukları”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 75, s. 15.

¹⁴¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 89 (1.5.2000), s. 93.

edilmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/566), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴¹⁶

(34) 9.5.2000 tarihinde; Çek Parlamentosu Dışışleri Komisyonu Başkanının beraberinde bir parlamento heyetiyle Türkiye'ye davet edilmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/567), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴¹⁷

(35) 2000 yılı Mayıs ayında, Ankara'da TBMM'yi ziyaret eden Yunan PASOK Milletvekili Chrissa Manolia ve Yeni Demokrasi Partisi Milletvekili Elsa Panadimitriou ile Gönül Saray Alphan (Amasya) ve Nesrin Nas (İstanbul) bir araya gelerek, TBMM'de ortak bir basın toplantısı düzenlemişlerdir. Toplantıda, "iki ülke halkları arasında barış ve dostluğun güçlendirilmesi" amacıyla ortak bir mutabakat metni imzalanmıştır.¹⁴¹⁸

(36) Küba Cumhuriyeti Halkın Gücü Ulusal Meclisi Uluslararası İlişkiler Daimi Komisyon Başkanı ve Küba'nın ilk Türkiye Büyükelçisi Ramon Pez Ferro'nun içinde bulunduğu bir Küba heyeti, TBMM Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Kamuran İnan'ın girişimleri ile, çeşitli incelemeler yapmak üzere Mayıs 2000 ayı içinde Türkiye'ye gelmiştir. Küba'lı heyet, TBMM Dışışleri Komisyonuna ilaveten, TBMM Sanayii ve Ticaret Komisyonu Üyesi ve MHP Genel Başkan Yardımcısı Şevket Bülent Yahnici (Ankara) tarafından da kabul edilmiştir.¹⁴¹⁹

(37) 29 Mayıs-2 Haziran 2000 tarihleri arasında Fransa-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Jacques Delong ve beraberindeki parlamento heyetinin Türkiye ziyareti gerçekleşti.¹⁴²⁰

(38) 1-3 Haziran 2000 tarihleri arasında AKPM Sosyal İşler, Sağlık ve Aile Komisyonu Toplantısı Antalya'da yapılmıştır.¹⁴²¹

(39) 12-16 Haziran 2000 tarihleri arasında PAB İngiliz Grubu Türkiye'yi ziyaret etti.¹⁴²²

(40) 18-22 Haziran 2000 tarihleri arasında, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun daveti üzerine Türkiye'ye gelen Batı Trakya Türkleri ile Batı Trakya Türkleri konulu bir toplantı Ankara'da yapılmıştır.¹⁴²³

c. 3. Yasama Yılında TBMM'yi Ziyaret Eden Yabancı Heyetlerle İlgili Bilgiler

(1) 2-4 Kasım 2000 tarihleri arasında İstanbul'da, AKPM Ekonomik İşler ve Kalkınma Komisyonu toplantısı icra edilmiştir. TBMM himayesinde

¹⁴¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), s. 220.

¹⁴¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 91 (9.5.2000), ss. 220-221.

¹⁴¹⁸ "Türk ve Yunan Kadın Parlamenterlerden Dostluk Çağırısı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 76, s. 11.

¹⁴¹⁹ "Küba'luları MHP'liler Ağırladı", Büyük Kurultay, 15.5.2000.

¹⁴²⁰ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹⁴²¹ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹⁴²² TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

¹⁴²³ TBMM Genel Sekreterliği Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğü, a.g.y.

gerçekleşen toplantıda, AKPM Türk Grubu Başkanı Uluç Gürkan (Ankara), Oya Akgönenç (Ankara) ve Abdullah Gül (Kayseri) de birer konuşma yapmışlardır.¹⁴²⁴

(2) Gagauz Başbakanı Mihail Kendigelen başkanlığında, içinde Gagauz Özerk Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Peter Zlatkov'un da bulunduğu Gagauz heyeti, Kasım 2000 ayı başlarında Ankara'da bazı bakan ve yöneticileri ziyaret ederek görüş alış verişinde bulunmuş, ayrıca TBMM Başkanı Ömer İzgi ile de görüşmüştür.¹⁴²⁵

(3) 7.11.2000 tarihinde, TBMM Genel Kurulunu ziyaret eden Norveç Petrol ve Enerji Bakanı Olav Akselsen'e Başkanlıkça "hoş geldiniz" denilmiştir.¹⁴²⁶

(4) 21.11.2000 tarihinde; TBMM'yi ziyaret sırasında, görüşmeleri izlemek üzere Genel Kurulu ziyaret eden Alman Yeşiller Partisinden Claudia Roth Başkanlığındaki 5 kişilik parlamenter heyete Başkanlıkça "hoş geldiniz" denilmiştir.¹⁴²⁷

(5) 21-22 Kasım 2000 tarihlerinde Antalya'da, Türkiye-AB KPK 46. Toplantısı icra edilmiştir. Toplantıda Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile Türkiye-AB KPK Eşbaşkanı ve Türk Grubu Başkanı Kürşat Eser (Aksaray) de birer konuşma yapmışlardır.¹⁴²⁸

(6) 23.11.2000 tarihinde; Türkiye'de konuk olarak bulunan Ukrayna Cumhurbaşkanı Leonid Kuchma'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna hitaben bir konuşma yapma isteğini, Genel Kurulda kabul edilmiştir.¹⁴²⁹ Daha sonra Genel Kurulu ziyaret eden Ukrayna Cumhurbaşkanı Leonid Kuchma'ya Başkanlıkça "Hoş geldiniz" denilmiş ve konuk Cumhurbaşkanı Kuchma, Genel Kurula hitaben şu konuşmayı yapmıştır:

Sayın Meclis Başkanı, sayın milletvekilleri, bayanlar ve baylar; her şeyden önce, Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde konuşma yapmama imkân verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Ülkenizin Parlamentosuyla tanışmaya özel bir önem veriyorum.

1920 yılının nisan ayında başlatılan büyük iş, bu binanın içinde devam etmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin Mustafa Kemal Atatürk'ün Başkanlığında yapılan ilk toplantısı, Türk Milletinin Kurtuluş Savaşının bir dönüm noktası olup, bu mücadelenin haklı olduğunu uluslararası toplumlara göstermiştir. Tarihçiler, modern Türk Devleti tarihinin bu noktadan başladığını belirtmektedirler. Günümüzde, reformcu politikanın ülkenizde çok iyi neticeler

¹⁴²⁴ "AKPM Ekonomik İşler ve Kalkınma Komisyonu Toplantısı İstanbul'da Yapıldı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 79, s. 21.

¹⁴²⁵ "Türkiye'siz Yok Oluruz", Büyük Kurultay, 6.11.2000.

¹⁴²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 12 (7.11.2000), s. 39.

¹⁴²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 45, B 18 (21.11.2000), ss. 322-323.

¹⁴²⁸ "AB, Verdiği Sözlere Uymuyor", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 79, s. 19.

¹⁴²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 20 (23.11.2000), s. 24.

verdiğini kendi gözümüzle görmekteyiz. Türkiye Büyük Millet Meclisi, çağdaş, demokratik, ekonomik ve siyasî açıdan çok kuvvetli olan Türkiye'nin kurulmasına yaptığı katkılarla haklı olarak gurur duyabilir. Çok önemli bir kuruluş olan Dünya Bankası, ekonomileri en yüksek potansiyele sahip olan dünyanın 10 yeni devinden biri olarak Türkiye'yi gösterdi. Bu, ülkenizin elde ettiği başarıların iyi bir göstergesidir.

Türkiye Cumhuriyeti, uluslararası sahnede Ukrayna için güvenilir bir ortaktır. Karşılıklı güven ve anlayış, yoğun bir siyasî diyalog ve ekonomik işbirliği, geleceğimize iyimser bakmamıza imkân sağlamaktadır. İlişkilerimizin tarihi, Birinci Dünya Savaşının son döneminde başladı. Türkiye, 1918 yılında Bağımsız Ukrayna Devletini tanıyan birkaç ülkeden biri oldu. İstanbul'da ve Kiev'de, Ukrayna ve Türk diplomatik misyonları açıldı. Maalesef, o zaman tarih, milletlerimizin devlet kurma isteklerine aynı derecede olumlu davranmadı. 1919 yılının Mayıs ayında Mustafa Kemal Atatürk Türklerin Kurtuluş Savaşını başlatmak üzere Samsun'a çıktığı sırada, Ukrayna Hükümeti, Bolşevik Kızılordu'nun baskısına maruz kalarak Kiev'den çekilmiş durumdaydı.

İkili ilişkilerimizin yeniden uyanışı, Ukrayna'nın 1991 yılında bağımsızlığını yeniden kazanmasıyla gerçekleşti. Yapıcı ortaklık olarak belirlenen bu ilişkiler, bugün birçok yönde hızla gelişmektedir. Müsaadenizle, bu yönlerin en önemlilerinden bahsetmek istiyorum. Hem Ukrayna hem de Türkiye Cumhuriyeti, dünyadaki barış, istikrar ve güvenliğin sağlanmasından herkesin sorumlu olduğunu çok iyi bilmektedir. Ülkelerimiz, Birleşmiş Milletler Örgütünün ilk kurucularındandır. Şimdi de onların temsilcileri, dünyanın birçok köşesinde, Birleşmiş Milletler Barış Gücünün bünyesinde, çok zor ve büyük sorumluluk gerektiren görevleri omuz omuza yerine getirmektedirler. Bu asil işe yaptığınız katkılara, ayrıca her an patlamaya hazır bulunan Balkanlarda Türk Barış Gücünün barış ve huzuru sağlamak amacıyla üstlendiği role Ukrayna'da büyük bir önem verilmektedir. Çok iyi biliyoruz ki, Karadeniz bölgesinde, Güney Kafkasya'da ve Ortadoğu'da istikrar sağlanmadıkça, Avrupa'daki ve dünyadaki güvenliğin tam olarak sağlanması mümkün değildir. Güçlü ve gelişmiş olan Türkiye, bu bölgelerde önemli bir istikrar faktörü haline çoktan gelmiştir.

Bölgesel düzeyde güven ve güvenliğin artırılmasıyla ilgili girişimlerin hayata geçirilmesi konusunda, ülkelerimiz çok sıkı işbirliği yapmaktadırlar. Örneğin, stratejik açıdan büyük önem taşıyan Güney Kafkasya bölgesiyle ilgili olarak Türk tarafının başlattığı Kafkasya'da İstikrar Paktını, çok vakitli yapılan bir girişim olarak görmekteyiz. Ukrayna'nın bu istikrar paktına katılmaya davet edildiği için teşekkür ederiz. Ukrayna, hem ana fikir belirleme hem de uygulama aşamalarında, Kafkasya'da İstikrar Paktına katılmaya hazırdır. Ukrayna ile Türkiye'nin ortaklaşa sarf ettiği çabalarla, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü, kısa bir süre içerisinde nüfuzlu bir bölgesel kuruluşa dönüştü. Türk tarafının

oluşturduğu “Blacksea Force”¹⁴³⁰ çokuluslu deniz kuvvetleri birliğinin kurulmasıyla ilgili girişim, Ukrayna tarafınca çok olumlu değerlendirildi ve desteklendi. Aynı zamanda, Ukrayna tarafının ilan ettiği Karadeniz’de güven ve güvenliği artırıcı önlemlerin belirlenmesiyle ilgili girişim, Türk tarafının desteği olmadan yürütülemeyecektir.

Bununla birlikte, halklarımızın oturduğu ortak evin pencereleri, yalnız Karadeniz’e bakmıyor. Günümüzde, Ukrayna ile Türkiye, ayırım sınırları ve Berlin Duvarlarından arındırılan yeni Avrupa’nın ayrılmaz birer parçasıdır. Geçen yılın aralık ayında, aynı günde, Avrupa Birliği, ülkelerimiz için tarihî nitelikte iki karar aldı. Birinci olarak, Türkiye’nin Avrupa Birliğine üye olma hakkı, gecikmiş olsa da, tanındı. İkinci olarak, Avrupa Birliğinin Ukrayna’yla uygulayacağı strateji belirlendi, Ukrayna’nın Avrupa’ya yönelmesi olumlu karşılandı. Türkiye’nin Avrupa’yla bütünleşme yönünde, Ukrayna’ya göre, çok daha ileri aşamada bulunduğunu iyi bilmekteyiz. Türkiye’nin elde ettiği başarıları alkışlayarak, Avrupa Birliğine yaklaşmak için tecrübenizden yararlanmaya hazırız. Bir faktörden daha söz etmek istiyorum. Bana göre, ülkelerimize eski dünya tarafından verilen değer, onların gerçek uluslararası rolüne ve önemine eşit değildir.

Kıtamızda yeni ayırım sınırları çizmeye yönelik çabaların zararlı olduğunu da belirtmem gerekir. Bir örnek olarak, Türkiye’nin, kadınların siyasal ve sosyal haklarının sağlanması konusunda adım atan ilk ülkelere biri olduğunu, Avrupa’da, belki az kimse hatırlayabilir. Dünyanın sadece 17 ülkesinin parlamentosunda kadınların bulunduğu dönemde, Türk yasa koyucuları, Türkiye’de kadınlara eşit haklar sağladı. Eminim ki, Ukrayna ve Türkiye’nin Avrupa Birliğine girmeleri, hem kendimiz hem Avrupa hem de Avrupa Birliği için itici bir etken olacaktır. Bu durumda, her şeyden önce birleşmiş Avrupa’nın önünde yeni ufuklar açılacak, istikrar, barış ve refah bölgesi çok daha geniş olacaktır. Bu da, istikrar ve barışa henüz ulaşamamış olan Kafkasya ve Ortadoğu başta olmak üzere, birçok komşu bölgeye de olumlu etki sağlayacaktır.

İkinci olarak, önceden çok karmaşık etkilere maruz kalan ülkelerin, çoğulcu demokrasi, hukukun üstünlüğü ve sosyal eşitlik sistemine geçmesi, bu değerlerin hayata geçirilmesi konusunda Avrupa Birliği için de önemli bir tecrübe olacaktır.

Üçüncü olarak, Avrupa Birliği, Avrupa yolunu seçmiş olan ülkelere kapı açarak, medeniyetlerin uyumsuzluğuna ilişkin öğretilerin yanlış, zararlı ve tehlikeli olduğunu kanıtlayacaktır.

21. Yüzyılda yeni çağın değerleri ve ilkeleri, harita üzerinde önemli bir sebep olmadan uydurulan, ülkeleri birbirinden siyasî, etnik, dinî veya diğer özelliklere göre ayıran sınırlardan daha önemli olacaktır. Demek ki, Avrupa yolu

¹⁴³⁰ *Karadeniz Görev Kuvveti.*

dışında ülkelerimizin seçeceği başka bir alternatif yoktur. Umarım, Avrupa Birliğine üye olan ülkelerin siyasî çevreleri de bunu anlayacaklardır. Avrupa'yla bütünleşmeye yönelik çabalarımızı ne kadar güçlendirsek, birbirimizi ne kadar desteklersek, o kadar başarılı olacağız. Avrupa'yla bütünleşme süreçlerinde, Parlamentolarımıza önemli roller düşmektedir. Avrupa parlamenter kuruluşları nezdindeki işbirliğimiz, yasama faaliyetleriyle ilgili bilgi alışverişi, parlamentolararası seminer ve konferansların düzenlenmesi en önemli işbirliği yöntemlerindenidir. Bu vesileyle, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi çerçevesinde Ukrayna ile Türkiye arasında yapılan işbirliğinin çok verimli olduğunu memnuniyetle belirtmek istiyorum. Bu nüfuzlu ve itibarlı kuruluştaki Türkiye Cumhuriyeti'ni temsil eden heyet üyelerinin de bugün burada bulunduklarını biliyorum; bu bağlamda, Ukrayna'nın menfaat ve amaçlarını devamlı destekledikleri için kendilerine içtenlikle teşekkür ederim.

Avrupa ve dünyada devam eden ekonomik bütünleşme süreçlerine katılmamız, ülkelerimizin bir başka konuda daha işbirliği yapmaları için geniş ufuklar açmaktadır; bu konu, enerji kaynaklarının sağlanmasıdır. Günümüzde, dünyanın tüm ülkelerinin enerji ağlarına bağlanması daha da fazla önem kazandıkça, Hazar ve Ortadoğu'dan petrol ve gaz kaynaklarının Avrupa'ya ulaştırılması konusunda işbirliğimizin önemi daha da artmaktadır. Sanırım, şu anda, bu konuda işbirliği yapmamızı engelleyecek hiçbir husus yoktur. Hazar petrolünün dünya piyasalarına ulaştırılmasına ilişkin Ukrayna'nın ve Türkiye'nin projeleri, farklı tüketicilere yöneldiği için, birbirine rakip değildir ve birbirini tamamlamaktadır. Her iki ülkenin de petrol ulaştırma konusunda yüksek teknolojilere sahip olduğu göz önüne alındığında, bu işbirliğinin siyasî ve ekonomik açıdan çok yararlı olacağı açıkça görülmektedir. Netice olarak, işbirliğimizin her konuda çok büyük potansiyele sahip olduğundan emin olduğumu vurgulamak istiyorum. İlişkilerimizi daha da derinleştirmek ve somutlaştırmak, her Ukraynalı'ya ve her Türk'e bu işbirliğimizin faydalı olduğunu hissettirmek, en önemli amacımızdır.

Bayanlar ve baylar; dost Türkiye Cumhuriyeti'ni ziyaret ettiğim, geçmişi ve bugünü hakkında bilgi edindiğim sırada, yüksek amaçlar üzerinde örgütlenen bir ülkenin ve halkının, kısa bir süre içerisinde çok büyük başarılar elde edebildiğini gördüm. Büyük Mustafa Kemal Atatürk, geleceği göstererek "Bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız; fakat, bu zaferler, süngü zaferi değil, iktisat, ilim ve irfan zaferleri olacaktır" diyerek, günümüzdeki Türkiye'yi işaret etmiştir. Başarılarınızı görerek, Ukrayna'da gerçekleştirilen reformların yolundan şaşmayacağına ve başarılı olacağına inanıyorum. Eminim ki, geçiş döneminde yaşadığımız zorluklar ve problemler yakında aşılabilecek ve Ukrayna, kalkınma, esenlik ve refah yoluna devam edecektir. Ukrayna ile Türkiye arasındaki dostluğun daha da sağlamlaştırılacağını ümit eder, Türk Milletinin de devamlı ilerlemesini, en kapsamlı ve en cesur projeleri gerçekleştirmesini ve tüm amaçlarına ulaşmasını dilerim. İlginize teşekkür ederim.¹⁴³¹

¹⁴³¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 20 (23.11.2000), ss. 39.40.

(7) Silvia Cassale Başkanlığındaki Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi 10.01.2001 tarihinde TBMM İnsan Hakları Komisyonunu ziyaret etti.¹⁴³²

(8) 22-23 Ocak 2001 tarihlerinde, Riitta Prusti başkanlığındaki Finlandiya Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu heyeti, TBMM’de TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van)’ı ve TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanvekilleri ve üyelerini ziyaret etti.¹⁴³³

(9) 27 Ocak-1 Şubat 2001 tarihleri arasında, Arnavutluk-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Eşbaşkanı Fatri Sinani ve beraberindeki heyet Türkiye’ye resmi bir ziyaret yapmıştır. Bu ziyaret sırasında konuk heyet, TBMM Başkanvekili Vecdi Gönül, Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan, Türkiye-Arnavutluk Parlamentolararası Dostluk Grubu Eşbaşkanı Fahrettin Güleler ile dostluk grubunun üyelerini ve Türkiye-Arnavutluk Karma Ekonomik Komisyonu Başkanı Devlet Başkanı Faruk Bal’ı ziyaret etmiştir.¹⁴³⁴

(10) TBMM Milli Savunma Komisyonunun çalışmalarını izlemek üzere, 30.1.2001 tarihinde Almanya Parlamentosu Savunma Komisyonu TBMM’yi ziyaret etmiştir. Helmuth Wiczorek başkanlığındaki Alman heyetinde yer alan Yeşiller Partisi Milletvekili Angelika Beer’in yeşil-kırmızı-sarı saç tokası ve bilezik takmış olması nedeniyle, Komisyon Başkanı Hasan Gülay (Manisa) komisyon çalışmasını sona erdirmiştir.¹⁴³⁵

(11) Hırvatistan Cumhurbaşkanı Stipe Mesiç, Şubat 2001 ayı içindeki Türkiye gezisi sırasında Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ve diğer devlet erkanına ilaveten, ayrıca 7.2.2001 tarihinde TBMM Başkanı Ömer İzgi ve Başbakan Bülent Ecevit’le de görüşmüştür.¹⁴³⁶

(12) 13.2.2001 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Kırgızistan AGİT Heyetine Başkanlıkça “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴³⁷ Erkin Bulakbaev başkanlığındaki Kırgız parlamento heyeti TBMM Başkanı Ömer İzgi, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van) ve AGİT-PA Türk Grubu Başkanı Ahmet Tan (İstanbul)’ı ziyaret etmiştir.¹⁴³⁸

(13) 23.2.2001 tarihinde; KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanının beraberinde bir parlamento heyetiyle Türkiye’ye davetlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/765), Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁴³⁹ 27.2.2001 tarihinde ise, TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclis Başkanı Ertuğrul Hasiboğlu ve beraberindeki heyete Başkanlıkça “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁴⁰

¹⁴³² TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., s. 326.

¹⁴³³ “Finlandiya İnsan Hakları Komisyonu, TBMM’yi Ziyaret Etti”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 80, s. 11.

¹⁴³⁴ “Arnavutluk Dostluk Grubunun Türkiye Ziyareti”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 81, s. 9.

¹⁴³⁵ “Meclis’in Toka Hassasiyeti”, Radikal, 31.1.2001.

¹⁴³⁶ “Hırvat Başkan Miloseviç Zulmünü Anlattı” Hürriyet, 8.2.2001.

¹⁴³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 54, B 57 (13.2.2001), s. 548.

¹⁴³⁸ “Kırgız Parlamento Heyeti’nden TBMM’ye Ziyaret”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 81, s. 11.

¹⁴³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 64 (23.2.2001), s. 111.

¹⁴⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 65 (27.2.2001), s. 206.

(14) 13.3.2001 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Azerbaycan Cumhuriyeti Parlamentosu üyelerine Başkanlıkça “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁴¹ Aynı gün Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev, TBMM’de milletvekillerine hitaben şu konuşmayı yapmıştır:

Türkiye Cumhuriyetinin Hörmətli Böyük Millet Meclisi, hörmətli milletvekilleri, Hörmətli Sadr, hörmətli hanımlar ve cenaplar; men, sizi, Azerbaycan Halgı adınnan semimi galpten selamlıyram; size, Türkiye Cumhuriyetine, Türkiye Halgına, bütün gelecek işlerinizde uğurlar dilirem.

Menim, yeniden, Böyük Millet Meclisinde milletvekillerinin garşısında hitap etmek imkânı aldığımı göre, mene bu nesip olduğuna göre, men çok hoş baktım ve buna göre de teşekkür edirem. Siz bilirsiniz ki, ben, dünen, Türkiye Cumhuriyetinin Prezidenti zatîlîlerini Hörmətli Ahmet Necdet Sezer’in devetiyle Türkiye’ye resmî sefere gelmişem.

Türkiye’ye sefer etmek benim üçün yeni bir şey değıl; ancak, her defe Türkiye’ye gelende, özümü, çok bahtiyar hissedirem; özümü, öz vatanımdaki kibi hissedirem; özümü, gardaşlarımın arasında hissedirim. Dün ve bugün, biz, Türkiye- Azerbaycan dostluğu, gardaşlığı ve bu dostluk, gardaşlık alagelerinin inkişaf ettirilmesi için, birçok sayılar gösterdik. Hörmətli Prezident Cenap Ahmet Necdet Sezer ile Hörmətli Başnazır Cenap Bülent Ecevit ile görüşler geçirttik. Bugün, ben, Başnazır Yardımcısı Hörmətli Devlet Bahçeli ile, Başnazır Yardımcısı Hörmətli Mesut Yılmaz ile, ve Genelkurmay Başkanı Hörmətli Hüseyin Kıvrıkoğlu ile, Türkiye’nin Hariciye Nazırı Hörmətli İsmail Cem ile de ayrıca görüşler geçirttim. Bütün bu görüşlerimizin, danışıklarımızın, esas maksadı, yani, bunun ana haddi, Türkiye - Azerbaycan alagelerini daha da yüksek seviyeye kaldırmaktan ibarettir. Öten iller, bizim ülkelerimizin halklarımız arasında dostluk ve gardaşlık alageleri artmakta devam ediyor. Biz, artık, Türkiye - Azerbaycan stratejik partnörlük alageleri seviyesine gelip çatmışık. Bu, devletlerarası alagelerdir; ancak, halklarımızın arasındaki alagelerin tarihî de çok büyüktür ve onun giymeti de bundan artıktır; çünkü, biz, eyni köklere mensup olan halklarık, eyni millî manevî değerleri paylaşan, eyni dile, eyni dine mensup olan halklarık; biz, hamımız, bir kökten gelirik. Onun yerinde, bizim hamımızın fikri, zekâsı, bu köklerle bağılıdır ve biz, Azerbaycan’da, bizim halklarımızın mensup olduğu bu kökleri, millî manevî değerleri yüksek giymetlendiririh ve bu değerlere, bu tarihe daimi sadık olduğumuzu bir daha men beyan edirem.

Azerbaycan, devlet müstagillği elde edenden sonra, Türkiye ile Azerbaycan arasında devletler arası alagalar yaranıptır ve dediğim gibi, bu alagalar ilbeyli inkişaf ediptir ve indi, stratejik partiyorluk seviyesine gelip çatıptır. Bizim için, Azerbaycan için, genç, müstagil, bağımsız bir ülke için bunun çok böyük ehemmiyeti var; çünkü, biz, Türkiye’ye tarihle bağılyık. 20 nci

¹⁴⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 68 (13.3.2001), s. 473.

Asırda da, bizim geçmişte, hele Azerbaycan'da Sovyet hâkimiyeti kurulmadan Türkiye'yle alagalarımız çok sık olupdur ve çok onlarla biz bir yerde olmuşuk. Sonra ise, Azerbaycan, devlet müstagillğini elde eden kimin, Türkiye, Azerbaycan'ın istiklaliyetini dünyada tanıyan ilk devlet olmuştur ve Azerbaycan'a o vaktan daima destek vermiştir ve destek vermekte devam eder. Biz, yetmiş yıl birbirimizden ayrı düşmüşük. Biz, Sovyetler Birliğinde yaşamışık, Türkiye ise, müstakil devlet olarak öz yoluydan gedip inkişaf ediptir. Her halkın her devletin çerçevesinde, özüne mahsus naliyetleri de var itkileri de var; ancak, Türkiye, o illerde de bizim için hem işe cazibedar olmuştur. Biz, o iller Türkiye ile bir başka alagalarımız olmasa da, hem işe Türkiye'nin heyatını dikkatle izlemişik, Türkiye'ni sevmişik, Türkiye'ni galbimizde saklamışık ve Türkiye'nen govuşmak arzusuyla yaşamışık ve nahiyette, on yıl bundan önce biz govuşmuşuk. 20. Asırda, Osmanlı İmparatorluğu dağıldan sonra, Türkiye, büyük, şerefli bir yol geçiptir. Ben, bugün, büyük memnuniyet hissiyle, burada, bu Mecliste, Büyük Millet Meclisinde hitap edirem ve Büyük Millet Meclisinin 80 illih tarihine öz hörmet ihtiramımı bildirirem; 80 il, müstakil devlet Türkiye, Türkiye Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyetinin bütün heyatının meselelerini halleden Büyük Millet Meclisi...

Türkiye'de cumhuriyet gurulandan sonra, Türkiye büyük yol geçmiş, inkişaf etmiş; dünyanın iktisadî cihetle inkişaf etmiş ülkelerinden biri olmuştur; güçlü, gudretli devlet olmuştur; demokratik, hukukî, laik devlet olmuştur ve dünyada özüne mahsus olan yerini tutmuştur. Bunlar hamısı, bizde, Azerbaycan'da, her bir Azerbaycanlılara büyük iftihar hissi doğurur ve aynı zamanda, Türkiye'nin cumhuriyet devrinde yaşadığı hayat, bizim için örnektir, bizim için tecrübe merkezidir, membağidir. Bunları derken, tabiidir ki, Türkiye Cumhuriyetinin hansı ağır şartlar içerisinde yarandığını unutma olmaz. Biz, Azerbaycan'da, bunu yüksek kıymetlendiririz. Bütün Türk dünyasının büyük şahsiyeti, büyük oğlu, beşer tarihinin meydana çıkardığı en büyük insanlardan biri Mustafa Kemal Atatürk'ün iradesiyle 1923. yılda yer almış Türkiye Cumhuriyeti, o kadar güçlü temel esasında yer alıktır ki, o, artık, yetmişiki yıldır ki cumhuriyet gibi yaşıyor, inkişaf edir. Türkiye'de bunu hamı kıymetlendirir; ama, bilmelisiniz ki, biz, gardaş olarak, dost olarak, belki de sizden de çok bunun gadrini biliriz, bunu kıymetlendiririz.

Biz Azerbaycan'da çok memnunuk ki, Türk Halkı, Türkiye Cumhuriyeti yarananann Mustafa Kemal Atatürk'ün koyduğu yolla gidip ve bu yolda hemşe ona uğurlar getiriktir. Benden soruşanda ki, büyük Atatürk'ün Türk Halkına koyup gittiği irs neden ibarettir? Ben deyirem ki, bu irs o kadar büyüktür ki, hamsını ahat etmek mümkün değil; ancak, en büyük irs, onun yarattığı, kurduğu, yaşattığı ve bugün uğurla yaşayan Türkiye Cumhuriyetidir. Eyni zamanda, büyük Atatürk'ün Türk Halkına koyduğu büyük irs kahraman, yenilmez Türk Ordusudur, Türk askeridir. Mes, hem iktisadî inkişafına göre, hem harbî kudretine göre, imkânlarına göre Türkiye bu yetmiş yılda en ağır, çetin devirlerden geçerek yaşayıp inkişaf edip ve bütün Türkiye'nin aleyhine olan düşman kuvvelerin her birini, hamısının garsısını uğurla alıptır.

Bana, bugün, Türkiye'nin tarihi hakkında size çok söz demek belki de garibe geler; çünkü, siz, bunu, benden yahşi bilirsiniz; ancak, ben, bunları söylüyorum, ona göre ki, Azerbaycan Halkının galbinde olan hissiyatları size çattırım ve bilesiniz ki, Mustafa Kemal Atatürk'ün yarattığı Türkiye, bir Türkiye Cumhuriyeti için değil, bütün Türk dünyası içindir, Azerbaycan içindir. Biz, Türkiye'nin bugünkü yüksek durumda olmasından çok büyük memnunluk hissediyoruz ve hesap ederik ki, Türkiye, bundan sonra da, karşısında duran vazifelerin hamısını uğurla hayata geçirecektir ve tuttuğu yol ile demokratya yolu ile insan haklarının korunması yolu ile hikukî devlet yolu ile pazar iktisadiyat yoluyla uğurla ilerleyecektir.

Azerbaycan, genç müstakil devlettir. Siz bilirsiniz ki, 1918'de Azerbaycan, ilk defa devlet müstakillliğini elde etmiş; ancak, o vakt o devletin yaşaması mümkün olmamış, 23 aydan sonra o devlet sukut etmiştir. Ona göre de müstakillliği elde etme var. Osmanlı İmparatorluğunun dağıldığı zaman bir Türkiye Cumhuriyeti yaratma vardı; ama onu yaşatmak, onu inkişaf ettirmek, onun yaratılmasından da çetindir. Siz bunu etmişsiniz ve bunu etmişsiniz, ona göre ki, siz, Mustafa Kemal Atatürk'ün irsine, O'nun vesiyetlerine, O'nun koyduğu yola sadık olmuşsunuz Biz, yetmiş yıldan sonra, 1991. yılın sonunda, Azerbaycan'ın müstakillliğini, bağımsızlığını ilan ettik ve o zamandır ki, Sovyetler Birliği dağılırdı ve nihayet, Sovyetler Birliğinin dağılması hakkında beyanat verildi. Sovyetler Birliğinin dahilinde olan 15, beraber hüyüklu müstakil, yani müttefik respublikaların her biri, öz bağımsızlığını, istiglaliyetini ilan etti; Azerbaycan da ilan etti. Ancak, Azerbaycan, öz istiglaliyetini ilan ederken çok ağır, çok çetin bir şeraitte yaşıyordu. 1988. yıldan Ermenistan, hele Sovyetler ittifakının dahilinde olduğumuz zaman, Azerbaycan'ın torpak iddiasıyla çıkış etmiş, Azerbaycan'ın ayrılmaz hissesi olan Dağlık Karabağ'ı öz eline geçirtmeye ceh göstermiş ve neticede, sonra, onlar müeyyen uğurlar elde etmiş, muharebe başlamıştır ve 1991. yılın sonunda Azerbaycan devlet müstakillliğini ilan edende, artık, Azerbaycan torpaklarının bir kısmı Ermenistan tarafından işgal olunmuştur ve Azerbaycan'da muharebe gedirdir ve beyle bir zamanda, müstakillliği ilan edenden sonra, o müstakillliği koruyup saklamak, tasavvur edebilirsiniz ki, ne gadar çetin, ne gadar da ağır bir iş oluptu. Doğrudur; bu illerde, biz, çok büyük sınıklardan geçtik, büyük tehlikelerden kurtardık; ancak, müstegilligimizi koruduk, sakladık ve muhkemlendirdik. Azerbaycan'a bu barada -bizde bir söz var- getirmede; yani, bizim bu müstegillliği elde edende, başka Sovyetler Birliğine dahil olmuş cumhuriyetlerde istikrar vardı, sabitlik vardı; ama, bizde sabitlik yok udu, eyni zamanda, Ermenistan'lan da savaş vardı. Bunlar, Azerbaycan'a çok büyük zerbeler vurdu ve Ermenistan'ın, Azerbaycan torpaklarını işgal etmesinin sebepleri de ondan ibarettir ki:

Birinci; Ermenistan'a daha da çok yardım edildi, Sovyetler Birliği zamanında, ondan sonra da, bir neçe ülkelerden Ermeni diasporasından yardımlar edildi; ama, Azerbaycan'a hiçbir yardım edilmedi.

İkinci; Ermeniler bu zaman Dağlık Karabağ'ı ele geçirtmek için dahilde olan bütün zıddiyetleri aradan kaldırdılar, hamısı bir idea etrafında -Ermenice buna mihatsum deyidiler; yani, Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a birleştirilmesi- "mihatsum, mihatsum" sözü diyerek, hamısı birleşti; ama, Azerbaycan'da teessüftü ki, halk birleşebilmedi. Hâkimiyet uğrunda mübarzeler getti ve 1988. yıldan 1993. yıla kadar dört defa hâkimiyet değişildi. Azerbaycan'da bezi siyasî kuvveler silahlı desteler yarattı ve bu silahlı destelerin hamısını seferber edip, cepheye gönderip, torpakları müdafaa etmeye vezne Azerbaycan'ın içerisinde hâkimiyet mübarzesi başladı ve zıddiyetler başladı. Bunlardan da Ermenistan çok meharetle istifade etti ve bunlar hamısı, son olarak, 1993'ün iyun ayında, yani haziran ayında, Azerbaycan'da vatandaş muharebesi yarattı. Vatandaş muharebesi, hem Azerbaycan'ın içinde gitti, ayrı ayrı silahlı desteler birbiriyle vuruşmaya başladı; çünkü, bu da cumhurbaşkanı olmak isteyir o da cumhurbaşkanı olmak isteyir, bu da cumhurbaşkanı olmak isteyir. Öbürsü tereften ise, Azerbaycan'ın bazı bölgelerinde bundan istifade ederek mesele, güney bölgesinde Dalışlar, orada bir Dalış cumhuriyeti yaratıp Moskova'ya müracaat ettiler ki "biz Rusya'ya katılmak isteyirik" yahut da ki, Azerbaycan'ın kuzeyinde Lezgiler var, onlar da bir cumhuriyet yaratmaya çalıştılar. Böyle bir zor durum 1993. yılın Haziran ayında başverdi; vatandaş muharebesi, ancak, halkımızı biz birleştirebildik ve bunun uhdesinden geldik; ama, bununla da iş bitmedi. Ondan sonra 1994. yılda, bazı, hele evlerinde silahlar olan, silahlı desteler olan insanlar bir darbe yapmak istediler. Onda artık ben Cumhurbaşkanıydım, prizident -Cumhurbaşkanıyım; ama, halk, kalktı, buna imkân vermedi. 1995. yılın Mart ayında yeniden bir silahlı deste, bizim Dahili İşler Nazırı, yani, İçişler Bakanlığında olan bir silahlı deste yeniden bir darbe yapmak istedi; onun da karşılığını aldık. Tasavvur edin, 1991. yılın sonunda biz istiklalîyet elde etmişiz, ama, 1995. yıla kadar da öyle darbelerle rastlaşmışız.

Bunlar tabiidir ki, Azerbaycan'ın iktisadiyatına da zarar verdi ve Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarının işgal olunmasına imkânlar yarattı ve bunların neticesinde Azerbaycan torpaklarının 20 faizi Ermenistan tarafından işgal olundu. Bu ağır muharebe zamanı, 1994 yılının May ayında, biz, Ermenistan'la ateşi yandırma hakkında saziş, anlaşma imzaladık. O vakten ateş yoktur altı yedi yıldır; ama, barış da yoktur. Biz, meseleyi barış yoluyla sulh yoluyla elde etmek istiyirik; ancak, Ermeniler, öz üstünlüğünle, yani, bizim torpakları işgal ettiklerine göre ve işgal edilmiş torpaklardan 1 milyon Azerbaycan'ı zorlan çıkardılar, onlar çadırlarda yaşıyorlar. Tasavvur edin, 7-8 il insan çadırda yaşasın; evini, eşliğini, her bir şeyini yitirmiş insan... Onlar, bundan istifade ederek, konstriktiv mulgeyden çekinirler. Doğrudur; beynelmilal halk teşkilatlar kararlar kabul ediptir. Mesela, Birleşmiş Milletler Teşkilatının Güvenlik Konseyi karar kabul ediptir ki, Ermenistan, işgal olunmuş Azerbaycan torpaklarından çıkmalıdır; ama, Ermenistan bunu etmiyir.

AGİK 1992. yilde, Minsk Grubu yer alıktır. Türkiye de Minsk Grubu içindedir. Minsk Grubu, Ermenistan-Azerbaycan konfliktini sulh, barış yoluyla halletmek için yaradılıptır. Ancak, bu Minsk Grubu -indi onların eş başkanları Rusya'dır, Amerika'dır, bir de Fransa'dır- onlar da imdiye kadar bir iş görebilmiypler; yani, bir neşe teklifleri ileri sürübler; biz, onları kabul etmişik; ama, Ermenistan kabul etmiyiptir ve biz, defelerle Amerika'ya da, Rusya'ya da, Fransa'ya da, diğerlerine de demişik ki, siz, Ermenistan'a yardımlar edirsiniz. Azerbaycan'a Amerika ambargo koyuktur. Siz, Ermenistan'a yardımlar edirsiniz. Ermenistan'a siz tesir edin; yani, baskı yapın ki, onlar, beynelmilal halk hukuk normalarına tabi olsunlar, işgal olmuş torpaklardan çıksınlar ve Dağlık Karabağ'ın da statüsünü, biz, beynelmilal halk hukuk normaları prensip esasında halledek. Ancak, onlar da bunu etmiyirler!

Son vaktlarda, bilirsiniz ki, ben, Ermenistan Prizidenti Koçaryan'la birçok görüşler geçirmişem, onbeş görüş geçirmişem. Çünkü, bunu, bize, yani meslehet gördüler. Amerika da, Rusya da, Fransa da, diğerleri de, ki, siz, bir görüşün, belki bu görüşler bir şey verir. İndi, görüşürük, hiçbir şey elde etmek mümkün olmur; ama, aynı zamanda, her biri der ki, Ermenistan, Azerbaycan Cumhurbaşkanı, hansı razı da gelse, biz, onu destekleyeceğiz; ama, razı gelmek de mümkün değil. Çünkü, Ermenistan, bizim torpakları işgal edipdir, öz şartlarını koyuyor; ama, biz de o şartları kabul edebilmeliyik. Bak, böyle bir devir biz yaşamışık; ama, bunlara bakmayarak, biz, 1995. yilda, Azerbaycan'da, dahilde istikrarı yarattık. Bütün o Azerbaycan'ın dahilinde olan ayrı ayrı kanunsuz silahlı desteleri aradan götürdük, ateşkese temin ettik ve içtimaî, siyasi stabillik bizdeydi. İstikrar, Azerbaycan'da artık, 1995, 1996. yıldan indi hükmü sürür ve bu zaman bize imkân verdi ki, biz, artık, Azerbaycan'ın iktisadiyatıyla meşgul olak; çünkü, Azerbaycan, öz devlet müstakilliğini ilan edende, beyan ediptir ki, Azerbaycan, demokrate yoluyla gelecek ve biz, demokrate yoluyla gelirik. Azerbaycan, hukukî devlet guracak; biz, hukukî devlet gururuk. Azerbaycan'da, bütün vicdan azatlığı, söz azatlığı, matbuat azatlığı temin olacak; biz, bunu etmişik. Azerbaycan, dünyevî devlet olacak; biz bunu beyan etmişik -siz "laik" dersiniz, biz "dünyevî" derik- devlet olacak; biz, bunu etmişik. Bu yoldan gelirik ve bu yoldan da heç vakt dönmeyeceğiz.

Men size iki şey demek istirem: Birincisi, Azerbaycan, öz müstakilliğini bundan sonra heç vakt elinden vermeyecek ve tuttuğu yol ile, demokratya yoluyla, hukukî devlet, dünyevî devlet yoluyla, pazar iktisadiyatı yoluyla ilerleyecektir. Böyle bir ağır, çetin vaziyette, biz, 1996. yıldan, artık, Azerbaycan'da, iktisadiyatı inkişaf ettirmeye başladık. Sizin vaktinizi alıp, men, rakamlar göstermek istemirem; ancak, bizim hayata geçirttiğimiz ıslahatlar; iktisadî ıslahatlar, hukuk ıslahatları, sosyal ıslahatlar, siyasi ıslahatlar, özelleştirme, bunlar hamısı birlikte Azerbaycan'da iktisadiyatın inkişafını temin ediptir ve 1996. yıla kadar, eğer, Azerbaycan'da il be il iktisadiyat enirdisi aşağıya düşürdü. Yani, her il, geçen ilden aşağıda olurdusa, imdi, 1996. yıldan

her il kalkır, kalkır, kalkır. Biz, Azerbaycan'ın neft petrol strategyasını yarattık. 1994. yılda bilirsiniz ki, Azerbaycan büyük bir kontrakt imzaladı ve o kontraktla Azerbaycan'ın Hazer Denizinde olan neft yataklarının, Azerî çırak güneşli yataklarının 11 şirketle birlikte işlenmesine biz başladık. Bunu çok dünyada büyük aksiseda yarattı ve buna asrın kontratı adını verdiler ve biz bu işe başladık. 1997. yılda, artık, oradan biz neft hasıl ettik. Biz, onu ihraç edirik ve Bakü-Supsa neft borusuyla, Petrol Borusuyla Karadeniz'e Gürcistan'ın Supsa Limanına ihraç edirik, bir de Rusya'nın Novorossisk Limanına ihraç edirik; ancak, biz o vakıtta, o kontraktı imzalayanda da, esas ihraç borusu Bakü-Ceyhan borusunu orada karara almıştık ve öten illerde biz, bu varda işler görmüşük ve bilirsiniz ki, artık, bütün anlaşmalar imzalanıptır ve Bakü-Ceyhan, Bakü-Tiflis-Ceyhan indideylik, Bakü-Tiflis-Ceyhan neft borusunun indi inşaatına başlanır. Bir 5-6 ay, yaginki, bu proje, mühendis işleri edecek, ondan sonra, işte, inşaat başlayacaktır ve hemen o dediğim neft yatağından, yalnız oradan, gelecekte 60 milyon ton neft hasıl olup, ihraç olunacaktır.

Türkiye, bizimle bu varda hem beraber olup, Birinci Bakü-Ceyhan neft borusu Türkiye için de bizim için de önemli olup, hem iktisadî noktai nazardan hem de siyasî noktai nazardan; çünkü, bu bizi strateji noktai nazardan birbirine bağlı olupdu; ama, birinci kontrakt imzalananda, orada, Türkiye'nin de payı vardı, çok azıdı; 1,75. Sonra, Türkiye dedi ki "bizim de payımızı artırın." Hörmətli Hanım Tansu Çiller, o vakıtlar bu varda bene müracaat etti, heyet gönderdi, Azerbaycan'ın payından 5 faiz, men karar kabul ettim, Türkiye'ye verdik. Ama, bununla iş bitmedi. Sonra, ikinci kontrakt, Şahdeniz yatağı var. Biz bilirdik ki orada çok gaz var, doğalgaz; ama, ne gadar, bu gadar olduğunu bilmiyirdik. Bir kontrakt imzaladık. Onda, ben, Türkiye'yi davet ettim, dedim "gelin, burada sermaye goyun, 10 faiz de siz götürün." Hemen o kontratta 10 faiz Türkiye'nin payıdır. Ondan sonra, 2 kontraktta da yine Türkiye'nin büyük payı var. 1,75 paydan -1994. yılda- ben Türkiye'nin payını 35 faize galdırdım. Şimdi, Türk petroller şirketi Azerbaycan'da artık büyük bir petrol şirketi olupdur, petrol sahibi olupdur. Tahminen 460 milyon dolara kadar Türkiye sermaye koyup Azerbaycan'a; ama, o birinci kontrattan hemen o 6,75 payından artık 160 milyon dolar gelir alıktır, hele bu taze bir gelir almaya başlamışık, gelir alınacaktır.

Öbürleriyle indi Azerbaycan'da ne strageryası çok yüksekler kalkıktır, 20 kontrat imzalanıktır. Bunların hangısının için tahminen 60 milyar dolar sermaye koyulacaktır ve ne kadar petrol alınacak, ne kadar gaz alınacak, bunu indi demek mümkün değil; çünkü, eğer, biz Şahdeniz yatağından tahminen 400 milyar metreküp almak istediye, indi 1 trilyondan artık oluktur. Ona göre de indi Azerbaycan tek petrol yok, doğalgaz ülkesidir ve biz düşündük, bu gazi neydek; gazı da Türkiye'ye ihraç etmek lazımdır; çünkü, Türkiye'nin buna ihtiyacı var, bu bir. İkinci, Şahdeniz yatağında Türkiye'nin payı var, ona göre de Türkiye'ye ihraç etmek lazımdır ve ben memnunum ki, sizin apardığımız işler

artık sona çattı. Dünen biz anlaşma imzaladık, hem hükümetlerarası anlaşma hem de ki algı-satgı hakkında anlaşma ki, Azerbaycan'ın gazı yine de Gürcistan üzerinden Türkiye'ye gelecektir. İlkın anlaşmada 6 milyar metreküp gaz gelecektir; ama, sonra, bunu 15-20 milyar metreküpe kaldırma var

Bana vaktiyle dediler ki, Türkiye'nin 50 milyar metreküp gaza ihtiyacı var. İndi bunun büyük bir hissesini Azerbaycan temin eder ve temin edecektir. Burdan tabiidir ki, Azerbaycan gelirler götürecektir, Türkiye oradan payından gelirler götürecektir; ama, aynı zamanda, Türkiye'nin ihtiyaçları temin olunacaktır. Bu, bizim petrol (neft) strategyamızın beş altı yılda apardığı strategyanın neticesidir ve artık, Azerbaycan'a, son beş yılda tahminen 6 milyar dolar sermaye koyulupdur. Bilirsiniz, belki, sizin için 6 milyar dolar bir şey değil; çünkü, sizin ölçeğiniz böyüktür; ama, eğer, bizim bütçemiz 850 milyon dolardan ibarettirse, tasavvur edin 6 milyar dolar yatırım, sermaye, Azerbaycan için ne kadar böyük bir iştir. Bunun 50 faizi hemen enerji sektörüne koyulupdur; ama, 50 faizi ise bütün başka sektörlere koyulupdur. Yani, bizim iktisadiyatın inkişaf ettirilmesinde, birinci, bizim, ıslahatla torpakları biz gençlere payladık; indi, artık kentteserrufat mehsulları, yani etti, süttü, yağdı falan bizim problemimiz yoktur. Kentçiözünübişiyedir ve mehsul de artır.

Özelleştirme geçirttik; bütün ticaret özelleştirildi, bütün başka sahaların çoku özelleştirildi. İndi, böyük fabrikalar, falanlar, onlar özelleştirilecektir. Bunların neticesinde, indi, Azerbaycan'ın, mesela ticareti 98 faiz özel sektördadır; kentteserrufat -siz tarım deyirsiniz- onun 98 faizi özel sektördadır; sanayi istihsalinin 40 faizi özel sektördadır; nakliyatda yük taşımalarının tahminen 60 faizi özel sektördadır. Yani, bir kısa zamanda, biz, birinci beş yılda yitirdik; çünkü, bunları yapabilmedik; ama, bu son beş yıl içerisinde çok süratle, hızla bunu ilerledik ve bunların neticesinde bizim iktisadiyatımız inkişaf etti ve indi, mesela, eğer götürsək, geçen yılın, yani 2000. yılın göstergelerini umumî tahılı mehsul 11 faiz artırdık, kentteserrufat mehsulları istihsali tahminen 9 faiz artırdık, sanayi istihsali tahminen 6 faiz artırdık. Eğer, geçmişte ilde, değil de, 20-25 faiz azalırsa, indi, biz, beş yıldaki ilbeyin artırırık; ama, Azerbaycan'ın potensiyalı böyüktür. Eğer, biz, bu topraklarımızı işgalden azat etsek. 1 milyon kaçgını, köçgünü biz yerlerine kaytarabilsek ve bu muharebe şeraitinden kurtulabilsek, Azerbaycan'ın iktisadiyatı çok inkişaf edecektir ve Türkiye'nin yakın dostu, gardaşı kimi, Azerbaycan daima Türkiye'ynen bütün sahalarda bir olacaktır, alakadar olacaktır. Türkiye-Azerbaycan İktisadî Alakalar Komisyonu var, müşterek komisyon. Ben, o komisyonun bakanlarının hamısını bura getirdim. Onlar, bugün sabah, böyük bir toplantı geçirttiler ve aldığım bilgilere göre çok yahşi toplantı olupdur. Yarın, İstanbul'da işadamlarıynan görüşecekler. Orada da, bizim bu iktisadî alakaların, yani, özel sektörle olan iktisadî alakaların ne yollan, ne güzel inkişaf ettirilmesi meselelerine bakaceğim.

Ancak, bunlar, benim size dediğim hayatımızın müspet cihetleridir, yani, pozitif cihetleridir; ama, negatif de çoktur. En negatif odur ki, biz, hele ki

insanların hamısının yaşayışını lazım sevi-yeye kaldırılabilmemişik. Biz de yoksullar da var, biz de çok ağır maddî veziyette yaşayan insanlar da var ve bu bazar iktisadiyatı; yani, piyasa ekonomisi. Bu, aynı zamanda, bizim cemiyette tepegeleştirme melegetiriktir. Bazıları zenginleşip, bazıları orta seviyede yaşıyor; ama, bazıları çok fakir, siz deyirsiniz, şerayikte yaşıyorlar. Bizim karşımızda duran mesele, bunların hamısını halletmekti, çözmekti ve ben inanırım ki, biz, bunları etmişik ve edeceyiz ve bütün bu alakalarımızda, biz, Türkiye'ynen bir yerdeyiz. Türkiye, bizim için hem dosttu, hem gardaştı, hem dayak noktasıydı, hem arkadır. Bizim Kafkas Bölgesinde, bilirsiniz ki, durum çok iyi değil. Çünkü, Azerbaycan'ın komşularıyla, Ermenistan'la biz savaştayık, diğer komşularımızla münasebetlerimizde çok problemler var. Ona göre, biz, dünyada, bizim bir numaralı müttelikimiz, bir numaralı dostumuz Türkiye'dir. Bizim, Türkiye'nin kömeğine de ihtiyacımız var. Yani iksitadî noktayı nazardan burada bizim bir problemimiz yoktur, il be il bizim bu işler gidir ve gidecektir; ancak, siyasî noktayı nazardan, strateji noktayı nazardan ve Ermenistan - Azerbaycan konfliktinin hallolması noktayı nazarından, bizim, Türkiye'nin yardımına çok köme ihtiyacımız var. Bu barda men dünən de, bugün de apardığım danışıklarda durumu açık şekilde dedim. Men, son defa Paris'te Ermenistan Cumhurbaşkanıyla görüştüm, sonra birlikte biz, Chirac, Koçeryan, men görüştük, bazı varyantlara baktık; ama, o varyantların hiçbirisini biz kabul edebilmirik. Ona göre de, gerek Türkiye Minsk Kurpunun uzvi kimin, aynı zamanda bizim dostumuz, kardaşımız kimin, bir tek Azerbaycan için değil bu, bu Türkiye için de büyük tehlikedir, bütün Kafkas için de tehlikedir. Bunların hamısını aradan götürmek için biz birke faaliyette olmalıyık. Ermeniler, son vakıtlar, o bazı ülkelerin onlara ettiği yardıma göre, desteğe göre diasporasının güçlü olduğuna göre, artık çok... Biz de bir söz var, kuduruklar... Bilmiyorum, bu söz sizde var, yoksa yok... Var mı?.. Kuduruklar...

Mesela, onlar Fransa'da Parlamintte Türkiye'nin soykırımı hakkında karar çıkarttırdılar yahut da Amerika'nın Parlamintinde, bu Clinton devrinde, mesela orada artık ileriye gedildi, hâkimiyet değiştiğine göre, biraz duruldu. Başka ülkelerin, İtalyan Parlaminti de çıkardı. Biz bunların hamısına itiraz etmişik, protestimizi bildirmişik, her defa men beyanatlar vermişem, bizim Azerbaycan'ın Parlaminti, Millî Meclisi beyanatlar veriptir, Fransa'nın son gararı bizi çok hiddetlendirdi, bizi çok, çok rahatsız etti. Ona göre biz beyanatlar verdik, itirazlarımızı bildirdik. Men Paris'te olarken, Fransa'nın Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'a, biz başbaşa konuşanda, ona özel itirazımı bildirdim, dedim "siz ne yapırsız, ne içün bunu edirsiniz?" Sonra basın konferansında ona sual verdiler, o da bena dedi ki, "Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev, öz bu barda narazlığını, rahatsızlığını, öz protestini bena veriptir; ancak, bu, tek benden hâsılı olan bir şey değil, Parlamintin işidir; ama, doğrudan da o bena başbaşa zohbette deyip ki, "ben, Türkiye'nin dostuyam, yirmi yıldır Türkiye'nin dostuyam, bu benim elimden gelmiyir; yani, ben bunun karşısını alabilmirem." Ne kadar

samimîdir, samimî değildir bilmirem... Ama, bu sözleri o bena dediğine göre, ben de size çattıraram, Bu sözleri bena deyiştir. Mesela, Strazburg'da, biz, Avrupa Konseyine kabul olunanda, orada sual verdiler hemen, bu soykırım hakkında; suali de orada bir Azerbaycan gazetecisi vermiştir; ki, Koçaryan da buna bele bir anlaşılmaz cevap verdi. Ben ise dedim: “Fransa büyük devlettir, istediği kararı çıkardabilir; ama, Türkiye de büyük devlettir...” “... İmdiki zamanda, hiçbir devletin, başka devletin işlerine karışmak hakkı yoktur; ne için Fransa edir! Fransa beynelhalk hukuk normalarını pozur.” Koçaryan da oradaydı, basın konferansında, oradan dedi ki: “İmdi biz Avrupa Konseyindeyiz, indi biz demokradyadayık, ona göre bu mümkündür.” Ben ona cevap verdim, dedim ki: “Bilirsiniz, birinci mümkün değil, ikinci, eğer siz hesap edirsiniz ki, seksenbeş sene bundan önce, güya Türkiye Ermeni'ye karşı soykırım ediptir - ama etmeyipdir- o vakıt ne Avrupa Konseyi vardır ne de demokrasi vardır. O vakde olan şeyleri bugünlen ölçüşmek olmaz.” Ben ona göre cevap verdim. Yani, bizim burada... Biz Türkiye'nin yanındayık, Türkiye'neynen bir yerdeyiz; ama, aynı zamanda, ben bunu da bildirmek istiyem ki, bu kararların Türkiye'ye hiçbir tehlikesi yoktur, hiçbir rahatsızlık etmeyin, narahat olmayın, Türkiye büyük devlettir, Türkiye'nin güçlü ordusu var.

İmdi, bugün bena bilgi verirler ki, Kars Anlaşması var. Bilirsiniz, 1921. yılda Kars Anlaşması, orda Rusya'dır, Türkiye'dir, Azerbaycan'dır, anlaşma imzalayıplar ve o anlaşmanın 60 illiğidir ya 80 illiğidir, 80 ili tamamı... Ermenistan'da bazı Taşnaklar mesele kaldırırlar ki, Kars Anlaşmasını iptal etmek lazımdır, bu, Türkiye'nin doğu hissesi Ermenistan'ındır, Ermenistan'a verilmelidir, Nahcivan Ermenistan'a verilmelidir ve başka şeyler. Yani, onlar, bazı yerlerden destek aldıklarına göre, onlar, buca yollara gedirler. Böyle bir zamanda, biz, daha da birleşmeliyiz, daha da bir yerde olmalıyık, bunların hamısına lazımı cevaplar vermeliyiz. Biz ise hesap edirik ki, hiçbir Ermeniyeye karşı soykırım olmuyup; ama, Ermeniler, soykırımı yapıklar, hem Türkiye'de hem Azerbaycan'da. 1918. yılda, Ermeniler, Azerbaycan'da Azerbaycanlıları kırırdılar. Eğer, o vakları, Kâzım Karabekir Paşa Nahcivan'a gelmeseydi, eğer, Türkiye'nin Kafkas ordusu Bakü'ye gelmeseydi, belki de Ermeniler, Azerbaycanlıların hamısını soykırımınan yok edeceydiler. Hakikat budur; ama, bu tarihi -gelin, açık konuşak biz- biz, kamuoyuna, dünyaya çarptırabilirik; ama, onlar edirler. Yine de burada dost sohbeti gedir, ben, sizin vaktinizi belki alıram, ancak...

Mesela, Chirac, bana ne dedi “bilirsiniz, burada 600.000-700.000 Ermeni yaşıyor; yani, Fransa'da. Onlar, Fransa Parlamentin karşısına çadır kuruplar, oraya gelen parlament üyelerini, o çadıra tartıllar...” Onlar da oy almak istirler seçimlerde ve yakınlarda seçim olacaktır. “...Onlarla konuşurlar, onlar da gelir oy verir soykırımına.” Ancak, o, bana dedi ki, “Fransa'da çok Türk de var, oldukça çok Türk var; ama, Türkler hiçbir şey etmirler.”

Amerika’da Ermeni diasporası var. Onlar, görürsünüz, her defa, hem Azerbaycan meselesini hem Türkiye meselesini kongrese kaldırırlar; ama, Amerika’da ne kadar Türkler var. Bes niye birleşmirlir? Bizim de halklarımızın bir çatışmayan cihet ondan ibarettir ki, biz, gücümüzü birleştirmirik, biz, bu şeylerde ileriye düşmirik. Onlar ileriye düşür ve dünyanın içtimayayı aldatırlar; ama, bunlara bakmayarak, ben hesap edirem ki, hak, adalet bizim tarafımızdadır, Türkiye’nin tarafındadır, Azerbaycan’ın tarafındadır ve bundan sonra da böyle olacaktır. Biz, sadece bu hadiselerden ders almalıyık, bu hadiselerden netice çıkarmalıyık ve gücümüzü artırmalıyık, propagandamızı artırmalıyık ve devletlerimizi korumalıyık. Burada, yine de, Türkiye... Türkiye... Türkiye öndedir.

Aziz dostlar, biz, Azerbaycan’da, Türk dilli devletlerin tarihine, Türkiye’nin tarihine, Azerbaycan - Türkiye alakalarının tarihine büyük ehemmiyet veririk ve hususen Büyük Atatürk’ün irsinin öğrenilmesine; yani, araştırılmasına, ilmî cihetten taklit etmesine çok büyük önem veririk. Tabiidir ki, bu illarda, Türkiye’de, bu barda çok işler görülüktür; ama, hesap edirem ki, Büyük Atatürk’ün yarattığı ve bugünkü nesillere, gelecek nesillere koyduğu irs öyle büyük hazinedir ki, hele yüzyıl da bundan sonra o araştırmalar geçse de, onun hamısını ilim, kitap, başka yollarla meydana çıkarmak mümkün olmayacaktır. Ona göre de, ben, Azerbaycan’da ferman vermişem ve Azerbaycan’da, Atatürk irsinin ve Türk halklarının tarihinin araştırılması için yeni bir merkez yaratmışam ve bu merkezin de fahri başkanı Azerbaycan Presidentidir. Güman edirem ki, biz, bu sahada da imkânlarımızı birleştirmeliyık. Azerbaycan’da çok büyük alimler var, Türkiye’de çok büyük alimler var; bunlar, öz sayılarını birleştirmelidir, güçlerini birleştirmelidir ve biz, bundan sonra da, Türkiye’nin tarihi, Azerbaycan’ın tarihi, Türk dilli devletlerin tarihi, bunlar hakkında ve hususen Atatürk’ün irsi hakkında, daha da büyük eserler yaradıp, bugünkü nesillere ve gelecek nesillere çaktırmalıyız.

Aziz dostlar, men, çok memnunam ki, bugün, size, bu kürsüden hitap etmek bana nasip oluptur. Bu, benim için en hoşbak günlerden, hediyelerden biridir; çünkü, Türkiye’nin Büyük Millet Meclisi, geçmişte de bizim hafızamızda, en yüksek bir kurum kimi oluptur. Ben, genç vakıtlarımda kitaplarda okuyordum Türkiye’nin Büyük Millet Meclisi hakkında; ama, heyranlıkla okuyordum. Aynı zamanda düşünürdüm, ya Rab, men ne vakit bunu göreceğim, yoksa yok... Ama, men bunu gördüm. 1997. yılda, men, burada, sizin karşınızda hitap ettim, indi, yine, siz, bana bu imkânı verdiniz. Bunlara göre teşekkür edirem. Bizim, parlamentler arası ilişkiler de inkişaf etmelidir. Hörmətli Başkanla, biz, bu arada sohbet ettik. Ben, onu ve Büyük Millet Meclisinin nümayende heyetini Azerbaycan’a davet ettim, Azerbaycan’ın Meclis Başkanı da buraya davet olunuptu, o da gelecektir; yani, bu imkânlardan da istifade etmişik ve istifade edeceğik.

Bir sözle: Türkiye-Azerbaycan dostluğu ebedidir, sarsılmazdır. Azerbaycan Halkı, bu dostluğu, bu gardaşlığı yüksek giymetlendirir ve bunu, özü için en önemli bir hal hesap edir. Biz, bu dostluğa sadık olacağız; biz, hem işe siznen bir yerde olacağız ve inanıram ki, siz de, hem işe Azerbaycan’nan bir yerde olacaksınız, Azerbaycan’ın teklenmesine yol vermeyeceksiniz,

Azerbaycan'ın ağır problemlerinin, hususen Ermenistan işgalından Azerbaycan'ın kurtulmasına, siz, öz imkânlarınızı istifade edeceksiniz. Men size bir de teşekkür edirem ve deyerem ki, yaşasın Türkiye'nin Büyük Millet Meclisi... Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti!.. Yaşasın Büyük Atatürk'ün yoluyla giden Türk Halkı, Türkiye Cumhuriyeti!¹⁴⁴²

(15) BM İnsan Hakları Komisyonu Yargısız ve Keyfi İnfazlar Özel Raportörü Asma Jahangir ve Henrik Stenman, 19.02.2001 tarihinde TBMM İnsan Hakları Komisyon Başkanlığını ziyaret etti.¹⁴⁴³

(16) 20.3.2001 tarihinde; Gürcistan - Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanının beraberinde bir parlamento heyetiyle Türkiye'ye davetlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/780), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁴⁴

(17) 28.3.2001 tarihinde; Polonya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Prof.Dr. Tadeusz Iwinski ve beraberinde bir parlamento heyetiyle Türkiye'yi ziyaretlerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/788), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁴⁵

(18) 28.3.2001 tarihinde; Singapur Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Lew Syn Pau ve beraberinde bir parlamento heyetiyle Türkiye'yi ziyaretlerinin uygun görüldüğüne ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/789), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁴⁶ Lew Syn Pau başkanlığındaki heyet 7-12 Nisan 2001 tarihleri arasında Türkiye'de Türkiye Eşbaşkanı Faruk Bal ile bir araya gelmiş ve TBMM Başkanvekili Ali İliksoy'u ziyaret etmiştir. TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan'la da bir araya gelen¹⁴⁴⁷ konuk heyete ayrıca TBMM Genel Kurulunda “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁴⁸

(19) 2-4 Nisan 2001 tarihleri arasında BAB Geçici Güvenlik ve Savunma Asamblesi Başkanı Klaus Bühler Türkiye gezisi sırasında, TBMM Başkanvekili Vecdi Gönül'ü ziyaret etmiş ve Milli Savunma Komisyonu Başkanı Hasan Gülay (Manisa) ve üyeler ile de görüşmüştür.¹⁴⁴⁹

(20) 3.4.2001 tarihinde; TBMM ve görüşmeleri izlemek üzere Genel Kurulu ziyaret eden HABİTAT üyelerine Başkanlıkça “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁵⁰

¹⁴⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 68 (13.3.2001); ayrıca bkz: “Aliyev: Azerbaycan ve Türkiye, Güçlerini Birleştirmeli”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 81, s. 15.

¹⁴⁴³ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., s. 326.

¹⁴⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 71 (20.3.2001), ss. 35-36.

¹⁴⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 75 (28.3.2001), s. 687.

¹⁴⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 75 (28.3.2001), ss. 687-688.

¹⁴⁴⁷ “İliksoy, Singapur Heyetini Kabul Etti”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 82, s. 24.

¹⁴⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 59, B 81 (10.4.2001), s. 20.

¹⁴⁴⁹ “BAB Güvenlik ve Savunma Asamblesi Başkanı Türkiye'yi Ziyaret Etti”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 82, s. 21.

¹⁴⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 77 (3.4.2001), s. 126.

(21) 4.4.2001 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Macaristan-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubuna, Başkanlıkça “Hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁵¹

(22) Clause Larsen başkanlığında ve 10 kişiden oluşan Danimarka Meclisi heyeti, 06.04.2001 tarihinde TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığını ziyaret etti.¹⁴⁵²

(23) 10.4.2001 tarihinde; Avustralya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanının Türkiye’ye davet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/800), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁵³ Avustralya-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Sandy MacDonald, 20.4.2001 tarihinde TBMM’yi ziyaret etmiştir. Konuk heyet; dostluk grubunun Türkiye Eşbaşkanı Fırat Dayanıklı (Tekirdağ), Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Başkanı Hasan Kaya (Konya) ile bir araya gelmiştir.¹⁴⁵⁴

(24) 12.4.2001 tarihinde; Çin Halkı Siyasî Danışma Konferansı Başkanının beraberindeki bir parlamento heyetiyle Türkiye’yi ziyaretine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/801), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁵⁵ Çin Halkı Siyasî Danışma Konferansı Başkanı Li Ruihuan ve beraberindeki bir heyet, 26 Nisan-2 Mayıs 2001 tarihli Türkiye gezisi sırasında, 1.5.2001 tarihinde TBMM Başkanı Ömer İzgi’yi ziyaret etmiştir.¹⁴⁵⁶

(25) 18.04.2001 tarihinde, Josef Kana başkanlığında 5 kişiden oluşan Çek Cumhuriyeti Senatosu Hukuk, İnsan Hakları, Eğitim ve Kültür Komisyonu TBMM İnsan Hakları Komisyon Başkanlığını ziyaret etti.¹⁴⁵⁷

(26) 25.4.2001 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Avrupa Parlamentosu Liberal Parti Grubu ve Başkanına, Başkanlıkça “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁵⁸

(27) 30.04.2001 tarihinde, Belçika Parlamentosu Yeşiller Partisi Milletvekili Leen Lianens TBMM İnsan Hakları Komisyon Başkanlığını ziyaret etti.¹⁴⁵⁹

(28) 8.5.2001 tarihinde; Güney Kore Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Kim Chan-Woo’nun, beraberindeki parlamento heyetiyle, Türkiye’ye

¹⁴⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 77 (3.4.2001), s. 317.

¹⁴⁵² TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., s. 327.

¹⁴⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 59, B 81 (10.4.2001), s. 7.

¹⁴⁵⁴ “Avustralya’dan Dostluk Ziyareti”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 82, s. 25.

¹⁴⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 59, B 83 (12.4.2001), s. 388.

¹⁴⁵⁶ “Çin ile Sıcak İlişkiler Sürüyor”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 83, s. 10.

¹⁴⁵⁷ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., s. 327.

¹⁴⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 61, B 91 (25.4.2001), s. 317.

¹⁴⁵⁹ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., s. 327.

davetlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/812), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁶⁰ Konuk heyet 15-20 Mayıs 2001 tarihleri arasındaki Türkiye gezisi sırasında TBMM Başkanı Ömer İzgi, Türkiye-Kore Parlamentolararası Dostluk Grubu Türkiye Eşbaşkanı Birol Büyüköztürk (Osmaniye) ve Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van) ile bir araya gelmiştir.¹⁴⁶¹

(29) 16.5.2001 tarihinde; Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA) Ukrayna Delegasyonundan 5 kişilik bir heyetin Türkiye'ye davetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/824), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁶² Olexander Puhkal başkanlığındaki KEİPA Ukrayna Delegasyonu 18-22 Mayıs 2001 tarihleri arasındaki Türkiye gezisi sırasında, Türkiye-Ukrayna Karma Ekonomik Komisyonu Eşbaşkanı Rüştü Kazım Yücelen (İçel) ve KEİPA Türk Grubu Başkanı Mehmet Gül (İstanbul) ile görüşmeler yapmıştır.¹⁴⁶³

(30) TBMM Başkanı Ömer İzgi'nin davetlisi olarak Türkiye'ye gelen AKPA Başkanı Lord Russell-Johnston, 17-18 Mayıs 2001 tarihleri arasında, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından da Kabul edilmiş, TBMM Başkanına ilaveten Başbakan Bülent Ecevit, iktidar ve muhalefetin TBMM'de grubu bulunan genel başkanları, Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile AKPM Türk Grubu Başkanı Uluç Gürkan (Ankara) ve üyeleri ile bir araya gelmiştir.¹⁴⁶⁴

(31) 22.5.2001 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Türkiye-Makedonya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Naser Zubari ve beraberindeki heyete Başkanlıkça "Hoş geldiniz" denilmiştir.¹⁴⁶⁵ Konuk heyet, dostluk grubunun Türkiye Eşbaşkanı Kemal Vatan (İzmir), TBMM Başkanvekili Vecdi Gönül, Orman Bakanı Nami Çağan, Dışişleri Bakanı İsmail Cem ve Türkiye-Makedonya Karma Ekonomik Komisyonu Eşbaşkanı Fikret Ünlü (Karaman) ile bir araya gelmiştir.¹⁴⁶⁶

(32) 6.6.2001 tarihinde; TBMM ve görüşmeleri izlemek üzere Genel Kurulu ziyaret eden NATO Savunma Koleji öğrencileri 98. dönem kıdemli müdavimlerine, Başkanlıkça "hoş geldiniz" denilmiştir.¹⁴⁶⁷

(33) Türkiye'ye resmi bir ziyaret düzenleyen Çin-Türkiye Paralamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Li Boyong başkanlığındaki heyet, 7.6.2001'de dostluk grubunun Türkiye Eşbaşkanı Nazif Topaloğlu (Muğla) ve Türk üyelerle bir araya gelmiştir. Konuk heyet 8.6.2001 günü de TBMM

¹⁴⁶⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 62, B 97 (8.5.2001), s. 571.

¹⁴⁶¹ Güney Kore ve Makedonya'dan Dostluk Ziyaretleri", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 83, s. 15.

¹⁴⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 104 (16.5.2001), s. 16.

¹⁴⁶³ "KEİPA Ukrayna Delegasyonu Türkiye'deydi", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 83, s. 11.

¹⁴⁶⁴ "İzgi: Mükemmel Demokrasi İçin Doğru Yoldayız", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 83, ss. 12-14.

¹⁴⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 106 (22.5.2001), s. 203.

¹⁴⁶⁶ Güney Kore ve Makedonya'dan Dostluk Ziyaretleri", a.g.y. s. 15.

¹⁴⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 113 (6.6.2001), s. 499.

Dışışleri Komisyonu Başkanvekili Suat Çağlayan ve TBMM Başkanvekili Vecdi Gönül tarafından kabul edilmiştir.¹⁴⁶⁸

(34) Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü Alain Lamassoure, 6.6.2001 tarihinde TBMM Başkanvekili Nejat Arseven tarafından kabul edilmiştir.¹⁴⁶⁹

(35) 14.6.2001 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Nijerya dışışlerinden sorumlu Devlet Bakanı Dubem Onuia Başkanlığındaki Parlamento heyetine Başkanlıkça “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁷⁰

(36) 21.6.2001 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Avusturya Başbakanı Wolfgang Schessel ve beraberindeki heyete Başkanlıkça “Hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁷¹

(37) 25.6.2001 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Federal Almanya Cumhuriyeti Adalet Bakanı Herta Daeubler-Gmelin ve beraberindeki heyete Başkanlıkça “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁷²

(38) Temmuz 2001 ayı içinde TBMM Başkanı Ömer İzgi’nin resmi davetlisi olarak Ankara’da bulunan Azerbaycan Milli Meclisi Başkanı Murtuz Aleskerov ve beraberindeki heyet, çeşitli temasların yanında, TBMM Başkanı Ömer İzgi ile de görüşmüştür.¹⁴⁷³

(39) 17.9.2001 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Bulgaristan Tarım ve Ormancılık Bakanı Mehmet Dikme ve beraberindeki parlamento heyetine, Başkanlıkça “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁷⁴

d. 4. Yasama Yılında TBMM’yi Ziyaret Eden Yabancı Heyetlerle İlgili Bilgiler

(1) Romanya-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Eugenu Arnautu başkanlığındaki bir heyet, TBMM’nin resmi konuğu olarak 14-18 Ekim 2001 tarihleri arasında Türkiye’yi ziyaret etmiştir. Konuk heyet, 15.10.2001 günü dostluk grubunun Türkiye Eşbaşkanı Turhan İmamoğlu ve üyeler ile görüşmüş, daha sonra da TBMM Başkanvekili Yüksel Yalova tarafından Kabul edilmiştir.¹⁴⁷⁵

(2) 23.10.2001 tarihinde; TBMM ve görüşmeleri izlemek üzere Genel Kurulu ziyaret eden Hollanda Sosyal Demokrat İşçi Partisi Milletvekili Nebahat Albayrak’a, Başkanlıkça “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁷⁶

¹⁴⁶⁸ “Çin’den Dostluk Ziyareti”, *TBMM Aylık Bülten*, a.g.d., sayı 84, s. 26.

¹⁴⁶⁹ “AP Türkiye Raportörü’nden TBMM’ye Ziyaret”, *TBMM Aylık Bülten*, a.g.d., sayı 84, s. 25.

¹⁴⁷⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 66, B 117 (14.6.2001), s. 295.

¹⁴⁷¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 67, B 122 (21.6.2001), s. 594.

¹⁴⁷² *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 68, B 124 (25.6.2001), ss. 54-55.

¹⁴⁷³ *Türk-Ermeni Sorunu Karabağ’a Bağlı, Hürriyet*, 12.7.2001.

¹⁴⁷⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 129 (17.9.2001), s. 34.

¹⁴⁷⁵ “Romen Dostluk Grubu Başkanı Ankara’daydı”, *TBMM Aylık Bülten*, a.g.d., sayı 85, s. 31.

¹⁴⁷⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 72, B 10 (23.10.2001), s. 370.

(3) 25.10.2001 tarihinde; Finlandiya Parlamento Başkanının beraberlerinde bir parlamento heyetiyle Türkiye’yi ziyaretlerinin uygun bulunduğu ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/909), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁷⁷ Finlandiya Parlamento Başkanı Riitaa Udsukainen başkanlığındaki Finlandiya Meclisi heyeti, TBMM Başkanı Ömer İzgi’nin davetlisi olarak 19 Ekim-1 Kasım 2001 tarihleri arasında Türkiye’yi ziyaret etmiştir. Konuk heyet TBMM Başkanı dışında ayrıca Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından Kabul edilmiş, Başbakan Bülent Ecevit, Başbakan Yardımcıları Devlet Bahçeli ve Mesut Yılmaz’la da bir araya gelmiştir.¹⁴⁷⁸

(4) 25.10.2001 tarihinde; Makedonya Cumhuriyet Meclisi Dış Politika Komisyonu Başkanının beraberlerinde bir parlamento heyetiyle Türkiye’yi ziyaretlerinin uygun bulunduğu ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/910), Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁴⁷⁹ aynı gün TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Makedonya Cumhuriyet Meclisi Dış Politika Komisyonu Başkanı ve beraberindeki parlamento heyetine Başkanlıkça “Hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁸⁰

(5) 30.10.2001 tarihinde; Nijerya Cumhuriyeti Kano Eyaleti Meclis Başkanı Ya’u Abdullahi Yanshana başkanlığındaki heyet, TBMM Başkanvekili Kamer Genç ile görüşmüş,¹⁴⁸¹ TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Nijerya Cumhuriyeti Kano Eyaleti Meclis Başkanı Yau Abdullahi’ye, Başkanlıkça “hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁴⁸²

(6) Kasım 2001 başlarında temaslarda bulunmak üzere Ankara’ya gelen İran Dışişleri Bakanı Kemal Harazi, 7.11.2001 tarihinde TBMM Başkanı Ömer İzgi tarafından da kabul edilmiştir.¹⁴⁸³

(7) Rusya Federasyonu (RF) Devlet Duması Dışilişkiler Komitesi Başkanı Dmitri Olegoviç Rogozin başkanlığındaki bir heyet, 12-15 Kasım 2001 tarihleri arasında Türkiye’ye gelmiştir. Konuk heyet Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnân (Van) ve komisyon üyeleri ile görüşmüş, TBMM Başkanı Ömer İzgi tarafından kabul edilmiş ve Türkiye-RF Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Bülent Akarcalı (İstanbul), Milli Savunma Komisyonu Başkanı Hasan Gülay (Manisa) ile bir araya gelmiştir. Konuk heyet ayrıca devlet bakanlarından Şükrü Sina Gürel, Safer Gaydalı ve Yılmaz Karakoyunlu ile de görüşmüştür.¹⁴⁸⁴

(8) AB dönem başkanlığını yürüten Belçika’nın Temsilciler Meclisi Dışilişkiler Komisyonu heyeti, 19.11.2001 tarihinde TBMM Başkanvekili

¹⁴⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 73, B 12 (25.10.2001), ss. 361-362

¹⁴⁷⁸ “Finlandiya ile Sıcak İlişkiler”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 26.

¹⁴⁷⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 73, B 12 (25.10.2001), s. 362.

¹⁴⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 73, B 12 (25.10.2001), s. 362.

¹⁴⁸¹ “Kamer Genç’in Nijeryalı Konuğu”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 85, s. 29.

¹⁴⁸² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 74, B 13 (30.10.2001), s. 11.

¹⁴⁸³ “İzgi, ‘Düşürme’ Taktikleri Öğrendi”, Milliyet, 8.11.2001.

¹⁴⁸⁴ “Rusya Duma Heyeti”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 86, s. 17.

Yüksel Yalova, Türkiye-KPK Eşbaşkan Yardımcısı İsmail Bozdağ (Manisa) ve TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnran (Van) ile görüşmüştür.¹⁴⁸⁵

(9) Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu'nun 48. toplantısı 26-27 Kasım 2001 tarihleri arasında İstanbul'da icra edilmiştir. Türkiye'yi temsilen Eşbaşkan Kürşat Eser (Aksaray) ve üyeler dışında, Dışişleri Bakanı İsmail Cem de katılmıştır.¹⁴⁸⁶

(10) Sabam Sirait başkanlığındaki Endonezya Temsilciler Meclisi heyeti 5.12.2001 tarihinde TBMM Başkanvekili Ali İlksoy ve Türkiye-Endonezya Parlamentolararası Dostluk Grubu Eşbaşkanı Ramazan Toprak (Aksaray) ile görüşmüştür.¹⁴⁸⁷

(11) 28.12.2001 tarihinde; Fas-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı ve beraberindeki Parlamento heyetinin Türkiye'ye davet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/947), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁸⁸ Fas-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Mohand Laenser başkanlığındaki Fas heyeti, 15-19 Ocak 2002 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Konuk heyet TBMM Başkanvekili Yüksel Yalova'yı ve Genel Kurulu ziyaret etmiş, dostluk grubunun Türkiye Eşbaşkanı Mahfuz Güler ile üyeleri, Kültür Bakanı İstemihan Talay ve Devlet Bakanı Recep Önal ile görüşmüştür.¹⁴⁸⁹

(12) Christopher Shays başkanlığındaki ABD Temsilciler Meclisi heyeti 7.1.2002 tarihinde TBMM Başkanı Ömer İzgi ve daha sonra da TBMM Dışilişkiler Komisyonu Başkanı Kamran İnran (Van) ile görüşmüştür.¹⁴⁹⁰

(13) Japonya Senatosu Başkan Yardımcısı Shoji Motooka başkanlığındaki Japon parlamento heyeti TBMM Başkanlığının resmi davetlisi olarak 8-13 Ocak 2002 tarihleri arasında Türkiye'ye gelmiştir. Japon heyet Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, TBMM Başkanı Ömer İzgi tarafından Kabul edilmiştir. Genel Kurulda Başkanlıkça "hoş geldiniz" denilerek selamlanan Japon heyet, TBMM Başkanvekili Yüksel Yalova ve Türkiye-Japonya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı İlyas Yılmazyıldız (Balıkesir) ile de görüşmeler yapmıştır.¹⁴⁹¹

(14) 16.1.2002 tarihinde; Kırgızistan Temsilciler Meclisi Başkanı Altay Borubaev ve beraberindeki Parlamento heyetinin Türkiye'yi ziyaretine ilişkin

¹⁴⁸⁵ "Belçika Parlamento Heyeti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 86, s. 17.

¹⁴⁸⁶ "Türkiye'nin AB Adaylığı İçin Kıbrıs'ta Ödün Verilemez", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 86, s. 15-17.

¹⁴⁸⁷ "Endonezya Temsilciler Meclisi Başkanı İlksoy ile Görüştü", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 87, s. 16.

¹⁴⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 44 (28.12.2001), s. 124.

¹⁴⁸⁹ "Fas Heyeti...", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 88, s. 13; ayrıca bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 52 (16.1.2002), ss. 574-575.

¹⁴⁹⁰ "İzgi: Terörizme Karşı Uluslararası İşbirliği Şart", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 88, s. 12.

¹⁴⁹¹ "Japon Parlamento Heyetinin Ankara Temasları", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 88, s. 12; ayrıca bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 50 (10.1.2002), s. 33.

Başkanlık tezkeresi (3/958), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁴⁹² 18-22 Ocak 2002 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret eden Kırgız heyeti, 21.12.2002 tarihinde TBMM Başkanı Ömer İzgi ile bir araya gelmiş, aynı gün Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından da kabul edilmiştir. Altay Borubaev daha sonra Türkiye-Kırgızistan Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Kemal Köse (Kocaeli), Başbakan Bülent Ecevit ile Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli ile de görüşmüştür.¹⁴⁹³

(15) ÇHC Parlamentosu İçişleri ve Hukuk Komisyonu Başkan Yardımcısı Zhang Dinghua başkanlığındaki Çin parlamento heyeti, 29 Ocak-3 Şubat 2002 tarihleri arasında Türkiye'ye gelmiştir. Çin heyeti Adalet Komisyonu Başkanı Emin Karaa (Kütahya), Türkiye-Çin Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Nazif Topaloğlu (Muğla), Anayasa Komisyonu Başkanı Turhan Tayan (Bursa), İçişleri Komisyonu Başkanı Mehmet Pak (İstanbul), Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanı Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın) ile görüşmeler yapmıştır.¹⁴⁹⁴

(16) 30.1.2002 tarihinde, İsveç Başbakan Yardımcısı Lena Hjelm-Wallen, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van)'ı ziyaret etmiştir.¹⁴⁹⁵

(17) 5.2.2002 tarihinde; Hırvatistan Parlamento Başkanı Zlatko Tomčić'in, beraberindeki Parlamento heyetiyle Türkiye'ye davetine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/974), Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁴⁹⁶ Hırvat parlamento heyeti 4-7 Şubat tarihleri arasında Ankara'yı ziyaret etmiştir. Hırvat heyet TBMM Başkanı Ömer İzgi, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van), Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Başbakan Bülent Ecevit, Türkiye-Hırvatistan KEK Eşbaşkanı ve Devlet Bakanı Fikret Ünlü, TBMM Milli Savunma Komisyonu Başkanı Hasan Gülay (Manisa) ve üyeleri ile ayrıca, Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmaklı ile görüşme fırsatı bulmuştur.¹⁴⁹⁷

(18) 7.2.2002 tarihinde; Moğolistan Meclis Başkanı ve beraberindeki parlamento heyetinin Türkiye'ye davet edilmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/980), Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁴⁹⁸ Moğolistan Meclis Başkanı Sanjbezg Tumur-Ochir başkanlığındaki parlamento heyeti 25 Şubat-2 Mart 2002 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Konuk heyet başkanı TBMM Başkanı Ömer İzgi ile görüşmüş, Genel Kurulu ziyaret etmiş, Türkiye-Moğolistan Dostluk Grubu Başkanı İsmail Hakkı Cerrahoğlu (Zonguldak) ve grup üyeleri ile görüşmüştür. Moğol heyet ayrıca Başbakan Bülent Ecevit, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli, Devlet Bakanı Reşat

¹⁴⁹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 52 (16.1.2002), s. 585.

¹⁴⁹³ "Atatürk'ün Düşleri Bugün Gerçekleşti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 88, s. 10.

¹⁴⁹⁴ "Çin İçişleri Komisyonu", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 88, s. 13.

¹⁴⁹⁵ "İnan'ın Konuğu...", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 88, s. 13.

¹⁴⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 60 (5.2.2002), s. 45.

¹⁴⁹⁷ "Hırvat Parlamento Heyeti ile Balkanlardaki Gelişmeler Ele Alındı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 13.

¹⁴⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 62 (7.2.2002), ss. 390-391.

Doğru'yu ziyaret etmiş, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından da kabul edilmiştir.¹⁴⁹⁹

(19) 7.2.2002 tarihinde; Gürcistan Parlamento Başkanı ve beraberindeki parlamento heyetinin Türkiye'ye davet edilmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/981) Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁵⁰⁰ Gürcistan Meclisi Başkanı Bayan Nino Burjanadze başkanlığındaki heyet 26-27 Şubat 2002 tarihlerinde Ankara'yı ziyaret etmiştir. Konuk heyet başkanı TBMM Başkanı Ömer İzgi'yi ve Genel Kurulu ziyaret etmiş, ayrıca Türkiye-Gürcistan Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Burhan Orhan (Bursa) ve grup üyeleri, Başbakan Bülent Ecevit, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van) ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile görüşme fırsatı bulmuştur.¹⁵⁰¹

(20) 12-15 Şubat 2002 tarihlerinde, Joseph I. Paritzky başkanlığındaki İsrail parlamento heyeti Ankara'yı ziyaret etmiştir. Konuk heyet 12.2.2003 tarihinde, Türkiye-İsrail Paralamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Tarık Cengiz (Samsun) ve grup üyeleri ile görüşmüş, TBMM Başkanvekili Ali İlıksoy'u ve Genel Kurulu ziyaret etmiştir. İsrail heyeti ayrıca TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van), Türkiye-İsrail KEK Eşbaşkanı ve Devlet Bakanı Hasan Gemici ile de görüşmüştür.¹⁵⁰²

(21) KKTC Cumhuriyet Meclisi Ekonomi, Plan ve Bütçe Komitesi Başkanı Süha Türköz başkanlığındaki heyet, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nun davetlisi olarak 13-17 Şubat 2002 tarihleri arasında Ankara ve İstanbul'da temaslarda bulunmuştur. Konuk heyet önce TBMM Plan ve bütçe Komisyonu Başkanı Metin Şahin (Antalya) ve komisyon üyeleri ile görüşmüş, daha sonra Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel, TBMM Başkanı Ömer İzgi, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından kabul edilmiş, ayrıca Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu ile de görüşmüştür.¹⁵⁰³

(22) 27.02.2002 tarihinde, Marianne Anderson başkanlığındaki İsveç Meclisi Türkiye İnsan Haklarına Destek Komitesi, 6 kişilik bir heyetle TBMM İnsan Hakları Komisyonunu ziyaret etti.¹⁵⁰⁴

(23) 13.03.2002 tarihinde, Gerrit Jan van Oven başkanlığında 7 kişiden oluşan Hollanda Meclisi heyeti TBMM İnsan Hakları Komisyon Başkanlığını ziyaret etti.¹⁵⁰⁵

¹⁴⁹⁹ "Moğol Meclis Başkanının Ankara Ziyareti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 17; ayrıca bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 68 (28.2.2002), s. 629.

¹⁵⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 62 (7.2.2002), s. 391.

¹⁵⁰¹ "İzgi: İşbirliğine Önem Veriyoruz", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 12; ayrıca bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 66 (26.2.2002), s. 269.

¹⁵⁰² "İsrail Dostluk Grubu Ankara'ya Geldi", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 12; ayrıca bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 63 (12.2.2002), s. 510.

¹⁵⁰³ "KKTC Ekonomi, Plan ve Bütçe Komitesi Ankara'da Temaslarda Bulundu", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 89, s. 19.

¹⁵⁰⁴ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., s. 328.

(24) 21.3.2002 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Kuveyt Sanayi ve Ticaret Bakanı Salah Hurşit'e, Başkanlıkça "Hoş geldiniz" denilmiştir.¹⁵⁰⁶

(25) 2-5 Nisan 2002 tarihlerinde, Gürcistan Parlamento Başkan Yardımcısı, Abhazya Özel Komisyonu ve AGİTPA Gürcistan Grubu Başkanı Vakhtang Kolbala başkanlığındaki Gürcü heyeti Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Konuk heyet önce AGİTPA Türk Grubu Başkanı Ahmet Tan (İstanbul) ve grup üyeleri ile görüşmüş, daha sonra TBMM Başkanvekili Ali İlıksoy'u ziyaret etmiştir. Gürcü heyet ilaveten, Türkiye-Gürcistan Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Burhan Orhan (Bursa) ve TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van) ile de görüşmüştür.¹⁵⁰⁷

(26) 2-5 Nisan 2002 tarihleri arasında, Gerrit Jan Van Oven başkanlığındaki Hollanda Meclisi Dış İlişkiler ve Avrupa İşleri Komisyonları üyelerinden oluşan bir heyet, temaslarda bulunmak üzere Ankara'ya resmi bir ziyarette bulunmuştur. Hollanda heyeti İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Nejat Arseven, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Hüseyin Akyol (Manisa), MHP Genel Başkan Yardımcısı Şevket Bülent Yahnici (Ankara), TBMM Dışilişkiler Komisyonunda yer alan bazı milletvekilleri ve Komisyon Başkanı Kamran İnan (Van), Türkiye-AB KEK Eşbaşkanı Kürşat Eser (Aksaray), Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz ve Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel ile görüşme yapmıştır.¹⁵⁰⁸

(27) El Şalit başkanlığındaki Suriye-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu 9-13 Nisan 2002 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Konuk heyet önce TBMM Başkanvekili Murat Sökmenoğlu'nu ziyaret etmiş, daha sonra aynı dostluk grubunun Türk üyeleri ile bir araya gelmiştir. Suriyeli heyet ayrıca Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van), Türkiye-Suriye KEK Eşbaşkanı ve Devlet Bakanı Kemal Derviş, Bayındırlık ve İskan Bakanı Abdülkadir Akcan, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan ile görüşmüştür.¹⁵⁰⁹

(28) Bulgaristan Ulusal Meclisi Dış Politika, Savunma ve Güvenlik Komitesi Başkanı Stanamir İlchev başkanlığındaki bir heyet, 28 Nisan-1 Mayıs 2002 tarihleri arasında, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van)'ın resmi davetlisi olarak Ankara'ya gelmiştir. Konuk heyet TBMM Dışişleri Komisyonu üyeleri, Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel, TBMM

¹⁵⁰⁵ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma Raporu, a.g.e., s. 328.

¹⁵⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 89, B 77 (21.3.2002), s. 500.

¹⁵⁰⁷ "İlıksoy: Gürcistan, Türkiye'nin Orta Asya'ya Açılan Penceresidir", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 90, s. 18.

¹⁵⁰⁸ "Yahnici: 'TBMM'de Temsil Edilen Altı Parti de AB'ye Girmekten Yana' Dedi", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 90, s. 20.

¹⁵⁰⁹ "Meclis'e Suriyeli Konuk", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 90, s. 22.

Başkanvekili Yüksel Yalova, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı A. Mesut Yılmaz ile de görüşmüştür.¹⁵¹⁰

(29) Lizzsa Jaakonsaari başkanlığında, TBMM Dışışleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van)'ın davetlisi olarak 13.5.2002 tarihinde Türkiye'ye gelen Finlandiya Meclisi Dışışleri Komisyonu, ayrıca TBMM Başkanvekili Ali İlksoy, Türkiye-Finlandiya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkan Yardımcısı Şenel Kapıcı (Samsun), Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan, devlet bakanlarından Nejat Arseven ve Recep Önal ile de görüşmüştür.¹⁵¹¹

(30) 14.5.2002 tarihinde; Finlandiya Parlamentosu Dışışleri Komitesi Başkanının, beraberinde bir parlamento heyetiyle Türkiye'ye davet edilmesine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1072), Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁵¹² aynı gün TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Finlandiya Dışışleri Komitesi Başkanı Lizzsa Jaakonsaari başkanlığındaki Dışışleri Komitesi üyelerine Başkanlıkça "hoş geldiniz" denilmiştir.¹⁵¹³

(31) 15.5.2002 tarihinde; İngiltere-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı ile Avam Kamarası ve Lordlar Kamarasından üyelerin heyetler halinde Türkiye'ye davetlerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1075), Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur.¹⁵¹⁴

(32) 21.5.2002 tarihinde; Tacikistan-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Yusufcan Ahmedov'un beraberinde bir parlamento heyetiyle Türkiye'ye davet edilmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1082) Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁵¹⁵ aynı gün Genel Kurulu ziyaret eden Tacikistan-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Yusufcan Ahmedov ve beraberindeki heyete Başkanlıkça "Hoş geldiniz" denilmiştir.¹⁵¹⁶ Konuk heyet Türk grubu Eşbaşkanı M. Metanet Çulhaoğlu (Adana), TBMM Dışışleri Komisyonu Başkan Yardımcısı Suat Çağlayan (İzmir), TBMM Başkanvekili Kamer Genç (Tunceli), Sanayi Bakanı Kenan Tanrıkuulu ve Tarım Bakanı Hüsnu Yusuf Gökalep ile görüşmüştür.¹⁵¹⁷

(33) KKTC Meclisi Hukuk ve Siyasi İşler Komitesi Başkanı İlker Nevzat ile Sosyal İşler Komitesi Başkanı Nurten Hüdaverdioğlu başkanlığındaki bir parlamento heyeti, TBMM'nin resmi davetlisi olarak 28.5.2002'de Ankara'ya gelmiştir. Heyet önce TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanı Ertuğrul Kumcuoğlu (Aydın) ile bir araya gelmiş, daha sonra TBMM

¹⁵¹⁰ "Bulgaristan'daki PKK Faaliyetleri Önlenmeli", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 90, s. 21.

¹⁵¹¹ "Ali İlksoy'dan Terör Örgütleri Listesine Sert Tepki", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 91, s. 14.

¹⁵¹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 99 (14.5.2002), s. 27.

¹⁵¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 99 (14.5.2002), s. 30.

¹⁵¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 100 (15.5.2002), ss. 359-360.

¹⁵¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 102 (21.5.2002), s. 695.

¹⁵¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 102 (21.5.2002), s. 707.

¹⁵¹⁷ "Meclis'in Tacik Konukları...", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 91, s. 13.

Anayasa Komisyonu Başkanı Turhan Tayan (Bursa) ile de görüşme yapmıştır.¹⁵¹⁸

(34) Resmi bir ziyaret için Mayıs 2002 ayı içerisinde Türkiye'ye gelen Makedonya Cumhurbaşkanı Boris Trajkovski, TBMM'de Türkiye-Makedonya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Kemal Vatan (İzmir)'ı da ziyaret etmiştir.¹⁵¹⁹

(35) Ankara'yı ziyaret eden NATO Savunma Koleji 100. Dönem kursiyerleri, 3.6.2002 tarihinde TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van) tarafından kabul edilmişlerdir.¹⁵²⁰

(36) 4.6.2002 tarihinde; Belarus-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı ve beraberindeki Parlamento heyetinin Türkiye'ye davet edilmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1098), Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁵²¹ 5.6.2002 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Belarus-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Nikolai Cherginets ve beraberindeki Parlamento heyetine, Başkanlıkça "Hoş geldiniz" denilmiştir.¹⁵²²

(37) TBMM'nin davetlisi olarak, Litvanya Cumhuriyeti Savunma Komisyonu Başkanı Alvydas Sadeckas başkanlığındaki Litvanya heyeti 12.6.2002 tarihinde Türkiye'ye gelmiştir. Önce TBMM Milli Savunma Komisyonu Başkanı Hasan Gülay (Manisa)'yı ziyaret eden konuk heyet ayrıca, Türkiye-Litvanya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Mehmet Arslan (Ankara) ve Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu ile de görüşmüştür.¹⁵²³

(38) Azerbaycan-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Nizami Caferov'un başkanlığındaki Azeri heyet 12.6.2002 tarihinde Türkiye'ye gelmiş, önce TBMM Dışişleri Komisyonu Başkan Yardımcısı Suat Çağlayan (İzmir) ve ardından da Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Başkanı Hasan Kaya (Konya) ile görüşmüştür. Daha sonra TBMM Başkanvekili Kamer Genç tarafından kabul edilen konuk heyet, Genel Kurulu ziyaret etmiş ve TBMM'nin aynı dostluk grubu Eşbaşkanı Şamil Ayrım (İstanbul) ile de bir araya gelmiştir.¹⁵²⁴

¹⁵¹⁸ "Kumcuoglu: Türkiye, AB Sürecinde Kıbrıs Konusunda Taviz Vermeye Zorlanıyor", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 91, s. 12.

¹⁵¹⁹ "Türkler. Makedonya'da Hakça Temsil Edilmeli", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 91, s. 12.

¹⁵²⁰ "Kamran İnan, NATO Savunma Koleji Kursiyerlerini Kabul Etti", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 16.

¹⁵²¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 97, B 108 (4.6.2002), ss. 20-21.

¹⁵²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 97, B 109 (5.6.2002), s. 329.

¹⁵²³ "Litvanya'ya 'Ordunuzu Modernleştirilim' Önerisi", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 17.

¹⁵²⁴ "Bizler Bir Millet, İki Devletiz", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 17.

(39) 18.6.2002 tarihinde; Bulgaristan-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanının beraberinde bir parlamento heyetiyle Türkiye'ye davet edilmelerine ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/1109) Genel Kurulun bilgisine sunulmuş,¹⁵²⁵ 19.6.2002 tarihinde; TBMM ve Genel Kurulu ziyaret eden Bulgaristan-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Ivan Iskrov ve beraberindeki heyete, Başkanlıkça “Hoş geldiniz” denilmiştir.¹⁵²⁶ Konuk heyet TBMM Başkanvekili Yüksel Yalova, NATOPA Türk Grubu Başkanı Tahir Köse (İstanbul) ve TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van) ile görüşmeler yapmıştır.¹⁵²⁷

(40) Kolombiya Parlamentosu Senato Başkanı Carlos Garcia Orjuela, 2.7.2002 tarihinde TBMM Başkanı Ömer İzgi'yi ziyaret etmiş ve “Kolombiya Altın Nişanı”nı takdim etmiştir.¹⁵²⁸

(41) Japonya-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Kanezo Muraoka başkanlığında 8.7.2002 tarihinde Türkiye'ye resmi davetli olarak gelen Japon heyeti, önce TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van) ile görüşmüş, daha sonra da TBMM Başkanvekili Kamer Genç'i ziyaret etmiştir.¹⁵²⁹

(42) Slovakya'nın AB İşlerinden Sorumlu Başbakan Yardımcısı Maria Kadlecikdva başkanlığındaki heyet, 17.7.2002 tarihinde TBMM Başkanvekili Yüksel Yalova tarafından kabul edilmiştir.¹⁵³⁰

(43) Tayland Meclisi Birinci Başkan Yardımcısı Somsak Prisananuntagu, 22.7.2002 tarihinde TBMM Başkanvekili Yüksel Yalova'yı ziyaret etmiştir.¹⁵³¹

(44) ÇHC Ulusal Halk Kongresi Dış İlişkiler Komisyonu Başkan Yardımcısı Li Shuzheng, 23.9.2002 tarihinde TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Kamran İnan (Van)'ı ziyaret etmiştir.¹⁵³²

¹⁵²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 98, B 114 (18.6.2002), s. 466.

¹⁵²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 98, B 115 (19.6.2002), s. 7145.

¹⁵²⁷ “TBMM Başkanvekili Yalova: Türkiye ile Bulgaristan, Deplasmanda Aynı Takım Gibi”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 14.

¹⁵²⁸ “İzgi'ye Kolombiya Altın Nişanı”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 12; ayrıca bkz: “Kolombiya İzgi'ye nişan verdi, uyuşturucu için yardım istedi”, Zaman gazetesi web sayfası, <http://arsiv.zaman.com.tr/2002/07/03/politika/h8.htm>, 3.7.2002, (erişim: 22.1.2007).

¹⁵²⁹ İnan: Japon Halkının Türk Milli Takımını Alkışlaması Bizi Duygulandırmıştır”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 21.

¹⁵³⁰ “İzgi: Kıbrıs Türkü, Haklı Mücadelesinde Türkiye'yi Daima Yanında Bulacaktır”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 20.

¹⁵³¹ “İzgi: Kıbrıs Türkü, Haklı Mücadelesinde Türkiye'yi Daima Yanında Bulacaktır”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 92, s. 21.

¹⁵³² “Çin Heyetinin Ziyareti”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 93, s. 24.

B. TBMM 21. DÖNEMİYLE İLGİLİ DİĞER ÖNEMLİ HUSUSLAR

1. 21. Dönemde Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine İlişkin TBMM'deki İşlemler

a. 21. Dönemde, 17.6.1999 Tarihi İtibariyle TBMM Tutanaklarına Geçen, Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkereleri

21. Dönemde, 17.6.1999 tarihi itibariyle TBMM Tutanaklarına geçen, evvelce TBMM'ye ve Adalet Komisyonuna intikal etmiş, Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkereleri aşağıdadır:

(1) Seyfettin Uzunluz Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/134) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. dönemden)

(2) Bekir Gedik Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/135) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(3) Nizamettin Özoğlu Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/136) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(4) Yakup Karaca Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/137) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(5) Mehmet Sait Dayan Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/138) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(6) Halil Yıldırım Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/139) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(7) Taner Keleşoğlu Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/140) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(8) Sinan İyit Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/141) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(9) Ali Osman Köse, Rabbena Hanedar, Hasan Şahingöz ve Ali Nazik Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/142) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(10) Murat Katrağ Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/143) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(11) İsmail Özdemir Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/144) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(12) Coşkun Öztürk Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/145) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(13) Hasip Mehmet Atay Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/146) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(14) Mehmet Arı ile Ekrem Gökçe Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/147) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(15) Kadir Şahin ile Mürsel Girgin Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/148) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(16) Selmani Özcan Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/149) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(17) Aziz Varkan ile Nadir Şenol Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/150) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(18) Halil Güneş Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/151) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(19) Erol Özpolat Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/152) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(20) Celal Atalay ile Birsen Güngören Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/153) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(21) Yaşar Akan ile Cüneyt Erengül Haklarındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/154) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(22) Adil İnandı Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/155) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(23) Mehmet Pesci Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/156) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(24) İbrahim Çınar Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/157) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(25) Cemal Çakmak Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/158) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(26) Kemal Gömi Hakkında Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/159) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(27) Burhanettin Duman Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/160) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(28) Aslan Kaya Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/161) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(29) Mehmet Yıldırım Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/162) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(30) Ali Azaklı ve Mustafa Namlı Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/163) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(31) Ali Sezgin Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/164) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(32) Mehmet Nuri Özen ve Hasan Aşkın Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/165) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(33) Çağatay Çelikel Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/166) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 20. Dönemden)

(34) Abdurrahim Akalp Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/193) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 11.5.1999).

(35) Mehmet Fidancı ve Mehmet Sıddık Biçer Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/194) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 11.5.1999)

(36) Ali Teke Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/195) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 24.5.1999).¹⁵³³

¹⁵³³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 13, B 17 (17.7.1999), ss. 35-37.

b. 21. Dönemde Ölüm Cezalarına İlişkin Olarak TBMM’de Yapılan Diğer İşlemler

21. Dönemde ölüm cezalarına ilişkin olarak TBMM’de yapılan diğer işlemler hakkında, aşağıda tarih sırasına göre bilgiler verilmiştir.

(1) 5.10.1999 tarihinde, ölüm cezasına hükümlü Mehmet Nuri Özen ve Hasan Aşkın hakkındaki dava dosyasının geri verilmesine ilişkin (3/357) esas sayılı Başbakanlık tezkeresi üzerine, komisyonda bulunan dosya hükümete geri verilmiştir.¹⁵³⁴

(2) 26.10.1999 tarihinde, Ölüm cezasına hükümlü Mehmet Yıldırım hakkındaki dava dosyasının ve diğer sanık M. Ali Aslan’ın karar düzeltme talebinin incelenmesi için, dava dosyalarının geri gönderilmesine ilişkin (3/373) esas sayılı Başbakanlık tezkeresi üzerine, komisyonda bulunan dosya hükümete geri verilmiştir.¹⁵³⁵

(3) Mehmet Babür Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/385) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 2.11.1999) ve Zekeriya Aydın Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/386) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 2.11.1999), 4.11.1999 tarihi itibarıyla TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵³⁶

(4) Hüseyin Güçlü, Bayram Kaymaz ve Fikri Demir Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/422) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.12.1999), 29.12.1999 tarihi itibarıyla TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵³⁷

(5) Süleyman Güney Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/426) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.12.1999), 29.12.1999 tarihi itibarıyla TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵³⁸

(6) 15.2.2000 tarihinde, ölüm cezasına hükümlü Mehmet Fidancı ve Mehmet Sıddık Biçer hakkındaki dava dosyalarının geri verilmesine ilişkin (3/457) esas sayılı Başbakanlık Tezkeresi üzerine, Adalet Komisyonunda bulunan dosya hükümete geri verilmiştir.¹⁵³⁹

(7) Mehmet Yıldırım Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/607) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.6.2000), 22.6.2000 tarihi itibarıyla TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁴⁰

¹⁵³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 2 (5.10.1999), s. 272.

¹⁵³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 11 (26.10.1999), ss. 302-308.

¹⁵³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 15 (4.11.1999), s. 456.

¹⁵³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 47 (29.12.1999), s. 6.

¹⁵³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 47 (29.12.1999), s. 6.

¹⁵³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 57 (15.2.2000), ss. 115-116.

¹⁵⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 36, B 115 (22.6.2000), s. 186.

(8) Ramazan Koban Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/616) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.6.2000), 30.6.2000 tarihi itibariyle TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁴¹

(9) Levent Maksutlar Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/617) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 23.6.2000), 30.6.2000 tarihi itibariyle TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁴²

(10) 19.10.2000 tarihinde; Adam öldürmek suçundan hükümlü Zekeriya Aydın hakkındaki dava dosyasının geri verilmesine ilişkin (3/654) esas sayılı Başbakanlık tezkeresi ile birden fazla kimseyi taammüden öldürmek suçlarından hükümlü Ekrem Gökçe hakkındaki dava dosyasının geri verilmesine ilişkin (3/655) esas sayılı Başbakanlık tezkeresi üzerine, Adalet Komisyonunda bulunan dosya hükümete geri verilmiştir.¹⁵⁴³

(11) Ekrem Gökçe ve Mehmet Arı Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/725) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 12.12.2000), 20.12.2000 tarihi itibariyle TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁴⁴

(12) (1) Cumali Karsu ve Enver Özer Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/743) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 18.1.2001), 23.1.2001 tarihi itibariyle TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁴⁵

(13) Vefa Kartal ve Ramazan Kızıldağ Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/760) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 13.2.2001), 16.2.2001 tarihi itibariyle TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁴⁶

(14) 20.4.2001 tarihinde, Memurları görevlerinden dolayı ve ideolojik amaçla öldürmek ve silahlı çetenin sair efradı olmak suçundan hükümlü Erol Özbolat hakkındaki dava dosyasının geri verilmesine ilişkin (3/804) esas sayılı Başbakanlık tezkeresi üzerine, Adalet Komisyonunda bulunan dosya hükümete geri verilmiştir.¹⁵⁴⁷

(15) 29.5.2001 tarihi itibariyle; (1) Mutlu Akın Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/830) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.5.2001), (2) Mehmet Nuri Özen ve Hasan Aşkın Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/832) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.5.2001), (3) Şeyhmus Poyraz Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/834) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 22.5.2001), TBMM tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁴⁸

¹⁵⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 40, B 123 (30.6.2000), s. 10.

¹⁵⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 40, B 123 (30.6.2000), s. 10.

¹⁵⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 5 (19.10.2000), ss. 586-587.

¹⁵⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 51, B 37 (20.12.2000), s. 6.

¹⁵⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 47 (23.1.2001), s. 185.

¹⁵⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 60 (16.2.2001), s. 229.

¹⁵⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 60, B 88 (20.4.2001), s. 452.

¹⁵⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 109 (29.5.2001), s. 705.

(16) Şemdin Sakık Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başkanlık Tezkeresi (3/853) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.6.2001), 26.6.2001 tarihi itibarıyla TBMM tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁴⁹

(17) 17.9.2001 tarihi itibarıyla; Muhsin Erbaş, Harun Gülbaş, Bekir Çınar, Erol Sarıkaya, Ahmet Turan Kılıç, Kenan Kale, Harun Yıldız, Zafer Yelok, Yunis Karataş, Halil İbrahim Düzbiçer, Ömer Faruk Gez, Ahmet Oflaz, Ekrem Kurt, Erkan Çetintaş, Faruk Sarıkaya, Hayrettin Gül, Harun Kavak, Süleyman Toksun, Hayreddin Yeğin, Mehmet Yılmaz, Adem Kozu, Mustafa Uğur Yaraş, Faruk Belkavli, Ömer Demir, Alim Özhan, İbrahim Duran, Etem Ceylan, Vahit Kaynar, Turan Kaya, Cafer Tayyar Soykök Ve Faruk Ceylan Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başkanlık Tezkeresi (3/861) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.8.2001), TBMM tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁵⁰

(18) Şahin Gümüş Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başkanlık Tezkeresi (3/884) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.9.2001), 27.9.2001 tarihi itibarıyla TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁵¹

(19) Nuri Akbulut Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başkanlık Tezkeresi (3/885) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.9.2001), 27.9.2001 tarihi itibarıyla TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁵²

(20) Cemalettin Polat Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başkanlık Tezkeresi (3/978) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 5.2.2002), 6.2.2002 tarihi itibarıyla TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁵³

(21) 24.4.2002 tarihinde, Ölüm cezasına hükümlü Adem Kepeneklioğlu, Mehmet Hakan Canpolat ve Turhan Tarakçı haklarındaki dava dosyalarının geri verilmesine ilişkin (3/1054) esas sayılı Başkanlık tezkeresi üzerine, Adalet Komisyonunda bulunan dosya hükümete geri verilmiştir.¹⁵⁵⁴

(22) Adem Kepeneklioğlu, Mehmet Hakan Canpolat ve Turhan Tarakçı Haklarındaki Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Başkanlık Tezkeresi (3/1126) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 15.7.2002), 29.7.2002 tarihi itibarıyla, yeniden TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁵⁵

(23) Ali Gülmez Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başkanlık Tezkeresi (3/1150) (Adalet Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi: 5.8.2002), 8.8.2002 tarihi itibarıyla, yeniden TBMM Tutanaklarına geçmiştir.¹⁵⁵⁶

¹⁵⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 68, B 125 (26.6.2001), s. 163.

¹⁵⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 69, B 129 (17.9.2001), s. 20.

¹⁵⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 70, B 134 (27.9.2001), s. 208.

¹⁵⁵² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 70, B 134 (27.9.2001), s. 208.

¹⁵⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 85, B 61 (6.2.2001), s. 250.

¹⁵⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 93, B 91 (24.4.2002), s. 18.

¹⁵⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 101, B 121 (29.7.2002), s. 10.

¹⁵⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 102, B 127 (8.8.2002), s. 411.

2. TBMM 21. Dönemde Diğer Önemli Faaliyetler

a. Sayıştay'da Boş Bulunan Üyeliklere Seçim

Plan ve Bütçe Komisyonunca oluşturulan Sayıştay Üyeleri Önseçim Geçici Komisyonunun, Sayıştay üyelikleri için boş üyelik sayısının iki katı olarak, kontenjan grupları dahilinde belirlenen adayları gösteren raporları, 110 ve 111 sıra sayısıyla bastırılıp seçimden önce dağıtılmıştır. 3.8.1999 tarihinde de Sayıştay'da boş bulunan üyelikler için seçim yapılmıştır. Bu seçimler sonucunda;

(a) 110 sıra sayılı raporda belirlenen adaylardan; Sayıştay meslek mensupları kontenjan grubundan Ali Karamazakcadik, Aytek Kuşhan, Eşref Sürücü, Süleyman Öztürk ile Maliye Bakanlığı meslek mensupları kontenjan grubundan Hasan Fehmi Ezber ve diğer meslek grupları mensupları kontenjan grubundan Feramuz Durmuşoğlu seçilmiştir.

(b) 111 sıra sayılı raporda belirlenen adaylardan ise; Sayıştay meslek mensupları kontenjan grubundan İsmail Benhür, Ahmet Dal, Süleyman Topallar, İlker Ağca ile Maliye Bakanlığı meslek mensupları kontenjan grubundan Ömer Faruk Öztoprak ve diğer meslek mensupları kontenjan grubundan da Mehmet Dönmez Sayıştay Üyeliklerine seçilmişlerdir.¹⁵⁵⁷

Sayıştay Birinci Başkanlığı İçin, 21. Dönem 4. Yasama Yılı içinde, 22.5.2002 tarihinde seçim yapılmıştır. Seçim öncesinde, Sayıştay Başkan ve Üyeleri Önseçim Geçici Komisyonunca, Sayıştay Birinci Başkanlığı için belirlenen iki adayın adları birleşik oy pusulaları şeklinde düzenlenerek, Başkanlıkça bastırılmış ve gizli oylama yapılmıştır. Oylamaya katılanların salt çoğunluğunun oyları ile Mehmet Damar Sayıştay Birinci Başkanlığına seçilmiştir.¹⁵⁵⁸

b. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)'na Üye Seçimi

RTÜK'teki boşalan üç üyelik için iktidar ve muhalefet partileri tarafından gösterilen adaylar 18 Mayıs 2000 tarihli Resmî Gazetede ilan edilmiş ve 23.5.2000 tarihinde TBMM'de seçimi yapılmıştır. Seçim sonucunda; iktidar partileri kontenjanından Zakir Avşar ve Sedat Nuri Kayış, muhalefet partileri kontenjanından Arif Özkök, RTÜK üyeliklerine seçilmişlerdir.¹⁵⁵⁹ Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna muhalefet partileri kontenjanından boşalan bir üyelik için, 30.10.2001 tarihinde yapılan seçim sonucunda, muhalefet partileri kontenjanından Beşir Ayvaz seçilmiştir.¹⁵⁶⁰

¹⁵⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 8, B 43 (3.8.1999), ss. 315-318.

¹⁵⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 103 (22.5.2002), ss. 17-19.

¹⁵⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 33, B 97 (23.5.2000), ss. 108-110.

¹⁵⁶⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 74, B 13 (30.10.2001), ss. 59-61.

c. TBMM Başkanlığı Personelinde Üst Düzey Atamalar

21. Dönemde TBMM Başkanlığı memurları içerisinde atamalar devam etmiştir. Bu atamalarda yönetici konumundaki personel atamaları şöyledir:

a. 21. Dönemde TBMM Başkanlığında ilk önemli atama Genel Sekreter atamasıyla gerçekleşmiştir. Orhan Dülgerler'in Başkan Başmüsavirliğine getirilmesiyle boşalan TBMM Genel Sekreterliğine Vahit Erdem getirilmiştir. TBMM Genel Sekreter Yardımcısı (Teknik) Mehmet Kın'ın yerine Cengiz Köksal atanmıştır. Mehmet Dünşen'in Başkan Müşavirliğine atanması üzerine boşalan Genel Evrak ve Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığına Şahap Alp getirilmiştir. Kanunlar ve Kararlar Daire Başkanlığına da Ahmet Tuğrul atanmıştır.¹⁵⁶¹

b. Ekim 1999 ayı içinde; Arif Bilgeç'in müşavirliğe atanmasıyla boşalan Basın ve Halkla İlişkiler Genel Müdürlüğüne Müşavir olarak görev yapmakta olan Engün Türer atanmıştır. Aynı müdürlükte Müdür Yardımcısı Sabri Ünal Erkol'un yerine Cenap Kayasü atanmıştır. Erdoğan Cici'nin müşavirliğe atanması ile boşalan Ulaştırma Şube Müdürlüğüne, daha önce Garaj Amiri olarak görev yapan Zeki Kabakçı getirilmiş, Dr. Vasfi Ulusoy'dan boşalan TBMM Baştabibliğine ise Dr. Serdar Sezgin atanmıştır. Müşavir Mehmet Kın da Başkan Müşavirliğine atanmıştır.¹⁵⁶²

c. Ocak-Şubat 2000 ayları içerisinde de TBMM idari bünyesinde yeni atamalar yapılmıştır. Arseven Çelikel'in müşavirliğe atanması üzerine Parlamenter Hizmetleri Müdürlüğü görevine Mehmet Saral getirilmiştir. Emekliye ayrılan Aydın Işıksal'dan boşalan TBMM Basımevi Müdürlüğüne de Müdür Yardımcısı olarak görev yapan Elvan Eryaşar getirilmiştir. Başkan Müşaviri Solmaz Duygu da emekli olmuştur.¹⁵⁶³

3. Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı Üzerinde Görüşmeler

21. Dönem TBMM'nin faaliyetleri içerisinde 8. Beş Yıllık Kalkınma Planının çalışmaları da yer almıştır. Bu faaliyetle ilgili çalışmaların özeti aşağıda yer almıştır.

Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık (2001-2005) Kalkınma Planının Sunulduğuna Dair Başbakanlık Tezkeresi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/600) (S. Sayısı: 516) üzerindeki görüşmelere 25.6.2000 tarihinde başlanmıştır. Görüşmeler sırasında; Sanayi Ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıku, FP Grubu adına Mehmet Recai Kutun (Malatya), FP Grubu adına Cemil Çiçek (Ankara), FP Grubu adına Sait Açba (Afyon), FP Grubu adına Ali Coşkun (İstanbul), DYP Grubu adına Mehmet Dönen (Hatay), DYP Grubu adına Oğuz Tezmen (Bursa), ANAP Grubu adına Bülent Akarcalı (İstanbul), ANAP Grubu adına Ekrem Pakdemirli (Manisa), MHP Grubu adına Oktay Vural

¹⁵⁶¹ "TBMM Genel Sekreterliğine Vahit Erdem Atandı", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 68, ss. 12-13.

¹⁵⁶² TBMM'de Yeni Atamalar", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 70, s. 6.

¹⁵⁶³ "TBMM'de Atamalar", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 73, s. 6.

(İzmir), MHP Grubu adına Metin Ergun (Muğla), DSP Grubu adına Masum Türker (İstanbul), DSP Grubu adına Gaffar Yakın (Afyon), şahsı adına Erol Al (İstanbul) ve şahsı adına Kamer Genç (Tunceli) tarafından birer konuşma yapılmıştır.

Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık (2001-2005) Kalkınma Planının Sunulduğuna Dair Başbakanlık Tezkeresi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/600) (S. Sayısı : 516) üzerindeki görüşmelere 26.6.2000 tarihinde devam edilmiştir. Başkanvekili Murat Sökmenoğlu Başkan, Vedat Çınaroğlu (Samsun) ve Hüseyin Çelik (Van) da Katip Üyeler olarak görev almışlardır. Görüşmeler sırasında; DYP Grubu adına Kemal Kabataş (Samsun), Ramazan Gül (Isparta), Murat Akın (Aksaray), ANAP Grubu adına Ağâh Oktay Güner (Balıkesir), Aydın A. Ayaydın (İstanbul), Birkan Erdal (Ankara), DSP Grubu adına Cafer Tufan Yazıcıoğlu (Bartın), Ş. Ramis Savaş (Sakarya), FP Grubu adına Ali Gören (Adana), Cevat Ayhan (Sakarya), Mehmet Altan Karapaşaoğlu (Bursa), Bülent Arınç (Manisa), MHP Grubu adına Mehmet Arslan (Ankara), Mihrali Aksu (Erzincan), Bedri Yaşar (Gümüşhane), İsmail Köse (Erzurum), Sanayi Ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıku, şahısları adına Veysel Candan (Konya ile Bekir Sobacı (Tokat) tarafından birer konuşma yapılmıştır. Plan üzerinde 134 önerge verilmiştir. Bunlardan 18 adedi hükümetçe benimsenmiş, 7 önerge benimsenmemiş, diğer önergeler ise milletvekilleri tarafından geri çekilmiştir. Hükümet tarafından benimsenen önerge numaraları 10, 12, 28, 29, 32, 34, 46, 69, 86, 87, 88, 92, 97, 100, 104, 106, 119 ve 127'dir. Bu önergeler teker okutulmuş ve oylanmış, tamamı kabul edilmiştir. Daha sonra, hükümetin katılmadığı 7 önerge okutulup, görüşmeleri yapılmış, oylamaları sonunda kamamı kabul edilmemiştir. Son olarak 117 nolu önerge okutulup oylanmış ve kabul edilmiştir. Görüşmelerin hemen arkasından Plan Ve Bütçe Komisyonu Başkanı Metin Şahin (Antalya) tarafından, plan üzerindeki küçük düzeltmeler olduğu ifade edilmiş ve bunlar okunmuştur.

Sekizinci Beş Yıllık (2001-2005) Kalkınma Planının sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresinin açık oylamasının elektronik cihazla oylaması kabul edilmiş, oylamaya 206 üye katılmış, 21 ret, 2 çekimser, 1 mükerrer oya karşılık 182 kabul oyu ile kabul edilmiştir.¹⁵⁶⁴

¹⁵⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 37, B 119 (26.6.2000), ss. 305-458, 468-491.

C. 21. DÖNEMDE TBMM TARAFINDAN TEPKİ VERİLEN ÖNEMLİ HUSUSLAR

21. Dönem içerisinde, yasama, denetleme, bütçe, ziyaretler gibi faaliyetler yanında, TBMM üyelerinin ferdan veya toplu olarak, kamuoyunun tamamını yada büyük bir bölümünü ilgilendiren konulardaki önemli faaliyetlerine de bu bölüm içerisinde yer verilmiştir. Özellikle Türkiye'nin dış meseleleri ağırlıklı olan bu konulardan, Fransa dahil bazı ülkelerde "Sözde Ermeni Soykırımı" yasa tasarılarına karşı ortaya çıkan tepkiler ve faaliyetler ayrı bir başlık altında, diğer önemli duyarlılıklar da hep birlikte yer almıştır.

1. 21. Dönemde Ermeni İddiaları Üzerine Tepkiler ve Faaliyetler

21. Dönemde TBMM'nin en fazla tepki ve duyarlılık gösterdiği konulardan birini, Birinci Dünya Harbi sırasında gerçekleşen Ermeni Zorunlu Göçü (Tehcir) ve iskanı nedeniyle, son dönemlerde Fransa ve ABD'de ortaya çıkartılan "Sözde Ermeni soykırımı" iddiaları olmuştur. Bu nedenle konu ayrıca değerlendirilerek, TBMM'nin Diğer Önemli Faaliyetleri içerisinde ayrıca yer alması uygun görülmüştür. Ermeni meselelerinde TBMM'nin 21. Dönemde göstermiş olduğu tepki ve duyarlılıklar tarih sırasına göre, diğerlerine göre daha dikkat çekici olduğu değerlendirilen bazı konuşma metinlerine de yer vermek suretiyle, aşağıda özetlenmiştir:

a. 2. Yasama Yılında Ermeni Meselesi Hakkındaki Tepkiler

(1) 16.11.1999 tarihinde; Abbas Bozyel (İğdır) tarafından, Ermenistan tarafından işgal edilen Karabağ'a ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁵⁶⁵

(2) 16.2.2000 tarihinde; Cemil Çiçek (Ankara) tarafından, Fransız Senatosunda tekrar gündeme gelecek olan sözde Ermeni soykırımı iddialarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel tarafından cevap verilmiştir.¹⁵⁶⁶

(3) 22.2.2000 tarihinde; Abdurrahman Küçük (Ankara) tarafından, Fransız Parlamentosunda görüşülmek üzere hazırlanan sözde Ermeni soykırım tasarısına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁵⁶⁷

(4) 31.5.2000 tarihinde; Abbas Bozyel (İğdır) tarafından, tarihî gerçekler ışığında, sözde Ermeni soykırımı yalan iddia ve iftiralarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Dışişleri Bakanı İsmail Cem tarafından cevaplandırılmıştır.¹⁵⁶⁸

¹⁵⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 471-473.

¹⁵⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 58 (16.2.2000), ss. 329-332.

¹⁵⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 60 (22.2.2000), ss. 631-633.

¹⁵⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 34, B 102 (31.5.2000), ss. 15-24.

b. 3. Yasama Yılında Ermeni Meselesi Hakkındaki Tepkiler

(1) 1.10.2000 tarihinde, 21. Dönemin 3. yasama yılı açılışında; siyasi parti gruplarının, ABD Temsilciler Meclisinde görüşülmekte olan ve halkımızın infialine yol açan sözde Ermeni soykırımıyla ilgili tasarıya ilişkin müşterek önergeleri okundu; Başkanlıkça, Türkiye Büyük Millet Meclisince ittifakla benimsenen önerenin gereğinin yerine getirileceği bildirildi.¹⁵⁶⁹

(2) 7.11.2000 tarihinde; Fransa Senatosunda “acil görüşme” yöntemiyle gündeme alınmaya çalışılan sözde Ermeni soykırımı yasa tasarısının engellenmesi amacıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerden birer milletvekilinin katılımıyla oluşacak bir Parlamento heyetinin, temaslarda bulunmak üzere ivedilikle Fransa’ya gitmesinin kararlaştırıldığına ilişkin (3/676) esas sayılı Başkanlık Tezkeresi Genel Kurulda okutularak işleme konmuştur.¹⁵⁷⁰

(3) 8.11.2000 tarihinde; TBMM Başkanvekili Murat Sökmenoğlu tarafından, Fransız Sefiri Bernard Garcia’nın yaptığı açıklamayı ve Fransız Senatosunun almış olduğu sözde Ermeni soykırımıyla ilgili kararı kınadığına ilişkin, kısa bir konuşma yapılmış olup, konuşma metni şöyledir: “Sayın milletvekilleri, dün, Fransız Sefiri Bernard Garcia’nın müstemleke edasıyla yaptığı açıklamayı ve Fransa Senatosunun almış olduğu sözde Ermeni soykırımıyla ilgili kararı kınıyorum. Sayın milletvekilleri, Fransa, soykırımı, Kongolulara, Ruandalılara, Hattilere, Tuttilere yaptıklarını çok iyi bilir; Fransa, kendi arkasına bakmalıdır!”¹⁵⁷¹

(4) 14.11.2000 tarihinde; Bülent Akarcalı (İstanbul) tarafından, Fransa Senatosunda kabul edilen sözde Ermeni soykırımı tasarısına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel tarafından cevap verilmiştir. Her iki konuşma da sırasıyla aşağıdadır:

Bülent Akarcalı (İstanbul)’nın konuşması - Değerli arkadaşlarım, geçen hafta, Fransız Senatosu, olmamış bir soykırımı olmuş gibi kabul etti. Daha önce, aynı teklif, iki kez, aynı Senato tarafından reddedilmişti. Peki, iki oylama arasında ne gibi gelişme olmuştu da Fransız Senatosu “hayır” dediğine “evet” demişti; yeni büyük bulgular, tarihî belgeler mi ele geçmişti; tabii ki hayır. Olmayanın, zaten nesini bulabilirsiniz ki; ama, aradaki temel fark “bu teklife karşıyız” diyen Fransız sosyalist Başbakanı Jospin ile Fransız Cumhurbaşkanı Chirac’ın iç politika gerekçesiyle tavır değiştirmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu teklifin Senatoda oylanmasına, Fransız Cumhurbaşkanı ve Başbakanı açık bir şekilde göz yummuşlardır. Onların da göz yummaları, temsil ettikleri, edildikleri gruplar tarafından bir destek olarak yorumlanmış ve bu sonuç ortaya çıkmıştır.

Değerli arkadaşlarım, Senato İçtüzüğüne göre, Başbakan Jospin isteseydi, bu konunun gündeme alınmasını engelleyebiliyordu, hükümetin buna

¹⁵⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 41, B 1 (1.10.2000), ss. 71-72.

¹⁵⁷⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 12 (7.11.2000), s. 25.

¹⁵⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 13 (8.11.2000), s. 273.

yetkisi vardı; ancak, hükümet bu yetkiyi kullanmadı. Cumhurbaşkanı Jacques Chirac da, etkileyebileceği merkez sağ partileri etkilemedi. Bunları bildirmemdeki neden şudur: Hükümetimizin Fransa'ya yönelik politikalarında neye dikkat etmesi gerektiğidir. Yani, mesele “biz elimizden geleni yaptık, Fransız Senatosuna hâkim olamadık” meselesi değildir. Olay, doğrudan doğruya, Fransız Devletini temsil eden Cumhurbaşkanı ve hükümetini temsil eden Başbakanın tavırlarından kaynaklanmıştır; en azından, duyarsızlıklarından kaynaklanmıştır.

Değerli arkadaşlarım, işin önemi şudur: Eğer bugün, şu anda Mecliste bulunan arkadaşlarımız kendi aralarında konuşmayı bir an için kesip, burada, bu Ermeni meselesinde az da olsa konuşulacak konuya dikkat ederlerse, bugün, Türkiye’de, şu anda, İstanbul’da nasıl hakaret edildiğini duyabilirler. Tabii, Türkiye’ye yapılan bu hakaretler hepimizi aynı ölçüde ilgilendirmektedir; ama, buna rağmen, hâlâ, aralarında konuşan arkadaşlarımız devam ediyorlar.

Değerli arkadaşlarım, Fransız Senatosunun aldığı bu karara karşı, eğer, devletimiz çok ciddi bir tutum içine girmezse, takınacağı tutum, alacağı kararlar ve uygulamalar çok ciddi bir emsali aleyhimize oluşturacaktır. Fransa’nın aldığı bu karardan sonra, biz, hızlı ve ciddi yaptırımlara gitmediğimiz takdirde, diğer bütün parlamentolarda “Türkiye nasıl olsa hiçbir tepki vermiyor, birkaç klasik beyanat dışında Türkiye hiçbir şey yapmıyor” denilerek çok kısa sürede aleyhimize diğer kararlar çıkacaktır. Ben, bunu, maalesef, yıllardır söylüyorum, Fransız Senatosuyla ilgili olarak bundan önce iki defa da belirtmiştim; ancak, ne yazık ki, kendi kendime konuşup, kendi kendime dinler durumda da oluyorum.

Değerli arkadaşlarım, Fransa’da alınmış olan Fransız Senatosundaki karar, bir emsal karardır; bununla, Türkiye ölçülmek istenmektedir. Şu anda, benzer öneriler, benzer teklifler Alman Meclisi Bundestag’da vardır. Bugün, Strasbourg’da, Avrupa Parlamentosunda görüşülmekte olan Türkiye raporuna konulmak istenmektedir. Geçen hafta İtalya’da zar zor önlediğimiz, tekrar önümüze konulacaktır; ama, Fransız Senatosunun bu kararı almasından bu yana, bir iki tepki dışında, ben, maalesef, ne yapılacağı konusunda hiçbir şey duymadım. Gönlüm dilerdi ki, bu gibi önemli konular tartışılırken, burada, hükümet daha geniş bir şekilde temsil edilsin, Dışişleri Bakanlığı, bu konuya, mektup yazmanın ötesinde bir duyarlılık gösterebilir. Aksi takdirde, ortaya çıkacak vahametli durumu geriye döndürme imkânı, maalesef, olmayacaktır.

Değerli arkadaşlarım, bakınız, küstahlık hangi ölçüye varıyor... Buraya girmeden önce, Fransa’dan, yüreği Türkiye ateşiyle dolu bir vatandaşımız telefon etti. Şu anda Fransız televizyonlarında İstanbul’daki Fransız millî takımının küstah oyuncularının Türkiye’ye yönelik küstah ve hakaret dolu beyanatlari verilmektedir. Emmanuel Petit adındaki bir oyuncu, Türkiye’ye gelmiş ve kaldığı otelden, Fransız televizyonlarına, spora siyaseti karıştırarak Fransız televizyonlarına geçmiş olan beyanati şudur: “Biz, buraya Senato kararını benimseyerek geldik.” Bunlar, diplomat veya siyasetçi değil,

sporculardır. Küstahlığa bakınız!.. Ermeni asıllı Youri Djorkaeff'in de Türkiye'ye gelmesini engelledik; çünkü, Türkiye'ye gelseydi, öldüreceğinizden korkuyorduk." Bunlar, biraz önce, İstanbul'daki bir otelde söylenmiş ve Fransız kanalları aracılığıyla Fransa'ya iletilmiştir.

Şimdi, karşımızdaki küstahlığı gösteriyorum, spora siyasetin nasıl karıştırılma cüretine erişildiğini gösteriyorum. Bunlara karşı tavır almadığımız takdirde, tabii ki, bunlar, devam edecektir. Fakat, bizi ayrıca üzen bir nokta şu olmuştur değerli arkadaşlarım: Fransız Senatosu, olmamış olmuştur gibi kabul ederken, maalesef, Türk basını da, özellikle bir gazete de, olmamış olmuştur gibi göstermede Fransa'dan geri kalmamıştır. 9 Kasım Perşembe günü Milliyet Gazetesi "Fransız kaldılar" diye şu manşeti vermiştir değerli arkadaşlarım. Aslında, Fransız kalan gazetenin kendisi oldu ya da gazete yönetiminin kendisi oldu; bunu da birazdan açıklayacağım. Gazete, buradaki, birinci sayfadaki yazısında şunu demektedir: "Türkiye'den gönderilen heyetteki 5 milletvekili ise Paris'e üç gün önce gittikleri için kimseyle görüşemedi, senatoya bile uğramadılar; hatta, Ermeniler olay çıkarabilir korkusuyla oylamayı Büyükelçilikten izlemeyi tercih ettiler." Bu manşeti attıktan sonra, iç sayfalarda benim ve diğer arkadaşlarımın görüşünü veriyor; ama, tabii, vatandaş bu manşeti okuduğu için, içerideki ayrıntı kendi aklında kalmayabiliyor.

Değerli arkadaşlarım, bu haber, arkadaşlarımı ve beni gerçekten üzmüş ve derinden yaralamıştır. Böyle bir haberi okuduktan sonra, böyle bir heyete katılmış olan milletvekillerinin ve onların yakınlarının büyük bir teessür içinde olmaması imkânsızdır ve diliyorum ki, bu gazetenin sorumluları, sahibi de dahil olmak üzere, bu 5 milletvekili arkadaşımın bu derin teessürünü ve temsil ettikleri Türkiye Büyük Millet Meclisine yönelik bu haksız ithamı, meslek ahlaklarına olan saygıları gereği düzeltereklerdir. Düzeltmedikleri takdirde de, biz, buradan, bunu, vatandaşımıza aktarmış oluyor.

Değerli arkadaşlarım, bu haberdeki tek doğru nokta, beş milletvekilinin Paris'e gitmiş olmasıdır. Ne zaman gittikleri yanlıştır ve gerisi tümüyle gerçek dışıdır, hayaldir, senaryodur. Milletvekilleri bütün günlerini Senatóda geçirmişler; senatórlerle ve uzmanlarla görüşmüşlerdir; öğle yemeğini dahi senatórler ve uzmanlarla yemişlerdir ve onlarla birlikte kanun teklifinin karşısına nasıl çıkılacağını, bu kanuna karşı çıkan senatórlerin bilgilerini ve yapacakları çalışmaların nasıl olacağını, o senatórlerle birlikte bir çalışma şeklinde yapmışlardır.

Değerli arkadaşlarım, bu heyeti oluşturanlar kimlerdir: DSP'den Ertuğrul Kumcuoğlu arkadaşımız, eski müsteşar, büyükelçi; Fazilet'ten Abdüllatif Şener arkadaşımız, grup başkanvekili, Maliye Bakanı; DYP'den Kamer Genç arkadaşım, yıllarca Meclis Başkanvekilliği yapmış; ben Bülent Akarcalı, Anavatan Partisinden; MHP'den Seydi Karakuş arkadaşımız, daha siyasette, Mecliste yeni olduğu için görevlerde bulunamadı; ama, en az bizim kadar bu duyarlılıkla çalıştı. Böylesi geçmişi olmuş olan arkadaşları, acaba, bir

gazetenin yöneticilerinin bu kadar ucuz, bu kadar kolay harcamaya hakları var mıdır arkadaşlarım! Biz, milletvekilliğini yaparken, bu gibi yerlerde arkamızda Türk basını görmeyeceksek, kimleri göreceğiz?! Onun için, bunları, yalnız ve yalnız, teessürümüzü, tekrarının olmamasını temenni etmek için dile getiriyoruz değerli arkadaşlarım. Bütün yaptığımız görüşmeler, kimlerle konuştuğumuz, nerede olduğumuzda yalnız da değildik. Olayın gereğinden dolayı, Büyükelçilik diplomatları bizimle olmuşlardır ve bütün görüşmeleri tutanaklara geçirmişlerdir.

Değerli arkadaşlarım, şöyle özetleyeyim: Bu gibi seyahatler, Meclisin kendi iradesiyle de olmuyor; Dışişleri Bakanlığının talebi üzerine yapılmaktadır. Dışişleri Bakanlığı talep etmiştir, Meclis Başkanlığı her gruptan bir milletvekili almıştır. Bu seyahatimiz, tümüyle, Dışişleri Bakanlığının ve konunun büyük bir bilgiyle sahibi olan Paris Büyükelçiliğimizin yaptığı program çerçevesinde yürütülmüştür. Bütün bunları bilmezlikten gelerek, âdeta Fransa'daki Ermenilere destek çıkar gibi, Türkler bu konuyla ilgilenmiyor, Türk milletvekillerinin bu konuya duyarlılığı yokmuş gibi mesajları vermenin gerçekten haksızlığını, vebalini, meslekî açıdan taşımak da kolay olmasa gerektir.

Değerli arkadaşlarım, akşam saat 7-7.30'da Senatodan ayrıldıktan sonra, topluca, büyükelçiğe gidilmiştir. Büyükelçiyle birlikte kısa bir yemekten sonra, Büyükelçinin evinde, rezidansında değil –Fransa'daki Büyükelçimizin evi ile çalışma mekânları ayrı ayrıdır- bürosuna geçilmiştir ve bürosundan, yalnız olaylar takip edilmemiş, bu konuya destek vereceklerle temas yürütülmüştür. Nedenine gelince: Sabahleyin ilk yaptığımız görüşmede, Fransız-Türk Dostluk Grubu Başkanı Senatör De Long'a Senatoya gidip görüşmeleri izlemeyi bizzat biz teklif ettik ve Senatör buna destek vereceğini, kendisinin yardımcı olacağını belirtti; ancak, öğleden sonra görüştüğümüz Senato Başkanının diplomatik danışmanı ve diğer teknik kişiler bunu duydukları zaman bembeyaz kesildiler. Söyledikleri aynen şu oldu: “Siz karşınızdaki provakatörlerin, ajitatörlerin, buraya gelmiş olanların neler yapacağını bilmiyorsunuz. Bunlar, bizim kendi senatörlerimize; yani, Türkiye'ye destek vermiş senatörlerimize olmadık hakaretleri yaptılar, yapıyorlar. Sizin orada bulunmanızı, Türkiye'ye yönelik çok büyük hakaretlere vesile kılacaklardır. Lütfen gelmeyiniz.” Bunları diyerek, bizden gelmememizi rica etmişlerdir. Biz de, Elçiliğimizle yaptığımız görüşme sonunda, karşımızda olan bu eşkiya çetesine, bu çapulculara fırsat vermemek için oraya gitmemişizdir.

Değerli arkadaşlarım, burada, içinde, bu 550 milletvekilinden, onsekiz yıldır içinde olduğum bu Türkiye Büyük Millet Meclisinde, bu konulardan korkacak bir tane milletvekili görmedim ben. Ama, yazarların kendisi korkabilir; çünkü, korkmasalardı gazetelerinde en azından derlerdi ki: Ey Fransa'da yaşayan Türkler, siz de ayağa kalkın. Hiçbir görevi yapmadılar; yalnız, en ucuz yol olarak, milletvekillerini ve Türkiye Büyük Millet Meclisini bu duruma düşürmeye çalıştılar.

Değerli arkadaşlarım, bütün bu temaslar esnasında, Milliyet Gazetesinden hiç kimse bizimle orada temasa geçmemiştir. Kim olduğunu dahi bilmiyoruz; ancak, uzaktan, gazeteci olduğunu belirten birkaç kişi fotoğraflarımızı çekmiştir, o kadar; ama, ertesi gün, Türkiye’den bir hanım gazeteci arayarak bunlar hakkında bilgi istemiştir. Konumu şöyle bitiriyorum: Yalanı, uydurma haberleri “televoleci” gazetecilik anlayışıyla Türk kamuoyuna yansıtanlar ile hiçbir gerçeği yansıtmayan haberleri yaratarak kullananları kınıyor ve Türk kamuoyunu, işlerin olduğu gibi değil, kendi işlerine geldiği gibi yönlendirmeye kalkanları üzüntüyle karşılıyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının bu konuya gerekli duyarlılığı göstererek, meslek ahlakı ve hukukî açıdan bu konuyu da ele alacağına inancımı burada tazeliyorum. Hepinize saygılar sunuyorum

Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel (İzmir)’in konuşması - Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri; Sayın Akarcalı’nın biraz önce yaptığı konuşmayla değindiği konu, bizim de, hükümet olarak son derece önem verdiğimiz bir konudur ve bunu Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündemine getirdiği için, Sayın Milletvekiline, hükümet adına, çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepimizin de bildiği gibi, Türkiye, aslında çok büyük bir haksızlık ve insafsızlıkla, kimi Batılı parlamentoların, siyasal çevrelerin her zaman saldırısına uğramıştır. Özellikle bu konu, sözde Ermeni soykırımı konusu, kimi Batılı siyasal çevrelerin, her zaman, Türkiye’yle ikili ilişkilerine vereceği zararı bile düşünmeden gündeme getirebildikleri bir konu olmuştur.

Ne yazık ki, aynı konuda bir girişim, Fransız Senatosunda da 8 Kasım günü gerçekleşmiştir. Elimde, Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve bu konunun Fransa’dan nasıl geliştiğini ayrıntılarıyla belirten bir not var; ama, ona hiç değinmeyeceğim ve sadece hükümetimizin bu konudaki genel görüşlerini, hem de Fransız dostlarımızın da duyması dileğiyle, burada, huzurunuzda dile getireceğim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; Osmanlı Hükümeti, hepimizin de bildiği gibi, savaş devam ederken, yurdun bir kısmını da işgal altına almaya çalışan düşmanla işbirliği yapan kimi unsurları barındıran bir nüfusu, yine Osmanlı Devletinin bir başka bölgesine zorunlu göçe tabi tutmuştur ve bu zorunlu göç sırasında da, bu zorunlu göçe tabi tutulan nüfustan bir bölümü, yolda, çeşitli nedenlerle, hem doğa koşulları hem de çevre koşulları ve çevreden kendilerine, zaten savaş hali içerisindeki asayişsiz ortam içerisinde yapılan saldırılarla zarar görmüşlerdir; ancak, bu, hiçbir şekilde, hiçbir zaman, Osmanlı Devletinin kimi ülkelerin 19. Yüzyılda kendi toprak genişlemelerini sağlamak için, kimi ülkelerin de 20. Yüzyılda insanlığın yüzkarası olarak giriştikleri soykırım çabalarına benzer bir soykırım çabası olmamıştır ve üstelik, müttefikler, Birinci Dünya Savaşının sonunda Osmanlı Devletinin pek çok bölgesini işgal ettiklerinde, İstanbul’u işgal altında tutabildiklerinde,

İstanbul'daki Osmanlı resmî arşivlerine el koyup istedikleri incelemeleri yapabildikleri halde ve yine, sözde Ermeni soykırımı iddialarıyla sorumlu tuttıkları Osmanlı görevlilerini Malta'ya sürgün edip yargılamaya kalkıştıkları halde, bir soykırıma ilişkin herhangi bir kanıt bulamamışlardır ve yine, bu husus, yabancı ilgililerce ve Osmanlı Devletini işgalden sorumlu Batılı yetkililerce çok açıkça da ifade edilmiş, tarihin belleğine yazılmıştır. Dolayısıyla, şimdi Fransız Senatosunda, şimdi İtalyan Parlamentosunda, şimdi Amerika Birleşik Devletleri Kongresinde, yeniden, bu kanıtlanmamış, kanıtlanmasına imkân olmayan iddiaları gündeme getirip güncelleştirmek ne amaç taşıyabilir? Şimdi, daha önce Fransa Meclisinin de kabul etmiş olduğu bir kararı, Fransız Senatosu da, tarihi yorumlamaya kalkışarak, haksızca ve insafsızca kabul etmiş, vermiştir. Bunun dostça bir davranış olduğunu kimse ileri süremez; ancak, tarihten düşmanlık çıkarmak da, değerli milletvekilleri, bizim işimiz değildir. Biz de, şimdi, İtalyanların Kuzey Afrika'da ne yaptığını, Fransızların Afrika'da, Ruanda'da, hatta Madagaskar'da ne yaptıklarını, Amerika Birleşik Devletlerinin kendi kıtasında kimlere karşı soykırıma giriştiğini belgeleyip, araştırıp, ortaya dökmeye mi kalkışalım Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak?! Bizim Türkiye Büyük Millet Meclisimiz de tarihçi rolüne soyunup, bu konularda araştırmalara mı girişsin?!

Değerli milletvekilleri, bizim, bu alanda, tarihten, insanlıktan, insanlığın belleğinden saklayabileceğimiz, saklamak isteyeceğimiz herhangi bir suçumuz, kusurumuz yoktur. Biz, başkaları gibi, insanlığa karşı suç işlemiş bir ulus değiliz. Fransız dostlarımız da bilsin ki, Senatonun bu haksız ve insafsız kararı, zaten dostluğumuza büyük zarar vermiştir; ancak, şimdi, Fransa'nın Sayın Cumhurbaşkanı'nın, Fransa'nın sayın hükümet üyelerinin ve dost Fransız Meclis ve Senato üyelerinin, artık, üzerlerine düşen bir görev vardır. İkili ilişkilerimize daha çok zarar verilmesini engellemek, Fransız sorumlularının üzerine düşen bir görevdir. Biz, Fransa'nın ve başkalarının dostluğuna çok önem veriyoruz; ama, iyi niyetten yoksun davranışları da görünce, tepkimizi aynıyla göstermek kararlılığında olduğumuzun da bilinmesi isteriz. Eminim, bizim dostluğumuza da Fransız dostlarımız aynı değeri verdiklerini bundan sonra göstereceklerdir.

Bu dilek ve düşüncelerle, tekrar, Sayın Akarcalı'ya, bu konuyu gündeme getirdiği için teşekkür ediyorum ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin bu konuda üzerine düşen bütün görevleri gereği gibi yerine getireceğinden herkesin emin olmasını diliyorum. Saygılar sunuyorum.¹⁵⁷²

(5) 17.11.2000 tarihinde; Kâmrân İnan (Van) tarafından, sözde Ermeni soykırımı iddiası konusunda Avrupa Parlamentosunun aldığı karar ile Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgesine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır. Karman İnan'ın TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerce takdir ve beğeniyle karşılanan konuşması şöyledir:

¹⁵⁷² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 44, B 15 (14.11.2000), ss. 21-27.

Kamran İnan (Van)'ın konuşması - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; (...) Son zamanlarda -takip buyuruyorsunuz- memleketimize yönelik, âdeta düğmeye basılmış şekilde, senkronize bir hareket ve bir cephenin genişletilmesi hadisesi var. Amerikan Temsilciler Meclisindeki hareketle beraber ve eşzamanlı olarak İtalyan Meclisinde bir hareket başladı. Üç ayrı önerge, Ermeni iddiaları istikametinde, ki, yarın oylanması bekleniyor. Ayın 7'sinde Fransız Senatosu, kendi Anayasaları ve usullerini çiğneyerek, bir teklifi kabul etti; çünkü, Fransa'da, Beşinci Cumhuriyetten beri, Senatonun sınırlı yetkileri dolayısıyla, teklifler, Millet Meclisinden Senatoya intikal eder. 1998'de, Millet Meclisinden 29 üyenin kabulüyle geçmiş bir teklif Senato masasında varken, bu defa, senatörlerin teşebbüsüyle, oradan ayrı bir teklif çıktı ve bunun Millet Meclisine gönderilmesi gibi, ilk defa bir uygulamaya giriliyor ve üstelik de Türkiye'ye meyilli insanların ağırlıklı olduğu bilinen, farz edilen Fransız Senatosundan. Onunla, eşzamanlı olarak, dün, Avrupa Parlamentosunun çıkardığı ve her bakımdan, son derece rahatsız edici ve düşündürücü hadise.

Bunlar, memleketimize karşı, bir nevi, âdeta, ahenkli bir hareketin çok düşündürücü işaretleri olmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve sayın hükümetin bu gelişmeleri çok yönlü olarak değerlendirmesi ve bununla ne mesaj verilmek isteniyor, olaylar nereye götürülmeye çalışılıyor, buna bakmak lazım. Avrupa, daha, kendi yakın tarihine bakmadan, hatta, beş sene öncesinde, Avrupa'nın göbeğindeki Bosna-Hersek'te sadece etnik mensubiyetleri ve dinlerinden dolayı, 200.000'i aşkın insanın katledilmesi ve bugün, onların katillerinin dolaşmasına -Miloseviç'iyle, Karadziç'iyle, Miladiç'iyle- seyirci kalan Avrupa kamuoyu ve parlamentolarının, yüz sene önceden tarihi tahrif ederek, sırf Türkiye'ye karşı bir hareket başlatmak maksadıyla bu teşebbüste bulunmaları... Fransa Senatosu bunu yaparken-ki, Fransa'nın radyosu aradığında söyledim- Paris'te, Fransız Devletinin koruması altında bulunan üç Türk diplomatının ruhu önünde utanmadılar mı? Büyükelçimiz katledildi, ekonomik işler müşavirimiz katledildi ve basın müşavirimiz katledildi. ASALA'nın katlettiği diplomatlarımızın, temsilcilerimizin sayısı 52. Bundan söz eden yok ve bunlar, 1970'lerin sonlarından 1980'lerin başlarına kadar cereyan eden hadiseler. Hatta, daha beş sene önce, 1,5 milyon Azerî, toprağından kovuldu, öldürüldü, beşte 1 toprağı işgal edildi; söz eden yok; ama, 1915'ler gündemde. Yirmialtı yıl önce çözüme bağlanan ve kan akmayan Kıbrıs, her gün gündemde. Neden; çünkü, onun bir tarafı kendi kültürlerinden ve kendi dinlerinden. Bundan dolayı, devamlı olarak bunu gündemde tutmak gibi çok rahatsız edici gelişmeler var.

Bu çerçevede, değerli milletvekillerinin, biz, Avrupa Birliğinin, Türkiye'yi, Lüksemburg'da, 1997 13 Aralığında reddettikten sonra, dünyadaki gelişmeler malum, bunların detaylarına girmeyeyim; sonucunda, nihayet, geçen sene, 10-11 Aralıkta Helsinki'deki gelişme ve Türkiye'nin 13. aday olarak listeye alınması hadisesi. O gün bugün, Avrupa Birliği memleketlerinin,

Türkiye'nin tam üyeliği yolunda gerçek ve hakikaten inanılabilir bir siyasî iradeyi ortaya koydukları, maalesef söylenemez; çünkü, bizim dışımızdaki 12 aday memleketten 6'sının tam üyelik müzakereleri cereyan ediyor, devam ediyor, diğer 6'sının takvimi malum; bir malum olmayan Türkiye.

Sayın hükümet, Brüksel'e, 2001 yılı içerisinde, Türkiye müzakereleri başlatabilecek noktaya gelebilir diye beyan etti; Brüksel'in "biz, bu işte hazır değiliz, 2005 yılından evvel de hiçbir şeyi aklınıza getirmeyin" gibi beyanları oldu. Daha bir hafta önce, Alman Dışişleri Bakanı Sayın Fischer'in makalesi var. "Türkiye tam üyeliğe hazır değildir, gündeme getirilemez" ve Helmut Schmidt (eski Başbakanlarının) ve Giscard D'Estaing'in, (eski Fransız Devlet Başkanının) "Türkiye, Avrupa coğrafyası içerisinde değildir. Binaenaleyh Avrupa Birliğine giremez" sözü... Bunları biraz daha geriye götürüp de, geçmiş yıllarda ortaya atılan bazı düşünceler ışığında incelediğinizde, birbirini tutan bir çizgi meydana çıkıyor. 9 Kasım 1989'da Berlin Duvarının yıkılmasından sonra, 2 Ekim 1990'da Almanya'nın birleşmesi, Soğuk Savaşın bitmesiyle, Nisan 1990'da Financial Times'in Başyazarı Edward Mortimer -ki, şimdi Sayın Kofi Annan'ın nutuk yazarıdır- bir makale yazdı ve çok ilginçtir. Makalesinde diyor ki: "Türklerin Avrupa kuruluşlarındaki mevcudiyeti, Stalin'in ve komünizm tehdidinin bir neticesidir. Stalin öldü, komünizm çöktü; Türkler, ait oldukları yere dönebilirler."

Bundan üç sene sonrasına gelin, 1993'te, Samuel Huntigton'ın başlangıçta, 25 sayfalık, Foreign Affairs Dergisinin özel sayısında çıkan-makalesi Medeniyetlerin Çatışması ve sonra kitap halinde... Orada, iki cümle var, dikkatten kaçtı: Birisinde diyor ki: "Türkiye, Avrupa Birliğine alınmadıktan başka... .. ileride NATO'nun dışına itilmesi de gündeme gelecektir." Avrupa Birliğine alınıp alınmamasına birazdan geleceğim; Başkanımızın yüksek müsaadeleriyle; şimdi, NATO dışına itilmek operasyonu başladı. Nasıl başladı; Avrupa Savunma ve Güvenlik Kimliği ismi altında bunu NATO'ya zerk etmek suretiyle, Avrupa'nın 15 memleketi, NATO kaynaklarını; yani, benim kaynak ve imkânlarımı, benim bulunmadığım kararlarda alacak!.. Ben, kırk küsur sene emek vermişim, en büyük fedakârlıkta bulunmuşum, Varşova Paktıyla ortak sınırların yüzde 37'sini kendi başıma savunmuşum, Amerika Birleşik Devletlerinden sonra en büyük kuvveti tahsis etmişim. Vaktaki, Soğuk Savaş bitmiştir, aile fikri, düşüncesi ön plana gelmiştir, eski Varşova Paktı üyesi memleketler, Bulgaristan'ı, Romanya'sı dahil, Avrupa Birliği gözünde ve diğerlerinin gözünde benim önüme geçmiştir; şimdi, bunun tezgâhları... Tarafsız devletler, mesela İrlanda gibi, İsveç gibi, Avusturya gibi, Finlandiya gibi, Soğuk Savaş döneminin en ufak külfetine katlanmamış, tehlide maruz kalmamış memleketler, bu yeni formül altında, Türkiye'den daha fazla, NATO içerisinde söz sahibi olabilecek gibi bir istikamet!.. Buna, sayın hükümet direnmiyor, Genelkurmayımız direnmiyor, Millî Savunma diyor; ama, niyet ortada, bu çizgiyi getirdiğiniz takdirde. Binaenaleyh, bize yönelik çok garip gelişmeler var.

Şimdi, buradan, 8 Kasım'da açıklanan, Avrupa Komisyonunun Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesine gelelim. Bu belge çok rahatsız edici. Bir defa, belge, Sayın Hükümetimizle yapılan görüşmelere sadık kalınmadan geliştirildi ve belgeyi okuduğunuz zaman, haklı olarak kendinize şunu soruyorsunuz: Bu, acaba Brüksel'de mi kaleme alındı, yoksa Atina'da mı?.. Çünkü, tümüyle, belgede, Türkiye'ye yönelik Yunan iddialarının arkasında yer alıyor Avrupa Birliği; Avrupa Birliği, Ege'yi ve Kıbrıs'ı kendi davası haline getiriyor. Kıbrıs'ın, Helsinki şekliyle ifade edilmesi bahis konusuydu. Hayır; kısa vadeli, öncelikli meseleler içerisine aldı; o yetmiyormuş gibi, orta vadeli dedi; iki defa, Kıbrıs'ı tekrar eder bir duruma geldi. Onunla da yetinmiyor; Türkiye'ye, bir nevi, seri halinde direktifler yağdırıyor. Aslında, bu belgeyi incelediğinizde, devletlerarası zarafete ve diplomasiye pek uygun bir dili yok. Her yerde bir talimat var, Meclise talimat var. Diyor ki: "Birleşmiş Milletlerin şu konvansiyonlarını, Türk Parlamentosu bunu icra etmelidir ve onaylamalıdır." Bunu Türkiye millî iradesi söyleyebilir, siz değil. Beyler, Brüksel'de oturup da veya Strasbourg'ta oturup da... Benim işlerimle ilgili bütün maddeler var. Hepiniz okumuşsunuzdur, detaylarına girmek istemiyorum.

Şimdi, geliyorsunuz, sanki Kıbrıs ön şartı yetmiyormuş gibi, malî hükümlerde, orada da bir cümle eklemiş.. "Türkiye için tam üyelik strateji çerçevesi içerisinde öngörülen malî desteğin açılabilmesi, yukarıda sayılan şartların Türkiye tarafından yerine getirilmesine bağlıdır" diyor. Yani, bir şey almak istiyorsanız maddeten, bütün bunlara uyacaksınız. Uyduğunuz zaman da yine bir bahane çıkaracaktır. Onu da üzülerek arz edeyim. Şimdi, bu malî kısımda da çok rahatsız edici bir tablo var. Bu, aday memleketler için öngörülen, tam üyeliğe hazırlık stratejisi çerçevesinde yardımlar. Bu yardımlar çerçevesinde, Polonya için 950 milyon ECU öngörülüyor; Macaristan için, Çek Cumhuriyeti için ve diğerleri için 400-450, 300-350 minimum...Türkiye için nedir -bu 13 aday içerisinde en büyük Türkiye'dir; ekonomik desteğe de en çok ihtiyaç duyan, bilinen sebeplerle, Türkiye'dir- sadece 170 milyon ECU ve o da kendi fonlarından değil, üçüncü memleketler için öngörülen MEDA Akdeniz İşbirliği Fonundan veriliyor. Burada da bir mesaj var Türkiye'ye; yani, sizi tam aday olarak kabul etmiyorum; muhtemel aday, hâlâ o statüde. Bunlar, tabii, son derece düşündürücü ve rahatsız edicidir.

Daha bunun mürekkebi kurumadan, bu sefer, raportör Morillon'un Fransız; Bosna-Hersek birlikleri eski komutanı ve şimdi Avrupa Parlamentosu üyesi- sunduğu bir rapor üzerine bir karar tasarısı hazırlandı ve bu karar tasarısı Avrupa Parlamentosu Dış İlişkiler Komisyonundan da geçti. Orada Türkiye'ye, maalesef, yanılta raporlar geldi. Efendim, Avrupa, Amerikan Kongresinden farklı düşündü, Türkiye'yi de katiyen bahis konusu etmedi. Ermeni karar tasarısı veya iddiaları vardı efendim. Morillon'un raporu üzerine hazırlanıp Dış İlişkiler Komisyonunda kabul edilen ilk şekilde, karar tasarısında vardı. Hem de, çok gariptir, karar tasarısının bütün paragrafları Fransızca; ama, bu Ermeni

iddialarıyla ilgili paragraf, İngilizce monte edilmiş. Orada -bu, dün çıkan kararda da var- diyor ki: “Türk Parlamentosu ve hükümeti, Osmanlı döneminde elim ve trajik muamelelere maruz kalan Ermenistan'ın durumunu, Ermenilerin durumunu göz önünde bulundurarak bugünkü Ermeni cemaatine karşı daha anlayışlı ve müşfik davranmalıdır.” Burada çifte suçlama var; birisi, soykırımı iddialarını örtülü olarak benimsiyor; birisi de, bugün vatandaşımız olan ve sayıları 50.000’e yaklaştığı bilinen Ermenilere karşı, âdeti, ayrı bir standartta devlet muamelesi yapıyoruz da, bunu düzeltmeye Türk Parlamentosu ve hükümeti davet ediliyor. Bununla da yetinmediler; genel kurulda dün görüşülmesi sırasında bir paragraf ilave edildi. O da “Türkiye, dünya kamuoyu önünde Ermeni soykırımını resmen kabul etmelidir” maddesi... Bu, gayet kötü bir niyetin beyanı ve ilanı değil mi?! 213'e karşı 234 oyla kabul edildi. Bununla da yetiniyor mu; hayır. Diğer paragrafların hepsi, Türkiye'yi rahatsız eden... Kıbrıs'taki mevcudiyetimiz, varlığımız için iki yerde “Kıbrıs'taki Türk işgal kuvvetleri çekilmelidir” diyor. Gayet net bir şekilde ve bunu, Birleşmiş Milletler söylemiyor; ama, Avrupa Birliği söylüyor. Daha önce, Avrupa Parlamentosu, çok daha rahatsız edici bir karar aldı. Geçen eylül ayında... ..o da bir tek temsilcisi bulunduğunu, Lefkoşa'daki Kıbrıs idaresi olduğunu ve bütün Kıbrıs'ı temsil ettiği... Bundan şu mana çıkıyor: Kıbrıs'ın tam üyeliği sadece Güneyle sınırlı kalmayacak; Kıbrıs'ın tümü Avrupa Birliğine alınmış olacak; dolayısıyla, Türkiye'nin bulunmadığı Avrupa Birliği içerisinde Kıbrıs'ın gizli Enosisle Yunanistan tarafından yutulması yolu açılmış olacak. Nitekim, Yunan Sayın Başbakanı, dünkü açıklamasında “Türkiye'yle ilişkilerimizin gelişmesi Kıbrıs meselesinin halline bağlıdır” diyor.

Şimdi, onun ifadesi ve arz ettiğim Avrupa Birliğinin bu dokümanının bir başka yönü, bize açıkça şunu söylüyor: “Kıbrıs'ı bir bedel olarak vereceksiniz.” Bu gayet net. Şunu bilmelidirler ki, Kıbrıs'ı verecek, bu millî davayı terk edecek Türk Milletinden bir hükümet çıkamaz. Türkiye Büyük Millet Meclisinden böyle bir hükümet çıkamaz. Sayın Başbakan bunu gayet açık şekilde ifade buyurdular. Bu şartların, ön şartların kabul edilemez olduğunu, 15 memleket başbakanlarına mektupla yazdılar. Gayet isabetlidir ve yerindedir. Ayın 20'sinde yapılacak olan Avrupa Birliği Bakanlar Konseyinden önce bu sivililiklerin hükümetlerce düzeltilmesi yolunda azamî çabayı göstermemiz lazım. Parlamento ve hükümet olarak ki, 8 ve 9 Aralıkta Nice'de yapılacak Avrupa Birliği zirvesinden önce bunun mümkünse düzeltilmesi... Aksi takdirde, çıkmaza gireriz. Benim temennim ve bunu hükümete yönelerek arz ve rica ediyorum. Bu, Avrupa Parlamentosunun hiçbir yönüyle kabul edilemez kararı karşısında ve Avrupa Birliğinin -ki, bir tarafı Parlamenter kanadı, Avrupa Komisyonunun dokümanı da icra kanadı- kabul edilemez pek çok hükmü taşıyan bu dokümanı karşısında, Sayın Hükümetin, Avrupa Birliğine “siz, Türkiye'nin tam üyeliği ve takvimi konusunda açık bir irade sergilemediğiniz müddetçe... ..Türkiye kendi tutumunu saklı tutar; Türkiye bekleyişe girer” diye bir uyarıda

bulunması lazım. Lüksemburg'da devre dışı bırakılmamızın, 13 Aralık 1997'de, hükümetin aldığı kararlı tutum neticesi, bizi Helsinki'ye getirdi. Burada da kararlı olmak lazım.

Değerli milletvekilleri, milletlerarası ilişkilerin en büyük vazgeçiriciliği, kararlı bir davranış içinde olmaktır. Bizim, maalesef, bazı zaaflarımızla Avrupa'da uyandırdığımız yanlış intiba var: Türklere ne verirsiniz kabul eder. Hayır efendim; Türkiye bunu kabul etmez. Bugünkü muameleyi hiçbir şekilde kabul etmez. Son olarak şunu arz edeyim. Bu kürsüden ve eğer izniniz oluyorsa, sizlerin de iradeleri istikametinde, gerek Amerikan kamuoyu gerek Avrupa kamuoyu şunu kesin olarak bilmelidir: Bugünkü 70 milyona yaklaşan Türkiye Cumhuriyeti, tarihî gelişme trendi içerisinde her bakımdan güçlenen Türkiye Cumhuriyeti, onların 19 uncu Yüzyılda kaleme aldıkları şark meselesini dikte etmeleri ve Osmanlı topraklarını tevzi etmeleri politikasına devam etmelerine hiçbir şekilde müsamaha ve müsaade etmeyecektir. Biz, Avrupa ile eşit şartlar içerisinde menfaat dengeleri çerçevesinde yürürüz. Kendilerine vesileler doğdukça hep söylüyorum: Batı'yla birlikte yürümek, Türk Devletinin, cumhuriyetin ve milletin tercihidir; ama, siz, bizimle beraber yürümek istemezseniz, biz yalnız yürümekte tarih boyunca, binlerce yıl, hiçbir zaman korkmadık, yarın da korkmayız. Ve sizi temin ederim değerli milletvekilleri, biraz olayları ileri götürüp onbeş yirmi sene sonrasına da sirayet edercesine tabloya bakmak lazım. Avrupa Birliğine benim olan ihtiyacımdan on misli onun bana ihtiyacı olacaktır. Avrupa Birliği toplumları yaşlanıyor. Şurada bir dua edeceğim; ama, zabitlara geçsin; Allah beter etsin. Yaşlanıyor ve önümüzdeki on onbeş yıl sonra yalnız yüzde 30'u çalışabilir çağda olacak. Sadece Almanya'nın, 1960'larda nasıl elemeğimize kırmızı halı serdiyse, o zaman çifte kırmızı halı, hatta sırmalı halı serecek; 14 milyon yabancıya, elemeğine ihtiyacı olacak. Kendi öz evlatları ekonomilerini, hatta savunmalarını yüklenemeyeceği için, Türkiye'ye dönecektir, benden isteyecektir. Yarınlar benimdir, istikbal benimdir; mazide kalanlar düşünsün. Saygılar sunuyorum.¹⁵⁷³

(6) 28.11.2000 tarihinde; Mehmet Kaya (Kahramanmaraş) tarafından, sözde Ermeni soykırımı iddialarının tarihî gerçekleri yansıtmadığına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel tarafından cevap verilmiştir.¹⁵⁷⁴

(7) 20.12.2000 tarihinde; Fransa Millet Meclisinde gündeme alınmaya çalışılan sözde Ermeni soykırımı tasarısının yasalaşmasının engellenmesi amacıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerden birer milletvekilinin katılımıyla oluşacak bir heyetin, görüşmelerde bulunmak üzere Fransa'ya gitmesine ilişkin (3/730) esas sayılı Başkanlık Tezkeresi Genel Kurulda okunmuş ve kabul edilmiştir.¹⁵⁷⁵ Bu parlamento heyetinde yer alacak

¹⁵⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 45, B 17 (17.11.2000), ss. 163-171.

¹⁵⁷⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 21 (28.11.2000), ss. 167-171.

¹⁵⁷⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 51, B 37 (20.12.2000), s. 12.

milletvekilleriine ilişkin olarak, (3/731) esas sayılı Başkanlık tezkeresi gereğince seçilen milletvekilleri şöyledir: Tayyibe Gülek (Adana), Bülent Akarcalı (İstanbul), Nevzat Yalçıntaş (İstanbul), Hüseyin Çelik (Van), İsmail Hakkı Cerrahoğlu (Zonguldak).¹⁵⁷⁶

(8) 9.1.2001 tarihinde; Ahmet Çakar (İstanbul) tarafından, 18 Ocak 2001 tarihinde Fransa Ulusal Meclisinde ele alınacağı söylenen sözde Ermeni soykırımıyla ilgili yasa tasarısına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır. Bu konuşmaya ayrıca; Ramazan Toprak (Aksaray) ve Oya Akgönenç Muğisuddin (Ankara) tarafından katkı sağlayan konuşmalar yapılmıştır.¹⁵⁷⁷

(9) 9.1.2001 tarihinde ayrıca; Fransa Ulusal Meclisinde ele alınacağı söylenen sözde Ermeni soykırımı iddialarıyla ilgili konuda, siyasî parti grupları tarafından, müşterek imzalı bir önerge aynı gün TBMM Başkanlığına verilmiştir. Bu önerge şöyledir:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Sözde Ermeni soykırımıyla ilgili bir yasa tasarısının, Fransa Ulusal Meclisinin 18 Ocak 2001 tarihli gündemine alındığı öğrenilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, temsilcisi olmaktan onur duyduğu Türk Ulusunu derinden yaralayan bu yasa tasarısıyla ilgili olarak aşağıdaki hususları dünya, özellikle de Fransız kamuoyuna duyurur:

Fransa Ulusal Meclisinin gündeminde bulunan yasa tasarısının, ağırlıklı olarak oy kaygısıyla gündeme getirildiği anlaşılmaktadır. Yasa tasarısı, tarihin tahrif edilmesine ve önyargılara dayanmaktadır. Bu tasarının yasalaşması halinde tahrif edilen tarihin yeniden düzeltilmesi ve önyargılardan arındırılmış nesiller yetiştirilmesi, Fransa'da, âdeta, bir suç haline gelecektir. Böyle bir tasarının kabulü halinde, düşünce ve ifade özgürlüğü, bilimsel araştırma ve bulguları yayınlama özgürlüğü Fransa için ortadan kalkmış olacaktır. Fransa Meclisi, Birinci Dünya Savaşıyla ilgili olarak yapılacak araştırmalardan hangi sonuçların çıkmasının gerekeceğini bir yasayla önceden belirlemiş olacaktır. Bu yasanın tespitlerinden farklı sonuçlara varmak, yasanın ihlali olacak ve dolayısıyla bir suç oluşturacaktır. Tarihçilerin gerçekleri ifade etme özgürlüğü ve çabası, bir Fransız kanunuyla engellenmiş olacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi “yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesinin hayata geçirilmesi için hiçbir çabayı esirgememektedir. Bu bağlamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye'nin Fransa'yla ilişkilerinin gelişmesini de arzulamakta ve bu yolda atılan adımları desteklemektedir. Ancak, bu adımlardan olumlu sonuç alınması, iyi niyetin karşılıklı olmasına, Fransa Parlamentosunun benzer bir tutum içine girmesi bağlıdır.

Fransa, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin beş daimî üyesinden biridir. Bu çerçevede, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasından birinci derecede sorumludur. Fransa, aynı zamanda Misk sürecinin eş başkanlığını da

¹⁵⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 51, B 39 (3.1.2001), s. 565.

¹⁵⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 52, B 41 (9.1.2001), ss. 21-25.

yürütmektedir. Fransa Ulusal Meclisinin böyle bir yasa tasarısını benimsemesi halinde, Fransa Hükümetinin, uluslararası alanda yükümlendiği görevlerini yerine getirirken, Parlamentosunun kabul ettiği yasalardan etkileneceği ve tarafsızlık ilkesine bağlı kalmayacağı açıktır. Tarafsız olmayan ve güvenilirliğini yitirmiş bir Fransa'nın, gerek Türkiye açısından hayatî önem taşıyan Kafkasya bölgesinde gerek Türkiye'yi doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendiren diğer uluslararası sorunlarda barışın tesisi, istikrarın sağlanması görüntüsü altında atacağı her adımın, alacağı her inisiyatifin kuşkuyla karşılanması kaçınılmaz olacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, ulusal parlamentoların, akademik tarih tartışmalarına taraf olarak katılmalarının, savcı ve yargıç görevi üstlenerek bir ulusun tarihini karalamalarının, görevleriyle bağdaşmadığı görüşündedir. Bir ulusun tüm kesimlerinin temsilcisi olan parlamentolar, daha iyi bir dünya yaratılmasına, uluslar arasında dostluk duygularının pekiştirilmesine yarayacak adımların atılmasına, nefretin ve ırkçılığın körüklenmesiyle katkıda bulunamazlar. Parlamentolar ancak dostluğun pekiştirilmesi, hoşgörünün ve karşılıklı anlayışın yaygınlaştırılmasıyla uluslararası barışa katkıda bulunabilirler. Fransa Parlamentosundan beklenen de budur. Nitekim, Fransa Parlamentosu, Cezayir'de vuku bulan acı olayları değerlendirmeyi reddederek, bu olayların incelenmesini tarihçilere bırakmayı uygun bulmuştu. Türk Milleti, Fransız parlamenterlerden şimdi aynı davranışı beklemektedir.

Tarih, ulusların aralarında nefret yaratmak için kullanılmamalıdır. Bunun taşıdığı tehlikenin sorumluluğu, tarihi bu amaçla kullananlara aittir. Bu bağlamda, Fransa Parlamentosunun, nefret duygularıyla beslenmiş kişilerin, gerek Türk diplomatlarına gerek Fransız vatandaşlarına karşı giriştikleri, anıları halen tazeliğini koruyan cinayet kampanyasını bir kez daha hatırlamasında sonsuz yarar görmekteyiz.

Fransa Ulusal Meclisindeki bu girişim, uzun ve onurlu bir geçmişe sahip olan Türk-Fransız dostluk ilişkilerine ve iki ülke arasındaki örnek işbirliğine gölge düşürmüştür. Bu gibi girişimlerin arkasında, Ermenistan'ın bugünkü yönetiminin önemli teşvikinin bulunduğu açıktır. Çarpıtılmış bir tarihe saplanıp kalarak nefret ve şiddet tohumlarını ekmek yerine, Türkiye'ye karşı barışçı ve iyi komşuluk ilişkilerini esas alan politikalara yönelmek, her şeyden önce Ermenistan'ın halkına karşı olan görevlerindendir. Ermenistan'ın ve Ermeni halkının çıkarları, Türkiye'yle çatışmaktan değil, iyi ilişkiler kurmaktan geçmektedir.¹⁵⁷⁸

Aynı gün TBMM Başkanı Ömer İzgi tarafından bir basın toplantısı düzenlenmiş ve TBMM Başkanı tarafından; "Türkiye Parlamentosu böyle bir kararı asla kabul edemez. TBMM Başkanı olarak alınan bu kararı şiddetle kınıyorum" denilmiştir.¹⁵⁷⁹

¹⁵⁷⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 52, B 41 (9.1.2001), ss. 25-27.

¹⁵⁷⁹ "Türkiye'nin Geçmişinde Soykırım Lekesi Yoktur", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 80, ss. 3-8.

(10) 16.1.2001 tarihinde; Nevzat Yalçıntaş (İstanbul) tarafından, Fransa Parlamentosunda görüşülecek olan sözde Ermeni soykırımı tasarısına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁵⁸⁰

(11) 18.1.2001 tarihinde; TBMM Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül tarafından, sözde Ermeni soykırımı kanunu tasarısının Fransa Parlamentosunda kabul edilmesi nedeniyle, bu kararın çifte standarda dayalı karar olduğuna ilişkin bir konuşma yapılmış olup, konuşma metni şöyledir:

Sayın milletvekilleri, bir gün önce Sayın Yalçıntaş tarafından çalışmalarını ifade edilen Parlamento grubunun Fransa'daki gayretlerine rağmen, bugün, Fransız Parlamentosu, sözde Ermeni soykırımı tasarısını onaylayarak kabul etmiştir. Dost ve müttefikimiz olan Fransa'dan böyle bir yaklaşımın olması, tahmin ediyorum, hepimizi derecesiz üzmüştür. Tarihî olaylarla ilgili hükümlerin tarihçiler tarafından verilmesi gerektiği gerçeğinden hareketle, iç politikadaki bazı hesaplardan dolayı Fransız Meclisinin böyle bir karar vermesi, hiçbir şekilde Türkiye'yi -zannediyorum, siz de ittifak edeceksiniz- bağlamayacaktır.

Fransa'nın Cezayirliilere soykırım uyguladığı iddiası üzerine, Fransa Başbakanı Jospin "bununla ilgili kararın politikacılar tarafından verilemeyeceğini" söylemiştir. Türkiye'yle ilgili bu tasarıda aynı yaklaşımın olmasını beklemek bizim de hakkımızdı. Fransız Parlamentosunun bu kararının çifte standarda dayalı bir karar olduğunu Türkiye Büyük Millet Meclisi mensupları olarak hep paylaştığımızı düşünüyorum, saygıyla bilgilerinize sunuyorum.

(12) 23.1.2001 tarihinde; sözde Ermeni soykırımı kanunu tasarısının 18.1.2001'de Fransa Parlamentosunda kabul edilmesi nedeniyle, TBMM'de üç milletvekili tarafından aşağıdaki gündem dışı konuşmalar ve bu konuşmaların karşılığında Dışişleri Bakanının cevabi konuşması yapılmıştır.

Melek Denli Karaca (Çorum)'nın konuşması - Geçtiğimiz hafta, dost sandığımız Fransa Devleti, önümüzdeki yaz aylarında gerçekleşecek seçimlerinin basit hesaplarına, hırsına kapılarak, tarihideşme ve tarihî belgelerde tam aksi kanıtlanan sözde Ermeni soykırımının varlığını Parlamentosunda kabul etme gafletinde bulunmuştur. Umarız ki Fransa, içine düştüğü bu tarihî yanlışlıktan en kısa zamanda geri dönme basiretini gösterir ve göstermelidir de.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bir millet, kendi vatanında, kendi ülkesinde bağımsızlık savaşı verir ve bu amaçla kanını dökerse, tarafsız düşünenler tarafından her zaman haklı kabul edilir; ancak, herhangi bir unsur, rastlantı sonucu azınlık olarak bulunduğu yabancı bir devletin toprakları üzerinde hak iddia eder, bağımsızlık istemeye yeltenir ve bu isteğini kendi gücü ve yabancı devletlerin aracılığıyla elde etmeye kalkışırsa, kendini bilmezliğin ta kendisi olur ve asla kabul göremez. Türkiye'de yaşayan Ermeni vatandaşların, bu sakıncalı yolu tutan soydaşlarını ve onlarla birlikte hareket etme acizliğini

¹⁵⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 52, B 44 (16.1.2001), ss. 444-446.

gösteren, dost bildiğimiz ülkeleri hiçbir zaman onaylamadıkları tarihî bir gerçektir. Türkiye üzerinde malum amaçları olan ve bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için memleketimizi, vatanımızı bölmek, parçalamak isteyen yabancı güçlerin, Türkiye’deki Ermeni azınlığını bir araç olarak kullanmak istemeleri de gerçeğin diğer bir yüzüdür.

Bir önemli gerçek daha vardır ki, Osmanlıda “millet-i sâdika” olarak adlandırılan Ermenilerin, Rusya, İngiltere, Fransa ve diğer emperyalist ülkelerin teşvik ve tahrikiyle hıyanette bulunarak geçmişte 1.500.000 Müslüman Türkü akıl almaz zulüm ve işkencelerle katlettikleridir ki, Osmanlı belgelerinde sabittir. Ders kitaplarında, Grek kültürünü ve batı hayranlığını aşıladığımız kadar, gerek kültürel ve gerekse sanatsal faaliyetlerle tarihi gerçeklerin ve sebebi hayatımız olan ecdadımızın uğradığı haksızlıkların da nesillere intikaline yardımcı olmamız, boynumuzun borcu olmalıdır. Zira mazisini bilmeyen bir milletin atisini hazırlaması da mümkün değildir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; parlamentosunda sözde Ermeni soykırımını kabul eden ve dünyaya insan hakları konusunda ders vermeye kalkışan, hak ve hukuk ilkelerinin savunucusu Fransa’nın mazisi çağdışı olaylarla doludur. Avrupa’nın bir numaralı ırkçılık merkezi haline gelen Fransa’nın insan hakları savunuculuğu göstermelik bir politika oyunundan başka bir şey değildir. Fransa, daha dün denebilecek kadar yakın bir geçmişte, İkinci Dünya Savaşı yıllarında Cezayir’de masum Cezayir halkına yapmış olduğu mezalimi, zulmü unutmuş görünüyor. Cezayir’de 1 milyon insanın katledildiği 1954 - 1962 yılları arasında paraşütçü birlikleri tarafından 24.000 kişiye işkence yapıldığı ve 3.024 kişinin de yargısız infazla öldürüldüğü, hayatta olan General Jacques Massu ve yardımcısı General Paul Aussarresses tarafından Le Monde Gazetesine 2000 yılında itiraf edilmiştir. Yine Fransa, Setif’te düzenlenen bir gösteride 88 Fransız’ın öldürülmesinin ardından, kanlı misilleme hareketinde 50.000 masum Cezayirliyi öldürebilmiştir. Sömürgecilik tarihine adını kanla yazdıran Fransa, Afrika’daki ilk sömürgesi olan Cezayir’de halkın direnişini kırmak için “kendi içinde eritme” yöntemini uygulamaya başlamış ki, bu yöntem yavaş yavaş sönmeye ve yok olmaya itilen Cezayir halkını ortadan kaldırma girişiminden başka bir şey değildir.

Leyla Kavust Cezayir milliyetçisi, 22 yaşında bir genç kızdır. Önce koltukaltlarına kızgın yumurta denemesine tabi tutulmuş, davasını ve vatanını satmayınca, meme uçlarına kendi elleriyle koparacak derecede kaşıntı veren ilaçlar enjekte edilmiştir. Bitmedi... Haşım Serguli, bir genç delikanlıdır; bir ayağı gittikçe ısınan ve kaynayan, diğeri gittikçe soğuyan ve donan su kazanlarına zincirlenmiştir ve bu işkenceler, yüzlerin, binlerin üzerinde devam etmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu vahşet örneklerinin sayısı dahi bilinmemektedir. Netice itibariyle, Fransa, Cezayir meselesinde insanlık tarihi için kapkara bir leke olarak kalmıştır ve kalacaktır. Cezayir’i Fransa’ya ebediyen mal etmek isteyen ve sonra idama mahkum edilen bir General Salan vardır.

Cezayir işkenceleri onun damgasını taşır. “Bize karşı olanlara lütuf, merhamet ve bağışlama olmaz, biz sadece kendi çıkarımızı düşünüyoruz” sözü bu meşhur generalin ifadesidir. İşkence ülkesi Türkiye diye yırtınanların içyüzleri işte budur sayın milletvekilleri. İnsan haklarını ön planda tutan ve toplumların yaşantılarını barış ve mutluluk içerisinde sürdürmesini ilke olarak kabul eden... ..uygar milletlerin içerisinde ve hatta en ilerisinde bulunan Türkiye Cumhuriyeti, eski tarihlerden beri vatandaşlarını birbirlerinden hiçbir şekilde ayırmamakta ve ayrıcalık tanımamaktadır. Bütün propaganda ve iddialara rağmen, Türkiye’de yaşayan 35.000 kadar Türk uyruklu Ermeni, Türkiye Cumhuriyetinin her türlü imkân ve nimetlerinden yararlanmaktadır. Çeşitli iş ve meslek sahibi Ermeniler, bu durumlarını her ortamda açıkça ifade etmektedirler. İki unsuru birbirine düşürmek isteyen maceracılar ve onların kışkırtıcılarına gereken en iyi cevabı, yalan, iftira ve propagandalara kanmayan ve kandırılmayan Ermeni vatandaşlarımız vermektedir.

Türk düşmanı olan ve bu kışkırtmalarıyla Türkiye’nin sözde soykırım yaptığını iddia eden devletlerin bu gayretleri, iyi bilinmelidir ki, geçmişte olduğu gibi, bugün de bir sonuç vermeyecektir. Türklerle Türkiye’deki Ermeniler, yıllarca devam ettiği gibi, bir arada, saygı ve hoşgörüyle aynı devletin eşit haklara sahip insanları ve savunucuları olarak huzur içinde yaşamlarını sürdüreceklerdir. Ayrıca, şunu da tekrar tekrar ifade etmek istiyorum ki, bugün, insan hakları, adalet, eşitlik, özgürlük gibi kavramları savunur görünen ve sözde soykırımı parlamentosunda kabul eden Fransa, 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinde yer alan insan haklarıyla ilgili maddeleri hiçe sayarak, işkence yapmak, insanlıkdışı davranışlarda bulunmak gibi ağır suçlar işlemiş ve insanlık tarihine kanlı sayfalar eklemiş bir ülkedir.

Sözlerime son verirken, Fransa’nın Cezayir’de uyguladığı soykırımın bir tasarı şeklinde Yüce Meclise sunulmasını ve misilleme olarak kabulünü teklif ediyorum. Böyle bir teklifin, mazide yanlış bir dış politika uygulamasıyla Birleşmiş Milletlerde Fransa’ya destek verilmesinin acısını unutturacağını düşünüyorum, tekrar saygılarımı sunuyorum.

Mahmut Göksu (Adıyaman)’nın konuşması - Değerli milletvekilleri, Fransa Ulusal Meclisi, 18 Ocak 2001 günü, 51 milletvekilinin katılımıyla ülkemiz aleyhine Ermeni soykırımı yasa tasarısını oybirliğiyle kabul ederek kanunlaştırmıştır. Daha önceleri, ABD, Arjantin, Kanada, Yunanistan, Lübnan, Belçika, Avrupa Parlamentosu, Kıbrıs Rum Kesimi ve Fransa Temsilciler Meclisi, Senato ve Parlamentosundan değişik kararlar çıktı; ama, hiçbiri kanun değildi. Ancak, Fransa, kabuk tutmuş tarihî yaraları, âdeta, kaşıyarak kanatma yoluna gitmiş ve tasarımı kanunlaştırmıştır.

Fransa’nın, yalanla dolu, tarihi tersyüz eden iddialarının aksine, Türk Milleti, tarihin her döneminde, din, dil ve etnik kökene bakmaksızın, mazlum ve mağdur milletlerin yanında olmuştur ve daima himayesine almıştır. İşte, birkaç örnek: 1486 yılında, İspanya’da zulme uğrayan yüzbinlerce Yahudi’yi, Osmanlı,

kendi topraklarına yerleştirmiştir. 1849’da, ayaklanan 5.000 Macar ve Polonyalı, Osmanlı’ya sığınmış, Sultan Abdülmecit, Rusya ve Avusturya’nın savaş tehdidine rağmen “tahtımı veririm, başımı veririm; fakat, devletime sığınanları asla vermem” sözleriyle, mültecileri iade etmemiştir. 1917’de Bolşevik Devrimi sonrası, ölkelerinden kaılan Beyaz Rusların ilk durağı İstanbul oldu. Türk Milleti, tarihten gelen bu âlicenaplığını, cumhuriyet döneminde de sürdürmüştür. Mesela, 1982’de Sovyetler Birliğinin Afganistan’ı işgali, 1990’da Körfez Savaşı, 1991’de, Bulgaristan’ın baskısı ve yine Balkanlarda Sırp zulmü nedeniyle, Türkiye’ye sığınan Bosna-Hersek ve Kosovalı kardeşlerimiz... Bugün, bütün bu kardeşlerimize, Türkiye kucak açmış, bunları, sadece Türkiye’ye yerleştirmekle kalmamış, bunların birçoğu vatandaş olmuş ve burada iş güç sahibi olmuşlardır.

Siyasî amaç uğruna gerçekleri çarpıtan, tarihi yeniden yazmaya kalkan Fransız politikacılar, öncelikle, Anadolu’da ve Cezayir’de işledikleri insanlık suçlarının ve katliamların hesabını vermek durumundadırlar. Ermeni terör örgütü ASALA, Türkleri öldürürken susan Fransa’nın gerçek yüzü, böylece bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Tarihî vesikalar, doğuda, Rus işgalinin başlamasıyla birlikte, Ermenilerin, bu katliama giriştiklerini ortaya koymaktadır. Yine, bu belgeler, Fransız-Ermeni işbirliğini çok net olarak ortaya koyuyor değerli milletvekilleri. İşte bu kadar belge varken, maalesef bunlara yayınlarla karşı koyamamamız da bizim eksiğimizdir. Bakınız, bugün, Ermeniler kendi haksız davalarını anlatabilmek için 26.000 küsur eser ortaya koyarken, bizim Türkiye olarak ortaya koyduğumuz yayın ve broşür adedi ise sadece 35’tir, binde 1’i bile değildir. Dolayısıyla, burada, üniversitelerimize büyük görev düşmektedir. Buradan sormak istiyorum. Üniversitelerimiz, niçin kendi haklı davamızı anlatma noktasında üzerlerine düşen görevi yapmıyorlar? Eğer üniversitelerin başında olan Kemal Gürüz Bey kılık kıyafet yönetmeliğine göstermiş olduğu ihtimamın binde 1’ini buna göstermiş olsaydı, bugün, iierisine düştüğümüz sıkıntıya elbette düşmemiş olacaktık.

Değerli arkadaşlar, Fransa’nın, güneydoğu’da kendi himayesinde bir Ermenistan devleti kurmak amacıyla, bölgedeki Ermeni çetelerini ve Fransa’nın üniformalı Ermeni güçlerini kullanarak savunmasız binlerce insanımızı acımasızca katletmesi, Fransa tarihine kara bir leke olarak geçmiştir. Fransa, bu lekelerden belki de daha koyusunu Suriye, Kuzey Afrika ve özellikle de Cezayir’de yaptığı işkence katliam ve sömürüyle siciline işlemiştir. 1830 yılında, Fransa Cezayir’i işgal etti, tam yüzelli yıl Cezayir’i sömürdü ve zalimliğini bütün şiddetiyle gösterdi. Cezayirli ise 1950’li yıllarda özgürlük mücadelesine başladı. Cezayirli Müslömanlar, işgalci Fransızları 1 milyon şehit vererek Cezayir’den kovdular ve bağımsızlıklarını kazandılar. Ne var ki, kültür emperyalizmini ve sömürü düzenini yerli işbirlikçilerle sürdüren Fransa, 1990 yılının başında demokratik yollarla iktidara gelen bir partiyi, iktidardan yine cunta yönetimiyle uzaklaştırarak, bitmeyen emperyalist arzularını yüzbinlerce Cezayirlinin kanları üzerine devam ettirmeye çalıştı. Artık, Fransa’nın, son iki asırdı dünyayı kana bulayarak, eski kolonilerinde ve işgal ettiği topraklarda işlediği insanlık suçlarıyla yüzleşme zamanıdır.

Değerli arkadaşlar, işte Fransa'nın insanlık adına işlemiş olduğu bu suçları tescil etmek için, bugün, önünüze -demin arkadaşımız da konuştu, bir tasarıyla gelmek gerekir dedi- ben bir kanun teklifiyle geliyorum. Kanun teklifim, 1 maddeliktir ve şu şekilde ifade edilmiştir: "Türkiye, Fransa'nın Cezayir'de yapmış olduğu soykırım katliamını açıkça kabul eder." Bu şekilde bir kanun teklifiyle huzurunuzda geliyorum. Bu kanun teklifinin, bütün parti gruplarınca destekleneceğini ümit ediyorum. Onların, 50 milletvekiliyle çıkardıkları kanuna, biz, Allahın izniyle, 500 milletvekiliyle cevap vereceğiz ve Türk Milletinin alnının ak olduğunu böylece ispat etmiş olacağız. Bu teklifimizle, Fransa'nın Cezayir'de yapmış olduğu katliam ve insanlık suçlarını da tescil etmiş olacağız. Yine, Fransa'yı, uluslararası barış ve nezakete uymayan davranışlarıyla baş başa bırakmış olacağız. Ayrıca, Cezayir'in bağımsızlığı sırasında yapmış olduğumuz hatadan da, böylece dönmüş olacağız.

Değerli arkadaşlar, bundan böyle, bu tür nezaketsizliklere çanak tutacaklara karşı da "Türk Milleti olarak bizim alnımız ak" diyebilmemiz için, bütün arkadaşlarımızın bu kanun teklifimize sahip çıkmasını rica ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Zeki Ertugay (Erzurum)'ın konuşması - Daha önce, 29.5.1998 tarihinde, Fransa Parlamentosu alt meclisinin, Türkiye aleyhine aldığı kararla ilgili olarak Yüce Mecliste yapılan görüşmelerde DYP Grubu adına ben konuşmuştum. Aynı konuyu tekrar konuşuyor olmanın üzüntüsü içerisindeyim. O zaman, Ermeni mezaliminin bütün acılarını en yoğun olarak yaşamış bir ilin, neredeyse her evden bir katliam mağdurunun olduğu bir ilin, Erzurum'un milletvekili olarak, tarihte, Türklerin Ermenilere değil, Ermenilerin Türklere katliam uyguladıklarını, tarihin saptırılmaya çalışıldığını, belgeleriyle, arşiv bilgileriyle ve Türklere ait açılan toplu mezarların varlığıyla açıklamaya çalışmışım. Ancak, şimdi ise, konuyu bu şekilde ele almanın, bunları açıklamamanın, ortaya bilgi ve belge koymanın; Türk tarihinde, Türk kültüründe, soykırım kavramının hiçbir örneğinin bulunmadığını söylemenin; Türklere "soykırım" iftirasını atanların, dönüp, kendi tarihlerindeki utanç sayfalarına bakmaları gerektiğini ifade etmenin, doğrusu, çok yararlı olmadığını düşünüyorum. Zira, açıkça görülmüştür ki, bu gerçekler, bu kararı alanlarca hiçbir şey ifade etmemektedir.

Sayın milletvekilleri, Fransa millî meclisinin 18 Ocak 2001 Perşembe günü aldığı, sözde Ermeni soykırımını resmen tanıyan kararı, hiç şüphesiz ki, tarihe saygısızlıktan, tarihi tahrif etmekten öteye, Türkiye'ye ve Türk Milletine açık bir düşmanlıktır. Zira, yerli ve yabancı bilim adamlarının, tarihçilerin, doğru ve açık belgeleriyle ve ciddi arşiv bilgileriyle ortaya koyduğu tarihî gerçeklere tamamen aykırıdır. Bu karar, bir iftiranın, siyasî bir belgeye, bir kanuna dönüştürüldüğü ilk uygulamadır ve Türkiye aleyhine oluşturulmaya çalışılan siyasî tavrın, düşmanlığın ilk somut göstergesidir. Fransa'nın bu kararını, birkaç yüz bin Ermeni oyu için alınmış, iç siyaset malzemesi bir karar gibi görmek, kanımca, bir gaflettir. Bu, bir siyasî karardır; Türkiye ile Türklerle hesaplaşma kararıdır; İstiklal Harbindeki uğradıkları hezimetin rövanşidir ve maalesef, haçlı zihniyetinin Avrupa'da her zaman var olduğunun ve 21 inci

Yüzyılda da süreceğinin işareti gibi gözükmeaktadır. Bu karar, Türkiye'nin Avrupa defterinin, Avrupalılar tarafından tümüyle kapatılmak istendiğine dair mesajlar vermektedir. Bu kararlar, Türk Devleti, Türk Milleti, Sevr'den beri süregelen bir politikanın sonucu olarak, açıkça köşeye sıkıştırılmak istenmektedir.

Sayın milletvekilleri, bakın, Ermeni soykırımı yasa tasarısının gündeme getirildiği sıralarda, Fransa Meclisinde, Fransa'nın Cezayir özgürlük hareketine karşı soykırım uyguladığı ve bu konunun soruşturulması gündeme geldiğinde, Başbakan Jospin, konuyla ilgili olarak, kürsüde aynen şöyle diyor: "Bu olayı tarihe bırakalım, tarihçiler incelesin, politika için kaşımayalım." Ama, sıra Türkiye'ye gelince, iş değişiyor, bakış açısı değişiyor ve karar geliyor. Açıkçası, Fransa, burada, tarihi, hakkı, hukuku, doğruyu değil, menfaati, şovenizmi ön planda tutmuş, menfaatlerini tartmış, Türkiye ile ilgili menfaatleri hafife geldiği için, Türkiye'yi dışlamayı tercih etmiştir.

Sayın milletvekilleri, bu kararı alan Fransa, dördü Paris'te olmak üzere, ASALA terör örgütünün katlettiği 52 Türk diplomatının ruhları önünde eğilmeli ve utanç duymalıdır. 1992-1995 yılları arasında 200.000'den fazla Boşnak Müslüman'ın katledilmesinden ve katillerinin hâlâ ortalıkta dolaşmasından, Ermenilerin işgal ettiği Azerbaycan'da evlerinden sürülen, öldürülen 1,5 milyona yakın Azerî Türkünün insanlık dramından utanmalıdır. Aynı Fransa, 1 milyonu aşkın Cezayirlinin katliamından utanç duymuyorsa, İkinci Dünya Savaşı sonrası sırf işbirlikçi ihbarıyla mahkemesiz infaz edilen Fransızların utancını duymalıdır. Avrupa'ya, Fransa'ya bir çift de sözümüz var: Soykırım, yani, jenosit kavramı, bir Türk ürünü değil, bir Avrupa ürünüdür ve tarihin en büyük soykırımı Avrupa'da yaşanmıştır.

Sayın milletvekilleri, bu kararı, bir defa daha, şahsım ve Türk Milleti adına şiddetle, lanetle kınıyorum. Geline noktanın ise, Türkiye için çok önemli bir dönemecin başlangıcı olduğunu düşünüyorum. Bu kararlar, artık, bundan sonra, Fransa'da yaşayan bir Türk, diğer birçok olumsuzluğun yanında, şayet, tarihi doğru anlatma gafletine düşerse suç işlemiş sayılacaktır.

Sayın milletvekilleri, konunun bir başka boyutu üzerinde de müsaadenizle Parlamento zemini, maalesef, Türk dış politikasındaki olumsuz gelişmelerin sonuçları üzerinde serzeniş yeri olarak görev yapar duruma getirilmiştir. Bu Yüce Meclisi, yeni meseleler karşısında, Türk dış politikasının oluşması evresinde aktif olarak devreye sokmak, bu heyet içerisinde yer alan deneyimli insanların düşüncelerini katkıya dönüştürmek, acaba Sayın Bakanın en aslı görevlerinden biri değil midir? Diploması, negatif sonuçlar üzerine strateji oluşturmak için yapılmaz; sonuç oluşturmak için yapılır. Bu kararın gündeme geldiği 1998 yılından görüşüleceği tarihe kadar, başta Sayın Bakan olmak üzere Hariciye yetkililerimiz, ne tür bir aktivite ortaya koyabilmişlerdir? Bakın, karar öncesi Fransa'yı ziyaret eden Parlamento heyetine, Fransız yetkililer "bu mesele üç yıldan beri Fransa'nın gündeminde; şimdiye kadar

neredeydiniz” diyebilmişlerdir. Üzülerek ifade ediyorum, Sayın Dışışleri Bakanının kamuoyundan ve Yüce Meclisten kopuk politikası, son alınan kararla iflas etmiştir. Bu ve benzeri durumlar için, Yüce Meclisin aktif olarak devreye sokulması, bunun için bir oturum yapılarak Türkiye'nin bundan sonra yapacaklarının belirlenmesi, önümüzde bir görev olarak durmaktadır. Her kafadan çıkan farklı bir sesle genel bir strateji oluşturulamaz. Acilen, gizli bir oturum yapılarak genel stratejimizin oluşturulmasını öneriyor, Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Dışışleri Bakanı İsmail Cem (Kayseri)'in Cevabı - Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; öncelikle, söz almış üç değerli mensubumuza, Türkiye Büyük Millet Meclisi mensubuna teşekkürümü sunmak istiyorum. Hakikaten, meselenin en önemli, can alıcı noktalarına ve hepimizin ortak hassasiyetine değinmişlerdir. Ben, kısaca, gelişmeyi, gelişmeleri özetlemek istiyorum; daha sonra, bugünkü konumumuza değineceğim. Fransız Parlamentosunda öteden beri mevcut olan bu yanlış, bu hesaplı yaklaşımlar, son iki yılda hızlanarak gelişmiştir ve biz, bu iki yıl içinde, Türkiye olarak ve bu son oylama öncesi de dahil olmak üzere, Türkiye'mizin bütün ilgili kurumları, kuruluşlarıyla ciddi bir çalışmayı gerçekleştirdik; konuşulacak her şey konuşuldu, hem de her düzeyde konuşuldu. Cumhurbaşkanı, eylül ayında, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac'a bu meseleyi önemle getirdi ve Fransa'dan bu hataya düşmemesini istedi. Cumhurbaşkanı Chirac'ın elinden gelen her şeyi yapmasını istedi ve oradaki gördüğümüz “biz, Cumhurbaşkanlığı olarak, elbette, böyle bir teklifin yasallaşmasına karşıyız; ama, bu, Meclisin işidir, bizim fazla bir diyeceğimiz, etkimiz olamaz” gibi bir yaklaşım oldu. Başbakan düzeyinde, sonra Cumhurbaşkanı düzeyinde tekrar mektup yazıldı. Ben, sayısız diyeceğim, ama, üçünde uzun uzun, muhabatım Dışışleri Bakanına her şeyi anlattım; benzer bir cevap aldım. Daha sonra ilgili birçok bakanımız, işadamlarımız mektup yazdı, işadamlarımız bizzat gitti, Türkiye'de iş yapan harekete geçirdi; askerimiz kendi muhataplarıyla temas kurdu; Millet Meclisimiz, Millet Meclisi Başkanımız, milletvekili arkadaşlarımız, milletvekili heyeti... Yani, söylenecek her şey söylendi ve işin gerçeği -bunu bir resmî beyan olarak değil; ama, her zaman muhataplarımızdan dinlediğimiz- şu: Fransa'da bölgesel seçimler, belediye seçimleri yaklaşıyor. Bu Ermeni asıllı Fransız topluluğu çok güçlü, çok iyi örgütlenmiş vaziyette, birçok büyük belediyede başkanlık onların oyuyla tayin olunacak. Dolayısıyla, biz, bu işi tasvip etmiyoruz; ama, bir şey de yapamıyoruz.

Şimdi, açıkça söyleyeyim; böyle mazeret olmaz. Bu mazeret, kabul edilebilecek bir mazeret değildir ve hele hele, Fransa gibi 1789 ihtilalinin ilkelerini yaşattığını söyleyen, kendini böyle bir adaletle, insanlık değerleriyle özdeş göstermeye çalışan bir millet açısından, kendi milletvekillerinin mecliste yaptıkları, maalesef, bir utanç belgesi olmuştur; çünkü, bunun adaletle ilgisi yoktur, tarihle, gerçeikle ilgisi yoktur, hukukla ilgisi yoktur. Yapılan eylem -bu, bir yerde kendi işleri, fazla ayrıntısına girmek istemiyorum; ama- aldıkları bu

karar, doğrudan doğruya, Fransız Anayasasının da ihlalidir. Nitekim birçok hukukçu bunu söylüyor, birçok yazar bunu yazıyor. Şimdi, biz, şöyle bakıyoruz: Bunları söylediler, meclisin işi dediler, bizim yetkimiz yok dediler, buna karşıyız dediler... Şimdi, eğer istiyorlarsa, karşı olduklarını gösterebilirler. Karşı olmak, Türkiye'nin de hoşuna gidecek sadece birkaç tane beyanatta bulunmak değildir. Karşı olmak, eğer samimiyseler, Anayasaya aykırı bu yasayı, Anayasa Mahkemesine götürmektir; bu da onların işidir. Biz kendi işimize bakacağız; ama, eğer samimiyseler, bunu yaparlar.

Fransa ve Türkiye çok uzun zamandan, yüzyıllardan bu yana ilişkide olmuş; hatta, bu uzun yılların büyük kesitinde iyi ilişkide olmuş iki ülkedir, iki medeniyettir ve Fransa ile Türkiye'nin tarihinde, hem de yakın tarihinde, çok güzel örnekler de mevcuttur; ama, şunu da belirtelim: Biz, elbette, Fransız Halkını hedef olarak almıyoruz ve almayacağız. Böyle bir düşmanlık yaklaşımı içinde olmak bize yakışmaz ve elbette olmayacağız; ama, herkes şunu bilmelidir ki, Türkiye'ye kötülük eden Türkiye unutacak değildir, Türkiye, bu kötülüğün karşılığını da, akıl çerçevesinde, sükûnetle, kararlılıkla elbette verecektir. Üstelik, Fransa tekin memleket değildir. Bunu Fransızların, Fransız hükümetinin... Çünkü, bizim böyle Fransa'ya düşmanlık, Fransız Halkı... Böyle bir şey bize yakışmaz ve biz bunu düşünmeyiz dahi; ama, bu olayın gelişmesinde rol alan ya da buna mani olmayan Fransız yöneticileri şunu bilmelidir ki, yaptıkları hareket, Fransa özelliğindeki bir ülkede fevkalade tehlikelidir; çünkü, Fransa, Ermeni terörizminin çok canlı olduğu bir memleket. Fransa'da, geçmişte, 6 Türk diplomatı Ermeni teröristleri tarafından şehit edilmiştir. Malum o Orly katliamında 8 Türk ve Fransız vatandaşı öldürülmüştür. Fransa tekin memleket değildir; çünkü, bütün Avrupa'da, yabancı düşmanlığının, Türk düşmanlığının, Müslüman düşmanlığının en etkili olduğu ülke, maalesef, Fransa'dır. Bütün Avrupa'da, bu düşmanlık üzerine bina edilmiş partiler içinde en güçlüsü, Fransa'daki Le Pen'in partisidir. Fransa'da, böyle şakalar, böyle oyunlar yapmaya gelmez; yarın öbür gün, bütün Fransa'da bir terör dalgasının yükselmesine, Fransızlar tanık olur.

Tabii, Türkiye olarak, Sayın Fransa Büyükelçisini çağırdım ve ilk gece söyledim. Bizim, Fransa'da yaşayan 300.000'den fazla vatandaşımız mevcuttur. Bu tarz düşmanlık belgeleriyle, bu tarz yanlışlarla, kışkırtıcılık olarak bunu algılayan sapıklarla, o vatandaşlarımızın hayatı, o vatandaşlarımızın can güvenliği, mal güvenliği, bir yerde, tehlikeye girmektedir ve bunun sorumlusu, bundan doğabilecek bir hadisenin sorumlusu, doğrudan doğruya, bu yanlış kararı teşvik eden, alan ve mâni olmayan kimseler olacaktır. Şimdi, Türkiye olarak biz ne yapacağız. Dediğim gibi, bir defa yanlış yapmayacağız; yani, bir düşmanlık havasına girmek, tepki göstereyim derken kendi menfaatimize ziyan vermek... Bunları, elbette yapmayacağız. Fransa Halkı, bütün halklar gibi, bizim dostumuzdur; bu bilinçle hareket edeceğiz. Ancak, şunu da söyleyeyim: Türkiye olarak biz, meşru müdafaa hakkımızı kullanacağız ve kullanmaktayız. Meşru müdafaa hakkı; yani, Türkiye'mizin, devlet olarak, devlet düzeyinde aldığı

ekonomik kararlar... Bunları alırken, bize, böyle, hemen bir düşmanlık sergileyebilmiş parlamentoların insafına, Türkiye olarak, elbette, biz, savunmamızın en önemli alımlarını itimat etmeyeceğiz; elbette, biz, ekonomik büyümemizin, haberleşme sistemlerimizin en önemli unsurlarını, bize düşmanlık edebilen ve bu düşmanlığa mâni olamayanların, yarın, öbür gün ne yapacağını kestiremediklerimizin insafına ve tercihine bırakmayacağız; elbette, Türkiye olarak, meşru müdafaa hakkımızı kendi ekonomimizi, kendi insanımızı koruma hakkımızı, sonuna kadar kullanacağız.

Sayın milletvekilleri, biz haklıyız; bu konuda, bu davada haklı taraf biziz; vicdanen haklıyız, tarih bakımından haklıyız ve biz, hiçbir şekilde, bu haklılığımız görülmedi diye, kimilerinin istediği, beklediği yanlışlara da düşmeyecek kadar akıllı bir milletiz ve Türkiye'nin hakkını da, Türkiye'nin hukukunu da kimselere yedirmeyiz. Türkiye'ye düşmanlık politikası gütmekten, Türkiye'ye karşı düşmanlık hareketlerinin yapılmasına mâni olmamaktan, bugüne kadar kimse bir şey kazanmamıştır, bugüne kadar Türkiye'ye düşmanlık yapan, bu düşmanlıktan kazanmamıştır; Türk Halkına yanlış yapan, Türk Halkını rencide eden, haksızlık yapan, bundan kazanmamıştır. Biz, Fransa'nın, bu yanlış yapanları doğru yola getirmesini, bu yanlıştan ders çıkarmasını ve geleceğe dönük bir siyah lekenin iki ülke arasında genişlememesini istiyoruz ve şunu da söylüyoruz: Türkiye olarak, biz kendimize güvenmekteyiz, biz tarihimize güvenmekteyiz, öyle, eski tarih şimdikileri ilzam etmez falan gibi lafları biz kabul etmiyoruz; biz, bin yıllık tarihimizin en iyi tarafıyla da, iyi olmayan tarafıyla da sahibiyiz; ama, bu meselede, bizim çekinecek, utanacak, sıkılacak hiçbir tarafımız yoktur.¹⁵⁸¹

(13) 24.1.2001 tarihinde; Abbas Bozyel (İğdır) ve Ağâh Oktay Güner (Balıkesir) tarafından, Diyarbakır'da meydana gelen saldırıya¹⁵⁸² ve sözde Ermeni soykırımı tasarısının Fransa Ulusal Meclisinde kabulüne ilişkin, TBMM Başkanvekili Nejat Arseven ve Mehmet Ağar (Elazığ) tarafından Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ve 5 polis memurunun şehit edilmesine ilişkin gündem dışı birer konuşma yapılmıştır. Aynı gün, Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel tarafından da cevap niteliğinde bir konuşma yapılmıştır.¹⁵⁸³

(14) 25.1.2001 tarihinde; Mehmet Çiçek (Yozgat) tarafından, sözde Ermeni soykırımı tasarısının Fransa Ulusal Meclisinde kabulüne ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁵⁸⁴

(15) 21.2.2002 tarihinde; Mücahit Himoğlu (Erzurum) ve 57 arkadaşı tarafından, Ermenilerin Erzurum İlinde yerli halka yaptıkları mezalimin araştırılması ve Erzurum üzerindeki emellerine karşı alınması gereken

¹⁵⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 47 (23.1.2001), ss. 181-197.

¹⁵⁸² Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'ın suikastla katledilmesi.

¹⁵⁸³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 48 (24.1.2001), ss. 325-338.

¹⁵⁸⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 49 (25.1.2001), ss. 419-425.

önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin (10/177) esas sayılı bir önerge verilmiştir.¹⁵⁸⁵

(16) 28.2.2001 tarihinde; Abbas Bozyel (İğdır) tarafından, Ermenilerin Azerbaycan – Hocalı’da yaptıkları katliamın 9. yıldönümüne ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁵⁸⁶

(17) 14.3.2001 tarihinde; Ayhan Çevik (Van) ve 21 arkadaşı tarafından, Ermenilerin Van İlinde yerli halka yapmış oldukları mezalimin araştırılması ve Van üzerindeki emellerine karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin olarak, (10/183) esas sayılı önerge verilmiştir.¹⁵⁸⁷

(18) 15.3.2001 tarihinde; (1) Mükremin Taşkın (Nevşehir) tarafından sözde Ermeni soykırımı iddialarına ilişkin, (2) Fahrettin Kucaracı (Erzurum) tarafından, Erzurum’un düşman işgalinden kurtarılışının 83. yıldönümüne ilişkin gündem dışı birer konuşma yapılmıştır.¹⁵⁸⁸

(19) Şubat-Mart 2001 aylarında; Fransa Meclisi’nin sözde Ermeni soykırımına ilişkin yasa çıkarması üzerine; Türkiye-Makedonya, Türkiye-Bulgaristan, Türkiye-Yunanistan, Türkiye-Arnavutluk, Türkiye-Romanya, Türkiye-Bosna Hersek Dostluk Grubu Başkanları Kemal Vatan, Hayati Korkmaz, Turhan Tayan, Fahrettin Gülüner, Turhan İmamoğlu ve Hüseyin Kansu tarafından Fransız muhataplarına birer kınama mektubu gönderilmiştir.¹⁵⁸⁹

(20) 22.3.2001 tarihinde; Ramazan Toprak (Aksaray) ve 29 arkadaşı tarafından, tarihteki Türk ve Ermeni ilişkileri konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin olarak (8/18) esas sayılı bir önerge verilmiştir.¹⁵⁹⁰

(21) 4.4.2001 tarihinde; Saffet Kaya (Ardahan) tarafından, Ardahan İlının sorunları ve Ermeni mezalimine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Devlet Bakanı Recep Önal tarafından cevap verilmiştir.¹⁵⁹¹

(22) Türkiye Cumhuriyeti’ne ve milletine yöneltilen Ermeni iddialarını tarihi ve bilimsel verilerle cevaplamak ve çürütmek üzere, TBMM’nin destek ve teşvikiyle “The Armenians in The Late Ottoman Empire – Osmanlı İmparatorluğu’nun Son Döneminde Ermeniler” başlıklı bir kitap, 27.6.2001 tarihinde TBMM Başkanı Ömer İzgi tarafından bir basın toplantısıyla kamuoyuna tanıtılmıştır.¹⁵⁹²

¹⁵⁸⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 55, B 62 (21.2.2001), ss. 468-470.

¹⁵⁸⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 66 (28.2.2001), ss. 299-303.

¹⁵⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 69 (14.3.2001), ss. 669-671.

¹⁵⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 70 (15.3.2001), ss. 734-736.

¹⁵⁸⁹ “Dostluk Gruplarından Fransa’ya Kınama”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 68, s. 11.

¹⁵⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 73 (22.3.2001), ss. 257-259.

¹⁵⁹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 78 (4.4.2001), ss. 264-268.

¹⁵⁹² “Meclis’ten, Ermeni İddialarına Yanıt”, TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 84, ss. 2-3.

c. 4. Yasama Yılında Ermeni Meselesi Hakkındaki Tepkiler

(1) 27.2.2002 tarihinde; Mehmet Şandır (Hatay) tarafından, Azerbaycan Hocalı’da Ermenilerce gerçekleştirilen katliamın onuncu yıldönümüne ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁵⁹³

(2) 28.2.2002 tarihinde; Kâmrân İnan (Van) tarafından, Avrupa Parlamentosunun 28 Şubat 2002 tarihinde kabul ettiği ve içerisinde asılsız Ermeni iddialarını destekleyici ifadeler bulunan karar tasarısına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁵⁹⁴

(3) 7.3.2002 tarihinde; Mehmet Şandır (Hatay) ve 27 arkadaşı tarafından, Ermenilerin 1915-1918 yılları arasında Anadolu’da Türklere karşı uyguladıkları zulüm ve katliamın araştırılması amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin olarak, (10/260) esas sayılı önerge verilmiştir.¹⁵⁹⁵

(4) 28.3.2002 tarihinde; Lütfü Esengün (Erzurum) ve 22 arkadaşı tarafından, sözde Ermeni soykırımı iddialarına karşı izlenecek bir politika belirlenmesi konusunda Anayasanın 98, İçtüzüğü’nün 102 ve 103. maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin olarak, (8/27) esas sayılı önerge verilmiştir.¹⁵⁹⁶

(5) 2.5.2002 tarihinde; Abbas Bozyel (İğdır) ve 19 arkadaşı tarafından, Ermenilerin İğdır İlinde yerli halka yaptıkları mezalimin araştırılması ve İğdır üzerindeki emellerine karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin olarak, (10/279) esas sayılı önerge verilmiştir.¹⁵⁹⁷

(6) 7.5.2002 tarihinde; Danimarka Holocaust ve Soykırım Etütleri Merkezince Kopenhag’da düzenlenecek olan sözde Ermeni Soykırımı konulu toplantıya TBMM’yi temsilen katılacak milletvekillerine ilişkin (3/1063) esas sayılı Başkanlık tezkeresi Genel Kurulda okunmuş ve işleme alınmıştır. Söz konusu toplantıya Bülent Arınç (Manisa) ve Bayram Fırat Dayanıklı (Tekirdağ) tefrik edilmiştir.¹⁵⁹⁸

2. 21. Dönemde Duyarlılık Gösterilen “Ermeni Meselesi” Dışındaki Önemli Hususlar

21. Dönem içerisinde, milletvekilleri ve Genel Kurul başkanları tarafından; önemli kutlama ve anma günleri, doğal felaketler, Türkiye’yi ilgilendiren dış politika gelişmeleri, milletvekillerinin dış gezilerden edindikleri izlenimler, daha sonra veya daha önce denetim faaliyetine konu olmuş hususlar, bölgeleri ile ilgili önemli buldukları hususlar gibi bir çok konuda gündem dışı konuşmalar yapılmıştır. Bu gündem dışı konuşmaları yapan milletvekilleri ve konuşma konuları tarih sırasına göre aşağıya çıkarılmıştır:

¹⁵⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 67 (27.2.2001), ss. 540-541.

¹⁵⁹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 68 (28.2.2002), ss. 622-630.

¹⁵⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 88, B 71 (7.3.2002), ss. 143-145.

¹⁵⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 80 (28.3.2002), ss. 356-357.

¹⁵⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 95 (2.5.2002), ss. 10-12.

¹⁵⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 94, B 96 (7.5.2002), ss.

a. 1. Yasama Yılında Duyarlılık Gösterilen Önemli Hususlar

(1) 27.5.1999 tarihinde, Yılmaz Karakoyunlu (İstanbul), İstanbul'un fethinin 546. yıldönümüne ilişkin gündem dışı bir konuşma yapmış ve Kültür Bakanı M. İstemihan Talay tarafından da cevabı verilmiştir.¹⁵⁹⁹

(2) 3.6.1999 tarihinde; Remzi Çetin (Konya) Üniversitelerde meydana gelen olaylar hakkında; Oya Akgönenç Muğisuddin (Ankara) ise, Balkanlardaki gelişmelere (Sırbistan ve Kosova'da olanlarla Yunanistan'daki gelişmeler) ilişkin gündem dışı birer konuşma yapmışlardır.¹⁶⁰⁰

(3) 30.6.1999 tarihinde; Suha Tanık (İzmir) 21-25 Haziran 1999 tarihlerinde gerçekleşen Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi Olağan Genel Kuruluna ilişkin ve Oya Akgönenç Muğisuddin (Ankara) da, Türkiye'nin Orta Asya Türk cumhuriyetleri ve Keşmir politikaları konusunda gündem dışı birer konuşma yapmışlardır. Oya Akgönenç Muğisuddin'in konuşmasına Devlet Bakanı Abdülhaluk Mehmet Çay tarafından, bir açıklamayla cevap verilmiştir.¹⁶⁰¹

(4) 7.7.1999 tarihinde; Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul) tarafından enerji ve irticaya ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur Ersever tarafından cevap verilmiştir. Daha sonra da Kemal Vatan (İzmir) tarafından, Balkanlardaki son gelişmelere ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁰²

(5) 9.7.1999 tarihinde; TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut, yaptığı yazılı bir açıklama ile PKK terör örgütü elebaşısı Abdullah Öcalan hakkında Ankara DGM tarafından verilen idam cezası kararının uygulanmaması için Türkiye'ye her türlü baskının yapılması yönünde karar alan İtalya Meclisine sert bir cevap vermiştir.¹⁶⁰³

(6) 15.7.1999 tarihinde; TBMM Genel Kurulunu ziyaret eden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş başkanlıkça karşılanmış, Kıbrıs Barış Harekâtının 25. yıldönümü nedeniyle TBMM'de temsil edilen siyasî parti grupları, TBMM'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine tam desteğinin kesintisiz ve şartsız devam edeceğine ilişkin müşterek önerge vermişlerdir. Aynı gün; Kıbrıs Barış Harekâtının 25. yıldönümü münasebetiyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş ile Hükümet ve TBMM'de grubu bulunan siyasî parti genel başkanları ve şahıslar adına konuşmalar yapılmıştır.¹⁶⁰⁴

¹⁵⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 7 (27.5.1999), ss. 95-99.

¹⁶⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 1, B 10 (3.6.1999), ss. 156-160.

¹⁶⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 27 (30.6.1999), ss. 191-195.

¹⁶⁰² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 5, B 30 (7.7.1999), ss. 554-558.

¹⁶⁰³ "Kimse İçişlerimize Karışamaz", TBMM Aylık Bülten, a.g.d., sayı 68, s. 14.

¹⁶⁰⁴ Bu konuşmaların metni için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 1, c. 6, B 34 (15.7.1999), ss. 333-368.

b. 2. Yasama Yılında Duyarlılık Gösterilen Önemli Hususlar

(1) 12.10. 1999 tarihinde; Dışişleri Bakanı İsmail Cem, New York'ta toplanan Birleşmiş Milletler 54. Genel Kurulu çerçevesinde gerçekleştirdiği temaslar ve diğer gelişmeler hakkında gündem dışı bir açıklama yapmıştır. Arkasından da ANAP Milletvekili Kâmrân İnan (Van), MHP Milletvekili Oktay Vural (İzmir), DYP Milletvekili Cevdet Akçalı (Kütahya), DSP Milletvekili Ali Tekin (Adana) ve FP Milletvekili Abdullah Gül (Kayseri) tarafından grupları adına birer konuşma yapılmıştır.¹⁶⁰⁵

(2) 27.10.1999 tarihinde; Ahmet Kabil (Rize), Diyarbakır-Bingöl-Erzurum-Rize demiryolu ve bu yolu Batum'a bağlayacak olan Trabzon-Batum demiryolunun yapımına ve bu suretle GAP'ın Karadeniz limanlarına bağlanmasına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapmıştır.¹⁶⁰⁶

(3) 2.11.1999 tarihinde; Mümtaz Yavuz (Muş), Çeçenistan'daki harekâta ilişkin olarak gündem dışı bir konuşma yapmıştır. Aynı gün ayrıca; Abdüllatif Şener (Sivas), Başbakan Bülent Ecevit'in Rusya Federasyonu'na yapacağı ziyarete ve Çeçenistan'da meydana gelen olaylara ilişkin gündem dışı bir konuşma yapmıştır.¹⁶⁰⁷

(4) 3.11.1999 tarihinde; Mehmet Kaya (Kahramanmaraş), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatının prensiplerine ve Kafkasya'daki siyasi gelişmelere ilişkin gündem dışı bir konuşma yapmıştır.¹⁶⁰⁸

(5) 4.11.1999 tarihinde; Cemil Çiçek (Ankara), son günlerde gündeme getirilen din projesine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapmıştır.¹⁶⁰⁹

(6) 9.11.1999 tarihinde; TBMM Başkanvekili Murat Sökmenoğlu, Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'nın öldürülmesinin üzerinden onbeş gün geçmiş olmasına rağmen İçişleri Bakanının "o güne" kadar TBMM'yi bilgilendirmedigine, grupların da bu konunun vahameti hakkında bildiklerini, duyumlarını tam anlamıyla dile getirememenin rahatsızlığını duyduklarına ilişkin bir konuşma yapmıştır. Aynı gün daha sonra, Namık Hakan Durhan (Malatya) tarafından, terör olayları ve Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'nın öldürülmesine ilişkin gündem dışı bir konuşma daha yapılmıştır.¹⁶¹⁰

(7) 16.11.1999 tarihinde; Önce Nevzat Yalçıntaş (İstanbul)'ın, AGİT'e ve Türkiye'de insan haklarının durumuna ilişkin olarak, arkasından da Abbas Bozyel (İğdır)'ın Ermenistan tarafından işgal edilen Karabağ'a ilişkin birer gündem dışı konuşmaları gerçekleşmiştir.¹⁶¹¹

¹⁶⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 13, B 5 (12.10.1999), ss. 487-504.

¹⁶⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 14, B 12 (27.10.1999), ss. 399-400.

¹⁶⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 13 (2.11.1999), ss. 9-12.

¹⁶⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 14 (3.11.1999), ss. 181-182.

¹⁶⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 15, B 15 (4.11.1999), ss. 457-459.

¹⁶¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 16 (9.11.1999), ss. 10-12.

¹⁶¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 16, B 20 (16.11.1999), ss. 466-467, 471-473.

(8) 2.12.1999 tarihinde; Müjdat Kayayerli (Afyon), İstanbul’da yapılan AGİT zirvesinin sonuçlarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapmıştır.¹⁶¹²

(9) 9.12.1999 tarihinde; Aslan Polat (Erzurum) tarafından, 3 Aralık 1999 tarihinde Erzurum’da meydana gelen depreme ilişkin gündem dışı bir konuşmayla bilgi verilmiştir.¹⁶¹³

(10) 14.12.1999 tarihinde; Başbakan Bülent Ecevit tarafından, Türkiye’ye, Avrupa Birliği üye adaylığı hakkının önkoşulsuz tanınmasına ilişkin gündem dışı bir açıklama yapılmış ve daha sonra da ANAP Grubu adına A. Mesut Yılmaz (Rize), MHP Grubu adına Kürşat Eser (Aksaray), FP Grubu adına Oğuzhan Asiltürk (Malatya), DYP Grubu adına Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş), DSP Grubu adına B. Suat Çağlayan (İzmir) ile şahsı adına Hakkâri Bağımsız Milletvekili Evliya Parlak tarafından birer konuşma yapılmıştır. Aynı gün ayrıca; Sema Pişkinsüt (Aydın) tarafından, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun Çeçenistan ve Gürcistan ziyaretlerine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶¹⁴

(11) 20.1.2000 tarihinde; (1) Abbas Bozyel (İğdır) tarafından, Avrupa Türklerinin çifte vatandaşlık ve Türkçe eğitimlerine ilişkin, (2) Hüsametdin Korkutata (Bingöl) tarafından, doğu ve güneydoğudaki son durumlara ilişkin, (3) Uluç Gürkan (Ankara) tarafından, Uğur Mumcu’nun katli nedeniyle faili meçhul cinayetlere ilişkin gündem dışı yapılan konuşmalara, hem her bir konuşmanın arkasından kısa cevaplar şeklinde, hem de tüm konuşmaların ardından, gündem dışı konuşmalara cevap niteliğinde ve bilgilendirici bir konuşma gerçekleştirilmiştir.¹⁶¹⁵

(12) 25.1.2000 tarihinde; Bekir Gündoğan (Tunceli) tarafından, faili meçhul cinayetler, koalisyonu oluşturan parti liderlerince, PKK terör örgütü elebaşısı Abdullah Öcalan hakkında varılan uzlaşma ve genel af konularında gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶¹⁶

(13) 3.2.2000 tarihinde; TBMM Başkanvekili Murat Sökmenoğlu, cep telefonlarından “sabit ücret” adı altında alınan paranın haksızlığına, bu konuda kamuoyunun hassasiyetine ve Maliye Bakanının kamuoyunu tatmin edici bir açıklama yapması gerektiğine ilişkin açıklaması ile Osman Pepe (Kocaeli)’nin, cep telefonları konusunda kamuoyundaki duyarlılığa ve deprem sonrası Kocaeli’nde meydana gelen çevre sorunlarına ilişkin gündem dışı konuşmaları olmuş, bunlara Çevre Bakanı Fevzi Aytekin tarafından cevap verilmiştir.¹⁶¹⁷

¹⁶¹² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 18, B 28 (2.12.1999), ss. 278-280.

¹⁶¹³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 19, B 31 (9.12.1999), ss. 6-8.

¹⁶¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 19, B 33 (14.12.1999), ss. 214-235, 235-236.

¹⁶¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 23, B 50 (20.1.2000), ss. 397-404.

¹⁶¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 24, B 51 (25.1.2000), ss. 18-19.

¹⁶¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 26, B 56 (3.2.2000), ss. 7, 45-51.

(14) 23.2.2000 tarihinde; Şevket Bülent Yahnici (Ankara) tarafından, Azerbaycan'daki 1.200.000 göçmenin durumuna ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶¹⁸

(15) 2.3.2000 tarihinde; Müjdat Kayayerli (Afyon) tarafından, Batı Trakya Türklerinin sorunları ile çözüm yollarına ilişkin ve ayrıca Kemal Vatan (İzmir) tarafından da Balkanlardaki son gelişmelere ilişkin olarak birer gündem dışı konuşma yapılmıştır.¹⁶¹⁹

(16) 22.3.2000 tarihinde; Hüseyin Kansu (İstanbul) tarafından, Bosna-Hersek'in Güney Kıbrıs Rum yönetimiyle diplomatik ilişki kurması kararına ilişkin olarak gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶²⁰

(17) 28.3.2000 tarihinde; Şükrü Yürür (Ordu) tarafından, Ukrayna'da balıkçılarımızın yapılan saldırılara ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶²¹

(18) 18.4.2000 tarihinde; Dışişleri Bakanı İsmail Cem tarafından, dış siyasetteki son gelişmeler ve gerçekleştirdiği temaslar konusunda gündem dışı bir açıklama yapılmıştır. Ayrıca; ANAP Milletvekili Kâmrân İnan (Van), MHP Milletvekili Müjdat Kayayerli (Afyon), FP Milletvekili Oya Akgönenç Muğisuddin (Ankara), DYP Milletvekili Ayfer Yılmaz (İçel) ile DSP Milletvekili Ali Tekin (Adana) tarafından, grupları adına birer konuşma yapılmıştır.¹⁶²²

(19) 19.4.2000 tarihinde; Eyüp Fatsa (Ordu) tarafından, Çin'in Doğu Türkistan bölgesinde yaşayan Uygur Türklerine karşı uygulanan insan hakları ihlallerine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶²³

(20) 23.4.2000 tarihinde; Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kuruluşunun 80. Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması münasebetiyle önce İstiklal Marşı okunmuş, daha sonra da TBMM Başkanı tarafından, konuk olarak Türkiye'de bulunan Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Makedonya, Romanya, Kuzey Kıbrıs, Türkmenistan, Özbekistan, Bulgaristan, Finlandiya, Gürcistan, Kazakistan, İrlanda, Çin, Fransa, Almanya, İsrail, Kırgızistan ve Rusya Parlamentolarının temsilcilerine, Genel Kurul adına, "hoş geldiniz" denilmiştir. Günün önemine ve anlamına binaen TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut tarafından yapılan konuşma şöyledir:

Değerli konuklar, sayın milletvekilleri; bugün, Yüce Meclisimizin kuruluşunun 80. yıldönümünü kutluyoruz. Gururla belirtmek isterim ki, bu Yüce Meclis, geride bıraktığımız 20. Yüzyılın millet egemenliğine dayanan ilk Parlamentolarından biridir. İngiltere'nin kendine özgü parlamento gelişmesini bir yana bırakırsak, dünyada gerçek anlamıyla millet egemenliğine dayanan ilk

¹⁶¹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 61 (23.2.2000), ss. 10-11.

¹⁶¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 27, B 65 (2.3.2000), ss. 556-560.

¹⁶²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 29, B 70 (22.3.2000), ss. 23-25.

¹⁶²¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 29, B 72 (23.3.2000), ss. 189-190.

¹⁶²² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 82 (18.4.2000), ss. 198-217.

¹⁶²³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 83 (19.4.2000), ss. 391-392.

parlamento 18. Yüzyılın sonunda, 1787 yılında, Amerika Birleşik Devletlerinde kuruldu. Yani, insanoğlunun demokrasiye geçmesinin tarihi ikiyüz yılı ancak buluyor. Bu süre içerisinde bir parlamentonun 80. yılını idrak etmesi elbette büyük bir başarıdır. Kaldı ki, Osmanlı döneminde, 1877 yılında ilk Türk parlamentosu toplanmıştı; ama, bu kuruluş, sadece birbuçuk yıl kadar çalışabilmiş; sonra da, onu kuran padişahça dağıtıldığından, 1908 yılına kadar toplanmamıştı.

İkinci Meşrutiyetin ilanıyla, yeniden parlamentolu yaşama geçildi. Bu parlamento, uzun aralıklarla ve pek sağlıklı bir tarzda olmasa bile, 1920 yılına kadar çalışabilmiştir. Bu noktayı özellikle sayın konuklarımız için açıklamakta yarar gördüm. İletmek istediğim mesaj şudur: Aslında, Türk parlamento geleneği 1920 yılından önce gelişmeye başladı. Nitekim, ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi içerisinde çalışan ve millet egemenliğini temsil eden milletvekillerimizin bir bölümü, eski Osmanlı parlamentosundan geldikleri için, meclis çalışmalarına derhal bir deneyim hâkim olmuş ve parlamento geleneklerinin oluşması çok rahat bir tarzda gerçekleşmiştir.

Doğrudan doğruya milletin bağrından çıkan Meclisimiz, daha ilk günlerinde bütün devlet yetkilerini kendi elinde toplamış ve sıkı bir kuvvetler birliği uygulaması başlatmıştır. Bu bakımdan, seksen yıl önce kurulan ilk Meclisimiz, bütün yetkileri millet adına kendisi kullanan çok güçlü bir parlamentodur. Esasen, o dönemde başka bir sistemin uygulanması da düşünülemezdi; zira, ilk dönem Meclisi, büyük Kurtuluş Savaşını yürütmek, ayrıca, eski gelenekçi sistemin destekçileriyle de mücadele etmek zorundaydı. Bundan dolayı, o günlerde uygulanan kesin kuvvetler birliği ilkesi, her şeyden önce, millet egemenliğinin tam olarak yerleştirilmesini sağlamak için gerekliydi. Ancak, burada göz önünde tutulması gereken bir önemli nokta, seksen yıl önce kurulan ve koyu kuvvetler birliği ilkesini kendisine temel alan bu Meclis, aynı zamanda, özgürlüklere, görülmemiş bir ölçüde saygılıydı. Milletvekilleri, Meclis kürsüsünde düşüncelerini sınırsız biçimde ifade ederler, diledikleri siyasal grupları kurarlardı. Daha da önemlisi, bu tür çalışmalar, kesinlikle hiçbir biçimde engellenemezdi. Milletvekilleri, güçlü lider kadrosuna diledikleri eleştirileri en açık ve en sert biçimde yöneltirlerdi. Bu itibarla, bu ilk Meclisin, aynı zamanda çok demokrat yapılı bir kuruluş olduğu söylenebilir. Nitekim, liderliği oluşturan siyasî kadro bu eleştirilerden çok yararlanmış ve akıllara durgunluk veren kurtuluş mücadelesinin kazanılmasında bunun önemli rolü olmuştur.

Değerli konuklar, sayın milletvekilleri; bu Meclisin üstün yönetimi altında zafere ulaşan milletimiz, artık, eski egemenlik anlayışını kesinlikle terk etmiştir. Nitekim, 29 Ekim 1923 tarihinde cumhuriyetin ilan edilmesi, üç yıl gibi kısa bir süre içinde, milletimizin, egemenliğinin tam sahibi olduğunun bilincine varmış olduğunu göstermektedir. Gazi Mustafa Kemal Paşa henüz cumhurbaşkanı seçilmeden, şöyle diyordu: “Millet, geleceğini doğrudan doğruya eline aldı ve millî egemenlik ve hükümdarlığını bir kişiye değil,

vatandaşlarından seçilmiş vekillerden oluşan büyük Meclise temsil ettirdi.” İşte, o meclis Yüce Meclisimizdir, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Bu egemenlik makamının hükûmetine Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti derler. Bundan başka bir hükümdarlık makamı, bundan başka bir hükümet kurulu yoktur ve olamaz.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte, kuvvetler birliği ilkesi yumuşatıldı ve kamu görevlerinin ifası hükûmete devredildi. Ancak, 1924 Anayasasında kesin Meclis üstünlüğü ilkesi aynen muhafaza edilmiş, cumhurbaşkanına fesih yetkisi verilmemiş, hükûmet, tamamen Parlamentonun denetimine tabi tutulmuştur. Bu Anayasa ile kuvvetler birliği ilkesi yumuşatılmış; ancak, bir parlamenter rejime de geçilememiştir. Bu vesileyle, insan hakları kavramının 1924 Anayasasında bütün gerekleriyle yer almış olduğunu da vurgulamak isterim.

Değerli konuklar, sayın milletvekilleri; 1950’de yapılan seçimlerle gerçekleşen iktidar değişikliği, demokratikleşme yolunda yepyeni bir sayfa açtı. Bu arada, insan hakları büyük önem kazanmaya, devletlerarası hukukun bir parçası durumuna gelmeye başlamıştı. Cumhuriyet hükümetlerimiz, İnsan Hakları Evrensel Bildirisini 1949 yılında imzalamış, kurucularından olduğumuz Avrupa Konseyinin hazırladığı 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini de 1954 yılında kabul etmiştir. Böylece, evrensel insan hakları normları, devlet ve toplum yapımızda etkili hale gelmiştir. 1961 Anayasasıyla bu konuda son derece ileri adımlar atılmıştır. Bu anayasa ile, Türkiye Büyük Millet Meclisi geleneksel yapısını da değiştirmiş, kuvvetler ayrılığı ilkesine geçilmiştir. Ancak, bazı siyasal çatışmalar ve karşılaştığımız bunalım, bizi, milletimizin oyuyla kabul edilen 1982 Anayasasına getirmiştir. Parlamenter demokrasinin temel ilkelerini koruyan bu Anayasanın, insan hakları konusunda bazı eksiklikleri bulunduğu genellikle kabul gören bir görüştür. Yüce Meclisimiz, bu eksiklikleri, yaptığı anayasa değişiklikleriyle birer birer giderme yolundadır.

Şu noktayı özellikle belirtmeliyim: Türkiye’nin insan hakları konusundaki atılımları, Avrupa Birliği üyeliğimizin sağlanması amacıyla irtibatlı değildir. Nitekim, 1924 Anayasasının, günümüzün Avrupa Birliği normlarına ne kadar yakın olduğunu, bu çerçevede bir kez daha vurgulamak isterim. Biz, Avrupa Birliği üyeliği söz konusu olmasa dahi, milletimizin, en ileri demokrasi ve özgürlük ortamına layık olduğunun bilincindeyiz. Avrupa Birliğine giriş bu çabalarımızın bir sonucu olarak değerlendirilmemelidir. Bu sonuca, demokrasinin temel taşı olan laiklik ilkesiyle ulaşılmıştır. Biz, bu temel taşı, daha 1928 yılında devletimizin yapısına koyduk. Amacımız, 21. Yüzyıla damgasını basan küreselleşme içinde en uygar toplumlardan biri haline gelmektir. Unutmayalım ki, bu hedef, daha Avrupa Birliği mevcut değilken Atatürk tarafından bize gösterilmiş ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak ve daha sonra da onu aşmak millî ülkümüz olmuştur.

Değerli konuklar, sayın milletvekilleri; bütün bu hedeflere, bizi, bugün 80 inci kuruluş yılını kutladığımız Yüce Meclisimiz taşıyacaktır. Üç kez Başkanı olma onurunu taşıdığım bu kutsal kuruluş, milletimizden aldığı güçle, her türlü

zorluğu aşacak ve bizi çağdaş uygarlığa götürececek yetki ve donanıma sahiptir. Nitekim, Parlamentomuzun, ciddi bir çalışma temposu içinde, üretken bir dönem geçirdiğini biliyoruz. Milletvekilliği sorumluluk ve saygınlığına hiç gölge düşürmeden demokrasinin gereklerini tam anlamıyla yerine getiren değerli milletvekillerimize bu bakımdan teşekkür etmeyi bir görev bilmekteyim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletimizin ilerleme, gelişme, demokratikleşerek çağdaşlaşma azminin simgesidir. Bu Meclis, Türk Milletiyle birlikte sonsuza değin yaşayacaktır. Bugünkü bayramımızın, bu bakımdan çok büyük bir anlamı vardır.

Bakınız, Atatürk ne diyor: “23 Nisan, Türkiye millî tarihinin başlangıcı ve yeni bir dönüm noktasıdır.” Atatürk bu büyük günün anlamını en iyi kavrayan kişi olarak, 23 Nisanı çocuklarımızın bayramı olarak da kabul etti. Böylece, yarın bu milletin kaderini yüklenecek genç kuşaklar, ulusal egemenlik ilkesinin kutsallığı ve önemi üzerinde daha yetişme çağlarında düşünmek imkânı bulacaklar ve geleceğin kendilerine ait olduğunu, özgür yaşamının koşullarının, ancak, ulusal egemenliğe dayalı bir demokraside bulunduğunu şimdiden idrak edeceklerdir. Büyük günümüzü, başta, hepimizin geleceğinin güvencesi çocuklarımız ve bütün milletimizle birlikte kutlarken; 23 Nisan 1920’den bugüne kadar büyük bir özveriyle, milletimizin hizmetinde çaba harcayan, başta ölümsüz Atatürk olmak üzere, ebediyete intikal etmiş bütün milletvekillerini rahmet ve şükran duygularıyla anıyor, sizlere ve sizden önceki arkadaşlarıma mutluluk ve sağlık diliyorum. Bu büyük gün, bütün milletimize ve demokrasiye aşık tüm toplumlara kutlu olsun.¹⁶²⁴

TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut’tan sonra günün önem ve anlamı üzerinde sırayla; DSP Genel Başkanı ve Meclis Grubu Başkanı Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı ve Meclis Grubu Başkanı Devlet Bahçeli, FP Genel Başkanı ve Meclis Grubu Başkanı Recai Kutan, ANAP Genel Başkanı ve Meclis Grubu Başkanı Mesut Yılmaz, DYP Genel Başkanı ve Meclis Grubu Başkanı Tansu Çiller tarafından birer konuşma yapılmıştır.¹⁶²⁵

(21) 10.5.2000 tarihinde; Mehmet Şandır (Hatay)’ın, İskenderun Demir-Çelik Fabrikalarının özelleştirilmesine ilişkin gündem dışı konuşması Devlet Bakanı Yüksel Yalova tarafından cevaplandırılmıştır. Aynı gün ayrıca; Ayşe Nazlı Ilıcak (İstanbul) tarafından, Uğur Mumcu cinayetine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶²⁶

(22) 28.6.2000 tarihinde; Mehmet Kaya (Kahramanmaraş) tarafından Türkiye, Ortadoğu, Irak ve Kuzey Irak’a ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶²⁷

¹⁶²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 85 (23.4.2000), ss. 497-499.

¹⁶²⁵ Bu konuşmaların metinleri için bkz: TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 31, B 85 (23.4.2000), ss. 499-512.

¹⁶²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 32, B 92 (10.5.2000), ss. 303-308, 308-310.

¹⁶²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 38, B 121 (28.6.2000), ss. 135-137.

(23) 29.6.2000 tarihinde; Nail Çelebi (Trabzon) tarafından, limanlarımızdan kabotaj dahilinde yapılan yük ve yolcu taşımacılığının ülkemiz ekonomisine etkilerine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Devlet Bakanları Hasan Gemici ve Ramazan Mirzaoglu tarafından da cevabı verilmiştir.¹⁶²⁸

(24) 30.6.2000 tarihinde; Azmi Ateş (İstanbul) tarafından, Avrupa Güvenlik ve Savunma İşbirliği Konseptiyle ilgili son gelişmelere ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶²⁹

c. 3. Yasama Yılında Duyarlılık Gösterilen Önemli Hususlar

(1) 25.10.2000 tarihinde; Mehmet Kaya (Kahramanmaraş) tarafından, Elbistan-Afşin kömür havzası üzerinde kurulmuş ve kurulacak olan termik santrallerin önemlerine, çevreye olan zararlarına ve santrallere işçi alımında dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin gündem dışı bir konuşma yapmış ve Devlet Bakanı Edip Sadıer Gaydalı tarafından cevabı verilmiştir.¹⁶³⁰

(2) 7.11.2000 tarihinde; TBMM Başkanvekili Murat Sökmenoğlu tarafından, son günlerde kamuoyunda, basında Türkiye Büyük Millet Meclisine vaki eleştirilerin arttığına; Türkiye Büyük Millet Meclisinin, millî iradenin ortaya çıkardığı toplumsal hayatımızın vazgeçilmezleri olarak benimsediği temel asgarî müştereklerimizin sahibi ve takipçisi olduğuna, yolsuzluk ve yoksullukla mücadelenin başarıyla yürütülmesi ve bu konuda gerekli her türlü tedbirin alınmasına hassasiyetle destek verdiğine ve İçtüzükten kaynaklanan bazı konuların da İçtüzük değişikliğinin öncelikle görüşülerek düzeltileceğine ilişkin açıklama yapılmıştır.¹⁶³¹

(3) 28.11.2000 tarihinde; İzmir Milletvekili Güler Aslan tarafından, ülkemizde demiryolları ağının dünü, bugünü ve sorunlarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz tarafından cevaplandırılmıştır.¹⁶³²

(4) 29.11.2000 tarihinde; Murat Sökmenoğlu (İstanbul) tarafından, dış politikadaki gelişmelere ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶³³

(5) 7.12.2000 tarihinde İsmail Aydın (İstanbul) tarafından, son günlerde kamuoyunun ve basının gündemine çok sık gelen cezaevlerine ve cezaevlerinde başlatılan açlık grevleri ve ölüm oruçlarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk tarafından cevaplandırılmıştır.¹⁶³⁴

¹⁶²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 39, B 122 (29.6.2000), ss. 14-20.

¹⁶²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 2, c. 40, B 123 (30.6.2000), ss. 17-19.

¹⁶³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 41, B 7 (25.10.2000), ss. 761-763.

¹⁶³¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 43, B 12 (7.11.2000), ss. 15-16

¹⁶³² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 21 (28.11.2000), ss. 171-178.

¹⁶³³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 46, B 22 (29.11.2000), ss. 392-394.

¹⁶³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 47, B 26 (7.12.2000), ss. 327-330.

(6) 10.1.2001 tarihinde; Abdullah Gül (Kayseri) tarafından, Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği Projesine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶³⁵

(7) 17.1.2002 tarihinde; Metin Ergun (Muğla) tarafından, çeşitli çevrelerce yozlaştırılan güzel Türkçemizin yabancı dillerin etkisinden kurtarılması için alınması gereken tedbirler konusuna ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu tarafından cevabı verilmiştir.¹⁶³⁶

(8) 22.2.2001 tarihinde; Sacit Günbey (Diyarbakır) tarafından; Irak'a uygulanan ekonomik ambargo sonucunda halkta ve özellikle çocuklarda ortaya çıkan sağlık sorunlarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶³⁷

(9) 27.3.2001 tarihinde; Ayfer Yılmaz (İçel) tarafından, Avrupa Birliğine tam üyelik sürecinde Ulusal Programa kadar uzanan Avrupa Birliğiyle olan ilişkilerimize ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶³⁸

(10) 29.3.2001 tarihinde; Kemal Vatan (İzmir) tarafından, Makedonya'da meydana gelen son olaylara ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır. Ayrıca; Oturum Başkanı TBMM Başkanı Vekili Murat Sökmenoğlu tarafından, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanının Türkiye Büyük Millet Meclisini hedef alan sözlerini kınadığına ilişkin bir açıklama yapılmıştır.¹⁶³⁹

(11) 3.4.2001 tarihinde; Hüseyin Kansu (İstanbul) tarafından, Makedonya krizi ve Balkanlardaki son gelişmelere ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Devlet Bakanı Hasan Gemici tarafından cevaplandırılmıştır.¹⁶⁴⁰

(12) 6.4.2001 tarihinde; Orhan Şen (Bursa) tarafından, ülkemize göç eden Bulgaristan ve Ahıska Türklerinin sorunlarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Devlet Bakanı Abdulhalûk Mehmet Çay tarafından cevaplandırılmıştır.¹⁶⁴¹

(13) 12.5.2001 tarihinde; Mehmet Çiçek (Yozgat) tarafından, Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumuna ve tarihi geleneğine uygun olmayan gelişmelere ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır. Aynı gün ayrıca; Oturum Başkanı TBMM Başkanvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu tarafından, bir gazetede yer alan, Türkiye Cumhuriyeti Devletini rencide edici ifadeyi Divan olarak şiddetle protesto ettiklerine, Atatürk'ün, Türkiye Cumhuriyetinin ve asil Türk Milletinin seksen yıl önce mandacılık zihniyetini kesinlikle reddettiğine, kendi güç ve kudretiyle her türlü esaret zincirlerini kırarak bugünkü yüksek konumuna ulaştığına ilişkin bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁴²

¹⁶³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 52, B 42 (10.1.2001), ss. 209-211

¹⁶³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 53, B 45 (17.1.2001), ss. 12-16.

¹⁶³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 56, B 63 (22.2.2001), ss. 10-11.

¹⁶³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 57, B 74 (27.3.2001), ss. 323-325.

¹⁶³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 76 (29.3.2001), ss. 8-11.

¹⁶⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 77 (3.4.2001), ss. 111-114.

¹⁶⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 58, B 80 (6.4.2001), ss. 551-553, 555-556.

¹⁶⁴² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 63, B 101 (12.5.2001), ss. 400-402.

(14) 17.5.2001 tarihinde; Oya Akgönenç Muğisuddin (Ankara) tarafından, Avrupa Birliğine üyelik sürecinde Türkiye'yle ilgili gelişmelere ilişkin gündem dışı konuşma yapılmış ve Dışişleri Bakanı İsmail Cem tarafından cevaplandırılmıştır.¹⁶⁴³

(15) 23.5.2001 tarihinde; İsmail Özgün (Balıkesir) tarafından, 18 Mayıs 1919'da Balıkesir'de Reddi İlhak Cemiyetinin kurulmasıyla başlayan Kuvvayı Milliye hareketinin 82. yıldönümü nedeniyle gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁴⁴

(16) 31.5.2001 tarihinde; M. Cengiz Güleç (Sivas) tarafından, günümüzde, siyaset kurumu ve siyasetçilere gösterilen tepkilere ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁴⁵

(17) 5.6.2001 tarihinde; Kürşat Eser (Aksaray) tarafından, son günlerde Kıbrıs'ta yaşanan sorunlara ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁴⁶

(18) 15.6.2001 tarihinde; Kemal Vatan (İzmir) tarafından, Makedonya'daki iç çatışmalara ilişkin, keza Hüseyin Kansu (İstanbul) tarafından da Makedonya'daki son gelişmelere ilişkin gündem dışı birer konuşma yapılmıştır.¹⁶⁴⁷

(19) 25.6.2001 tarihinde; (1) Recai Kutun (Malatya) tarafından, Fazilet Partisinin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır. Aynı gün ayrıca; Anayasa Mahkemesinin Fazilet Partisinin temelli kapatılmasına ve kapatma kararının verildiği tarihte parti tüzelkişiliğinin sona ermesine dair kararı gereğince, Fazilet Partisinin Türkiye Büyük Millet Meclisindeki bütün faaliyetlerinin sona ermiş bulunduğuna ilişkin Başkanlık tezkeresi (3/848) TBMM'ye intikal etmiştir.

(20) 17.9.2001 tarihinde; (1) TBMM Başkanı Ömer İzgi'nin Amerika Birleşik Devletlerinin 11 Eylül 2001 Salı günü insanlık tarihinin en ağır terör saldırılarına maruz kalması nedeniyle, Türkiye Büyük Millet Meclisinin tüm üyeleri adına, dostumuz ve müttefikimiz Amerikan Halkının büyük acısını yürekten paylaştığına ve Amerikan Ulusuna başsağlığı dilediğine ilişkin konuşması, (2) Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in, Amerika Birleşik Devletlerinde vuku bulan terörist saldırılara ilişkin gündem dışı açıklaması ve SP Malatya Milletvekili Mehmet Recai Kutun, MHP Hatay Milletvekili Mehmet Şandır, ANAP Van Milletvekili Kâmrân İnan, AK Parti Kayseri Milletvekili Abdullah Gül, DSP Ankara Milletvekili Aydın Tümen ve DYP Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Sağlam'ın da grupları adına konuşmaları yapılmıştır. Bu terör saldırılarında yaşamların yitirenler adına 1 dakikalık saygı duruşunda bulunulmuştur.

¹⁶⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 105 (17.5.2001), ss. 104-110.

¹⁶⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 64, B 107 (23.5.2001), ss. 403-404.

¹⁶⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 111 (31.5.2001), ss. 183-184.

¹⁶⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 65, B 111 (31.5.2001), ss. 268-270.

¹⁶⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 3, c. 66, B 118 (15.6.2001), ss. 445-447, 450-454.

d. 4. Yasama Yılında Duyarlılık Gösterilen Önemli Hususlar

(1) 9.10.2001 tarihinde; Osman Müderrisoğlu (Antalya) tarafından, Fas'ın Başkenti Rabat'ta yapılan İslam Konferansı Örgütü Parlamentolararası Birliğin III. Konsey toplantısına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır. Ayrıca; Saffet Kaya (Ardahan) tarafından da, 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen terör eylemlerinden sonra yeni bir konjonktüre sürüklenen dünyada Türkiye'nin durumuna ve Türk ekonomisinde yaşanan krizin çiftçiler üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁴⁸

(2) 30.10.2001 tarihinde; Oturum Başkanı TBMM Başkanvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu tarafından, Cumhuriyet Bayramı kutlamaları sırasında milletvekillerinin Cumhurbaşkanına yönelik tavırlarıyla ilgili basında çıkan yanlış ve yanıltıcı haberlere, bu ve benzeri haberlerin Türk siyasetinde yaratacağı sorunlara ilişkin bir açıklama yapılmıştır. Aynı gün ayrıca; Avni Doğan (Kahramanmaraş) tarafından, küreselleşmenin dünyadaki etkileri ve Türkiye'nin durumuna ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁴⁹

(3) 1.11.2001 tarihinde; TBMM Başkanvekili Ali İlıksoy tarafından, bir bakanın, 1.11.2001 tarihli gazetelere yansıyan açıklamaları nedeniyle, bakan ve sorumlu makamlarda bulunan yetkili kişilerin, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve milletvekillerini rencide ve itham edici açıklamalardan kaçınmalarına ilişkin bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁵⁰

(4) 7.11.2001 tarihinde; Mustafa Kamalak (Kahramanmaraş) ile Mehmet Çiçek (Yozgat) tarafından, Afganistan ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki savaşa ilişkin, Şevket Bülend Yahnici (Ankara) tarafından da “Afganistan'ın dün ve bugününe” ilişkin gündem dışı konuşmalar yapılmıştır.¹⁶⁵¹

(5) 14.11.2001 tarihinde; Mehmet Ali İrtemçelik (İstanbul) tarafından, Avrupa Birliği Komisyonunca açıklanan İlerleme Raporu ve Strateji Belgesine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁵²

(6) 21.11.2001 tarihinde; Musa Uzunkaya (Samsun) tarafından, millî eğitimdeki genel sorunlara ve YÖK'ün başörtüsü uygulamalarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁵³

(7) 3.1.2002 tarihinde; Kemal Çelik (Antalya) tarafından, AB'ce hazırlanan terör örgütleri listesine ilişkin ve Aydın Gökmen (Balıkesir) tarafından da, ülkemizdeki bor madenlerine ilişkin gündem dışı birer konuşma yapılmış, Aydın Gökmen'e Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel tarafından cevap verilmiştir.¹⁶⁵⁴

¹⁶⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 4 (9.10.2001), ss. 108-111.

¹⁶⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 71, B 13 (30.10.2001), ss. 9-14, 40-42.

¹⁶⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 74, B 15 (1.11.2001), ss. 303-308.

¹⁶⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 17 (7.11.2001), ss. 9-14.

¹⁶⁵² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 75, B 20 (14.11.2001), ss. 421-424.

¹⁶⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 76, B 23 (21.11.2001), ss. 16-18.

¹⁶⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 81, B 46 (3.1.2002), ss. 483-487.

(8) 9.1.2002 tarihinde; TBMM Başkanvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu tarafından, Suudî Arabistan'da bulunan Osmanlı eserlerine bir süredir uygulanmakta olan kültür soykırımı ve en son olarak da Mekke'deki Ecyad Kalesinin yıkıma uğratılması nedeniyle Suudî yönetiminin tutumunu kınadığına ilişkin bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁵⁵

(9) 15.1.2002 tarihinde; Mehmet Bekaroğlu (Rize) tarafından, olağanüstü hal bölgesinde yaşanan hak ihlallerine ve 430 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uygulamalarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁵⁶

(10) 30.1.2002 tarihinde; Hüseyin Kansu (İstanbul) tarafından, Türkiye'nin, Ortadoğu ve Filistin sorunuyla ilgili politikalarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁵⁷

(11) 5.2.2002 tarihinde; (1) Bayındırlık ve İskân Bakanı Abdülkadir Akcan tarafından, Afyon-Sultandağı depremi konusunda gündem dışı açıklama yapılmış ve DYP Milletvekili Rıza Akçalı (Manisa), SP Milletvekili Veysel Candan (Konya), AK Parti Milletvekili Hüseyin Çelik (Van), ANAP Milletvekili Halil İbrahim Özsoy (Afyon), DSP Milletvekili Gaffar Yakın (Afyon) ve MHP Milletvekili Mehmet Telek (Afyon) tarafından grupları adına konuşmaları olmuştur. (2) Ayrıca; Osman Müderrisoğlu (Antalya) tarafından, satanizm akımının gençler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilere ve alınması gereken tedbirlere ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁵⁸

(12) 14.2.2002 tarihinde; Rıdvan Budak (İstanbul) tarafından, Türkiye Büyük Millet Meclisinde çalışan geçici işçilerin sorunlarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁵⁹

(13) 28.2.2002 tarihinde; Cahit Savaş Yazıcı (İstanbul) tarafından, gemi inşa sanayisinin sorunlarına ve Türk gemi inşa mühendislerinin mağduriyetlerine ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁶⁰

(14) 5.3.2002 tarihinde; (1) Mesut Türker (Yozgat) tarafından, küreselleşme ve millî kültüre ilişkin, (2) Birkan Erdal (Ankara) tarafından Türkiye'nin AR-GE projesine katılımına ilişkin, (3) Ahmet Tan (İstanbul) tarafından da, devlet protokolünün demokrasiye uyumu ve TBMM üyelerinin devlet protokolündeki konumlarına ilişkin gündem dışı birer konuşma yapılmıştır.¹⁶⁶¹

¹⁶⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 82, B 49 (9.1.2002), ss. 411-420.

¹⁶⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 83, B 51 (15.1.2002), ss. 277-280.

¹⁶⁵⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 84, B 58 (30.1.2002), ss. 466-467.

¹⁶⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 85, B 60 (5.2.2002), ss. 15-38, 38-40.

¹⁶⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 86, B 65 (14.2.2002), ss. 143-144.

¹⁶⁶⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 68 (28.2.2002), ss. 620-621.

¹⁶⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 87, B 69 (5.3.2002), ss. 680-687.

(15) 13.3.2002 tarihinde; Nevzat Ercan (Sakarya) tarafından, imam hatip okullarında kız öğrencilere uygulanan başörtüsü yasağına ilişkin gündem dışı konuşma yapılmış ve Devlet Bakanı Recep Önal tarafından cevaplandırılmıştır.¹⁶⁶²

(16) 26.3.2002 tarihinde; (1) Mehmet Ali İrtemçelik (İstanbul) tarafından, Afganistan’da görevli Uluslararası Güvenlik Destek Gücü (ISAF) Komutanlığının ülkemizce devralınmasına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır. (2) Ali Arabacı (Bursa) tarafından ise, Nazım Hikmet’in vatandaşlıktan çıkarılma kararının uygulanması sırasında yapıldığı iddia edilen hukuk dışılığına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır. Ali Arabacı’ya İçişleri Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen tarafından cevap verilmiştir.¹⁶⁶³

(17) 2.4.2002 tarihinde; (1) Oturum Başkanı TBMM Başkan Vekili Mustafa Murat Sökmenoğlu tarafından, Amerikan FOX TV siyaset yorumcusunun Türkiye-IMF ilişkilerine yönelik “haddini ve maksadını aşan” iddialarını şiddetle kınadığına, bu şahsa layık olduğu cevabın mutlaka verilmesi gerektiğine ilişkin bir açıklama yapılmıştır. (2) Dışişleri Bakanı İsmail Cem tarafından Filistin’de yaşanan ve vahşete dönüşen insanlık dramına ilişkin gündem dışı bir açıklama yapılmıştır. SP Milletvekili Temel Karamollaoğlu (Sivas), ANAP Milletvekili Kâmrân İnan (Van), DYP Milletvekili Mehmet Sağlam (Kahramanmaraş), AK Parti Milletvekili Bülent Arınç (Manisa), DSP Milletvekili Ahmet Tan (İstanbul), MHP Milletvekili Şevket Bülend Yahnici (Ankara) tarafından grupları adına ve Konya Milletvekili Hüseyin Arı tarafından ise şahsı adına birer konuşma yapılmıştır.¹⁶⁶⁴

(18) 3.4.2002 tarihinde; Lütfi Doğan (Gümüşhane) tarafından, Ortadoğu’da yaşanan insan hakları ihlallerine; ülkemizde öğrenim haklarının kullanımında karşılaşılan sorunlarla, çözümleri konusunda yapılması gerekenlere ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış ve Devlet Bakanı Nejat Arseven tarafından cevabı verilmiştir.¹⁶⁶⁵

(19) 14.5.2002 tarihinde; Beyhan Aslan (Denizli) tarafından, Dil Bayramı ve Türkçe’nin sorunlarına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁶⁶

(20) 16.5.2002 tarihinde; Mükerrerem Levent (Niğde) tarafından, Türkiye’deki rüzgâr enerjisi ve hidrolik santrallere ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan tarafından cevap verilmiştir.¹⁶⁶⁷

¹⁶⁶² TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 88, B 73 (13.3.2002), ss. 467-472.

¹⁶⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 90, B 78 (26.3.2002), ss. 16-17, 20-24.

¹⁶⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 81 (2.4.2002), ss. 17-18, 18-52.

¹⁶⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 91, B 82 (3.4.2002), ss. 159-164.

¹⁶⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 99 (14.5.2002), s. 23.

¹⁶⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 95, B 101 (16.5.2002), ss. 510-515.

(21) 28.5.2002 tarihinde; Ahmet Nurettin Aydın (Siirt) tarafından, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yoğun olduğu iddia edilen kaçak elektrik kullanımına ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmış, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan tarafından cevap verilmiştir.¹⁶⁶⁸

(22) 6.6.2002 tarihinde; (1) Mehmet Gül (İstanbul) tarafından, Çin Halk Cumhuriyetine yaptığı ziyaretteki izlenimlerine ilişkin ve Rıdvan Budak (İstanbul) tarafından da, Türkiye'nin AB üyeliği sürecindeki gelişmelere ilişkin gündem dışı birer konuşma yapılmıştır.¹⁶⁶⁹

(23) 12.6.2002 tarihinde; Mehmet Salih Yıldırım (Şırnak), Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi kapsamında yapılan uygulamaların son durumuna ilişkin gündem dışı bir konuşma yapılmıştır.¹⁶⁷⁰

¹⁶⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 96, B 105 (28.5.2002), ss. 304-307.

¹⁶⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 97, B 110 (28.5.2002), ss. 372-373, 373-374.

¹⁶⁷⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, c. 98, B 112 (12.6.2002), ss. 16-19.

KAYNAKLAR :

KAMU İktisadi Teşebbüslerinin Denetimine Ait 1998-1999 Yıllarına İlişkin Komisyon

Raporu, C. 1 ve 2, TBMM Basımevi, Ankara, 2002

TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem

TBMM *Aylık Bülten*, C. 1999 (sayı 66: Şubat-Mart, sayı 67: Nisan-Mayıs, sayı 68: Haziran-

Temmuz 1999, sayı 69: Ağustos-Eylül, sayı 70: Ekim, sayı 71: Kasım, sayı 72: Aralık)

....., C. 2000 (sayı 73: Ocak-Şubat, sayı 74: Mart, sayı 75: Nisan, sayı 76: Mayıs,

sayı 77: Haziran-Temmuz-Ağustos, sayı 78: Eylül-Ekim, sayı 79: Kasım-Aralık)

....., C. 2001 (sayı 80: Ocak, sayı 81: Şubat-Mart, sayı 82: Nisan, sayı 83: Mayıs,

Sayı 84: Haziran-Temmuz, sayı 85: Ağustos-Eylül-Ekim, sayı 86: Kasım, sayı 87: Aralık)

....., C. 2002 (sayı 88: Ocak, sayı 89: Şubat-Mart, sayı 90: Nisan, sayı 91: Mayıs,

sayı 92: Ağustos, sayı 93: Eylül-Ekim), TBMM Basımevi, Ankara

TBMM Genel Sekreterliği, Dış İlişkiler ve Protokol Şube Müdürlüğünün 06 Şubat 2007 tarih ve A.01.0.GNS.0.76-243 sayılı yazısı

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı Çalışma

Raporu, (Haz.: Ercan Durdular, İrfan Neziroğlu), TBMM İnsan Haklarını İnceleme

Komisyonu Yayınları No 19, Ankara, Haziran 2002

GÖKALP, Hüsnü Yusuf, Meclisten Millete, Ankara, 2002

KAYAYERLİ, Müjdat, MHP Afyon Milletvekili Müjdat Kayayerli, TBMM'den Türk Milletine – 3

Yıllık Çalışma Raporu, Ankara, 2002

Sürelî Yayınlar, Sanal Gazete-Haber Kaynakları

Akşam, 20.8.2000, 10.6.2001

Anadolu Ajansı,Türkiye Cumhuriyeti 80. Yıl Kronolojisi, (Editör: M. Mesut Uyanık), Ankara, 2003

Büyük Kurultay15.5.2000, 6.11.2000

Cumhuriyet, 15.11.1999, 10.3.2000

Hürriyet, 24.6.1999, 25.7.1999, 31.7.1999, 5.11.1999, 6.12.1999, 14.12.1999, 12.7.2000, 2.10.2000, 31.10.2000, 8.2.2001,
Milli Gazete, 28.3.2000
Milliyet, 18.12.1999, 20.4.2001, 26.6.2001, 8.11.2001
Radikal, 28.11.2000, 31.1.2001
Sabah, 11.11.1999
Star, 21.10.2000
Türkiye, 1.11.1999

Web Sayfaları

Almanya Ankara Büyükelçiliğinin web sayfası:

http://www.ankara.diplo.de/Vertretung/ankara/tr/03/Bilaterale__Beziehungen/Hochrangige__Besuche.html

Hürriyet Gazetesi web sayfaları:

<http://arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/99/07/06/gundem/15gun.htm>,

<http://arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/99/07/06/sondakikaturkiye.htm>

Sabah Gazetesi web sayfası:

<http://www.sabah.com.tr/2006/09/13/gnd119.html>

TBMM web sayfası, <http://www.tbmm.gov.tr/>

TBMM 21. Dönem, http://www.belgenet.com/arsiv/tbmm_21.html, (erişim: 12.12.2006).

Zaman gazetesini web sayfası,

<http://arsiv.zaman.com.tr/2002/07/03/politika/h8.htm>

Dizin
TBMM 21. Dönem, 2. Cilt Dizin'i

1. Dünya Hava Oyunları, 1000
11 Eylül 2001, 893, 898, 1168, 1169, 1484, 1750, 1751
20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı, 1591
21. Yüzyılda Kadın Konferansı, 1636
38. Münih Konferansı, 1631
8. Uluslararası Hazar Petrol ve Gaz Sergi ve Konferansı, 1623
9. Hazar Petrol/Gaz Sergi ve Konferansı, 1643
AB, ix, 874, 878, 882, 883, 885, 886, 887, 889, 892, 902, 903, 904, 907, 971, 977, 982, 983, 986, 987, 1040, 1047, 1057, 1061, 1069, 1120, 1149, 1155, 1215, 1227, 1232, 1239, 1299, 1300, 1303, 1307, 1309, 1316, 1326, 1388, 1394, 1400, 1402, 1481, 1484, 1491, 1492, 1503, 1505, 1507, 1575, 1576, 1592, 1593, 1599, 1600, 1603, 1605, 1612, 1615, 1619, 1621, 1622, 1624, 1625, 1627, 1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1639, 1642, 1645, 1646, 1656, 1670, 1680, 1699, 1700, 1703, 1705, 1706, 1751, 1754
AB İstikrar Paketi Ülkeleri Parlamenter Konferansı, 1624
AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program, 1484
Abbas Bozyel, 1136, 1330, 1429, 1431, 1519, 1593, 1608, 1618, 1622, 1716, 1738, 1739, 1740, 1742, 1743
ABD, 870, 871, 876, 877, 878, 883, 889, 891, 892, 893, 898, 901, 902, 921, 982, 983, 995, 996, 1031, 1033, 1047, 1063, 1069, 1085, 1094, 1095, 1101, 1114, 1115, 1116, 1117, 1127, 1167, 1168, 1169, 1174, 1176, 1180, 1233, 1316, 1394, 1400, 1407, 1457, 1482, 1484, 1555, 1591, 1592, 1605, 1609, 1617, 1618, 1623, 1629, 1630, 1631, 1638, 1640, 1647, 1659, 1670, 1700, 1716, 1717, 1732
Abdel Hadi Majali, 1593
Abdelwahad Rad, 1615, 1641
Abdi İpekçi, 1039
Abdigani Erkebaev, 1616
Abdubaki Erdoğmuş, 1329, 1517, 1619
Abdullah Bin Al Hüseyin, 1647, 1665
Abdullah Gül, 893, 1189, 1192, 1246, 1297, 1335, 1591, 1604, 1618, 1629, 1632, 1633, 1636, 1640, 1680, 1742, 1749, 1750
Abdullah Öcalan, 1008, 1231, 1741, 1743
Abdullah Turan Bilge, 981
Abdullah Veli Seyda, 1256, 1424, 1427, 1428, 1429, 1433, 1518, 1519, 1522, 1523, 1524, 1526, 1527, 1529
Abdulsamet Turgut, 1432, 1529
Abdurrahim Akalp, 1709
Abdurrahman Küçük, 1042, 1297, 1716
Abdülkadir Akcan, 981, 1167, 1434, 1524, 1596, 1631, 1703, 1752
Abdülkadir Aksu, 1024, 1192, 1601, 1635
Abdüllatif Şener, 872, 873, 875, 1010, 1012, 1030, 1046, 1140, 1142, 1143, 1154, 1165, 1182, 1228, 1229, 1230, 1297, 1335, 1338, 1345, 1354, 1392, 1510, 1511, 1512, 1578, 1599, 1610, 1638, 1719, 1742
Abhazya, 873, 1703
Adam Czartoryski, 1673
Adam Mickiewicz, 1672
Adem Kepeneklioğlu, 1712
Adem Kozu, 1712
Adıyaman, 885, 914, 916, 919, 926, 930, 936, 940, 974, 980, 1019, 1020, 1039, 1088, 1095, 1101, 1104, 1115, 1122, 1180, 1196, 1201, 1246, 1248, 1250, 1256, 1329, 1332, 1334, 1374, 1400, 1419, 1422, 1428, 1429, 1436, 1439, 1447, 1516, 1522, 1523, 1524, 1526, 1529, 1532, 1542, 1546, 1593, 1600, 1603, 1613, 1617, 1626, 1732
Adil İnandı, 1708
Adilcevaz, 1052
Adnan Fatin Özdemir, 918, 974, 1111, 1606
Adnan Menderes, 920, 1342
Adnan Menderes Üniversitesi, 1342
Adnan Uçaş, 1622, 1629, 1637
Afet Bölge Koordinatörlüğü, 1315
Afet İşleri Genel Müdürlüğü, 1026, 1032
Afetler Fonu, 1315
Afşin-Elbistan Termik Santral ihalesi, 963
Afyon-Sultandağı depremi, 1752
Agâh Oktay Güner, 1054, 1218, 1341, 1429, 1715, 1738
AGİK, 873, 1689

AGİT, ix, 1300, 1316, 1322, 1324, 1604,
1624, 1625, 1628, 1632, 1643, 1662,
1665, 1684, 1742, 1743
AGSK, ix, 892, 1167, 1511, 1575, 1576
Ahıska Türkleri, 1749
Ahlat, 866, 1052, 1053, 1054, 1055
Ahlat Kalesi, 1052
Ahlat Kültür Sarayı, 1052
Ahmet Arkan, 1024, 1251, 1266, 1267,
1342, 1425, 1524, 1634
Ahmet Aydın, 940, 980, 981, 1332, 1518,
1520, 1521, 1623
Ahmet Cemil Tunç, 949, 954, 1012, 1121,
1334, 1337, 1529, 1539, 1541
Ahmet Çakar, 1246, 1256, 1728
Ahmet Dal, 1713
Ahmet Demircan, 940, 1182, 1354, 1376,
1378, 1526
Ahmet Erol Ersoy, 1523, 1609
Ahmet Güzel, 1049, 1074, 1088, 1328,
1432, 1529, 1638
Ahmet İyimaya, 919, 949, 1163, 1244,
1419, 1599, 1629
Ahmet Kabil, 941, 1254, 1341, 1457, 1523,
1530, 1594, 1597, 1742
Ahmet Karavar, 930, 1019, 1020, 1251,
1253, 1256, 1257, 1528, 1630
Ahmet Kenan Tanrıku, 1251, 1343, 1424,
1426, 1520, 1525, 1714, 1715
Ahmet Mesut Yılmaz, 910, 912, 913, 918,
920, 929, 935, 941, 942, 944, 946, 949,
951, 952, 954
Ahmet Necdet Sezer, 1606, 1684, 1685,
1697, 1699, 1700, 1701, 1702
Ahmet Nurettin Aydın, 1042, 1255, 1256,
1422, 1754
Ahmet Oflaz, 1712
Ahmet Sancar Sayın, 1523, 1637
Ahmet Sünnetçioğlu, 926, 927, 1043, 1044,
1134, 1249, 1258, 1338, 1339, 1340,
1424, 1425, 1427, 1528, 1531, 1546,
1551, 1561, 1599
Ahmet Tan, 1039, 1064, 1065, 1069, 1528,
1604, 1622, 1624, 1625, 1628, 1630,
1632, 1643, 1684, 1703, 1742, 1752,
1753
Ahmet Taner Kışlalı, 1039, 1742
Ahmet Tuğrul, 1714
Ahmet Turan Kılıç, 1712
Ahmet Zamantılı, 935, 1338, 1432, 1522,
1624
Ahmet Ziya Aktaş, 900, 1517, 1618
Ahtapot Operasyonu, 1162

Airbus, 976
Akın İstanbullu, 925
Akif Gülle, 919, 974, 1008, 1009, 1056,
1194, 1195, 1198, 1201, 1248, 1258,
1337, 1341, 1374
Akif Serin, 906, 934, 1248, 1253, 1330,
1343, 1425, 1635, 1640
Akrep Operasyonu, 1162
Akridas Planı, 1651
AKSA, 1146
Al Gore, 921
Alaattin Çakıcı, 941, 942, 943, 951, 952
Alaattin Sever Aydın, 1087, 1180, 1329,
1331, 1353, 1378, 1430, 1523
Alain Lamassoure, 1698
Albert Einstein, 1100
Aleksander Kwasniewski, 1647, 1670
Ali Ahmet Ertürk, 1193, 1256, 1623
Ali Arabacı, 930, 1247, 1253, 1266, 1334,
1425, 1522, 1753
Ali Azaklı, 1709
Ali Coşkun, 874, 881, 956, 1049, 1140,
1177, 1297, 1332, 1366, 1370, 1384,
1507, 1508, 1510, 1592, 1596, 1630,
1714
Ali Çandar, 1595
Ali Doğan, 1197
Ali Emre Kocaoğlu, 1607, 1643
Ali Er, 1110, 1427, 1596, 1601
Ali Gebeş, 997, 1253, 1257, 1258, 1344,
1346, 1432, 1520, 1573, 1596, 1619,
1646
Ali Gören, 918, 1087, 1255, 1344, 1430,
1528, 1643, 1715
Ali Gülmez, 1712
Ali Günay, 917, 1222, 1223, 1245, 1616
Ali Güner, 919, 981, 1248, 1253, 1256,
1337, 1519, 1594
Ali Güngör, 939, 941, 1434, 1591
Ali Halaman, 1099, 1194, 1250, 1251,
1257, 1345, 1520, 1525, 1527, 1609
Ali İlksoy, 1251, 1258, 1330, 1333, 1341,
1342, 1418, 1428, 1477, 1531, 1591,
1595, 1602, 1607, 1613, 1614, 1615,
1632, 1641, 1642, 1695, 1700, 1702,
1703, 1704, 1751
Ali Işıklar, 932, 1245, 1257, 1260, 1343,
1344, 1435, 1603, 1623
Ali Karamazakcadık, 1713
Ali Kemal Başaran, 1344, 1594
Ali Keskin, 1424, 1617
Ali Naci Tuncer, 1245, 1340, 1516, 1599
Ali Oğuz, 919, 921, 1249, 1267, 1524

Ali Osman Köse, 1707
Ali Özdemir, 1255, 1256, 1342, 1434, 1595, 1635, 1640
Ali Rahmi Beyreli, 979, 987, 989, 1098, 1248, 1266, 1332, 1343, 1594, 1602, 1610
Ali Rıza Gönül, 880, 882, 884, 906, 940, 1037, 1075, 1134, 1143, 1144, 1152, 1154, 1156, 1158, 1159, 1161, 1165, 1182, 1194, 1435, 1477, 1586
Ali Serdengeçti, 939, 1245, 1342, 1343, 1425, 1529, 1530, 1605, 1606, 1607, 1608, 1619, 1639
Ali Sezal, 918, 1374, 1430, 1521
Ali Sezgin, 1709
Ali Şevki Ereke, 1338, 1339, 1428, 1433, 1523, 1524, 1532
Ali Teke, 1709
Ali Tekin, 873, 949, 1055, 1420, 1520, 1522, 1529, 1592, 1602, 1603, 1615, 1618, 1621, 1625, 1626, 1631, 1633, 1634, 1635, 1637, 1640, 1642, 1643, 1644, 1646, 1647, 1742, 1744
Ali Uzunırmak, 974, 1064, 1527, 1528, 1596
Alim Özhan, 1712
Almanya, 947, 978, 988, 1013, 1020, 1031, 1033, 1063, 1066, 1072, 1136, 1233, 1239, 1320, 1591, 1595, 1600, 1601, 1602, 1610, 1614, 1616, 1619, 1626, 1627, 1628, 1631, 1638, 1669, 1670, 1673, 1676, 1684, 1698, 1724, 1727, 1744, 1756
Alpbach, 1641
Altay Borubaev, 1700
Alvydas Sadeckas, 1627, 1705
Amerikan FOX TV, 1753
Amik Ovası, 991, 993
Amsterdam, 1594
Anadolu Ajansı, 1113, 1127, 1755
Anasol, 1225, 1229, 1318, 1320
Anasol-D, 1225, 1229
Anasol-M, 1225
Anders Björck, 1612
Anders Forsberg, 1625
Angelika Beer, 1684
Ankara Anlaşması, 1321, 1402
Ankara Oteli, 1128
Ankara Ticaret Odası, ix, 1114
Anonim Türbe, 1052
Anzaf, 1055
AOM Fransız Hava Yolları, 977
APEC, 1505
Apostolos Kaklamanis, 1597, 1635
Arif Bilgeç, 1714
Arif Özkök, 1713
Arif Sezer, 962, 1533, 1617
Arjantin, 1118, 1121, 1401, 1407, 1413, 1732
Armağan Yılmaz, 919, 949, 1420, 1517, 1604, 1608
Arnavutluk, 1601, 1632, 1661, 1668, 1670, 1675, 1676, 1684, 1739, 1744
Arseven Çelikel, 1714
Arslan Aydar, 918, 933, 934, 1345, 1435, 1518, 1531, 1599, 1623, 1643
ASALA, 899, 1085, 1723, 1733, 1735
ASEAN, 1505
Asi, 991, 993, 995
Askar Akayev, 1616, 1648
Aslan Kaya, 1709
Aslan Polat, 993, 1250, 1259, 1262, 1264, 1285, 1329, 1330, 1331, 1350, 1376, 1378, 1424, 1425, 1433, 1438, 1440, 1458, 1460, 1464, 1517, 1518, 1523, 1533, 1535, 1537, 1538, 1543, 1581, 1582, 1583, 1584, 1586, 1588, 1596, 1606, 1631, 1743
Asma Jahangir, 1695
Asya krizi, 1204, 1216, 1224, 1399
Atatürk, 867, 912, 972, 992, 995, 1001, 1021, 1055, 1063, 1114, 1125, 1130, 1220, 1222, 1317, 1322, 1416, 1491, 1504, 1639, 1659, 1660, 1662, 1663, 1664, 1673, 1676, 1677, 1678, 1680, 1681, 1683, 1686, 1687, 1694, 1695, 1701, 1746, 1747, 1749
Atatürk Üniversitesi, 867
Atilla Mutman, 940, 1004, 1005, 1022, 1024, 1025, 1026, 1591, 1592, 1594, 1604, 1613, 1616, 1619, 1622, 1629
Atilla Taçoy, 1000, 1001
Atina, 1598, 1629, 1632, 1635, 1640, 1725
Atlantik, 1106, 1605, 1625, 1670, 1671, 1672
ATV, 896, 999
Avni Akyol, 1258
Avni Doğan, 886, 931, 964, 1079, 1123, 1129, 1135, 1193, 1194, 1201, 1258, 1421, 1429, 1587, 1616, 1642, 1751
Avrasya, 943, 1300
Avrupa Birliği, ix, 882, 883, 885, 890, 894, 901, 904, 905, 906, 907, 1056, 1084, 1120, 1138, 1155, 1167, 1172, 1180, 1278, 1279, 1280, 1293, 1306, 1307, 1312, 1313, 1314, 1315, 1318, 1320,

1321, 1322, 1324, 1325, 1326, 1327,
1366, 1367, 1368, 1369, 1391, 1414,
1415, 1455, 1456, 1458, 1481, 1488,
1490, 1499, 1506, 1553, 1554, 1556,
1591, 1599, 1609, 1617, 1621, 1624,
1626, 1627, 1628, 1634, 1635, 1637,
1639, 1641, 1643, 1645, 1647, 1651,
1652, 1653, 1654, 1657, 1664, 1670,
1671, 1673, 1674, 1675, 1682, 1683,
1722, 1723, 1724, 1725, 1726, 1727,
1743, 1746, 1749, 1750, 1751
Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 901, 904,
1481
Avrupa Birliğine Giriş 3. Parlamenter
Forum, 1627, 1628
Avrupa Kalkınma Bankası, 1315
Avrupa Kıtası Global Habitat
Parlamenterleri 17. Başkanlık Toplantısı,
1631
Avrupa Konseyi İskân Fonu, 1315
Avrupa Yatırım Bankası, 1315
Avrupa-Akdeniz Kadın Parlamenterler
Forum, 1597, 1614
Avustralya, 1617, 1648, 1658, 1696
Avusturya, 976, 1601, 1641, 1648, 1670,
1698, 1724, 1733
Ayanis, 1055
Aydın Ağan Ayaydın, 1201
Aydın Doğan, 953, 999
Aydın Gökmen, 930, 1058, 1111, 1113,
1117, 1118, 1256, 1338, 1340, 1428,
1524, 1639, 1751
Aydın Işıksal, 1714
Aydın Menderes, 1190, 1192, 1417
Aydın Tümen, 873, 910, 1143, 1246, 1346,
1381, 1384, 1388, 1477, 1555, 1562,
1570, 1573, 1575, 1585, 1591, 1620,
1641, 1750
Aydoğan Semizer, 961
Ayfer Yılmaz, 886, 891, 945, 1246, 1330,
1425, 1528, 1591, 1592, 1605, 1618,
1621, 1625, 1626, 1631, 1634, 1635,
1637, 1640, 1642, 1643, 1644, 1646,
1647, 1744, 1749
Ayhan Çevik, 919, 1056, 1088, 1244, 1328,
1419, 1516, 1643, 1739
Ayşe Gürocak, 934, 1042, 1247, 1329,
1422, 1614
Aytek Kuşhan, 1713
Aytül Alkan, 1091
Ayvaz Gökdemir, 1258, 1431, 1530, 1621
Azerbaycan, 899, 1232, 1414, 1511, 1594,
1597, 1604, 1608, 1623, 1630, 1631,
1643, 1644, 1647, 1670, 1676, 1685,
1686, 1687, 1688, 1689, 1690, 1691,
1692, 1693, 1694, 1695, 1698, 1705,
1735, 1739, 1740, 1744
Aziz Varkan, 1708
Azmi Ateş, 918, 1000, 1001, 1042, 1089,
1131, 1132, 1251, 1334, 1336, 1374,
1419, 1425, 1517, 1518, 1521, 1528,
1748
BAB, 1321, 1591, 1599, 1603, 1621, 1628,
1668, 1695
BAB Parlamenterler Asamblesi, 1603
Baf, 1655
Bağdat Caddesi, 1058, 1060
Bağımsız Devletler Topluluğu, 1092
Bağ-Kur, 888, 897, 901, 977, 978, 1082,
1086, 1093, 1144, 1149, 1156, 1157,
1183, 1187, 1223, 1229, 1261, 1303,
1353, 1373, 1399, 1438, 1479, 1489,
1501, 1511, 1576
Bahri Sipahi, 1429, 1519, 1628
Bahri Zengin, 939, 941, 1353, 1384, 1419,
1516, 1593, 1618, 1630
Bahriye Üçok, 1039
Bakü-Tiflis-Ceyhan, 1281, 1300, 1370,
1459, 1482, 1557, 1690
Balina Operasyonu, 1162
Balkan Savaşı, 1661
Balkanlar, 1312
Baltık Denizi, 1674
Bangladeş, 1592, 1659
Bank Express'te, 1235
Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulu, 958,
959
Bankekspres, 875, 952, 958, 1007
Banu Salman, 960
Barış İçin Asyalı Parlamentolar Birliği,
1608, 1612, 1637
Barış Suyu Projesi, 993
Bari, 1641
Bartalomeos, 898, 899
Basın Yayın ve Enformasyon Genel
Müdürlüğü, 1127
Başbakanlık Teftiş Kurulu, 951, 955, 956,
958, 959, 1147, 1159
Batı Trakya, 1215, 1604, 1611, 1679, 1744
Batman, 930, 977, 1019, 1035, 1036, 1077,
1087, 1101, 1180, 1329, 1331, 1335,
1353, 1378, 1430, 1521, 1523, 1533
Batum, 1742
Bayındır Köprüsü, 1052
Bayındır Mescidi, 1052

- Bayram Fırat Dayanıklı, 989, 1332, 1335, 1338, 1344, 1345, 1362, 1368, 1419, 1421, 1425, 1427, 1430, 1433, 1532, 1591, 1594, 1602, 1610, 1740
Bayram Kaymaz, 1710
Bayram Meral, 1491
Bedri Yaşar, 917, 918, 1065, 1067, 1250, 1251, 1257, 1258, 1329, 1339, 1429, 1432, 1616, 1715
Bekir Aksoy, 939, 1590, 1592, 1603, 1615, 1625, 1636, 1637
Bekir Çınar, 1712
Bekir Gedik, 1707
Bekir Gündoğan, 1198, 1339, 1340, 1427, 1526, 1528, 1530, 1596, 1611, 1743
Bekir Ongun, 930, 979, 1065, 1256, 1338, 1341, 1431, 1521, 1595
Bekir Sobacı, 956, 962, 1252, 1263, 1267, 1271, 1296, 1328, 1330, 1333, 1334, 1335, 1337, 1338, 1342, 1343, 1344, 1350, 1352, 1362, 1363, 1368, 1370, 1373, 1374, 1375, 1383, 1384, 1420, 1421, 1428, 1443, 1715
Belarus, 1705
Belçika, 976, 1063, 1121, 1611, 1621, 1626, 1634, 1635, 1637, 1640, 1643, 1644, 1646, 1647, 1669, 1670, 1696, 1699, 1700, 1732
Berlin, 1299, 1395, 1592, 1593, 1602, 1610, 1614, 1617, 1638, 1643, 1662, 1664, 1682, 1724
Berlin Duvarı, 1664, 1724
Bern, 1638, 1639
Bernard Garcia, 1717
Bert Koenders, 1638, 1639
BESD-BİR, 982
Beta Sitesi, 960
Beyaz Enerji Operasyonu, 1082, 1083, 1146, 1158, 1159, 1162
Beyhan Aslan, 885, 939, 964, 986, 1023, 1024, 1124, 1142, 1163, 1245, 1258, 1297, 1335, 1340, 1346, 1381, 1477, 1491, 1492, 1493, 1573, 1616, 1623, 1624, 1638, 1642, 1753
Beyhan Karamağralı, 1055
Beyrut, 1601, 1602
Beşşehir Gölü, 996, 1133
Bigadiç, 1113, 1118
Bilkent Üniversitesi, 1004
Birecik, 992, 1130
Birgitta Dahl, 1627
Birinci Asya Bölgesel Konseyi Forumu, 1636, 1638
Birinci Denizcilik Şûrası, 930
Birinci Dünya Savaşı, 899, 1416, 1661, 1681, 1721, 1728
Birkan Erdal, 901, 902, 945, 947, 1245, 1336, 1420, 1524, 1591, 1715, 1752
Birleşmiş Milletler İklim Değişimleri 6. Konferansı, 1609
Birleşmiş Milletler Şartı, 900
Birol Büyükköztürk, 949, 1139, 1249, 1251, 1253, 1256, 1330, 1340, 1427, 1432, 1521, 1637, 1697
Birsal Sönmez, 1146
Birsen Güngören, 1708
Blacksea Force, 1682
BM Ticaret ve Kalkınma Konferansının 1997 raporu, 1215
BMW, 1115
Bodrum, 953
Boeing, 976
Bolivya, 1215
Boray Uras, 1060
Boris Trajkovski, 1705
Bortaş, 1115
Bosna-Hersek, 1279, 1316, 1367, 1456, 1554, 1597, 1676, 1723, 1725, 1733, 1744
BOTAŞ, 895, 896, 1037, 1273, 1360
Bozkurt Yaşar Öztürk, 931, 940, 1042, 1132, 1251, 1253, 1255, 1256, 1258, 1341, 1423, 1429, 1431, 1435, 1457, 1522, 1525, 1526, 1530, 1586, 1603, 1611
Bratislava, 1619, 1637
Bretton Woods Kurumları, 1299
Brion, 1653
BRT, 999
Brüksel, 1593, 1599, 1603, 1605, 1609, 1614, 1615, 1618, 1621, 1624, 1625, 1626, 1627, 1628, 1631, 1632, 1634, 1635, 1636, 1637, 1642, 1643, 1644, 1645, 1724, 1725
Budapeşte, 1601, 1602
Buffalo Operasyonu, 1162
Bugatay Aka Kümbeti, 1052
Bulanık, 1052
Bulgaristan, 883, 943, 995, 1320, 1325, 1381, 1402, 1410, 1470, 1500, 1511, 1566, 1590, 1593, 1596, 1605, 1607, 1619, 1629, 1642, 1661, 1668, 1670, 1676, 1698, 1703, 1704, 1706, 1724, 1733, 1739, 1744, 1749
Bundestag, 1718

Burhan Bıçakcıoğlu, 940, 974, 1254, 1255,
1433, 1611
Burhan İsen, 930, 977, 1035, 1036, 1335,
1526, 1527, 1528, 1533
Burhan Kara, 908, 930, 1193
Burhan Orhan, 1248, 1260, 1330, 1332,
1338, 1341, 1418, 1424, 1425, 1428,
1431, 1520, 1531, 1622, 1642, 1702,
1703
Burhanettin Duman, 1709
Burkina Faso, 1622
Butros Gali, 995
Bükreş, 1603, 1604, 1605
Bülent Akarcalı, 886, 918, 920, 1007, 1008,
1335, 1432, 1532, 1609, 1610, 1611,
1612, 1614, 1615, 1636, 1637, 1638,
1639, 1699, 1714, 1717, 1719, 1728
Bülent Arınç, v, 886, 966, 968, 970, 1039,
1050, 1079, 1140, 1150, 1187, 1191,
1192, 1200, 1331, 1335, 1339, 1340,
1374, 1419, 1446, 1575, 1591, 1601,
1604, 1606, 1715, 1740, 1753
Bülent Ecevit, 873, 886, 957, 959, 961,
1094, 1140, 1142, 1144, 1145, 1148,
1149, 1151, 1153, 1154, 1156, 1158,
1160, 1161, 1163, 1165, 1166, 1167,
1169, 1170, 1171, 1177, 1178, 1179,
1180, 1182, 1184, 1185, 1186, 1187,
1298, 1388, 1389, 1390, 1391, 1392,
1393, 1411, 1416, 1422, 1477, 1479,
1480, 1481, 1483, 1497, 1575, 1576,
1577, 1592, 1594, 1597, 1601, 1630,
1668, 1684, 1685, 1697, 1699, 1701,
1702, 1742, 1743, 1747
Büyükorhan, 1043
Cafer Tayyar Soykök, 1712
Cafer Tufan Yazıcıoğlu, 941, 949, 951,
1001, 1079, 1138, 1521, 1596, 1715
Cahit Savaş Yazıcı, 874, 1057, 1065, 1066,
1077, 1248, 1256, 1328, 1332, 1342,
1424, 1431, 1432, 1520, 1528, 1752
Cahit Tekelioğlu, 1253, 1419, 1607
Carlo Cottarelli, 1304
Carlos Garcia Orjuela, 1706
Cavit Çağlar, 959, 960, 999, 1590
Cebelitarık, 1106
Celal Adan, 881, 1429
Celal Atalay, 1708
Celal Bayar, 924
Celal Esin, 1118, 1198, 1296, 1605
Celal Talabani, 871
Cemalettin Selçuk Parsadan, 925
Cem Vakfi, 1241

Cemal Çakmak, 1709
Cemal Enginyurt, 905, 1135, 1241, 1247,
1256, 1328, 1338, 1419, 1421, 1434,
1518, 1519
Cemal Özbilen, 933, 934, 935, 940, 1249,
1328, 1419, 1622, 1628, 1629, 1631,
1636, 1638, 1644, 1647
Cemalettin Polat, 1712
Cemil Çiçek, v, 868, 869, 870, 886, 898,
1030, 1031, 1230, 1231, 1232, 1604,
1714, 1716, 1742
Cenap Kayasü, 1714
Cenevre, 1623, 1629, 1633, 1635, 1641,
1643, 1732
Cengiz Altunkaya, 997, 1252, 1339, 1432,
1613
Cengiz Aydoğan, 974, 1195, 1245, 1249,
1252, 1253, 1256, 1340, 1425, 1529,
1591, 1599
Cengiz İnşaat, 914
Cengiz Köksal, 1595, 1714
Cevat Ayhan, 1022, 1024, 1142, 1151,
1191, 1192, 1195, 1250, 1260, 1261,
1264, 1265, 1266, 1296, 1297, 1329,
1332, 1345, 1353, 1354, 1358, 1364,
1393, 1477, 1520, 1575, 1578, 1586,
1588, 1589, 1605, 1606, 1622, 1715
Cevdet Akçalı, 938, 1591, 1592, 1604,
1609, 1615, 1619, 1622, 1628, 1629,
1742
Ceylan Grubu, 960
Ceytaş, 1115
Cezayir, 889, 1085, 1631, 1729, 1731, 1732,
1733, 1734, 1735
Cezmi Polat, 917, 941, 1432, 1527
Charlottenburg Cezaevi, 1614
Chongqin, 1637
Chrissa Manolia, 1679
Christopher Shays, 1700
Chrysler, 1115
Claudia Roth, 1614, 1680
Clause Larsen, 1696
Colin Cameron, 1621, 1628
Colorado Nehri, 996
Coşkun Öztürk, 1708
CTV, 999
Cumali Durmuş, 945, 1024, 1030, 1032,
1591, 1646
Cumali Karsu, 1711
Cumhur Asparuk, 1000
Cumhuriyet Gazetesi, 960
Cüneyt Erengül, 1708
Cüneyt Sel, 1015

Çad, 1596
Çağatay Çelikel, 1709
Çamlıca, 1013
Çanakkale Boğazı, 1078
Çankaya, 1235, 1244
Çayırhan Termik Santrali ihalesi, 963
Çeçenistan, 872, 873, 1046, 1047, 1306,
1316, 1320, 1324, 1392, 1414, 1595,
1742, 1743
Çek Cumhuriyeti, 926, 1320, 1402, 1607,
1620, 1671, 1673, 1696, 1725
Çekiç Güç, 1661
Çetin Bilgir, 1642
Çetin Emeç, 1039
Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele
Yasası, 1480
Çin, 982, 988, 1095, 1118, 1119, 1598,
1599, 1611, 1626, 1641, 1645, 1646,
1670, 1675, 1676, 1696, 1697, 1698,
1701, 1706, 1744, 1754
Çorum, 867, 886, 889, 893, 896, 933, 934,
938, 939, 941, 984, 985, 992, 1079,
1143, 1163, 1169, 1170, 1173, 1175,
1177, 1181, 1182, 1184, 1191, 1192,
1193, 1255, 1332, 1343, 1429, 1431,
1519, 1523, 1585, 1590, 1592, 1597,
1603, 1606, 1615, 1623, 1625, 1636,
1637, 1730
Çukurova, 1019, 1085, 1130
Dağıstan, 873
Dağlık Karabağ, 1662, 1687, 1688, 1689
Dalışlar, 1688
Daniştay, 928, 948, 972, 1000, 1001, 1116,
1117, 1195, 1247, 1298, 1334, 1424,
1483, 1521, 1577
Danimarka, 1063, 1608, 1612, 1636, 1638,
1670, 1696, 1740
Danimarka Holocaust ve Soykırım Etütleri
Merkezi, 1636, 1638, 1740
DAP, ix, 869, 995, 1510
DDY, ix, 978
De Long, 1720
Dede Maksut Türbesi, 1052
Demirbank, 1145, 1400
Demirel Grubu, 960
Dempanel, 960
Dengeli Bir Çevre İçin Global
Parlamentler Kurulu (GLOBE),
1591
Dengir Mir Mehmet Fırat, 885, 936, 1246,
1256, 1340, 1522, 1600
Denizcilik Müsteşarlığı, 908, 929, 930,
1245, 1293, 1331, 1384, 1423, 1472,
1473, 1519, 1520, 1569, 1570
Deprem vergisi, 1317
Derebucak Barajı, 996
Devlet Bahçeli, 1308, 1313, 1415, 1497,
1617, 1645, 1685, 1699, 1701, 1747
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 1254,
1273, 1339, 1360, 1432, 1529
DG TREN, 1645
Dicle, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 1019,
1034, 1102, 1130
Dil Bayramı, 1753
Dimitri Olegoviç Rogozin, 1669
Dinç Bilgin, 959, 960, 961, 999
DİSK, 1128
Diyanet İşleri Başkanlığı, 973, 1064, 1241,
1248, 1329, 1421, 1423, 1517
Diyarbakır, 889, 893, 896, 931, 938, 939,
941, 1019, 1034, 1035, 1040, 1041,
1058, 1065, 1086, 1097, 1101, 1167,
1169, 1170, 1173, 1175, 1177, 1178,
1180, 1181, 1184, 1186, 1190, 1191,
1193, 1194, 1195, 1196, 1200, 1247,
1248, 1249, 1253, 1327, 1329, 1343,
1421, 1422, 1432, 1436, 1517, 1519,
1523, 1524, 1526, 1528, 1529, 1530,
1561, 1577, 1590, 1593, 1594, 1603,
1606, 1614, 1619, 1622, 1638, 1641,
1738, 1742, 1749
DLH, 912
Dmitri Olegoviç Rogozin, 1699
DMO, ix, 1273, 1360, 1449, 1548
Doğan Baran, 1051, 1195
Doğan Güreş, 1602, 1629, 1631
Doğan Karadeniz, 1146
Doğu Akdeniz Bölgesi III. Genç
Parlamentler Konferansı, 1625
Doğu Anadolu, ix, 867, 869, 870, 899, 995,
1054, 1131, 1510
Doğu Türkistan, 1054, 1232, 1744
Doğuş Grubu, 999
DOKAP, ix, 995, 1510
Doris Barnett, 1614
Dördüncü Avrupa-Akdeniz Parlament
Forumu, 1641
DPT, ix, 869, 870, 904, 927, 1229, 1264,
1331, 1350, 1399, 1440, 1502, 1508,
1539
Dr. Babuna, 1012
DSİ, ix, 992, 994, 996
Dubem Onu, 1698
Duma, 1699

Durban, 1622, 1626
Dünya Bankası, 917, 1007, 1069, 1107,
1145, 1164, 1167, 1169, 1173, 1174,
1175, 1176, 1179, 1279, 1280, 1299,
1312, 1315, 1367, 1368, 1399, 1404,
1442, 1455, 1457, 1488, 1496, 1498,
1500, 1554, 1555, 1580, 1613, 1638,
1639, 1681
Dünya Kent Forumu, 1636, 1638
Dünya Ticaret Örgütü, 982, 983, 988, 1299
Düyunu Umumiye, 1232, 1402
Düzce depremi, 1026, 1027
e-Avrupa projesi, 903, 905
Ebulfeyz Elçibey, 1608
Ecyad Kalesi, 1119, 1752
Edip Özbaş, 1253, 1258, 1419, 1522, 1628,
1634
Edip Özgenç, 910, 1070, 1249, 1335, 1524,
1606
Edip Safder Gaydalı, 1113, 1646, 1748
Ediz Hun, 1062, 1249, 1335, 1425, 1598,
1599, 1604, 1606, 1607, 1621, 1623
Edward Mortimer, 1724
EFTA, 1624
Ege, 1004, 1215, 1303, 1312, 1321, 1325,
1390, 1391, 1410, 1491, 1663, 1664,
1725
Egebank, 875, 881, 955, 957, 958, 960, 961,
1076
Ekonomist Dergisi, 958, 959
Ekrem Gökçe, 1708, 1711
Ekrem Kurt, 1712
Ekrem Pakdemirli, 882, 934, 979, 1042,
1180, 1259, 1345, 1426, 1517, 1714
El Şalit, 1703
Elbistan-Afşin kömür havzası, 1748
Elizabeth Jones, 872
Elsa Panadimitriou, 1679
Elvan Eryaşar, 1714
Emanet Çeyiz, 973
Emil Constantinescu, 1648
Emin Çölaşan, 958, 1517
Emin Karaa, 1244, 1591, 1701
Emir Ali Türbesi, 1052
Emir Bayındır Kümbeti, 1052
Emlak Bankası, 959, 1235, 1559, 1582,
1583, 1585
Emniyet Genel Müdürlüğü, 950, 951, 952,
953, 1065, 1097, 1121, 1252, 1253,
1261, 1339, 1428, 1429, 1442, 1525
Endonezya, 1662, 1700
ENER, 1146

Enformasyon Teknolojileri Uluslararası
Parlamenteler Birliği Konferansı, 1642
Engün Türer, 1714
Enis Öksüz, 947, 1030, 1061, 1252, 1337,
1427, 1507, 1601, 1604, 1608, 1748
Enis Sülün, 1339, 1597
Enver Özer, 1711
Era, 960
Ercan Cengiz, 961
Erdoğan Cici, 1714
Erdoğan Sezgin, 912, 919, 1030, 1032,
1129, 1249, 1328, 1516, 1599, 1637
Erdoğan Toprak, 919, 938, 977, 1247, 1528,
1601, 1605, 1606
Ergün Bayrak, 933, 934, 1266
Erkan Çetintaş, 1712
Erkan Kemaloğlu, 938, 1056, 1516, 1526,
1570, 1573
Erkan Mumcu, 985, 1257, 1338, 1431,
1601, 1619, 1620
Erkin Bulakbaev, 1684
Erkin Halilov, 1616
Ermeni, vii, xv, 876, 877, 878, 879, 883,
888, 889, 899, 900, 973, 1079, 1084,
1085, 1131, 1132, 1232, 1402, 1605,
1610, 1611, 1619, 1636, 1637, 1638,
1639, 1648, 1658, 1687, 1693, 1694,
1698, 1716, 1717, 1718, 1719, 1721,
1722, 1723, 1725, 1727, 1728, 1729,
1730, 1731, 1732, 1733, 1734, 1735,
1736, 1737, 1738, 1739, 1740
Ermeni lobisi, 1085, 1402
Ermenistan, 876, 877, 878, 899, 1084, 1085,
1215, 1595, 1604, 1687, 1688, 1689,
1692, 1693, 1695, 1716, 1726, 1729,
1733, 1742
Erol Al, 869, 919, 1118, 1126, 1328, 1338,
1340, 1346, 1419, 1432, 1516, 1562,
1589, 1715
Erol Evcil, 942, 943
Erol Karan, 919, 926, 1135, 1244
Erol Özbolat, 1711
Erol Özpolat, 1708
Erol Sarkaya, 1712
Ersilia Salvato, 1614
Ersin Taranoglu, 1024, 1198, 1522, 1533
Ersoy Özcan, 933, 1024, 1251, 1257, 1344,
1614, 1615, 1625, 1632, 1643
Ertuğrul Hasipoğlu, 1593, 1596, 1603, 1624
Ertuğrul Kumcuoğlu, 1140, 1146, 1221,
1313, 1341, 1411, 1412, 1415, 1500,
1501, 1502, 1533, 1610, 1613, 1701,
1704, 1719

- Ertuğrul Yalçınbayır, 865, 971, 985, 986,
989, 1244, 1246, 1247, 1256, 1328,
1329, 1516, 1540, 1541
- Erzincan, 867, 918, 940, 974, 979, 980, 994,
997, 1001, 1002, 1006, 1008, 1009,
1017, 1020, 1027, 1035, 1074, 1109,
1128, 1129, 1138, 1202, 1243, 1255,
1256, 1285, 1297, 1332, 1333, 1335,
1336, 1341, 1362, 1374, 1384, 1388,
1418, 1422, 1431, 1520, 1530, 1531,
1630, 1642, 1715
- Esat Kaya, 943
- Esat Öz, 938, 1617
- Esbank, 875
- Estonya, 1320, 1642, 1673
- Esvet Özdoğu, 918, 1030, 1425, 1528,
1555, 1607
- Eşref Sürücü, 1713
- Etem Ceylan, 1712
- Eti Holding, 1103, 1116, 1117
- Eugenu Arnautu, 1698
- EUREKA Parlamentolarası Konferansı,
1602, 1618, 1635
- Evliya Çelebi, 1054
- Evliya Parlak, 974, 1246, 1248, 1253, 1257,
1258, 1326, 1332, 1337, 1343, 1519,
1521, 1525, 1526, 1528, 1529, 1606,
1743
- Evren Bulut, 936, 1255, 1343, 1433, 1527,
1533, 1598, 1605, 1607, 1608, 1619,
1629
- EXPO-98 Fuarı, 930
- Eyüp Aşık, 908, 909, 911, 915, 941, 942,
943, 944, 1180, 1194
- Eyüp Doğanlar, 981, 1038, 1255, 1256,
1266, 1343, 1425, 1524, 1529
- Eyüp Fatsa, 974, 1122, 1152, 1250, 1251,
1252, 1253, 1254, 1256, 1258, 1332,
1337, 1354, 1420, 1422, 1423, 1424,
1519, 1522, 1525, 1612, 1744
- Fadlı Ağaoğlu, 985, 1024, 1065, 1426, 1630
- Fahrettin Güleler, 1197, 1246, 1330, 1425,
1601, 1675, 1684
- Fahrettin Kukaracı, 945, 1250, 1336, 1376,
1377, 1378, 1425, 1434, 1464, 1522,
1561, 1625, 1739
- Faris Özdemir, 1087, 1521
- Faruk Bal, 919, 1244, 1592, 1623, 1633,
1646, 1684, 1695
- Faruk Belkavli, 1712
- Faruk Ceylan, 1712
- Faruk Çelik, 865, 941, 942, 944, 989, 1001,
1005, 1030, 1158, 1184, 1249, 1252,
1255, 1339, 1343, 1422, 1423, 1526
- Faruk Demir, 1248, 1523, 1525, 1530,
1599, 1603, 1642
- Faruk Sarıkaya, 1712
- Fas, 1615, 1633, 1641, 1662, 1700, 1751
- Fatri Sinani, 1684
- Fehim Adak, 1190, 1192, 1591
- Fener Patriği, 898, 899
- Feramuz Durmuşoğlu, 1713
- Fethi Tokar, 1004
- Fethullah Erbaş, 1099, 1256, 1521, 1522,
1525, 1528, 1541, 1587, 1607
- Fetullah Gültepe, 1144, 1346, 1422
- Fevzi Aytekin, 873, 1249, 1335, 1426,
1528, 1743
- Fırat, 885, 936, 989, 991, 992, 993, 994,
995, 996, 1019, 1102, 1130, 1246, 1256,
1332, 1335, 1338, 1340, 1344, 1345,
1362, 1368, 1419, 1421, 1425, 1427,
1430, 1433, 1438, 1522, 1532, 1591,
1594, 1600, 1602, 1610, 1625, 1629,
1634, 1638, 1639, 1640, 1642,
1696, 1740
- Fikret Tecer, 930, 978, 1522, 1528
- Fikret Uzunhasan, 1297, 1612, 1638
- Fikret Ünlü, 869, 1247, 1334, 1420, 1421,
1519, 1602, 1697, 1701
- Fikri Demir, 1710
- Filipinler, 1404, 1636
- Filistin, 898, 996, 1168, 1635, 1667, 1752,
1753
- Financial Times, 1724
- Finlandiya, 902, 1121, 1391, 1599, 1642,
1665, 1670, 1676, 1684, 1699, 1704,
1724, 1744
- Fitch, 1153
- Ford Otomotiv Sanayi Anonim Şirketi, 909,
927
- Foreign Affairs, 1724
- Forest Hapishanesi, 1621
- Fouad Mbazaa, 1633
- Fransa, 888, 1048, 1063, 1072, 1085, 1220,
1320, 1402, 1594, 1600, 1601, 1610,
1611, 1630, 1670, 1673, 1676, 1678,
1679, 1689, 1692, 1693, 1716, 1717,
1718, 1719, 1720, 1721, 1722, 1723,
1727, 1728, 1729, 1730, 1731, 1732,
1733, 1734, 1735, 1736, 1737, 1738,
1739, 1744
- G-20, 1299, 1312, 1316, 1388, 1395, 1482
- G-7, 1312, 1316

G-8, 1656
Gaffar Yakın, 924, 940, 981, 984, 1129,
1248, 1322, 1520, 1588, 1596, 1715,
1752
Gagauz Özerk Cumhuriyeti, 1680
GAP, ix, 869, 912, 991, 992, 995, 1019,
1101, 1102, 1103, 1129, 1130, 1742
GAP Master Planı, 1102
GATT, 1299
Gaziantep, 865, 874, 979, 989, 1019, 1077,
1101, 1193, 1244, 1249, 1251, 1255,
1256, 1258, 1322, 1332, 1336, 1344,
1374, 1423, 1426, 1430, 1434, 1477,
1517, 1519, 1521, 1522, 1524, 1526,
1527, 1528, 1531, 1590, 1591, 1593,
1595, 1596, 1602, 1604, 1606, 1607,
1614, 1615, 1618, 1622, 1633, 1635,
1640
Gembos, 996
Genelkurmay Başkanlığı, 901, 927, 1012
George Robertson, 1668
George Washington, 1659
Gerrit Jan van Oven, 1702
Ghiorgi Prisacaru, 1624
Girit, 1649, 1655
Giscard D'Estaing, 1724
GKRY, ix, 1215
Global Habitat Parlamenterleri I. Asya
Bölgesel Forumu', 1636
Global Menkul Değerler A.Ş., 1011
Gold-Bis, 961
Göksu, 926, 940, 974, 980, 992, 996, 1020,
1088, 1095, 1104, 1115, 1122, 1248,
1329, 1332, 1334, 1336, 1419, 1421,
1422, 1428, 1439, 1447, 1516, 1523,
1524, 1526, 1529, 1530, 1532, 1542,
1546, 1732
Gölcük, 927, 1185, 1317
Gölcük Anadolu Lisesi, 927
Gönül Saray Alphan, 975, 1195, 1255,
1256, 1345, 1517, 1519, 1594, 1597,
1605, 1679
Göteborg, 903, 905
Granada, 1635
Grigoris Niotis, 1648
GSM, 911, 945, 946, 947, 948, 999, 1303,
1461, 1559
Gülçindağ, 1053
Güler Aslan, 935, 936, 937, 1258, 1341,
1431, 1522, 1525, 1528, 1628, 1748
Güneş Taner, 909, 942, 949, 952, 953, 954,
957, 1011, 1017, 1154, 1216, 1217,
1218, 1370

Güney Afrika, 1321, 1622, 1626, 1644,
1647
Güney Afrika Cumhuriyeti, 1321, 1644,
1647
Güney Kıbrıs, ix, 1320, 1416, 1622, 1744
Güney Kore, 987, 1411, 1607, 1637, 1642,
1696, 1697
Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi, 1629
Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci
Katılımcı Ülke Parlamento Başkanları
Konferansı, 1616
Gürcistan, 995, 1324, 1392, 1595, 1599,
1622, 1669, 1670, 1676, 1690, 1691,
1695, 1702, 1703, 1743, 1744
Güven Erkaya, 942
Habitat Avrupa Parlamenterleri III. Global
Forumu, 1599
Habitat Global Parlamenterler Avrupa
Kıtası 11. Yönetim Kurulu Toplantısı,
1592
Habitat Global Parlamenterleri Avrupa
Kıtası 12. Çalışma Toplantısı, 1598
Habur Sınır Kapısı, 1323
Hacı Bektaş Veli, 1234, 1241
Hacı Filiz, 1285, 1434
Hakan Tartan, 1044, 1595, 1642
Hak-İş, 1128
Hakkı Oğuz Aykut, 938, 1518, 1526, 1530,
1593, 1604, 1623, 1634
Hakkı Töre, 1251, 1253, 1256, 1422, 1600
Halil Çalık, 917, 930, 1476, 1530
Halil Güneş, 1708
Halil İbrahim Düzbiçer, 1712
Halil İbrahim Özsoy, 934, 938, 993, 997,
1049, 1050, 1114, 1255, 1430, 1527,
1613, 1752
Halil Yıldırım, 1707
Halis Toprak, 1500
Halit Dikmen, 1194, 1431, 1529, 1599
Halk Bankası, 875, 957, 958, 959, 960, 977,
1037, 1157, 1216, 1238, 1240, 1283,
1323, 1372, 1462, 1512, 1582, 1583,
1584
Hamdi Baktır, 939, 1473, 1475, 1528
Harmancık, 1043
Harold Hoangju Koh, 1659
Harran, 995, 1111
Harun Gülbaş, 1712
Harun Kavak, 1712
Harun Yıldız, 1712
Hasan Akgün, 1197, 1257, 1524, 1530,
1562
Hasan Aşkın, 1709, 1710, 1711

Hasan Basri Üstünbaş, 1017, 1018, 1041,
1042, 1044, 1111, 1253, 1255, 1256,
1341, 1431, 1601, 1614
Hasan Çalış, 935, 971, 1196, 1258, 1338,
1339, 1344, 1594, 1597
Hasan Ekinci, 914
Hasan Erçelebi, 938, 1042, 1194, 1195,
1201, 1255, 1258, 1341, 1431, 1530,
1532, 1593
Hasan Fehmi Ezber, 1713
Hasan Fehmi Konyalı, 1252, 1253, 1339,
1476
Hasan Gemici, 1247, 1329, 1420, 1421,
1422, 1519, 1608, 1678, 1702, 1748,
1749
Hasan Gonca, 1091
Hasan Gülay, 938, 1247, 1250, 1251, 1336,
1339, 1343, 1346, 1594, 1617, 1621,
1627, 1628, 1684, 1695, 1699, 1701,
1705
Hasan Hüsametdin Özkan, 962
Hasan Hüseyin Balak, 1252, 1594
Hasan Kaya, 981, 1575, 1596, 1598, 1696,
1705
Hasan Macit, 974, 979, 1255, 1424, 1519,
1521, 1522, 1527, 1611, 1617
Hasan Metin, 1255
Hasan Özgöbek, 931, 1115, 1118
Hasan Özyer, 980, 981, 983, 998, 1088,
1337, 1431, 1601, 1605, 1606
Hasan Padişah Kümbeti, 1052
Hasan Suna, 944, 947, 1024, 1028, 1150,
1519, 1592
Hasankeyf, 1054
Hasari Güler, 914, 916, 1196, 1201, 1429,
1593
Hasip Mehmet Atay, 1708
Haşim Sergüli, 1731
Hatice Behlül Özbay, 961
Hava Kuvvetleri Komutanlığı, 1000
Hayati Korkmaz, 949, 1251, 1266, 1604,
1739
Hayati Şener, 1605
Haydar Aliyev, 1414, 1647, 1685, 1692
Hayreddin Yeğin, 1712
Hayrettin Dilekcan, 944
Hayrettin Gül, 1712
Hayrettin Özdemir, 881, 949, 1140, 1259,
1345, 1532
Hayri Diri, 1340
Hayri Kozakçıoğlu, 885, 1195, 1339, 1429
Hazar Denizi, 873, 1674

Hazar Geçişli Türkmenistan-Türkiye-
Avrupa Doğalgaz Boru Hattı Projesi,
1300
Hazine Müsteşarlığı, 880, 954, 958, 960,
977, 1075, 1247, 1261, 1262, 1263,
1265, 1272, 1274, 1275, 1276, 1277,
1278, 1279, 1280, 1281, 1282, 1283,
1284, 1293, 1331, 1348, 1349, 1350,
1352, 1359, 1360, 1361, 1362, 1363,
1364, 1365, 1366, 1367, 1368, 1369,
1370, 1371, 1372, 1373, 1386, 1420,
1421, 1437, 1439, 1440, 1442, 1449,
1450, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455,
1456, 1457, 1458, 1459, 1460, 1461,
1462, 1463, 1474, 1517, 1538, 1539,
1541, 1547, 1549, 1550, 1551, 1552,
1553, 1554, 1555, 1556, 1557, 1558,
1559, 1560, 1564, 1571, 1572, 1582,
1583, 1584, 1585
Hazreti Ali, 1241
HBB Pazarlama AŞ, 959
Heinz Jankowiak, 1614
Helmuth Wieczorek, 1684
Helsinki Sonuç Belgesi, 886
Helsinki Zirvesi, 882, 885, 1300, 1303,
1416
Henrik Stenman, 1695
Herman De Croo, 1669
Herta Daubler-Gmelin, 1698
Hırvatistan, 1605, 1668, 1684, 1701
Hidayet Kılınç, 1253, 1256, 1425, 1429,
1433, 1521, 1522, 1525, 1633, 1638
Hikmet Sami Türk, 885, 964, 1163, 1249,
1340, 1434, 1522, 1621, 1659, 1748
Hikmet Uluğbay, 931, 957, 960, 961, 962,
1011, 1015, 1064, 1235, 1236, 1239,
1240, 1247, 1503, 1533
Hindistan, 901, 987, 996, 1601, 1662
Hint Okyanusu, 1106
Hizbullah, 1050, 1051, 1480, 1575
Hocalı, 1739, 1740
Hollanda, 1063, 1594, 1609, 1621, 1670,
1698, 1702, 1703
Hong Kong, 1215
Hürriyet, 958, 1495, 1517, 1590, 1591,
1593, 1594, 1595, 1605, 1609, 1648,
1659, 1684, 1698, 1756
Hüsametdin Korkutata, 936, 1039, 1061,
1065, 1068, 1248, 1429, 1526, 1637,
1743
Hüseyin Akgül, 919, 924, 1088, 1248, 1595,
1611, 1612, 1614, 1617, 1619
Hüseyin Arabacı, 935, 998, 1038, 1250

Hüseyin Arı, 1064, 1244, 1250, 1253, 1257, 1258, 1271, 1336, 1337, 1358, 1581, 1603, 1753
Hüseyin Çelik, 980, 1044, 1170, 1171, 1173, 1251, 1256, 1258, 1330, 1332, 1336, 1341, 1342, 1343, 1363, 1364, 1426, 1431, 1477, 1521, 1523, 1525, 1529, 1533, 1557, 1612, 1715, 1728, 1752
Hüseyin Güçlü, 1710
Hüseyin Kalkan, 934, 1088, 1341, 1425, 1528, 1530, 1592, 1604, 1615, 1622, 1629
Hüseyin Kansu, 910, 913, 1251, 1335, 1359, 1376, 1433, 1528, 1592, 1606, 1624, 1628, 1739, 1744, 1749, 1750, 1752
Hüseyin Karagöz, 914, 1009, 1077, 1134, 1136, 1252, 1334, 1430, 1524, 1527, 1617
Hüseyin Kıvrıkoğlu, 1685, 1702
Hüseyin Mert, 917, 918, 935, 1337, 1431, 1529, 1611
Hüseyin Tayfun İçli, 885, 1196, 1197, 1198, 1199
Hüseyin Timur Kümbeti, 1052
Hüsni Yusuf Gökalp, 984, 985, 1140, 1141, 1142, 1156, 1255, 1256, 1343, 1434, 1527, 1595, 1607, 1609, 1623, 1704
II. Avrupa Bilgi ve İletişim Teknolojileri Konferansı, 1598
İlgaz, 1136
İlgaz Dağı, 1136
ILO, x, 1623
IMF, x, 880, 887, 890, 893, 955, 956, 981, 983, 1011, 1012, 1016, 1075, 1081, 1107, 1117, 1141, 1142, 1144, 1145, 1148, 1149, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155, 1160, 1164, 1167, 1169, 1174, 1176, 1179, 1180, 1181, 1182, 1216, 1224, 1232, 1304, 1315, 1317, 1318, 1398, 1400, 1401, 1402, 1403, 1405, 1409, 1489, 1490, 1493, 1496, 1498, 1500, 1502, 1508, 1511, 1512, 1660, 1753
İmpeksbank, 1007
İnterbank, 875, 1007, 1216
Irak, 870, 871, 872, 898, 983, 991, 992, 993, 994, 1092, 1093, 1232, 1321, 1402, 1410, 1609, 1610, 1611, 1613, 1646, 1661, 1747, 1749
İslahat Fermanı, 1321

İşıl Saygın, 1075, 1110, 1329, 1591, 1597, 1608, 1614, 1629, 1636
İşın Çelebi, 909, 912, 933, 934, 935, 1030, 1050, 1140, 1145, 1246, 1247, 1330, 1423
IV
Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı, 1604
Ivan Iskrov, 1706
İbrahim Çınar, 1709
İbrahim Duran, 1712
İbrahim Halil Oral, 935, 936, 939, 1052, 1054, 1056, 1088, 1258, 1431, 1518, 1530
İbrahim Konukoğlu, 989, 1255, 1256, 1344, 1374, 1430, 1526, 1527, 1614
İbrahim Yaşar Dedelek, 926, 945, 1028, 1060, 1171, 1195, 1473, 1530, 1555, 1562, 1586, 1606, 1620
İbrahim Yavuz Bildik, 938, 939, 971, 1346, 1642
İbrahim Yazıcı, 1193, 1194, 1337, 1601, 1638
İDİL, 1146
İhsan Çabuk, 914, 915, 971, 1245, 1427, 1622, 1629, 1665
İhsan Doğramacı, 1004
İhsaniye Meslek Yüksekokulu, 927
İkinci Uluslararası 21. Yüzyılda Kadın Konferansı, 1636
İKÖ, x, 1590, 1599, 1624
İktisat Bankası, 1153
İlhami Yılmaz, 1596
İlhan Aküzüm, 1087, 1599, 1615, 1618, 1622
İlhan Aytekin, 1329, 1517, 1630
İlker Ağca, 1713
İlker Nevzat, 1704
İlyas Arslan, 975, 1362, 1373, 1384, 1421, 1528
İlyas Yılmazyıldız, 903, 947, 979, 980, 981, 983, 985, 1010, 1035, 1058, 1114, 1118, 1127, 1142, 1144, 1146, 1252, 1332, 1333, 1336, 1337, 1341, 1352, 1426, 1443, 1447, 1463, 1465, 1518, 1524, 1593, 1608, 1700
İmedya, 960
İMKB, x, 1016, 1093, 1094, 1501
İndus Nehri, 996
İngiltere, 947, 1063, 1067, 1072, 1321, 1402, 1600, 1601, 1602, 1617, 1629, 1670, 1673, 1704, 1731, 1744
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1403

- İran, 898, 899, 995, 1054, 1085, 1215, 1232, 1590, 1630, 1633, 1661, 1699
İrfan Gündüz, 971, 973, 974, 1042, 1121, 1344, 1530, 1593, 1608, 1622, 1633
İrfan Keleş, 944, 1129, 1338, 1341, 1429, 1520
İrlanda, 904, 1670, 1676, 1724, 1744
İskeçe, 1612
İskenderpaşa Camii, 1052
İskenderun Demir-Çelik Fabrikaları, 1747
İslam Kalkınma Bankası, 1315
İslam Kerimov, 1616
İsmail Alptekin, 1024, 1139, 1519, 1530
İsmail Aydın, 1426, 1521, 1526, 1748
İsmail Benhür, 1713
İsmail Bozdağ, 914, 996, 997, 1330, 1422, 1592, 1603, 1615, 1618, 1621, 1625, 1637, 1700
İsmail Cem, 886, 894, 1170, 1251, 1324, 1335, 1391, 1414, 1433, 1528, 1622, 1668, 1680, 1685, 1697, 1700, 1716, 1736, 1742, 1744, 1750, 1753
İsmail Çevik, 911, 926, 928, 978, 1065, 1196, 1340, 1434, 1634
İsmail Hakkı Cerrahoğlu, 1422, 1612, 1615, 1619, 1622, 1629, 1701, 1728
İsmail Kahraman, 910, 1050, 1140, 1244, 1340, 1429, 1591, 1612
İsmail Karakuyu, 1618, 1622, 1633
İsmail Köse, 869, 871, 873, 878, 886, 1023, 1125, 1266, 1297, 1346, 1381, 1384, 1409, 1411, 1430, 1457, 1473, 1475, 1555, 1575, 1585, 1617, 1715
İsmail Özdemir, 1708
İsmail Özgün, 975, 979, 980, 981, 1038, 1117, 1118, 1122, 1128, 1259, 1260, 1332, 1334, 1345, 1353, 1362, 1384, 1417, 1423, 1435, 1437, 1442, 1464, 1531, 1534, 1582, 1633, 1750
İsmet Atilla, 1594, 1597
İsmet İnönü, 1045, 1114
İsmet İnönü Üniversitesi, 1045
İsmet Vursavuş, 1250, 1338, 1340, 1427, 1518, 1522, 1527, 1528, 1529, 1530
İSO, 874, 1007, 1502
İspanya, 926, 1063, 1225, 1320, 1411, 1618, 1634, 1635, 1670, 1732
İsrail, 898, 904, 993, 996, 1168, 1592, 1600, 1601, 1603, 1635, 1661, 1667, 1670, 1676, 1702, 1744
İstanbul Boğazı, 1078
İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, 960
İstanbul Emniyet Müdürlüğü, 951, 952, 953
İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, x, 1010, 1015, 1145
İstanbul Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odası, 1500, 1503
İstanbul Üniversitesi, 1012, 1014, 1041, 1045, 1342
İsveç, 947, 1612, 1619, 1625, 1627, 1670, 1701, 1702, 1724
İsviçre, 1031, 1121, 1607, 1608, 1623, 1643
İtalya, 988, 1085, 1317, 1320, 1402, 1591, 1597, 1614, 1641, 1670, 1673, 1718, 1741
İTEP, 913
İzmit, 909, 925, 926, 935, 937, 939, 1033, 1139
İzmit Körfez Geçiş Projesi, 909, 935, 939
Jacques Massu, 1731
Jacques Chirac, 1692, 1718
Jacques Delong, 1678, 1679
Jandarma Genel Komutanlığı, 1065, 1252, 1253, 1261, 1269, 1272, 1339, 1356, 1358, 1359, 1429, 1446, 1448, 1449, 1525, 1545, 1547, 1548
Janis Straume, 1604
Janos Szabo, 1669
Japonya, 1031, 1033, 1069, 1072, 1101, 1221, 1394, 1411, 1484, 1511, 1613, 1640, 1670, 1700, 1706
Jarmahan Turakbay, 1616
Jiang Zemin, 1675
Johannes Rau, 1669
Johannesburg, 1644
Jordan Boskov, 1620, 1640, 1641
Josef Kana, 1696
Jozef Migas, 1619
Kadı Mahmut Camii, 1052
Kadın ve Erkeğe Eşit Fırsatlar İçin Parlamenter Komiteler Konferansı, 1625
Kadir Bozkurt, 1191, 1192, 1245, 1595
Kadir Görmez, 1248, 1249
Kadir Şahin, 1708
Kafkaslar, 883, 1320, 1392, 1674
Kafkasya, 872, 873, 883, 899, 1306, 1312, 1324, 1388, 1392, 1482, 1575, 1681, 1682, 1729, 1742
Kahta, 1400
Kamboçya, 1612
Kamer Genç, 910, 1144, 1190, 1192, 1196, 1199, 1234, 1241, 1244, 1251, 1253, 1254, 1256, 1266, 1268, 1353, 1370, 1374, 1375, 1378, 1425, 1432, 1441, 1442, 1459, 1464, 1517, 1518, 1526, 1528, 1561, 1587, 1610, 1611, 1612,

1613, 1627, 1632, 1644, 1645, 1646,
1699, 1704, 1705, 1706, 1715, 1719
Kamran İnan, 1590, 1610, 1618, 1625,
1640, 1668, 1669, 1675, 1678, 1684,
1695, 1696, 1697, 1699, 1700, 1701,
1702, 1703, 1704, 1705, 1706, 1723
Kamuran Çörtük, 942, 943, 952
Kamusen, 1319
Kanada, 995, 1625, 1732
Kanal 6, 953
Kanal D, 999
Kanezo Muraoka, 1706
Karadeniz, ix, x, 873, 908, 913, 914, 915,
916, 917, 995, 996, 1037, 1071, 1106,
1121, 1146, 1388, 1482, 1510, 1670,
1674, 1681, 1682, 1690, 1697, 1742
Karadeniz oto yol ihalesi, 915
Karakaya, 867, 918, 979, 980, 992, 1001,
1002, 1006, 1008, 1009, 1017, 1020,
1074, 1109, 1128, 1129, 1130, 1138,
1202, 1256, 1333, 1335, 1341, 1362,
1374, 1384, 1520, 1630
Karaköy, 959
Karaman, 865, 935, 971, 990, 992, 995,
996, 997, 998, 1028, 1029, 1063, 1066,
1098, 1105, 1109, 1196, 1246, 1258,
1290, 1296, 1334, 1338, 1339, 1344,
1347, 1370, 1423, 1520, 1594, 1596,
1597, 1697
Karayolları Genel Müdürlüğü, 937, 1060,
1062, 1068, 1253, 1254, 1315, 1337,
1430, 1431, 1523, 1524, 1537
Karin Mohl Larsen, 1612
Karkamış, 992, 1130
Kars Anlaşması, 899, 1693
Kasırga Operasyonu, 1162
Katılım Ortaklığı Belgesi, x, 907, 1481,
1484, 1722, 1725
Kayı Boyu, 1052, 1054
Kaynaşlı, 1317
Kayseri, 886, 893, 895, 896, 922, 939, 941,
943, 992, 1017, 1018, 1041, 1042, 1044,
1048, 1049, 1062, 1065, 1110, 1111,
1136, 1137, 1139, 1144, 1171, 1189,
1192, 1193, 1244, 1246, 1247, 1251,
1253, 1255, 1256, 1285, 1297, 1324,
1328, 1334, 1335, 1341, 1425,
1427, 1431, 1473, 1475, 1516, 1591,
1604, 1605, 1608, 1614, 1618, 1626,
1629, 1632, 1633, 1634, 1636, 1640,
1680, 1736, 1742, 1749, 1750
Kazakistan, 1232, 1401, 1414, 1511, 1616,
1621, 1646, 1670, 1676, 1744

Kâzım Karabekir Paşa, 1693
Keban, 992
Keles, 1043
Kemal Albayrak, 933, 1005, 1006, 1020,
1021, 1041, 1104, 1109, 1120, 1190,
1191, 1194, 1337, 1374, 1379, 1431,
1518, 1523, 1530, 1601
Kemal Alemdaroğlu, 1014
Kemal Çelik, 885, 918, 939, 1065, 1069,
1195, 1252, 1420, 1429, 1433, 1604,
1619, 1625, 1629, 1632, 1643, 1751
Kemal Derviş, 1165, 1167, 1168, 1169,
1173, 1174, 1175, 1176, 1496, 1498,
1499, 1509, 1555, 1580, 1581, 1584,
1703
Kemal Gömi, 1709
Kemal Gürüz, 1004, 1014, 1021, 1733
Kemal Harazi, 1699
Kemal Kabataş, 887, 1079, 1152, 1245,
1247, 1345, 1366, 1368, 1374, 1435,
1437, 1439, 1441, 1517, 1550, 1551,
1553, 1555, 1580, 1586, 1588, 1591,
1596, 1612, 1637, 1715
Kemal Kaya, 1605
Kemal Köse, 919, 1150, 1597, 1646, 1701
Kemal Vatan, 941, 1354, 1422, 1533, 1606,
1628, 1640, 1697, 1705, 1739, 1741,
1744, 1749, 1750
Kemal Yalçın, 973
Kenan İpek, 1595
Kenan Kale, 1712
Kenan Sönmez, 945, 1435, 1522
Kennedy, 1662
Kent TV, 999
Kenya, 1600, 1636, 1638
Keşmir, 1741
KEY, 1146
Kıbrıs, ix, 882, 885, 886, 892, 894, 895,
906, 907, 1215, 1232, 1303, 1312, 1316,
1320, 1324, 1325, 1391, 1402, 1410,
1416, 1482, 1490, 1491, 1504, 1576,
1591, 1602, 1610, 1619, 1622, 1624,
1647, 1648, 1649, 1650, 1651, 1652,
1653, 1654, 1655, 1656, 1657, 1658,
1664, 1676, 1684, 1700, 1705, 1706,
1723, 1725, 1726, 1732, 1741, 1744,
1750
Kıbrıs Cumhuriyeti, 1649, 1650, 1652,
1654, 1657
Kıbrıs Rum Kesimi, 886, 1732
Kırgızistan, 1401, 1414, 1616, 1639, 1646,
1648, 1670, 1676, 1684, 1700, 1744

- Kırıkkale, 932, 933, 971, 978, 985, 992, 1005, 1006, 1020, 1021, 1041, 1104, 1109, 1120, 1121, 1179, 1190, 1191, 1194, 1199, 1247, 1257, 1285, 1337, 1374, 1379, 1430, 1431, 1434, 1512, 1518, 1523, 1529, 1530, 1570, 1573, 1588, 1596, 1601, 1631, 1641, 1645
- Kırka, 1114
- Kırklareli Doğalgaz Santral ihalesi, 963
- Kırşehir, 914, 930, 931, 978, 992, 1034, 1245, 1248, 1332, 1428, 1522, 1598
- Kızılay, 866, 1025, 1026, 1029, 1030, 1031, 1032, 1033, 1047, 1227, 1305, 1399
- Kızılhaç, 1031, 1033
- Kızılırmak, 992
- Kızıldordu, 1681
- Kibar Holding, 927
- Kiev, 1595, 1681
- Kilis, 945, 948, 971, 1019, 1101, 1516, 1529, 1602, 1629, 1630, 1631, 1634
- Kim Chan-Woo, 1696
- KKTC, 1482, 1593, 1595, 1596, 1603, 1607, 1610, 1623, 1624, 1627, 1648, 1665, 1670, 1676, 1684, 1702, 1704
- Klaus Bühler, 1695
- Kocaeli Sanayi Odası, 927
- Kocaeli Üniversitesi, 926
- Koç Grubu, 926
- Kofi Annan, 1665, 1724
- Kolombiya, 1706
- Konya, x, 889, 893, 896, 900, 901, 904, 910, 914, 919, 933, 938, 939, 945, 949, 955, 956, 962, 964, 967, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 986, 989, 990, 992, 995, 997, 1005, 1010, 1016, 1017, 1041, 1043, 1059, 1064, 1065, 1071, 1072, 1079, 1082, 1110, 1116, 1118, 1119, 1120, 1133, 1139, 1142, 1148, 1150, 1163, 1165, 1167, 1169, 1170, 1171, 1173, 1175, 1177, 1178, 1181, 1182, 1184, 1186, 1193, 1194, 1197, 1244, 1245, 1246, 1249, 1250, 1253, 1254, 1255, 1257, 1258, 1262, 1267, 1271, 1297, 1332, 1334, 1336, 1337, 1339, 1343, 1344, 1346, 1347, 1349, 1353, 1358, 1381, 1388, 1420, 1422, 1425, 1429, 1431, 1432, 1441, 1446, 1457, 1473, 1475, 1476, 1477, 1483, 1516, 1517, 1519, 1520, 1524, 1525, 1527, 1529, 1531, 1542, 1573, 1575, 1580, 1581, 1584, 1586, 1588, 1592, 1596, 1598, 1602, 1603, 1607, 1615, 1619, 1622, 1629, 1638, 1639, 1642, 1643, 1646, 1696, 1705, 1715, 1741, 1752, 1753
- KOP, x, 1119, 1120, 1133
- Kopenhag, 1312, 1321, 1325, 1391, 1484, 1612, 1636, 1638, 1639, 1740
- Kopenhag Ermeni Konferansı, 1639
- Koray Aydın, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 1024, 1150, 1254, 1338, 1392, 1430, 1570, 1573, 1580
- Kore Cumhuriyeti, 1598
- Korkmaz Yiğit, 911, 942, 943, 951, 952, 960
- Kosova, 1227, 1232, 1316, 1590, 1628, 1639, 1649, 1660, 1671, 1741
- Koyunköy Camii, 1611
- Körfez İşbirliği Konseyi, 1315
- Körfez Savaşı, 871, 1168, 1733
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 997, 1035, 1331, 1421, 1423, 1518, 1519
- Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi, 1754
- Köy-tür, 981
- KPDS, x, 1018
- Kralkızı, 1130
- Kurtköy Havaalanı, 908, 910, 911, 912, 913
- Kuveyt, 1635, 1637, 1703
- Kuzey Afrika, 1106, 1722, 1733
- Kuzey Irak, 870, 871, 872, 983, 1661, 1747
- Kuzey Kafkasya, 872, 873
- Küba, 1595, 1608, 1611, 1618, 1669, 1679
- Kürşat Eser, 1249, 1335, 1343, 1346, 1427, 1432, 1528, 1530, 1592, 1593, 1600, 1603, 1615, 1618, 1619, 1621, 1625, 1626, 1631, 1634, 1635, 1637, 1640, 1642, 1643, 1644, 1646, 1647, 1680, 1700, 1703, 1743, 1750
- L. Jospin, 889
- Laeken, 1631
- Lahey, 886, 1321, 1621
- Lahey Uluslararası Adalet Divanı, 886
- Lale Devri, 1073
- Laleli, 1224
- Larissa, 1612
- Larnaka, 1656
- Latif Öztekin, 945, 1135, 1156, 1254, 1255, 1434, 1527, 1561, 1586
- Laurent Fabius, 1594
- Le Monde, 1731
- Leeds, 1602
- Leen Lianens, 1696
- Lefkoşe, 1591
- Lena Hjelm-Wallen, 1701
- Leonid Kuchma, 1647, 1680

Letonya, 1320, 1604, 1673
Levent Maksutlar, 1711
Levent Mistikoğlu, 1246, 1297, 1338, 1424,
1432, 1523, 1574
Lew Syn Pau, 1695
Leyla Kavust, 1731
Lezgiler, 1688
Li Boyong, 1697
Li Peng, 1598, 1641
Li Ruihuan, 1696
Li Shuzheng, 1706
Libya, 995, 1605
Litvanya, 1320, 1598, 1604, 1627, 1673,
1705
Lizbon, 930, 1625
Lizzsa Jaakonsaari, 1704
Ljubjana, 1600
Londra, 1595, 1613, 1633
Lord Russell-Johnston, 1697
Lozan Antlaşması, 1410
Lösemili Çocuklar Vakfı, 1013
Luciano Violante, 1591, 1597
Luisa Fernada Rudi Ubed, 1618
Lübnan, 1667, 1732
Lüksemburg, 1215, 1481, 1670, 1723, 1727
Lüksemburg Zirvesi, 1215
Lütfi Ceylan, 935, 1596, 1646
Lütfi Doğan, 1248, 1329, 1517, 1599, 1753
Lütfi Yalman, 939, 1133, 1193, 1194, 1246,
1337, 1420, 1483, 1519, 1520, 1525,
1581, 1584
Lütfullah Kayalar, 1604, 1625, 1643
Lütfü Esengün, 869, 876, 886, 899, 1244,
1248, 1249, 1253, 1328, 1374, 1429,
1433, 1446, 1447, 1464, 1526, 1534,
1561, 1588, 1622, 1629, 1740
Lyon, 1633
M. Ali Aslan, 1710
M. Jesus Lopez-Medel Bascones, 1634
Mac Donnel Douglas, 976
Macaristan, 996, 1320, 1407, 1669, 1671,
1673, 1696, 1725
Madagaskar, 1215, 1722
Madrid, 1618, 1632, 1634, 1635, 1639
Magna Carta, 1414
Magosa, 1656
Magrethe Vestager, 1612
Mahfuz Güler, 918, 931, 973, 1122, 1196,
1256, 1257, 1335, 1344, 1423, 1428,
1522, 1523, 1524, 1526, 1614, 1643,
1700
Mahmut Bozkurt, 930, 940

Mahmut Erdir, 931, 1246, 1332, 1353,
1528, 1626, 1635
Mahmut Göksu, 926, 940, 974, 980, 1020,
1088, 1095, 1104, 1115, 1122, 1248,
1329, 1332, 1334, 1419, 1422, 1428,
1439, 1447, 1516, 1523, 1524, 1526,
1529, 1530, 1532, 1542, 1546, 1732
Mahmut Nedim Bilgiç, 1617
Mahmutbey, 1013
Makarios, 1649, 1650, 1651
Makedonya, 1606, 1616, 1620, 1636, 1639,
1640, 1641, 1670, 1676, 1697, 1699,
1705, 1739, 1744, 1749, 1750
Malazgirt, 1052
Malezya, 1031, 1224
Maliki Ejder Arvas, 1056, 1255, 1256,
1526, 1527, 1641
Malta, 1614, 1722
Manavgat, 991, 992, 993
Manila, 1636, 1638
Marakeş, 1633
Maraş, 992
Mardin, 914, 945, 1019, 1059, 1077, 1101,
1190, 1192, 1193, 1200, 1250, 1256,
1422, 1427, 1519, 1520, 1523, 1526,
1527, 1529, 1530, 1591, 1597, 1611,
1614, 1635
Maria Kadlecikdva, 1706
Marianne Anderson, 1702
Marieluise Beck, 1614
Marmara depremi, 1023, 1027, 1133, 1134,
1314, 1507
Marmarabank, 1007
Martti Athisaari, 1665
Masum Türker, 882, 938, 939, 1042, 1148,
1297, 1316, 1412, 1413, 1414, 1415,
1424, 1502, 1503, 1504, 1588, 1589,
1715
Mavi Akım, 963, 1037, 1178, 1392
Mavi Tünel, 996
Mc Carthy, 1402
MDD, 976
Mecidiyeköy, 959
Mecit Piruzbeyoğlu, 1519, 1521, 1528
Medeniyetlerin Çatışması, 1724
Medya Holding, 959
Mehmet Ali Bilici, 1524, 1529, 1533, 1592,
1603, 1633
Mehmet Ali İrtemçelik, 877, 886, 894, 895,
1391, 1595, 1605, 1617, 1618, 1619,
1620, 1622, 1659, 1751, 1753
Mehmet Ali Şahin, v, 964, 970, 971, 1003,
1004, 1041, 1064, 1151, 1167, 1171,

1191, 1192, 1244, 1434, 1517, 1519,
1520, 1527, 1528, 1561, 1614, 1615
Mehmet Ali Yavuz, 992, 1254, 1339, 1343,
1529
Mehmet Altan Karapaşaoğlu, 882, 903, 949,
951, 988, 989, 1171, 1346, 1353, 1384,
1589, 1602, 1715
Mehmet Arı, 1708, 1711
Mehmet Arslan, 979, 1044, 1336, 1344,
1425, 1521, 1522, 1603, 1609, 1615,
1621, 1622, 1627, 1705, 1715
Mehmet Ay, 874, 1077, 1251, 1258, 1336,
1344, 1426, 1477, 1528, 1606, 1614
Mehmet Babür, 1710
Mehmet Batuk, 1081, 1150, 1173, 1247,
1362, 1384, 1393, 1428, 1434, 1523,
1530, 1531, 1561, 1574
Mehmet Baysarı, 1520, 1530
Mehmet Bedri İncetahtacı, 1244
Mehmet Bekaroğlu, 1035, 1042, 1110,
1151, 1170, 1245, 1249, 1251, 1258,
1297, 1752
Mehmet Cavit Bey, 1242, 1415
Mehmet Cavit Kavak, 941, 944, 949, 974
Mehmet Ceylan, 926, 1198, 1250, 1251,
1336, 1425, 1608
Mehmet Çakar, 914, 1381, 1422, 1523
Mehmet Çiçek, 918, 931, 945, 975, 1104,
1128, 1173, 1248, 1296, 1329, 1334,
1422, 1602, 1738, 1749, 1751
Mehmet Çümen, 1338, 1340, 1426, 1429,
1520, 1593
Mehmet Damar, 1713
Mehmet Dönen, 1038, 1145, 1184, 1251,
1328, 1419, 1521, 1586, 1587, 1596,
1643, 1714
Mehmet Dönmez, 1713
Mehmet Dünşen, 1714
Mehmet Elkatmış, 1047, 1048, 1246, 1252,
1253, 1254, 1255, 1256, 1337, 1338,
1344, 1529, 1530
Mehmet Emin Aga, 1612
Mehmet Emrehan Halıcı, 900, 904, 910,
1170, 1388, 1420, 1422, 1473, 1475,
1476, 1477, 1575, 1580
Mehmet Ergün Dağcıoğlu, 940, 1520, 1555,
1624
Mehmet Fevzi Şıhanlıoğlu, 938
Mehmet Fidancı, 1709, 1710
Mehmet Gedik, 943
Mehmet Gölhan, 1425, 1524
Mehmet Gözlükaya, 931, 974, 989, 1179,
1425, 1522, 1605, 1607, 1614

Mehmet Gül, 930, 971, 1246, 1595, 1611,
1622, 1629, 1645, 1697, 1754
Mehmet Güneş, 1245, 1250, 1254, 1255,
1256, 1343, 1630, 1634
Mehmet Hakan Canpolat, 1712
Mehmet Halit Dağlı, 1084, 1193, 1250
Mehmet Hanifi Tiryaki, 1604, 1640
Mehmet Kaya, 930, 1248, 1251, 1339,
1345, 1426, 1427, 1528, 1594, 1604,
1625, 1632, 1643, 1727, 1742, 1747,
1748
Mehmet Keçeciler, 1179, 1246, 1334, 1424,
1518, 1519, 1630
Mehmet Kocabatmaz, 931, 932, 989, 997,
1245, 1329, 1603, 1622, 1642
Mehmet Mail Büyükerman, 1329, 1522
Mehmet Metanet Çulhaoğlu, 919, 1250,
1255, 1256, 1257, 1258, 1639
Mehmet Nacar, 945, 948, 971, 1516, 1529,
1630, 1634
Mehmet Necati Çetinkaya, 1191, 1192
Mehmet Nuri Özen, 1709, 1710, 1711
Mehmet Nuri Tarhan, 1330, 1423, 1623
Mehmet Özcan, 926, 1192, 1193, 1194,
1533, 1612
Mehmet Özyol, 919, 1039, 1180, 1250,
1374, 1436, 1593, 1613
Mehmet Pak, 938, 939, 941, 1060, 1249,
1260, 1335, 1344, 1525, 1632, 1701
Mehmet Pesci, 1708
Mehmet Recai Kutan, 869, 1140, 1179,
1187, 1190, 1192, 1388, 1392, 1402,
1403, 1404, 1406, 1495, 1496, 1497,
1498, 1500, 1714, 1750
Mehmet Sadri Yıldırım, 930, 933, 974, 975,
981, 1249, 1253, 1254, 1256, 1332,
1338, 1343, 1419, 1432, 1433, 1434,
1435, 1519, 1522, 1524, 1526, 1528,
1529, 1581, 1603, 1633
Mehmet Sağlam, v, 869, 886, 926, 1042,
1166, 1258, 1285, 1341, 1431, 1433,
1592, 1604, 1616, 1619, 1622, 1629,
1743, 1750, 1753
Mehmet Sait Dayan, 1707
Mehmet Sait Değer, 1336, 1426, 1523, 1622
Mehmet Salih Yıldırım, 1042, 1530, 1754
Mehmet Saral, 1714
Mehmet Serdaroğlu, 1248
Mehmet Sıddık Biçer, 1709, 1710
Mehmet Şandır, 917, 928, 1131, 1143,
1148, 1245, 1246, 1250, 1256, 1338,
1340, 1420, 1476, 1477, 1504, 1505,

1506, 1507, 1562, 1573, 1599, 1620,
1740, 1747, 1750
Mehmet Telek, 931, 932, 974, 1030, 1194,
1329, 1338, 1424, 1592, 1604, 1615,
1616, 1619, 1622, 1629, 1752
Mehmet Vecdi Gönül, 874, 1246, 1252,
1329, 1336, 1344, 1419, 1424, 1432,
1591, 1606, 1730
Mehmet Yalçınkaya, 974, 1099, 1111,
1118, 1248, 1250, 1334, 1353, 1423,
1528
Mehmet Yaşar Ünal, 910, 911, 912, 990,
1255, 1641
Mehmet Yıldırım, 1525, 1709, 1710
Mehmet Yılmaz, 1712
Mehmet Zeki Çelik, 936, 974, 1028, 1182,
1429, 1524, 1587
Mehmet Zeki Okudan, 930, 1337, 1526,
1527
Mekke, 1119, 1752
Meksika, 995, 996, 1606, 1607
Melda Bayer, 1202, 1260, 1333, 1335,
1343, 1388, 1393, 1424, 1428, 1518,
1530, 1614
Melek Karaca, 941, 1431
Melih Gökçek, 1621
Memurin Muhakematı Hakkında Kanun,
1502
Meral Akşener, 1191, 1192, 1200, 1640
MERNİS, 901, 906, 1069
Mesut Türker, 975, 1251, 1338, 1344, 1430,
1611, 1624, 1752
Meteksan Firması, 1004
Metin Bostancıoğlu, 971, 973, 974, 979,
1042, 1171, 1173, 1258, 1341, 1431,
1530, 1596, 1749
Metin Ergun, 1251, 1253, 1256, 1257, 1335,
1593, 1601, 1605, 1715, 1749
Metin Musaoğlu, 1059, 1200, 1527, 1614
Metin Şahin, 1384, 1582, 1585, 1596, 1620,
1702, 1715
Mısır, 883, 1596, 1602, 1670
Mihail Kendigelen, 1680
Mihrali Aksu, 940, 974, 994, 997, 1035,
1255, 1332, 1422, 1715
Milano, 1628
Minsk Grubu, 1689
Miraç Akdoğan, 936, 990, 1056, 1074,
1519, 1603
MİT, x, 942, 950
Moğolistan, 1605, 1665, 1701
Mohand Laenser, 1700
Mohsen Nariman, 1630

Morillon raporu, 878
Moskova, 898, 1047, 1320, 1594, 1688
MOTOP, 906
MTA, 1028, 1115
Muammer Aksoy, 1039
Muammer Kaddafi, 995
Mudurnu Tavukçuluk, 981
Muhammed Kopey, 1616
Muhsin Erbaş, 1712
Muhsin Mengitürk, 1016
Mukadder Başegmez, 930, 1197, 1426,
1521, 1542
Murat Akın, 941, 990, 1058, 1144, 1259,
1337, 1420, 1423, 1435, 1438, 1441,
1442, 1515, 1518, 1520, 1582, 1586,
1601, 1613, 1643, 1715
Murat Başesgioğlu, 910, 1023, 1388
Murat Katrağ, 1708
Murtuz Aleskerov, 1597, 1630, 1698
Musa Demirci, 981, 985, 997, 1001, 1075,
1189, 1192, 1251, 1343, 1374, 1531,
1539, 1598
Musa Konyar, 1201, 1597
Musa Öztürk, 1429, 1608, 1629
Musa Uzunkaya, 865, 1012, 1013, 1022,
1044, 1051, 1057, 1071, 1074, 1084,
1087, 1132, 1136, 1248, 1256, 1328,
1334, 1346, 1353, 1354, 1355, 1426,
1431, 1447, 1517, 1518, 1582, 1583,
1585, 1751
Mustafa Baş, 910, 1060, 1178, 1516, 1595
Mustafa Bayram, 1199
Mustafa Cihan Paçacı, 956
Mustafa Cumhuriyet Ersümer, 962, 964, 1146,
1148, 1158, 1159, 1254, 1339, 1392,
1433, 1438
Mustafa Düz, 919, 959, 1533
Mustafa Enöz, 918, 948, 1252, 1255, 1336,
1426, 1592, 1603, 1626
Mustafa Eren, 926, 1059, 1135, 1194, 1346,
1519, 1593, 1602, 1628, 1642
Mustafa Geçer, 971, 1092, 1249, 1257,
1334, 1423, 1426, 1436, 1438, 1442,
1520, 1524, 1529, 1561, 1585, 1603
Mustafa Gül, 933, 1004, 1042, 1055, 1056,
1248, 1250, 1253, 1255, 1338, 1343,
1427, 1527, 1611, 1619, 1620, 1630,
1631, 1633, 1638
Mustafa Güven Karahan, 926, 1332, 1333
Mustafa Haykır, 914, 931, 1248, 1342,
1428, 1598
Mustafa İlmen, 979, 1246, 1334, 1427,
1431, 1519

Mustafa Kamalak, 1244, 1419, 1516, 1612, 1751
Mustafa Karslıoğlu, 1431, 1527
Mustafa Kemal Akyurt, 971, 1521
Mustafa Kemal Tuğmaner, 1426, 1427, 1523, 1525, 1526, 1527, 1530, 1611
Mustafa Kul, 938
Mustafa Murat Sökmenoğlu, 1200, 1335, 1483, 1517, 1520, 1525, 1574, 1630, 1644, 1645, 1749, 1751, 1752, 1753
Mustafa Namlı, 1709
Mustafa Niyazi Yanmaz, 1042, 1043, 1046, 1129, 1332, 1521, 1624, 1645
Mustafa Örs, 910, 936, 937, 940, 971, 997, 1089, 1343, 1433, 1435, 1523, 1590
Mustafa Rüştü Taşar, 979, 1256, 1529, 1595, 1629, 1634
Mustafa Sait Gönen, 914, 1607
Mustafa Uğur Yaraş, 1712
Mustafa Verkaya, 914, 917, 939, 989, 1105, 1354, 1589, 1631
Mustafa Vural, 934, 936, 1129, 1252, 1330, 1425, 1521
Mustafa Yaman, 939, 1339, 1524, 1528, 1529, 1622, 1623
Mustafa Yılmaz, 1193, 1248, 1332, 1519
Mustafa Zorlu, 926, 946, 989, 1254, 1336, 1337, 1339, 1426
Mutlu Akın, 1711
Muzaffer Çakmaklı, 930, 1255, 1338
Muzaffer Selvi, 1146
Mücahit Himoğlu, 1087, 1111, 1255, 1256, 1273, 1297, 1298, 1431, 1573, 1596, 1738
Müjdat Kayayerli, 1056, 1251, 1253, 1335, 1422, 1600, 1627, 1631, 1743, 1744, 1755
Mükerrem Levent, 985, 997, 1101, 1103, 1112, 1116, 1117, 1118, 1195, 1250, 1253, 1254, 1256, 1260, 1330, 1335, 1338, 1339, 1340, 1341, 1343, 1362, 1422, 1425, 1426, 1427, 1428, 1430, 1433, 1519, 1521, 1523, 1525, 1526, 1527, 1528, 1529, 1533, 1586, 1591, 1753
Mükremin Taşkın, 938, 939, 949, 1250, 1256, 1257, 1335, 1338, 1341, 1343, 1428, 1518, 1519, 1524, 1528, 1529, 1570, 1600, 1601, 1646, 1739
Mümtaz Yavuz, 873, 910, 1258, 1336, 1337, 1338, 1430, 1619, 1742
Mürsel Girgin, 1708
Nadir Şenol, 1708

NAFTA, 995, 1505
Nahcivan, 1693
Nail Çelebi, 910, 911, 914, 982, 1035, 1142, 1247, 1384, 1522, 1601, 1612, 1646, 1748
Nairobi, 1600, 1636, 1638
Namık Hakan Durhan, 938, 1048, 1341, 1523, 1742
Namık Kemal Atahan, 949, 1328, 1419, 1422, 1429
Naser Zubari, 1697
NATO, x, 891, 892, 893, 910, 911, 912, 913, 1121, 1227, 1264, 1271, 1272, 1321, 1351, 1358, 1359, 1440, 1448, 1482, 1511, 1540, 1546, 1547, 1576, 1590, 1594, 1615, 1649, 1660, 1661, 1668, 1671, 1674, 1697, 1705, 1724
NATO-ENF, 910, 911, 912
NATOPA Akdeniz Özel Grubu İlkbahar Toplantısı, 1601
Nazif Okumuş, 967, 1024, 1028, 1029, 1030, 1033, 1112, 1129, 1133, 1516, 1607, 1609, 1611, 1641
Nazif Topaloğlu, 914, 1249, 1256, 1335, 1336, 1344, 1425, 1528, 1626, 1697, 1701
Nazire Karakuş, 1196, 1197, 1198, 1260, 1337, 1339
Nebahat Albayrak, 1698
Necati Albay, 910, 911, 913, 979, 997, 1142, 1248, 1334, 1597
Necati Çelik, 909, 931, 932, 933
Necati Yönder, 1259, 1337, 1345, 1435, 1532, 1533, 1583, 1606
Necdet Öztörün, 925
Necdet Saruhan, 919, 923, 933, 1129, 1244, 1433, 1522, 1528, 1603
Necdet Tekin, 938, 1259, 1345, 1435, 1531, 1596, 1599, 1606, 1637
Necmi Hoşver, 1030, 1340, 1606
Neil Andrew, 1648, 1658
Nekropolü, 1055
Nelson Mandela, 1321
Nepal, 1215
Nergis Holding, 959
Nergis Tekstil Sanayi Ticaret AŞ firması, 959
Nesrin Nas, 1143, 1257, 1332, 1420, 1493, 1494, 1495, 1580, 1586, 1679
Nesrin Ünal, 926, 1093, 1247, 1249, 1250, 1256, 1257, 1337, 1343, 1344, 1421, 1422, 1425, 1426, 1429, 1431, 1435, 1520, 1521, 1522, 1523, 1526, 1527,

1528, 1529, 1530, 1533, 1593, 1608,
1614, 1629, 1641
Nevfel Şahin, 915, 1150, 1178, 1254, 1529,
1620
Nevşehir, 911, 926, 928, 938, 939, 949, 978,
992, 1047, 1048, 1065, 1196, 1246,
1250, 1252, 1253, 1254, 1255, 1256,
1257, 1335, 1337, 1338, 1340, 1341,
1343, 1344, 1428, 1434, 1518, 1519,
1524, 1529, 1570, 1600, 1601, 1634,
1646, 1739
Nevzat Ercan, 880, 882, 884, 885, 1015,
1024, 1058, 1074, 1075, 1134, 1143,
1144, 1148, 1152, 1154, 1156, 1158,
1159, 1161, 1165, 1191, 1192, 1343,
1344, 1392, 1601, 1641, 1753
Nevzat Taner, 931, 940
Nevzat Yalçıntaş, 910, 1145, 1244, 1328,
1363, 1374, 1384, 1434, 1517, 1604,
1612, 1628, 1632, 1643, 1728, 1730,
1742
New South Wales, 1658
New York, 891, 893, 1115, 1602, 1605,
1620, 1623, 1653, 1742
Nezir Aydın, 918, 1030, 1038, 1133, 1135,
1191, 1192, 1194, 1259, 1260, 1353,
1378, 1482, 1516, 1522, 1586, 1614
Nice, 1481, 1726
Nicola Mancino, 1597
Nicole Fontaine, 1615
Nicole Vacariou, 1628
Nidai Seven, 1081, 1087, 1254, 1329, 1335,
1338, 1344, 1353, 1420, 1422, 1424,
1426, 1427, 1434, 1435, 1437, 1517,
1518, 1520, 1521, 1523, 1525, 1526,
1527, 1528, 1529, 1530, 1586, 1587,
1588, 1618, 1625, 1626
Nihan İlgin, 1419, 1616
Nihat Gökbulut, 932, 971, 978, 985, 1179,
1247, 1337, 1430, 1512, 1529, 1570,
1573, 1588, 1596, 1631, 1641, 1645
Nijerya, 1215, 1662, 1698, 1699
Nino Burcanadze, 1669
Nino Burjanadze, 1702
Nizamettin Özoğlu, 1707
Nizamettin Sevgili, 931, 1248, 1332
Nizami Caferov, 1705
Norveç, 947, 1594, 1619, 1680
Novorossisk, 1690
NTV, 999
Numan Gültekin, 1063, 1427, 1525
Nural Karagöz, 930, 1528, 1600
Nuran Talu, 1592, 1598

Nurettin Aktaş, 1517, 1519, 1521, 1522,
1524
Nurettin Atik, 1195, 1594
Nurettin Dilek, 931
Nurhan Tekine, 1194
Nuri Akbulut, 1712
Nursultan Nazarbayev, 1616, 1621
Nurten Hüdaverdioğlu, 1704
OECD, 1101, 1177, 1206, 1211, 1214,
1225, 1411, 1488, 1612, 1640, 1674
Ogadugu, 1622
Oğuz Aygün, 1523, 1613, 1621
Oğuz Tezmen, 949, 950, 1140, 1143, 1148,
1329, 1435, 1440, 1532, 1542, 1584,
1585, 1596, 1605, 1606, 1624, 1630,
1714
Oğuzhan Asiltürk, 1190, 1192, 1194, 1590,
1599, 1602, 1610, 1615, 1632, 1639,
1642, 1743
Ohri, 1636
Oktay Vural, 935, 1051, 1145, 1212, 1214,
1297, 1388, 1406, 1407, 1409, 1421,
1477, 1525, 1594, 1599, 1602, 1610,
1615, 1618, 1637, 1640, 1714, 1742
Olav Akselsen, 1680
Ole Mogens Espersen, 1612
Onur Öymen, 1615
OPEC, 1394
Orhan Bıçakçıoğlu, 977, 1062, 1070, 1233,
1244, 1334, 1336, 1353, 1430, 1589,
1593, 1608
Orhan Dülgerler, 1714
Orhan Ocak, 940, 1056, 1255, 1256, 1266,
1433, 1593, 1614, 1629
Orhan Şen, 938, 988, 989, 990, 1259, 1329,
1420, 1421, 1422, 1424, 1426, 1428,
1431, 1432, 1434, 1435, 1520, 1524,
1525, 1526, 1529, 1749
Orhaneli, 1043
Orta Asya, 873, 883, 1104, 1106, 1312,
1316, 1320, 1324, 1388, 1392, 1401,
1414, 1482, 1500, 1511, 1606, 1616,
1662, 1703, 1741
Orta Asya Türk cumhuriyetleri, 873, 1104,
1741
Ortadoğu, 871, 883, 898, 991, 993, 995,
1092, 1095, 1106, 1168, 1232, 1304,
1410, 1482, 1537, 1660, 1661, 1662,
1666, 1667, 1681, 1682, 1683, 1747,
1752, 1753
Ortadoğu Barış Süreci Çok Taraflı
Görüşmeleri, 993
Oslo, 1624

Osman Aslan, 941, 1065, 1200, 1247, 1249,
1253, 1343, 1421, 1523, 1524, 1528,
1619, 1638
Osman Durmuş, 1012, 1024, 1199, 1255,
1257, 1344, 1430, 1527, 1601, 1607,
1609, 1639, 1645
Osman Fevzi Zihnioğlu, 940, 1024, 1601,
1607
Osman Gazi Aksoy, 939, 1430, 1639
Osman Kılıç, 940, 979, 1030, 1033, 1196,
1197, 1198, 1199, 1244, 1332, 1619
Osman Müderrisoğlu, 945, 1248, 1334,
1422, 1517, 1599, 1605, 1614, 1624,
1751, 1752
Osman Nuri Demirel, 972
Osman Pepe, 1139, 1336, 1337, 1346, 1374,
1426, 1521, 1523, 1529, 1743
Osman Yumakoğulları, 1251, 1329
Osmanlı Devleti, 868, 879, 899, 1045, 1099,
1131, 1232, 1721
Otluyazı, 1053
Otosan, 926, 928
Ottova, 1625
Oya Akgönenç Muğisuddin, 1433, 1520,
1530, 1597, 1608, 1620, 1728, 1741,
1744, 1750
Ömer Barutçu, 918
Ömer Demir, 1712
Ömer Ertaş, 1422, 1519, 1529, 1597
Ömer Faruk Gez, 1712
Ömer Faruk Öztoprak, 1713
Ömer İzgi, 1093, 1245, 1381, 1393, 1616,
1624, 1627, 1628, 1630, 1633, 1639,
1641, 1645, 1680, 1684, 1696, 1697,
1698, 1699, 1700, 1701, 1702, 1706,
1729, 1739, 1750
Ömer Lütfü Barkan, 1045
Ömer Üstünkol, 1201, 1422, 1643
Ömer Vehbi Hatipoğlu, 889, 893, 896, 938,
1040, 1041, 1058, 1167, 1169, 1170,
1173, 1175, 1177, 1178, 1181, 1184,
1186, 1190, 1191, 1194, 1561, 1641
ÖSS, 1003, 1004, 1005, 1018, 1172
ÖSYM, x, 932, 933, 972, 1004
ÖTV, x, 1227, 1239
ÖYS, 1003
Özelleştirme İdaresi Yüksek Kurulu, 1170
Özhan Tavukçuluk, 981
Özkan Öksüz, 933, 945, 949, 986, 989,
1110, 1118, 1119, 1133, 1254, 1255,
1332, 1337, 1353, 1368, 1425, 1527,
1542, 1586

PAB Irkçılığa Karşı Parlamenter Toplantısı,
1622
PAB Yolsuzlukla Mücadele Global Forumu,
1621
Pakistan, 996, 1662
Parabellum, 1121
Paraşüt Operasyonu, 1162
Paris Şartına, 873
Park Yatırım Bankası, 1145
Parliaments Forum on EU Accession, 1606
Pat Cox, 1641
Paul Aussarresses, 1731
Pekin, 898, 1637
Perihan Yılmaz, 938, 979, 1256, 1525,
1602, 1643
PERVAK, 1090
Peter Götz, 1600, 1604, 1620, 1644
Peter Harry Carstensen, 1626
Peter Zlatkov, 1680
Petrol İşleri Genel Müdürlüğü, 1253, 1254,
1339, 1432, 1529
Petrol Ofisi A.Ş., 909
Phnom Penh, 1612
PKK, 871, 872, 879, 1008, 1064, 1084,
1215, 1227, 1704, 1741, 1743
POAŞ, x, 909, 933, 952, 1016, 1035, 1036,
1227
Polat Akbulut, 1595
Polonezköy, 1672
Polonya, 926, 1320, 1402, 1590, 1647,
1668, 1670, 1671, 1672, 1673, 1674,
1675, 1695, 1725
Portekiz, 926, 977, 1670
Price Water Hause, 1502
Rahmi Sezgin, 926, 1110, 1137, 1328,
1340, 1427, 1517, 1524, 1526
Ramazan Gül, 914, 1344, 1351, 1423, 1427,
1438, 1442, 1520, 1582, 1587, 1596,
1715
Ramazan Kızıldağ, 1711
Ramazan Koban, 1711
Ramazan Mirzaoglu, 1034, 1245, 1332,
1424, 1595, 1596, 1598, 1643, 1748
Ramazan Toprak, 885, 886, 888, 926, 1093,
1340, 1346, 1359, 1434, 1521, 1522,
1625, 1700, 1728, 1739
Ramon Pez Ferro, 1669, 1679
Rasim Zaimoğlu, 1051, 1257, 1431
Rasputin, 961
Rauf Bozkurt, v, 1605
Rauf Denktaş, 1482, 1603, 1610, 1624,
1627, 1647, 1648, 1741
Rauskolb, 1614

Raymond Forni, 1630
Recai Yıldırım, 910, 1194, 1197, 1590
Recep Önal, 881, 955, 956, 957, 959, 960,
961, 962, 1053, 1094, 1140, 1143, 1146,
1152, 1266, 1297, 1332, 1368, 1370,
1420, 1421, 1460, 1700, 1704, 1739,
1753
Refahyol, 1228, 1229, 1230, 1392, 1490,
1497
Reform Plaza, 1674
Rejkjavik, 1625
Rekabet Kurumu, 1124
Remzi Çetin, 1005, 1010, 1041, 1118, 1139,
1258, 1429, 1431, 1446, 1529, 1603,
1615, 1622, 1741
Reşat Doğru, 910, 1247, 1332, 1335, 1345,
1422, 1526, 1527, 1528, 1578, 1596,
1609, 1638, 1639, 1646, 1702
Rheinische Friedrich-Wilhelms
Üniversitesi, 1627
Rıdvan Budak, 1611, 1623, 1643, 1752,
1754
Rıza Akçalı, 1191, 1192, 1249, 1425, 1528,
1638, 1752
Rıza Ulucak, 941, 1190, 1192, 1249, 1561,
1638
Rifat Serdaroglu, 1334, 1426, 1601
Riitaa Udsukainen, 1699
Riitta Prusti, 1684
Rize, 867, 914, 929, 941, 954, 964, 1018,
1019, 1035, 1042, 1110, 1121, 1151,
1152, 1170, 1176, 1185, 1245, 1249,
1251, 1254, 1258, 1297, 1306, 1392,
1419, 1457, 1523, 1594, 1597, 1742,
1743, 1752
Robert Kolej, 1659
Rodos, 1625
Roma, 1055, 1057, 1642
Romanya, 883, 926, 1244, 1320, 1500,
1511, 1596, 1603, 1624, 1626, 1628,
1629, 1637, 1642, 1648, 1670, 1676,
1678, 1698, 1724, 1739, 1744
Rose-Roth, 1601, 1602, 1626, 1637, 1642
Rose-Roth Semineri, 1601, 1602, 1637,
1642
RTÜK, vii, x, xv, 1069, 1112, 1123, 1128,
1419, 1713
Ruanda, 1722
Rum lobisi, 1402
Rusya, 872, 873, 883, 899, 961, 982, 987,
1047, 1095, 1118, 1177, 1178, 1204,
1205, 1206, 1208, 1213, 1216, 1217,
1224, 1232, 1233, 1238, 1239, 1306,
1318, 1388, 1394, 1401, 1477, 1511,
1597, 1601, 1620, 1662, 1669, 1670,
1673, 1676, 1688, 1689, 1690, 1693,
1699, 1731, 1733, 1742, 1744
Rusya krizi, 1216, 1217, 1224, 1388, 1394,
1477
Rüşti Kazım Yücelen, 1697
Rüzgarlı-Ulus, 970
S-300 füzeleri, 1655
Sabah Dış Ticaret AŞ, 959
Sabah Yayıncılık, 959
Sabahattin Çakmakoglu, 1250, 1337, 1427,
1524, 1600, 1607, 1701, 1705
Sabahattin Yıldız, 914, 916, 935, 940, 971,
1024, 1056, 1251, 1337, 1338, 1423,
1430, 1522, 1523, 1526, 1605, 1607
Sabam Sirait, 1700
Sabena, 977
Sabri Godo, 1675
Sabri Ünal Erkol, 1714
Sacit Günbey, 939, 1034, 1035, 1086, 1097,
1247, 1329, 1422, 1436, 1519, 1542,
1603, 1614, 1622, 1749
Saddam, 1661, 1662
Sadettin Dinçer, 965
Sadettin Tantan, 1070, 1197, 1252, 1339,
1429, 1619
Sadık Kırbaş, 1014, 1074, 1247, 1330,
1419, 1424, 1427, 1431, 1533, 1592,
1603, 1622, 1629
Sadık Yakut, 922, 1244, 1247, 1328, 1425,
1516
Sadun Hammadi, 1614
Saffet Arıkan Bedük, 975, 1013, 1023,
1024, 1037, 1038, 1039, 1058, 1063,
1064, 1074, 1090, 1127, 1129, 1148,
1248, 1251, 1255, 1257, 1285, 1333,
1336, 1338, 1340, 1343, 1344, 1353,
1354, 1362, 1365, 1374, 1384, 1428,
1443, 1517, 1519, 1526, 1530, 1588,
1604, 1641
Saffet Başaran, 974, 1420, 1601
Saffet Kaya, 1123, 1170, 1193, 1519, 1525,
1529, 1739, 1751
Sahil Güvenlik Komutanlığı, 1252, 1253,
1261, 1269, 1271, 1272, 1339, 1356,
1358, 1359, 1429, 1446, 1448, 1449,
1525, 1545, 1547, 1548
Sait Açıba, 981, 1247, 1260, 1275, 1296,
1341, 1347, 1354, 1364, 1366, 1376,
1378, 1435, 1436, 1464, 1531, 1534,
1538, 1550, 1551, 1553, 1588, 1596,
1714

Salah Hurşit, 1703
 Salih Çelen, 914, 935, 939, 974, 1432
 Salih Dayıoğlu, 941, 943, 998, 1056, 1419, 1432, 1522
 Salih Erbeyin, 885, 971, 989, 1339, 1434, 1522
 Salih Kapusuz, 895, 1049, 1110, 1136, 1137, 1171, 1193, 1421, 1626
 Salih Sümer, 1193, 1194, 1196, 1614
 Samuel Huntigton, 1724
 Sandy MacDonald, 1696
 Sanjbeğz Tumur-Ochir, 1701
 Saparmurat Türkmenbaşı, 1616, 1677, 1678
 Satel Televizyonculuk, 959
 Sebahat Vardar, 944, 1343, 1430, 1527
 Sebahattin Karakelle, 1243, 1285, 1297, 1336, 1388, 1418, 1422, 1431, 1520, 1530, 1531, 1642
 Sedat Aban, 965, 968
 Sedat Çevik, 931, 1257, 1297, 1338, 1599, 1605, 1606, 1607, 1621, 1623, 1631, 1636, 1638, 1644
 Sedat Nuri Kayış, 1419, 1713
 Sefer Ekşi, 910, 911, 971, 1024, 1030, 1118, 1601
 Sefer Koçak, 910, 916, 1198, 1251, 1330, 1425, 1475, 1521, 1626, 1640
 Seferihisar Yat Limanı, 1075
 Sehet Muradov, 1616
 SEKA, 909, 925, 926, 927, 928, 929
 Sekiz Yıllık Zorunlu Temel Eğitim, 1079
 Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1106, 1311, 1394
 Selçuk Demiralp, 961, 1094
 Selmani Özcan, 1708
 Sema Tutar Pişkinsüt, 1597
 Seracılık Bahçe Nazım Gıda Firması, 959
 Serbest Fırka, 1415
 Serdar Sezgin, 1714
 Serdar Sümer, 960
 Serena, 1115
 Seul, 1642
 Sevgi Esen, 941, 943, 1062, 1065, 1139, 1144, 1247, 1285, 1328, 1334, 1427, 1516, 1605, 1608, 1629, 1634
 Seydi Karakuş, 938, 1118, 1246, 1334, 1420, 1519, 1610, 1719
 Seyfettin Uzundiz, 1707
 Seyyit Haşim Haşimi, 1593
 Shazai Rafi, 1644
 SHÇEK, x, 1108
 Shoji Motooka, 1700
 Show TV, 999
 Sırbistan, 1664, 1741
 Sıtkı Turan, 1248, 1257
 Siirt, 931, 1019, 1042, 1056, 1101, 1180, 1193, 1248, 1255, 1256, 1332, 1422, 1519, 1635, 1754
 Silahsan AŞ, 1121
 Sinan Çam, 960
 Sinan İyit, 1707
 Singapur, 1642, 1695
 Sis Operasyonu, 1162
 Sivas, 872, 873, 875, 886, 926, 931, 981, 985, 992, 997, 1001, 1009, 1010, 1012, 1030, 1046, 1075, 1140, 1142, 1143, 1154, 1161, 1165, 1182, 1189, 1191, 1192, 1198, 1228, 1297, 1330, 1335, 1336, 1345, 1392, 1425, 1510, 1531, 1578, 1590, 1591, 1594, 1598, 1599, 1602, 1605, 1608, 1610, 1615, 1618, 1622, 1633, 1638, 1742, 1750, 1753
 Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, 1026, 1032
 Slovakya, 996, 1320, 1511, 1619, 1633, 1673, 1706
 Slovenya, 1320, 1600, 1601, 1602, 1633
 Sofya, 1629, 1640
 Soğuk savaş, 1660
 Solmaz Duygu, 1714
 Somsak Prisananuntagu, 1706
 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, 1247, 1329, 1421, 1423, 1518, 1519, 1537
 Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü, 909, 931, 938
 Sovyetler Birliği, 1204, 1660, 1677, 1686, 1687, 1733
 SPK Başkanlığı, 1011
 SSK, x, 888, 897, 901, 987, 989, 1082, 1093, 1129, 1149, 1157, 1161, 1187, 1216, 1219, 1229, 1261, 1303, 1319, 1353, 1399, 1438, 1479, 1489, 1501, 1511, 1576
 Stanamir İlchev, 1703
 Standart and Poor's, 1153
 Star, 999, 1104, 1606, 1756
 Stipe Mesiç, 1684
 Stockholm, 1625, 1627, 1636
 Stojan Andov, 1616
 Stokholm Ermeni Konferansı, 1637
 Strasbourg, 1321, 1592, 1609, 1613, 1615, 1618, 1622, 1624, 1626, 1631, 1718, 1725
 Strasbourg raporu, 1321
 Su Çalışma Grubu, 993

Suat Pamukçu, 940, 998, 1043, 1167, 1248,
1249, 1251, 1254, 1330, 1338, 1344,
1376, 1446, 1447, 1464, 1517, 1561,
1590
Sudan, 1596
Suha Tanık, 933, 1030, 1031, 1593, 1604,
1615, 1619, 1622, 1741
Sulhiye Serbest, 910, 912, 1197, 1198,
1525, 1624, 1629
Supsa, 1690
Suriye, 991, 992, 993, 994, 1215, 1232,
1598, 1634, 1640, 1667, 1703, 1733
Susurluk, 963, 1048
Süha Türköz, 1702
Süleyman Coşkun, 1338, 1343, 1419,
1434, 1457, 1524, 1527, 1580, 1596,
1625, 1642
Süleyman Çelebi, 1193, 1520, 1526
Süleyman Güney, 1710
Süleyman Metin Kalkan, 945, 1129, 1633
Süleyman Öztürk, 1713
Süleyman Servet Sazak, 935, 1591, 1594,
1599, 1602, 1615, 1632, 1639, 1645
Süleyman Toksun, 1712
Süleyman Topallar, 1713
Süleyman Yağız, 931, 1258, 1341, 1429,
1605, 1607
Sümer Oral, 990, 1159, 1202, 1259, 1266,
1299, 1300, 1322, 1345, 1353, 1354,
1359, 1362, 1375, 1384, 1393, 1394,
1395, 1396, 1397, 1398, 1417, 1435,
1436, 1443, 1447, 1476, 1484, 1485,
1487, 1488, 1512, 1532, 1541, 1586,
1588
Sümerbank, 875
Süveyş Kanalı, 1106
Swissair, 976
Şaban Kardeş, 930, 933, 934, 1429
Şadan Şimşek, 1043, 1243, 1253, 1256,
1338, 1392, 1421, 1434, 1482, 1483,
1519, 1525, 1528, 1529, 1577, 1580,
1586
Şadan Tuzcu, 910, 914, 936
Şahabuddin Ahmed, 1659
Şahap Alp, 1605, 1714
Şahdeniz, 1690
Şahin Gümüş, 1712
Şamil Ayrım, 926, 930, 1129, 1332, 1423,
1520, 1590, 1594, 1599, 1602, 1610,
1615, 1623, 1625, 1626, 1629, 1631,
1632, 1633, 1634, 1636, 1638, 1640,
1642, 1643, 1705

Şanlıurfa, 930, 938, 939, 945, 954, 974,
1019, 1020, 1021, 1042, 1043, 1046,
1095, 1099, 1101, 1102, 1111, 1118,
1129, 1138, 1245, 1248, 1250, 1251,
1253, 1254, 1255, 1256, 1257, 1332,
1334, 1337, 1353, 1378, 1421, 1422,
1423, 1428, 1443, 1519, 1521, 1526,
1531, 1553, 1581, 1597, 1614, 1624,
1630, 1634, 1645
Şemdin Sakık, 1712
Şenel Kapıcı, 944, 1255, 1516, 1634, 1704
Şeref Malkoç, 914, 1249, 1254, 1328, 1346,
1434
Şevket Bülend Yahnici, 873, 945, 1624,
1641, 1643, 1751, 1753
Şeyh Necmettin Türbesi, 1052
Şeyh Şamil, 1320
Şeyhmus Poyraz, 1711
Şırnak, 944, 1019, 1042, 1101, 1250, 1256,
1323, 1336, 1424, 1427, 1428, 1429,
1431, 1433, 1518, 1519, 1522, 1523,
1524, 1526, 1527, 1529, 1614, 1615,
1622, 1754
Şuayip Üşenmez, 1246, 1247, 1330, 1334,
1425, 1521, 1611
Şükrü Sina Gürel, 1154, 1642, 1699, 1702,
1703, 1716, 1717, 1721, 1727, 1738,
1751
Şükrü Ünal, 1092, 1098, 1247, 1249, 1250,
1253, 1523, 1524, 1525, 1527
Şükrü Yürür, 940, 1591, 1592, 1604, 1629,
1744
TAB Portekiz, 977
Tablita programı, 1398, 1413, 1489
Tacikistan, 1609, 1629, 1646, 1704
Tadeusz Iwinski, 1695
Taha Yasin Ramazan, 1614
Tahsin Boray Baycık, 917, 971, 1256
TAIEX, 1641
Takiddin Yarayan, 1056, 1193, 1519
Taner Keleşoğlu, 1707
Tansu Çiller, 909, 919, 920, 922, 923, 924,
925, 1024, 1027, 1154, 1156, 1161,
1193, 1224, 1226, 1297, 1317, 1321,
1388, 1390, 1392, 1398, 1399, 1400,
1401, 1402, 1415, 1477, 1488, 1490,
1491, 1575, 1576, 1690, 1747
Tanzimat Fermanı, 1303, 1321
Tarık Cengiz, 935, 936, 937, 1266, 1334,
1345, 1420, 1519, 1596, 1625, 1643,
1702

- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, xi, 880,
951, 1076, 1140, 1145, 1389, 1480,
1551, 1582
Taşnaklar, 1693
Tatvan, 1052, 1053
Tayland, 1706
Tayvan, 987
TCDDY, 978
TEAŞ, x, 963, 1016, 1083, 1146, 1147,
1159, 1273, 1360
TEDAŞ, x, 993, 1016, 1273, 1360
TEKEL, 1273, 1360
Telekom, 946, 948, 1145, 1302, 1479, 1507
Telsim, 909, 944, 946, 947
Telsiz Genel Müdürlüğü, 1252, 1253, 1336,
1426, 1524, 1525
Temel Karamollaoğlu, 886, 1161, 1191,
1192, 1330, 1590, 1594, 1599, 1602,
1605, 1610, 1615, 1753
Teoman Özalp, 985, 987, 989, 1024, 1027,
1060, 1070, 1071, 1108, 1109, 1593,
1597, 1614, 1615, 1620, 1624
Teoman Rıza Güneri, 962, 964, 1043, 1071,
1072, 1082, 1118, 1254, 1433, 1529
Tevfik Ahmet Özal, 1137
Tevhit Karakaya, 867, 918, 979, 980, 1001,
1002, 1006, 1008, 1009, 1017, 1020,
1074, 1109, 1128, 1129, 1138, 1202,
1256, 1333, 1335, 1341, 1362, 1374,
1384, 1520, 1630
TGRT, 999
THY, 975, 976, 977, 1478, 1609
Tiflis, 1281, 1300, 1370, 1459, 1482, 1557,
1575, 1622, 1690
Time, 1659
TMSF, xi, 953, 1007, 1153
TOBB, 1225, 1502
Toprak Holding, 1500
Toprak Mahsulleri, 982, 1227, 1491, 1500
Toprak Mahsulleri Ofisi, 1227, 1491, 1500
TPIC, 1323
Trabzon-Batum demiryolu, 1742
TRT, 1022, 1113, 1124, 1127, 1137, 1273,
1360
Truman Doktrini, 1660
TŞOF, xi, 1095
TTGV, 904
Tuna, 996
Tunay Dikmen, 1255, 1597
Tunca Toskay, 906, 1246, 1249, 1330,
1425, 1521, 1608, 1609, 1611
Tunus, 1031, 1609, 1633, 1634, 1642
Turan Kaya, 1712
Turgut Özal, 993, 1137, 1660
Turhan Alçelik, 902, 973, 998, 1259, 1447,
1516, 1520, 1587, 1588, 1593, 1608,
1609, 1618, 1622, 1633
Turhan Güven, 880, 882, 884, 910, 1023,
1024, 1058, 1074, 1075, 1111, 1134,
1143, 1144, 1153, 1154, 1156, 1158,
1159, 1161, 1165, 1285, 1296, 1331,
1333, 1336, 1337, 1341, 1374, 1421,
1430, 1517, 1521, 1585, 1589, 1591,
1607
Turhan Tarakçı, 1712
Turhan Tayan, 988, 1250, 1336, 1419,
1516, 1600, 1701, 1705, 1739
Türkcell, 909, 944, 945, 946
TÜBİTAK, xi, 904
Türk boğazları, 1077, 1078
Türk Boraks Şirketi, 1114
Türk cumhuriyetleri, 873, 1104, 1138, 1215,
1224, 1311, 1402, 1410, 1493, 1741
Türk Dil Kurumu, 1021, 1100
Türk Dili Özel İhtisas Komisyonu, 1311
Türk Hava Kurumu, x, 1000, 1001
Türk Hava Yolları, 976, 977, 1226
Türk Ticaret Bankası, 909, 949, 950
Türkbank, 875, 941, 951, 952, 953, 1007,
1016, 1227, 1235, 1318
Türk-İş, 1128, 1491
Türkiye Bilişim Derneği, 904
Türkiye Bilişim Stratejileri, 900, 904, 906
Türkiye Bilişim Vakfı, 904
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 951,
953, 1153, 1274, 1276, 1277, 1278,
1281, 1282, 1295, 1360, 1361, 1363,
1364, 1366, 1369, 1370, 1449, 1450,
1452, 1453, 1455, 1458, 1459, 1548,
1549, 1550, 1553, 1556
Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına,
1323
Türkmenistan, 1037, 1232, 1300, 1306,
1611, 1616, 1617, 1638, 1647, 1648,
1670, 1676, 1677, 1678, 1744
TÜRMOB, xi, 1225
TÜSİAD, xi, 904
TYT Bank, 1007
UDİDEM, 1390
UEFA, 1602
Uğur Mumcu, 1039, 1743, 1747
Ukrayna, 1596, 1613, 1640, 1647, 1673,
1680, 1681, 1682, 1683, 1697, 1744
Uktir Sultanov, 1616
Ulan Batur, 1605
Ulusalbank, 1153

Uluslararası Adalet Divanı, 886, 1312, 1325, 1391
Uluslararası Demokrasi Enstitüsü, 1625
Uluslararası Genç Parlamenterler Semineri, 1591
Uluslararası Şeffaflık Kurumu, 1215
Umut Operasyonu, 1162
UNICEF, 994
Universal, 960
Urartu, 1055
Uruguay Roundu, 1299
US Boraks, 1116
Usta Şakir Kümbeti, 1052
Utku Tosun, 960
Uzakdoğu, 986, 987, 1106, 1238, 1239, 1407
Üçüncü Avrupa Akdeniz Parlamento Başkanları Konferansı, 1632
Ümitköy, 960
Ünal Peker, 1146
Ürdün, 996, 1093, 1593, 1647, 1665, 1666, 1667
Üsküp, 1616, 1617, 1636
Vahit Erdem, 1605, 1612, 1616, 1617, 1631, 1714
Vahit Kayırcı, 1255, 1343
Vahit Kaynar, 1712
Vakhtang Kolbala, 1703
Vakıfbank, 1001, 1089, 1174, 1176
Vakıflar Bankası Finansmarket Taksim şubesi, 961
Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1089, 1090, 1248, 1266, 1334, 1352, 1422, 1423, 1442, 1520, 1541
Van Gölü, 1052, 1053
Varşova, 1590, 1674, 1724
Varşova Paketi, 1724
Vasfi Ulusoy, 1714
Vatikan, 1402
Vedat Çınaroğlu, 1252, 1328, 1426, 1715
Vefa Kartal, 1711
Veysel Atasoy, 1602
Veysel Candan, 889, 893, 896, 955, 956, 967, 975, 976, 977, 978, 979, 989, 990, 1016, 1017, 1059, 1079, 1142, 1148, 1150, 1163, 1165, 1167, 1169, 1170, 1171, 1173, 1175, 1177, 1178, 1181, 1182, 1184, 1186, 1193, 1197, 1254, 1262, 1267, 1347, 1349, 1353, 1420, 1425, 1441, 1446, 1531, 1538, 1580, 1588, 1643, 1715, 1752
Veysi Şahin, 945, 1250, 1256
Victor Boştınaru, 1678

Victor Boştınaru, 1596
Vilma Trajkovska, 1620, 1636
Vilnius, 1598
Viyana, 993, 1632
Vural Savaş, 920
Vurgun operasyonu, 967, 968
Vytautas, 1604
Washington, 871, 891, 893, 1591, 1605, 1618, 1640, 1659
Waterhouse Coupers, 1489
WIN Balkan's çalışmaları, 1629
Wolfgang Schessel, 1698
Wolfgang Thierse, 1602
XII. EUREKA Parlamentolararası Konferansı, 1618
XIII. EUREKA Parlamentolararası Konferansı, 1635
Yahya Akman, 939, 1095, 1099, 1101, 1138, 1256, 1340, 1421, 1521, 1581, 1597, 1614
Yahya Çevik, 936, 1055, 1056, 1144, 1330, 1623, 1631
Yahya Murat Demirel, 960
Yakup Budak, 938, 940, 1009, 1017, 1051, 1099, 1107, 1108, 1124, 1135, 1246, 1296, 1297, 1329, 1392, 1428, 1435, 1443, 1521, 1532, 1541, 1557, 1561, 1577, 1586, 1591, 1617, 1626
Yakup Karaca, 1707
Yalçın Kaya, 1109, 1119, 1198, 1250, 1256, 1343, 1345, 1428, 1518, 1519, 1522
Yalım Erez, 909, 925, 929
Yargıtay, 920, 921, 922, 924, 935, 950, 1124, 1249, 1335, 1433, 1434, 1522, 1523
Yarmuk Nehri, 996
Yasin Hatiboğlu, 886, 889, 893, 896, 933, 934, 985, 1079, 1143, 1163, 1169, 1170, 1173, 1175, 1177, 1181, 1182, 1184, 1191, 1192, 1193, 1585, 1623
Yaşar Akan, 1708
Yaşar Canbay, 940, 1249, 1253, 1254, 1256, 1332, 1422, 1436, 1518, 1530, 1531, 1638
Yaşar Eryılmaz, 938, 1613, 1621
Yaşar Okuyan, 978, 989, 1257, 1344, 1428, 1526, 1600, 1607, 1623, 1643
Yaşar Topçu, 908, 910, 914, 915, 917, 940, 941, 942, 943, 944
Yaşarbank, 875
Yavuz Ataç, 942, 943
Yekta Açıkgoz, 941, 1419, 1516, 1611, 1634

Yemen, 1643
Yener Yıldırım, 931, 1014, 1041, 1257,
1285, 1621
Yeni Yüzyıl, 953, 1669
Yenport Şirketi, 927
Yıldırım Akbulut, 1202, 1388, 1597, 1598,
1600, 1602, 1603, 1604, 1605, 1607,
1647, 1648, 1658, 1659, 1665, 1669,
1675, 1741, 1744, 1747
Yıldırım Ulupınar, 1030, 1201, 1250, 1343,
1374, 1529
Yılmaz Karakoyunlu, 869, 949, 953, 1066,
1087, 1127, 1171, 1180, 1242, 1297,
1307, 1415, 1416, 1599, 1699, 1741
Yolsuzlukla Mücadele ve Dürüstlüğün
Korunması Küresel II. Forumu, 1621
Yoncatepe, 1055
Yordan Sokolov, 1668
Yorgo Karayannis, 1649
Youri Djorkaeff, 1719
Yozgat, 867, 918, 931, 945, 975, 992, 1104,
1128, 1173, 1246, 1248, 1250, 1251,
1296, 1329, 1334, 1338, 1344, 1362,
1373, 1384, 1421, 1422, 1430, 1523,
1602, 1604, 1609, 1611, 1624, 1625,
1643, 1738, 1749, 1751, 1752
Yugoslavya, 1661
Yunanistan, 882, 886, 1106, 1215, 1320,
1391, 1410, 1416, 1482, 1597, 1611,
1612, 1635, 1643, 1647, 1649, 1651,
1652, 1653, 1654, 1655, 1656, 1663,
1670, 1726, 1732, 1739, 1741
Yunis Karataş, 1712
Yurtbank, 875, 958
Yusuf Kırkpınar, 910, 1109, 1129, 1254,
1384, 1430, 1523, 1601
Yusufcan Ahmedov, 1704
Yücel Erdener, 997, 1255, 1342, 1526,
1527, 1528
Yüksel Yalova, 1016, 1036, 1171, 1191,
1192, 1194, 1200, 1334, 1530, 1595,
1603, 1628, 1639, 1698, 1700, 1704,
1706, 1747
Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 1053
Zafer Güler, 1329, 1593, 1608, 1628
Zafer Yelok, 1712
Zagrep, 1605
Zakir Avşar, 1713
Zdravko Tomac, 1668
Zekeriya Aydın, 1710, 1711
Zekeriya Temizel, 919, 924, 1221
Zeki Çakan, 991, 1023, 1150, 1152, 1193,
1370, 1384, 1473, 1475, 1476, 1529,
1580, 1585, 1613, 1623, 1643, 1753,
1754
Zeki Eker, 1030, 1056, 1266, 1340, 1429,
1525
Zeki Ergezen, 1054, 1194, 1384, 1426,
1582, 1596, 1631
Zeki Ertugay, 997, 1036, 1042, 1255, 1256,
1343, 1374, 1426, 1434, 1527, 1530,
1594, 1598, 1601, 1610, 1625, 1633,
1637, 1640, 1734
Zeki Kabakçı, 1714
Zeki Ünal, 865, 990, 995, 996, 997, 998,
1028, 1029, 1063, 1066, 1098, 1105,
1109, 1246, 1290, 1296, 1347, 1352,
1370, 1423, 1520, 1596
Zhang Dinghua, 1701
Ziraat Bankası, 875, 888, 959, 980, 981,
984, 1149, 1154, 1156, 1164, 1174,
1176, 1181, 1216, 1236, 1262, 1283,
1315, 1349, 1372, 1387, 1391, 1405,
1439, 1462, 1475, 1512, 1538, 1559,
1582, 1583, 1584
Ziya Beyoğlu, 1595
Zlatko Tomcic, 1701
Zülfükar İzol, 1021, 1255, 1256, 1378

boş

ISBN : 978 - 605 - 4700 - 13 - 4 (Tk.)

ISBN : 978 - 605 - 4700 - 15 - 8 (2. Cilt)

**TBMM BASIMEVİ
ANKARA - 2012**